Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

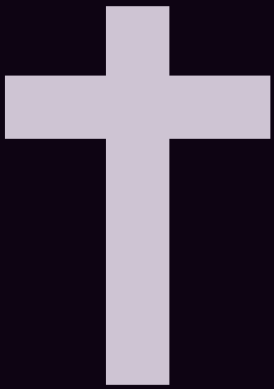

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

Riusu cocabera: mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete toyani jo'case'e'ë

New Testament in Siona (CO:snn:Siona)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siona

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Siona [snn], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siona

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
ce8413d6-ff57-5b18-bda5-72d8f77005b2

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 96
SAN LUCAS 155
SAN JUAN 261
HECHOS 337
ROMANOS 438
1 CORINTIOS 481
2 CORINTIOS 525
GÁLATAS 553
EFESIOS 572
FILIPENSES 589
COLOSENSES 600
1 TESALONICENSES 612
2 TESALONICENSES 621
1 TIMOTEO 626
2 TIMOTEO 638
TITO 646
FILEMÓN 651
HEBREOS 654
SANTIAGO 688
1 SAN PEDRO 699
2 SAN PEDRO 713
1 SAN JUAN 721
2 SAN JUAN 731
3 SAN JUAN 733
1 SAN JUDAS 735
APOCALIPSIS 739

Riusu Cocareba
SAN MATEO
Toyani Jo'case'e

Los antepasados de Jesucristo

1 Yureca, Jesucristo ira bain ba'isi'cuare toyani jo'case'e
ba'iji. Baguë ira bain ru'ruña ba'isi'cua yua David, Abraham,
ja'ancua bateña.
2 Abraham yua Isaac pë'caguë baquëña. Isaac yua Jacob
pë'caguë baquëña. Jacob yua Judá, Judá yo'jecua, bacua
pë'caguë baquëña.
3 Judá yua Tamarni huejani, Fares, Zara, bacua pë'caguë
baquëña. Fares yua Esrom pë'caguë baquëña. Esrom yua
Aram pë'caguë baquëña.
4 Aram yua Aminadab pë'caguë baquëña. Aminadab yua
Naasón pë'caguë baquëña. Naasón yua Salmón pë'caguë
baquëña.
5 Salmón yua Rahabni huejani, Booz pë'caguë baquëña.
Booz yua Rutni huejani, Obed pë'caguë baquëña. Obed yua
Isaí pë'caguë baquëña.
6 Isaí yua mai ira taita ba'isi'quë David pë'caguë baquëña.
Mai ira taita ba'isi'quë David, yua Israel bain quë'rë ta'yejeiye
ëjaguë ba'iguëbi yua Urías rënjo hua'jesi'coni huejani, Salomón
pë'caguë baquëña.
7 Salomón yua Roboam pë'caguë baquëña. Roboam yua
Abías pë'caguë baquëña. Abías yua Asa pë'caguë baquëña.
8 Asa yua Josafat pë'caguë baquëña. Josafat yua Joram
pë'caguë baquëña. Joram yua Uzías pë'caguë baquëña.
9 Uzías yua Jotam pë'caguë baquëña. Jotam yua Acaz
pë'caguë baquëña. Acaz yua Ezequías pëcaguë baquëña.
10 Ezequías yua Manasés pë'caguë baquëña. Manasés yua
Amón pë'caguë baquëña. Amón yua Josías pë'caguë baquëña.
11 Josías yua Jeconías, Jeconías yo'jecua, bacua pë'caguë
baquëña. Ba'iguëna, ja'anrën yua Israel bain preso zeanni
sasirën baquëña, Babiloniana sasirën.
12 Ja'nca preso zeanni sasi'cua ba'ijënna, ja'nrëbi Jeconías
yua Salatiel pë'caguë baquëña. Salatiel yua Zorobabel
pë'caguë baquëña.
13 Zorobabel yua Abiud pë'caguë baquëña. Abiud yua
Eliaquim pë'caguë baquëña. Abiud yua Eliaquim pë'caguë
baquëña. Eliaquim yua Azor pë'caguë baquëña.
14 Azor yua Sadoc pë'caguë baquëña. Sadoc yua Aquim
pë'caguë baquëña. Aquim yua Eliud pë'caguë baquëña.

15 Eliud yua Eleazar pë'caguë baquëña. Eleazar yua Matán
pë'caguë baquëña. Matán yua Jacob pë'caguë baquëña.
16 Jacob yua José, María ënjë, baguë pë'caguë baquëña. María
yua Jesusni të'ya raco'ë, Cristo hue'eguëni.
17 Ja'nca ba'iguëna, Abraham ba'isirënbi David ba'isirën
tëca, ja'anrënte cuencueto, catorce pë'caguë sanhuë zin jo-
josi'cua bateña. Ja'nrëbi, David ba'isirënbi Israel bain
preso zeanni Babiloniana sasirën tëca, ja'anrënte cuencueto,
catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña. Ja'nrëbi, preso
zeanni sasirënbi Cristo të'ya raisirën tëca, ja'anrënre cuen-
cueto, catorce pë'caguë sanhuë zin jojosi'cua bateña.

Nacimiento de Jesucristo

18 Yureca Jesucristo të'ya raise'ere quëato, ñaca baji'i. Baguë
pë'cago María yua Joseni huejaja'go baco'ë. Yuta huejama'icua
ba'ijënna, Riusu Espíritubi bagona ti'anni, Ta'yejeiguë sëani,
Riusu zin të'yajeija'ye re'huabi. Re'huaguëna, bago bainbi
masihuë.
19 Ja'nca masijënna, bago huejaja'guë José hue'eguë, re'o
bainguë ba'iguëbi bainni gu'aye caye güeguë, Bagote ro yahue
jo'cani senjoza ro'taguë baji'i.
20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, Riusu anje hua'guëbi gaje meni,
Josebi ëoruna canni ëñaguëna, baguëni quëani achobi:

—José, David bainguë, Maríani huejaye huaji yëye beoye
ba'ijë'ën. Riusu Espíritubi bagona ti'anni, zin të'yajeija'ye
re'huaguëna, zinbë ba'igo.
21 Ja'nca zinbë ba'igobi zinre të'ya raigona, baguë mamire
JESUS hue'yojë'ën. Baguë bain gu'a juchana zemosi'cuare
tëani, bacua juchare senjoni, bacuani baja'guë sëani, ja'nca
baguëte hue'yojë'ën, anjebi guanseguë cabi.
22 Yua Riusu ira coca cani jo'case'e, baguë ira bainguë
raosi'quë toyani jo'case'e, ja'anre ro'tani, güina'ru ba'ija'guë
caguë, yure ba'iyete cuencueni si'aye re'huabi. Ba coca toyani
jo'case'e yua ñaca baji'i:

23 Romi zingobi zin nëcani, zinre të'ya raija'go'co. Të'ya
raigona, baguë mami yua Emanuel hue'yosi'quë
ba'ija'guë'bi, toyani jo'case'e baji'i.

Ja'an mami yua bain cocabi cato, Riusu yua mai naconi te'e
ba'iji, caji.
24 Ja'nrëbi, Josebi sëta rani, Riusu anje guanseni jo'case'e'ru
güina'ru yo'obi. Maríani huejani babi.
25 Ja'nca huejani baguëta'an, bago zin ru'rureba të'ya
raisi'quëni të'ya raiye tëca, Josebi María naconi zin cu'emaji'i.
Cu'ema'iguëbi, bago zin të'ya raigona, baguëte JESUS hue'yobi.

2

La visita de los sabios de Oriente

1 Jesús të'ya raisi jobo yua Belén hue'ebi, Judea yija ba'i
jobo. Bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'ebi ja'anrën. Ja'nca
ba'iguëna, ma'choco ëñajën ye'yesi'cuabi ënsëguë eta rai
ca'ncobi rani, Jerusalenna ti'anni,
2 coca senni acha bi'rahuë:
—Judío bain ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guë yuara të'ya
raisi'quë, ¿jarore ba'iguë'ne baguë? Yëquënabi ënsëguë eta-
jei yijare ba'ijën, ba ma'chocote ëñani, baguë të'ya raise'ere
masihuë. Ja'nca ëñani, ma'chocobi saguëna, be'teni ti'anhuë.
Ti'anni, baguëna gugurini rëañu cajën ba'iyë yëquëna, senni
achajën baë'ë.
3 Senni achajën ba'ijënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodesbi
achani, gue ro'taye beoye ba'iguë, ai quëquëbi. Si'a Jerusalén
bain'ga baguë naconi te'e quëquëjën baë'ë.
4 Ja'nca quëquëjënna, Herodesbi pairi ëjacua, ira coca
ye'yocua, si'acuani choini, ñë'coni, bacuani si'a jëja senni
achabi:
—Ba Cristo ba'ija'guë ¿jarona të'ya raisi'quë ba'ija'guë'ne?
senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Belén huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna të'ya
raisi'quë ba'ija'guë'bi. Riusu ira bainguë raosi'quëbi ñaca
toyani maina jo'cabi:
6 Belén huë'e jobo bain, Judea yijare ba'icua, mësacuabi yua ai
ta'yejeiyereba ba'icua ba'ija'cua'ë. Judea yija ëja bain
ba'ija'cuare ro'tato, te'eguëbi mësacua huë'e jobobi rani,
yë'ë bain Israel bain cacuare guanseguë ba'ija'guë'bi,
maina toyani jo'cabi, quëani achohuë bacua.
7 Quëani achojënna, ja'nrëbi Herodes yua ba ma'choco
ëñajën ye'yesi'cuare yahue choini, bacua ma'choco
ëñasirënrebare senni achabi.
8 Senni achani, masini, ja'nrëbi, bacuare Belenna saoguë
cabi:
—Mësacua sani, ba zin hua'guë ba'iyete re'oye senni achani
cu'ejë'ën. Cu'eni, tinjani, ja'nrëbi yë'ëna quëa raijë'ën. Yë'ë'ga
baguëna sani gugurini rëanza, cabi.
9 Ja'nca caguëna, bacua saë'ë. Sani ëñato, bacua ma'choco
ënsëguë etajei yija ëñase'e yua ja'ansirure sëji'i. Ja'nca së'iguë,
bacuare sabi. Sani, ba zin hua'guë ba'i huë'ena ti'anni,
ja'anruna nëcajaji'i.
10 Nëcajaiguëna, ma'choco ëñajën ye'yesi'cuabi ba
ma'chocore ëñajën, ai bojoreba bojojën baë'ë.
11 Ja'nca bojojën, ba huë'ena cacani ëñato, ba zin hua'guë
yua baguë pë'cago María naconi baji'i. Ba'iguëna, bacua yua

baguëna gugurini rëanjën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën,
ai bojohuë baguëre. Ja'nca bojojën, bacua gajonguanre
a'nqueni, ai ro'i bonsere inni, baguëna ro insihuë. Zoa curi,
incienso, mirra, ja'an ma'ña sëñete baguëna ro insihuë.
12 Insini, ja'nrëbi ëoruna canni ëñato, Riusu quëabi: Herodes
ba'iruna se'e go'ima'ijë'ën, cani ëñobi. Ëñoguëna, bacua yua tin
ma'abi sani, bacua yijana go'imate.

La huida a Egipto

13 Ja'nca gotena, Josebi ëoruna canni ëñato, Riusu anjebi
ëoruna cabi:
—Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare
sani, Egipto yijana gatijë'ën. Baruna ti'anni, yë'ë quëaye tëca
bëani ba'ijë'ën. Herodes yua ba zin hua'guëte huaza caguë,
baguëte cu'e ganoji, ëoruna cabi.
14 Caguëna, José yua ja'ansirën huëni, ba zin hua'guë, baguë
pë'cago, bacuare ñamibi sani, Egipto yijana gatini saë'ë.
15 Sani ti'anni, Herodes junni huesëye tëca bëani baë'ë.
Riusu ira bainguë raosi'quë cani jo'case'e'ru: "Yë'ë Zinre
Egipto yijabi etaye choë'ë" ja'an cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o
güesebi Riusu.

Herodes manda matar a los niños

16 Yureca Herodes yua ma'choco ëñajën ye'yesi'cuare ëjoni
jëhuabi. Bacua yijana go'ise'ere achani, Yë'ëre ro coquehuë
caguë, ai bëinreba bënji'i. Ja'nca bëinguëbi si'a zin hua'na samu
tëcahuëan bacua go'ye ba'icuare, ëmëcua, Belén huë'e jobo
ca'nco ba'icua, ja'ancuare huani senjojë'ën guanseguë cabi.
Ma'choco ëñajën ye'yesi'cua case'ere ro'tani, zin hua'na ba'i
tëcahuëanre cuencueni, ja'nca guanseguë cabi.
17 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë Jeremías
hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru baji'i:
18 Ramá yijana achato, ai ba'iye ai jëja ota oiye baji'i. Ira
pë'cago ba'isi'co Raquel baco'ë. Bago mamacua junni
huesësi'cua ba'ijënna, ai ota oco'ë bago. Zin hua'na
beogo sëani, yequëcuabi bagoni bojo güeseye poremaë'ë,
cani jo'cabi Jeremías.
19 Ja'nrëbi, Herodesbi junni huesëguëna, Riusu anjebi gaje
meni, José yua Egipto yijare ba'iguëna, baguë ëo cainsiruna
ëñoni, baguëni cabi:
20 —Yua huëijë'ën. Ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare
sani, Israel yijana go'ijë'ën. Zin hua'guëni huani senjoñe
yëcuabi yua junni huesëhuë, cabi.
21 Caguëna, José yua ja'ansi'quë huëni, ba zin hua'guë, baguë
pë'cago, bacuare sani, Israel yijana goë'ë.
22 Goni, ti'an bi'rani achato, Arequelao hue'eguëbi yua
Judea bainni guanseguë baji'i. Baguë pë'caguë Herodesbi

junni huesëguëna, baguëbi bëani, bainni guanseguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Josebi achani, Judeana saiye ai huaji yëguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ëoruna canni ëñato, Riusu anjebi baguëni coca yihuoguë cabi. Ja'nca caguëna, Josebi huëni, ba zin hua'guë, baguë pë'cago, bacuare sani, Galilea yijana quëñëni saji'i.

23 Ja'nca quëñëni sani, ti'anni, Nazaret huë'e jobona bëani baji'i. Riusu ira bain raosi'cua cani jo'case'e: "Nazareno bainguë casi'quë ba'ija'guë'bi" zoe cani jo'carena, güina'ru baji'i Jesusre.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi jë'te, Juan Bautizaguëbi Judea yija beo re'otona ti'anni, bainni coca quëani acho bi'rabi:

2 —Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën, quëani achoguë baji'i Juan.

3 Juan ba'iyete cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi baguë ba'ija'yete zoe cocare toyani jo'cabi:

Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, ai jëja coca bainni quëani achoja'guë'bi: "Mai Ëjaguë rai ma'a re'huaye'ru re'huajë'ën. Te'e ruin ma'are baguëte yo'ocaijë'ën" quëani achoja'guë'bi, toyani jo'cabi Isaías.

4 Ja'nca toyani jo'caguëna, Juanbi ti'anni güina'ru yo'obi. Baguë cañare ëñato, camello rañabi tëonse'e baji'i. Ga'ni tëinme baguë sëri seihuëte tënji'i. Baguë aonre ëñato, ba yija bu'nsu, o'a baya, ja'an baji'i.

5 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bainbi, Jerusalén huë'e jobo, Judea yija, Jordán ziaya ca'nco, ja'anruanbi rani, Juanni achañu cajën raë'ë.

6 Ja'nca raicuabi bacua gu'a jucha beoru quëareba quëatoca, Juanbi bacuare Jordán ziayana bautizabi.

7 Ja'nca bautizaguëbi, fariseo bain, saduceo bain, ja'ancuabi bautiza güesejañu cajën raijënna, bacuani bëiñe ëñani cabi:

—¡Mësacua yua ro aña jubë se'ga'ru ro coquejën raisi'cua'ë! Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua sëani, ¿queaca jëaye ro'taye'ne?

8 Mësacua yua gu'a juchare senjoni, mësacua recoyo mame re'huani ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.

9 Ro mësacua coca, Yëquëna yua taita Abraham mamacua sëani, Riusubi yëquënani bëinma'iji catoca, ro huacha ro'tayë mësacua. Riusubi ënjo'on ba'i gatabëanbi inni, Abraham mamacuare re'huaye yënica, ja'nca re'huaye poreji.

10 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubobi inni, re'oye
guë'tosibo ba'iguëna, si'a sunquire ëñani, gu'a sunqui ba'itoca,
aon quëinma'itoca, yua ba sunqui sita ru'rubi cueni, sunquire
taonni, toana ëoji. Ja'nca yo'oye'ru gu'a bainni yo'oye ro'taji
Riusu, caguë quëabi Juan.
11 Mësacua gu'a jucha ro'tajën ba'ise'ere beoru jo'cani senjo-
toca, mësacuare ocona bautizayë yë'ë. Ja'nca bautizaguëta'an,
yequë, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi yuara raiye ba'iji.
Baguëca yua Riusu Espíritu naconi, toa naconi, mësacuare ba-
utizaja'guë'bi. Quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre sëani, yë'ë'ga ro yo'o
conguë yo'oye'ru, baguë guëon ju'iyete sacaiye porema'iñë
yë'ë.
12 Trigo aonra'carëan tutuna huëaye'ru yo'oguë raiji. Baguë
huëa macabi inni, aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya
sëohuëan senjoguëna, trigo aon se'ga baguë aon re'huaruna
ayani baji. Ja'nrëbi, hui'ya sëohuëanre chiani, toana sen-
joni ëoji. Ba toare cato, gare yayaye beoye ba'iji. Baguë
bain conjën ba'icuani ja'ncara'ru re'huani baji. Yequëcua
conma'icuani toana senjoni ëoji, quëabi Juan.

Jesús es bautizado

13 Ja'nca bautizaguë ba'iguëna, Jesusbi Galilea yijabi rani,
Jordañana ti'anni, Juanni bautiza güeseye ro'taguë raji'i.
14 Ja'nca ro'taguë raiguëna, Juanbi baguëni ënse ëaye cabi:
—Yë'ë yua ro yo'o conguëre'ru ba'iguëna, më'ë yua yë'ëni
bautizare'ahuë. Ja'nca sëani, ¿më'ë guere ro'taguë yë'ëna
raiguë'ne? cabi.
15 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Re'oji. Yureca Riusu re'oye ro'taguë ba'iyete güina'ru
yo'ojën ba'ina'a. Ja'nca sëani, yë'ëre yureca bautizajë'ën, caguë
sehuobi.
Ja'nca sehuoguëna, Juanbi baguëte bautizabi.
16 Bautizaguëna, ja'nrëbi Jesús yua ziayabi etabi. Etani,
ja'ansirën guënamë re'otore ëñato, pico re'otobi joni
a'nqueguëna, Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru
ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi.
17 Tuaguëna, ja'nrëbi guënamë re'otobi coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai bojoyë
yë'ë, quëani achoni raobi.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu Espíritute baguëna, Espíritubi
baguëte beo re'otona sabi. Saguëna, zupai huatibi Jesusni
coqueza caguë, baguëte choji'i.

2 Jesús yua cuarenta umuguseñare ja'anrute ba'iguë, gare
aon aiñe beoye ba'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
3 Aon gu'a ju'inguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguëna ti'anni
cabi:
—Më'ë yua Riusu Zin bani'ga, ën gatabëanre inni, aonbëan'ru
re'huani ainjë'ën, cabi.
4 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Bañë. Riusu coca ñaca toyani jo'case'e ba'iji: "Aon aiñe
se'gabi ba'ima'icua'ë bain. Riusu cocarebare cato, si'ayebi
recoyo aon sëani, ja'anbi recoyo huajëreba huajëjën ba'iyë
bain" caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi, zupaibi baguëte sani, Riusu huë'e
jobo Jerusalén casi jobona ti'anni, Riusu uja huë'e mi'chiyona
mëani, nëconi,
6 baguëni cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin bani'ga, yijana chajë'ën. Riusu coca yua
ñaca caji:
Riusu anje sanhuëni më'ëre cuiraye guanseji. Guanseguëna,
gatana junjama'iñe cajën, më'ëre ëñajën cuirajën,
më'ëre tëani bayë, toyani jo'case'e ba'iji, cabi zupai.
7 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yequëru'ga toyani jo'case'e ba'iji ën coca: "Mai
Ëjaguë Riusuni ro coquejën choima'ijë'ën." Ja'nca toyani
jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupaibi yua baguëte ëmë cubë
na'miñona mëani, si'a ën yija re'otoña, ta'yejeiye ba'i joboan
ba'iguëna, te'e jëana baguëni ëñoni,
9 baguëni cabi:
—Ai re'otoña si'ayere më'ëna insini, ba re'otoña ëjaguëre
më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ëna gugurini rëantoca, ja'an beoru
më'ëna insiyë yë'ë, cabi.
10 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën, zupai huati. Riusu
coca yua ñaca caji: "Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni,
baguë se'gani conjën ba'ijë'ën" toyani jo'case'e sëani, më'ë
case'e'ru yo'oma'iñë yë'ë, caguë sehuobi.
11 Ja'nca caguë sehuoguëna, zupai huatibi baguëte jo'cani
saji'i. Saiguëna, Riusu anje sanhuëbi rani, Jesusre conjën
cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Juan ba'iyete achato, preso zeansi'quë
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi Jesús yua Galilea yijana saji'i.
13 Sani, Nazaret huë'e jobore jo'cani, Capernaum huë'e
jobona ti'anni, baruna bëani baji'i. Capernaum yua jai zitara

yëruhua baji'i. Zabulón, Neftalí, ja'an yija re'oto huë'e jobo baji'i.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi
coca toyani jo'caguëna, yure güina'ru yo'obi Jesús. Isaías coca
toyani jo'case'e yua ñaca baji'i:
15 Zabulón yija, Neftalí yija, ja'an yijaña yua jai zitara yëruhua
ba'i ma'a ca'ncorëte ba'iji. Jordaña que ca'ncona ti'anji.
Ja'an yija si'aye yua Galilea casi yija ba'iguëna, judío
bain jubë ba'ima'icuabi ja'anruna ti'anjën ba'iyë.
16 Ja'an yija bain yua Riusu ba'iyete ro huesë hua'na ba'ijën,
zijei re'oto ba'iye'ru baë'ë. Ja'nca ba'icuabi, ai mia
re'oto ëñoguëna, ai bojojën ëñahuë. Junni huesëse'e'ru
ba'icuabi, zijeibëte ba'ijën, ai sa'nti hua'na ba'ijënna,
mame umuguse ñatani saoye'ru bacuani ëñose'e ba'iji.
Ja'nca ëñose'e ba'iguëna, ai bojoye huanoji bacuare, toy-
ani jo'cabi Isaías. Toyani jo'caguëna, Jesús yua baruna
yure ti'anbi.
17 Ti'anni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani acho bi'rabi:
—Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca
sëani, mësacua gu'a juchare jo'cani, mësacua ro'tajën ba'ise'e
beoru mame re'huani ba'ijë'ën, quëani achoguë cabi.

Jesús llama a cuatro pescadores

18 Ja'nrëbi, Jesús yua Galilea zitara yëruhuana sani, me-
jabëbi ganiguë, ëñato, Simón caguëbi, baguë yo'jeguë An-
drés hue'eguë naconi ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë, hua'i yoye
ye'yesi'cua sëani.
19 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i
yoye ye'yesi'cua ba'ijënna, bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë,
caguë choji'i.
20 Caguë choiguëna, bacua hua'i yorëanre ja'ansiruna gare
jo'cani, baguëni te'e conjën saë'ë.
21 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua
samucua, Santiago hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi
baë'ë. Bacua pë'caguë Zebedeo naconi yogute ba'ijën, bacua
hua'i yorëanre ta'nëjën ñuë'ë. Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani
choji'i.
22 Choiguëna, bacuabi ja'ansirën bacua pë'caguëte jo'cani
saë'ë. Ba yogute gare jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

Jesús enseña a mucha gente

23 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a Galilea yijana saiguë, bain ñë'ca
huë'eñana cacani ye'yoguë, Riusu ba'i jobore bojo cocare
quëani achoguë, si'a rau bacuare huachoguë ganiguë baji'i.

24 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, si'a bain Siria yijare ba'icuabi
achani, bacua bain rauna ju'incua, ja'si yo'ocua, huati bacua,
hue'nhue rau bacua, gara rau bacua, ja'ancuare Jesusna sani
ëñohuë. Sani ëñojënna, bacuare huachobi.
25 Huachoguëna, ja'nrëbi, yequëcua ai jai jubë bain, Galilea
yija, Decápolis yija, Jerusalén huë'e jobo, Judea yija, Jordaña
que ca'nco, si'aruan ba'icuabi Jesús naconi te'e conjën saë'ë.

5

El sermón del monte

1 Bain jubëbi raijënna, Jesusbi bacuare ëñani, cubë na'miña
quëñëni mëji'i. Mëni ti'anni bëaguëna, baguë bain concuabi
baguëna ti'an raë'ë.
2 Raijënna, Jesusbi yihuo cocare bacuani ye'yoguë cabi:

La verdadera dicha del hombre

3 —Ro porema'i hua'nabi Riusu Espíritute cu'etoca, ai bo-
joreba bojojën ba'iyë. Riusu ba'i jobo ëjacua'ru ruinja'cua'ë.
4 Bain gu'a juchare ro'tajën ota oitoca, ai bojoreba bojojën
ba'iyë. Riusubi bacua oiyete senjoni jo'caja'guë'bi.
5 Riusu yëye se'gare yo'oye cu'ejën ba'itoca, ai bojoreba
bojojën ba'iyë. Bacua yua ëja bain ba'iye cu'ema'iñe cayë.
Riusubi si'a yija ëjacuare bacuare re'huaguë ba'ija'guë'bi.
6 Aon gu'ana ju'incua aon cu'eye'ru re'oye yo'oye ai
cu'ejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusubi ya-
jisi'cuare bacuare re'huaguë ba'ija'guë'bi. Riusubi re'oye
yo'oye bacuare conja'guë'bi.
7 Bainni ai oijën conjën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë.
Riusubi bacuare'ga ai oiguë conguë ba'ija'guë'bi.
8 Gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'itoca, ai bojoreba bojojën
ba'iyë. Ja'an ba'icuabi Riusuni ëñajën ba'ija'cua'ë.
9 Bainni sa'ñeña bojo güesejën ba'itoca, ai bojoreba bojojën
ba'iyë. Bacua yua Riusu mamacua casi'cua ba'ija'cua'ë.
10 Yequëcuabi yë'ë bain re'oye yo'oyete ëñani, bacuani je'o
batoca, yë'ë bainbi ai bojoreba bojojën ba'iyë. Riusu ba'i jobo
ëjacua ruinja'cua'ë.
11 Mësacuare'ga je'o bani, mësacuani hui'ya cani, yë'ëre con-
cua ba'iyete ai bëinjën, ro coquejën, gu'aye cajën ba'itoca,
mësacua'ga bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
12 Riusu ira bain raosi'cuare'ga ai gu'aye yo'ojën baë'ë,
ja'anrë. Yureca, mësacuare'ga ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca
ba'ijënna, mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'anni, baguë bayete
ro coreba coja'cua sëani, mësacua ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.

Sal y luz del mundo

13 Mësacua yua onhua huanoñe'ru bainni re'oye ëñojën
ba'icua'ë. Ja'nca ëñojën, re'oye yo'ojën ba'ijënna, bacuabi

huaji yëjën, gu'aye yo'oye yëma'iñe. Ja'nca ëñojën ba'icuata'an, onhua huanoñebi carajeitoca, se'e mame re'huaye gare porema'iñë. Gu'a onhua ba'itoca, senjoñe se'ga ba'iji, bain za'nguruna.

14 Mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru ba'ijën, bainni re'oye ëñojën ba'icua'ë. Huë'e jobote cubëna yo'otoca, si'a bainbi ëñañe poreyë.

15 Majahuëte zëonni, guënarobi meñe jaoni ta'pimajën ba'iyë mai. Si'a huë'e bainbi ëñaja'bë cajën, ëmëna reoyë.

16 Ja'nca sëani, mësacua yua mia re'oto ëñoñe'ru, bainni re'oye ëñojën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñojën ba'itoca, bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani, mësacua Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëte ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cajën bojoyë.

Jesús enseña sobre la ley

17 Riusu ira guansesi coca toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre cato, gare quëñoni senjoguë raimaë'ë yë'ë. Ba coca case'e yua Riusu te'e ruiñe ba'i coca ba'iji. Ja'anre bainni masi güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.

18 Ja'an cocare cato, guënamë re'oto, yija re'oto carajeiye tëca, te'e cocara'huërëte gue toñe beoye ba'ija'guë'bi. Ru'ru Riusu coca cani jo'case'e'ru si'aye güina'ru yo'ose'e ba'ija'guë'bi.

19 Ja'nca sëani, bainguëbi te'e guansesi coca cani jo'case'e'ru tin yo'oni, yequëcuani tin yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi yua Riusu ba'iruna ti'anni quë'rë yo'jereba ba'iguë hue'eguë ba'ija'guë'bi. Bainguëbi si'a guansesi coca cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, yequëcuani te'e ruiñe yo'oye ye'yotoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni, quë'rë jaiguëreba ba'iguë hue'eguë ba'ija'guë'bi.

20 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua re'oye yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'ima'itoca, mësacuabi yua Riusu ba'i jobona ti'añe porema'iñë.

Jesús enseña sobre el enojo

21 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë. Bainre huani senjoñe beoye ba'ijë'ën, caji. Bainre huani senjotoca, Riusu bënni senjoñe ba'ija'guë'bi. Ja'an coca guanseni jo'case'e ba'iji.

22 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë: Mësacua bainni bëinjën ba'itoca, bënni senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni gu'aye catoca, ëja bain bënni senjoñe mësacuare ba'ija'guë'bi. Mësacua bainni, Gu'a bainguë'ë

më'ë, mësacuabi catoca, Riusubi bënni, baguë toana senjoni ëoye ba'ija'guë'bi.
23 Ja'nca ba'iguë sëani, më'ëbi më'ë gue jo'ya ma'carëte
Riusuna ro insiza caguë, misabëna sani jo'ca bi'rani, ja'nrëbi
më'ë bainguë bëinguë ba'iyete ro'tatoca,
24 më'ë gue ma'carë bayete Riusuna insima'ijë'ën. Ja'anre
ru'ru ca'ncorëna jo'cani, ja'nrëbi më'ë bainguëna sani, baguëni
menajë'ën. Baguë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguë,
ja'nrëbi yo'je, Riusu misabëna sani, më'ë gue ma'carë bayete
Riusuna ro insiye poreyë.
25 Yequëbi rani, më'ë gu'aye yo'oye më'ëni cani, më'ëre ëja
bainna sa ëaye yo'otoca, ru'ru baguëni besa ro'ini baguëni
menajë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, baguë yua ëja bainguë bënni
senjoñete më'ëre jo'caji. Jo'caguëna, ëja bainguëbi më'ëre sol-
dado ëjaguëna insiji. Insiguëna, soldado ëjaguëbi më'ëre preso
zeanni, ya'o huë'ena guaoji.
26 Guaoguëna, më'ë si'a curi ro'iye tëca gare etaye beoye
ba'iyë. Ja'anre si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre el adulterio

27 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë.
Romini yahue baye beoye ba'ijë'ën caji. Ja'an coca guanseni
jo'case'e ba'iji.
28 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë cayë:
Yeconi yahue ba ëaye gu'aye ro'taguë ba'itoca, yua gu'a bain-
guë ruiñë më'ë. Bagoni yahue basi'quë'ru gu'aye yo'osi'quë
ba'iyë.
29 Më'ë jëja ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë
ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e ñacoga se'gare beoguëbi Riusu
ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji më'ëre. Si'a më'ë
ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e ba'itoca, quë'rë ai gu'aye
ba'iji.
30 Më'ë jëja ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë
ëntë sarare tëyoni senjojë'ën. Te'e ëntë sara se'gare beoguëbi
Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji më'ëre. Si'a
më'ë ga'nihuë Riusu toana senjoni ëose'e ba'itoca, quë'rë ai
gu'aye ba'iji.

Jesús enseña sobre el divorcio

31 Ira coca guanseni jo'case'e yua ñaca'ga caji: "Më'ë rënjore
jo'cani senjotoca, ru'ru senjo cocare utina toyani, bagona
insijë'ën" caji.
32 Ja'nca case'e ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë
cayë: Si'a bain rënjore jo'cani senjocua, bagobi yequëni yahue
bama'itoca, ja'ancuabi bagoni ai gu'aye yo'oyë. Bagote gu'a
romigore re'huayë. Y si'a bain jo'cani senjosi'coni huejani

bacua, ja'ancua yua bagoni yahue baye'ru bajën ba'icua'ë,
cayë yë'ë.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë.
Mësacuabi Riusuni cuencueni ganreba catoca, ro coqueye
beoye Riusuni cuencueni ganreba cajën ba'ijë'ën. Riusuni
cuencueni case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën, guanseni
jo'case'e ba'iji.
34 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë
quëayë: Mësacua yua ganreba coca canica, Riusuni cuencueye
beoye ba'ijë'ën. Guënamë re'oto mamire cuencueye beoye
ba'ijë'ën, Riusu jëja ba'i jobo sëani.
35 Yija re'oto mamire'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën, mai
Ta'yejeiye Riusu jëja guanseguë ba'i jobo sëani.
36 Mësacua sinjobëre'ga cuencueye beoye ba'ijë'ën. Mësacua
yua te'e raña ju'inse'e re'huaye gare porema'iñë.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi "Ja'nca ba'iji" caye yëtoca, ja'an
se'gare cajë'ën. Mësacuabi "Bañë" caye yëtoca, ja'an se'gare
cajë'ën. Quë'rë jëja catoca, gu'aye se'ga cayë, yihuoguë cayë
yë'ë.

Jesús enseña sobre la venganza

38 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere achani masiyë.
Yequëbi më'ëni ja'si yo'otoca, më'ë ñacogare totaye, o më'ë gun-
jiñëre hua'huaye, ja'anre yo'otoca, më'ë yua baguëni güina'ru
ja'si yo'o güeseye poreyë, guanseni jo'case'e ba'iji.
39 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë quëayë
yë'ë: Më'ëni gu'aye yo'oguëni güina'ru baguëni gu'aye yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Yequëbi më'ë jëja huayohuana huaitoca,
yequë huayohuare'ga baguëna bonëni huai güesejë'ën.
40 Yequëbi më'ë ëntë sara canre tëatoca, më'ë guayoni se
canre'ga baguëna insijë'ën.
41 Yequëbi baguë carga te'e kilómetro hue'oye më'ëni
guansetoca, baguë naconi samu kilómetro hue'oni saiguë
bojojë'ën.
42 Yequëbi bonsere sentoca, baguëna insijë'ën. Yequëbi më'ë
bonsere prestaye sentoca, baguëni ënseye beoye ba'ijë'ën.

El amor a los enemigos

43 Mësacua yua ira coca guanseni jo'case'ere masiyë.
Mësacua gaje bainni ai yëjën ba'ijë'ën. Mësacuare je'o bacuani
ai güereba güejën ba'ijë'ën, guanseni jo'case'e ba'iji.
44 Ja'nca ba'iguëta'an, yë'ëca mësacuani ñaca yihuoguë
quëayë: Mësacuare je'o bacuani quë'rë yëjën ba'ijë'ën.
Mësacuani bëinjën ganicuata'an, bacua ba'iyete Riusuni ujajën
ba'ijë'ën.

45 Ja'nca re'oye yo'ojën ba'itoca, mësacua Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi baguë mamacuare mësacuare
re'huani baji. Baguë yua gu'a bain re'o bain, si'acuani
te'e cuiraguë conji. Ënsëguëte mia güeseguë, oco güeseguë,
si'acuana jo'caguë, te'e conji.
46 Mësacuani ai yëjën ba'icua se'gani ai yëjën ba'itoca, Riusu
ro insija'ye ai caraji mësacuare. Impuesto curi tëacua, ja'ancua
yua gu'a bain ba'icuata'an, bacuabi sa'ñeña ai yëjën ba'iyë.
47 Mësacua bain se'gani saludaye cajën ba'itoca, ai caraji
mësacuare. Ro ën yija bain yo'oye'ru quë'rë yo'omajën ba'iyë
mësacua. Judío bain jubë ba'ima'icua'ga ja'anre yo'ojën ba'iyë.
48 Mësacua yua te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua
Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi te'e ruiñereba yo'oguë
ba'iye'ru, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

1 Mësacuabi re'oye yo'oto, bainbi ëñaja'bë gare ro'taye beoye
ba'ijën, mësacua re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën
ba'itoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi
mësacua coja'yete gare insima'ija'guë'bi.
2 Ja'nca sëani, mësacua yua bonse beo hua'nana curi insijën,
yequëcuani quëaye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën
ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën, bain
ñë'ca huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain ba'iruanna sani,
yëquëna re'oye yo'oyete ëñani re'oye caja'bë cajën, curi beo
hua'nana curi insiyë. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coñu
ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca
ro'tajën yo'oye'ru mësacua yo'oye beoye ba'ijë'ën.
3 Curi beo hua'nana curi insinica, mësacua yua caye beoye
ba'ijën,
4 ro yahue insijën ba'ijë'ën. Ja'nca insijën ba'itoca, mësacua
Taita Riusu se'gabi ëñani, baguë bayete mësacuana insireba
insija'guë'bi.

Jesús enseña a orar

5 Mësacua yua Riusuni ujato, yequëcuabi yë'ë ujayete
ëñaja'bë ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën
ba'iyë. Yëquëna yua re'o bain'ë cajën, ro coquejën, bain
ñë'ca huë'eña, huë'e joboreba ba'iruan, bain ba'iruanre nëcani
ujaye ai yëyë bacua. Ja'nca yo'ojën, Riusu insija'yete coñu
ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye ba'ija'cua'ë bacua. Ja'nca
ro'tajën yo'oye'ru mësacua yua yo'oye beoye ba'ijë'ën.
6 Mësacuabi Riusuni ujato, mësacua cain sonohuëna cacani,
anto sa'rore ta'pini, ja'nrëbi te'e hua'guë ba'iguëbi yua më'ë

Taita Riusuni yahuera'rë ujajë'ën. Ja'nca ujajënna, më'ë Taita
se'gabi ëñani, baguë bayete më'ëna insireba insija'guë'bi.
7 Riusuni ujato, zoe raijeiyereba ujaye beoye ba'ijë'ën. Gu'a
bainbi ai zoe raijeiyereba uja cocare cani achotoca, Riusubi
quë'rë re'oye achaji ro'tajën, ro ta'yejeiye cajën ba'iyë.
8 Mësacua yua bacua ujajën caye'ru caye beoye ba'ijë'ën.
Mësacua Taita Riusuni senni achajënna, baguëbi mësacua
carayete ru'ru masiji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua ñaca ujajën ba'ijë'ën:
Yëquëna Taita, guënamë re'otore ba'iguëna, si'acuabi më'ë
ta'yejeiye ba'iyete ruiñereba ro'tajën ba'ija'bë.
10 Më'ë ba'i jobo yuara yëquënana ti'anja'guëta'an ba'ija'guë.
Si'acua ën yija ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojën ba'ija'bë,
guënamë re'oto ba'icua yo'ojën ba'iye'ru.
11 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñete insijë'ën.
12 Yëquëna gu'aye yo'ose'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën.
Yëquënabi yequëcua gu'aye yo'ose'ere huanë yeni
ro'tamajën ba'iye'ru, më'ë'ga ja'nca yo'ojë'ën.
13 Ai guaja ba'iyete yëquënani jo'cama'ijë'ën. Yëquënani
gu'a ma'a ganiñete quëñoni bajë'ën. Më'ë se'gabi
ta'yejeiyereba pore ëjaguë sëani, më'ëni caraye beoye
go'sijei cocare cani tonjën bojojën bañuni. Ja'nca raë'ë.
14 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua
banica, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Ja'nca
catoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua
gu'aye yo'ose'ere'ga huanë yeye caji.
15 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita
Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere gare
huanë yema'iji.

Jesús enseña sobre el ayuno

16 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, ro sa'nti hua'na'ru ëñojën
ba'ima'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'iyë. Yëquëna yua
re'o bain'ë cajën, ro coquejën, yëquëna aon aiñe jo'cayete
ëñani yëquëna re'oye yo'oyete masija'bë cajën, bacua ziañare
sa'nti ziaña ba'iye'ru ai yo'ojën re'huayë. Ja'nca yo'ojën,
Riusu insija'yete coni bañu ro'tacuata'an, Riusuna coye beoye
ba'ija'cua'ë bacua. Mësacua yua bacua yo'ojën ba'iye'ru yo'oye
beoye ba'ijë'ën.
17-18 Mësacuabi aon aiñe jo'canica, Bainbi masima'ija'bë
cajën, mësacua sinjobëte ëcobi so'onni, mësacua ziare zoani,
yahue aon aiñe jo'cajë'ën. Mësacua Taita Riusu se'gabi
masija'guë cajënna, baguë se'gabi ëñani, baguë bayete
mësacuana insija'guë'bi.

Riquezas en el cielo

19 Ën yija bonse yua ro bu'juni si'aji. Ro pu'ncani si'aji.
Jiancuabi ro inni sayë. Ja'nca sëani, ja'an bonsere ro bëyoni
baye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu ba'i jobo baja'yete quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën.
Ja'anre cojënna, gare bu'juma'iñe ba'ija'guë'bi. Gare
pu'ncani si'ama'iñe ba'ija'guë'bi. Jiancuabi gare inni saye
porema'ija'cua'ë.
21 Riusu ba'i jobo baja'yete ro'tajën ba'itoca, ai recoyo bo-
jojën ba'iyë mësacua. Ën yija bonsere ro'tajën ba'itoca, ja'an
se'gare coni baja'cua'ë mësacua.

La lámpara del cuerpo

22 Mësacua ñaco yua recoyo majahuë'ru ba'iji. Mësacua ñacobi
te'e ruiñe yo'oye yëtoca, si'a recoyo yua miañereba miaji.
23 Mësacua ñacobi gu'aye yo'oye yëtoca, si'a recoyo yua
zijepë'ru ruinji. Ja'nca sëani, mësacua yua ëñare bajën,
re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Yequërë mësacuabi mia recoyo baye
ro'tacuata'an, ¡zijei recoyo se'ga bajën ba'ima'iñe!

Dios y el dinero

24 Samu ëjacuani sehuoye mësacua porema'iñë. Ja'nca se-
huojën ba'itoca, yequëni ai gu'aye ro'tani, yequëni ai yëreba
yëyë. Ru'ru ba'iguëni conreba conni, yequëni ai je'o bayë
mësacua. Ja'nca sëani, Riusuni ai yëjën ba'itoca, bonsere te'e
yëye porema'iñë mësacua.

Dios cuida de sus hijos

25 Yureca, mësacuani yihuoreba yihuoyë yë'ë. Mësacua
bonse carayete oiye beoye ba'ijë'ën. Mësacua aon aiñe, gono
uncuye, can ju'iye, ja'anre oiye beoye ba'ijë'ën. Riusubi
mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi mësacua
ga'nihuëanre re'huaguë, ro caña ju'iye se'ga re'huamaji'i.
26 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën. Ba
hua'nabi aon tanma'icua ba'iyë. Aon tëama'icua ba'iyë.
Aon aya huë'eña beoyë. Ja'nca ba'icuareta'an, mësacua
Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi bacua aonre insiji.
Ja'nca insiguëbi mësacuare ro'taguë, bi'an hua'nani bojoye'ru
mësacuani quë'rë ta'yejeiye bojoguë ro'taguë cuiraji.
27 Mësacua bonse carayete oitoca, gare quë'rë zoe ba'iye
mësacua porema'iñë.
28 ¿Mësacua queaca ro'tajën, caña ju'iyete coni baja'ma cajën
oiye'ne? Jo'ya corore irayete ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro
se'gabi re'o canre tëonma'iji. Riusubi jo'ya coro re'oye ëñoñe
jo'cabi.
29 Mai ira bonse ëjaguë ba'isi'quë, Salomón hue'eguë
ba'isi'quë, baguë caña ju'iguë ba'ise'e yua ai re'o cañara
ba'ise'eta'an, jo'ya corobi ta'yejeiye ai re'oye ëñoji.

30 Riusu se'gabi jo'ya corore cuiraji. Yure umuguse jorini,
ja'nrëbi miato güeanni si'aguëreta'an, Riusubi jo'ya corore ai
re'oye cuiraji. Ja'nca cuiraguëbi mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiye
ai re'oye cuiraye masiji. Ja'nca sëani, mësacua ro ro'tajën
ba'iyete jo'cani, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
31 Riusubi mësacuani ai re'oye cuiraye masiguë sëani,
mësacua bonse carayete oiye beoye ba'ijë'ën. "Aonre bani
ainja'ma, gonore bani uncuja'ma, cañare bani ju'ija'ma"
ja'anre caye beoye ba'ijën, bonsere oimajën ba'ijë'ën.
32 Gu'a bain se'gabi ja'an bonsere cu'ejën ba'ijënna, mësacua
bonse caraye si'ayete masiji Riusu.
33 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'i jobo ba'iyete ru'ru si'arën
ro'tajën, baguë re'oye yo'oye'ru re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'ojën ba'itoca, mësacua bonse caraye si'ayete mësacuana in-
sireba insija'guë'bi Riusu.
34 Mësacua miato ba'ija'yere'ga oiye beoye ba'ijë'ën. Miato
ti'añe tëca ëjoni, ja'nrëbi ja'an umuguse ba'iyete ro'taye poreyë.
Yure umuguse ba'iye ai yo'ojën ro'taye se'gare ba'iyë.

7

No juzgar a otros

1 Yequëcua gu'aye yo'ose'ere cama'ijë'ën. Ja'nca cama'itoca,
Riusubi mësacua gu'aye yo'ose'ere cama'iji.
2 Mësacuabi yequëcua gu'aye yo'ose'ere bëinjën cajënna,
Riusubi güina'ru mësacua gu'aye yo'ose'ere bëinguë caja'guë'bi.
Mësacua cuencue ro'rohuëbi güina'ru cuencueni insiguëna,
Riusubi ja'ansi ro'rohuëbi cuencueni mësacuana insija'guë'bi.
3-4 Më'ë bainguë ñacogana ëñani, Hui'yara'carëte rutacaza
caguë, yua jai hui'ya maca më'ë ñacogate ba'iguëna, ja'anre ro
ro'taguë rutama'itoca, ¿queaca më'ë bainguë ñaco ba'i macare
rutacaiguë'ne?
5 Më'ë ñaco ba'i macare rutaye ro'tama'itoca, ro coqueguë
yihuoyë më'ë. Ru'ru më'ë ñacoga ba'i maca, ja'anre ru-
tani, ja'nrëbi, ai re'oye ëñañe poreguëbi sani, më'ë bainguë
ñacogana re'oye ëñani, baguë hui'yara'carëte guaja beoye ru-
tacaiye poreyë më'ë. Më'ë bainguë jucha yo'ose'ere senjoñe
yihuoye yënica, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani senjojë'ën.
6 Riusu insini jo'case'ere gu'aye yo'ocuana insima'ijë'ën.
Jo'ya yai hua'nana insiye'ru ba'iji. Bacuabi ro coca yo'oni,
mësacuani cuncuyë. Ai re'o gatara'carëan ai ro'ira'carëan cuchi
hua'nana insiye'ru ba'iji. Bacuabi ro za'nguni senjoñë.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

7 Mësacua yëyete jo'caye beoye senreba sentoca, Riusubi
insiji. Mësacua yëyete jo'caye beoye cu'ereba cu'etoca, mësacua

cu'eyete tinjañë. Huë'ena ti'anni, jo'caye beoye je'njuni
achotoca, huë'e ba'icuabi mësacuana ancoyë.
8 Riusuni jo'caye beoye sentoca, Riusubi insiji. Riusuni
jo'caye beoye cu'etoca, Riusu ba'iyete tinjañë. Riusu anto
sa'rona jo'caye beoye je'njuni achotoca, Riusubi ancoji.
9 Mësacua zin hua'nabi aonbëte mësacuani sentoca, ¿gatabëte
insiye mësacua? Bañë.
10 Ziaya hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë.
11 Mësacua yua gu'a bain ba'icuabi mësacua zin hua'nana
re'o aon insiye masicuata'an, mësacua Taita Riusu guënamë
re'oto ba'iguëbi yua, si'acua baguëni senni achajënna,
bacuana quë'rë ta'yejeiye baguë bayete ai re'oye insiye
masiji.
12 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuani re'oye yo'oye cato, bacua yua
mësacua yëye'ru mësacuani re'oye yo'ojënna, mësacua'ga güina'ru
bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

La puerta angosta

13 Se'e baguë bainni ye'yoguë yihuobi Jesús. Mësacuabi
Riusu ba'i jobona ti'anni carajeiye beoye ba'iye yënica, rëño
sa'robi cacajë'ën. Yequë sa'ro jai sa'ro sëani, ai jai jubë bainbi
cacani, jai ma'aja'an guaja beoye ganicuata'an, gare huesëni
ñaca ba'iruan carajeiyë.
14 Ba rëño sa'robi cacato, ba ai yo'ojën ba'i ma'aja'an ai
guaja ganicuata'an, Riusu ba'i jobona ti'anni carajeiye beoye
ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Rëño jubë bain se'gabi
ja'an ma'are tinjani ganini ti'añë.

El árbol se conoce por su fruto

15 Yequëcuabi rani, Riusu coca quëacua'ë yëquëna ro co-
quejën cajënna, mësacua ëñare bajë'ën. Bacua yua Riusu bain
ba'iye, oveja hua'na ba'iye, ja'an ba'iye'ru ëñocuata'an, airu yai
hua'na yo'oye'ru Riusu bain jubëte ro huesoni si'aye ro'tajën
raiyë bacua.
16 Bacua yo'o yo'oyete ëñani, bacua ba'iyete masiye poreyë
mësacua. Sunqui quëiñete ro'tani, bacua ba'iyete masiye
poreyë. Miu sunquiñare ëñato, ëyere tinjama'iñë. Susina
ëñato, higo uncuere tinjama'iñë.
17 Re'o sunqui banica, re'o uncue quëinji. Gu'a sunqui
banica, gu'a uncue quëinji.
18 Re'o sunqui banica, gu'a uncue gare quëinma'iji. Gu'a
sunqui banica, re'o uncue gare quëinma'iji.
19 Si'a sunqui yua re'o uncue quëinma'itoca, ro cueni taonni,
të'cani, toana senjoni ëose'e ba'ija'guë'bi.
20 Ja'nca sëani, güina'ru re'o bain, gu'a bain, bacua ba'iyete
masiye yënica, bacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani masijë'ën.

No todos entrarán en el reino de Dios

21 Ai jai jubë bainbi yë'ëni, Ëjaguë, Ëjaguë cajën ba'icuata'an,
bacua yua Riusu ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë. Yë'ë Taita
Riusu guënamë re'oto ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua,
ja'ancua se'gabi baguë ba'i jobona ti'anja'cua'ë.
22 Yë'ë ëñojai umugusebi ti'anguëna, ai jai jubë bainbi yë'ëni
cajën ba'ija'cua'ë: "Ëjaguë, Ëjaguë, yëquëna ai re'oye yo'ojën
ba'ise'ere masiyë më'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, më'ë cocare
quëani achojën baë'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, huati hua'ire
etoni saojën baë'ë. Më'ë ba'iyete ro'tajën, ai ta'yejeiye yo'o
yo'ojën, bainni ëñojën baë'ë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ëna
ti'ansi'cua'ë yëquëna" cajën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'nca cajën ba'ijënna, yë'ëbi bacuani bëinguë
sehuoja'guë'ë: "Mësacuare huesëguë'ë yë'ë. Yë'ë ba'iru
quëñëni saijë'ën. Ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë mësacua"
sehuoja'guë'ë yë'ë.

Las dos bases

24 Ja'nca sëani, yë'ë coca case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua
ba'iyete cato, gatabana huë'e yo'osi'quë'ru ba'iyë bacua.
Masiguëbi ja'nca yo'oji.
25 Ja'nca yo'oguëna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, ai co'jeya
raiguëna, ai jëja tutuguëna, ba huë'ebi tainmaji'i. Jai gatabana
gui'isi huë'e sëani, ai jëja babi.
26 Yequëcua yë'ë coca case'ere ro achani te'e ruiñe
yo'oma'icua ba'iyete cato, mejabëna huë'e yo'osi'cua'ru ba'iyë
bacua. Ro ro'tajën ba'i hua'nabi ja'nca yo'oyë.
27 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ai tëñe ocoguëna, jai co'jeya
raiguëna, ai jëja tutuguëna, ba huë'ebi ma'mani gurujaji'i. Ai
jëja gurujani meani huesëbi" cabi Jesús.
28 Ja'nca caguë, baguë yihuo cocare cani tëjibi. Tëjiguëna, si'a
bain hua'nabi ai bojojën achahuë.
29 Bacua ira coca ye'yocua ye'yojën ba'ise'e'ru quë'rë ai
ta'yejeiyera ye'yoguë baji'i Jesús.

8

Jesús sana a un leproso

1 Ja'nrëbi, Jesusbi ba cubëbi gajeguëna, ai jai jubë bainbi
baguë naconi saë'ë.
2 Saijënna, yureca yequëbi, gu'a ca'nmi rauna ju'inguëbi
Jesusna ti'anni, baguëna gugurini rëanni, baguëni cabi:
—Ëjaguë, më'ëbi yë'ëre onica, yë'ë gu'a raure tënoni hua-
chojë'ën, huachoye poreguë sëani, cabi.
3 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëni
pa'roni cabi:
—Më'ëni oiguë huachoyë yë'ë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.

Caguëna, ja'ansi'quë baguë gu'a ca'nmi rau yua gare tënosi'quë baji'i. Huajë raji'i baguë.
4 Huajë raiguëna, Jesusbi baguëni yihuoguë cabi:
—Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Ëñe se'gare yo'ojë'ën. Pairina sani, më'ë huajë raise'ere ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca guanseguë ba'ise'e'ru, jo'ya hua'guë case'ere inni, pairini quëani achoni, misabëna tëoni ëocaija'guë caguë, pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë, cabi Jesús.

Jesús sana al criado de un capitán romano

5 Ja'nca cani, ja'nrëbi sani, Capernaum huë'e jobona ti'anbi. Ti'anguëna, soldado ëjaguëbi baguëna ti'an rani,
6 cocare senni achaguë cabi:
—Ëjaguë, yë'ë yo'o conguëbi huë'ere ba'iguë, garasi'quë uinguë, ai yo'oji, cabi.
7 Caguëna, Jesusbi:
—Ja'nca ba'ito, baguëni huachoguë saiyë, cabi.
8 Caguëna, soldado ëjaguëbi ënseguë cabi:
—Yë'ë huë'ena raima'ijë'ën, Ëjaguë. Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëte sëani, yë'ë huë'ena caca güeseye porema'iñë yë'ë. Si'aye ëñaguë sëani, so'obi ëñani huachojë'ën. Ja'nca huachoye catoca, yë'ë yo'o conguëbi huajë raija'guëbi.
9 Yë'ë yua ja'nca senni achaguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë. Yequëcua soldado hua'nani guanseye bayë yë'ë. Te'e soldado hua'guëni, Saijë'ën catoca, baguë saiji. Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë raiji. Yë'ë yo'o conguëni, Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën catoca, güina'ru yo'oji baguë. Ja'nca sëani, më'ë raima'ijë'ën caguë señë yë'ë, cabi.
10 Ja'nca caguëna, Jesús yua gue ro'taye beoye achaguë, yua bain jubë baguë naconi raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:
—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyote ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ai caraji bacuare.
11 Mësacuani ganreba cayë yë'ë. Ai jai jubëan bain yequëruan bain ti'an raisi'cua yua Riusu ba'i jobona ti'anni, Abraham, Isaac, Jacob, bacua naconi guënamë re'otona ñë'cani aonre ainjën bojojën ba'ija'cua'ë.
12 Ja'nca ba'ijënna, Israel bainreba Riusu cuencuesi'cuata'an, bacuabi ti'ani raisi'cuana bonëni, bacuani yihuoguë cabi:
—Ënquë soldado ëjaguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'taji. Si'a Iñe porema'ija'cua'ë. Zijei re'otoreba ba'iruna bënni

senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi ai oijën, zemeñoana cuncujën, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.

13 Ja'nca cani, ja'nrëbi soldado ëjaguëna bonëni, baguëni cabi:

—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ëbi si'a recoyo ro'taguëna, güina'ru yo'ose'e ba'iji, cabi.

Caguëna, baguë yo'o conguëbi te'e jëana huajë raji'i.

Jesús sana a la suegra de Pedro

14 Ja'nrëbi, Jesús yua Pedro huë'ena cacani ëñato, Pedro huagobi rau jayoni unco'ë.

15 Ja'nca uingona, Jesusbi bago ëntë sarana pa'robi. Pa'roguëna, bago rau jayoye tëni saji'i. Tëni saquëna, bagobi huajë hua'go huëni, baguëni cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

16 Ja'nrëbi na'iguëna, ai jai jubë bain huati bacuare Jesusna sani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua te'e coca se'ga cani, huati hua'ire etoni saobi. Saoni, si'a rauna ju'incuare'ga huachobi.

17 Ja'nca huachoguëbi Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías cani jo'case'e'ru güina'ru yure yo'oguë baji'i. "Maire pa'npo ëaye ba'iguëna, maire conreba conji. Maibi rauna ju'injënna, maire huachoyereba huachoji" cani jo'case'e ba'iguëna, güina'ru yure yo'oguë baji'i Jesús.

Los que querían seguir a Jesús

18 Ja'nrëbi, quë'rë jai jubëan bainbi Jesusre të'ijeiye nëcajënna, Jesusbi bacuare ëñani, baguëre concuani: Que të'huina je'eñu cabi.

19 Caguëna, yequëbi ira coca ye'yoguëbi ti'anni, Jesusni cabi:

—Ëjaguë, më'ëni conguë saza, si'a më'ë ganijeija'ruan, cabi.

20 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Airu hua'i hua'nabi gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi ziaroan tuijën caincua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua umeni cainru gare beoguë'ë yë'ë, sehuobi.

21 Sehuoguëna, yequë, baguëte conguë ba'iguëbi cabi:

—Ëjaguë, ru'ru yë'ë taita ju'insi'quëni tañe bayë. Tanni tëjini, më'ëre conguë te'e saiyë, cabi.

22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:

—Yë'ëna te'e conguë raijë'ën yurera'rë. Yë'ëre recoyo bojoma'icua, junni huesësi'cua'ru ba'ijën, ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë, cabi.

Jesús calma el viento y las olas

23 Cani, ja'nrëbi yoguna cacaguëna, baguëre concuabi baguë naconi je'enni saë'ë.

24 Sani, jobo zitara ba'ijënna, ai jëja tutu rabi. Raguëna,
ai jai të'a jë'cani, yoguna cacaguëna, oco bu'i bi'rabi. Ja'nca
ba'iguëna, Jesús yua cainsi'què unji'i.
25 Ja'nca uinguëna, bacuabi sëtoni cahuë:
—¡Ëjaguë, huëni ëñajë'ën! ¡Maibi huesëni carajeiyë! huaji
yëjën cahuë.
26 Cajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tama'ijën, ro
quëquëjën ba'iye'ne? cabi.
Cani, ja'nrëbi huëni, Tutu saojë'ën, zitara të'a cuaujaijë'ën
caguë guansebi. Guanseguëna, tutu'ga, zitara'ga ja'anse'ebi
ëcajaji'i. Gare tutuye beoye baji'i.
27 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña senni
achajën cahuë:
—¿Yua gue bainguëguë'ne ba hua'guë? Baguëbi
guanseguëna, tutu'ga, jai zitara'ga ja'anse'ebi achani, jaë'ë
cani guajaji'i, cahuë.

Los endemoniados de Gadara

28 Ja'nrëbi, que të'huina jenni, Gadara yijana ti'anhuë.
Ti'anjënna, samucua huati zemosi'cuabi bain tansi re'ohuëbi
etani, Jesusna tëhuo raë'ë. Huati zemosi'cua sëani, ai coca
cu'ejën ba'ijënna, yequëcuabi baruna saiye huaji yëhuë.
29 Yureca Jesusna tëhuo rani, ai güijën cahuë:
—¿Më'ë guere ro'taguë raquë'ne ënjo'on? Më'ë yua Riusu
Zin ba'iguë'ë. ¿Yëquënani ai yo'o güeseja'guëbi quë'rë ja'anrë
raquë? güijën senni achahuë.
30 Senni achajënna, cuchi jubë ai ba'i jubëbi so'orë ba'ijën,
aonre cu'ejën, aonre ainjën baë'ë.
31 Ba'ijënna, huati hua'i zemosi'cuabi Jesusni senreba sen'ë:
—Yëquënani etoni saotoca, ba cuchi jubëna saojë'ën.
Bacuana cacaye yëyë, senni achajën cahuë.
32 Cajënna,
—Saijë'ën, cabi.
Caguëna, huati hua'ibi bainre jo'cani, etani sani, cuchi
jubëna te'e cacahuë. Cacajënna, ja'ansirën si'a jubëbi hue'nhue
raguëna, jaba të'ntëbana huë'huëni, rëi zitarana tonni runi
huesëhuë.
33 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi quëquëni, gatini saë'ë.
Huë'e jobona sani, si'aye quëani achomate. Huati zemosi'cua
ba'iyere'ga quëani achomate.
34 Quëani achojënna, ja'nrëbi huë'e jobo bain si'acuabi Je-
susni tinjajën raë'ë. Rani, Jesusni ëñani, yëquëna yijabi etani
gare saijë'ën sen'ë.

9

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi yua yoguna cacani, baguë
huë'e jobona go'i bi'rabi.
2 Goni ti'anguëna, ja'nrëbi, yequëcuabi garasi'quëte camare
uinguëna, Jesusna sani ëñohuë. Ëñojënna, Jesusbi baguë ñacobi
ëñani, bacua recoyo ro'tayete masini si'ani, garasi'quëni cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ë gu'a jucha yua gare
tënose'e ba'iji, cabi.
3 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocuabi sa'ñeña yahue
ro'tajën ñuë'ë: "Baguë yua Riusuni gu'aye caji" ro'tajën bën'ë.
4 Ro'tajën bëinjënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua
yahue ro'tase'ere masini, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere gu'aye ro'tajën bëiñe'ne?
5 Bainbi "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye
porecuata'an, "Huëni ganijë'ën" catoca, bacua huachoye
porema'iñete masi güeseyë.
6 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
bain gu'a juchare tënoñe poreguë'ë. Ja'anre mësacuani ëñoñë
yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi garasi'quëni cabi:
—Yureca huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena saijë'ën,
cabi.
7 Ja'nca caguëna, baguë yua huëni baguë huë'ena saji'i.
8 Ja'nca saiguëna, bain hua'nabi quëquë ëaye ro'tajën,
Riusuni bojoreba bojojën, ro bainre huachoye poreguë
re'huasi'quëre sëani, baguëni ai re'oye cajën baë'ë.

Jesús llama a Mateo

9 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani ëñato, Mateo hue'eguëbi im-
puesto curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, Jesusbi:
—Yë'ëna te'e rani conjë'ën caguë choji'i.
Choiguëna, baguë yua huëni, baguëna te'e conguë saji'i.
10 Saiguëna, ja'nrëbi jë'të, Jesusbi huë'ere ba'iguë, aon ainguë
ñu'iguëna, yequëcua impuesto curi cocua, yequëcua gu'a bain
casi'cua, ai jai jubëbi rani, Jesús, baguëre concua naconi aon
ainjën te'e bëahuë.
11 Bëajënna, fariseo bainbi ti'anni ëñahuë. Ja'nca ëñacuabi
Jesusre concuani bëinjën senni achahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a
bain, bacua naconi aon ainguë te'e ñu'iguë'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi achani, bacuani sehuobi:
—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna
ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë.

13 Riusu coca toyani jo'case'e ëñere ye'yejë'ën: “Bain oijën
concuare cu'eyë yë'ë. Hua'ire huani misabëna ëocuare
cu'ema'iñë yë'ë.” Ja'an cocare ye'yejë'ën. Yë'ë re'o bainguë'ë
cajën ba'itoca, bacuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a
bainguë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë,
cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

14 Ja'nrëbi, Juan Bautizaguëre concuabi rani, Jesusni senni
achahuë:
—Yëquëna, fariseo bain, yua aon aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre
concua guere ro'tajën, aon aiñe jo'cama'iñe'ne? senni achajën
cahuë.
15 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi yuta
ba'iguëna, baguë huejaye concuabi aon aiñe jo'caye gare
porema'iñë. Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni
quëñoni gare sai umuguse ti'anguëna, ja'anrën bacuabi aon
aiñe jo'caja'cua'ë cabi.
16 Cani, ja'nrëbi bacuani yeque yihuo cocare quëabi:
—Mame canbi ira canna ja'chemajën ba'iyë. Ja'nca
ja'chetoca, mame canbi guë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e
ye'reni gu'ajeiji.
17 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha coro-
huëanna ayamajën ba'iyë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni
corohuëanre juejueni jañuni si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a
corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni
jo'cha corohuëanna ayajë'ën. Ja'nca ayatoca, bisi ëye jo'cha,
ga'ni corohuëan'ga gare huesëye beoye ba'iji, cabi Jesús.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

18 Ja'an cocare caguë ba'iguëna, yequë bainguë, bain ëjaguë
ba'iguëbi caca rani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni coca
senni achaguë cabi:
—Yë'ë mamacobi yurera'rë junco'ë. Ja'nca ba'igoreta'an,
raijë'ën. Më'ë ëntë sarare bagona pa'rotoca, go'ya raija'go'co,
cabi.
19 Ja'nca caguëna, Jesusbi huëni, baguë naconi saji'i.
Baguëre concua'ga te'e conni saë'ë.
20 Ja'nca saijënna, yeco, u'chu rauna ju'ingobi, si'a sara samu
tëcahuëan ju'in hua'go ba'igobi baguë yo'jeja'an rani, baguë
can yëruhuate pa'rogo.
21 “Baguë can se'gare pa'roni huajëza” cago pa'rogo.
22 Ja'nca pa'rogona, Jesusbi bonëni, bagoni ëñani cabi:
—Bojo recoyo bajë'ën, mami. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo
ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.
Caguëna, bagobi ja'ansi'ru huajë raco'ë.

23 Ja'nrëbi, Jesús yua bain ëjaguë huë'ena ti'anni ëñato, bain
hua'nabi ai ota oijën, ro hui'ya güijën baë'ë. Yequëcuabi
músicate sa'ntijën juë'ë.
24 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua etani saijë'ën. Mamacobi ju'inmaco'ë. Ro canni
uingo bago, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëni bëinjën, ai jayajën chohuë.
25 Chojënna, yequëcuabi bacuare hue'sena etohuë. Etojënna,
Jesusbi cacani, ba romi zin hua'go ëntë sarana zeanguëna,
bagobi huëni nëcago.
26 Ja'nca nëcagona, bainbi Jesús huachose'ere ëñani,
si'aruanna quëani achohuë.

Jesús sana a dos ciegos

27 Ja'nrëbi, Jesusbi barubi sani ganiguëna, samucua ñaco
ëñama'icuabi baguë yo'jeja'an be'tejën, ai jëja güihuë:
—Taita David bainguë, yëquëna hua'nani oiguë conjë'ën,
güijën cahuë.
28 Cajënna, Jesús yua huë'ena cacani ba'iguëna, ñaco
ëñama'icuabi baguëna caca raë'ë. Raijënna, Jesusbi bacuani
senni achabi:
—¿Mësacua yë'ë huachoye poreyete si'a recoñoa ro'taye?
senni achabi.
Senni achaguëna,
—Ro'tayë, Ëjaguë, sehuohuë.
29 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacua ñacore pa'roni, bacuani
cabi:
—Mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tajënna, yë'ë'ga güina'ru
mësacuani huachoguë ba'iyë cabi.
30 Caguëna, bacua ñaco yua ja'ansirën sëtani ëñani huajë
raisi'cua baë'ë. Ba'ijënna, Jesusbi bacuani si'a jëja yihuoguë
cabi:
—Mësacuare huachose'ere yequëcuani gare quëani achoye
beoye ba'ijë'ën, cabi.
31 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús re'oye yo'oni conse'ere
si'a bainni quëani achojën ganihuë.

Jesús sana a un mudo

32 Ja'nca saijënna, ja'ansirën yequëcuabi yi'o ma'tëbë ba'iguë,
gu'a huati baguë, ja'anguëte Jesusna sani ëñohuë.
33 Ëñojënna, Jesusbi baguë gu'a huatire etoni saoguëna, ba
bainguëbi coca ca bi'rabi. Ja'nca ca bi'raguëna, bain hua'nabi
ai ëñajën rëinjën cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru Israel yija bainbi gare ëñama'isi'cua ba'iyë,
cahuë.
34 Cajënna, fariseo bainbi ti'an rani, bëinjën cahuë:

—Gu'aye yo'oji baguë. Zupai huatibi conguëna, ja'nca huati hua'ire etoni saoye poreji, cajën bën'ë.

Jesús tiene compasión de la gente

35 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a huë'e joboña, si'aruan bain ba'iruanna saiguë, bacua ñë'ca huë'eñana cacani ye'yoguë, Riusu ba'i jobo cocare quëani achoguë, rauna ju'incua, si'a rau ba'iye bacuani huachoguë, ja'anre yo'oguë baji'i.

36 Ja'nca ba'iguëbi bain jubëni ai sa'ntiguë, oireba oiguë ëñabi. Chao hua'na caguë, ro porema'i hua'nabi oveja hua'na cuiraguë beo hua'na'ru ba'iye ëñoñë bacua, ro'taguë ëñabi Jesús.

37 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi, baguëte concuani cabi:

—Queruna ëñajë'ën. Aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yuareba tëaye ba'iji. Riusu ba'i jobo cu'ecuare tëani baye cayë.

38 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë Riusu yua bainre tëani ba Ëjaguë ba'iguëna, baguëni ñaca senreba senni achajën ba'ijë'ën: Më'ë bainre tëani baye ro'taguë sëani, më'ëre yo'o concua, më'ë tanse'ere tëacaicua, ja'ancuare cuencueni, më'ë bainre tëaye raojë'ën, senni achajën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëte concua si'a sara samucuare choiguëna, baguëna ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, bacuare gu'a huati hua'ire etoni saoye porecuare re'huabi. Si'a bain ju'incua, si'a rau ju'incua huachoye porecuare bacuare re'huabi.

2 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë: Ru'ru, Simón caguëni Pedro hue'yobi. Yequë, Andrés, Pedro yo'jeguë baji'i. Yequë Santiago, yequë Santiago yo'jeguë Juan, ja'an samucua Zebedeo mamacua baë'ë.

3 Yequë Felipe, yequë Bartolomé, yequë Tomás, yequë Mateo impuesto curi coguë baji'i. Yequë Alfeo zin Santiago, yequë Lebeo, Tadeo'ga hue'eguë baji'i.

4 Yequë Simón hue'eguë celote jubë baji'i. Yequë Judas Iscariote, Jesús je'o bacuana insini senjoja'guë baji'i. Ja'an hue'ecuare cuencueni re'huabi Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

5 Ja'ancua si'a sara samucuare cuencueni re'huani, bacuani coca guanseguë saobi:

—Judío jubë ba'ima'icuana saima'ijë'ën. Samaria yija huë'e joboñana gare saimajën ba'ijë'ën.

6 Israel bain se'gana saijë'ën. Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja hua'na ro quëñëni huesësi'cua'ru ba'iye, ja'ancua se'gana sani,

7 bacuani ñaca quëani achojë'ën: “Riusu ba'i jobo yuara
ti'anja'ñeta'an ba'iji” quëani achojën ba'ijë'ën.
8 Ja'nca ba'icuabi rau ju'incuare huachojë'ën. Junni
huesësi'cuare go'ya rai güesejë'ën. Gu'a ca'nmi rau bacuare
tënoni huachojë'ën. Huati hua'ire etoni saojë'ën. Ja'nca
yo'oye porecua'ru ro'iye beoye re'huasi'cua sëani, mësacua
yua bainre conjën, bacua ro'iye senma'ijë'ën.

9 Mësacua yua curire gare saye beoye ba'ijë'ën.
10 Bonse turubëte sama'ijë'ën. Te'e ëntë sara can se'ga
sajë'ën. Guëon ju'iyete sama'ijë'ën. Ro'ojën sai tubëte
sama'ijë'ën. Yo'ore concuani ba'icua aonre ro insiye ba'icua
sëani, mësacua ja'nca saijë'ën.

11 Sani, huë'e jobona ti'anto, re'o bain banica, bacuare
cu'eni, mësacua saiye tëca, bacua huë'ena bëani ba'ijë'ën.
12 Ja'an huë'ena ti'anni, baru bainni saludajë'ën.
13 Re'o bain ba'itoca, mësacua bojojën saludase'ere bacuana
jo'cajë'ën. Gu'a bain ba'itoca, jo'cama'ijë'ën. Mësacua salu-
dase'ere go'iye quëñojë'ën.
14 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca
quëani achoyete achaye güejën ba'itoca, barubi quëñëni
saijë'ën. Ba huë'e jobobi saijën, ba bainbi ëñajënna, mësacua
guëon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacua
gu'a jucha yo'ose'ere masiyë.
15 Mësacuani ñaca ganreba quëayë. Sodoma, Gomorra,
ja'an huë'e jobo bainni bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë
ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, Riusu ëñojai umu-
gusebi ti'anguëna.

Persecuciones

16 Yureca, mësacuare saoguëna, mësacua yua oveja hua'na
airu yai jubëna ti'anja'cua'ru ba'ijën, mësacua saiyë. Ja'nca
sëani, añna hua'na masiye ro'tareba ro'taye'ru ai masiye
ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuata'an, ju'ncubo hua'na gu'aye
yo'oye beoye ba'iye'ru, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
17 Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani bëinjën,
mësacuare preso zeanni bacua ëja bainna sani nëcoja'cua'ë.
18 Yequëcuabi mësacuare zeanni, yë'ë bain concuare sëani,
mësacuare bain ta'yejeiye ëjacua ba'iruanna sani nëconi
ëñoja'cua'ë. Ja'nca ëñojënna, mësacua yua yë'ë ba'iyete gu'a
bainni quëani achoye poreyë.
19 Ja'nca preso zeanni nëcojënna, mësacua sehuoja'yete
ru'ru ro'taye beoye ba'ijën, huaji yëmajën ba'ijë'ën. Mësacua
sehuoja'rën ti'anguëna, Riusubi mësacua coca sehuoja'yete
quëaji.

20 Mësacua se'gabi ba sehuo cocare ro'tama'ija'cua'ë.
Mësacua Taita Riusu Espíritubi quëaguëna, ja'an cocare
sehuoja'cua'ë mësacua.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ba yo'jecuani preso zeanni
huani senjo güeseja'cua'ë. Yequëcua'ga ba mamacuare preso
zeanni, huani senjo güeseja'cua'ë. Yequëcua'ga ba pë'caguë
sanhuëre preso zeanni, huani senjo güeseja'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani
ai je'o ëñaja'cua'ë. Je'o ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye
beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tatoca, carajei umuguseña
ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
23 Mësacuabi te'e huë'e jobona sani, mësacuare je'o batoca,
yequë huë'e jobona gatini saijë'ën. Ja'nca saijënna, mësacuani
yihuoreba yihuoyë yë'ë: Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë
gaje rai umuguse ti'anguëna, si'a Israel bain huë'e joboña
ëñajën saiye porema'iñë mësacua.
24 Ye'yeguëbi yua baguë ye'yoguë'ru quë'rë ta'yejeiye baye
porema'iji. Yo'o conguëbi baguë ëjaguë'ru quë'rë ta'yejeiye
baye porema'iji.
25 Ye'yecuabi bacua ye'yocua te'e masijën te'e ta'yejeiye
ba'iye'ru ruintoca, re'oji. Yo'o concuabi bacua ëjacua ba'iye'ru
ruintoca, re'oji. Yë'ë yua Riusu ba'i jobo ëjaguë ba'iguëna,
bainbi yë'ëni Beelzebú Zupai Huati cahuë. Ja'nca cacuabi
quë'rë se'e yë'ë bainrebare gu'aye caja'cua'ë.

A quién se debe tener miedo

26 Ja'nca caja'cua ba'ijënna, bacuani huaji yëye beoye
ba'ijë'ën. Riusubi bacua gu'aye yo'oni yahuese'e beorure
ëñoni, si'acuani masi güeseja'guë'bi.
27 Yë'ëbi mësacuani yahue coca caguëna, beoru si'a bainni
quëani achojën ba'ijë'ën. Mësacuabi bain yahue coca cayete
achato, si'a bainni güijën quëani achojën ba'ijë'ën.
28 Ro ën yija bainni huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mësacua
ëmëje'en ga'nihuë se'gare huani senjoñe poreyë. Riusu se'gani
huaji yëjën ba'ijë'ën, bain recoyore gare carajei güeseye
poreguëre sëani.
29 Samu bi'an hua'nare te'e curi so'corë naconi coye poreyë.
Ja'nca choa ma'carë ro'icuareta'an, Riusubi ga bi'an hua'guëni
ro'taguë, gare huanë yeye beoye ba'iji. Riusubi yëma'itoca,
bi'an hua'guë te'eguë se'gabi junni to'inma'iji.
30 Mësacua sinjobë rañare'ga cuencueguë, mësacua ba'iye
si'ayete masiji Riusu.
31 Ja'nca sëani, bainni gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Si'a
bi'an jubë'ru mësacuani ai re'oye ëñaguë, mësacuani quë'rë
ta'yejeiye ai yëguë ba'iji Riusu.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

32 Bain jubëbi achajënna, mësacua yua ñaca cajë'ën: Yëquëna
yua Jesucristo baincua'ë cajë'ën. Ja'nca catoca, Yë'ë'ga, Taita
Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi achaguëna, yë'ë bainreba con-
cua ai re'o hua'na'ë caguë quëayë yë'ë.
33 Yequëcua, bain jubëbi achajënna, yë'ë ba'iyete gu'a güeye
catoca, yë'ë'ga, yua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi ach-
aguëna, bacuare gu'a güeye cayë yë'ë.

Jesús, causa de división

34 Bainni sa'ñeña huaiye beoye ba'iyete jo'caguë raimaë'ë
yë'ë. Mësacuabi ja'anre huacha ro'tama'ijë'ën. Bainni sa'ñeña
huai güeseguë raë'ë yë'ë.
35 Yequëni baguë pë'caguëte huaiye ro'ta güeseyë yë'ë.
Yeconi bago pë'cagote huaiye ro'ta güeseyë yë'ë. Yeconi bago
huagote huaiye ro'ta güeseyë yë'ë.
36 Je'o bacuare cu'eto, bain te'e huë'e ba'icua'ë cayë.
37 Pë'caguë sanhuëte yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi yë'ë bainguë
ba'iye porema'iji. Mama hua'nare yë'ëre'ru quë'rë yëguëbi
yë'ë bainguë ba'iye porema'iji.
38 Yë'ë naconi te'e yo'o conguë ba'iye baji. Yë'ë yua ai
yo'oye'ru güina'ru ai yo'oye yëma'iguëbi yua yë'ë bainguë
ba'iye porema'iji.
39 Bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, junni si'aye se'ga
ba'iji bacuare. Yë'ë ba'iye ro'ina güeye beoye junni huesëtoca,
ja'ancuabi go'ya rani, huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.

Premios

40 Yequëcuabi mësacuani te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yua
yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën
ba'itoca, yua yë'ë Taita yë'ëre raosi'quëre'ga te'e ruiñe ëñajën
ba'iyë.
41 Yequëcuabi Riusu bainguë raosi'quëni te'e ruiñe ëñani
bojotoca, Riusu bainguë raosi'quë bojoja'ye'ru bojojën
ba'ija'cua'ë. Yequëcuabi re'o bainguëni te'e ruiñe ëñani
bojotoca, re'o bainguëni bojojën ba'ija'ye'ru bojojën
ba'ija'cua'ë.
42 Yequëcuabi yë'ë bainguë yë'ëre conguë te'eguë se'gani te'e
ruiñe ëñani, quë'rë yo'jereba ba'iye'ru baguëni oco se'gare un-
cuatoca, Riusubi baguë ro insija'ye ro'tase'ere baguëni gare
jo'caye beoye insija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

Los enviados de Juan el Bautista

11

1 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre concua si'a sara samucuani coca
yihuoni tëjini, baguëbi sani, bain huë'e joboñana ti'anni, baguë
cocare quëani achoni, bainre ye'yoguë baji'i.

2 Ba'iguëna, Juanbi, ya'o huë'ere preso guaosi'quëbi Cristo
yo'oguë ba'iyete achani, baguëre concua samucuare choini,
bacua naconi
3 Jesusni coca caguë saobi:

—¿Më'ë yua ba Cristo raija'guë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca,
¿yequë raija'guëni ëjoye baye mai? Jesusni senni achaguë
saobi.
4 Saoguëna, Juanre concuabi Jesusna ti'anni, senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua yure ëñase'e, mësacua
yure achase'e, ja'anre baguëni quëajaijë'ën.

5 Ñaco ëñama'icuabi yua ñaco huajëyë. Guëon garasi'cuabi
yua ganiñë. Gu'a ca'nmi rau bacuabi tënosi'cua ba'ijën, huajë
raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo achayë. Junni huesësi'cuabi
go'ya raiyë. Riusu bojo coca yua bonse beo hua'nani quëani
achose'ebi ba'iji.

6 Yë'ëni güeye beoye recoyo ro'tajën ba'icuabi ai ba'iye ai
bojoreba bojojën ba'iyë, sehuoguë cabi Jesús.

7 Cani, bacuabi go'ijënna, Jesús yua bain jubëni Juan ba'iyete
quëa bi'rabi:

—Mësacua yua beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni
ëñañe ro'tare'ne? "Ro jëja beo hua'guë, jë'je sahua tutu
taonse'e'ru ba'iye ëñajaiñu" ja'anre ëñañe gare ro'tamaë'ë
mësacua.

8 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Ëjaguë caña ju'iguëte
ëñajaiñu" ja'anre ëñañe gare ro'tamaë'ë mësacua. Ëja bain caña
ju'icua, yua me'najeiñe ba'icua, ja'ancua yua ta'yejeiye ëja
bain huë'eñare ba'iyë.

9 ¿Neni ëñañe ro'tare'ne mësacua? "Riusu coca quëaguëte
ëñajaiñu" catoca, mësacua yua te'e ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu
coca quëacua si'acua'ru yua quë'rë ta'yejeiye ëjaguëte mësacua
ëñahuë.

10 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ën coca yua Juanre
toyani jo'case'e ba'iji:

Më'ëre quëaguëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are
re'huacaiguëte, toyani jo'case'e ba'iji.

11 Ja'nca toyani jo'caguëna, mësacuani quëareba quëayë yë'ë.
Juan Bautizaguëbi yua Riusu coca quëaye raosi'cua si'acua'ru
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iji. Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu
ba'i jobo ba'icuare ëñato, baru ba'iguë quë'rë yo'jeguëreba
ba'iguëbi yua Juan'ru quë'rë ëjaguë'ru ba'iji.

12 Juan Bautizaguë ba'isirënbi yurerën tëca gu'a bainbi
Riusu ba'i jobona huañu cajën, ai je'o ëñajën ba'iyë.
13 Riusu ira bain raosi'cua, ira bainguë ba'isi'quë Moisés
naconi, si'acuabi Riusu ba'i jobore quëani achojën, Juan ba'iye
tëca ja'nca cajën baë'ë.
14 Mësacuabi recoyo ro'taye poretoca, Juan yua Riusu ira
bainguë raosi'quë Elías hue'eguë te'e ba'iguë'bi. Ja'anguëbi
yua bainna raija'guë baji'i.
15 Yureca ganjo banica, achani ye'yejë'ën.
16 Yureca, bain hua'na yureña ba'icua ¿queaca yo'ojën
ba'iye'ne? Zin hua'na sa'ñeña huere yo'ocua'ru ba'iyë.
Yequëcuabi yua yequëcuani coca cayë:
17 "Yëquënabi jurihuëanbi juijën ba'iyeta'an, mësacua conjën
pairamaë'ë. Sa'ntiye gantajën ba'iyeta'an, mësacua conjën ota
oimaë'ë." Ja'nca cajën ba'iyete yureña bain ba'iyë.
18 Juanbi rani, baguë aon aiñe jo'cani, bisi ëye jo'cha gare
uncuye beoye ba'iguëna, mësacuabi Ro ro'taguë yo'o hua'guë'bi
ba'iji, baguëte cajën baë'ë.
19 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre
anni, gonore uncuguëna, mësacuabi yeque cocabi yë'ëre cajën,
Aon ain huati'bi. Jo'chana güebe huati'bi. Gu'a bain, impuesto
curi cocua, ro bacua gu'a gajeguë ba'i'te, yë'ëre cajën, yë'ëre
jayayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ëñañe
yënica, Riusuni ye'yereba ye'yecua bacua yo'oyete ëñajë'ën,
cabi Jesús.

Los pueblos desobedientes

20 Cani, ja'nrëbi, baguë huë'e joboñana sani ta'yejeiye yo'o
yo'oni ëñosiruanre ai bëinguë ca bi'rabi, baruan bainbi bacua
gu'a juchare gare jo'caye beoye ba'icuare sëani:
21 —Mësacua Corazín huë'e jobo bain, ai bënni senjoñe
ba'ija'guë'bi mësacuare, cayë. Betsaida bainre'ga, ai bënni
senjoja'ñe cani jo'cayë mësacuare. Riusu ta'yejeiye yo'ose'e,
mësacuana ëñose'e, ja'anre Tiro bain, Sidón bain, bacuani
ëñose'e ba'itoca, ai ba'irën bacua gu'a juchare jo'cani sen-
jore'ahuë. Costal cañare sayani, yë'tëbi bacua sinjobëanna
yu'yujën ba'ire'ahuë, bacua jucha senjose'ere eñojën ba'icua.
22 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Tiro, Sidón, ja'an
bainre bënni senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai jëja
bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
23 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñe cani
jo'cayë yë'ë. ¿Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'añe ro'taye?
Bañë. Ba toana senjoni saoye se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare.
Riusu ta'yejeiye yo'o yo'ose'e, mësacuana ëñose'e, ja'anre yua
Sodoma bainni ëñose'e ba'itoca, ja'an huë'e jobobi yureña tëca
ba'iguë ba'ire'abi.

24 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Sodoma bainre
bënni senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye jëja bënni sen-
josi'cua ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Vengan a mi y descansen

25 Cani, ja'nrëbi, Jesús yua Taita Riusuni ujaguë cabi:

—Taita, më'ë yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'a re'oto
ta'yejeiye Ëjaguë'ë. Yë'ë coca yure quëani achoguëna, bain
masi ëjacua si'aye ye'yesi'cua'ë cajën ba'icuata'an, ja'an cocare
masiye porema'iñë bacua. Bacua masiyete ënsehuë më'ë.
Yequëcua zin hua'na ba'iye'ru ba'icuabi "Ye'yeye caraji yë'ëre"
cajënna, ja'ancuani yë'ë cocare masi güesehuë më'ë. Ja'nca
sëani, më'ëni ai bojoguë, surupa cayë yë'ë.

26 Më'ë yëse'e se'gare yo'osi'quë sëani, më'ë bainre ai re'oye
conhuë më'ë, ujaguë cabi.

27 Ujani ja'nrëbi bainni yihuoguë cabi:

—Yureca, yë'ë Taitabi yë'ëna si'ayete insini jo'cabi. Yë'ë
Taita se'gabi yë'ëre masiji. Yequëcua bañë. Yë'ë se'gabi yë'ë
Taitare masiyë. Yequëcua bañë. Yë'ëbi yë'ë Taita ba'iyete yë'ë
bain cuencuesi'cuani ëñoguëna, ja'nrëbi yë'ë Taitani masiye
poreyë bacua.

28 Ai jëja yo'o yo'ojën guajasi'cua, ai rëquëye hue'ojën gua-
jasi'cua, mësacua si'acua yë'ëna raijë'ën. Raitoca, mësacuani
te'e ruiñe bëani huajë güeseyë yë'ë.

29 Yë'ëna rani, yë'ë ba'iyete ye'yeye, ja'an se'gare hue'ojën
ba'ijë'ën. Huëjeiye'ru ba'iji. Yë'ë yua jëja guanseye beoye
ba'iguë'ë. Ro yo'jereba ba'iguë'ru ëñoguë'ë yë'ë. Ja'nca sëani,
yë'ëna rani, te'e ruiñe bëani huajëjë'ën. Mësacua yua recoyo
re'o huanoñe ba'ijë'ën.

30 Ja'nca ba'icuabi yë'ë ba'iyete ye'yejën, rëquëye beoye
hue'ojën, yë'ëre guaja beoye conjën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi
Jesús.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesús yua trigo
aon zio re'otobi ganiguë, baguë concuare aon gu'aguëna, aon
za'zaboanre tëani, aonra'carëanre ain bi'rahuë.

2 Ja'nca yo'ojënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën
cahuë:

—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua queaca ro'tajën, aonre tëaye'ne?
Yo'o yo'oma'i umuguse sëani, mai ira coca toyani jo'case'ere'ru
tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.

3 Cajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, David yo'ose'ere
cato, ¿ja'an quë'rore mësacua ëñamate'ne? Baguëre concua
naconi ganini, aon gu'aguëna,
4 Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i aonbëan Riusuna
jo'case'ere inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe
porejënna, yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ain-
guë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji.
5 ¿Yequë quë'rore'ga mësacua ëñamate'ne? Yo'o yo'oma'i umu-
guse ba'iguëna, pairi bainbi Riusu huë'e yo'o ma'carëanre
yo'ocuata'an, jucha beoyë caji.
6 Yureca mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Riusu huë'e
ta'yejeiye ba'iyete cato, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'ë.
7 Mësacua yua ën coca toyani jo'case'e: "Bainre oijën
concuare cu'eyë yë'ë. Hua'ire huani misabëna ëocaicuare
cu'ema'iñë yë'ë." Ja'an cocare re'oye ye'yejën ba'itoca,
mësacua yua jucha beo hua'nare ëñajën, Gu'a bain'ë ro'tajën
bacuare cama'ire'ahuë.
8 Yureca Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua yo'o yo'oma'i
umuguse ëjaguë'ë yë'ë, cabi Jesús

El hombre de la mano tullida

9 Cani, ja'nrëbi se'e sani, bacua ñë'ca huë'ena cacabi.
10 Cacani ëñato, guë'nguësi sara baguëbi baji'i. Ba'iguëna,
baru bainbi Jesusni senni achahuë:
—¿Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, bainre huachoye por-
eye'ne? senni achahuë. Ro coquehuë. Baguë sehuoja'yete
achañu. Re'oye sehuoma'itoca, Gu'aye cahuë më'ë cañu
ro'tajën, baguëni ja'nca senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua jubë ba'iguëbi oveja jo'yare baguë, yo'o yo'oma'i
umugusebi gojena to'intoca, baguë ovejare oire bani, baguëte
zeanni, huëani etoma'iguë?
12 Ja'nca oire bani contoca, bainre coñe quë'rë ta'yejeiye
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca sëani, yo'o yo'oma'i umuguse
ba'iguëna, re'oye yo'oye poreyë mai, cabi.
13 Cani ja'nrëbi guë'nguësi sara baguëni:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, mi'nabi. Mi'nani, baguë yequë sara ba'iye'ru
huajë sara re'huabi.
14 Ja'nrëbi, fariseo bainbi sani, sa'ñeña coca senni achajën:
"¿Queaca yo'oni Jesusre huani senjoñe'ne mai?" senni achajën
bën'ë.

Una profecía acerca de Jesús

15 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Jesusbi masini, barubi
etani saji'i. Sani, ai jai jubë bainbi raijënna, si'a rau bacuare
huachobi.
16 Huachoni, Yë'ë yo'oguë ba'iyete yequëcuani quëani
achoye beoye ba'ijë'ën, caguë yihuobi bacuare.
17 Ja'nca yihuoguë, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías
hue'eguë ba'isi'quë, baguë coca toyani jo'case'e'ru güina'ru
yo'oguë baji'i:
18 Yureca, yë'ë yo'o conguëte cuencueni bainna saoja'guë'ë.
Yë'ë ai yësi'quë'bi ba'iji.
Yë'ë recoyobi baguëni ai bojoguë ba'iyë yë'ë.
Baguëte saoguë, yë'ë Espíritute baguëna jo'caguëna, si'a bain
judío bain jubë ba'ima'icuare'ga, si'acuana sani, Riusu
ëñojai umuguse ti'anja'ñete bacuani quëani achoguë
ba'ija'guë'bi.
19 Bain huai cocare caye beoye ba'ija'guë'bi.
Jëja güiye beoye ba'ija'guë'bi.
Ai jëja coca cani achoma'iguëbi bain huë'e jobona ganini, güiye
beoye ba'ija'guëbi.
20 Jëja recoyo beo hua'na banica, bacua recoyo ro'taye
conja'guë'bi.
Yequëcua yua ja'ancuare ro jo'cani senjoñe'ru gare yo'oye
beoye ba'ija'guë'bi.
Riusu ëñojai umuguse ti'añe tëca, ja'nca ba'ija'guë'bi baguë.
21 Ja'nca ba'iguëna, si'a bainbi baguë ba'iyete ro'tajën, baguë
conja'ñete ëjojën ba'ija'cua'ë, toyani jo'case'e ba'iji.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

22 Ja'nrëbi, yequëcuabi ñaco ëñama'iguë, yi'o ma'tëbë ba'iguë,
huati baguë, ja'anguëte Jesusna rani ëñohuë. Rani ëñojënna,
Jesusbi baguëte huachoguëna, ñaco ëñani, coca ca bi'rabi.
23 Ja'nca huachoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, coca
cahuë:
—¿Yureca gue'ne? ¿David mamaquëma'iguë baguë? cahuë.
24 Ja'nca cajënna, fariseo bainbi achani, bëinjën cahuë:
—Gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguëbi conguëna, huati
hua'ire ja'nca etoni saoye poreji baguë, cahuë.
25 Cajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue
ro'tase'ere masibi. Ja'nca masini, bacuani cabi:
—Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni cara-
jeiyë. Te'e jubë bain, te'e huë'e bain, ja'ancuabi sa'ñeña
huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
26 Ja'nca ba'iguëna, güina'ru, zupai huati concuabi sa'ñeña
huatoca, bacua'ga huesëni carajeiyë. Ro huacha ro'tayë
mësacua. Zupaire concuabi ja'nca yo'oma'iñë.

27 Mësacuabi cajën, Beelzebú conse'ebi huati hua'ire etoni
saoyë yë'ë cajën, ro huacha cayë mësacua. Ja'nca catoca,
mësacua bainbi huati hua'ire etoni saojënna, ¿nebi bacuare
conguë'ne? ¿Zupai huatibi conma'iguë? Ja'nca etoni saocuabi
mësacua gu'aye yo'ose'ere ëñojën ba'ija'cua'ë.
28 Yë'ëbi huati hua'ire etoni saoguëna, Riusu Espíritu se'gabi
yë'ëre conji. Ja'nca conguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye
ba'iyete mësacuana yuara ëñoguë ba'iji.
29 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru
jëja baguëni preso hueñe bayë. Baguëte preso huenma'itoca,
baguë bonsere jiañe porema'iñë. Zupai huati'ga ja'ncara'ru
jëja baguëna, yë'ëbi baguëni preso huenja'guë'ë.
30 Yë'ë naconi te'e conma'icuabi yua yë'ëni je'o bayë.
Yë'ë naconi te'e yo'o yo'ojën ba'ima'icuabi yua yë'ë bain
ñë'cosi'cuare saoni senjoñë.
31 Ja'nca sëani, mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë yë'ë.
Bain gu'a coca ro bëyoni case'e si'ayete Riusubi huanë yeye
poreji. Riusu Espírituni gu'a coca ro bëyoni catoca, Riusubi
gare huanë yeye beoye ba'iji.
32 Yequëcua, yë'ëni Riusu Raosi'quëreba ba'iguëna, gu'a coca
ro bëyoni catoca, Riusubi huanë ye güeseye poreji. Riusu
Espírituni gu'a coca ro bëyoni catoca, Riusubi gare huanë yeye
beoye ba'iji. Yure ba'irën, Riusu ëñojairën'ga, gare jo'caye
beoye huanë yema'iji Riusu.

El árbol se conoce por su fruto

33 Re'o sunquiñë banica, re'o uncuere quëinji. Gu'a sun-
quiñë banica, gu'a uncuere quëinji. Ba sunqui uncuere ëñani,
si'a sunquiñë ba'iyete masiye poreyë.
34 Mësacua yua aña hua'na ba'iye'ru ro coquejën, ro gu'aye
yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca sëani, mësacua yua re'oye caye gare
porema'iñë. Bain recoyo ro'tayete masiye yëtoca, baguë
yi'obo cayete achani ro'tani masijë'ën.
35 Re'o bainguë banica, baguë recoyo re'oye ro'tani, ai
re'oye conji. Gu'a bainguë banica, baguë recoyo gu'aye
ro'tani ai gu'aye yo'oji.
36 Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Riusu ëñojai umu-
guse ti'anguëna, Riusubi si'a bain gu'aye cani tonse'ere ro'ta
güeseni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere senni achaja'guë'bi.
37 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o coca cajën ba'itoca, Riusubi
re'o bain'ë mësacua, caja'guë'bi. Mësacuabi gu'a coca cajën
ba'itoca, Riusubi gu'a bain'ë mësacua, caja'guë'bi, cabi Jesús.

La gente mala pide una señal milagrosa

38 Caguëna, ja'nrëbi, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi,
bacuabi Jesusna sani, coca senni achahuë:

—Ëjaguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojë'ën. Ëñañu, cahuë.
39 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yureña bainbi Riusure ro jo'cani senjojën, yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñete señë. Ja'nca sencuareta'an, Riusu ira bainguë raosi'quë Jonás hue'eguë ba'isi'quë, baguë ba'ise'e se'gare quëani masi güeseyë yë'ë.
40 Jonás yua samute umuguseña na'ijani ñatajani ba jai ziaya hua'ibi rëonsi'quë ba'iguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi güina'ru samute umuguseña na'ijani ñatajani yijana tansi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë.
41 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo bainbi huëni, yureña bain gu'aye ba'iyete masi güeseja'cua'ë. Jonás coca quëani achose'ere achani mame recoyo re'huasi'cua sëani, mësacua gu'aye ba'iyete masi güeseyë bacua. Yurera ba'iguëna, Jonas'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoguëbi mësacuana ti'anhuë yë'ë.
42 Riusu ëñojai umuguse ti'anguëna, sëribë ca'nco re'oto, baru ba'i ëjago ba'isi'cobi huëni, yureña bain gu'aye ba'iyete ëñoja'go'co. Bago yua Salomón masiye ye'yoyete achaza cago, ai so'ona sani baguë cocare achago ba'nco. Yurera ba'iguëna, Salomon'ru quë'rë ta'yejeiye ye'yoguëbi mësacuana ti'anni yë'ë ta'yejeiye ba'iyete mësacuani ëñohuë yë'ë.

El espíritu impuro que regresa

43 Gu'a huatibi bainguëte etani saiguë, beo re'otona ganiguë, bëani huajëye ba'irute cu'eji. Cu'eni, re'orute tinjama'iguëbi yua
44 Yë'ë etasi huë'ena se'e goza caji. Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua huati beo huë'e, re'oye re'huani re'oye yuase'e baji'i, bainguë recoyo.
45 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, yequëcua huati hua'i, te'e ëntë sara samucuare cu'eji. Baguë'ru quë'rë gu'a huati hua'ire cu'eni, bacuare choini, rani, si'a jubëbi ba etasi huë'ena cacani bëayë, bainguë recoyona. Ja'nca bëajënna, ba bainguë yua quë'rë se'e ai ba'iye ai gu'ajaiguë baji'i. Ru'rureba ba'ise'e yua quë'rë re'oye baji'i. Yureña bain'ga ai gu'aye ba'ijën, quë'rë se'e gu'ajeijën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

46 Yuta cani tëjima'iguëna, yureca Jesús pë'cago, Jesús yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se ca'ncore ëjojën, baguëte choni raohuë.
47 Raojënna, bacua raosi'quëbi Jesusni quëabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëabi.
48 Quëaguëna, Jesús sehuobi:

—¿Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.
49 Ja'nca senni, ja'nrëbi baguë concuare ba bainni ëñoni cabi:
—Yë'ë pë'cago, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
50 Yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguë, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua, ja'ancuabi yua yë'ë yo'jeguë sanhuë, yë'ë yo'jego sanhuë, yë'ë pë'cago sanhuë ba'icua'ë, cabi.

13

La parábola del sembrador

1 Cani, ja'ansi umuguse, Jesús yua baguë ba'i huë'ebi etani, zitara yëruhuana sani bëabi.
2 Bëani, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain sëani, Jesús yua yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi mejagu yëruhuate achajën nëcahuë.
3 Achajën nëcajënna, ja'nrëbi ye'yo cocabi bacuani ai ba'iye ai yihuoguë quëani achobi:
—Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.
4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi yijana yu'yuguë ganibi. Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, ya'obi beanguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi ai ja'suye ënsëguëna, sita beo sahua sëani, ticubi cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi irani hueanguëna, aonbi quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna, aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i. Quëinguëbi yequë sahuañabi cienra'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi sesentara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi treintara'carëan quënji'i, caguë ye'yobi.
9 Ye'yoni ja'nrëbi, Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi baguëre conjën ba'icuabi rani, baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë guere ja'ancuani ye'yo cocabi yihuoguë caguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe quëani, baru ba'i yahuese'ere mësacuani te'e ruiñe masi güeseji. Ja'ancuareta'an, banji.
12 Mësacuabi ai ba'iye ai batoca, quë'rë ai ba'iye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi aireba coni

baja'cua'ë. Ai ba'iye beotoca, mësacua baye choa ma'carë se'ga
batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi.
13 Ja'nca ba'iye sëani, ja'ancuani yihuoguë, ye'yo coca se'gabi
bacuani quëayë. Ñaco bacuata'an, ëñañe porema'iñë. Ganjo
bacuata'an, achaye porema'iñë. Gue ye'yeye beoye ba'icua'ë.
14 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi
coca cani jo'caguëna, ja'ancuabi güina'ru yo'ojën ba'icua'ë.
Ñaca cani jo'cabi Isaías:
Mësacuabi ganjo bacuata'an, mësacua achaye güecua'ë.
Ñaco bacuata'an, mësacua ëñañe güecua'ë.
Ja'anre bacuani quëani achojë'ën.
15 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecuare sëani, ja'nca
bacuani quëajë'ën.
Bacua recoñoa bain huanoma'iñe'ru ro'tajën ba'iyë.
Bacua ganjo gui'ise'e'ru ba'iyë.
Bacua ñaco ta'pise'e'ru ba'iyë.
Ruiñe ëñañe beoye baza cajën, ruiñe achaye beoye baza cajën,
ruiñe ye'yeye beoye baza cajën, yë'ëre güecua'ru ruën'ë
bacua.
Yë'ëna bonë rani, huacho güeseye gare güejën ba'icua'ë, Isaíasni
cani jo'cabi Riusu.
16 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua ñacobi te'e ruiñe ëñacua sëani,
bojojën ba'ijë'ën. Mësacua ganjobi te'e ruiñe achacua sëani,
bojojën ba'ijë'ën.
17 Mësacuani yihuoreba yihuoguë cayë. Riusu ira bain
ba'isi'cua, yequëcua re'o bain ba'ijën ba'isi'cua, bacuabi
mësacua yure ëñañete ëñañe ëjocuata'an, bacuabi ëñañe pore-
maë'ë. Mësacua yure achayete achaye ëjocuata'an, bacuabi
achaye poremaë'ë.

Jesús explica la parábola del sembrador

18 Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yureca achajë'ën. Zio
yo'oguë cocare mësacuani te'e ruiñe quëayë yë'ë.
19 Bainbi Riusu ba'i jobo cocare achani, ro huesë ëaye
achajën ba'itoca, zupai huatibi rani, bacua coca achase'ere
bacua recoyo bayete tëani senjoji. Aonra'carëan ma'ana
to'inse'e'ru ba'iyë bacua.
20 Yequëra'carëan gata yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere
ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achani, ja'ansirën
bojojën ba'ijën, ba cocare ro'tayë.
21 Ja'nca ro'tacuata'an, sita beo sahua ba'iye'ru ba'ijën, jëja
recoyo beocua'ru zoe ro'tama'iñë. Yequëcuabi je'o ëñajën,
hui'ya yo'ojënna, bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai yo'ojën,
ba cocare recoyo ro'taye jo'cayë.
22 Yequëra'carëan miubëna to'inse'ere ro'tato, ëñere
ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an,

ro ën yija ba'iye se'gare ro'tajën, coquesi'cua'ru ruiñë. Bonse se'gare bani bojoza cajën, aonra'carëan hueanni si'ase'e'ru Riusu cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'oye yo'oye gare ëñomajën ba'iyë.

23 Yequëra'carëan re'oye re'huasi yijana to'inse'ere ro'tato, ëñere ye'yejë'ën. Bainbi Riusu cocarebare achani, recoñoa re'huani, re'oye yo'oye ai ba'iye ai ëñojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yequëcua yua cienra'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

24 Quëani ja'nrëbi, se'e yeque ye'yo cocare bacuani yihuobi:

—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi baguë ziore tanguë, aonra'carëan re'ora'carëanre tanbi.

25 Tanguëna, ja'nrëbi baguë bainbi ñamibi cainjënna, je'o baguëbi yahue rani, ro tayara'carëanre ba ziona yahue tanni saji'i.

26 Tanni saquëna, ja'nrëbi re'hue aon sahuañabi irani quëinguëna, ba hui'ya taya'ga ba ziona ca'nquese'e baji'i.

27 Ba'iguëna, ba zio cuiracuabi yua bacua ëjaguëna sani quëani achohuë: "Ëjaguë, më'ë aonra'carëan tanse'e yua re'ora'carëan ba'itoca, ¿hui'yabi queaca huiguë'ne?" senni achajën cahuë.

28 Cajënna, baguë sehuobi: "Je'oguëbi tanguëna, hui'yabi huiji" sehuobi. Sehuoguëna, bacuabi cahuë: "Ja'nca ba'itoca, hui'ya tayare rutani senjoñu" cahuë.

29 Cajënna, baguëbi cabi: "Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Hui'ya tayare rutatoca, aon sahuañare'ga yequërë hui'ya naconi huacha rutama'iñe.

30 Si'aye te'e irani, aon tëarën tëca te'e iraja'guë. Ja'nrëbi aon tëarën ti'anguëna, aon tëacuani quëaja'guë'ë yë'ë: Ru'ru mësacua yua hui'ya tayare rutani, jurëanre gueonni ëojaiñu cajën bëyojë'ën. Ja'nca bëyoni ja'nrëbi, aonre tëani, yë'ë aon ayaruna ayajë'ën" caja'guë'ë yë'ë, cabi ba ëjaguë. Ja'an cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën, yihuoguë quëabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

31 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yihuoguë quëabi:

—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani ye'yejë'ën: Yequë bainguëbi mostazara'carë te'era'carëte sani, baguë ziona tanbi.

32 Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë ba'ito'ga, yijana tanse'ebi irani, yua si'a sunquiñëa'ru quë'rë jai sunquiñëbi

iraji. Ja'nca iraguëna, ca hua'i hua'nabi rani, bacua ziaroanre
mostaza sunquiñë cabëanna suaye poreyë, yihuoguë quëabi
Jesús.

La parábola de la levadura

33 Quëani ja'nrëbi yeque coca, ye'yo cocare bacuani yi-
huoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani
ye'yejë'ën: Romi hua'gobi aonre boza cago, harina samute
ro'rohuëanre cuencueni, ja'nrëbi aon huo'co macare inni hari-
nana ayani ja'mego. Ja'nca ja'megona, harinabë si'abëbi
huo'cojaji'i, yihuoguë quëabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

34 Ja'nca yihuoguë, ye'yo coca se'gare bain jubëanni quëani
achobi. Ja'an coca se'gabi quëaguë,
35 Riusu ira bainguë ba'isi'quë coca toyani jo'case'e'ru
güina'ru yo'oguë baji'i. Ën coca toyani jo'case'e baji'i:
Yë'ë yua bainni yihuoza caguë, ye'yo coca se'gare bacuani
yihuoguë quëaja'guë'ë yë'ë.
Ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna, Riusubi ja'an cocare
ro'tani, bainni zoe quëamaji'i.
Quëama'iguëna, yurera bainni quëaja'guë'ë yë'ë, toyani
jo'case'e ba'iji.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

36 Ja'nrëbi, bain jubëanre yihuoni tëjini, bacuare jo'cani,
huë'ena goji'i. Go'iguëna, baguëre concuabi baguëna ti'an rani,
coca senni achahuë:
—Më'ë coca quëase'e, gu'a hui'ya taya ziona tanse'e, ja'anre
yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën, baguëni senni achahuë.
37 Senni achajënna, baguëbi sehuobi:
—Ba aonra'carëan re'ora'carëanre tansi'quë yua yë'ë'ë. Bain-
guë'ru Raosi'quëreba'ë.
38 Ba zio yua si'a ën yija re'oto'ë. Ba aonra'carëan
re'ora'carëanre ro'tato, yua Riusu bain'ë. Riusu ba'i jobore
ba'ija'cua'ë. Ba hui'ya taya tanse'ere ro'tato, gu'a bain'ë.
39 Ba je'o baguë hui'ya tanse'ere ro'tato, ja'anguë yua zupai
huati'bi ba'iji. Aon tëarënre ro'tato, ën yija carajeirënre cayë.
Aon tëacuare ro'tato, Riusu anje sanhuë'ë cayë.
40 Gu'a hui'ya taya rutani gueonni ëoyete ro'tato, ën yija
carajeirën ti'anguëna, ja'nca ba'ija'guë'bi.
41 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebabi yë'ë anje sanhuëre
choini, bain jubëan ñë'casi'cuana saoja'guë'ë yë'ë. Saoguëna,
bacuabi gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuare cu'eni, si'a gu'a bainre
quë'ñeni,

42 baru ba'i toana senjoni saoja'cua'ë. Saojënna, bacuabi ai
oijën, ai ja'siye ai yo'ojën, bacuabi bacua zemeñoa cuncujën
ba'ija'cua'ë.
43 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequëcua re'oye yo'ojën
ba'isi'cuabi Taita Riusu ba'i jobore ba'ijën, ënsëguë miañe'ru
ai go'sijeiye ba'ija'cua'ë. Yureca, ganjo bacuabi achani
ye'yejë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola del tesoro escondido

44 Cani, ja'nrëbi se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare achani
ye'yejë'ën: Bainguëbi yequëcua ba yijana no'ani, a'ta bonse
yahue tanni ta'pise'e ba'iguëna, tinjabi. Ja'nca tinjaguëbi ai
bojoguë, ba bonsere se'e ta'pini, ja'nrëbi baguë baye si'aye
bendieni, ba yija ëjaguëna sani, baguë yijare coni babi.

La parábola de la perla de mucho valor

45 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare
achani ye'yejë'ën: Go'sijei curi ëjaguëbi re'o curi perlara'carë
te'era'carë quë'rë ta'yejeiye ai ro'ira'carëte tinjabi.
46 Ja'nca tinjaguëbi baguë baye si'aye bendieni,
ja'anra'carëte coni babi.

La parábola de la red

47 Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, ën cocare'ga
achani ye'yejë'ën: Yequëcuabi huanterëte sani, jai ziayana
senjoni, ziaya hua'i hua'na si'a hua'i hua'nare yoni bahuë.
48 Ja'nca yoni bacuabi ziaya yëruhuana bëani, ba hua'ire
cuencuehuë. Cuencueni, re'o hua'i hua'na ba'itoca, bacua so-
toroanna ayani bahuë. Gu'a hua'i hua'na ba'itoca, senjohuë.
49 Ën yija carajeirën ti'anguëna, Riusu anje sanhuëbi güina'ru
yo'oja'cua'ë. Bain jubëanna sani, gu'a bainre quë'ñeni, re'o
bainre re'huani baja'cua'ë.
50 Ja'nrëbi, gu'a bainre sani, ba toana senjoja'cua'ë. Sen-
jojënna, bacuabi ai oijën ai ja'siye ai yo'ojën, bacua zemeñoa
cuncujën ba'ija'cua'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

51 Ja'nca yihuoguë quëani, baguëre concuani senni achabi:
¿Mësacua yua yë'ë coca yihuose'e si'aye achare? senni
achabi.
Senni achaguëna,
—Jaë'ë. Achahuë, Ëjaguë, cajën sehuohuë.
52 Sehuojënna, bacuani se'e yihuoguë quëabi Jesús:
—Ja'nca achatoca, mësacua yua Riusu ba'i jobo ba'iyete
re'oye ye'yesi'cua ba'ijën, Riusu ira coca ye'yocua'ru si'a
bainni ye'yoye porecua'ë. Mësacua ja'anrë masise'e, mësacua
yurera mame ye'yese'e, mësacua si'aye masiyete ro'tani,

yequëcuani te'e ruiñe ye'yojën ba'ijë'ën. Jai huë'e ëjaguë baye, ira ma'carëan, mame ma'carëan, ja'anre bani, baguë yo'o yo'oye yëtoca, si'a ma'carëanre ëñani, baguë yësi ma'carëte cuencueni, baguë yo'o yo'oye masiji. Ja'anguë ba'iye'ru ba'iyë mësacua'ga, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús en Nazaret

53 Ja'nca quëani, baguë ye'yo cocare yihuoni tëjini, baguë yua huëni, baguë zinrën ba'isi jobona saji'i.

54 Sani ti'anni, bain ñë'ca huë'eña, baru ba'i huë'eñana cacani, bainre ye'yobi. Ye'yoguëna, bain hua'nabi ai achajën rëinjën cahuë:

—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ja'anre masiguë'ne baguë? ¿Baguë ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñose'e, queaca yo'oye poreguë'ne baguë?

55 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi sunqui te'ntoguë mamaquë ba'iguë'bi. Baguë pë'cago yua María hue'ego. Baguë yo'jecua yua Santiago, José, Simón, Judas, ja'an hue'e hua'na ba'iyë.

56 Baguë romi yo'jecua si'acua yua mai naconi ba'iyë. Ja'nca sëani, ro mai hua'na ba'iye'ru ba'iguëbi ¿queaca ja'an yo'oye poreguë'ne? cajën,

57 baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe ëñamajën baë'ë. Baguëni ëñañe gu'a güejën baë'ë.

Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:

—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe ëñajën bojoyë. Bacua te'e jobo bain, bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani gu'aye ro'tajën, bacuani ëñañe gu'a güejën ba'iyë, cabi Jesús.

58 Ja'nca caguë, baru ba'icuabi baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, baguë ta'yejeiye masiyete yua bacuani masi güeseye poremaji'i.

14

La muerte de Juan el Bautista

1 Ja'an umuguseñabi si'a re'oto bainbi Jesús ba'iyete achani masijënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodesbi achani,

2 baguë bain concuani cabi:

—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëbi yua go'ya raji'i. Ja'nca go'ya raiguëbi ta'yejeiye masiguë ëñoñe poreji, cabi.

3 Herodes yua ja'anrë Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena preso gueoñe guansebi. Herodías yua baguë yo'jeguë Felipe rënjo ba'igona, Herodesbi bagote tëani babi.

4 Ja'nca tëani baguëna, Juanbi Herodesni bëinguë caguë baji'i.

—Bagote ja'nca tëani baguëbi ai gu'aye yo'ohuë më'ë, caguë baji'i. Ja'nca sëani, Baguëre preso zeanjë'ën, caguë guansebi.
5 Guanseni, baguëni huani senjoja'ma ro'taguë yo'omaji'i, bain jubëni huaji yëguë sëani. Bacuabi Juanre ëñajën, Riusu raosi'quë'bi ba'iji ro'tajën baë'ë.
6 Ja'nrëbi, Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru ba'iye ti'anguëna, baguë bain choisi'cuabi ñë'ca raijënna, Herodías mamaco romi zingobi cacani pairago. Pairagona, Herodesbi bagoni ëñani bojobi.
7 Ja'nca bojoguëbi bagoni cani jo'cabi:
—Më'ëni te'e ruiñe cayë yë'ë. Më'ë gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna roreba insiyë yë'ë, cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi pë'cagobi yihuogona, ba romi zingobi Herodesni senni achago cago:
—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyoni, guëna re'ahuana tëoni, ënjo'ona rani, yë'ëni ëñojë'ën, cago senco'ë bago.
9 Cagona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca ruinguëta'an, baguë cani jo'case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i, ba bain gajecuabi achasi'cua sëani. Ja'nrëbi, Juanni huani senjojë'ën caguë,
10 ya'o huë'ena coca saobi. Saoguëna, bacuabi Juan sinjobëte tëyoni,
11 guëna re'ahuana tëoni raoni, ba romi zingona insihuë. Insijënna, bago pë'cagona sani ëñogo.
12 Ja'nrëbi, Juanre conjën ba'icuabi rani, baguë ga'nihuëte sani tanhuë. Tanni ja'nrëbi, Jesusna sani quëahuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

13 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua yoguna cacani, bain beo re'otona quëñëni saji'i. Saiguëna, si'a bain jubëanbi achani, si'a huë'e joboanbi etani, ma'abi saijën, baguëni be'tehuë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë sairuna ti'anni, jeni, mëni, ai jai jubë bainre ëñabi. Ja'nca ëñani, bacuani ai oire babi. Bacua ju'in hua'nare huachobi.
15 Ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuabi ti'anni, baguëni cahuë:
—Yua na'iji. Bain beo re'oto'ë ënjo'on. Ja'nca sëani, bacuare saojë'ën. Huë'e jo'borëanna sani bacua aon aiñe coja'bë, cahuë.
16 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Ja'nca saoma'ina'a. Mësacua se'gabi bacuani aon cuiraje'en, cabi.
17 Caguëna, bacua cahuë:
—Yëquëna hua'na yua cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'na, ja'an se'ga bayë ënjo'on, cahuë.
18 Cajënna:

—Ja'an aonre yë'ëna rani insijë'ën, cabi.
19 Cani ja'nrëbi, si'a bain hua'nani re'o tayahuëanna bëaye
guansebi. Guanseni ja'nrëbi, ba cinco jo'jo aonbëan, ba samu
ziaya hua'i hua'nare inni, guënamë re'otore mëiñe ëñani,
Riusuni surupa cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre concuana
insibi. Insiguëna, bacuabi yua bain hua'nana insihuë.
20 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Ja'nrëbi, aon anni
jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce jë'eña bu'iye ayahuë.
21 Ba bain ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cinco
mil baë'ë. Romi hua'nare, zin hua'nare cuencuemaë'ë.

Jesús camina sobre el agua

22 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare choini, yoguna ca-
cani, Të'huina je'enjë'ën caguë guansebi. Guanseni, saijënna,
baguë yua bain jubëanre quëani saobi.
23 Saoni tëjini, ja'nrëbi, cu re'otona sani, te'e hua'guë
ba'iguëbi Riusuni coca ujabi. Ujani na'ijani, te'e hua'guë baji'i.
24 Ba'iguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, jobo zitarate
huahuajënna, ai jëja tutu raguëna, të'abi ai huëji'i. Huëiguëna,
bacuabi ai yo'ojënna,
25 ñata ñamibi Jesusbi zitara canja'an ganiguë, bacuana ti'an
raji'i.
26 Ti'an raiguëna, baguëre concuabi ëñani, ai quëquëreba
quëquëjën güihuë:
—¡Huatibi raiji! quëquëjën güihuë.
27 Güijënna, Jesusbi ja'ansi'quë bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! Yë'ë'ë. Quëquëye beoye
ba'ijë'ën, cabi.
28 Caguëna, Pedrobi baguëni cabi:
—Ëjaguë, më'ë ba'iye te'e ruiñe ba'itoca, yë'ëre'ga zitara
canja'an ganiñe guansejë'ën. Më'ë ba'iruna ti'anza, cabi.
29 Caguëna, Jesusbi:
—Raijë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, Pedro yua yogubi etani, zitara canja'an ganini,
Jesús ba'iru tëca saji'i.
30 Sani, ja'nrëbi ba jëja tuture ro'tani, ja'nrëbi huaji yë
bi'rani, baguë yua ruca bi'rabi. Ruca bi'rani, ai jëja güibi:
—¡Ëjaguë, yë'ëre zeanni huëajë'ën! cabi.
31 Caguëna, Jesús yua ja'ansi'quë baguë ëntë sarare mi'nani,
Pedrote zeanni, baguëni cabi:
—¿Më'ë guere yo'oguë huaji yëguë'ne? ¡Yë'ë ta'yejeiye yo'oye
poreyete recoyo ro'taye caraji më'ëre! cabi.
32 Caguëna, ba hua'nabi yoguna cacajënna, tutubi carajaji'i.
33 Carajeiguëna, yogu ba'icuabi Jesusna gugurini rëanni bo-
johuë.

—Riusu Zinreba'ë më'ë, cajën yo'ohuë.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

34 Ja'nrëbi, bacuabi je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë.
35 Ti'anni mëijënna, baru bainbi baguëni masini, si'a ba
re'otona coca saoni, ju'in hua'nare raye guansehuë. Ja'nca
guanseni, ju'in hua'nare rani, Jesusni ëñoni,
36 baguëni cahuë: Më'ë can na'mire pa'roye se'ga yëyë cajën
sen'ë. Senni, si'a hua'na baguë canre pa'rocua, ja'ancuabi
huajë raë'ë.

15

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, ira coca ye'yocua, Jerusalenbi
raisi'cuabi Jesusna ti'anni baguëni bëinjën senni achahuë:
2 —¿Më'ëre concuabi guere yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru tin yo'oye'ne? Bacua ëntë abumajën, aonre
aincua sëani, ai gu'aye yo'ohuë bacua, bëinjën senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë cabi:
—¿Mësacua'ga guere yo'ojën, ro mësacua ira bain ba'isi'cua
yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oñu cajën, Riusu guanseni jo'case'e'ru tin
yo'oye'ne?
4 Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'tajë'ën: "Më'ë
pë'caguëni, më'ë pë'cagoni te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën" cani
jo'cabi. "Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni gu'aye catoca,
baguëni huani senjojë'ën" cani jo'case'e'ga ba'iji.
5 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëta'an, mësacuabi ro tin
guansejën ba'iyë: "Mësacuabi mësacua pë'caguë, pë'cago,
bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji. Riusuna cuencueni
jo'case'e'ë cayë. Ja'nca sëani, mësacuana insiye porema'iñë,
ja'anre catoca, mësacua pë'caguë sanhuëni conni cuiraye
yo'oma'ijë'ën." Ja'an cocare ro huacha ye'yojën ba'iyë
mësacua.
6 Ja'nca ye'yojën, mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën
ba'ise'ere ye'yoñu cajën, Riusu coca guanseni jo'case'ere
ro huesoni senjojën ba'iyë mësacua.
7 Ja'nca sëani, mësacuabi re'o bain ba'iye ro cajën, ro coqueyë.
Riusu ira bainguë ba'isi'quë, Isaías hue'eguë ba'isi'quëbi
mësacua yure ba'iyete ai masiye quëabi:
8 Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua
yi'oboan se'gabi re'oye cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.
9 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.
Ro ën yija bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë
cajën, ro coqueyë, toyani jo'cabi Isaías, cabi Jesús.

10 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bain hua'nare choini, bacuani yi-
huoguë cabi:
—Mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën.
11 Bain aon ainse'ebi gu'ajeiye beoye ba'iyë. Bain recoyo
ro'tani case'e se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë, cabi.
12 Caguëna, ja'nrëbi, baguëre concuabi baguëna sani
quëahuë:
—Më'ëbi yure coca caguëna, fariseo hua'na chao hua'nabi ai
oijën, ai yo'ojën achahuë, quëahuë.
13-14 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bacua oijën ba'iyete ro'tama'ijë'ën. Yë'ë Taita Riusu
guënamë re'oto ba'iguëbi si'a sunquire, si'a sahuare ëñani,
baguë tanma'ise'e banica, gare rutani senjoja'guë'bi. Ja'nca
case'e sëani, bacua coca ye'yoyete achama'ijë'ën. Bainni te'e
ruin ma'are ëñoñu cajën ba'icuata'an, ro coqueyë. Ñaco
ëñama'icua'ru ba'iyë. Ñaco ëñama'iguëbi yua yequë ñaco
ëñama'iguëni ma'are ëñoza caguë, baguëte satoca, ba samu-
cuabi ro yorobëna tonni huesëyë, caguë sehuobi.
15 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni coca senni achabi:
—Më'ë ye'yo coca yure case'e yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën,
senni achabi.
16 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua yua ro huesë ëaye achare?
17 Ja'nca ba'itoca, mësacua te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Bain
aon ainse'ebi guëtabë se'gana ti'anni, ja'nrëbi ro anni saoye
se'gabi etani huesëji.
18 Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e'ga ja'anbi cajën, ro
gu'ajeijën ba'iyë.
19 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani, gu'aye
yo'ojën ba'iyë. Bainre huani senjojën, ëmëcua romicua sa'ñeña
ro yahue bajën ro a'ta yo'ojën, bonsere jianjën, ro coquejën
bain gu'aye yo'ose'ere tinja cajën, bainre gu'aye cajën, ja'anre
gu'aye yo'ojën ganiñë.
20 Ja'nca gu'aye ro'tajën, gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na. Ëntë
abumajën aon aintoca, bainbi gare gu'ajeiye beoye ba'iyë,
cabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana
etani saji'i.
22 Sani, ti'anguëna, yureca baru ba'i romigo, cananea bain-
gobi Jesusna rani, ai güigo quëago:
—Ëjaguë, mai ira taita David bainguë, yë'ëre oire bani
conjë'ën. Yë'ë zin hua'gobi huati zemosi'co ai yo'ogo, güigo
quëago.

23 Güigo quëagona, gare sehuoye beoye baji'i baguë.
Ba'iguëna, baguëre concuabi baguëni senreba sen'ë:
—Bagote saojë'ën. Yëquënani ai hui'ya güigo bago, senni
achajën cahuë.
24 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Israel bain yua Riusu bain quëñëni saisi'cua, oveja
hua'na ro quëñëni huesësi'cua'ru ba'ijënna, ja'ancua se'gana
raosi'quë'ë yë'ë, sehuobi.
25 Sehuoguëna, ba hua'go yua Jesusna gugurini rëanni cago:
—¡Ëjaguë, yë'ë hua'goni conjë'ën! cago.
26 Cagona, baguë sehuobi:
—Tin bainre ru'ru contoca, gu'aji. Bain zin hua'na aonre
tëani, jo'ya yai hua'nana aoñe, ja'ncara'ru yo'otoca, gu'aji
sehuobi.
27 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë, Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, jo'ya yai
hua'nabi bacua ëjaguë aon zi'nga mesabi to'inse'ere aiñë, cago
bago.
28 Ja'nca cagona, Jesusbi sehuobi:
—Mami, yë'ëni ai ta'yejeiye recoyo ro'tago, re'oye sehuohuë
më'ë. Ja'nca sëani, më'ë yëye'ru ba'iye, güina'ru yo'ose'e'ë,
sehuoguë quëabi.
Ja'nca quëaguëna, bago mamacobi ja'ansi'co huajë raco'ë.

Jesús sana a muchos enfermos

29 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani, Galilea zitara yëruhuana
ti'anni, ja'nrëbi, cu re'otona mëni, ja'anruna bëani baji'i.
30 Ba'iguëna, ai jai jubëan bainbi baguëna ti'an raë'ë. Bacua
bain ëntë saraña guëoña garasi'cua, ca'jacua ñaco ëñama'icua,
yi'o ma'tëbëan ba'icua, yequëcuare'ga Jesús guëon na'mi tëca
rani umeni, baguëni ëñohuë. Ëñojënna, bacuare huachobi
baguë.
31 Huachoguëna, bain hua'nabi ëñani, yi'o ma'tëbëan
ba'isi'cuabi coca cajënna, ëntë saraña guëoña garase'e
ba'isi'cuabi huajë raijënna, ca'jajën ba'isi'cuabi te'e ruiñe
ganijënna, ñaco ëñamajën ba'isi'cuabi ëñajënna, ja'nca huajë
raijënna, bain hua'nabi ai ëñajën rëinjën, Israel bain Riusubi
ai ta'yejeiye ëñasi'quë'bi ba'iji cajën, baguëni ai ta'yejeiye cajën
bojohuë.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

32 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte concuare choini, bacuani cabi:
—Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon aiñe
beojënna, bacuani ai oire bayë yë'ë. Bacua yua ro aon gu'ana
ju'incuabi ma'ana ro pa'npani gurujeima'iñe caguë bacuare
saoye yëma'iñë, cabi.

33 Caguëna, baguëre concuabi sehuojën senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿bacua aon aiñe jarona
cu'eye'ne mai? Ai jai jubë bain sëani, porema'iñë, sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? senji'i. Senni
achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë. Ziaya hua'ire'ga rëño
hua'na, samu hua'nare bayë, sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi bain hua'nani yijana bëa güesebi.
36 Bëa güeseni, ja'nrëbi, jo'jo aonbëan te'e ëntë sara
samubëanre, ba ziaya hua'ire inni, Riusuni surupa cani,
ja'nrëbi jë'yeni, baguëre concuana insibi. Insiguëna, bain
jubëanna huo'hueni insihuë.
37 Insijënna, si'a hua'nabi anni yajihuë. Yajijënna, aon anni
jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.
38 Ba aon ainsi'cuare ëmëcua se'gare cuencuejënna, cuatro
mil baë'ë. Romi hua'nare, zin hua'nare cuencuemaë'ë.
39 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nare saoni, ja'nrëbi yoguna
cacani, Magdala yijana saji'i.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

1 Ja'nrëbi, fariseo bain, saduceo bain, bacuabi Jesusna tëhuo
rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, Riusu ta'yejeiye
yo'oni ëñoñe baguëni sen'ë.
2 Senjënna, baguëbi yua sehuobi:
—Mësacua yua na'ito ba'iguëna, guënamë re'otona ëñani,
"Majei pico sëani, re'o ñami ba'ija'guë'bi" cayë.
3 Ja'nrëbi ñataguëna, mësacuabi ëñani, "Majei picobi ëñoguëna,
oco ca'niji" mesacua cayë. Mësacuabi: Ai masiye ro'tani
quëayë mai, cajën, ro coquejën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iyete
masini cacuata'an, yureña ba'ija'yete masini caye mësacua
gare huesëcua'ë.
4 Yureña bainbi ai gu'aye yo'ojën yë'ëni ta'yejeiye yo'o yo'oni
ëñoñe señë. Ja'nca sencuareta'an, gare ëñoñe beoye ba'iyë.
Riusu ira bainguë raosi'quë Jonás hue'eguë ba'isi'quë, baguë
ba'ise'e se'gare quëani masi güeseyë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.
Ja'nca cani, bacuare jo'cani saji'i.

La levadura de los fariseos

5 Sani, baguëre concua naconi que të'huina jen'ë. Jenni
ti'anni, baguëre concua yua aonre saye huanë yehuë cajën
baë'ë.
6 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi.
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, saduceo bain, bacua
aon huo'coye ro'tamajën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.

7 Caguëna, bacuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:

—Aonre saye huanë yesi'cuare sëani, ja'nca maini yihuoji baguë, cahuë.

8 Cajënna, Jesusbi bacua case'ere masini, bacuani bëinguë cabi:

—Yë'ëni recoyo ro'taye mësacuare ai caraji. ¿Mësacua queaca ro'tajën, aon saye huanë yese'e sa'ñeña caye'ne?

9 Mësacuabi ñaco bajën, ¿guere ëñama'iñe'ne? Mësacua yua ro huesë ëaye ba'ijën, yuta ye'yemajën ba'iyë. Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëan naconi cinco mil bainni aonguëna, ¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e, quejei jë'eña chiase'ere ro'tamajën huanë yete?

10 Ja'nrëbi, yë'ëbi te'e ëntë sara samu jo'jo aonbëan naconi cuatro mil bainni aonguëna, ¿mësacua ja'anre huanë yete? ¿Mësacua chiase'e, quejei jë'eña chiase'ere ro'tamajën huanë yete?

11 Mësacuabi ja'an ba'ise'ere huanë yema'itoca, yë'ë yure yihuoguë case'ere achani, aon sayete camaë'ë yë'ë. Mësacua yua ja'anre ro'tani masijë'ën. Mësacua yua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, saduceo bain, bacua aon huo'coye ro'tamajën ba'ijë'ën, cahuë yë'ë, cabi.

12 Caguëna, ja'nrëbi, bacua yua se'e ro'tani, baguë coca yihuose'ere masihuë. Ro aon huo'coyete camaji'i baguë. Fariseo bain, saduceo bain, bacua coca ye'yoye, ja'anre ëñare bajën ro'tamajën ba'ijë'ën, cabi baguë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

13 Ja'nrëbi, Jesús yua Cesarea Filipo casi re'otona ti'anni, baguëre concuani coca senni achabi:

—Bainbi yë'ëre, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.

14 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:

—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi më'ëre cayë. Yequëcuabi, Jeremías'bi, o yequë Riusu ira bainguë raosi'quë'bi më'ëre cayë, sehuohuë.

15 Sehuojënna, baguëbi senni achabi:

—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.

16 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:

—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë. Mai Taita Riusu huajëreba huajëguë ba'iguë, baguë Zinreba ba'iguë'ë më'ë, sehuoguë quëabi.

17 Ja'nca quëaguëna, Jesusbi sehuoguë cabi:

—Simón, Jonás mamaquë, ai ta'yejeiye ai re'oye ba'ija'guë'bi më'ëre. Ro ën yija bain hua'nabi ja'an cocare më'ëni

quëamaë'ë. Yë'ë Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi ja'anre quëaguëna, më'ëbi achani masihuë.
18 Yureca, më'ëni ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Më'ë yua Pedro hue'eyë. Hue'eguëna, më'ë coca yure quëase'e yua te'e ruiñe quëase'e sëani, jai gatabë jëja baye'ru gare carajeiye beoye ba'ija'guë'ë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi ja'an coca quëase'ere jo'caguë, yë'ë bainreba jubëte ta'yejeiye re'huani yo'oja'guë'ë yë'ë. Ja'nca yo'oguëna, si'a zupaire concua gu'aye guansejën ba'icuabi yë'ë bainreba jubëte quëñoni senjoñe gare porema'ija'cua'ë.
19 Ja'nrëbi, Riusu ba'i jobo caca sa'ro re'hua ëjaguëre më'ëre re'huaja'guë'ë yë'ë. Më'ëbi ën yija ënseye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi. Më'ëbi ën yija yo'oye jo'caye guanseguëna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e jo'caye caja'guë'bi, Pedroni yihuoguë cabi Jesús.
20 Cani ja'nrëbi, baguëre concuani si'a jëja yihuoguë, baguë Cristo ba'iye, Riusu Raosi'quëreba ba'iye, ja'anre yequëcuani gare quëama'ijë'ën bacuani yihuoguë baji'i.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuani ñaca yihuoguë quëa bi'rabi:
—Yë'ë yua Jerusalén huë'e jobona sani, ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'oye bayë. Ira ëja bain, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëni ai je'o bajën, ai gu'aye yo'ojën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuareta'an, samute umuguseña bani, go'ya raija'guë'ë yë'ë, caguë, bacuani yihuoguë quëabi.
22 Quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni bëinguë ca bi'rabi:
—¡Ëjaguë, më'ë case'e'ru gare beoja'guë'bi! ¡Më'ëni gare ja'nca yo'oma'ija'cua'ë! cabi.
23 Caguëna, Jesusbi Pedrona bonëni cabi:
—¡Quëñëni saijë'ën! Më'ëbi zupai huati caye'ru caguë, yë'ë yo'oja'yete ro gu'aye ënse ëaye yo'oyë më'ë. Ja'nca sëani, Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro ën yija bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi.
24 Cani, ja'nrëbi baguëre concuani yihuoguë cabi:
—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tamajën ba'ija'bë. Yë'ë ai yo'oja'ye'ru ai yo'oye ro'tajën ba'icuabi yë'ë naconi te'e yo'o conjën raija'bë.
25 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Ro bacua ba'iyete ro'tamajën, yë'ë yo'ore satoca, bacuabi carajeiye beoye huajëreba huajëja'cua'ë.
26 Bainbi si'a ën yija ba'iyete bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonse base'ere coye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o

yo'osi'cua ba'iyë. Bacuabi gare se'e huajë rani bonse baye gare porema'iñë.

27 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë guënamë re'oto yo'o concua naconi raiguë, yë'ë Taita Riusu ta'yejeiye go'sijeiye'ru ai ta'yejeiye ai go'sijeiguëbi ti'an raija'guë'ë yë'ë. Ti'an rani, ja'nrëbi, si'a bain yo'o yo'ojën ba'ise'ere cuencueni, bacua ro'ija'yete insija'guë'ë yë'ë.

28 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iye'ru guënamë re'otobi raiguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi.

17

La transfiguración de Jesús

1 Cani ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ba'i umuguse, Jesusbi yua ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi.

2 Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi. Baguë zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru ai go'sijei ziara runji'i. Baguë caña yua mia re'oto ñatani saoye'ru ai ta'yejeiye ai pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i.

3 Ja'nrëbi, Moisés, Elías, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë.

4 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:

—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, më'ëbi yëtoca, samute huë'erëanre yo'ozaniñë. Te'e huë'erë më'ëre yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesre yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasre yo'ocaiyë yë'ë, cabi.

5 Yureca, Pedrobi yuta coca cani tëjima'iguëna, picobë ai miañe ba'ibëbi nëca meni, bacuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain cocare achoni raobi:

—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iji. Baguëni ai ba'iye ai bojoyë yë'ë. Baguëbi coca caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.

6 Ja'nca achoni raoguëna, Jesusre concuabi ai ba'iye ai achajën ruinjën, yijana tanni umehuë.

7 Tanni umejënna, ja'nrëbi Jesús yua bacuana pa'roni cabi:

—Mësacua huëijë'ën. Huaji yëye beoye gare ba'ijë'ën, cabi.

8 Caguëna, bacuabi mëiñe ëñani cu'eto, Jesús se'gabi bacua naconi baji'i.

9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacuani coca guansebi:

—Mësacua guënamë toya yure ëñase'e yua yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba

ba'iguëbi junni tonni go'ya raiye tëca ja'nca quëaye beoye
ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën,
¿guere ro'tajën caye'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, sehuoguë quëabi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye
mame re'huaguë raiji.
12 Yureca, mësacuani ganreba cayë yë'ë. Elíasbi yuara ti'an
raisi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëre je'o bacuabi baguëte
huesëjën, ro bacua gu'a ëase'ere baguëni gu'aye yo'ojën baë'ë.
Ja'nca yo'ojën ba'icuabi yë'ëre'ga, Bainguë'ru Raosi'quëreba
ba'iguëna, yë'ëni ai gu'aye yo'ojënna, ai ba'iye ai yo'oja'guë'ë
yë'ë, quëabi Jesús.
13 Ja'nca quëaguëna, baguëre concuabi achani, Juan Bautiza-
guë ba'iyete quëaguëna, masihuë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

14 Ja'nrëbi, bain jubë ba'iruna ti'anjënna, yequëbi Jesusna
ti'an rani, gugurini rëanni cabi:
15 —Ëjaguë, yë'ë zinni ai oire bani conjë'ën. Hue'nhue neni,
toana tainguë yua ziayana tonni ruiguë yo'oji.
16 Ja'nca yo'oguëna, më'ëre concuabi huachoja'bë caguë,
baguëte rahuë. Raguëna, bacua poremaë'ë, cabi.
17 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:
—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro ën yija
bain gu'aye ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacuani
yuta quejei zoe ye'yoye baye'ne? ¿Mësacua ye'yeye quejei zoe
yuta ëjoye baye'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën, cabi.
18 Cani, baguëte rajënna, ba gu'a hue'nhue huatini bëinguë
guanseni cabi. Caguëna, huatibi etani saiguëna, zin hua'guëbi
ja'ansi'quë huajë raji'i.
19 Ja'nrëbi jë'te, ba concua se'gabi Jesusna rani senni
achahuë:
—¿Yëquëna hua'na guere ba huatire etoni saoye pore-
mate'ne? senni achahuë.
20 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacuare yë'ëni recoyo ro'taye caraguëna, huatire
etoni saoye poremaë'ë. Mësacuani ganreba yihuoguë cayë.
Mostazara'carë ai zinra'carë ba'iguëna, mësacuabi ja'an
se'gare'ru yë'ëni recoyo ro'tatoca, que cubëna, Ja'anse'e
quëñëni yequëruna saijë'ën guansejënna, ja'anse'ebi quëñëni
saiji. Mësacuabi yë'ë poreyete te'e ruiñe recoyo ro'tajën
ba'itoca, si'aye yo'oye poreyë mësacua.
21 Ja'an huati hua'ire etoni saoye yëtoca, mësacuabi aon aiñe
jo'cajën, Riusuni ujareba ujajën ba'ijë'ën, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

22 Ja'nrëbi, bacuabi se'e Galilea yijare te'e ba'ijën ganijënna,
Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:
—Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi
yë'ëre preso zeanni, gu'a bainna insija'cua'ë.
23 Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani
senjorena, ja'nrëbi, samute umuguseña bani, yë'ëbi go'ya
raija'guë'ë, quëabi. Ja'nca quëaguëna, bacuabi achani, ai ba'iye
ai sa'nti hua'na baë'ë.

El pago del impuesto para el templo

24 Ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anjënna, Riusu huë'e
impuesto curi cocuabi Pedrona sani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë ëjaguë yua ba impuesto curire ro'iguë? senni
achahuë.
25 Senni achajënna:
—Jaë'ë. Ro'iji, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi huë'ena ti'anni, ro'i cocare Jesusni
senni achaza caguëna, Jesusbi ru'ru baguëni senni achabi:
—¿Guere ro'taguë'ne, Simón? Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi
impuesto curire senni achajën, ¿jarocuani seña'ne? ¿Bacua te'e
bainni, o tincuani ro'iye señe? senni achabi.
26 Senni achaguëna, Pedrobi:
—Tincuani ro'iye señë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi cabi:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, ta'yejeiye ëjacua
te'e bain yua gare ro'iye beoye ba'icua'ë.
27 Ja'nca ba'itoca, impuesto curi sencuabi bëinma'iñe cajën,
ba curire roñu. Zitarana sani, huitose'enre senjoni, hua'ire
maujë'ën. Ru'ru mausi'quëre inni, baguë yi'obote ya'oni
ëñato, curi so'cohuare tinjaja'guë'ë më'ë. Ja'an so'cohuate
sani, mai samucua impuesto ro'iyete ba impuesto sencuana
insijë'ën, cabi.

18

¿Quién es el más importante?

1 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëna rani, baguëni
senni achahuë:
—Riusu ba'i jobona ti'anjën, yëquëna jubë ba'icuare ba'iguë,
¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guëguë'ne? senni
achahuë.
2 Senni achajënna, baguë yua zin hua'guëre choini, bacua
jobona nëconi ëñoni,
3 bacuani yihuoguë cabi:

—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua ro'tajën ba'iyete jo'cani, zin hua'na ro'tajën ba'iye'ru ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'iñë.

4 Ën hua'guë zin hua'guë ba'iye'ru ba'itoca, yequëcua ba'iye'ru quë'rë yo'jereba ba'iguë'ë yë'ë ro'taguë ba'itoca, ja'anguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi.

5 Yë'ë ba'iyete ro'tajën, zin hua'na ënquë'ru ba'icuani conjën ba'itoca, yë'ëre'ga güina'ru ai conjën ba'iyë.

El peligro de caer en pecado

6 Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, bacuare gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bainguëbi yua te'eguëni gu'a jucha yo'o güesetoca, baguëni ai bëinreba bënni senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca, baguëte quë'rë re'oye ba'ire'abi.

7 Bainbi gu'aye yo'ojën, yequëcuani jucha yo'o güesejën ñu'ñujeima'iñë. Ja'nca ba'ijënna, bacuani ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji.

8 Yureca, më'ë ëntë sarabi, më'ë guëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, tëyoni senjotoca, quë'rë re'oye ba'ire'abi. Te'e ëntë sara se'ga, o te'e guëon se'ga baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë saraña, samu guëoña baguëbi jai toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji.

9 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjotoca, quë'rë re'oye ba'ire'abi. Te'e ñacoga se'ga baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ñacogaña baguëbi jai toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'nca sëani, gu'a jucha yo'oye gare jo'cani senjojën ba'ijë'ën.

La parábola de la oveja perdida

10 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, zin hua'na ënquë zin hua'guë ba'iye'ru gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Te'eguëtere'ga gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë. Bacua anje hua'na ëñajën cuiracuabi yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëte gare jo'caye beoye baguë naconi te'e ba'ijën ba'iyë.

11 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gu'a ma'ana ganijën huesëcuare cu'eni, bacuare tëani baza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë.

12 Mësacua yua ën cocare ro'tani ye'yejë'ën. Jo'ya baguëbi yua cien oveja hua'na baguëbi, te'eguëbi quëñëni huesëguëna, ¿queaca yo'oguë'ne? Baguë oveja jubë, noventa y nueve

ba'icuare cu jabana jo'cani, ba quëñëni huesësi'quëni cu'eguë saiji.
13 Cu'eni, baguëte tinjatoca, mësacuani ganreba quëayë, baguëte ai ta'yejeiye ai bojoji. Baguë oveja jubë noventa y nueve ba'icua quëñëni huesëma'isi'cuare bojoye'ru baguëte quë'rë ta'yejeiye ai bojoji.
14 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi ëncua zin hua'nani ëñaguë, Huesëni si'aye gare beoye ba'ija'bë caguë ëñaji.

Cómo se debe perdonar al hermano

15 Më'ë te'e bainguëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëna sani, baguë juchare quëajë'ën. Quëaguëna, më'ëni achani bojotoca, re'oji. Më'ë bainguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'iyë.
16 Më'ëni achaye güetoca, yequëcua më'ë baincua, te'eguë o samucuare choini sani, më'ë te'e bainguë gu'aye yo'osi'quëni coca senni achajë'ën. Senni achaguëna, më'ë bain concuabi baguë sehuose'ere achani, baguë juchare te'e ruiñe masiye poreyë. Riusu ira coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë: Samucuabi o samutecuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe quëayë, toyani jo'case'e ba'iji.
17 Ja'nca senni achaguëna, ja'nrëbi, gu'aye yo'osi'quëbi më'ë bain concua yihuojën cayete yuta achaye güetoca, baguë gu'aye yo'ose'ere si'a hua'na Riusu bainreba jubë ba'icuani quëajë'ën. Quëaguëna, bacuabi yihuojënna, ja'nrëbi yuta achaye güetoca, ro gu'a bainguë ba'iye'ru baguëni ëñamajën ba'ijë'ën. Më'ë bain jubë ba'ima'iguë, impuesto curi coguë, bacua gu'aye ba'iyete ëñañe'ru, baguëni ëñamajën ba'ijë'ën.
18 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua ën yija ënseye cajënna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e ënseye caja'guë'bi. Mësacuabi ën yija yo'oye jo'caye cajënna, Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi güina'ru te'e jo'caye caja'guë'bi.
19 Ñaca'ga mësacuani yihuoguë quëayë. Mësacua jubë ba'icua samucua se'gabi te'e ro'tajën, Riusuni te'e sentoca, yë'ë Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi gare ënseye beoye mësacuare yo'ocaija'guë'bi.
20 Samucua o samutecua, yë'ë ba'iyete recoyo ro'tajën ba'icuabi te'eruna ñë'ca raijënna, yë'ë'ga bacua naconi te'e ba'iyë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.
21 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi rani, Jesusni coca senni achabi:
—Ëjaguë, yë'ë bainguëbi yë'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yë'ëni huanë yeye sentoca, yë'ëbi huanë yeye cayë. Ja'nrëbi, se'e gu'aye yo'oni se'e huanë yeye sentoca, ¿quejei viaje baguëni huanë yeye caye baye'ne yë'ë? ¿Siete tëca caye baye yë'ë? senni achabi.

22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'an se'ga catoca, ai caraji më'ëre. Më'ë huanë yeyete
senni achaguëna, gare jo'caye beoye baguëni setenta y siete
tëca huanë yeye caguë ba'ijë'ën, cayë yë'ë, caguë sehuobi.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

23 Sehuoni ja'nrëbi, bacuani se'e coca yihuoguë quëabi Jesús:
—Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yeye yëtoca, bain ta'yejeiye
ëjaguë yo'ose'ere ro'tani ye'yejë'ën. Baguëre yo'o concua curi
debese'ere senni achaza caguë, bacuani te'ena, te'ena, choji'i.
24 Choiguëna, te'eguë, ai ta'yejeiye debe baguë, millón ja'o
quë'rë ta'yejeiye debe baguëre ba ëjaguëna nëcohuë.
25 Nëcojënna, baguë debese'ere ro'iye porema'iguëna,
ëjaguëbi baguëte bendieye guansebi. Baguë, baguë rënjo,
baguë zin hua'na, si'a jubëte bendieni, curi coni, ja'an curibi
baguë debese'ere ro'iye ba'iji, caguë guansebi.
26 Guanseguëna, ba yo'o conguëbi ëjaguëna gugurini rëanni,
baguëni senreba senni achabi: "Ëjaguë, yuta bëiñe beoye
ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë ro'iyë yë'ë" senreba senji'i.
27 Ja'nca senni achaguëna, ëjaguëbi baguëni oire bani, baguë
debese'e beorure tënoni, si'aye huanë yeye cani, baguëte
debema'iguëte re'huani etobi.
28 Etoguëna, ba yo'o conguëbi etani, yequë baguë gajeguë
cien ja'o debesi'quëre tëhuobi. Tëhuoni, bënni, baguë ñajemona
zeanni, Më'ë curi debese'ere ro'ijë'ën cabi.
29 Caguëna, baguë gajeguëbi gugurini rëanni baguëni sen-
reba senni achabi: "Yuta bëiñe beoye ëjojë'ën. Si'aye bojora'rë
ro'iyë" senreba senji'i.
30 Senguëna, baguë yua ëjoye güeguëbi baguë gajeguëte
preso zeañe guanseni, Më'ë ro'iye tëca ya'o huë'ere ba'ijë'ën
cani jo'cabi.
31 Jo'caguëna, yequëcua baguë gaje concuabi baguë
yo'ose'ere ëñani, ai oire bajën, bacua ëjaguëna sani, si'aye
quëani achohuë.
32 Quëani achojënna, ëjaguëbi baguëte choini, baguëni
bëinguë cabi: "¡Ai gu'aye yo'ohuë më'ë! Më'ëbi senreba senni
achaguëna, më'ë debese'e si'aye tënoni, huanë yeye cahuë
yë'ë.
33 Ja'nca më'ëni oire bani conguëna, më'ë gajeguëni güina'ru
oire bani conre'ahuë më'ë" caguë bënji'i.
34 Ja'nca bëinguëbi baguë ya'o huë'e si'nsecuare choini,
Baguë si'aye ro'iye tëca baguëni si'nsejën ba'ijë'ën, caguë
guansebi, quëabi Jesús.
35 Ja'nca quëani, ja'nrëbi bacuani ñaca yihuoni tëjibi:
—Mësacua'ga më'ë te'e bainni te'e ruiñe oire bani, bacua
gu'aye yo'ose'ere güina'ru huanë yeye cajë'ën. Ja'nca

cama'itoca, yë'ë Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi mësacuani güina'ru si'nseja'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi, baguë cocare yihuoni tëjini, Galilea yijabi sani, Judea yija, Jordán ziaya que ca'nco ba'i re'otona sani baji'i.

2 Sani ba'iguëbi, jai jubëan bainbi be'tejënna, bacua ju'in hua'nare huachobi.

3 Huachoguëna, ja'nrëbi fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:

—Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, ¿ro baguë yëse'e'ru bagote jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.

4 Senni achajënna, sehuobi:

—¿Mësacua yua Riusu cocare queaca yo'ojën ye'yemate'ne? Ru'rureba ba'isirën, Riusubi bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huabi.

5 Ja'nca re'huaguë, yua ñaca cani jo'cabi: "Yureca ëmëguëbi baguë pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" cani jo'cabi Riusu.

6 Ja'nca cani jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru ba'ima'iñë. Te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'insi'cuare sëani, ro bainbi gare quëñoñe beoye ba'ija'bë, cabi Jesús.

7 Caguëna, baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿Moisesbi queaca ro'taguë, tin guanseni jo'caguë'ne? Bain rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani bagona insijë'ën, cani maina jo'cabi, senni achahuë.

8 Senni achajënna, sehuobi:

—Mësacua achaye gu'a güecua sëani, Moisesbi mësacua rënjore jo'cani senjoñe ënsemaji'i. Ja'nca ënsema'iguëna, Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'nca ro'tamaji'i.

9 Yë'ë'ga yureca ñaca yihuoguë cayë: Si'a bain rënjore jo'cani senjoni, bagobi yequëni yahue bama'itoca, ja'nrëbi yeconi huejatoca, ai gu'aye yo'oyë. Si'a bain yua romigo jo'cani senjosi'coni huejani bacua, ja'ancua'ga ai gu'aye yo'oyë, cabi Jesús.

10 Caguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë.

—Yureca, bainbi bacua rënjo naconi ja'nca bajën ba'itoca, bainbi romi beocua ba'ire'ahuë, cahuë.

11 Cajënna, Jesús sehuobi:

—Si'a bainbi mësacua case'ere achani masiye porema'iñë. Riusu cuencuesi'cua se'gabi achani masiye poreyë.

12 Ja'ancuabi huejaye porema'iñë cajën ba'iyë. Yequëcua
yua zin cu'eye porema'icua'ru të'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua
yua, bainbi re'huajënna, zin cu'eye porema'icuare'ru
re'huasi'cua ba'iyë. Yequëcua yua Riusu yo'ore yo'oza cajën,
ja'an ro'ire romi beocua ba'iyë. Ja'an coca cani jo'case'ere
achani masiye porecua se'gabi ja'nca huejamajën ba'ija'bë,
cabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, bacuare
Jesusni ëñoni cahuë. Më'ë ëntë sarañabi bacuana pa'roni,
ujajë'ën cajën, ëñohuë. Ëñojënna, Jesusre concuabi bacuani
bëinjën cani ënsehuë.
14 Ënsejënna, Jesusbi cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënseye beoye
ba'ijë'ën. Zin hua'na recoyo ro'taye'ru ba'icua, Quë'rë yo'je
bainguë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë,
cabi.
15 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë sarañabi zin hua'nana pa'roni,
re'oye cani jo'cani, ja'nrëbi saji'i.

Un joven rico habla con Jesús

16 Saiguëna, ja'nrëbi yequë bainguëbi Jesusna ti'an rani,
baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye huajëreba
huajëye yëyë. Baruna ti'anto, ¿ru'ru gue re'o yo'o yo'oye
baye'ne yë'ë? senni achabi.
17 Senni achaguëna, sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni re'oye yo'o cocare senni
achaguë'ne? Riusu se'ga re'oguë'bi ba'iji. Baguë ba'i jobona
sani, carajeiye beoye huajëreba huajëye yëtoca, baguë coca
guanseni jo'case'ere jo'caye beoye yo'oguë ba'ijë'ën, sehuobi.
18 Sehuoguëna, baguë yua:
—¿Jaro coca? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Bainre huani senjoma'ijë'ën. Yeconi yahue bama'ijë'ën.
Bonsere jiama'ijë'ën. Coquema'iguë ba'ijë'ën.
19 Më'ë pë'caguëte, më'ë pë'cagote te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën.
Më'ë ja'ansi'quë yëye ba'iye'ru, më'ë te'e jubë bainre güina'ru
ai yëguë ba'ijë'ën. Ja'an coca guanseni jo'case'ere yo'oguë
ba'ijë'ën, cabi Jesús.
20 Caguëna, ba bainguëbi cabi:
—Ja'an si'aye yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë.
¿Guere yuta yë'ëre yo'oye caraguë'ne? cabi.
21 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Më'ë yua gare re'ojeiye yënica, më'ë bonse si'aye injani bendiejë'ën. Bendieni, ba curi cose'ere curi beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye ai coreba coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë sëani, yë'ëre te'e conguë raijë'ën, sehuobi.

22 Sehuoguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë saji'i, ai ba'iye ai bonse baguëbi ro insini jo'caye yëma'iguë sëani.

23 Ja'nca saiguëna, Jesús yua baguëre concuani yihuoguë cabi:

—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai jëjaji.

24 Ja'anre ai yihuoguë quëayë yë'ë. Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai jëjaji. Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye'ru Riusu ba'i jobona ti'añe quë'rë ta'yejeiye ai jëjaji bacuare, yihuoguë cabi.

25 Caguëna, baguëre concuabi ai achajën rëinjën, baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe poreye'ne? Riusu bain tëani baja'cuabi gare beoye, ro'tayë yëquëna, senni achahuë.

26 Senni achaguëna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:

—Bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'icua'ë. Riusu se'gabi bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë ba'iguë'bi, cabi.

27 Caguëna, Pedrobi sehuobi:

—Yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani, më'ëni te'e conjën zi'inhuë. Ja'nca sëani, ¿Yëquëna guere coja'ye'ne? sehuoguë senji'i.

28 Senguëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Riusubi si'aye mame re'huani jo'caguëna, yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi yë'ë jëja guëna seihuëna bëaguë, ai ta'yejeiye ba'iguëbi bëani ba'ija'guë'ë. Ja'nrëbi, mësacua'ga, yë'ëni te'e conjën zi'incua sëani, mësacua jëja guëna seihuëan si'a sara samuhuëanna bëani ba'ija'cua'ë. Bëani ba'ija'cuabi si'a Israel bain jubëan si'a sara samubëanre ëñani, bacuani ai jëja guansejën ba'ija'cua'ë.

29 Yureca, bainguëbi baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë, baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë zin hua'na, baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ba'iye ro'ina gare jo'catoca, baguë yua quë'rë se'e cien viaje'ru ta'yejeiye coni baja'guë'bi. Baguë'ga yua si'arën ba'iguë, gare carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.

30 Yequëcua quë'rë ëja bain ba'iye yëcuareta'an, quë'rë yo'je
ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Yequëcua quë'rë yo'je bain
ba'icuareta'an, quë'rë ëja bainre re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.

20

La parábola de los trabajadores

1 Riusu bainbi baguë ba'i jobore ba'ijën, ja'nca ba'iyë. Zio
ëjaguë cocare achani, ja'anre ye'yejë'ën. Yo'o concuare cu'eni
choza caguë, zijeirën sani, bainre tëhuobi.
2 Tëhuoni, "Mësacua si'a umuguse yo'o contoca, te'e denario
so'core ro'iyë" caguëna, "Re'oji. Conñu" cajën saë'ë.
3 Satena, ja'nrëbi rëno ñëse ba'iguëna a las nueve'ru ba'iye
së'iguëna, ba ëjaguëbi se'e huë'e jobona sani ëñato, yequëcua
yo'o cu'ecuabi ro ëjojën baë'ë.
4 Ba'ijënna, ba ëjaguëbi choini cabi: "Mësacua sani yë'ë ëye
ziona yo'o conjë'ën. Mësacua yo'o yo'oni tëjijënna, re'oye
ro'iyë" cabi. Caguëna, yo'o conjën saë'ë.
5 Ja'nrëbi, mëñereba së'irën, ja'nrëbi a las tres'ru ba'iye,
ja'anrëan'ga se'e huë'e jobona sani, yequëcua yo'o concuare
choini, baguë ziona güina'ru saobi ba ëjaguë.
6 Ja'nrëbi, a las cinco'ru ba'iye se'e sani ëñato, yequëcua
yo'o beo hua'na choima'isi'cua baë'ë. Ba'ijënna, ba ëjaguëbi,
"Mësacua ¿guere ro ëjojën nëcaye'ne ënjo'on?" senni achabi.
7 Senni achaguëna, "Ëja bainbi yëquënare choimajënna,
ro ba'iyë" sehuohuë. Ja'nca sehuojënna, ba ëjaguëbi cabi:
"Mësacua'ga yë'ë ziona sani, yë'ë yo'ore conjë'ën" cabi.
Caguëna, saë'ë.
8 Ja'nca sani tonni, ja'nrëbi na'i si'aguëna, ba ëjaguëbi baguë
curi conni cuiraguëte choini, baguëte cabi: "Yua'ë. Yë'ë
yo'o consi'cuare choini, bacuare ro'ini saojë'ën. Quë'rë yo'je
raisi'cuare ru'ru ro'ini, quë'rë ru'ru raisi'cuare quë'rë yo'je
ro'ini saojë'ën" cabi.
9 Caguëna, ja'nrëbi a las cinco choisi'cuabi curi ro'iruna
raijënna, te'e denario so'core ga bainguë ba'iye roji'i.
10 Ja'nca ro'iguëna, zijeirën choisi'cuabi ëñani, "Quë'rë
ta'yejeiye maire ro'ija'guë'bi" ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an,
bacuare'ga, ga bainguë ba'iye te'e denario so'core roji'i.
11 Ro'iguëna, bacuabi coni ëñani, ba ëjaguëni bëinjën
12 cahuë: "Quë'rë yo'je raisi'cuabi te'e hora se'ga yo'o
yo'ojënna, yëquënare ro'iye'ru te'e so'core roë'ë më'ë.
Yëquënabi si'a umuguse yo'o yo'ojën, ai ja'su yajijënna, ai
guaja yo'ohuë. Ja'nca sëani, yëquënare ai gu'aye yo'ohuë më'ë"
cahuë.

13 Cajënna, ba ëjaguëbi sehuobi: “Banhuë. Mësacuani gu'aye
yo'omaë'ë yë'ë. Mësacuani yo'o coñe choiguë, te'e denario so'co
ro'iye cahuë. Mësacuabi ja'anre masijën,
14-15 mësacua denario so'co ro'ise'ere bani saijë'ën. Yë'ë curi
sëani, yë'ë yëse'e'ru ro'iye poreguëbi quë'rë yo'je raisi'cuana
mësacuare ro'ise'e'ru te'e roë'ë yë'ë. Ja'nca bacuare re'oye
ro'iguëna, ¿mësacua guere gu'aye ro'tajën bëiñe'ne?” cabi ba
ëjaguë.
16 Yureca ja'an cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete
ye'yejë'ën. Quë'rë yo'je ti'ansi'cuabi quë'rë jëja ba'icuare
re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Quë'rë ru'ru ti'ansi'cuabi quë'rë
yo'je ba'icuare'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi ai jai
jubë bainre choiguëta'an, rëño jubë se'gare baguë bainrebare
cuencueni re'huaji.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

17 Ja'nrëbi, Jesusbi Jerusalén huë'e jobona saiguë, baguëre
concua si'a sara samucuare yahue sani, yihuoguë quëabi:
18 —Yureca maibi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Sani
ti'anjënna, yequëcuabi yë'ëre Bainguë'ru Raosi'quërebare preso
zeanni, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuana yë'ëre preso
insija'cua'ë. Insijënna, ja'ancuabi yë'ëre gu'aye cajën, yë'ëre
huani senjoñe caja'cua'ë.
19 Ja'nca cani, judío bain jubë ba'ima'icuana yë'ëre in-
sija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëre jayajën, yë'ëre si'nsejën,
yë'ëre huani senjoja'cua'ë. Huani senjoja'cuareta'an, samute
umuguseña bani, Riusubi yë'ëre huajëguëte go'ya rai güeseni
jo'caja'guë'bi, yihuoguë quëabi Jesús.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

20 Ja'nrëbi, Zebedeo mamacua, Santiago, Juan hue'ecua,
bacua pë'cago naconi Jesusna ti'an raijënna, pë'cagobi baguëna
gugurini rëanni, Më'ëbi yënica, yë'ëre re'oye yo'ocaijë'ën cago
senco'ë.
21 Sengona, Jesús yua bagoni senni achabi:
—Më'ë ¿guere senni achago'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bago sehuogo:
—Më'ë ta'yejeiye re'otona ti'anni ba'iguë, yë'ë mamacuare
re'oye ëñani, te'eguëni më'ë jëja ca'ncona bëa güesejë'ën.
Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, sehuogo senni
achago.
22 Senni achagona, Jesús yua bago mamacuani sehuobi:
—Mësacuabi ro huesë ëaye sen'ë. Yequëcuabi yë'ëni ai
ja'si yo'oja'cua'ë. ¿Mësacua güina'ru ai ja'siye ai yo'oye
poreja'cua'ne? sehuoguë senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Ja'nca poreja'cua'ë yëquëna, sehuohuë.

23 Sehuojënna, yua bacuani cabi:
—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën
ba'ija'cuata'an, yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye,
ja'anre cuencueni caye porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi ja'anre
cuencueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare
cuencueni caja'guë'bi, cabi Jesús.
24 Caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara ba'icuabi
achani, Santiago, Juan, bacuani bëinjën ëñahuë.
25 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:
—Ro ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je
ëjacua, si'acuani ai jëja guansejën ba'iyë.
26 Ja'nca ba'icuata'an, mësacuaca yua ja'nca
guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi ëja bainguë ba'iye
yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.
27 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë'ru
ruinguë, bacuare cuirani conguë ba'ijë'ën.
28 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quërebabi ba'iguë, yë'ëre cuirani
concuare cu'eguë raimaë'ë. Yequëcuani conni cuiraza caguë,
bain zemosi'cuare etoye ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë
yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a dos ciegos

29 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobobi saiguëna, ai jai jubë
bainbi baguëni conjën saë'ë.
30 Saijënna, yureca ñaco ëñama'icua samucuabi ma'a
yëruhuate ñuë'ë. Ñu'icuabi Jesús raiyete achani, ai jëja güijën
cahuë:
—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë!
¡Yëquënani oire bani conjë'ën! güijën cahuë.
31 Cajënna, bain hua'nabi bacuani bëinjën, Güima'ijë'ën,
bacuani cahuë. Ja'nca cayeta'an, bacua yua quë'rë jëja güijën
cahuë:
—¡Ëjaguë, mai ira taita David mamaquëbi ba'iyë më'ë!
¡Yëquënani oire bani conjë'ën! güijën cahuë.
32 Güijën cajënna, Jesusbi nëcajani, bacuare choini, bacuani
senni achabi:
—Mësacua ¿guere yë'ëre señe'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuojën sen'ë:
—Ëjaguë, yëquënare ñaco re'huacaijë'ën, sehuojën sen'ë.
34 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ai oire bani,
bacua ñacore pa'robi. Pa'roguëna, bacuabi te'e jëana ñaco
ëñani, baguë naconi te'e conni saë'ë.

21

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani,
Betfagé huë'e jo'borë cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë
ba'ijën, Jesusbi baguëre concua samucuare choini,
2 bacuani coca cabi:
—Mësacua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burra hua'go, bago
zin hua'guë naconi gueonni rëonsi'cuare tinjañë. Tinjani, ba
hua'nare jo'chini, yë'ëna rajë'ën.
3 Yequëcuabi mësacuani ënseto ñaca yë'ë case'e'ru sehuojë'ën:
Mai Ëjaguëbi bacuare yëji. Jë'te bacuare go'yaji, cajën se-
huojë'ën, cabi Jesús.
4 Yureca ja'an cocare caguëna, Riusu ira bainguë raosi'quë
quëani jo'case'ere ro'tajë'ën. Riusubi baguë cani jo'case'e'ru
güina'ru ba'ija'guë caguëna, yureca Jesusbi baguëre concuani
burrote inja'ñe guansebi.
5 Riusu ira bainguë raosi'quëbi ru'ru ñaca quëani jo'cabi:
Yureca, Jerusalén huë'e jobo bain ba'ija'cuani quëani
achojë'ën: Mësacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ti'an
raiguëna, baguëte ëñajë'ën.
Ëja bain re'oye ëñoñe'ru re'oye ëñoñe beoye ba'iguëbi burrote
tuiguë raiji, quëani jo'cabi.
6 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguë guanseni case'ere achani,
güina'ru yo'ojën saë'ë.
7 Sani, ba burra hua'go, bago mamaquë naconi, ba hua'nare
injani rani, bacua cañate ba hua'nana tëojënna, Jesusbi tuabi.
8 Tuani saiguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë
sai ma'ana uanjënna, yequëcuabi ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana
baguë sairuna uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora
bojojën güihuë:
—¡Hosana! ¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ira taita ba'isi'quë
David mamaquëbi raiguëna, bojojën bañuni! ¡Mai
Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi raoguëna, mai Ëjaguëni ai
bojoreba bojojën bañuni! ¡Hosana! güijën cahuë.
10 Ja'nrëbi, Jesús yua Jerusalén huë'e jobona ti'anguëna,
si'a bain hua'na baru ba'icuabi huë'huë ganojën, gue ro'taye
beoye ëñajën,
—¿Gueguëguë'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, baguë naconi raicuabi sehuohuë:
—Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji. Nazaret huë'e jobo,
Galilea ba'i jobobi raisi'quë'bi ba'iji, sehuohuë.

Jesús purifica el templo

12 Ja'nrëbi, Jesús yua Riusu uja huë'ena ti'anni cacabi. Ca-
cani, bonse insicua, bonse cocua ba'ijënna, bacuare etoni
saobi. Curi sa'ñecua ba'ijënna, bacua mesañare bonani taonbi.

Ju'ncubo insicua ba'ijënna, bacua ñu'i seihuëanre bonani taonbi.
13 Ja'nca yo'oni, bacuani bëinguë cabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Yë'ë huë'e yua si'a re'oto bain uja huë'e case'e'ë.” Ja'nca toyani jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati huë'ere yë'ë huë'ere re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
14 Caguëna, ja'nrëbi ñaco beocua, yequëcua ca'jacua, bacuabi Riusu uja huë'ena cacani Jesusna ti'anjënna, bacuare hua-chobi.
15 Ja'nca huachoguëbi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, pairi ëjacua, a coca ye'yocua, bacuabi ëñani, ai bën'ë. Zin hua'na'ga Riusu uja huë'ere ba'ijën, “Mai ira taita David mamaquëbi raiguëna, ai bojoreba bojojën bañuni” cajën ba'ijënna, bacuabi ai bëinjën,
16 Jesusni senni achahuë:
—¿Ba zin hua'na coca cajënna, më'ë guere yo'oguë ënsema'iguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Bacuare ënsema'iñë. ¿Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ën cocare ëñamate?
Zin hua'na, chuchu hua'na yuta ba'icuareta'an, Riusuni re'o coca bojojën ca güesehuë më'ë, toyani jo'case'e ba'iji, sehuoguë cabi Jesús.
17 Ja'nca sehuoni, bacuare jo'cani, jai huë'e jobobi sani, Betania casi jo'borëna ti'anni, baruna canji'i.

Jesús maldice a la higuera sin fruto

18 Canni ñatani, jai huë'e jobona go'iguëna, ai aon gu'abi baguëre.
19 Aon gu'aguëna, higo uncuere tëani uncueza caguë, bañëna ti'anni ëñato, higo uncue gare beobi. Ja'o se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua bañëna bënni senjoñe cani jo'caguë:
—¡Gare se'e higo uncuere quëiñe beoye ba'ijë'ën, cani jo'cabi.
Cani jo'caguëna, ba higo sunquiñëbi te'e jëana cueneni si'abi.
20 Cueneni si'aguëna, Jesusre concuabi ai ëñajën rëinjën, baguëni senni achahuë:
—¿Bañë queaca yo'oguë cueneni si'aguë'ne? senni achahuë.
21 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua yua huaji yëye beoye ba'ijën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca, yë'ë yua higoñëna yure yo'ose'e'ru quë'rë ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë mësacua. Que cubëre'ga ta'yejeiye yo'oye poreja'cua'ë. Ën cocare cajën, “Ënjo'onbi gare quëñëni,

ja'anse'ebi jai ziayana runi huesëjë'ën” ja'anre guansejënna,
Riusubi ba cubëte ja'nca quëñoni rëoni huesoji.
22 Mësacuabi Riusuni coca senni achajënna, Riusubi si'aye
gare ënseye beoye mësacuana insiji, baguëni si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, yihuoguë cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

23 Cani, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bainni ye'yo
bi'rabi. Ye'yo bi'raguëna, pairi ëjacua, judío bain iracua,
bacuabi ti'an rani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani ëjaguë yo'oye'ru
yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanseni raore'ne? senni achahuë.
24 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni ach-
aguëna, mësacua yua te'e ruiñe sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca,
ja'nrëbi, yë'ë ëjaguë ba'iyete mësacuani quëayë yë'ë.
25 ¿Nebi Juanni bain bautizaye guanseni raore'ne? ¿Riusu
raosi'quë o ën yija bain raosi'quë baquë baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi sa'ñeña yahue ca bi'rahuë:
—Baguë senni achase'ere sehuoye ai jëjaji maire. Riusu
raosi'quë baji'i sehuotoca, Jesusbi maini: “¿Mësacua queaca
ro'tajën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?” cama'iguë.
26 Ja'nca ba'iguëna, “Bain raosi'quë baji'i” caye güeyë mai.
Si'a bainbi Juan ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bainguë
raosi'quë baji'i ro'tajën ba'icua sëani, tin caye huaji yëyë mai,
sa'ñeña cahuë bacua.
27 Ja'nca cani, ja'nrëbi, Jesusni sehuohuë:
—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.
Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua ja'nca sehuotoca, yë'ë ëjaguë ba'iyete, yë'ë
raose'ere mësacuani gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

La parábola de los dos hijos

28 Cani ja'nrëbi, yeque coca bacuani yihuoguë cabi:
—Ën cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi
samu mamacuani babi. Ma'yë ba'iguëna sani, “Mami, yure
umuguse më'ë sani, ziona yo'o yo'oguë ba'ijë'ën” cabi.
29 Caguëna, “Bañë. Yëma'iñë” sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi
jë'te “Gu'aye sehuohuë yë'ë” se'e go'iye ro'tani, ziona sani yo'o
yo'obi.
30 Ja'nrëbi, baguë taitabi yequë mamaquë, ba yo'jeguë
ba'iguëna sani, güina'ru cabi. Caguëna, baguë yua “Jaë'ë. Saiyë,
Taita” sehuobi. Ja'nca sehuoguëbi yo'o yo'oguë saimaji'i.
31 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ro'tani quëajë'ën. ¿Jaroguëbi
baguë taita case'ere'ru yo'oguë'ne? ¿Ru'ru ba'iguë o yo'je
ba'iguë re'oye yo'oguë'ne? senni achabi Jesús.

Senni achaguëna:

—Ru'ru ba'iguëbi re'oye yo'obi, sehuohuë.

Sehuojënna, Jesús yua bacuani bëinguë cabi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, gu'areba gu'ana ba'icuabi mësacua'ru quë'rë re'o bain'ë. Riusu ba'i jobona ti'anjënna, mësacuaca bañë.

32 Juan bautizaguëbi yua mësacuana ti'an rani, re'o bainguë'ru ëñoguëna, baguë quëani achose'ere gare ro'tamaë'ë mësacua. Ja'nca ro'tama'icuata'an, impuesto curi cocua, gu'a romi hua'na, bacuabi achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ro'tajënna, mësacuabi ëñani, mësacua gu'a juchare senjoñe beoye gare baë'ë. Juan coca case'ere gare ro'taye beoye baë'ë mësacua.

La parábola de los labradores malvados

33 Yureca yeque cocare achani ro'tani ye'yejë'ën. Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte baguë zio të'ijeiye yo'oni, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere nëcobi, ba zio ëñañete.

Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore bacuana jo'cani, yequë yijana saji'i.

34 Sani, ja'nrëbi, ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre yo'o concuare choini, ëye tëase'ere injaijë'ën caguë, baguë zio cuiracuana saobi.

35 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anjënna, ba zio cuiracuabi te'e yo'o conguëte zeanni huani, ja'nrëbi yequëni huani senjoni, yequëni gatabi senjojën huani senjohuë.

36 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e yequëcua quë'rë jai jubë yo'o concuare saobi. Saoguëna, ba zio cuiracuabi bacuani güina'ru gu'aye yo'ohuë.

37 Yo'ojënna, ja'nrëbi yo'je, ba ëjaguëbi baguë zinre choiguë, "Yë'ë zinre saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë bacua" ro'taguë, baguë zinre saobi.

38 Saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca cahuë: "Ëñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete coni baja'guëre sëani, raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca yo'otoca, baguë yija baja'yete coni bayë mai" sa'ñeña cahuë.

39 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë ga'nihuëte zio hue'se ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë cabi Jesús.

40 Cani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:

—Ja'nca huani senjojënna, ba zio ëjaguëbi rani, ¿ba cuiracuani guere yo'oja'guë'ne? senni achabi Jesús.

41 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:

—Ba zio cuiracuani ai jëja si'nseni, bacuani huani senjoni, ja'nrëbi yequëcua, ba zio tëaja'yete re'oye insicua, ja'ancuana cuiraye jo'caja'guë'bi, sehuohuë.

42 Sehuojënna, Jesús yua bacuani cabi:

—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën cocare ro'tamate'ne? Ñaca caji:

Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro ën yija bain yo'o concua huë'e yo'ocuabi ba gatabëte ëñani, gu'aji cajën, babëre senjohuë.

Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë'ru re'huase'e baji'i.

Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën rëinjën ba'iyë, caji Riusu coca.

43 Ja'nca case'e sëani, mësacuani ñaca quëareba quëayë. Riusu yua baguë ba'i jobore mësacuana jo'casi'quëbi yurera mësacuare quëñoni senjoni, yequë bain re'oye cuirani conja'cua, ja'ancuana jo'caja'guë'bi.

44 Riusu gatabë jo'case'ere cato, bainguëbi ja'an gatabëna gurutoca, hua'huani si'asi'quë'ru ruinji. Ja'an gatabëbi bainguëna to'intoca, ya'obë'ru ruinji. Bainbi yë'ëre senjotoca, gurujani huesëyë. Si'nseni senjosi'cua'ru ruiñë, bacuana bëiñe cabi Jesús.

45 Caguëna, pairi ëjacua, fariseo bain, bacuabi Jesús coca yihuose'ere achani, "Maire gu'aye cani jo'cabi baguë" cajën,

46 baguëni preso zeanja'ma cajën ëñahuë. Bain hua'na si'a jubëbi Jesusre re'oye ëñajën, "Riusu bainguë raosi'quë'bi ba'iji" cajën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, bainre huaji yëjën, baguëte preso zeanmaë'ë.

22

La parábola de la fiesta de bodas

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bainre yihuoguë, bacuani coca cabi:

2 —Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca, hueja fiesta yo'ose'ere achani ye'yejë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguëbi baguë zin huejaja'yete ro'tani, ai re'o aon fiestate yo'ocaji'i.

3 Baguëre yo'o concuare choini, bain choisi'cua raiye quëajaijë'ën caguë saobi. Saoguëna, ba bain choisi'cuabi raima'iñë cahuë.

4 Cajënna, se'e yequë yo'o concuani cabi: "Ba bain choisi'cuana sani quëajë'ën. Yureca aon fiestate re'huahuë. Huaca hua'na, toro zin hua'na jujusi hua'na, ja'an hua'nare huani, si'a aonre re'huani, mësacua raiyete ëjoyë yë'ë. Ja'anre bacuani quëajë'ën" cani saobi.

5 Saoguëna, yo'o concuabi quëajatena, ba choisi'cuabi ro
güeye cani, yequëruanna saë'ë. Yequëbi baguë ziona saji'i.
Yequëbi baguë bonse insiruna saji'i.
6 Yequëcuaca ba ëjaguëre yo'o concua raosi'cuare ro zeanni,
ro gu'aye yo'oni, bacuani huani senjohuë.
7 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguëbi ai bëinreba bënji'i.
Ja'nca bëinguëbi baguë soldado jubëte bacuani huaye saobi.
Saoguëna, bain huani senjosi'cuare sëani, bacuani huani sen-
joni, bacua huë'e jobore ëoni senjohuë.
8 Ja'nca yo'ojënna, ba ëjaguëbi se'e baguëre yo'o con-
cuani cabi: "Yua hueja fiesta yo'oyete gare re'huahuë yë'ë.
Re'huaguëna, choisi'cuabi gu'aye sehuojënna, bacuani gare
ruiñe ëñama'iñë yë'ë.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua huë'e jobo ma'añana sani, si'a
bainre cu'ejani, fiestana raiye choijë'ën" cani, bacuare saobi.
10 Saoguëna, baguëre yo'o concuabi sani, bacua bain tin-
jasi'cuare choë'ë. Re'o bain, gu'a bain, si'acuare choijënna,
bacuabi rani, ba ëjaguë fiesta huë'e bu'iye tëca ti'anhuë.
11 Ti'anjënna, ëjaguëbi cacani ëñato, te'eguëbi yua hueja fi-
esta can beoguëna,
12 ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi: "¿Më'ë queaca ro'taguë,
hueja fiesta canre coma'iguëbi raquë'ne?" caguëna, gare se-
huoye beoye baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëna, ba ëjaguëbi baguë bain concuani cabi:
"Baguëni zeanni, baguë güeoñare baguë ëntë sarañare huenni,
baguëte quëñoni, hue'se re'oto, zijei re'otona senjojë'ën.
Ja'anru yua bain ai yo'ojën ba'iru'ë. Bacuabi ai oijën, bacua ze-
meñoare cuncujën ba'iyë cabi baguë" yihuoguë quëabi Jesús.
14 Ja'nca yihuoni, ba achacuani se'e cabi: Riusubi ai jai
jubë bainre choiguëta'an, rëño jubë se'gare baguë bainrebare
cuencueni re'huaji, cabi Jesús.

El asunto de los impuestos

15 Ja'nca caguëna, fariseo bainbi bacua gajecuana sani,
bacua naconi coca cahuë: "Jesusbi huacha sehuoja'guë cajën,
baguëni coquejën senni achañu" cahuë.
16 Cani ja'nrëbi, bacua bain concua Herodes gu'a gajecua
naconi, bacuare Jesusna saohuë. Saojënna, bacua yua Jesusna
ti'anni, baguëni coca senni achahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani,
te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë. Ro ën yija bain ye'yojën
ba'iyete achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain
achacua ba'itoca, më'ëbi gare huaji yëye beoye te'e ruiñe ba'i
coca se'gare ye'yoguë'ë.

17 Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achajën raë'ë yëquëna.
Bain ta'yejeiye ëjaguëbi impuesto curi ro'iye senni achaguëna,
¿maibi baguëni ro'iye baye? senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere
masibi. Ja'nca masini, bacuani sehuoguë cabi:
—¿Mësacua gu'aye ro'tajën, guere yë'ëni ro coquejën, yë'ëni
ro zemo cocare senni achaye'ne?
19 Impuesto curi so'core injaijë'ën. Ëñaza, cabi.
Caguëna, denario so'cohuate injani rahuë.
20 Rani ëñojënna, bacuani senni achabi:
—¿Jaro bainguë ziabi curi so'cohuate së'iguë'ne? ¿Gue mami
hue'eguëbi së'iguë'ne? senni achabi.
21 Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguë cabi:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain
ta'yejeiye ëjaguëna go'yani insijën ba'ijë'ën. Riusu ba
ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yani insijë'ën, cabi Jesús.
22 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën quëquësi'cuabi ro
jo'cani saë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

23 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna
ëñajën saë'ë. Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cua yua go'ya
raima'icua ba'iyë, ja'anre cajën ye'yojën ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën,
24 baguëni cahuë:
—Ëjaguë, Moisés coca cani jo'case'ere më'ëni senni achajën
raë'ë. Maina ñaca toyani jo'cabi baguë: Bainguëbi zin beoguë
banica, ja'anguëbi junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë
rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre
zinre cu'ecaiye baji baguë, toyani jo'cabi Moisés.
25 Ja'nca toyani jo'caguëna, yureca yequëcuabi yëquëna
jubëte baë'ë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara
te'ecua naconi baë'ë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni hue-
jani, zin beoguëbi junni huesëni, baguë rënjore ba yo'jeguëna
jo'cabi.
26 Jo'caguëna, ba samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani,
güina'ru junni huesëbi. Ja'nrëbi samute ba'iguë, te'e ëntë
sara samu ba'iguë tëca, si'acuabi bagoni huejani, güina'ru zin
beocua junni huesëhuë.
27 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'jego'ga junni
huesëgo.
28 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua
jaroguë rënjo ba'ija'go'cone? Si'acua te'e ëntë sara samucua

bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë guere quëaguë'ne? baguëni senni
achani, baguë huacha sehuoye ëjojën nëcahuë.
29 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba
toyani jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye
yo'o yo'oye poreyete gare huesëjën ba'icua'ë mësacua.
30 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare hue-
jama'icua ba'iyë. Riusu anje sanhuë guënamë re'otore
ba'icua'ru ba'iyë bacua.
31 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua
yua Moisés toyani jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua
quë'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya raiyete ye'yejë'ën.
Riusubi yua Moisesni ñaca quëaguë ba'nji:
32 "Abraham yua yë'ëni Taita Riusu caji. Isaacbi yë'ëni Taita
Riusu caji. Jacobi yë'ëni Taita Riusu caji" Riusubi quëaguë
ba'nji. Ja'nca quëasi'quë sëani, mai Ëjaguë Riusubi bain junni
huesësi'cua, bacua Riusu beoguë'bi ba'iji. Bain huajëcua,
bacua Riusu se'ga ba'iguë'bi, sehuoguë cabi Jesús.
33 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achani, baguë coca
yihuoguë ye'yose'ere ai achajën rën'ë.

El mandamiento más importante

34 Jesús yua saduceo bainni ja'nca sehuoguëna, gare caye
beoye baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, fariseo bainbi ja'anre achani,
bacuabi ñë'cani baë'ë.
35 Ba'ijënna, bacua jubë ba'iguë, ira coca ai re'oye
ye'yesi'quëbi Jesús sehuoja'yete masiza caguë, Jesusna sani
coca senni achabi:
36 —Ëjaguë, Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi
quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne? senni achabi.
37 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—"Më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë re-
coyo, më'ë yacahuë, më'ë ro'taye, ja'anbi më'ë porese'e'ru si'a
jëja baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën."
38 Ja'an coca yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë.
39 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni
jo'case'e ba'iji. Ñaca caji: "Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë
ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru më'ë te'e bainni ai
yëreba yëguë ba'ijë'ën" guanseni jo'case'e ba'iji.
40 Ja'an coca, samu guanseni jo'casi coca yua Riusu coca
quë'rë ta'yejeiye ba'i coca ba'iji. Moisés coca toyani jo'case'e,
Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, si'ayete ëñani masito,
ja'an samu coca yure quëase'ebi quë'rë te'e ruiñe ye'yoni ëñosi
coca ba'iji, sehuoguë cabi Jesús

¿De quién desciende el Mesías?

41 Ja'nrëbi, fariseo bainbi barure ñë'casi'cua ba'ijënna, Jesusbi bacuani
42 coca senni achabi:
—Mësacua yua ba Cristo Raosi'quëreba ba'iyete ro'tato, ¿ja'an hua'guë, jaroguë zinguë'ne? Quëajë'ën yë'ëre, caguë, senni achabi.
Senni achaguëna:
—Mai ira taita ba'isi'quë David, ja'anguë zin ba'iji, sehuohuë.
43 Sehuojënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—Ja'nca sehuoto, ëñere ro'tani sehuojë'ën. Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:
44 Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
45 Ja'nca cani jo'caguë, Cristo raosi'quëre David zin caye poremaji'i, baguëte Ëjaguë casi'quë sëani, sehuoguë cabi Jesús.
46 Ja'nca sehuoguëna, si'acuabi ro caye beoye ba'ijën baë'ë. Ja'an umugusebi baguëni se'e coca senni achaye huaji yëjën baë'ë.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

1 Ja'nrëbi Jesús yua bain jubë, baguëre concua, bacuani coca yihuoguë cabi:
2 —Ira coca ye'yocua, fariseo bain, bacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, bainni ye'yojën quëacua ba'iyë.
3 Ja'nca ba'ijënna, bacua quëaye si'aye achani re'oye ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ja'anre güina'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacuabi ai coca yihuojën quëacuata'an, bacua quëaye'ru te'e ruiñe yo'oma'icua ba'iyë.
4 Bain hua'nani coca guansejën, Te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, ai jëja yo'ojën guajayë. Ja'nca guajajënna, bacuaca gare coñe beoye ba'icua'ë.
5 Bacua yo'oyete cato, bainbi ëñani maire re'oye ro'tajën ba'ija'bë cajën, ja'anre ro'tajën, bacua yo'o ma'carëanre yo'ojën ba'iyë bacua. Riusu coca toyani bacua canna së'quese'ere ai ba'iye ju'ijën ëñoñu cajën, quë'rë zoa ma'carëan can yëruhuabi re'oye reojën ëñoñu cajën, ja'anre yo'ojën ba'icua'ë.
6 Aon fiestana saito, quë'rë ëja bain ba'iruna bëani ba'ijën bojoñu cayë. Riusu coca ye'ye huë'ena saito, quë'rë re'oruanna bëani ba'ijën bojoñu cayë.
7 Huë'e joborebana saito, bain saludayete ai bojojën ëjoyë. Bainbi bacuare saludato, Ta'yejeiye ëjaguë catoca, ai bojoyë.

8 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'an saludayete cu'eye
beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua te'e ëjaguë se'gare achaye bayë.
Mësacua si'acua yua te'e bain ba'iyë.
9 Mësacuabi ën yija bainre saludatoca, Taitareba gare caye
beoye ba'ijë'ën. Taita Riusu yua guënamë re'otore ba'iguëna,
ja'anguë se'gani Taitareba saludajën cajën ba'ijë'ën, gañaguëre
sëani.
10 Bainbi mësacuani ëjaguë caye, ja'anre cu'eye beoye
ba'ijë'ën. Cristo se'gabi mësacua ëjaguë'bi ba'iji, gañaguëre
sëani.
11 Mësacua jubë ba'iguëbi quë'rë ëja bainguë ba'itoca, më'ë
gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.
12 Quë'rë ëja bainguë'ru re'huasi'quë baza catoca, quë'rë
yo'je bainguë'ru re'huasi'quë ba'ija'guë'bi. Quë'rë yo'je bain-
guë'ru, ro yo'o con hua'guë'ru re'huasi'quë baza catoca, ëja
bainguë'ru re'huasi'quë ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.
13 Ja'nca cani, ja'nrëbi fariseo bain, ira coca ye'yesi'cua,
bacuare ai bëinguë cani jo'cabi:
—Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Riusu ba'i jobona ti'añe
yëcuani ënsejënna, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare. Mësacua baruna ti'anma'icuabi ba ti'añe yëcuare
ënseyë.
14 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Romi hua'je hua'na
huë'eñare tëani, bacuare senjoni ja'nrëbi, Re'o bain ba'iye
ëñoñu cajën, uja coca ro zoe senreba sencua sëani, ai bënni
senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Mësacua yua quë'rë
ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
15 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. So'o bainguëte cu'eni
Riusu bainguëre baguëte re'huaza cajën, si'a ën yija re'otona
ro ganijën ba'ijën, baguëte cu'eni tinjani, mësacua cocare
ye'yoni tëjijënna, baguë yua mësacua'ru quë'rë gu'a bainguë
re'huasi'quëbi ba'iji. Mësacua naconi Riusu toana te'e saiji.
Ja'nca yo'ocuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare.
16 Mësacua yua Riusu ma'a ëñocua ba'iyë yëquëna cajën, ro
ñaco beocua'ru ba'ijën, Riusu ma'a ëñoñe huesëcua'ë. Ja'nca
sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Ën cocare
ro huesë ëaye cajën ba'iyë mësacua: “Bainbi Riusu uja huë'ere
ro'tajën, ganreba coca cuencueni catoca, bacua ganreba coca
cuencueni case'e'ru yo'oye jo'caye poreyë. Ja'nca porecuabi
Riusu uja huë'e zoa curire ro'tajën, ganreba coca cuencueni
catoca, bacua cuencueni case'e'ru yo'oye bayë” cajën ba'iyë
mësacua.

17 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën, ñaco beocua'ru ba'ijën, gu'aye
yo'ojën ba'iyë. Ba zoa curire ro'tajën, ganreba coca cuencueni
catoca, gare huacha yo'ojën ba'iyë. Riusu uja huë'ere quë'rë
ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Ja'nrëbi yeque coca mësacuabi ro ro'tajën guansejën
ba'iyë: "Bainbi misabëte ro'tajën, ganreba coca cuencueni
catoca, bacua cuencueni case'e'ru yo'oye jo'caye poreyë.
Ja'nca porecuabi Riusuna insise'e, misabëna jo'case'e, ja'anre
ro'tajën ganreba coca cuencueni catoca, bacua cuencueni
case'e'ru yo'oye bayë" cajën ba'iyë mësacua.
19 Ja'nca cacuabi ro ro'tajën ñaco beocua'ru ba'ijën, ro huesë
hua'na'ru ba'iyë. Riusuna insisi ma'carëte ro'tajën, ganreba
coca cuencueni catoca, gare huacha yo'ojën ba'iyë. Riusu
huë'e misabëte quë'rë ro'tajën ba'ijë'ën. Ba insisi ma'carëte
misabëna tëoguëna, re'o maca'ë caji Riusu.
20 Ja'nca ba'iguëna, misabëte ro'tajën, ganreba coca cuen-
cueni catoca, babëna tëose'ere'ga ro'tajën, ganreba coca cuen-
cueni cayë.
21 Riusu uja huë'ere ro'tajën, ganreba coca cuencueni
catoca, Riusu yua ba huë'ere ba'iguë, ja'anguëre'ga ganreba
coca cuencueni cayë.
22 Guënamë re'otore ro'tajën, ganreba coca cuencueni
catoca, Riusu jëja guëna seihuëre'ga ro'tajën ganreba coca
cuencueni cayë. Riusure'ga ro'tajën, ganreba coca cuencueni
cayë.

23 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Menta, anís, comino, ja'an
re'oën ja'ore ro'tajën, décima parte ba'iyete quëñoni, ja'anre
Riusuna insijën ba'icua'ë. Ja'nca insijën ba'icuata'an, Riusu
jëja coca guanseni jo'case'ere ro ro'tajën, ro yo'omajën ba'iyë
mësacua. Re'oye yo'oye, bainni oire bani coñe, Riusuni si'a
recoyo ro'taye, ja'anre guanseni jo'case'e ba'iguëna, quë'rë
jëja ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën mësacua. Ja'nca ro'tamajënna, ai
bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Re'oën ja'ore
Riusuna insijënna, re'oye yo'ohuë. Ja'anre yo'ojën, Riusu jëja
coca guanseni jo'case'ere'ga ru'ru quë'rë ta'yejeiye yo'ojën
ba'ire'ahuë mësacua.
24 ¡Ja'nca yo'oma'isi'cuabi Riusu ma'are bainni ëñocua ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën, ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë mësacua!
Mësacua aonre ainjën, taya hui'yare ëñani, rutani senjoñë.
Ja'nca senjocuabi camello hua'guë jaiguëte ëñamajën,
ja'anguëte ro ro'tajën rëoñë mësacua.

25 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë
yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Tasa ro'rohuë, guëna
re'ahuë, ja'anre zoajën, guërëbë ca'nco se'gare zoajën ba'iyë

mësacua. Yacahuëte zoaye beoye ba'iyë. Güina'ru, mësacua yua re'oye abujën, re'o bain'ru ëñojën, ro coqueyë. Mësacua recoyo ro'tayete cato, ai gu'aye yo'ocua ba'iyë. Ro coquejën jianjën, yequëcua bayete ro coquejën tëani bayë mësacua. Ja'nca ba'icuani ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji.

26 Mësacua fariseo bain, ro ñaco ëñama'icua'ru huacha yo'ojën, ru'ru guëna re'ahua yacahuëre zoajë'ën. Mësacua recoyo ro'taye, si'aye mame re'huani ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, re'o bainreba ruinjën ba'iyë mësacua.

27 Mësacua, ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë. Mësacua yua bain tansiruan, pojei re'cobi re'oye tënosiruan, ja'anruan'ru ba'iyë mësacua. Ëmëje'en ba'i ca'ncona ëñato, ai re'o hua'na'ru ëñoñë mësacua. Ja'nca ëñocuata'an, ju'insi'cua gu'an tansiruan sa'nahuë ba'iye ja'anra'ru ai gu'a recoñoa bayë mësacua. Si'si recoyo ro'tajën ba'icua'ë mësacua. Ja'nca ba'icuare sëani, ai bënni senjoñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare.

28 Bain hua'nabi mësacuani ëñato, re'o hua'na'ru ëñojën ba'iyë mësacua. Ja'nca ëñocuata'an, ro coquejën ëñoñë. Gu'a hua'na se'ga ba'iyë mësacua.

29 Mësacua ira coca ye'yocua, fariseo bain, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën ba'iyë mësacua. Riusu ira bain raosi'cua, si'a re'o bain, junni huesësi'cuare ro'tajën, mësacua yua bacua tansiruanre re'oye re'huani ai re'o gatare nëconi jo'cajën,

30 ñaca cayë: "Yëquënabi ba ira bain ba'isi'cua naconi ba'ijën ba'itoca, bacua naconi Riusu bainni te'e huani senjoma'ire'ahuë, gu'aye yo'ose'e sëani" cayë mësacua.

31 Ja'nca cacua sëani, mësacua gu'aye yo'oyete ëñojën ba'iyë. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu bainni huani senjojënna, mësacua yua bacua mamacua sëani, güina'ru yo'ocua ba'iyë mësacua.

32 Yureca, mësacua ira bain ba'isi'cua, bacua gu'a yo'o, ja'an yo'ore sani, Riusu ta'yejeiyereba raosi'quëni yuareba huani senjoja'cua'ë mësacua.

33 Mësacua yua aña hua'na'ru ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu bënni, ba toana senjoja'ñete gare jëaye beoye ba'iyë mësacua.

34 Ja'nca ba'ijënna, yureca yë'ëbi yua Riusu bain raosi'cua, re'o bain masiye ëñocua, Riusu cocare yihuocua, ja'ancuare mësacuana saoni jo'cayë. Saoni jo'caguëna, mësacuabi yequëcuani crusu sa'cahuëna reoni, huani senjoja'cua'ë. Yequëcuani mësacua coca ye'yo huë'eñana sani, si'nseni, ja'nrëbi si'a huë'e joboñana bi'rajën, bacuani je'o bajën ba'ija'cua'ë.

35 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi si'a baguë re'o bain huani senjosi'cuare ro'tani, mësacua jucha'ë caguë bëinja'guë'bi. Ru'ru Abel, re'o bainguë ba'isi'quë huani senjosi'quë, ja'anguëte ro'tani, ja'nrëbi yo'je, Berequías mamaquë Zacarías, Riusu huë'e misabë ca'ncore ba'iguëna huani senjosi'quë, si'acuare ro'tani, Mësacuabi huani senjohuë caguë ba'iji Riusu.

36 Ganreba mësacuani caguë quëayë yë'ë. Riusubi bënni senjoñe ro'taguë, yurera güina'ru mësacuani yo'oye ro'taji baguë.

Jesús llora por Jerusalén

37 Jerusalén bain, Jerusalén bain, mësacuani coca quëaye bayë yë'ë. Riusu ira bain raosi'cua si'acuani huani senjohuë mësacua. Riusu coca quëaye raosi'cuani gatabi senjojën, huani senjohuë mësacua. Mësacua mamacuare ai ta'yejeiye choini jëhuahuë yë'ë. Cura hua'gobi bago zin hua'nare choini, bago ganhua cabëan yijacuana ta'pini cuirago yo'oye'ru mësacua mamacuare güina'ru cuiraye yëhuë yë'ë. Ja'nca yëguëbi choiguëna, mësacua raiye güereba güehuë.

38 Ja'nca sëani, mësacuani bënni senjoñe cani jo'cayë yë'ë. Mësacua huë'e yua senjosi huë'e'ru ruinji.

39 Yureca ën coca: "Riusu cuencuesi'quëbi raiguëna, baguëni bojoreba bojojën bañuni" ja'an coca cani jo'case'e ba'ija'ye tëca, mësacua yua yë'ëni gare se'e ëñama'icua ba'iyë, cani, ja'nrëbi bacuare jo'cani saji'i Jesús.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Jo'cani saiguë, Riusu uja huë'ere jo'cani saiguëna, baguëte concuabi tëhuo rani, ba uja huë'eña jai huë'eñare Jesusni ëñohuë.

2 Ëñojënna, Jesús yua bacuani quëabi:

—Mësacuabi ën huë'eñare ëñajënna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Si'a huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, quëaguë cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, Olivo casi cubëna mëni bëaguëna, baguëte concua se'gabi tëhuo rani, baguëni yahue senni achahuë:

—¿Riusu huë'e quejeito taonni huesoye'ne? ¿Më'ë se'e raija'ye, ën yija carajeiye, ja'anrën ti'anja'ñete queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni achahuë.

4 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro coquema'iñe cajën, mësacua ëñare bajë'ën.

5 Bainre coquecua ai ba'icuabi rani, “Riusu Raosi'quëreba'ë
yë'ë. Ba Cristo'ë yë'ë” cajën, ro coquejën ba'ija'cua'ë.
6 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye
beoye ba'ijë'ën. Bain guerra huaja'ye yuara cuencuese'e
ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta ti'anma'iji.
7 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Si'aruan yija ñu'cueye, aon gu'ana ju'iñe, ja'anna
ai yo'ojënna,
8 yuta ai yo'ojën ba'iye ai caraji.
9 Ja'nrëbi, yequëcuabi mësacuani preso zeanni, mësacuani ai
yo'o güeseja'cua'ë. Mësacuare huani senjoja'cua'ë. Mësacua yua
yë'ë bainrebare sëani, si'a re'oto bainbi mësacuani bëinjën, je'o
bajën ba'ija'cua'ë.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequëcua yë'ë bainreba cacua, ai jai
jubëbi yë'ë ma'a ëñose'ere gare jo'cani senjoja'cua'ë. Sa'ñeña ro
coquejën preso zean güesejën, sa'ñeña je'o bajën ba'ija'cua'ë.
11 Yequëcua, Riusu bain raosi'cua'ë yëquëna cajën, ro co-
quejën, ai jai jubë bainni ai gu'aye yo'o güesejën ganija'cua'ë.
12 Ja'nrëbi, bain hua'nabi ai ta'yejeiye gu'ajeijën, bacua
sa'ñeña ai yëjën ba'ise'ere gare jo'caja'cua'ë. Riusute ai yëye
jo'cajën ba'ija'cua'ë.
13 Ja'nca ba'ija'yeta'an, yë'ëni si'a recoyo jo'caye beoye
ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca, carajeirën
ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.
14 Yureca Riusu ba'i jobo ba'iye, ja'an cocareba ru'ru
si'a ën yija bainna quëani achose'e ba'ija'guë'bi. Si'a re'oto
bainbi ja'anre masija'bë caguë, ba cocare si'aruanna quëani
achose'e ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, ën yijabi
carajeija'guë'bi.
15 Yureca Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë,
ja'anguëbi carajeirën ba'ija'guë, ba gu'aye huesoni si'aja'guë,
ja'anguëte cani toyani jo'cabi. Ro ën yija bainbi ja'an gu'aguëni
inni sani, Riusu uja huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën coca ëñacuabi
te'e ruiñe ye'yeni masija'bë cayë.
16 Ja'nca nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona
sani gatija'bë.
17 Yequëcua, bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua
huë'e bonsere injën gajema'ija'bë.
18 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua banica, bacua
cañate injën go'ima'ija'bë.
19 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua,
ja'ancua banica, ¡bacuare ai yo'ojën ba'ija'guë'ë! ¡Chao hua'na!
20 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, sësërën, yo'o yo'oma'i
umuguse, ja'anrën ba'ima'ija'ñe cajën, Riusuni ujajën
ba'ijë'ën.

21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Bainbi si'a Riusu re'huani jo'casi umuguseña ai
yo'ojën ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi zoe ai
yo'oma'i güeseji. Ai yo'o güesetoca, si'a bainbi gare huesëni
carajeijën ba'ire'ahuë. Riusu bainreba cuencuesi'cuani ai
yëguë sëani, bainbi zoe ai yo'ojën ba'ima'ija'cua'ë.
23 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque
ëaye yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bacuabi cajën, "Ëñajë'ën. Querute
ba'iji Cristo" o "Ëñajë'ën. Ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca,
bacuani achaye beoye ba'ijë'ën.
24 Jai jubë bainbi Cristo'ë yë'ë cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë
cacua, ja'ancuabi rani, bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye
masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain cuencuesi'cuare'ga co-
queñu cajën ba'ija'cua'ë.
25 Yureca yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna, bacua coquejën
case'ere ëñare bajën, achaye beoye ba'ijë'ën.
26 Ja'nca sëani, bacuabi, "Ëñajaijë'ën. Cristo yua beo
re'otore ba'iji" catoca, sani ëñama'ijë'ën. Yequëcuabi, "Huë'e
sa'nahuëreba ba'iji Cristo" catoca, bacua cocare ro'tama'ijë'ën.
27 Mëjobi ënsëguë etajei ca'ncobi jue'neni, ënsëguë rucajai
ca'nco tëca miaguëna, ja'anre ro'tani, yë'ë se'e ti'an raija'yete
masijë'ën. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e
jëana gaje raija'guë'ë yë'ë.
28 Ga'nihuëbi pu'ncaguë uinguëna, guëta caro hua'nabi ñë'ca
raiyë. Ja'anre ro'tani, ëñe se'ga masijë'ën: Bainbi gare
gu'ajaijën ba'ijënna, Riusubi yua te'e jëana bënni senjoguë
raija'guë'bi.

El regreso del Hijo del hombre

29 Ja'anrën ti'anguëna, bainbi ai yo'oni si'ajënna, ja'nrëbi
ja'an umuguseña bani, ënsëguëbi gare yayajeija'guë'bi.
Ñañaguë'ga gare se'e ëñoma'ija'guë'bi. Ma'choco hua'ï'ga
guënamë re'otobi tonni huesëni si'aja'cua'ë. Guënamë re'oto
si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.
30 Ja'nrëbi bain hua'nabi pico re'otona ëñato, yë'ë, Bain-
guë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gaje raija'guë'ë yë'ë. Gaje
raiguë ba'iguëna, si'a ën yija bain jubëanbi ëñani, bacua gu'a
jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani, ai ota oijën güija'cua'ë. Yë'ë yua
ai ta'yejeiye ba'iguë, ai go'sijeiye ba'iguë, pico re'otobi gaje
raiguëna, yë'ëre ëñaja'cua'ë.
31 Ja'nca gaje meni ëñoja'guëbi yua coneta ai jëja juni,
yë'ë guënamë re'oto yo'o concuani coca guanseguë caja'guë'ë
yë'ë: "Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña,

si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'cojani
rajë'ën" guanseguë cani, yo'o concuare saoja'guë'ë yë'ë.
32 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën.
Bañëbi juinja cabëanbi irani, ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari
bi'raguëna, mësacuabi ëñani, Ënsërën ti'anji cajën ba'iyë.
33 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'ye
ti'anguëna, güina'ru, mësacua yua Carajei umuguseña ti'anbi
cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e jëana ti'anja'ñe sëani.
34 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi
yuta junni huesëma'ijënna, yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru
ba'ija'guë'bi.
35 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeito'ga, yë'ë
cocareba cani jo'case'ebi yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.
36 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre
senni achatoca, bainbi gare huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë
re'oto yo'o concua'ga gare huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu Zin
ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu se'gabi masiji.
37 Yë'ë gaje raija'yete masiye yëtoca, ira bainguë ba'isi'quë
Noé, baguë ba'isi umuguseña'ru ba'ija'guë'bi.
38 Ja'an umuguseña, co'jeya yuta raimaquëna, bain hua'nabi
bacua aon ainjën gono uncujën, yequëcuabi romire huejajën,
ja'nca yo'ojën ba'nhuë. Noebi baguë yoguna cacaguëna, ja'an
umuguse tëca ja'nca yo'ojën ba'nhuë.
39 Ja'nrëbi co'jeyabi rani, bacuani gare huesoni si'aguëna,
ba co'jeya raija'yete gare huesëjën ba'nhuë. Ja'nca huesëjën
ba'ijënna, yë'ë gaje rairën'ga güinajeiñe ba'ija'guë'bi.
40 Ja'anrën ti'anguëna, samucuabi ziore ba'ijën, te'e yo'o
yo'ojënna, te'eguëte sayë. Yequëni jo'cayë.
41 Romi hua'na samucuabi huea toarote te'e ba'ijën, hueare
toajënna, te'egote sayë. Yeconi jo'cayë.
42 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye
beoye ujajën ba'ijë'ën. Mësacua Ëjaguë ti'anja'rënre huesëcua
sëani, ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
43 Ëñe'ga achani masijë'ën. Huë'e ëjaguëbi jianguë raija'yete,
ñami gue hora raija'yete masitoca, ëñaguë ëjoguë ba'ire'abi.
Baguë huë'e bonsere jian güesema'ire'abi.
44 Mësacua'ga güina'ru yë'ë gaje raija'yete ëñajën ëjojën
ba'ijë'ën. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi gaje raija'ye
cato, mësacuabi ro'tama'ijënna, te'e jëana gaje raija'guë'ë yë'ë.

El criado fiel y el criado infiel

45 Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tajë'ën. Te'eguëbi
te'e ruiñe recoyo ro'taguëna, baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë,
baguë huë'ere cuiraye guanseni, baguëni cani jo'cabi. "Yë'ëre

yo'o concuani bacua yo'o yo'oye guanseguë, bacua aon aiñe
insiguë ba'ijë'ën" cani jo'cani saji'i.
46 Sani ja'nrëbi jë'te, se'e rani ëñato, baguëre yo'o conguëbi
baguë huë'ere ai re'oye cuiraguë ba'itoca, baguëni ai bojoguë,
baguëni ai conguë ba'ija'guë'bi.
47 Ja'nca ba'iguë, baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse,
si'ayete baguëre yo'o conguë re'oye yo'osi'quëna insini, baguë
yo'je ëjaguëre re'huaguëna, ai bojoguë ba'ija'guë'bi.
48 Ja'nca ba'iguëna, yequë yo'o conguë re'oye yo'oma'iguëna,
ja'anguëna güina'ru jo'cani so'ona saitoca, ja'anguëbi gu'aye
yo'oji. "Yë'ë ëjaguëbi zoe sani raima'iji" caguë,
49 baguë gaje concuani huani, güebe ëaye ba'icua naconi aon
anni jo'cha uncuni ba'iguëna,
50 baguë ro'taguë ba'ima'i umuguse, baguë huanë yeni
ba'iguëna, baguë ëjaguëbi joë ba'irënbi ti'an raija'guë'bi.
51 Ja'nca ti'an rani ëñani, baguëni ai bënni senjoguë, gu'a
bain ba'iruna jo'cani senjoja'guë'bi. Re'o bain'ë yëquëna,
casi'cuabi ro coquejënna, ja'anruna jo'cani senjosi'cua ba'ijën,
ai ta'yejeiye oijën, bacua zemeñoare cuncujën ba'ija'cua'ë.

25

La parábola de las diez muchachas

1 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'iyete masiye yëtoca,
yequëcua romi zincua si'a sara ba'icuare quëaguëna, achani
ye'yejë'ën. Hueja fiestana saicuabi bacua majahuëanre sani,
huejaja'guëni ëjoñu cajën saë'ë.
2 Bacua jubë ba'icua, te'e ëntë sara ba'icuabi ro ro'tajën
huesë hua'na baë'ë. Yequëcua te'e ëntë sara ba'icuabi ai
masiye ro'tajën baë'ë.
3 Ro huesë hua'nabi saijën, maja ro'rohuëanre samaë'ë,
bacua majahuëanna queoyete.
4 Masiye yo'ocuaca maja ro'rohuëanre bacua majahuëan
naconi sahuë.
5 Ja'nca sani ëjojënna, ba huejaja'guëbi yuta raimaquëna,
si'acuabi umeni cainjën ëjohuë.
6 Ja'nca ëjojënna, ñami jobo ba'iguëna, bainbi quëani achojën
güihuë: "¡Ëñajë'ën! Huejaja'guëbi raiji. Baguëni tëhuojën saiñu"
güihuë.
7 Güijënna, ba romi zincuabi huëni, bacua majahuëanre
re'huahuë.
8 Re'huani, ba huesë hua'na te'e ëntë sara ba'icuabi bacua
masi gajecuani cahuë: "Yëquëna majahuëan yaya bi'raji.
Mësacua majare choa ma'carë insijë'ën" cahuë.

9 Cajënna, maja bacuabi sehuohuë: “Bañë. Ja'nca yo'otoca,
majabi ti'anma'iji. Mësacua yua maja bendiecuana sani coni
bajë'ën” sehuohuë.
10 Ja'nca sehuojënna, cojën saë'ë. Saisi'cua ba'ijënna, ba
huejaja'güebi ti'anbi. Ti'anguëna, yequëcua re'o majahuëan
re'huasi'cuabi baguë naconi hueja fiesta huë'ena te'e cacahuë.
Cacajënna, anto sa'ro yua ta'pise'e baji'i.
11 Ja'nrëbi ba maja cojën saisi'cuabi rani, anto sa'rona
choë'ë: “Ëjaguë, ëjaguë, ancojë'ën” cajën choë'ë.
12 Ja'nca choicuareta'an, huejaja'güebi sehuobi: “Mësacuani
ganreba caguë quëayë. Mësacua yua tincuare sëani, mësacuani
huesëguë'ë yë'ë” sehuobi.
13 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achani ye'yejë'ën. Mësacua yua
Ëjaguë ti'an raiyete ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Baguë rai umuguse,
baguë raija'rën, ja'anre gare huesëja'cua'ë mësacua.

La parábola del dinero

14 Ën cocare achani, Riusu ba'i jobo ba'iyete ye'yejë'ën.
Ëja bainguëbi so'o yijana saiza caguë, baguëre yo'o concuare
choini, baguë bonsere bacuana jo'ca bi'rabi.
15 Ru'ru ba'iguëna curi so'co cinco mil so'coña insibi.
Yequëna samu mil so'coña insibi. Yequëna te'e mil so'coña in-
sibi. Insini, bacuani cabi: “Mësacua porese'e'ru negociajaijën,
curi jaijei güesejën ba'ijë'ën” caguë, baguë curire huo'hueni
jo'cabi. Insini tëjini, ja'nrëbi saji'i.
16 Saquëna, cinco mil so'coña cosi'quëbi ja'ansi'quë sani,
negociajani, se'e yequë cinco milre ganani babi.
17 Samu mil so'coña cosi'quë'ga sani, se'e yequë samu milre
güinajeiñe ganani babi.
18 Te'e mil so'coña cosi'quëca sani, yijana no'ani, baguë
ëjaguë curire yahueni re'huani babi.
19 Ja'nca yo'ojënna, ai zoe ba'iguëna, ba ëjaguëbi se'e goni,
baguëre yo'o concuare choini, baguë curi insise'ere cuen-
cueza caguë senji'i.
20 Senguëna, cinco mil so'co cosi'quë yua se'e yequë cinco
milre ganasi'quëbi rani, ëjaguëni quëabi: “Ëjaguë, më'ëbi cinco
mil so'coña yë'ëna insiguëna, se'e yequë cinco mil më'ëre
ganacaë'ë. Më'ë curi sëani, se'e coni bajë'ën” cabi.
21 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: “Ai re'oye jaijeini curi
ganahuë më'ë. Yë'ë yua choa ma'carëte insiguëna, yë'ëre
jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani,
quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ë naconi
te'e bojoguë ba'ijë'ën” cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi samu mil so'co cosi'quëbi baguë ëjaguëna
rani quëabi: “Ëjaguë, më'ëbi samu mil so'coña yë'ëna insiguëna,

yureca se'e samu milre më'ëre ganacaë'ë yë'ë. Më'ë curi sëani, se'e coni bajë'ën" cabi.

23 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi sehuobi: "Ai re'oye jaijeini curi ganahuë më'ë. Yë'ë yua choa ma'carëte insiguëna, yë'ëre jo'cani senjoma'isi'quëbi ai re'oye yo'ohuë më'ë. Ja'nca sëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ë naconi te'e bojoguë ba'ijë'ën" cabi.

24 Caguëna, ja'nrëbi te'e mil so'co cosi'quëbi rani, ëjaguëni quëabi: "Ëjaguë, më'ë yua ai jëja guanse ëjaguë ba'iguëna, masihuë yë'ë. Yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani baguë'ë më'ë. Yequëcua zioña tanse'ere tëani baguë'ë më'ë.

25 Ja'nca ba'iguëna, më'ë curire huesoma'iñe caguë, më'ëni huaji yëhuë yë'ë. Më'ë te'e mil so'coña coni, sani, yijana no'ani yahueni re'huacaë'ë. Ja'nca yahueni re'huase'e ba'iguëna, më'ë curire coni bajë'ën" cabi.

26 Ja'nca caguëna, ëjaguëbi bëinguë sehuobi: "Ai gu'aye yo'ohuë më'ë. Ro ñame hua'guë se'ga ba'iyë. ¿Yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani baguë'ë yë'ë, caguë? ¿Yequëcua zioña tanse'ere tëani baguë'ë yë'ë, caguë?

27 Ja'nca catoca, yë'ë curire sani, curi re'hua huë'ena jo'care'ahuë më'ë. Ja'nca jo'catoca, yë'ëbi se'e rani coto, rédito naconi, curi jaijaquëna, coni bare'ahuë yë'ë" cabi.

28 Cani, yequëcua, baru nëcacuana bonëni cabi: "Baguë te'e mil so'coña tëani, diez mil baguëna insijë'ën.

29 Ai ta'yejeiye cosi'quëna quë'rë ai ta'yejeiye insise'e ba'ija'guë'bi. Baguëte carajeiye beoye ba'ija'guë'bi. Choa ma'carë cosi'quëni baguë bayete tëase'e ba'ija'guë'bi, cayë.

30 Yureca ba yo'o conguë gu'a ñame hua'guëni zeanni, hue'se ca'nco, zijei re'otoreba ba'iruna baguëte senjojë'ën. Ja'anru ba'icuabi ai oijën, bacua zemeñoare ai cuncujën ba'ija'cua'ë" cabi ba ëjaguë.

El juicio de las naciones

31 Yureca yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë guënamë re'oto yo'o concua si'a jubë naconi se'e gaje raiguë, yë'ë jëja guëna seihuë go'sijei seihuëna bëani,

32 si'a ën yija re'oto bain ñë'cosi'cuani ëñaja'guë'ë yë'ë. Ëñani, yequëcuare ca'ncorëna quë'ñeni, yequëcuare jo'caja'guë'ë yë'ë. Jo'ya ëjaguë yo'oye'ru, oveja hua'nare chivo jubëbi quë'ñeñe'ru, bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.

33 Oveja hua'nare jëja ca'ncona quë'ñeñë. Chivo hua'nare ari ca'ncona quë'ñeñë. Ja'nca quë'ñeñe'ru bainre quë'ñeja'guë'ë yë'ë.

34 Ja'nca quë'ñeñe'ru quë'ñeni, ja'nrëbi, yë'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguëbi jëja ca'ncona quë'ñesi'cuani caja'guë'ë

yë'ë: “Mësacua raijë'ën. Yë'ë Taitabi mësacuani cuencueni, mësacuani ai re'oye yo'oye ro'tani, baguë ba'i jobore ën yija re'huani jo'casirënbi mësacuare re'huacaiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, ja'an jobona ti'anni, si'arën ba'ijën, bojojën ba'ijë'ën.

35 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre aon aonhuë mësacua. Oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre gono uncuahuë. Tinrubi raisi'quëbi ba'iguëna, yë'ëni bojojën, mësacua huë'ena cacaye choë'ë.

36 Can beohuë ba'isi'quë ba'iguëna, yë'ëna canre insihuë. Ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre ëña raë'ë. Ya'o huë'ena zeansi'quë ba'iguëna, yë'ëna rani conhuë.” Ja'an cocare bacuani caja'guë'ë yë'ë.

37 Caguëna, ja'nrëbi ba jubë re'o bainbi yë'ëni sehuoja'cua'ë: “Ëjaguë, më'ë case'ere achama'iñë yëquëna. ¿Më'ë aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, yëquëna quejeito aon aonre'ne? ¿Më'ë oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yëquëna quejeito gono uncuare'ne?

38 ¿Më'ë tinrubi raisi'quë ba'iguëna, quejeito yëquëna huë'ena chote'ne? ¿Më'ë can beohuë ba'isi'quë ba'iguëna, quejeito më'ëre can insire'ne?

39 ¿Më'ë ju'in hua'guë ba'isirën, më'ë ya'o huë'ena zeansirën, ja'anrëan ba'iguëna, quejeito më'ëni ëñajën sate'ne, Ëjaguë?” sehuojën senni achaja'cua'ë.

40 Senni achajënna, yë'ë yua bacuani sehuoja'guë'ë: “Mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Yë'ë bainreba, quë'rë yo'je ba'icua, ja'ancuani re'oye yo'oni conjën, ja'nca yë'ëni ai re'oye yo'oni conhuë mësacua” sehuoja'guë'ë yë'ë.

41 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi ari ca'nco ba'icuana bonëni, bacuani bëinguë caja'guë'ë yë'ë: “Mësacua bënni senjosi'cua yua yë'ë ba'irubi quëñëni saijë'ën. Ba toa yayaye beoye ba'iguëna, zupai huati, baguë huati concua, bacua ba'i re'oto re'huani jo'case'e, ja'anruna sani, si'arën ba'ijë'ën mësacua.

42 Yë'ë yua aon gu'a ju'inguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ëre aon aonmaë'ë. Oco ëa ju'inguë ba'iguëna, yë'ëre gono uncuamaë'ë.

43 Tinrubi raisi'quë ba'iguëna, mësacua huë'ena cacaye choimaë'ë. Can beohuë ba'iguëna, yë'ëre can insimaë'ë. Ju'inguë ba'iguëna, ya'o huë'ena zemosi'quë ba'iguëna, mësacuabi gare yë'ëre ëñajaimaë'ë” bacuani bëinguë caja'guë'ë yë'ë.

44 Caguëna, bacuabi sehuoja'cua'ë: “Ëjaguë, më'ë case'ere achama'iñë yëquëna. ¿Më'ë aon gu'a ju'inguë ba'isi'quë, më'ë oco ëa ju'inguë ba'isi'quë, më'ë tinrubi raisi'quë, can beohuë ba'isi'quë, ju'inguë ba'isi'quë, ya'o huë'ena zemosi'quë, ja'an ba'iguëna, quejeito më'ëni conmate'ne yëquëna?” sehuojën

senni achaja'cua'ë.
45 Senni achajënna, yë'ëbi bacuani sehuoja'guë'ë:
“Mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Yë'ë bainreba, quë'rë yo'je
ba'icua, ja'ancuare gare conmajën, ja'nca yë'ëre güinajeiñe
conmaë'ë mësacua” sehuoja'guë'ë yë'ë.
46 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi sani, yua gare caraye beoye
bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Re'o bainca yua caraye beoye
si'arën bojojën ba'ija'cua'ë” cani, baguëre concuani yihuoni
tëjibi Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nca yihuoni tëjini, Jesusbi baguëre concuani cabi:
2 —Yureca samu umuguseña bani, pascua umugusebi
ti'anji. Ja'anre masiyë mësacua. Ja'nca ti'anguëna, judío
ëja bainbi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë, yua yë'ëre
preso zeanni, yë'ëni crusu sa'cahuëna reoñu cajën, yë'ëni
huani senjo güeseja'cua'ë, cabi.
3 Ja'nrëbi, pairi ëja bain, bain iracua, ja'ancuabi quë'rë
ta'yejeiye pairi ëjaguë, Caifás hue'eguë, baguë huë'ena ñë'cani,
4 sa'ñeña coca cajën, Jesusni yahuera'rë preso zeanni,
baguëni huani senjoñu cahuë.
5 Ja'nca cajën:
—Fiesta ta'yejeiye umuguse ba'itoca, preso zeañe
porema'iñë. Zeantoca, bain hua'nabi ai jai jubë ba'ijën,
yequërë maini bëinjën maini je'o ëñama'iñe, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

6 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jo'borëte baji'i. Simón
hue'eguë, ira ca'mi raure junni huajë raisi'quë, baguë huë'ere
baji'i Jesús.
7 Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna, romigobi ti'anni,
ma'ña re'co, nardo casi re'co, alabastro gata ro'rohuëna rago.
Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni
tongo.
8 Jañuni tongona, Jesusre concuabi ëñani, bagoni bëinjën,
sa'ñeña cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba re'core ro jañuni tonni hue-
sogo'ne?
9 Ba re'core bendietoca, ai curi coni, bonse caracuana ro
insiye porere'ahuë, sa'ñeña cajën, bagoni bën'ë.
10 Bëinjënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ¿guere ro'tajën ënseye'ne? Ma'ña re'core yë'ëna
jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo bago.

11 Bonse caracuare cato, bacua yua mësacua naconi si'arën
ba'iyë. Mësacua yëse'era'ru bacuana insiye poreyë. Yë'ëca
mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on.
12 Yureca bagobi yë'ë junni tanja'ñete ro'tago, yë'ë
ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago.
13 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi
Riusu cocarebare si'aruanna quëani achojën, ënco ba'iyete
gare huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani
achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas traiciona a Jesús

14 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë
si'a sara samucua ba'i jubë, ja'an jubë ba'iguëbi yua pairi ëja
bainna sani,
15 bacuani senni achabi:
—Jesusre mësacuana insitoca, ¿mësacua quejeiye yë'ëre
ro'iye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacua yua treinta curi so'coña, plata
so'coñare baguëna insihuë.
16 Insijënna, ja'nrëbi, Judas yua Jesusre insini senjoñe ro'ta
bi'rabi.

La Cena del Señor

17 Ja'nrëbi, judío bainbi Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën,
ja'an fiesta umuguse ru'ru ba'i umugusebi ti'anguëna, Jesusre
concuabi baguëni senni achahuë:
—¿Mai pascua aon ainru jarona sani re'huaye'ne yëquëna?
senni achahuë.
18 Senni achajënna, Jesús yua bacuani cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, Ja'anguë
hue'eja'guëni tëhuoni, ñaca quëajë'ën: "Mai Ëjaguëbi më'ëni
coca senni achaguë raobi: Yë'ë carajeirën ti'anbi. Më'ë
huë'ena sani, yë'ëre concua naconi pascua aonre ainzaniñë"
quëajë'ën, cani, bacuare saobi.
19 Saoguëna, bacuabi sani, Jesús quëase'e'ru güina'ru yo'oni,
pascua aonre re'huahuë.
20 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi ti'an rani,
baguëre concua si'a sara samucua naconi bëani, aonre ain
bi'rabi.
21 Ja'nrëbi, ainjënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Mësacua
jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre yequëcuana preso insini
senjoja'guë'bi, cabi.
22 Ja'nca caguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena,
baguëni senni acha bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye, Ëjaguë? senni acha bi'rahuë.
23 Senni achajënna, sehuobi:

—Yë'ë naconi te'e guëna re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi
yë'ëre insini senjoja'guë'bi.
24 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëbi junni toñe ba'iye quëaji. Ja'nca
quëase'eta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bënni senjoja'ñe
cani jo'case'e ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao
hua'guë ai yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beotoca, quë'rë
re'oye ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
25 Caguëna, ja'nrëbi Judas hue'eguë, baguëte insini sen-
joja'guëbi Jesusni:
—¿Ëjaguë, yë'ë'ye? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi:
—Jaë'ë. Më'ë case'e'ru güinajeiñe ba'ija'guë'bi, sehuobi.
26 Ja'nrëbi, aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte inni,
Riusuni ujaguë, Surupa cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte jë'yeni,
baguëre concuana huo'hueni, bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni ujaguë,
Surupa cani, ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana insini,
bacuani cabi:
—Mësacua si'acuabi coni uncujë'ën.
28 Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana
zemosi'cuare ëani re'huani baza caguë, bainni mame coca
cani jo'caja'guë'ë cayë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie yua meni
tonse'e ba'ija'guë'bi.
29 Yureca, mësacuani quëareba quëayë yë'ë. Bisi ëye gonore
gare se'e uncuma'iñë yë'ë ënjo'on. Yë'ë Taita ba'i jobona
ti'anni, ja'nrëbi ba gono mame re'huase'ere mësacua naconi
te'e uncuni ba'ija'guë'ë yë'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

30 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi Olivo
casi cubëna saë'ë.
31 Sani, Jesús yua bacuani quëabi:
—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre güejën, yë'ëre ro
jo'cani senjoja'cua'ë. Riusu coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru
yo'oja'cua'ë mësacua. Ën coca toyani jo'case'ere achajë'ën:
"Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro
bacua yësiruanna gatini saiyë" toyani jo'case'e ba'iji.
32 Ja'nca huani senjojënna, yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya
rani ja'nrëbi, Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare
tëhuoja'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
33 Quëaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:
—Si'acuabi më'ëre güejën senjocuareta'an, yë'ëca bañë, cabi.
34 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:

—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye Jesusre ëñama'iguë'ë yë'ë caja'guë'ë më'ë, cabi.

35 Caguëna, Pedro yua baguëni cabi:

—Ja'nca cama'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.

Caguëna, si'acuabi Jesusni güinajeiñe cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

36 Cajënna, bacua naconi sani, ja'nrëbi jo'ya re'ohuë, Getsemaní hue'eruna ti'anni, bacuani cabi:

—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ëbi queruna ujaguë saiyë, cabi.

37 Cani ja'nrëbi, Pedro, Zebedeo mamacua samucua, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i.

38 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:

—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni tonja'ñe huanoji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ënjo'ona bëani, yë'ë naconi te'e ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.

39 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini umeni, Riusuni senreba senni achabi:

—Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare yo'ojë'ën, ujaguë cabi.

40 Cani ja'nrëbi, baguëre concua jo'casiruna goni ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uinjënna, Jesús yua Pedroni bëinguë cabi:

—¿Mësacua yua te'e hora se'ga yë'ë naconi ëñajën ëjoye poremate'ne?

41 Zupai huatibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npoye se'ga ba'iji, cabi Jesús.

42 Cani ja'nrëbi, se'e samu ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujaguë cabi:

—Yë'ë Taita, yë'ë ai yo'oja'ye ba'ima'ija'ma caguëta'an, më'ë yëye'ru ai yo'oye baja'guë'ë yë'ë ujaguë cabi.

43 Cani ja'nrëbi se'e goni ëñato, baguëre concuabi cainsi'cua uën'ë, ai ëo caiñe bacua sëani.

44 Ja'nca uinjënna, baguë yua se'e samute ba'iye quëñëni, se'e Riusuni ujani, güina'ru coca cabi.

45 Cani ja'nrëbi, se'e baguëre concuana go'ini, bacuani cabi:

—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca re'oji. Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte preso zeanrën ti'anbi.

Yureca yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna insija'cua'ë.
46 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre ro coqueguë insija'guëbi yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi. Jesusre concua si'a sara samucua, bacua naconi ba'iguëbi baji'i. Ja'anguëbi yua yequëcua naconi, ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña, bain huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusre zeanjën raë'ë. Pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, bacuabi guansejënna, raë'ë.
48 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insiza caguë ro'taguë, yua ba bainni ru'ru ën cocare quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë. Ja'nca saludaguëna, ja'anguëni zeanni bajën, baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë baji'i Judas.
49 Ja'nca quëasi'quëbi yureca Jesusna ja'nsi'quë tëhuoni:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
50 Muchaguëna, Jesús yua baguëni:
—¿Më'ë gue raquë'ne? Senni achabi.
Senni achaguëna, ja'nrëbi ba bainbi Jesusre tëhuoni, baguëni preso zeanni bahuë.
51 Zeanni bajënna, joë ba'irën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra hua hua'tire rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni huaguë, baguë ganjorote jue'reni tonbi.
52 Tonguëna, Jesús yua ja'anguëni cabi:
—Më'ë guerra hua hua'tire se'e hua'ti re'hua corohuëna jëojë'ën. Se'e yo'oma'ijë'ën. Si'acua ja'an hua'ti naconi huatoca, ja'ansi hua'tibi huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
53 Aito. ¿Porema'iñe yë'ë Taitare ujaguë señe? Yë'ëbi Taita Riusuni ujani sentoca, baguë guënamë re'oto yo'o concua si'a sara samu jubëan jai jubëanre te'e jëana yë'ëna raoni coñe poreji.
54 Ja'nca coñe poreguëta'an, yureca ja'nca yë'ëre conma'iji. Ja'nca contoca, baguë cocareba toyani jo'case'e'ru güinajeiñe yo'oma'ire'abi. Junni toñe ba'iji yë'ëre toyani jo'case'e sëani yë'ëre jëa güesema'iji cabi Jesús.
55 Cani ja'nrëbi, bain jubëanni coca cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai cabëanre bajën, ¿queaca ro'tajën, jianguëre'ru yë'ëre yahue zeanjën rate'ne? Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca ye'yoguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëni preso zeañe beoye baë'ë ja'anrë.
56 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusu ira bain ba'isi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna, Riusubi bacua case'e'ru ba'ija'guë

caguëna, yureña bacua cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ose'e ba'iji, cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, baguëre concua si'acuabi baguëte jo'cani senjoni, ro gatini saë'ë.

Jesús ante la Junta Suprema

57 Ja'nrëbi, preso zeancuabi Jesusre sani, Caifás hue'eguë, pairi ta'yejeiye ëjaguë, baguë ba'iruna nëcohuë. Ira coca ye'yocua, ira ëjacua, bacuabi ñë'casi'cua baë'ë.

58 Pedro'ga Jesusre so'o be'teguë, yua pairi ta'yejeiye ëjaguë huë'e yija tëca ti'anbi. Ti'anni, Jesús carajeiyete ëñaza caguë, soldado hua'na naconi bëani baji'i.

59 Ba'iguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua naconi, bacuabi Jesusre huani senjoñe cañu cajën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinjañu cajën ba'icuata'an, baguëte gu'aye caye poremaë'ë.

60 Yequëcua, ai jai jubë ba'icua, Baguë gu'aye yo'ose'ere ëñahuë yë'ë cajën, ro coquejën quëacuata'an, baguëni huani senjoñe caye yuta poremaë'ë. Ja'nrëbi gu'aye cacua samucuabi nëca rani

61 cahuë:

—Ënquëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: "Riusu uja huë'e, bain yo'osi huë'ere taonni senjoñë yë'ë. Taonni senjoni, ja'nrëbi, samute umuguseña bani, ba huë'ere se'e yo'oyë yë'ë" cabi baguë, gu'aye cajën coquehuë.

62 Ja'nca cajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi nëcani, Jesusni senni achabi:

—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye yo'ose'ere quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? senni achabi.

63 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare sehuoye beoye baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni bëinguë cabi:

—Mai huajëguë ba'i Riusubi ëñaguëna, cuencue coca cani te'e ruiñe quëajë'ën. ¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu Zin'guë më'ë? Te'e ruiñe sehuojë'ën, bëinguë cabi baguë.

64 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Më'ë case'e'ru ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi baguë Bainguë Raosi'quëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Bëani ba'iguë, ja'nrëbi pico re'otobi gaje raiguëna, mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë.

65 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë, baguë cañate zeanni ye'reguë cabi:

—Riusuni gu'aye cabi baguë. Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a. Baguëbi Riusuni gu'aye caguëna, mësacuabi achahuë.
66 Ja'nca sëani, ¿Queaca yo'oja'cua'ne mësacua caye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Baguëni huani senjoñe ba'ija'guë'bi, sehuohuë.
67 Sehuoni, yua baguë ñacona canbi gueonni nëcojënna, yequëcuabi baguë ziana go tutuhuë. Yequëcuabi baguëre jëja huaë'ë. Yequëcuabi bacua ëntë abëbi baguëni huaë'ë.
68 Ja'nca huaijën, baguëni bëinjën senni achahuë:
—¿Jaroguëbi më'ëni huaquë'ne? ¡Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iye caguë sëani, masini quëajë'ën! cahuë.

Pedro niega conocer a Jesús

69 Yureca Pedrobi huë'e yijare ñu'iguëna, romi zingo yo'o congobi baguëni tëhuoni cago:
—Më'ë'ga Jesús, ba Galilea bainguë, baguë naconi baë'ë, cago.
70 Cagona, Pedrobi sehuoguë, si'acuabi achajënna, cabi:
—Banhuë. Më'ë caye achama'iguë'ë yë'ë, cabi.
71 Ja'nca cani, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna, yeco romi zingobi baguëte ëñani, baru ba'icuani coca quëago:
—Ënquëbi Jesús Nazareno naconi te'e baji'i, quëago.
72 Quëagona, Pedro yua Riusu achayete senni achaguë, bacuani cuencue cocare ganreba cabi:
—Banhuë. Ba bainguëte gare ëñama'iguë'ë yë'ë. Baguëte huesëguë'ë yë'ë, cabi.
73 Caguëna, ja'nrëbi jë'te, baru ba'icuabi Pedroni tëhuoni cahuë:
—Aito. Jesusre consi'quë baë'ë më'ë. Më'ëbi Galilea bain caye'ru caguëna, masihuë yëquëna, cahuë.
74 Cajënna, baguë yua ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, Riusubi ëñani, yë'ëni huaija'guë. Mësacuabi ba bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë, sehuoguë cabi.
Caguëna, ja'ansirën curabi yuji'i.
75 Ja'nca yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tajaji'i: “Curabi yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë.” Ja'an coca case'ere ro'tani, ja'nrëbi sani, si'a recoyo oireba oji'i.

27

Jesús es entregado a Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, si'a ëja
bainbi ñë'cani, sa'ñeña coca cajën, Baguëre sani huani senjo
güeseñu cajën,
2 baguëte preso zeanni huenni, romano bain ta'yejeiye
ëjaguë Pilato hue'eguëna sani nëcohuë.

La muerte de Judas

3 Yureca Judas hue'eguë, Jesusre insini senjosi'quëbi Jesús
huani senjoja'ñete ëñani, Baguëni ai gu'aye yo'ohuë yë'ë caguë,
baguë treinta so'coña plata so'coñare inni, pairi ëjacua, ira ëja
bain, bacuana go'yani
4 quëabi:
—Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Gu'aye yo'oma'iguëni ro zean
güesehuë yë'ë, quëabi.
Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an cocare yëquënani quëaguë
raquë'ne? Më'ë se'ga masijë'ën, sehuohuë.
5 Ja'nca sehuojënna, baguë plata so'coña Riusu huë'e
ba'iruna ro senjoni jo'cani saji'i. Sani ja'nrëbi, bisimebi
baguë ñaje tëcana gueonni, ja'nsi'quëbi huajë gui'ini reani
junji'i.
6 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ba plata curi senjose'ere chiani,
sa'ñeña cahuë:
—Yureca, ën curi yua bainguëni huani senjoñe ro'ise'ere
sëani, Riusu huë'e gajonguna ayaye porema'iñë cajën,
7 guere yo'oye'ne senni achajën, bacuabi sani, sotoroan
re'huacua yija, ja'an casi yijare ba curibi cohuë. Yequë yijaña
raisi'cuabi junni huesëtoca, ba yijana bacuare tañu cajën, ba
yijare cohuë.
8 Ja'nca ro'tani cojën, ja'an yija yua zie yija hue'yohuë.
Hue'yojënna, yure umuguseña tëca ja'nca hue'eji.
9 Yureca Riusu ira bainguë ba'isi'quë Jeremías hue'eguëbi
cocare cani jo'caguëna, bacua yo'ose'e yua ëñe'ru güina'ru
baji'i: "Ja'nrëbi ba plata so'coña treinta so'coña Israel bain
ro'tani bacua bainguëte ro'iye, ja'an so'coñabi inni,
10 soto re'huacua yijare cohuë. Mai Ëjaguë Riusu yë'ëni
ëñose'e'ru güina'ru cohuë" cani jo'case'e baji'i.

Jesús ante Pilato

11 Yureca Jesusbi romano bain ta'yejeiye ëjaguë ba'irute
nëcabi. Nëcaguëna, ba ëjaguëbi coca senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni
achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
12 Pairi ëja bainca, ira bainca baguë gu'aye yo'ose'ere
cajënna, gare sehuoye beoye baji'i Jesús.

13 Yureca ja'nca sehuoma'iguëna, Pilatobi baguëni jëja senni
achabi:
—Bacuabi më'ëre aireba gu'aye cajënna, ¿më'ë guere
yo'oguë achama'iguë'ne? cabi.
14 Caguëna, Jesús yua gare sehuoye beoye nëcabi. Ja'nca
nëcaguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

15 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a
tëcahuëan preso zeansi'quë bain sensi'quë te'eguëte etoguë
baji'i.
16 Yure tëcahuë, ja'an gu'aye yo'osi'quë Barrabás hue'eguë
yua preso zeansi'quë baji'i.
17 Ja'nca ba'iguëna, bain ñë'casi'cua ba'ijënna, Pilatobi
bacuani senni achabi:
—¿Jaroguëni tijoni etoye señe'ne mësacua? ¿Barrabasre etoye o
Jesús, ba Cristo hue'eguëte etoye señe? senni achabi baguë.
18 Pairi ëjacua yua Jesusre ro bëinjën insijënna, Pilatobi
ja'anre masibi. Ja'nca masiguëbi ja'an cocare bainni senni
achabi.
19 Yureca baguë jëja ñu'i seihuëte ñu'iguëna, baguë rënjobi
baguëna cocare quëago raogo:
—Ba re'o bainguëni gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yure
ñami ai gu'a ëo caingo ëñahuë. Baguë ba'iyete ëñani ai yo'ohuë
yë'ë, quëago raogo.
20 Ja'nrëbi pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua, bacuabi bain
naconi coca cajën, Barrabasni etoye senjë'ën. Jesusni huani
senjoñe senjë'ën, cajën bainni cahuë.
21 Cajënna, Pilatobi se'e bacuani senni achabi:
—Ba samucua preso zeansi'cuare ro'tajë'ën. ¿Jaroguëni tijoni
etoye'ne yë'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi:
—Barrabasni tijoni etojë'ën, cajën sehuohuë.
22 Ja'nca sehuojënna, Pilato yua bacuani senni achabi:
—Ja'nca catoca, ¿ba Jesús, yua Cristo casi'quë, ja'anguëte
guere yo'oye'ne yë'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, si'a jubëbi:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
23 Sehuojënna, Pilatobi se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ja'nca caye'ne baguëre? ¿Gue
gu'a jucha yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, bain jubëbi quë'rë se'e ai güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! güijën sehuo-
huë.
24 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi se'e sehuoye porema'iñe ma-
sibi. Guerra huëoye se'ga ba'iguëna, bacuani se'e sehuoye

jo'cani, ja'nrëbi ocore inni, baguë ëntë sarare zoani tonguë, bainni cabi:

—Mësacuabi ënquë re'o bainguëni huani senjoñe yëtoca, mësacua se'ga yo'ojë'ën. Yë'ëca baguë huani senjoñete sehuoma'iñë, cabi.

25 Caguëna, si'a jubë bainbi sehuohuë:

—Baguëni huani senjoñe guanseguëna, yëquëna, yëquëna zin hua'na yuta raima'icuabi baguëre huani senjoñete Riusuni sehuoja'cua'ë, cajën sehuohuë.

26 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi Barrabasni tijoni etoni, ja'nrëbi Jesusre si'nseni, huani senjoñe guansebi.

27 Guanseguëna, Pilato soldado hua'nabi Jesusre Pilato huë'e yijana sani, bacua soldado gajecua, si'a jubëre choë'ë.

28 Choijënna, bacuabi sani, baguë cañate rutani, ja'nrëbi bajacu can ëja bain canre inni, baguëna sayahuë.

29 Sayani, miu ma ga'huare tëonni, baguë sinjobëna tëohuë. Ëja bain guanse tëcabëre'ga inni, baguë jëja ëntë sarana zean güesehuë. Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi baguëna gugurini, baguëni ai jayajën cahuë:

—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! jayajën cahuë.

30 Ja'nca jayani ja'nrëbi, baguëna go tutuni, ja'nrëbi baguë jëja tëcabëbi rutani, baguë sinjobëna huaë'ë.

31 Ja'nrëbi, baguëni jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayani ja'nrëbi, Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoñu cajën sahuë.

Jesús es crucificado

32 Sani, ja'nrëbi Cirene bainguë Simón hue'eguëni tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni tëoni sajë'ën cajën guansehuë.

33 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhuë.

34 Ti'anni, gu'a jo'cha sënje naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajënna, baguë yua ro ne'neni jo'cabi.

35 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni, soldado hua'nabi, Baguë cañate inni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña ña'goni tonni ëñahuë.

36 Ja'nca ëñani, ja'nrëbi bëani, baguë ba'iyete re'oye ëñañu cajën yo'ohuë.

37 Ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna së'ohuë: "Ënquë Jesús hue'eguë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyani së'ohuë.

38 Yequëcuare'ga bain huani bonse jiancua samucuare, ja'ancuare'ga Jesús naconi bacua crusu sa'cahuëanna gueonni

retohuë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari
ca'ncona reohuë.
39 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni
bëinsi ziaña ëñajën, baguëni bain ëyëjën
40 cahuë:
—Më'ëbi ro ro'tani caguë ba'isi'quë'ë. Riusu uja huë'ere
taonni si'ani, ja'nrëbi samute umuguseña mame huë'e yo'oyë
yë'ë casi'quë sëani, yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Më'ë yua
Riusu Zin ba'itoca, crusu sa'cahuëbi gajejë'ën, bëinjën cahuë.
41 Ja'nca bëinjënna, pairi ëjacua'ga, ira coca ye'yocua, ira ëja
bain, bacua naconi Jesusni jayajën, sa'ñeña cahuë:
42 —Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i
baguë. Ja'nca ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi jëaye poremai'te
baguë. Baguë yua Israel bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë banica,
yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini gajeja'guë. Tijini gaje-
toca, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai.
43 Baguë yua Riusuni si'a recoyo ro'tayë yë'ë caguëna,
Riusubi yurera'rë baguëte tëani conja'guë. Yë'ë yua Riusu
Zinreba'ë casi'quë sëani, ja'nca yo'oja'guë Riusu, baguëni ai
yëguë ba'itoca, baguëni jayajën, sa'ñeña cahuë.
44 Cajënna, jiancua'ga, baguë naconi retosi'cua, bacua'ga
baguëni güina'ru te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

45 Ja'nrëbi mëñereba së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi.
Samute hora ba'iye tëca zijei re'oto se'ga baji'i.
46 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi a las tres'ru së'iguëna, Jesusbi
si'a jëja coca güini achobi:
—Elí, Elí ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato,
Taita Riusu, Taita Riusu, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani
senjoguë'ne? güini achobi Jesús.
47 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani:
—Mai ira bainguë ba'isi'quë Elíasni choi'te baguë, cahuë.
48 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa sani, can së'ohuëre
inni, zoa huansoyo na'miñona huenni, sënje jo'cha re'cona
huahuani saënni, Jesusbi zu'nzuja'guë caguë, baguë yi'obona
nëcoguëna,
49 baguë gajecuabi cahuë:
—Yo'oma'ijë'ën. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni ga-
choma'iguë cajën, ëjoni ëñañu, cahuë.
50 Cajënna, ja'nrëbi Jesús yua se'e ai jëja güini achoni, ja'nrëbi
junni tonbi.
51 Junni tonguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë re-
tosi canbi samu të'ntëña ba'iye ja'anse'e yua jobora ye'reni
saji'i. Ëmëje'enbi yijacua tëca ye'reni saji'i. Yija'ga ñu'cueguëna,
gatabëanbi joni saji'i.

52 Bain tansiruan'ga a'nqueguëna, Riusu bainreba junni
tonni tansi'cuani huajë hua'nare etobi Riusu.
53 Etoguëna, Jesús go'ya rairën ti'anguëna, bacuabi bacua
tansiruanbi etani, Jerusalén huë'e jobo Riusu cuencuesi
jobona sani ba'ijënna, ai jai jubë bainbi ëñahuë.
54 Ja'nrëbi soldado ëjaguë, baguë naconi ba'ijën Jesusre
ëñajën ba'icua, bacuabi yija ñu'cuese'e, yequë yo'oguë
ba'ise'ere'ga ëñani, gue ro'taye beoye quëquëni cahuë:

—Aito. Ënquëbi Riusu Zinreba baji'i, cahuë.

55 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Jesús naconi
Galilea yijabi te'e raijën, baguëni consi'cua baë'ë.
56 Ja'nca ba'icuare cato, yeco María Magdalena, yeco María,
Santiago, José bacua mamá baco'ë. Yeco, Zebedeo mamacua,
bacua mamá baco'ë.

Jesús es sepultado

57 Ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José
hue'eguë, ai bonse baguë, ja'anguëbi ti'anbi. Baguë'ga Jesús
bainguë consi'quë baji'i.
58 Ja'anguëbi yua Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte senji'i. Sen-
guëna, Pilatobi baguëna insini saoye guansebi.
59 Guanseguëna, Josebi Jesús ga'nihuëte sani, re'o can pojei
canbi ga'nebi.
60 Ga'neni ja'nrëbi. José tanja'ru, gata të'ntëbana mame
no'asi goje, ja'anruna sani, baguëte uanbi. Ja'nca uanni, jai
gatabëbi bonani, ba tansi gojere taunni ta'pini jo'cabi.
61 Ja'nca yo'oguëna, María Magdalena, yeco María naconi
baë'ë. Jesús tansiru ca'ncorëte ëñajën ñuë'ë.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

62 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë
ba'i umuguse si'aguëna, pairi ëjacuabi, fariseo bain naconi
Pilatona sani,
63 si'a jubëbi baguëni quëahuë:

—Ëjaguë, ba Cristo ro coqueguë casi'quëbi yua huajëguë
ba'i umuguseña ñaca caguë baji'i: “Samute umuguseña bani,
go'ya raija'guë'ë yë'ë” caguëna, baguë case'ere yure ro'tahuë
yëquëna.
64 Ja'nca casi'quë ba'iguëna, yure samute umuguseña tëca
ba'iguëna, baguë tansirute re'oye ëñajën cuiraye guansejë'ën.
Yequërë baguëte conjën ba'isi'cuabi baguë ga'nihuëte jianni
satoca, “Go'ya raisi'quë'bi” quëani achoma'iñe. Ja'nca ro co-
quejën yo'otoca, baguë Cristo ba'iye ro coqueguë case'e'ru
quë'rë ai gu'aye coquejën ba'ire'ahuë maire, Pilatoni cahuë.
65 Cajënna, Pilatobi sehuobi:

—Mësacua yua soldado jubëte bacua sëani, ja'ancuare baguëre tansiruna sani nëconi, mësacua porese'e ai re'oye ëñajën cuirajën ba'ijë'ën, sehuoguë cabi.

66 Ja'nca caguëna, bacua yua baguëre tansiruna sani, ba gatabë ta'pisibëte quëonni së'queni jo'cahuë. Jo'cani, soldado hua'na tansiruna jo'cahuë. Ja'nca yo'ojënna, jiancuabi ti'añe poremaë'ë.

28

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, semana ja'anrë ba'i umuguse, domingo umugusebi ñatani, María Magdalenabi, yeco María naconi Jesús tansiruna ëñajën saë'ë.

2 Sani ëñato, yija ai jëja ñu'cuebi. Riusu anje conguëbi guënamë re'otobi gaje meni, ba gatabëte bonani quëñoni, babëre bëani ñuji'i.

3 Anje ga'nihuë ba'iyete cato, mëjo jue'neñe'ru ëñobi. Baguë caña yua ai pojeiyereba ai pojei cañara baji'i.

4 Ja'nca ba'iguëbi gaje raiguëna, soldado hua'na tansirute ëñacuabi ai quëquëreba quëquëjën to'ntojën, ja'nrëbi junni garasi'cua'ru nëcajën ëñohuë.

5 Ja'nrëbi, Riusu anje conguëbi ba romi hua'nani cabi:

—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Mësacua yua Jesús, ba quenni reosi'quë, ja'anguëni cu'ejën raisi'cuare masiyë yë'ë.

6 Ënjo'on'ga beoji baguë. Go'ya raji'i. Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji. Raijë'ën. Baguë uinsirute ëña rani masijë'ën.

7 Yureca besa sani, baguëte concuani quëajaijë'ën: Ju'insi'quëbi go'ya raji'i baguë. Go'ya raisi'quëbi yureca Galilea yijana mësacua ru'ru sani, mësacuani ëjoji. Ja'anruna sani, baguëni tëhuoni ëñajë'ën. Ja'anre quëajaijë'ën. Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën, cabi.

8 Caguëna, bacuabi ba tansirute jo'cani, besa saë'ë. Huaji yëjën, ja'nrëbi ai bojoyereba bojojën, Jesusre concuana quëajaiñu cajën, huë'huëjën saë'ë.

9 Ja'nca saijënna, yureca Jesusbi bacuani tëhuoni saludabi. Saludaguëna, baguë guëoñare gugurini su'ncajën, baguëni ai bojojën baguëni ai yëhuë.

10 Ja'nca yo'ojënna, Jesús yua bacuani yihuoguë cabi:

—Mësacua huaji yëma'ijë'ën. Yë'ë bainrebana sani quëajë'ën: “Galilea, yijana saijë'ën. Sani yë'ëre tëhuoni ëñaja'cua'ë” quëajë'ën, cabi Jesús.

Lo que contaron los soldados

11 Caguëna, romi hua'nabi quëajën saijënna, ba soldado jubë
ba'icuabi huë'e jobona sani, pairi ëjacuani ba yo'oguë ba'ise'e
si'aye quëahuë.
12 Quëajënna, pairi ëjacuabi si'a ira ëjacua naconi ñë'cani,
sa'ñeña coca cani, ja'nrëbi soldado hua'nana ai curire insijën,
13 bacuani yahue yihuojën guansehuë:
—Mësacua yua bainna sani, ñaca quëajë'ën: "Yëquënabi
cainjënna, baguëre concuabi ñamibi ti'anni, baguë ga'nihuëte
jianni samate" cajën quëajë'ën.
14 Ja'nca quëajënna, Pilatobi achatoca, yëquënabi baguëni
re'o coca cajën, baguëni bojo güeseyë. Ja'nrëbi mësacuani bëiñe
beoye ba'iji, cahuë.
15 Ja'nca cajënna, soldado hua'nabi bacua curire coni,
pairi ëja bain guansese'ere'ru coca quëani achohuë. Quëani
achojënna, yure umuguseña tëca judío bainbi ja'an cocare
sa'ñeña quëani achojën ba'iyë.

El encargo de Jesús a los discípulos

16 Ja'nrëbi, Jesusre concua, si'a sara bain te'e bainguë,
bacuabi Galilea yijana sani, Jesús quëasi cubëna më'ë.
17 Mëni, ja'nrëbi baguëni ëñani, baguëna gugurini rëanni,
baguëni ai yëjën bojohuë. Bacua jubë ba'icua yequëcuaca
baguëni si'a recoyo ro'taye huaji yëhuë.
18 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuana cueonni quëabi:
—Taita Riusubi cuencueguëna, guënamë re'oto, yija re'oto,
si'aye bani, Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi si'aye baru
ba'icuani guanseguë ba'iguë'ë yë'ë.
19 Ja'nca sëani, mësacua yua si'a jubëan bainna sani, yë'ë
bainreba concuare re'huajë'ën. Ja'nca re'huajën, Taita Riusu,
baguë Zin, baguë Espíritu, ja'ancua ba'iyete ro'tajën, yë'ë
bainrebare oco bautizajën ba'ijë'ën.
20 Ja'nca yo'oni, yë'ë yua mësacuani guanseni jo'case'e'ru
si'aye güina'ru ye'yojën ba'ijë'ën, bacua te'e ruiñe yo'ojën
ba'ija'yete. Ja'nca ba'ijënna, yureca, mësacuare gare jo'caye
beoye ba'iguë, ën yija carajeirën tëca mësacua naconi te'e
conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN MARCOS
Toyani jo'case'e

Juan el Bautista en el desierto

1 Yureca, Riusu cocarebare, baguë Zin Jesucristo ën yijana
raise'ere toyani jo'cayë:
2 Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguëbi Riusu cocare
uti pëbëna toyani jo'caguëna, ñaca toyase'e baji'i:
Achajë'ën, yureca.
Më'ëre quëaja'guëte ru'ru saohuë, më'ë rai ma'are
re'huacaiguëte.
3 Saoguëna, ja'anguëbi yua beo re'otona ti'anni, ñaca quëani
achoja'guë'bi:
"Mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huajë'ën.
Te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre" toyani jo'case'e ba'iji.
4 Ja'nca ba'iguëna, yureca Juan Bautizaguëbi beo re'otona
ti'anni, bainna ñaca quëani achobi: "Mësacua ro'tajën ba'ise'e
beoru mame re'huani ba'ijën, bautiza güesejë'ën. Riusubi yë'ë
gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ija'guë cajën,
ja'nca yo'ojë'ën" quëani achoguë baji'i Juan.
5 Ja'nca quëani achoguëna, si'a bainbi baguëni achajaiñu
cajën, baguëni tëhuojaë'ë. Judea yija, Jerusalén huë'e jobo,
ja'anruanbi etani, baguëni tëhuojaë'ë. Tëhuojani, bacua gu'a
jucha beorure Riusuni quëajën, Juanni bautiza güesehuë,
Jordán ziayana.
6 Yureca, Juanbi yua camello raña canre ju'iguë, ga'ni tëinme
baguë sëri seihuëte tënji'i. Bu'nsu, o'a baya, baguë aon ja'an
baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi yua bainni ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yequëbi, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi yuareba raiye
ba'iji. Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëte sëani, yë'ë'ga gugurini
rëanni, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë ba'iyë. Baguë
guëon ju'iyete ti'jeye ti'anma'iguë'ë yë'ë, baguëre.
8 Yë'ëbi yua mësacuare ocona bautizaguë'ë. Baguëca yua
Riusu Espíritu naconi mësacuare bautizaja'guë'bi, quëani
achoguë baji'i Juan.

Jesús es bautizado

9 Quëani achoguë ba'iguëna, ja'an umuguseñabi Jesusbi
Nazaret huë'e jobo, Galilea yija ba'i jobo, ja'an jobobi sani,
Juanna ti'anjani, Jordán ziayana bautiza güesebi.

10 Bautiza güeseni, ja'nrëbi, guënamë re'otobi a'nqueni
saoguëna, Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni,
Jesusna gaje meni tuabi.
11 Tuaguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ñaca cani achobi:
—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'ë. Më'ëni ai bojoyë yë'ë, cani
achobi.

Jesús es puesto a prueba

12 Cani achoguëna, ja'ansirën, Riusu Espíritubi Jesusre beo
re'otona sabi.
13 Saguëna, cuarenta umuguseña barute ba'iguë, airu
hua'i hua'na naconi ba'iguëna, zupai huatibi ti'an rani,
Yë'ëna rani conjë'ën, coqueguë choji'i. Choquëna, con-
maji'i. Conma'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi
baguëni cuirahuë.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi jë'te, Juanni preso zeanni guaorena, Jesusbi
Galilea yijana sani, Riusu cocarebare bainni quëani acho
bi'rabi.
15 Ñaca quëani achoguë baji'i:
—Yua'ë. Riusu ba'i jobo ëñoja'ñe yurera ti'anja'ñeta'an
ba'iji. Ja'nca sëani, mësacua ro'tajën ba'ise'e beoru mame
re'huani, Riusu cocarebare achani, si'a recoñoa ro'tajën
ba'ijë'ën, quëani achoguë baji'i.

Jesús llama a cuatro pescadores

16 Ja'nca ba'iguëbi Galilea zitara yëruhuana sani, mejabëbi
ganini ëñato, Simón hue'eguëbi, baguë yo'jeguë Andrés naconi
ba'ijën, hua'ire yojën baë'ë, hua'i yoye ye'yesi'cua sëani.
17 Hua'ire yojënna, Jesusbi bacuani coca caguë choji'i:
—Mësacua yë'ëni te'e conjën raijë'ën. Mësacua yua hua'i
yoye ye'yesi'cua ba'ijënna, bainre yoye mësacuani ye'yoyë yë'ë,
caguë choji'i.
18 Caguë choiguëna, bacua yua ja'ansirën bacua hua'i
yorëanre gare jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.
19 Saijënna, baguëbi se'erë sani ëñato, Zebedeo mamacua,
Santiago hue'eguë, baguë yo'jeguë Juan naconi baë'ë. Bacua
pë'caguë Zebedeo naconi yogute ba'ijën, bacua hua'i yorëanre
ta'nëjën ñuë'ë.
20 Ja'nca ñu'ijënna, Jesusbi bacuani choji'i. Choiguëna,
bacuabi yua bacua pë'caguë Zebedeore jo'cani saë'ë. Yo'o
concua naconi yoguna jo'cani, Jesusni te'e conjën saë'ë.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

21 Sani ja'nrëbi, Capernaum huë'e jobona ti'anhuë.
Ti'anrena, ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi
bain ñë'ca huë'ena cacani, bainni coca ye'yo bi'rabi.

22 Ai ta'yejeiye Ëjaguë masiye ye'yoye'ru bacuani
ye'yoguëna, bain hua'nabi ai achajën rën'ë. Bacua ira coca
ye'yocua ye'yoye'ru quë'rë ta'yejeiyera ye'yoguë baji'i Jesús.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequë bainguë gu'a huati cacasi'quë
yua bacua ñë'ca huë'ere baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yua te'e jëana
güiguë cabi:
24 —¿Yëquëna ba'iru queaca ro'taguë raquë'ne Jesús
Nazareno? Yëquënani ro huesoni si'aguë raisi'quë'ë më'ë.
Më'ëre masiyë yë'ë. Më'ë yua Riusu Zin Raosi'quëreba
ba'iguë'ë, güiguë cabi.
25 Güiguë caguëna, Jesusbi gu'a huatini bëinguë guanseni
cabi:
—¡Cama'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëte etani saijë'ën! cabi.
26 Ja'nca caguëna, huatibi ba bainguëte ai jëja hue'nhue
yo'oni, ai jëja güiguë, bainguëte etani jo'cani saji'i.
27 Etani saiguëna, si'a bain hua'nabi quëquësi'cua ba'ijën,
sa'ñeña senni achajën cahuë:
—¿Gue'ne, yureca? ¿Guerebare ye'yoguë'ne baguë? ¡Ai masi
Ëjaguëbi rani, huati hua'ini coca guanseguëna, bacuabi achani
yo'oyë! sa'ñeña cajën, ai ëñajën rëinjën baë'ë.
28 Ja'nrëbi, si'a Galilea yija ca'ncoñana Jesús yo'ose'ere ai
quëani achohuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

29 Ja'nrëbi, ba ñë'ca huë'ebi etajënna, Jesusbi Simón, Andrés,
bacua naconi bacua huë'ena sani cacabi. Santiago, Juan,
bacuabi conjën saë'ë.
30 Cacani ba'ijënna, Simón huago, baguë rënjo pë'cagobi rau
jayogo uingona, Jesusni quëahuë.
31 Quëajënna, baguë yua bago uinruna cacani, bago ëntë
sarare zeanni, bagote huëabi. Huëaguëna, ja'ansirën rau
go'yani huajëgo, yua bacuani cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

32 Ja'nrëbi na'iguëna, yua ënsëguë ruajaquëna, rau
ju'incuare, huati cacasi'cuare'ga, si'acuare Jesusna sahuë.
33 Sani, si'a huë'e jobo bainbi ti'anni, baguë anto sa'rore
ñë'cani ëjohuë.
34 Ëjojënna, Jesús yua ai jai jubë bain si'a rau ju'incuani
huachobi. Gu'a huati hua'i bain cacasi'cuare'ga guanseni,
bacuare etoni saobi. Ja'nca saoni, huati hua'ibi coca caye
yëjënna, ënsebi, baguëte masicuare sëani.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

35 Ja'nrëbi, ñata ñamibi, yuta ënsëguë etama'iguëna, Jesusbi
huëni, bain beoruna sani, Taita Riusu naconi coca uja bi'rabi.

36 Ujaguë ba'iguëna, Simón, yequëcua baguë naconi
ba'icuabi Jesusni cu'ejën saë'ë.
37 Sani, baguëte tinjani, baguëni cahuë:
—Si'a bainbi më'ëni cu'eyë, cahuë.
38 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Cueñe ba'i huë'e joboñana saiñu. Ja'anruan bainre'ga
Riusu cocarebare quëani achoza caguë, ja'an raisi'quë'ë yë'ë,
sehuoguë cabi.
39 Ja'nca cani, si'a Galilea yija ca'ncoñana ganini, bain ñë'ca
huë'eñana cacani, Riusu cocarebare bainni quëani achoguë,
gu'a huati hua'ire etoni bi'rani saoguë baji'i.

Jesús sana a un leproso

40 Ba'iguëna, ja'nrëbi, gu'a ca'mi rau ju'inguëbi Jesusna rani,
baguëna gugurini rëanni, baguëni senreba senji'i:
—Më'ëbi yënica, yë'ë gu'a raure tënoni huachojë'ën, hua-
choye pore Ëjaguë sëani, senguë cabi.
41 Ja'nca caguëna, Jesusbi baguëni oiguë bani, baguë ëntë
sarare mi'nani, baguëni pa'roguë cabi:
—Huachoye yëyë. Më'ë yua huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi
Jesús.
42 Caguëna, ja'ansirën gu'a ca'mi rau go'yani, yua huajë
raji'i.
43 Huajë raiguëna, Jesús yua baguëte sao bi'rani, baguëni si'a
jëja coca yihuoguë cabi:
44 —Achajë'ën. Më'ë huajë raise'ere yequëcuani gare quëaye
beoye ba'ijë'ën. Ëñe se'gare yo'ojë'ën. Më'ë pairina sani,
më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ëñoni, Moisés ira coca
guanseguë ba'ise'e'ru, baguë casi jo'ya hua'guëre inni, më'ë
pairina sani, pairibi huani ëocaija'guë caguë, jo'ya hua'guëre
pairina insijë'ën, më'ë yua huajë raisi'quë sëani. Ja'nca
yo'otoca, bain hua'nabi më'ë huajë raise'ere ëñani masiyë,
cabi Jesús.
45 Ja'nca cani saoguëna, ba huajë raisi'quëbi ro achani,
baguë huajë raise'ere si'a bainna quëani achojaji'i. Ja'nca
quëani achoguëna, Jesusbi, yua bainbi ëñajënna, huë'e jobona
ti'añe poremaji'i. Beo re'otoña se'gare ba'iguëna, si'aruan
ba'icuabi baguëni ëñajën saë'ë.

2

Jesús sana a un paralítico

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesús yua Caper-
naum huë'e jobona go'ini, baguë huë'ere ba'iguëna, bainbi
achahuë.

2 Ja'nca achani, yurera, ai jai jubë bainbi baguë huë'ena
ñë'ca rani, huë'e bu'iye ba'iye sëani, anto sa'ro ba'iruna
ti'añe poremaë'ë. Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi Riusu cocarebare
bacuani quëani achobi.
3 Quëani achoguëna, yequëcua gajese'gacuabi garasi'quëni
camare uinguëna, cuanni rahuë.
4 Rani, ai jai jubë bain ba'ijënna, Jesusna cacaye pore-
majën, huë'e ëmëje'ena mëani, Jesús ëmëje'en ba'irute goje
otani, garasi'quëre camare uinguëna, Jesús ba'iruna meñe
gachohuë.
5 Gachojën, Jesusbi huachoye poreji ro'tajënna, Jesusbi
baguë ñacobi ëñani, bacua recoyo ro'tayete masini, ba
garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yua gare tënose'e ba'iji, cabi.
6 Caguëna, ira coca ye'yocuabi achajën ñu'ijën, ja'ansi'cua
bëinjën ro'tajën baë'ë:
7 "¿Ba hua'guë queaca ro'taguë, ja'an cocare caguë'ne? Riusu
se'gabi bain juchare tënoñe poreji. Yequëcuabi porema'iñë.
Ja'nca sëani, baguë yua tëno cocare caguë, Riusure ro gu'aye
caji" sa'ñeña ro'tajën ñuë'ë.
8 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua
bëinjën ro'tase'ere masini, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, ja'nca ro'tajën bëiñe'ne?
9 Bainbi, "Më'ë gu'a jucha yua tënose'e ba'iji" caye poreyë.
Ja'nca caye porecuata'an, "Huëni, më'ë camare inni ganijë'ën"
catoca, bacua huachoye porema'iñete ëñoñë.
10 Ja'nca ba'iyeta'an, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
bain gu'a juchare tënoñe pore Ëjaguë'ë. Ja'anre mësacuani
ëñoñë yë'ë, cabi.
Cani, ja'nrëbi, garasi'quëni cabi:
11 —Yureca, huëijë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena
go'ijë'ën, caguë cayë yë'ë, cani achobi Jesús.
12 Caguëna, baguë yua ja'ansirën huëni, baguë camare inni
saji'i. Ja'nca saiguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Riusuni
bojoreba bojojën, re'o cocare baguëni cahuë:
—Yure yo'ose'e'ru maibi gare ëñama'isi'cua'ë, cahuë.

Jesús llama a Leví

13 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi se'e Galilea zitara yëruhuana saji'i.
Sani, si'a bain hua'nabi baguëna ñë'cajënna, bacuare coca
yihuobi.
14 Yihuoni tëjini, se'e sani ëñato, Alfeo mamaquë Leví
hue'eguëbi impuesto curi co huë'ere ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna,
baguëni:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
Caguë choiguëna, Levibi huëni, Jesusni te'e conguë saji'i.

15 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguë bain concua naconi Leví
huë'ere ba'ijën, aonre ainjën ñu'ijënna, gu'a bain impuesto curi
cocua naconi ai jai jubëbi Jesusni te'e conjën, aonre aën'ë. Ai
jai jubë bainbi baguëni te'e conjën baë'ë.
16 Ba'ijënna, ira coca ye'yocua, fariseo bain naconi, bacuabi
ti'anni, Jesusbi gu'a bain naconi te'e aon ainguëna, ëñahuë.
Ja'nca ëñani, Jesús bain concuani bëinjën cahuë:
—¿Mësacua ëjaguë guere yo'oguë, impuesto curi cocua, gu'a
bain, bacua naconi aon ainguë'ne? cajën bën'ë.
17 Bëinjënna, Jesusbi bacua case'ere achani, bacuani coca
sehuobi:
—Huajëjën ba'icuabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna
ju'incua se'gabi ëco yo'oguëte señë. Yë'ë re'o bainguë'ë cajën
ba'itoca, ja'ancuare choiguë raimaë'ë yë'ë. Yë'ë gu'a bain-
guë'ë cajën ba'itoca, ja'ancuare choiguë raisi'quë'ë yë'ë, se-
huoguë cabi Jesús.

La cuestión del ayuno

18 Ja'nrëbi jë'te, Juanre concua, fariseo bainre concua,
bacuabi aon aiñe jo'cajënna, yequëcuabi Jesusna sani, coca
senni achahuë:
—Juanre concua, fariseo bainre concua, bacuabi aon
aiñe jo'cajënna, ¿më'ëre concua guere yo'ojën aon aiñe
jo'cama'iñe'ne? senni achahuë.
19 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Huejaja'guëbi fi-
estare yo'oguëna, ja'anre ro'tajën ba'ijë'ën. Huejaja'guëbi
yuta ba'iguëna, baguë bain choisi'cuabi aon aiñe jo'caye gare
porema'iñë.
20 Ja'nca porema'ijënna, huejaja'guëre preso zeanni
quëñoja'an umuguse ti'anguëna, ja'anrën bacuabi aon aiñe
jo'caja'cua'ë, cabi.
21 Cani ja'nrëbi, bacuani yeque ye'yo cocare quëabi:
—Mame canbi ira canna ja'cheye bañë. Ja'nca ja'chetoca,
mame canbi guë'nguëguëna, ira canbi quë'rë se'e ye'reni gu'a
can'ru ruinji.
22 Bisi ëye jo'cha huajë jo'chare yua ira ga'ni jo'cha coro-
huëanna ayaye bañë. Ayatoca, huajë jo'chabi ira ga'ni coro-
huëanre juejueni jañuni sani si'aji. Ga'ni corohuëan'ga gu'a
corohuëan'ru ruinji. Huajë bisi ëye jo'cha banica, mame ga'ni
jo'cha corohuëanna ayaye ba'iji, cabi Jesús.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

23 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, Jesusbi
baguëte concua naconi trigo aon zio re'otobi ganijën, baguëre
concuabi aon za'zaboanre tëa bi'rahuë.
24 Tëa bi'rajënna, fariseo bainbi ëñani, Jesusni bëinjën cahuë:

—Ëñajë'ën. ¿Më'ëre concua guere yo'ojën, aonre tëaye'ne? Yo'o yo'oma'i umuguse sëani, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oye porema'iñë, bëinjën cahuë.

25 Cajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David yo'ose'ere cato, ja'an quë'rore mësacua ëñamate'ne? Baguëre concua naconi ganini, aon gu'aguëna,

26 pairi ta'yejeiye ëjaguë Abiatar ba'isirën ba'iguëna, Davidbi Riusu huë'ena cacani, baru ba'i jo'jo aonbëan Riusuna jo'case'ere inni ainguë ba'nji. Pairi bain se'gabi aiñe porejënna, yequëcuabi aiñe porema'iñeta'an, Davidbi inni ainguë, baguëte concuare'ga aonguë ba'nji, sehuoguë cabi Jesús.

27 Cani, bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Riusubi ru'ru bainguëte re'huani jo'caguë ba'nji. Ja'nrëbi yo'je, yo'o yo'oma'i umugusere re'huani jo'caguë ba'nji, bain bëa huajëyete. Yo'o yo'oma'i umugusere re'huaguë, bainni ro guanseye ro'tama'iji Riusu.

28 Ja'nca sëani, yë'ë'ga yua Riusu Raosi'quërebabi yua yo'o yo'oma'i umuguse Ëjaguë'ë, cabi.

3

El hombre de la mano tullida

1 Ja'nrëbi se'e, Jesusbi bain ñë'ca huë'ere ba'iguëna, guë'nguësi sara baguëbi baji'i.

2 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi yua Jesús huachoja'ye ëñañu cajën, yahue ro'tajën ëjohuë. Guë'nguësi sara baguëte huachotoca, “Ai gu'aye yo'ohuë më'ë” cañu, ro'tajën ëjohuë, yo'o yo'oma'i umuguse sëani.

3 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Jesusbi guë'nguësi sara baguëni cabi:

—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëca raijë'ën, cabi.

4 Cani ja'nrëbi, baguëbi raiguëna, fariseo bain barute ba'icuani cabi Jesús:

—Mai ira ba'isi coca toyani jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse banica, ¿gue yo'o yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni coñe o bainni ja'si yo'oye caguë? ¿Rauna ju'inguëte huachoye o baguëni huesoni si'aye caguë? bacuani senni achaguë cabi.

Ja'nca senni achaguëna, bacuabi gare sehuoye beoye baë'ë.

5 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'acuare bonëjeiñe ëñaguë bënji'i. Bacua achaye güejënna, ai sa'ntiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi guë'nguësi sara baguëni cabi:

—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.

Caguëna, baguë yua mi'nani, huajë raji'i.

6 Huajë raiguëna, ja'nrëbi, fariseo bainbi etani, Herodes
bainna sani, bacuani coca senni achahuë:
—¿Queaca Jesusre huani senjoñe'ne mai? senni achahuë.

Mucha gente a la orilla del lago

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concua naconi etani, zitarana
saë'ë. Saijënna, ai jai jubë bain Galileabi raisi'cua yua baguëni
achajën be'tejaë'ë.
8 Judea, Jerusalén, Idumea, Jordán ziaya que ca'ncoña, Tiro,
Sidón, ja'anruan bain'ga ai jai jubëbi Jesús yo'ose'ere achani,
baguëna ñë'ca raë'ë.
9 Raijënna, baguëre concuani: "Yogute injani, yë'ëre
re'huacaijë'ën" cabi. Bain jubëbi baguëni quëon ëaye ba'ijënna,
ba yogute re'huacaiye guansebi.
10 Ai bainre huachosi'quë sëani, si'acua rau ju'incuabi
ti'anni, baguëni pa'roni huajëñu cajën, baguëni quëon ëaye
yo'ojën baë'ë.
11 Gu'a huati hua'ibi yua baguëni ëñajën, baguëni gugurini
rëanjën, baguëni güijën cahuë:
—¡Riusu Zinreba'ë më'ë! güijën cahuë.
12 Ja'nca cajënna, Jesusbi bacuani si'a jëja guanseguë, Yë'ë
ba'iyete quëani achoma'ijë'ën, cabi.

Jesús escoge a los doce apóstoles

13 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi cubëna mëni ba'iguë, baguë bain
jia'noni cuencueja'cuare choji'i. Choiguëna, baguëna mëni
ñë'cahuë.
14 Ñë'cajënna, si'a sara samucuare, baguë naconi conjën
ba'icuare, Riusu cocareba quëani achocuare, ja'ancuare
jia'noni cuencuebi.
15 Cuencueni, ju'incuare huacho ëjacua, gu'a huati hua'ire
etoni sao ëjacua, ja'ancuare bacuare cuencueni re'huabi.
16 Ba cuencueni re'huasi'cua yua ñaca hue'ecua baë'ë:
Simón caguëni Pedro hue'yobi.
17 Ja'nrëbi Santiago, ja'nrëbi Santiago yo'jeguë Juan,
Zebedeo mamacua ba'ijënna, jëja bacuare sëani, Boanerges
hue'yobi.
18 Ja'nrëbi Andrés, ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi Bartolomé,
ja'nrëbi Mateo, ja'nrëbi Tomás, ja'nrëbi Alfeo mamaquë San-
tiago, ja'nrëbi Tadeo, ja'nrëbi Simón ja'an celote jubë ba'iguë,
19 ja'nrëbi Judas Iscariote, Jesusre je'o bacuana insini sen-
joja'guë, ja'ancuare cuencueni re'huabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua naconi yequë huë'ena
sani ti'anni,

20 ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe'ga porema ë'ë.
21 Ja'nca porema'ijënna, yequëcuabi, Loco hua'guë'ru ruinguë ba'iji baguë cajënna, Jesús te'e huë'e bainbi achani, Baguëte zeanni rañu cajën, baguëte zeanjën saimate.
22 Yequëcua'ga ira coca ye'yocua, Jerusalenbi raisi'cuabi baguëte gu'aye cahuë:
—Baguë yua gu'a huati ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguë naconi zemosi'quë'bi ba'iji. Ja'nca sëani, Beelzebubi conguëna, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreji, cahuë.
23 Cajënna, ja'nrëbi, Jesús yua bacuare choini, ye'yo cocabi bacuare bëinguë yihuoguë quëabi:
—¿Mësacua yua zupai huatire concua sa'ñeña etoni saoye poreye ro'taye? Ja'nca yo'oma'iñë.
24 Te'e jobo bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
25 Te'e huë'e bainbi sa'ñeña huatoca, si'acuabi huesëni carajeiyë.
26 Ja'nca carajeijënna, güina'ru zupai huatire concuabi sa'ñeña huatoca, bacua'ga huesëni carajeiyë. Zupai'ga huesëni carajeiji.
27 Yequëcuabi jëja baguë huë'ena jian cacaye yëtoca, ru'ru jëja baguëni preso hueñe bayë. Baguëte preso huenma'itoca, baguë bonsere jiañe porema'iñë. Huentoca, baguë bonsere tëani saye poreyë. Güina'ru, Zupaini huentoca, baguë zeansi'cuare tëani saye poreyë.
28 Mësacuani ganreba yihuoguë cani achoyë yë'ë. Si'a bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e, bacua gu'aye cani tonse'e, ja'anre huanë yeye poreji Riusu.
29 Ja'nca huanë yeye poreto'ga, Riusu Espíritute gu'aye cani tontoca, ja'an gu'a juchare gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu. Ja'an gu'a juchare gare tënoñe beoye ba'iji, cabi Jesús.
30 Bainbi Gu'a huati zemosi'quëbi ba'iji cajënna, ja'nca coca yihuoguë cabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

31 Ja'nrëbi jë'te, Jesús pë'cago, baguë yo'jecua, bacuabi ti'an rani, hue'se ca'ncore ëjojën, baguëte choijaijë'ën cani raohuë.
32 Raojënna, bain hua'na Jesús të'ijeiye ñu'icuabi baguëni quëahuë:
—Më'ë mamá, më'ë yo'jecua, bacuabi hue'se ca'ncore ëjojën, më'ëni choiyë, quëahuë.
33 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, jarocua'ne? senni achaguë sehuobi.

34 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, si'acuani bonëjeiñe ëñani, bacuani
se'e cabi:
—Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua yua ënjo'on ba'icua'ë.
35 Riusu yëyete yo'ojën ba'icua, ja'ancuani, Yë'ë yo'jeguë,
yë'ë yo'jego, yë'ë mamá, ja'anre bacuani cayë yë'ë, cabi Jesús.

4

La parábola del sembrador

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi zitara yëruhuate ba'iguë, bainni coca
yihuo bi'raguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raë'ë. Ai jai jubë bain
sëani, Jesús yua yoguna cacani bëaguëna, bain jubëbi mejabë
yëruhuate achajën ñuë'ë.
2 Achajën ñu'ijënna, Jesusbi ye'yo cocabi bacuani ai yi-
huoguë quëabi:
3 —Mësacua achajë'ën. Bainguëbi zio yo'oguë saji'i.
4 Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre mo'gasi
yijana yu'yuguë ganibi. Yu'yuguë ganiguëna, yequëra'carëanbi
ma'ana to'inguëna, bi'an hua'nabi chiani uncueni si'ahuë.
5 Yequëra'carëanbi gata yijana to'inguëna, bean yija
ba'iguëna, ai besa ticubi.
6 Ja'nca ticuguëna, ja'nrëbi, ai ja'suye ënsëguëna, sita beo
sahua sëani, ticubi cueneni junji'i.
7 Yequëra'carëanbi miubëna to'inguëna, miubi quë'rë
ta'yejeiye irani hueanguëna, aon quëinmaji'i.
8 Yequëra'carëanbi yua re'oye re'huasi yijana to'inguëna,
aonbi irani, jorini, re'oye quënji'i. Quëinguëbi yequë
sahuañabi treintara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi
sesentara'carëan quënji'i. Yequë sahuañabi cienra'carëan
quënji'i, caguë yihuobi Jesús.
9 Yihuoni ja'nrëbi, bacuani se'e cabi:
—Mësacuabi ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi.

El porqué de las parábolas

10 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi te'e hua'guë ba'iguëna, baguëre con-
cua si'a sara samucuabi, yequëcua baru ba'icua, bacuabi yua
Jesús ye'yo coca te'e ruiñe quëayete senni achahuë.
11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Riusubi baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuani te'e ruiñe
quëani, baru ba'i yahuese'ere mësacuani te'e ruiñe masi güeseji.
Yequëcuareta'an, banji. Baguë bain jubë beocuare sëani,
ye'yo coca se'gabi bacuani beoru quëani achoyë, ñaca toyani
jo'case'e'ru ba'ija'ye:
12 Ñaco bacuata'an, ëñani ye'yema'ija'bë caguë, ganjo bacu-
ata'an, achani ye'yema'ija'bë caguë, bacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'e yua mame re'huama'ija'bë caguë, ye'yo coca se'gabi
bacuani quëaji Riusu, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

13 Caguë sehuoni, ja'nrëbi ba ye'yo cocare bacuani te'e ruiñe
quëabi:

—¿Mësacua yua yë'ë ye'yo coca case'ere achamate? Ja'nca
achama'itoca, ¿mësacua yua si'a ye'yo cocare queaca achaye
poreye'ne?

14 Aonra'carëan yu'yusi'quë yua Riusu cocareba quëani
achoguë'ru ba'iji.

15 Quëani achoguëna, yequëcuabi achajën, aonra'carëan
ma'ana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare achajënna,
ja'nrëbi jë'te, zupai huatibi rani, ba cocareba bacua recoñoana
re'huase'ere quë'ñeni si'aji.

16 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan gata yijana to'inse'e'ru
ba'iyë. Riusu cocarebare achani bojojën,

17 sita saima'iñe'ru ba'ijën, ja'nji recoñoa bacuabi zoe beoye
recoyo ro'tama'iñë. Yequëcuabi je'o ëñajën, hui'ya yo'ojënna,
bacua yua Riusu cocareba ro'ire ai yo'ojën, ba cocare recoyo
ro'taye jo'cayë.

18 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan miubëna to'inse'e'ru
ba'iyë.

19 Riusu cocarebare achajën ba'icuata'an, ën yija bonsere
ba ëaye ro'tajën, ro coquesi'cua ruiñë. Bonse se'ga si'ayete
bani bojoza ro'tajën, aonra'carëan huenni si'ase'e'ru Riusu
cocarebare recoyo ro'taye gare jo'cayë. Ja'nca jo'cajën, re'o
yo'o yo'oye ëñomajën ba'iyë.

20 Yequëcuabi achajën, aonra'carëan re'oye re'huasi yi-
jana to'inse'e'ru ba'iyë. Riusu cocarebare achani, recoy-
ona re'huani, re'o yo'o yo'oye ai ta'yejeiye ëñojën ba'iyë.
Yequëcua yua treintara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua
sesentara'carëan quëiñe'ru ba'iyë. Yequëcua yua cienra'carëan
quëiñe'ru ba'iyë, cabi Jesús.

La parábola de la lámpara

21 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:

—Majahuëte zëonto, ¿ro gajongu sa'nahuëna meñe jaoni
ta'piye? ¿o cama yijacuana nëcoye? Bañë. Si'aruanna mi-
aja'guë cajën, ëmëna reoyë.

22 Ja'nca ba'iye'ru ba'iguëna, bainbi bacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere yahueye yëcuareta'an, Riusubi si'aye ëñoni, si'acuani
masi güeseji.

23 Mësacua yua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, yihuoguë
cabi.

24 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cabi:

—Mësacua yua ye'yo cocare ëñare bajën, achajën ba'ijë'ën.
Mësacua yua bainna cuencueni insijën ba'iye'ru, Riusubi

güina'ru mësacuana cuencueni inisji. Mësacua yua baguë cocarebare te'e ruiñe achajën ba'itoca, mësacuana quë'rë se'e ai ta'yejeiye insireba insiji Riusu.

25 Mësacuabi ai batoca, quë'rë ta'yejeiye mësacuana insise'e ba'ija'guë'bi. Ai ba'iye beotoca, mësacua baye choa ma'carë se'ga batoca, beoru quë'ñeni tëase'e ba'ija'guë'bi, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla que crece

26 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:

—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? Aonra'carë yijana tanse'e'ru ba'iji.

27 Bainguëbi yijana tanni, ja'nrëbi yequë umuguseña canni ñataguëna, aonra'carëbi ticuni iraji. ¿Queaca jojoni ticuguë'ne? sento, huesëji.

28 Yijana tanse'e yua ja'anse'ebi jojoni iraji. Ru'ru, ticu se'gabi jojoni irani, ja'nrëbi aon za'zabo quëinji. Quënni, ja'nrëbi yo'je, za'zabobi yayuni ya'jiji.

29 Ya'jiguëna, aon tëa umuguse ti'anguëna, aonre tëajën saiyë, yihuoguë cabi Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

30 Cani ja'nrëbi, yeque cocare bacuani yihuoguë cani achobi:

—¿Riusu ba'i jobo queaca ba'iguë'ne? ¿Que ye'yo cocare quëaye'ne?

31 Mostazara'carë ai zinra'carë, ja'an'ru ba'iji. Si'ara'carëan'ru quë'rë zinra'carë ba'iguëta'an,

32 yijana tanse'ebi irani yua si'a sunquiñëa'ru quë'rë jai sunquiñë irani, jai cabëan quënquëna, bi'an hua'nabi ba sunquiñë sësëyena ziaroan suani, bëa huajëye poreyë, yihuoguë cabi Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

33 Ja'nca ye'yoguë, ye'yo coca se'gare ye'yoguë, Riusu cocarebare bainni ye'yoguë, bacua achaye porese'e'ru yihuoguë quëabi.

34 Bainre ye'yoguë, ye'yo coca se'gare quëabi. Baguëre concuare ye'yoguë, si'aye te'e ruiñera quëani yihuobi.

Jesús calma el viento y las olas

35 Yihuoni, ja'nrëbi na'iguëna, baguëre concuani:

—Zitara que të'huina je'eñu, cabi.

36 Caguëna, bacuabi bain jubëte jo'cani, Jesusre, ba yogute ñu'iguëna, sahuë. Yequë bainbi bacua yoguanbi te'e conni saë'ë.

37 Jesusre sajënna, ja'nrëbi ai jëja tutu raguëna, të'a yua huëni,
oco yua yoguna cacaguëna, oco bu'i bi'rabi.
38 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua yogu sëri seihuëte ba'iguë,
sinjo tëobëna tëoni cainguë unji'i. Cainguëna, baguëte sëtoni
cahuë:
—¡Ëjaguë! ¿Më'ë guere yo'oguë, mai huesëni si'ayete
ëñama'iguë'ne? huaji yëjën cahuë.
39 Cajënna, Jesusbi sëta rani, huëni, tutu can jëjoni saoni,
zitarana guanseguë cabi:
—¡Ja'anse'e guajë'ën! ¡Ja'anse'e carajeijë'ën! cabi.
Caguëna, tutu'ga, zitara'ga, ja'anse'ebi carajaji'i. Gue tutuye
beoye baji'i.
40 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguëre concuani cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni si'a recoyo ro'tamajën, ro
quëquëjën ba'iye'ne? cabi.
41 Caguëna, ba hua'nabi ai huaji yëjën, ai ëñajën rëinjën,
sa'ñeña cahuë:
—¿Yua queaca ba'iguë'ne ba hua'guë? Baguëbi guanseguëna,
tutu'ga, jai zitara'ga, ja'anse'ebi achani, Jaë'ë cani carajaji'i,
cahuë.

5

El endemoniado de Gerasa

1 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Gerasa yijana ti'anhuë.
2 Ti'anni, Jesusbi mëi bi'raguëna, yua gu'a huati cacasi'quëbi
bain tansi re'ohuëbi etani, tëhuo raji'i.
3 Ja'anguë yua bain tansi re'ohuëte ba'iguëna, yequëcuabi
que maca'ga, guëname'ga baguëni preso zeanni tayoñu cajën
yo'ocuata'an, jëja beohuë.
4 Baguëni preso zeansi'cuabi guënameñabi baguë guëoña,
baguë ëntë saraña, baguëni ai re'oye huento'ga, baguë yua ro
tëteni si'aye se'ga yo'oguë baji'i. Ja'ansi'quë yua baguë ëntë
sarañabi ra'nteni tëteni, ja'nrëbi gatabi hua'huani guënameare
jë'yeni si'aguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëni zeanni hueñe
porecuabi beohuë.
5 Baguë yua umugusebi, ñamibi bain tansirute ba'iguë, cu
re'otore ba'iguë, si'a jëja güiguë, gatabi ja'ansi'quë huaiguë,
ja'si yo'oguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni, so'orëbi raiguëna, ëñani, baguëna
ai jëja huë'huëni tëhuoni, baguëna gugurini rëanni,
7 baguëni cabi:
—¿Më'ë guere ro'taguë, yë'ë ba'iruna raquë'ne, Jesús? Më'ë
yua ba ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin'ë. Riusubi ëñaguëna,
më'ëni senreba señë yë'ë: Yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën, señë,
güiguë cabi baguë.
8 Jesús yua ën coca:

—Etani saijë'ën, gu'aye yo'o huati, ja'anre casi'quë sëani, ai
jëja güiguë cabi baguë.
9 Caguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Jai Jubë hue'eyë, jai jubë huati hua'i ba'icua sëani, sehuobi
baguë.
10 Sehuoni ja'nrëbi, Jesusni senreba senji'i:
—Yëquëna huati jubëte ën yijabi gare etoni saoma'ijë'ën,
senguë baji'i.
11 Senguë ba'iguëna, cuchi jubë ai jai jubëbi cueñe ba'i cubë
jabate ba'ijën, bacua aonre cu'ejën, aonre ainjën baë'ë.
12 Ba'ijënna, huati hua'ibi Jesusni senni achahuë:
—Ja'an cuchi hua'nana yëquënate saojë'ën. Ba hua'nana
cacaye yëyë, senni achahuë.
13 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi Saijë'ën cabi. Caguëna,
huati hua'ibi ba bainguëte jo'cani, cuchi hua'nana sani cac-
ahuë. Cacani ba'ijënna, samu mil cuchi hua'na ba'iye'ru
ba'ijën, ja'ansi'cua yua rëi të'ntëbana huë'huëni, zitarana tonni
runi huesëhuë.
14 Runi huesërena, cuchi cuiracuabi ai quëquëni, ja'nrëbi
huë'e jobo, huë'e jobo ca'ncoña, ja'anruan bainna sani
quëamate. Quëajënna, bainbi ëñajën raë'ë.
15 Jesús ba'iruna rani ëñato, huati hua'i basi'quë yua caña
sayasi'quëbi te'e ruiñe ro'taguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, bacuabi
ai huaji yëjën ëñahuë.
16 Ëñajënna, baru bain ëñasi'cuabi huati hua'i etosi cocare,
cuchi hua'na huesësi cocare quëani achohuë.
17 Quëani achojënna, Jesusni bacua yijabi gare saiye guanse-
huë.
18 Guansejënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë yoguna cacaguëna,
huati hua'i etosi'quëbi Jesusni, Më'ë naconi te'e saza caguëna,
19 Jesusbi ënseni, baguëni yihuoguë cabi:
—Më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë bainni yë'ë conse'e, yë'ë oiguë
base'e, ja'anre quëani achojë'ën. Yë'ë ta'yejeiye Ëjaguëbi yë'ëni
ai re'oye conbi caguë, bacuani quëani achojaijë'ën, yihuoguë
cabi Jesús.
20 Caguëna, baguë yua sani, si'a bain Decapolis huë'e joboña
ba'icuare Jesús conguë ba'ise'e si'aye quëani achobi. Quëani
achoguëna, bain hua'na si'acuabi ai achajën rën'ë.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

21 Ja'nrëbi, Jesús yua yogubi jenni go'iguëna, ai jai jubë
bainbi zitara yëruhuana ti'anni, baguëni tëhuo raë'ë. Tëhuo
raijënna, baguë yua ba yëruhuate ba'iguëna,

22 bain ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani,
Jesusni ëñani, baguë guëon na'mina gugurini rëanni,
23 baguëni senreba senji'i:
—Yë'ë zin hua'gobi ai ju'in hua'go ba'igona, raijë'ën. Më'ë
ëntë sarañare bagona pa'roni huachojë'ën. Huajë raija'go
caguë, bagote conjë'ën, senreba senji'i.
24 Senguëna, Jesusbi baguë naconi saji'i. Saiguëna, ai jai jubë
bainbi baguëni be'tejën, ai quëon ëaye yo'ohuë.
25 Ja'nca yo'ojënna, u'chu rau ju'ingobi, si'a sara samu
tëcahuëan ju'in hua'go ba'igobi bain jubë naconi ba'igo, Je-
susni be'tego baco'ë.
26 Ba hua'go yua ai ëco yo'ocuana saisi'cobi ai yo'ogo, bago
curire bacuana ro'igo si'agoca gare huajë raima'igo, quë'rë
ju'in hua'go runco'ë.
27 Ja'nca ba'igobi Jesús ba'iyete achani, Jesusna sani, yurera
bain jubë naconi baguë yo'jeja'an sani, baguë canre pa'rogo.
28 Baguë can se'gare pa'roni huajëza cago yo'ogo.
29 Ja'nca pa'rogona, ja'ansirën u'chu rau tëcabi. Tëcaguëna,
Yë'ëre rau tëcaye huanoji ro'tago.
30 Ro'tagona, Jesús yua baguë ta'yejeiye poreyebi huachoye
huanoguëna, bain jubë ba'iguëbi go'iye bonëni, bainni ëñani:
—¿Nebi yë'ë can pa'roye'ne? senni achabi.
31 Senni achaguëna, baguëre concuabi baguëni cahuë:
—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Bainbi më'ëna ai quëonjënna, ¿më'ë guere
ro'taguë, më'ë can pa'rosi'cuare cu'eguë'ne? cahuë.
32 Cajënna, Jesús yua si'a bainna bonëjeiñe ëñaguë, baguëni
pa'rosi'core cu'ebi.
33 Cu'eguëna, ba hua'go yua ai huaji yëgo to'ntogobi baguëna
gugurini rëanni, bago yo'ose'e si'aye quëago.
34 Quëagona, baguë yua bagoni yihuoguë cabi:
—Mami, më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'co sëani, huajë raë'ë
më'ë. Ja'nca huajë raisi'co yua bojogo saijë'ën. Më'ë raure
senjosi'cobi huajë hua'go ba'ijë'ën, yihuoguë cabi.
35 Ja'nrëbi, Jesús yuta coca cani tëjima'iguëna, ñë'ca huë'e
ëjaguë quë'robi Jaironi coca quëacuabi ti'anhuë. Ja'nca
ti'ancuabi:
—Më'ë zin hua'gobi junni huesëgo. Ja'nca sëani, mai Ëjaguëte
choima'ijë'ën, cahuë.
36 Cajënna, Jesús yua bacua quëase'ere ro achani, ñë'ca huë'e
ëjaguëni yihuoguë cabi:
—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taye se'ga
ba'ijë'ën, cabi.
37 Ja'nca cani, bain jubëbi baguë naconi sai ëaye ba'ijënna,
ënsebi Jesús. Pedro, Santiago, Santiago yo'jeguë Juan, bacua
se'gare sabi.

38 Sani, ñë'ca huë'e ëjaguë quë'rona ti'anni ëñato, bain
hua'nabi ota oijën, hui'ya güijën, ai gu'aye achohuë.
39 Ja'nca yo'ojënna, Jesusbi cacani, bacuani cabi:
—¿Mësacua guere ro'tajën, ro ota oijën güiye'ne? Zin hua'gobi
ju'inmaco'ë. Cainsi hua'go se'ga ba'igo, cabi.
40 Caguëna, bacuabi baguëni ai jayajën chohuë. Ja'nca
chojënna, Jesusbi si'a hua'nare etoni saobi. Saoni ja'nrëbi, ba
zin hua'go pë'caguë, pë'cago, baguë naconi raisi'cua, ja'ancua
se'gare sani, zin hua'go uinruna cacahuë.
41 Cacani, baguëbi yua bago ëntë sarare zeanni, bagoni:
—Talita, cumi, cabi. Bain cocabi cato, "Huëijë'ën, mami,
cayë" cabi.
42 Caguëna, ja'ansirën, zin hua'go si'a sara samu tëcahuëan
ba'igobi sëtani huëni, gani bi'rago. Gani bi'ragona, bain
hua'nabi ai ëñajën rën'ë.
43 Ëñajën rëinjënna, Jesús yua bacuani si'a jëja guanseguë,
Yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën cabi. Cani ja'nrëbi,
bagote aon cuiraye guansebi.

6

Jesús en Nazaret

1 Ja'nrëbi, Jesús yua barubi sani, baguëre concuabi conjënna,
baguë yijana goji'i.
2 Go'ini, ti'anni, yo'o yo'oma'i umugusebi bain ñë'ca huë'ena
sani, bainni coca yihuo bi'rabi. Yihuo bi'raguëna, ai jai jubë
bainbi ai achajën rëinjën, sa'ñeña coca cahuë:
—¿Baguë coca ye'yose'e queaca ye'yeni masiguë'ne baguë?
Ai masi ëjaguëbi ye'yoguëna, ¿nebi baguëni ye'yore'ne? Baguë
ta'yejeiye masiguë ëñoguëna, ¿nebi baguëte coñe'ne?
3 Ro bainguë se'ga ba'iguëbi ro María mamaquë'bi ba'iji.
Baguë yo'jecua Santiago, José, Judas, Simón, baguë romi
yo'jecua'ga, si'acuabi ënjo'on bain, mai naconi ba'icua'ë,
cahuë.
Ja'nca cajën, baguë cocare achaye güejën, baguëte te'e ruiñe
ëñamajën baë'ë.
4 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Riusu bain raosi'cua banica, si'acuabi bacuani te'e ruiñe
ëñajën bojoyë. Bacua te'e huë'e bain, bacua se'gabi bacuani
gu'aye ro'tajën, bacuani te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë, cabi.
5 Ja'nca caguë, yua baguë ta'yejeiye masiye baru bainni
masi güeseye gare poremaji'i. Rau ju'in hua'na, te'e hua'na
se'gare baguë ëntë sarañabi pa'roni huachobi.
6 Baru bainbi yua baguëni recoyo ro'taye güecua sëani, ja'an
se'gare yo'oye poreguë, gue ro'taye beoye bacuani ëñabi.

Ja'nrëbi jë'te, yequë huë'e joboña cueñe ba'iguëna, baguë yua baruanna sani, bainni coca yihuobi.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

7 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre concuare si'a sara samucuare choini, bacuani cabi:

—Mësacua yua huati hua'ire etoye porecuabi saijë'ën caguë, bacuare samu baincua jubëanre cuencueni, tinruanna saicuare re'huabi.

8 Ja'nca re'huani, bacuani coca yihuoguë cabi:

—Mësacua yua bonsere sama'ijë'ën. Bonse turubë, aon, curi, ja'anre sama'ijë'ën. Mësacua ro'ojën sai turubëan se'gare sajë'ën.

9 Guëon ju'i pe'perëanre ju'ijë'ën. Te'e ëntë sara can ju'ijë'ën. Samu caña sama'ijë'ën.

10 Mësacua yua huë'e jobona ti'anni, ba huë'e jobobi saiye tëca te'e huë'e se'gare ba'ijë'ën.

11 Yequërë baru bainbi mësacuani bojomajën, mësacua coca quëani achoyete achaye güejën ba'itoca, barubi quëñëni saijë'ën. Saijën, bacuabi ëñajënna, mësacua guëon ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Ja'nca yo'otoca, bacuabi bacua gu'a jucha yo'ose'ere masiyë. Ja'nca yo'ocua banica, Sodoma, Gomorra, ja'anruan bain bënni senjoja'ñe'ru, bacua yua quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë, yihuoguë cabi Jesús.

12 Ja'nca caguëna, bacuabi sani, Riusu cocare bainni quëani achohuë:

—Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere beorure jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën, quëani achojën saë'ë.

13 Ja'nca quëani achojën, gu'a huati hua'ire ai ta'yejeiye etoni saojën, olivo hui'yabebi jañuni tonjën, rau ju'incua ai ta'yejeiye huachojën baë'ë.

La muerte de Juan el Bautista

14 Ja'nca yo'ojënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Herodes hue'eguëbi achabi. Si'a bainbi Jesús yo'oye porese'ere achani masihuë. Herodesbi ja'anre achani, coca cabi:

—Juan Bautizaguë'bi ba'iji baguë. Junni huesësi'quëta'an, baguë yua go'ya raimaquë. Ja'nca go'ya raiguëbi baguë ta'yejeiye masini ëñoñe poreji, cabi.

15 Caguëna, yequëcuabi:

—Riusu ira bainguë raosi'quë Elías'bi ba'iji, cahuë.

Cajënna, yequëcuabi:

—Banji. Yequë'bi. Riusu ira bain raosi'cua ba'icua, te'eguëbi ba'iji, cahuë.

16 Cajënna, Herodesbi achani cabi:

—Banji. Juan'bi ba'iji. Baguë sinjobëte tëyoye guansehuë yë'ë. Guanseguëna, yurera go'ya raji'i baguë, cabi.

17 Herodes yua ru'ru Juanre preso zeanni, ya'o huë'ena
guaoye guansebi. Herodías ro'ina ja'nca yo'obi. Ja'ango yua
Herodes yo'jeguë Felipe rënjo ba'isi'cobi ba'igona, Herodes
yua bagote tëani babi.
18 Tëani baguëna, Juanbi baguëni bëinguë cabi:

—Më'ë yo'jeguë rënjore sëani, bagote tëani baye porema'iñë
më'ë, cabi.

19 Caguëna, Herodíasbi yua Juanni bëingo, Baguëni huani
senjoza cagoreta'an, Herodesbi ënsebi.
20 Juan ba'iyete ëñani, re'o bainguë, jucha beo hua'guë
ba'iguëna, Herodesbi ja'anre masiguë, bagote ënsebi. Juanbi
Riusu cocare quëani achoguëna, Herodesbi ro huesë ëaye
achaguëta'an, baguëni bojoguë achabi.
21 Ja'nca bagote ënseguëna, jë'te ba'iguëna, Herodíasbi Juanni
huani senjoñe poreyete ro'tago. Herodes të'ya raisi tëcahuë'ru
ba'iye ti'anguëna, Fiestare yo'oza caguë, baguë yo'je ëjacua,
baguë soldado ëjacua, Galilea ëjacua, bacuare choini, aon
fiestare yo'obi.
22 Ja'nca yo'oguëna, Herodías mamaco, romi zingobi fiesta
yo'oruna cacani pairagona, Herodes, baguë choisi'cua na-
coni, bacuabi bagoni ai ëa ëñani bojohuë. Pairani tëjigona,
Herodes yua bagoni cabi:

—Më'ëbi gue gu'a ma'carëanre sentoca, më'ëna ro insiyë yë'ë.
23 Ro coquema'iñë yë'ë. Më'ëbi yëtoca, yë'ë guanse jobore
cuencueni, jobo ba'iye tëca më'ëna ro insiyë yë'ë, cabi.

24 Caguëna, bagobi etani, bago pë'cagoni senni achago:

—Mamá, ¿guere señe'ne yë'ë? senni achago.

Senni achagona, Herodíasbi sehuogo:

—Juan Bautizaguë sinjobëte senjë'ën, sehuogo.

25 Ja'nca sehuogona, ba romi zingobi ja'ansirën Herodesna
go'ini, baguëni sengo quëago:

—Juan Bautizaguë sinjobëte tëyojë'ën. Tëyoni ja'nrëbi, guëna
re'ahuana tëoni, yurera'rë yë'ëna rani ëñojë'ën, cago sengo
bago.

26 Ja'nca sengona, Herodesbi ai sa'nti hua'guë runji'i. Ja'nca
ruinguëta'an, baguë ganreba case'e'ru tin yo'oye yëmaji'i,
baguë gajecua achasi'cuare sëani.
27 Ja'nca ba'iguëna, Herodes yua ja'ansirën soldadote choini,
Juan sinjobëte tëyoni rajë'ën caguë guansebi.
28 Guanseguëna, soldadobi ya'o huë'ena sani, Juan sin-
jobëte tëyoni, guëna re'ahuana tëoni, Herodesna rani jo'cabi.
Jo'caguëna, Herodes yua ba romi zingona insiguëna, bago'ga
sani, bago pë'cagona jo'cajaco'ë.

29 Jo'cagona, ja'nrëbi, Juanre consi'cuabi baguë huani sen-
jose'ere achani, baguë ga'nihuëte injën raë'ë. Rani, baguë
ga'nihuëte sani tanhuë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

30 Ja'nrëbi jë'te, Jesús bain cuencueni saosi'cuabi se'e
baguëna ñë'ca rani, bacua yo'ojën ba'ise'e, bacua ye'yojën
ba'ise'e si'aye baguëni quëani achohuë.
31 Quëani achojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Re'oji. Yureca raijë'ën. Bain beoruna sani, bëani huajëñu,
cabi.
Ai jai jubë bainbi ëñajën, raijën ba'ijënna, Bacuare conñu
cajën yo'ojën, bacuabi yuta bacua aon aiñe poremaë'ë. Ja'nca
sëani, Jesusbi bëani huajë cocare bacuani cabi.
32 Cani, bacua se'gare sabi. Sani, yoguna cacani, bain beo
re'otona saë'ë.
33 Saijënna, ai jai jubë bainbi bacuare ëñani, Jesusre masini,
bacua saija'runa ma'abi ru'ru sani ti'anhuë. Si'a joboña
bainbi sani, baruna ti'anni ëjohuë.
34 Ëjojënna, ja'nrëbi, Jesusbi ti'anni, yogubi etani mëni, ai jai
jubë bain raisi'cuani ëñabi. Ja'nca ëñani, bacuare ai oire babi.
Oveja hua'na cuiraguë beocua'ru ba'iye ëñoñë bacua caguë,
bacuani ai ba'iye coca yihuo bi'rabi.
35 Yihuoni na'ijaiguëna, baguëre concuabi rani, baguëni
coca cahuë:
—Yua na'iji. Ën re'oto yua bain beo re'oto sëani,
36 bainre go'i güesejë'ën. Bacua yua cueñe ba'i huë'e
jo'borëanna sani, bacua cainruan, bacua aon aiñe, ja'anre
cu'eja'bë caguë, bacuare go'i güesejë'ën. Aon beocua'ë bacua,
cahuë.
37 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua se'gabi bacua aonre aonjë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua senni achahuë:
—¿Yua yëquëna sani, samu cien denario so'coña ro'iye aonre
coni rani bacuani aoñe yëguë më'ë? senni achahuë.
38 Senni achajënna, Jesusbi sehuoguë senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëan baye'ne? Sani ëñajë'ën,
cabi.
Caguëna, sani ëñani rani quëahuë:
—Te'e ëntë sarabëanre bayë. Samu ziaya hua'ire'ga bayë
yëquëna, quëahuë.
39 Quëajënna, Jesusbi si'a bainni guanseguë cabi:
—Mësacua yua jubëan ñë'cani, re'o tayahuëanna bëani
huajëjë'ën, cabi.
40 Caguëna, yequëcua cien ba'icua'ru ba'iye, yequëcua cin-
cuenta ba'icua'ru ba'iye, jubëan ñë'cani bëahuë.

41 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba te'e ëntë sara jo'jo
aonbëanre, ba samu ziaya hua'ire inni, mëiñe ëñani, Riusuni
bojoguë, Surupa cabi. Cani, aonbëanre jë'yeni, baguëre con-
cuana insibi, bainni aoñete. Insini, güina'ru, ba samu ziaya
hua'ire inni jë'yebi, si'a hua'na aiñete.
42 Ja'nca jë'yeni aonni, si'a hua'nabi anni yajihuë.
43 Anni yajirena, ja'nrëbi, Jesusre concuabi ba aon anni
jëhuasi mi'chirëanre chiani, ziaya hua'i mi'chirëanre chiani,
si'a sara samu jë'eñana bu'iye ayahuë.
44 Ba aon ainsi'cua, ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil
baë'ë.

Jesús camina sobre el agua

45 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concuani guanseguë cabi:
—Mësacua yua yoguna cacani, Betsaida huë'e jobona je'enni,
ru'ru saijë'ën. Yë'ëbi yua bainre bacua huë'eñana go'i güeseyë,
guanseguë cabi.
46 Caguëna, baguëre concuabi saë'ë. Saijënna, baguë yua
bainre go'i güeseni, ja'nrëbi cubëna mëni, Riusu naconi ujabi.
47 Ujaguë na'iguëna, ñami ti'anguëna, Jesusbi cubëte te'e
hua'guë ba'iguëna, baguëre concuabi jobo zitarate ba'ijën,
go'iye tutuguëna, ai jëja ro'ajën, ro guajahuë.
48 Guajajën ñatajaijënna, ñata ñami ba'iguëna, Jesusbi ëñani,
bacua ba'iru tëca zitara canja'an ganiguë raji'i. Rani, bacuare
tayojeiye saiye'ru ëñoguëna,
49 bacuabi ëñani, Huatibi raiji ro'tajën,
50 ai quëquëreba quëquëjën, ai jëja güihuë. Güijënna, Jesusbi
bacuani cabi:
—¡Mësacua jëja recoyo bajë'ën! ¡Yë'ë'ë! ¡Quëquëye beoye
ba'ijë'ën! cabi.
51 Cani ja'nrëbi, bacua yoguna cacaguëna, tutubi carajaji'i.
Carajaquëna, bacuabi gue ro'taye beoye ai ëñajën rën'ë.
52 Ëñajën rëinjën, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'ise'e, bain
jubë aonguë ba'ise'e, ja'anre te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Yuta
bacua ye'yeni si'a recoyo ro'taye ai carabi bacuare.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

53 Ja'nrëbi, zitarate je'enni, Genesaret yijana ti'anhuë.
Ti'anni, yogute gueonni,
54 mëijënna, bain hua'na baru ba'icuabi Jesusre ëñani masi-
huë.
55 Masini ja'nrëbi, si'a ca'ncoñabi bacua ju'incuare camañare
uinjënna, Jesús ba'irute quëajënna, baguëna cuanni rahuë.
56 Ja'nca rajënna, bacuare huachobi. Si'a baru ba'i huë'e
joboñana ti'anni, huë'e joboña ca'ncoñana ti'anni ba'iguëna,
bacua rau ju'incuare rani, bacua huë'e jobo ma'a yëruhuana
uanni ëjoni, Jesusbi raiguëna, Më'ë can na'mi se'gare pa'roni

huajëja'bë cajën, Jesusni sen'ë. Senjënna, si'acua baguëni pa'rocuabi huajë hua'na go'ya raë'ë.

7

Lo que hace impuro al hombre

1 Ja'nrëbi, fariseo bainbi ira coca ye'yocua naconi, Jerusalenbi rani,
2 Jesusre concuare ëñato, yequëcuabi bacua ëntë saraña si'si sarañare bajën, bacua aonre ainjën baë'ë. Ëntë abuma'isi'cuare sëani, fariseo bainbi bacuani bëinjën ëñahuë.
3 Fariseo bain, si'a judío bainbi bacua aonre aiñe yëto, ru'ru ai tayejeiye ëntë abuyë. Bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë.
4 Aon coruna sani rani, bacua ëntë yua re'oye abuma'itoca, bacua aonre ainma'iñë. Ro bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'ojën, bacua gono ro'rohuëanre zoaye, bacua sotoroanre, bacua guënaroanre re'oyera zoaye, ja'anre ai cuirajën yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojën ba'icua, fariseo bain, ira coca ye'yocua, bacuabi Jesusre tëhuoni, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ëre concua queaca yo'ojën, mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tin yo'oye'ne? Ro si'si ëntë sarañate bajën, bacua aonre ainjën, ai gu'aye yo'oyë, senni achajën bën'ë.
6 Ja'nca bëinjënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coqueyë. Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi mësacua ba'iyete ro'tani, ai masiye toyani jo'cabi:

Judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ëñañe'ru ëñojën, ro bacua yi'oboan se'gabi ro re'oye achoye cajën, ro coqueyë.
Ja'nca cajën, bacua recoñoabi baguëni ro'tamajën ba'iyë.

7 Ro coquejën, Riusuni ro gugurini rëanjën ba'iyë.

Ro bain ro'tase'e se'gare ye'yojën, Riusu cocareba'ë cajën, ro coqueyë, toyani jo'cabi Isaías.

8 Mësacua'ga Isaías toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, ro coquejën ba'iyë. Riusu cocarebare ro jo'cani senjojën, ro bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'iyë. Mësacua ocobëan, uncu ro'rohuëan, ja'anre re'oye zoañu cajën, ro mësacua ira bain yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru ro ta'yejeiye yo'ojën ba'iyë.
9 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'oñu cajën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro jo'cani senjohuë mësacua.
10 Riusu bainguë Moisesbi coca guanseni jo'cabi: “Më'ë pë'caguë, më'ë pë'cago, bacuare te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën. Bainguëbi baguë pë'caguë sanhuëni gu'aye catoca, baguëni huani senjojë'ën” guanseni jo'cabi.

11 Ja'nca guanseni jo'caguëta'an, mësacuabi ro tin ye'yojën,
bainre ñaca cayë: “Mësacuabi mësacua pë'caguë, pë'cago,
bacuani: Yë'ë baye si'aye Corbán ba'iji. Riusuna insise'e'ë
cayë.
12 Ja'nca insise'ere sëani, mësacuana insiye porema'iñë,
ja'anre catoca, mësacua pë'caguë sanhuëni conni cuiraye
yo'oma'ijë'ën.” Ja'an cocare huacha ye'yojën ba'iyë mësacua.
13 Ja'nca ye'yojën, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro cara-
jei güesejën, ro mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere
ro ye'yojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën, mësacua yequë yo'o ai
ta'yejeiye ro yo'oreba yo'ojën ba'iyë, cabi Jesús.

14 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre se'e choini, bacuani yihuoguë
cabi:

—Mësacua si'acua yë'ëre achani ye'yejë'ën.

15 Bain aon ainse'ebi gu'a bain'ru ruiñe beoye ba'iyë. Bain
recoyo ro'tani case'e se'ga, ja'an se'gabi gu'ajeijën ba'iyë.

16 Mësacua ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cani achobi.

17 Ja'nca cani, ja'nrëbi, bainre jo'cani, baguë huë'ena go'ini
cacaguëna, baguëre concuabi baguë ye'yo coca yure case'ere
senni achahuë.

18 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—¿Mësacua'ga ro huesë ëaye achare? Ja'nca ba'itoca, mësacua
te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Bain aon ainse'ebi bacuani
gu'aye yo'o güesema'iji.

19 Bain aon ainse'ebi bacua recoyona ti'anma'iji. Guëtabë
se'gana ti'anni, ja'nrëbi, ro anni saoye se'gabi etani huesëji,
sehuobi.

Ja'nca sehuoguë, si'a aon re'o aon ba'iye cabi.

20 Ja'nca cani, bacuani yihuoguë quëabi:

—Bain recoyo ro'tani yi'obobi case'e, ja'anbi cajën, ro
gu'ajeijën ba'iyë.

21 Bainbi ro recoyo ro'tajën, gu'aye se'gare ro'tani gu'aye
yo'ojën ba'iyë. Ëmëcua, romicua, sa'ñeña ro yahue bajën, ro
a'ta yo'ojën,

22 bonsere ro ëa ëñajën, bainre gu'aye cajën, bacua
se'gare'ru huanoñe ro'tajën, ro huesë ëaye yo'oreba yo'ojën
ba'iyë.

23 Ja'nca gu'aye ro'tajën, recoyo se'gabi ro'tani yo'ojën,
gu'ajeijën ba'iyë bain hua'na, yihuoguë quëabi Jesús.

Una extranjera que creyó en Jesús

24 Ja'nrëbi, Jesusbi sani, Tiro, Sidón, ja'anruan ba'i yijana
ti'anbi. Ti'anni, Bainbi yë'ë ënjo'on ba'iyete achama'ija'bë
caguë, baru ba'i huë'ena cacani, te'eguë ba'iye ro'tabi. Ja'nca
ro'taguëta'an, te'eguë ba'iye poremaji'i.

25 Yeco romigobi baguë ba'iyete achani, baguëna rani,
baguë guëon na'mina gugurini rëango.
26 Judía baingo beogo. Tin baingo, Sirofenicia baingo
ba'igona, bago zin hua'gobi gu'a huati cacasi'co baco'ë. Ja'nca
ba'igona, pë'cagobi Jesusna rani, bago gu'a huati etoni saoye
senco'ë.
27 Sengona, Jesusbi ye'yo cocabi sehuobi:
—Yë'ë bain se'gare coñe bayë ru'ru. Tin bainre ru'ru con-
toca, gu'aji. Bain zin hua'na aonre ëani, jo'ya yai hua'nana
aoñe, ja'nca yo'otoca, gu'aji, sehuobi.
28 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Te'e ruiñe cahuë më'ë Ëjaguë. Ja'nca caguëta'an, zin
hua'nabi aonre ainjën, bacua aon zi'ngare mesa yijacuana
tonjënna, jo'ya yai hua'nabi chiani aiñë, cago.
29 Ja'nca cagona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Ai re'oye sehuohuë më'ë. Ja'nca sëani, më'ë huë'ena
go'ijë'ën. Gu'a huatibi më'ë zin hua'gore gare jo'cani saji'i,
quëabi.
30 Quëaguëna, bagobi go'ini ëñato, zin hua'gobi camate
unco'ë. Gu'a huati gare etani saisi'quëbi baji'i.

Jesús sana a un sordomudo

31 Ja'nrëbi, Jesús yua Tirobi sani, ja'nrëbi Sidonbi sani,
Decápolis huë'e joboñabi sani, Galilea zitarana ti'anbi.
32 Ti'anguëna, yequëcuabi bacua bainguëte baguëna sani
ëñohuë. Ja'anguë yua ganjo achama'iguë, hue'nhue coca
caguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguëte ëñojën, Jesús ëntë sarabi
pa'roni huachoye sen'ë.
33 Senjënna, Jesusbi baguëte bain ba'irubi quëñoni, ca'ncona
sabi. Sani ja'nrëbi, baguëëoñoabi yua ba bainguë gan-
joroanna guioni, ba bainguë zemeñona gore tonni tëobi.
34 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, mëiñe ëñani, ba bainguëni oire bani,
ja'nrëbi:
—¡Efata! cabi. Bain cocabi cato, ¡Ja'anse'e ti'jija'guë! cabi.
35 Ja'nca caguëna, ba bainguë ganjo, baguë zemeño, yua
ja'anse'e ti'jiguëna, baguë yua huajë raji'i. Re'oye coca caye
porebi.
36 Ja'nca huajë raiguëna, Jesusbi bain hua'nani guanseguë,
"Yequëcuani gare quëani achoma'ijë'ën" guanseguë cabi. Cani,
quë'rë guansese'eta'an, ba hua'nabi quë'rë cani achohuë.
37 Ja'nca cani achojën, ai ëama'iñereba ëñajën rëinjën, coca
cahuë:
—Baguë yo'o yua si'aye ai re'oye yo'oji. Ja'nca yo'oguëna,
ganjo achama'icuabi achaye poreyë. Yi'o ma'tëbë ba'icua'ga
coca caye poreyë, cajën bojohuë.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, ai jai jubë bainbi
ñë'ca raijënna, bacua aon aiñe beobi. Beoguëna, Jesusbi
baguëre concuare choini, bacuani cabi:
2 —Ën bainbi samute umuguseña yë'ë naconi ba'ijën, aon
aiñe beojënna, bacuani ai oire bayë yë'ë.
3 Bacua huë'ena go'i güesetoca, bacua yua ro aon gu'ana
ju'incuabi ma'ana ro pa'npani gurujaiyë. Yequëcua yua ai so'o
raisi'cua ba'iyë, cabi.
4 Caguëna, baguëre concuabi sehuoye senni achahuë:
—Yua ën re'oto beo re'oto ba'iguëna, ¿guere bacuani aon
aoñe'ne mai? senni achahuë.
5 Senni achajënna, Jesusbi bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jo'jo aonbëan quejeibëanre baye'ne? senni
achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samubëanre bayë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, ja'nrëbi, Jesusbi bainre yua yijana bëaye
guansebi. Ja'nca guanseni, ba aonbëan te'e ëntë sara
samubëanre inni, Riusuni Surupa cani, ba aonbëanre jë'yeni,
baguëre concuana insibi. Insiguëna, bacuabi yua bain
hua'nana huo'hueni insihuë.
7 Ziaya hua'ire'ga samu rëño hua'nare bahuë. Ja'an hua'ire
Jesusna insijënna, Jesusbi ba hua'ire re'oye cani, bainna
huo'hueye guansebi.
8 Guanseguëna, si'a hua'nabi aon anni yajihuë. Anni ya-
jirena, ja'nrëbi, aon anni jëhuase'ere chiani, te'e ëntë sara samu
jë'eña bu'iye ayahuë.
9 Ba aon ainsi'cuare cuencueto, cuatro mil ba'icua'ru baë'ë.
Ja'nrëbi, Jesús yua bacuare go'i coca cani,
10 baguëre concua naconi yoguna cacani, Dalmanuta yijana
saë'ë.

Los fariseos piden una señal milagrosa

11 Sani ti'anjënna, ja'nrëbi, fariseo bainbi Jesusre tëhuo
rani, baguëni coca senni acha bi'rahuë. Baguëni huacha
sehuo güeseñu cajën, baguëni: "Ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën.
Guënamë re'otobi etoni ëñojë'ën" senni achahuë.
12 Senni achajënna, Jesusbi ai sa'ntiguë, bacuani bëinguë
cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñojë'ën
yë'ëre caye'ne? Mësacuani ganreba caguë quëayë. Ta'yejeiye
yo'o yua mësacuani gare ëñoma'iñë yë'ë, cabi.
13 Cani ja'nrëbi, bacuare jo'cani, yoguna se'e cacani, zitara
të'huina se'e je'enni saji'i.

La levadura de los fariseos

14 Ja'nca saiguëna, baguëre concuabi yogute ba'ijën, aonre
saye huanë yehuë. Te'e jo'jo aonbë se'gare bahuë.
15 Ja'nca bajënna, Jesusbi bacuani guanseguë cabi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Fariseo bain, Herodes bain, bacua
aon huo'coye ro'tamajën ba'ijë'ën, guanseguë cabi.
16 Caguëna, baguëre concuabi sa'ñeña coca ca bi'rahuë:
—Aonre saye huanë yesi'cua sëani, ja'anre maini guanseguë
cabi baguë, cahuë.
17 Cajënna, Jesusbi bëinguë cabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, aonre saye huanë yehuë
caye'ne? Mësacua yuta ye'yema'icua ba'iyë. Yuta ro huesë
ëaye achajën ba'iyë. Mësacuare recoyo ro'taye ai caraji.
18 Mësacua ñaco bajën, ¿guere yo'ojën ëñama'iñe'ne? Mësacua
ganjo bajën, ¿guere yo'ojën achama'iñe'ne? Mësacuabi ro
ro'tajën, ro huanë yejën ba'iyë.
19 Yë'ëbi te'e ëntë sara jo'jo aonbëanre jë'yeni cinco mil
bainre aonguëna, mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei
jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Si'a sara samu jë'eña, sehuohuë.
20 Sehuojënna, baguë yua se'e senni achabi:
—Yë'ëbi te'e ëntë sara samu aonbëanre jë'yeni, cuatro mil
bainni aonguëna, mësacuabi aon anni jëhuase'ere chiani, ¿quejei
jë'eñara bu'iye ayare'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Te'e ëntë sara samu jë'eña, sehuohuë.
21 Sehuojënna, baguë yua bacuani:
—¿Yuta achama'iñe mësacua? senni achabi.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

22 Ja'nrëbi jë'te, Betsaidana ti'anhuë. Ti'anjënna, yequëcuabi
ñaco ëñama'iguëte Jesusna rani, Baguëte pa'roni huachojë'ën,
sen'ë.
23 Ja'nca senjënna, Jesusbi ñaco ëñama'iguëni ëntë sarana
zeanni, huë'e jobo ca'ncona sabi. Sani ja'nrëbi, baguë ñacona
gore tonni tëoni, baguë ëntë sarañabi baguëna pa'roni, ja'nrëbi,
baguëni coca senni achabi:
—¿Më'ë guere ëñaguë'ne? senni achabi.
24 Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi sëtani ëñani sehuobi:
—Bainre ëñañë yë'ë. Bain ganicua ba'icuareta'an, sun-
quiñëa ba'iye'ru yë'ëre ëñoñë, cabi.
25 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua se'e baguë ëntë sarañabi
baguë ñacona pa'roguëna, baguëbi se'e sëtani ëñato, si'aye te'e
ruiñe ëñaguë baji'i. Gare huajë raisi'quë baji'i.
26 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua baguëni cabi:

—Ba huë'e jobona se'e saima'ijë'ën. Yë'ë yure huachose'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën caguë, më'ë huë'ena go'ijë'ën guanseni jo'cabi Jesús.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

27 Ja'nrëbi jë'te, Jesús, baguëre concua naconi, bacuabi yua Cesarea Filipo huë'e joboña tëca saë'ë. Sani, ma'abi ganijënna, Jesusbi baguëre concuani coca senni achabi:

—Bainbi yë'ëre coca cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.

28 Senni achaguëna, sehuohuë:

—Yequëcuabi më'ëre cajën, Juan Bautizaguë'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Elías'bi, më'ëre cayë. Yequëcuabi, Riusu bainguë raosi'quë'bi, më'ëre cayë, sehuohuë.

29 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi Jesús:

—Mësacua'ga cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre caye'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, ja'nrëbi, Pedrobi sehuobi:

—Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba'ë. Ba Cristo ba'iguë'ë më'ë, sehuobi.

30 Ja'nca sehuoguëna, Jesusbi bacuani guanseguë:

—Mësacua yua ja'anre yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën, cabi.

Jesús anuncia su muerte

31 Ja'nrëbi, baguëre concuare yihuoguë ca bi'rabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba sëani, ai ta'yejeiye ja'siye ai yo'oye bayë yë'ë. Israel bain ira ëjacua, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, ja'ancuabi yë'ëre ai je'o bajën, yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjocuata'an, samute umuguseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë caguë, bacuani te'e ruiñera quëabi.

32 Ja'nca quëaguëna, Pedro yua baguëte ca'ncona sani, baguëni ai bëinguë cabi.

33 Caguëna, Jesusbi yua baguë yequë concuana bonëni, Pedroni bëinguë sehuoguë cabi:

—¡Quëñëni saijë'ën! ¡Zupai huati caye'ru cayë më'ë! Riusu ro'taye'ru tin ro'tayë më'ë. Ro bain ro'taye'ru te'e ro'tayë më'ë, cabi Jesús.

34 Cani ja'nrëbi, baguëre concua, bain hua'na baru ba'icua, bacuare choini, bacuani coca yihuoguë quëabi:

—Bainbi yë'ëni te'e coñe yëtoca, bacua ba'iyete ro'tama'ijën ba'ija'bë. Bainbi crusu sa'cahuëna ju'iñe ro'tani, yë'ë naconi te'e ganijën raija'bë.

35 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huesëni si'ayë. Yë'ë ba'iye, Riusu cocareba, ja'anre quëani achojën,

ja'an ro'ina junni huesëtoca, bacuabi go'ya rani huajëreba huajëja'cua'ë.
36 Bainbi si'a ën yija ba'iyete coni bani, ja'nrëbi junni huesëtoca, bacua bonsere baye gare porema'iñë. Ro guaja yo'o yo'osi'cua ba'iyë.
37 Bacuabi gare se'e go'ya rani bonse baye gare porema'iñë.
38 Yë'ëre gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë cocareba ye'yose'ere gu'a güeni senjoñe ro'tatoca, yë'ë'ga bacuare güeni senjoja'guë'ë. Ën yija bainbi ai gu'aye yo'ojën, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'ijënna, mësacuabi bacua naconi te'e conjën ba'itoca, yë'ë bënni senjo umuguse ti'anguëna, mësacuare güeni senjoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi, yë'ë Taita Riusu naconi, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'na naconi, ai ta'yejeiye ai go'sijeiye raiguë, yë'ë bainrebare inguë raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

9

1 Ja'nca quëani, ja'nrëbi, bacuani se'e yihuoguë cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua yequëcua ënjo'on nëcacuabi yuta junni huesëma'iñë. Ru'ru, Riusubi ënjo'ona ti'anni, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ëñoguëna, mësacuabi ëñaja'cua'ë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

2 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e umuguseña ba'ini, Jesusbi yua ai ëmë cubëna mëji'i. Mëni, Pedro, Santiago, Juan, bacua se'gare ja'anruna mëabi. Mëani, bacuabi ëñajënna, baguë ba'iye yua tin ëñobi.
3 Baguë caña yua ai ta'yejeiye pojeiyereba ai go'sijei cañara runji'i. Caña zoacua si'acuabi baguë cañate zoatoca, ta'yejeiye pojei caña zoaye gare porema'iñë.
4 Ja'nrëbi, Elías, Moisés, bacuabi gaje meni nëcahuë. Jesús naconi coca cajën nëcahuë.
5 Ja'nca nëcajënna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ¡maibi ënjo'onre ba'ijënna, ai re'oye ba'iji! Ja'nca sëani, samute huë'erëanre yo'oñu. Te'e huë'erë më'ëna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Moisesna yo'ocaiyë. Te'e huë'erë Elíasna yo'ocaiyë, cabi.
6 Jesusre concuabi ai quëquësi hua'na ba'ijënna, Pedrobi ro huesë ëaye coca cabi.
7 Caguëna, ja'nrëbi, oco picobi nëca meni, si'acuare na'oguëna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin'bi. Yë'ë ai yësi'quë'bi. Baguëbi coca caguëna, mësacua achajën ba'ijë'ën, achoni raobi.
8 Ja'nca achoni raoguëna, ba hua'nabi bonëjeiñe ëñani, Jesús se'gare ëñahuë. Yequëcuabi gare beohuë.

9 Ja'nrëbi, cubëbi gajejën, Jesusbi bacua ëñase'ere yequëcuani
quëani achoye beoye ba'ijë'ën guanseguë cabi. Yë'ë, Bain-
guë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonni go'ya raiguëna,
ja'nrëbi, yequëcuani quëani achojë'ën cabi.
10 Ja'nca caguëna, bacua se'gabi bacua ëñase'ere
yahue masijën, yequëcuani quëani achomaë'ë. Quëani
achoma'icua'ga yua sa'ñeña coca senni achajën, baguë junni
tonni go'ya raiye caguë, guere caguë'ne, sa'ñeña senni achajën
baë'ë.
11 Ja'nca senni achajën, ja'nrëbi Jesusni senni achahuë:
—Ira coca ye'yocuabi, Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji cajën,
¿guere ro'tajën caye'ne? senni achahuë.
12 Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Te'e ruiñe cayë bacua. Elíasbi ru'ru ti'an raiye ba'iji. Si'aye
mame re'huaguë raiji. Ja'nca re'huaguë raiguëta'an, Riusu
coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë ba'iyere'ga quëaji. Yë'ë
yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiye ja'siye ai
yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëni je'o ëñajën ba'ija'cua'ë.
13 Elías ba'iyete cato, mësacuani ñaca quëayë yë'ë. Yua ti'an
raisi'quë'bi baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Elíasre je'o bacuabi ro
bacua gu'a ëase'e'ru baguëni güina'ru gu'aye yo'ojën baë'ë,
sehuoguë quëabi Jesús.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

14 Ja'nrëbi jë'te, baguë yequë concua ba'iruna ti'anni ëñato,
ai jai jubë bain, ira coca ye'yocua naconi baë'ë. Ira coca
ye'yocuabi yua baguëre concua naconi bëin coca cajën baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijën, ja'nrëbi, Jesusni ëñani, si'a bainbi ai ëñajën
rëinjën, baguëna besa sani saludahuë.
16 Saludajënna, Jesusbi baguëre concuani senni achabi:
—¿Mësacua yua gue coca bacua naconi cajën ba'iye'ne?
senni achabi.
17 Senni achaguëna, yequë bainguë ba jubë bain naconi
ba'iguëbi sehuoguë quëabi:
—Ëjaguë, yë'ë zin hua'guëte më'ëni ëñoguë raë'ë. Gu'a huati
cacasi'quë sëani, yi'o ma'tëbë ba'iji.
18 Baguëbi pasiaguë saiguëna, ba huatibi baguëni hue'nhue
yo'oni, baguëte yijana ro jëjoni saoni taonguëna, baguë
yi'obobi chiri mëani to'inji. Mëani tonni, gunjire ai jëja
guëonni, si'a ga'nihuë garani, ai yo'oji. Ja'nca ba'iguëna, më'ëre
concuanni huati etoye sen'ë yë'ë. Senguëna, bacuabi etoye
poremaë'ë, cabi baguë.
19 Caguëna, Jesusbi ai sa'ntiguë, baguëre concuani cabi:
—¡Yë'ëni si'a recoyo ro'taye ai caraji mësacuare! ¡Ro bain
ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë mësacua! ¿Mësacua ye'yeyete quejei

zoe yuta ëjoye ba'iye'ne yë'ë? Ba hua'guëre yua yë'ëna rajë'ën,
cabi.
20 Caguëna, ba zin hua'guëre rajënna, ba gu'a huatibi Jesusni
ëñani, zin hua'guëni ai jëja hue'nhue yo'obi. Yo'oguëna, baguë
yua yijana tanni, bo'neguë uinguë, baguë yi'obobi chirire
mëani tonni, ai yo'obi.
21 Ai yo'oguëna, Jesús yua baguë pë'caguëni senni achabi:
—¿Quejei zoe huatire baguë'ne baguë? senni achabi.
Senni achaguëna, pë'caguëbi sehuobi:
—Baguë zinrënna gu'a huatire baji.
22 Gu'a huatibi cue'yonica, baguëni huani senjoza caguë,
yua toabo, ziaya, ja'anruanna jëjoni saoni tonji. Ja'nca
ba'iguëna, më'ëbi poretoca, yëquënani oireba oiguë conjë'ën,
cabi.
23 Caguëna, Jesús cabi:
—Më'ëbi yë'ë poreyete si'a recoyo ro'tatoca, baguëni hua-
choyë yë'ë. Bainbi yë'ë yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tatoca,
Riusubi bacuare si'aye yo'ocaiji, cabi.
24 Caguëna, ja'nrëbi, ba pë'caguëbi si'a jëja güiguë sehuobi:
—¡Më'ëna si'a recoyo ro'tayë yë'ë! ¡Më'ëni si'a recoyo ro'taye
caratoca, yë'ëre oireba oiguë conjë'ën! güiguë cabi.
25 Caguëna, ai jai jubë bainbi ñë'ca raijënna, Jesusbi ëñani, ba
gu'a huatini bëinguë guanseguë cabi:
—Më'ë gu'a huati, yi'o ma'tëbë huati, ganjo achama'i güese
huati, ja'an ba'iguëna, më'ëni si'a jëja guanseguë cayë yë'ë.
Ba zin hua'guëre gare etani saijë'ën. Baguëte gare se'e caca
raima'iguë ba'ijë'ën, cabi.
26 Caguëna, gu'a huatibi ai jëja güini, zin hua'guëni se'e
hue'nhue yo'oni, ju'insi'quë'ru jo'cani, gare etani saji'i.
Saiguëna, bain hua'nabi, Yua junji'i baguë, cahuë.
27 Cajënna, Jesusbi baguë ëntë sarare zeanni, baguëte
huëabi. Huëaguëna, zin hua'guëbi huajë rani nëcabi.
28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë huë'ena go'ini ba'iguëna, baguëre
concuabi baguëni senni achahuë:
—¿Yëquëna hua'na guere yo'ojën, gu'a huatire etoni saoye
poremate'ne? senni achahuë.
29 Senni achajënna, sehuobi:
—Mësacua yua aon aiñe jo'cajën, Riusuni ujareba ujajën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, ja'an huati hua'ire etoni saoye
gare porema'iñë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

30-31 Ja'nrëbi, bacuabi barubi sani, Galilea ma'aja'an gani-
jaë'ë. Jesús yua baguëre concuani coca yihuoguë sëani,

yequëcuabi baguë ganiñete masima'ija'bë caguë, bacua naconi yahue ganiguë saji'i. Baguëre concuani coca yihuoguë, baguë ba'ija'yete quëabi:

—Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, gu'a bainna insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi yë'ëni huani senjoja'cua'ë. Huani senjorena, ja'nrëbi, samute umuguseña ba'ini, yë'ëbi go'ya raija'guë'ë, quëabi.

32 Quëaguëna, baguëre concuabi ro huesë ëaye achahuë. Baguë coca yihuose'ere senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿Quién es el más importante?

33 Ja'nrëbi, bacuabi Capernaum huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, bacua huë'ena cacani ba'ijënna, Jesusbi bacuani senni achabi:

—¿Mësacua gue coca cajën rate'ne? senni achabi.

34 Senni achaguëna, ro sehuoye beoye achahuë. Bacuabi ma'a raijën, bacua quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'yete sa'ñeña ro'tajën, sa'neña cajën bëinjën raë'ë.

35 Ja'nca sëani, Jesusbi bëani, baguëre concua si'a sara samucuare choini, bacuani yihuoguë cabi:

—Bainguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iye yëtoca, quë'rë yo'je ba'iguë ruiñe baji. Si'a bain yo'o con hua'guë'ë cajën, si'acuani conni cuiraguë ba'ijë'ën, cabi.

36 Cani ja'nrëbi, zin hua'guëre choini, bacua joborana rani nëcobi. Ja'nrëbi, baguëte cuanni, si'nquina ñoni, bacuani yihuoguë cabi:

37 —Bainbi yë'ëni re'oye yo'oni coñe ro'tatoca, zin hua'guë, ënquë ba'iguëre'ru re'oye ro'tani yo'ojën conjë'ën. Ja'nca yo'otoca, yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñajën ba'itoca, yë'ë Taitare'ga, yë'ëre raosi'quë, ja'anguëre'ga te'e ruiñe ëñajën ba'iyë, yihuoguë cabi Jesús.

El que no está contra nosotros está a nuestro favor

38 Caguëna, ja'nrëbi, Juanbi baguëni quëabi:

—Ëjaguë, yequë bainguë Më'ëni te'e coñë yë'ë, caguëbi huati hua'ire etoni saoguëna, yëquënabi ëñahuë. Ëñani, mai naconi te'e ba'ima'iguëre sëani, baguëte ënsehuë, cabi.

39 Caguëna, Jesusbi sehuobi:

—Ja'an yo'ocuare ënsema'ijë'ën. Yë'ëni coñe cacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoni, ja'nrëbi jë'te, yë'ëre gu'aye caye gare porema'iñë.

40 Maini gu'aye yo'omajën ba'icuabi maire te'e conjën ba'iyë.

41 Si'a bainbi, mësacuare, Cristo bainrebare sëani, Mësacuare re'oye conñu cajën, oco se'gare mësacuana uncuatoca, Riusubi

baguë ta'yejeiye insija'ye ro'tase'ere bacuana jo'caye beoye insija'guë'bi, cabi Jesús.

El peligro de caer en pecado

42 Cani ja'nrëbi, bacuani yihuoguë cabi:

—Zin hua'na ënquë'ru ba'icuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, ai bojoyë yë'ë. Bainguëbi yua te'e zin hua'guë se'gani gu'a jucha yo'o güesetoca, baguëni ai bënni senjoja'guë'bi Riusu. Ru'ru, jai gata to'obëbi inni, baguë ñaje tëcana gueonni, baguëte jai ziayana senjoni rëotoca, baguëre quë'rë re'oye ba'ire'abi.

43 Më'ë ëntë sarabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ëntë sarare të'cani senjojë'ën. Te'e ëntë sara se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ëntë sarañare baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.

44 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji.

45 Më'ë guëonbi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë guëonre të'cani senjojë'ën. Te'e guëon se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu guëoñare baguëbi ba toana senjonsi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.

46 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji.

47 Më'ë ñacogabi gu'a juchare yo'o ëaye ro'tatoca, më'ë ñacogate rutani senjojë'ën. Te'e ñacoga se'gare baguëbi Riusu ba'i jobona ti'antoca, quë'rë re'oye ba'iji. Samu ñacogañare baguëbi ba toana senjosi'quë ba'itoca, ai gu'aye ba'iji. Ja'an toare yayoye gare porema'iñë.

48 Baru ba'i peco hua'nabi gare carajeiye beoye ba'ijënna, baru ba'i toabi gare yayaye beoye ba'iji.

49 Jo'ya hua'nare huani, Riusu misabëna uanni, toabi ëoni insito, ru'ru onhuabi so'oñe bayë. Riusu bain hua'na'ga Riusuna insisi'cua sëani, toana ëosi'cua ba'iye'ru, yë'ë ro'ina ai yo'oye bayë. Ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë ai re'oye ba'iji.

50 Onhuabi so'ontoca, hua'ibi ai hua'i sënguë ba'iji. Gu'a onhua ba'itoca, onhua huanoma'iñe ba'itoca, hua'i sënma'iji. Gu'aji. Mësacua'ga ëñare bajën, recoyo gu'ajeiye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Capernaum huë'e jobobi sani, Judea yija, Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anruna

saji'i. Sani, bainbi ñë'ca raijënna, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru bacuani coca yihuoguë ye'yoguë baji'i.

2 Ba'iguëna, fariseo bainbi ti'an rani, Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni cocare ro coquejën senni achahuë:

—¿Bainguëbi baguë rënjore jo'cani senjoñe poreguë? senni achahuë.

3 Senni achajënna, Jesús sehuoguë senni achabi:

—Moisesbi coca guanseni jo'caguë, ¿guere mësacuani guanseguë'ne? senni achabi.

4 Senni achaguëna, sehuohuë:

—Moisés coca guanseni jo'case'ere ëñato, bain rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, bagote senjo cocare utina toyani, bagona insijë'ën, cani jo'case'e baji'i, sehuohuë.

5 Sehuojënna, Jesús cabi:

—Mësacua achaye güecuare sëani, Moisesbi ja'an cocare mësacuani guanseni jo'cabi.

6 Ja'nca jo'caguëta'an, ru'rureba ba'isirën, Riusubi si'aye re'huani jo'caguë, bainre re'huaguë, ëmëguëte, romigote, re'huani jo'cabi.

7 Ja'nca re'huani jo'cani, ën cocare guanseni jo'cabi: "Ëmëguëbi baguë pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani, baguë rënjoni zi'inni ba'ijë'ën.

8 Ja'nca ba'iguëna, ba samucuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë" guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca guanseni jo'caguëna, bacua yua samucua ba'iye'ru ba'ima'iñë. Te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë.

9 Ja'nca ba'ijënna, Riusu re'huani zi'nzi güesese'e sëani, ro bainbi gare quë'ñema'ija'bë, cabi Jesús.

10 Cani, ja'nrëbi huë'ena ti'anni ba'ijënna, baguëre concuabi ba coca guansese'ere ro'tani, baguëni se'e senni achahuë.

11 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Ëmëguëbi baguë rënjore senjoni, yeconi huejatoca, ja'anrë ba'isi'coni ai gu'aye yo'oji.

12 Romigobi bago ënjëre senjoni, yequëni huejatoca, ai gu'aye yo'ogo, cabi Jesús.

Jesús bendice a los niños

13 Ja'nrëbi jë'te, yequëcuabi bacua zin hua'nare rani, Jesusbi baguë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'oye cani jo'caja'guë cajën, baguëni tëhuohuë. Tëhuojënna, Jesusre concuabi bacuani bëinjën cani ënsehuë.

14 Ënsejënna, Jesusbi ëñani, baguëre concuani bëinguë cabi:

—Zin hua'nabi yë'ëna raija'bë. Bacuare ënsema'ijë'ën. Zin hua'na recoyo ro'taye'ru ba'icua, ja'ancuabi Riusu ba'i jobo ba'icua'ë.

15 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë: Bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, zin hua'na recoyo ro'tajën ba'iye'ru yë'ëni si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca recoyo ro'tama'icuabi Riusu ba'i jobona gare ti'anma'ija'cua'ë, cabi Jesús.

16 Cani ja'nrëbi, zin hua'nare cuainguë, baguë ëntë sarañabi bacuana pa'roni, bacuare re'o cocare cani jo'cabi.

Un hombre rico habla con Jesús

17 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e saiguëna, yequë bainguëbi baguëna huë'huë rani, baguëna gugurini rëanni, coca senni achabi:

—Ëjaguë, më'ë yua re'o bainguëre sëani, më'ëni coca senni achaguë raë'ë. Riusu ba'i jobona sani, carajeiye beoye si'arën huajëguë ba'iyete yëyë yë'ë. Baruna ti'anto, ¿guere ru'ru yo'oye baye'ne yë'ë? caguë senni achabi.

18 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iyete caguë'ne? Riusu se'ga re'oye yo'oguë'bi ba'iji. Yequëcua re'oye yo'ocua beoyë.

19 Më'ëbi carajeiye beoye huajëguë ba'iye yëtoca, Riusu coca guanseni jo'case'ere yo'oguë ba'ijë'ën. Riusu cocare ëñato, "Yequëni yeconi yahue bani a'ta yo'oma'ijë'ën. Bainre huani senjoma'ijë'ën. Bonsere jianma'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete coquemajën ba'ijë'ën. Ro coqueye yo'oma'ijë'ën. Më'ë pë'caguëni pë'cagoni te'e ruiñe ëñaguë ba'ijë'ën" ja'an cocare toyani jo'case'e ba'iguëna, më'ëbi masiyë, sehuobi Jesús.

20 Sehuoguëna, ba bainguëbi cabi:

—Ëjaguë, Riusu coca guansese'ere yë'ë zinrënna achani yo'oguë ba'iyë yë'ë, cabi.

21 Caguëna, Jesusbi baguëni oiguë ëñani, baguëni yihuoguë cabi:

—Te'e yo'oye se'ga caraji më'ëre. Më'ë bonse si'ayete injani, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca insitoca, Riusu bayete ai ta'yejeiye coreba coja'guë'ë më'ë. Ja'nca coja'guë sëani, yë'ëre te'e conguë, ro junni tonja'guë'ru ba'iye yë'ë naconi te'e conguë raijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

22 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi achani, ai sa'ntiguë, ro recoyo oiguë, ai ba'iye bonse baguëbi ro conma'iguë saji'i.

23 Saiguëna, Jesusbi bonëjeiñe ëñani, baguëre concuani cabi:

—¡Bonse ëjacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare! cabi.

24 Ja'nca caguëna, baguëre concuabi baguë cocare achani, ai sa'nti hua'na ruën'ë. Ruinjënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë cabi:

—Mami sanhuë. ¡Bonse ba ëaye ro'tacuabi Riusu ba'i jobona ti'añe yëcuareta'an, ai guaja'ë bacuare!

25 Camello hua'guëbi guëna miu gojena cacaye yëtoca, ai
guaja'ë baguëre. Bonse ëjaguë'ga Riusu ba'i jobona ti'añe
yëtoca, quë'rë ai guaja'ë baguëre, cabi.
26 Caguëna, bacuabi ai achajën rëinjën, sa'ñeña senni
achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe por-
eye'ne? Riusu bain tëani basi'cua gare beoyë, cahuë.
27 Cajënna, Jesusbi bacuani ëñani cabi:
—Ro bain hua'na ja'ansi'cuabi ti'añe gare porema'iñë.
Riusu se'gabi bacuare tëani baye poreji. Si'aye yo'oye poreguë
ba'iguë'bi ba'iji baguë, cabi Jesús.
28 Caguëna, Pedrobi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yëquënabi yua yëquëna bonse si'aye gare jo'cani,
më'ëni te'e conjën zi'inhuë, cabi.
29 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani ganreba yihuoguë cayë yë'ë: Bainguëbi baguë
bonse, baguë huë'e, baguë ma'yë sanhuë, baguë yo'je sanhuë,
baguë pë'caguë, baguë pë'cago, baguë rënjo, baguë zin hua'na,
baguë ba'i yija, ja'anre yë'ë ro'ina, yë'ë cocareba quëani
achoye ro'ina gare jo'cani, yë'ëni te'e conguë zi'intoca,
30 baguë yua quë'rë se'e yure ba'irënra cien viaje'ru quë'rë
coni baja'guë'bi. Huë'eña, ma'yë sanhuë, yo'je sanhuë, pë'cago
sanhuë, zin hua'na, baguë ba'i yijaña, ja'anre ai coreba coni
baja'guë'bi. Baguëna, yequëcuabi baguëni je'o bajënna, ai
ja'siye aireba yo'oguë baja'guë'bi. Ja'nrëbi, ën yija carajeirën
ti'anguëna, baguë yua gare ju'iñe beoye si'arën ba'ija'guë'bi.
31 Yureña bain, ai ta'yejeiye ba'icuabi quë'rë ëja bain ba'iye
yëcuata'an, quë'rë yo'je ba'icua'ru re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
Yure ba'icua quë'rë yo'je bain ba'icuareta'an, quë'rë ta'yejeiye
ëja bain re'huasi'cua ba'ija'cua'ë, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

32 Yureca, bacuabi ma'aja'an saijën, Jerusalén huë'e jobona
ti'añe ro'tahuë. Jesusbi ru'ru saiguëna, baguëre concuabi
quëquësi'cua ba'ijën, baguë yo'jena huaji yëjën be'teni saë'ë.
Saijënna, Jesusbi bonëni, baguëre concua si'a sara samucuare
choini, yequëcua baguëre gu'aye yo'oja'yete bacuani quëani
achoni,
33 bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, maibi Jerusalenna saijënna, mësacua masiyë.
Ja'anruna ti'anjënna, yequëcuabi yë'ë, Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëna, yë'ëre zeanni, pairi ëjacua, ira coca
ye'yocua, bacuana preso insija'cua'ë. Insijënna, bacuabi
yë'ëre huani senjoñe cani, gu'a bainna insija'cua'ë.
34 Insijënna, gu'a bainbi yë'ëre jayajën, yë'ëni huaijën, yë'ëre
go tutujën, ga'ni za'zabobi yë'ëre si'nsejën, ja'nrëbi yë'ëni

huani senjoja'cua'ë. Huani senjojënna, ja'nrëbi, samute umu-
guseña ba'ini, go'ya raija'guë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

35 Quëaguëna, ja'nrëbi, Santiago, Juan, Zebedeo mamacua
ja'an hue'ecua, bacuabi Jesusna sani cahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi senjënna, yëquënani re'oye yo'ojë'ën,
cahuë.

36 Cajënna, Jesusbi:

—¿Mësacua guere yë'ëni senni achaye'ne? senni achabi.

37 Senni achaguëna, bacua cahuë:

—Yëquënabi më'ë go'sijei re'otona ti'anni ba'ijënna,
yëquënani re'oye ëñani, te'eguëni më'ë jëja ca'ncona bëa
güesejë'ën. Yequëni më'ë ari ca'ncona bëa güesejë'ën, cahuë.

38 Cajënna, Jesusbi cabi:

—Mësacuabi ro huesë ëaye senni achajën ba'iyë. Yequëcuabi
yë'ëni ai ja'si yo'oni, yë'ëre huani senjoja'cua'ë. ¿Mësacua
güina'ru ai ja'siye ai yo'oye poreye? caguë senni achabi.

39 Senni achaguëna, bacuabi:

—Ja'nca poreyë yëquëna, sehuohuë.

Sehuojënna, Jesús cabi:

—Mësacua yua yë'ë ai yo'oye ba'iye'ru ai yo'ojën
ba'ija'cuata'an,

40 yë'ë jëja ca'ncona, yë'ë ari ca'ncona bëaye, ja'anre cuen-
cueni caye porema'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi ja'anre cuen-
cueguë, baguë se'gabi ja'anruan bëani ba'ija'cuare cuencueni
caja'guë'bi, cabi Jesús.

41 Ja'nca caguëna, baguëre concua yequëcua si'a sara
ba'icuabi achani, Santiago, Juan, bacuani bëinsi'cua ëñahuë.

42 Ja'nca ëñajënna, Jesusbi si'acuare choini, yihuoguë cabi:

—Ro bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bain, bacua yo'je ëjacua,
si'acuani ai jëja guansejën ba'iyë.

43 Ja'nca ba'icuata'an, mësacua yua ja'nca
guansema'ija'cua'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi ëja bainguë ba'iye
yëtoca, më'ë gajecuani conni cuiraguë ba'ijë'ën.

44 Ru'ru ba'iguë ba'iye yëtoca, më'ë gajecua yo'o conguë
ruinguë, si'acuare conni cuiraguë ba'ijë'ën.

45 Yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë'bi ba'iguë, yë'ëre conni
cuiracuare cu'eguë raimaë'ë. Yequëcuani cuirani conza caguë,
bain zemosi'cua etoye ro'taguë, junni tonguë raisi'quë'ë yë'ë,
yihuoguë cabi Jesús.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

46 Ja'nca cani tonni, Jericó huë'e jobona ti'anni, baguëre
concua naconi ganini, ja'an huë'e jobobi saiguëna, ai jai
jubë bainbi baguëni conjënna, ñaco ëñama'iguë, Bartimeo

hue'eguëbi ma'a yëruhuate ñu'iguë, curi senguë baji'i. Timeo mamaquë baji'i.

47 Ja'nca ba'iguëbi Jesús Nazareno raiyete achani ai jëja güiguë cabi:

—¡Jesús, mai ira taita David mamaquëbi ba'iguë'ru ba'iyë më'ë! ¡Yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.

48 Güiguëna, bain hua'nabi baguëni bëinjën, Güima'ijë'ën, baguëni cahuë. Ja'nca cacuareta'an, baguë yua quë'rë se'e jëja güiguë cabi:

—¡David mamaquë, yë'ëni oire bani conjë'ën! güiguë cabi.

49 Ja'nca caguëna, Jesusbi nëcajani, bain hua'nani:

—Baguëte choijë'ën, cabi.

Caguëna, bain hua'nabi ñaco ëñama'iguëte choini cahuë:

—Jëja bani huëijë'ën. Ëjaguëbi më'ëre choiji, cahuë.

50 Ja'nca cajënna, baguëbi yua baguë se canre tijoni senjoni, ja'nrëbi besa huëni cha'caguë, Jesusna saji'i.

51 Saiguëna, Jesusbi baguëni senni achabi:

—¿Më'ë guere yë'ëre senguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, ñaco ëñama'iguëbi Jesusni:

—Ëjaguë, ñaco ëñañe yëyë yë'ë, sehuobi.

52 Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Yua huajëguë saijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.

Caguëna, baguë yua te'e jëana ëñani, Jesús naconi ma'aja'an te'e conni saji'i.

11

Jesús entra en Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, Betfagé, Betania, ja'an huë'e jo'borëan cueñe ba'ijën, Olivo cubë ca'ncorë ba'ijën, Jesusbi baguëre concua samucuare choini,

2 coca cabi:

—Mësacua yua que huë'e jo'borëna saijë'ën. Burro bonsëguë yoni rëonsi'quë, yuta bain tuama'iguë ba'iguëna, ja'an hua'guëre tinjañë mësacua. Tinjani ja'nrëbi, baguëte jo'chini rajë'ën.

3 Yequëcuabi ¿Mësacua guere yo'ojën ba burrote jo'chiye'ne? senni achatoca, mësacua yua bacuani ñaca sehuojë'ën: Mai Ëjaguëbi baguëte yëji. Jë'terë baguëte go'yaji, cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.

4 Caguëna, bacuabi sani ëñato, bain ba'i huë'e ma'a yëruhuate ba'iguëna, burro bonsë hua'guë yoni rëonsi'quë baji'i. Ba'iguëna, bacuabi baguëte jo'chihuë.

5 Jo'chijënna, yequëcua baru ba'icuabi bacuani coca senni achahuë:

—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
6 Senni achajënna, bacua yua Jesús quëase'e'ru güina'ru
bacuani sehuohuë. Ja'nca sehuoni, bacuare se'e
ënsema'ijënna, ba burro hua'guëte sahuë.
7 Sani ja'nrëbi, Jesús ba'iruna ti'anni, bacua cañate burrona
tëojënna, Jesusbi baguëna tuabi.
8 Tuaguëna, ai jai jubë bainbi bacua cañate baguë sai ma'ana
uanjënna, yequëcuabi ju'cahuëanre tëyoni, ma'ana uanhuë.
9 Ai jai jubë bainbi ja'anrëna saijën, yo'jena saijën, ai bojora
bojojën güihuë:
—¡Ai bojoreba bojoñuni! ¡Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu
Raosi'quëbi maina ti'an raji'i!
10 ¡Mai ira taita ba'isi'quë David guanseguë ba'ise'e'ru quë'rë
ta'yejeiye maini guanseguë conguë raji'i baguë! ¡Riusuni ai
bojoreba bojojën bañuni! güijën cahuë.
11 Ja'nca güijën cajënna, Jesusbi Jerusalenna ti'anni, Riusu
uja huë'ena cacabi. Cacani, si'a ca'ncoña ba'i ma'carëanre
ëñani, ja'nrëbi, na'iguëna, baguëre concua si'a sara samucua
naconi Betaniana sani caën'ë.

Jesús maldice la higuera sin fruto

12 Canni ñatani, ja'nrëbi, Betaniabi saijënna, Jesusre aon
gu'abi.
13 Aon gu'aguëna, Jesusbi so'ona ëñato, higo sunquiñë ja'o
sarisiñë baji'i. Ba'iguëna, bañëna sani uncue cu'eguëna, beobi.
Higo ya'jirën yuta ti'anmaji'i.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua bañëre bëinguë cabi:
—Bainbi yua më'ë uncuere gare se'e uncueye beoye
ba'ija'bë, cabi.
Ja'nca caguëna, baguëre concuabi achahuë.

Jesús purifica el templo

15 Ja'nrëbi sani, bacuabi Jerusalenna ti'anhuë. Ti'anni,
Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani, bonse insicua, bonse cocua
ba'ijënna, bacuare etoni sao bi'rabi. Curi sa'ñecua ba'ijënna,
bacua mesañare bo'neni tantobi Jesús. Ju'ncubo insicua
ba'ijënna, bacua ñu'i seihuëanre bo'neni tantobi.
16 Yequëcuabi bacua bonse ma'carëanre Riusu huë'e
sa'nahuëbi rë'rëjënna, Jesusbi ënsebi.
17 Ja'nrëbi, Jesusbi bain hua'nare coca yihuo bi'rabi:
—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë
huë'e yua si'a re'oto bain uja huë'e case'e'ë." Ja'nca cani
jo'case'eta'an, mësacuabi ro jiancua gati huë'ere yë'ë Taita
huë'ere re'huahuë, bëinguë cabi Jesús.
18 Ja'nca caguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuabi
achani, baguëni bëinjën, Baguëni huani senjoñu cacuata'an,

baguëni huani senjoñe huaji yëhuë, ai bain hua'nabi baguë
ye'yose'ere ai bojojën achacuare sëani.
19 Ja'nrëbi na'i si'aguëna, Jesusbi ba huë'e jobobi saji'i.

La higuera sin fruto se seca

20 Sani ñataguëna, baguëre concua naconi se'e rani, ma'abi
ganini ëñato, higo sunquiñë baji'i. Gare güeanni si'a sita
ju'insiñë baji'i.
21 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi yequë umuguse case'ere ro'tani,
Jesusni cabi:
—Ëjaguë, ëñajë'ën. Më'ëbi ja'an sunquiñëna bënni senjoni
jo'caguëna, yure hueanni ju'insiñë ba'iji, cabi.
22 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacua huaji
yëye beoye ba'ijën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a re-
coyo ro'tajën ba'ijë'ën. Bainbi ja'nca recoyo ro'tajën ba'itoca,
bacuabi que cubëna coca guansejën: "Ja'anse'ebi quëñëni,
ja'anse'ebi jai ziayana tonni runi huesëjë'ën" ja'an cocare
guansejënna, Riusubi ja'nca tonni rëoni huesoji. Bainbi
Riusuni te'e ruiñe si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacua
ujase'e'ru güina'ru yo'oji.
24 Ja'nca sëani, mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë. Mësacuabi
Riusuni coca senni achajën, Riusubi yë'ë sensi ma'carë si'aye
yë'ëna ënseye beoye insiji ro'tajën ba'itoca, Riusubi si'aye gare
ënseye beoye mësacuana insiji.
25 Mësacuabi Riusuni ujajën, mësacuani gu'aye yo'osi'cua
banica, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën. Ja'nca
catoca, mësacua Taita Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua
gu'aye yo'ose'e'ga huanë yeye caji.
26 Mësacuabi ja'nca huanë yeye cama'itoca, mësacua Taita
Riusu guënamë re'oto ba'iguëbi mësacua gu'aye yo'ose'ere gare
huanë yema'iji, cabi Jesús.

La autoridad de Jesús

27 Cani ja'nrëbi, baguëre concua naconi Jerusalenna sani
ti'anhuë. Ti'anni, Jesusbi Riusu uja huë'ena cacani, si'a
ca'ncoña ganiguëna, pairi ëjacua, ira coca ye'yocua, judío bain
iracua, bacuabi Jesusna tëhuoni,
28 baguëni coca senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru
yo'oguë'ne? ¿Nebi më'ëre raore'ne? senni achahuë.
29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë'ga yua mësacuani coca senni achayë. Senni ach-
aguëna, mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca,
ja'nrëbi, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani quëayë yë'ë.

30 ¿Nebi Juanni bain bautizaye raore'ne? ¿Riusu raosi'quë, o
ro bain raosi'quë baquë baguë? Mësacua te'e ruiñe sehuojë'ën,
cabi Jesús.
31 Caguëna, bacuabi sa'ñeña yahue senni acha bi'rahuë:
—Baguë senni achase'ere sehuoye ai huaji yaye'ë maire.
Riusu raosi'quë baji'i sehuotoca, Jesusbi maini: "¿Mësacua
guere yo'ojën, baguëni recoyo ro'tamate'ne?" cama'iguë.
32 Ja'nca ba'iguëna, "Bain raosi'quë baji'i" caye güeyë mai,
sa'ñeña senni achajën baë'ë.
Bainre huaji yëcua sëani, Bain raosi'quë baji'i caye güehuë
bacua. Si'a bainbi Juan ba'ise'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu
bainguë raosi'quë baji'i, ro'tajën baë'ë.
33 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, judío bain ëjacuabi huaji yëjën,
Jesusni ñaca sehuohuë:
—Juan raose'ere huesëyë yëquëna, sehuohuë.
Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacuabi ja'nca sehuotoca, yë'ë Ëjaguë ba'iyete mësacuani
gare quëaye beoye ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

12

La parábola de los labradores malvados

1 Cani ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocabi bacuani caguë, ñaca
yihuoguë quëabi:
—Yequë bainguëbi bisi ëye ziore tanbi. Tanni, tu'ahuëte
baguë zio bonëjeiñe ta'ntani, ëye tumu ro'rohuëte gatabëna
te'ntoni, ja'nrëbi ëmë huë'ere gatabi nëcobi, ba zio ëñañete.
Ja'nca yo'oni tëjini, zio cuiracaicuare choini, baguë ziore
bacuana jo'cani, ja'nrëbi yequë yijana saji'i.
2 Sani, ja'nrëbi ëye tëarën ti'anguëna, zio ëjaguëbi baguëre
yo'o conguëte choini, Ëye tëase'ere injaijë'ën caguë, baguë zio
cuiracuana saobi.
3 Saoguëna, baguë yua sani ti'anguëna, bacuabi yua baguëte
zeanni, huani, ro ëye beo hua'guëre saoni senjohuë.
4 Senjojënna, ëjaguëna go'iguëna, ëjaguëbi yequë yo'o
conguëte choini, zio cuiracuana saobi. Saoguëna, baguëre'ga
ai gu'aye yo'ohuë. Gatabi baguëni senjojën, baguë sinjobëna
huaijën, baguëte saoni senjohuë.
5 Senjojënna, ëjaguëbi yequëre'ga bacuana saobi. Saoguëna,
ba hua'guëre huani senjohuë. Huani senjojënna, ëjaguëbi
yequëcuare'ga te'enate, te'enate saobi. Saoguëna, zio
cuiracuabi yequëcuani gu'aye huaë'ë. Yequëcuani huani
senjohuë.
6 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi, zio ëjaguëbi baguë zin ai yësi'quëre
ro'tani, "Yë'ë zinre bacuana saotoca, baguëni te'e ruiñe ëñañë
bacua" caguë, baguë zinre saobi.

7 Ja'nca saoguëna, zio cuiracuabi baguëte ëñani, sa'ñeña coca
cahuë: “Ëñajë'ën. Mai ëjaguë zinbi rai'te. Baguë taita bayete
coni baja'guëre sëani raijë'ën. Baguëni huani senjoñu. Ja'nca
yo'otoca, baguë yija baja'yete coni baja'cua'ë mai” cahuë
sa'ñeña.
8 Ja'nca cani, baguëte zeanni, baguëte huani senjoni, baguë
ga'nihuëte zio ca'ncona jo'cani senjohuë, yihuoguë quëabi
Jesús.
9 Quëani ja'nrëbi, ba bain achacuani senni achabi:
—Ja'nca huani senjojënna, ¿ba zio ëjaguë guere yo'oja'guë'ne?
Baguë yua zio cuiracuana sani, bacuare huani senjoni,
ja'nrëbi, baguë ziore yua yequëcuana cuiraye jo'caja'guë'bi.
10 Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿ën
cocare ëñamate'ne? Ñaca caji:
Riusubi baguë gatabëte jo'caguëna, ro bain yo'o concua huë'e
yo'ocuabi ba gatabëte ëñani, Gu'aji cajën, babëte senjo-
huë.
Senjocuata'an, ba gatabëbi yua quë'rë ze'en gatabë re'huase'e
baji'i.
11 Mai Ëjaguë Riusubi ja'nca re'huaguëna, maibi ai ëñajën
rëinjën ba'iyë, caji Riusu coca, bacuani quëabi Jesús.
12 Ja'nca quëani tonguëna, bacuabi Jesusni ai bëinjën, Baguë
ye'yo cocabi yihuoguë, maire gu'aye caji cajën, baguëni preso
zean ëaye ba'icuata'an, bainni ro huaji yëjën, baguëni preso
zeanmaë'ë. Baguëte ro quëñëni saë'ë.

El asunto de los impuestos

13 Ja'nrëbi jë'te, judío ëja bainbi fariseo bain, Herodes gu'a
gajecua, bacuare choini, coca guansehuë:
—Mësacua yua Jesusna sani, baguëni coquejën, coca
senni achajë'ën. Huacha sehuoja'guë cajën, baguëni senni
achajë'ën. Huacha sehuoguëna, ja'nrëbi, baguëni preso zean
güeseye poreyë mai, guansejën cahuë.
14 Cajënna, bacuabi Jesusna sani, baguëni senni achajën
cahuë:
—Ëjaguë, yëquënabi më'ë coca masiye ye'yose'ere achani
te'e ruiñereba'ë ro'tajën ba'iyë. Ro bain ye'yojën ba'iyete
achama'iguë, te'e ruiñe ye'yoguë'ë më'ë. Ëja bain ye'yose'e
ba'ito'ga, më'ëbi bacua ye'yose'e'ru güina'ru ye'yoma'iguë'ë.
Riusu ma'ana ganiñe se'gare te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë më'ë.
Ja'nca sëani, më'ëni coca senni achaye yëyë yëquëna. Bain
ta'yejeiye ëjaguëbi impuesto curi ro'iye senguëna, ¿maibi
baguëni ro'iye baye? ¿Ro'iye, o ro'ima'iñe'ne? Quëajë'ën
yëquënate, senni achajën cahuë.
15 Senni achajënna, Jesús yua bacua ro coque ëaye case'ere
masibi. Ja'nca masini, bacuani sehuoguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ro coquejën, yë'ëni zemo cocare senni achaye'ne? Curi so'corëte injaijë'ën. Ëñaza, cabi.

16 Caguëna, bacuabi inni rani ëñohuë. Ëñojënna, baguë yua bacuani senni achabi:

—¿Gue bainguë ziabi curi so'corëte së'iguë'ne? ¿Gue mami hue'eguëbi së'iguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bacuabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.

17 Ja'nca sehuojënna, Jesusbi bacuani yihuoguë cabi:

—Bain ta'yejeiye ëjaguë ba ma'carëan ba'itoca, bain ta'yejeiye ëjaguëna go'yaye insijën ba'ijë'ën. Riusu ba ma'carëan ba'itoca, Riusuna go'yaye insijë'ën, cabi.

Ja'nca caguë sehuoguëna, bacuabi ai quëquësi'cua achahuë.

La pregunta sobre la resurrección

18 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bain hue'ecuabi Jesusna ëñajën saë'ë. Ja'ancua yua, Bain ju'insi'cuabi gare go'ya raima'icua ba'iyë, ja'nca ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Jesusna sani, baguëni coca senni achajën cahuë:

19 —Ëjaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'ere më'ëni senni achaye bayë yëquëna. Ën cocare maina toyani jo'cabi baguë: “Bainguëbi zin beoguë banica, ja'anguëbi junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë rënjo jo'casi'core huejaye baji. Bagote huejani, baguë ma'yëre zinre cu'ecaiye baji baguë” toyani jo'cabi Moisés.

20 Ja'nca toyani jo'caguëna, yequë bain ba'ise'ere më'ëni quëaye bayë yëquëna. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë yo'jecua, te'e ëntë sara te'ecua ba'ijën ba'nhuë. Ma'yëreba ba'iguëbi baguë rënjoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji.

21 Ja'nca junni huesëguëna, baguë yo'jeguë samu ba'iguëbi ba hua'jegoni huejani, baguë'ga güina'ru zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji. Junni huesëguëna, samute ba'iguëbi güina'ru bagoni huejani, zin beoguëbi junni huesëguë ba'nji.

22 Si'a hua'na, te'e ëntë sara samucuabi ja'nca bagoni huejani, zin beocuabi junni huesëjën ba'nhuë. Ja'nca junni huesëjënna, ja'nrëbi, bago'ga junni huesëgo ba'nco.

23 Ja'nca junni huesësi'cuabi se'e go'ya raitoca, ¿bago yua jaroguë rënjo ba'ija'go'ne? Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, ¿më'ë guere quëaguë'ne? baguëni senni achani, baguë huacha sehuoja'ye ëjojën nëcahuë.

24 Ëjojën nëcajënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:

—Mësacua yua ai huacha ro'tajën ba'icua'ë. Riusu cocareba toyani jo'case'ere gare huesëjën ba'icua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete gare huesëjën ba'icua'ë mësacua.

25 Bain junni tonsi'cuabi go'ya raijën, sa'ñeña gare hue-
jama'icua ba'iyë. Bacua romi zincuare yequëcuana huejaye
gare jo'cama'icua ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o concua'ru
ba'iyë bacua.
26 Yeque cocare'ga mësacuani yihuoye bayë yë'ë. Mësacua
yua Moisés toyani jo'casi pëbëte anconi, toa zëinsi sahua
më'rona ëñani, bain ju'insi'cua go'ya raiyete ye'yejë'ën.
Riusubi yua Moisesni ñaca quëabi: "Yë'ë yua quë'rë
ta'yejeiyereba Riusu ba'iguë'ë. Më'ë ira bain ba'isi'cua
Abraham, Isaac, Jacob, ja'ancuabi yureña yë'ëni recoyo te'e
zi'inni ba'icua'ë" quëabi Riusu.
27 Ja'nca quëasi'quë sëani, bain junni huesësi'cuabi Riusuni
recoyo zi'iñe beoye ba'iyë. Bain huajëcua, junni tonni go'ya
raisi'cua, ja'ancuabi Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'icua'ë.
Ja'nca ba'icua sëani, mësacuabi ai huachareba huacha ro'tajën
ba'iyë, cabi Jesús.

El mandamiento más importante

28 Ja'nca caguëna, yequë, ira coca ye'yoguëbi Jesús coca yure
ye'yose'ere achani, Ai re'oye masiye sehuobi caguë, Jesusni
coca senni achabi:
—Riusu coca guanseni jo'case'ere cato, ¿Gue cocabi quë'rë
ta'yejeiye ba'i coca ba'iguë'ne? senni achabi.
29 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Quë'rë ta'yejeiye ba'i coca yua ëñe ba'iji: "Achajë'ën, Israel
bain. Mai Ëjaguë Riusubi yua gañaguë'bi ba'iji. Yequë ëjaguë
beoji.
30 Ja'nca ba'iguëna, më'ë Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëguë
ba'ijë'ën. Më'ë recoyo, më'ë ro'taye, më'ë ba'iye, ja'anbi më'ë
porese'e'ru si'a jëja baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën" maina
guanseni jo'case'e ba'iji. Ja'an coca guanseni jo'case'e yua
quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë cayë yë'ë.
31 Yeque coca ai ta'yejeiye ba'i cocare'ga maina guanseni
jo'case'e ba'iji. Ëñe ba'iji: "Më'ë te'e bainni ai yëreba yëguë
ba'ijë'ën. Më'ë ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru më'ë te'e bainni
ai yëreba yëguë ba'ijë'ën" guanseni jo'case'e ba'iji. Yeque
guanseni jo'casi cocare cu'eto, quë'rë ta'yejeiye ba'i coca
beoji, cabi Jesús.
32 Caguëna, ba ira coca ye'yoguëbi Jesusni cabi:
—Ai masiye quëahuë më'ë, Ëjaguë. Te'e ruiñereba ba'iji më'ë
coca ye'yose'e. Mai Ëjaguë Riusu yua gaña Ëjaguë'bi ba'iji.
Yequë ëjaguë beoji. Ja'anre caguë, te'e ruiñe quëahuë më'ë.
33 Mai Ëjaguë Riusuni ai yëreba yëjën, mai recoyo, mai
ro'taye, mai ba'iye, ja'anbi mai porese'e'ru si'a jëja baguëni
ai yëreba yëjën bañuni. Mai te'e bainre'ga ja'ansi'cua yëye'ru

ai yëreba yëjën bañuni. Ja'nca yëjën ba'itoca, Riusubi si'a mai misabëna ëoni insiye, ja'anna bojoye'ru quë'rë ta'yejeiye bojoguë ëñaji maire, cabi baguë.

34 Caguëna, ja'nrëbi, Jesús yua baguë case'ere achani cabi:

—Te'e ruiñe masiye sehuohuë më'ë. Ja'nca yëguë ba'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, bain hua'nabi Jesusni se'e coca senni achaye gare huaji yëhuë.

¿De quién desciende el Mesías?

35 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu uja huë'ere ba'iguë, bainre coca ye'yoguë cabi:

—Ira coca ye'yocuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Cristo hue'eguëte bainni quëajën, Mai ira taita David, ro baguë mamaquë se'ga ba'iji Cristo, quëajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë.

36 Riusu Espíritubi Davidni ro'ta güeseguëna, Davidbi ñaca cani jo'cabi:

Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:

"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, më'ë je'o carajei ñësebë tëca ba'ijë'ën" cani jo'cabi.

37 Ja'nca cani jo'caguëna, Cristo raosi'quëre baguë mamaquë caye poremaji'i, baguëte Ëjaguë casi'quë sëani, ye'yoguë cabi Jesús.

Ja'nca caguëna, bain hua'na ai jai jubë ba'icuabi baguëni ai bojojën achahuë.

Jesús acusa a los maestros de la ley

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e ye'yoguë, ñaca cabi:

—Ira coca ye'yocuabi coca ye'yojënna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Ëja bain ba'iye se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa can re'o canre sayani, si'aruanna ëño ëaye ba'ijën ganiñë bacua. Bainbi re'oye achoye saludajënna, ai acha ëaji bacuare.

39 Bain ñë'ca huë'eñana sani, ëja bain bëaruan se'gare cu'ejën ba'iyë. Aon fiestana sani, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua.

40 Ja'nca ba'icuata'an, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua huë'eñare ro tëteni bayë. Riusuni zoe coca ujajën, Bain ëñaja'bë caye se'ga ba'ijën, ro coqueyë. Ja'nca yo'ojënna, Riusubi bacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi, cabi Jesús.

La ofrenda de la viuda pobre

41 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Riusu huë'e curi gajongu ba'iruna sani, ca'ncorëna bëani ëñato, bain hua'nabi bacua curire Riusuna insijën, gajonguna ayajën baë'ë. Yequëcua curi ëjacuabi ai ta'yejeiye ai curire ayajën insihuë.

42 Ja'nca insijënna, ja'nrëbi, hua'je hua'go bonse beo hua'gobi
rani, samu curi so'corëan, te'e centavo ro'irëan, ja'an se'gare
ayago insigo.
43 Insigona, Jesusbi baguëre concuare choini, bacuani cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Ja'an hua'je hua'go bonse
beo hua'gobi bago curire Riusuna insigo, si'a bain insiye'ru
quë'rë ta'yejeiye insigo bago.
44 Bacuabi a'ta curire bajën, ro bacua jëhuase'e se'gare
ayajën insiyë. Bagoca bonse beo hua'gobi bago gaña
so'corëanre insini si'ago, cabi Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Ja'nrëbi, Jesusbi Riusu huë'ebi eta bi'raguëna, baguëte
conguë te'eguëbi baguëni cabi:
—¡Ëjaguë, ëñajë'ën! ¡Ën huë'e ai re'o huë'e bëaji! ¡Ai re'o
gatabi re'huase'e ba'iji! bojoguë cabi.
2 Caguëna, Jesús sehuoguë cabi:
—Më'ëbi ën huë'eña jai huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e
ruiñe achajë'ën. Si'a huë'eñare ëñaguë, yë'ë quëayete te'e ruiñe
achajë'ën. Si'a huë'eña yua ñañoni taonsi huë'eña ba'ija'guë'bi.
Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

3 Cani ja'nrëbi, Olivo casi cubë, Riusu huë'e ca'ncorëte
ba'iguëna, bacuabi mëni bëahuë. Bëani ja'nrëbi, Pedro, Santi-
ago, Juan, Andrés, bacuabi Jesusni tëhuo rani, baguëni yahue
senni achahuë:
4 —¿Riusu huë'e quejeito tanni huesëguë'ne? ¿Më'ë coca yure
quëase'e'ru ba'ija'ye queaca masiye poreye'ne yëquëna? senni
achahuë.
5 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuani ro co-
quema'iñe cajën, mësacua ëñare bajë'ën.
6 Bainre coquecua ai jai jubë ba'icuabi rani, "Riusu
Raosi'quëreba'ë yë'ë. Ba Cristo'ë yë'ë" cajën, ro coquejën
ba'ija'cua'ë.
7 Mësacua yua si'aruan guerra huayete achajën, quëquëye
beoye ba'ijë'ën. Bain guerra huaja'ye yuara cuencuese'e
ba'iguëna, ën yija carajeirën yuta ti'anma'iji.
8 Bain jubëan yua sa'ñeña ai guerra huani ai yo'oja'cua'ë.
Si'aruan yija ñu'cueye, aon gu'ana ju'iñe, ja'anna ai yo'ojën,
yuta quë'rë se'e ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
9 Mësacuaca ai ëñare bajë'ën. Yequëcuabi mësacuare preso
zeanni, ëja bain ñë'casiruanna nëconi, mësacuare gu'aye
caja'cua'ë. Mësacuare bain ñë'ca huë'eñana sani, mësacuani

gu'aye huaija'cua'ë. Mësacua yua yë'ë cocare quëani
achocuare sëani, ëja bain ba'iruan, ta'yejeiye ëjacua ba'iruan,
ja'anruanna mësacuare rërëni sani nëcojënna, mësacuabi
nëcani coca sehuojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca nëcani sehuojën,
yë'ë ba'iyete bacuani te'e ruiñe quëani achoye poreja'cua'ë
mësacua.
10 Ën yija carajeirën ti'anguëna, ru'ru si'a joboña bainbi
Riusu cocarebare achaye bayë.
11 Mësacuare preso zeanni nëcojënna, mësacua coca
sehuoja'yete ru'ru ro'tamajën, huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
Mësacua sehuorën ti'anguëna, Riusubi mësacua coca
sehuoja'yete quëaji. Mësacua se'gabi sehuo cocare
ro'tama'ija'cua'ë. Riusu Espíritubi mësacuani quëaguëna, ja'an
cocare sehuoja'cua'ë mësacua.
12 Ën yija carajeirën ti'anguëna, bainbi bacua yo'jecuani
preso zeanni bacuare huani senjo güeseyë. Pë'caguë san-
huë'ga bacua zin hua'nare preso zeanni huani senjoja'cua'ë.
Yequëcua'ga bacua pë'caguë sanhuëre preso zeanni huani
senjo güeseja'cua'ë.
13 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, si'a bainbi mësacuani
ai je'o ëñaja'cua'ë. Je'o ëñaja'cuata'an, yë'ëni si'a recoyo
jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tatoca, carajeirën
ti'anguëna, Riusubi mësacuani tëani baja'guë'bi.

14 Riusu bainguë ja'anrë raosi'quë Daniel hue'eguë,
ja'anguëbi carajeirën ba'ija'guë, ba gu'aye ñu'ñujei güeseni
si'aja'guë, ja'anguëte cani toyani jo'cabi. Ro bainbi ja'anguëte
inni sani, Riusu bain ñë'ca huë'ena nëconi baja'cua'ë. Ën
cocare ëñacuabi te'e ruiñe ye'yeni masija'bë cayë. Ja'nca
nëconi bajënna, Judea yija ba'icuabi yua cu re'otona sani
gatija'bë.
15 Yequëcua bacua huë'e ëmëje'en ba'irute banica, bacua
huë'e bonsere injën gajema'ija'bë.
16 Yequëcua huë'e jobo ca'ncoña ba'icua, ziore ba'icua ban-
ica, bacua cañate injën go'ima'ija'bë.
17 Romi hua'na zinbë ba'icua, zin chuchajën ba'icua,
ja'ancua banica, ¡bacuare ai ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë!
¡Chao hua'na!
18 Bacua sani gatija'rën ti'anguëna, Sësërën ba'ima'ija'ñe
cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
19 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai ta'yejeiye ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Bainbi si'a Riusu re'huani jo'casi umuguseña ai
yo'ojën ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nca ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguë Riusubi, Zoe
ai yo'oma'iñe caji. Cama'itoca, si'a bainbi gare huesëni

si'are'ahuë. Riusu bainreba cuencuesi'cuani ai yëguë sëani, bainbi zoe ai yo'oma'iñë.

21 Ja'an umuguseña ti'anguëna, yequëcuabi mësacuani coque ëaye yo'ojën ba'ija'cua'ë. Bacua coca, "Ëñajë'ën. Querëte ba'iji" o "Ëñajë'ën. Cristobi ënjo'onre ba'iji" ja'anre catoca, bacuani achamajën ba'ijë'ën.

22 Jai jubë bain, Cristo'ë yë'ë, cacua, Riusu raosi'quë'ë yë'ë cacua, ja'ancuabi rani, bainni ro coquejën, Riusu ta'yejeiye masini ëñoñe'ru ëñojën, Riusu bain cuencuesi'cuare'ga coquejën ba'ija'cua'ë.

23 Ja'nca coquejën ba'ija'cuabi raijënna, yë'ëbi mësacuani ru'ru quëaguëna, bacua coca coqueja'yete ëñare bajën, achamajën ba'ijë'ën.

El regreso del Hijo del hombre

24 Ja'an umuguseña ti'anguëna, bainbi ai yo'ojën carajeijënna, ja'nrëbi, ënsëguëbi gare na'ini huesëja'guë'bi. Ñañaguë'ga gare se'e miama'ija'guë'bi.

25 Ma'choco hua'i'ga guënamë re'otobi tonni huesëjën ba'ija'cua'ë. Guënamë re'oto si'a re'otobi ai jëja ñu'cueja'guë'bi.

26 Ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi ai ta'yejeiye ba'iguë, ai go'sijeiye ba'iguë, yijana gaje meni ëñoja'guë'ë yë'ë.

27 Gaje meni ëñoni yua yë'ë guënamë re'oto yo'o con hua'nani coca guanseguë caja'guë'ë: "Mësacua si'a yija ca'ncoña, si'a guënamë ca'ncoña, si'aruanna sani, yë'ë bainreba cuencuesi'cuare ñë'coni rajë'ën" guanseguë caja'guë'ë yë'ë.

28 Mësacua yua higo sunquiñë ja'o sariyete ëñani ye'yejë'ën. Ja'añëbi juinja cabëanbi irani, ja'nrëbi ja'o sari bi'raji. Sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani, Ënsërënbi ti'anji cajën ba'iyë.

29 Yë'ë coca yure case'ere'ga ro'tajën, ja'an ba'ija'yete ti'anguëna, güina'ru, mësacua yua, Carajei umuguseña ti'anbi cajën, ja'anre masijën ba'ijë'ën, te'e jëana ti'anja'ñe sëani.

30 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi yuta junni huesëma'ijënna, yë'ë coca case'e'ru si'aye ru'ru ba'ija'guë'bi.

31 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'anbi gare carajeiguëta'an, yë'ë cocareba cani jo'case'ebi yua carajeiye beoye ba'ija'guë'bi.

32 Ja'an umuguse ba'ija'ye, ja'an hora ba'ija'ye, ja'anre senni achatoca, bainbi gare huesëjën ba'iyë. Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga gare huesëjën ba'iyë. Yë'ë'ga, Riusu Zin ba'iguëca gare huesëguë ba'iyë. Taita Riusu se'gabi masiji.

33 Ja'nca ba'iguëna, mësacuaca ëñajën ba'ijën, Riusuni jo'caye
beoye ujajën ba'ijë'ën. Ba joë ba'irën ti'anja'ñe huesëcua sëani,
ja'nca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
34 Bainguë so'o yijana saiyete ro'tani ye'yejë'ën. Ru'ru,
baguëre yo'o concuare choini, baguë huë'ere cuiracaiye
guanseni, si'acuani bacua yo'ore guanseni, ja'nrëbi baguë
huë'e anto sa'ro cuiraguëni, Yë'ë raiyete ai ëñaguë ëjoguë
ba'ijë'ën cani, ja'nrëbi bacuare jo'cani saiji.
35 Mësacua'ga güina'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ba huë'e
cuiracuabi bacua ëjaguë raija'yete huesëyë. Mësacua'ga yë'ë
ti'an raija'rënre huesëyë. Ënsëguë ruajairën, ñami jobo, cura
yu'irën, zijeirën, ¿quejeito ti'an raiguë'ne? cajën, mësacuabi
huesëyë.
36 Yequërë cainsi hua'nabi yë'ë ti'an raija'rën ëñamajën
ba'itoca, yë'ëbi te'e jëana ti'an rani, mësacuare ëñani bo-
joma'iñë.
37 Mësacuani yihuoye'ru si'a bainni yihuoreba yihuoguë
cayë yë'ë: Yë'ë ti'an raija'rënre ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, yi-
huoguë cani jo'cabi Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

1 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguse, bacua aon
huo'coma'ise'e aiñe, ja'an umuguse yuta samu umuguseña
carabi. Pairi ëja bain, ira coca ye'yocua naconi ñë'cani, Jesusni
yahue preso zeañu cajën, Baguëni huani senjoñu cajën baë'ë.
2 Ja'nca ba'icuabi sa'ñeña cahuë:
—Fiesta ta'yejei umuguse ba'itoca, baguëni preso zeañe
porema'iñë. Zeantoca, bain hua'nabi ai jai jubë ba'ijën,
yequërë maire coca huajën ënsema'iñe, cahuë.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

3 Yureca, Jesusbi Betania huë'e jobore baji'i. Simón
hue'eguë, ira ca'mi raure junni huajë raisi'quë, baguë
huë'ere baji'i Jesús. Ja'nca ba'iguëbi aon ainguë ñu'iguëna,
romigobi ti'ango. Ma'ña re'co, nardo casi re'co alabastro gata
ro'rohuëna rago. Ai roji'i ba re'co. Ja'anre rani, ja'nrëbi,
ro'rohuëte hua'huani, ba re'core Jesús sinjobëna jañuni tongo.
4 Jañuni tongona, yequëcua barute ñu'icuabi bëinjën ëñahuë.
Bëinjën ëñacuabi sa'ñeña coca cahuë:
—¿Queaca ro'tago bago, ba ma'ña re'core ro jañuni tonni
huesogo'ne? Ai gu'aye yo'ogo bago.
5 Ba re'core bendietoca, samute cien denario so'core coni,
bonse beo hua'nana ro insiye porere'ahuë, sa'ñeña cajën,
bagoni bëinjën ëñahuë.
6 Bëinjën ëñajënna, Jesusbi cabi:

—Mësacua yua bago yëse'e yo'ogona, ënseye cama'ijë'ën. Ma'ña re'core yë'ëna jañuni tongo, ai re'oye yo'ogo bago.
7 Bonse beo hua'nare cato, mësacua naconi si'arën ba'ijënna, mësacua yëse'e'ru bacuani re'oye yo'oye poreyë. Yë'ëca mësacua naconi zoe ba'ima'iñë ënjo'on.
8 Ja'nca ba'iguëna, ëncobi bago porese'e'ru yë'ëni re'oye yo'ogo. Yë'ë junni tanja'ñete ro'tago, yë'ë ga'nihuëte ma'ña re'cobi ru'ru re'huago.
9 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë bainbi Riusu cocarebare si'aruanna quëani achojën, ënco ba'iyete gare huanë yema'iñe cajën, bago yure yo'ose'ere'ga quëani achojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.

Judas tradiciona a Jesús

10 Ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguëbi, yua pairi ëja bainna sani, Jesusre mësacuana preso insijaza caguë, bacua naconi coca senni achabi.
11 Senni achaguëna, bacuabi, Curire më'ëna ro'iyë cajën, baguë senni achase'ere bojohuë. Ja'nca bojojënna, Judasbi sani, Jesusre insini senjoñete re'huajaza caguë baji'i.

La Cena del Señor

12 Ja'nrëbi, judío bainbi, Aon huo'coma'ise'ere aiñu cajën, ja'an fiesta umugusebi ti'anguëna, bacua pascua aonre re'hua bi'rahuë. Oveja jo'yare huani, Riusubi yi'eni bojoja'guë cajën, ja'an hua'ire boye ro'tahuë. Ja'nca ro'tajën yo'ojënna, Jesusre concuabi baguëni senni achahuë:
—¿Mai pascua aon aiñe jarona sani re'huaye'ne yëquëna? senni achahuë.
13 Senni achajënna, baguë yua samucua baguëre concuare choini, bacuani guanseguë cabi:
—Mësacua yua huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anjënna, ocobë cuanguëbi mësacuani tëhuoja'guë'bi. Tëhuoguëna, baguë naconi saijë'ën.
14 Baguë ba'i huë'ena cacaguëna, mësacua yua ba huë'e ëjaguëni ñaca quëajë'ën: "Mai Ëjaguëbi më'ëni coca senni achaguë raobi: ¿Jaro sonohuëna cacani, yë'ëre concua naconi pascua aonre aiñe'ne yë'ë?" Ja'an cocare ba huë'e ëjaguëni senni achajë'ën.
15 Senni achajënna, ja'nrëbi, baguë yua mësacuare samu ba'i huë'ena mëani, ëmëje'en ba'i sonohuë jai sonohuëte mësacuani ëñoja'guë'bi. Ja'nca ëñoguëna, mësacua ja'anruna cacani, mai pascua aonre re'huajë'ën, guanseguë cabi Jesús.
16 Caguëna, baguëre concua saosi'cuabi huë'e jobona sani ti'anjënna, Jesús quëase'e'ru güina'ru baji'i. Ba'iguëna, ba huë'e sonohuëna cacani, bacua pascua aonre re'huahuë.

17 Re'huajënna, ja'nrëbi, na'i si'aguëna, Jesusbi baguëre con-
cua si'a sara samucua naconi ti'anni,
18 bëani, ba aonre ain bi'rani, bacuani coca quëa bi'rabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguëbi,
yë'ë naconi te'e aonre ainguë ñu'iguëbi, ja'anguëbi yua yë'ëni
ro coqueguë, yë'ëre yequëcuana preso insini senjoja'guë'bi,
quëabi.
19 Ja'nca quëaguëna, bacuabi ai sa'ntijën, te'ena, te'ena
baguëna cueonni, baguëni senni acha bi'rahuë:
—¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ë'ye? ¿Yë'ëbi ba'ija'guë'ye? baguëni senni
acha bi'rahuë.
20 Senni achajënna, bacuani sehuobi:
—Mësacua jubë si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguë, yë'ë
naconi te'e guëna re'ahuana aon ainguë, ja'anguëbi yë'ëre
insini senjoja'guë'bi.
21 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yë'ë yua Bainguë'ru
Raosi'quëreba ba'iguëbi junni toñe ba'ija'ye quëaji. Ja'nca
quëase'eta'an, yë'ëre insini senjoja'guëte ai bëiñe cani jo'case'e
ba'iji. ¡Baguë bënni senjoja'ñete ro'tato, chao hua'guë ai
yo'oja'guë'bi! Baguë të'ya raise'e beonica, quë'rë re'oye
ba'ire'abi baguëre, sehuoguë cabi Jesús.
22 Ja'nrëbi, bacua aonre ainjënna, Jesusbi ba jo'jo aonbëte
inni, Riusuni ujaguë, Surupa cabi. Cani ja'nrëbi, aonbëte
jë'yeni, baguëre concuana huo'hueni, bacuani cabi:
—Mësacua coni ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë, cabi.
23 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëte inni, se'e Riusuni
ujaguë, Surupa cani, ja'nrëbi ba uncu ro'rohuëte bacuana
insini, si'acuabi coni uncuhuë.
24 Uncujënna, bacuani cabi:
—Yë'ë zie meni tonse'e'ë. Ai jai jubë bain gu'a juchana
zemosi'cuare tëani baza caguë, bainni mame coca jia'noni
jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an ro'ire yë'ë zie yua meni tonse'e
ba'ija'guë'bi.
25 Yureca, mësacuani te'e ruiñe quëayë: Bisi ëye gonore gare
se'e uncuma'iñë yë'ë ënjo'on. Riusu ba'i jobona ti'anni, ja'nrëbi
ba mame gono re'huase'ere uncuni bojoja'guë'ë yë'ë, cabi
Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

26 Caguëna, ja'nrëbi, Riusuni bojojën gantani, bacuabi yua
Olivo casi cubëna saë'ë.
27 Sani, Jesusbi bacuani quëabi:
—Yure ñami, mësacua si'acuabi, yë'ëre gu'a güeye ro'tajënna,
yë'ëre ro jo'cani senjoñë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru
güina'ru yo'oyë mësacua. Ën coca toyani jo'case'e ba'iguëna,

mësacua achajë'ën: “Oveja ëjaguëni huani senjojënna, oveja jo'ya hua'nabi ro gatini saiyë” toyani jo'case'e ba'iji.
28 Ja'nca huani senjosi'quë ba'ija'guëbi yua go'ya raija'guë'ë yë'ë. Go'ya rani ja'nrëbi, Galilea yijana mësacua ru'runa sani, mësacuare tëhuoja'guë'ë yë'ë, cabi Jesús.
29 Caguëna, ja'nrëbi, Pedrobi baguëni cabi:
—Si'acuabi më'ëre gu'a güeni jo'cani senjocuata'an, yë'ëca bañë, cabi.
30 Caguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, curabi yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre huesëye caja'guë'ë më'ë, cabi.
31 Caguëna, Pedrobi si'a jëja sehuoguë cabi:
—Ja'nca yo'oma'ija'guë'ë yë'ë. Më'ë naconi te'e junni tonza ru'ru, cabi.
Caguëna, si'acuabi Jesusni güina'ru cahuë.

Jesús ora en Getsemaní

32 Ja'nrëbi jë'te, jo'ya re'ohuë, Getsemaní casiruna ti'anjënna, Jesusbi baguëre concuani cabi:
—Mësacua yua ënjo'ona bëani ëjojë'ën. Yë'ë ujaguë saiyë, cabi.
33 Cani ja'nrëbi, Pedro, Santiago, Juan, bacuare quë'rë so'orë sabi. Ja'nca saguëbi recoyo ai sa'ntireba sa'ntiguë, ai yo'oguë baji'i.
34 Ja'nca ba'iguëbi bacuani cabi:
—Ai recoyo sa'ntiye huanoji yë'ëre. Junni toñe'ru ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ënjo'ona bëani, ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, cabi.
35 Cani ja'nrëbi, se'erë quëñëni, yijana gugurini rëanni, Riusuni senreba senji'i:
—Taita, më'ëbi porenica, yë'ë ai yo'oni junni tonja'ñe jëayete yë'ëre ëñojë'ën.
36 Yë'ë Taita, më'ëbi si'aye yo'oye poreyë. Yë'ë ai yo'oja'ye yurera ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëaye poreyë. Ja'nca poreguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëse'e yo'ojë'ën, ujaguë senji'i Jesús.
37 Senni ja'nrëbi, baguë concuare jo'casiruna go'ini ëñato, cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uijënna, Jesusbi Pedroni bëinguë cabi:
—Simón, ¿më'ë guere yo'oguë cainguë'ne? ¿Rëño ñë'serë se'ga huajëguë ëjoye poremaquë?
38 Zupaibi coquema'ija'guë cajën, ëñajën ujajën ba'ijë'ën. Mësacua recoyo jëja bacuata'an, mësacua ga'nihuëte pa'npaye se'ga ba'iji, cabi Jesús.
39 Cani ja'nrëbi, se'e ujaza caguë quëñëbi. Quëñëni, baguë ja'anrë ujase'e'ru güina'ru ujabi.

40 Ujani, ja'nrëbi se'e go'ini ëñato, baguëre concua ai ëo canni
ju'incua sëani, yua se'e cainsi hua'na uën'ë. Ja'nca uincuabi
sëtani, Jesusni coca sehuoye ro'tamajën baë'ë.
41 Ba'ijënna, Jesusbi se'e ujaguë sani, ja'nrëbi se'e go'ini,
bacuani cabi:
—¿Mësacua yua zoe canni huajëye ro'taye? Yureca, re'oji.
Yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte preso zeañe ti'anbi.
Yureca, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëre gu'a bainna
insini senjoja'cua'ë.
42 Ja'nca sëani, huëijë'ën. Saiñu. Yë'ëre insini senjoja'guëbi
yuara ti'anji, cabi Jesús.

Arrestan a Jesús

43 Ja'nca caguë, baguëre concuani yuta coca cani
tëjima'iguëna, Judas hue'eguëbi ti'anbi. Jesusre concua si'a
sara samucua ba'i jubë ba'iguëbi baji'i. Ja'anguëbi yua
yequëcua naconi ai jai jubë bain guerra hua hua'tiña, bain
huai cabëan, ja'anre bajën, Jesusni zeanjën raë'ë. Pairi ëjacua,
ira coca ye'yocua, judío bain ira ëjacua, bacuabi raojënna,
raë'ë.
44 Ja'nca raijënna, Judasbi Jesusre insini senjoñe ro'taguë,
yua ba bainni ru'ru ën cocare quëasi'quë baji'i:
—Jesús ba'iruna ti'anni, baguëni muchaguë saludayë yë'ë.
Ja'nca saludaguëna, ja'anguëni zeanni bajën, ëñajën ba'ijën,
baguëte preso sajë'ën, quëasi'quë baji'i Judas.
45 Ja'nca quëasi'quëbi Jesús ba'iruna ti'anni, Jesusni tëhuoni
saludaguë cabi:
—¿Ba'iguë më'ë, Ëjaguë? cani, ja'nrëbi baguëni muchabi.
46 Ja'nca muchaguëna, ja'nrëbi, Jesusre preso zeanni sahuë.
47 Sajënna, ja'ansirën, Jesús naconi ba'iguëbi baguë guerra
hua hua'tire rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguë yo'o conguëni
huani, baguë ganjorote cue'reni tonbi.
48 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëte zeancuani cabi:
—Mësacua yua guerra hua hua'tiñare bajën, bain huai
cabëanre bajën, ¿queaca ro'tajën, jiansi'quë ba'iguëreta'an,
yë'ëni yahue preso zeanjën rate'ne?
49 Mësacua naconi si'a umuguseña Riusu uja huë'ere baë'ë
yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca ye'yoguë ba'iguëna,
mësacuabi yë'ëre gare preso zeanmajën baë'ë ja'anrë. Ja'nca
ba'ise'eta'an, Riusubi baguë coca toyani jo'case'e'ru yë'ëre
preso zeañe ënsema'iji, cabi Jesús.
50 Caguëna, baguëre concuabi baguëte jo'cani senjoni, ro
gatini saë'ë.
51 Ja'nrëbi yequë, bonsëguëbi Jesús naconi te'e saiguëbi baji'i.
Ga'ne can se'gare ju'iguëna, Jesús zeansi'cuabi bonsëguëte
zeanjënna,

52 baguë canre jo'cani senjoni, can beohuë gatini saji'i.

Jesús ante la Junta Suprema

53 Ja'nrëbi, preso zeansi'cuabi Jesusre sani, pairi ta'yejeiye
ëjaguë ba'iruna nëcohuë. Nëcojënna, pairi ëjacua, judío bain ira
ëjacua, ira coca ye'yocua, bacuabi ñë'cahuë.
54 Pedro'ga Jesusre so'orë be'teguë, yua pairi ta'yejeiye
ëjaguë huë'e yija tëca ti'anbi. Ti'anni, soldado hua'na naconi
bëani, bacua toana cuin bi'rabi.
55 Cuin bi'raguëna, pairi ëjacua, si'a ëja bain ñë'casi'cua
naconi, bacuabi Jesusre huani senjoñe cañu cajën, baguë
gu'aye yo'ose'ere cu'ejën ba'icuata'an, baguëte gu'aye caye
ti'anmaë'ë.
56 Yequëcuabi ro coquejën, baguë gu'aye yo'ose'ere tinja
cajën, bacua yua te'e camaë'ë.
57 Yequëcua'ga nëcani, baguë yo'oguë ba'ise'ere coquejën
quëahuë:
58 —Baguëbi gu'aye caguëna, yëquënabi achahuë: "Riusu uja
huë'e, bain yo'osi huë'ere taonni senjoja'guë'ë yë'ë. Taonni
senjoni ja'nrëbi, samute umuguseñabi yequë huë'e, bain
yo'oma'isi huë'ere yo'oja'guë'ë yë'ë" cabi baguë, coquejën
quëahuë.
59 Ja'nca quëacua'ga gare te'e quëamaë'ë.
60 Ja'nrëbi, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bacua jobona nëcani,
Jesusni senni achabi:
—¿Gare sehuoye beoye ba'iguë më'ë? Bacuabi më'ë gu'aye
yo'ose'ere quëajënna, ¿më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne?
senni achabi.
61 Senni achaguëna, Jesús gare caye beoye nëcabi. Gare
sehuoye beoye baji'i. Ja'nca ba'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi
baguëni se'e senni achabi:
—¿Më'ë yua ba Cristo Raosi'quë'guë? ¿Mai Ëjaguë Riusu
Zin'guë më'ë? senni achabi.
62 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi
baguë Bainguë'ru Raoja'guëre yë'ëre re'huani raoguëna, baguë
jëja ca'ncona bëani ba'ija'guë'ë yë'ë. Pico re'otobi gaje meni
raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñaja'cua'ë,
sehuoguë cabi Jesús.
63 Ja'nca caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi bëinreba bëinguë,
baguë cañate ye'reguë cabi:
—¡Yua baguë gu'a jucha quëacuare se'e cu'ema'ina'a!
64 Baguëbi yure gu'aye caguëna, mësacua achahuë. Riusuni
gu'aye casi'quëre sëani, ¿mësacua gue si'nseyete caye'ne? senni
achaguë cabi.
Caguëna, si'a jubëbi baguëni huani senjo güeseñu cahuë.

65 Cajënna, yequëcuabi baguëre go tutuni, ja'nrëbi, baguë
ziare canbi huenni ta'pini, baguëni cuehuë. Ja'nca cuejën,
baguëni jayajën cahuë:
—¿Nebi më'ëni cuere'ne? Masiye ëñajë'ën, cahuë.
Soldado hua'na'ga Riusu huë'ere ëñacuabi baguë ziare
cuejën huaë'ë.

Pedro niega conocer a Jesús

66 Ja'nrëbi, Pedro yua huë'e yijare ba'iguë, toa ba'irute
cuinguë ñu'iguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o concua jubë
ba'igobi ti'anni,
67 baguëni ëñani, coca cago:
—Më'ë'ga Jesús Nazarenote te'e consi'quë baë'ë, cago bago.
68 Cagona, Pedrobi sehuobi:
—Banhuë. Baguëte gare huesëguë'ë yë'ë. Më'ëbi coca
cagona, baguëre gare ëñama'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
Ja'nca sehuoni, bain caca sa'ro tëca quëñëni gatiguëna,
ja'nrëbi curabi yuji'i.
69 Yu'iguëna, ja'nrëbi, ba yo'o congobi Pedroni se'e ëñani,
baru ba'icuani coca quëa bi'rago:
—Jesús Nazareno te'e consi'quë'bi. Baguëreba'bi, quëago.
70 Quëagona, Pedrobi se'e huesëye sehuobi. Ja'nrëbi jë'te,
baru ba'icuabi Pedroni se'e cahuë:
—Aito. Jesús consi'quë baë'ë më'ë. Galilea bain coca caye'ru
cayë më'ë, cahuë.
71 Cajënna, Pedrobi ai jëja sehuobi:
—Banhuë. Yë'ëbi te'e ruiñe cama'itoca, yë'ëre huaijë'ën.
Mësacuabi ba bainguëte cajënna, baguëte gare huesëguë'ë yë'ë,
sehuobi.
72 Sehuoguëna, ja'ansirën curabi samu ba'iye yuji'i.
Yu'iguëna, Pedrobi Jesús coca case'ere ro'tabi: "Curabi
yuta samu ba'iye yu'ima'iguëna, më'ëbi samute ba'iye yë'ëre
huesëye caja'guë'ë." Ja'an coca case'ere ro'tani, si'a recoyo oi
bi'rabi.

15

Jesús ante Pilato

1 Ja'nrëbi ñataguëna, pairi ëjacua, judío bain ira ëjacua,
ira coca ye'yocua, si'a ëja bainbi ñë'cani, Jesús yua preso
gueonsi'quë ba'iguëna, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Pilato
hue'eguëna sani ëcohuë.
2 Ëcojënna, Pilatobi baguëni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni
achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi ja'nca caguëna, ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.

3 Ja'nrëbi, pairi ëja bainbi ai ta'yejeiye Jesusre gu'aye cani
jëhuahuë.
4 Cani jëhuajënna, Pilatobi baguëni se'e senni achabi:
—Bacuabi më'ëre ai ta'yejeiye gu'aye cajënna, ¿më'ë guere
yo'oguë, sehuoma'iguë'ne? senni achabi.
5 Senni achaguëna, Jesús yua gare caye beoye sehuomaji'i.
Sehuoma'iguëna, Pilatobi gue ro'taye beoye ëñabi.

Jesús es sentenciado a muerte

6 Yua ja'an fiesta umuguseña ba'iguëna, Pilatobi si'a
tëcahuëan preso zeansi'quë, bain sensi'quë, te'eguëte etoguë
baji'i.
7 Yure tëcahuë, guerra huañu caguë, bain huani senjosi'quë
Barrabás hue'eguë yua preso zeansi'quë baji'i.
8 Yureca, bain jubëbi Pilatoni, Më'ë yo'oguë ba'ise'e'ru yur-
era yo'ojë'ën cajën, te'e preso zeansi'quëre tijoni etojë'ën sen'ë.
9 Senjënna, Pilatobi bacuani senni achabi:
—¿Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëte tijoni etoye
señe mësacua? senni achabi.
10 Pairi ëjacua yua baguëte ro bëinjën insise'ere masiguëbi
bacuani ja'nca senni achabi.
11 Ja'nca senni achaguëna, pairi ëjacuabi bainni tin ro'ta
güesejën, Barrabás tijoni etoye señu bainre ca bi'rahuë.
12 Ca bi'rajënna, Pilatobi bainni senni achabi:
—Ja'nca tijoni etoye sentoca, ¿mësacua quë'rë ta'yejeiye
ëjaguë, judío bain ëjaguë casi'quë, ja'anguëni guere yo'oye'ne
yë'ë? senni achabi.
13 Senni achaguëna, si'a jëja güijën sehuohuë:
—¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! sehuohuë.
14 Sehuojënna, Pilatobi bacuani se'e senni achabi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën baguëre caye'ne? ¿Gue gu'a jucha
yo'oguë baquë'ne baguë? senni achabi.
Ja'nca senni achaguëreta'an, bain jubëbi quë'rë jëja güijën
sehuohuë:
—Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën, güijën sehuo-
huë.
15 Ja'nca güijën sehuojënna, Pilatobi, Bainbi bëinma'iñe
caguë, bacua yëse'e'ru yo'obi. Barrabasre tijoni etoni, ja'nrëbi,
Jesusre si'nseye guanseni, baguëte quenni reoja'cuana
jo'cabi.
16 Ja'nca jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte güenaro huë'e
yijana sani, bacua soldado gaje concua si'acuare choë'ë.
17 Choini ja'nrëbi, bajacu can, ëja bain canre inni baguëna
sayahuë. Sayani, miu ga'hua marote tëonni, baguë sinjobëna
tëohuë.
18 Ja'nca yo'oni ja'nrëbi, baguëni jayajën saludajën güihuë:

—¡Carajeiye beoye huajëni ba'ijë'ën, judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë! güijën cahuë.

19 Ja'nca cajën, baguë sinjobëna tëcabëbi huaijën, baguëre go tutujën, baguëni gugurini rëanjën, ai jayajën yo'ohuë.
20 Ja'nca jayani tëjini, baguë bajacu canre rutani, baguë cañate baguëna sayahuë. Sayani ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojën sahuë.

Jesús es crucificado

21 Sajënna, ja'nrëbi, Cirene bainguë Simón hue'eguë, Alejandro, Rufo, bacua taita ba'iguëbi yua zio re'otona saisi'quëbi raji'i. Raiguëna, soldado hua'nabi baguëte tëhuoni rantoni, Jesús crusu sa'cahuëte cuanni sajë'ën guansehuë.

22 Guanseni ja'nrëbi, Jesusre sani, Gólgota casiru, sinjo gu'anbë casiru, ja'an cubëna ti'anhuë.
23 Ti'anni ja'nrëbi, gu'a jo'cha mirra ma'ña naconi ja'mese'ere inni, Jesusni rurajënna, uncumaji'i.
24 Ja'nrëbi, baguëte crusu sa'cahuëna quenni reohuë. Reoni, soldado hua'nabi, Baguë cañate coni baja'cuare masiñu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña senjojën ëñahuë.

25 Baguëte quenni reosirënre cato, ënsëguëbi las nueve'ru sëji'i.
26 Quenni reoni, ja'nrëbi, baguë gu'a jucha yo'ose'ere ro'tani, ën cocare toyani, ba crusuna së'ohuë: "Judío bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji" toyani së'ohuë.
27 Yequëcuare'ga bonsere tëtejën huaicua samucuare Jesús naconi bacua crusu sa'cahuëanna reohuë. Yequëre Jesús jëja ca'ncona reohuë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
28 Ja'nca reojënna, Riusu ira coca zoe toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i: "Gu'a bain naconi cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iguëna, bacuabi Jesusni güina'ru yo'ohuë.

29 Ja'nrëbi, bain hua'na ca'ncorë ganijën saicuabi Jesusni bëinsi ziaña ëñajën, baguëni bain ëyëjën cahuë:

—¡Ba! Më'ëbi ro ro'taguë casi'quë'ë. Riusu uja huë'ere taonni si'ani, ja'nrëbi samute umuguseña mame huë'e yo'oja'guë'ë yë'ë casi'quë sëani,
30 yurera'rë ja'ansi'quë jëajë'ën. Crusu sa'cahuëbi gajejë'ën, bëinjën cahuë.

31 Cajënna, pairi ëja bain, ira coca ye'yocua, bacua'ga Jesusni jayajën, sa'ñeña coca cajën baë'ë:

—Yequëcuabi ai yo'ojënna, bacua jëayete ëñoguë baji'i baguë. Ja'nca ëñoguëta'an, ja'ansi'quëbi jëaye gare porema'iji baguë.

32 Baguë yua Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë, Israel bain quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, ja'anguëbi ba'itoca, yurera'rë baguë crusu sa'cahuëbi tijini gajeja'guë. Tijini gajetoca, baguëni si'a recoyo ro'tayë mai, sa'ñeña cajën baë'ë.

Cajën ba'ijënna, baguë ca'ncorëan reosi'cua'ga baguëni te'e jayajën cahuë.

Muerte de Jesús

33 Ja'nrëbi, mëñera së'iguëna, si'a re'oto beoru na'i si'abi. Samute hora ba'iye tëca zijei re'oto se'ga baji'i.

34 Ba'iguëna, ja'nrëbi, ënsëguëbi las tres'ru së'iguëna, Jesusbi si'a jëja coca güini achobi:

—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? güini achobi. Bain cocabi cato: Taita Riusu, Taita Riusu, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre jo'cani senjoguë'ne? güini achobi Jesús.

35 Güini achoguëna, yequëcua baru ba'icuabi achani, sa'ñeña cahuë:

—Achajë'ën. Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëte choiji baguë, cahuë.

36 Cani, bacua jubë ba'iguëbi besa hua'guë sani, sayabëte inni, sënje jo'chana ja'njeni, tëcabëbi jëoni, Jesusna mëani, baguëni rurani, baguë bainni cabi:

—Yua ëjojën bañuni. Yequërë Elíasbi rani, baguëte tijoni gachoma'iguë cajën, ëjoni ëñañu, cabi.

37 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güini achoni, ja'nrëbi junni reabi.

38 Junni reaguëna, ja'ansirën Riusu uja huë'e sa'nahuë reosi canbi samu të'ntëña ba'iye ja'anse'e yua joboraja'an ye'rebi. Ëmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco tëca ye'rebi.

39 Jesusbi güini achoni, junni reaguëna, soldado ëjaguëbi nëcaguë ëñani, ja'nrëbi coca cabi:

—Riusu Zinreba baji'i baguë, cabi.

40 Romi hua'na'ga so'orëbi ëñajën nëcahuë. Yeco María Magdalena baco'ë. Yeco María, Santiago bë'jeguë, José, bacua mamá baco'ë. Salome'ga baco'ë.

41 Ja'ncuabi yua Jesús Galilea ba'isirën baguëte te'e conjën, cuirajën baë'ë. Yequë romi hua'na'ga ai jai jubë Jesús naconi Jerusalenna raisi'cuabi baguëni ëñajën nëcahuë.

Jesús es sepultado

42 Ja'nrëbi na'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë ba'i umuguse sëani, bain yo'o yo'oma'iñe re'huaye baji'i.

43 Ja'nca ba'iguëna, Arimatea huë'e jobo bainguë José hue'eguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëre senji'i. Judío ëja bain jubë ba'iguëbi ba'iguëna, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ëñajën baë'ë. Ja'anguë yua Riusu ba'i jobo ti'an raija'yete

ëñaguë ëjoguë ba'iguëbi yua jëja recoyo re'huani, Pilatona sani,
Jesús ga'nihuëre senji'i.
44 Senguëna, Pilatobi, ¿Yure'ne junquë baguë? senni achani,
ja'nrëbi, baguë soldado ëjaguëte choini, Jesús ju'inse'ere senni
achabi.
45 Senni achaguëna, soldado ëjaguëbi, Yua ju'insi'quë ba'iji
baguë, sehuobi. Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesús ga'nihuëte
Josena insiye guansebi.
46 Guanseguëna, Josebi re'o can pojei canre coni, Jesús
ga'nihuëte gachoni, ba canbi ganobi. Ganoni ja'nrëbi, bain
tan goje gata të'ntëbana te'ntose'e ba'iguëna, baguëte sani, ba
gojena uanni, ja'nrëbi, jai gatabëbi bonani, ba gojere ta'pibi.
47 Ja'nca uanni ta'piguëna, María Magdalena, yeco María
José mamá, bacuabi ëñahuë.

16

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, yo'o yo'oma'i umuguse si'aguëna, María
Magdalena, María Santiago mamá, Salomé, bacuabi, Jesús
ga'nihuëte ma'ña so'onjën saiñu cajën, ma'ñare cohuë.
2 Coni ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ñataguëna,
zijeirën ba'iguëna, bacuabi Jesús tansiruna saë'ë.
3 Saijën, sa'ñeña cahuë:
—Ba gatabëbi tansi gojena ta'pisibë ba'iguëna, ¿nebi maire
bonani otacaija'cua'ne? cahuë.
4 Cani ja'nrëbi, ti'anni ëñato, ba gatabë ai jaibë ba'iguëreta'an,
yua otani quëñose'e baji'i.
5 Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ba tansi gojena cacani ëñato,
bonsëguëbi jëja ca'ncore ñuji'i. Zoa can pojei canre ju'iguë
baji'i. Ja'nca ba'iguëna, romi hua'nabi gue ro'taye beoye
ëñajën quëquëhuë.
6 Quëquëjënna, bonsëguëbi bacuani cabi:
—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Mësacuabi Jesús Nazareno crusu
sa'cahuëna quenni reosi'quëre cu'ejënna, ënjo'on beoji baguë.
Yua go'ya rani saji'i. Baguëre uansirute ëñani masijë'ën.
7 Yureca, mësacua sani, Jesusre concua, Pedro sanhuëni
quëajaijë'ën: "Jesusbi mësacua ru'ru, Galilea yijana saji'i.
Ja'nca saquëna, mësacua yua ja'anruna baguëte tëhuojën
saijë'ën. Mësacuabi baguë quëase'e'ru, ja'anruna baguëte
tëhuoni ëñaja'cua'ë" quëajë'ën, bonsëguëbi quëani achobi.
8 Quëani achoguëna, romi hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën,
tansi gojebi besa etani sani gatihuë. Huaji yëjën ba'icuabi
yequëcuani gue quëaye beoye saë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

9 Yureca, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, Jesusbi go'ya
rani, María Magdalenana ru'ru gaje meni ëñobi. Ja'ango yua
te'e ëntë sara samu gu'a huati hua'i cacasi'co ba'igo ba'nco.
Ja'nca ba'isi'co ba'igona, Jesusbi ba huati hua'ire etoni saoguë
ba'nji. Ja'nca ba'iguëbi yureca bagona gaje meni ëñobi.
10 Ëñoguëna, ja'nrëbi, bago yua, baguëre conjën ganisi'cua ai
sa'ntijën ota oijën ba'ijënna, bacuana sani quëago.
11 Jesusbi go'ya raji'i. Baguëni ëñahuë yë'ë, quëagona,
bacuabi bago cocare achani, Te'e ruiñe cama'iñë më'ë, cahuë.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi baguëre concua samucua zio
re'otona ganijën ba'ijënna, tin re'huasi'quë'ru gaje meni,
bacuani ëñobi.
13 Ëñoguëna, bacuabi sani, yequë bacuare conjën gajecuana
quëajaë'ë. Quëajaijënna, bacua cocare'ga achani Te'e ruiñe
cama'iñë mësacua, cahuë.

El encargo de Jesús a los apóstoles

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concua si'a sara te'ecuabi aon
ainjën ñu'ijënna, Jesusbi bacuana gaje meni ëñobi. Ëñoni,
baguëni te'e ruiñe ro'tama'isi'cua, recoyo ro'taye güesi'cua,
ja'an ba'isi'cuare sëani, bacuani bëinguë cabi. Baguë go'ya
raise'ere ëñasi'cuani te'e ruiñe recoyo ro'taye güecuare sëani,
bacuani bëinguë cabi.
15 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacua yo'ore guanseni jo'cabi:
—Mësacua yua si'a yija re'otona sani, si'a bainni Riusu co-
carebare quëani achojën ba'ijë'ën.
16 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare
tëani baja'guë'ë yë'ë. Ba cocarebare ro'taye güecuare ai
ta'yejeiye bënni senjoja'guë'ë yë'ë.
17 Ba cocarebare si'a recoyo ro'tajën ba'icuare masiye
yëtoca, ën cocare ëñani, bacuare masijë'ën: Yë'ë ta'yejeiye
ba'iyete cajën, gu'a huati hua'ire etoni saoye poreyë. Tin co-
care caye ye'yema'icuata'an, te'e jëana ba cocare caye poreyë.
18 Aña hua'nare zeantoca, aña hua'nabi bacuani ja'si
yo'oma'iñë. Eore uncutoca, gare ja'siye beoye ba'iyë.
Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi bacua ëntë sarañabi rau
ju'incuare pa'roni huachoye poreyë. Ja'anre ëñani, yë'ëni si'a
recoyo ro'tajën ba'icuare masijë'ën, guanseni jo'cabi Jesús.

Jesús sube al cielo

19 Ja'nca guanseni jo'cani tëjiguëna, Riusubi baguëte
guënamë re'otona mëabi. Mëaguëna, Riusu jëja ca'ncona bëani
baji'i.
20 Ba'iguëna, ja'nrëbi, bacuabi sani, Riusu cocarebare si'a
re'oto bainni quëani achojaë'ë. Quëani achojaijënna, mai

Ëjaguë Jesusbi bacuani conguë baji'i. Bacuabi ba cocarebare quëani achojaijënna, Jesusbi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, baguë cocareba te'e ruin cocareba ba'iyete si'a bainni masi güeseguë baji'i. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN LUCAS
Toyani jo'case'e

Prólogo

1 Yë'ë bainguë Teófilo: Cristobi mai naconi yo'oguë
ba'ise'ere quëato, ai bain hua'nabi ja'an cocare toyani
jo'cahuë.
2 Yequëcua, baguë yo'oguë ba'ise'e beoru ëñasi'cuabi quëani
achojënna, ai bain hua'nabi toyani maina jo'cahuë.
3 Ja'nca jo'cajënna, yë'ë'ga bacua quëani toyase'e si'ayereba
te'e ruiñe ëñani ro'taguë ye'yehuë. Ye'yeni, ja'nrëbi, baguë
yo'oguë ba'ise'ere re'oye toyani jo'caza caguë, ën cocare te'e
ruiñe toyani, më'ëna saohuë, ëjaguë.
4 Bain ye'yose'ere te'e ruiñe masijë'ën, caguë, ën cocare
re'oye re'huani, më'ëna saohuë yë'ë.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 Herodes yua Judea yija ëjaguë ba'isirën ba'iguëna,
pairi bainguë Zacarías hue'eguë baji'i. Abías jubë bainguë
ba'iguëna, baguë rënjo Isabel hue'egobi yua pairi jubë bain
romigo baco'ë. Bago ira bainguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë
ba'nquëña.
6 Ai re'o bain baë'ë, ba samucua. Riusubi ëñaguëna, gare
te'e ruiñereba yo'ojën baë'ë. Riusu guanseni jo'case'e beoru
achani, si'aye te'e ruiñe yo'ojën baë'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi
bacuare gu'aye cañu ro'tacuata'an, poremaë'ë.
7 Ja'nca ba'icuabi, bago gare zin beogo baco'ë. Zin garasi'co
baco'ë. Si'a jubë yua ai ahuero hua'na baë'ë.
8 Ja'nrëbi, Zacarías yua Riusu huë'e ba'i ma'carëanre ëñaguë
ba'iguë, baguë yo'o yo'obi, baguë yo'o yo'o umuguse cuen-
cuese'e sëani.
9 Ja'an umuguse cuencuesi'quë sëani, Riusu huë'ena cacani,
baguë ira pairi bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru
ma'ñare misabëna ëoni, Riusuna mëobi.
10 Ja'nca cacani ëoguëna, bain jubëbi hue'sere ujajën
nëcahuë, ma'ña ëorën ba'iguëna.
11 Ujajën nëcajënna, ja'nrëbi, Zacarías yua ma'ñare ëoni
mëoguëna, Riusu anje hua'guëbi yua misabë jëja ca'ncona gaje
meji'i.
12 Gaje mequëna, baguë yua ai quëquë huesësi'quëbi caye
beoye ëñabi.
13 Ja'nca ëñaguëna, anje hua'guëbi cabi:

—Zacarías, quëquëma'ijë'ën. Më'ëbi Riusuni senni achaguëna, Riusubi achani conji. Ja'nca conguëna, më'ë rënjo Isabelbi yua më'ë zinre të'ya raija'go'co. Të'ya raigona, baguë mami Juan hue'yojë'ën.

14 Aireba bojoguë ba'ija'guë'ë më'ë, zinre baguë sëani. Yequëcua'ga ai jai jubë bainbi më'ë naconi te'e bojojën ba'ija'cua'ë.

15 Riusubi ëñaguëna, ai re'o ëjaguë ba'ija'guë'bi. Jo'cha gare uncuye beoye ba'ija'guë'bi. Baguë të'ya rai umugusebi Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë bojo recoyo baguë ba'ija'guë'bi.

16 Ja'nca ba'iguëbi Israel bain gu'a ma'a ganicuani cu'eni rani, ba Ëjaguë Riusuni recoyo se'e zi'in güeseja'guë'bi.

17 Riusu bainguë raosi'quë ba'ija'guë'bi. Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë jëja recoyo baguë, yua Riusu Espíritu naconi te'e zi'insi'quë ba'iguë ba'nji. Ja'nca ba'iguëna, më'ë zin yua güina'ru ba'ija'guë'bi. Yequëcuabi bacua zincua naconi je'o bajënna, yequëcuabi bacua pë'caguë sanhuë naconi je'o bajënna, baguëbi yua sa'ñeña je'o beoye ba'i güeseja'guë'bi bacuare. Achaye yëma'icuani Jaë'ë sehuo güeseja'guë'bi. Sa'ñeña bojojën ba'i güeseja'guë'bi. Ba'i güeseguëna, se'e te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'cua'ë. Bainbi bacua Ëjaguë Riusuni te'e ruiñe ro'taja'bë caguë, bacua recoyo ro'tayete mame re'huaja'guë'bi baguë, cani jo'cabi Riusu anje hua'guë.

18 Caguëna, Zacarías yua baguëni senni achabi:

—Më'ëbi coca quëaguëna, ¿queaca masiye'ne yë'ë? Yë'ë, yë'ë rënjo, yëquënabi ai ahuero hua'na ba'ijënna, huesë ëaji, cabi.

19 Caguëna, anje sehuobi:

—Yë'ë yua Gabriel hue'eguë, yua Riusu raosi'quë'ë. Baguëbi guanseguëna, më'ëna gaje meni, baguë bojo güese cocare quëahuë yë'ë.

20 Quëaguëna, më'ëbi te'e ruiñe ro'tama'iguë achamaë'ë. Ja'nca achama'isi'quë sëani, yua yi'o ma'tëbë ba'ija'guë'ë më'ë. Më'ë zin të'ya raima'i ñësebë, coca caye gare porema'iñë më'ë, yë'ë case'e'ru ba'ija'ye tëca, anjebi sehuobi.

21 Ja'nrëbi, bain jubë yua hue'se ca'ncore ëcajën, Zacaríasni ëjojën, ¿Guere yo'oguë baguë, sa'nahuë zoe ba'iguë'ne? cahuë.

22 Cajënna, ja'nrëbi baguëbi yua etani, bacuani coca caye porema'i hua'guë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, baguë guënamë toya ëñase'ere masihuë. Baguë ëntë sarañabi bacuani ro ña'queye se'ga quëabi.

23 Ja'nrëbi, baguë cuencuesi umuguseña si'aguëna, Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'oni tëjini, baguë huë'ena goji'i.

24 Go'iguëna, ja'nrëbi yo'je, baguë rënjo Isabelbi yua zin nëcago, te'e ëntë sara ñañaguë hua'ire huë'ena bëago, huë'ere etaye beoye baco'ë.

25 Ja'nca ba'igobi ja'ansi'co ro'tago: Yë'ë Ëjaguë Riusubi
yë'ëre ai re'oye conguëna, bainbi se'e yë'ë zin të'ya raima'iñete
gu'aye caye beoye ba'ija'cua'ë, ro'tago bojogo.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

26 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara te'e ñañaguë hua'i zinbë ba'igona,
Riusubi baguë guënamë re'oto yo'o conguë, Gabrielni
guanseni, Galilea yija huë'e jobo, Nazaret huë'e jobo, ja'an
jobona baguëte saobi.
27 Ja'anru ba'i romi zingo María hue'egoni coca quëaguë
saobi Riusu. Bago yua José hue'eguë, ira ëjaguë ba'isi'quë
David bainguë, ja'anguëni huejajaza cago ro'tago ba'igona,
28 Riusu anje hua'guëbi bagona ti'anni, bagoni saludaguë
cabi:
—Bojogo ba'ijë'ën. Riusubi më'ë naconi ba'iguëna, baguë
quë'rë ta'yejeiye consi'co'ë më'ë. Më'ëni ai re'oye ëñaguë sëani,
si'a romicua'ru më'ëni quë'rë ai conji Riusu, cabi.
29 Caguëna, Maríabi ai quëquëni huesësi'cobi caye beoye
ëñago.
30 Ja'nca ëñagona, anjebi bagoni cabi:
—Quëquëma'ijë'ën, María. Riusubi më'ëni re'oye ëñaguë,
më'ëni ai re'oye conja'guë'bi.
31 Më'ëbi yua zin nëcago, ëmëguëni të'ya raija'go'ë. Të'ya rani,
baguë mami Jesusre hue'yojë'ën.
32 Ai ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi. Mai ta'yejeiyereba Riusu
Zin casi'quë ba'ija'guë'bi. Riusubi baguë bain ta'yejeiye
ëjaguëre baguëre re'huaye ro'taji, baguë ira ëjaguë ba'isi'quë
David ba'ise'e'ru.
33 Israel bain ëjaguë si'arën ba'ija'guë'bi. Gare carajeiye
beoye guanseguë ba'ija'guë'bi, anjebi quëabi.
34 Quëaguëna, Maríabi cago:
—Ënjëre beogo sëani, ¿queaca zin ba'ija'go'ne? cago, senni
achago.
35 Senni achagona, anjebi quëabi:
—Riusu Espíritubi më'ëna ti'anni, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
Riusubi më'ëni guënamë pico naconi gaje meni, më'ëni na'oni
baguëna, Riusu Zinre të'ya raija'go'ë më'ë. Të'ya raigona, Riusu
Zin casi'quëbi Riusu cuencuesi'quë ba'ija'guë'bi.
36 Më'ë baingo Isabelre'ga ro'tajë'ën. Të'ya raima'igo
garasi'co case'eta'an, bago yua te'e ëntë sara te'e ñañaguë
hua'i zinbë ba'igo. Ai ahuera hua'go ba'igota'an, ja'nca të'ya
raija'gota'an ba'igo.
37 Bain yo'oye porema'icuata'an, Riusubi si'aye yo'oye
poreji, anjebi quëabi.
38 Quëaguëna, Maríabi cago:

—Riusu yo'o con hua'go se'ga ba'i hua'go'ë yë'ë. Më'ë quëase'e'ru ba'iye yë'ëre yo'oja'guë Riusu, cago sehuogo bago.
Cago sehuogona, anjebi quëani tonni huesëbi.

María visita a Isabel

39 Ja'nrëbi, Maríabi huëni, Yë'ë baingo Isabelni ëñajaza cago,
cu re'oto huë'e jobo, Judea yija huë'e jobo, ja'anruna besa
saco'ë.
40 Sani, Zacarías huë'ena ti'anni, Isabelni saludago.
41 Saludagona, Isabelbi achagona, Isabel zinbi bago guëtabë
sa'nahuë yua ñu'cuebi. Ñu'cueguëna, Isabel yua Riusu Espíritu
naconi te'e zi'inni ba'igobi bojo recoyo bago runco'ë.
42 Runni, ja'nrëbi, re'oye achoye Maríani bojogo ai jëja ujago
cago:
—Riusubi si'a romicuare ëñaguëta'an, më'ëre quë'rë
ta'yejeiye conguë baji. Më'ë zin të'ya raija'guëre'ga ai conji
Riusu.
43 Më'ëbi, mai Ëjaguë pë'cagobi yë'ëni ëña raigona, ai bojoyë
yë'ë. Riusubi bojo güeseguë, yë'ë hua'go, ro baingo ba'igote ai
re'oye ëñani, Riusu re'huabi.
44 Më'ëbi yë'ëni saludagona, yë'ë zin sa'nahuë ba'iguëbi
ja'ansirën ai bojoguë ñu'cuebi.
45 Më'ëbi Riusu coca quëase'ere achani, ja'nca ba'ija'guë
ro'tago, ai bojogo ba'iyë më'ë, cago Isabel.
46 Cagona, Maríabi cago:
Yë'ë recoyo ai bojoyereba bojogo ba'iyë yë'ë.
47 Riusu ai ta'yejeiguë'bi ba'iji, cayë yë'ë hua'go, yë'ëre tëani
baja'guëre sëani.
48 Baguë yo'o con hua'go se'ga ba'igona, yë'ëna re'oye ro'tani,
yë'ëre tëani baji yë'ë hua'gore.
Ja'nca sëani, si'a bainbi yë'ëre ëñani,
Bagoni ai re'oye ai conji Riusu cajën bojoja'cua'ë.
49 Ta'yejeiyereba Riusubi yë'ëre conreba conguëna, ai bo-
joreba bojoyë yë'ë, Riusu se'ga re'oye ba'iguë sëani.
50 Si'a hua'na baguëna oijën gugurijën ba'itoca, bacuani oiguë,
bacuani conji Riusu.
Ja'nca conguë, gare carajeiye beoye baguë bainre oiguë conji.
51 Yequëcua ro bacua se'gare'ru huanoguëna, bacuabi ai
huacha ro'tajënna,
Riusubi yua bacuare te'e jëana etoni senjobi.
52 Yequëcua bain ta'yejeiye ëjacua ba'icuareta'an,
Riusubi bacuare etoni saoni, yequëcua ro porema'icua se'gare
ëñani, bacuani ëja bain re'huani baji Riusu.
53 Yequëcua aon caracuare ëñani, bacuani ai re'oye conreba
conguë insibi.

Yequëcua a'ta bonse bacuareta'an, ro bonse beo hua'nare
etoni saobi Riusu.
54 Mai ira bain ba'isi'cuani coca cani jo'case'ere ro'tani,
güina'ru yo'oji Riusu.
Baguë bain Israel hue'ecuani gare huanë yeye beoye conji.
55 Abrahamre'ga ro'tani, baguëni ai oiguë ai re'oye conbi
Riusu.
Abraham bain ba'ija'cua, yureña ba'icua, yequëcua yuta
ba'ima'icuare'ga, si'acuare ro'tani, gare carajeiye
beoye conreba conji Riusu, cago María.
56 Ja'nca cani, ja'nrëbi samute ñañaguë hua'i Isabel naconi
bëani ba'igo, ja'nrëbi bani tëjini, bago huë'ena goco'ë.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Ja'nrëbi, Isabel të'ya rai umuguse ti'anguëna, ëmëguëni
të'ya raco'ë.
58 Të'ya raigona, bago bain gaje hua'nabi bagona ti'anni
ëñajën, bago naconi bojoreba bojohuë, Riusu ai re'oye conse'e
sëani.
59 Ja'nrëbi, zin hua'guëbi te'e ëntë sara samute umuguseña
baguëna, bainbi baguë go neño ga'nirëte tëyojën rani, Baguë
pë'caguë mami Zacarías hue'eja'guë, cahuë.
60 Cajënna, pë'cagobi:
—Banji. Juan hue'eja'guë'bi, cago.
61 Cagona, bacua cahuë:
—¿Më'ë guere cago'ne? Më'ë bain Juan hue'ecua beoyë,
cahuë.
62 Ja'nca cani, ja'nrëbi, baguë pë'caguëna bonëni, bacua ëntë
saraña se'gabi ro ña'queni, mamaquë mami hue'eja'yete senni
achahuë.
63 Senni achajënna, Zacaríasbi uti ja'ore senni, ja'nrëbi, Juan
hue'eji, toyani eñobi. Ja'nca toyani ëñoguëna, bacuabi ai ëñajën
rën'ë.
64 Ëñajën rëinjënna, ja'ansirënbi, Zacaríasbi, yi'obobi
ti'jiguëna, yua Riusuni re'o cocareba bojoguë ca bi'rabi.
65 Ca bi'raguëna, baincuabi ai huaji yëjën, ba huë'ebi
sani, si'aye quëajënna, ba yo'ose'e si'a Judea yija cu re'oto
ba'iruan'ga quëani achojaise'e baji'i.
66 Si'acua ja'an cocare achani ro'tani, sa'ñeña senni
achahuë:
—¿Gueguë ba'ija'guëguë'ne ba zin hua'guë? senni achahuë.
Riusubi oiguë, baguëre ëñani consi'quëre sëani, si'a bainbi
ëñani, ja'anre sa'ñeña senni achahuë.

El canto de Zacarías

67 Ja'nca ba'iguëna, Juan pë'caguë Zacaríasbi Riusu Espíritu
naconi zi'inni, bojo recoyo runji'i. Runni, Riusu coca yihuoni
raose'ere quëani acho bi'rabi:

68 Israel bain, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, baguë ba'iyete
ro'tajën bojojën gantañuni.
Baguë bain jucha zemosi'cuani conguë raisi'quë'bi ba'iji.
Maire huajëreba ba'icuare etojeiguë raisi'quë'bi ba'iji.
69 Riusu raoja'guë, baguë bainguë David yo'je ba'ija'guë,
maire tëani baja'guë, ja'anguëre mai ta'yejeiye ëjaguëre
re'huani, maina raobi Riusu.
70 Baguë ira bain raosi'cua naconi quëani jo'case'e ba'iguëna,
güina'ru maina quëani jo'cabi Riusu:
71 Yequëcuabi maini je'o bajën, maire hueso ëaye yo'ojënna,
Riusubi maire tëani, maini baye cabi.
72 Mai ira bain ba'isi'cuani oiguë, bacuani coca cani jo'case'ere
ro'taguë, baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Riusu.
73 Riusu coca cani jo'case'e, mai ira bainguë ba'isi'quë Abra-
hamni ganreba cani jo'case'e ën coca baji'i:
74 Yequëcuabi maini je'o bajënna, maire tëani, maini baye cabi
Riusu.
Maini baguë, baguë yo'o con hua'nare re'huani, Mësacua gare
huaji yëye beoye yë'ëni conjën ba'ijë'ën, cabi.
75 Si'a mai ba'i umuguseñabi baguë naconi ba'ijën, baguë
ai yëreba yësi'cua ba'ijënna, te'e ruiñe yo'ocuare maire
re'huani baye cabi Riusu, cabi Zacarías.
Cani ja'nrëbi, baguë zin hua'guëre ëñani, baguëte cabi:
76 Ja'nca sëani, yë'ë mami, më'ë yua mai ta'yejeiyereba Riusu
cuencueni raosi'quë'ë.
Baguë coca quëaja'guëre më'ëre re'huabi Riusu.
Më'ëbi ru'ru sani, mai Ëjaguë rai ma'are re'huaye bayë.
77 Baguë bainna sani, bacua gu'a juchare jo'cani senjojënna,
Riusubi bacuare tëani bani, bacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere gare ro'tama'iñe caja'guë'bi Riusu.
Ja'anre bacuani quëani achoye bayë më'ë.
78 Mai Ëjaguë Riusubi maini ai oiguë conji.
Mai hua'nabi ro porema'icuareta'an, maini ai re'oye cuiraguë
oiguë conji.
Go'sijei umuguse ñatani saoye'ru maina ti'an rani, bojo recoyo
ba hua'nare maire re'huani jo'caji.
79 Ja'nca re'huani jo'caguëbi zijei re'oto ba'icua, gare bënni
senjosi'cua ba'ija'cua, ja'ancuani baguë go'sijei re'otore
te'e ruiñe masi güeseji Riusu.
Mësacua gare huaji yëye beoye yë'ëni te'e zi'inni conjën
ba'ijë'ën caguë, maire choiji Riusu, gantaguë cabi
Zacarías.
80 Caguëna, ja'nrëbi, baguë zin hua'guëbi irani, jëja baguë,
te'e ruiñe ba'i recoyo re'huani baji'i. Irani tëjini, ja'nrëbi,

bain beo re'otona sani, bëani baji'i. Israel bainna sani quëa umuguse ti'añe tëca baruna bëani ba'iguë ëjobi Juan.

2

Nacimiento de Jesús

1 Ja'nrëbi, bain ëjaguëreba, Augusto hue'eguëbi si'a bainni guanseguë, Si'acua mamire ëja bain uti pëbëna toya güesejë'ën caguë guanseni jo'cabi.
2 Ja'nca guanseni jo'caguë, bain cuencuese'e, ru'ru ba'iye cuencuese'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Cirenio hue'eguëbi yua Siria yija bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguë baji'i, ja'anrën.
3 Bainre cuencueye guanseguë, Si'acuabi mësacua të'ya raisi huë'e jobona go'ini, mësacua mamire ëja bain uti pëbëna toya güesejë'ën, guanseni tonni jo'cabi.
4 Ja'nca guanseni jo'caguëna, Josebi baguë huë'e jobona sai bi'rabi. Nazaret huë'e jobo, Galilea yija ba'i jobobi sani, Belén huë'e jobo, baguë ira ëjaguë ba'isi'quë David hue'eguë, baguë huë'e jobo, Judea yija ba'i jobo, ja'anruna sani, baguë mamire toya güesejaji'i.
5 Toya güesejaiguë, Maríare'ga sabi, bago naconi huejaye ro'taguë ëani. Yua ira zinbë ba'igoni sabi.
6-7 Ja'nca sani, Belenna ti'anni, bain cain huë'ena cainru cu'eni jëhuani, cainru beoguëna, jo'ya hua'na be'jerëna sani cacani baë'ë. Ba'ijën, bago të'ya rairën ti'anguëna, bago zin ru'ru ba'iguëte të'ya rani, canbi ganoni, jo'ya hua'na aon aonguna uango.

Los ángeles y los pastores

8 Ja'nrëbi, ja'ansi ca'nco jo'ya hua'na cuiracua baë'ë. Cuirajën ba'icuabi bacua oveja jo'ya hua'nare ñamibi ëñajën baë'ë.
9 Ja'nca ëñajën ba'ijënna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi bacuana gaje meni ti'anbi. Ti'anguëna, ai go'sijei re'otora ti'anguëna, jo'ya ëñacuabi ai quëquësi'cua ëñajën baë'ë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yo'o con hua'guëbi bacuani quëabi:
—Quëquëma'ijë'ën mësacua. Bojo güese cocare mësacuani quëaguë raisi'quë'ë yë'ë. Si'a bainbi achani ai bojoreba bojoye'ë.
11 Yure, ira ëjaguë David huë'e jobo, Belenre ba'iguë, Riusu raosi'quë të'ya raisi'quë'bi ba'iji. Mësacuana ti'an rani, mësacuare Riusu bainrebare re'huani baza caguë raji'i. Mai ta'yejeiyereba ëjaguë ba'ija'guëbi Cristo hue'eji baguë.
12 Mësacuabi huë'e jobona sani cu'eto, Riusu Zin raosi'quëre tinjani ëñaja'cua'ë. Canbi ganosi'quëbi jo'ya hua'na aon aongute uinguëna, baguëte ëñani masija'cua'ë, cabi.

13 Caguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë anje hua'nabi te'e jëana gaje
meni ti'anhuë. Ti'anni, si'a jubëbi Riusuni bojoreba bojojën
gantahuë:
14 Mai ta'yejeiyereba Riusubi guënamë re'oto ëjaguëreba'bi
ba'iji.
Baguë bain ai yësi'cua, yija re'otore ba'icuani bojoguë, huaji
yëye beoye ba'ija'bë caji, Riusure yo'o con hua'nabi
gantajën quëahuë.
15 Gantani tonni, yua guënamë re'otona go'ijënna, jo'ya
hua'na cuiracuabi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—Belenna saiñu. Riusu raosi'quëre yure quëani achosi'quëni
sani ëñajaiñu cahuë.
16 Cani, besa sani ëñato, María, José baë'ë. Zin hua'guëbi
jo'ya hua'na aon aongute uinguëna, ëñahuë.
17 Ja'nca ëñani, ba zin hua'guë ba'iye, anje hua'guë cani
jo'case'ere bacuani quëahuë.
18 Ja'nca quëajënna, si'a hua'nabi ai bojoreba bojojën
achahuë.
19 Ja'nca bojojënna, Maríabi ja'an si'aye ro'tani, bago recoy-
ona re'huani, gare huanë yeye beoye baco'ë.
20 Ja'nrëbi, jo'ya hua'na cuiracuabi yua Riusu quëani
achose'e beoru achani, Riusu yo'oni jo'case'e beoru ëñani,
Riusuni bojoreba bojojën, baguëni gantajën goë'ë. Riusure
yo'o conguë quëase'e'ru güina'ru baji'i, cajën bojojën goë'ë.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, ba zin
hua'guë go neño ga'nirëte tëyo güeseni, baguë mami Jesús
hue'yohuë. María yuta zin nëcama'irën, Riusure yo'o conguëbi
gaje meni quëaguëna, ja'an mamire yure baguëte hue'yohuë.
22 Hue'yoni ja'nrëbi pë'caguë sanhuë pa'roma'i umuguseña
carajeiye tëca ba'ijën, Moisés coca cani jo'case'e'ru yo'ojën,
tënosi hua'na runni tonni, ja'nrëbi Zin hua'guëre Riusu huë'ena
sani, Riusu conja'guëte re'hua güeseñu cajën, Jerusalén huë'e
jobona sani, Riusu huë'ena cacahuë.
23 Moisés coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë:
Si'a zin hua'na ru'ru të'ya raisi'cua banica,
Riusu conja'cuare re'hua güesejë'ën,
cani jo'case'e
sëani, Jesusre sani, Riusu conja'guëte re'hua güesehuë.
24 Ja'nca re'hua güesejën, Moisés coca toyani jo'case'e'ru
yo'ojën, jo'ya ca hua'i hua'nare inni, samu jure hua'na, o samu
ju'ncubo hua'na, ja'an hua'nare inni, misabëna ëoni Riusuna
mëojën, zin hua'guëre Riusu conja'guëte re'hua güesehuë.
25 Ja'nca re'hua güesejënna, yequë Simeón hue'eguëbi Riusu
huë'ena cacani baji'i. Ja'an ba'iguëbi ai re'o bainguë ba'iguë,

Riusuni caraye beoye yo'o conguë te'e ruiñe yo'oye se'ga baji'i.
Israel bain etojeirënre ai ro'taguë, Riusu etojeiyete caraye
beoye ëñaguë ëjoguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritubi
baguë recoyona gaje meni bëani, ba'iguë baji'i.
26 Bëani ba'iguëbi Simeonni masi güeseguë baji'i: Më'ë yija
yuta ba'iguë, Riusu raoja'guëte ëñaja'guë'ë më'ë, masi güesebi
Riusu. Ja'nca masi güeseguë sëani,
27 yureca Riusu Espíritubi saguëna, Simeonbi Riusu huë'ena
cacani baji'i. Cacani ba'iguëbi, Jesús pë'caguë sanhuëbi Riusu
coca cani jo'case'e'ru yo'ojënna, bacuana ti'anbi.
28 Ti'anni, zin hua'guëre inni cuanni ëñaguë, Riusuni ai
bojoreba bojoguë cabi:
29 Ah, Ëjaguë, më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'osi'quë
sëani, yë'ë hua'guë më'ë yo'o con hua'guë se'ga ba'iguëbi
më'ëni ai bojoreba bojoyë yë'ë.
Më'ë raosi'quërebabi ti'anguëna, yurera baguëni ai bojoguë
ëñañë yë'ë.
Ja'nca ëñaguë, yureca bojo hua'guëbi junni, ën yijare gare
jo'caye poreyë yë'ë, Ja'quë.
30 Më'ë bainrebare re'huani baja'guëre raoguëna, baguëte
yure ëñahuë yë'ë.
31 Si'a bainni baguëre ëñani masija'bë caguë raoguëna, yurera
ti'an raisi'quë'bi ba'iji baguë.
32 Si'a ën yija bainni go'sijei re'otorebare ëñoni masi
güeseja'guë'bi ti'anguëna, bojoyë yë'ë.
Judío bain jubë ba'ima'icuare'ga go'sijeiyete te'e ruiñe ëñoni,
Israel bainre quë'rë ëja bainre re'huani jo'caja'guë'bi
ba'iji ënquë, bojoguë cabi Simeón.
33 Ja'nca caguëna, ba zin hua'guë pë'caguë sanhuë, José,
María, bacuabi ai bojo recoyo re'huani baë'ë, bacua zinre
case'e sëani.
34 Ba'ijënna, Simeonbi bacuani ai re'oye caguë, ëñani jo'cani,
ja'nrëbi Jesús pë'cago Maríani jë'te ba'ija'yete cani achobi:
—Achajë'ën. Riusubi ënquëre cuencueni raoguëna, ai bain
Israel ba'icuabi baguë yo'oguë ba'iyete ëñaja'cua'ë. Ëñani,
yequëcuabi baguëni zi'inni re'oye ba'ija'cua'ë. Yequëcuaca
baguëni gu'a güejën, gu'aye ba'ija'cua'ë. Baguëte Riusu
raosi'quërebare ro jo'cani senjojën,
35 bacua gu'a recoyo ro'tayete te'e ruiñe masi güesejën
ba'ija'cua'ë. Baguëte ro jo'cani senjojën gu'aye yo'ojënna,
më'ëbi aireba sa'ntigo, si'a recoyo oireba oigo ba'ija'go'ë, cani
jo'cabi Simeón.
36 Cani jo'caguëna, yeco'ga Ana hue'egobi querë baco'ë.
Riusu baingobi baguë cocare masini quëago baco'ë. Aser jubë
baingo ba'igo, bago taita Fanuel hue'eguëna, ai ahuera hua'go

baco'ë. Romi zingo ba'isirën huejani, bago ënjë naconi te'e
ëntë sara samu tëcahuëan ba'igona, junni huesëguëña baguë.
37 Junni huesëguëna, bago hua'jeni ba'irën yua ochenta y
cuatro tëcahuëan te'e hua'go baco'ë. Ja'nca ba'igobi Riusu
huë'e se'gare ba'igo, Riusu yo'o coñe se'ga ba'igo. Aon aiñe
jo'cago, Riusuni ujago, jo'caye beoye Riusu yo'o se'gare yo'ogo.
38 Ja'nca ba'igobi ja'ansirën Jesús pë'caguë sanhuëna ti'an
rani, Riusu zin hua'guëni ëñani bojogo. Riusuni ai bojoreba
bojogo, surupa cago, zin hua'guë ba'ija'yete bago bainni
quëani acho bi'rago. Quëani achogona, bacuabi achani, Maire
etoja'guëni ëjojën ba'icuareta'an, yua ti'anbi cajën bojojën
achahuë.

El regreso a Nazaret

39 Ja'nrëbi, Jesús pë'caguë sanhuëbi Moisés coca toyani
jo'case'e'ru yo'oni tëjini, bacua huë'e jobo Nazaretna goë'ë,
Galilea yija huë'e jobo.
40 Go'ini ti'anni ba'ijënna, zin hua'guëbi irani, ai jëja bani, ai
masiye ye'yeguëna, Riusubi baguëni ai re'oye conni cuiraguë
baji'i.

El niño Jesús en el templo

41 Yureca, Jesús pë'caguë sanhuëbi Nazaret huë'e jobore
ba'ijën, si'a tëcahuëan Pascua umuguseña ba'iguëna, Riusuni
bojojën yo'ojaiñu cajën, Jerusalén huë'e jobona saijën baë'ë.
42 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi si'a sara samu tëcahuëanre bani,
baguë bain yo'ojën ba'iye'ru yo'oguë, Pascua umuguseñabi
Riusuni bojoñu cajën saijënna, baguë yua te'e conguë saji'i.
43 Sani, Pascua umuguseña yo'oni tëjini, baguë bainbi
go'ijënna, Jesusbi Jerusalenna bëabi. Bëaguëna, baguë pë'caguë
sanhuëbi huesëjën,
44 Mai jubë bain naconi ba'ima'iguë baguë cajën, ma'abi
go'ijën na'ijaë'ë. Na'ijani, ja'nrëbi bacua bain ba'iruanna
baguëre cu'e ganocuata'an,
45 gare baguëre tinjamaë'e. Tinjamajën, ja'ansirën
Jerusalenna bonëni, baguëni cu'ejën, se'e goë'ë.
46 Go'ini, samute umuguseña baguëte cu'eni, ja'nrëbi Riusu
uja huë'ena cacani ëñato, Riusu coca masiye ye'yocua naconi
ñu'iguë baji'i baguë. Ja'nca ñu'iguëbi bacuani ai coca senni
achaguë baji'i.
47 Senni achani bacua cocare'ga masiye sehuoguë
ba'iguëna, ba hua'nabi ai achajën rëinjën, sa'ñeña cajën,
¿Queaca masiye sehuoye poreguë'ne baguë? ro'tajën cajën,
baguëre ëñahuë.
48 Ja'nca cajën ëñajënna, baguë pë'caguë sanhuë'ga ti'anni,
¿gue'ne? sa'ñeña cajën, pë'cagobi Jesusni cago:

—Mami, ¿më'ë guere yo'oguë, bëani ba'iguë'ne? Më'ë taita, yë'ë, yëquënabi më'ëni ai cu'ejën ai sa'ntijën baë'ë, cago.
49 Cagona, Jesús sehuobi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni cu'eye'ne? Yë'ë Ja'quë yo'o ma'carëanre yo'oguë bëaguëna, mësacua ro'tama'iñe? caguë sehuobi.
50 Ja'nca sehuoguëna, baguë coca case'ere ro huesë ëaye achahuë.
51 Ja'nrëbi, bacua naconi Nazaret huë'e jobona goji'i Jesús. Go'ini ba'iguë, bacua guanseyete achani jaë'ë caguë yo'oguë baji'i. Yo'oguë ba'iguëna, baguë pë'cagobi ja'an si'aye ro'tani, bago recoyona re'huani, gare huanë yeye beoye baco'ë.
52 Ja'nrëbi, Jesusbi irani, ai jëja baguë'ru runni, ai masiye ye'yesi'quë'ru ruinguëna, Riusubi baguëni ëñani bojoguë baji'i. Bain'ga baguëni re'oye ëñajën baë'ë.

3

Juan el Bautista en el desierto

1 Ja'nrëbi, bain ta'yejeiye ëjaguëreba Tiberio hue'eguëbi bëani, quince tëcahuëan ba'iguëna, ja'an tëcahuë ti'anguëna, Judea bain ëjaguë Poncio Pilato baji'i. Herodes'ga Galilea bain ëjaguë baji'i. Herodes yo'jeguë Felipe yua Iturea, Traconite, ja'an bain ëjaguë baji'i. Lisanias yua Abilinia bain ëjaguë baji'i.
2 Ja'an tëcahuë, judío bain pairi ta'yejeiye ëjacua, Anás, Caifás, ja'ancua baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, ja'an tëcahuë, Zacarías mamaquë Juanbi bain beo re'otore ba'iguëna, Riusubi baguëna ti'anni, Ën cocare bainni quëani achojë'ën, caguë guansebi.
3 Caguë guanseguëna, Juanbi si'a Jordán ziaya ba'i re'otobi ganini, Riusu cocare quëani achoguë baji'i:
—Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e beoru jo'cani senjoni, ba-utiza güesejë'ën. Ja'nca yo'otoca, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni, gare mësacua recoyore mame re'huani tënoni baja'guë'bi quëani achoguë baji'i Juan.
4 Yua Juanre cuencueni raose'ere ro'tato, Riusubi baguëte ai zoe cuencuebi. Riusu ira bainguë ba'isi'quë Isaíasbi ñaca toyani jo'cabi:
Riusu bainguëbi beo re'otona ti'anni, Riusu cocare si'a jëja cani achoja'guë'bi:
Mësacua recoyore mame re'huani ba'ijë'ën.
Mai ëjaguë rai ma'are re'huaye'ru re'huani, te'e ruin ma'are yo'ocaijë'ën baguëre.
5 Si'a yorobëan ba'itoca, yua beoru ya'obi pë'npëye ba'iji.
Cubëan ba'itoca, yua beoru quëroni ñañoni tonni, senjoñe ba'iji.

To'nqueboan ba'i ma'a ba'itoca, yua te'e ruin ma'a ba'iye re'huaye ba'iji.
Gu'a ma'a ba'itoca, te'e ruiñe gani güeseye ba'iji.
6 Ja'nca re'huani ba'iguëna, Riusubi baguë bainre tëani, baguë ba'i jobona sani baguëna, si'a bainbi ëñaja'cua'ë, toyani jo'caguë ba'nji Isaías.
7 Ja'nca ba'iguëna, ai bainbi Juanna ti'anni, Bautiza güesejañu cajënna, Juanbi bacuani si'a jëja yihuoguë cabi:
—Mësacua yua aña hua'na'ru gu'aye ro'tajën raë'ë. Riusu bënni senjosi'cua yuara ba'ija'cua sëani, ¿mësacua queaca jëaye ro'taye'ne?
8 Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, mësacua mame recoyo re'huani ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua sa'ñeña coca cajën ba'iye'ru gare se'e cama'ijë'ën: "Yëquëna yua Abraham re'o bain yo'je ba'icuare sëani, Riusubi bënni senjoma'iji" ro huacha ro'tayë mësacua. Mësacuani ganreba cayë. Riusubi Abraham re'o bainre re'huaye yëtoca, ënjo'on ba'i gatabëanre inni, baguë re'o bainre guaja beoye re'huaye poreji.
9 Gu'a sunqui cueye'ru yo'oji Riusu. Zu'ubo re'oye guë'tosibobi inni, si'a sunquire ëñani, gu'a sunqui ba'itoca, aon quëinma'iñe ba'itoca, yua si'a sunqui sitare cueni, sunquire taonni, toana senjoni ëoji. Ja'nca yo'oye'ru yo'oye ro'taji Riusu, yihuoguë cabi Juan.
10 Caguëna, bainbi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca yo'oye ro'tatoca, yëquëna ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.
11 Senni achajënna, bacuani sehuobi Juan:
—Mësacua bainni oijën conjë'ën. Samu ëntë sara cañare banica, te'e canre ëntë sara can beo hua'guëna ro insijë'ën. Mësacua aonre bajën, aon beocuana huo'hueni ro insijë'ën, sehuobi.
12 Ja'nrëbi, impuesto curi cocuabi Bautiza güeseñu cajën, Juanna ti'anni, baguëni senni achahuë:
—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne, Ëjaguë? senni achahuë.
13 Senni achajënna, bacuani yihuoguë cabi:
—Ëja bain guanseni jo'casi cocare ëñani, ja'an coca caye se'gare'ru yo'ojën, impuesto curire coni bajë'ën. Coqueye beoye yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye coni bama'ijë'ën, cabi.
14 Caguëna, ja'nrëbi soldado hua'nabi Juanna ti'anni, baguëni senni achahuë:
—Yequëna'ga ¿queaca yo'oja'cua'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Juan sehuobi:
—Bain bonsere coqueye beoye tëtema'ijë'ën. Mësacua jubë yequëcuabi gu'aye cajën, Bain bonsere tëteni baza cajën,

bainre ro huai ëaye yo'ojën tëteyë. Yequëcuabi bainre preso zean ëaye yo'ojën tëteyë. Ja'an yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua ëja bain curi ro'ise'ere coni, ja'an se'gare bani, bojojën ba'ijë'ën, caguë sehuobi Juan.

15 Ja'nca sehuoguëna, bainbi achani, baguëte re'oye ëñajën, ¿Riusu raosi'quërebama'iguë baguë? sa'ñeña senni achajën baë'ë.
16 Ja'nca senni achajën ba'ijënna, Juanbi si'acuani quëareba quëabi:

—Bañë. Ocona bautizaye se'ga ba'iguë'ë yë'ë. Yequëca yë'ë ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguërebabi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguëbi bainre bautizato, Riusu Espíritu naconi, toa naconi, ja'anre gaje me güeseni, bainre bautizaja'guë'bi. Ai ta'yejeiye ëjaguërebare sëani, baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë. Baguë guëon ju'i co'rore ti'jeye'ga gare ti'anma'iguë'ë yë'ë.
17 Bain recoyo ro'tayete masiza caguë, baguë ñacobi ëñani, bain re'oye ro'taye, bain gu'aye ro'taye, ja'anre te'e ruiñe masija'guë'bi baguë. Trigo aonra'carëanre tutuna huëaye'ru yo'oguë raiji. Baguë huëa macabi inni aonra'carëanre tutuna huëani, hui'ya sëohuëan senjoguëna, trigo aonra'carëan se'gare baguë aon re'huaruna ayani baji. Ja'nca bani, ja'nrëbi hui'ya sëohuëanre chiani, toana senjoni ëoji. Ja'an toare cato, gare yayaye beoye ba'iji. Baguë bainrebare re'huani baja'yete quëayë. Yequëcua, baguëte güeni senjocuare toana senjoni ëoja'guë'bi, bainni quëabi Juan.

18 Ja'nca quëaguë, si'a bainni ai yihuoguë, Riusu bojo güese cocarebare quë'rë ai ba'iye quëani achoguë baji'i.
19 Ja'nca quëani achoguë, bain ëjaguë Herodesni ai bëinguë cabi: Më'ë yo'jeguë Felipe rënjore ro tëani baguë sëani, ai gu'aye yo'ohuë më'ë, bëinguë cabi. Herodías hue'egote ro tëani baguëre sëani, ai bëinguë cani, yequë baguë gu'aye yo'ose'ere'ga baguëni ro'ta güeseni, Herodesni bëin coca cani jo'cabi Juan.
20 Cani jo'caguëna, Herodes yua achaye güeguë, quë'rë se'e ai gu'aye yo'oguë, Juanni preso zeanni, baguëte ya'o huë'ena guao güeseni babi.

Jesús es bautizado

21 Juanre zeanni guao güesesirën yuta ti'anma'iguëna, Juan yua bainre bautizaguë ba'iguëna, Jesusbi ti'an raji'i. Ti'an rani, Juanbi baguëte bautizaguëna, Jesusbi Ja'quë Riusu naconi coca ca bi'rabi. Ca bi'rani mëiñe ëñato, guënamë re'otobi ja'anse'e a'nqueni saoguëna,

22 Riusu Espíritubi eta rani, ju'ncubo ba'iye'ru ëñoni, Jesusna gaje meni tuabi. Tuaguëna, guënamë re'otobi coca cani achobi:
—Më'ë yua yë'ë Zin ai yësi'quë'bi ba'iyë. Më'ëni ai bojoguë ëñañë yë'ë, guënamë re'otobi cani achobi.

Los antepasados de Jesucristo

23 Jesucristo ën yija ba'iguë ba'iyete cato, baguë bainre con bi'raguë, yua treinta tëcahuëan baye'ru babi. Bainbi ro'tani cato, baguë pë'caguë yua José baquëña. José pë'caguë yua Elí baquëña.
24 Elí pë'caguë yua Matat baquëña. Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví pë'caguë yua Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Jana baquëña. Jana pë'caguë yua José baquëña.
25 José pë'caguë yua Matatías baquëña. Matatías pë'caguë yua Amós baquëña. Amós pë'caguë yua Nahum baquëña. Nahum pë'caguë yua Elsi baquëña. Elsi pë'caguë yua Nagai baquëña.
26 Nagai pë'caguë yua Maat baquëña. Maat pë'caguë yua Matatías baquëña. Matatías pë'caguë yua Semei baquëña. Semei pë'caguë yua Josec baquëña. Josec pë'caguë yua Judá baquëña.
27 Judá pë'caguë yua Joanán baquëña. Joanán pë'caguë yua Resa baquëña. Resa pë'caguë yua Zorobabel baquëña. Zorobabel pë'caguë yua Salatiel baquëña. Salatiel pë'caguë yua Neri baquëña.
28 Neri pë'caguë yua Melqui baquëña. Melqui pë'caguë yua Adi baquëña. Adi pë'caguë yua Cosam baquëña. Cosam pë'caguë yua Elmadam baquëña. Elmadam pë'caguë yua Er baguëña.
29 Er pë'caguë yua Jesús baquëña. Jesús pë'caguë yua Eliezer baquëña. Eliezer pë'caguë yua Jorim baquëña. Jorim pë'caguë yua Matat baquëña.
30 Matat pë'caguë yua Leví baquëña. Leví pë'caguë yua Simeón baquëña. Simeón pë'caguë yua Judá baquëña. Judá pë'caguë yua José baquëña. José pë'caguë yua Jonam baquëña. Jonam pë'caguë yua Eliaquim baquëña.
31 Eliaquim pë'caguë yua Melea baquëña. Melea pë'caguë yua Mena baquëña. Mena pë'caguë yua Matata baquëña. Matata pë'caguë yua Natán baquëña.
32 Natán pë'caguë yua David baquëña. David pë'caguë yua Isaí baquëña. Isaí pë'caguë yua Obed baquëña. Obed pë'caguë yua Booz baquëña. Booz pë'caguë yua Sala baquëña. Sala pë'caguë yua Naasón baquëña.
33 Naasón pë'caguë yua Aminadab baquëña. Aminadab pë'caguë yua Admin baquëña. Admin pë'caguë yua Arni

baquëña. Arni pë'caguë yua Esrom baquëña. Esrom pë'caguë
yua Fares baquëña. Fares pë'caguë yua Judá baquëña.
34 Judá pë'caguë yua Jacob baquëña. Jacob pë'caguë yua
Isaac baquëña. Isaac pë'caguë yua Abraham baquëña. Abra-
ham pë'caguë yua Taré baquëña. Taré pë'caguë yua Nacor
baquëña.
35 Nacor pë'caguë yua Serug baquëña. Serug pë'caguë yua
Ragau baquëña. Ragau pë'caguë yua Peleg baquëña. Pe-
leg pë'caguë yua Heber baquëña. Heber pë'caguë yua Sala
baquëña.
36 Sala pë'caguë yua Cainán baquëña. Cainán pë'caguë yua
Arfaxad baquëña. Arfaxad pë'caguë yua Sem baquëña. Sem
pë'caguë yua Noé baquëña. Noé pë'caguë yua Lamec baquëña.
37 Lamec pë'caguë yua Matusalén baquëña. Matusalén
pë'caguë yua Enoc baquëña. Enoc pë'caguë yua Jared baquëña.
Jared pë'caguë yua Mahalaleel baquëña. Mahalaleel pë'caguë
yua Cainán baquëña.
38 Cainán pë'caguë yua Enós baquëña. Enós pë'caguë yua Set
baquëña. Set pë'caguë yua Adán baquëña. Adán pë'caguë yua
Riusu baquëña.

4

Jesús es puesto a prueba

1 Yureca, Jesusbi Riusu Espírituna te'e zi'inni, recoyo bo-
joreba bojoguë, Jordán ziaya re'otore jo'cani saiguëna, Riusu
Espíritubi baguëte beo re'otona sabi.
2 Saguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, zupai huatibi
ti'an rani, Jesusni gu'aye yo'o güeseza caguë, baguëni co-
queguë ca bi'rabi. Ca bi'raguëna, Jesusbi gare aon ain-
maquë ba'iguëna, cuarenta umuguseña ba'iguëna, ai aon
gu'abi baguëre.
3 Aon gu'aguëna, zupai huatibi Jesusni gu'aye ro'ta güeseza
caguë, ti'anni, cabi:
—Më'ëbi Riusu Zin sëani, ën gatabëte inni, jo'jo aonbëte
re'huani ainjë'ën, cabi.
4 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: “Bain
hua'nabi aon aiñe se'ga yo'ojën ba'itoca, re'oye ba'ima'iñë.
Riusu cocareba cani jo'case'ere te'e ruiñe ye'yejën ba'itoca,
ai re'oyereba ba'ijën ba'ija'cua'ë.” Ja'an coca toyani jo'case'e
sëani, më'ë case'ere yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
5 Sehuoguëna, ja'nrëbi zupai huatibi baguëte ëmë cubë
na'miñona mëani nëconi, si'a ën yija re'otoñare te'e jëana ëñobi.
6 Ëñoni, baguëni cabi:

—Ja'an si'ayete më'ëna insini, si'a ën yija re'otoña ëjaguëre më'ëre re'huayë yë'ë. Yë'ëna insini jo'case'e sëani, yë'ë yëse'e'ru më'ëna insini jo'caye poreyë yë'ë.

7 Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëna gugurini rëanni, ujatoca, si'a ëña re'otoña beoru më'ë se'gana ro insini jo'cayë yë'ë, cabi.

8 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Bañë. Yë'ëre gare jo'cani saijë'ën, Zupai. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Mai Ëjaguë Riusu se'gana gugurini rëanni, baguë se'gana ujajën ba'ijë'ën" caji. Ja'nca toyani jo'case'e sëani, më'ë caye'ru yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi.

9 Sehuoguëna, zupaibi baguëte se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'anni, Riusu huë'e mi'chiyona nëconi, baguëni cabi:

—Më'ëbi Riusu Zin sëani, yijana chajë'ën.

10 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:

Riusubi guanseguëna, baguë guënamë re'oto yo'o con hua'nabi më'ëre ëñajën cuirayë.

11 Gatana ju'njema'ija'guë cajën, më'ëre ëñajën cuirajën, më'ëre tëani bayë, toyani jo'case'e ba'iji, cabi.

12 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Bañë. Riusu coca yequë ca'nco'ga ñaca caji: "Riusuni gu'aye yo'o güeseza cama'ijë'ën" toyani jo'case'e sëani, më'ë case'ere yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuobi Jesús.

13 Sehuoguëna, zupai huatibi baguëni se'e yo'o güeseye ro'taye porema'iguë sëani, baguëte jo'cani sani, se'e zoe raimaji'i.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Ja'nrëbi, Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai ta'yejeiye yo'oguë, Galilea yijana go'iguëna, si'a bain ja'anruan ba'icuabi baguë ba'iyete ai cani achojën baë'ë.

15 Si'a huë'e joboñana sani ti'anni, bacua ñë'ca huë'eñana cacani, bainni coca yihuoguëna, si'acuabi bojojën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai re'oye cani achojën baë'ë.

Jesús en Nazaret

16 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, Nazaret huë'e jobo, baguë zinrën ba'isi jobona sani, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, baguë bain yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oguë, bain ñë'ca huë'ena cacani baji'i. Ja'nca ba'iguëbi bain jobona nëcani,

17 Riusu coca toyani jo'case'ere cani achoza caguë, Isaías toyani jo'casi pëbëte insijënna, baguëbi inni anconi ëñato, ën coca toyasiru baji'i:

18 Riusu cuencueni raosi'quëre sëani, baguë Espírituni yë'ëna gaje meni ba güeseguëna, yë'ë yo'ore yo'ojë'ën, caguë guansebi yë'ëre.

Yë'ë bojo güese cocare bonse beo hua'nani quëani achojë'ën.

Recoyo ai yo'ojën sa'nti hua'nare bojo recoyo bacuare re'huajë'ën.
Jucha zemosicuana sani, bacua etojeiyete cani achojë'ën.
Ñaco ëñama'icuare se'e ëña güesejë'ën.
Je'o base'e ro'ire ai yo'ojën ba'icuana sani, bacua etojeiyete masi güesejë'ën.
19 Riusu rani mame re'huaja'yete si'acuani quëani achoguë ba'ijë'ën caguë, yë'ëre cuencueni raobi Riusu, cani achobi Jesús.
20 Cani achoni tëjini, uti pëbëte se'e ganoni, uti pëbë re'hua ëjaguëna go'yani, bëabi. Bëaguëna, si'a ñë'ca huë'e bainbi baguëni ai zoe ëñajën baë'ë.
21 Zoe ëñajënna, Jesusbi bacuani coca ca bi'rabi:
—Ja'an coca cani jo'case'e ba'iguëna, yure umuguse Riusubi güina'ru yo'o bi'raguë, baguë Raosi'quërebare mësacuani ëñobi, cabi Jesús.
22 Caguëna, si'acuabi Jesus ba'iyete ai re'oye cajën, baguë re'o coca cani achose'ere ai bojoreba bojojën baë'ë. Yequëcuaca sa'ñeña senni acha bi'rahuë:
—¿José mamaquëma'iguë baguë? baguëte jayaye'ru cahuë.
23 Cajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Mësacua ira bain coca cani jo'case'ere ro'tajën, yequërë yë'ë ba'iyete güina'ru caye'ne? "Më'ëbi ëco uañe masinica, ja'ansi'quëre huachojë'ën" ja'an cocare ro'tani, yë'ë ba'iyete ro'taye mësacua? Yequë cocare'ga yë'ë ba'iyete ro'tajën, yë'ëre cama'iñe'ne? "Më'ëbi Capernaum huë'e jobo ba'iguë yo'ose'e, yëquëna achani masise'e, ja'an'ru güina'ru yëquënani re'oye yo'ojë'ën, më'ë zinrën ba'iguë ba'isi jobore sëani" ja'an coca yë'ëre cama'iñe'ne mësacua?
24 Ja'nca ro'tajën cacuare sëani, mësacua gu'a recoyo ro'tayete masiyë yë'ë. Riusubi baguë bainre coca cani achocuare raoguëna, bacua zinrën ba'ijën ba'isi jobo bainbi bacuani te'e ruiñe ëñamajën, bacuani bojoma'iñë. Ja'nca bojoma'icua sëani, Riusubi tinruan ba'icuare quë'rë re'oye ëñaguë conji.
25 Riusu ira bainguë raosi'quë Elíasre ro'tajë'ën. Baguë ba'i umuguseña ba'iguëna, ai romi hua'je hua'na Israel yijare ba'ijën, ai yo'ojën bateña. Samute tëcahuëan jobo ocoma'iguëna, ai aon gu'ana ju'iñe ba'iguëna, Riusubi Elíasni baguë yo'ore guanseguëña:
26 Israel romi hua'je hua'nana conguë saima'ijë'ën. Sarepta baingo, Sidón huë'e jobo ca'ncore ba'igona, ja'ango Israel bain jubë ba'ima'igore conguë saijë'ën caguë, baguëte saoguëña Riusu.

27 Riusu ira bainguë raosi'quë Eliseore'ga ro'tajë'ën. Baguë
ba'i umuguseña ba'iguëna, ai ira ca'mi rau bacua Israel yijare
ba'ijën, ai yo'ojën bateña. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi Eliseoni
baguë yo'ore guanseguëña: Naamán hue'eguë, Siria yijabi
raisi'quë, ja'anguë se'gare conguë, baguë ira ca'mi raure hua-
chojë'ën caguë, baguëte saoguëña Riusu, cabi Jesús.
28 Caguëna, si'acua ñë'ca huë'ere ba'icuabi achani, ai
bëinreba bën'ë.
29 Ja'nca bëinjën, bacuabi Jesusre zeanni rërëni, huë'e jobo
ca'ncona sani, ja'anru ba'i cubëna mëani, Ëmë të'ntëbana sen-
joni baguëre tonñu cajën, senjo ëaye yo'ojënna,
30 Jesusbi tijini, bacua joborebabi etajani saji'i.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

31 Ja'nca sani, yequë Galilea huë'e jobo, Capernaum huë'e
jobona ti'anni, yo'o yo'oma'i umugusebi bainbi ñë'cajënna,
bacuani coca yihuo bi'rabi.
32 Yihuo bi'raguëna, bain hua'nabi achani, ai bojo recoyo
re'huani, Ai masiyereba te'e ruiñe caguë, maire yihuoji
baguë, sa'ñeña cahuë.
33 Ja'nrëbi, yihuoguë ba'iguëna, yequëbi gu'a huati recoyo
cacasi'quëbi bain jobona nëcani, ai jëja güiguë cabi:
34 —¿Më'ë guere yo'oguë raquë'ne, Jesús Nazareno? Yëquëna
jobore jo'cani, gare saijë'ën. Yëquënani ro carajei güeseguë
raiguëna, gare saijë'ën. Më'ë yua Riusu raosi'quëreba
ba'iguëna, më'ëni masiyë yë'ë, güiguë cabi baguë.
35 Güiguë caguëna, Jesusbi baguë huati cacasi'quëni ai
bëinguë cabi:
—¡Caye beoye ba'ijë'ën, huati! ¡Ba bainguëre jo'cani, etani
saijë'ën! bëinguë cabi Jesús.
Caguëna, gu'a huatibi ja'an bainguëte te'e jëana yijana
taonni uanni, ja'nrëbi baguëte jo'cani etani saji'i. Baguëte ja'si
yo'oye beoye saji'i.
36 Saiguëna, si'a bain hua'nabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni
acha bi'rahuë:
—¿Gue'ne yureca? Ta'yejeiye ëjaguërebabi coca guanseguëna,
gu'a huati hua'ibi bainre jo'cani etani saiyë, sa'ñeña cajën
baë'ë.
37 Ja'nrëbi, Jesus yo'ose'ere cani achojën, si'a ca'ncoña bainbi
achani, bojo coca sa'ñeña cahuë.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

38 Ja'nrëbi, yihuoni tëjini, Jesusbi ñë'ca huë'ebi etani sani,
Simón huë'ena ti'anbi. Ti'anni bainbi quëajënna achato, Simón
rënjo pë'cagobi ai rau jayoni uncoña.

39 Uingona, baguë yua bago uinruna cacani, ja'an rau jay-
oyete bëin coca cabi. Caguëna, bago rau yua ja'anse'e tëquëna,
go'yago. Go'yani, bago yua ja'ansi'co huëni, bain cuira bi'rago.

Jesús sana a muchos enfermos

40 Ja'nrëbi ënsëguë ruajaquëna, si'a bainbi bacua rauna
ju'incua, si'a rau bacuare Jesusna sani ëñojënna, bacuare
huachobi. Baguë ëntë sarañabi pa'roni ga ju'in hua'nani
huachoguëna, si'a hua'nabi huajë hua'na saë'ë.
41 Gu'a huati hua'i cacasi'cuare'ga Jesusna sani ëñojënna, Je-
susbi coca guanseguëna, huati hua'ibi ai güijën, bainre jo'cani
etani gare saë'ë. Ja'nca güijën,
—Më'ë yua Riusu Zinreba'ë, güijën cajënna, Jesusbi bëin
coca caguë, bacua coca güijënna, ënseguë baji'i. Riusu
raosi'quërebare masijënna, Jesús yua bacua coca cayete
ënseguë baji'i.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

42 Ja'nca ba'iguëbi canni ñatani, huë'e jobobi sani, bain
beojën ba'iruna ti'anni baji'i. Ti'anni ba'iguëna, bain hua'nabi
huëni, ¿Jarona saquë'ne baguë? cajën, baguëni cu'ejaë'ë.
Cu'ejani, baguëte tinjani, Yëquëna naconi gare bëani ba'ijë'ën
cajën ba'icuareta'an,
43 bacuani sehuobi Jesús:
—Porema'iñë. Si'a huë'e jobo bainna raosi'quë sëani, Riusu
bainrebare mame re'huani baja'yete yequë huë'e joboña
bainni quëani achoguë saiyë yë'ë, cabi.
44 Ja'nca cani, si'a Galilea yija huë'e joboñana sani, bain ñë'ca
huë'eñana cacani, Riusu cocarebare quëani achoguë baji'i.

5

La pesca milagrosa

1 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse Genesaret zitara
yëruhuana ti'anni ba'iguëna, ai ëama'iñereba bain jubëbi
baguëna ti'an rani, Riusu cocarebare achañu cajën, si'a
ca'ncoñabi baguëni jë'jejën guiojën baë'ë.
2 Ba'ijënna, Jesusbi ca'ncore ëñato, samu yoguan mejabëna
rërëni tëosiguan baji'i. Hua'i yocuabi mëani, bacua huan-
terëanre zoajën saimate.
3 Te'e yogu Simón yogu ba'iguëna, Jesusbi cacani, Simonni,
Choa ma'carë quëñëni huahuañu cabi. Cani, ja'nca quëñëni,
Jesusbi yogute ñu'iguë, bain hua'nani coca yihuobi.
4 Yihuoni tëjini, ja'nrëbi Simonni cabi:
—Rëi zitara ba'iruna saiñu. Më'ë huanterëanre senjoni,
hua'ire yojë'ën, cabi.
5 Caguëna, Simonbi sehuobi:

—Ëjaguë, yëquënabi yure ñami hua'ire yojën ñata hua'nata'an, ro hua'i beo hua'na raë'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, më'ëbi guanseguëna, huanterëte se'e senjoni, ëñana'a, cabi.

6 Cani, ja'nrëbi huanterëte senjoni, ziaya hua'ire ai ta'yejeiye yohuë. Huanterë ye're ëaye ba'iye ai hua'i yohuë.

7 Ja'nca yoni, bacua gajecua yequë yogute ba'ijënna, bacua ëntë sarañabi ba'bojën choë'ë. Choni, bacuabi raijënna, samu yoguan ruca ëaye ba'iye tëca hua'ire bu'iye ayahuë.

8 Ayajënna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi ba hua'i yose'ere ëñani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni cabi:

—Ai gu'a bain hua'guë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, Ëjaguë, yë'ëre jo'cani saijë'ën, cabi.

9 Ja'nca caguë, Simón, baguë naconi ba'icua, si'acuabi bacua hua'i yo'ose'e ai ba'iye yose'ere ëñajën, ai quëquëhuë.

10 Simón gajecua Santiago, Juan, ja'an Zebedeo mamacua, bacua'ga güina'ru ai quëquëhuë. Quëquëjënna, Jesusbi Simonni cabi:

—Quëquëma'ijë'ën. Yureca bainrebare yoguë ba'ijë'ën, cabi. Jesús.

11 Caguëna, bacuabi bacua yoguanre rërëni mëani, si'ayete gare jo'cani senjoni, Jesús naconi te'e conjën, gare saë'ë.

Jesús sana a un leproso

12 Sani, yequë huë'e jobona ti'anjënna, ira ca'mi rauna ju'inguëbi yua Jesusna ti'anni, gugurini rëanni, baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, më'ëbi yënica, yë'ë hua'guëre huachojë'ën. Ta'yejeiye ba'iguë sëani, huachoye poreyë më'ë, cabi.

13 Caguëna, Jesusbi baguë ëntë sarare mi'nani, baguëna pa'roguë cabi:

—Aito. Yëyë. Huajë hua'guë ba'ijë'ën, cabi.

Ja'nca caguëna, ja'ansirën, ira ca'mi rau beo hua'guë runji'i.

14 Ruinguëna, Jesusbi baguëni guanseguë cabi:

—Yequëcuani më'ë huajë raise'ere gare quëamaquë ba'ijë'ën. Pairi se'gana saiguë ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguë, më'ë huajë raise'ere baguëni ëñojë'ën. Ja'nca ëñoni, ja'nrëbi, ba hua'i ëoye, Moisés guanseni jo'case'e'ru inni, misabëna tëoni ëoni, Riusuna mëojë'ën. Ja'nca bojoguë yo'oguëna, bainbi më'ë huajë raise'ere masija'cua'ë, cabi.

15 Ja'nca caguëta'an, Jesús yo'ose'e, baguë ba'iye cato, bain hua'nabi yua quë'rë se'e sa'ñeña quëajën, si'aruanna quëani ganojaë'ë. Quëani ganojaijënna, ai bainbi, Baguë coca yi-huoyete achañu cajën, bacua rau huacho güesejën raë'ë.

16 Raijënna, baguë se'gabi yua bain beo re'otona gatini sani, Taita Riusu naconi ujaguë baji'i.

Jesús sana a un paralítico

17 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesusbi bainre coca
yihuoguëna, yequëcua fariseo bain, yequëcua ira bain toyani
jo'casi coca masiye ye'yocua, bacuabi achajën ñuë'ë. Si'a huë'e
joboñabi raisi'cua baë'ë. Galilea huë'e joboña, Judea huë'e
joboña, Jerusalén, ja'anruanbi rani, Jesusre achajënna, Ja'quë
Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, Jesusbi rau ju'incuare
huachoguë baji'i.
18 Huachoguë ba'iguëna, yequëcuabi garasi'quëni camare
uinguëna, cuanni rahuë. Rani, Jesusna cacani, Ënquëre uan-
jaiñu cajën ba'icuata'an,
19 ai bain ba'ijënna, garasi'quë naconi cacaye gare pore-
maë'ë. Ja'nca sëani, huë'e ëmëje'ena mëani, huë'e ja'ore otani,
goje yo'ohuë. Yo'oni ja'nrëbi, garasi'quëre cama uinguëna,
bain jobona meñe gachoni, Jesús ba'iruna uanhuë.
20 Ja'nca uanni, Jesusbi huachoye poreji cajën, baguëni re-
coyo ro'tajënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua ro'tase'ere
masibi. Ja'nca masini, garasi'quëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e yua gare huanë
yeni tonse'e ba'iji. Më'ë recoyo yua mame re'huani tënose'e
ba'iji, cabi Jesús.
21 Ja'nca caguëna, bain ye'yocua, fariseo bain naconi,
bacuabi achani, ja'ansi'cua ro'tajën, ¿Baguë guere yo'oguë,
Riusure gu'aye caguë'ne? Ro bainguë sëani, bain juchare gare
huanë yeni toñe ti'anma'iji, ro'tajën ñuë'ë.
22 Ro'tajën ñu'ijënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua
ro'tase'ere masini, bacuana bonëni cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën ja'nca ro'tajën cajën ñu'iñe'ne?
23 Si'a bainbi "Më'ë gu'a jucha yua huanë yeni tonse'e
ba'iji" caye poreyë. Caye porecuata'an, "Huëni, më'ë camare
inni ganijë'ën" catoca, bacua huachoye porema'iñete masi
güeseyë.
24 Ja'nca güesecuata'an, yë'ë yua Riusu raosi'quëreba ba'iguë
sëani, bain gu'a juchare huanë yeni toñe pore ëjaguë'ë yë'ë.
Ja'anre mësacuani yure ëñoñë cabi.
Cani ja'nrëni, garasi'quëni cabi:
—Achajë'ën. Më'ë camare inni, më'ë huë'ena go'ijë'ën cabi.
25 Caguëna, si'acuabi ëñajënna, garasi'quëbi yua ja'ansirën
huëni, baguë camare inni, Taita Riusuni ai bojo coca caguë,
baguë huë'ena goji'i.
26 Go'iguëna, si'a bainbi ai bojoreba bojojën, Riusuni ai
re'oye ro'tajën cahuë:
—Riusurebabi ai ta'yejeiyereba ai re'oye yo'oguëna, gare
ëñama'icuabi ëñañë mai, cahuë.

Jesús llama a Leví

27 Ja'nrëbi, Jesusbi etani sani ëñato, impuesto curi coguë,
Leví hue'eguëbi baguë curi corute ñuji'i. Ñu'iguëna, Jesús yua
baguëni
—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
28 Choiguëna, Levibi te'e jëana huëni, si'aye gare jo'cani
senjoni, Jesusni te'e conni saji'i.
29 Sani ja'nrëbi jë'te, Jesusni bojoguë, Fiestare yo'oza caguë,
baguë gajecuare baguë huë'ena choji'i. Choiguëna, impuesto
curi tëtecua, yequëcua naconi, ai bainbi sani, Leví huë'ena
ti'anni, Jesús naconi aon ainjën te'e bojojën ñuë'ë.
30 Ñu'ijënna, fariseo bain, bacua gaje ye'yocua naconi
ti'anni, Jesusre yo'o concuani ëñani, bëin coca ca bi'rahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, gu'a bain naconi te'e ñu'ijën, aon
ainjën, gono uncujën conni ba'iye'ne? Impuesto curi tëtecua
naconi te'e ñu'ijën, ai gu'aye yo'oyë mësacua, senni achajën
bën'ë.
31 Ja'nca senni achajënna, Jesusbi bacuani ye'yo coca
caye'ru bacuani sehuobi:
—Huajë hua'nabi ëco yo'oguëte senma'iñë. Rauna ju'incua
se'gabi ëco yo'oguëte señë.
32 Güina'ru, re'o bain casi'cua ba'itoca, bacuare choiguë
raimaë'ë yë'ë. Gu'a bain se'gare choiguë raisi'quë'ë yë'ë,
bacua gu'a juchare senjoni mame recoyo re'huacuare, caguë
sehuobi Jesús.

La cuestión del ayuno

33 Sehuoguëna, bacua yua yeque cocare baguëni senni
achahuë:
—Juanre yo'o concua, fariseo bainre yo'o concua, bacuabi
Riusuni ujaye se'ga yo'oñu cajën bacua aon ainmajënna,
¿më'ëre yo'o concua queaca ro'tajën, güina'ru yo'oma'iñe'ne?
Ro aon ainjën, ro gono uncujën yo'ocua'ë, senni achajën bën'ë.
34 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, bain hueja fiestana choisi'cuani
aon ainma'iñe guanseye'ne? Huejaja'güëbi yuta ba'iguëna,
aon aiñe gare jo'cama'iñë.
35 Ja'nca jo'camajënna, jë'te yequëcuabi ba huejaja'güëte
preso zeanni quëñoja'cua'ë. Ja'nca quëñojënna, ja'anrën
ti'anguëna, yë'ëre yo'o concuabi aon aiñe jo'caja'cua'ë, se-
huoguë cabi Jesús.
36 Ja'nca cani, ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare bacuani quëa
bi'rabi:
—Ira ye'resi canre re'huaye yëtoca, mame ju'i canbi ye'reni,
ira canna ja'cheni ta'nëñe gare yo'oma'icua'ë. Ja'nca yo'otoca,
mame can yua gu'a can'ru ruinguëna, ira can ja'chese'ebi ai
si'si ëñoji.

37 Bisi ëye jo'cha huajë jo'cha ba'itoca, ira ga'ni corohuëanna
ayaye gare yo'oma'icua'ë. Yo'otoca, huajë jo'chabi huo'coni,
ira ga'ni corohuëanre juejueni, jañuni huesëji. Ga'ni coro-
huëan'ga gu'a corohuëan'ru ruinji.
38 Ja'nca sëani, maibi huajë jo'chare mame ga'ni coro-
huëanna ayayë. Ja'nca ayajënna, ba jo'cha, ba ga'ni corohuëan
re'oye ba'iji.
39 Bisi ëye jo'cha ira jo'cha, ja'anre uncuye ye'yesi'cuabi yua
huajë jo'chare uncuye güeyë. "Ira jo'cha yua quë'rë hua'i
sëñera ba'iji" cajën, huajë jo'chare güecua'ë.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

1 Ja'nrëbi yequë umuguse, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna,
Jesusbi baguëre yo'o concua naconi trigo zio re'otobi ganijën,
baguëre concuabi trigo za'zare tëani, bacua ëntë sarañabi
bo'teni, trigora'carëanre huajë ainjën saë'ë.
2 Ja'nca ainjën saijënna, fariseo bainbi ti'anni, bacuani
bëinjën, coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, mai ira coca toyani jo'case'e'ru tin
yo'oye'ne, yo'o yo'oma'i umuguse sëani? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua mai ira coca toyani jo'case'ere ëñajën, ¿David
yo'osi cocare ëñamate'ne? Baguëre concua naconi sani, aon
gu'aguëna,
4 baguë yua Riusu huë'ena cacani, Riusuna jo'casi aonbëan,
jo'jo aonbëanre inni anquëña. Ainguë, baguëre concuare'ga
aon huo'hueguëña. Riusu pairi bain se'gabi ja'an aonre
ainja'bë cani jo'case'eta'an, David yua bain ta'yejeiye ëjaguë
sëani, tin yo'oguëña. Ja'an coca toyani jo'case'e ba'iguëna,
5 yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yo'o yo'oma'i umuguse
ëjaguë'ë yë'ë, cabi.

El hombre de la mano tullida

6 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna,
Jesusbi bain ñë'ca huë'ena ti'anni, bainre coca yihuoguë baji'i.
Yihuoguë ba'iguëna, yequëbi baguë jëja ëntë sara guë'nguësi
sara ba'iguë, ja'anguëbi baji'i.
7 Ba'iguëna, fariseo bain, ira coca ye'yocua naconi ba'ijën,
Jesusni yahue ëñajën ëjohuë. Ja'an bainguëni huachotoca,
baguë gu'aye yo'oyete cani achoñu cajën, yo'o yo'oma'i umu-
guse ba'iguëna, Jesusre yahue ëñajën ëjohuë.
8 Ja'nca ëjojënna, Jesusbi baguë ñacobi ëñani, bacua yahue
ro'tase'ere masini, guë'nguësi sara baguëte choiguë cabi:
—Huëni raijë'ën. Bain joborana nëcani ba'ijë'ën, caguë
choji'i.

Choni, ba bainguëbi huëni raiguëna,
9 Jesús yua bain hua'nani cabi:
—Yë'ëbi coca senni achaguëna, mësacua ro'tajë'ën. Mai ira
coca toyani jo'case'ere ëñato, yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca,
¿gue yo'o yo'oye poreye'ne mai? ¿Guere caguë'ne? ¿Bainni
re'oye yo'oye, o bainni gu'aye yo'oye caguë? ¿Rauna ju'inguëte
huachoye, o baguëte carajei güeseye caguë? ¿Guere caguë'ne
mai ira coca toyani jo'case'e? senni achaguë cabi Jesús.
10 Ja'nca senni achaguë, si'acuani bonëjeiñe ëñani, ja'nrëbi
guë'nguësi sara baguëni cabi:
—Më'ë ëntë sarare mi'najë'ën, cabi.
Caguëna, ba hua'guë yua baguë ëntë sara mi'nani, ja'ansirën
huajë ëntë sara baguë runji'i.
11 Ja'nca ruinguëna, ja'an gu'aye ro'tacuabi ai bëinreba
bëinjën, sa'ñeña coca ca bi'rahuë: ¿Queaca yo'oni baguëte cara-
jei güeseja'ye'ne mai? senni achajën, Jesusni bën'ë.

Jesús escoge a los doce apóstoles

12 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi, Taita Riusu naconi ujajaza caguë, jai
cubëna mëni, si'a ñami ujaguë ñatajaji'i.
13 Ñatajani ja'nrëbi, baguëre yo'o concuare choini, si'a sara
samucuare cuencueni, Yë'ë ta'yejeiye yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën
caguë jo'cabi.
14 Bacua mami hue'eyete cato, ñaca hue'ecua baë'ë: Simón
hue'eguëte yua yequë mami Pedrote hue'yobi. Yequë Andrés,
Simón yo'jeguë baji'i. Yequë Santiago, yequë Juan, yequë
Felipe, yequë Bartolomé,
15 yequë Mateo, yequë Tomás, yequë Alfeo mamaquë Santi-
ago, yequë Simón hue'eguë cananista jubë baji'i.
16 Yequë Santiago yo'jeguë Judas, yequë Judas Iscariote
hue'eguë, Jesusre preso zean güeseni senjoja'guë, ja'ancuare
cuencueni, baguë ta'yejeiye yo'o concuare re'huabi Jesús.

Jesús enseña a mucha gente

17 Ja'nca re'huani tëjini, bacua naconi gajeni, te'e ruin yija
ba'iguëna, baguëre yo'o concua naconi ti'anni, bainre yihuo
bi'rabi. Ai jai jubë bain ñë'casi'cua baë'ë. Judea yija bain,
Jerusalén huë'e jobo bain, Tiro, Sidón, ja'an huë'e joboña bain,
ai jai jubëbi ti'an rani, Jesús cocare achañu cajën, Mai raure
huacho güeseñu cajën raisi'cua baë'ë.
18 Ja'nca ba'ijën, gu'a huati cacasi'cua'ga ti'an raijënna, Je-
susbi si'acuare huachobi.
19 Ja'nca huachoguë ba'iguëna, bain hua'nabi, Baguë
ta'yejeiyereba yo'oyete ëñani masiñu cajën, baguëni pa'ro
ëaye yo'ojën baë'ë.

La felicidad y la infelicidad

20 Ja'nrëbi, Jesusbi baguëre yo'o concuani ëñaguë, yihuo
cocare cabi: Mësacua yua yo'jereba ba'i hua'na ba'icuata'an,
bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën. Riusu re'otorebare ba'ijën ai
ta'yejeiye coreba cojën ba'ija'cua'ë.
21 Mësacua yua Riusu ba'iyete quë'rë se'e masi ëaye
ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën. Riusuni te'e
ruiñereba masija'cua'ë.
Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ai oijën ba'icuata'an,
bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën. Jë'te gare oiye beoye chojën
bojojën ba'ija'cua'ë.
22 Mësacua yua yë'ë bainreba, Riusu Raosi'quëreba
re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi ja'an ro'ina mësacuare ai
je'o bajën, mësacuare saoni senjojën, mësacuare ro a'ta gu'aye
ro'tajën, ai hui'ya cajën, ja'an ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna,
mësacuabi ai yo'ojën ba'icuata'an, bojo recoyo re'huani
ba'ijë'ën.
23 Ja'an umuguseñabi ai yo'ojën ba'icuata'an, mësacua ai
bojoreba bojojën, Riusu guënamë re'oto insija'yete te'e jëana
coja'yeta'an ba'iji yë'ëre cajën, ai bojo recoyo re'huani
ba'ijë'ën. Ja'an gu'a bainbi mësacuani je'o bajën, bacua ira
bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru, Riusu bainre gu'aye yo'ojën
ba'ise'e'ru, mësacuani güina'ru gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë.
24 Yureca mësacua bonse ëjacua ba'ijën, ja'an bonse se'gare
bojojën ba'itoca, ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji mësacuare. Riusu
insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë.
25 Mësacua yua ro ën yija ba'iyete bojoreba bojojën ba'itoca,
mësacuare ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji. Mësacua yua ai aon
gu'ana ju'injën ba'ija'cua'ë.
Mësacua yua yureña ba'iye se'gare ai bojojën, sa'ñeña
gue güihuara chojën ba'itoca, ai bëiñe cani jo'case'e ba'iji
mësacuare. Mësacua yua si'a recoyo ai sa'ntireba sa'ntijën ai
oijën ba'ija'cua'ë.
26 Mësacua bainbi mësacua ba'iyete ai re'oye cajën ba'itoca,
Riusu ro'tayete te'e ruiñe masijë'ën. Mësacuani bënni sen-
joja'ñeta'an ba'iji. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi güina'ru yo'ojën
bateña. Yequëcuabi ti'anjën, Riusu raosi'quë'ë yë'ë coquejën
cajënna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi bacua ba'iyete ai re'oye
cajën bateña. Mësacua bainbi yureña mësacuare'ga ai re'oye
cajënna, Riusu bënni senjoja'ñete masijë'ën.

El amor a los enemigos

27 Yureca, mësacua, yë'ë cocare achani Jaë'ë cajën ba'icua,
mësacuani ñaca yihuoyë yë'ë: Yequëcuabi mësacuani je'o batoca,
bacuare ai oijën conjën, bacuani ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
Yequëcuabi mësacuani ai bëintoca, bacuare re'oye yo'oye se'ga
ba'ijë'ën.

28 Yequëcuabi mësacuani gu'aye catoca, bacuani re'oye cani
jo'caye se'ga ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani ai hui'ya yo'otoca,
bacuani oire bajën, Riusuni senni achajën, bacua ba'iyete
ujajën ba'ijë'ën.
29 Yequëbi më'ë huayohuana huaitoca, më'ë yequë huay-
ohuare'ga baguëni huai güesejë'ën. Yequëbi më'ë guayoni
se canre tëteni batoca, më'ë ëntë sara canre'ga baguëna ro
insijë'ën.
30 Yequëbi më'ë ba ma'carëanre sentoca, ënseye beoye
baguëna ro insijë'ën. Më'ë bayete ro tëteni batoca, baguë se'e
go'yayete senma'ijë'ën.
31 Yequëcuani re'oye yo'oye ro'tato, mësacuani re'oye yo'oye,
mësacua yëyete ro'tajën, yequëcuare'ga güina'ru te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën.
32 Mësacuare ai yëcua se'gani ai yëjën ba'itoca, mësacuabi
re'oye yo'oye ti'anma'icua ba'iyë. Gu'a bainbi güina'ru re'oye
yo'oye masiyë.
33 Mësacuare re'oye yo'ocua se'gani re'oye yo'ojën ba'itoca,
mësacuabi re'oye yo'oye ti'anma'icua ba'iyë. Gu'a bainbi
güina'ru re'oye yo'oye masiyë.
34 Mësacua bonse go'yajaicua se'gani bonse prestajën
ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oye ti'anma'icua baesacua yëyete
ro'tajën, yequëcuare'ga güina'ru te'e ruiñe 'iyë. Gu'a bainbi
bacua gu'a gajecuani bacua bonsere prestajën, Bacuabi
ja'anre go'yaja'bë cajën ba'iyë.
35 Mësacuaca mësacuani je'o bacuani ai yëjën ba'ijë'ën.
Bacuani re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Mësacua bonsere
prestaye sentoca, ja'anre se'e coni baye ro'tamajën, bacuana
insijën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu ta'yejeiye
insija'yete ai coni baja'cua'ë mësacua. Riusu ta'yejeiyereba
ba'iguë sëani, mësacuani caraye beoye ai conreba conguë
ba'iji. Baguë yua ro gu'a bain, baguëni surupa gare
cama'icua, ja'ancuare ai re'oye conguë sëani, mësacuare'ga
quë'rë ta'yejeiye conreba conguë'bi ba'iji.
36 Ja'nca sëani, mësacua yua Taita Riusu oiguë bani coñete
ro'tajën, mësacua güina'ru bainre oijën conjën ba'ijë'ën.

No juzgar a otros

37 Mësacua yua yequëcua gu'aye yo'oyete bëinjën cama'ijë'ën.
Bacuare bënni senjo cocare caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'itoca, Riusu'ga mësacuare bënni senjoma'ija'guë'bi. Bacuabi
gu'aye yo'ojënna, Më'ë gu'aye yo'oni tonse'ere huanë yeye
se'ga ba'iyë yë'ë, bacuani cajë'ën. Ja'nca catoca, Riusubi
mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën
ba'ise'ere huanë yeye se'gare caja'guë'bi Riusu.

38 Mësacua bonsere ëñajën, yequëcuana ro insijën ba'ijë'ën.
Ja'nca ro insijën ba'itoca, Riusu'ga mësacuana ai insireba in-
sija'guë'bi. Gare ënseye beoye insiguë, mësacua jai turubëna
ayani, ña'goni guioni, turubë bu'iye tëca ai ayaye'ru mësacuana
ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi Riusu. Mësacua yua, Bon-
sere bendieza cajën, bonsere cuencueni insijënna, Riusubi
ëñani, mësacua cuencuese'e'ru güina'ru cuencueni mësacuana
insija'guë'bi.

39 Mësacua yua ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ñaco
ëñama'iguëbi baguë ñaco ëñama'i gajeguëni caguë: Raijë'ën.
Saiñu. Ma'are më'ëni ëñoza caguë, ja'nrëbi saitoca, ¿queaca
ma'are ëñoñe poreguë'ne? Porema'iji. Si'a samucuabi saijën,
yorobëna te'e gurujani tonni huesëyë.

40 Masiye ye'yoguëna, baguë coca ye'yeguëbi ye'yoguë'ru
quë'rë ta'yejeiye masiye ti'anma'iji. Ti'anma'iguë, baguë uti
ye'yeni tëjini, baguë ye'yoguë ba'iye'ru te'e ba'ija'guë'bi.

41 Yureca, më'ë gaje hua'guëbi gu'aye yo'oguëna, baguëni
bënni senjo cocare cama'ijë'ën. Baguë ñacogana ëñani, Hui'ya
zin'garëte rutaza caguë, yua jai hui'ya maca më'ë ñacogate
ba'iguëna, ja'anre ro ro'taguë rutama'itoca,

42 ¿queaca më'ë gajeguë ñaco ba'i zi'ngarëte rutaguë'ne? Më'ë
ñacoga ba'i macare rutaye ro'tama'itoca, ro coqueguë yihuoyë
më'ë. Ru'ru, më'ë ñacoga ba'i maca, ja'an jai hui'ya macare
rutani, ja'nrëbi ai re'oye ëñañe poreguëbi sani, më'ë gajeguë
ñacogana re'oye ëñani, ja'an hui'ya zi'ngarëte guaja beoye
rutaye poreyë më'ë. Më'ë gajeguëni gu'a jucha yo'ose'ere
senjojë'ën yihuoye ro'tatoca, ru'ru më'ë gu'a juchare jo'cani
senjojë'ën.

El árbol se conoce por su fruto

43 Bain coca cayete achani, bacua recoyo ba'iyete masijë'ën.
Re'o sunquiñë ba'itoca, gu'a uncue gare quëinma'iji. Gu'a
sunquiñë ba'itoca, re'o uncue gare quëinma'iji.

44 Mësacua yua si'a sunquire ëñajën, ba uncue quëinse'ere
ëñajën, ja'an sunquiñë ba'iyete masijë'ën. Miu sunquiñë
ba'itoca, higo uncuere ja'añëna tëaye porema'iñë. Susihuë
ba'itoca, ëyere tëaye gare porema'iñë.

45 Güina'ru, re'o bainguëbi coca catoca, re'oye se'gare caji,
re'o recoyo baguë sëani. Gu'a bainguëbi coca catoca, gu'aye
se'gare caji, gu'a recoyo baguë sëani. Ja'nca sëani, bain recoyo
ba'iyete masiye yëtoca, bacua coca cayete achani masijë'ën.

Las dos bases

46 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi yë'ëre cajën, Ëjaguë,
Ëjaguë, cajën ba'icuata'an, yë'ë cayete gare yo'oye beoye
ba'iyë.

47 Yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare te'e ruiñe achani, gare güeye
beoye yo'otoca,
48 re'o huë'e yo'oguë'ru ba'iyë. Ja'an huë'ere yo'oguë, ai rëiye
no'ani, gata yija tëca no'ani, huë'e ture gata naconi guioni,
re'oye pë'npëni, re'o huë'ere nëcoji. Nëcoguëna, ja'nrëbi, ziayabi
ai co'jeya rëoni, ai saoya ti'anguëna, baguë huë'e gurujaima'iji,
gata naconi guiose'e sëani.
49 Yequëbi yë'ëna ti'an rani, yë'ë cocare ro achani, ro yo'oye
beoye saitoca, gu'a huë'e yo'oguë'ru ba'iji. Ja'an huë'ere
yo'oguë, bean goje no'aguë, huë'e ture re'oye guioma'iguë,
huë'ere te'e ruiñe nëcoma'iji. Ja'nrëbi, ziayabi ai co'jeya rëoni,
ai saoya ti'anguëna, baguë huë'e yua te'e jëana gurujani meaji,
yihuoguë cabi Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

1 Cani, bainre yihuoni tëjini, ja'nrëbi Capernaum huë'e
jobona sani baji'i Jesús.
2 Ba'iguëna, romano bainguë soldado jubë ëjaguëbi baguë
yo'o conguëbi rau neni ju'inguë ba'iguëna, baguëte ai oire
baguë,
3 Jesús ba'iyete achani, Yë'ë yo'o con huaguëni huacho
raija'guë caguë, judío ëja bainni caguë guansebi: Jesusni
quëajaijë'ën: Yë'ë yo'o con hua'guëbi rau neni ju'inguëna,
huacho raija'guë caguë guanseni saobi.
4 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani, baguëni si'a jëja senni
achahuë:
—Romano ëjaguëbi ai re'oye yo'oguëre sëani, baguëte
conjë'ën.
5 Yëquëna jubë judío bainni ai re'oye conguë, yëquëna ñë'ca
huë'ere yo'oye guanseni, si'aye roji'i. Ja'nca sëani, baguë yo'o
conguëte huacho raijë'ën, senni achajën cahuë.
6 Ja'nca cajënna, bacua naconi saji'i. Sani, ti'an bi'rani, yuta
so'orë ba'iguëna, romano ëjaguëbi baguë gaje hua'na naconi
Jesusna coca raobi:
—Ëjaguë, më'ëni ro guaja choë'ë yë'ë. Më'ë yua ai ta'yejeiye
ëjaguërebare sëani, yë'ë huë'ena cacayete më'ëni choiye
ti'anma'iguë'ë yë'ë.
7 Yë'ë'ga sani, më'ëni choiye ti'anma'iguë'ë yë'ë. Ja'nca
ti'anma'iguëre sëani, yë'ë huë'e ti'anma'ijë'ën. Më'ë guanse
coca se'gare caguëna, yë'ë yo'o con hua'guëbi huajë
raija'guë'bi. Ja'an se'gare yo'ojë'ën caguë saoyë yë'ë.
8 Ja'nca caguë saoguëbi yequëcua yë'ë ëjacuani sehuoye bayë
yë'ë. Yequëcua soldado hua'nare guanseye bayë yë'ë. Yequëni,
Saijë'ën catoca, baguë saiji. Yequëni, Raijë'ën catoca, baguë

raiji. Yë'ë yo'o con hua'guëre'ga, Yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën catoca, te'e ruiñe yo'oji baguë. Yë'ë case'e'ru te'e yo'ocua sëani, më'ë raima'iguë huacho coca guanseye se'ga cajë'ën, caguë raobi.

9 Caguë raoguëna, Jesusbi achani, romano ëjaguë case'ere ai bojoguë, bain be'tejën raicuana bonëni cabi:

—Ja'an soldado ëjaguëbi yë'ëni ai recoyo ro'taji. Si'a Israel bain recoyo ro'tayete ëñato, baguë recoyo ro'taye'ru ro'taye ti'anma'iñë si'acua, cabi Jesús.

10 Caguëna, judío ëja bainbi romano ëjaguë huë'ena go'ini ëñato, baguë yo'o con hua'guëbi gare huajë raisi'quë baji'i.

Jesús resucita al hijo de una viuda

11 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi, Jesús yua yequë huë'e jobo, Naín huë'e jobona saji'i, baguëre yo'o conjën ye'yecua naconi. Ai bain jubë be'tejën saë'ë.

12 Sani, huë'e jobo caca sa'rona ti'anni ëñato, bain hua'nabi ju'insi'quëni tanza cajën, etajën baë'ë. Ju'insi'quë pë'cago hua'jeni ba'igobi gaña hua'guëni hueansi'co baco'ë. Ai bain jubëbi bagore conjën saë'ë.

13 Ja'nca saijënna, Jesusbi ai oiguë, bagoni cabi:

—Oima'ijë'ën cabi Jesús.

14 Cani ja'nrëbi, baguëre tan ganjoguna ti'anni pa'roguëna, bagu sacuabi nëcajaë'ë. Nëcajaijënna, ja'ansi'quëbi ju'insi'quëni coca cabi:

—Huëijë'ën, mami, yë'ëbi cayë më'ëre, cabi Jesús.

15 Caguëna, ja'nrëbi ba bonsëguë junni uinguëbi huëni bëani, coca ca bi'rabi. Coca ca bi'raguëna, baguëte ba pë'cagoni ëñobi.

16 Ëñoguëna, si'a bainbi ai ëñajën rëinjën, Taita Riusuni ai bojojën cahuë:

—Riusu Raosi'quë ai ta'yejeiye ëjaguëbi maina ti'an raji'i. Baguë bainna rani, maini ai oiguë conji. Baguë bainrebare re'huani, maire tëani baza caguë raisi'quë'bi, cajën bojohuë bacua.

17 Cajën bojojënna, ja'nrëbi yequëcuabi achani, baguë yo'ose'ere si'a Judea huë'e joboñana quëani achojaë'ë.

Los enviados de Juan el Bautista

18 Quëani achojaijënna, Juanre concuabi achani, Juanna sani, si'aye quëahuë. Quëarena, Juan yua baguëre yo'o concuare samucuare choini, bacuani guanseguë cabi:

19 Mësacua yua Jesusni senni achajaijë'ën. ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba cani jo'casi'quë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë? Ja'an cocare baguëni senni achani rani quëajë'ën caguë, bacuare saobi.

20 Saoguëna, bacuabi Jesusna sani ti'anni, baguëre senni achahuë:

—Yëquëna yua Juan Bautizaguë raosi'cua'ë. Më'ëni coca senni achaye guansebi: ¿Më'ë yua Riusu Raoja'guëreba cani jo'casi'quë ba'iguë'guë? Ba'ima'itoca, ¿Riusubi yequëre raoja'guë'guë? Jesusni senni achahuë.

21 Ja'nca senni achajën ëñato, Jesusbi ai bain hua'nani huachoguë baji'i. Yequëcuabi rauna ju'injënna, yequëcuabi huati hua'ire bajënna, yequëcuabi ñaco ëñama'ijënna, Jesusbi si'acuare huachoguë baji'i.

22 Ja'nca huachoguë, bacuani sehuobi:

—Mësacua yua Juanna go'ini, mësacua ëñase'e, mësacua achase'e, ja'an si'ayete baguëni quëajaijë'ën. Ñaco ëñama'icuabi ñaco huajëyë. Ira ca'mi rau bacuabi huajë raiyë. Ganjo achama'icuabi ganjo huajëyë. Guëon garasi'cuabi se'e ganiñë. Junni huesësi'cuabi go'ya raiyë. Bonse beo hua'na'ga Riusu bojo güese cocare te'e ruiñe achaye poreyë.

23 Ja'nca sëani, yë'ëni jo'caye beoye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'anre Juanna quëajaijë'ën caguë, bacuare Juanna saobi.

24 Saoni, gotena, Jesusbi bain jubëni Juan ba'iyete quëa bi'rabi:

—Mësacuabi beo re'otona sani, Juanre ëñañu cajën, ¿neni ëñañe ro'tare'ne? "Ro jëja beo hua'guë, jë'je sahua tutu taonse'e'ru ba'iguëte ëñajaiñu" cacuata'an, ai jëja recoyo babi Juan.

25 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? "Ëjaguë caña ju'iguëte ëñajaiñu" cacuata'an, ja'nca ju'imaji'i. Ëjaguë caña ju'icua yua me'najeiñe ba'icua, ja'ancua yua ta'yejeiye ëja bain huë'eña se'gare ba'iyë.

26 ¿Mësacua neni ëñañe ro'tare'ne? "Riusu coca quëani achoguëte ëñajaiñu" catoca, mësacua te'e ruiñe ro'tahuë. Aito. Riusu coca quëani achocua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëni mësacua ëñahuë.

27 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Juanre ñaca toyani jo'case'e ba'iji:

Bain ëjaguë rai ma'are re'huacaija'guë caguë, yë'ë coca quëani achoguëte bainna ru'ru saohuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.

28 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Juanbi yua Riusu coca quëaye raosi'cua si'acua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, Riusu ba'i jobona ëñato, baru ba'iguë quë'rë yo'je ba'i hua'guëbi Juanre quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iji, caguë quëabi Jesús.

29 Ja'nca quëaguëna, bain hua'na, impuesto curi cocua ja'ancua yua Juanna sani bautiza güesesi'cua ba'ijën, ja'ancuabi achani, Riusubi te'e ruiñe yo'oji cajën baë'ë.

30 Ja'nca cajën ba'ijënna, fariseo bain, ira coca ye'yocua
naconi, bacuabi yua Juan bautizayete güejën, Riusu insini
jo'caja'ye, baguë coñete gare gu'a güejën senjohuë.
31 Güejën senjojënna, Mai Ëjaguë Jesusbi bacuani quëabi:
—Yureña bain ba'iyete ¿queaca quëaye'ne yë'ë?
32 Zin hua'na sa'ñeña huere yo'ocua'ru ba'iyë. Ja'nca ba'ijën,
bacua gajecuani güijën cayë: "Yëquënabi jurihuëte juijënna,
¿mësacua guere yo'ojën pairamate'ne? Yëquënabi sa'ntiye gan-
tajënna, ¿mësacua guere yo'ojën oimate'ne?" güijën cayë zin
hua'na.
33 Ja'nca güijën cajënna, yureña bainbi güina'ru yo'ojën
ba'iyë. Juan Bautizaguëbi rani, baguë aon aiñe jo'caguë, bisi
ëye jo'cha uncuye beoye ba'iguëna, mësacuabi Ro hue'nhue
huati hua'guë'bi baguëte cajën baë'ë.
34 Ja'nrëbi yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi rani, aonre
anni, gonore uncuguëna, mësacuabi yeque coca yë'ëre cajën,
"Aon ain huati'bi. Jo'cha güebe huati'bi. Gu'a bain, impuesto
curi cocua, ro bacua gajeguë'ru ba'i'te" yë'ëre ja'nca cajën
ye'ere gu'a güeyë mësacua.
35 Ja'nca cacuata'an, Riusu masiyete ye'yeye yënica, Riusu
bain baguë ba'iyete masicuare ëñani masijë'ën quëabi Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

36 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Simón hue'eguëbi Jesusre
choiguëna, Jesusbi baguë huë'ena sani, baguë naconi bëani
aon anji'i.
37 Aon ainguëna, yeco gu'a romigo ba'igobi ja'ansi huë'e jo-
bore ba'igo yua Jesús ba'iye, fariseo huë'ere aon ainguë ba'iye,
ja'anre achani, bago yua ma'ña sën re'core inni, alabastro
gata ro'rohuëna bu'iye tëca queoni ayani,
38 fariseo huë'ena saco'ë. Sani ti'anni, Jesús yo'je, baguë
guëoña ba'iruna rëanni, ai oco'ë. Oni, bago oise'ebi baguë
guëoñana ai meoni tonni zoago. Zoani, bago rañababi cuenani,
baguë guëoña ai muchani, bago ma'ña re'core baguë guëoñana
jañuni zoani tongo.
39 Ja'nca yo'ogona, ja'an fariseo bainguë Simonbi bago
yo'ose'ere ëñani ro'tabi: "Ënquë yua Riusureba Raosi'quë ban-
ica, bago gu'aye yo'ogo ba'iyete masire'abi. Bagoni ëñani, gu'a
romigo ba'iyete masini ënsere'abi" ro'taguë ëñaguë ñuji'i.
40 Ro'taguë ñu'iguëna, Jesusbi cabi:
—Simón, më'ëni coca quëaye yëyë yë'ë cabi.
Caguëna,
—Cajë'ën, Ëjaguë sehuobi.
41 Sehuoguëna, ye'yo cocare baguëni quëabi Jesús:

—Curi presta ëjaguëbi curi prestaguëna, samucuabi baguëni
ro'ija'cua baë'ë. Yequëbi quinientos denario so'coña ro'ija'ye
baji'i. Yequëbi cincuenta denario so'coña ro'ija'ye baji'i.
42 Si'a jubëbi baguëni ro'iye porema'icua ba'ijënna, ba
ëjaguëbi bacua ro'iyete se'e senmaji'i. Mësacua yua gare yë'ëre
ro'iye beoye ba'ijë'ën caguë, bacuani huanë ye cocare cani
tonbi. Ja'nca huanë yeye caguëna, ¿jaroguëbi ba ëjaguëni quë'rë
ta'yejeiye ai yëguë'ne? senni achabi Jesús.
43 Senni achaguëna, Simón sehuobi:
—Baguëni quë'rë ro'ija'ye ba'isi'quëma'iguë sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi
—Te'e ruiñe sehuohuë më'ë cabi.
44 Cani, ja'nrëbi ba romigona bonëni ëñani, Simonni se'e
cabi:
—Ënconi ëñani ro'tajë'ën. Yë'ëbi më'ë huë'ena caca rani
ba'iguëna, më'ëbi yë'ëni bojoguë conmaë'ë. Yë'ë guëoñare
zoaye ocore gare guansemaë'ë më'ë. Ënco'ga bago oise'e
se'gabi yë'ë guëoña jo'caye beoye zoani tongo, bago rañababi
cuenago, ja'an se'ga yo'ogo.
45 Më'ëbi yë'ëni gare oiye beoye ëñani saludaguëna, ënco'ga
yë'ë ti'ansirënbi yë'ëni ai bojogo, yë'ë guëoñare muchago gare
jo'caye beoye yo'ogo.
46 Më'ëbi hui'yabe re'core guansemaë'ë, yë'ë sinjobëna
queoni jañuñete. Ënco'ga ma'ña re'core rani, yë'ë guëoñana
queoni jañuni tongo.
47 Ja'nca yo'ogobi yë'ëni ai ta'yejeiye ai yëreba yëgo sëani,
bago ai gu'a jucha huanë yese'ere bainni masi güesego.
Yequëcua'ga choa ma'carë se'ga gu'aye yo'oni huanë ye
güesejën, yë'ëni ta'yejeiye yëma'icua ba'iyë cabi Jesús.
48 Cani ja'nrëbi, ba romigona bonëni cabi:
—Mami, më'ë gu'a jucha yo'ogo ba'ise'e si'ayete huanë yeyë
yë'ë cabi.
49 Caguëna, yequëcua ba aon aiñete choisi'cuabi yua sa'ñeña
bëin coca ca bi'rahuë:
—¿Ënquë, bain juchare huanë yeye caguë, gueguëguë'ne?
sa'ñeña senni achajën cahuë.
50 Cajënna, Jesusbi bagoni cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tani bojogo sëani, Riusu ba'i jobona
ti'anni ba'ija'go'ë më'ë. Yureca jucha beogo, bojogo saijë'ën
cabi.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi sani, ai huë'e joboña, bain ba'iruanna
ti'anni, Riusu bojo güese coca, Riusu bainreba re'huani

baja'yete quëani achoguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o concua si'a sara samucuabi baguëni te'e conjën saë'ë.

2 Conjën saijënna, yequë romi hua'na'ga baguëni conjën saë'ë. Romi hua'na ba'iyete ëñato, yequë romi hua'naca yua huati cacasi'cua baë'ë. Yequë romi hua'naca rauna ju'incua baë'ë. Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna, Jesusbi si'acuani huachoni gare huajë rai güesebi. María hue'ego'ga, Magdalena mami bago, yua te'e ëntë sara samu huati hua'i cacasi'co ba'igona, Jesusbi si'a huati hua'ire etoni saoni senjoguëna, querë huajë raco'ë bago.

3 Juana hue'ego'ga baco'ë. Bago ënjë Cuzabi Herodes meñe yo'je ëjaguë baji'i. Yeco Susana, yequëcua romi hua'na naconi ba'ijënna, Jesusbi si'acuani bacua rau base'ere huachobi. Huachoguëna, ba hua'na yua bacua porese'e Jesusni conjën, insijën baë'ë.

La parábola del sembrador

4 Ja'nrëbi, ai jai jubëan bainbi si'a huë'e joboñabi etani, Jesusna ti'anni ba'ijënna, bacuani ye'yo coca cani acho bi'rabi:

5 —Bainguëbi Aonre tanza caguë saji'i. Sani, yijare re'oye re'huani tëjini, aonra'carëanre re'oye mo'gasi yijana senjoguë, yequëra'carëanre ma'ana tonguëna, bain za'nguye, bi'an uncueye, ja'anna huesëbi.

6 Yequëra'carëanre senjoguë, gata yijana tonguëna, ticubi irani, ja'nrëbi yija yaquima'iguëna, ro güeanbi.

7 Yequëra'carëanre senjoguë, miubëna tonguëna, miubi irani huenni huesobi.

8 Yequëra'carëanre senjoguë, re'oye re'huasi yijana tonguëna, aon sahuabi irani, aonre quënji'i. Aonra'carëan quëinse'ere cuencueto, cien viaje ba'iye tëca quë'rë ta'yejeiye quënji'i, cabi Jesús. Ja'an ye'yo cocare cani, bainni si'a jëja cabi:

—Mësacua yua ganjo banica, te'e ruiñe achani ro'tajën ye'yejë'ën cabi.

El porqué de las parábolas

9 Ja'nca caguëna, baguëre yo'o concuabi huesë ëaye achajën baguëni senni achahuë:

—¿Gue cocare ye'yoguë caguë'ne, Ëjaguë? senni achahuë.

10 Senni achajënna, baguë sehuobi:

—Riusubi baguë ba'i jobo ba'ija'yete cani achoza caguë, mësacuani si'aye te'e ruiñe masi güeseji. Yequëcuareta'an banji. Bacuani cani achoto, ye'yo coca se'gare bacuani quëaji Riusu. Te'e ruiñe ye'yeye yëma'icua sëani, yë'ë cocare achani, ro huesë ëaye ba'icua'ë. Yë'ë ëñoñere'ga ëñani, ro huesë ëaye ëñajën ba'iyë bacua, caguë sehuobi Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

11 Caguë sehuoni, ja'nrëbi zio tanguë cocare bacuani te'e
ruiñe quëabi:
—Baguë yua aonra'carëan senjoguëna, yua Riusu coca cani
achoye'ru ba'iji.
12 Ma'ana tonsira'carëanre cato, bain hua'nabi Riusu cocare
achani, ja'nrëbi ro ro'tajën saiyë. Zupai huatibi rani, Riusu
bënni senjoja'ñete jëama'ija'bë caguë, bacua coca achase'ere ro
tëteni saoni senjoji. Bacuabi ro recoyo ro'tamajën saiyë.
13 Gata yijana tonse'ere cato, Riusu coca achacua yequëcua
ba'iyë. Riusu cocare achasi'cuata'an, ai bojoye achani,
ja'nrëbi sani, zoe beoye ba'ijën, ba cocare gare huanë yeni
jo'cani senjoñë. Be'su sita ba'iye'ru ba'iyë bacua.
14 Miubëna tonsira'carëanre cato, Riusu cocare achacua
yequëcua ba'iyë. Riusu cocare achacuata'an, ën yija bonsere
ba ëaye ba'ijën, ja'an se'gare ro'tani, Riusu yëyete gare se'e
ro'tamajën, baguëte gare jo'cani senjoñë. Gare aon quëiñe
beoye ba'iye'ru ba'iyë bacua.
15 Re'oye re'huasi yijana tonse'ere cato, Riusu cocare
achacua yequëcua ba'iyë. Bacuabi achani, bacua recoyona
re'oye re'huani, Riusu case'ere te'e ruiñe yo'oyë. Aon tëarën
ti'añe tëca re'oye yo'o conjën, Riusu yëyete gare caraye beoye
yo'ojën ba'iyë.

La parábola de la lámpara

16 Bainbi majahuëte zëontoca, guënarobi ro meñe jaoni
ta'pima'iñë. Cama yijacuana ro yahuema'iñë. Bañë. Huë'ena
ti'ancuabi re'oye ëñaja'bë cajën, majahuëte zëonni, ëmëna re-
oyë.
17 Ja'nca cani jo'caguëna, ëñere ro'tani ye'yejë'ën. Bain
hua'nabi gu'aye yo'oni gatiza cajën yo'ocuareta'an, Riusubi
si'aye ëñani, bacua yo'ose'ere si'acuani masi güeseja'guë'bi.
18 Ja'nca sëani, mësacua yua yë'ë cocare achani, te'e ruiñe
ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu insise'ere ai coni batoca, quë'rë se'e
ai coni baja'cua'ë. Riusu insise'ere choa ma'carë se'gare coni
batoca, Riusubi ja'anre gare tëani, ro beo hua'guëre saoni
senjoja'guë'bi, quëabi Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

19 Caguë quëaguëna, Jesús pë'cago, baguë yo'je hua'na na-
coni, bacuabi ti'an rani, ai jai jubë bain ba'ijënna, baguëna
ti'añe poremaë'ë.
20 Porema'ijënna, yequëbi Jesusni cabi:
—Më'ë pë'cago, më'ë yo'jecua, bacua yua hue'se ca'ncore
nëcajën, më'ëni cu'eyë cabi.
21 Caguëna, Jesusbi sehuoguë, si'acuani cabi:

—Bacuabi yë'ëre cu'ecuata'an, yë'ë cocare achani te'e ruiñe yo'ojën ba'icua, ja'ancua se'gabi yë'ë bainreba ba'iyë. Yë'ë mamá, yë'ë yo'jecua, ja'anre cayë bacuare, cabi Jesús.

Jesús calma el viento y las olas

22 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Jesús yua baguëre yo'o concua naconi ba'iguë, yua yoguna cacani, Que të'huina saiñu caguëna, bacuabi conjën saë'ë.

23 Sani, jobo zitara ba'ijënna, Jesusbi umeni canji'i. Canni ba'iguëna, ai jëja tutu raiguëna, yogu yua oco bu'i bi'rabi. Bu'i bi'raguëna, Rucani huesëma'iñe cajën, ai huaji yëjën,

24 Jesusni sëtoni cahuë:

—Ëjaguë, conjë'ën. Maibi rucani huesëyë cahuë.

Cajënna, Jesusbi huëni, gue tutu, gue zitara të'a, ja'anre bëinguë cani, cuauye guanseguëna, si'aye beoru ja'anse'ebi cuauni carajaji'i.

25 Carajaiguëna, Jesús yua baguëre yo'o concuani bëin coca cabi:

—¿Mësacua guere yo'ojën, yë'ëni recoyo ro'tama'iñe'ne? cabi.

Caguëna, bacuabi ai quëquëjën, sa'ñeña senni achahuë:

—¿Ba hua'guë gue bainguëguë'ne? Baguë coca guanseye se'ga caguëna, tutu'ga, zitara të'a'ga ja'anse'ebi achani Jaë'ë cani cuaubi, cahuë.

El endemoniado de Gerasa

26 Cajënna, ja'nrëbi que të'huina ti'anni ëñato, Gerasa yija baji'i, Galilea je'eñera.

27 Ti'anjënna, Jesusbi mëji'i. Mëiguëna, baru bainguë huati zemosi'quëbi baguëna tëhuo raji'i. Tëhuo raiguëbi yua huë'e ba'iye jo'cani senjosi'quë baji'i. Can beohuë ba'iguë, bain tanru se'gare baji'i.

28 Ja'nca ba'iguëbi yua Jesusni ëñani, baguëna ti'anni, gugurini rëanni, baguëni ai jëja huaji yaye achoyereba güiguë cabi:

—Më'ë yua Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin sëani, ¿më'ë queaca ro'taguë raquë'ne, Jesús? Më'ëni senreba señë. Yë'ëni bënni senjoñe beoye ba'ijë'ën, güiguë cabi baguë.

29 Jesusbi baguë huati etaye guanseguë sëani, ja'nca güiguë cabi baguë. Baguë huatibi yua baguëni ai hue'nhue yo'oguë baji'i. Ba'iguëna, baru bainbi guënameanbi inni, baguëni gueonza cani yo'ojënna, baguë ëntë sara gueonse'e, baguë guëon gueonse'e, ja'anre ro tëteni si'aguëna, huati hua'ibi ba bainguëre beo re'otona sani bahuë.

30 Ja'nca ba'isi'quë ba'iguëna, Jesús yua baguëni senni achabi:

—¿Më'ë gue mami hue'eguë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Yë'ë ai jai jubë hue'eyë sehuobi, ai jai jubë huati hua'i zemosi'quë sëani.
31 Sehuoguëna, ja'nrëbi, huati jubë yua Jesusni senreba senni achahuë:
—Ja'an rëi gojena saoni senjoma'ijë'ën yëquënare, cajën sen'ë.
32 Senjënna, ja'nrëbi cubë jabare ëñato, ai jai jubë cuchi hua'na aon ainjën baë'ë. Ba'ijënna, huati hua'ibi, Yëquënare cuchi jubëna saojë'ën, baguëni senni achajën cahuë.
33 Cani, Jesusbi bacuare saoguëna, huati hua'ibi ba bainguëte jo'cani sani, cuchi hua'nana cacahuë. Cacajënna, cuchi hua'na, si'a jubëbi ro ro'tajën, huë'huëjën sani, të'ntëbana tonni, zitarana chani runi huesëhuë.
34 Runi huesëjënna, cuchi cuiracuabi ëñani, ja'nrëbi huaji yëjën, besa huë'huëni sani, si'aruan huë'e jobo ti'añe tëca sani, cuchi runi huesëse'ere quëani achojaë'ë.
35 Quëani achojaijënna, bainbi ëñajën raë'ë. Jesusna rani, ëñato, huati etoni saosi'quëbi yua Jesús guëon na'mi ca'ncore ñuji'i. Caña yua ju'iguëbi, yua te'e ruiñereba ro'taguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguëna, si'a bainbi ai huaji yëjën ëñahuë.
36 Ëñajënna, baguë huajë raise'ere ëñasi'cuabi yua bacuani quëahuë.
37 Quëajënna, si'acua Gerasa yija ba'icuabi ai huaji yëjën, Jesusna ti'anni, Ënjo'onbi gare go'ijë'ën, cajën cahuë. Ja'nca cajënna, Jesús yua yoguna cacani go'i bi'rabi.
38 Go'i bi'raguëna, huati hua'ire saosi'quëbi yua Jesusni, Më'ë naconi saza senni achaguë cabi. Caguëna, Jesusbi baguëte sehuoguë cabi:
39 —Ënjo'ona bëani ba'ijë'ën, mami. Më'ë huë'ena go'ini, Riusu conse'e, më'ëni ai re'oye yo'ose'e, ja'anre coca quëaguë go'ijë'ën, caguë guansebi Jesús.
Caguë guanseguëna, baguë sani, Jesús conni yo'ose'ere si'a bainni quëani achojaji'i.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

40 Ja'nrëbi, Jesús yua go'ini, Galileana ti'anguëna, bain jubëbi baguëni zoe ëjocua sëani, baguëni ai bojojën, baguëni saludahuë.
41 Saludajënna, ñë'ca huë'e ëjaguë Jairo hue'eguëbi raji'i. Rani, Jesusna gugurini rëanni, baguëni caguë senni achabi:
—Yë'ë huë'ena sani, yë'ë zin hua'gore ëñajaijë'ën cabi.
42 Baguë zin hua'go gaña hua'go ba'igo, si'a sara samu tëcahuëan bagobi, ai ju'in hua'go baco'ë. Ja'nca caguëna, Jesusbi conguë saji'i. Ma'abi saiguëna, ai bain be'tejën baë'ë. Si'a ca'ncoñabi baguëni jë'jejën saë'ë.

43 Ja'nca saijënna, yecobi u'chu rauna si'a sara samu
tëcahuëan ju'ingo baco'ë. Ëco yo'ocuana ëñogo ba'igobi bago
curire bacuana insini si'agota'an, gare huajë raima'igo baco'ë.
44 Ja'nca ba'igobi bain jubë naconi saigo, Jesús yo'jena
ti'anni, baguë can na'mire pa'rogona, u'chu rau te'e jëana
tëcabi.
45 Tëcaguëna, Jesús cabi:
—¿Nebi yë'ë can pa'rore'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, si'acua, Banhuë cajënna, Pedro, baguë
gajecua naconi, bacua cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nabi si'a ca'ncoñabi më'ëna jë'jejënna,
¿queaca ro'taguë, Nebi pa'rore'ne senni achaguë'ne? cahuë.
46 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë huachose'e huanoguëna, yë'ëni pa'rosi'core cu'eyë
yë'ë, cabi.
47 Caguëna, huajë raisi'cobi yua se'e gatiye porema'igo, yua
ai huaji yëgo to'ntogo, Jesús guëon na'mina gugurini rëanni,
baguëni pa'rose'e, bago te'e jëana huajë raise'e, ja'anre beoru
quëago, si'acua ëñajënna.
48 Quëagona, Jesús cabi:
—Yë'ëni si'a recoyo ro'tago sëani, huajë raë'ë më'ë, mami.
Ja'nca ba'igo sëani, bojogo saijë'ën, cabi.
49 Caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ëjaguë Jairo bainguëbi coca
quëaguë raji'i. Rani, Jaironi cabi:
—Më'ë zin hua'gobi yua junni huesëgo. Ja'nca sëani, yua mai
Ëjaguëre se'e cama'ijë'ën, cabi.
50 Caguëna, Jesusbi achani, Jaironi cabi:
—Oima'ijë'ën. Më'ë recoyo ro'taye se'ga ba'ijë'ën. Bagobi
huajë raija'go'co, cabi.
51 Ja'nca cani, baguë huë'ena sani ti'anni, yequëcuare cacaye
ënsebi. Pedro, Santiago, Juan, ba romi zingo pë'caguë sanhuë,
bacua se'gare baguë naconi sa'nahuëna guaobi.
52 Guaoni, si'a bainbi ba romi zingote aireba oijën sa'ntiye
gantajën yo'ojënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua oima'ijë'ën. Romi zingo ju'inmaco'ë. Ro
cainsi'cobi uingo bago, cabi.
53 Caguëna, si'acuabi baguëni ai jayajën ai chohuë, bago
junni huesëse'ere masicua sëani.
54 Ja'nca jayajënna, ja'nrëbi, Jesús yua romi zingo ëntë
sarana zeanni, bagoni jëja cabi:
—Huëijë'ën, mami, cabi.
55 Caguëna, go'ya rani, te'e jëana huëco'ë. Huëigona, Jesusbi
bago bainni, Aon aonjë'ën bagore, caguë guansebi.

56 Ja'nca ba'iguëna, bago pë'caguë sanhuëbi ai ëñajën
rëinjënna, Jesusbi Bago go'ya raise'ere yequëcuani
quëama'ijë'ën, caguë cabi.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o concua si'a sara samu-
cuare choini, huatire etoni saocuare, rau huachocuare,
bacuare re'huabi.
2 Ja'nca re'huani, bacuani yihuoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'yete quëani
achojaijë'ën. Rauna ju'incuare huachojë'ën.
3 Mësacua sani, bonse, aon, ja'anre sama'ijë'ën. Ro'ojën sai
tubë, turubë, curi, yequë ëntë sara can, ja'anre gare saye
ro'tama'ijë'ën.
4 Ja'nca sani, mësacuani bojojën ba'icua, bacua huë'ena ca-
cani, ba huë'e jobobi saiye tëca, ba huë'ena bëani ba'ijë'ën.
5 Yequëcuabi bacua huë'ena cacaye ënsetoca, mësacuabi ba
huë'e jobobi saijën, ja'anru bainbi ëñajënna, mësacua güëon
ba'i ya'ore cue'nconi tonjë'ën. Bacua gu'aye yo'ose'ere
masija'bë cajën, ja'nca yo'ojë'ën, cabi Jesús.
6 Cani tëjini, bacuare saoguëna, bacua saë'ë. Si'a huë'e
joboñabi saijën, Riusu bojo güese cocare quëani achojën, si'a
bain rau bacuare huachojën baë'ë.

Incertidumbre de Herodes

7 Ja'nca yo'ojënna, Galilea ëjaguë Herodes hue'eguëbi yua
Jesús yo'ose'e si'aye achani, ai ro'taguë ëñabi. Bain hua'nabi
Jesusre cajën, yequëcuabi, Juan Bautizaguë'bi junni go'ya
raisi'quëma'iguë, cahuë.
8 Yequëcuabi, Riusu ira raosi'quë Elíasbi maina se'e gaje
meni ba'ima'iguë, cahuë. Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua
Riusu coca casi'cua, ja'ancua'ru ba'ima'iguë. Maina gaje meni
ba'ima'iguë, cahuë.
9 Cajënna, Herodes'ga cabi:
—Juanni huani senjo güesehuë yë'ë. Baguë sinjobëte tëyoye
guansesi'quëta'an, ënquë ¿gue bainguëguë'ne? Bain hua'nabi
baguë ta'yejeiye yo'ore cani achojënna, yë'ëbi achaguë, ¿guere
yo'oye'ne yë'ë? senni achaguë cabi.
Cani, baguë yua quë'rë se'e Jesusna ti'an ëaye yo'oguë,
Baguëni ëñaja'ma caguëta'an, poremaji'i baguë.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

10 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concua saisi'cuabi raë'ë. Rani, bacua
yo'ose'e beoru baguëni quëahuë. Quëajënna, bacuani cabi:

—Re'oji, mami sanhuë. Raijë'ën. Bain beoruna bëani huajëjaiñu, caguë, bacuare Betsaida huë'e jobo cueñe ba'iruna huëoni sabi.
11 Sani ti'anjënna, bain hua'nabi bacua sairute masini, Jesusna be'tejën saë'ë. Sani ti'anjënna, Jesusbi bacuani bojoguë ëñaguë, Riusu ba'i jobona ti'anni ba'ija'yete bacuani quëani achoni, bacua jubë ba'icua rau bacuare huachobi.
12 Ja'nca yo'oguëna, ënsëguëbi ruajaiguëna, baguëre ta'yejeiye concua si'a sara samucuabi baguëni cueonni cahuë:
—Ëjaguë, bain hua'nare go'i güesejë'ën. Bacua aon, bacua cainru, ja'anre bain ba'iruanna sani cu'eni cainja'bë caguë, bacuare cani go'i güesejë'ën. Beo re'oto'ë ënjo'on, cahuë.
13 Cajënna, Jesús yua bacuani sehuobi:
—Mësacua se'ga aon aonjë'ën bacuare, sehuobi.
Sehuoguëna, bacua sehuojën quëahuë:
—Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i, ja'an se'gare bayë yëquëna. Bacua yua ai jai jubë bain ba'ijënna, ¿yëquënabi bacuare cuiraye aon cojani raye yëguë më'ë? senni achahuë.
14 Bain jubëre cuencueto, cinco mil ëmëcua ba'iye'ru baë'ë. Ja'nca senni achajënna, Jesús yua baguëre yo'o concuani cabi:
—Bain hua'nani jurëan bëa güesejë'ën, cincuenta ba'i jurëan'ru, cabi.
15 Caguëna, ja'nca yo'oni tëjijënna, bainbi jurëan bëahuë.
16 Bëajënna, Jesusbi ba cinco jo'jo aonbëan, samu ziaya hua'i hua'nare, ja'anre inni, guënamëna mëiñe ëñaguë, Riusuni senni surupa cani, aonre jë'yeni, baguëre concuana insibi, Bainni cuirajë'ën caguë.
17 Ja'nrëbi, si'a hua'nabi yajiye tëca aën'ë. Anni tëjijënna, Jesusre concuabi aon ainjën jëhuase'ere chiani, si'a sara samu jë'eña bu'iye ayahuë.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

18 Ja'nrëbi, Jesús yua te'eguë ba'iguë, Riusuni ujaguëna, baguëre yo'o concuabi baguëna raë'ë. Raijënna, bacuani senni achabi:
—Bainbi yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne bacua? senni achabi.
19 Senni achaguëna, bacua sehuohuë:
—Yequëcuabi cajën, Juan Bautizaguë'ë më'ë cayë. Yequëcuabi, Elías ba'iguë'ë më'ë cayë. Yequëcuabi, Mai ira bain ba'isi'cua Riusu raosi'cua, ja'ancua ba'iye'ru ba'iyë më'ë cayë. Junni tonni go'ya raisi'quë'ë më'ë cayë, sehuohuë bacua.
20 Sehuojënna, bacuani se'e senni achabi:
—Mësacua'ga yë'ëre cajën, ¿gueguëguë'ne yë'ëre, cajën ro'taye'ne mësacua? senni achaguë cabi Jesús.

Senni achaguëna, Pedro sehuobi:
—Riusu Raosi'quëreba'ë më'ë. Baguë Cristo'ë më'ë, sehuobi.

Jesús anuncia su muerte

21 Ja'nca sehuoguëna, Jesús yua bacuani yihuoreba yi-
huoguë guanseguë, Yequëcuani yë'ë ba'iyete quëaye beoye
ba'ijë'ën caguë,
22 yua yeque cocare bacuani quëabi:
—Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ai ja'si huanoñe
ba'ija'guë'ë yë'ë. Ira bain, pairi ëjacua, ira ba'isi coca ye'yocua,
bacuabi yë'ëre ai gu'a güejën, yë'ëni huani senjo güeseja'cua'ë.
Huani senjo güesejënna, samute umuguseña ba'iguëna, yë'ëbi
go'ya raija'guë'ë, bacuani cabi Jesús.
23 Cani ja'nrëbi, si'a bainni cabi:
—Bainbi yë'ë naconi te'e zi'inni ba'iye yënica, bacua ba'iyete
huanë yeni, jo'cani senjoñe bayë. Si'a umuguseña bacuabi
crusu sa'cahuëna ju'iñe'ru ba'iye ro'tajën, bacua yëyete gare
jo'cani, yë'ë yëye se'gare güeye beoye yo'ojën, te'e coñe bayë.
24 Ro bacua ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi ro huesëni
si'ayë. Yë'ë ba'iye se'gare ro'tatoca, bacuabi huajëreba
huajëjën ba'iyë.
25 Bacuabi te'e jëana carajeitoca, ¿queaca ro'tajën, si'a ën yija
bayete coni baye ro'taye'ne?
26 Yë'ëre gu'a güeguë senjoñe ro'tatoca, yë'ë coca ye'yose'ere
gu'a güeguë senjoñe ro'tatoca, yë'ë'ga Riusu Raosi'quëreba
ba'iguë, yë'ë Taita naconi, Riusu guënamë re'oto yo'o con-
cua naconi, ba in rai umugusebi ënsëguë ma'ñoñe'ru quë'rë
ta'yejeiye rani, bacuare'ga güeguë senjoja'guë'ë yë'ë.
27 Ganreba yihuoguë, mësacuani quëani achoyë. Ënjo'on
ba'icuare ëñato, yequëcuabi Riusu ba'i jobore ëñañe tëca,
bacua junni huesëma'iñë, cabi Jesús.

La transfiguración de Jesús

28 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samute umuguseña ba'ini, Jesús
yua Pedro, Santiago, Juan, bacuare choini, Riusu naconi coca
ujañu caguë, bacuare ëmë cubë na'miñona mëabi.
29 Mëani, baguë yua ujaguëna, baguë zia yua tin zia
ëñoguëna, baguë cañare ëñato, ai pojeiyereba go'sijei cañare
ëñobi.
30 Ëñoguëna, ja'ansirën samucua ëmëcuabi gaje meni eta
rani, Jesús naconi coca cajën baë'ë. Moisés, Elías, ja'ancua
baë'ë.
31 Riusu ta'yejeiye go'sijeiyereba ba'ijën, bacuabi gaje
meni, Jesús naconi coca cajën, baguë junni tonja'ñete cahuë.
Riusu re'huase'e sëani, Jerusalén huë'e jobore ba'iguë junni
tonja'ñete sa'ñeña cahuë.

32 Ja'nca cajënna, Pedro sanhuëbi ai ëo caincuata'an, cain-
majën, Jesús go'sijeiyete ëñajën, baguë naconi ba'icuare'ga
ëñajën baë'ë.
33 Ja'nca ëñajën, ja'an raisi'cuabi go'ijënna, Pedro yua Jesusni
cabi:
—Ëjaguë, maibi ënjo'on ba'ijënna, ai re'oye ba'iji. Ja'nca sëani,
samute huë'erëanre yo'oñu. Më'ëna te'e huë'erë yo'ocaiyë.
Moisesna yequë huë'erë yo'ocaiyë. Elíasna yequë huë'erë
yo'ocaiyë, cabi Pedro.
Ro ro'taguë cabi Pedro.
34 Yuta cani tëjima'iguëna, oco picobi nëca meni, si'acuare
na'oguëna, Jesusre concuabi ai quëquëhuë.
35 Quëquëjënna, picobë sa'nahuëbi bain coca achoni raobi:
—Ënquë yua yë'ë Zin ai yësi'quëreba'bi. Yë'ë cuencueni
raosi'quëre sëani, baguëbi coca caguëna, mësacua achajë'ën,
cani achobi.
36 Cani tëjiguëna, bacuabi ëñato, Jesús yua te'e hua'guë baji'i.
Ja'nca ba'iguëna, bacua yua gare caye beoye ëñahuë. Bacua
ëñase'ere ro'tato, yequëcuani gare quëaye beoye baë'ë.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

37 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, bacua ba'i cubëbi
gajehuë. Gajejënna, ai jai jubë bainbi Jesusni tëhuojën raë'ë.
38 Tëhuojën raijënna, ba jubë ba'iguë te'eguëbi Jesusni güiguë
cabi:
—Ëjaguë, më'ëni senreba señë yë'ë. Yë'ë zin hua'guë gaña
hua'guëre ëña raijë'ën.
39 Gu'a huatibi baguëni hue'nhue yo'oguë, baguëte yijana
taonni, yi'obobi chiri mëañe tëca yo'oguë, baguëte ai ja'si
güeseye gare jo'cama'iguë ba'iji.
40 Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi yua më'ëre yo'o concuana rani,
baguë huati etoni saoyete bacuani senni achahuë. Senni
achato'ga bacua poremaë'ë, cabi baguë.
41 Caguëna, Jesusbi bacuani cabi:
—Mësacua yua ro ro'tajën, recoyo gu'aye ro'tajën ba'iyë.
¿Quejei zoe ro ye'yemajën ba'iye'ne mësacua? Ro guaja ye'yo
coca mësacuani caguë ba'iyë yë'ë, cani, ja'nrëbi, ba bainguëni:
Më'ë zin hua'guëre yë'ëna rajë'ën cabi.
42 Caguëna, zin hua'guëbi rai bi'raguëna, gu'a huatibi
se'e baguëni hue'nhue yo'oni, baguëte yijana jëjoni taonbi.
Taonguëna, Jesusbi ja'an huatini bëinguë cabi:
—Zin hua'guëre etani gare saijë'ën caguëna, ja'ansirën etani
gare saji'i.
Ja'nca saiguëna, Jesús yua zin hua'guëre huachoni, baguë
pë'caguëna sani, huajë hua'guëre baguëna ëñobi.

43 Ja'nca ëñoguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën, Riusu
ta'yejeiyereba ba'iyete ai cani achojën baë'ë.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Ja'nca ai bojoreba bojojën cajënna, Jesusbi baguëre yo'o
concuani coca quëabi:
44 —Mësacua yua yë'ë cocare achajë'ën. Gare huanë
yeye beoye achajë'ën. Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëna,
yequëcuabi yë'ëre gu'a jucha baguëre'ru zeanni, yë'ëre gu'a
bainna insini senjojën ba'ija'cua'ë, cabi.
45 Caguëna, baguë case'ere ro huesë ëaye achahuë. Riusu
coca yuta masi ëama'iñere sëani, achani masiye ti'anmaë'ë
bacua. Ja'nca huesë ëaye achacuabi Jesusni Te'e ruiñe
quëajë'ën caye huaji yëhuë bacua.

¿Quién es el más importante?

46 Ja'nrëbi, Jesusre yo'o concuabi sa'ñeña cajën, Mai jubë
ba'icua ¿gueguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne? cajënna,
47 Jesusbi bacuani ëñani, bacua cayete masibi. Masini
ja'nrëbi zin hua'guëre choini rani, baguë ca'ncona nëcobi.
48 Nëconi, bacuani yihuoguë cabi Jesús:
—Yë'ë ba'iyete ro'tajën, ënquë zin hua'guëni conjën ba'itoca,
yë'ëre'ga güina'ru conjën ba'iyë. Yë'ëre conjën ba'itoca, Ja'quë
Riusu yë'ëre raosi'quë, baguëre'ga güina'ru conjën ba'iyë.
Mësacua jubë ba'icua, quë'rë yo'jereba ba'i hua'guë, ja'anguëbi
mësacua jubë quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 Caguëna, Juanbi baguëni cabi:
—Ëjaguë, yequë bainguëni tëhuohuë yëquëna. Më'ë ta'yejeiye
ba'iyete caguë, gu'a huati hua'ire etoni saoguë baji'i. Ja'nca
yo'oguëna, mai jubë ba'ima'iguëre sëani, baguëre ënsehuë
yëquëna, cabi.
50 Caguëna, Jesús cabi:
—Baguëre ënsema'ijë'ën. Maini je'o bama'itoca, maini te'e
yo'o conji, cabi Jesús.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Ja'nrëbi, Jesús guënamë re'otona go'irën ti'anja'ñeta'an
ba'iguëna, baguë yua, Yurera Jerusalén huë'e jobona te'e ruiñe
saiza caguë, yo'o bi'rabi.
52 Ja'nca yo'oguë, baguë bainre ru'ru saobi. Saoguë,
bacuani cabi:
—Yë'ë yure ñami cain huë'ere cu'eni, ja'an bain naconi
re'hua coca cajë'ën caguë, bacuare ru'ru saobi.
Saoguëna, bacuabi yua Samaria huë'e jo'borëna sani, cain-
rute senni achajënna,

53 Samaria bainbi ënsehuë. Jerusalenna te'e ruiñe
saija'guëre sëani, bacua huë'e jobona choiye yëmaë'ë.
54 Yëmajënna, Santiago, Juan, bacuabi masini, Samaria
bainre bëiñe ro'tajën, Jesusni cahuë:
—Ëjaguë, yëquëna hua'nabi guënamë re'otona guanseni,
toare gachoni, ja'an Samaria bainni ëoni si'añu. Riusu ira
bainguë raosi'quë yo'ose'e'ru güina'ru yo'oñu cajënna, ¿më'ë
queaca ro'taguë'ne? senni achajën cahuë bacua.
55 Senni achajënna, Jesusbi bacuani ëñani, bëin coca se-
huobi:
—Bañë. Ja'nca yo'oma'ijë'ën. Riusu Espíritubi mësacua na-
coni ba'iguë, ja'anre yo'oye gare güeji. Ja'nca sëani, mësacua
¿queaca ro'tajën bainre ñu'ñujei güeseye caye'ne?
56 Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi yua bainre ñu'ñujei
güeseye gare ro'tama'iguë'ë. Bainre mame recoyo re'huaye,
ja'an se'gare yo'oye ro'taguë ba'iguë'ë yë'ë cabi Jesús.
Cani ja'nrëbi, bacuabi conjën, yequë huë'e jobona saë'ë.

Los que querían seguir a Jesús

57 Ja'nca sani, ma'aja'an saijën, yequë bainguëni tëhuojënna,
baguë yua Jesusni cabi:
—Ëjaguë, si'a më'ë sairuanna te'e conguë saiza cabi.
58 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë ën yijare ba'iye'ru ba'iye yënica, raijë'ën. Airu hua'i
hua'nabi yija gojeñana caincua'ë. Ca hua'i hua'nabi bacua
ziaroanre tuijën caincua'ë. Ja'nca caincuata'an, yë'ë, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguë yua umeni cainru gare beo hua'guë'ë
yë'ë, sehuoguë cabi.
59 Cani ja'nrëbi, yequë bainguëni choiguë:
—Yë'ëre te'e conguë raijë'ën, cabi.
Caguëna, baguë sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ë taita ju'insi'quëni tanjaza ru'ru, sehuobi.
60 Sehuoguëna, Jesús yua baguëni cabi:
—Yë'ëni recoyo bojoye güecua, recoyo ju'insi'cua'ru ba'icua,
ja'ancua se'gabi bacua bain junni huesësi'cuare tanja'bë.
Më'ëca Riusu bojo güese cocare quëani achoguë raijë'ën, cabi
Jesús.
61 Caguëna, ja'nrëbi yequëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, më'ëre te'e conguë saiza caguë, ru'ru yë'ë bainna
sani gare sai cocare bacuani quëajani raiyë cabi.
62 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu yo'ore coñe porema'iñë më'ë. Yë'ë yo'ore conza
cani, ja'nrëbi yequë yo'ore yo'oye ro'tatoca, gu'aji, sehuobi
Jesús.

10

Jesús envía a los setenta

1 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yequë bain setentacuare cuencueni,
baguë coca quëani achocuare re'huani, samucua ba'i jurëanre
quë'ñeni, si'a huë'e jo'borëan baguë ëñaguë saijai joboñana
bacuare sao bi'rabi Jesús. Sao bi'raguë, bacuani yihuoguë
2 cabi:
—Mësacua yua saijën, ën cocare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'quë
Riusubi ai aonre tëani baye'ru tëani baye ro'taguëta'an, aon
tëaja'cua yua choa jubë se'ga ba'iyë. Ja'nca sëani, Riusuni
ujajën, Ja'quë, më'ë cocareba quëani achojaicua quë'rë jai
jubëre huëoni re'huani raojë'ën. Më'ë aon tëani baja'cua
ba'iye'ru më'ë bain ba'ija'cuare ñë'coni re'huaja'bë cajën,
Ja'quë Riusuni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
3 Mësacua yua yë'ë cocare quëani achojën, ëñere'ga ro'tajën
ba'ijë'ën. Mësacua yua jo'ya hua'na ba'iye'ru ba'icuareta'an,
airu yai jobona saoye'ru mësacuare saoyë yë'ë.
4 Mësacua yua turubë, curi ayabë, guëon jui coro, ja'anre
gare sama'ijë'ën. Te'e ruiñe se'ga saijën, ma'ana tëhuocuare
gare saludamajën, te'e ruiñera saijë'ën.
5 Sani, ja'nrëbi bain huë'ena ti'anni, bainre saludajën, "Ën
huë'e ba'icua yua bojojën ba'ijë'ën" cajë'ën.
6 Cajënna, mësacuani bojojën sehuotoca, bacuani bojojën
ba'ijë'ën. Bojojën sehuoma'itoca, bacuani bojoma'iñe cani,
ja'nrëbi jo'cani se'e saijë'ën.
7 Bojojën sehuocua huë'ena ti'anni, ja'an huë'ena bëani
ba'ijë'ën. Bacuabi cuirajënna, bacua aon, bacua gono, Riusu
insise'ere sëani, coni ainjën, bacuani bojojë'ën. Ja'an huë'e
jobore ba'ijën, ja'an huë'e se'gare ba'ijë'ën. Yequë huë'eñana
cainjën saima'ijë'ën.
8 Ja'nca sëani, mësacuabi bain ba'iruna ti'anni, mësacuana
bojojën ba'icuana cacani ba'ijën, bacua aonre ainjën,
9 bacua rau ju'incuare huachojën, bacuani quëani
achojë'ën: Riusu bainrebare re'huani baja'yete cato, yua
te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji, quëani achojën ba'ijë'ën.
10 Ja'nrëbi, yequë huë'e jobona ti'anni, mësacuani bo-
joma'itoca, bacua huë'e joboreba ba'iruna sani, si'acuani bëin
coca cajë'ën:
11 Mësacuabi yequënani bojoma'icuare sëani, mësacua huë'e
jobo ya'o së'ase'ere yëquëna guëoñabi cue'nconi tonni gare
jo'cayë ënjo'on. Ja'nca yo'ojënna, mësacua yua ën cocare
ro'tajë'ën: Riusu bainrebare re'huani baja'yete cato, yua te'e
jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'anre cajën, bacua bënni sen-
joja'ñete bacuani masi güesejë'ën.

12 Ja'an umuguse, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna,
Sodoma bainni bënni senjose'e'ru quë'rë ta'yejeiye bënni sen-
josi'cua ba'ija'cua'ë bacua, cabi Jesús.

Los pueblos desobedientes

13 Cani ja'nrëbi, yequë huë'e joboña bainni bënni sen-
joja'ñete quëa bi'rabi Jesús:

—Corazin huë'e jobo bain, Betsaida huë'e jobo bain,
mësacua yua ai yo'ojën ba'ija'cua'ë. Riusu ta'yejeiye yo'ose'e,
mësacuani ëñose'e, ja'anre Tiro bain, Sidón bain, ja'ancuani
ëñoguë ba'itoca, bacua yua ai zoe ba'irën bacua gu'a juchare
gare jo'cani senjore'ahuë. Bacua yua ai sa'ntiye ai oijën,
costal cañare sayani, yë'tëbi inni, bacua sinjobëna yu'yujën
ba'ire'ahuë.

14 Ja'nca sëani, Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna,
Riusubi mësacuani ëñani, Tiro, Sidón, ja'an huë'e jobo bainni
bënni senjoja'ñe'ru mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai bënni
senjoguë ba'ija'guë'bi.

15 Mësacua Capernaum bainre'ga ai bënni senjoja'ñete
quëayë yë'ë. Mësacuabi ro'tajën, Riusu ba'i re'otona
ti'anja'cua'ë mai, cajën ba'icuareta'an, ja'an jai toa se'gana
ti'anja'cua'ë mësacua, cani jo'cabi Jesús.

16 Ja'nrëbi baguëre concuani se'e caguë quëabi Jesús:

—Si'a hua'na mësacua cocare te'e ruiñe achacuabi yë'ë
cocare'ga te'e ruiñe achayë. Si'a hua'na, mësacuare gu'a
güeni senjocuabi yë'ëre'ga gu'a güeni senjoñë. Si'a hua'na,
yë'ëre gu'a güeni senjocua'ga Ja'quë Riusu yë'ëre cuencueni
raosi'quëre'ga gu'a güeni senjoñë, cabi.

Regreso de los setenta

17 Ja'nca cani tonni, baguë bain setentacuare saobi.
Saoguëna bacuabi sani, baguë case'ere yo'oni, ai bojo hua'na
rani, Jesusni quëahuë:

—Ëjaguë, yëquënabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete cani achojën, si'a
yo'ore ta'yejeiye yo'oye porehuë. Gu'a huati hua'i'ga yëquëna
cocare achajën, yëquëna case'ere achani yo'ohuë, cajën bojo-
huë.

18 Cajën bojojënna, Jesusbi quëabi:

—Ja'nca raë'ë. Zupai huati'ga guënamë re'otore ba'iguë, mëjo
jue'neñe'ru te'e jëana tonni huesëguëna, ëñahuë yë'ë.

19 Ja'nca sëani, mësacua achajë'ën. Yë'ëbi mësacuare sao
bi'raguë, ai ta'yejeiye ba'icuare mësacuare re'huahuë. Añ
hua'na, buni hua'na, ja'an hua'nana za'nguto, gare ja'si
yo'oma'iñë bacua. Zupai huatibi ta'yejeiye je'o baguëna,
mësacuabi, baguëni quë'rë ta'yejeiyereba yo'oni, baguëre saoni
senjoñe poreyë. Ja'nca porejënna, gare ja'si yo'oye beoye ba'iji
mësacuare.

20 Ja'nca porecua ba'ijën, zupaire concuabi mësacuare
achani yo'ojënna, ja'anre ro'tajën bojomajën ba'ijë'ën.
Mësacua mami yua Riusu uti pëbëna toyani jo'case'e ba'iguëna,
ja'an se'gare ro'tajën, ja'an se'gare bojojën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Jesús se alegra

21 Ja'nca cani, Riusu Espíritu naconi bojo recoyo re'huani, ai
bojoreba bojoguë, Riusuni ujaguë cabi:

—Taita Riusu, më'ëbi guënamë re'oto, yija re'oto, si'aye
re'huani baguëna, më'ëni ai bojoreba bojoguë cayë yë'ë. Ro
bain cocare ta'yejeiye ye'yeni masicuabi më'ë masi güeseyete
masiye yëcuareta'an, bacuani masi güesemaë'ë më'ë. Zin
hua'na ro'taye'ru ro'tacua, bacua se'gani më'ë ba'iyete masi
güesehuë më'ë. Aito, Taita. Më'ë yëse'e sëani, ja'nca bacuani
masi güesehuë më'ë, ujaguë cabi Jesús.

22 Ja'nca ujani, baguëre concuare quëabi:

—Yë'ë Taita Riusubi si'aye yë'ëna insini jo'cabi. Yë'ë Taita
se'gabi yë'ëre, baguë Zinre masiji. Yequëcuabi yë'ëre gare
huesëyë. Yë'ë se'gabi yë'ë Taita Riusuni masiyë. Yequëcuabi
baguëte gare huesëyë. Yë'ë, baguë Zin sëani, yë'ë yëye'ru
yo'oguë, yequëcuani yë'ë Taita ba'iyete masi güeseye poreyë.
Ja'nca masi güeseguëna, bacua se'gabi baguëni masiyë, cabi
Jesús.

23 Ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ëñani, bacua se'gani ñaca
quëabi Jesús:

—Mësacua yua yë'ëni ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete ëñajën, bo-
joreba bojojën ba'ijë'ën.

24 Riusu ira bain raosi'cua, bain ta'yejeiye ëjacua, bacua yua
yë'ë, Riusu Raoja'guëreba ba'iguëte ëñani masiye yëcuata'an,
yë'ëre ëñamaë'ë. Yë'ë cocare achaye yëcuata'an, yë'ëre
achamaë'ë. Mësacuaca yë'ëre ëñani, yë'ëre achani, yë'ëni
masicua sëani, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Parábola del buen samaritano

25 Caguëna, ja'nrëbi ira coca toyani jo'case'ere ye'yoguëbi
ti'anni, Jesusni huacha sehuo güeseza caguë, baguëni co-
queguë senni achabi:

—Ëjaguë, Riusu naconi carajeiye beoye si'arën ba'iye yëyë
yë'ë. Ja'an ba'ija'yete baza caguë, ¿gue yo'o yo'oye baye'ne
yë'ë? senni achabi.

26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñaguë, ¿guere ye'yeguë'ne
më'ë? ¿Gue coca cani jo'case'e ba'iguë'ne? senni achaguë
sehuobi.

27 Sehuoguëna, ba hua'guëbi cabi:

—Ja'an cocare ëñato, ñaca caji: "Më'ë Ëjaguë Riusuni si'a
recoyo bojoguë, baguëni ai yëreba yëguë ba'ijë'ën. Më'ë ba'iye,

më'ë ro'taye, ja'an naconi si'a jëja ta'yejeiye baguëni yëreba yëjën ba'ijë'ën. Më'ë ba'iyete te'e ro'taguë ba'iye'ru më'ë te'e bain hua'nani re'oye ro'taguë, bacuare yëreba yëguë ba'ijë'ën." Ja'anre caji Riusu ira coca toyani jo'case'e, caguë sehuobi baguë.

28 Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Te'e ruiñera sehuohuë më'ë. Ja'an cani jo'case'e'ru yo'otoca, Riusu naconi carajeiye beoye ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

29 Caguëna, ira coca ye'yoguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, Bain hua'nabi yë'ë cocare achani, yë'ë masiye ro'tayete masija'bë caguë, Jesusni se'e senni achabi:

—Më'ëbi te'e bainre caguëna, ¿jarocua'ne? senni achabi baguë.

30 Senni achaguëna, Jesusbi ye'yo cocare quëaguë, baguëni sehuobi:

—Yequë bainguëbi Jericó huë'e jobona saza caguë, Jerusalenbi saiguëna, ja'nrëbi bonse jiancuabi baguëni tëhuo rani, baguëni zeanni, baguë bonse, baguë caña, si'ayete tëteni, baguëni ai ja'si yo'oni, baguëni huani ya'tu güeseni, baguëte ju'in hua'guëre jo'cani senjoni saë'ë.

31 Senjoni satena, ja'nrëbi pairi hua'guëbi ja'ansi ma'abi saiguë, ju'in hua'guëna ti'anni ëñaguë, ca'nco quëhuijani saji'i.

32 Saquëna, ja'nrëbi Riusu huë'e yo'o conguë Levita bainguë'ga ti'anni ëñaguë, baguë'ga ro ca'nco quëhuijani saji'i.

33 Saquëna, ja'nrëbi Samaria bainguë tin jobo bainguëbi ti'anni ëñaguë, baguëca Chao hua'guë caguë, ju'in hua'guëni ai oire baguë, baguëre coñe se'ga ro'tabi.

34 Ja'nca ro'taguë, Baguë ja'si nesiruanre re'huaza caguë, hui'yabe, jo'cha, ja'anbi ja'ñeni, canbi re'oye huenbi. Huenni, baguë burro hua'guëna tëoni, bain cain huë'ena sani, baguëre cuira bi'rabi.

35 Cuirani ñatani, ja'nrëbi samu curi so'corëanre inni, ba huë'e ëjaguëna insini cabi: "Ënquëre re'oye ëñaguë cuirajë'ën. Quë'rë se'e ro'iye banica, yë'ëbi se'e rani, më'ë ro'ise'ere go'yayë" cabi baguë, caguë quëabi Jesús.

36 Quëani, Jesús yua baguëni senni achabi:

—Më'ë yua ëñere ro'tani quëajë'ën. Ya'tu güesesi'quëbi ma'are uinguëna, ¿jaroguëbi baguëni ëñaguë, baguë te'e bainre yo'oye'ru yo'oguë'ne? ¿Queaca ro'taguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.

37 Senni achaguëna, ira coca ye'yoguëbi sehuobi:

—Baguëni ai oire baguë consi'quë, ja'anguë baji'i. sehuobi.

Sehuoguëna, Jesús cabi:

—Ja'anguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, më'ë'ga güina'ru sani, bainre güina'ru oire baguë conguë ba'ijë'ën, cabi.

Jesús en la casa de Marta y María

38 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, baguëre concua naconi yequë huë'e jobona ti'anguëna, Marta hue'egobi baguëte choigona, bago huë'ena cacani ëñabi.
39 Cacani ëñaguëna, yeco, María hue'ego, Marta yo'jego ba'igobi Jesús cocare achani ye'yeza cago, baguë guëon na'mi ca'ncona bëani achago baco'ë.
40 Achago ba'igona, Martabi bago yo'o ma'carëanre zoe yo'oni ya'jani, Jesusna bonëni cago:

—Ëjaguë, yë'ë yo'jegobi ro cue'yoni, huë'e yo'o ma'carëanre conma'igona, yë'ë se'gabi yo'oye porema'iñë. Ja'nca sëani, ¿yë'ëre coñe bagoni guanseye ro'tama'iguë më'ë? cago.
41 Cagona, Jesús sehuobi:

—Marta, Marta, ai sa'nti hua'go cayë më'ë.
42 Yë'ë cocarebare achani ye'yetoca, re'oye ba'iji. Maríaca yë'ë cocare ja'nca te'e ruiñe achani ye'yegona, bagore gare ënsema'iguë ba'iyë yë'ë. Ja'an cocare bojogona, yequëcuabi bagoni gare sa'nti güeseye beoye ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi Jesús.

11

Jesús y la oración

1 Ja'nrëbi, yequë umuguseña ba'iguëna, Jesusbi sani, Riusuni ujaguë, coca senni tëjiguëna, baguëre yo'o con hua'guëbi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, yëquënani ujaye ye'yojë'ën. Juanbi baguëre yo'o concuani ujaye ye'yoguëna, yëquënare'ga güina'ru ujaye ye'yojë'ën senni achabi.
2 Senni achaguëna, Jesús cabi:

—Mësacuabi Taita Riusuni ujanica ñaca ba'iye cajë'ën:
Yëquëna Taita, quënamë re'otore ba'iguëna, si'a bainbi më'ë ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'bë.
Më'ë bainreba jobore re'huaguë, yëquënare te'e jëana ëño raijë'ën.
Më'ë guënamë re'oto ba'icuabi më'ë yëye'ru yo'ojënna, ën yija bain'ga më'ë yëye'ru güina'ru yo'ojën ba'ija'bë.
3 Yëquëna aon aiñe, yure umuguse aiñe se'gare insijë'ën.
4 Yëquëna gu'aye yo'ojën ba'ise'ere huanë yeni ro'tama'ijë'ën.
Yequëcuabi yëquënani gu'aye yo'ojënna, bacua gu'aye yo'ose'ere huanë yeye cani se'e ro'tamaë'ë yëquëna.
Ja'nca ro'tamajënna, më'ë'ga yëquënani güina'ru yëquëna gu'aye yo'ose'ere ro'tama'iguë ba'ijë'ën.

Yëquënani gu'aye yo'oye ro'ta güesema'ijë'ën.
Ja'anre yëquënare etojei güesejë'ën, cabi.

5 Cani, bacuani se'e yeque cocare ye'yo bi'rabi Jesús:

—Yequë bainguë yo'ose'ere ro'tajë'ën. Ñami jobo ba'iguëna, baguë gajeguëbi ëñaguë raiguëna, aon beoguëña, baguëte cuirayete. Ja'nca beoguëbi yequë baguë gajeguë huë'ena sani, baguëni senni achaguëña: "Besa, samute jo'jo aonbëanre prestajë'ën.

6 So'o bainguëbi yë'ë huë'ena ti'anguëna, baguëni aon cuiraye beoyë yë'ë" caguë quëaguëña.

7 Caguë quëaguëna, baguë gajeguë huë'e sa'nahuë ba'iguëbi sehuoguëña: "Porema'iñë. Anto sa'rore ta'pini tëjihuë yë'ë. Zin hua'na naconi yua cain umesi'cua sëani, huëni insiye porema'iñë yë'ë" sehuoguëña.

8 Ja'nca sehuoguëna, hue'se nëcaguëbi jo'caye beoye se'e senni achaguëna, baguë gajeguëbi, Yë'ëre se'e hui'ya senma'ija'guë caguë, baguë yua huëni, baguë yëse'e insiguëña.

9 Ja'nca insisi'quë sëani, mësacuare güina'ru quëayë yë'ë. Mësacua yëyete senreba sentoca, Riusubi insija'guë'bi. Jo'caye beoye ujajënna, Riusubi ai masiye sehuoja'guë'bi. Riusuni recoyo te'e zi'inni baza catoca, Riusubi baguë ba'iyete mësacuani masireba masi güeseja'guë'bi.

10 Ën yija bain senreba señe'ru Riusuni senni achajën ba'ijë'ën. Ën yija bainbi si'a jëja sentoca, bacua bainbi insiyë. Si'a jëja cu'etoca, bacuabi tinjañë. Si'a jëja je'njuni achotoca, bacua bainbi anconi caca güeseyë.

11 Mësacua'ga ën cocare achani ye'yejë'ën. Mësacua zin hua'nabi ziaya hua'ire sentoca, ¿añare insiye mësacua? Bañë. ¿Jo'jo aonbëte sentoca, gatabëte insiye mësacua? Bañë.

12 ¿Cura ziare sentoca, bunire insiye mësacua? Bañë.

13 Mësacua yua gu'aye yo'oye ye'yesi'cua ba'ijën, mësacua zin hua'nani re'oye insini cuiraye masijënna, mai Taita Riusu guënamë re'otore ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye maini conni cuirareba cuiraye masiji. Maibi baguë Espíritu raoyete sentoca, gare ënseye beoye maina raoji Riusu, cabi Jesús.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

14 Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi yi'o ma'tëbë bainguëni tëhuoni, baguë gu'a huatire etoni saoguë baji'i. Etoni tëjiguëna, ja'an bainguëbi coca ca bi'rabi. Coca caguëna, bain hua'nabi ai bojoreba bojojën ëñahuë.

15 Ëñajënna, yequëcua'ga ai jayajën cahuë:

—Huati hua'i ëjaguë Beelzebú hue'eguë, ja'anguëbi conguëna, Jesusbi huati hua'ire etobi'te, jayajën cahuë.

16 Cajënna, yequëcua'ga Jesusni huacha sehuo güeseñu cajën,
baguëni ñaca senni achahuë:
—Ta'yejeiyereba yo'ore yo'ojë'ën. Ëñaza, senni achajën
cahuë.
17 Ja'nca gu'aye cajënna, Jesusbi bacua ro'tayete masiguë,
bacuani sehuobi:
—Te'e yija bainbi si'a jurëanre re'huani sa'ñeña guerra hua-
toca, si'a jubë gare ñu'ñujeiñë. Te'e huë'e bainbi sa'ñeña je'o
batoca, si'acua gare ñu'ñujeiñë.
18 Ja'nca sëani, zupai jobobi güina'ru sa'ñeña huatoca,
güina'ru jëja beoguë carajeiji. Mësacuabi jaya coca cajënna,
ja'nca sehuoyë yë'ë. Yureca Beelzebubi ¿queaca yë'ëre
conguë'ne?
19 Mësacua bain'ga huati hua'ire etoni saojënna, ¿jaro ëjaguëbi
ta'yejeiye conguë'ne? Bañë. Mësacuabi yë'ëre jayajën cajën,
mësacua ro huacha cayete si'acuani masi güeseyë.
20 Riusu se'gabi yë'ëre conguëna, huati hua'ire etoni saoyë
yë'ë. Ja'nca conguëna, baguë bainrebare re'huani baja'yete
ro'tajë'ën. Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
21 Ën cocare'ga ro'tani, Riusu ta'yejeiye ba'iyete masijë'ën.
Yequë bainguë ai jëja baguëbi baguë hua guëna naconi baguë
huë'ere re'oye ëñaguëna, yequëcuabi tëani saye porema'iñë.
22 Yequë'ga baguë'ru quë'rë jëja baguëbi baguë huë'ena
ti'anni, baguëni quë'rë ta'yejeiye huani saoni senjotoca,
baguë huë'ena cacani, baguë hua guëna, baguë bonse beoru
tëteni sani, baguë bainna huo'hueni insiji.
23 Yureca, yë'ëre re'oye ëñama'icua ba'itoca, yë'ëni gu'aye
ro'taye se'ga ba'iyë. Yë'ëre yo'o conma'icua ba'itoca, yë'ë
re'huase'ere ro ñu'ñu güesejani senjoñë.

El espíritu impuro que regresa

24 Ën cocare'ga ro'tani, bain gu'ajeiyete ye'yejë'ën. Gu'a
huatibi bainguëte etani saiguë, beo re'otona ganiguë, ¿Jarona
bëani huajëye'ne yë'ë? caguë, cu'eni jëhuani, se'e ro'tani, Yë'ë
etasi huë'ena goza cabi.
25 Ja'nca cani, baruna go'ini ëñato, yua re'oye re'huasi huë'e,
yua re'oye yuase'e baji'i, bainguë recoyo.
26 Ja'nca ba'iguëna, baguë yua se'e sani, baguë gu'a gajecua
te'e ëntë sara samucuare tëhuoni choji'i. Baguë'ru quë'rë
ta'yejeiye gu'aye ba'icuani choini, rani, si'a jubëbi ba etasi
huë'ena cacani bëahuë, bainguë recoyona. Ja'nca bëani
ba'ijënna, ja'an bainguë yua quë'rë ta'yejeiye ai gu'ajeiguë
baji'i. Ru'rureba ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye gu'aguë baji'i,
ye'yoguë cabi Jesús.

La felicidad verdadera

27 Ye'yoguë caguëna, romi hua'go bain jubë naconi ba'igobi
baguëni coca güigo cago:
—¡Më'ë pë'cagobi më'ëni të'ya rani, më'ëni chuchasi'co sëani,
ai bojoreba bojogo ba'ija'go! güigo cago.
28 Güigo cagona, Jesús sehuobi:
—Riusu cocare achani te'e ruiñe yo'ocua'ga bago bojoye'ru
quë'rë ta'yejeiye ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë, caguë se-
huobi.

La gente mala pide una señal milagrosa

29 Ja'nca sehuoni, bain hua'nabi quë'rë jai jubë ñë'cajënna,
bacuani coca quëa bi'rabi:
—Yureña bainbi ai gu'aye ro'tajën, yë'ëni senni achajën,
Ta'yejeiyereba yo'ore yo'ojë'ën. Ëñaza, senni achajën cajënna,
Riusu ira raosi'quë Jonás hue'eguë, baguë ba'ise'e se'gare
yureña bainni masi güeseyë yë'ë.
30 Jonás yua Nínive huë'e jobo bainna raosi'quë ba'ise'e'ru
yë'ë'ga, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yureña bainna
raosi'quë'ë yë'ë.
31 Yecore'ga, ira baingo ba'isi'co, sëribë ca'nco bain
ta'yejeiye ëjago ba'isi'core ro'tani, Riusu bënni senjoja'ñete
masijë'ën. Bain ta'yejeiye ëjaguë Salomonbi ai masiguë
yihuoguëna, bagobi Salomón masiguë yihuo cocare achani
masijaza cago, ai so'o sani baguëna ti'anni achagoña. Ja'nca
achani masisi'core sëani, mësacua yua bago yo'ogo ba'ise'ere
ro'tani, yë'ë cocareba yureña quëani achose'ere quë'rë te'e
ruiñe achani ye'yejën ba'ijë'ën. Achaye güetoca, yë'ë yua
Salomon'ru quë'rë ta'yejeiyereba masiguë sëani, Riusubi
mësacuani quë'rë ta'yejeiye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.
32 Riusu cuencuesi umuguse ti'anguëna, Nínive huë'e jobo
bainre'ga ëñaja'cua'ë mësacua. Bacua yua Jonás coca quëani
achose'ere achani, bacua gu'a juchare jo'cani senjoreña.
Yureña'ga yë'ëbi ti'an rani, Riusu cocarebare quëani
achoguëna, mësacua yua achaye güetoca, ai ta'yejeiyereba
bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mësacua, yë'ë yua Jonas'ru quë'rë
ta'yejeiye ba'iguë sëani.

La lámpara del cuerpo

33 Mësacua yua te'e ruiñe yo'ocua ba'iye yënica, ën cocare
achani ye'yejë'ën. Bainbi majahuëte zëonni, ro'rohuëbi meñe
jaoni ta'pima'icua ba'iyë. Majahuëte gare yahueye beoye
ba'iyë. Bain ti'ancuabi, re'oye ëñaja'bë cajën, majahuëte
zëonni ëmëna reoyë.
34 Mësacua ñaco yua mësacua recoyo majahuë'ru ba'iji.
Mësacua ñacobi ëñajën, te'e ruiñe yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo

miañereba miaji. Gu'aye yo'oye ro'tatoca, si'a recoyo yua zijei
recoyo'ru ruinji.
35 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe ro'tajën
ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, gu'a ëase'e se'gare ro'tatoca,
zijeiye se'ga ba'iji mësacua recoyore.
36 Si'a recoyoreba te'e ruiñe ro'tajën ba'itoca, gare zijeiye
beoye ba'itoca, mësacua yua gare jo'caye beoye te'e ruiñereba
masini re'oye yo'oye se'ga ba'iyë. Majahuë re'oye miañe'ru
te'e ruiñe ëñani, te'e ruiñe masini yo'oye porecua'ru ruiñë
mësacua, yihuoguë cabi Jesús.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

37 Cani tëjiguëna, fariseo bainguëbi baguëni choiguë, Yë'ë
huë'ena sani, yë'ëre aon aiñe conjë'ën caguë choiguëna, Jesusbi
te'e conguë saji'i.
38 Sani ti'anni, fariseo bain yo'oye'ru yo'oma'iguë,
baguë ëntë sarañare bacua zoaye'ru zoamaquëna, baguëre
choisi'quëbi gu'aye ro'taguë ëñabi.
39 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesusbi baguëni cabi:
—Mësacua fariseo bainbi guëna ro'rohuëanre zoajën, guërëbë
ca'nco se'gare zoacua ba'iyë. Sa'nahuë ca'ncore zoaye
ro'tama'icua ba'iyë. Güina'ru, mësacua recoyo gu'a recoyoreba
se'ga ba'iyë. Ro gu'aye ro'tajën, bain bayete ro tëteni bajën,
40 mësacua ¿queaca ro'tajën, ro huesë ëaye yo'ojën ba'iye'ne?
Mësacuabi ëmëje'en ca'nco se'gare ëñajën, Yë'ë ga'nihuë
Riusu re'huani jo'case'ere sëani, re'oye zoani re'huaza cajën,
mësacua ¿queaca ro'tajën, mësacua recoyo re'oye re'huani,
Riusu yëyete yo'oma'iñe'ne?
41 Mësacua yua bonse beo hua'nana insijën, Riusu yëye'ru
bacuana ro insiñu cajën, ro yo'omajën ba'ijë'ën. Mësacua
recoyo oire bajën, Bacuana te'e ruiñe conñu cajën, Riusu
yëyete yo'ojën, bacuani te'e ruiñe conjën ba'ijë'ën.
42 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani
ai bënni senjoja'guëbi. Mësacua yua Riusu coca cani jo'case'ere
te'e ruiñe yo'oñu cajën, mësacua ma'ña sëñete inni, décima
parte ba'iyete cuencueni, Riusu cani jo'case'e'ru cuencueni,
baguëna insiyë mësacua. Ja'nca insicuata'an, Riusu yëye'ru te'e
ruiñe yo'omajën, Riusuni gare yëye beoye ba'icua'ë mësacua.
Ja'anre quë'rë ta'yejeiye ro'tajën, mësacua cuencueni insiye'ru
yo'ojën, quë'rë ta'yejeiye yo'ojën, Riusuni si'a recoyo yëjën
ba'ijë'ën.
43 Mësacua fariseo bain gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani
ai bënni senjoja'guë'bi. Mësacua yua bain ñë'ca huë'ena sani,
ëja bain ñu'i seihuë se'gana bëaye yëyë. Mësacua yua huë'e jo-
borebana sani, bain saludayete ëjojën, Ëja bainre saludaye'ru
yë'ëre saludaja'bë cajën, ëjoyë mësacua.

44 Mësacua ira coca cani jo'case'ere ye'yocua, mësacua
fariseo bain, si'acuabi re'o bain ba'iye'ru ro coquejën
ëñojënna, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi mësacuare.
Bain tansiruan se'ga'ru ba'iyë mësacua. Ro ëmëje'en ca'nco
se'gare re'oye ëñocuata'an, ai ënto sëñe se'ga ba'iyë, sa'nahuë
ca'ncore. Bain hua'nabi ëmëje'en ca'nco se'gare ëñajën, Bain
tansiruan ai re'oye ëñoji cajën, mësacua gu'a recoñoa ba'iyete
ro huesë ëaye ëñañë, bëinguë cabi Jesús.

45 Caguëna, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe masiguëbi
Jesusni cabi:

—Ëjaguë, më'ëbi ja'an cocare caguë, yë'ë, yë'ëre conjën
ba'icuare'ga caguë, yëquënare gu'aye achoye cayë më'ë, cabi.

46 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Aito. Mësacua, ira coca cani jo'case'ere te'e ruiñe ma-
sicuare'ga ai bënni senjoja'guë'bi Riusu. Mësacua yua bain
hua'nani ai guaja yo'o güesecuata'an, mësacuabi güina'ru yo'oye
beoye ba'ijën, bacuani gare conmajën ba'icua'ë.

47 Mësacuabi ai gu'aye ro'tajën ba'ijënna, Riusubi mësacuani ai
bënni senjoñe ba'ija'guë'bi. Riusu ira bain cuencueni raosi'cua
tansiruanre re'oye re'huajën, re'oruan ëñoja'guë cajën, bo-
jojën yo'ojënna, Riusubi bëinji. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi
Riusu bain raosi'cuani huani senjosi'cuare sëani, mësacua yua
bacua ro'tajën ba'ise'e'ru güina'ru gu'aye ro'tajën ba'iyë.

48 Mësacua yua ja'an bain tansiruanre re'oye re'huajën,
mësacua ira bain ba'isi'cua huani senjose'ere re'oye ro'tajën,
bacua ro'tajën ba'ise'e'ru te'e ro'tacua'ru ëñoñë mësacua.
Bacuabi Riusu bainni huani senjosi'cua ba'ijënna, mësacua
yua Riusu bain tansiruanre re'oye re'huajën, güina'ru gu'aye
yo'ocua'ru ëñoñë mësacua.

49 Riusubi mësacua yo'ojën ba'ija'yete te'e ruiñe masiguë
sëani, ñaca cani jo'cabi: "Yë'ëbi yë'ë coca cani achocua,
yë'ë ta'yejeiye yo'ore concua, ja'ancuare re'huani, bainna
saoguëna, bain hua'nabi ro cue'yoni, bacuani ro je'o bajën,
yequëcuare ja'si yo'ojën, yequëcuare huani senjoja'cua'ë" cani
jo'cabi Riusu.

50 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, baguë bain cuencueni
raosi'cuare ro'taguë, baguë ën yija re'huani jo'casirënbi
raosi'cua huani senjosi'cua ba'ijënna, yureña bain gu'aye
yo'ose'e ba'iji caguë, mësacuani sehuoye senja'guë'bi Riusu.

51 Baguë ira bainguë raosi'quë Abel hue'eguë, baguë huani
senjose'ere ro'taguë, si'a jë'te raosi'cua huani senjose'ere
ro'taguë, baguë bainguë Zacarías ba'isirën tëca raosi'cua,
si'acuare huani senjojënna, mësacuani sehuoye senja'guë'bi
Riusu. Zacarías hue'eguë ba'isi'quëre cato, baguë yua misabë
ca'ncorëte nëcaguëna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi baguëni

huani senjohuë. Ja'nca sëani, mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Riusu bain raosi'cua huani senjosi'cua si'acuare ro'taguë, yureña bainni sehuoye senji Riusu.

52 Mësacua, ira coca te'e ruiñe masicua, ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Riusubi baguë masiye ye'yose'ere bainna jo'caguëna, mësacua se'gabi ro yahue re'huani, bainni gare ye'yomaë'ë. Ye'yomajën, bain hua'nabi ye'yeye yëcuareta'an, gare ënsehuë mësacua. Ja'nca sëani, Riusubi mësacuani ai bënni senjoja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.

53 Ja'nca caguë quëaguëna, ira coca te'e ruiñe masicua, fariseo bain, bacuabi ai bëinreba bëinjën, baguëni ai hui'ya senni achajën baë'ë.

54 Baguëni huacha sehuo güeseñu cajën, baguëni coque ëaye ro'tajën, baguëni hui'ya senjën, baguë sehuoyete ai achajën baë'ë.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

1 Ja'nca ba'icuata'an, quë'rë jai jubëan bainbi Jesús cocare achañu cajën, sa'ñeña jë'jejën quëonjën, baguëna ti'anhuë. Ja'nca ti'anjënna, Jesusbi baguëre yo'o concuani ru'ru yihuoguë cabi:

—Mësacua yua ëñare bajën, fariseo bain aon huo'coye, bacua yo'ojën ba'iye ja'anre ëñani, gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare re'huajën, Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën ba'iyë.

2 Bacuabi ro yahue gu'aye yo'ojënna, Riusubi si'aye ëñani masiji. Si'a bain yahue gu'aye yo'ojënna, Riusubi si'ayereba masini, si'ayete si'a bainni masi güeseja'guë'bi.

3 Ja'nca sëani, mësacua yahue case'e, zijei re'oto cani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi si'a bainni te'e ruiñera masi güeseja'guëbi. Si'a bainbi te'e ruiñe achajën ba'ija'cua'ë. Mësacua huë'ena yahue quëajën ba'ise'e ba'itoca, si'a huë'e jobona quëani achose'e ba'ija'guë'bi.

A quién se debe tener miedo

4 Mësacua yua yë'ë gaje hua'na ba'ijënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani huani senjo ëaye yo'otoca, bacuani gue huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Bain ga'nihuë se'gare huani senjoñe porecuabi mësacua recoyo carajei güeseye gare porema'iñë.

5 Riusu bënni senjoja'ñe se'gare huaji yëjën ro'tajën ba'ijë'ën. Gu'a jucha yo'otoca, mësacuabi junni huesëjënna, Riusu yua ja'an toana mësacuare senjoni saoye poreji. Ja'nca sëani, Gu'aye yo'oma'iñe cajën, Riusuni bëin güesemajën ba'ijë'ën.

6 Ën cocare ro'tani, Riusu ta'yejeiye conreba coñete
masijë'ën. Bi'an hua'na te'e ëntë sara ba'i hua'nare coni
misabëna ëoye yëtoca, samu curi so'corëan se'gare ro'iye bayë
mai. Ta'yejeiye ro'ima'iñe ba'iguëna, Riusu'ga bi'an ba'iyete
gare huanë yema'iji.
7 Bi'an hua'na ba'iyete ai ro'taguë, mësacua ba'iyere'ga
quë'rë ta'yejeiye ai ro'taguë ba'iji Riusu. Mësacua sinjobë
rañare'ga cuencueni, ga rañañë ba'iye masiji Riusu. Ja'nca
sëani, mësacua yua gare huaji yëye beoye Riusu conreba coñete
masijë'ën.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

8 Ën cocare'ga mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Bain
hua'nabi achajënna, mësacua yua yë'ë ba'iyete quëani achojën
ba'ijë'ën. Yë'ë yua Cristo bainguë'ë. Riusu Raosi'quëreba bain-
guë'ë yë'ë, quëani achojën ba'itoca, yë'ë'ga mësacua ba'iyete
ëñaguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi achajënna,
Yë'ë bainreba yo'o concua ai re'o hua'na'ë, cani achoja'guë'ë
yë'ë.
9 Yequëcua yë'ë ba'iyete ro'tajën, bain hua'nabi achajënna,
Cristo bain ba'iyete cani achoye yëma'iñë yë'ë, catoca, yë'ë'ga,
Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Riusu guënamë re'oto yo'o con
hua'nabi achajënna, bacua ba'iyete güeni senjoñe caja'guë'ë
yë'ë.
10 Yë'ë ba'iyete gu'aye catoca, ja'nrëbi ja'an gu'aye
case'ere huanë yeye senreba sentoca, Riusubi huanë yeni
ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Riusu Espíritu ba'iyete gu'aye
catoca, ja'an gu'aye case'ere huanë yeye senreba sento'ga,
Riusubi gare huanë yeye beoye ba'ija'guë'bi.
11 Yequëcuabi mësacuare preso zeanni, huë'e jobo ëjacua,
bain ta'yejeiye ëjacua, bacua ba'iruanna nëconi gu'aye cajënna,
mësacua sehuo coca caja'yete ru'ru ro'tamajën ba'ijë'ën.
12 Mësacua sehuorën ti'anguëna, Riusu Espíritubi masi
güeseguëna, ja'an cocare ëja bainni sehuojë'ën, cabi Jesús.

El peligro de las riquezas

13 Caguëna, yequë, bain jubë naconi ba'iguëbi Jesusni cabi:
—Ëjaguë, yë'ë ja'yëbi yëquëna taita bonse jo'case'ere
yë'ëna huo'hueni insiye yëma'iguëna, baguëni huo'hueye
guansejë'ën, cabi.
14 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua bonse huo'hueye cama'iguë'ë yë'ë, cabi.
15 Ja'nca cani, si'a hua'nani ñaca yihuoguë cabi:
—Mësacua ëñare bajën, bonse ba ëayete ro'tamajën ba'ijë'ën.
Bonse se'gare batoca, quë'rë re'oye ba'iye gare porema'iñë
mësacua, cabi.

16 Ja'nca cani, ye'yo cocare ñaca quëabi:
—Ai ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Baguë aon tanse'ere
ëñaguë, ai aon tëa güeseguëña.
17 Ja'nca tëa güeseguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "¿Queaca
yo'oye'ne yë'ë? Ai aon tëase'e ba'iguëna, ¿jarona ayani baye'ne
yë'ë? Aon aya huë'eñana ayaye ti'anma'iñe sëani,
18 yë'ë rëño huë'eñare ñañoni taonni, senjoni, quë'rë jai
huë'eñare yo'oza, ro'taguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni tëjini, yë'ë
aonre ayani bani,
19 ja'nrëbi yë'ë se'ga bojoguë caja'guë'ë: Yë'ëre ai re'oye
ba'iji. Surupa. Gare se'e aon carajeiye beoye ba'ija'guë'ë
yë'ë. Gare se'e gono uncuye carajeiye beoye ba'ija'guë'ë
yë'ë. Ja'anna ta'yejeiye bojoguë, re'o recoyo huanoñe se'ga
ba'ija'guë'ë yë'ë" ro'taguëña baguë.
20 Ja'nca ro'taguë ba'iguëna Riusubi baguëni caguëña:
"Ro huesë ëaye ba'i hua'guë'ë më'ë. Yure ñami junni
huesëja'guëta'an ba'iyë më'ë. Junni huesëguëna, më'ë re'o
bonse ¿jarocuabi bëani baja'cua'ne?" caguëña Riusu.
21 Mësacua yua ja'an ye'yo cocare achajën, ñaca ro'tajën
ba'ijë'ën. A'ta bonsere bëyoni ta'yejeiye bonse ëjacua'ru ruñu
cajën yo'otoca, carajeiye se'ga ba'ija'cua'ë. Riusuni yo'o
conmajën, Riusu insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë, yi-
huoguë cabi Jesús.

Dios cuida a sus hijos

22 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi jë'te, baguëre yo'o con hua'nani
yihuoguë quëabi:
—Mësacua aon ainja'ñe, mësacua caña ju'ija'ye, ja'anre
ta'yejeiye ro'tamajën ba'ijë'ën.
23 Riusubi mësacuare ro aon aincuare re'huamaji'i. Riusubi
mësacua ga'nihuëanre re'huaguë, ro caña ju'iye se'gare caguë
jo'camaji'i.
24 Mësacua yua bi'an hua'na ba'iyete ëñani ye'yejë'ën.
Ba hua'nabi gare aon tanma'icuata'an ba'iyë. Aon tëani
re'huama'icuata'an ba'iyë. Bain hua'na re'huani baye'ru
ba'ima'icuareta'an, Riusubi bacua aon ainjën ba'iye insiji.
Ja'nca insiguë, mësacua ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ro'taguë,
mësacuani quë'rë re'oye conreba conni insiye masiji Riusu.
25 Mësacuabi ro'tajën, Quë'rë jëja yo'oni quë'rë zoa hua'guë'ru
runza ro'tajën ba'icuata'an, gare porema'iñë mësacua.
26 Ja'anre yo'oye poremajën, mësacua ¿queaca ro'tajën
mësacua baja'yete ta'yejeiye cu'eye'ne?
27 Jo'ya coro irayete ëñani ye'yejë'ën. Jo'ya coro se'gabi
re'o canre tëonni ta'nëñe porema'iguëna, Riusu se'gabi jo'ya
corore re'oye ëñoñe re'huaye masiji. Bain ta'yejeiye ëjaguë
Salomón hue'eguë ba'isi'quëbi ai re'o caña me'najei cañare

ju'ini ai re'oye ëñoguëreta'an, Riusu jo'ya coroña yua quë'rë ta'yejeiyereba ai re'oye ëñoji.

28 Jo'ya coroña yua rëño ñësebë se'ga ba'iguë, ja'nrëbi te'e jëana junni huesëguëna, Riusubi ja'an coroñare ai re'oye re'huani jo'caji. Ja'nca re'oye re'huani jo'caye masiguëbi mësacuare'ga quë'rë ta'yejeiyereba ai re'oye conreba coñe masiji.

29 Ja'nca masiguë sëani, mësacua yua ¿Queaca aon coni aiñe'ne? ¿Queaca gonore coni uncuye'ne? ja'anre ta'yejeiye ro'tamajën ba'ijë'ën.

30 Ro ën yija bainbi ja'an se'gare ai ro'tajën ba'icuata'an, mësacua Taita Riusu insiyete si'a recoyoreba ro'tajën ba'ijë'ën, mësacua carayete ai masiguë sëani.

31 Riusu ba'i jobore ru'ru ro'tajën, Riusu yo'o coñe se'gare ro'tajënna, Riusubi si'a ën yija carayete mësacuana insija'guë'bi.

Riqueza en el cielo

32 Mësacua yua yë'ë bainreba ai yësi'cua sëani, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Mai Taita Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë ba'i jobo ba'ija'yete mësacuana ai insireba insija'guë'bi.

33 Ja'nca sëani, mësacua bonsere bendieni, bonse beo hua'nana ro insijë'ën. Ja'nca yo'onica, mësacua yua gare carajeiye beoye quë'rë ta'yejeiye coni baja'cua'ë. Riusu naconi guënamë re'otore ba'ijën, baguë insija'yete gare caraye beoye coni baja'cua sëani, ja'an se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre bajënna, gare huesëni si'aye beoye ba'ija'guë'bi. Gare pu'ncaye beoye ba'ija'guë'bi. Gare jian güeseye beoye ba'ija'guë'bi.

34 Riusu insija'yete coni baja'cua sëani, recoyo bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Ro ën yija bonse se'gare ba ëaye ro'tatoca, rëño ñësebë se'ga bojojën, Riusu insija'yete gare coye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.

Hay que estar preparados

35 Riusu cuencuesi umuguse yua te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iguë sëani, mësacua te'e jëana sani ba'ija'yete re'oye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Guëon ju'i corore sa'yeni, Majahuëre zëonni saiñu cajën ba'iye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.

36 Ëja bainguë yo'o concua ëñajën ëjojën ba'iye'ru ba'ijë'ën. Bacua ëjaguëbi hueja fiestana saisi'quë ba'iguëna, Baguë yua joë ba'irën ti'anma'ija'guë cajën, baguë anto sa'rore ancoja'yete ëjojën bateña.

37 Ja'nca ëjojën ba'icuana ti'anni, bacuani ai bojoguë, bacuani ai re'oye conreba conguëña. Ja'an ëjaguëbi bacuani bëa güeseni, bacuani re'o aon cuiraguëña.

38 Quë'rë ñami jobo ba'iye'ru ti'anni, baguëre yo'o concua
ëjojën ba'icuare ëñani, bacuani ai ta'yejeiye ai insireba insiguë
bojoguëña.
39 Mësacua yua ën cocare'ga achani te'e ruiñe ro'taye
ye'yejë'ën. Huë'e ëjaguëbi bonse jianguë rairën masinica,
baguë ti'anja'ñete ëñaguë ëjoguë, baguë huë'ere jian
güesema'ire'abi.
40 Mësacua'ga yë'ë in rai umugusere ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
Yë'ë ti'anja'ñete ta'yejeiye ro'tama'ijënna, yë'ë, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëbi te'e jëana ti'anja'guëta'an ba'iyë yë'ë,
cabi Jesús.

El criado fiel y el criado infiel

41 Caguëna, ja'nrëbi Pedrobi baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, ën cocare ye'yoguë caguë, ¿yëquëna hua'na se'gani
yihuoguë, o si'a bainni yihuoguë caguë më'ë? senni achabi.
42 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ëja bainguëre yo'o concua yo'ose'ere ro'tani masijë'ën.
Baguëre yo'o conguë te'eguëbi te'e ruiñe recoyo ro'taguëna,
baguë ëjaguëbi so'o sai bi'raguë, baguë huë'ere baguëna
jo'caguë guanseguëña: "Yë'ëre yo'o con hua'nare bacua yo'o
yo'oye guanseguë ba'ijë'ën. Bacuare aon cuiraye guanseguë
ba'ijë'ën" cani tonni saquëña.
43 Sani, ja'nrëbi zoe ba'irën se'e rani ëñato, baguëre yo'o con
hua'guëbi baguë huë'e ba'iyete ai re'oye cuiraguë baquëña.
Ja'nca ba'iguëna, baguëni ai bojoguë, baguëni ai re'oye conguë
ëñaguëña.
44 Baguë huë'e, baguë yija, baguë bonse, si'ayete baguëna
jo'cani, baguë bain ëjaguëre baguëre re'huani, baguëni ai bo-
joreba bojoguë baquëña.
45 Yequë yo'o con hua'guë'ga baquëña. Baguë ëjaguëbi
so'o saisi'quë ba'iguëna, yo'o con hua'guëbi ro'taguë, Yë'ë
ëjaguëbi zoe raima'iji caguë, baguë gaje yo'o concuani ai je'o
baguë, baguë ëjaguë aonre a'ta ainguë, baguë jo'chare uncuni
güebeguë,
46 Yë'ë ëjaguëbi raima'iji caguëna, baguë ëjaguëbi te'e jëana
ti'an rani, baguë gu'aye yo'ose'ere ëñani, baguëni zeanni,
baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoni, achaye güecua ba'iruna
senjoni saoguëña.
47 Ja'nca ba'ise'e sëani, mësacua ro'tani masijë'ën. Ëjaguëre
yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere achani, baguë yo'o
yo'oye masiguë, ja'nrëbi baguë guansese'ere yo'oma'itoca,
ëjaguëbi baguëni ai ta'yejeiye bënni senjoja'guë'bi.
48 Yequë yo'o conguëbi baguë ëjaguë guansese'ere huesëguë,
ja'nrëbi baguë yo'o guansese'ere re'oye yo'oma'itoca, ëjaguëbi

baguëni ta'yejeiye bëinma'ija'guë'bi. Güina'ru, mësacuani ai ta'yejeiye insini, ai ta'yejeiye masi güesetoca, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye te'e ruiñe yo'o coñe bayë.

Jesús es causa de división

49 Yë'ëbi ën yijana raiguë, bainni ai yo'o güeseguë raë'ë, jai toa zëonse'e ba'iye'ru. Yuta toa zëoñe'ru yo'oma'iguë, te'e jëana zëonni, jai toa re'huaye'ru yo'oye ro'taguë'ë yë'ë.

50 Taita Riusubi ja'an toabi yë'ëni bautizaye ro'taguëna, ja'an bautizaja'ye tëca ai recoyo ja'siyereba ja'siguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

51 Mësacua yua yë'ë ba'iyete ro'tajën, ¿Bainni bojo güeseguë raisi'quë'bi ro'tajën ba'ima'iñe mësacua? Gare banhuë. Bainni sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë. Sa'ñeña bëin güeseguë raisi'quë'ë yë'ë.

52 Yureñabi te'e huë'e bain ba'icua, te'e ëntë sara ba'icua ba'ijën, si'a jubëbi sa'ñeña je'o bajën, sa'ñeña huaye se'ga ba'ija'cua'ë.

53 Pë'caguëbi baguë mamaquëni je'o baguëna, mamaquëbi baguë pë'caguëni je'o baja'guë'bi. Pë'cago'ga bago mamaconi je'o bagona, mamacobi bago pë'cagoni je'o baja'go'go. Romi huacua banica, sa'ñeña ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca sa'ñeña hua güeseguë raisi'quë'ë yë'ë, cabi Jesús.

Las señales de los tiempos

54 Ja'nca cani tonni, ja'nrëbi, si'a bainni quëani achoguë cabi:
—Mësacua yua ënsëguë ruajai ca'ncona ëñani, oco pico ba'itoca, Oco ca'niji cayë mësacua. Ja'nca cajënna, mësacua case'e'ru oco raji.

55 Ja'nrëbi, sëribë ca'ncobi tutu ratoca, mësacuabi, Ja'su umuguse ba'ija'guë'bi cayë. Cajënna, mësacua case'e'ru ja'su umuguse ruinji.

56 Mësacua yua oco raja'ye, ja'su umuguse ruinja'ñe. ja'anre ai masiye quëacuata'an, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu yureña yo'oja'yete ro huesë ëaye ba'iye'ne? Mësacua yua re'o bain ëñocuata'an, ro coquejën ba'iyë mësacua.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

57 ¿Mësacua queaca ro'tajën, te'e ruiñe yo'oyete cani yo'oma'iñe'ne?

58 Yequëbi më'ëni preso zeanni ëja bain guanse huë'ena sa bi'ratoca, ru'ru më'ë porese'e'ru baguë naconi ro'i cocare cani tonjë'ën. Ëjaguë ba'iruna yë'ëre rërëni sama'iguë caguë, ja'nca baguëni cani tonjë'ën. Ja'anruna satoca, ëjaguëbi më'ëre ëñani, soldado hua'nana insiguëna, ya'o huë'ena guaoni baja'cua'ë.

59 Më'ëre ja'nca guaoni batoca, më'ë curi beoru ro'iye tëca, ya'o huë'ebi gare etaye porema'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.

13

Importancia de la conversión

1 Caguëna, bain jubë ba'icuabi Jesusni coca quëahuë:

—Ëjaguë, Galilea bainbi Jerusalén huë'e jobona ti'anni, Riusuni bojoñu cajën, bacua jo'ya hua'nare huani, misabëna
tëoni ëo bi'rahuë. Ëo bi'rajënna, bain ëjaguë Pilatobi bacuare zeanni, bacuani huani senjoni, bacua zie yua bacua jo'ya hua'na zie naconi ja'meni jo'cabi quëahuë bacua.

2 Quëajënna, Jesús sehuobi:

—Ja'nca huani senjosi'cua ba'ijënna, ¿Mësacua queaca ro'taye'ne? Mësacua yequërë ro'tajën, Ja'an Galilea bain yua bacua yija ba'icua'ru quë'rë gu'aye yo'ojën ba'isi'cua ba'imate, ro'tama'iñe mësacua?

3 Bañë. Te'e ruiñe ro'tama'iñë mësacua. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoma'itoca, mësacua'ga güina'ru carajeija'cuata'an ba'iyë.

4 Yequëcua ëmë huë'e quëonsi'cuare'ga ro'tajë'ën. Ëmë huë'e Siloere ba'iguë, ñañani taonni, ja'an dieciocho bain hua'nana quëonguëna, huajë junni huesëhuë. Ja'nca quëonni huesësi'cua ba'ijënna, mësacua ¿queaca ro'taye'ne? Si'a Jerusalén bain ba'iye'ru quë'rë gu'aye yo'ojën ba'isi'cua ba'imate, ro'tama'iñe mësacua?

5 Gare banhuë. Mësacua'ga mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoma'itoca, mësacua'ga güina'ru carajeija'cuata'an ba'iyë, cabi.

La parábola de la higuera sin fruto

6 Ja'nca cani, ja'nrëbi ye'yo cocare caguë, bainni quëani achobi:

—Ën cocare achani, mësacua gu'a jucha jo'cani senjoñete te'e ruiñe ro'tajë'ën. Yequë ëjaguëbi higo sunquiñëte baguë ziona tanni, samute tëcahuëan ëjoni ëñato, higo uncuere gare quëinma'iñe baquëña.

7 Ja'nca quëinma'iguëna, ëjaguëbi baguë zio cuiraguëni cabi: "Ja'an sunquiñë gu'a sunquiñë'ë. Higo uncuere tëani uncueja'ma caguë, ro cu'eni jëhuahuë yë'ë. Cueni taonni senjojë'ën, ro irani ba'iñëre sëani" cabi baguë.

8 Caguëna, zio cuiraguëbi sehuobi: "Banji. Cueni senjoma'iñu. Se'e yequë tëcahuë ëjona'a, ëjaguë. Bañë yijare re'oye mo'gani, re'o yijare pë'npëni uanni, re'oye re'huazaniñë yë'ë.

9 Ja'nca re'huani ëjoguëna, ja'nrëbi yequë tëcahuë uncuere quëinma'itoca, cueni senjoñu" cabi baguë.

Jesús sana en día de reposo a una mujer jorobada

10 Ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse
ba'iguëna, Jesús yua bain ñë'ca huë'ena cacani, bainre coca
ye'yoguëna,
11 romi hua'gobi me gurubë garani ju'ingo baco'ë. Diecio-
cho tëcahuëan gu'a huati cacasi'cobi te'e ruiñe nëcaye porema'i
hua'go baco'ë.
12 Ja'nca ba'igona, Jesusbi ëñani, bagoni choini, ja'nrëbi
bagoni quëabi:
—Yë'ë baingo, më'ë rau beo hua'go ba'ijë'ën. Huati beogo,
huajë hua'go ba'ijë'ën, caguë quëabi.
13 Ja'nca quëani, baguë ëntë sarañabi bagona pa'roguëna,
ja'ansirën te'e ruiñe nëcani, Riusuni ai bojoreba bojogo ca
bi'rago.
14 Ja'nca huajëni bojogona, ñë'ca huë'e ëjaguëbi baguë yo'o
yo'oma'i umuguse huachose'ere ëñani, ai bëinreba bëinguë,
bainni cabi:
—Te'e ëntë sara te'e umuguseña yo'o yo'o umuguseña
ba'iguëna, ja'an umuguseña se'gare rani huacho güesejë'ën.
Yo'o yo'oma'i umuguse ba'itoca, huacho güeseye beoye
ba'ijë'ën, bëinguë cabi.
15 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua judío ëja bainbi Riusu cocare te'e ruiñe yo'oñu
cajën ro coqueyë. Mësacua jo'ya hua'na, toro, burro, ja'an
hua'na ba'iyete ëñajë'ën. ¿Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna,
mësacua yua bacuare jo'chini, oco uncuruna sani, ocore uncu
güesema'iñe? Aito.
16 Ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, ¿mësacua guere yo'ojën, bago
huachoyete ënseye caye'ne? Ira taita Abraham baingore-
bare sëani, dieciocho tëcahuëan zupai huati cacani ba'iguëna,
bagore yo'o yo'oma'i umugusebi huachoye ënsema'ijë'ën, cabi
Jesús.
17 Ja'nca caguëna, Jesusni se'e je'o ëñamajën, ro gati ëaye yo'o
bi'rahuë. Bain hua'naca Jesús ta'yejeiye yo'o conse'ere ëñani,
ai bojoreba bojojën baë'ë.

La parábola de la semilla de mostaza

18 Ja'nrëbi, Jesús yua ye'yo cocare cabi:
—Mësacua yua Riusu bainreba ba'i jubë re'huani baja'ye,
ja'anre ye'yejë'ën caguë, ¿queaca mësacuani quëaye'ne yë'ë?
19 Mostazara'carë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Ai zinra'carë
ba'iguëna, yijana tantoca, ai jai sunquiñë runni, jai cabëan
quënquëna, ca hua'i hua'nabi ja'añëna ti'anni, bacua
ziaroanre suayë.

La parábola de la levadura

20 Mësacua yua ën cocare'ga achani, Riusu bain re'huani
baja'yete ye'yejë'ën.

21 Romi hua'gobi bago jo'jo aonbëanre yo'ogo, aon
huo'coyete inni, harinabë naconi ja'mego. Ja'nca ja'megona,
si'a harinabëbi ta'yejeiye huo'coni, ai jaibë'ru ruinji, cabi
Jesús.

La puerta angosta

22 Cani tonni, ja'nrëbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobona ti'añe
tëca si'a bain huë'e jo'borëanna bonëni, bainre ye'yoguë baji'i.
23 Ye'yoguë ba'iguëna, yequëbi baguëni coca senni achabi:
—Ëjaguë, ¿më'ë bain ba'ija'cua, Riusu bënni senjoñe jëaja'cua,
rëño jubë se'ga ba'ija'cua'ne? caguë senni achabi.
24 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua Riusu ba'i jobona ti'añe ro'tanica, ja'an rëño
sa'ro se'gabi cacani ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ja'an sa'robi
cacaye güejën, Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë.
25 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Riusubi ja'an sa'rore gare
ta'piguëna, ai bain hua'nabi hue'se ca'ncore nëcajën, ja'an
sa'rona je'njuni achojën caja'cua'ë: "Ëjaguë, yëquëna hua'nare
ancojë'ën. Cacaye yëyë yëquëna" cajënna, baguëbi senni
achaja'guë'bi: "Mësacua ¿jaro bain'ne?" senni achaguëna,
26 bacua sehuoja'cua'ë: "Më'ë bain'ë yëquëna. Më'ëbi
yëquëna huë'e jobona ye'yo raiguëna, më'ë naconi te'e aon
ainjën, gono uncujën baë'ë yëquëna" sehuoja'cua'ë bacua.
27 Ja'nca sehuojënna, yë'ëbi bacuani quëaja'guë'ë: "Bañë.
Mësacua yua yë'ë bain beojën, ro tin hua'na ba'icua'ë. Yë'ëni
gu'aye yo'ojën ba'isi'cua sëani, gare saijë'ën" quëaja'guë'ë yë'ë.
28 Quëaguëna, ba hua'nabi ai oijën, recoyo ai ta'yejeiye
sa'ntijën, ai yo'ojën, bacua zemeñoan cuncujën nëcaja'cua'ë.
Ja'nca nëcajën, Riusu bainreba jubëte ëñajën, mësacua ira
bain ba'isi'cuare ëñajënna, Abraham, Isaac, Jacob, si'a Riusu
bain zoe re'huani raosi'cua ba'ijënna, mësacua yua ro hue'se
ca'ncona jo'cani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
29 Ja'nrëbi mësacuabi se'e ëñato, judío bain jubë
ba'ima'icua'ga si'a ca'ncoñabi ti'an rani, Riusu ba'i jobona
cacani ba'ija'cua'ë. Cacani, Riusu naconi te'e bëani, baguë
guënamë re'oto aonre ainjën bojoja'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna,
hue'se ca'ncore nëcacuabi ai oireba oijën ëñaja'cua'ë.
30 Ja'nca ëñaja'cua ba'ijënna, ën yija ba'icua quë'rë ta'yejeiye
beoye ba'icua ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, baguë bainre
quë'rë ta'yejeiye ëjacuare re'huani baja'guë'bi. Yequëcua ën
yijare ba'icua'ga quë'rë ta'yejeiye ba'icua ba'ijënna, Riusubi
bacuare ëñani, quë'rë ta'yejeiye beoye ba'i hua'nare bacuare
re'huani jo'caja'guë'bi, caguë quëabi Jesús.

Jesús llora por Jerusalén

31 Quëaguëna, ja'ansi umuguse fariseo bainbi ti'an rani,
Jesusni quëahuë:
—Achajë'ën. Herodesbi më'ëni huani senjojaza caguëna,
besa gatini saijë'ën, quëahuë.
32 Quëajënna, Jesús sehuobi:
—Bañë. Mësacua yua ja'an ro ca huatina go'ini quëajaijë'ën:
"Yë'ëbi yure umuguse, miato, ja'an umuguseñabi huati hua'ire
etoni saoguë, bain hua'nare huachoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
Ja'nrëbi que miato yë'ë yo'ore yo'oni tëjija'guë'ë yë'ë" ja'an
cocare baguëni quëajaijë'ën.
33 Ja'nca quëajaijë'ën caguë, ja'an samute umuguseña yë'ë
yo'ore yo'oguë, Jerusalenna ti'anja'guë'ë yë'ë. Ja'nca ti'anni,
Riusu bain raosi'cua yua Jerusalén huë'e jobo se'gare ba'ijën,
huani senjosi'cua ba'ijënna, yë'ë'ga ja'an huë'e jobona sani,
güina'ru junni tonja'guë'ë yë'ë.
34 Ja'an ba'ija'yete ro'taguë, Jerusalén huë'e jobo bain gu'aye
yo'oyete ro'taguë, ai oireba oiyë yë'ë. Riusubi baguë bainre
re'huani baguë coca quëani achocuare re'huani raoguëna,
Jerusalén bainbi ro cue'yoni, bacuani huani senjoñu cajën,
bacua gatabëanre inni, bacuani huani senjojën ba'icua'ë.
Ja'nca yo'ojënna, bacuani ai zoe choini jëhuahuë yë'ë. Cura
hua'gobi bago zin hua'nare choini, bago ganhua cabëan yi-
jacuana jëoni guëoye'ru, yë'ë'ga ja'an bainni güina'ru cuirani
baza caguë choiguëna, bacuabi ro cue'yoni yë'ëre gu'a güejën
senjohuë.
35 Ja'nca senjojënna, bacuani ai bëinguë cani jo'cayë yë'ë.
"Mësacua jubë si'acuare jo'cani senjoguëna, yë'ë bain ba'iye
gare porema'ija'cua'ë. Yë'ë cuencuesi umuguse ti'añe tëca
mësacua gare se'e yë'ëni ëñama'ija'cua'ë. Ja'an umuguse
ti'anguëna, mësacuabi yë'ëre se'e ëñajën, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete
te'e ruiñe masijën, yë'ëre caja'cua'ë: Riusu Raosi'quëreba
ba'iguëbi ti'an raiguëna, baguëni bojoreba bojojën cani
achoja'ma, yë'ëre cajën ëñaja'cua'ë" caguë quëabi Jesús.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

1 Quëani ja'nrëbi, yequë umuguse yo'o yo'oma'i umuguse
ba'iguëna, fariseo ëja bainguëbi baguëni aon choiguëna, baguë
huë'ena sani ëñato, fariseo bain hua'nabi baguë yo'oja'yete ro
yahue ëñañu cajën baë'ë.
2 Yequë'ga baji'i. Rauna ju'inguë, ëntë sara ai ri'risi'quë
baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi ja'an fariseo bain, ira coca cani
jo'case'ere te'e ruiñe masicua, ja'an si'acuani senni achabi:

—Mësacua ¿queaca ro'taye'ne? ¿Mai ira coca cani jo'case'e'ru
yo'otoca, yo'o yo'oma'i umugusebi bainre huachoye poreye
mai? senni achabi Jesús.
4 Senni achaguëna, ba hua'na yua ro sehuoye beoye
achahuë. Ja'nca sehuomajënna, Jesús yua ju'in hua'guëna
bonëni, baguëte huachoni saobi.
5 Saoni ja'nrëbi, fariseo bainni cabi:
—¡Mësacuabi yë'ë yure yo'ose'ere bëinjën ëñajën, ro gu'aye
ro'tayë! Mësacua jo'ya hua'na, burro, toro, ja'an hua'na
ba'iyete ro'tani, yë'ë re'oye yo'ose'ere masiye ro'tajën
ba'ijë'ën. Mësacua jo'ya hua'guëbi yo'o yo'oma'i umugusebi
gojena gurujani to'intoca, mësacua yua ja'ansirën baguëte
conjën rutayë, cabi Jesús.
6 Caguëna, ba hua'nabi achani, ro sehuoye poremajën,
baguëni ro ëñajën nëcahuë.

Los invitados a la fiesta de bodas

7 Ja'nrëbi ja'an bain hua'nabi ti'anni, aon ainruna bëa
bi'rajën, ëja bain ñu'i seihuëan se'gare ëñani bëahuë. Ja'nca
ëñani bëajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:
8 —Mësacua yua huejaja'cua aon ainruna choisi'cua ban-
ica, quë'rë jëja bain ñu'i seihuëanre cu'ema'ijë'ën. Ja'anruna
bëatoca, yequërë më'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ti'anguëna,
9 huejaja'guëbi më'ëna ti'anni, më'ëni coca cama'iguë: "Ën
ñu'i seihuë, ën ëjaguë ñu'i seihuë'ë" caguë ënsetoca, më'ë yua
ro huaji yaye ba'iguëbi quë'rë yo'je ñu'i seihuëna bëaye bayë
më'ë.
10 Ja'anre ro'tajë'ën. Huejaja'cua aon aiñe choisi'quë
ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye beo hua'na ñu'i seihuëna bëajë'ën.
Ja'nca bëasi'quëreta'an, yequërë huejaja'guëbi rani, më'ëni
cama'iguë: "Raijë'ën, ja'yë. Quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë
ñu'i seihuëna bëajë'ën." Ja'anre catoca, yequëcua baruna
choisi'cuabi më'ëni ai re'oye ëñañë.
11 Më'ëbi yua quë'rë ta'yejeiye ëja bainguë runza caguë
yo'otoca, ta'yejeiye beo hua'guëre re'huasi'quë ba'ija'guë'ë
më'ë. Më'ëbi yua ta'yejeiye beo hua'guë runza caguë yo'otoca,
ai ta'yejeiye ëjaguëre re'huasi'quë ba'ija'guë'ë më'ë, cabi Jesús.
12 Cani ja'nrëbi, ja'an aon choisi'quëna bonëni cabi:
—Më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë, më'ë bain
hua'na, më'ë gaje hua'na, yequëcua bonse ëjacua, ja'ancuare
choima'ijë'ën. Choiguëna, bacua'ga aon re'huani, më'ëre'ga
güina'ru aon choija'cua'ë. Ja'nca më'ëre choijën, më'ë aon
re'huani choise'ere güina'ru go'yaja'cua'ë.
13 Ja'nca sëani, më'ëbi aon re'huani bainre choi bi'raguë,
bonse beocua, guëon garasi'cua, ca'jacua, ñaco ëñama'icua,
ja'ancuare aon choijë'ën.

14 Ja'nca choitoca, Riusubi më'ëna ta'yejeiye ai insireba
insija'guë'bi. Bacuabi më'ëni sa'ñejën choiye porema'icua
sëani, Riusu bainreba go'ya rai umuguse ti'anguëna, më'ëbi
bacua naconi Riusu ba'i jobona sani ba'iguëna, Riusubi baguë
ba'iyete më'ëna ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi, cabi Jesús.

La parábola de la gran cena

15 Caguëna, yequëbi mesa ca'ncore ñu'iguëbi Jesusni cabi:
Riusu bainreba baguë naconi te'e zi'inni aon ainjën ba'icua,
ja'ancuabi ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë, cabi.

16 Caguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Yë'ëbi ye'yo cocare caguëna, achajë'ën. Yequë ëja bainguë
baquëña. Ai re'o aonre re'huani, ai jai jubë bainni choquëña.

17 Choni ja'nrëbi, aonre re'huani tëjini, baguëre yo'o
con hua'guëni guanseguëña: "Yë'ë bain choisi'cuana sani
quëajaijë'ën. Yua'ë. Mësacua raijë'ën. Aonre re'huani tëjihuë
quëajaijë'ën" caguë guanseni saoguëña.

18 Saoguëna, yo'o con hua'guëbi sani quëaguëna, si'a hua'na
te'ena, te'ena, "Aon ainguë saiye porema'iñë yë'ë. Yequë
umuguse conja'guë'ë yë'ë" ca bi'rareña. Yequëbi "Mame zio
yijare yure cohuë yë'ë. Ja'an yijana sani ëñañe bayë. Aon aiñe
conguë saiye porema'iñë yë'ë" caguëña.

19 Yequë'ga "Toro hua'na si'a saracuare yure cohuë yë'ë.
Bacua rërëye poreyete masiye bayë yë'ë. Ja'an yo'oja'guë
sëani, conguë saiye porema'iñë yë'ë" sehuoguëña.

20 Yequë'ga "Yureta'an romi hua'goni huejani bayë yë'ë.
Më'ë ëjaguëre aon aiñe coñe porema'iñë" sehuoguëña.

21 Ja'nca sehuojënna, yo'o con hua'guëbi go'ini, baguë
ëjaguëni quëaguëña. Quëaguëna, ëjaguëbi ai bëinreba bëinguë,
baguëre yo'o con hua'guëni caguëña: "Ja'nca raiye güesi'cua
sëani, si'a huë'e jobona sani, bonse beo hua'na, guëon garasi
hua'na, ca'ja hua'na, ñaco ëñama'i hua'na, ja'an hua'nani
choijani rajë'ën" guanseguë caguëña.

22 Caguëna, yo'o con hua'guëbi choijani rani, baguë ëjaguëni
quëaguëña: "Bainre choni rahuë, ëjaguë. Bacuare rani
bëa güeseguëna, yequëcua raitoca, bëani aon aiñe ti'anji"
quëaguëña.

23 Quëaguëna, ëjaguëbi caguëña: "Ja'nca ba'itoca, huë'e jobo
ca'ncoña ma'añaja'an saiguë, si'a hua'na so'o ba'icuani choi-
jani rajë'ën. Yë'ë aon ain huë'e bu'iye tëca ja'an bainni bëa
güesejë'ën.

24 Yë'ë bain ru'ru choisi'cuabi cue'yoni saisi'cua sëani, yë'ë
aonre conni aiñe gare porema'ija'cua'ë" bëinguë caguëña, cabi
Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

25 Yureca quë'rë jai jubëan bainbi Jesusni conñu cajën,
baguëni be'tejaijënna, Jesusbi bacuana bonëni quëabi:

26 —Mësacua yua yë'ëre yo'o concua ba'iye yënica, mësacua
yo'ojën ba'iye si'aye gare jo'cajë'ën. Më'caguë, më'cago, rënjo
hua'go, zin hua'na, ma'yë hua'na, yo'je hua'na, mësacua bain
si'acuare ta'yejeiye ëñamajën, yë'ëre con raijë'ën. Mësacua
yëse'e'ga gare se'e yo'oye ro'tamajën, yë'ë yëye se'gare yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, yë'ëre yo'o con hua'na ba'iye
gare porema'iñë mësacua.

27 Yë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru güina'ru ai yo'oye yëmanica, yë'ëni
con raima'ijë'ën.

28 Jai huë'ere yo'oja'guëni ro'tani ye'yejë'ën. Jai huë'ere
yo'oza caguëbi ru'ru ¿Guebi ro'ija'guë'ne yë'ë? caguë, ja'an
ro'ija'yete si'aye cuencueni masini, ja'nrëbi huë'ere yo'o
bi'raguëña.

29 Ja'an ro'ija'yete cuencuemani'ga huë'ere ro ro'taguë yo'o
bi'rani, ja'nrëbi se'nquehuë se'gare yo'oni, curi carajeiguëna,
baguë bainbi ti'anni, ja'an huë'e tëjima'ise'ere ëñani, baguëre ai
jayajën caja'cuayeña:

30 "Ja'anguëbi jai huë'ere yo'oza casi'quëta'an, yo'oni tëjiye
ti'anmaji'i" jayajën caja'cuayeña.

31 Bain ta'yejeiye ëjaguë guerra huaja'yete ro'taguëna,
mësacua achani ye'yejë'ën. Yequë ëjaguëbi je'o baguë, veinte
mil soldado hua'na naconi ti'an rai bi'raguëna, baguë jëja
bayete cuencueni ro'taguëña baguë. Baguë soldado hua'na
naconi, diez mil ba'icua naconi quë'rë ta'yejeiye guerra
huani, je'o baguëni saoni senjoñe porema'itoca,

32 je'o baguëbi yuta so'o ba'iguëna, baguëni coca saoguë,
Huaye beoye ba'ina'a. ¿Guere më'ëna insiye'ne yë'ë? senni
achaguë saoja'guëguëña baguë.

33 Mësacua yua ja'anre ro'tajën, mësacua yo'o conja'ñete
re'oye ro'tajë'ën. Yë'ëni yo'o coñe yëtoca, ru'ru mësacua baye
si'ayete gare jo'cani, yë'ë yëyete yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oye
yëma'itoca, yë'ëni yo'o coñe gare porema'iñë.

Cuando la sal deja de estar salada

34 Mësacua yua yë'ë bain ba'iye yënica, mësacua onhua
ba'iye'ru ëñani ye'yejë'ën. Re'o onhua ba'iguëna, ai re'o
huanoji maire. Re'o huanoñe carajeitoca, re'o onhua ba'iye
gare se'e re'huaye porema'iñë mai.

35 Gu'a onhua ba'itoca, yija tanse'ena pë'npëni, ja'anruna
tanni, re'oye iroye porema'iñë. Abono pëbë naconi ja'metoca,
gu'aji. Ja'an gu'a onhuare senjoñe se'ga ba'iji. Mësacua yua
ganjo banica, achani ye'yejë'ën, cabi Jesús.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

1 Caguëna, ja'nrëbi impuesto curi cocua, gu'a bain, ja'an
si'acuabi Jesusna ti'anni, Baguë coca caguëna achani masiñu
cajënna,
2 fariseo bain, ira coca cani jo'case'ere masicuabi Jesusre ai
bëinjën cahuë:
—Gu'a bainbi raijënna, baguë yua ro bacuani bojoguë,
bacua naconi te'e aon ain'te, bëinjën cahuë.
3 Ja'nca cajënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani quëabi:
4 —Mësacua yua oveja jo'ya hua'na cuiraguë yo'ose'ere
achani ye'yejë'ën. Cien oveja hua'nare baguëna, te'eguëbi
quëñëni sani huesëtoca, ¿guere yo'oja'guë'ne baguë? Mësacua
yua masiyë. Baguë jubë ba'icua, noventa y nueve ba'icuare
bacua aon ain yijana jo'cani, huesësi'quëni oiguë, baguëni
cu'ejaquëña.
5 Cu'ejani, tinjani ëñani, ai ëama'iñereba bojoguëña. Ja'nca
bojoguëbi baguë oveja hua'guëre zeanni, baguë tanta cubëna
tëoni, hue'oni,
6 baguë huë'ena ti'anni, baguë gaje bainre choini quëaguëña:
"Yë'ë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë oveja hua'guëbi
sani huesësi'quëreta'an ba'iguëna, baguëre tinjani rahuë yë'ë"
caguëña.
7 Ja'nca bojoguë caguëna, Riusu guënamë re'oto ba'icuabi
gu'a jucha yo'osi'quë mame recoyo re'huase'ere ëñani,
güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e gu'aye yo'osi'quë se'gabi mame
recoyo re'huaguëna, bacuabi ja'an hua'guëre ëñani, noventa
y nueve re'o bainni bojoye'ru baguëni quë'rë ta'yejeiye
ai bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'an re'o bain cacuabi "Gu'a
jucha yo'oma'isi'quë'ë yë'ë. ¿Queaca yo'oguë, mame recoyo
re'huaye'ne yë'ë?" ja'an cacua ba'ijënna, bacuare ta'yejeiye
bojoma'iñë Riusu guënamë re'oto ba'icua.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

8 Romi hua'go curi so'corë huesosi'core'ga achani
ye'yejë'ën. Ba hua'gobi si'a sara so'corëanre bani, te'e so'corëte
huesogoña. ¿Ja'nca huesoni, guere yo'ogo'ne? Mësacua yua
masiyë. Majahuëte zëonni, bago huë'ere yuago, ba so'corë
tinjañe tëca si'a ca'ncoña ëñago cu'ego yuagoña.
9 Ja'nca yuani tinjani, ai bojo hua'gobi si'a bago gaje bainre
choini quëagoña: "Yë'ë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë curi
so'corë huesësi'quëreta'an ba'iguëna, tinjani bayë yë'ë" cago
bojogoña.
10 Ja'nca bojogo cagona, Riusu guënamë re'oto yo'o con
hua'na'ga gu'a jucha yo'osi'quë mame recoyo re'huase'ere
ëñani, güina'ru ai bojojën ba'iyë. Te'e gu'aye yo'osi'quë se'gabi

mame recoyo re'huaguëna, bacuabi ai ta'yejeiye bojoreba bojojën ba'iyë, caguë quëabi Jesús.

La parábola del padre que perdona a su hijo

11 Ja'an ye'yo cocare cani, ën cocare'ga ye'yoguë cabi Jesús:

—Yequë bainguëbi samu mamacuare baguëña.

12 Ja'nca baguëna, ba yo'jeguëbi caguëña: "Taita, yë'ëre insija'yete si'aye cuencueni te'e jëana yë'ëna insijë'ën" caguëña. Caguëna, pë'caguëbi si'aye cuencueni, baguë samu mamacua si'acuana huo'hueni insiguëña.

13 Insiguëna, yequë umuguseña ba'iguëna, ba yo'jeguëbi baguë baye si'ayete re'huani, ja'nrëbi so'o yijana saquëña. Sani ba'iguëbi baguë curi carajeiye tëca ro a'ta gu'aye yo'oguë baquëña.

14 Ja'nca curi si'aguëna, ja'an yija aon carajei bi'raguëna, ba hua'guë yua aon gu'ana ju'in bi'raguëña.

15 Ju'in bi'raguëbi ja'an yija ëjaguëna sani, baguëni yo'o yo'oye senquëña. Senguëna, baguë cuchi hua'nare cuiraye saoguëña.

16 Saoguëna, cuiraguë ba'iguëbi cuchi aon, aon hui'ya ga'ni, ja'anre ainja'ma caguëreta'an, ja'anru bainbi baguëna gare insimateña.

17 Insimatena, ba hua'guë ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ai yo'oyë yë'ë hua'guë. Yë'ë taita yo'o con hua'nabi ai aonre anni jëhuajënna, yë'ë hua'guë ro aon gu'ana ju'iñë.

18 Ja'nca ju'inguë, yë'ë taitana go'ini, baguëni caja'guë'ë yë'ë: Taita, Riusure, më'ëre ai gu'aye yo'ohuë yë'ë.

19 Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë. Ro më'ë yo'o con hua'guëre re'huani yë'ëni bajë'ën, taitani caja'guë'ë yë'ë" ro'taguë ñuquëña.

20 Ja'nca ro'tani, baguë yua huëni, pë'caguë huë'ena go'i bi'raguëña.

Go'i bi'rani, yuta so'orë raiguëna, pë'caguëbi baguëni ëñaguëña. Ëñani, baguëni recoyo ai oire baguë, yua baguëna huë'huëni tëhuojaquëña. Tëhuojani, baguëre su'ncareba su'ncani muchaguë bojoguëña.

21 Ja'nca bojoguëna, mamaquëbi caguëña: "Taita, Riusure, më'ëre, ai gu'aye yo'ohuë yë'ë. Më'ë zin beoguë'ru huë'ena ti'anhuë yë'ë" caguëña.

22 Caguëna, pë'caguëbi baguëre yo'o con hua'nare choini, bacuani guanseguë caguëña: "Besa, re'o canre inni, baguëni sa'yejë'ën. Sutijei ga'huare inni, baguë mëoñona jëojë'ën. Guëon ju'i corore inni, baguëni sa'yejë'ën.

23 Ja'nrëbi ja'an toro bonsëguë jujusi'quëre zeanni huaijë'ën. Ai re'o aonre re'huani te'e ainjën bojoñuni.

24 Yë'ë mamaquë junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya raji'i.
Sani huesësi'quëbi maina ti'an raji'i" caguë bojoguëña.
Ja'nrëbi si'a hua'nabi aonre re'huani, sa'ñeña bojo bi'rareña.
25 Ja'nca bojojënna, yequë mamaquë ma'yë ba'iguëbi ziona
saisi'quëbi huë'ena goquëña. Go'ini, huë'ena ti'anni achato,
bain hua'nabi música huaijën, pairajën bojoreña.
26 Ja'nca yo'ojënna, ba hua'guë yua yo'o con hua'guëre
choini, "¿Guere bojoye'ne raijeiye?" senni achaguëña.
27 Senni achaguëna, "Më'ë yo'jeguëbi ti'anguëna, ëjaguëbi
toro bonsëguëre huani ainguë bojo güeseguëña, huajëguë
ti'anse'ere bojoguë sëani" sehuoguëña.
28 Sehuoguëna, ba ma'yëbi bëinreba bënquëña. Huë'e cacaye
güeguëña. Güeguëna, pë'caguëbi etani, baguëni "Cacani bo-
joguë rani te'e conjë'ën" caguë, baguëni senreba senquëña.
29 Senguëna, sehuoguëña baguë: "Bañë. Ai zoe ba'irën më'ë
naconi ai jëja yo'o yo'oguë ba'iguë, më'ë yo'ore guanseguëna,
gare go'iye sehuoma'iguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, yë'ë
gaje hua'na naconi ñë'cani te'e bojoza caguëreta'an, ro chivo
bonsëguë se'gare yë'ëna gue insiye beoye baë'ë më'ë.
30 Ja'an hua'guë'ga, më'ë mamaquë caguë, më'ë baye beoru
ro coni sani, ro a'ta yo'oni, gu'a romi hua'nana ro insini
senjosi'quë'bi. Ja'nca yo'oni se'e raquëna, më'ë yua ja'an toro
bonsëguë jujusi'quëre ro huaicaë'ë baguëre" bëinguë caguëña.
31 Caguëna, pë'caguëbi sehuoguëña: "Mami, yë'ë naconi
si'arën ba'iyë më'ë. Yë'ë bayere'ga më'ë'ga te'e bayë.
32 Ja'nca masiguëta'an, yureña re'o aonre re'huani sa'ñeña
te'e bojoñu cajën, tin yo'oye porema'iñë mai. Më'ë yo'jeguë
junni senjose'e'ru ba'iguëbi go'ya raji'i. Huesësi'quë ba'iguëbi
yua huajë hua'guë maina ti'an raji'i" caguë sehuoguëña. Ja'an
ye'yo cocare fariseo bainni quëabi Jesús.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

1 Ja'nrëbi, Jesús yua baguëre yo'o con hua'nani ye'yo cocare
yihuoguë cabi:
—Yequë ëjaguë ta'yejeiye bonse ëjaguë baquëña. Ja'nca
ba'iguëbi yequëre baguë bonse re'huaguëte cuencueni
baguëña. Baguëna, baguë bainbi baguëna ti'an rani quëareña:
"Më'ë bonse re'huaguëbi më'ë curi carajeiye tëca ro insini
senjoji" quëareña.
2 Quëarena, ba hua'guëre choini, baguëni bëinguë senni
achaguëña: "Më'ë ¿guere yo'oguë, yë'ë bonsere te'e ruiñe
re'huama'iguë'ne? Yureca yë'ë bonse re'huase'e, më'ë yo'ose'e
beoru cuencueni toyani, yë'ëna rani ëñojë'ën. Yë'ë bonsere

quë'rë se'e re'huaye porema'iñë më'ë. Më'ëre gare etoza
caguë yo'oyë yë'ë" caguëña.
3 Ja'nca caguëna, ba hua'guëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë
ëjaguëbi yë'ëre gare etotoca, ¿yë'ë guere yo'oye'ne? Yijana
no'añe, ja'an yo'o yo'oye jëja beoyë yë'ë. Yequëcuani curi señe
huaji yaye'ë yë'ëre.
4 Yua yë'ë yo'oja'yete ro'tahuë. Yë'ë ëjaguëni ro'ija'cuare yë'ë
gaje hua'nare re'huaza cayë yë'ë. Ja'nca re'huani, ëjaguëbi
yë'ëre etoguëna, yë'ë yua bacua huë'ena ti'anguëna, yë'ëre bëa
güeseja'cua'ë" ro'taguëña baguë.
5 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi baguë ëjaguëni ro'ija'cuare te'enate,
te'enate choi bi'raguëña. Choni, ru'ru ba'iguëbi ti'anguëna,
"¿Yë'ë ëjaguëni quejeiye ro'iye baguë'ne më'ë?" senni ach-
aguëña.
6 Senni achaguëna, sehuoguëña: "Olivo hui'yabe cien
ro'rohuëanre ro'iye bayë yë'ë" sehuoguëña. Sehuoguëna,
"Më'ë ro'iye cuencuesi ja'ohuare inni, besa cincuenta
ro'rohuëan ro'iye toyajë'ën" caguëña.
7 Cani tonni, ja'nrëbi yequëbi ti'anguëna, "Yë'ë ëjaguëni
¿quejeiye ro'iye baguë'ne më'ë?" senni achaguëña. Senni
achaguëna, "Trigo aon cien ro'rohuëan ro'iye bayë yë'ë" se-
huoguëña. Sehuoguëna, "Më'ë ro'iye cuencuesi ja'ohuare
inni, ochenta ro'rohuëan ro'iye toyajë'ën" caguëña. Bacua
ro'ija'yete gachoguëña.
8 Gachoguëna, ja'nrëbi baguë ëjaguëbi ja'an cuencuesi
ja'orëanre ëñani ro'tani, ja'ansi'quë caguëña: "Ai masiye co-
quebi yë'ëre" caguëña. Aito. Ën yijare ba'iye ye'yesi'cuabi
yua Riusu bainreba ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye masiye ro'tani
yo'ocua'ë.
9 Ja'nca masiye yo'ocua ba'ijënna, bacua ba'iyete ro'tajën,
mësacua'ga ën yija bonsere bajën, ën yija gaje bainre re'huañu
cajën, ja'an bonsere bacuana huo'huejën ro insijën ba'ijë'ën.
Ja'nca ro insijën ba'icuabi ën yija bonse carajeiyete ëñani,
Riusu guënamë re'totona ti'anni ëñato, ai bain gajecuabi
mësacuani bojojën ba'ija'cua'ë.
10 Mësacua'ga rëño bonse ma'carëan se'ga bajën te'e ruiñe
yo'ojën banica, ai bonsere bani'ga, güina'ru te'e ruiñe
yo'oja'cua'ë. Rëño bonse ma'carëan bajën, coquejën yo'ojën
banica, ai bonse bani'ga güina'ru coquejën yo'oja'cua'ë.
11 Mësacua'ga ën yija bonsere bajën, te'e ruiñe
yo'oma'itoca, Riusubi baguë guënamë baye ¿queaca mësacuana
jo'caja'guëguë'ne?
12 Yequëcua bonsere re'huacaijën, te'e ruiñe yo'oma'itoca,
Riusubi baguë guënamë bayete mësacuana gare jo'caye beoye
ba'ija'guë'bi.

13 Yo'o con hua'guëbi samu ëjacuani bani, bacuani te'e coñe
gare porema'iji. Ja'nca contoca, yequëni je'o baguë, yequëni
ai yëreba yëji. Yequëni te'e ruiñe yo'o conguë, yequëni yo'o
coñe güeji. Güina'ru, Riusuni yëreba yëjën coñe yënica, mësacua
bonsere te'e yëye gare porema'iñë, cabi Jesús.
14 Caguëna, fariseo bainbi Jesús quëase'e si'aye achani, bon-
sere baye ai yëcua sëani, baguëni ai jayajën cahuë.
15 Jayajën cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacua yua ëmëje'en ca'nco se'gare re'o bain ba'iye ro
coquejën ëñojënna, bain hua'nabi mësacuare re'oye ëñajën
bojoyë. Riusu'ga mësacuare re'oye ëñama'iji. Mësacua gu'a
recoyore ëñani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'iyete masiji. Bain
hua'nabi yequëcua ta'yejeiye ba'iye'ru ba'iyete re'oye ëñani
bojojënna, Riusu'ga tin ro'taguë, ja'an bojoma'iji. Gu'aye se'ga
ba'iji caji Riusu.

La ley y el reino de Dios

16 Ru'ru, Moisesbi Riusu ira coca cani jo'case'ere bainna
toyani jo'caguëna, ja'nrëbi jë'te, Riusu ira bain raosi'cuabi
coca toyani jo'cajënna, bain hua'nabi si'aye achani ye'yesi'cua
baë'ë. Juan Bautizaguë ba'irën tëca achani ye'yesi'cua
ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi baguë bojo güese coca, mame re-
coyo re'huani baguëna zi'inni bojojën ba'i coca ja'an cocare
cani acho bi'raguëna, si'a bainbi Riusuna ti'anni recoyo zi'inni
ba'iñu cajën, baguë cocare si'a recoyo achani yo'o bi'rahuë.
17 Ja'nca ba'icuata'an, Riusu ira coca cani jo'case'ere gare
carajei güeseye beoye jo'cabi Riusu. Guënamë re'oto, yija
re'oto, ja'anbi ru'ru carajeija'guë'bi.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 Bainguëbi baguë rënjo hua'gore jo'cani senjoni, ja'nrëbi
yeconi huejani batoca, ro gu'aye yo'oye se'ga rëinji baguëre.
Romigo jo'cani senjosi'coni huejani batoca, güina'ru ro gu'aye
yo'oye se'ga rëinji.

El rico y Lázaro

19 Mësacua yua ën cocare achani, Riusu yo'oguë ba'ija'yete
masijë'ën. Yequë bonse ëjaguë baquëña. Si'a umuguseña ai
re'o caña me'najei cañare sa'yeguë, ai re'o aon se'gare caraye
beoye ainguë bojoguë baquëña.
20 Yequë'ga Lázaro hue'eguëbi bonse beo hua'guë si'a
ga'nihuë ca'mi bu'isi'quë ba'iguë, yequëcuabi cuanni rajënna,
bonse ëjaguë caca sa'ro ca'ncona bëani ëjoguë baquëña.
21 Ëja bainguë aon zi'nga mesabi to'inguëna, porenica
ja'anre coni anza caguë ro'taguë ñu'iguëna, yai hua'na'ga rani,
baguë ca'mire ne'nejën bateña.

22 Ja'nca ba'iguëbi ai yo'oguë, yequë umuguse junni huesëguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi gaje meni, baguëte cuanni, Riusu guënamë re'otona mëani, Riusu aon choisiruna bëa güesereña, Taita Abraham ca'ncona. Ja'nrëbi bonse ëjaguë'ga junni huesëguëna, baguë bainbi baguëte tanreña.
23 Tanrena, ba hua'guë yua ja'an gu'aruna ti'anni, ai ja'sireba uguë baguëña. Ja'nca ba'iguëbi mëiñe ëñato, Taita Abraham baquëña. Lázaro'ga baguë ca'ncore ñuquëña.
24 Ja'nca ñu'ijën ba'ijënna, bonse ëjaguëbi güiguë caguëña: "Taita Abraham, yë'ë hua'guëre oire bajë'ën. Ën toare ai ja'sireba uguëna, Lázarote yë'ëna raojë'ën. Baguë mëoñobi yua ocona tanni, yë'ë zemeñona ti'ntini sësaye se'ga yo'oja'guë" güiguë caguëña.
25 Caguëna, Abrahambi sehuoguëña: "Më'ë yija ba'iguë ba'ise'ere ro'tajë'ën, mami. Më'ëbi ai re'oye ba'isi'quëbi me'najeiñe se'ga ba'iguëna, Lázarobi ai yo'oguë ba'isi hua'guëbi baji'i. Yureca, Riusubi baguëni oire bani conni bojo güeseguëna, më'ëreca uye se'ga ba'iji.
26 Mai sa'ñeña ëñañe ai rëi yorobë ba'iguëna, më'ë ba'iruna saiye beoji ënjo'onbi. Güina'ru, më'ë ba'irubi etani ënjo'ona raiye gare porema'iñë" sehuoguëña Abraham.
27 Sehuoguëna, bonse ëjaguë ba'isi'quëbi caguëña: "Ja'nca porema'itoca, ën cocare më'ëni senreba señë yë'ë. Lázarote cuencueni, yë'ë bain huë'ena saojë'ën.
28 Yë'ë yo'je hua'na te'e ëntë sara hua'na ba'ijënna, bacuana sani, bacua gu'a juchare jo'cani senjojë'ën caguë quëaja'guë. Yë'ë ai yo'oguë ba'i re'otona raima'ija'bë caguë, bacuani coca yihuoguëte saojë'ën, taita" caguë senquëña.
29 Senguëna, Abraham sehuoguëña: "Saoye porema'iñë. Më'ë bainbi Riusu coca, Moisés toyani jo'case'e, Riusu ira raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an cocare bacua sëani, ja'an cocare ëñajën ye'yeja'bë. Ye'yetoca, bacua gu'a juchare jo'cani senjoma'iñe yequërë" caguë sehuoguëña Abraham.
30 Sehuoguëna, baguë caguëña: "Bañë. Ira coca case'ere achama'iñë, taita. Ju'insi'quëbi etani sani, bacuani quëatoca, bacuabi achani mame recoyo re'huaja'cua'ë" caguëña.
31 Caguëna, Abraham sehuoguëña: "Bañë. Moisés coca toyani jo'case'e, Riusu ira raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ro achajën, te'e ruiñe yo'oye güetoca, ju'insi'quë etani sani quëaye'ga güina'ru ro achajën te'e ruiñe yo'oye güeja'cua'ë bacua" sehuoguë, baguëni coca cani tonguëña Abraham, quëabi Jesús.

17

El peligro de caer en pecado

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o con hua'nani yihuoguë cabi:

—Bain hua'nabi yequëcuani gu'a jucha yo'o güesejën, gare carajeiye beoye gu'aye yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'icuabi bënni senjoja'ñe se'ga ba'iji bacuare.

2 Ëncua zin hua'nani iracuabi te'eguë se'gani gu'aye yo'oye ye'yoto, bacuare quë'rë ta'yejeiye bënni senjose'e ba'ija'guë'bi. Jai to'obëbi bacua ñaje tëcana gueonni, jai ziayana senjoni rëoto'ga, bacuare bënni senjoñe ti'anma'ija'guë'bi.

3 Ja'nca sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.

Yureca më'ë yo'je hua'guëbi më'ëni gu'aye yo'otoca, baguëni bojora'rë bëin coca yihuoguë cajë'ën. Ja'nca caguëna, baguëbi mame recoyo re'huani, baguë gu'a jucha yo'ose'ere jo'cani, më'ë huanë yeni ro'tama'iñete sentoca, baguë gu'a juchare huanë yeni baguëni te'e bojoguë ba'ijë'ën.

4 Ja'ansi umuguse te'e ëntë sara samu ba'iye më'ëni gu'aye yo'oni, ja'nrëbi më'ëni senni achaguë, Gu'aye yo'ohuë yë'ë. Se'e ro'tama'ijë'ën quëani sentoca, baguë gu'a jucha yo'ose'ere caraye beoye huanë yeyete sehuoni re'huani, baguëni bojoguë ba'ijë'ën, yihuoguë cabi Jesús.

El poder de la fe

5 Caguëna, ja'nrëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuabi baguëna ti'an rani, baguëni senni achahuë:

—Yëquënani quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'taye conjë'ën, sen'ë.

6 Senjënna, sehuobi:

—Recoyo ta'yejeiye ro'taye yëtoca, mostazara'carëte ro'tani masijë'ën. Ai zinra'carëte sëani, ta'yejeiye irani, jai sunquiñë ruinji. Mësacua'ga güina'ru ta'yejeiye recoyo ro'tajën ba'itoca, ai ta'yejeiye yo'oye porëyë mësacua. Ën sunquiñë sicómoroñëna coca cani guanseye poreyë: "Ja'ansi sunquiñë si'a seihuë tëtëni, huëni, jai ziayana sani tonni ruijë'ën" ja'an cocare cani guansetoca, bañë se'gabi achani ja'anse'e yo'oji.

El deber del que sirve

7 Mësacua yua yo'o con hua'na yo'oye bayete ro'tani masijë'ën. Ëja bainguëre yo'o con hua'guëbi baguë yo'ore yo'oguë, zio yijare re'huani, oveja jo'yare cuirani, ja'an yo'ore yo'oni na'ijani, ja'nrëbi huë'ena go'ini ba'iguëna, ba ëjaguë ¿gue coca baguëre caguë'ne? "¿Besa rani, më'ë aonre ainjë'ën" caguë?

8 Banji. "Besa, yë'ë aonre re'huani, yë'ëre aonjë'ën. Yë'ë aonre ainguë, yë'ë gonore uncuguë ba'iguëna, më'ë yua yë'ë

yëyete injani rani insijë'ën. Yë'ë aon anni tëjiguëna, ja'nrëbi yo'je, më'ëbi aiñe poreyë" ja'anre guanseguë caji ëja bainguë.
9 Ëja bainguëbi guanseguëna, yo'o con hua'guëbi si'aye te'e
ruiñe yo'oni tëjiguëna, ëjaguëbi ¿guere caguë'ne? "Surupa. Ai
re'oye yo'ohuë më'ë" gare caye beoye ba'iji bain ëjaguë.
10 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Riusu yo'ore yo'o conjën,
si'aye yo'oni tëjini, ñaca cajën ba'ijë'ën: "Yëquëna hua'nare
yua Riusu yo'o con hua'na se'ga ba'ijën, gare ta'yejeiye beoye
ba'icua'ë" cajën ba'ijë'ën, cabi Jesús.

Jesús sana a diez leprosos

11 Ja'nrëbi Jesusbi se'e sai bi'raguë, Samaria, Galilea, ja'an
yijañabi saji'i.
12 Sani, yequë huë'e jo'borëna ti'anni ëñato, ira ca'mi rauna
ju'incua si'a saracuabi baguëna tëhuo raë'ë. Tëhuo rani,
so'orëbi ëñajën,
13 baguëni si'a jëja güijën cahuë:
—Ëjaguë Jesús, yëquënani oireba oiguë conjë'ën güijën cahuë.
14 Ja'nca cajënna, Jesusbi sehuobi:
—Mësacua yua pairi hua'na quë'rona sani, pairini ëñojë'ën,
caguë sehuobi Jesús.
Sehuoguëna, bacuabi sai bi'rajën, ma'aja'an saijën, ëñatoca,
yua ja'si tënosi'cua baë'ë.
15 Tënosi'cua ba'ijënna, bacua jubë te'eguëbi Jesusna bonëni
raiguë, Riusuni ta'yejeiyereba bojoguë güiguë quëaguë baji'i.
16 Ja'nca quëaguë ba'iguë, Jesús ba'iruna ti'anni, baguë
guëon na'mi ca'ncona gugurini, meñe rëanni Jesusni bojoguë,
Surupa caguë baji'i. Ja'an ba'iguëbi Samaria yija bainguë
baji'i.
17 Ja'nca bojoguë caguëna, Jesús yua bain jubëni cabi:
—Ira ca'mi rauna ju'incua si'a saracua ba'icuani huachohuë
yë'ë. ¿Yequëcua nuevecua guere yo'ojën surupa cajën rai-
mate'ne?
18 Ën hua'guë se'ga, tin yija bainguë ba'iguëbi Riusuni su-
rupa caguë, Riusuni bojoguë raji'i. Yequëcua'ga raimaë'ë cabi
Jesús.
19 Cani, ja'nrëbi huachosi'quëni cabi:
—Yua huëni saijë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tasi'quë
sëani, huajë raisi'quë'ë më'ë, cabi Jesús.

Cómo llegará el reino de Dios

20 Caguëna, fariseo bainbi baguëna ti'anni, baguëni senni
achahuë:
—Riusu bainreba mame re'huani baja'ye ¿quejeito
ti'anguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi ëñañe porema'ija'cua'ë.
21 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi Riusu ba'iyete recoyo
huanoñe ba'ija'cua'ë. Ja'nca sëani, yequëcuabi ro ro'tajën,
"Ënjo'ona ti'anni ba'iji Riusu" cajën, o "Ja'anruna ti'anni ba'iji
Riusu" cajën, ja'an cocare caja'cuabi ro huacha caja'cua'ë
sehuobi Jesús.
22 Ja'nca sehuoni ja'nrëbi, baguëre yo'o concuani yihuoguë
quëabi:
—Mësacua yua yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë gaje
rairënre ëñajën ëjojën, ja'an umuguse raija'yete ai cu'e ëaye
ba'ija'cuareta'an, yë'ë ti'an raiye yuta caraguë ba'ija'guë'bi
mësacuare.
23 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi rani, mësacuani coquejën
caja'cua'ë: "Riusu Raosi'quëbi ti'anbi. Ënjo'on ba'iji" catoca, o
"Ja'anruna sani ëñañu" catoca, mësacua yua gare achamajën,
bacua cayete yo'omajën ba'ijë'ën.
24 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an rai bi'raguë,
te'e jëana gaje raiguëna, si'a bainbi ëñañe poreja'cua'ë.
Mëjo jue'neni si'a guënamë re'oto miañete ro'tani, yë'ë ti'an
raija'yete masijë'ën.
25 Ja'nca ti'an raija'guë'ga yureca ta'yejeiye ai yo'oguë
ba'ija'guë'ë yë'ë. Yureña bainbi yë'ëre gu'a güejën senjojënna,
ai yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
26 Yureca, yë'ë ti'an rai umuguse yua Noé ba'isi umu-
guseña'ru güina'ru ba'ija'guë'bi.
27 Bain hua'nabi bacua aonre ainjën, bacua gonore uncujën,
romi huejajën, ro bacua yëse'e yo'ojënna, ja'nrëbi Noé yoguna
cacajën ba'i umuguse te'e jëana ti'anbi. Cacani ba'iguëna,
ja'nrëbi ziaya co'je raguëna, ja'an bain hua'na si'a hua'nabi
rucani carajaë'ë.
28 Yë'ë ti'an rai umuguse ba'ija'yete masiye yënica, Lot ba'isi
umuguseñare'ga ro'tajë'ën. Ja'anrën bain'ga bacua aonre
ainjën, bacua gonore uncujën, bonsere coni bajën, bonsere
bendiejën, bacua zioñare tanjën, bacua huë'eñare yo'ojën, ro
bacua yëse'e yo'ojën baë'ë.
29 Yo'ojën ba'ijënna, Lotbi Sodoma huë'e jobobi gare
saiguëna, ja'ansi umuguse Riusu toabi bacuana joë ba'irënbi
tonni ëobi. Toa zi'nga, toa gata, ju'ju sëñe ba'iguë guënamë
re'otobi ai ja'suye tonni, si'a bainre joë ba'irën gare carajei
güesebi Riusu.
30 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga bainna ti'an rai bi'raguë, güina'ru
joë ba'irën ti'anja'guë'ë yë'ë.
31 Ja'nca ti'an raiguëna, huë'e hue'se ca'ncore ñu'ijën
ba'icua'ga bacua bonsere cacani inma'ija'bë. Ziore ba'icua'ga
güina'ru huë'ena go'ima'ija'bë.

32 Lot rënjo yo'ogo ba'ise'ere ro'tani, bago yo'ose'ere
yo'oma'ijë'ën.
33 Mësacua se'gabi re'oye baza cajën ro'tajën ba'icua'ga ro
huesëni carajeija'cua'ë. Mësacua ba'iyete ro'tamajën, Riusuni
coñe se'gare yo'oza cajën ro'tajën ba'icuabi gare carajeiye
beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
34 Yë'ë ti'an rai umugusere cato, ja'ansi ñami samucuabi
te'e camana cainjën ba'ijënna, te'eguëte in rani saja'guë'ë yë'ë.
Yequëre jo'caja'guë'ë.
35 Romi hua'na samucuabi te'erute ba'ijën hueare toajënna,
te'egore in rani saja'guë'ë. Yecore jo'caja'guë'ë.
36 Ëmëcua samucuabi ziore ba'ijën te'e yo'ore yo'ojënna,
te'eguëre in rani saja'guë'ë. Yequëre jo'caja'guë'ë yë'ë, quëabi
Jesús.
37 Quëaguëna, bacuabi achani, baguëni senni achahuë:
—¿Ja'an ba'ija'yete cato jarona ti'anja'guë'ne më'ë, Ëjaguë?
senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Huayo hua'na ñë'ca raiye'ru ba'ija'guë'bi. Ga'nihuëbi
pu'ncaguë uinguëna, ba hua'nabi ñë'ca raiyë. Güina'ru, gu'a
jucha jo'caye beoye yo'ojën ba'icua ba'ijënna, Riusubi yua te'e
jëana bënni senjoguë raija'guë'bi, sehuobi Jesús.

18

La parábola de la viuda y el juez

1 Sehuoni ja'nrëbi bacuani ye'yo cocare quëabi:
—Mësacua yua Taita Riusuni ujajën, gare jo'caye beoye
baguëni senreba senni achajën ba'ijë'ën. Ja'anre te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën caguë, ën cocare quëani achoguëna, achani
yo'ojën ba'ijë'ën.
2 Yequë huë'e jobo ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi
Riusuni re'oye ëñama'iguë baquëña. Bain hua'nare'ga re'oye
ëñama'iguë baquëña.
3 Hua'je hua'go'ga ja'an jobore ba'igobi, yequëbi bagoni ai
je'o baguëna, ja'an ëjaguëna sani, baguë coñete senreba senni
achago bacoña.
4 Jo'caye beoye si'a umuguseña senni achago ba'igona,
ëjaguëbi coñe güeguë ba'isi'quëbi bago señete ya'jani,
ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë yua Riusuni re'oye ro'tama'iguë,
bainre'ga re'oye ëñama'iguëta'an,
5 ja'an hua'je hua'gobi yë'ëni ai raijera senni achago raig-
ona, ai ya'jahuë yë'ë. Bago yua se'e hui'ya senni achago
raima'ija'go caguë, bago sense'e'ru conja'guë'ë yë'ë" cani
conguëña.

6 Gu'a ëjaguëbi ja'nca bagoni conguëna, mësacua'ga Riusu
coñete ro'tajën ba'ijë'ën.
7 Mësacua yua Riusu bainreba cuencuesi'cua ba'ijën,
baguëni na'ijani ñatajani senreba senni achajën ba'ijënna,
mësacuani gare ëjoye beoye conreba conguë ba'ija'guë'bi.
8 Aito. Mësacuani te'e jëana conja'guë'bi Riusu. Ja'nca
conguë ba'ija'guëta'an, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
se'e raiguëna, ¿jarocuabi Riusuni si'a recoyo ro'tajën, baguëni
jo'caye beoye coca senni achajën ba'ija'cua'ne? ¿Yequërë
yë'ëni recoyo ro'tajën ujacuabi carajeima'ija'cua'ne? cabi.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

9 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua re'o bain ba'iye cacuabi
ti'anhuë. Ti'ancuabi yequëcua ba'iyete gu'aye cacua baë'ë.
Ja'nca ba'icuabi ti'anjënna, Jesusbi ye'yo cocare bacuani cani
achobi:
10 —Samu bain hua'na ëmëcuabi Riusu huë'ena cacani,
Riusuni ujareña. Te'eguë yua fariseo ba'iguëna, yequë yua
impuesto curi ro'iye coguë baquëña.
11 Ja'an fariseo hua'guëbi cacani nëcaguë, ñaca ujaguëña:
"Ah, Taita Riusu, më'ëni ai bojoguë, më'ëni surupa cayë
yë'ë. Yequëcua gu'a bain, bonse jiancua, ro coquecua,
romicua ëmëcua sa'ñeña ro a'ta yo'o ëaye ba'icua, bacua
yo'ojën ba'iye'ru yo'oma'iguë'ë yë'ë. Ënquë'ga impuesto curi
ro'iye co hua'guë, baguë gu'aye yo'oguë ba'iye'ru gare gu'aye
yo'oma'iguë'ë yë'ë, re'o bainguë sëani.
12 Yë'ë re'oye yo'oguë ba'iyete cato, ga semana ba'iye samu
umuguseña aon aiñe jo'caguë, si'a yë'ë curi coni base'ere
ëñani, décima parte ñë'serë ba'iyete cuencueni më'ëna ro in-
siguë yo'oyë yë'ë" ujaguë caguëña fariseo hua'guë.
13 Caguëna, impuesto curi ro'iye coguëbi ca'nco se'gare
ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñereba ro'taguë,
yija se'gare ëñaguë, baguë coribana ai sa'ntiguë huaiguë,
Riusuni ujaguë caguëña: "Ja'quë Riusu, yë'ë hua'guë ro
gu'a hua'guë se'ga ba'iguëreta'an, yë'ëni oire baguë conjë'ën"
ujaguë caguëña.
14 Ja'nca ujajën cajënna, mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë.
Ba samucua si'a jubëbi huëni huë'ena go'ijënna, Riusubi
ja'an impuesto curi ro'iye coguë se'gani re'oye ëñaguë bojo
güesebi. Fariseo hua'guëca banbi. Si'a bain re'o bain ba'iye
ta'yejeiye cacua ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani, ta'yejeiye
beo hua'nare bacuare re'huani jo'caji. Si'a bain Ro ta'yejeiye
beo hua'guë'ë yë'ë cajën ba'ijënna, Riusubi bacuare ëñani,
baguë ta'yejeiye re'o bainre bacuare re'huani baji, quëabi
Jesús.

Jesús bendice a los niños

15 Ja'nrëbi bain hua'nabi bacua zin hua'nare Jesusna sani,
Bacuani re'oye pa'roja'guë cajën, ti'an bi'rajënna, Jesusre yo'o
con hua'nabi bainni bëin coca cajën, bacuani ënsehuë.
16 Ënsejënna, Jesusbi bain hua'na raiye choiguë, baguëre yo'o
con hua'nani cabi:
—Zin hua'nabi yë'ëna raijënna, ënseye beoye ba'ijë'ën. Riusu
ba'i jobo ba'ija'yete ëñato, ëncua zin hua'na ba'iye'ru si'a jubë
ba'ija'cua'ë.
17 Ja'nca sëani, mësacua re'oye ro'tajën yë'ë bainreba
ba'ija'yete masijë'ën. Riusu bainreba ba'iye yëcuabi zin
hua'na ro'tajën ti'anja'ñe'ru güina'ru te'e ruiñe ro'tajën
ti'anma'itoca, Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'ija'cua'ë,
cabi Jesús.

Un hombre rico habla con Jesús

18 Ja'nrëbi judío ëja bainguëbi ti'anni, Jesusni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ëbi re'o bainguë sëani, yë'ë senni achayete
quëajë'ën. Yë'ë'ga Riusu bainguë runni baguë naconi cara-
jeiye beoye ba'ijaza caguë, ¿gue yo'ore yo'oye baye'ne yë'ë?
senni achabi.
19 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre re'o bainguë ba'iye
caguë'ne? Riusu se'gabi re'oguë ba'iguë'bi. Yequëcua bañë.
20 Ja'nca sëani, Riusu coca guanseni jo'case'ere ro'taguë,
ja'anre te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën: "Romini yahue bani a'ta
yo'oma'iñe, bainni huani senjoma'iñe, bonsere jianma'iñe,
bain ba'iyete ro coquejën cama'iñe, pë'caguë sanhuëni te'e
ruiñe ëñañe" ja'anre te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën më'ë'ga, cabi
Jesús.
21 Caguëna, ba hua'guë sehuobi:
—Ja'anre yë'ë zinrënna caraye beoye yo'oguë ba'iyë yë'ë
sehuobi.
22 Sehuoguëna, Jesusbi achani, baguëni cabi:
—Ja'nca yo'oguëta'an, yeque yo'o yo'oye se'ga caraji më'ëre.
Më'ë bonse beoru insini, curi coni, bonse beo hua'nana ro
insijë'ën. Ro insiguëna, Riusubi baguë guënamë re'oto bayete
më'ëna ai insireba insija'guë'bi. Më'ë ën yija bonsere ja'nca
gare insini jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni te'e conguë raijë'ën, cabi
Jesús.
23 Caguëna, baguëbi achani, ai bonse baguë sëani, ro sa'nti
hua'guë runji'i.
24 Ja'nca ruinguëna, Jesusbi cabi:
—Yua ai bonse bacuabi Riusu ba'i jobona ti'anni ba'i ëaye
yo'ojën, ai guaja yo'ojën ba'iyë.
25 Camello hua'nabi guëna miu gojena cacani etajei ëaye
yo'oto, ai guaja yo'oyë. Bonse bacua'ga Riusu ba'i jobona

ti'anni ba'i ëaye yo'oto, quë'rë ta'yejeiye guaja yo'oyë bacua, cabi.

26 Caguëna, ja'anre achacuabi baguëni cajën senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿jarocuabi Riusu ba'i jobona ti'añe por-
eye'ne? cajën senni achahuë.

27 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Bain hua'nabi ro yo'ojën, ta'yejeiye yo'oye
porema'icuata'an, Riusubi si'aye ai ta'yejeiyereba yo'oye
poreji, sehuobi.

28 Caguë sehuoguëna, ja'nrëbi Pedrobi cabi:

—Ëjaguë, yëquënabi si'aye gare jo'cani, më'ëni yo'o conjën,
recoyo te'e zi'inhuë cabi.

29 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Bain hua'nabi
Riusu yo'o case'e se'gare yo'oza cajën, bacua baye si'aye gare
jo'cajën, bacua huë'e, pë'caguë sanhuë, ma'yë sanhuë, yo'je
hua'na, rënjo hua'go, zin hua'na, ja'an si'ayete gare cu'e ëaye
beoye jo'catoca,

30 Riusubi quë'rë ta'yejeiye ai insireba insija'guë'bi. Ën
yija baye, guënamë re'oto baja'ye, ja'anre quë'rë ta'yejeiye ai
insireba insiguë, bacuani baguë naconi gare carajeiye beoye
ba'i güeseja'guë'bi Riusu, cabi Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi baguëre yo'o concuare ca'ncona sani,
bacuani quëabi:

—Yureca mai hua'nabi Jerusalén huë'e jobona saiyë. Ja'nca
sani, ti'anni ba'ijënna, ja'an bain hua'nabi yë'ëni ai yo'o
güeseja'cua'ë. Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e si'aye
cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën, yë'ëre Riusu Raosi'quëreba
ba'iguëre ai yo'o güeseja'cua'ë.

32 Yë'ëre zeanni, judío bain jubë ba'ima'icuana insini sen-
jojënna, bacuabi yë'ëni jayajën, yë'ëre ai gu'aye yo'ojën, yë'ëre
go tutujën yo'oja'cua'ë.

33 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi ga'ni za'zabobi inni, yë'ëre si'nseni
tëjini, ja'nrëbi yë'ëre huani senjoja'cua'ë. Huani senjojënna,
samute umuguseña ba'ini, ja'nrëbi go'ya raija'guë'ë yë'ë, cabi.

34 Caguëna, ba hua'nabi ro huesë ëaye achahuë. Tin acho
coca caguëre sëani, gare masiye porema'iñë mai, sa'ñeña
cahuë.

Jesús sana a un ciego en Jericó

35 Ja'nca cajën, Jericó huë'e jobona ti'an bi'rajënna, ñaco
ëñama'iguëbi bacua ma'a yëruhuare ba'iguë, bain hua'nani curi
so'corëanre senni achaguë ñuji'i.

36 Ja'nca ñu'iguëbi achaguë, ai jai jubë bain saijënna, bacuani
¿Mësacua guere ëñajën saiye'ne? senni achaguëna,
37 Jesús Nazarenobi raiji sehuojënna,
38 ba hua'guë yua, ai jëja güiguë cabi:
—Yë'ë bainguë Jesús, David yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre
oireba oiguë conjë'ën ai jëja güiguë cabi.
39 Ja'nca güiguëna, Jesús ru'ru saicuabi baguëni bëinjën,
Güiye beoye ba'ijë'ën cahuë. Cacuata'an, ba hua'guë yua
quë'rë ta'yejeiye güiguë cabi:
—David bainguë yo'je raisi'quë, yë'ë hua'guëre oireba oiguë
conjë'ën, güiguë cabi.
40 Ja'nca güiguë caguëna, Jesusbi nëcajani, Ja'an hua'guëre
yë'ëna rajë'ën caguëna, baguëre cuanni rahuë. Rajënna, Je-
susbi baguëni senni achabi:
41 —¿Guere yë'ëre senni achaguë'ne më'ë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Ëjaguë, yë'ëre ñaco ëña ëaji, sehuobi.
42 Sehuoguëna, Jesús cabi:
—Më'ë ñaco ëñaguë ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'taguë
sëani, huajë raë'ë më'ë, cabi.
43 Caguëna, ja'ansirën ñaco sëtani ëñabi. Riusuni ai bo-
joguë, surupa caguë, Jesusni te'e conguë saji'i. Ja'nca bo-
joguëna, bain hua'na'ga baguë ñaco sëtase'ere ëñani, Riusuni ai
ta'yejeiye bojohuë.

19

Jesús y Zaqueo

1 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jericó huë'e jobona ti'anni,
yequë ca'ncobi etani sai bi'raguëna,
2 ai bonse ëja bainguë Zaqueo hue'eguëbi baji'i. Impuesto
curi ro'iye cocua, bacua ëjaguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani masiza caguë, bë'je hua'guë
sëani, bain ñë'casi jubë ba'ijënna, ti'anni ëñañe gare pore-
maquë baji'i.
4 Ja'nca ëñañe porema'iguëbi quë'rë ru'ru huë'huëni,
sicómoro sunquiñë Jesús rai ma'a yëruhua ba'iguëna, tinja
mëni ëjobi.
5 Ëjoguë tuiguëna, Jesusbi ti'anni, ñaco mëñe, Zaqueoni ëñani
cabi:
—Zaqueo, besa gajeni, yë'ë naconi raijë'ën. Yure umuguse
më'ë huë'ena bëaye bayë yë'ë, caguë choji'i.
6 Caguë choiguëna, Zaqueobi querë gajeni, Jesusni ai bo-
joguë, baguë huë'ena sabi.
7 Ja'nca saguëna, bain hua'nabi ai bëinjën ëñajën, sa'ñeña
cahuë:

—Ro gu'a bainguë huë'ena cacani bëaza caguë yo'oji baguë, cahuë.
8 Ja'nrëbi, Zaqueobi baguë huë'ere ba'iguë, Jesusni te'e ruiñe
ro'taguë cabi:

—Ëjaguë, yë'ë bonse, jobo ba'iye quëñoni, bonse beo
hua'nana ro insija'guë'ë yë'ë. Yequëcuare'ga, yë'ë coqueguë
tëtesi'cua ba'icuare'ga, gajese'ga ba'iye bacua curire quë'rë
se'e ba'iye go'yaja'guë'ë yë'ë, cabi.
9 Caguëna, Jesusbi quëabi:

—Ënquë yua Taita Abraham bainguërebare sëani, Riusubi
baguë recoyo ro'tayete ëñani, baguë bainguëre re'huani babi
yure umuguse.
10 Yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi bain hua'na so'ona
sani huesësi'cuani cu'eza caguë, bacuare tëani baye ro'taguë
raisi'quë'ë yë'ë, cabi.

La parábola del dinero

11 Ja'nrëbi, Jesusbi se'e sani, Jerusalén huë'e jobo tëca
sani ti'an bi'raguëna, baguë naconi saicua, Zaqueoni coca
case'ere achasi'cuabi ro'tajën, "Riusu ba'i jobo yua te'e jëana
ëñaja'ñeta'an ba'iji maire" ro'tajën ba'ijënna, Jesusbi bacuani
ye'yo cocare
12 quëa bi'rabi:

—Yequë bainguë, ta'yejeiye ëja bain jubë ba'iguëbi baquëña.
Ja'nca ba'iguëbi ja'ansi'quë ro'taguë, "Quë'rë ta'yejeiye ëja
bain huë'e jobona sani, ënjo'on bain ta'yejeiye ëjaguë runni,
ja'nrëbi rani bainni guanse bi'raja'guë'ë yë'ë" caguëña.
13 Ja'nca cani, sai bi'raguë, baguëre yo'o concua si'a
saracuare choiguëna, rateña. Ratena, ga bainguëna curi
so'cohua ai ro'i so'cohuare insini, bacuani yihuoguë caguëña:
"Mësacua curi so'cohuare sani, bonsere coni bendiejën, Curi
so'cohua quë'rë jaijeija'guë cajën, yë'ë se'e raiye tëca quë'rë be-
yojën ba'ijë'ën" cani tonni, ja'nrëbi bacuare jo'cani saquëña.
14 Saquëna, baguë yija bain ai jai jubëbi baguëni gu'a
güejën, bacua bain hua'na rëño jurëte cuencueni, ëjaguë saijai
jobona saojën, ta'yejeiye ëja bainni quëa güesereña: "Ja'an
saiguëni gu'a güecua sëani, yëquëna ta'yejeiye ëjaguëte baguëre
re'huama'ijë'ën" cajën saoreña.
15 Ja'nca cajën saocuareta'an, bacua ta'yejeiye ëjaguëre
re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yijana goquëña. Go'ini, ti'anni,
ja'nrëbi baguëre yo'o concuare, baguë curi so'coñare in-
sisi'cuare choiguë, bacua curi jaijeise'ere achani masiza
caguë choquëña bacuare.
16 Choiguëna, ru'ru ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: "Ëjaguë,
më'ë curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, si'a sara
so'coñare se'e coni bahuë yë'ë" quëaguëña.

17 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: “Ai re'oye yo'oguë, curi
jaijei güesehuë më'ë. Yë'ë choa so'cohua se'ga naconi ai jaijei
güesesi'quëre sëani, si'a sara huë'e joboñare më'ëna jo'caja'guë'ë
yë'ë. Jo'caguëna, ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën”
cani, baguëre saoguëña.
18 Saoguëna, samu ba'iguëbi ti'anni quëaguëña: “Ëjaguë, më'ë
curi so'cohua naconi bonse cojani bendieni, te'e ëntë sara
so'coñare se'e jaijeini coni bahuë yë'ë” quëaguëña.
19 Quëaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña: “Re'oji. Ja'nca jai-
jei güesesi'quëre sëani, te'e ëntë sara huë'e joboñare më'ëna
jo'caja'guë'ë yë'ë. Ja'an bainni ëñaguë guanseguë ba'ijë'ën”
caguë, baguëre saoguëña.
20 Saoguëna, ja'nrëbi yequë yo'o con hua'guëbi ti'an rani
quëaguëña: “Ëjaguë, më'ë curi so'cohua insise'e, ja'ansi
so'cohuare coni bajë'ën. Can të'tërëna reani gueonni re'huani
bacaë'ë yë'ë. Ja'ansi so'cohuare më'ëna go'yayë yë'ë.
21 Më'ë yua ai huaji yaguë ëjaguëre sëani, më'ë curi in-
sise'ere jaijei güeseye ai huaji yëguë baë'ë yë'ë. Më'ëbi ai jëja
guanseguë sëani, yequëcua yo'o yo'ose'ere tëani bayë më'ë.
Yequëcua tanse'ere'ga tëani bayë më'ë” caguëña.
22 Caguëna, ëjaguëbi ai bëinguë sehuoguëña: “Ai gu'aye
yo'oguë, yë'ëre re'oye conmaë'ë më'ë. Më'ë coca case'e se'gare
achani, më'ëre bënni senjoñe bayë yë'ë. Më'ë yua yë'ë ba'iyete
ja'nca masiguë, Ai jëja guanseguë yequëcua yo'o yo'ose'ere
tëani bayë yë'ë caguë,
23 më'ë ¿queaca yo'oguë, yë'ë curi insise'ere curi re'hua
huë'ena jo'camaquë'ne? Jo'catoca, yë'ëbi raiguëna, ja'an curi
quë'rë jaijeiguëna, coni bare'ahuë yë'ë” bëinguë caguëña.
24 Cani, ja'nrëbi baguë bain ja'anrute nëcacuani
guanseguëña: “Baguë curi so'cohuate tëani, si'a sara so'coña
baguëna insijë'ën” caguë guanseguëña.
25 Guanseguëna, ba hua'nabi sehuojën senni achareña:
“Ëjaguë, më'ë ¿queaca ro'taguë, si'a sara so'coña baguëna quë'rë
ta'yejeiye insiye ro'taguë'ne?” senreña.
26 Senjënna, sehuoguëña: “Mësacuani ganreba quëayë yë'ë.
Ai jaijeiye re'huani baguëna quë'rë se'e ai insise'e ba'ija'guë'bi.
Choa ma'carë se'gare baguëna, baguë baye si'ayete tëase'e
ba'ija'guë'bi.
27 Yureca yë'ëni gu'a güesi'cuare te'e jëana zeanjani
rajë'ën. Bacuabi yë'ëre gu'a güejën, bacua ta'yejeiye ëjaguë
ba'ima'ija'guë casi'cuare yë'ë ba'iruna rani, bacuani huani
senjojë'ën” caguë guanseguëña, quëabi Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

28 Ja'nca quëani, Jerusalén ma'aja'an se'e sani ti'an bi'rabi.

29 Ti'an bi'raguëbi baru so'o ca'ncoñare ëñato, Betfagé, Betania, ja'an huë'e jo'borëan baji'i. Olivo cubë casirute ba'iguëna, baguëre yo'o concua samucuare choini,
30 bacuani quëabi:
—Mësacua yua ja'an huë'e jo'borëna saijë'ën. Sani ti'anni, burro hua'guë bonsëguë yoni rëonsi'quëni ëñaja'cua'ë. Yuta bain tuama'iguë, ja'anguëni ëñani jo'chini rajë'ën.
31 Ja'nca jo'chi bi'rajënna, yequëcuabi "¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte jo'chini saye'ne?" Ja'nca senni achatoca, "Mai Ëjaguëbi baguëte yëji" cajën sehuojë'ën, cabi Jesús.
32 Caguëna, bacuabi sani ëñato, Jesús quëase'e'ru güina'ru baji'i.
33 Ja'nca ba'iguëna, burro hua'guëre jo'chijënna, ba burro bacuabi senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, burro hua'guëre jo'chiye'ne? senni achahuë.
34 Senni achajënna:
—Mai Ëjaguëbi baguëte yëji, sehuohuë.
35 Ja'nca sehuoni, burro hua'guëre sani, Jesusna ti'anni insihuë. Insini, bacua guayoni se canre burro guërëbëna tëoni, ja'nrëbi Jesusni tua güesehuë.
36 Tua güeseni, Jesús yua Jerusalén ti'añe cueñe saiguëna, bacua guayoni se cañare baguë ru'ru sai ma'ana jaoni uan bi'rahuë.
37 Uan bi'rajënna, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Olivo cubë jaba ba'irute ba'iguëna, baguëre yo'o con hua'na te'e ai jai jubë ba'icua baguëre concuabi Taita Riusuni ai bojoreba bojojën, Cristo ta'yejeiye yo'oguë ba'ise'ere quëajën,
38 si'a jëja güini achohuë:
—Riusubi bojoguë raoguëna, mai ta'yejeiyereba ëjaguëbi maina ti'an raji'i. Ja'nca sëani, guënamë re'oto ba'icua si'acua ai bojoreba bojojën bañuni. Mai ta'yejeiyereba ëjaguë Riusuni ai ëama'iñereba bojojën cañuni, güireba güijën cahuë bacua.
39 Cajënna, fariseo hua'na, bain jubë naconi saicuabi Jesusni bëinjën cahuë:
—Ëjaguë, më'ëre concuani bëinguë cani, bacua cayete ënsejë'ën cahuë.
40 Cajënna, sehuobi:
—Bañë. Ba hua'nabi caye beoye ba'itoca, ën gatabëan ja'anse'ebi huëni güina'ru te'e güire'abi, sehuobi.
41 Cani, Jerusalén huë'e jobona ti'an bi'rani, si'a jobore ro'tani oji'i.
42 Oiguë, ja'an huë'e jobo bainre ro'taguë cabi:
—Yure umuguse yë'ë yua mësacuani ta'yejeiye bojo güeseguë raisi'quëreta'an, mësacua achaye güehuë. Riusubi yë'ëre

raoguëna, mësacua ñacobi ëñani masiye gare porema'icua
baë'ë.
43 Ja'nca porema'icuare sëani, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mësacua.
Mësacuare je'o bacuabi ti'an rani si'a huë'e jobo të'ijeiye
nëcajën, etaye yëcuare ënsejën, mësacuare si'a ca'ncoñabi ai
ta'yejeiye huajën ba'ija'cua'ë.
44 Ja'nca ba'icuabi mësacuani gare carajei güesejën, mësacua
huë'e jobo tu'ahuëte gare ñañoni taonni, si'ayerebare gare
ñu'ñujei güesejën, mësacuani ai ta'yejeiye huaja'cua'ë. Mësacua
yua Riusu ëñaguë raisi umugusere gare ro'tamajën huesëcuare
sëani, je'o bacuabi ja'nca carajei güeseja'cua'ë, cani tonbi Jesús.

Jesús purifica el templo

45 Cani tonni, ja'nrëbi Riusu uja huë'ena cacani, bonse
bendiecuare gare etoni saobi.
46 Saoguë, bacuani cabi:
—Mësacua yua Riusu coca toyani jo'case'e ën cocare
ro'tajë'ën: "Yë'ë huë'e yua bain uja huë'e'ë" toyani
jo'case'eta'an, mësacuabi ti'anni, ro gu'a huë'e, jian hua'na
gati huë'ere ro re'huani jo'cahuë mësacua, caguë, bacuare
etoni saobi.
47 Ja'nrëbi, Jesús yua si'a umuguseña Riusu uja huë'ena
cacani, bainni ye'yoguë baji'i. Ye'yoguë ba'iguëna, pairi ëjacua,
ira coca ye'yocua, bain ëjacua, bacuabi Jesusni ai je'o bajën,
sa'ñeña senni achajën, "¿Queaca baguëni huani senjoñe'ne
mai?" cajën ba'icuata'an,
48 bain hua'nabi baguë cocare ai re'oye achajën ba'ijënna,
baguëni huani senjoñe poremaë'ë.

20

La autoridad de Jesús

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse ba'iguëna, Jesús yua Riusu huë'ere
ba'iguë, bainbi achajënna, bacuani ye'yoguë, Riusu bainreba
mame recoyo re'huani baja'yete quëani achoguëna, pairi
ëjacua, ira coca ye'yocua, ira bain ëjacua, bacuabi ti'anni,
2 baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, ënjo'ona rani, ëjaguë yo'oye'ru
yo'oguë'ne? ¿Jaro ëjaguëbi më'ëre ta'yejeiye caye guanseni
raoguë'ne? senni achahuë.
3 Senni achajënna, sehuobi:
—Ru'ru, mësacuani senni achaza. Quëajë'ën yë'ëre.
4 ¿Jaro ëjaguëbi Juanre bain bautizaguëre re'huani
raoguë'ne? ¿Riusu re'huani raosi'quë, o bain re'huani
raosi'quë baquë baguë? senni achabi.
5 Senni achaguëna, bacua jubë se'ga sa'ñeña senni achajën,
coca cajën baë'ë:

—¿Queaca sehuoye'ne mai? “Riusu raosi'quë baji'i” catoca, baguë yua “¿Mësacua queaca ro'tajën, Juan cani jo'case'ere recoyo ro'tamate'ne?” cama'iguë.
6 “Bain raosi'quë baji'i” catoca, si'a bain jubëbi huëni, maini gatabi senjojën huaiyë, bacua yua Riusu raosi'quë ba'iye ro'tacua sëani, sa'ñeña cahuë.
7 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusna bonëni sehuohuë:
—Juan re'huani raosi'quëre huesëyë yëquëna, sehuohuë.
8 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacua ja'nca sehuocuare sëani, yë'ëre re'huani raosi'quëre mësacuani gare quëama'iñë yë'ë cabi.

La parábola de los labradores malvados

9 Cani ja'nrëbi se'e yeque ye'yo cocare ja'an bainni quëabi:
—Zio ëjaguë baquëña. Bisi ëye ziore tanni, ja'nrëbi yequëcua zio cuiracuana jo'cani, yequë so'o yijana sani zoe baquëña.
10 Sani ba'iguëbi, bisi ëye tëarën ti'anguëna, baguëre yo'o conguëte choini, zio cuiracuana saoguëña, ëye tëase'ere coni raja'guëte. Saoguëna, ti'anguëna, zio cuiracuabi ba yo'o conguë raosi'quëre zeanni ro ja'si yo'oni ëye beo hua'guëre go'yareña.
11 Go'yarena, baguë ëjaguëna ti'anguëna, zio ëjaguëbi se'e yequë yo'o con hua'guëre saoguëña. Saoguëna, baguëre'ga güina'ru, gu'aye yo'oni, ro ja'si yo'oni, ëye beo hua'guëre'ga go'yareña.
12 Go'yarena, se'e yequë yo'o con hua'guëre saoguëna, bacua'ga güina'ru ja'si yo'oni, baguëte ro senjoni go'yareña.
13 Ja'nca yo'orena, ëjaguëbi ro'tani, ja'ansi'quë caguëña: “¿Queaca yo'oye'ne yë'ë? Yë'ë zin hua'guë ai yësi'quëre bacuana saotoca, yequërë baguëni te'e ruiñe ëñani re'oye yo'oma'iñe bacua” ro'taguëña baguë.
14 Ja'nca ro'tani, baguë zin hua'guëre saoguëña. Saoguëna, zio cuiracuabi baguëni ëñani, sa'ñeña careña: “Ëñajë'ën. Zio ëjaguë bayete coni baja'guë'bi rai'te. Ja'nca sëani, baguëni huani senjoñu. Junni huesësi'quë ba'iguëna, mai hua'nabi zio ëjacua ruinja'cua'ë” cahuë.
15 Ja'nca cani, baguëni zeanni bani, zio ca'ncona sani, huani senjoreña, cabi.
Ja'nca cani, bain achacuani senni achabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'taye'ne? ¿Zio ëjaguë queaca yo'oja'guëguë'ne?
16 Ba hua'guë yua te'e jëana sani, zio cuiracuani huani senjoni, ja'nrëbi yequëcuare baguë zio cuiracuare re'huani jo'caja'guë'bi, quëabi Jesús.
Quëaguëna, bain hua'nabi achani cahuë:
—Ai Riusume. Ja'nca yo'oma'ija'guë cahuë.

17 Cajënna, Jesús yua bacuani ëñani cabi:
—Mësacua ja'nca cajën, Riusu coca toyani jo'case'e ën ca'nco toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën:
Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni raoja'guëre gu'a güejën senjoja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë ta'yejeiye ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.
18 Ja'nca sëani, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi ti'an raiguëna, yë'ëre gu'a güeye beoye ëñajë'ën. Yë'ëre gu'a güeni senjotoca, carajeiye se'ga ba'iji mësacuare. Ja'nrëbi, yë'ëbi se'e ti'an raiguë, yë'ë güeni senjosi'cuare gare bënni senjo güeseja'guë'ë yë'ë, quëabi.

El asunto de los impuestos

19 Quëaguëna, pairi ëjacua, ira coca masiye ye'yocua, bacuabi achani, sa'ñeña cahuë:
—Maire gu'aye caguëre te'e jëana zeanni bañu cajën ba'icuata'an, bain jubëni huaji yëjën, Jesusre zeanmaë'ë.
20 Ja'nca yo'omajën, Baguëre zeañe ti'anguëna, ëñajën ëjojën ba'ina'a cajën, bacua gu'a gajecuare choini, bacuani cahuë:
—Mësacua yua baguëni te'e ruiñe coca senni achaye'ru cajën, baguëni huacha sehuo güesejë'ën bacuani cani saohuë. Huacha sehuotoca, baguëni zeanni, bain ta'yejeiye ëjaguëna insiye ro'tahuë.
21 Ja'nca ro'tajën, bacua gu'a gajecuare saojënna, Jesusna ti'anni ñaca senni achahuë:
—Ëjaguë, më'ëbi te'e ruiñe masiye ye'yoguëna, achani bojoyë yëquëna. Më'ë yua bain hua'na ro ëmëje'en yo'oni ëñoñete ro'tama'iguë, yua Riusu te'e ruiñe yo'oye yëyete ye'yoguë ba'iyë më'ë.
22 Ja'nca ba'iguë, yua yëquënabi coca senni achajënna, te'e ruiñe sehuojë'ën. ¿Romano bain ta'yejeiye ëjaguëni impuesto curi ro'iye baye yëquëna? ¿Baguëni ro'iye, o ro'ima'iñe yëquëna? senni achahuë.
23 Senni achajënna, Jesús yua bacua coquejën senni achase'ere masini, bacuani sehuobi:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, ro coquejën yë'ëre senni achaye'ne?
24 Curi so'corëte inni, yë'ëni ëñojë'ën cabi.
Caguëna, so'corëte inni rani ëñohuë. Ëñojënna, Jesusbi senni achabi:
—Ën so'co bainguë, baguë mami toyase'e ¿gue bainguëbi së'iguë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Bain ta'yejeiye ëjaguë'bi së'iji, sehuohuë.
25 Sehuojënna, Jesús cabi:

—Ja'nca ba'iguëna, bain ëjaguë re'huani jo'case'ere bain ëjaguëna insijë'ën. Ëjaguë Riusu re'huani jo'cose'ere Riusuna insijë'ën, caguë sehuobi.

26 Ja'nca sehuoguëna, bain hua'nabi achajënna, baguëni huacha sehuo güeseye poremaë'ë. Ja'nca porema'icuabi baguë coca sehuose'ere ai ta'yejeiye ro'tajën, gare caye beoye baë'ë.

La pregunta sobre la resurrección

27 Ja'nrëbi, yequëcua, saduceo bainbi Jesusni ëñajën saë'ë. Bacua yua ju'insi'cua se'e go'ya raima'iñë cajën ba'icua'ë. Baguëna sani ti'anni, baguëni senni achahuë:

28 —Ëjaguë, Moisés coca toyani jo'case'ere ro'tajë'ën. Ñaca caji: Bainguëbi zin beo hua'guë junni huesëtoca, baguë yo'jeguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani bani, baguë ma'yë ju'insi'quëre zin cu'ecaija'guë, toyani jo'case'e ba'iji.

29 Ja'nca ba'iguëna, yequëbi baguë yo'je hua'na naconi te'e ëntë sara samu hua'na bateña. Ma'yëbi huejani yuta zin beoguë junni huesëguëña.

30 Junni huesëguëna, samu ba'iguëbi baguë jo'casi rënjoni huejani, baguë'ga zin beoguë junni huesëguëña.

31 Junni huesëguëna, yequëcua'ga, te'ena, te'ena, güina'ru bagoni huejani, si'acuabi zin beojën junni huesëreña.

32 Junni huesëjënna, ja'nrëbi yo'je, ba hua'go'ga junni huesëgoña.

33 Ja'nca ba'ini tonjënna, yua go'ya rai umuguse ti'anguëna, ¿jaroguë rënjo ba'ija'gogo'ne? ¿Si'acua, te'e ëntë sara samucuabi bagoni basi'cua sëani, queaca sehuoguë'ne më'ë? senni achahuë.

34 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:

—Ën yija bain, ëmëcua, romicua, bacuabi huejani bajën ba'icuata'an, ju'insi'cua go'ya raija'cua, yë'ë bainreba ba'ija'cua,

35 ja'ancuabi Riusu guënamë re'otona ti'anni, gare huejaye beoye ba'ija'cua'ë.

36 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru ba'ija'cua sëani, gare huejama'icua ba'ija'cua'ë. Ju'insi'cua go'ya raisi'cua sëani, Riusu mamacuareba ba'ija'cua'ë.

37 Ja'an Moises'ga yequë ca'ncore maina toyani jo'cabi. Zëinsi sahua quë'rona toyani jo'caguëna, Mai Ëjaguëreba Riusu, gañna Riusu ba'iguëna, Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi baguëni te'e zi'inni ujajën ba'icua baë'ë, toyani jo'cabi.

38 Ja'nca toyani jo'caguëna, mai Ëjaguë Riusubi baguë bain huajëcua se'gare conji. Gare junni huesësi'cuare ro'tama'iji.

Riusubi ro'taguëna, baguë bainreba si'acuabi huajë hua'na
se'ga ba'iyë, caguë sehuobi Jesús.
39 Ja'nca caguë sehuoguëna, yequëcua, ira coca te'e ruiñe
masicuabi cahuë:
—Ai re'oye sehuohuë më'ë, Ëjaguë, cahuë.
40 Cani, Jesusni se'e senni achaye huaji yëjën baë'ë.

¿De quién desciende el Mesías?

41 Ja'nrëbi, Jesús yua bain hua'nani senni achaguë, ro'ta
güesebi:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, Cristo raosi'quë yua ira ëjaguë
ba'isi'quë David mamaquë ba'iji cajën, huacha ro'taye'ne?
42 Mësacua yua Salmo quë'rona ëñajë'ën. Ira ëjaguë ba'isi'quë
David'ga ñaca toyani jo'cabi:
Riusubi yë'ë Ëjaguë raija'guëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'ijë'ën,
43 Më'ë je'o bacua carajei ñësebë tëca" cabi.
44 Ja'nca toyani jo'caguë Cristo raosi'quëre baguë mamaquë
ba'iye caye gare poremaji'i David, baguëre Ëjaguë casi'quë
sëani, cabi Jesús.

Jesús acusa a los maestros de la ley

45 Cani, si'a bain hua'nabi achajënna, baguëre yo'o concuana
bonëni, yihuoguë quëabi:
46 —Ira coca toyani jo'case'ere ai masicua, bacua yo'ojën
ba'iyete ëñare bajën, bacua ye'yoni yo'oye'ru yo'omajën
ba'ijë'ën. Ro ëja bain ba'iye se'ga ëñoñe yëyë bacua. Zoa
can re'o canre sayani, huë'e jobo si'a ca'ncoña ganini, ba
huë'e joborebana ti'añë. Ti'anni, ta'yejeiye ëja bain ba'iye
ëñojën, bain re'oye ëñajën saludayete ëjojën, ja'nrëbi bain ñë'ca
huë'ena cacani, ëja bain ñu'i seihuëanre cu'eni bëayë. Aon
choisi'cua ba'ito, quë'rë re'oruan se'gare cu'eni bëayë bacua.
47 Ja'nca yo'ocua sëani, hua'je hua'nani ro coquejën, bacua
huë'ere ro tëteni bacua'ë. Riusuni ujato, ai zoe ujajën, bain
ëñajën achaja'bë cajën, Riusuni ro ujacua'ë. Ja'nca yo'ojën
ba'ijënna, Riusubi ja'ancuani ëñani, bacuani quë'rë ta'yejeiye
bënni senjoguë ba'ija'guë'bi, quëabi Jesús.

21

La ofrenda de la viuda pobre

1 Quëani ja'nrëbi, bonëni ëñato, curi ëjacuabi bacua curire
Riusu huë'e curi gajonguna ayajën, Riusuna insijën baë'ë.
2 Insijën ba'ijënna, hua'je hua'go bonse beoreba beogo ba'i
hua'gobi ti'anni, samu curi so'corëanre ayago.
3 Ayagona, Jesús cabi:

—Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Ja'an hua'go, hua'je hua'go bonse beo hua'gota'an, yequëcua ayani insise'e'ru quë'rë ta'yejeiye Riusuna insigo bago.

4 Ja'ancua yua bacua curi bani jëhuase'e se'gare rani ayani insijënna, bago chao hua'gobi bago aon co curire rani, beoru ayani insigo, Riusure bojogo sëani, cabi.

Jesús anuncia que el templo será destruido

5 Caguëna, yequëcuabi Riusu huë'e ba'iyete cajën, Ai re'o gatabi yo'ose'e sëani, ai re'o huë'e bëaji cajën, Riusuna ro insise'ere bojojën cahuë. Cajënna, ja'nrëbi Jesusbi bacuani cabi:

6 —Mësacua yua ën huë'e jai huë'ere ëñajën, re'oye cajënna, yequë umuguseñabi si'aye gare taonni senjose'e ba'ija'guë'bi. Gare te'e gatabë tuiye beoye ba'ija'guë'bi, cabi Jesús.

Señales antes del fin

7 Caguëna, Bacuabi baguëni senni achahuë:

—Ëjaguë, ¿quejeito ja'an ba'ija'guëguë'ne? ¿Ja'an ba'ija'ye queaca masija'cua'ne yëquëna? senni achahuë.

8 Senni achajënna, Jesús yihuoguë cabi:

—Mësacua ëñare bajën, coquejën cacuare achamajën ba'ijë'ën. Ai bainbi yë'ë ba'iyete coquejën, "Yë'ë yua Riusu raosi'quë'ë" cajënna, yequëcuabi "Carajei umuguse ti'anbi. Yua'ë" cajënna, bacua coquejën case'ere achama'ijë'ën. Bacua naconi te'e saima'ijë'ën.

9 Yequëcua'ga guerra huayete cato, ëja bainre etoni senjoñe cato, mësacua yua ja'anre achajën, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ja'an si'aye ru'ru ba'iguëna, carajei umuguseña jë'te ti'anja'guë'bi cabi.

10 Ja'nca cani, ja'nrëbi bacuani se'e yihuoguë quëabi:

—Te'e yijaña bainbi yequë yijaña bainni guerra huajën, ai yo'o güesejën ba'ija'cua'ë.

11 Yija ñu'cueye'ga ai raijeija'guë'bi. Bain hua'nabi ja'an ro'ina ai yo'ojën, aon gu'ana ju'injën, si'a rau neni ju'injën, ja'an ba'ija'cua'ë si'a ën yija bain. Ja'nrëbi, guënamë re'otona bain gare ëñama'ise'ere ëñajën, ai quëquëjën, ai huaji yëjën, ro rënni ganocua se'ga ba'ija'cua'ë.

12 Ja'nca ba'iguëna, ru'ru, mësacuani preso zeanni, mësacuani je'o bajën, bain ñë'caruanna sani, mësacuare si'nseye cajën, ya'o huë'ena guaojën ba'ija'cua'ë. Mësacuabi yë'ë bainrebare sëani, mësacuare zeanni, bain ta'yejeiye ëjacuana nëconi, mësacuani coca sehuo güeseja'cua'ë.

13 Ja'nca yo'ojënna, mësacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe cani achoye poreja'cua'ë.

14 Ja'nca cani achoye porejën, mësacua jëa coca sehuoye,
ru'ru gare ro'taye beoye ba'ijë'ën.
15 Yë'ë se'gabi mësacuani te'e ruiñe masi güeseguëna,
mësacuabi ja'anre sehuojënna, mësacua je'o bacuabi achani, ro
sehuoye beoye ba'icuareba ba'ija'cua'ë.
16 Ja'nrëbi mësacua te'e bainbi mësacuani gu'aye yo'oja'cua'ë.
Mësacua pë'caguë sanhuë, yo'je sanhuë, bain hua'na, gaje
hua'na, bacuabi mësacuare preso zeanni, yequë bainna insini
senjojënna, mësacua jubëre ba'icuani, te'ecuani huani sen-
joja'cua'ë.
17 Mësacua yë'ë yo'ore yo'ocuare sëani, si'a bainbi mësacuani
je'o bajën mësacuani ai gu'a güejën ba'ija'cua'ë.
18 Ja'nca ba'ija'yeta'an, mësacua yua gare ja'si neñe beoye
ba'ija'cua'ë. Huajë hua'na se'gabi etajeijën, gare te'e rañarëte
huesoye beoye ba'ija'cua'ë mësacua.
19 Ja'nca sëani, mësacuabi gare jo'caye beoye si'a jëja recoyo
ro'tajën ba'itoca, yë'ë naconi te'e bojojën gare carajeiye beoye
ba'ija'cua'ë.
20 Ja'nrëbi jai soldado jubëan guerra huajën raisi'cuabi
Jerusalén huë'e jobo të'ijeiye nëcajënna, mësacuabi ëñani, ja'an
huë'e jobo taonni carajeija'yeta'an ba'iyete masija'cua'ë.
21 Ja'nca carajei güese bi'rajënna, Judea yija ba'icuabi cu
re'otona te'e jëana sani gatija'bë. Jerusalén huë'e jobo
ba'icua'ga te'e jëana etani saija'bë. Zio re'otore ba'icuabi
Jerusalenna go'iye beoye ba'ija'bë.
22 Ja'an umuguseña ti'anguëna, Riusu bënni senjo umu-
guseña ba'ija'guë'bi. Baguë coca toyani jo'case'e'ru ba'iye,
güina'ru ba'ija'guë'bi.
23 Ja'anrën ti'anguëna, romi hua'na zinbë ba'icua, yequëcua
zin chuchacua, ja'ancuabi jëja beocua sëani, ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Riusubi bainre ai bënni senjo bi'raguëna, si'a ën
yija bainbi ai ja'sireba ja'siye ba'ijën, ai yo'oreba yo'oja'cua'ë.
24 Ai yo'ojën ba'ijënna, je'o bacuabi ti'anni, te'ecuani guerra
hua hua'tiñabi huani senjoja'cua'ë. Yequëcuani zeanni, tin yi-
jañana sajënna, tin yijaña gu'a bain'ga ti'anni, Jerusalén huë'e
jobore taonni senjojën, si'a bonsere za'nguni si'ajën, ai gu'aye
yo'ojën, Riusu etoni saoye ba'irën tëca yo'ojën ba'ija'cua'ë.

El regreso del Hijo del hombre

25 Ja'nrëbi, ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anre ëñato,
ai ba'iye ai huaji yaye yo'ose'e ba'ija'guë'bi. Si'a yijaña bainbi
ta'yejeiye ai huaji yëjën, jai ziaya ai achoreba achoye, ziaya
të'a ai jai të'a huëiguëna, ba hua'nabi ai quëquëreba quëquëjën
ba'ija'cua'ë.

26 Ja'nrëbi ën yijare ai huaji yaye ba'ija'yete ro'tajën, bacuabi
ai ta'yejeiye ai huaji yëjën, guënamë re'oto'ga ai ta'yejeiye
ñu'cueguëna, ai huaji yëjën, quëquëreba quëquëjën ba'ija'cua'ë.
27 Ja'nca ba'irënbi guënamë pico re'otona ëñato, yë'ë, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëbi ai ta'yejeiyereba ñatani saoye'ru gaje
meni raija'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, ën yija bainbi ta'yejeiye ai yo'o bi'rajënna,
yë'ë yure case'e si'aye ba'iguëna, ja'anrën ti'anguëna, mësacua
yua bojoreba bojojën, Mai ëjaguë yuara ti'an raija'guëta'an
ba'iji cajën, mësacua etajeiyete ëñajën ëjojën ba'ijë'ën, quëabi
Jesús.

29 Ja'nca quëani, bacuani se'e ye'yo cocare yihuoguë quëabi:

—Mësacua yureca higo sunquiñë, yequë sunqui'ga ëñani
Riusu ba'i jobo ti'anja'ñete masijë'ën.
30 Sunquiñëbi ja'o sari bi'raguëna, mësacuabi ëñani ënsërën
ba'iyete masiyë.
31 Güina'ru, yë'ë yure case'e, ai huaji yaye yo'oja'ye, ja'an
ba'iguëna, Riusu ba'i jobo te'e jëana ti'anja'ñete masija'cua'ë.

32 Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yureña bainbi
yuta junni huesëma'ijënna, yë'ë yure quëase'e si'aye yua ru'ru
ba'ija'guë'bi.
33 Guënamë re'oto, yija re'oto, ja'an si'aye gare cara-
jeija'guëta'an, yë'ë coca cani jo'case'e gare carajeiye beoye
ba'ija'guë'bi.

34 Yë'ë ti'anjai umugusere gare huanë yema'iñe cajën,
mësacua ëñare bajën, gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusuni gu'a
güeni senjoma'iñe cajën, ro a'ta yo'oye, jo'chana güebeye, ën
yija ba'iye, ja'anre recoyo huacha ro'tamajën ba'ijë'ën. Ja'an
se'gare ro'tatoca, yë'ëbi te'e jëana ti'an raiguëna, bain hua'nabi
gue ro'taye beoye ba'ijën, ro gati ëaye ba'ijën quëquëja'cua'ë.
35 Taongu quëoñe'ru ba'ija'guë'bi bacuare, si'a ën yija re'oto
bainre.
36 Ja'nca ba'ija'guë sëani, mësacua'ga ëñare bajën, gare jo'caye
beoye ujajën ba'ijën, yë'ë in raiye tëca ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
Ja'an ba'ija'ye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'anre jëani, yë'ë, Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëni bojojën tëhuojaiñu cajën, gare jo'caye
beoye ujajën ba'ijë'ën, quëabi.

37 Ja'nca quëaguë, si'a umuguse bain hua'nabi ñë'ca raijënna,
bacuani ye'yoguë na'ijani, ja'nrëbi Olivo cubëna sani bëani
ñatajaji'i. Ñatajani, yequë umuguse güina'ru Riusu huë'ena ti'an
raiguëna,
38 si'a bain hua'nabi baguëre achajaiñu cajën, zijeirën ti'an
bi'rahuë.

22

Conspiración para arrestrar a Jesús

1 Yureca, judío bain pascua umuguse, bacua aonbëan
huo'coma'ise'ere anni Riusuni bojoñu cajënna, ja'an umuguse
ti'añe choa ma'carë se'ga carabi.
2 Ja'nca ba'iguëna, pairi ëjacua, ira coca re'oye masicua,
bacuabi Jesusni huani senjoja'ma cajën, bain hua'nani huaji
yëjën, yuta yo'omaë'ë.
3 Ja'nrëbi, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguë, Jesús
bainreba jubë, si'a sara samucua ba'i jubë ba'iguëna ti'an rani,
baguë recoyona cacani bëani baji'i.
4 Ja'nca bëani ba'iguëbi Judasni ta'nhue güeseguëna, ba
hua'guëbi pairi ëjacua, Riusu huë'e ëjacua, bacuana sani, bacua
naconi Jesusre insijai cocare cani achobi.
5 Ja'nca cani achoguëna, bacuabi ai bojojën, baguëni curi
ro'ija'yete cahuë.
6 Cajënna, Judasbi Re'oji sehuoni, ja'nrëbi Jesusre yahue
insini senjoñe ro'ta bi'rabi.

La Cena del Señor

7 Ja'nrëbi judío bain ta'yejeiye ba'i umuguse ti'anguëna, Aon
huo'coma'ise'ere anni Riusuni bojoñu cajën yo'o bi'rahuë.
Ja'nca yo'o bi'rajën, ru'ru bacua oveja bonsëguëre huani
Riusuna boni mëoñe, ja'anre yo'o bi'rahuë.
8 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Jesusbi Pedro, Juan, bacuare choini,
guanseguë cabi:
—Mësacua sani, mai pascua aon ainja'ñete re'hua bi'rajë'ën
cabi.
9 Caguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Jarona sani re'huaja'ye'ne yëquëna? senni achahuë.
10 Senni achajënna, sehuobi Jesús:
—Mësacua yua jai huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni, ja'nrëbi
ocobë tuiguë saiguëni tëhuoja'cua'ë. Tëhuoni, ja'an hua'guëna
be'teni, baguë cacajai huë'ena cacajë'ën.
11 Cacani, ja'an huë'e ëjaguëni senni achajë'ën: "Mai ëjaguëbi
më'ëni senni achaguë raobi: ¿Yë'ëre concua naconi pascua
aon ainru, jaro sonohuë'ne?" ja'anre ja'an huë'e ëjaguëni senni
achajë'ën.
12 Senni achajënna, ba hua'guëbi mësacuare ëmëje'en
ba'iruna mëani, jai sonohuë re'oye re'huase'ere ëñoja'guë'bi.
Ja'nca ëñoguëna, ja'anruna cacani, mai pascua aon ainja'ñete
re'huajë'ën cabi Jesús.
13 Caguëna, ba hua'nabi sani, Jesús case'e'ru güinareba'ru
ba'iguëna, bacua pascua aon ainja'ñete re'huahuë.

14 Re'huajënna, ja'nrëbi pascua aon ainrën ti'anguëna, Je-
susbi baguëre yo'o concua naconi sani, ja'an ñu'i seihuëanna
bëani,
15 ja'nrëbi ba hua'guë yua si'a jubëni quëabi:
—Yë'ë junni tonja'ñe yuara ti'an bi'raguëna, mësacua naconi
pascua aon aiñete ai ro'taguë ba'isi'quëbi mësacua naconi aon
anni tëjiza caguë quëayë yë'ë.
16 Ja'nca quëaguëbi Riusu ba'i jobona ti'anni ja'anru aon aiñe
tëca, pascua aonre gare se'e ainma'ija'guë'ë yë'ë ënjo'on, cabi.
17 Cani ja'nrëbi, baguë uncu ro'rohuëre inni, Riusuni Surupa
cani, baguëre concuani ëñani cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëre coni, sa'ñeña huo'hueni un-
cujë'ën.
18 Mësacua achareba achajë'ën. Riusu ba'i jobo ti'añe tëca, ën
jo'cha, bisi ëye su'rise'ere se'e uncuye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë,
cabi.
19 Cani ja'nrëbi, jo'jo aonbëte inni, Riusuni Surupa cani,
aonbëte jë'yeni, bacuana insini cabi:
—Yë'ë ga'nihuë'ë. Mësacua gu'a jucha senjoja'ñe ro'ire
Riusuna insija'ye'ë. Ja'an aonre jo'caye beoye ainjën, yë'ëre
ro'tajën ba'ijë'ën cabi.
20 Cani, aon anni tëjijënna, uncu ro'rohuëte inni, bacuana
güina'ru insini cabi:
—Mësacua yua ën ro'rohuëte ëñani, Riusu mame cani
jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë zie, mësacua gu'a jucha
senjoja'ñe ro'ire jañuni tonguëna, Riusubi mame cocare cani,
mësacuana jo'caja'guë'bi.
21 Ja'nca jo'caguëna, yë'ëre insini senjoja'guëbi yurera'rë mai
naconi ënjo'onre ñu'iji.
22 Yureca yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu cuen-
cuese'e'ru junni tonguë saiyë yë'ë. Saiguëta'an, yë'ëre insini
senjoja'guëte ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi Riusu, cabi.
23 Caguëna, ba hua'nabi sa'ñeña senni acha bi'rahuë: "¿Mai
jubë ba'icua, jaroguëbi insini senjoja'guëguë'ne?" quëquëni,
sa'ñeña senni achajën baë'ë.

Quién es el más importante

24 Ja'nrëbi yo'je ba hua'nabi sa'ñeña coca cajën, "Mai jubë
ba'iguë ¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë'ne?" sa'ñeña
senni achajënna,
25 Jesusbi bacuani cabi:
—Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bacua bainni ai jëja
guansejënna, bain hua'nabi bacuani ëñajën, "Maini conreba
concua'ë" bacuare cajën ba'iyë.
26 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi bacua jëja guanseye'ru
guansemajën ba'ijë'ën. Mësacua jubë quë'rë ta'yejeiye

ëjaguë ba'iguëbi quë'rë ta'yejeiye beo hua'guë'ru ba'ijë'ën.
Quë'rë ta'yejeiye guanseguë ba'iguëbi bain hua'nani quë'rë
ta'yejeiye conreba conguë ba'ijë'ën.
27 Te'eguëbi aon ainguë ñu'iguëna, yequëbi baguë aonre
aonguëna, ja'anre ro'tani, ¿jaroguëbi quë'rë ta'yejeiye
ëjaguëguë'ne? Aon ainguë ñu'iguëbi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
ba'iji, cayë yë'ë. Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua mësacua naconi
ba'iguë, mësacuani yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
28 Yureca, mësacua yua yë'ë naconi jo'caye beoye te'e ba'ijën,
yë'ë naconi te'e oijën, ai yo'ojënna,
29 mësacuare ta'yejeiye ëjacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Yë'ë
Taita Riusubi yë'ëre ëjaguëre re'huani jo'caguëna, mësacuare'ga
güina'ru ëjacuare re'huani jo'caja'guë'ë yë'ë.
30 Ja'nca re'huani jo'caguëna, mësacuabi Riusu ba'i jobona
ti'anni, yë'ë naconi te'e ñu'ijën, aon ainjën, gono uncujën
ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijën, mësacua yua ëja bain ñu'i seihuëan
guëna seihuëan si'a sara samuhuëanre ñu'ijën, Israel bain
jubëan si'a sara samubëan bainni guansejën ba'ija'cua'ë, cabi
Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

31 Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedroni quëabi:
—Simón, Simón, zupai huatibi Riusuni ai senji: Mësacua
si'acuani tëani baza caguë, mësacuani ai yo'o güeseye yëji. Trigo
aon jë'jebë suni toñe'ru mësacuare senjo güeseza caji.
32 Ja'nca caguëta'an, yë'ë yua më'ë ba'iyete ai senreba senni
achaguë ba'iyë yë'ë. Më'ë gare caraye beoye si'a recoyo
ro'taguë ba'ija'guë caguë, më'ë ba'iyete Riusuni senni ach-
aguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, më'ë yua gu'a jucha
yo'oja'yete senjoni, ja'nrëbi më'ë bain concuare oiguë conguë,
bacuani jëja recoyo bacuare re'huajë'ën, cabi Jesús.
33 Caguëna, Simón cabi:
—Ëjaguë, je'o bacuabi më'ëni zeanni, ya'o huë'ena guaoni,
më'ëni huani senjotoca, yë'ë'ga më'ë naconi te'e sani, më'ëre
te'e conguë junni tonjaza caguë quëabi.
34 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Pedro, më'ëni ganreba quëayë yë'ë. Yure ñami, cura
yu'ima'i ñësebë, më'ëbi yua yë'ëre huesëye samute ba'iye
caja'guë'ë më'ë, quëabi Jesús.

Se acerca la hora de prueba

35 Quëani, ja'nrëbi si'a hua'nani senni achabi:
—Mësacuare cuencueni bainna saosirënre ro'tajë'ën. Tu-
rubëan beo hua'na, curi ayahuë beo hua'na, güeon ju'i coro
beo hua'na, ja'nca ba'ijën saisi'cuabi ¿guere carajën bate'ne
mësacua? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Banhuë. Bonse caraye beoye gare baë'ë yëquëna, sehuohuë.

36 Sehuojënna, baguë cabi:

—Ja'nca ba'isi'cuata'an, yureca tin yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua turubë, curi ayahuë, ja'anre batoca, inni sajë'ën. Guerra hua hua'ti beotoca, mësacua guayoni se canre bendieni, hua'tire coni sajë'ën.

37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, yë'ë ba'ija'yete masijë'ën. "Gu'a bain naconi huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi" caguë, yë'ë ba'ija'yete cani jo'case'e sëani, güina'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'ë yë'ë, quëabi.

38 Quëaguëna, bacuabi cahuë:

—Ëñajë'ën, Ëjaguë. Samu hua'tiña ba'iji cahuë.

Cajënna,

—Yua'ë, sehuobi Jesús.

Jesús ora en Getsemaní

39 Sehuoni ja'nrëbi, ja'an huë'ebi etani sani, baguë yo'oguë ba'ise'e'ru yo'oguë, Olivo cubëna mëni bëabi, baguëre yo'o concuabi conjënna.

40 Ja'nca ti'anni, bacuani yihuoguë quëabi:

—Mësacuabi gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijë'ën caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën quëabi.

41 Quëani, ja'nrëbi bacuare jo'cani, so'orë ba'iye sani, gugurini rëanni, Riusuni ujaguë cabi:

42 —Taita, më'ëbi yëtoca, yë'ëni ai yo'o güesema'ijë'ën caguëta'an, ro yë'ë yëse'e se'gare yo'oma'ijë'ën. Më'ë yëye se'gare yo'ojë'ën cabi.

43 Caguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'guëbi Jesusna gaje meni, baguëni jëja recoyo re'hua güesebi.

44 Re'hua güeseguëna, Jesús yua ai ta'yejeiye ai yo'oguë, quë'rë si'a jëja ujabi. Ja'nca ujaguëna, baguë të'ribë ja'su yajiye yua zie co'yohuëan jai co'yohuëan'ru ba'iye yijana meni tonji'i.

45 Ja'nrëbi, ujani tëjini, baguë yua huëni, baguëre yo'o concua ba'iruna go'ini ëñato, yua cainsi hua'na uën'ë, ai sa'ntijën oijën ba'isi'cua sëani.

46 Ja'nca ba'ijënna, bacuani cabi Jesús:

—¿Mësacua guere yo'ojën, cainsi hua'na uiñe'ne? Huëni, gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijë'ën caguë, Riusuni ujajën ba'ijë'ën cabi.

Arrestan a Jesús

47 Ja'nca caguë, yuta cani tëjima'iguëna, ai jai jubë bainbi raë'ë. Raijënna, Judas, Jesús bainguë cuencueni re'huasi'quë, baguë bain si'a sara samucua naconi te'e ba'isi'quëbi bacua

rai ma'are ëñoguë raji'i. Rani, Jesusni muchaguë saludaza
casi'quë ba'iguëbi Jesusna ti'anbi.
48 Ti'anguëna, Jesús cabi:
—Judas, yë'ëre, Riusu Raosi'quërebare ro coqueguë much-
aguë, yë'ëre ro insini senjoza caguë ro'taguë raquë më'ë?
senni achabi.
49 Senni achaguëna, Jesusre concua baru ba'icuabi baguëni
zeanja'ñete ëñani, Jesusni cahuë:
—Ëjaguë, guerra hua hua'tiñabi zeanni, bacuani huani saoñu
cahuë.
50 Cajënna, te'eguëbi hua'tibi inni huani, pairi ta'yejeiye
ëjaguëre yo'o con hua'guëni, baguë jëja ganjorote te'ntoni
tonbi.
51 Te'ntoni tonguëna, Jesús cabi:
—Se'e yo'oma'ijë'ën, cabi.
Cani, baguë ganjorote pa'roni, baguëni huachobi.
52 Huachoni ja'nrëbi, pairi ëjacua, Riusu huë'e ëjacua, bain
iracua, ja'ancua, baguëni preso zeanjën raisi'cuani cabi Jesús:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, guerra hua hua'tiña, huai
cabëan, ja'an naconi rani, jian hua'guëre'ru yë'ëni zeanjën
rate'ne?
53 Si'a umuguseña mësacua naconi Riusu huë'ere ba'iguëna,
yë'ëre gare zeanmaë'ë mësacua. Ja'nca yo'oma'isi'cuata'an,
yure'ga mësacua yua zijei re'otore ba'ijën zemosi'cua sëani,
mësacua gu'aye yo'o yo'oye porecua'ë cabi.

Pedro niega conocer a Jesús

54 Caguëna, ja'nrëbi Jesusre zeanni, pairi ta'yejeiye ëjaguë
huë'ena sahuë. Sajënna, Pedro yua bacuani so'orëbi be'tebi.
55 Be'teni ti'anni, ja'an huë'e quë'ro ba'iruna toa suase'e
ba'iguëna, ja'anru bain hua'nabi toa të'ijeiye ñu'ijënna, Pedrobi
bacua naconi te'e bëani toare cunji'i.
56 Cu'inguëna, ja'anru romi zingo yo'o con hua'gobi baguëni
ëñareba ëñani, bago gaje bainni cago:
—Ja'anguë'ga Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi cago.
57 Cagona, Pedro sehuobi:
—Bañë. Baguëre huesëguë'ë yë'ë, sehuobi.
58 Sehuoguëna, ja'nrëbi jë'te, yequëbi baguëni ëñani cabi:
—Më'ë'ga bacua jubë te'e ba'iguë'ë cabi.
Caguëna, Pedro sehuobi:
—Bañë. Bacua jubë ba'ima'iguë'ë yë'ë, cabi.
59 Caguëna, ja'nrëbi, te'e hora ba'iye ba'iguëna, yequëbi
ti'anni, ai jëja caguë quëabi:
—Aito. Ën hua'guëbi Jesús naconi te'e ba'isi'quë'bi, Galilea
bainguë sëani, cabi.
60 Caguëna, Pedro cabi:

—Më'ë coca caye, yë'ë gare huesëguë'ë, cabi.
Caguëna, ja'ansirën, Pedrobi coca cani tëjima'iguëna, cura
hua'guëbi yuji'i.
61 Yu'iguëna, mai ëjaguëbi bonëni, Pedroni ëñaguëna, Pe-
drobi baguë coca case'ere ro'tabi. "Yure ñami, cura hua'guëbi
yuta yu'ima'iguëna, më'ëbi yua yë'ëre huesëyete samute ba'iye
caja'guë'ë" ja'an coca quëase'ere ro'tani,
62 ba hua'guëbi etani sani, ai sa'ntiguë oji'i.

Se burlan de Jesús

63 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni bajën, baguëni ëñajën bacuabi
baguëni jayajën hua bi'rahuë.
64 Huani, baguë ñacore can të'ntëbi ta'pini gueonni, ja'nrëbi
baguë ziana huaijën, baguëni senni achahuë:
—¿Nebi më'ëre huate'ne? Më'ë ñacobi ëñani masini quëajë'ën
cahuë.
65 Ja'nca cajën, baguëni ai hui'ya jayajën, baguëni ai gu'aye
yo'ohuë.

Jesús ante la Junta Suprema

66 Ja'nca yo'ojënna, ja'nrëbi ñataguëna, judío bain iracua,
pairi ëjacua, ira coca ai masicua, si'a jubëbi ñë'ca raijën, Jesusre
zeanni, bacua ta'yejeiye ëja bain jobona nëconi, baguëni coca
senni achahuë:
67 —¿Më'ë yua Riusu Raosi'quë'guë? Quëajë'ën yëquënani,
cahuë.
Cajënna, baguë sehuobi:
—Yë'ëbi quëatoca, yë'ëre te'e ruiñe achama'iñë mësacua.
68 Yë'ë yua mësacuare'ga coca senni achatoca, yë'ëre se-
huoma'iñë. Ja'nca sehuomajën, yë'ëre etoni saoma'iñë
mësacua.
69 Ja'nca yo'oma'ijënna, yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi
yua Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuna go'ini, baguë jëja ca'ncona bëani
ta'yejeiguë ba'ija'guë'ë yë'ë, quëabi Jesús.
70 Caguë quëaguëna, ba hua'nabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'ija'guë ba'itoca, ¿më'ë yua Riusu Zin ba'iguë?
senni achahuë.
Senni achajënna:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë. Mësacua caye'ru ba'iguë'ë yë'ë, se-
huobi.
71 Sehuoguëna, bacuabi bëinjën cahuë:
—Achajë'ën. Baguë se'gabi Riusure gu'aye caguëna,
achahuë mai. Ja'nca casi'quëre sëani, baguë gu'aye case'ere
achasi'cuani se'e ëjoma'ina'a, cahuë.

23

Jesús ante Pilato

1 Ja'nca cani, ja'nrëbi Jesusre se'e zeanni, romano ëjaguë
Pilatona sani nëcohuë.
2 Nëconi, baguëre gu'aye cahuë:
—Ënquëni ëñajë'ën, ëjaguë. Yëquëna bainni ai hui'ya co-
queguë ye'yoguë, yëquëna bainre gu'aye yo'ocuare re'hua
bi'rabi. Bain ta'yejeiye ëjaguëni impuesto curire ro'ima'ijë'ën
quëabi baguë. Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë yë'ë caguë,
Ta'yejeiye ëjaguë runza caguë, maire ai hui'ya ye'yoguë
caguëna, yëquënabi baguëni zeanni, më'ëna rahuë, ëjaguë,
cahuë bacua.
3 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusni senni achabi:
—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Ja'nca ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi.
4 Ja'nca sehuoguëna, Pilato yua pairi ëjacua, si'a bain hua'na,
bacuani cabi:
—Ënquëbi gare gu'aye yo'oma'iguë ba'iji. Si'nseye beoye
ba'iji baguëre, cabi.
5 Ja'nca caguëna, bacua yua quë'rë jëja achoni quëahuë:
—Banji. Bain hua'nani coqueguë ye'yoguë, bainre gu'aye
yo'ocuare re'hua bi'rabi. Galilea yijare ru'ru ye'yoni, si'a
Judea yijana ye'yoguë, ja'nrëbi ënjo'ona ti'anni, ai hui'ya caji,
cahuë.

Jesús ante Herodes

6 Cajënna, Pilatobi ¿Galilea bainguë'guë? senni achaguëna,
7 Ba'iji sehuohuë bacua. Sehuojënna, Herodes hue'eguë,
Galilea yija ëjaguë Jerusalenre yure ba'iguëna, Pilatobi Jesusre
baguëna saobi.
8 Saoguëna, Herodesbi baguëni ëñani, ai bojoguë ro'tabi.
Yequëcuabi Jesús ba'iyete ai quëajënna, ai ba'irën baguëni ëña
ëaguëna, bojoguë ëñabi. Ja'nca ëñaguë, Ta'yejeiye yo'ore yo'oni
ëñojë'ën. Ëñaza cabi.
9 Ja'nca caguë baguëni ai zoe senni achaguëreta'an, gare
sehuoye beoye nëcabi Jesús.
10 Nëcaguëna, pairi ëjacua, ira coca ai masicua, bacuabi
huëni, Jesusre ai gu'aye cajën, si'a jëja quëahuë.
11 Quëajënna, Herodes, baguë soldado hua'na naconi,
bacuabi Jesusni ai hui'ya jayajën, baguëni ai gu'aye cahuë.
Cani ja'nrëbi, ai re'o caña ëja bain cañare inni baguëni
jayaye'ru sa'yeni, baguëte Pilatona se'e go'yahuë.
12 Ja'nca go'yajënna, Pilato, Herodes, bacua yua sa'ñeña ai
je'o basi'cua ba'ijën, ja'ansi umuguse sa'ñeña bojojën, te'e gaje
hua'na ruën'ë.

Jesús es sentenciado a muerte

13 Ja'nrëbi, Pilatona go'yasi'quëbi ti'anguëna, Pilatobi pairi
ëjacua, bain ëjacua, si'a bain hua'nare ñë'coni,
14 bacuani cabi:
—Mësacua yua ënquëre yë'ëna rani, Bainre gu'aye ye'yoguë
ba'iji cahuë. Cajënna, yë'ëbi baguëni senni achaguë, baguë
ba'iyete masiguë, mësacua gu'aye case'e'ru ba'iye gare
yo'oma'isi'quë'bi cayë yë'ë.
15 Herodes'ga baguëni senni achani baguë ba'iyete masiguë,
baguëte go'ya raoguë sëani, gu'aye yo'oma'iguë'bi ba'iji cabi
baguë. Ja'nca gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani
senjo güeseye gare porema'iñë mai.
16 Ja'nca porema'icua sëani, ga'ni za'zabobi baguëni si'nse
güeseni, baguëni etoja'guë'ë yë'ë, cabi.
17 Yureca pascua umuguseña ba'irën ba'iguëna, Pilato
yo'oguë ba'ise'e'ru si'a tëcahuëan preso zeanni basi'quë
te'eguëte etoni bainna go'yaguë ba'ise'e'ru yo'oguë baji'i
Pilato. Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëbi Jesusre etoye caguëna,
18 si'a jubë bainbi ai güireba güijën, te'e cahuë:
—Baguëni huani senjojë'ën. Barrabás hue'eguëte etoni
yëquënani jo'cajë'ën güijën cahuë.
19 Güijën cacuabi Barrabasre senni achajënna, ai gu'a bain-
guë baji'i. Bain hua'nare huëoguë, Ëja bainni huani senjoñu
caguë yo'oguëna, baguëni zeanni, ya'o huë'ena guaoni bahuë.
20 Guaoni bajënna, Pilatobi Jesusre etojaza caguë, baguë
etojaiyete bain jubëni caguëna,
21 ba hua'nabi quë'rë si'a jëja güireba güijën cahuë:
—Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Crusu sa'cahuëna
quenni reojë'ën cajën, si'a jëja te'e güijën baë'ë.
22 Güijën ba'ijënna, Pilatobi samute ba'iye bacuani se'e cabi:
—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, mësacua ¿guere
güiye'ne? Baguëni huani senjoñe porema'iñë mai. Ga'ni
za'zabobi huai güeseni, baguëni etoja'guë'ë yë'ë, cabi.
23 Caguëna, bacua yua quë'rë si'a jëja jo'caye beoye güijën,
Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën cajënna,
24 Pilatobi se'e caye jo'caguë, bacua sense'e, pairi ëjacuabi
sen güesejënna, ja'anre achani yo'o bi'rabi.
25 Ja'an gu'a bainguë preso zeansi'quëre senni achajënna,
Pilatobi baguëte etoni saobi. Etoni saoni ja'nrëbi, Jesusre
bacuana jo'cani, Mësacua yua ënquëni bajën, mësacua yëse'e'ru
baguëre bain be'rujën ba'ijë'ën cabi.

Jesús es crucificado

26 Caguëna, ba hua'nabi Jesusre zeanni, Crusu sa'cahuëna
quenni reojaiñu cajën, baguëre sahuë. Sani ëñato, Simón
hue'eguë, Cirene bainguë, zio re'otona saisi'quëbi huë'e
jobona raiguë baji'i. Raiguëna, baguëni tëhuoni zeanni,

Jesús crusu sa'cahuëte baguë tanta cubëna tëoni, Jesús yo'je
hue'eguë sajë'ën cajënna, ja'nca yo'obi.
27 Ja'nca hue'eguëna, ai jai jubë bainbi Jesusni be'tejën saë'ë.
Yequëcua romi hua'nabi baguëte ai jëja ota oijën be'tejën saë'ë.
28 Be'tejën saijënna, Jesusbi bacuana bonëni cabi:
—Mësacua Jerusalén romicua, yë'ëre oimajën ba'ijë'ën.
Mësacua ba'iye, mësacua zin hua'na ba'iye, ja'an se'gare ro'tani
oijën ba'ijë'ën.
29 Mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete ro'tajë'ën. Ja'an umu-
guseña ti'anguëna, bain hua'nabi mësacua ai yo'ojën ba'ija'yete
ëñajën, ñaca caja'cua'ë: "Romi hua'na zin beo hua'na, zin
të'ya raima'isi hua'na, zin chuchama'i hua'na, ja'an hua'na
ba'itoca, ai bojojën ba'ija'bë" cajën ba'ija'cua'ë bain hua'na.
30 Ja'anrën ti'anguëna, bain hua'nabi cu re'otona gati ëaye
yo'ojën saijën, ai yo'ojën, cubëanna caja'cua'ë: "Cubëan ñañani,
yëquënani te'e jëana ta'pini pë'npëja'guë" caja'cua'ë.
31 Yureñabi juinja sunqui ba'irënbi ai gu'aye yo'ojën ba'itoca,
ju'insi sunqui ba'irën ti'anguëna, quë'rë ta'yejeiye gu'aye
yo'ojën ba'ija'cua'ë bain hua'na. Gu'aye yo'oma'isi'quëni yure
gu'aye yo'otoca, yequëcua gu'aye yo'osi'cuani quë'rë ta'yejeiye
gu'aye yo'ojën ba'ija'cua'ë, cabi Jesús.
32 Caguëna, yequëcua samucua gu'aye yo'osi hua'nare
zeanni, Jesús naconi huani senjojën sahuë.
33 Sani, sinjo gu'anbë casi cubëna ti'anni, Jesusre crusu
sa'cahuëna quenni reohuë. Gu'aye yo'osi hua'nare'ga bacua
crusu sa'cahuëanre reojën, te'eguëte Jesús jëja ca'ncona reo-
huë. Yequëre Jesús ari ca'ncona reohuë.
34 Jesusre quenni reojënna. Jesusbi ujaguë cabi:
—Taita, bacua gu'a juchare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, bacua
gu'aye yo'ose'ere huesëcuare sëani, ujaguë cabi.
Caguëna, soldado hua'nabi, Baguë cañare tëani huo'hueni
bañu cajën, gata toyasira'carëanre sa'ñeña senjajën ëñahuë.
35 Ëñajënna, bain hua'nabi baguëni ëñajën nëcajënna, judío
bain ëjacuabi baguëte ai jayajën cahuë:
—Yequëcuani jëa güesesi'quëta'an, ja'ansi'quë jëaye
porema'iji. Riusu cuencueni Raosi'quëreba banica, ja'nca
yo'oja'guë, sa'ñeña cahuë.
36 Cajënna, soldado hua'na'ga baguëni jayajën, sënje jo'chare
baguëni uncuani,
37 baguëni cahuë:
—Më'ëbi judío bain ta'yejeiye ëjaguë banica, ja'ansi'quë
jëajë'ën cahuë.
38 Ja'nrëbi yequëcuabi cocare toyani, baguë sinjobë ëmëje'en
ca'ncona sëohuë. Griego coca, romano coca, hebreo coca,

ja'anbi toyahuë: "Ënquëbi judío bain ta'yejeiye ëjaguë ba'iji" toyani sëohuë.

39 Yequë, gu'aye yo'osi'quë cueñe reosi'quëbi baguëni hui'ya cabi:

—Më'ë yua Riusu Raosi'quë, ja'an Cristo banica, ja'ansi'quë jëani, yëquënare'ga tëani sajë'ën, güiguë reji'i.

40 Güiguë reguëna, yequë reosi'quëbi baguë gajeguëni bëinguë sehuobi:

—¿Më'ë guere yo'oguë, Riusu bënni senjoñete huaji yëma'iguë'ne? Mai samutecuabi te'e reoni senjosi'cua ba'icuata'an,

41 mai samucua se'gare mai gu'aye yo'ose'ere masini, maire reoni senjoñë. Ja'anguë'ga, gare gu'aye yo'oma'isi'quë ba'iji cabi.

42 Cani, yua Jesusni ëñani, baguëni senni achabi:

—Jesús, më'ë ba'i jobona ti'anni, yë'ë ba'iyete re'oye ro'taguë ba'ijë'ën, cabi.

43 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Ganreba më'ëni quëayë yë'ë. Yure umugusebi yë'ë naconi Riusu bojo güese re'oto, Riusu jo'ya re'ohuë, ja'anruna ti'anja'guë'ë më'ë, cabi.

Muerte de Jesús

44 Ja'nrëbi, mëñereba ba'iguëna, si'a re'oto zijei re'oto'ru runji'i, samute hora ba'i ñësebë tëca.

45 Ruinguëna, ënsëguë na'ini huesëguëna, Riusu huë'e tëhuosi can yua jobora ye'reni saise'e baji'i.

46 Ja'nrëbi, Jesusbi ai jëja güiguë cabi:

—Taita, yë'ë recoyore coni bajë'ën, cabi.

Ja'nca cani, ja'nrëbi junni reabi Jesús.

47 Junni reaguëna, romano bainguë soldado ëjaguëbi si'aye ëñani, Riusuni bojoguë cabi:

—Aito. Ja'anguëbi te'e ruiñereba yo'oguë ba'isi'quë'bi, cabi.

48 Caguëna, bain hua'nabi Jesús junni tonse'ere ëñajën raisi'cuabi ai oijën, bacua coribare je'njujën, Ai gu'aye yo'ohuë cajën, bacua huë'eñana sa'ntijën goë'ë.

49 Go'ijënna, si'acua, Jesusni masijën ba'icua, romi hua'na Galileabi be'tejën raisi'cua naconi, bacuabi so'orëbi ëñajën nëcahuë.

Jesús sepultado

50 Ja'nrëbi, yequë, re'o bainguë, José hue'eguë, Arimatea huë'e jobo bainguë, baguëbi te'e ruiñe yo'oguë ba'iguëna, bainbi baguëni te'e ruiñe ëñajën baë'ë. Judío bain ta'yejeiye ëjacua jubë bainguë baji'i.

51 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainrebare mame re'huaja'yete
ëñaguë ëjoguë baji'i. Judío ëja bain gajecua ro'tajën ba'iye'ru
te'e ro'tama'iguë baji'i.
52 Ja'nca ba'iguëbi yua Pilatona ti'anni, Jesús ga'nihuëre
senji'i.
53 Ja'nca senni, Pilatobi insi güeseguëna, Jesús ga'nihuëre
gachoni, pojei canbi ga'nebi. Ga'neni ja'nrëbi, mame tan goje,
gata të'ntëbana te'ntosi goje ba'iguëna, ja'anruna sani, re'oye
uanni, jai gatabëre bonani, ja'an gojere ta'pibi.
54 Ja'an umuguse sábado ja'anrë umuguse ba'iguëna, yo'o
yo'oma'i umuguse yuara ti'anguë baji'i.
55 Ja'nca uanni ta'piguëna, romi hua'na, Galilea yijabi Jesús
naconi raisi'cuabi yua Josena be'teni, ëñahuë.
56 Ëñani ja'nrëbi, huë'ena go'ini, ma'ña sëñete baguë
ga'nihuëre so'onja'ñete re'huahuë. Ja'nca re'huani, yequë
umuguse yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, ira coca toyani
jo'case'e'ru ba'iye bëani huajëhuë.

24

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë umuguse ñataguëna, zijeirën
ba'iye cato, romi hua'nabi huëni, ma'ña sëñe re'huase'ere
inni, Jesusre tansi gojena saë'ë.
2 Sani ti'anni, gatabë goje ta'pisibëbi quëñose'e ba'iguëna,
3 bacua yua ja'an gojena cacani ëñato, Ëjaguë Jesús ga'nihuë
beobi.
4 Beoguëna, bacua yua huaji yëjën, gue ro'taye beoye
ba'ijënna, samucua go'sijei cañare ju'icuabi te'e jëana bacua
ca'ncona eta rani ëcahuë.
5 Ëcajënna, bacuabi ai quëquëjën, yijana ëñañe se'ga baë'ë.
Ba'ijënna, bacuabi cahuë:
—Jesucristobi go'ya raisi'quë ba'iguëna, ¿mësacua guere
yo'ojën ju'insi'cua ba'iruna baguëte cu'eye'ne?
6 Ënjo'onre beoji. Go'ya rani yua saisi'quë'bi. Baguë Galilea
yija ba'isirën quëase'ere ro'tajë'ën:
7 "Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte zeanni, gu'a bainna
insijënna, yë'ëre crusu sa'cahuëna quenni reoni, huani sen-
jojënna, samute ba'i umuguse go'ya raija'guë'ë yë'ë" quëabi
baguë, cahuë.
8 Cajënna, bacuabi Jesús coca case'ere ro'tahuë.
9 Ro'tani, baguëre tansi gojebi etani, Jesusre conjën
ba'isi'cua, ja'an oncecua, bacua ba'iruna go'ini, yequëcua'ga
ba'ijënna, bacuani si'aye beoru quëani achohuë.

10 Ja'an quëacua romi hua'nabi bacua mami hue'ecua yua
María Magdalena, Juana, María Santiago pë'cago baë'ë. Yequë
romi hua'na'ga bacua naconi baë'ë.
11 Ja'nca quëajënna, Jesusre conjën ba'isi'cuabi ro achajën,
bacua quëase'ere ro'taye güehuë. “Ro cayë bacua” ro'tahuë.
12 Ja'nca ro'tacuata'an, Pedrobi huëni, Jesusre tansiruna
huë'huëguë saji'i. Sani ti'anni, rëanni, cacani ëñato, baguë
ga'nihuë ga'nesi caña se'gabi ca'ncorëte unji'i. Ja'nca ëñani,
gue ro'taye beoye huëni, baguë ba'i huë'ena bonëni goji'i.

En el camino a Emaús

13 Ja'nrëbi, ja'ansi umuguse, Jesusre conjën ba'isi jubë
ba'icua samucuabi Emaús huë'e jobo tëca ganijën saë'ë.
Jerusalenbi sani, once kilómetro ba'iye ganiñe baë'ë.
14 Ja'nca sani, sa'ñeña cajën, yure umuguseña ba'ise'e si'aye
senni achajën cahuë.
15 Ja'nca cajënna, Jesusbi ti'anni, bacua naconi achaguë, te'e
gani bi'rabi.
16 Achaguë conguë ganiguëna, baguëte ëñacuata'an, baguëni
masimaë'ë.
17 Masimajënna, baguë yua bacuani senni achabi:
—¿Mësacua gue cocare sa'ñeña cajën ganiñe'ne? ¿Mësacua
guere sa'ntiye'ne? senni achabi.
18 Senni achaguëna, te'eguë Cleofas hue'eguëbi sehuobi:
—Yure umuguseña ba'ise'ere achamaquë më'ë? Si'a ënjo'on
bainbi ja'anre masiyë, cabi.
19 Caguëna:
—¿Gue ba'ise'ere caguë'ne më'ë? senni achabi Jesús.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Jesús Nazarenoni gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cayë. Riusu
coca quëaguë raosi'quë ba'iguëna, Riusubi baguëni ai bojoguë
ëñabi. Bain hua'na'ga baguëni ai bojojën ëñajënna, baguë yua
ai ta'yejeiyereba yo'oni, bain gare ëñama'ise'ere yo'oni ëñoni,
te'e ruiñereba quëani achoguëna,
20 yëquëna ëja bainbi pairi ëjacua naconi baguëte preso
zeanni, baguëni huani senjo güesehuë. Baguëni crusu
sa'cahuëna quenni reoni senjohuë.
21 Yëquëna hua'nabi ro'tajën, “Israel bain zemosi'cuare eto-
jani ëja bainre re'huaja'guë” cajën, baguë ja'an yo'oja'yete
ëñajën ëjojën baë'ë. Ëjojën ba'ijënna, yure umuguse samute
umuguseña junni tonse'e ba'iguëna,
22 yëquëna jubë ba'icua romi hua'nabi coca quëajënna, gue
ro'taye beoye achahuë yëquëna. Yure zijeirën bacua yua
Jesusre tansiruna sani ëñato,
23 Jesús ga'nihuë beoguëña. Ja'nca ëñani, se'e rani, Riusu
guënamë re'oto yo'o concuabi toyare ëñojënna, bacuabi ëñani

rani quëahuë: “Go'ya raji'i baguë. Riusu toyare ëñani masihuë
yëquëna” quëajën raë'ë.
24 Quëajën raijënna, yequëcua yëquëna jubë ba'icuabi
baguëre tansiruna sani ëñato, romi hua'na quëase'e'ru
güina'ru baquëña. Ba'iguëna, Jesusni gare ëñamateña, baguëni
sehuojën quëahuë.
25 Quëajënna, ja'nrëbi, Jesusbi baguë te'e conni ganicuani
sehuobi:
—Jesucristo ba'iyete ye'yeye ai caraji mësacuare. Riusu
ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ëñajën, mësacua ¿guere
yo'ojën, si'a recoyo ro'tama'iñe'ne?
26 Riusu raosi'quëbi yua ai ja'siye ai yo'oye babi. Baguëna,
ja'nrëbi jë'te, go'ya raija'guë baji'i. ¿Ja'an coca toyani
jo'case'ere, guere ye'yemate'ne mësacua? cabi Jesús.
27 Cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani ëñoni,
si'a ca'ncoñare ëñoni, baguë ba'ija'ye toyani jo'case'ere te'e
ruiñe bacuani masi güesebi. Ru'ru, Moisés coca toyani
jo'case'ere ëñoni, ja'nrëbi Riusu ira bain raosi'cua si'acua
bacua toyani jo'case'ere ëñoni, baguë ba'ija'yete bacuani te'e
ruiñe masi güesebi.
28 Ja'an cocare masi güeseguëna, ja'nrëbi bacua sai jobona
ti'anjënna, Jesusbi se'e saiye ëñobi.
29 Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ënsejën, baguëni choë'ë:
—Yëquëna naconi te'e bëani ba'ijë'ën. Ai na'iji cahuë.
Cajënna, bacua naconi cacani te'e bëabi.
30 Bëani ba'iguëbi bacua naconi bëani aonre ain bi'raguë,
bacua jo'jo aonbëanre inni, Riusuni bojoguë cani, aonbëanre
jë'yeni, bacuana huo'hueni insibi.
31 Insiguëna, ja'ansirën baguëni ëñani masihuë. Masini,
ja'nrëbi baguëni se'e ëña bi'rato, gare beobi. Querë huesëbi.
32 Huesëguëna, sa'ñeña coca cahuë:
—Ëñajë'ën, maire Riusu yo'ose'e, maibi baguë naconi te'e
ganijën, baguë yua Riusu cocare quëani achoguëna, maibi
achajënna, bojo recoyora ai re'o huanobi maire. Ja'anre
ro'tana'a, cahuë bacua.
33 Cani, bacua yua ja'ansirën huëni, besa sani, Jerusalenna
goë'ë. Go'ini ti'anni, Jesusre yo'o conjën ba'isi'cua, baguë bain
si'a sara te'ecua naconi ba'icua, ja'ancuare tëhuohuë.
34 Tëhuojënna, bacua ja'ansirën quëani achohuë:
—Mësacua achare bajë'ën. Mai Ëjaguëbi go'ya raji'i. Simonbi
baguëni ëñabi, si'a jëja quëani achohuë.
35 Quëani achojënna, ja'nrëbi bacua ma'a ganijën
tëhuose'ere quëahuë. Ja'nrëbi baguë yua jo'jo aonbëan jë'yeni
huo'hueguëna, ja'nrëbi bacua masise'ere quëahuë.

Jesús se aparece a los discípulos

36 Ba hua'na yuta sa'ñeña cani tëjima'ijënna, Jesusbi te'e jëana
bacua joborana gaje meni ëñobi. Ëñoni, bacuani saludaguë
cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën cabi.
37 Caguëna, bacuabi na'oñe tëca quëquëjën, Huatibi raiji
cajën ro'tahuë.
38 Ro'tajënna, baguë cabi:
—¿Mësacua guere yo'ojën quëquëye'ne? Ro huacha ro'taye
beoye ba'ijë'ën.
39 Yë'ë ëntë saraña, yë'ë guëoña, ja'anre ëñani, yë'ëreba
ba'iyete masijë'ën. Yë'ëni pa'roni, yë'ë ba'iyete masijë'ën.
Hua'i, gu'an, ja'an bayë yë'ë. Huati banica, ja'anre be-
ore'ahuë, cabi Jesús.
40 Cani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë guëoña, ja'anre
bacuani ëñobi.
41 Ëñoguëna, ru'ru bojojën, ja'nrëbi huaji yëjën, yuta baguë
ba'iyete recoyo ro'taye poremaë'ë. Poremajënna, baguë yua
coca senni achabi:
—¿Mësacua gue aon baye'ne? caguë, senni achabi.
42 Senni achaguëna, ziaya hua'i bosi ma'carë, o'a baya,
ja'anre inni, rani, baguëna insini ëñato,
43 baguë yua coni, si'aye anji'i.
44 Anni ja'nrëbi bacuani cabi:
—Mësacua naconi ba'isirënbi mësacuani coca quëaguë
ba'nhuë yë'ë. Quëaguë ba'iguëna, si'aye güinareba'ru yë'ëre
yo'ose'e baji'i. Riusu coca, Moisés toyani jo'case'e, Riusu ira
bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'anre ëñato, yë'ë ba'ija'yete
cani jo'case'e ba'iji. Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, si'aye
güina'ru baji'i yë'ëre. Salmo coca cani jo'case'ere'ga güina'ru
baji'i yë'ëre, Riusu cuencueni jo'case'e sëani, cabi Jesús.
45 Ja'nca cani ja'nrëbi, Riusu coca toyani ja'case'ere bacuani
te'e ruiñe masi güeseza caguë yo'oguë,
46 bacuani quëani achobi:
—Ñaca toyani jo'cabi Riusu: Baguë Raosi'quë, Cristo
hue'eguëbi ai ja'siye ai yo'oguëna, ja'nrëbi samute umuguseña
ba'ini, junni tonsi'quëbi go'ya raija'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.
47 Go'ya raiguëna, ja'nrëbi, baguë bainreba ba'icuabi ru'ru
Jerusalén bainna sani, ja'nrëbi si'a yijaña bainna sani, Riusu
cocareba, gu'a jucha jo'cani senjoñe, mame recoyo re'huaye,
ja'anre si'a bainni quëani achoja'cua'ë mësacua, cani jo'case'e
ba'iji.
48 Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani masicua sëani,
si'a bainni quëani achocuare mësacuare re'huahuë yë'ë.
49 Yë'ë Taita cani jo'case'ere ro'tani, baguë Espíritu
raoja'yete cato, yë'ë se'gabi Espíritute mësacuana ti'an güeseni

jo'caja'guë'ë yë'ë. Ru'ru, guënamëbi raoni jo'cani, mësacuani ai ta'yejeiye yo'ore yo'o güeseja'guë'bi. Ja'anrën ti'añe tëca ënjo'on ba'i huë'e jobore ba'ijën ëjojë'ën, quëabi Jesús.

Jesús sube al cielo

50 Quëani ja'nrëbi, baguë bain cuencuesi'cuare sani, huë'e jobo ca'ncona sabi, Betaniana ti'añe tëca. Ti'anni, baguë ëntë sarañare mëiñe huëani, bacuani re'o coca cani jo'cabi.
51 Ja'nca cani jo'caguë, guënamë re'otona huahua mëni saji'i.
52 Mëni saiguëna, ba hua'nabi baguëni ai bojojën, baguëni gugurini rëanni, baguëni ai ta'yejeiye coca cani achohuë. Ja'anre yo'oni, ja'nrëbi ai bojo recoyo re'huasi'cuabi Jerusalenna goë'ë.
53 Go'ini ti'anni, ba hua'na yua Riusu huë'ena cacani ba'ijën, Riusuni bojoreba bojojën, Riusuni gugurini rëanjën, baguëni surupa cajën, jo'caye beoye ja'nca yo'ojën baë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

Riusu cocareba
SAN JUAN
Toyani jo'case'e

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Ru'rureba ba'ijën ba'isirën Riusu cocareba quëani
achoguëbi baji'i. Riusu naconi baji'i. Ja'an cocareba quëani
achoguë, Jesucristo hue'eguë, ja'ansi'quë yua Riusureba
baji'i.
2 Ru'rureba ba'isirën, ja'anguëbi yua Riusuni te'ereba
conguë baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëbi, Riusubi ro'tani ëñoguëna, si'aye beoru
re'huani jo'cabi. Yequëcuabi re'huaye beoye baë'ë. Baguë
se'gabi si'aye re'huani jo'cabi.
4 Re'huani jo'caguë, ta'yejeiyereba huajë güeseguebi, si'a
hua'nare huajë hua'nare jo'cabi. Ja'nca jo'caguëbi yua mia
re'oto ñatani saoye'ru baguë te'e ruiñe ba'iyete bainni masi
güeseni jo'cabi.
5 Masi güeseni jo'caguëna, zijei re'oto ba'iguëna, zijei re'oto
ba'iguë, zupai huati caguëbi yua baguë te'e ruiñe ba'iyete
quëñoni senjoñe porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru
ba'iguëna, zijei re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema'iji.
6 Yequë bainguë, Juan hue'eguë, Riusu raosi'quë, baguë yua
bainna ti'anbi.
7 Ti'anni, mia re'oto ñatani saoye ba'iguëte bainni quëani
acho bi'rabi. Ja'an cocarebare quëani achoye raosi'quë baji'i.
Bainbi achani, Ja'an ba'iguëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë,
mia re'oto ñatani saoyebi ba'iguë, baguë cocarebare quëani
achoguë raji'i.
8 Ja'nca raiguë, ja'ansi'quë yua mia porema'iji. Mia re'oto
ñatani saoye'ru ba'iguëna, zijei re'oto ëjaguëbi gare yayoye
porema re'oto ñatani saoye poreguëbi beobi. Baguë ba'iye
quëani achoguë se'ga baji'i.
9 Ba'iguëna, mia re'oto ñatani saoye poreguë, te'e ruiñereba
ba'iguë, ja'anguëbi yuara bainna ti'an rani, baguë ba'iye,
baguë cocareba, ja'anre si'acuani te'e ruiñe masi güeseguë
raiguë baji'i.
10 Ja'nca raiguë yua si'a re'oto re'huani jo'caguëbi ti'anni
baji'i. Ba'iguëreta'an, bainbi baguë ba'iyete ëñani, baguëte ro
huesëjën baë'ë.
11 Ja'nca ba'ijënna, baguë te'e bain ba'iruna sani ba'iguëna,
baguë te'e bainbi baguëte te'e ruiñe ëñamajën, baguëte bojo-
maë'ë.

12 Bojomajënna, si'a bain baguëni te'e ruiñe ëñani bo-
jojën ba'icua, baguë ba'iyete si'a recoyo ro'tajën ba'icua,
ja'ancuani: Yë'ëna rani, yë'ë naconi te'e ba'ijë'ën caguë, Riusu
mamacuare bacuare re'huani babi.
13 Ro bain mamacua ba'iye'ru bacuare re'huamaji'i. Ro
bain mamacua bayete cato, pë'caguë sanhuëbi, Zinre bañu
cajën, zinre cu'ejënna, pë'cagobi zinre nëcani, zinre të'ya raigo.
Riusu mamacua bayete cato, ja'nca ba'iye'ru baguë ma-
macuare re'huama'iji. Baguë se'gabi mame re'huaguëna,
baguë mamacua ruiñë.
14 Yureca, Riusu cocareba quëani achoguë, baguë ba'iyete
cato, baingobi të'ya raigona, bainguë runji'i baguë. Ja'nca
ruinguëbi mai naconi ba'iguë, maini ai yëreba yëguë, te'e ruiñe
ba'i coca se'gare maini quëani achoreba achoguë baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani masihuë yëquëna.
Ëñani masijën, Taita Riusu te'eguë Zin sëani, ai ta'yejeiyereba
Ëjaguë ba'iji. Ba'iguëna, baguëni ëñajën bojohuë.
15 Ja'nca ba'iguëna, Juan'ga baguëni ëñani, baguë ba'iyete jëja
quëani achobi:
—Ja'anguëbi ba'iji. Yë'ëbi coca quëani achoguë, baguë
ba'iyete yua quëahuë yë'ë: Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë ba'iye'ru
quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi ba'iji, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'isi'quë
sëani, quëani achobi Juan.
16 Ja'an Ëjaguë yua maini ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Baguë baye
si'aye carajeiye beoyete maina insireba insiji.
17 Riusubi baguë ira coca guansese'ere Moisesni toya
güeseni, maina jo'caguë ba'nji. Yureca, Riusubi baguë te'e
ruiñe ba'i cocare maina jo'caye yëguë, Jesucristo hue'eguë
naconi maina raoni, baguë yëguë ba'iyete maini masi güesebi.
18 Bainbi Riusuni ëñañe yëcuata'an, gare ëñañe porema'iñë.
Porema'ijënna, baguë te'eguë Zin, baguë naconi te'e recoyo
ba'iguë, ja'anguëbi Riusu ba'iyete maini ye'yoni masi guesebi.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

19 Yureca, Juanbi Riusu cocarebare quëani achoguëna,
judío bain Jerusalén huë'e jobo ba'icuabi Juan ba'iyete senni
achaye saoñu cajën, bacua pairi bain, levita bain pairite con-
cua, bacuare Juan ba'iruna guanse saohuë. Saojënna, bacuabi
sani, baguë ba'iyete senni achajënna,
20 sehuoni, coca bacuani te'e ruiñe quëabi Juan:
—Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë, caguë sehuobi.
21 Sehuoguëna, bacua yua se'e baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿gueguëguë'ne më'ë? ¿Riusu ira bainguë
raosi'quë Elías hue'eguëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Juanbi:
—Bañë, sehuobi.

Sehuoguëna:

—Ja'nca ba'itoca, Riusu coca quëani achocaija'guë, ¿ja'anguë ba'ima'iguë më'ë? senni achahuë.

Senni achajënna,

—Bañë, sehuobi.

22 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi senreba senni achahuë:

—Yureca më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñereba quëajë'ën. Yëquëna ëja bainbi raojënna, bacuana go'ini më'ë ba'iyete quëaye bayë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ë ba'iyete quëato, ¿gue coca yëquënani quëaguë'ne? senni achahuë.

23 Senni achajënna, sehuobi:

—Yë'ë yua bain beo re'otona rani, cocare jëja quëani achoguë, ja'an ba'iguë'ë yë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iguë'ë yë'ë. "Mai Ëjaguë raija'guë sëani, mësacua recoyo ro'tayete mame re'huajë'ën" cani jo'caguë ba'iguëna, ja'an ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi Juan.

24 Sehuoguëna, bacuabi, fariseo bain raosi'cua ba'ijën,

25 se'e Juanni senni achahuë:

—Yureca, Cristo, Elías, Riusu coca quëani achocaija'guë, ja'ancua beoyë më'ë. Ja'nca beotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, bainni bautizaguë'ne? senni achahuë.

26 Senni achajënna, Juanbi sehuobi:

—Yë'ëbi oco se'gabi bainni bautizayë. Bautizaguëna, yequëbi mësacua jubë naconi ba'iguëna, baguëni huesëyë mësacua.

27 Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Ro yë'ë hua'guëbi gugurini rëanni, baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'añe porema'iñë, caguë sehuobi Juan.

28 Juanbi Betania casirute bautizaguë ba'iguëna, baguëni senni achajën raë'ë. Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anru baji'i ba huë'e jobo.

Jesús, el Cordero de Dios

29 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë umugusebi Juanbi Jesusni ti'an raiguëna, ëñani quëabi:

—Mësacua ja'anguëni ëñajë'ën. Riusu Raosi'quë'bi. Si'a bain gu'a jucha quëñoni senjoñe ro'ire, oveja huani insiye'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi baguë.

30 Yë'ëbi baguë ba'iyete ru'ru quëahuë. "Yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'iguëbi yë'ë yo'je raiji" quëahuë yë'ë.

31 Yë'ë se'gabi baguë ba'iyete huesëguë ba'iguëta'an, Israel bainbi baguëni ye'yeni masija'bë caguë, oco bautizaguë raë'ë yë'ë, quëabi Juan.

32 Quëaguë, ja'nrëbi, se'e yeque coca quëabi:

—Yureca, Riusu Espíritubi ju'ncubo'ru gaje meni, baguëna tua raiguëna, ëñahuë yë'ë.
33 Yuta baguë ba'iyete huesëguë, Riusu coca quëase'ere ro'tahuë yë'ë. Yë'ëre oco bautizaye raoguë, ñaca yë'ëni quëabi Riusu: “Yë'ë bainguëte më'ëna saoguëna, yë'ë Espíritubi baguëna gaje meni, baguëna tuani ba'ija'guë'bi. Ja'anre ëñani, yë'ë Espíritu naconi bautizaja'guëte masijë'ën” yë'ëni quëabi Riusu.
34 Quëaguëna, Riusu quëase'e'ru güina'ru ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, yua ñaca te'e ruiñe quëani achoyë yë'ë: Ja'anguëbi Riusu Zin ba'iji caguë quëayë yë'ë, cabi Juan.

Los primeros discípulos de Jesús

35 Ja'nca caguëbi, yua se'e yequë umuguse ba'iguëna, baguë bain concua samucua naconi ba'iguë,
36 yua se'e Jesusni ëñabi Juan. Jesús yua baru cueñe ganiguëna, Juanbi ëñani quëani achobi:
—Ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëbi ba'iji. Bain jucha ro'ire oveja misabëna huani boye'ru ba'iye ba'ija'guë'bi, quëani achobi.
37 Ja'nca quëani achoguëna, Juanre concua ba samucuabi achani, Jesusna be'tehuë.
38 Be'tejënna, Jesusbi go'iye bonëni ëñani, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua guere cu'eye'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bacuabi sehuoni senni achahuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë jaro huë'ere ba'iguë'ne? senni achahuë.
39 Senni achajënna,
—Rani ëñajë'ën, sehuobi.
Sehuoguëna, bacuabi baguë naconi sani, baguë ba'i huë'ere ëñani, a las cuatro ba'iye'ru ba'iguëna, baguë naconi bëani ba'ijën na'ijaë'ë.
40 Ja'ancua samucua, Juan quëani achose'ere achani Jesusni be'tesi'cuare cato, te'eguë yua Andrés hue'eguë baji'i. Simón Pedro yo'jeguë baji'i.
41 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani tëjini, besa huëni baguë ma'yë Simonni cu'ejaji'i. Cu'ejani, tinjani, baguëni quëabi:
—Cristo hue'eguëte tinjahuë yëquëna, cabi. Bain cocabi cato, Riusu Raosi'quërebare quëabi.
42 Quëani ja'nrëbi, Simonre Jesusna sani ëñobi Andrés. Sani ëñoguëna, Jesusbi baguëni ëñani, baguëni coca cabi:
—Më'ë yua Simón hue'eguë, Juan mamaquë ba'iguëna, më'ëni yua Cefas hue'yoyë yë'ë, cabi. Judío bainbi ja'anre cajënna, yequëcuabi Pedro cayë.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

43 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Jesusbi Galilea yijana
sani, Felipeni tinjani, cabi:
—Yë'ëni te'e conguë raijë'ën, caguë choji'i.
44 Felipe yua Betsaida huë'e jobo bainguë baji'i, Andrés,
Pedro, bacua ba'i jobo.
45 Ja'nca ba'iguëbi Jesusni conguë saji'i. Ja'nca saiguëbi yua
Natanaelni tëhuobi. Tëhuoni, baguëni coca quëabi:
—Riusu Raosi'quërebare tinjahuë yëquëna. Moisés, Riusu
ira bain raosi'cua, bacuabi baguë ba'iyete toyani jo'cajënna,
baguëte tinjahuë yëquëna. Jesús Nazareno hue'eji. José ma-
maquë'bi baguë, quëabi Felipe.
46 Quëaguëna, Natanaelbi sehuoguë cabi:
—Ro huere coca cayë më'ë. Nazaret huë'e jobona cu'eto, re'o
bain beoyë, cabi.
Caguëna, Felipe sehuoguë cabi:
—Rani ëñajë'ën, cabi.
47 Caguëna, sani ti'anjënna, Natanaelbi ti'an raiguëna, Je-
susbi baguëte quëabi:
—Ëñajë'ën. Israel bainguë te'e ruin recoyo baguëbi raiji.
Gare coca coqueye beoye ba'iji, cabi Jesús.
48 Caguëna, Natanaelbi:
—¿Queaca masiguë'ne më'ë, yë'ë ba'iyete? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi higo sunquiñëte ñu'iguëna, Felipe yuta më'ëre
choimaquëna, më'ë recoyona ëñani masihuë yë'ë, sehuobi.
49 Sehuoguëna, Natanaelbi baguëni quëabi:
—Ëjaguë, më'ë yua Riusu Mamaquë ba'iguë'ë. Më'ëbi quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë sëani, si'a Israel bainbi më'ëni se-
huoye bayë, quëabi.
50 Quëaguëna, Jesusbi baguëni quëabi:
—Yë'ëbi më'ëni coca quëaguë: Higo sunquiñë ñu'iguëna,
më'ëni ëñahuë yë'ë, ja'an cocare më'ëni quëaguëna, ¿yë'ëni si'a
recoyo ro'taguë më'ë? Yë'ë ta'yejeiye masise'ere ëñoguëta'an,
më'ëbi yuta quë'rë se'e ta'yejeiye yo'ore ëñaja'guë'ë, quëabi.
51 Quëani, ja'nrëbi, se'e baguëni coca yihuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba yihuoyë yë'ë: Guënamë re'oto anconi
saose'e ba'iguëna, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi yë'ëna
gajejën, guënamëna mëijën yo'ojënna, ja'anre mësacuabi ëñajën
ba'ija'cua'ë, Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, yihuoguë cabi
Jesús.

2

Una boda en Caná de Galilea

1 Ja'nrëbi, samute umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi hue-
jajënna, Galilea yija bain Caná huë'e jobo ba'icuabi fiestare
yo'ojën, Jesús pë'cagote choë'ë.
2 Choni, Jesús, baguëre conjën ba'icua naconi, bacuare'ga
choë'ë.
3 Choisi'cuabi ti'anni ba'ijënna, bisi ëye jo'cha carajei-
jaquëna, Jesús pë'cagobi baguëni quëago:
—Jo'cha si'abi, quëago.
4 Quëagona, Jesusbi sehuobi:
—Mamá, ¿queaca ro'tago, yë'ëre ja'an cago'ne? Bainre yë'ë
masiye ëñojaiñe yuta yë'ëre ti'anma'iji, caguë sehuobi.
5 Sehuoguëna, bago yua fiesta aon tëocuani guansego:
—Mësacua yua Jesús guanseyete achani yo'ojë'ën, cago.
6 Cagona, ca'ncorë ëñato, gata ocobëan, te'e ëntë sarabëan,
yequë sara te'ebë baji'i. Judío bainbi mame tëno güesejën,
ja'anbëanbi oco rutani zoacua'ë. Ochenta litro, cien litro, ja'an
ba'ibëan baji'i.
7 Ba'iguëna, Jesusbi fiesta aon tëocuani guanseguë cabi:
—Que ocobëanna oco buni jo'cajë'ën, cabi.
Caguëna, ai bu'iye queoni jo'cahuë.
8 Jo'cajënna, Jesusbi se'e bacuani guanseguë cabi:
—Yua ocobëan re'core eani, fiesta ëjaguëna sani insijë'ën,
cabi.
Caguëna, ja'nca eani sani insijënna,
9 fiesta ëjaguëbi coni na'guni masibi. Bisi ëye jo'cha baji'i.
Oco se'gabi jo'cha'ru runquëna, huesëbi. Fiesta aon tëocua oco
easi'cua sëani, bacua se'gabi masihuë. Ja'nrëbi, fiesta ëjaguëbi
ba huejaguëni choini
10 baguëni cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, quë'rë re'o jo'chare yo'je uncua
güeseguë'ne? Fiesta yo'ocuabi ru'ru quë'rë re'o jo'chare un-
cuayë. Ja'nrëbi, yo'je, bainbi ai jo'chare uncurena, gue gu'a
jo'chare uncuayë, cabi.
11 Yureca, Jesusbi ai ta'yejeiye masiye yo'oni ru'ru ëñoguë,
Caná huë'e jobo Galilea yija ba'i jobo ba'iguë ëñoguëna,
baguëre conjën ba'icuabi baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani,
baguëni si'a recoyoreba ro'tahuë.
12 Ro'tajënna, ja'nrëbi, Jesús yua Capernaum huë'e jobona
saji'i. Baguë pë'cago, baguë yo'jecua, baguëre conjën ba'icua,
bacuabi conjënna, saji'i. Sani, bëani, rëño ba'i umuguseña
barute baë'ë.

Jesús purifica el templo

13 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseña ba'iguëna, Jesusbi
Jerusalén huë'e jobona saji'i.

14 Sani, Riusu huë'ena cacani ëñato, bainbi bonsere negoci-
ajën baë'ë. Huaca, oveja, ju'ncubo, ja'anre insijën, curi cojën
baë'ë. Curi sa'ñejën cocua'ga baë'ë.
15 Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bisi za'zabobi re'huani, si'a jubëte
si'nseni, Riusu huë'e hue'sena etobi. Etoni, curi sa'ñecua curi
so'coñare senjoni saoni, bacua mesañare bo'neni tonbi.
16 Tonni ja'nrëbi, ju'ncubo insicuani bëinguë cabi:
—Ëñe beoru chiani quë'ñejë'ën. Yë'ë Taita huë'ere ro bonse
insi huë'ere re'huaye beoye ba'ijë'ën, cabi.
17 Ja'nca caguëna, baguë conjën ba'icuabi Riusu coca toy-
ani jo'case'ere ro'tato, ñaca baji'i: "Riusu ba'i huë'ere yua
re'o uja huë'ere te'e ruiñe ëñaja'bë caguëna, bacuabi yë'ëni ai
bëinja'cua'ë." Ja'an cocare ro'tahuë, Jesusbi gu'ayete etoguëna.
18 Ja'nrëbi, judío ëja bainbi Jesusna rani, baguëni ai bëinjën,
senni achahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, jo'ya hua'na insicuare etoni
saoguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanse raore'ne? Riusubi guanseni
raotoca, gue yo'o, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni yëquënani
ëñojë'ën. Ëñotoca, më'ë raosi'quë ba'iyete masiyë yëquëna,
cahuë.
19 Cajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuabi ën huë'e Riusu huë'ere taonni senjotoca, samute
umuguseñabi mame huë'ere ëncoyë yë'ë, sehuoguë cabi.
20 Caguëna, judío bainbi bëinjën cahuë:
—Ën huë'e Riusu jai huë'e yo'ose'ere ro'tato, cuarenta y seis
tëcahuëan ba'iguëna, bainbi yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'orena,
¿më'ë queaca samute umuguseña se'gabi ëncoye ro'taguë'ne?
cajën sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesusbi ba gata huë'ere ro'tamaji'i. Baguë
ga'nihuëte ro'taguë, Riusu huë'e ba'iye'ru ro'taguë, bacuani
coca cabi.
22 Ja'nca casi'quë sëani, baguë junni tonse'ebi go'ya
raiguëna, ja'anrën ti'anguëna, baguëre conjën ba'icuabi
baguë yure case'ere ro'tani, Riusu cocareba, Jesús coca cani
jo'case'e, si'a recoyo ro'tahuë.

Jesús conoce a todos

23 Yureca, Jesusbi Jerusalén huë'e jobore ba'iguë, judío bain
naconi pascua umuguseña ro'tani fiesta yo'oguëna, ai jai jubë
bainbi baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ëñani, baguëni si'a
recoyo ro'tahuë.
24 Ja'nca ro'tacuareta'an, Jesusbi baguë recoyo ro'tayete
bacuani masi güesemaji'i, si'a bainni te'e ruiñe masiguë sëani.
25 Yequëcua bain ba'iye masini quëacuani senni achama'iguë
baji'i Jesús. Baguë se'gabi baguë ñacobi ëñani, bain recoyoreba
ro'tajën ba'iyete te'e ruiñe masiguë baji'i.

3

Jesús y Nicodemo

1 Ja'nrëbi, fariseo bainguë Nicodemo hue'eguë, judío bain
ëjaguë ba'iguë,
2 ja'anguëbi huëni, ñamibi Jesusna sani, coca cabi:
—Ëjaguë, Riusubi raoguëna, më'ëbi maini ye'yoguë
raisi'quë'ë. Raisi'quëbi yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñë
më'ë. Riusubi conma'itoca, ja'anre yo'oni ëñoñe gare
porema'ire'ahuë më'ë. Ja'anre ruiñe masiyë yë'ë, cabi.
3 Caguëna, Jesusbi sehuobi:
—Më'ëni ën cocare ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi
zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'ima'itoca,
Riusuni te'e zi'inni ba'iye gare porema'iñë, cabi.
4 Caguëna, Nicodemobi coca senni achabi:
—Ira hua'guë ba'itoca, ¿queaca se'e mame të'ya raisi hua'guë
ruinguë'ne? Baguë mamá guëtabëna se'e cacani, mame të'ya
raisi'quë'ru etaye gare porema'iji, cabi.
5 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na
mame të'ya raisi hua'na ba'iye'ru ba'iye yëtoca, oco zoaye'ru
Espíritu gaje meñe, ja'anbi mame re'huasi'cua ba'iye bayë.
Ja'nca ba'ima'itoca, Riusuni te'e zi'inni ba'iye porema'iñë.
6 Bain se'gabi të'ya raitoca, ro bain recoyo ro'taye'ru ro'tajën
ba'iyë. Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua
ba'iye'ru ba'itoca, Riusu recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë.
7 Ja'nca sëani, yë'ë coca yihuose'e: "Zin hua'na mame të'ya
raisi hua'na ba'iye'ru mame të'ya raisi'quë ba'ijë'ën" yihuoguë
caguëna, ro huesë ëaye beoye ba'ijë'ën.
8 Tutubi raiguë, ja'anse'ebi tutuguëna, më'ëbi ba tutu jubëte
achayë. Ja'nca achaguëta'an, ba tutu raisirute huesëyë. Ba
tutu saisirure'ga huesëyë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, Riusu
Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua yua tutu ba'iye'ru
güina'ru ba'iyë, Nicodemoni yihuoguë cabi Jesús.
9 Caguëna, Nicodemobi se'e senni achabi:
—¿Queaca ja'an ba'iye'ne? senni achabi.
10 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë yua Israel bain ta'yejeiye ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë
yure yihuose'ere yua ¿guere ye'yemaquë'ne më'ë?
11 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yëquëna achani
ye'yese'ere bainni güina'ru quëajën ba'iyë. Yëquëna ëñase'ere
bainni güina'ru quëani achoyë. Quëani achojënna, mësacuabi
achaye güejën ba'iyë.
12 Yë'ëbi ën yija re'huani jo'case'e, ja'an ba'iyete mësacuani
quëaguëna, mësacuabi yë'ëre ro'tamaë'ë. Ja'nca ro'tama'icuabi,

mësacuani Riusu ba'i jobo ba'iyete quëatoca, quë'rë se'e yë'ëni
ro'taye beoye ba'iyë.
13 Bainbi yua Riusu ba'i jobore huesëcua'ë. Baruna sani
ëñacuare cu'eto, gare beoyë. Yë'ë se'ga masiyë, ba jobore. Bain-
guë'ru Raosi'quëbi Riusu ba'i jobobi gaje rani, baru ba'iyete
quëaye poreyë yë'ë, yë'ë ba'i jobo sëani.
14 Ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguëbi yua beo re'otore
ba'iguë, baguë aña yo'oni te'ntose'ere ëmë tubëna reoni
ëñoguë ba'nji. Ja'nca ëñoguëna, yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë
yua güina'ru ëmëna reosi'quë ba'ija'guë'ë.
15 Ja'nca ba'ija'guëna, si'a bain yë'ëni si'a recoyo ro'tacuabi
yua si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë, caguë se-
huobi Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Yureca, Riusubi si'a bainni ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Ja'nca
yëguë ba'iguëbi baguë Zin gaña hua'guëre maina raoni jo'cabi.
Si'a bain baguë Zinni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi huesëni
si'ama'iñe caguë, si'arën ba'ijën ju'iñe beoye ba'ija'bë caguë,
baguë Zinre ja'nca maina ro'taguë raobi.
17 Raoni, bainre si'nseguëte baguë Zinre re'huamaji'i Riusu.
Baguë bainre tëani baja'guë caguë, baguëte re'huani, maina
raobi Riusu.
18 Riusu Zinni si'a recoyo ro'tatoca, maire bënni senjoñe
beoye ba'iji. Ro'tama'itoca, bënni senjoñe se'ga ba'iji, Riusu
Zin gaña hua'guëni si'a recoyo ro'tama'icuare sëani.
19 Yureca, Riusu cocarebare quëani achoguëbi mia re'oto
ñatani saoye'ru bainna ti'anbi. Ti'anguëna, bainbi mia
re'otore ba'iye yëma'iñë. Te'e ruiñe ba'i cocare achaye
yëma'iñë. Zijei re'otore ba'iye quë'rë cu'eyë, gu'aye yo'ojën
ba'icua sëani. Ja'nca miañe ëñotoca, gu'a recoyo ro'tajën
ba'icuare masiye poreyë.
20 Gu'aye yo'ocuabi yua mia re'otona ti'añe güeyë. Bacua
yo'ojën ba'ise'ere ëñoñe güejën, gati ëaye se'ga ba'iyë.
21 Te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojën ba'icua'ga yua Riusu
conguë yo'ose'e se'ga ba'iji cajën, mia re'otona ti'anni bacua
yo'ojën ba'ise'ere masi güeseye yëyë.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 Ja'nrëbi, ba'iguë ba'iguëna, Jesusbi baguëre conjën ba'icua
naconi sani, Judea yijana ti'anni bëahuë. Ja'nca bëajën, bainre
bautizajën baë'ë.
23 Ba'ijënna, Juan'ga Enón casirute ba'iguë, bainbi raijënna,
bacuare bautizaguë baji'i, ai oco ba'iru, Salim cueñe ba'irute.
24 Yuta Juanni preso guaomatena, ja'nca bautizaguë baji'i.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëre conjën ba'icuabi judío bain
naconi bain tëno cocare bëiñe cani,

26 yua Juanna sani, baguëni coca bëiñe cahuë:

—Më'ë naconi Jordaña que ca'nco ba'isi'quë, ja'an Jesús hue'eguëte ro'tajë'ën. Më'ëbi baguë ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguëna, baguë yua bainre bautizaguë ba'iji. Si'a bainbi bonëni baguëna sani, bautiza güesejën ba'iyë, cahuë.

27 Cajënna, Juanbi sehuobi:

—Riusubi insima'itoca, bainbi coni baye porema'iñë.

28 Yë'ë quëani achose'ere achani masiyë mësacua. "Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë" quëani achoguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë ru'ru raosi'quë'ë yë'ë.

29 Mësacua yua huejaja'guë ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Baguë se'gabi ba huejaja'coni baji. Baguë gajeguë consi'quëbi banji. Gajeguëbi yua ca'nco nëcani, huejaja'guë coca bagoni cayete ai bojoguë achaji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, bainbi Jesús naconi saijënna, ai bojoreba bojoyë yë'ë.

30 Baguë se'gabi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ru te'e ruiñe baji. Yë'ëca re'hue ba'iguë'ru ruiñe bayë, sehuoguë cabi Juan.

El que viene de arriba

31 Yureca guënamë re'otobi raisi'quëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Yija ba'icuaca yija ba'iye se'gare masijën, ja'an se'gare coca cajën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iguëca quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.

32 Ja'nca ba'iguëbi baguë ñacobi ëñase'e, baguë ganjobi achase'e, ja'anre te'e ruiñereba quëani achoji. Quëani achoguëna, si'a bainbi baguë cocare ro achajën ba'iyë.

33 Baguë cocarebare achani recoyo ro'tatoca, Riusu yua te'e ruiñe ba'iguë'bi ba'iji cajën, bainni masi güesejën ba'iyë.

34 Yureca, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Jesús hue'eguë, baguëbi Riusu cocarebare quëani achoji. Riusu Espíritu ta'yejeiye ba'iyete baguë naconi caraye beoye ba'iguë ba'iji.

35 Taita Riusubi baguë Mamaquëni ai yëguë ba'iguë, baguë baye si'ayete baguë Mamaquëna ro insini jo'cabi.

36 Ja'nca sëani, Riusu Zinni recoyo ro'tacuabi si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'icua'ë. Riusu Zinni achaye güecuabi Riusu naconi si'arën ba'iye gare porema'iñë. Riusu bënni senjose'e se'ga ba'iji bacuare.

4

Jesús y la mujer de Samaria

1 Ja'nrëbi re'hue, fariseo bainbi achato, Jesusre concua yua Juanre concua'ru quë'rë jai jubëte re'huani babi. Jesusbi yua Juan bautizaye'ru quë'rë jai jubë concuani bautizabi. Ja'anre case'e ba'iguëna, fariseo bainbi achahuë.

2 Jesusbi bainre bautizamaji'i. Baguëre concua se'gabi
bainre bautizajën baë'ë.
3 Fariseo bainbi ja'an case'ere achajënna, Jesusbi masibi.
Masini, Judea yijabi sani, Galilea yija sai ma'aja'an ganijaji'i.
4 Ja'nca ganijani, Samaria yijabi saiye babi.
5 Ja'nca saiguë, ja'nrëbi, Samaria yija huë'e jobo, Sicar casi
jobona ti'anbi. Mai ira bainguë ba'isi'quë Jacob hue'esi'quë,
baguë yija baguë zin Josena insise'e, ja'an ba'isi yija yua cueñe
baji'i.
6 Ti'anni ëñato, ba oco uncu goje Jacob no'ani jo'casi goje
baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi ganiguë guajabi. Ënsëguë mëñera
së'irën ba'iguëna, ba goje yëruhuana bëabi.
7-8 Bëaguëna, baguëre concuabi huë'e jobona aon cojën
saisi'cua ba'ijënna, joë ba'irënbi Samaria baingobi oco eago
raco'ë. Raigona, Jesusbi:
—Oco uncuajë'ën yë'ëre, senji'i.
9 Senguëna, sehuogo senni achago:
—Më'ë judío bainguë sëani, ¿queaca ro'taguë, yë'ë, Samaria
baingote oco senguë'ne? cago sehuogo.
Judío bainbi Samaria bainni güecuare sëani, ja'nca senni
achago bago.
10 Senni achagona, Jesús sehuobi:
—Më'ëbi Riusu re'huani raosi'quërebare masitoca, yë'ëre,
oco senguëte masitoca, më'ëbi güina'ru yë'ëni senre'ahuë.
Sentoca, bain huajë ocore më'ëna uncuare'ahuë yë'ë, caguë
sehuobi.
11 Sehuoguëna, bago cago:
—Më'ëbi oco ea maca beoyë. Ai rëi goje sëani, ¿më'ë bain
huajë ocore jarona eaguë'ne?
12 Mai ira bainguë ba'isi'quë Jacobi ën gojere no'ani,
yëquënana jo'caguë ba'nquëña. Baguë, baguë mamacua,
baguë jo'ya hua'na, si'acuabi ën gojebi eani uncujën ba'ñeña.
¿Ja'nca ba'iguë'ru quë'rë ta'yejeiguë ba'iguë më'ë? cago se-
huogo bago.
13 Cagona, Jesús sehuobi:
—Ën gojena eani uncucuabi se'e oco ëaye ba'iyë.
14 Yë'ë oco uncuayete coni uncucuabi gare se'e oco ëaye
beoye ba'iyë. Yë'ë oco uncuayete coni uncutoca, bacua san-
jeiñe yacahuë ba'iye re'huaji bacuare. Bain huajë oco sëani,
oco carajeiye beoye ba'iye'ru ba'iguëna, si'arën ba'ijën, ju'iñe
beoye ba'iyë bacua, caguë sehuobi.
15 Sehuoguëna, bagobi cago:
—Ja'nca ba'itoca, më'ë oco cayere yë'ëna uncuajë'ën. Un-
cuza. Se'e oco ëama'iñe cago, se'e ën gojena ea raimaco ba'iye,
cago.

16 Cagona, Jesusbi:
—Ru'ru, më'ë ënjëre choijani raigo rajë'ën, cabi.
17 Caguëna:
—Ëmë beogo'ë yë'ë, sehuogo.
Ja'nca sehuogona, Jesús cabi:
—Te'e ruiñe quëahuë më'ë, Ëmë beogo'ë casi'co sëani.
18 Më'ë yua te'e ëntë sara ënjë sanhuëni basi'co ba'igona, më'ë yure ëmëguë baguë yua më'ë ënjëre'ru ro'tama'ijë'ën. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëahuë më'ë, cabi.
19 Caguëna, bagobi quëquëni achago rëingo sehuogo:
—Më'ëbi Riusu coca masini quëacaiye'ru ba'iye yë'ëre ëñoñë.
20 Yëquëna ira bain ba'isi'cuabi yua ën cubëna mëni, Riusuni gugurini rëanjën ba'nhuë. Më'ë bainbi, Riusuni gugurini rëañe yëtoca, Jerusalén huë'e jobo se'gana saiye poreyë, cayë, cago bago.
21 Cagona, Jesús yua bagoni yihuoguë cabi:
—Yë'ëbi coca yihuoguëna, ro'tago ba'ijë'ën. Yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëjën, ën cubëna mëima'iñë. Jerusalenna saima'iñë.
22 Më'ë bainbi gugurini rëanjën, bacuabi Riusuni ro'taye huesëyë. Yë'ë bainca Riusuni ro'taye masiyë. Riusubi judío bainre cuencueni, baguë tëani baja'guëre bacua jubë ba'iguëte cuencueni re'huabi. Ja'nca sëani, judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ro'taye masiyë.
23 Ja'nca ba'iyeta'an, yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëtoca, gugurini rëanrute cu'ema'iñë. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iye bayë. Ja'nca baguëni ro'tajën bojocuare cu'eji Riusu.
24 Riusubi yua ro bain ga'nihuë beoguëna, baguëni ëñañe porema'iñë mai. Ja'nca sëani, baguëni bojojën catoca, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iye bayë, caguë yihuobi Jesús.
25 Yihuoguëna, bagobi cago:
—Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë, ja'anguëbi maina raiye ba'iji. Ja'anre masiyë yë'ë. Ja'nca rani, maini si'ayete masi güeseja'guë'bi, cago sehuogo.
26 Sehuogona, Jesusbi quëabi:
—Yë'ë yua ba Cristo ba'iguë'ë. Më'ë naconi coca caguëbi ja'nca hue'eyë yë'ë, quëabi Jesús.
27 Quëaguëna, ja'ansirën Jesusre concuabi raë'ë. Rani, romigo naconi coca caguëna, bacuabi ëñajën rën'ë. Ëñajën rëincuabi bacuani coca senni achaye huaji yëhuë. Bagoni, ¿më'ë gue raco'ne? senmaë'ë. Baguëni, ¿gue coca bago naconi caguë'ne më'ë? senmaë'ë.

28 Ja'nca cama'ijënna, bago yua bago ocobëte ro jo'cani
senjoni ñoni, huë'e jobona goco'ë. Go'ini, baru bainni quëago:

29 —Raijë'ën. Saiñu. Masi Ëjaguëte ëñajaiñu. Yë'ë yo'ogo
ba'ise'e si'ayete masini, yë'ëni te'e ruiñe quëabi. Ja'nca
ba'iguëbi ¿Riusu Raosi'quëma'iguë yequërë? cago quëago.

30 Cago quëagona, huë'e jobo bainbi Jesusni ëñajën sai
bi'rahuë.

31 Ja'nrëbi, Jesusre concuabi baguëni coca guansejën baë'ë:

—Aonre inni ainjë'ën, Ëjaguë, cahuë.

32 Cajënna, baguëbi sehuobi:

—Yeque aon bayë yë'ë. Mësacuabi ja'an aonre huesëyë,
caguë sehuobi.

33 Sehuoguëna, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:

—¿Queaca? ¿Yequëcuabi rani, aon insimate baguëna? sa'ñeña
senni achahuë.

34 Senni achajënna, Jesusbi coca quëabi:

—Banhuë. Riusu aonre cayë. Baguë yëye'ru yo'oye yë'ëre
raobi. Raoguëna, baguë yo'o guansese'ere beoru yo'oguë, ai
ba'iye ai recoyo bojoyë yë'ë. Ja'nca sëani, aon anni yajiye'ru
ba'iji yë'ë recoyote.

35 Yureca, mësacua bain coca cani jo'case'ere ro'tato, ñaca
cajën ba'iyë: "Gajese'ga ñañaguëan bani, aon tëarënbi ti'anji"
cajën ba'iyë. Cajën ba'ijënna, yë'ëca yeque cocare yihuoguë
quëayë: Mësacua yua querure ëñajë'ën. Queru aon tanse'ebi
yuara ya'jise'e sëani, yua tëaye ba'iji. Riusu ba'i jobo cu'ecuare
tëani bayë cayë.

36 Zio ëjaguëte tëacaicuabi baguë ro'ise'ere coni bayë.
Güina'ru, yë'ëre concuabi, bainbi si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye
ba'ija'bë cajën, bainni yë'ë ba'i jobore cu'e güesejënna, yë'ëre
concuani premiote ro'iyë yë'ë. Ja'nca si'arën ba'ijënna, yë'ë
aon tansi'cua, yë'ë aon tëasi'cua, yë'ëre conjën ba'icua caguë,
si'acuabi ñë'cani, yë'ë ba'i jobona ti'ansi'cuare ëñani, te'e
bojojën ba'ija'cua'ë.

37 Ja'nca sëani, te'e ruiñe cani jo'case'e ba'iji: "Yequëbi aonre
tanguëna, yequëbi tëaji" cani jo'case'e ba'iji.

38 Mësacuabi bainni ru'ru ye'yoma'isi'cuata'an, bain recoyo
ro'tayete ru'ru conjën ba'iyë mësacua, caguë yihuobi Jesús.

39 Ja'nrëbi, Samaria baingobi bago bainni coca quëani
achogo: "Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete masini yë'ëni te'e ruiñe
quëabi" ja'anre quëani achogona, ai jai jubë bain ba Samaria
huë'e jobo ba'icuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

40 Ja'nca ro'tajën, baguëna sani, Yëquëna naconi bëani
ba'ijë'ën, cajën choë'ë. Choijënna, samu umuguseña bacua
naconi bëani baji'i Jesús.

41 Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna,
yequëcua'ga ai jai jubëbi achani baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
42 Ja'nca ro'tajën, ba romigoni cahuë:
—Yua baguëni si'a recoyo ro'tajën bojoyë yëquëna. Më'ë
cocare achani baguëni si'a recoyo ro'tasi'cuata'an, yureca
ja'ansi'quëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yëquënabi
achajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, quë'rë ai ta'yejeiye
bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete ai bojojën ba'iyë. Baguë
ba'iyete masini, Bain tëani baguëreba ba'iji cajën, bojojën
ba'iyë yëquëna, cahuë.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

43 Ja'nrëbi, samu umuguseña ba'ini, Jesusbi Galilea yijana
saji'i.
44 Riusu raosi'cuabi bacua bain quë'rona saitoca, bacua
bainbi bacuani te'e ruiñe ëñama'iñë, case'e baji'i. Jesús yua
ja'ansi'quëbi ja'an cocare caguë baji'i. Ja'nca sëani, Galilea
yijana saji'i.
45 Sani ti'anguëna, Galilea bainbi baguëni ai bojohuë,
Jerusalén huë'e jobo fiesta yo'ojën saisi'cua sëani, Jesús
yo'oguë ba'ise'ere, ja'anrute ba'ijën, ëñani bojohuë.
46 Ja'nrëbi, se'e sani, Caná huë'e jobona ti'anbi, Galilea yija
huë'e jobo. Oco se'gabi bisi ëye jo'chare re'huabi ja'anru.
Ti'anni ba'iguëna, yequë huë'e jobo bainguë, Capernaum
casiru, baru ba'i ëjaguëbi baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë ma-
maquëbi rau neni ju'inguëna,
47 Jesús ti'anni ba'iyete achabi. Judea yijabi rani, Galileana
ti'anni ba'iyete achani, yua Jesusni ëñaguë saji'i. Sani, baguë
zinre rani huachoye senji'i, ai ju'in hua'guëre sëani.
48 Senguëna, Jesusbi baguëni sehuobi:
—Yë'ëbi ta'yejeiye yo'oni ëñoma'itoca, mësacuabi yë'ëni te'e
ruiñe recoyo ro'tama'iñë, sehuobi.
49 Sehuoguëna, ba ëjaguëbi jëja senji'i:
—Besa rani conjë'ën, Ëjaguë. Yë'ë zinbi yuara junni huesëguë
ba'iji, caguë senji'i.
50 Senguëna, Jesús yua baguëni quëabi:
—Yua më'ë huë'ena go'ijë'ën. Më'ë zinbi huajëji, caguë
quëabi.
Quëaguëna, baguëbi achani, Jesús coca quëase'ere recoyo
ro'tani goji'i.
51 Go'ini ti'anguëna, baguëre yo'o concuabi baguëni tëhuojën
raë'ë. Rani:
—Më'ë zinbi huajë raji'i, cajën quëahuë.
52 Quëajënna, baguë hora huajë bi'rase'ere senni achabi.
Senni achaguëna, sehuohuë:

—Na'itë, mëñera ënsëguë së'irën ba'iguë, se'e te'e hora cuencuejënna, baguë rau jayoye tëji'i, sehuohuë.

53 Ja'nca sehuojënna, ëjaguëbi ba horate ro'tani, Jesús quëase'e: “Më'ë zinbi huajëji” ja'an coca ja'ansi hora Jesús quëase'e sëani, ai ro'tani bojobi baguë. Ja'nca ba'iguëna, baguë, baguë huë'e bain, si'acuabi Jesusni si'a recoyo ro'tajën baë'ë.

54 Ja'nca baguëte huachobi Jesús. Judeabi sani Galileana rani ba'iguëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, ba huachose'e yua baguë samu ba'i yo'o baji'i.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

1 Ja'nrëbi, jë'te, judío bainbi se'e fiesta yo'ojënna, Jesusbi Jerusalenna saji'i.

2 Yua Jerusalén huë'e jobo anto sa'ro, Oveja casi sa'arobi cacani ëñato, oco goje, bain abu goje ba'iji. Hebreo cocabi cato, Betzata casiru ba'iji. Te'e ëntë sara huë'erëan ba goje yëruhua të'ijeiye nëcosi huë'erëan ba'iji.

3 Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubë bain rauna ju'incuabi ba huë'erëanre uinjën baë'ë. Yequëcuabi ñaco ëñama'icua baë'ë. Yequëcuabi ca'jacua baë'ë. Yequëcuabi guë'nguë rauna ju'injën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi oco somoja'ñete ëñajën ëjohuë.

4 Riusu anjebi somo güeseguëña. Anje yësirënbi gajeni, oco somo güeseguëña. Somo güeseguëna, oco gojena ru'rureba cacaguëbi yua baguë gue gu'a rau tëcani huajë raiguëña.

5 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë treinta y ocho tëcahuëan ju'inguë ba'i hua'guëbi barute ëjobi.

6 Ëjoguëna, Jesusbi ti'anni, baguëte ëñabi. Ëñani, Chao hua'guë ai zoe ju'inguëbi uinji caguë, baguëni coca senni achabi:

—¿Huajëguë ruiñe yëguë më'ë? senni achabi.

7 Senni achaguëna, ju'inguëbi sehuobi:

—Oco gojena besa cacaye porema'iñë yë'ë hua'guë. Ocobi somoguëna, yë'ëre cacaye conguëbi beoji. Beoguëna, caca ëaye ba'iguëta'an, yequëbi ru'ru ti'anni cacaji, sehuobi.

8 Sehuoguëna, Jesusbi coca guansebi:

—Yua huëni nëcajë'ën. Më'ë camabëte inni saijë'ën, guanseguë cabi.

9 Caguëna, ja'ansirën huajë raji'i baguë. Huajë rani, baguë camabëte inni huëni saji'i. Judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i.

10 Saiguëna, judío ëja bainbi huajë raisi'quëni tëhuoni, baguëni bëin coca cahuë:

—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, më'ë camabëte cuanma'ijë'ën, ira coca ënseye case'e sëani, cahuë.

11 Cajënna, sehuobi:
—Yequë bainguëbi yë'ëre huachoni, “Më'ë camabëte inni
saijë'ën” caguë guanseguëna, raiyë yë'ë, sehuobi baguë.
12 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:
—¿Jaro bainguëbi më'ëni ja'nca guanseguë'ne? senni
achahuë.
13 Senni achajënna, sehuoye poremaji'i. Baguë rau hua-
chosi'quëre huesëbi. Ai jai jubë bain ba'ijënna, Jesusbi
yequëruna quëñëni saisi'quë baji'i.
14 Saisi'quëbi jë'te rani, Riusu huë'ena cacani, ba huajë
raisi'quëni tëhuobi. Tëhuoni, baguëni coca yihuoguë cabi:
—Yua huajë raisi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ba'iguë, yua se'e
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gu'aye yo'otoca, yequërë ru'ru
ba'ise'e'ru quë'rë ai ja'si yo'oguë'ru ruinma'iñe, cabi Jesús.
15 Caguëna, baguë yua judío ëja bainna sani quëajaji'i. Jesús
hue'eji baguë, yë'ëre huachosi'quë, quëabi.
16 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi bëinjën, Yo'o yo'oma'i
umugusebi baguë yo'o yo'oguëna, baguëni je'o ba bi'rahuë.
17 Je'o ba bi'rajënna, Jesusbi bacuani coca quëabi:
—Yë'ë Taitabi yurerën tëca baguë yo'ore yo'oguë ba'iji.
Güina'ru yë'ë'ga yë'ë yo'ore yo'oguë ba'iyë, quëabi.
18 Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi quë'rë bëinjën, baguëni
huani senjo ëayete quë'rë yëhuë. Bacua yo'o yo'oma'i umu-
gusebi yo'oye porema'iñete tin yo'oguëna, baguëni ai je'o
bahuë. Baguë coca case'ere'ga achani, quë'rë se'e baguëni je'o
bahuë. Baguë yua Riusubi yë'ë Taita ba'iji caguëna, bacuabi
bëinjën, Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë catoca, ai gu'aye caji baguë,
ro'tajën achani bën'ë.

La autoridad del Hijo de Dios

19 Bëinjënna, Jesusbi bacuani sehuoguë quëabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Zin
ba'iguëbi ro yë'ë yëse'e yo'oma'iguë'ë. Yë'ë Taitabi yo'o
yo'oguëna, ja'anre ëñani, ja'an yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Baguë
Zin sëani, baguë yo'o yo'oye güina'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë.
20 Baguë Zinre sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë, yë'ëni
bojoguë, baguë yo'o yo'oye si'ayete yë'ëni ëñoji. Ja'nca ëñoni,
yë'ëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, baguë yua quë'rë se'e
quë'rë ta'yejeiye yo'ore yë'ëni ëñoji. Mësacuabi jai ñacobi ëñajën
rëinjën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yë'ëni ëñoji baguë.
21 Yë'ë Taitabi bain junni huesësi'cuare huajëcuare mame
re'huaguë sëani, yë'ë'ga yë'ë yëye'ru bainre güina'ru huajëcuare
mame re'huaye poreyë yë'ë.
22 Yë'ë Taita se'gabi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
bacuani sehuo güesema'iji. Ja'an sehuo güeseye si'aye yë'ëna
jo'cabi, yë'ë yua baguë Zinre sëani.

23 Si'a bainbi yë'ë Zinni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caguë
jo'cabi baguë. Taitani te'e ruiñe ëñajën ba'iye'ru, yë'ë Zinni
güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caji. Yë'ëni te'e ruiñe
ëñama'itoca, yë'ë Taitani güina'ru te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë.
24 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare
achani yë'ëre raosi'quë ba'iyete ro'tacua, ja'ancuabi si'arën
ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'iyë. Gare bënni senjoñe beoye
ba'iji bacuare. Riusu naconi ba'ijën, carajeiye beoye huajëcua
se'ga ba'ija'cua'ë.
25 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë bain choirënbi yuara
ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca choiguë, Bainguë'ru Raosi'quëre
sëani, bainbi recoyo ju'inse'e'ru ba'icuata'an, yë'ë choiyete
achayë. Achatoca, recoyo mame huajë rani ba'iyë.
26 Yë'ë Taita ja'ansi'quëbi si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iye
re'huaye masiji. Yë'ë'ga baguë Zin sëani, si'arën ba'iguë, bain
si'arën ba'iye re'huaye masiyë yë'ë.
27 Ja'nca ba'iguë yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, yë'ë,
Bainguë'ru Raosi'quëbi bain juchare ëñani, bacuani sehuoye
senja'guë'ë yë'ë.
28 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë cocare achajën
rëinma'ijë'ën. Yurera bain ju'insi'cua tan gojeñana tansi'cua,
ja'ancuani choiguëna, bacuabi rani, yë'ëni achajën
ba'ija'cua'ë.
29 Achani, yë'ëna rani nëcaja'cua'ë. Re'oye yo'ojën
ba'isi'cuabi go'ya rani, se'e ju'iñe beoye ba'ijën, Riusu naconi
si'arën ba'ija'cua'ë. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani,
Riusu bënni senjoruna sani, ai yo'ojën, ja'anrute si'arën
ba'ija'cua'ë.

Pruebas de la autoridad de Jesús

30 Yë'ë se'gabi guanseza catoca, guanseye gare porema'iñë
yë'ë. Yë'ë Taitabi guanseguëna, baguë cocare achani baguë
cuencuese'e'ru güina'ru bainni masi güeseyë. Ja'nca masi
güeseguë, bain juchare te'e ruiñe masini bacuare bënni
senjoja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë. Yë'ë yëye se'ga yo'oye
ro'tama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raosi'quë sëani, baguë yëye
se'gare yo'oye ro'tayë yë'ë. Ja'nca sëani, bainre bënni sen-
joja'ñete te'e ruiñe cayë yë'ë.
31 Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete quëani achotoca, yë'ë guanseye
poreyete te'e ruiñe masi güesema'iñë.
32 Yequë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'an quëani
achoguëbi, yë'ë guanseye poreyete yë'ëre te'e ruiñe masi
güeseji. Ja'anguëbi yua yë'ë Taita ba'iji.
33 Mësacua yua Juanna coca saoni senni achajënna, baguë
yua te'e ruin cocare masini, te'e ruiñe quëani achoguë se-
huobi.

34 Ja'nca sehuoguëna, ro bain quëani achose'e se'gare
ro'tama'iñë yë'ë. Ro'tama'iguëta'an, mësacua mame recoyo
re'huasi'cua ba'ijë'ën caguë, Juan quëani achose'ere mësacuani
yihuoguë quëayë yë'ë.
35 Juan yua majahuë re'oye miañe'ru, mësacua te'e ruiñe sai
ma'are ëñoguëna, baguë ëñose'ere ëñajën, rëño ba'irën bojojën
achahuë mësacua.
36 Bojojën achajënna, yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, Juan coca
case'ebi ëñoñe'ru yë'ë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ëñoni, yë'ë
guanseye poreyete masi güeseyë yë'ë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni
ëñoguë, yë'ë Taitabi yo'o güeseguëna, ja'nca yo'oni ëñoñë
yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, bainbi yë'ë Taita Raosi'quërebare
yë'ëre masiye poreyë.
37 Yë'ë Taita'ga yë'ëre raoni, yë'ë ba'iyete te'e ruiñereba
ëñoguë baji'i. Baguëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi
baguëte gare achama'icua'ë. Baguë ba'iyete gare ëñama'icua'ë.
38 Yë'ë yua Riusu Raosi'quë ba'iguëna, yë'ë cocare recoyo
ro'tamajën ba'icua'ë mësacua. Ja'nca sëani, baguë cocarebare
yua mësacua recoñoa re'huaye beoye ba'icua'ë.
39 Baguë cocareba toyani jo'case'ere bojora'rë ëñajën, Riusu
naconi si'arën ba'iñu cajën, ba coca se'gare ai ba'iye ai ye'yeyë
mësacua. Ye'yecuata'an, yë'ë ba'iyete baru te'e ruiñe ëñose'ere
gare ye'yema'iñë mësacua.
40 Yë'ë ba'iyete ye'yeye porecuata'an, yë'ëna rani recoyo
ro'taye gu'a güeyë mësacua. Rani recoyo ro'tatoca, Riusu
naconi si'arën ba'ire'ahuë.
41 Re'o coca yë'ëre quëani achocua, ja'ancuani yëma'iñë yë'ë.
42 Mësacua recoyo ro'tayete masiyë yë'ë. Masiguëna,
mësacua se'gabi Riusuni ai yëmajën ba'iyë.
43 Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, yë'ëni te'e ruiñe
ëñamajën, bojomajën ba'iyë mësacua. Ro yequë se'gabi rani,
mësacua ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë catoca, ja'anguëni te'e ruiñe
ëñajën bojojën ba'iyë mësacua.
44 Mësacua sa'ñeña se'ga te'e ruiñe ëñajën bojocuabi Riusu
ta'yejeiye ba'iyete cu'eye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ëni
recoyo ro'taye beoye ba'iyë.
45 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Yë'ëbi Taita Riusu naconi
coca caguë, mësacua gu'aye yo'oyete quëani, mësacuare bënni
senjoja'ñe, Riusuni señe, ja'anre ro'taye mësacua? Bañë.
Mësacuabi ñaca cacua'ë, Ira taita ba'isi'quë Moisés, baguë coca
toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ocua sëani, Riusu naconi si'arën
ba'ija'cua'ë cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, Moisés se'gabi
mësacua gu'aye yo'oyete Riusuni quëani, mësacuare bënni sen-
joja'ñe senji.
46 Mësacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, te'e
ruiñe ye'yemaë'ë. Te'e ruiñe ye'yeni, baguë quëani jo'case'ere

recoyo ro'tanica, yë'ë coca te'e ruiñe quëani achose'ere
ro'tajën ba'ire'ahuë, yë'ë ba'iyete quëasi'quë sëani.
47 Moisés coca toyani jo'case'ere ro achani recoyo
ro'tama'icua sëani, yë'ë coca yure quëani achoguëna, ja'an
cocare quë'rë ai ba'iye recoyo ro'tama'iñë mësacua, bacuani
yihuoguë quëabi Jesús.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

1 Ja'nrëbi, Galilea zitara, Tiberias zitara'ga hue'eguëna,
ja'anruna saisi'quë ba'iguë, yua que të'huina jenni saji'i Jesús.
2 Saiguëna, ai jai jubë bainbi, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'e,
rau ju'incuare huachose'e, ja'anre ëñasi'cua sëani, Jesusni
be'tejaë'ë.
3 Be'tejaijënna, Jesús yua baguëre conjën ba'icua naconi cu
re'otona saisi'quëbi bacua naconi baruna bëani baji'i.
4 Judío bain pascua umuguseña fiesta yo'oye baji'i.
5 Bëani ba'iguë, so'ona ëñato, bain jubëbi raë'ë. Raijënna,
Jesús yua Felipeni coca senni achabi:
—¿Queaca aon coni, ja'an bain jubëni aon aoñe'ne mai? senni
achabi.
6 Senni achaguë, ¿Felipe queaca sehuoja'guë'ne baguë?
caguë, ja'an cocare senni achabi Jesús. Baguë yo'oja'yete yua
ro'tasi'quë baji'i.
7 Senni achaguëna, Felipe sehuobi:
—Aon coni aoñe ti'anma'iji maire. Curi so'co samu cien
ro'iye coni huo'huetoca, ga bainguëbi choa zi'nga se'gare coji,
sehuobi.
8 Sehuoguëna, ja'nrëbi, Andrés hue'eguëbi baji'i. Jesusni
conguë ba'iguë yua Simón Pedro yo'jeguë baji'i. Ja'anguëbi
coca quëabi:
9 —Ënjo'on ba'iji zin hua'guë. Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan
cebadabëan, samu ziaya hua'i, ja'anre baji baguë. Ja'nca
ba'iguëta'an, ¿queaca ja'an se'gabi si'a jai jubëre aon aoñe'ne?
senji'i.
10 Senguëna, Jesusbi:
—Bainni bëa güesejë'ën, cabi.
Caguëna, taya re'oto ai ba'iye sëani, bëa güesejënna, si'acuabi
bëahuë. Ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil ba'icua'ru baë'ë.
11 Bëajënna, ja'nrëbi, Jesús yua ba cebadabëanre inni,
Riusuni surupa cani, baguëre concuana insiguëna, bainna
huo'huehuë. Ziaya hua'ire'ga inni güina'ru huo'hue
güeseguëna, bacua yëse'e aën'ë.
12 Anni yajijënna, Jesús yua baguëre concuani coca
guansebi:

—Aon anni jëhuase'ere chiani re'huajë'ën. Jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën, guanseguë cabi.

13 Caguëna, cebada aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce jë'eña bu'iye ayahuë.

14 Ja'nca ayajënna, bainbi Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ai ëñajën rëinjën, sa'ñeña cahuë:

—Riusu bainguë maina raoja'ye cani jo'case'e ba'iguëna, yureca maina ti'ansi'quë ba'iji, cajën ëñajën rën'ë.

15 Ëñajën rëinjën, sa'ñeña coca cajën, baguëni zeanni sani, mai ta'yejeiye ëjaguëre baguëte re'huani bañu cajënna, Jesusbi masini, cu re'otona quëñëni, te'e hua'guë ba'iguëbi ganini saji'i.

Jesús camina sobre el agua

16 Saiguëna, ja'nrëbi, ënsëguë ruajairën ba'iguëna, Jesusre concuabi zitara yëruhuana gajehuë.

17 Gajeni, Jesús yuta raimaquëna, Capernaum huë'e jobona go'iñu cajën, yoguna cacani, zitara je'en bi'rahuë, ñamibi.

18 Je'en bi'rajënna, ja'nrëbi, ai jëja tutuni, të'a huëji'i.

19 Huëiguëna, cinco o seis kilómetro ba'iye ro'ani ëñato, Jesusbi zitara canja'an ganiguë raji'i. Ja'nca raiguëna, ai quëquëni huesëni ëñahuë.

20 Huesëni ëñajënna, baguë cabi:

—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Yë'ë yua Jesus'ë, cabi.

21 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi ai bojojën, baguëni yua yoguna guaoni bahuë. Guaoni bajënna, ja'ansirën bacua yija sairuna ti'ansi'cua baë'ë.

La gente busca a Jesús

22-23 Ja'nca ba'ijënna, yequë umuguse ñataguëna, bain jubëbi yuta que të'hui baë'ë. Jesús aon aonsiru, surupa cani aon huo'huesiru, ja'anrute baë'ë. Ba'ijën, zitara yëruhuana gajeni ëñato, Jesusre concua yua bacua yogubi saisi'cua baë'ë. Bacua se'gabi saijënna, Jesusbi bacua naconi saimaji'i cajën, gue ro'taye beoye baë'ë. Ba'ijënna, yequë bain Tiberias huë'e jobobi rani ba'ijënna,

24 Jesús, baguëre concua, bacua yua beoyë cajën, ba bain naconi yobi saë'ë. Capernaum huë'e jobona jenni, Jesusre cu'ejaë'ë.

Jesús, el pan de la vida

25 Cu'ejani, je'ensi'quëre tinjahuë. Tinjani, baguëni senni achahuë:

—Ëjaguë, ¿quejeito më'ë raquë'ne? senni achahuë.

26 Senni achajënna, sehuobi:

—Mësacuani ganreba quëayë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'taye beoye ba'iyë mësacua. Ro mësacua aon anni yajise'e se'gare ro'tani, yë'ëre cu'ehuë.

27 Mësacua aon coye ro'ire jëja yo'o yo'oye beoye ba'ijë'ën, besa carajeiye sëani. Yë'ë aon insiye, ja'anre ro'tani, yo'o yo'oni cojë'ën. Coni aintoca, si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë mësacua. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, Taita Riusubi yë'ë ta'yejeiye yo'oye conji, caguë sehuobi Jesús.

28 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:

—Riusu yo'o guansese'ere yo'oye yëtoca, ¿queaca yo'oye'ne yëquëna? senni achahuë.

29 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Riusu yo'o guansese'e yua ëñe ba'iji. Yë'ë yua baguë raosi'quërebare sëani, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën, sehuobi.

30 Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni, yëquënani ëñojë'ën. Më'ë poreyete ëñañu cayë. Ëñani, ja'nrëbi, më'ëni recoyo ro'tayë yëquëna. ¿Gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne?

31 Mai ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, ba maná aonre ainjën ba'ñeña. Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iye: Guënamë re'otobi aon tonni, bacuani aon aonguë baji'i Riusu, case'e sëani, më'ë'ga ¿gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne? senni achahuë.

32 Senni achajënna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:

—Mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Moisés aon guënamëbi to'inse'ere aintoca, bainbi huajëreba huajëmaë'ë. Yë'ë Taita se'gabi te'e ruiñe ba'i aonre insiji.

33 Yë'ë Taitabi baguë aonre guënamë re'otobi raoni jo'cabi. Raoni jo'caguëna, bainbi coni aintoca, huajëreba huajëyë bacua, yihuoguë quëabi.

34 Quëaguëna, bacua senni achahuë:

—Ëjaguë, ja'an aonre yëquënana jo'caye beoye insireba insijë'ën, senni achahuë.

35 Senni achajënna, sehuobi:

—Yë'ëbi yua ja'an aon ba'iyë. Yë'ëna rani aintoca, aon gu'aye beoye ba'iye'ru ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, oco ëaye beoye ba'iye'ru ba'iyë.

36 Yureca, mësacuani ëñere quëahuë. Yë'ëni ëñasi'cuata'an, yë'ëni recoyo ro'tama'iñë mësacua.

37 Yë'ë Taita bain cuencuesi'cuare si'acuare yë'ëna raoguëna, si'acuabi yë'ëna raiyë. Raijënna, yë'ëbi bacuani bani, bacuare gare senjoñe beoye ba'iyë.

38 Yë'ë yua guënamë re'otobi raiguë, yë'ë yëye se'ga yo'oza
camaë'ë. Yë'ëre raosi'quë, baguë yëye se'gare yo'oza caguë
raë'ë yë'ë.
39 Yë'ëre raosi'quë, baguë yëyete cato, ëñe ba'iji: Baguë bain
cuencuesi'cuare yë'ëna raoguëna, te'e bain hua'guëreta'an
gare huesoye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, ën yija carajei
umuguseña ti'anguëna, si'acua ju'insi'cuare mame go'ya rai
güeseja'guë'ë yë'ë.
40 Yë'ë Taita yëyete cato, ëñe ba'iji: Yë'ëbi baguë Zin sëani,
si'a bain yë'ëni recoyo ro'tajën ba'icuabi si'arën ba'ijën, ai
huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Ën yija carajei umuguseña
ti'anguëna, bacuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë, caguë
sehuobi Jesús.
41 Caguë sehuoguëna, judío ëja bainbi baguë coca case'e:
"Yë'ë yua guënamë re'otobi raisi'quë'ë. Si'a bain aon ba'iyë
yë'ë" ja'an case'ere achani, baguëte sa'ñeña ai
42 bëinjën cahuë:
—¿Queaca ro'taguë caguë'ne baguë? Ba hua'guë Jesús
hue'eguë yua José mamaquë se'ga ba'iji. Baguë taita, baguë
mamá, bacuare masiyë mai. Ja'nca sëani, ¿queaca ro'taguë,
Guënamë re'otobi raisi'quë'ë yë'ë caguë'ne? bëinjën cahuë.
43 Cajënna, Jesusbi cabi:
—Mësacua sa'ñeña cajën, yë'ëre bëin coca caye jo'cajë'ën.
44 Ro bain se'gabi yë'ëna rani recoyo ro'taye porema'iñë.
Yë'ë Taitabi yë'ë ba'iyete ëñoguëna, bainbi yë'ëna raiye poreyë.
Raijënna, yua ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, yë'ëbi yë'ë
bainrebare mame go'ya rai güeseja'guë'ë.
45 Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ro'tajë'ën.
"Riusubi si'a bainni cocare ye'yoji." Ja'nca toyani jo'case'e
sëani, si'acua Riusu ye'yose'ere achani ye'yecuabi yë'ëna
raiyë. Raijënna, yë'ë bainrebare re'huani ba'iyë.
46 Bainbi Taita Riusure gare ëñama'isi'cua ba'iyë. Yë'ë se'ga
baguë ba'irubi raisi'quëbi yë'ë Taitare ëñasi'quë'ë.
47 Ganreba caguë, mësacuare quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo
ro'tacua, ja'ancuabi yë'ë naconi si'arën ba'ijën, huajëreba
huajëjën ba'ija'cua'ë.
48 Yë'ë yua bain aon ba'iguëbi bacuani huajëreba huajë
güeseyë.
49 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, maná
aonre ainjën baë'ë. Ba'icuabi ja'an aonre ainsi'cuata'an, yur-
era junni huesësi'cua ba'iyë.
50 Yequë aonre cayë yë'ë. Ja'an aonre guënamë re'oto raose'e
ba'iguëna, bainbi aintoca, ju'iñe beoye ba'iyë.
51 Yë'ë yua ja'an aon ba'iyë. Huajëreba huajë güeseyë yë'ë.
Bainbi ja'an aonre aintoca, si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën

ba'ija'bë caguë, yë'ë ga'nihuëte insini jo'cayë yë'ë, yihuoguë cabi Jesús.

52 Caguëna, judío ëja bainbi bëinjën, sa'ñeña coca senni achahuë:

—¿Baguë ga'nihuë mai aon aoñe caguë, queaca maina insiye poreguë'ne? senni achahuë.

53 Senni achajënna, Jesús yua se'e bacuani quëabi:

—Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguëna, yë'ë ga'nihuëte ainjën ba'ijë'ën. Yë'ë ziere uncujën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, mësacua recoyo huajëye beoye ba'iyë.

54 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë. Ba'ijënna, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, bacuare go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.

55 Yë'ë ga'nihuë yua bain aonreba re'huase'e ba'iji. Yë'ë zie yua bain gonoreba re'huase'e ba'iji.

56 Yë'ë ga'nihuë aiñe, yë'ë zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi yë'ë naconi te'e recoyo ba'icua'ru bojojën ba'iyë. Yë'ë'ga bacua naconi te'e recoyo ba'iguë'ru bojoguë ba'iyë.

57 Yë'ë Taita huajëreba huajëguëbi yë'ëre raosi'quë sëani, yë'ë'ga güina'ru huajëreba huajëyë. Ja'nca ba'iguë, yë'ëna aincuani huajëreba huajë güeseyë.

58 Riusu aon guënamë re'otobi raose'e, ja'an aonre cayë yë'ë. Ira bain ba'isi'cua ainse'ere cama'iñë, ju'insi'cuare sëani. Yë'ëna aincuabi si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë, yihuoguë quëabi.

59 Ja'nca coca yihuoguë, judío bain ñë'ca huë'e Capernaum huë'e jobore ye'yoguë baji'i Jesús.

Palabras de vida eterna

60 Ja'an cocare quëani achoguëna, baguëre concuabi achani, yequëcuabi gue ro'taye beoye ba'ijënna, bacuabi ja'anre sa'ñeña cahuë:

—Ja'an coca ro'taye ai jëjaji. Achaye porema'iñë, cahuë.

61 Cajënna, Jesusbi baguëre concua cayete masini, bacuani yihuoguë cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca case'ere bëinjën achaye'ne?

62 Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quë ba'iguëbi yë'ë quë'ro raisiruna se'e mëiguë go'iguëna, ja'anre ëñatoca, ¿mësacua queaca ro'tajën ba'ija'cua'ne?

63 Riusu Espíritu se'gabi bainni huajë güeseji. Recoyo beotoca, bain ga'nihuë se'gabi huajëye porema'iji. Yë'ë coca mësacuani quëani achoguë, bain recoyo huajë coca, ja'anre quëani achoguë, te'e ruiñereba ba'i coca'ë, caguë quëayë yë'ë.

64 Ja'nca quëani achoguëna, yequëcua mësacua naconi
ba'icuabi yë'ëni recoyo ro'tama'iñë, cabi Jesús.
Jesús yua baguëni recoyo ro'tama'icuare si'arën masiguë
baji'i. Baguëni insini senjoja'guëre'ga masiguë baji'i. Ja'nca
masiguëbi baguë yure case'ere quëabi.
65 Quëani ja'nrëbi, se'e coca cabi:
—Ja'nca ro'tama'icua ba'ijënna, yë'ë coca quëase'e: Yë'ë
Taitabi yë'ë ba'iyete ëñoma'itoca, bainbi yë'ëna ti'añe
porema'iñe mësacuani quëahuë yë'ë, cabi.
66 Ja'nca caguëna, baguëte conjën ba'icua ai jai jubëbi
baguëni coñe jo'cani quëñëhuë. Baguë naconi se'e saimaë'ë.
67 Saima'ijënna, baguëre concua, si'a sara samucua
ba'icuani senni achabi:
—¿Mësacua'ga yë'ëre jo'cani saiye ro'taye? senni achabi.
68 Senni achaguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Bañë. Yëquënabi sani, yequëni ye'yetoca, bain huajë
cocare ye'yoguëbi beoji. Më'ë se'gabi ja'an cocare ye'yoguëna,
yëquënabi ye'yeni si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën
ba'ija'cua'ë.
69 Ja'nca sëani, më'ëni si'a recoyo ro'tahuë yëquëna. Më'ë
yua mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu Zin, ba Cristo ba'iguëna,
yëquënabi më'ë ba'iyete ye'yeni masihuë, sehuoguë cabi.
70 Caguëna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacua si'a sara samucuare cuencueni yë'ëre conjën
ba'icuare re'huahuë. Ja'nca re'huaguëta'an, mësacua jubë
ba'iguë, te'eguë yua huati bainguë ba'iji, quëabi.
71 Judas Iscariote, Simón mamaquë, ja'anguëte quëabi Jesús.
Baguëte conjën ba'icua, si'a sara samu ba'icua, bacua naconi
cuencuesi'quëta'an, Jesusre insini senjoja'guëta'an ba'iji.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

1 Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua Galilea yija se'gare baji'i.
Judío ëja bainbi baguëte huani senjoñe yëjënna, Judea yijana
saimaji'i.
2 Saima'iguëna, ja'nrëbi judío bain aon tëase'ere bojojën,
fiesta yo'oye baë'ë.
3 Ja'nca ba'ijënna, baguë yo'jecuabi baguëni coca yihuo
bi'rahuë:
—Ënjo'onbi sani, Judeana saijë'ën. Sani, më'ë ta'yejeiye
yo'oni ëñoguëna, më'ëre concua baru ba'icuabi ëñañe poreyë.
4 Më'ë yua ënjo'onre ba'iguë, më'ë yo'ore ro yahuera'rë
yo'oguë ba'iyë. Ta'yejeiye yo'oni ëñocuabi ja'nca yo'oma'iñë.
Si'a bainbi ëñani masija'bë cajën, bain jubëan ba'iruanna sani,

bacua yo'o yo'oni ëñoñë. Ja'nca sëani, më'ë'ga më'ë ta'yejeiye
yo'oyete si'a bainni ëñojaijë'ën, yihuojën cahuë.
5 Ja'nca cajën, bacua'ga baguëni recoyo ro'tamajën baë'ë.
6 Ba'ijënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:
—Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji. Mësacua fiestana saiye
yëjën, mësacua yësirën saiye poreyë.
7 Bainbi mësacuani je'o baye beoye ba'iyë. Yë'ëca bain gu'a
juchare masi güeseguë sëani, yë'ëni je'o bajën ba'iyë.
8 Mësacua se'ga yua fiestana sani ba'ijë'ën. Yë'ëca bañë. Yë'ë
fiesta sairën yuta ti'anma'iji, cabi Jesús.
9 Ja'nca caguë, yua Galilea yijana bëani baji'i.

Jesús en la fiesta de Enramadas

10 Ba'iguëna, baguë yo'jecuabi fiestana saë'ë. Satena, Je-
sus'ga yahuera'rë saji'i. Bainni ëñoma'iguë saji'i.
11 Sani ti'anguëna, judío ëja bainbi baguëni cu'eni ganojën,
sa'ñeña senni achajën baë'ë:
—¿Jarote ba'iguë'ne baguë? senni achahuë.
12 Bain hua'na'ga baguë ba'iyete sa'ñeña coca cajën baë'ë.
Yequëcuabi: "Re'o bainguë'bi" cajënna, yequëcuabi: "Banji.
Bainni ro coqueguë yihuo'te" cajën baë'ë.
13 Yahue caye se'ga baë'ë. Judío ëja bainni huaji yëhuë.
14 Fiesta yo'ojënna, jobo ba'i umuguseña ba'iguëna, Jesusbi
Riusu huë'ena cacani, bainni ye'yo bi'rabi.
15 Ye'yo bi'raguëna, judío bainbi achajën rëinjën, sa'ñeña
coca cahuë:
—Aiguë yua uti ye'yema'isi'quëta'an, ¿queaca baguë masiy-
era masiguë'ne? senni achahuë.
16 Senni achajënna, bacuani sehuobi Jesús:
—Yë'ë masiye se'gare ye'yoma'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre
raoguëna, baguë masiye se'gare ye'yoguë ba'iyë yë'ë.
17 Yë'ë Taita yëye'ru yo'oye ro'tacuabi yë'ë ye'yoyete achani
masiyë. Yë'ë Taita coca ba'itoca, masiyë. Yë'ë coca se'ga
ba'itoca, masiyë bacua.
18 Yequëcuabi ro bacua coca se'gare quëani achotoca, ro
bacua ta'yejeiye ba'iyete yëyë. Yë'ëca bañë. Yë'ë Taitabi yë'ëre
raoguëna, baguë ta'yejeiye ba'iye se'gare yëyë yë'ë. Ja'nca
yëguëbi te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë. Yë'ë Taitabi coqueye beoye
ba'iji.
19 Moisesbi Riusu ira coca guansese'ere toyani, mësacuana
jo'caguë ba'nji. Ja'anre mësacua masiyë. Masicuata'an,
ba coca guanseni jo'case'ere yo'oye ro gu'a güeyë mësacua.
Ja'nca yo'oye güecuabi ¿queaca ro'tajën, yë'ëni huani senjoñe
ro'taye'ne? cabi Jesús.
20 Caguëna, bainbi sehuohuë:

—Bañë. Më'ëni huani senjoñe ro'tama'icua'ë yëquëna. Gu'a huati baguë sëani, güebe nesi'quë'ru caguë cayë më'ë, sehuohuë.
21 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ëbi ta'yejeiye yo'o, te'e yo'o se'gare yo'oni ëñoguëna, mësacua si'acuabi ëñajën rën'ë.
22 Moisés yua bain go neño ga'nihuë tëyoye, ja'anre ye'yoni jo'caguë ba'nji, Moisesbi ye'yoni jo'caguëta'an, baguë ira bain ba'isi'cua, bacuabi ru'ru bacua zin hua'nani go neño ga'nihuëte tëyojën ba'nhuë. Ja'nca ye'yoni jo'caguëna, yureñabi mësacuabi yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëta'an, zin hua'guëni go neño ga'nire tëyoyë.
23 Moisés coca guanseni jo'case'ere'ru güina'ru yo'oñu cajën, baguë go neño ga'nire tëyoyë. Ja'nca ba'iyeta'an, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ë yua bain raure huachoye ro'taguë, si'a ga'nihuë huajë ga'nihuëte mame re'huaguëna, ¿mësacua queaca ro'tajën yë'ëni bëiñe'ne?
24 Mësacuabi bain gu'aye yo'ose'ere caye ro'tatoca, ru'ru bacua gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe masini, te'e ruiñe cuencueni gu'aye cajë'ën. Bain yo'ose'ere ro besa ëñani, gu'aye yo'ose'e'ë catoca, ro gu'aye cayë mësacua, cabi Jesús.

Jesús habla de su origen

25 Ja'nca caguëna, yequëcua Jerusalén ba'icuabi sa'ñeña ca bi'rahuë:
—¿Judío ëja bain yua aiguëni huani senjoñe ro'taye?
26 Ja'nca ro'tacuata'an, si'a bain naconi ba'iguë, bacuani caraye beoye ye'yoguë ba'iji. Ba'iguëna, judío ëja bainbi ënsema'iñë. ¿Yequërë ëja bainbi baguë Cristo ba'iyete masima'iñe? ¿Riusu Raosi'quë'bi cama'iñe?
27 Ja'nca ba'iyeta'an, baguë quë'ro raisirute masiyë mai. Ba Cristo Raosi'quëbi maini ëñoguëna, baguë quë'ro raisirute masiye porema'iñë mai, sa'ñeña cahuë.
28 Cajënna, Jesusbi Riusu huë'ere ba'iguë, bainre ye'yoguë, si'a jëja ñaca quëani achobi:
—¿Yë'ë ba'iye, yë'ë quë'ro raisirute ja'anre masiye ro'taye mësacua? Yë'ë se'gabi ro ro'taguë raimaë'ë. Yequë, te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëre raobi. Ja'anguëni huesëyë mësacua.
29 Yë'ë'ga baguëre masiyë, baguë naconi te'e ba'iguë sëani. Baguëbi yë'ëre raoguëna, yë'ë raisi'quë'ë, quëani achobi.
30 Quëani achoguëna, baguëni preso zean ëaye baë'ë. Ba'icuata'an, baguëte zeanjai umuguse ti'anma'iñe sëani, baguëte zeanmaë'ë.
31 Yequëcuaca ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tani, sa'ñeña cahuë:

—Baguë se'gabi ba Cristo, ba Riusu Raosi'quëreba ba'iji. Baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'tato, quë'rë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëte cu'eto, yequëbi beoji, sa'ñeña cahuë.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

32 Ja'nca sa'ñeña cajënna, fariseo bainbi achani, pairi ëjacua naconi ñë'cani, Jesusre preso zeanjaijë'ën, soldado ëjacuani guanseni saomate.

33 Saojënna, Jesusna ti'anjënna, Jesusbi bacuani quëabi:

—Mësacua naconi yuta rëño ñësebë se'ga ba'iyë. Ba'ini, ja'nrëbi, yë'ëre raosi'quëna go'ija'guë'ë.

34 Go'iguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eja'cua'ë. Cu'eja'cuata'an, yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'ro ba'ija'runa ti'añe porema'ija'cua'ë mësacua, quëabi.

35 Quëaguëna, judío ëja bainbi sa'ñeña ca bi'rahuë:

—¿Jarona saiye ro'taguë'ne baguë? Baguëni tinjañe porema'iñe caguë, ¿gue quë'rore caguë'ne? Yequërë mai te'e jubë bain saoni senjosiruan, ja'anruan griego bain ba'iruanna sani, ba griego bainni ye'yoye ro'taguë cama'iguë baguë.

36 Baguë coca case'ere achama'iñë mai. "Mësacuabi yë'ëre cu'ecuata'an, yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'rona go'iguëna, më'ë sacuabi ti'añe porema'ija'cua'ë" caguëna, maibi achama'iñë, cahuë.

Ríos de agua viva

37 Ja'nrëbi, fiesta umuguseña si'a bi'raguëna, quë'rë ta'yejei umuguse ba'iguëna, Jesusbi nëcani, bainni si'a jëja quëani achoguë cabi:

—Mësacua yua huajë oco ëaye ba'itoca, yë'ëna rani, yë'ëna coni uncuye'ru yë'ë ba'iyete ye'yejë'ën.

38 Yë'ëni recoyo ro'tatoca, Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iye mësacuare güina'ru mame re'huaja'guë'ë yë'ë. Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe'ru ba'iguëna, bain huajë oco yua carajeiye beoye ba'iye'ru mësacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Re'huaguëna, mësacuabi ai jai jubë bainni huajë güeseyete ëñoja'cua'ë, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, quëani achobi Jesús.

39 Ja'nca quëani achoguë, Riusu Espíritu huanoñete cabi. Baguëni recoyo ro'tacuani Espíritu gaje meni ba'ija'ye, ja'anre quëabi. Jesús yuta junni tonni go'ya raima'iguë sëani, Espíritu gaje meni, baguë bainni baja'ye carabi.

División entre la gente

40 Ja'nca quëani achoguëna, bainbi baguë cocare achani, yequëcuabi cahuë:

—Riusu coca quëani achocaiguë, Moisés quëasi'quë, ja'anguë
ba'iji baguë. Riusubi baguë raija'yete zoe quëaguëna, yua
maina ti'anni ba'iji baguë, cahuë.
41 Cajënna, yequëcuabi:
—Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'iji, cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:
—Banji. Ba Cristo hue'eguëbi Galilea yijabi raima'iguë ba'iji.
42 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ba Cristo yua ira
ëjaguë ba'isi'quë David bainguë, Belén huë'e jobo bainguë,
ja'an ba'iji, David huë'e jobo sëani. Ja'anre quëaji Riusu coca,
cahuë.
43 Ja'nca cacua sëani, Jesús ba'iyete ro'tato, bainbi te'e
ro'tamaë'ë.
44 Yequëcuabi baguëni preso zeañe yëcuata'an, baguëni zean-
maë'ë.

Las autoridades no creían en Jesús

45 Ja'nrëbi, soldado ëjacuabi baguëni preso zeanmajën, pairi
ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana goë'ë. Go'ijënna, bacuabi
bëinjën, coca senni achahuë:
—¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte zeanni ramate'ne? senni
achahuë.
46 Senni achajënna, soldado ëjacuabi sehuohuë:
—Baguë ta'yejeiye ye'yose'ere quëani achoto, yequëcua coca
ye'yocuabi ja'ncara'ru masiye ye'yoye beocua ba'iyë, sehuo-
huë.
47 Sehuojënna, fariseo bainbi bëinjën cahuë:
—Mësacua'ga ro coque güesehuë.
48 Ëja bain, fariseo bain, ja'ancuare cu'etoca, baguëni recoyo
ro'tacua gare beoyë.
49 Bain jubëca Riusu coca huesëcuabi yua baguë cocare
achajënna, Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua se'ga ba'iyë,
bëinjën cahuë.
50 Cajënna, Nicodemo hue'eguë, bacua jubë ba'iguë, Jesusni
ja'anrë ñamibi ëñaguë saisi'quë, baguë yua bacuani cabi:
51 —Riusu coca maina jo'case'ere ëñato, bainguë gu'aye
yo'ose'ere case'e bani'ga, Baguëni te'e jëana si'nsema'ijë'ën
caji. Ru'ru, baguë coca sehuoni quëayete te'e ruiñe achani
masiye bayë caji, cabi baguë.
52 Caguëna, fariseo bainbi sehuohuë:
—Më'ë'ga ro Galilea bainguë'ru huesëguë cayë. Riusu coca
toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Riusu bain raoja'cua yua
Galilea yijabi raicua beoyë caji. Ja'anre ëñani masijë'ën,
sehuohuë.

La mujer adúltera

53 Ja'nca cajënna, ja'nrëbi, si'acuabi bacua huë'ena go'imate.

8

1 Go'ijënna, Jesusbi Olivo casi cubëna sani mëji'i.
2 Mëni, ja'nrëbi ñataguëna, Riusu huë'ena goji'i. Goni, si'a
bainbi baguëna raijënna, baguë yua bëani, bacuani coca
ye'yoguë yihuobi.
3 Yihuoguëna, ja'nrëbi, Riusu ira coca ye'yocua, fariseo bain
bacuabi romigote rani bacua jobona nëconi, Jesusni ëñohuë.
Gu'a romigo yequëni yahue bago ba'igoni, zeanni rahuë.
4 Ja'nca rani, Jesusni quëahuë:
—Ëjaguë, ëncobi yequë naconi yahue ba'igo, gu'aye yo'ogo
ba'igona, bagote preso zeanni rahuë.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca guanseguë
ba'nji: Ja'nca gu'aye yo'otoca, gatabi inni huani senjojë'ën,
guanseguë ba'nji. Ja'nca guanseguë ba'iguëna, ¿më'ë'ga guere
bagote caguë'ne? senni achahuë.
6 Baguë sehuoyete masiñu cajën, ja'nca Jesusni senni
achahuë. Gu'aye sehuotoca, baguëni preso zeañu cajën, ja'nca
baguëni senni achahuë. Senni achajënna, Jesús yua rëanni,
baguë mëoñobi yijana coca toyabi.
7 Toyaguëna, bacuabi yua quë'rë se'e ja'an cocare baguëni
senni jëhuahuë. Senni jëhuajënna, baguë yua nëcani, bacuani
cabi:
—Mësacua jubë ba'iguë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'iguë
ba'itoca, ja'anguëbi bagoni gata ru'ru senjoja'guë. Ja'nrëbi,
yequëcuabi gata senjoñe poreyë, cabi.
8 Cani ja'nrëbi, se'e rëanni, yijana toyabi.
9 Toyaguëna, bacuabi baguë cocare achani, gu'a recoyo
huanoñe'ru baë'ë. Ja'nca ba'icuabi, te'ena, te'ena quë'ñeni
saë'ë. Quë'rë iracuabi ru'ru saë'ë. Saijënna, Jesusbi nëcani
ëñato, ba romigo se'gabi te'e hua'go nëcago baco'ë.
10 Ba'igona, yequëcuabi quë'ñesi'cua ba'ijënna, Jesusbi bag-
oni ëñani bagoni senni achabi:
—¿Më'ëre gu'aye cacua jarona sate'ne? ¿Më'ëni bënni sen-
joja'cua beoye? senni achabi.
11 Senni achaguëna, sehuogo:
—Beoyë, Ëjaguë, sehuogo.
Sehuogona, Jesús cabi:
—Yë'ë'ga më'ëni si'nseye beoye ba'iyë. Se'e gu'aye
yo'oma'igo saijë'ën, cabi.

Jesús, la luz del mundo

12 Ja'anrëbi, jë'te, Jesús yua bain ñëcasi'cuani se'e coca quëani
achobi:
—Yë'ë yua si'a bain recoñoa miaguë, yë'ë cocare ye'yoguë
masi güeseyë. Ja'nca masi güeseguëna, yë'ëni recoyo ro'tacuabi
yë'ë ba'iyete te'e ruiñe ye'yeni, mia re'oto ñatani saoye

ba'iruna ganijën ba'iyë. Gu'aye yo'oye gare jo'cajën, zijei re'otona gare se'e ganiñe beoye ba'iyë, quëani achoguë cabi.

13 Caguëna, fariseo bainbi cahuë:

—Ro më'ë ba'iye se'gare quëani achoyë më'ë. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëama'iguë, ro coqueguë ba'iyë më'ë, cahuë.

14 Cajënna, sehuobi:

—Bañë. Te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete quëani achoguëta'an, te'e ruiñe caye se'ga ba'iyë yë'ë. Yë'ë quë'ro raise'ere masiyë. Baruna go'iye'ga masiyë yë'ë. Mësacuaca ja'anre huesëcua'ë.

15 Mësacua yua ro bain ro'taye'ru ro'tajën, bainre gu'aye cajën ba'iyë. Yë'ëca bainre ja'nca cama'iñë.

16 Bain ba'iyete masini caguë, te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Yë'ë se'gabi bain ba'iyete masini cama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, ja'an masini cayete yë'ëni ëñoji.

17 Mësacua ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: Samucuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe quëayë bacua, caji.

18 Ja'nca caguëna, yë'ë ba'iyete quëacua yua samucua ba'iyë. Yë'ëbi yë'ë ba'iyete quëani achoyë. Yë'ë Taita yë'ëre raosi'quë, baguë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëase'e ba'iji, sehuoguë cabi.

19 Caguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:

—¿Më'ë Taita jarote ba'iguë'ne? senni achahuë.

Senni achajënna, sehuobi:

—Mësacua yua yë'ëre huesëcua'ë. Yë'ë Taitare'ga huesëcua'ë. Yë'ëre masinica, yë'ë Taitare'ga masijën ba'ire'ahuë, sehuobi.

20 Ja'an sehuoguë, Riusu huë'e curi gajongu ba'irute ba'iguë, bainni ye'yoguë baji'i. Ja'nca ye'yoguëna, baguëni preso zeañe beoye baë'ë, baguëte zeanjairën yuta ti'anma'ise'e sëani.

"A donde yo voy, ustedes no pueden ir"

21 Ja'nrëbi, Jesús yua se'e bacuani quëabi:

—Ënjo'onbi gare saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eni, yë'ëre tinjama'ija'cua'ë. Ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë. Yë'ë go'ija'runa go'iguëna, mësacuabi be'teni saiye porema'iñë, quëabi.

22 Quëaguëna, judío bainbi sa'ñeña cahuë:

—Ja'ansi'quëre huani huesë ëaye caji. Ja'nca sëani, baguë go'ija'runa saiye porema'iñë mai caji, jayaye'ru cahuë bacua.

23 Cajënna, bacuani quëabi:

—Mësacuabi ro bain ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca Riusu ro'taye'ru ro'taguë ba'iyë. Mësacuabi ën re'oto ba'icua se'ga ba'iyë. Yë'ëca bañë.

24 Mësacua ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë, quëani achohuë yë'ë. Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë,

ja'an ba'iyete recoyo ro'tama'itoca, ja'nca junni huesëyë
mësacua, quëabi.
25 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—¿Gueguëguë'ne më'ë? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuobi:
—Yua yë'ë ba'iyete mësacuani ai quëani jëhuahuë yë'ë.
26 Mësacua ba'ijën yo'ose'ere quëaguë, mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere masijë'ën caguë, ja'anre caye ai ba'iye caraji
yë'ëre. Yë'ë raosi'quë yua te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ëni te'e ruiñe
quëaguëna, yë'ëbi si'ayete bainni quëani achoguë ba'iyë yë'ë,
caguë sehuobi.
27 Taita Riusure cabi Jesús. Ja'nca caguëna, bacuabi ro huesë
ëaye achahuë.
28 Ja'nca huesëjënna, bacuani quëabi:
—Mësacuabi yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte ëmëna
reoni senjoja'cua'ë. Senjoni, ja'nrëbi, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe
masija'cua'ë. Yë'ë case'e'ru ba'iye masija'cua'ë. Yë'ë se'gabi
ro yë'ë cocare quëani achoye beoye ba'iguë, yë'ë Taita ye'yoni
ëñose'e se'gare quëani achoyë. Ja'anre ëñani masija'cua'ë
mësacua.
29 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, yua yë'ë naconi te'e ba'iji.
Yë'ëre te'e hua'guëre jo'cama'iji. Jo'cama'iguëna, yë'ëbi baguë
yëyete jo'caye beoye yo'oguëna, yë'ëni bojoji baguë, caguë
quëabi Jesús.
30 Ja'nca quëaguëna, ai jai jubë bainbi achani, baguëni si'a
recoyo ro'tahuë.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

31 Ja'nca recoyo ro'tajënna, Jesusbi bacua, judío bain
ba'icuani yihuoguë cabi:
—Yë'ë cocarebare achani, jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, yë'ë bainreba ruiñë mësacua.
32 Ja'nca ruinjën, si'ayete te'e ruiñe masiyereba masiyë.
Ja'nca masijën, mësacua yua gu'a juchana zemoni basi'cua
ba'ijënna, mësacuani etoyë yë'ë, cabi.
33 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Yëquëna yua ira taita ba'isi'quë Abraham, baguë ma-
macua sëani, yequëcuabi yëquënani zemomaë'ë. ¿Më'ë guere
ro'taguë, yëquënare etoyete caguë'ne? sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesús cabi:
—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi yua
gu'a juchana zemosi'cua'ru ba'iyë.
35 Gu'a jucha zemosi'cuabi si'arën ba'ima'iñë. Riusu bain-
reba se'gabi si'arën ba'iyë.

36 Yë'ë yua Riusu Zin sëani, mësacua zemosi'cuare etoye
poreyë. Ja'nca etotoca, gare se'e zemosi'cua ruiñe beoye
ba'iyë.
37 Mësacua yua Abraham mamacua ba'iyete masiyë yë'ë.
Ja'nca ba'icuata'an, yë'ë cocarebare achaye gu'a güecua sëani,
yë'ëni huani senjoñe yëyë mësacua.
38 Yë'ë Taita naconi ba'iguë, baguë ëñoñete quëani achoguë
ba'iyë yë'ë. Mësacua taita zupai huatibi guanseguëna,
mësacuabi achajën yo'ojën ba'iyë, cabi.
39 Caguëna, baguëni sehuohuë:
—Abraham yua yëquëna taita ba'iji. Yëquëna yua Israel bain
sëani, re'o bain ba'iyë, cahuë.
Cajënna, Jesús cabi:
—Mësacua yua Abraham mamacuareba ba'itoca, Abraham
yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë.
40 Yureca yë'ëni huani senjo ëaye ba'iji mësacuare. Yë'ëbi
Riusu te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, mësacuani güina'ru
quëani achoguëna, yë'ëni huani senjoñe yëyë. ¡Ja'nca
yo'oma'iguë baji'i Abraham!
41 Ro mësacua taita yo'oye'ru yo'ojën ba'iyë, cabi.
Caguëna, bacua yua baguëni bëinjën cahuë:
—Yëquëna yua huacha zinma'icua'ë. Riusu se'gabi yëquëna
Taita ba'iji, cahuë.
42 Cajënna, Jesús cabi:
—Riusubi mësacua Taita banica, yë'ëni ai yëjën ba'ire'ahuë
mësacua. Yë'ë yua Riusu ba'irute ba'iguëbi raë'ë. Yë'ë se'gabi
raiye ro'tamaë'ë. Baguëbi yë'ëre raoguëna, raisi'quë'ë yë'ë.
43 ¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca quëayete
achama'iñe'ne? Yë'ëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi
achaye gu'a güejën ba'iyë.
44 Mësacua taita yua zupai huati se'ga ba'iji. Ja'nca sëani,
zupai yëye se'gare yo'oye ro'tajën ba'iyë mësacua. Ru'rureba
ba'isirënbi bainni huani senjoñe yo'oguë ba'iji. Te'e ruiñe ba'i
cocare achaye beoye ba'iji, te'e ruiñe ba'iyete ro'tama'iguë
sëani. Baguë ro'tayete cato, coqueye se'ga ba'iji. Coque huati
sëani, si'acuani coque güeseji baguë.
45 Yureca, yë'ëbi mësacuani te'e ruiñe quëaguëna, yë'ëni
achaye gu'a güeyë mësacua.
46 Mësacua jubë ba'icua, ¿gueguëbi yë'ë juchare ëñoñe
poreguë'ne? Beoji. Mësacuani te'e ruiñete quëaguëna, ¿queaca
ro'tajën, yë'ë cocare ro'tama'iñe'ne?
47 Riusu bainbi Riusu naconi te'e ba'ijën, baguë cocarebare
achayë. Mësacua yua Riusu bain beocua sëani, baguë cocare-
bare achaye gu'a güejën ba'iyë, cabi.

Cristo existe desde antes de Abraham

48 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:

—Yua më'ë ba'iyete masini, te'e ruiñe quëayë yëquëna.
Ro gu'a bainguë, Samaria yija bainguë'ë më'ë. Gu'a huati
re'osi'quë'ë më'ë, sehuojën cahuë.

49 Cajënna, Jesús cabi:

—Bañë. Huati re'oma'isi'quë'ë yë'ë. Yë'ëbi yë'ë Taitani te'e
ruiñe ëñaguëna, mësacua yua yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, yë'ëni
gu'aye cayë.

50 Ja'nca ba'icuata'an, bain te'e ruiñe ëñañete cu'ema'iñë
yë'ë. Bain recoyo ro'tayete masiguë, ja'anguëbi Taita Riusu
sëani, yë'ëre te'e ruiñe ëñañete cu'eji. Ja'anguëbi bain juchare
masini ëñoji.

51 Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani
yo'ocua, ja'ancuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë, cabi.

52 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:

—Yua më'ë gu'a huati re'osi'quë ba'iyete te'e ruiñe masiyë
yëquëna. Abraham yua junni huesësi'quë ba'iji. Riusu ira bain
raosi'cua si'acuabi junni huesësi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icua
sëani, më'ë coca achani yo'ocuabi gare junni huesëye beoye
ba'iyë caguë, ro huacha ro'taguë cayë më'ë.

53 Yëquëna taita Abraham ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë
ba'iye catoca, ro coqueyë më'ë. Baguë yua ju'insi'quë
ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua'ga ju'insi'cua ba'iyë. Më'ë
ba'iyete caguë, ¿queacara ro'taguë quëaguë'ne? jayaye'ru senni
achahuë.

54 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë se'gabi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñotoca, ta'yejeiye
beoye ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë Taita se'gabi yë'ë ta'yejeiyete
ëñoguë ba'iji. Mësacuaca baguëte cajën, yëquëna Riusu ba'iji
quëayë.

55 Ja'nca quëacuata'an, mësacua yua baguëni huesëcua'ë.
Yë'ëca baguëni masiyë. Yë'ëbi baguëni huesëye catoca, mësacua
ro coqueye'ru, coqueguë ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ëbi baguëni
masiguë, baguë cocarebare achani yo'oguë ba'iyë yë'ë.

56 Mësacua taita Abrahambi yë'ë raija'yete masini, yë'ëni ai
bojoreba bojoguë baji'i, sehuobi Jesús.

57 Sehuoguëna, judío bainbi cahuë:

—Më'ë yuta cincuenta tëcahuëan beoyë. ¿Queaca Abrahamni
ëñañe poreguë'ne më'ë? senni achahuë.

58 Senni achajënna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacuani ganreba quëaguë'ë yë'ë. Abraham ba'ise'e'ru
quë'rë ru'ru ba'iyë yë'ë, sehuoguë cabi.

59 Caguëna, bacuabi yua gatare chiani, baguëni senjoni huai
ëaye yo'ohuë. Yo'ojënna, Jesusbi gatini, Riusu huë'ebi etani,
bain jubëna huesoni saji'i.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

1 Ja'nca sani, ja'nrëbi, ñaco ëñama'iguëni ëñabi Jesús. Baguë
zinrënna ñaco beora'bërë të'ya raisi'quë baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre conjën ba'icuabi Jesusni senni
achahuë:
—Ëjaguë, ¿baguë gue jucha ro'ire ñaco ëñama'iguë të'ya
raisi'quë ba'iguë'ne? ¿Baguë jucha ro'ire o baguë pë'caguë
sanhuë jucha ro'ire ñaco beoguë'ne? senni achahuë.
3 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Banbi. Baguë jucha, baguë pë'caguë sanhuë jucha, ja'an
ro'ire beobi. Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñoñe, ja'anna ñaco
ëñama'iguë ba'iji baguë.
4 Umuguse carajeiye tëca bainbi bacua yo'o yo'oye poreyë.
Ñami ti'anguëna, yo'o yo'oye gare porema'iñë. Yë'ë Taitabi
yë'ëre raoguëna, baguë yo'o guansese'e yureña yo'oye bayë
mai. Yë'ë yo'o yo'oye poreye ba'irënbi carajeiguëna, yë'ë Taita
yo'o guansese'ere yo'oye porema'iñë.
5 Ja'anrën carajeiye tëca, yë'ë yua umuguse ñatani saoye'ru
bain recoñoa miañe ëñoguë'ë, sehuoguë cabi.
6 Cani ja'nrëbi, gore raoni, yijana tonni, ya'ora'bërëte
re'huani, ñaco ëñama'iguëna sani, ja'an ya'obi baguë ñacona
së'quëbi.
7 Së'quëni ja'nrëbi, baguëni guanseguë cabi:
—Më'ë yua Siloé casiru, ba oco goje ba'iruna sani, më'ë
ñacore zoajë'ën, cani saobi. Bain cocabi cato, Oco Raose'e
hue'eji.
Ja'nca cani saoguëna, ñaco ëñama'iguëbi sani, ñacore zoani,
ñaco ëñaguëbi raji'i.
8 Raiguëna, baru bain baguëni ja'anrë masicuabi yua
baguëni ëñani, sa'ñeña coca senhuë. Yequëcuabi:
—¿Aiguë yua curi senguë ñu'iguë ba'isi'quëma'iguë? senni
achahuë.
9 Yequëcuabi:
—Baguë'bi, sehuohuë.
Yequëcuaca:
—Banji. Tinguëta'an, baguëra'ru ëñoji, sehuohuë.
Sehuojënna, baguëca:
—Baguë'ë yë'ë, sehuobi.
10 Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:
—Ja'nca ba'itoca, ¿queaca më'ë ñaco sëtani ëñaguë'ne? senni
achahuë.
11 Senni achajënna, sehuobi:
—Ba bainguë Jesús hue'eguëbi ya'obi re'huani, yë'ë ñacona
së'queni, yë'ëni coca guansebi: “Siloena sani, ñaco zoajë'ën”

caguë saobi. Ja'nca cani saoguëna, yë'ëbi sani, ñaco zoani, ñaco sëtani ëñahuë, sehuoguë quëabi.
12 Quëaguëna, bacuabi senni achahuë:
—¿Ja'an bainguë jarona saquë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Huesëyë, sehuobi.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13 Sehuoguëna, bacuabi baguëte sani, fariseo bainni nëconi ëñohuë.
14 Ja'an umuguse, Jesusbi ya'o së'queni ñaco ëñama'iguëte huachoguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi ñaco sëtasi'quëni baguë ñaco ëñase'ere senni achahuë. Senni achajënna, baguë sehuobi:
—Baguë yua ya'obi re'huani, yë'ë ñacona së'queguëna, zoajani ñaco ëñahuë yë'ë, sehuoguë quëabi.
16 Quëaguëna, fariseo jubë ba'icua yequëcuabi cahuë:
—Ba bainguë Jesús hue'eguë, baguë ba'iyete cato, Riusubi baguëte raomaji'i. Yo'o yo'oma'i umugusebi yo'o yo'oguë, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oji baguë, bëinjën cahuë.
Cajënna, yequëcuabi sehuohuë:
—Banji. Gu'a bainguë beoji. Gu'a bainguë ba'itoca, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porema'ire'abi, sehuohuë.
Sa'ñeña bëiñe cajën sehuojën baë'ë.
17 Ja'nca cajën, ñaco beosi'quëni se'e senni achahuë:
—Më'ë'ga baguë ba'iyete ro'taguë, ¿guere caguë'ne? senni achahuë.
Senni achajënna:
—Riusubi baguë coca quëacaiguëte re'huani baguëte raobi, sehuobi.
18 Ja'nca ba'iguëna, judío bainbi ba ñaco sëtasi'quëni ëñani, baguë ñaco ëñama'ise'e, baguë ñaco huachose'e, ja'anre ro'taye güehuë. Ja'nca ro'taye güecuabi baguë pë'caguë sanhuëni choë'ë.
19 Choni, bacuani senni achahuë:
—¿Ënquë yua mësacua zin'guë? ¿Baguë të'ya raisirënbi ñaco beoguë baquë? Ja'nca ba'itoca, ¿queaca yo'oguë ñaco ëñaguë ba'iguë'ne? senni achahuë.
20 Senni achajënna, pë'caguë sanhuëbi sehuohuë:
—Yëquëna zin hua'guë'bi ba'iji. Baguë të'ya raisirënbi ñaco ëñama'iguë'bi baji'i. Ja'anre masiyë yëquëna.
21 Ja'nca masicuata'an, baguë ñaco yure ëñaguë ba'iyete huesëyë. Baguëni ñaco huachosi'quëre'ga huesëyë yëquëna. Yëquëna zinni senni achajë'ën. Ira hua'guë sëani, baguë se'gabi sehuoye masiji, sehuohuë.

22 Judío ëja bainni huaji yëcua sëani, ja'nca bacuani sehuo-
huë. Judío ëja bain yua ën cocare te'e cajën baë'ë: Jesús
yua Riusu Raosi'quëreba ba'iyete quëacua, ja'anre quëacua
ba'itoca, bacuare mai ba'i jubëbi quëñoni senjoñu cajën baë'ë.
23 Ja'nca sëani, baguë pë'caguë sanhuëbi, "Yëquëna zinni
senni achajë'ën, ira hua'guë sëani" sehuohuë.

24 Sehuojënna, ja'nrëbi, judío ëja bainbi ñaco ëñama'iguë
ba'isi'quëre se'e choni, se'e cahuë:

—Riusuni te'e ruiñe ëñani, coqueye beoye quëajë'ën. Baguë
gu'a jucha yo'oguë ba'iyete masiyë yëquëna, cahuë.

25 Cajënna, baguë sehuobi:

—Gu'a jucha yo'oyete huesëyë yë'ë. Ëñe se'gare masiyë yë'ë.
Yë'ëbi ja'anrë ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëta'an, yure ñaco ëñañe
poreyë yë'ë, sehuobi.

26 Sehuoguëna, baguëni se'e senni achahuë:

—¿Guere më'ëni yo'oguë'ne baguë? ¿Queaca më'ë ñacore
sëtoguë'ne baguë? Quëajë'ën yëquënani, senreba sen'ë.

27 Senjënna, sehuobi:

—Mësacuani yuara quëahuë yë'ë. Quëaguëna, mësacuabi
achaye güehuë. ¿Mësacua queaca ro'tajën, ba cocare se'e
achaye yëye'ne? ¿Mësacua'ga baguëre conjën ba'icua ruiñe
yëye? senni achabi.

28 Ja'nca senni achaguëna, baguëni ai bëinreba bëinjën sehuo-
huë:

—Bañë. Më'ë se'gabi baguëre conguë ba'iguë ruën'ë.
Yëquënabi Moisesni conjën ba'iyë.

29 Riusubi Moisesni coca guanseni jo'caguëna, yëquënabi
masiyë. Ja'anguëta'an, gu'aye se'ga ba'iji. Baguë raosi'quëre
huesëyë yëquëna, sehuohuë.

30 Sehuojënna, ñaco sëtasi'quëbi cabi:

—¿Mësacua yua baguë raosi'quëre huesëye caye? ¿Mësacua
ro huesë ëaye caye? Ja'anre huesëcuata'an, baguëbi yë'ë ñacore
huachoni sëtobi.

31 Riusubi gu'a bain ujayete achama'iji. Ja'an coca yua te'e
ruin coca ba'iyete masiyë mai. Riusuni recoyo te'e ruiñe
bojocua, bacua ujayete achaji. Baguëni te'e ruiñe ro'tajën,
baguëni gugurini rëinjën, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua sëani,
bacua ujayete achani conji Riusu.

32 Ñaco ëñama'iguë, baguë të'ya raisirën ñaco beoguë ba'itoca,
¿jarocuabi baguëni huachore'ne? Ja'an yo'oye porecua gare
beocua ba'iyë. Ja'anguë se'gabi porebi, Riusu raosi'quë sëani.

33 Riusubi raoma'itoca, huachoye beoye ba'ire'abi, cabi.

34 Caguëna, baguëni bëinjën sehuohuë:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, yëquënani coca ye'yoguë'ne? Më'ë zinrënna gu'a juchana gare zemosi'quë'ë më'ë, cahuë. Cani, bacua ba'i jubëbi baguëte quëñoni senjohuë.

Ciegos espirituales

35 Quëñoni senjorena, Jesusbi achani, baguëte cu'ejani, baguëte tinjani, baguëni coca senni achabi:

—¿Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'taguë më'ë? senni achabi.

36 Senni achaguëna, sehuoye senji'i baguë:

—¿Jaroguë'ne baguë? Yë'ëni quëajë'ën. Baguëni si'a recoyo ro'taza, cabi.

37 Caguëna, Jesusbi quëabi:

—Më'ë yua baguëni ëñahuë. Yë'ëbi yua Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë'ë. Më'ë naconi coca caguëbi yua ba Cristo ba'iguë'ë yë'ë, quëabi Jesús.

38 Quëaguëna, cabi:

—Ëjaguë, më'ëni si'a recoyo ro'tayë yë'ë, caguë, Jesusni gugurini rëanbi.

39 Gugurini rëanguëna, ja'nrëbi Jesusbi quëabi:

—Gu'a bain ba'iye, re'o bain ba'iye, ja'anre masiza caguë, ën yijana raë'ë yë'ë. Bainbi, Riusuni ye'yeye caraji yë'ëre, catoca, ja'anre cacua, ñaco beocua ba'icua sëani, bacua ñaco sëtoni huachoye'ru yo'oguë, bacua ye'yeyete coñë yë'ë. Yequëcua, Riusuni ye'yesi'quë'ë yë'ë cajënna, yë'ëbi, ja'ancua yua yë'ë ba'iyete ye'yema'ija'bë caguë, ñaco ëñama'icuare'ru bacuare re'huayë yë'ë, caguë quëabi Jesús.

40 Quëaguëna, yequëcua fariseo bain jubë ba'icuabi ca'ncore achajën nëcajën, Jesusni senni achahuë:

—Yëquëna'ga ¿ñaco ëñama'icua ba'iye caguë më'ë? senni achahuë.

41 Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacuabi: ñaco beocua'ë catoca, jucha beoye ba'ire'ahuë. Ñaco ëñañe poreyë cacua sëani, gu'a jucha yuta bayë mësacua, sehuobi Jesús.

10

El pastor y sus ovejas

1 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi, bacuani ye'yo coca quëabi:

—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Oveja jiancuare ro'tani ye'yejë'ën. Bacuabi oveja guaosiruna cacaye yëtoca, anto sa'robi cacama'iñë. Yo'je ca'ncobi yahue mëni cacayë, bacua yua oveja hua'nare jian ëaye ro'tacua sëani.

2 Ovejani ba ëjaguëca banji. Ja'anguëbi anto sa'arobi cacaji.

3 Anto sa'rona choiguëna, oveja cuiracaiguëbi baguëna ancoji. Ancoguëna, jo'ya ba ëjaguëbi baguë oveja jo'ya hua'nare,

ga mami hue'eguëte choiguëna, oveja hua'nabi achani, baguë
naconi hue'se ca'ncona saiyë.
4 Bacua ëjaguë cayete achani masicuabi baguëna së'ajën,
baguëni te'e conjën saiyë. Saijënna, bacua ru'runa saiguë,
baguë jo'ya jubë si'acuare etoni saji.
5 Yequëbi choitoca, ja'anguë cayete huesë ëaye achajën,
baguëna së'ama'iñë. Baguë choiyete achani, quëñëni gatiyë,
quëabi Jesús.
6 Ye'yo cocabi quëaguëna, bacuabi ro huesë ëaye se'ga
achahuë.

Jesús, el buen pastor

7 Huesë ëaye achajënna, Jesusbi bacuani se'e yihuoguë
quëabi:
—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Yë'ë yua oveja guaosiru
anto sa'ro ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Oveja hua'nabi ba anto sa'ro
se'gabi etani cacayë. Güina'ru, bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe
yëtoca, yë'ë se'gani si'a recoyo ro'taye bayë.
8 Yequëcua, yë'ë ja'anrë raisi'cua, bainni coquejën ye'yocua
ba'ijën, oveja jiancua'ru baë'ë. Bacuabi coqueye ye'yojënna,
yë'ë bainbi bacua choise'ere huesëjën, bacuana së'amaë'ë.
9 Oveja guaosiru anto sa'ro ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Bainbi
yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, bacuani tëani bayë yë'ë. Tëani
baguëna, bacuabi bojojën, huaji yëye beoye ba'ijën, yë'ë
bayete ai coreba cojën ba'iyë.
10 Oveja jiancuabi oveja hua'nare jianni, huani si'aye,
ja'an se'gare ro'tajën raiyë. Ye'yo cocare coquejën quëacuabi
güina'ru ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca huajëreba huajë güeseguë
raisi'quë'ë. Huajë güeseguëna, bainbi bojo huanoñe se'ga
huajëreba huajëjën ba'iyë.
11 Jo'ya ëjaguë bani cuiraye'ru, yë'ë bainrebare bani,
bacuani conreba coñë yë'ë. Bacuabi carajeima'iñe caguë,
bacua ro'ire junni tonza ro'taguë raisi'quë'ë yë'ë.
12-13 Jo'ya ëjaguëbi yo'o conguë naconi jo'yare jo'catoca,
ja'nca'ru bacuani conni cuirama'iji. Airu yaibi zeanguë
raiguëna, yo'o conguë yua baguë ëjaguë oiye'ru jo'yani oiye
beoguëbi ro huaji yëguë gatini saiji. Gatini saiguëna, airu yaibi
oveja jubëna ti'anni, bacuani zeanni saoni senjoji.
14 Jo'ya ëjaguë oiguë baye'ru, yë'ë bainrebani oiye bayë yë'ë.
Bacuani te'e ruiñe masiyë yë'ë. Masiguëna, bacuabi yë'ëre te'e
ruiñe masiyë.
15 Güina'ru, yë'ë Taitabi yë'ëni te'e ruiñe masiguëna, yë'ëbi
baguëni te'e ruiñe masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yë'ë bain-
rebani oiguë bani, bacua ro'ire junni tonza caguë raisi'quë'ë
yë'ë.

16 Yequë jubë bain, Israel bain jubë ba'ima'icua,
ja'ancuare'ga bayë yë'ë. Bacuare'ga choiguëna, bacuabi yë'ë
cocare achani, ñë'cajën raija'cua'ë. Ñë'cajën raijënna, si'acuani
te'e jubëni baja'guë'ë yë'ë. Bacua ëjaguë te'e ëjaguë ba'ija'guë'ë
yë'ë.
17 Yë'ë bain ro'ire junni tonni, ja'nrëbi se'e go'ya raija'guë'ë
yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë ba'iji.
18 Yë'ëbi Jaë'ë cama'itoca, yequëcuabi yë'ëni huani senjoñe
porema'iñë. Yë'ë se'gabi bain ro'ire junni toñe poreguë'ë.
Junni tonni, yë'ë se'gabi se'e go'ya raiye poreguë'ë. Yë'ë
Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'anre yo'oye poreguë'ë
yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.
19 Yihuoguë quëaguëna, judío bainbi achani, sa'ñeña coca
bëinjën cajën, te'e ro'tamaë'ë.
20 Yequëcuabi ñaca cajën baë'ë:
—Huati re'osi'quëbi ba'iji baguë. Ja'nca sëani, güebe
nesi'quë'ru ro caguëna, baguë cocare achaye beoye bañu,
cajën bën'ë.
21 Bëinjënna, yequëcuabi ñaca sehuojën baë'ë:
—Banji. Huati re'osi'quë ba'itoca, baguë cocareba case'e'ru
ro'tani caye porema'ire'abi. Huati hua'ibi ñaco ëñama'icuani
huachoni sëtoye gare porema'icua'ë, sehuohuë.

Los judíos rechazan a Jesús

22 Ja'nrëbi jë'te, judío bain fiesta umuguseña, Riusu huë'e
mame re'huase'ere ro'tañu cajën, fiestare yo'ojënna, Jesusbi
Riusu huë'ere baji'i.
23 Sësë ocoye ba'irën ba'iguëna, Jesusbi huë'e tubëan ba'iru
Salomón casirute ganiguë baji'i.
24 Ba'iguëna, judío bainbi baguëna tëhuoni, baguë bonëjeiñe
ñë'cani, baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë quejeito më'ë ba'iyete yëquënani te'e ruiñe masi
güeseye ro'taguë'ne? Më'ëbi Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo
hue'eguë ba'itoca, yurera'rë yëquënani te'e ruiñe quëajë'ën.
Ja'anre achaye ai ëjoni jëhuahuë yëquëna, senni achahuë.
25 Senni achajënna, Jesús sehuobi:
—Mësacuani yë'ë ba'iyete yua ai quëani jëhuahuë yë'ë. Quëani
jëhuaguëna, mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tamaë'ë. Yë'ë Taitabi
yë'ëre cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, yë'ë ba'iyete masiye
poreyë mësacua.
26 Ja'nca masiye porecuata'an, mësacuabi yë'ë bainreba
beocua sëani, yë'ëni recoyo ro'tama'icua ba'iyë.
27 Yë'ë bainreba ba'icuabi yua yë'ë cocare achani, yë'ëna te'e
conni zi'iñë. Bacuani te'e ruiñe masiguë sëani,

28 bacuani huajëreba huajë güeseyë yë'ë. Huajë güeseguëna,
bacuabi carajeiye beoye ba'ijën, yë'ë naconi si'arën ba'ijën,
gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacuani
senjoñe beoye ba'iguë, bacuani bayë yë'ë. Baguëna,
yequëcuabi bacuani tëani baye porema'iñë.
29 Yë'ë Taita yua quë'rë Ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguëbi
bacuare yë'ëna insini jo'cabi. Insini jo'caguëna, yequëcuabi
baguë bainrebare tëani baye gare porema'iñë.
30 Yë'ë Taita ba'iye'ru, yë'ë'ga güina'ru te'e ba'iyë, sehuoguë
cabi Jesús.
31 Sehuoguë caguëna, judío bainbi bëinjën, se'e gatare chi-
ani, Jesusni senjoni huai ëaye ro'tahuë.
32 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani coca senni achabi:
—Yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'o,
re'o yo'ore ai ta'yejeiye yo'oni ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguëna,
¿mësacua gue re'o yo'o yo'ose'ere ro'tajën, yë'ëni gata senjoni
huaiye'ne? senni achabi.
33 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:
—Më'ë re'o yo'o yo'ose'e ro'ire më'ëni gata senjoma'iñë
yëquëna. Riusuni ai gu'aye casi'quëre sëani, më'ëni gata sen-
joni huaiyë. Ro bainguë ba'iguëbi Riusu ba'iye'ru te'e ba'iyë,
cahuë më'ë. Ja'nca casi'quë sëani, ai gu'aye yo'oyë më'ë,
sehuohuë.
34 Sehuojënna, Jesusbi bacuani quëabi:
—Mësacuabi ira coca toyani jo'case'e, mësacua ai yëse'e,
ja'anre ëñatoca, ñaca caji: "Mësacua yua riusu sanhuë'ru te'e
ba'iyë" cani jo'case'e ba'iji.
35 Riusureba coca sëani, yequëcuabi quëñoni senjoñe
porema'iñë. Baguë bain cuencuesi'cua, baguë cocarebare
achani re'huasi'cua, ja'ancuare ja'nca quëani jo'casi'quë
sëani,
36 ¿mësacua guere ro'tajën, yë'ë, Riusu cuencueni raosi'quë
ba'iguëte Riusuni gu'aye caguë ba'iyete caye'ne? Yë'ëbi yua
Riusu Zin ba'iyë caguëna, yë'ëre gu'aye cahuë mësacua.
37 Mësacuabi yë'ë Taita yo'ore yo'oma'iñë yë'ë, ro'tatoca, yua
yë'ë cocarebare ro'tama'ijë'ën.
38 Ja'nca ro'tama'icuabi yë'ë yo'o yo'oni ëñose'e se'gare
ro'tani, ñaca ye'yejë'ën: Yë'ë Taita yua yë'ë naconi te'e
ba'iguëna, baguë naconi te'e ba'iyë yë'ë. Ja'anre ye'yeni
masijë'ën, quëabi Jesús.
39 Quëaguëna, bacuabi se'e baguëni preso zean ëaye
yo'ojënna, baguëbi ro quëñëni saji'i.
40 Sani ja'nrëbi, Jordaña que ca'nco, ënsëguë etajei ca'ncona
sani bëabi. Juan ru'ru bautizaguë ba'isiru ba'iguëna, bëani
baji'i.

41 Ba'iguëna, ai jai jubë bainbi baguëni ëñajën saë'ë. Sani,
ëñani, sa'ñeña coca cahuë:
—Juan yua ta'yejeiye yo'oni ëñoma'iguëbi te'e ruiñe quëani
achoguë baji'i. Ënquë ba'iye, ja'anre quëani achoguëna, te'e
ruiñe se'ga baji'i baguë coca, sa'ñeña cahuë.
42 Ja'nrëbi, bainbi ja'anrute ba'ijën, ai jai jubëbi Jesusni si'a
recoyo ro'tahuë.

11

Muerte de Lázaro

1 Ja'nrëbi, yequë bainguë Lázaro hue'eguë, Betania huë'e
jobo ba'iguëbi yua rau neni ju'inguë baji'i. María, Marta,
bacua ma'yë ba'iguëbi bacua naconi te'e baji'i.
2 Ja'an María hue'egobi ma'ña re'cobi jañuni, mai Ëjaguë
guëonna tonni zoani, bago rañababi cuenago ba'ija'go baco'ë.
Ja'nca ba'igo, yurera bago ma'yë Lázarobi rau neni ju'inguë
baji'i.
3 Ja'nca ba'iguëna, baguë romi yo'jecuabi cocare Jesusna
saoni quëahuë:
—Ëjaguë, më'ë gajeguë ai yësi'quëbi ju'inji, cocare cani sao-
huë.
4 Saojënna, Jesusbi bacua cocare achani, baguë naconi
ba'icuani cabi:
—Ja'nca ju'inguë ba'iguëta'an, gare junni huesëma'iji.
Go'ya raija'guëta'an ba'iji baguë. Go'ya raiguëna, bainbi
Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masija'cua'ë. Yë'ë, Riusu Zin
ba'iguëbi, Lázarobi go'ya raija'guëna, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete
bainni masi güeseyë yë'ë, cabi Jesús.
5 Ja'nca caguëbi yua Marta, María, Lázaro, ja'ancuani ai
yëguë baji'i.
6 Ja'nca ba'iguëbi baguë ju'iñete achani, yuta se'e samu
umuguseña baguë ba'irute ba'iguë ëjobi.
7 Ja'nca ëjoni ja'nrëbi, baguëre concuani cabi:
—Raijë'ën. Judea yijana go'iñu, cabi.
8 Caguëna, bacuabi sehuohuë:
—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, ja'anruna go'iguë'ne? Yur-
era judío bain ja'anru ba'icuabi më'ëni gatabi huani senjo ëaye
yo'ohuë, sehuohuë.
9 Sehuojënna, bacuani ye'yo cocabi yihuoguë quëabi:
—Huaji yëma'ijë'ën. Umugusebi ënsëguë yua si'a sara samu
hora miaji. Mia re'oto ba'iguëna, maibi ma'aja'an ganijën,
gurujaiye beoye ba'iyë, re'oye ëñañe porecua sëani.
10 Ñamibi ganito'ga, gurujani taiñe se'ga ba'iyë, mia re'oto
carajeise'e sëani, yihuoguë quëabi.

11 Jesús junni tonjairën yuta ti'anma'iguë sëani, ja'an cocare
bacuani quëani achobi. Ja'nrëbi, se'e bacuani quëabi:
—Mai gajeguë Lázaro yua cainsi'quë ba'iguëna, baguëni
sëtojaza, caguë quëabi.
12 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Ëjaguë, cainsi'quë ba'itoca, re'oji. Huajë raiye ba'iji, cahuë.
13 Ja'nca cajën, huacha achasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaro
junni huesëse'ere quëaguëna, baguë canni huajëye ro'tahuë.
14 Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuani te'e ruiñe quëabi:
—Lázaro yua ju'insi'quë ba'iji.
15 Mësacua yua yë'ëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Lázaro
ba'iruna yuta saimaë'ë. Ja'nca saima'iguëbi mësacua recoyo
ro'taja'yete bojoguë, yuara baguëna saiñu, cabi Jesús.
16 Caguëna, Tomás hue'eguëbi yequë baguëre concuani cabi:
—Mai'ga saiñu. Mai Ëjaguë naconi te'e junni huesëjaiñu,
cabi. Ja'nca caguëbi yequë mami Te'e Të'ya Raisi Hua'na
hue'eguë baji'i, yequë naconi te'e të'ya raisi'quë sëani.

Jesús, la resurrección y la vida

17 Ja'nrëbi, Jesús yua Lázaro ba'iruna sani ti'anni ëñato,
gajese'ga umuguseña yua ju'insi'quëni tansi'quë baji'i,
18 Betania huë'e jobore, Jerusalén cueñe jai jobore. Samu
kilómetro jobo ba'iye saito, ti'añë.
19 Cueñe ba'iguëna, judío bain ai jai jubëbi Marta, María,
bacua ma'yë junni huesëse'ere oijën, bacuani conjën raisi'cua
baë'ë.
20 Ja'nrëbi, Martabi yua Jesús ti'anse'ere achani, baguëna
tëhuojaco'ë, Maríabi huë'ere ba'igona.
21 Tëhuojani, baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca, yë'ë ja'yëbi
junni huesëma'ire'abi.
22 Ja'nca ba'iguëta'an, yurera ëñere masiyë yë'ë. Më'ëbi
Riusuni sentoca, Riusubi më'ëna si'aye insini conji, cago.
23 Cagona, Jesús quëabi:
—Më'ë ja'yëbi go'ya raija'guëta'an ba'iji, cabi.
24 Caguëna, bago sehuogo:
—Aito. Ja'nca go'ya raija'guë'bi. Carajei umuguse ti'anguëna,
ju'insi'cuabi go'ya rani huajëja'cua'ë, sehuogo.
25 Ja'nca sehuogona, Jesusbi bagoni quëabi:
—Yë'ëbi yua bain ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseye
poreguë ba'iguë'ë. Huajëreba huajë güeseguë ba'iguë'ë
yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, junni huesëye ba'icuata'an,
ja'ancuabi huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.

26 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua yë'ë naconi
si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. ¿Më'ë
yua ja'anre si'a recoyo ro'tago? caguë senni achabi.
27 Senni achaguëna, sehuogo:
—Aito. Ro'tani, Ëjaguë. Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba
ba'iguë'ë. Riusu Zin ba'iguë'ë më'ë. Më'ë raija'yete ai zoe
quëani achose'e ba'iguëna, yurera bainna raë'ë më'ë, sehuogo.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Ja'nca sehuogo, ja'nrëbi, bago yo'jego Maríana go'ini,
bagote choini, yahue quëago:
—Mai Ëjaguëbi ti'anbi. Më'ëni choiji, quëago.
29 Quëagona, ja'ansirën huëni, etani, Jesús ëjoguë ba'iruna
besa ëñago saco'ë.
30 Jesús yuta huë'e jobona ti'anmaji'i. Marta tëhuogo ba'isiru
se'gare ëjoguë baji'i.
31 Ja'nca etani saigona, judío bainbi bagote oijën conjën,
bago etase'ere ëñani, Yequërë tansiruna oigo saigo cajën, bag-
oni yo'je be'tehuë.
32 Ja'nrëbi, María yua Jesusna sani ti'anni, baguë guëon
na'mina gugurini, baguëni cago:
—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca yë'ë ja'yëbi junni
huesëma'ire'abi, cago oco'ë.
33 Ja'nca oigona, judío bain concua'ga be'teni oijënna, Je-
susbi ëñani, baguë recoyo oiguë, ai sa'ntiguë baji'i.
34 Ja'nca ba'iguë, bacuani senni achabi:
—¿Mësacua jarona baguëte tanre'ne? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Ëjaguë, rani ëñajë'ën, sehuohuë.
35 Sehuojënna, Jesusbi oji'i.
36 Ja'nca oiguëna, judío bainbi ëñani cahuë:
—Lázaroni ai ba'iye ai oiguë, ai yëguë ba'iji, cahuë.
37 Cajënna, yequëcua bacua jubë ba'icuabi cahuë:
—Baguë yua ñaco ëñama'icuare huachosi'quë sëani, ¿queaca
ro'taguë, Lázaroni huachomaquë'ne baguë? cahuë.

Resurrección de Lázaro

38 Cajënna, Jesusbi se'e recoyo ai sa'ntiguë oji'i. Oiguë,
Lázaro tansiruna saji'i. Gata të'ntëba te'ntosi goje ba'iguë,
gatabëbi ta'pini quëonse'e baji'i.
39 Ba'iguëna, Jesusbi:
—Gatabëte otani quëñojë'ën, cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, Marta, ba ju'insi'quë yo'jegobi Jesusni
cago:
—Ëjaguë, gajese'ga umuguseña ju'insi'quë sëani, otatoca, ai
ëto sëñe ba'iji, cago.

40 Cagona, Jesusbi sehuobi:
—Marta, yë'ë quëase'ere ro'tajë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo
ro'tatoca, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ëñañë më'ë, quëahuë
yë'ë, sehuobi.
41 Sehuoguëna, gatabëte otani quëñohuë. Quëñojënna, Je-
susbi mëiñe ëñani, Riusuni coca cani achobi:
—Taita, më'ëbi yë'ë cocare achaguëna, më'ëni ai bojoguë,
surupa cayë yë'ë.
42 Më'ëbi yë'ë cocare jo'caye beoye achaguëna, yë'ëbi masini
bojoyë. Yureca, ënjo'on bain nëcacuare ro'taguë, yë'ë cocare
më'ëni caguë ba'iyë yë'ë. Më'ëbi yua yë'ëre cuencueni raose'e,
ja'anre si'a recoyo ro'taja'bë caguë, më'ëni ën cocare caguë
ba'iyë yë'ë, cani achobi Jesús.
43 Cani achoni ja'nrëbi, ai jëja güiguë cabi:
—¡Lázaro, huëni raijë'ën! caguë choji'i.
44 Choiguëna, ju'insi'quëbi huajëni, huëni raji'i. Ja'nca
raiguë, baguë ëntë sara, baguë guëon, baguë zia yua canbi re'o
jobë huensi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi guanseguë cabi:
—Baguë canre jo'chijë'ën, cabi.

Conspiración para arrestar a Jesús

45 Ja'nca yo'oguëna, judío bain María naconi rani baguë
yo'ose'ere ëñasi'cua, ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
46 Yequëcuata'an, Jesusni recoyo ro'tamaë'ë. Ro'tama'icuabi
yua fariseo bainna sani Jesús yo'ose'ere quëahuë.
47 Ja'nca quëajënna, pairi ëja bain, fariseo bain, bacuabi
ñë'cani sa'ñeña coca cahuë:
—Baguë yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, ¿queaca baguëni
ënseye'ne mai?
48 Ënsema'itoca, quë'rë ai jai jubë bainbi baguëni recoyo
ro'tayë. Ja'nca ro'tani bacua ëjaguëre baguëte re'huajënna,
romano ëja bainbi rani, mai uja huë'e, Riusu huë'ere taonni
senjoñë. Maini ai huajënna, maibi carajeiyë, sa'ñeña cahuë.
49 Cajënna, yequë bacua jubë ba'iguë, Caifás hue'eguë, yua
ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye ëjaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi
bacuani coca cabi:
—Mësacua yua ro huesë ëaye cayë.
50 Si'a jubë bainbi carajeima'iñe cajën, te'eguë se'gabi junni
huesëja'guë cayë mai. Ja'an ba'ija'ye yua quë'rë re'oye ba'iye
ba'iji maire. Ja'anre caguë mësacua huesë ëaye cacuare quëani
achoyë yë'ë, cabi.
51 Caifás se'gabi ja'an cocare ro'tamaji'i. Ja'an tëcahuë
pairi ta'yejeiye ëjaguëte sëani, Riusubi ja'an cocare baguëni
ro'ta güeseguëna, Riusu ëñose'e yuta ti'anma'iguëna, quëani
achobi baguë. Jesús junni huesëja'ye, Israel bain ro'ire junni
huesëja'ye baji'i, quëani achobi baguë.

52 Israel bain ro'i se'gare Jesusni cuencuemaji'i Riusu.
Si'a re'oto bain saoni senjosi'cua, Riusu mamacua ba'icuare
cu'eni, te'e jai jubëna choini ñë'coye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani,
si'a bain ro'ire Jesús junni huesëja'yete cuencueni, Caifasni
ro'ta güesebi Riusu,
53 Ja'nca sëani, judío ëja bainbi ja'an umugusebi Jesusni
huani senjoñe ro'tajën, sa'ñeña coca cajën baë'ë.
54 Ja'nca cajën ba'ijënna, Jesusbi judío bain jubëan naconi
se'e ganimaji'i. Yequëru, beo re'oto ba'iguëna, ja'anruna sani,
Efraín casi jobona ti'anni, baguëre concua naconi bëani baji'i.
55 Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseñabi ti'añe ba'iguëna,
ai jai jubë bainbi Jerusalenna sai bi'rahuë. Riusubi maini
te'e ruiñe ëñani bojoja'guë cajën, Riusu huë'ena cacani, bacua
ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tëno güesehuë. Ja'nrëbi,
pascuabi ti'anguëna, fiestare yo'oye ro'tahuë.
56 Riusu huë'ere ba'icuabi yua Jesusni cu'ejën, sa'ñeña senni
acha bi'rahuë:
—¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Fiestana raima'iguë baguë?
senni achahuë.
57 Fariseo bain, pairi ëja bain, bacuabi yua guanse cocare
toyani jo'cajën cahuë: Jesús ba'iyete masitoca, yëquënani
quëani achojë'ën. Quëani achojënna, baguëni preso zeañë
yëquëna, guansejën cahuë bacua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

1 Ja'nrëbi, pascua umuguseña ti'añe, te'e ëntë sara te'e umu-
guseña caraguëna, Jesusbi Betania huë'e jobona saji'i. Lázaro
yua junni huesëni go'ya raisi'quë ba'iguëna, baguëna ëñaguë
saji'i Jesús.
2 Sani ti'anguëna, baru bainbi baguëni bojojën, aonre
re'huacaë'ë. Martabi aon cuiragona, Lázarobi baguë naconi
aon ainguë ñuji'i, yequëcuabi conjënna.
3 Ja'nca aon ainjënna, Maríabi ma'ña re'co jobo litro ba'iyete
inni rago. Nardo casi ma'ña se'gabi re'huase'e sëani, ai ba'iye
ai roji'i. Ja'an re'core rani, Jesús güeonna jañuni tonni zoago.
Zoani, bago rañababi cuenagona, si'a huë'e ca'ncona ma'ña sën
re'otora runji'i.
4 Ja'nca ruinguëna, ja'nrëbi, Judas Iscariote hue'eguë,
Jesusre concua jubë ba'iguë, Jesusre insini senjoja'guë,
ja'anguëbi bëin coca cabi:
5 —¿Queaca ro'tago, ma'ñare jañuni senjogo'ne? Bonse
cocuana insitoca, samute cien denario so'core coni, bonse
beo hua'nana insiye porere'ahuë mai, bëinguë cabi.

6 Bonse beo hua'nani gare oiye beoye baji'i baguë. Jian
huati sëani, ja'nca cabi. Bacua curi re'huacai ëjaguë ba'iguë,
ba curire yua yahue insi'quë baji'i.
7 Caguëna, ja'nrëbi, Jesusbi sehuobi:
—Bagote ënsema'ijë'ën. Yë'ëre tanjai umugusere ro'tago
yo'ogo.
8 Bonse beo hua'nabi si'arën mësacua naconi ba'icuata'an,
yë'ëca banguë'ë, caguë sehuobi.

Conspiración contra Lázaro

9 Ja'nrëbi, judío bain ai jai jubëbi, Jesusbi Betania ba'iguëna,
achani, ëñajën saë'ë. Jesús se'gare ëñañe ro'tamaë'ë.
Lázarore'ga ëñañe ro'tahuë, junni huesëni go'ya raisi'quëre
sëani.
10-11 Ja'nca ëñañe ro'tajën, ai jai jubë judío bainbi Lázaroni
ëñani, Jesusni si'a recoyo ro'tajën, bacua pairi coca ye'yose'ere
jo'cani senjo bi'rahuë. Ja'nca sëani, pairi ëja bainbi Lázarore'ga
huani senjoñe ro'tahuë.

Jesús entra en Jerusalén

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, ai jai jubë bainbi
Jerusalenna fiesta yo'ojën ti'anjën, Jesús raiyete achahuë.
13 Ja'nca achani, ju'care tëyoni, Jesusni tëhuojaë'ë.
Tëhuojaijën, baguëni bojojën, ai jëja cani achohuë:
—¡Riusubi ai Ta'yejeiye Ëjaguërebabi ba'iji! ¡Baguë cuen-
cueni raosi'quëbi maina ti'anguëna, baguëni bojoreba bojojën
bañuni! ¡Israel bain ta'yejeiye ëjaguëre sëani, baguëni bojojën
bañuni! jëja cajën baë'ë bain jubë.
14 Ja'nrëbi, Jesús yua burro hua'guë bonsëguëte tinjani tuabi.
Riusu ira coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi, ën coca
jo'case'ere'ru:
15 Mësacua Jerusalén huë'e jobore ba'icua yua huaji yëye beoye
ba'ijë'ën.
Mësacua Ëjaguë raiyete ëñani, baguëni masijë'ën.
Burro hua'guë bonsëguëte tuiguë raiji, cani jo'case'e ba'iji.
16 Ja'nca ba'iguëna, Jesusre concuabi ja'an cocare ru'ru
achaye huesëhuë. Ja'nrëbi yo'je, Jesús ta'yejeiye ëño
umugusebi ti'anguëna, bacuabi yua Riusu coca toyani
jo'case'ere ro'tani, ja'an cocabi Jesús yo'oja'yete quëani
jo'case'e ba'iguëna, ro'tani masihuë.
17 Ja'nrëbi, yequëcua Lázaro go'ya raise'ere ëñasi'cua baë'ë.
Jesusbi Lázaroni raiye choni, baguëni go'ya raiye huëaguëna,
bacuabi ëñani, yurera si'a bainni quëani achojën baë'ë.
18 Ja'nca quëani achojënna, bainbi achani, si'a jubëbi baguë
ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere masini, ja'anre ro'tani, baguëna
tëhuojën saë'ë.

19 Tëhuojën saijënna, fariseo bainbi sa'ñeña cahuë:
—Yua si'a bainbi baguëni conjën saiyë. Ja'nca sëani,
mësacuabi ënseye beoye ba'iyë, cahuë.

Unos griegos buscan a Jesús

20 Yureca, yequëru bain, Jerusalenna fiesta yo'ojën
saisi'cua, griego bain baë'ë. Riusuni gugurini rëañu cajën
saisi'cua baë'ë.
21 Ja'nca ba'icuabi Felipe hue'eguë, Betsaida huë'e jobo
bainguë, Galilea yijabi raisi'quë, ja'anguëna sani, baguëni
coca senni achahuë:
—Jesús naconi coca caye yëyë yëquëna, cahuë.
22 Cajënna, Felipebi Andresna sani quëabi. Quëaguëna, ba
samucuabi jubë sani Jesusni quëahuë.
23 Quëajënna, Jesusbi sehuobi:
—Yë'ë yua si'a bainna Raosi'quëreba sëani, yë'ë ta'yejeiye
ba'iyete ëñojairën yuara ti'añe ba'iji.
24 Ganreba mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Aonra'carëte
yijana tanni pu'ncani si'ara'carëte jo'cama'itoca, aon sahuabi
irama'iji. Ai ba'iye ai aon quëinma'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, bain ba'iyete ro'tato, güina'ru ba'iyë.
Ro bacua ba'iye se'gare'ru huanotoca, ro huesëni carajeiyë.
Bacua yure ba'iyete jo'cani senjotoca, Riusu ba'i jobona
ti'anni, huajëreba huajëjën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
26 Yë'ë yo'ore coñe yëtoca, yë'ë cocarebare te'e ruiñe achani
caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'ore te'e contoca, yë'ë
naconi Riusu ba'i jobore te'ereba ba'ija'cua'ë. Yë'ë yo'ore te'e
ruiñe concua, ja'ancuare te'e ruiñe ëñani bojoji yë'ë Taitabi,
sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia su muerte

27 Cani ja'nrëbi, baguë junni huesëja'yete quëabi:
—Yureca, si'a recoyo ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguë,
¿gue cocare caye'ne yë'ë? "¿Taita, yë'ë ai yo'oguë junni
huesëyete yë'ëre jo'cama'ijë'ën" caguë? Bañë. Junni huesëguë
raisi'quë'ë yë'ë, ën yijana.
28 Taita, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yurera ëñojë'ën, ujaguë
cabi.
Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi coca cani achobi:
—Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete yuareba bainre masi güesehuë yë'ë.
Ja'nca masi güeseni, se'e masi güeseja'guë'ë yë'ë, cani achobi.
29 Cani achoguëna, bain jubëbi barute nëcajën achahuë.
Achani, yequëcuabi mëjo guruye'ru achoye quëahuë.
Yequëcuabi:
—Anje hua'guëbi baguëni coca cabi, cahuë.
30 Cajënna, Jesusbi quëabi:

—Riusubi yuara mësacua achaye se'gare ba'ijë'ën caguë, guënamë re'otobi coca cani achobi. Yë'ë se'ga achaye ro'tamaji'i.

31 Yureca Riusu bënni senjorën yua ti'anja'ñeta'an ba'iji. Gu'a bainni bënni senjoñe ba'iji. Zupai huati'ga bain recoyo ëjaguë ba'iguëna, Riusubi ja'anguëte saoni senjoñe ba'iji.

32 Ja'nrëbi, gu'a bainbi yë'ëni crusu sa'cahuëna reojënna, yë'ëbi yua yë'ë bainreba si'acuani choni ñë'coni bayë, caguë quëabi.

33 Ja'nca quëaguë, baguë crusu sa'cahuë junni tonja'ñete masi güesebi.

34 Masi güeseguëna, bain jubë ba'icuabi sehuohuë:

—Yëquënabi Riusu coca toyani jo'case'ere ëñajën, Cristo carajeiye beoye ba'iye ye'yehuë. Ja'nca sëani, huacha cahuë më'ë. ¿Queaca ro'taguë më'ë, bainna Raosi'quërebabi crusu sa'cahuëna junni toñe ba'iji caguë'ne? ¿Bainna Raosi'quëreba hue'eguë, jaroguëguë'ne? sehuojën senni achahuë.

35 Senni achajënna, Jesusbi quëabi:

—Mësacua recoñoana miaguë, yuta rëño ñësebë ba'irënbi yë'ë cocare mësacuani ye'yoguë masi güeseye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ye'yoguë masi güeseguëna, mësacua te'e ruiñe ye'yejën, re'o ma'ana ganijën ba'ijë'ën. Zijei re'otona ganima'iñe cajën, re'o ma'aja'an ganijën ba'ijë'ën. Zijei re'otona ganicuabi ro huesëjën, bacua carajeiyete ëñama'iñë.

36 Ja'nca sëani, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ë yua bain recoñoana miañe ëño cocare recoñoa re'huani bajën, yë'ë bainreba ruinjë'ën, yihuoguë quëabi Jesús.

Quëani tëjini, ja'nrëbi, bain jubë ba'irubi quëñëni gatibi.

Por qué los judíos no creían en Jesús

37 Yuara Jesusbi ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni, bainni ëñoguëta'an, baguëni recoyo ro'taye gu'a güehuë bacua.

38 Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë. Riusu zoe ba'irën quëani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuë bacua:

Ëjaguë, mai cocareba te'e ruiñe
quëani achose'eta'an, recoyo quëani achose'eta'an, recoyo ro'tacuabi beoyë.
Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñose'eta'an, ëñañe güecua se'ga ba'iyë, cani jo'cabi Isaías.

39 Ja'nca cani jo'case'e sëani, yureña bain'ga recoyo ro'taye beoye ba'iyë. Ja'nrëbi, Isaías yua se'e yeque cocare cani jo'caguë ba'nji:

40 Riusubi coca caguëna, recoyo ro'taye gu'a güecua'ru saë'ë bacua.
Ñaco ëñama'icua ba'iye'ru ye'yeye beocua saë'ë bacua.

Bacua ñacobi ëñañe güejën, bacua recoñoabi ro'tani yë'ëni
ye'yeye gu'a güecua, ja'an'ru ba'icua sëani, yë'ëna bonëni
huajë raiye beoyë bacua, cani jo'cabi Riusu.

41 Isaíasbi yua Riusu Raoja'guëreba ba'iguë, baguë ta'yejeiye
ba'iyete ëñasi'quë sëani, ja'an coca Jesús ba'ija'yete cani, maina
jo'caguë ba'nji.

42 Ja'an bainbi Jesusni recoyo ro'taye güecuata'an,
yequëcuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë. Ëja bain'ga choa
jurë baguëni recoyo ro'tahuë. Recoyo ro'tacuata'an, fariseo
bainni huaji yëjën, bacua recoyo ro'tayete quëani achomaë'ë.
Fariseo bainbi bacuani bacua jubë ñë'caye ënsema'iñe cajën,
bacuabi huaji yëjën, bainre quëani achomaë'ë.

43 Ja'nca quëani achoma'icuabi Riusu te'e ruiñe ëñañete
cu'eye ro'tajën ba'icuata'an, ro bain ruiñe ëñañete quë'rë
cu'ehuë.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Ja'nrëbi, Jesusbi bainni si'a jëja cani achobi:

—Yë'ë yua yë'ë Taita cuencueni raosi'quëre si'a recoyo
ro'tacuabi yua yë'ë Taitare'ga si'a recoyo ro'tayë.

45 Yë'ëni ëñani masicuabi yua yë'ë Taitare'ga, yë'ëre cuen-
cueni raosi'quëre ëñani masiyë.

46 Ja'nca yë'ëre raoguëna, si'a bainna yë'ëre cuencueni
raosi'quëre ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë. Mia re'oto ñatani saoye'ru
bain recoñoana ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo
ro'tacuabi zijei re'otona ro huesë hua'na'ru ganima'ija'bë
caguë, bainni ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë.

47 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye
güetoca, yë'ëbi bacua bënni senjoja'ñete cani jo'cama'iñë.
Bainre bënni senjoja'ñete cani jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Bain
zemosi'cuare tëani baza caguë raisi'quë'ë.

48 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani, yë'ëni recoyo ro'taye
güetoca, yequëbi bacuare bënni senjoja'ñete bacuani masi
güeseji. Ja'nca masi güeseguëbi yë'ë cocarebare cani jo'case'ere
bacuani ro'ta güeseguëna, bacua bënni senjoja'ñete masiyë
bacua, carajei umugusebi ti'anguëna.

49 Yë'ë se'gabi ja'an cocare ro'tani quëama'iñë yë'ë. Yë'ë
Taita, yë'ëre cuencueni raosi'quë, ja'ansi'quëbi yë'ë coca te'e
ruiñe caye, ja'anre guanseni, yë'ëna jo'cabi.

50 Yë'ë Taitabi coca guanseguëna, te'e ruiñe achani yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë naconi te'e ba'ijën, gare junni
huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi guanseguëna,
baguë coca se'gare'ru güina'ru quëani achoguë ba'iyë yë'ë, cabi
Jesús.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

1 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna,
Jesusbi baguë Taitana yuara go'iye ro'taguë, ën yijare gare
jo'cani go'iye, ja'anre masibi. Ja'nca masiguëbi baguë bain-
reba ën yijare ba'icuani ai oiguë bani, bacuani caraye beoye
quë'rë ai yëguë baji'i.
2 Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ba'iguëna, Jesús yua baguëre
concua naconi, bacuabi aon ainjën ñuë'ë. Ñu'ijënna, zupai
huatibi Judas Iscariote hue'eguë, Simón mamaquë casi'quë,
ja'anguëni yuara gu'aye yo'oye ro'ta güesebi. Jesusre insini
senjoñe baguëni ro'ta güesebi zupai.
3 Ja'nca ba'iguëna, Jesusbi baguë Taita baye si'aye baguë
Taitana cosi'quë baji'i. Baguë Taita cuencueni raosi'quëbi yua
baguë Taitana go'iye baji'i. Ja'anre masibi Jesús.
4 Ja'nca masiguëbi yua huëni nëcani, baguë ju'i canre rutani,
toallare inni tëanbi.
5 Tëanni ja'nrëbi, ocobi guëna ro'rohuëna queoni, baguëre
concua guëonre zoani, baguë toalla tëinbëbi cuenabi.
6 Ja'nca zoaguëbi yua Simón Pedro ba'iruna ti'anguëna,
baguëbi yua coca senni achabi:
—Ëjaguë, ¿Yë'ë guëoñare zoaye ro'taguë më'ë? senni achabi.
7 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Më'ë guëoñare zoaguëna, më'ëbi yureña ro huesë ëaye
ëñañë. Jë'te, më'ëbi ro'tani masiyë, sehuoguë quëabi.
8 Quëaguëna, Pedro yua ënseye cabi:
—Yë'ë guëoñare gare zoama'ijë'ën, cabi.
Caguëna, Jesús cabi:
—Më'ë guëoñare zoama'itoca, yë'ë naconi te'e ba'iye gare
porema'iñë më'ë, cabi.
9 Caguëna, Simón Pedrobi sehuobi:
—Ëjaguë, ja'nca ba'itoca, yë'ë guëoña, yë'ë ëntë saraña, yë'ë
sinjobë, si'aye zoajë'ën, sehuoguë cabi.
10 Caguëna, Jesusbi yihuoguë quëabi:
—Abusi'cuabi yua si'a ga'nihuë tënosi'cua sëani, se'e zoaye
bañë. Guëoña se'gare zoaye bayë. Mësacua yua recoyo
tënosi'cua ba'iyë. Te'eguë se'ga gu'a recoyo baguëbi ba'iji,
quëabi.
11 Baguë insini senjoja'guëte masiguë sëani, “Te'eguë se'ga
gu'a recoyo baguëbi ba'iji” cabi.
12 Ja'nrëbi, bacua guëoñare zoani tëjini, baguë ju'i canre se'e
sayani, se'e ñu'i seihuëna bëani, bacuani yihuoguë cabi:
—Yureca, mësacua guëoña zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën.

13 Mësacuabi Masiguë, Ëjaguë, ja'anre yë'ëni cajën, te'e ruiñe
cayë, mësacua Ëjaguëte sëani.
14 Mësacua Ëjaguë ba'iguëbi mësacua guëoñare zoasi'quë sëani,
mësacua'ga sa'ñeña guëoña zoajën ba'ijë'ën.
15 Yë'ë zoase'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ro yo'o concua yo'oye'ru
mësacuani güina'ru yo'ohuë yë'ë. Mësacua'ga güina'ru sa'ñeña
yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yo'o concuabi
bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë. Güina'ru, mësacua yua
yë'ë yo'o coñe raosi'cua sëani, yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë
mësacua.
17 Mësacuabi ja'anre ye'yeni masitoca, ja'anre te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë
mësacua.
18 Mësacuani yihuoguë, mësacua jubë ba'iguë te'eguëni ja'nca
yihuoma'iñë yë'ë. Ja'anguëte masiye cuencueni re'huahuë
yë'ë. Riusu coca toyani jo'case'e'ru: "Yë'ë naconi te'e aon ain-
guëbi yë'ëni je'o eñabi" ja'an coca toyani jo'case'e'ru, güina'ru
ba'ija'guë caguë, baguëte cuencuehuë yë'ë.
19 Ja'an ba'iye yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë yë'ë.
Ja'an ba'iye ti'anguëna, mësacuabi ëñani, yë'ë yua Riusu
Raosi'quëreba ba'iguëte te'e ruiñe masiyë. Ja'nca sëani, yureña
mësacuani quëahuë yë'ë.
20 Mësacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yë'ë cuencueni
raosi'cuani te'e ruiñe ëñacuabi yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñacua
ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñacuabi güina'ru yë'ëre raosi'quëni te'e
ruiñe ëñacua ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

21 Ja'nca quëani ja'nrëbi, Jesús yua recoyo ai sa'ntiguë, ai
oiguë quëabi:

—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Mësacua jubë ba'iguë,
te'eguëbi yë'ëre coqueguë, yë'ëre insini senjoja'guë'bi, caguë
cabi.
22 Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi sa'ñeña ëñajën, baguë
casi'quëre huesë ëaye cu'ehuë.
23 Ja'nca cu'ejënna, yequë bacua jubë ba'iguë Jesús ai
yësi'quë, ja'anguëbi Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguëna,
24 Simón Pedrobi baguë ëntë sarabi ña'queni, Baguë
casi'quëre senni achani, yëquënani quëajë'ën, senni achabi.
25 Senni achaguëna, Jesús ai yësi'quëbi yua Jesús ca'ncore
cueñe ñu'iguë, Jesusni senni achabi:

—Ëjaguë, ¿jaroguëbi më'ëre insini senjoja'guëguë'ne? senni
achabi.
26 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yureca ën aon ma'carëte yë'ë aon ro'rohuëna tanni, yequëna insiyë yë'ë. Insiguëna, ja'an coguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi ba'iji, quëabi.

Quëani, ba aon ma'carëte baguë ro'rohuëna tanni, ja'nrëbi Judas, Simón Iscariote mamaquë, ja'anguëna insibi Jesús.

27 Insiguëna, Judasbi coguëna, ja'nrëbi, zupai huatibi baguë recoyona cacani bëasi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesús yua Judasni cabi:

—Më'ë yo'o cuencuese'e yua besa sani yo'ojaijë'ën, cabi.

28 Caguëna, yequëcua aon ainjën ñu'icuabi baguë cocare ro huesë ëaye achahuë.

29 Judas yua bacua curi re'huacaiguë sëani, yequëcuabi Jesús case'ere ro'tajën, Fiesta yo'o ma'carëanre cojaijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë. Yequëcuabi, Bonse beo hua'nana curi insijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë.

30 Ja'nrëbi, Judas yua Jesús aon ma'carëte cosi'quëbi ja'ansirën, ñami ba'iguëna, etani saji'i.

El nuevo mandamiento

31 Ja'nca saquëna, Jesusbi coca yihuo bi'rabi:

—Yureca, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë, yë'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yurera bainni ëñoja'ñe ba'iji. Ja'nca ba'iguë, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyere'ga bainni ëñoñë yë'ë.

32 Yë'ë yua Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoguëna, Riusu'ga güina'ru yë'ë ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoji. Yurera ja'ansirën ja'nca ëñoji Riusu.

33 Yureca, mami sanhuë, yuta rëño ñësebë se'ga mësacua naconi ba'iguë, ja'nrëbi, gare saiyë yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'ejën ba'ija'cua'ë. Judío bainni quëase'e'ru mësacuani güina'ru quëayë yë'ë: Yë'ë saija'runa ti'añe porema'iñë mësacua, quëayë.

34 Ja'nca sëani, mame guanse cocare mësacuani cani jo'cayë yë'ë. Sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën. Yë'ë yua mësacuani ai yëguë ba'ise'e'ru, güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.

35 Ja'nca sa'ñeña ai yëjën ba'itoca, si'a bainbi ëñani, yë'ë bainreba concua ba'iyete masiyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro le negará

36 Quëaguëna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguëni cabi:

—Ëjaguë, ¿jarona saiye ro'taguë'ne? caguë senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Yë'ë saija'runa yure conguë saiye porema'iñë më'ë. Jë'te, më'ëbi conguë saiye poreyë, sehuoguë cabi.

37 Caguëna, Pedrobi baguëni senni achabi:

—Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, yure më'ëre conguë saiye
porema'iñe caguë'ne? Më'ëbi junni huesëye ba'itoca, yë'ë'ga
më'ë naconi te'e ju'injaza, caguë cayë yë'ë, cabi.
38 Caguëna, Jesús sehuobi:
—¿Yë'ë ro'ire ju'iñe ro'taguë më'ë? Më'ëni ganreba caguë
quëayë yë'ë. Cura yu'irën yuta ti'anma'iguëna, më'ëbi samute
ba'iye yë'ëre ëñama'iñe caguë coqueja'guë'ë më'ë, sehuobi
Jesús.

14

Jesús, el camino al Padre

1 Sehuoni, ja'nrëbi, se'e bacuani coca yihuobi:
—Mësacua recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Riusuni si'a re-
coyo ro'tajën ba'ijë'ën. Güina'ru, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën
ba'ijë'ën.
2 Yë'ë Taita ba'i jobore quëato, ai jai jobo ba'iji. Ja'nca
ba'iguëna, mësacuani te'e ruiñe quëahuë. Coqueye beoye
quëaguë, mësacua ba'ija'rute re'huacaiguë saiye quëahuë yë'ë.
3 Mësacua ba'ija'rute re'huacani, ja'nrëbi, mësacuare se'e in-
guë raiyë yë'ë. Mësacua'ga yë'ë naconi te'e ba'ijë'ën caguë,
mësacuare inguë raiyë yë'ë.
4 Yë'ë sai ma'are yuareba masiyë mësacua, yihuoguë quëabi.
5 Quëaguëna, Tomasbi baguëni senni achabi:
—Ëjaguë, më'ë saija'rute huesëyë yëquëna. Ja'nca huesëcua
sëani, ¿queaca ba ma'are masiye poreye'ne? senni achabi.
6 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Riusu ba'i jobona saiye yëtoca, yë'ë ba'iye se'gare ye'yeni,
ba ma'a masijë'ën. Te'e ruiñe ba'iyete masiye yëtoca, yë'ë
ba'iye se'gare ye'yejë'ën. Huajëreba huajëye yëtoca, yë'ë
se'gabi bainni huajë güeseyë. Riusuna ti'añe yëjënna, yë'ë
se'gabi ba ma'are ëñoñë. Yequëcua ba ma'a ëñocua beoyë.
7 Mësacuabi yë'ëni masijën ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yua
yë'ë Taitare'ga masijën ba'iyë. Yë'ë Taitare yure ëñani masi-
huë mësacua, sehuoguë quëabi Jesús.
8 Quëaguëna, Felipebi baguëni cabi:
—Ëjaguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën. Ëñoguëna,
yëquënabi ëñani, bojoye se'ga ba'iyë, cabi.
9 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Felipe, yë'ë yua më'ë naconi zoe ba'iguëna, ¿më'ë queaca
ro'taguë, yë'ëni masima'iguë'ne? Yë'ëni ëñani masicuabi Taita
Riusure'ga ëñani masicua ba'iyë. Ja'nca sëani, ¿më'ë queaca
ro'taguë, Taita Riusure yëquënani ëñojë'ën caguë'ne?
10 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iyë. Taita Riusu'ga yë'ë
naconi te'e ba'iji. ¿Ja'anre recoyo ro'tama'iñe mësacua? Yë'ëbi
coca yihuoguë, ro yë'ë se'gabi ba yihuo cocare ro'tama'iñë.

Yë'ë Taita yë'ë naconi te'e ba'iguë, baguëbi yë'ëni yihuo cocare ro'ta güeseji. Baguëbi baguë yo'ore yë'ëni yo'o güeseji.

11 Yë'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iguë, ja'anre quëaguëna, mësacua yua ja'anre si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anre ro'tama'itoca, yë'ë Taita yo'o yo'oni ëñose'e se'gare ëñani, si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën.

12 Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ëni recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'icuabi yë'ë yo'o yo'oye poreye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Ja'nrëbi, yë'ëbi Taita Riusuna go'iguë sëani, quë'rë ta'yejeiye yo'o yo'oye poreja'cua'ë mësacua.

13 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë yo'oyete yë'ëni senni achajën ba'ijë'ën. Ja'nca senni achatoca, mësacua señete si'aye yo'oyë yë'ë. Ja'nca yo'oguë, Taita Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoñë yë'ë.

14 Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën sentoca, si'aye yo'oguë ba'iyë yë'ë.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

15 Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, yë'ë coca guanseni jo'case'ere yo'ojën ba'iyë mësacua.

16 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yë'ëbi yë'ë Taitani ujaguë, yequë yihuoguë conguëte mësacuana raoye señë, mësacua naconi jo'caye beoye conguëte.

17 Ja'anguëbi yua Riusu Espíritu sëani, Riusu te'e ruiñe ba'iyete mësacuani masi güeseji. Ro bain hua'nabi baguëte huesëjën, baguëni baye porema'iñë. Baguëni ëñani masiye gare porema'iñë. Mësacua recoñoare ba'ija'guë sëani, mësacuabi baguëni masijënna, mësacuare jo'caye beoye conreba conji baguë.

18 Mësacuare yëhui hua'nare'ru ro jo'cani senjoñe beoye ba'iyë yë'ë. Jë'te, mësacuare conguë raiyë yë'ë.

19 Yua rëño ñësebë ba'iguëna, ro bain hua'na yë'ëni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëni se'e ëñama'iñë. Mësacuaca yë'ëni ëñaja'cua'ë. Yë'ëbi huajëguë ba'ija'guë sëani, mësacua'ga huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë.

20 Riusu Espíritu rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua yë'ë Taita naconi te'e ba'ija'guë'ë. Güina'ru mësacuabi yë'ë naconi te'e ba'ijënna, yë'ë yua mësacua naconi te'e ba'ija'guë'ë. Ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë mësacua.

21 Yë'ë coca guanseni jo'case'ere achani yo'ocua, ja'ancuabi yë'ëni ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni ai yëcua, ja'ancuani yë'ë Taitabi ai yëguë ba'iji. Yë'ë'ga ja'ancuani ai yëguë ba'iguë, yë'ë ba'iyete bacua recoñoa huanoñe'ru bacuani ëñoñë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

22 Quëaguëna, yequë Judas, Iscariote hue'ema'iguë, baguëbi coca senni achabi:

—Ëjaguë, më'ëbi yëquënani ëñoguë, ro bain më'ëni recoyo ro'tama'icuani ëñoma'iñe cahuë më'ë. ¿Më'ë guere ja'an yo'oguë'ne? senni achabi.

23 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ëni ai yëjën ba'icua, yë'ë cocarebare achani yo'ojën ba'icua, ja'ancuani ëñoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taitabi bacuani ai yëguë ba'iji. Ja'nrëbi, yëquëna samucuabi bacuana ti'anni, bacua recoñoare te'e ba'ijën, bacuare gare jo'caye beoye ba'ija'cua'ë yëquëna.

24 Yequëcua yë'ëni yëma'icua, ja'ancuabi yë'ë cocarebare ro achajën, ro yo'omajën ba'iyë. Ro yë'ë se'gabi ba cocarebare ro'tama'iñë. Yë'ë Taita yë'ë cuencueni raosi'quëbi yë'ëni ro'ta güeseguëna, ba cocarebare mësacuani quëani achoyë yë'ë.

25 Yë'ëbi mësacua naconi yuta ba'iguë, yua ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë.

26 Riusu Espírituca yua mësacuana ti'anni, si'aye mësacuani ye'yoni masi güeseji. Yë'ëbi caguëna, Taita Riusubi baguë Espíritute mësacuana raoji. Raoguëna, Espíritubi yua mësacuani jo'caye beoye yihuoguë, te'e conguë ba'iji. Ba'iguë, yua yë'ë cocareba quëase'e si'ayete mësacuani ro'ta güeseji.

27 Yureca, mësacuare jo'cani saiguë, mësacua recoñoa bojo huano güeseyë yë'ë. Yë'ë se'gabi ja'nca bojo güeseye poreyë. Ro bain se'gabi bojo güeseye porema'iñë. Ja'nca sëani, recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Recoyo huaji yëye beoye ba'ijë'ën.

28 Yua yë'ë coca ja'anrë quëase'ere achahuë mësacua: Yë'ëbi gare go'iyë. Go'ini, ja'nrëbi jë'te, mësacuani ëñaguë raija'guë'ë. Ja'nca quëaguëna, achahuë mësacua. Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, mësacua yua yë'ë Taitana go'iyete achani, ai bojojën ba'ire'ahuë, yë'ë Taita yua yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani.

29 Yureca, yë'ë go'irën yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë. Mësacuabi yë'ë coca quëase'ere ro'tani, yë'ëbi go-quëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yure quëahuë yë'ë.

30 Gu'a bain ëjaguë, zupai huati, ja'anguëbi raiguëna, yua rëño ñësebë se'ga mësacua naconi coca caguë ba'iyë yë'ë. Zupaibi yua yë'ëni ënseye porema'iguë ba'iji.

31 Yë'ë Taita guansese'e se'ga'ru güina'ru yo'oguë ba'iyë. Yë'ë Taitani ai yëguë ba'iguëna, si'a bainbi ëñani yë'ë Taita ai yëguë ba'iyete masija'bë caguë, baguë guansese'e'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë. Yureca raijë'ën. Saiñu, cabi Jesús.

15

La vid verdadera

1 Cani ja'nrëbi, ye'yo cocare yihuoguë quëabi:

—Bisi ëye sahua, te'e ruiñe ba'i sahua'ru ba'iyë yë'ë.
Ba'iguëna, yë'ë Taitabi, ëye zio ëjaguë'ru ba'iguë, yë'ëre conni
cuiraguë ba'iji.
2 Yë'ë bain cuencuesi'cua yua ëye sahua cabëan'ru ba'iyë.
Gue cabëbi ëyere quëinma'iguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Gu'aji
caguë, ba cabëte të'ntani senjoji. Gue cabëbi ëyere quëinguëna,
yë'ë Taitabi ëñani, Quë'rë se'e quëinja'guë caguë, ba cabëte
re'oye të'cani cuiraji. Zio ëjaguëbi baguë ëye sahuaña të'cani
cuiraye'ru, yë'ë'ga yë'ë bainrebare conni cuiraguë, quë'rë
re'oye yo'o yo'oye concuare bacuare re'huayë yë'ë.
3 Mësacuaca yua yë'ë cocareba quëani achose'ere ye'yeni, si'a
recoñoa tënosi'cua ba'iyë.
4 Ja'nca sëani, yë'ëre zi'inni ba'ijën, yë'ë naconi
recoyo te'e ba'ijë'ën. Yë'ë'ga mësacua naconi recoyo te'e
ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru
yo'oye gare porema'iñë. Ëye cabëbi ëye sahuate zi'inni
ba'ima'itoca, ja'anse'ebi ëyere quëiñe porema'iji. Ja'nca
quëiñe porema'iguëna, güina'ru mësacuabi yë'ëre zi'inni
ba'ima'itoca, mësacua ja'ansi'cuabi yë'ë Taita yëye'ru yo'oye
gare porema'iñë.
5 Bisi ëye sahua ba'iye'ru ba'iyë yë'ë. Mësacua yua ëye
cabëan'ru ba'iyë. Ëye cabëanbi ëye sahuate zi'iñe'ru güina'ru
yë'ëre zi'injën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën,
yë'ë'ga mësacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, mësacuabi yë'ë
Taita yëye'ru ai ba'iye yo'oye poreyë. Ai ba'iye ai ëye quëiñe'ru
ba'iji mësacuare.
6 Bainbi yë'ëna zi'inma'itoca, quëñoni senjoñe se'ga ba'iji
bacuare. Ëye cabëan quëinma'iñe'ru ba'iyë. Ba cabëan yua
gu'a cabëan sëani, zio ëjaguëbi tën'toni senjoji. Senjoni, ja'nrëbi
cueneguëna, chiani toana senjoni ëoji.
7 Ja'nca sëani, yë'ëna zi'inni ba'ijë'ën. Yë'ë naconi re-
coyo te'e ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijën, yë'ë cocareba quëani
achose'ere ro'tani, recoñoa re'huani batoca, mësacua yëye'ru
senni achajën ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, mësacua señe
si'aye mësacuare re'huacaise'e ba'ija'guë'bi.
8 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ai ba'iye ëye quëiñe'ru Taita
Riusu yo'ore yo'oreba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna,
si'acuabi Taita Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masiye poreyë.
Ja'nca ëñajën, Cristoni te'e ruiñe conjën ba'iyë, mësacuare cayë.
9 Yë'ë Taita yua yë'ëni ai yëguë ba'iye'ru, güina'ru mësacuani
ai yëguë ba'iyë yë'ë. Yëguë ba'iguëna, yë'ë naconi recoyo te'e
bojojën ba'ijë'ën.
10 Yë'ë'ga yë'ë Taita guanse cocare yo'oguë, baguë yëguë
ba'iyete masiguë bojoguë ba'iyë. Güina'ru mësacuabi yë'ë

guanse coca cani jo'case'ere yo'ojën ba'itoca, yë'ë yëguë ba'iyete masijën bojojën ba'iyë.
11 Yë'ëbi bojo güeseguëna, mësacua yua ai ba'iye ai bo-
jojën ba'ijë'ën caguë, ja'an cocare mësacuani ja'nca yihuoguë quëahuë yë'ë.
12 Yë'ë guanse cocare cato, yua ñaca ba'iji: Mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën. Yë'ëbi mësacuani yëse'e'ru güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën.
13 Bainguëbi baguë gajecua ro'ire junni tontoca, bacuani ai ba'iye ai yëguë ba'iji. Quë'rë ta'yejeiye yëguë ba'iye beoji.
14 Mësacua yua yë'ë guanse cocare te'e ruiñe yo'otoca, yë'ë gajecua'ë cayë.
15 Yë'ëre yo'o conjën ba'icua mësacuare se'e cama'iñë. Yo'o conguëbi baguë ëjaguë yo'o yo'oyete huesëji. Yë'ëca yë'ë Taita cocareba masi güesese'e si'aye mësacuani quëahuë. Ja'nca sëani, mësacua yë'ë gajecua'ë cayë.
16 Mësacua yua yë'ëna zi'inni ba'iye ro'tamaë'ë. Yë'ëbi mësacuani cu'ejani cuencueni, yë'ë bainrebare re'huani bahuë. Mësacua yua yë'ë re'o yo'ore te'e ruiñe yo'oreba yo'ojë'ën caguë, yua mësacuare cuencueni jo'cahuë. Ai ba'iye ëye quëiñe'ru mësacuabi yë'ë re'o yo'o yo'oreba yo'otoca, mësacuabi guajaye beoye yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua yëyete yë'ë Taitani senjë'ën. Senjënna, si'aye mësacuana ënseye beoye insiji.
17 Yë'ë coca guansese'e: mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijë'ën, ja'anre ro'tani yo'ojën ba'ijë'ën.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 Ro bainbi yua mësacuani je'o batoca, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni ru'ru je'o base'ere ro'tajë'ën.
19 Mësacua yua ro bain jubë ba'icua ba'itoca, ro bainbi mësacuani ai yëjën ba'ire'ahuë. Ro bain jubë beocua, yë'ë bainreba cuencuesi'cua, ja'an ba'icuare sëani, ro bainbi mësacuani je'o bayë.
20 Yë'ë coca quëase'e: "Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë" ja'an cocare ro'tajë'ën. Ro bainbi yë'ëni ai gu'aye huaitoca, güina'ru mësacuare'ga ai gu'aye huaiyë. Yë'ë coca quëani achose'ere achani yo'otoca, güina'ru mësacua coca quëani achoyete achani yo'oyë.
21 Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, bacuabi yë'ë Taita yë'ëre cuencueni raosi'quëre ro huesëjën, mësacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.
22 Yë'ëbi bacuani coca quëani achoguë raima'itoca, bacua gu'a juchare huesëjën ba'ire'ahuë. Yua bacuani quëani achoguë raisi'quë sëani, bacua gu'a juchare masijën, yua se-
huo cocare caye porema'iñë.

23 Yë'ëni je'o bacuabi yë'ë Taitare'ga je'o bayë.
24 Yë'ëbi yua ta'yejeiye yo'o, yequëcua yo'oye porema'iñe
yo'o, ja'anre yo'oni bacuani ëñoma'itoca, bacua gu'a juchare
sehuoye senma'ire'ahuë yë'ë. Ja'an yo'ore ëñasi'cuata'an,
bacuabi yua yë'ë, yë'ë Taita, yëquëna samucuani je'o bahuë.
25 Bacua ira coca toyani jo'case'e: "Ro ro'tajën, yë'ëni ro je'o
bahuë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru yure yo'ohuë
bacua.
26 Yureca, yë'ë Taitana go'iguë, baguë Espíritu, ba te'e ruiñe
quëani masi güeseguë, ja'anguëte mësacuani yihuoguë conreba
conguë, yë'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani masi güeseji.
27 Mësacua'ga yë'ë naconi si'arën ba'isi'cuabi yë'ë ba'iyete
te'e ruiñe quëani achojën ba'ijë'ën.

16

1 Mësacuabi yë'ëre jo'cani senjoma'iñe caguë, ja'an cocare
mësacuani yihuoguë quëahuë.
2 Mësacua yua yë'ë bainreba sëani, yua bacua jubëanna
ñë'cajënna, mësacuani saoni senjoñë. Yurera bacua gu'aye
yo'ojairënbi ti'anji. Riusu yo'ore conjën ba'iñu cajën, mësacuani
huani senjo ëaye yo'oyë.
3 Yë'ë, yë'ë Taita, yëquënani gare huesëcua sëani, ja'nca yo'oni
jëhuajën ba'iyë bacua.
4 Yureca, ja'nca mësacuani quëani achohuë yë'ë. Bacua
gu'aye yo'ojairënbi ti'anguëna, bacua gu'aye yo'oyete ëñani,
yë'ë güina'ru quëase'ere ro'tajë'ën.

Lo que hace el Espíritu Santo

Yurera, ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë. Mësacua yë'ë
naconi ba'icuare sëani, ja'anrë mësacuani quëamaë'ë yë'ë.
5 Yurera, yë'ë raosi'quëna go'iguëbi ja'an cocare mësacuani
quëahuë yë'ë. Go'iguëna, mësacuabi ¿Jarona saiguë'ne më'ë?
yë'ëni senma'iñë.
6 Ja'an cocare mësacuani quëaguëna, mësacua yua recoñoa ai
sa'ntijën ai oiyë.
7 Oicuareta'an, yë'ë yua mësacuani te'e ruiñe coca quëaguëbi
gare saiguëna, ai re'oye ba'iji mësacuare. Saima'itoca, Riusu
Espíritubi mësacuani yihuoguë conguë raima'iji. Saiguëca
baguëte mësacuana raoyë yë'ë.
8 Raoguëna, baguëbi rani si'a bain gu'a jucha, bacua re'oye
yo'oye caraye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'anre bainni ëñoni
masi güeseji.
9 Yë'ëni recoyo ro'taye güecua sëani, bacua gu'a juchare ëñoni
masi güeseji.
10 Yë'ë yua se'e ëñoma'iguëbi yë'ë Taitana go'iguë sëani,
re'oye ba'iyete bainni ëñoni masi güeseji baguë.

11 Zupai huati ro gu'a bain ëjaguë bënni senjosi'quë
ba'ija'guë sëani, Riusu bënni senjoja'ñete bainni ëñoni masi
güeseji Riusu Espíritu.
12 Yuta mësacuani coca yihuoguë quëaye ai caraguëna, yë'ëbi
mësacuani yure quëama'iñë, mësacua te'e ruiñe achajairën yuta
ti'anma'iguë sëani.
13 Riusu Espíritu rairën ti'anguëna, baguëbi yua Riusu te'e
ruiñe ba'i cocare mësacuani caraye beoye ëñoni masi güeseji.
14 Ja'nca quëani achoguë, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ai ba'iye
ai ëñoji baguë. Bainbi yë'ëni gugurini rëanni bojoja'bë caguë
ëñoji. Yë'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseji
baguë.
15 Yë'ë Taita ba'iye'ru güinareba'ru ba'iyë yë'ë'ga. Ja'nca sëani,
Riusu Espíritubi yë'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi
güeseye, ja'anre mësacuani quëahuë yë'ë.

La tristeza se cambiará en alegría

16 Yureca, rëño ñëserë ba'iguëna, mësacuabi yë'ëre ëñañe
beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ini, ja'nrëbi se'e rëño ñëserë ba'iguëna,
yë'ëre se'e ëñañë, quëabi Jesús.
17 Quëaguëna, baguëre conjën ba'icua yequëcuabi sa'ñeña
coca senni achahuë:
—¿Baguë queaca ro'taguë, ja'an cocare quëaguë'ne? Rëño
ñëserë ba'iguëna, yë'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nrëbi se'e rëño
ñëserë ba'iguëna, yë'ëre se'e ëñañë, caji baguë. Cani, Yë'ë
Taitana go'iguë sëani, ja'an case'ere'ga quëabi.
18 Rëño ñëserë caguëna, maibi baguë cocare ro huesë ëaye
achayë, sa'ñeña senni achahuë.
19 Senni achajënna, Jesusbi bacua cocare masiguë, baguëni
senni achaye yëyete masiguë baji'i. Ja'nca sëani, Jesusbi
bacuani coca senni achabi:
—Yë'ëbi coca caguë: Rëño ñëserë ba'iguëna, yë'ëre ëñañe
beoye ba'iyë. Ja'nrëbi, se'e rëño ñëserë ba'iguëna yë'ëre se'e
ëñañe, ja'an cocare caguëna, mësacuabi ro huesë ëaye achajën,
¿ja'anre sa'ñeña senni achaye mësacua?
20 Yureca, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë:
Mësacuabi ai oijën ai sa'ntireba sa'ntijënna, gu'a bain si'acuabi
bojora bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua yua
sa'nti hua'na ba'icuabi yuara ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë.
21 Romigobi zinre të'ya rai bi'ragona, ai ba'iye ai ja'sina
ju'ingobi sa'nti hua'go se'ga ba'igo, bago të'ya rairën ti'anse'e
sëani. Ja'nrëbi të'ya rani tëjini, bago zinni ëñani ai bojoreba
bojogo. Bago sa'ntise'ere ro'tama'igo bojogo.
22 Güina'ru, mësacuabi yureña ai sa'nti hua'na ba'iyë. Ja'nca
ba'icuata'an, yë'ëbi se'e mësacuani ëñaguë raiguëna, mësacuabi

recoñoa ai bojoreba bojoja'cua'ë. Ja'nca bojojënna, yequëcuabi
mësacuani se'e sa'nti güeseye gare porema'iñë.
23 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua si'aye te'e ruiñe masijën,
yua yë'ëni coca senni achaye beoye ba'ija'cua'ë. Ganreba
mësacuani yihuoguë quëayë yë'ë. Mësacuabi yë'ëni si'a re-
coyo ro'tajën, Taita Riusuni baguë bayete sentoca, mësacuani
caraye beoye insireba insise'e ba'ija'guë'bi.
24 Yure tëca mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ë bayete
gare señe beoye ba'icua'ë. Yureca, yë'ë bayete Taita Riusuni
senjë'ën. Ja'nca sentoca, mësacuabi ai ta'yejeiye coreba cojën,
ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 Yureca, mësacuani coca yihuoguë, ye'yo coca se'gabi
quëahuë yë'ë. Ja'nca quëaguë, mësacuani Taita Riusu ba'iyete
ai ruiñe quëajairën ti'anji. Mësacuani ye'yo cocabi se'e quëaye
beoye ba'iyë.
26 Ja'anrën ti'anguëna, mësacua yëye'ru senni achaguëna,
yë'ëbi Taita Riusuni mësacuare sencaiye beoye ba'iyë.
27 Taita Riusubi mësacuani, yë'ëni ai yëjën ba'icua sëani,
mësacuani ai yëguë ba'iji. Mësacuabi yua yë'ë Taita raosi'quë
ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, yë'ëni ai yëjën ba'iyë.
28 Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, bainna ëñaguë raisi'quë'ë
yë'ë. Ja'nca raisi'quëbi yuara bainre jo'cani, yë'ë Taitana
go'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.
29 Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:
—Yurera më'ëbi yëquënani ro ye'yo cocabi quëama'iñë. Te'e
ruiñe ba'i cocabi quëaguëna, achayë yëquëna.
30 Më'ëbi yua si'aye te'e ruiñe masiguëna, yëquënabi ro huesë
ëaye beoye achayë. Ja'nca masiguëna, yëquënabi më'ëre, Riusu
Raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tayë, cahuë.
31 Cajënna, Jesusbi sehuobi:
—¿Mësacuabi yë'ë ba'iyete si'a recoyo ro'taye caye?
32 Yurera ba'iguëna, yequëcuabi saoni senjojënna, mësacua
si'a jubëbi yë'ëre jo'cani senjoni, mësacua huë'eñana gare
go'iyë. Ja'nca go'ijën, yë'ëre te'e hua'guëre jo'cani senjoñë
mësacua. Ja'nca jo'cani senjocuata'an, yë'ë yua te'e hua'guë
beoyë, yë'ë Taitabi coñe sëani.
33 Yureca, mësacuabi yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, recoyo bojo
huanoñe ba'ijë'ën caguë, ja'an cocare mësacuani quëahuë yë'ë.
Mësacuabi ën yijare ba'ijënna, zupaire concuabi mësacuani ai
je'o baja'cua'ë. Ja'nca bacuata'an, mësacua yua recoñoa bojoye
se'gare re'huani ba'ijë'ën. Yë'ëbi zupaire concuare ënseye
poreguë sëani, recoyo bojoye se'ga ba'ijë'ën, yihuoguë quëabi
Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

1 Ja'nca yihuoguë quëani tëjini, Jesusbi mëiñe ëñani, Riusuni
ujaguë ca bi'rabi:
—Taita, yureca më'ë casirën ti'anbi. Ja'nca ti'anguëna, yë'ë
ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñojë'ën. Ëñoguëna, yë'ë'ga më'ë
ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñoñë.
2 Më'ëbi yë'ëre si'a bain Ëjaguëre re'huaguëna, yë'ëbi më'ë
cuencueni raosi'cuare bani, bacuare si'arën huajëreba
huajëcuare re'huayë yë'ë.
3 Më'ëbi te'e ruiñereba ba'iguë'ë. Yequë riusu beoji. Yë'ë'ga
Jesucristo hue'eguëbi më'ë raosi'quëreba ba'iguë'ë. Ja'nca
ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijënna, maini si'a recoyo ro'tacuani
si'arën huajëreba huajëcua ba'iyë.
4 Yë'ëbi ën yijana rani, më'ë yo'o case'ere yo'oni tëjihuë.
Ja'nca yo'oguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñohuë yë'ë.
5 Ja'nca ëñosi'quëbi më'ëna go'iyë yë'ë. Go'iguëna, yë'ëre më'ë
naconi ta'yejeiye Ëjaguëre se'e re'huani, yë'ëre bajë'ën. Ën yija
re'huani jo'casirën, quë'rë ja'anrë ëjaguë ba'ise'e'ru se'e yë'ëre
re'huani bajë'ën, Taita.
6 Yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete më'ë bainreba cuencueni
raosi'cuani ëñohuë yë'ë. Më'ëbi si'a bainre ëñani, më'ë bain-
reba se'gani tëani bani, yë'ëna raoni jo'caguëna, më'ë bainreba
sëani, yë'ëbi bacuani bani, më'ë cocarebare bacuani te'e ruiñe
quëani achohuë yë'ë. Quëani achoguëna, bacuabi achani si'a
recoyo ro'tahuë.
7 Ja'nca recoyo ro'tajën, yë'ë cocarebare achajën, si'aye më'ë
cocareba ba'iye masijën, Te'e ruiñe caji Riusu cajën ba'iyë.
8 Yë'ëbi më'ë coca quëani achose'ere bacuani te'e ruiñe cani
achoguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, yë'ë yua më'ë raosi'quë
ba'iyete te'e ruiñe masini, ja'anre te'e ruiñe recoyo ro'tahuë.
9 Ja'nca sëani, bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujaguë ba'iyë
yë'ë. Si'a bainre ro'tama'iñë yë'ë. Bacua se'gare më'ë bain-
reba ba'ijënna, yë'ëna raosi'cuare sëani, bacuare ro'taguë,
më'ëni ujayë, Taita.
10 Më'ë bainrebare yë'ëna raoguëna, yë'ëbi bacuani bani
bojoguëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tajënna,
bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete re'oye
cajën ba'ija'cua'ë.
11 Yureca, yë'ëbi ën yijana se'e bëama'iñë. Bacua se'ga
bëayë. Bëajënna, yë'ëbi më'ëna go'iyë. Go'iguëna, më'ë yua
jucha beoguë, më'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, bacuani conguë
ba'ijë'ën, Taita. Bacuare yë'ëna raoni jo'caguë, yua mai recoyo
te'e zi'inni ba'iye'ru bacua, bacuare'ga recoyo te'e zi'inni
ba'icuare re'huajë'ën.

12 Yë'ëbi bacua naconi ba'iguë, më'ë raosi'cuare sëani,
më'ëbi ta'yejeiye yo'oni conguëna, bacuare conni re'huani
bahuë yë'ë. Ja'nca conni baguëna, gu'a juchana bonëñe
beoye baë'ë. Te'eguë se'ga, gu'a juchana bonëni huesëja'guë,
ja'anguë se'gabi gu'a juchana tonni huesëjaji'i. Më'ë cocareba
toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye caguë, më'ë cuencueni
jo'case'e'ru güina'ru baji'i baguëre.

13 Yureca, më'ëna go'iyë yë'ë. Ja'nca go'iye ro'taguë, bacua
yua yë'ë recoyo bojoye'ru güina'ru caraye beoye bojoreba
bojoja'bë caguë, yë'ë coca yure ujaguë cayë yë'ë.

14 Yua më'ë cocarebare bacuani quëani achoni jo'cahuë
yë'ë. Ro bain ba'iye'ru tin ba'icua sëani, ro bain ba'icuabi
bacuani je'o bayë. Yë'ë yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iguëna,
bacua'ga güina'ru ba'iyë.

15 Bacua ba'iyete ro'taguë, më'ëni ujayë yë'ë. Ro bain
ba'irubi quëñoni bajë'ën senma'iñë yë'ë. Zupai huatibi
bacuani coquema'ija'guë caguë, bacuani ëñaguë conguë
ba'ijë'ën. Ja'anre ujaguë señë yë'ë, Taita.

16 Bacuabi yua ro bain ba'iye'ru tin ba'iyë. Yë'ë yua ro bain
ba'iye'ru tin ba'iguëna, bacua'ga güina'ru ba'iyë.

17 Te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani bajë'ën. Më'ë
cocareba yua te'e ruiñe ba'i coca sëani, ja'anbi bacuare te'e
ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huani bajë'ën.

18 Më'ë yua yë'ëre bainna raoguëna, yë'ëbi güina'ru bacuare
bainna saohuë yë'ë.

19 Bacua yua më'ë cuencueni ëñose'e'ru më'ë yo'ore sani
te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga më'ë cuencuese'e'ru
junni tonguë saiyë, Taita.

20 Yureca, bacuare ujaguëna, yequëcuabi bacua cocare
achani yë'ëni si'a recoyo ro'tajënna, ja'ancuare'ga ujaguë
ba'iyë yë'ë.

21 Si'a jubëbi recoyo te'e ro'tajën ba'ija'bë caguë ujayë yë'ë.
Më'ë yua yë'ë naconi te'e recoyo ba'iguëna, yë'ë'ga më'ë na-
coni te'e recoyo ba'iyë. Bacua'ga güina'ru mai naconi te'e re-
coyo ba'ija'bë caguë ujayë, Taita. Ja'nca te'e recoyo ba'ijënna,
si'a bainbi ëñani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iyete si'a recoyo
ro'taja'bë caguë ujayë yë'ë.

22 Më'ëbi yua më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'caguëna,
yë'ë'ga më'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuana jo'cahuë. Mai
ba'iye'ru recoyo te'e ba'ija'bë caguë, ja'nca jo'cahuë yë'ë.

23 Yë'ë yua bacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, më'ëbi yë'ë
naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, bacua yua mai te'e
ruiñe ba'iye'ru recoyo te'e ba'ija'bë cayë. Ja'nca ba'ijënna, si'a
bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iye,
ja'anre masija'bë cayë. Më'ë yua yë'ëni ai yëguë, bacuare'ga

güina'ru ai yëguë ba'iyë më'ë. Si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani, ja'anre masija'bë cayë.

24 Taita, ru'rureba ba'isirën, ën yijare yuta re'huama'irën, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'cahuë më'ë. Ja'nca jo'caguëna, yë'ëbi më'ëni ëñere señë: Bacua'ga yë'ë go'ija'runa saiye señë. Sani, yë'ë ta'yejeiye ba'iye, më'ë jo'case'ere ëñani masija'bë cayë.

25 Yë'ë Taita, më'ë se'gabi recoyo re'oye ro'tani conguëna, më'ë ba'iyete masini bojoyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë ba'iye, më'ë raosi'quë ba'iye, ja'anre masini bojoyë. Ro ba'icuaca më'ë ba'iyete huesëcua'ë.

26 Më'ëbi yë'ëni ai yëguëna, më'ë bain cuencuesi'cuabi güina'ru yequëcuani ai yëjën ba'ija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuani ëñohuë yë'ë. Ja'nca ëñoguë, bacuani quë'rë se'e eñoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, ujaguë cani tonbi Jesús.

18

Arrestan a Jesús

1 Ja'nca ujani tonni, baguëre conjën ba'icua naconi huëni, Cedrón casi yorobëte je'enni, jo'ya re'ohuëna ti'anni, baguëre concua naconi bëahuë.

2 Ja'an bëani ba'irute masibi Judas, Jesusre insini senjosi'quë hue'eguë. Jesús yua baguëre concua naconi bëani coca caguë ba'isiru sëani,

3 Judasbi masini, pairi ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana sani, soldado jubë, bacua coñete senji'i. Senguëna, baguëni coñe saohuë. Saojënna, majahuëan, sunqui cabëan toa zëinse'e, guerra hua cabëan, ja'anre inni, Judas naconi sani, Jesús ba'iruna ti'anhuë.

4 Ti'anjënna, Jesusbi bacua preso zeanja'ñete masiguë, bacuana tëhuoni senni achabi:

—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.

5 Senni achaguëna, bacuabi sehuohuë:

—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.

Senhuojënna:

—Yë'ë'ë, quëabi.

Quëaguëna, Judas hue'eguë, Jesusre insini senjoguëbi bacua naconi tinja nëcaguë ëñabi.

6 Nëcaguë ëñaguëna, Jesusbi, "Yë'ë'ë" caguëna, bacuabi yo'jena go'iye taën'ë.

7 Tantena, Jesús yua bacuani se'e senni achabi:

—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.

Senni achaguëna,

—Jesús Nazarenoni cu'ejën raë'ë, sehuohuë.

8 Sehuojënna, Jesusbi cabi:

—Yë'ë'ë. Mësacua cu'eguë'ë, cahuë yë'ë. Yë'ëni cu'ejën raitoca, yë'ë bain concuare zeanma'ijë'ën. Bacuabi quëñëja'bë cayë, cabi.

9 Jesús coca ja'anrë case'e: “Më'ë bain yë'ëna raosi'cua, bacua gare huesoye beoye re'huani bahuë” ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, Bacuabi quëñëja'bë cabi.

10 Caguëna, ja'nrëbi, Simón Pedro yua guerra hua hua'tire baguëbi yua ja'an hua'tibi rutani, pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëni huani, baguë jëja ganjorote cue'reni tonbi. Malco hue'ebi ba yo'o conguë.

11 Cue'reni tonguëna, Jesusbi Pedroni cabi:

—Yo'oma'ijë'ën. Më'ë hua'tire hua'ti aya corohuëna jëojë'ën. Yë'ë Taitabi cuencueni guanseguëna, baguë yo'ore ai yo'oguë saiye bayë yë'ë, cabi.

Jesús ante Anás

12 Ja'nrëbi, soldado jubë, bacua ëjaguë, judío ëja bain naconi, bacuabi Jesusre preso zeanni, guënameanbi huenhuë.

13 Huenni, ru'ru baguëte Anás hue'eguëna sani ëñohuë. Anás yua Caifás huaguë ba'iguëna, Caifás yua ja'an tëcahuë pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë baji'i.

14 Caifás yua judío ëjacuani yihuoguë: “Te'eguë se'gabi bain ro'ire junni huesëtoca, quë'rë re'oye ba'iye ba'iji” ja'anre ja'anrë yihuosi'quë baji'i baguë.

Pedro niega conocer a Jesús

15 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi, yua yequë Jesusre conguë naconi, Jesusre be'tebi. Be'teguëna, ba yequë conguë yua pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë Caifasre masiguëbi, Caifás huë'ena cacabi. Jesusre be'teguë cacaguë,

16 Pedrote, hue'se ca'nco nëcaguëna, jo'cabi. Ja'nca jo'cani, Caifasbi ba yequë conguëte masiguë sëani, ba yequë conguëbi anto sa'ro cuirago naconi coca cani, anto sa'rore anconi, Pedroni caca güesebi.

17 Caca güeseguëna, anto sa'ro cuirago, ba huë'e yo'o congobi Pedroni cago:

—¿Më'ë yua ba bainguë Jesús, baguëte consi'quëma'iguë? senni achago.

Senni achagona, Pedrobi:

—Bañë, sehuobi.

18 Yureca, ai sësëguëna, ba huë'e yo'o concua, soldado ëjacua naconi, bacuabi neo tëcabi toare zëonni, të'ijeiye nëcajën cuin'ë. Pedro'ga bacua naconi te'e toa cunji'i.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

19 Ja'nrëbi, Jesusre pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iruna nëcojënna, pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi baguëni coca senni

achabi. Baguëre concua ba'iye, baguë coca ye'yoye, ja'anre
senni achaguëna,
20 Jesús sehuobi:
—Si'a bainbi yë'ë coca ye'yoyete achani masija'bë caguë,
bain ñë'ca huë'eña, Riusu huë'e judío bain ñë'cani ye'yo coca
achajën ba'iruan, ja'anruanna sani, yë'ë cocare ye'yoguë
baë'ë yë'ë. Gare yahueye beoye te'e ruiñe ye'yoguë baë'ë yë'ë.
21 Ja'nca sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni ja'an coca
senni achaye'ne? Yë'ë achasi'cuana sani, bacuani senni
achajë'ën. Bacuabi yë'ë coca ye'yose'ere masiyë, sehuoguë
cabi.
22 Ja'nca caguëna, soldado ëjaguë Jesús ca'ncore nëcaguëbi
yua baguë ëntë abëbi Jesús ziana cueni, baguëni bëinguë cabi:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, pairi quë'rë ta'yejeiye ëjaguëni
ja'an cocabi sehuoguë'ne? cabi.
23 Caguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë yua gu'a cocabi sehuotoca, ¿gue gu'a cocare caye'ne
yë'ë? Re'o cocabi sehuotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëni
cueguë'ne? sehuoguë cabi.
24 Caguëna, Anasbi Jesusre preso huensi'quëre ta'yejeiye
ëjaguë Caifasna saobi.

Pedro niega otra vez a Jesús

25 Ja'ansirënbi, Pedro yua hue'se ca'ncore cuinguë
nëcaguëna, yequëcuabi baguëni senni achahuë:
—¿Më'ë yua ba bainguë consi'quëma'iguë? senni achahuë.
Senni achajënna, Pedrobi ëñama'iñe caguë:
—Bañë, sehuobi.
26 Sehuoguëna, yequë pairi ta'yejeiye ëjaguëre yo'o conguëbi
coca cabi. Pedro yua yequë bainguë ganjoro cue'reni
tonsi'quë, ja'anguë yua ënquë te'e ba'isi'quë baji'i. Ja'nca
ba'iguëbi Pedroni coca cabi:
—Më'ë yua Jesús naconi jo'ya re'ohuëte baë'ë. Ja'nca
ba'iguëna, më'ëni ëñahuë yë'ë, cabi.
27 Caguëna, Pedrobi se'e Bañë sehuobi. Ja'nca sehuoguëna,
ja'ansirën curabi yuji'i.

Jesús ante Pilato

28 Ja'nrëbi, Jesusre zeanni, zijeirën ba'iguëna, Caifás huë'ebi
bain ta'yejeiye ëjaguë huë'ena sahuë. Bacua yua judío bain
sëani, Gu'ana pa'roma'iñu cajën, bain ta'yejeiye ëjaguëna ca-
camaë'ë. Bacua pascua aonre aiñe yëcuabi gu'ana pa'roye
poremaë'ë.
29 Ja'nca sëani, bain ta'yejeiye ëjaguë, Pilato hue'eguëbi
bacuana etani, coca senni achabi:
—¿Ënquë gue juchare yo'oguëna, mësacua caye'ne? senni
achabi.

30 Senni achaguëna, sehuohuë:

—Gu'aye yo'osi'quë ba'ima'itoca, baguëte më'ëna insima'ire'ahuë yëquëna, sehuohuë.

31 Sehuojënna, Pilato cabi:

—Mësacua se'gabi baguëte sani, mësacua ira bain coca toyani jo'case'e caye'ru, baguëni si'nsejë'ën, cabi.

Caguëna, judío bainbi cahuë:

—Yëquëna ira bain coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Bainni huani senjoma'ijë'ën caguëna, baguëni te'e ruiñe si'nseñe porema'iñë yëquëna, cahuë.

32 Ja'nca cahuë. Jesús coca ja'anrë caguë ba'ise'e, baguë crusu sa'cahuëna junni huesëja'ye, ja'an coca case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguëna, ja'nca cahuë bacua.

33 Cajënna, Pilatobi baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusre choni, baguëni coca senni achabi:

—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

34 Senni achaguëna, Jesusbi sehuobi:

—¿Më'ë se'gabi ja'anre ro'tani yë'ëni senni achaguë? ¿yequëcuabi ja'anre më'ëni quëare? sehuoguë senni achabi.

35 Senni achaguëna, Pilatobi sehuobi:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an senni achaguë'ne? Yë'ë yua judío bainguë ba'ima'iñë. Më'ë bain, judío bain pairi ëjacuabi më'ëre preso zeanni, yë'ëna rani nëcohuë. ¿Më'ë gue gu'aye yo'osi'quëguë'ne? senni achabi.

36 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë yua ta'yejeiye ëjaguëta'an, ën yija bainre guansema'iñë yë'ë. Ja'nca guanseguë ba'itoca, yë'ëre concuabi yure guerra huajën, judío bain yë'ëre preso zeañe ënsejën ba'ire'ahuë. Yequë jobo Ëjaguë sëani, yë'ëre concuabi guerra huama'iñë, sehuoguë quëabi.

37 Quëaguëna, Pilatobi senni achabi:

—Ja'nca ba'itoca, ¿më'ë yua bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ja'nca ba'iyë yë'ë. Ja'anna të'ya raisi'quë baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i cocare quëani achoguë raisi'quë'ë ën yijana. Te'e ruiñe ba'iye ye'yeye yëcua, si'acuabi yë'ë cocare achayë, sehuoguë quëabi.

38 Quëaguëna, Pilatobi:

—¿Te'e ruiñe ba'iyete queaca masiye'ne? senni achabi.

Jesús es sentenciado a muerte

Ja'nca senni achani ja'nrëbi, se'e judío bainna etani, bacuani cabi:

—Baguë yua gu'aye yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre.

39 Ja'nca ba'iguëna, mësacua ira bain senni achajën
ba'ise'e'ru yure tëcahuë'ga güina'ru yo'oye ro'tayë yë'ë.
Mësacua pascua umuguseña sëani, ¿mësacua jaro bainguë
preso zeansi'quëre etoye señe'ne? ¿Ënquë, mësacua ta'yejeiye
ëjaguëte etoye yëye? senni achaguë cabi.
40 Caguëna, bacuabi yua si'a jëja cani achojën baë'ë:
—¡Bañë! ¡Yequë, Barrabás hue'eguë, ja'anguëni etojë'ën!
güijën cahuë.
Ja'an Barrabás hue'eguë yua bainre huani jian huati baji'i.

19

1 Ja'nca cajënna, Pilatobi Jesusre sani, baguëte ga'ni
za'zabobi si'nseye guansebi.
2 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi miu ma ga'huare baguëte tëonni,
baguë sinjobëna tëohuë. Ja'nrëbi, bajacu can ëjaguë canre inni,
baguëna sayani,
3 ja'nrëbi, baguëna ñë'ca rani jayajën cahuë:
—¡Ai zoe ba'irën huajëni ba'ijë'ën, judío bain ta'yejeiye
ëjaguë! cahuë.
Ja'nca cajën, bacua ëntë abëanbi baguëna cuehuë.
4 Ja'nrëbi, Pilato yua se'e etani, judío bainni cabi:
—Ëñajë'ën. Baguëte mësacuani ëñoguë rahuë. Gu'aye
yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre. Ja'anre achani masijë'ën,
cabi.
5 Caguëna, Jesús yua miu ma ga'hua, bajacu can, ja'anre
sayasi'quëbi etani nëcabi. Etani nëcaguëna, Pilatobi bacuani
quëabi:
—Yureca ëñajë'ën. Bainguëbi nëcaji, quëabi.
6 Quëaguëna, pairi ëjacua, soldado ëjacua, bacuabi ëñani, si'a
jëja achoye cahuë:
—¡Crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! ¡Crusu sa'cahuëna
quenni reojë'ën! güijën cahuë.
Cajënna, Pilatobi cabi:
—Mësacua se'gabi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën.
Gu'aye yo'osi'quë ba'iye gare huanoma'iji yë'ëre, cabi.
7 Caguëna, judío bainbi sehuohuë:
—Riusu guanseni jo'case'ere ëñato, Riusuni jayajën cacuare
huani senjojë'ën guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca sëani, baguë
yua Riusu Zin ba'iye caguëna, baguëni huani senjoñe bayë,
sehuohuë.
8 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi achani, quë'rë ai huaji yëguë
baji'i.
9 Ja'nrëbi, baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusni se'e senni
achabi:
—¿Më'ë jarobi raquë'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, Jesusbi ro caye beoye nëcabi.

10 Nëcaguëna, Pilato cabi:

—¿Më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? Yë'ë yua bain ëjaguë sëani, më'ëni etoye poreyë yë'ë. Më'ëni crusu sa'cahuëna quenni reoye'ga poreyë yë'ë. ¿Ja'anre masima'iguë më'ë? cabi.

11 Caguëna, Jesús sehuobi:

—Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi më'ëre bain ëjaguëre re'huama'itoca, yë'ëre guanseye gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre preso zeanni më'ëna insisi'quë, ja'anguëbi quë'rë ai ba'iye jucha baji, sehuobi.

12 Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesusre etoye coca caguë baji'i. Ba'iguëna, judío bainbi si'a jëja güihuë:

—¡Baguëte etotoca, më'ë ta'yejeiye ëjaguëbi bëinji! ¡Bain ta'yejeiye ëjaguë casi'quë sëani, romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gu'aye casi'quë ba'iji! güijën cahuë.

13 Ja'nca cajënna, Pilatobi achani, Jesusre huë'ebi etoni, bainni baguëte ëñobi. Ëñoni ja'nrëbi, baguë jëja ñu'i seihuë, gata pë'npësiru, hebreo cocabi Gabata casiru, ja'anruna bëani, Justicia yo'oza caguë baji'i.

14 Ja'an umuguse yua judío bain pascua aon ain umuguse ja'anrë ba'i umuguse ba'iguëna, ja'an aonre re'huaye bahuë. Mëñera së'irën ba'iguëna, Pilatobi judío bainni cabi:

—¡Yureca, mësacua ta'yejeiye ëjaguëte ëñajë'ën! cabi.

15 Caguëna, bacuabi si'a jëja güihuë:

—¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëni huani senjojë'ën! ¡Baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni senjojë'ën! güijën cahuë.

Cajënna, Pilatobi coca senni achabi:

—Mësacua ta'yejeiye ëjaguëte sëani, ¿baguëni crusu sa'cahuëna reoye caye? senni achabi.

Senni achaguëna, pairi ëjacuabi sehuohuë:

—Yëquëna ta'yejeiye ëjaguë beoji baguë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguë se'gabi yëquëna ëjaguëreba ba'iji, sehuohuë.

16 Ja'nca sehuojënna, Pilatobi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoye soldado hua'nana insibi. Insiguëna, Jesusre sahuë.

Jesús es crucificado

17 Ja'nca sajën, crusu sa'cahuëna reoru, sinjo gu'an casiru, hebreo cocabi Gólgota casiru, ja'anruna Jesusre sahuë. Baguë crusu sa'cahuëte baguëni cuan güesehuë.

18 Sani ti'anni, baguëte crusu sa'cahuëna reohuë. Yequëcuare'ga, samucuare baguë naconi te'e reohuë. Te'eguëte baguë jëja ca'ncona reohuë. Te'eguëte baguë ari ca'ncona reohuë. Baguëte yua bacua joborana reohuë.

19 Reojënna, Pilatobi baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, “Jesús
Nazareno, judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi baji'i” ja'anre toyani,
Jesús crusuna sëoye guansebi.
20 Sëoye guanseguëna, judío bain ai ba'i jubëbi ja'an coca
toyani sëose'ere ëñahuë, huë'e jobo cueñe ba'iruna reosi'quëre
sëani. Hebreo coca, latín coca, griego coca, ja'an cocabi toyani
sëose'e baji'i.
21 Ba'iguëna, ja'nrëbi, judío bain pairi ëjacuabi Pilatona sani,
baguëni coca cahuë:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, “Judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi
ba'iji” toyaguë'ne? Ja'anre tënoni, “Judío bain ta'yejeiye
ëjaguëguëña” ja'anre toyani sëojë'ën, cahuë.
22 Cajënna, Pilatobi sehuobi:
—Bañë. Yë'ë coca toyani sëose'ere gare tënoñe beoye ba'iyë
yë'ë, sehuobi.
23 Ja'nrëbi, soldado hua'nabi baguëte quenni reojën, baguë
cañare inni bahuë. Gajese'gacua sëani, ga soldado hua'guëbi
te'e canre babi. Jesús ju'i can se'gabi jëhuabi. Ta'nësiruan
beoguë, ëmëje'en ca'ncobi yijacua ca'nco tëca, si'a can yua te'e
jai can ganosi can baji'i.
24 Ja'nca ba'iguëna, soldado hua'nabi sa'ñeña cahuë:
—Ën canre ye'rema'iñu. Te'eguë se'gabi baja'guë cajën, Gata
toyasira'carëanre senjoni ëñani, can coja'guëte masiñu, cahuë.
Ja'nca yo'ojënna, Riusu coca toyani jo'case'e: “Yë'ë cañate
sa'ñeña huo'huejën, gata toyasira'carëanre senjoni ëñajën co-
huë” ja'an coca toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i. Ja'nca
yo'ohuë ba soldado hua'na.
25 Yureca, romi hua'nabi Jesús reosirute ëñajën nëcahuë.
Jesús pë'cago, yeco bago yo'jego, yeco María'ga hue'ego Cleofas
rënjo, yeco María Magdalena, ja'an hue'ecuabi ëñajën nëcahuë.
26 Ja'nca nëcajënna, Jesusbi baguë pë'cagoni ëñani, ja'nrëbi
baguëre conguë ai yësi'quëre'ga ëñani, baguë yua baguë
pë'cagoni cabi:
—Mamá, yë'ë conguëte sani, më'ë zinrebare baguëte
re'huani bajë'ën, cabi.
27 Cani ja'nrëbi, baguëre conguëni cabi:
—Yë'ë pë'cagote sani, më'ë pë'cagore bagote re'huani bajë'ën,
cabi.
Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, ba conguëbi Jesús pë'cagote baguë
huë'ena sani, baguë pë'cagore re'huani bani cuiraguë baji'i.

Muerte de Jesús

28 Ja'nrëbi, Jesús yua baguë yo'o yo'oni tëjise'ere masiguë,
Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë caguë, ñaca
cani achobi:
—Oco ëaji, cani achobi.

29 Cani achoguëna, vino jo'cha sënje jo'cha ba'iguëna, baru
ba'icuabi sayabëbi inni, tëcabëna jëoni, sënje jo'cha ro'rohuëna
ayani, baguë yi'obona mëani rurahuë.
30 Rurajënna, Jesusbi uncuni, ja'nrëbi ñaca cani achobi:
—Yua yë'ë yo'o yo'oni tëjise'e ba'iji.
Cani achoni, ja'nrëbi, baguë sinjobëte meñe reani junni
tonbi.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

31 Junni tonguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrë
ba'i umuguse ba'iguëna, judío bainbi ju'insi'cua ga'nihuëanre
crusu sa'cahuëanna jo'caye güehuë. Yo'o yo'oma'i umuguse
yua ai ta'yejeiye ba'i umuguse sëani, ja'nca jo'caye güejën,
Pilatona sani, ba reosi'cua guëoñare hua'huani, bacuare sani
tañe sen'ë.
32 Ja'nca senni achajënna, soldado hua'nabi sani, Jesús na-
coni reosi'cua, bacua guëoñare ru'ru cueni jë'yehuë.
33 Cueni jë'yeni ja'nrëbi, Jesusre ëñani, yua ju'insi'quëre sëani,
baguë guëoñare cueni jë'yemaë'ë.
34 Cueni je'yema'ijënna, te'e soldado hua'guëbi Jesús corib-
ana baguë cuain perebëbi totabi. Totaguëna, ja'ansirën zie,
oco, ja'anbi etabi.
35 Etaguëna, yë'ë yua ën cocare toyaguëbi ja'anre ëñahuë.
Ja'anre ëñasi'quëbi masini, yua te'e ruiñe quëaye se'ga ba'iyë.
Mësacuabi achani, Jesusni si'a recoyo ro'tajë'ën caguë, ja'anre
ëñani, te'e ruiñe toyani jo'cahuë yë'ë.
36 Riusu coca toyani jo'case'e: "Baguë gu'anre gare cueni
jë'yeye beoye ba'ija'cua'ë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru
güina'ru ba'ija'guë caguë, ja'nca baji'i.
37 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yequë quë'ro'ga ñaca
caji: "Bacua totasi'quëni ëñaja'cua'ë" toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús es sepultado

38 Ja'nrëbi, Jesusbi junni huesëguëna, yequë Jesusre conguë,
José hue'eguë, Arimatea huë'e jobo bainguë, ja'anguë yua
judío ëja bainni huaji yëguë, Jesusni yahue conguë se'ga
baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte sani
tañe senji'i. Senguëna, Pilatobi Jaë'ë cabi. Caguëna, Jesús
ga'nihuëte inni sabi.
39 Saguëna, Nicodemo hue'eguë, ñamibi Jesusni ëñaguë
saisi'quë, ja'anguëbi Joséni conbi. Ja'nca conguë, ma'ña,
mirra, áloes, ja'an ma'ña ja'mese'e, treinta kilo ba'iyete inni
rabi.
40 Raguëna, bacuabi Jesús ga'nihuëte ba ma'ña naconi
yu'yujën, canbi ganoni tunahuë. Judío bainbi ja'nca bainre
re'huani tañë.

41 Ja'nrëbi, jo'ya re'ohuë yua baguë crusu reosiru cueñe
baji'i. Ja'anruna ëñato, bain tan goje yurera gata të'ntëbana
te'ntose'e baji'i. Yuta bain tanma'i goje baji'i.
42 Ja'nca cueñe ba'iguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse
yuara ti'añe sëani, ja'an gojena ayani ta'pini tanhuë.

20

La resurrección de Jesús

1 Ja'nrëbi, semana ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, María
Magdalenabi ñata ñamibi huëni, Jesús tansiruna saco'ë. Yuta
zijei re'oto se'ga baji'i. Sani ëñato, yua gata ta'pisibë yua tansi
gojebi otani saose'e baji'i.
2 Ja'nca ba'iguëna, bagobi huë'huëni saco'ë. Simón Pedro,
yequë Jesusre conguë ai yësi'quë, bacua ba'iruna huë'huëni
quëajaco'ë:
—Yequëcuabi mai Ëjaguë tansi gojere otani baguëte samate.
Sarena, bacua sasirute huesëyë mai, quëago.
3 Quëagona, Pedro yua ba yequë conguë naconi, bacuabi ba
tansi goje tëca ëñajën saë'ë.
4 Jëja huë'huëjën saë'ë. Ja'nca saijënna, ba yequë conguëbi
Pedro'ru quë'rë jëja huë'huëni, tan gojena ru'ru ti'anbi.
5 Ti'anni ja'nrëbi, rëanni, sa'nahuëna ëñato, Jesús can ganoni
tunase'ebi unji'i. Ja'anre ëñaguë, sa'nahuëna cacamaji'i.
6 Ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguë yo'jena ti'an rani, tansi
gojena cacabi. Cacani ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi
unji'i.
7 Baguë sinjo ba'isi can'ga yequë can naconi baji'i. Ja'an can
se'gabi re'oye re'huase'e ba'iguë, yua ca'ncorëte unji'i.
8 Ja'nca ba'iguëna, ba yequë conguë ru'ru ti'ansi'quëbi tan
gojena cacani, ja'anre ëñani, Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo
ro'tabi.
9 Riusu coca toyani jo'case'e, Jesús go'ya raija'ye, ja'an co-
care yuta huesëjën, yurera Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo
ro'tahuë.
10 Ja'nrëbi, ja'anre ëñani tëjini, bacua huë'ena goë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

11 Go'ijënna, María Magdalenabi tansi goje hue'se ca'ncore
ëcago oco'ë. Ja'nca oigobi rëanni, tansi goje sa'nahuëna ëñato,
12 anje sanhuë samucua, pojei caña ju'icuabi yua Jesús
ga'nihuë uinsirute ñuë'ë. Yequëbi guëoña ba'isirute ñuji'i.
Yequëbi sinjobë ba'isirute ñuji'i.
13 Ja'nca ñu'icuabi Maríani:
—¿Më'ë guere oigo'ne? senni achahuë.
Senni achajënna, sehuogo:

—Yequëcuabi yë'ë Ëjaguëte sarena, baguë sasirute huesëyë yë'ë, sehuogo.
14 Sehuoni, ja'nrëbi bonëni ëñato, Jesusbi nëcabi. Nëcaguëna, baguëte huesëgo.
15 Huesëgona, Jesús yua bagoni senni achabi:
—¿Më'ë guere oigo'ne? ¿Neni cu'ego'ne? senni achabi.
Senni achaguëna, bago yua jo'ya re'ohuë cuiraguë ba'iyete ro'tago, baguëni sehuogo:
—Më'ëbi baguë ga'nihuëte yequëruna sani jo'catoca, baguë jo'casirute quëajë'ën. Baguëte injaza, cago sehuogo.
16 Sehuogona, ja'nrëbi, Jesusbi:
—¡María! cabi.
Caguëna, bago yua bonëni, hebreo cocabi baguëni:
—¡Rabuni! cago. Bain cocabi, Ye'yoguë, cago.
17 Cagona, Jesús cabi:
—Yë'ëre su'ncama'ijë'ën. Yuta yë'ë Taitare mëni go'imaë'ë yë'ë. Yë'ë bainrebana sani, ñaca quëajë'ën: Yë'ë Taita Riusu yua mësacua Taita Riusu ba'iguëna, baguëna se'e go'iye bayë. Ja'anre bacuani quëajaijë'ën, cabi.
18 Caguëna, María Magdalenabi Jesusre conjën ba'icuana sani, "Mai Ëjaguëni ëñahuë yë'ë" cago quëago. Baguë coca case'ere bacuani quëago.

Jesús se aparece a los discípulos

19 Ja'nrëbi, ja'an umuguse semana ja'anrë umugusebi na'iguëna, Jesusre concuabi, judío ëja bainni huaji yëcua sëani, bacua huë'ere ñë'cani, anto sa'roña ta'pini baë'ë. Ba'ijënna, Jesusbi bacua jobona joë ba'irubi eta rani nëcabi. Nëcani cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.
20 Ja'nca saludani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë coriba, ja'anre bacuani ëñobi. Ëñoguëna, bacua Ëjaguë ba'iyete ëñani, ai bojohuë.
21 Bojojënna, Jesusbi se'e cabi:
—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, güina'ru mësacuare cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cabi.
22 Ja'nca cani ja'nrëbi, bacuani sëconi saoguë cabi:
—Mësacua yua Riusu Espíritute coni bajë'ën.
23 Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjotoca, mësacua yua bacua juchare huanë yeye cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha beoyë. Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjoma'itoca, mësacuabi yua bacua juchare huanë yema'iñe cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha bayë, caguë quëani saji'i.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Yureca, Jesusre conguë Tomás hue'eguë, yequë mami Te'e
Jubë Hua'guë casi'quë baji'i, yequë naconi jubë të'ya raisi'quë
ës̈ani. Ja'anguës̈bi, Jesús eta raisirës̈n, bacua naconi beobi.
25 Beoguës̈na, Jesusre concuabi jë'te baguës̈ni:
—Mai Ës̈jaguës̈ni yua ës̈ñahuë yës̈quës̈na, quës̈ahuë.
Quës̈ajës̈nna, baguë sehuobi:
—Baguë go'ya raise'ere ro'tama'iñë yë'ë. Ru'ru baguë ës̈ntë
saraña quensiruanre ës̈ñaza. Baguë ës̈ntë saraña quensiruan,
baguë coriba totasiru, ja'anre pa'roye porenica, baguë go'ya
raise'ere ro'tayë yë'ë. Pa'roye poremanica, ro'tama'iñë yë'ë,
caguë sehuobi.
26 Ja'nrës̈bi, ocho umuguseña ba'iguës̈na, Jesusre concua yua
Tomás naconi ba huë'ere ñë'casi'cua ba'ijës̈nna, anto sa'roña yua
ta'pise'e baji'i. Ja'nrës̈bi, Jesús yua bacua jobona eta rani nës̈cani:
—Mës̈sacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ës̈n, saludaguë cabi.
27 Cani ja'nrës̈bi, Tomasni cabi:
—Yë'ë ës̈ntë sarañare ës̈ñajë'ës̈n. Më'ë ës̈ntë sara mës̈oñoare
mi'nani, më'ë mës̈oñobi yë'ë ës̈ntë sarañare pa'rojë'ës̈n. Ja'nrës̈bi,
më'ë ës̈ntë sara mës̈oñoare mi'nani, yë'ë coriba totasi gojena
sa'nsuni ës̈ñajë'ës̈n. Se'e ro'tama'iñe beoye ba'ijë'ës̈n. Yë'ës̈ni si'a
recoyo ro'tajë'ës̈n.
28 Caguës̈na, Tomasbi baguës̈ni ës̈ñani cabi:
—Yë'ë Ës̈jaguë, yë'ë Riusureba ba'iyë më'ë, caguë quës̈abi.
29 Quës̈aguës̈na, Jesús cabi:
—Më'ë yua yë'ës̈ni ës̈ñani, yë'ës̈ni si'a recoyo ro'tahuë.
Yequës̈cua yë'ës̈re ës̈ñama'icuata'an, yë'ës̈ni si'a recoyo ro'tajës̈n,
yua ai ta'yejeiye recoyo bojojës̈n ba'ija'cua'ë, cabi.

El porqué de este libro

30 Yureca, Jesús yua baguës̈re concua naconi ba'iguë, ai
ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni ës̈ñobi. Si'aye ës̈n pës̈bës̈na toyani jo'caye
carabi.
31 Ës̈n pës̈bë toyase'e se'gare mës̈sacuana jo'cahuë yë'ë. Mës̈sacua
yua Jesús, ba Cristo ba'iye, Riusu Zin Raosi'quës̈reba ba'iye,
ja'anre recoyo ro'tajë'ës̈n caguë, ës̈n pës̈bës̈te toyani jo'cahuë.
Baguës̈bi conguës̈na, huajës̈reba huajës̈jës̈n ba'ijës̈n ba'ijë'ës̈n cajës̈n,
Jesusni si'a recoyo ro'tajë'ës̈n.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

1 Ja'nrës̈bi jë'te, Jesusre concuabi Tiberio zitara yës̈ruhuate
ba'ijës̈nna, Jesusbi bacuani ñaca'ru ës̈ñobi.
2 Simón Pedro, yequë Tomás, Te'e Ju Hua'guë casi'quë,
yequë Nataniel, Caná huë'e jobo Galilea yija huë'e jobo
bainguë, yequës̈cua Zebedeo mamacua, yequës̈cua samucua,
ja'ancua yua ñë'cani baë'ë.

3 Ba'ijënna, Simón Pedrobi:
—Hua'ire yojaza, cabi.
Caguëna, ba yequëcuabi:
—Yëquëna'ga më'ë naconi te'e saiyë, cahuë.
Ja'nrëbi, yogubi cacani sani, hua'ire yojën ñatajaicuata'an, hua'i tinjama'icua baë'ë.
4 Ja'nrëbi, ñata bi'raguëna, Jesusbi zitara yëruhuate
ëcaguëna, baguëre concuabi baguëte huesëhuë.
5 Huesëjënna, bacuani caguë senni achabi:
—Mami sanhuë, ¿mësacua hua'i yore? senni achabi.
Senni achaguëna:
—Banhuë, sehuohuë.
6 Sehuojënna, bacuani cabi:
—Mësacua huanterëte jëja ca'ncona senjojë'ën. Ja'nca senjotoca, hua'i yoyë, cabi.
Caguëna, ja'nca senjohuë. Senjoni ja'nrëbi, ai ba'iye ai hua'i yojën, huanterë rëquëguëna mëañe poremaë'ë.
7 Ja'nrëbi, Jesusre conguë ai yësi'quëbi Pedroni:
—Mai Ëjaguëbi querë ba'iji, cabi.
Ja'nca caguëna, Simón Pedrobi achani, baguë caña yo'o yo'oguë rutase'ere besa sayani, zitarana chani, yëruhuana yi'huaguë saji'i.
8 Saiguëna, ba yequë concuabi yogute ba'ijën, ba huanterë hua'i bu'isirëte rërëni sani je'ë. Zitara yëruhua yua so'o ba'imaji'i. Cien metro ba'iye cueñe'ru baji'i.
9 Jeni, ja'nrëbi ëñato, toa yua neo tëca zëinse'e baji'i. Zëinse'e ba'iguëna, ziaya hua'i hua'guë te'eguë, aonbëan naconi, ja'anbi boguëna, ëñahuë.
10 Ëñajënna, Jesús cabi:
—Ba hua'i yose'e, samu hua'nare injaijë'ën. Boni aiñu, cabi.
11 Caguëna, Simón Pedrobi yoguna cacani, huanterëte zeanni, yëruhuana rërëni mëabi. Mëani, ai ba'iye ai ziaya hua'i, jaina ba'ijënna, huanterëte ai bu'iguëna, cuencueni ëñato, ciento cincuenta y tres baë'ë. Ai ba'iye ai ba'icuata'an, huanterëbi ye'remaji'i.
12 Ja'nrëbi, Jesusbi:
—Raijë'ën. Desayunote aiñu, cabi.
Caguëna, bacuabi yua baguë ba'iyete senni achaye huaji yëhuë. Mai Ëjaguë ba'iyete masihuë.
13 Ja'nrëbi, Jesús yua ba aonbëan bose'ere inni, bacuana huo'hueni insibi. Ziaya hua'ire'ga güina'ru inni insibi.
14 Ja'nca bacuani ëñobi Jesús. Baguë go'ya raisirënbi bacuani ëñoguë, yureca baguë samute viaje eta rani ëñobi.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Ja'nrëbi, desayunote anni tëjihuë. Tëjini, Jesús yua Simón
Pedroni senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, më'ëbi ëñere ai yëguë, ¿yë'ëni
quë'rë yëguë? senni achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Aito, Ëjaguë. Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë
më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, oveja zin hua'nani aon cuiraye'ru, yë'ë
bainni yë'ë cocarebare ye'yoguë ba'ijë'ën, cabi.
16 Cani ja'nrëbi, baguëni samu ba'iye senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni
achabi.
Senni achaguëna, sehuobi:
—Aito, Ëjaguë, Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë
më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani
cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën,
cabi.
17 Cani ja'nrëbi, baguëni samute ba'iye senni achabi:
—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni
achabi.
Ja'nca samute ba'iye senni achaguë, "¿yë'ëni ai yëguë më'ë?"
senni achaguëna, Pedrobi sa'nti hua'guë runni, baguëni se-
huobi:
—Ëjaguë, më'ëbi si'aye masiguë sëani, yë'ë yëguë ba'iyete
masiyë më'ë, sehuobi.
Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:
—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani
cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën.
18 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Më'ë bonsëguë
ba'isirënbi më'ëbi më'ë cañate sayani, më'ë yësiruanna saiguë
ba'nhuë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi ira hua'guë ruinguëna,
yequëbi më'ë ëntë saraña mi'nañe guanseni, më'ë cañate
më'ëna sayani, më'ë yëma'iruna më'ëre saja'guë'bi, cabi.
19 Ja'nca caguë, Pedro junni huesëja'yete quëani achobi
Cristo. Riusu ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguë, ja'nca
junni huesëja'guë'bi. Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Pedroni:
—Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raijë'ën, cabi.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Caguëna, Pedrobi bonëni ëñato, ba conguë Jesús ai
yësi'quëbi be'teguë raji'i. Ja'an raiguëbi yua pascua aon ain-
sirënbi Jesús ca'ncore te'e ñu'isi'quë baji'i. "Ëjaguë, ¿gueguëbi
më'ëre insini senjoja'guë'ne?" ja'anre senni achasi'quë baji'i.

21 Ja'an ba'iguëbi raiguëna, Pedrobi baguëte ëñani, Jesusni
senni achabi:
—Ëjaguë, ¿ja'anguë ba'iyete më'ë guere caguë'ne? senni
achabi:
22 Senni achaguëna, Jesús sehuobi:
—Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta
ëaye beoye ba'ijë'ën. Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raiye ro'taguë
yo'ojë'ën, cabi.
23 Ja'nca caguëna, ja'nrëbi, Jesusre conjën ba'i jubëbi, Ja'an
conguëbi junni huesëma'ija'guë'bi, sa'ñeña cani achohuë. Jesús
yua baguë junni huesëma'ija'ñete camaji'i. "Yë'ë in rai umu-
guse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën"
ja'an se'gare cani jo'cabi Jesús.
24 Ja'an conguë yua yë'ë'ë. Yë'ë yua ën pëbë toyase'ere
ëñasi'quë sëani, mësacuani toyani jo'cahuë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i
coca se'gare toyani jo'cahuë yë'ë. Ja'anre masiyë mai.
25 Jesusbi yeque yo'o ai ba'iye yo'oni ëñoguëna, ën pëbëna
toyaye carabi. Si'ayete toyani jo'catoca, ja'an uti pëbëan
toyani jo'case'e ai ba'iye sëani, ën yijana jo'caye ti'anma'iji,
ro'tayë yë'ë.

Riusu ta'yejeiye yo'o conjën ba'isi'cua, Bacua yo'ojën ba'ise'e

La promesa del Espíritu Santo

1 Yë'ë bainguë Teófilo, yë'ë ja'anrë toyani saose'e, Jesucristo
ën yija ba'iguë yo'ose'e beoru toyani jo'caguë, më'ëni quëahuë
yë'ë. Baguë yo'oguë ba'ise'e, baguë coca ye'yoni jo'case'e,
si'aye,
2 baguë guënamë re'oto go'isirën tëca yo'oni jo'case'e më'ëre
quëani jo'cahuë yë'ë, ëjaguë. Ja'nca yo'oni jo'casi'quëbi yuta
go'ima'iguë, ru'ru baguëre ta'yejeiye yo'ore concuani cuen-
cueni jo'caguëña. Cuencueni jo'caguë, Riusu Espíritubi masi
güeseguëna, bacuani yihuo coca quëani jo'caguëña, bacua
yo'ojën ba'ija'ye'te.
3 Quëani jo'cani, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani, bacuani
se'e ëñoguëña. Ëñoni, cuarenta umuguseña bacua naconi
te'e ba'iguë, baguë huajë rani ba'iyete bacuani te'e ruiñe
masi güeseguë, Riusu ta'yejeiye ba'i jobore bacuani quëaguë
baquëña.
4 Ja'nca ba'iguëbi baguëre ta'yejeiye yo'o concuani si'a jëja
yihuoguë quëani jo'caguë baquëña:
—Mësacua yua Jerusalén huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ë
Taita Riusu cani jo'case'e'ru ba'ija'ye tëca ëjojën ba'ijë'ën.
Yë'ë'ga mësacuani cani jo'cahuë.
5 Juanbi bainre oco naconi bautizaguë ba'isi'quëta'an, Riusu
mame bautizaja'yeta'an te'e jëana ba'ija'guë'bi mësacuare.
Yureña ba'i umuguseñabi Riusu Espíritubi mësacuana gaje
meni baja'guë'bi, quëani jo'caguëña Jesucristo.

Jesús asciende al cielo

6 Cani jo'caguëna, ja'nrëbi ba hua'nabi baguë naconi te'e
ba'ijën, baguëni senni achareña:
—Ëjaguë, Israel bain ba'i yija tëani quëñose'e, ¿ja'an yijare
bacuana go'ya güeseye ro'taguë më'ë, yureña? senni achareña.
7 Senni achajënna, sehuoguëña baguë:
—Mai Taita Riusu yo'oja'yete mësacuani gare masi
güesema'iji. Baguë se'gabi baguë yo'oja'rënre masiji.
8 Baguë Espírituca mësacuana gaje meni baguëna, mësacuabi
ai ta'yejeiyereba yo'oye poreja'cua'ë. Ja'nca porecuabi yë'ë
ba'iyete si'a bainni te'e ruiñe quëani achoja'cua'ë. Ru'ru,
Jerusalén bain, ja'nrëbi Judea yija bain, Samaria yija bain,
ja'nrëbi si'a ën yija re'oto bain so'o ba'icuani yë'ë junni tonni

go'ya raise'ere te'e ruiñe quëani achojën ba'ija'cua'ë mësacua,
sehuoguëña Jesucristo.
9 Sehuoni tëjini, bacuabi ëñajënna, guënamë re'otona
huahua mëiguë, pico re'otona huesëguëna, ba hua'nabi gue
ro'taye beoye ëñareña.
10 Ja'nca mëiñe ëñajën nëcajënna, yequëcua, samucua, pojei
canre ju'icuabi bacuana ti'an rani,
11 bacuani senni achareña:
—Mësacua Galilea yija bain, ¿guere ro'tajën guënamë re'otona
ro mëiñe ëñajën nëcaye'ne? Ja'an mëni saisi'quë, Jesús
hue'eguëbi baguë sani huesëse'e'ru güina'ru se'e gaje meni
raija'guë'bi. Mësacua yure ëñase'e'ru baguëni se'e ëñaja'cua'ë,
quëani, ja'nrëbi sateña.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

12 Satena, ja'nrëbi, Cristore concuabi yua Olivo casi cubëte
ba'ijën, Jerusalén huë'e jobona te'e jëana goteña. Cueñe
ba'iruna go'ijën, yo'o yo'oma'i umuguse ganiñe poreye'ru, te'e
kilómetro ba'iye ganini ti'anreña.
13 Ti'anni, bacua ba'i huë'ena cacani, ëmëje'en ba'i sono-
huëna mëni bateña. Ja'nca ba'icuabi ñaca hue'ecua bateña:
Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé,
Mateo, Alfeo mamaquë Santiago, Simón hue'eguë cananista
jubë ba'iguë, Santiago bainguë Judas hue'eguë, ja'an hue'ecua
bateña.
14 Ja'ancua si'a jubëbi Riusuni ujañu cajën, Jesús yo'jecua,
Jesús pë'cago María, yequëcua romi hua'na, bacua naconi
ñë'cani, si'a umuguseña Riusuni ujajën bateña.
15 Ja'nca ujajën ñë'cajën, ja'an umuguseñabi Pedrobi baguë
bainre coca cani achoza caguë, ja'an jubë ciento veinte
ba'icua, bacua jobona nëcani, coca ca bi'raguëña:
16 —Yo'je sanhuë, Riusu Espíritubi cani jo'ca güeseguëna,
mai ira bainguë ba'isi'quë David hue'eguë ba'isi'quëbi toyani
jo'caguëna, yureña Riusu cocarebana toyani jo'case'e ba'iji.
Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tato, Riusubi yureñabi mai
jobona te'e ruiñe yo'o güesebi. Davidbi cani jo'caguëna,
17 mai jubë bainguë ba'isi'quë Judas hue'eguëbi güina'ru
yureña yo'obi. Yequëcuabi Jesusre preso zeanni bañu cajënna,
Judasbi Jesús ba'irute bacuare ëñoni conbi. Mai jubëre
ba'iguë, Jesusre yo'o conguë ba'isi'quëta'an, Jesusre je'o
bacuani ro yahue conbi.
18 Conguëna, ba hua'nabi baguëni ro'ijënna, baguë gu'a
curi naconi inni, yijare coni babi. Ja'nca coni baguëbi
huajë junni, baguë sinjobëna tonquëna, baguë guëtabëbi jue-
jueguëna, baguë guëta tu'u beoru runi tonni saji'i.

19 Ja'nca huajë junquëna, si'a Jerusalén bainbi achani, ba
yijare bacua cocabi Acéldama hue'yohuë. Zie yija hue'yosiru
baji'i.
20 Judas gu'aye yo'ose'ere quë'rë te'e ruiñe masiye yëtoca,
Salmo casi uti pëbëna ëñani masijë'ën. Ñaca caji:
Baguë huë'e yua bain senjosi huë'e'ru ruinja'guë.
Bain beo huë'e ba'ija'guë.
Se'e yequë quë'rona ëñani, ën cocare masijë'ën:
Yequëbi baguë yo'ore yo'oye cuencuesi'quë ba'ija'guë.
21 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Riusu coca toyani jo'case'e'ru
güina'ru yo'ona'a. Mai jubë ba'icuare cu'eto, si'a Jesucristo ën
yija ba'iguë ba'ise'ere ëñasi'cua ba'iyë.
22 Juan bautiza güesesirënbi guënamë re'otona mëni saisirën
tëca baguë naconi te'e conjën ba'isi'cuare sëani, te'eguëte
cuencueni, mai naconi te'e yo'o con güeseñu. Jesucristo go'ya
rani huahua mëise'ere ëñasi'quëre cuencueni, ja'an ëñase'ere
quëani achoja'guë cajën, mai jubë naconi te'e ba'i güeseñu,
cani tonguëña Pedro.
23 Cani tonguëna, ja'nrëbi si'a jubëre ëñani, samucuare cuen-
cueni ëcoreña. Te'eguë, José hue'eguë, yequë mami Barsabás
hue'eguë, Justo'ga hue'eguë, ja'anguëte cuencueni ëcoreña.
Yequëre'ga Matías hue'eguëre cuencueni ëcoreña.
24 Ja'nca cuencueni ëconi, Riusuni senni achareña:
—Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a bain recoyo ro'tayete masiguë
sëani, ëncua samucua, yëquëna cuencueni ëcosi'cuare ëñani,
¿Jaroguëni më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oye re'huani jo'caguë'ne?
25 Judas yo'ore jo'cani senjose'ere ro'taguë, ¿jaroguëni mame
re'huani jo'caja'guë'ne? Judasbi gu'aye yo'oni, baguë gu'a
jucha ro'ire junni tonni, baguë bënni senjoja'runa saosi'quë
sëani, yëquëna bain cuencueni ëcosi'cuare ëñani, te'eguëni
ja'an yo'ore yo'o güesejë'ën, Ëjaguë, cajën, Riusuni senni
achareña bacua.
26 Senni achani tëjini, ja'nrëbi yahueni toyasi gatagate uan-
reña. Uanni ëñato, Matías yua Riusu ta'yejeiye yo'o cuen-
cuesi'quë baquëña. Yequëcua oncecua naconi te'e zi'inni
baquëña.

2

La venida del Espíritu Santo

1 Ja'nrëbi Riusu jëja umuguse Pentecostés casi umuguse,
judío bain ru'ru tëasi aon umugusebi ti'anguëna, Riusu bain
si'acuabi te'eruna ñë'cani bateña.
2 Ba'ijënna, te'e jëana guënamë re'otobi ai jëja achoguëña.
Ai jëja tutu raye'ru achoni, bacua ñu'ijën ba'i huë'e beoru ai
achoreba achoguëña.

3 Ja'nca achoguëna, ba hua'nabi mëiñe ëñato, toa zemeñoa
ba'iye'ru huahua meni tonquëña. Ga bainguëna huo'hueni
te'e toa zemeño tuaguëña.
4 Tua mequëna, Riusu bain si'acua yua Riusu Espírituni
si'a recoyoreba bani, bojo hua'na re'huani, ja'nrëbi Riusu
Espíritubi ca güeseguëna, tin bain cocare ca bi'rareña.
5 Ja'ansi umuguseñabi judío bain, Riusuni ai yëjën bojocua,
si'a ën yija re'otobi raisi'cuabi yua Jerusalén huë'e jobona ti'an
raisi'cua bateña.
6 Ja'nca ba'icuabi Riusu bain tin coca cayete achani, ai jai
jubë bainbi ñë'cani, gue ro'taye beoye achareña. Ga bainguëbi
baguë cocare achani, Yë'ë cocare queaca masiye caye'ne
cajën, ai bojojën achareña.
7 Gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña bojojën, sa'ñeña ca
bi'rareña:
—Ja'an hua'na si'a hua'na ro Galilea bain ye'yema'isi'cua
sëani, ¿queaca yë'ë cocare caye poreye'ne?
8 Yë'ë yija bain coca ¿queaca caye masiye'ne bacua? sa'ñeña
senni achajën, gue ro'taye beoye nëcareña si'acua.
9 Ja'an bain achacuare ëñato, si'a hua'nabi tin yijañabi
raisi'cua bateña. Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea,
Capadocia, Ponto, Asia,
10 Frigia, Panfilia, Egipto, Cirene que ca'ncoña yijaruan,
Africa ba'iruan, ja'anruan bainbi raisi'cua bateña. Romabi
rani ba'icua'ga bateña. Yequëcuabi judío bainreba bateña.
Yequëcuabi tin yijañabi rani, judío bain ujayete ye'yesi'cua
bateña.
11 Yequëcua'ga Creta, Arabia, ja'an yijañabi raisi'cua ba'ijën,
ga bainguë baguë yija cocare achato, Riusu bainbi Riusu
ta'yejeiye ba'iyete cani achojën bateña.
12 Ja'nca cani achojënna, ja'an bain ñë'casi'cuabi gue ro'taye
beoye achajën, sa'ñeña senni achajën bateña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Queaca maire yo'oguë'ne Riusu? senni
achareña.
13 Senni achajënna, yequëcua'ga Jesucristore yo'o concuani
ëñajën, bacuare ro jayajën careña:
—Ro güebe neni, ro coca cayë bacua, careña.

Discurso de Pedro

14 Cajënna, Pedro yua Riusu ta'yejeiye yo'o concua oncecua
naconi ba'iguëbi nëcani, bainni si'a jëja coca ca bi'raguëña:
—Mësacua judío bain, si'a Jerusalén huë'e jobo ba'icua, yë'ëbi
coca caguëna, te'e ruiñe achajë'ën.
15 Ëncua yë'ë bain concuabi güebema'iñë. Ënsëguë yuta
zijeirën së'iguë sëani, mësacua yua huacha ro'tahuë.

16 Riusu yo'oja'yete cani jo'case'e'ru yureña maini yo'oni
jo'caji baguë. Riusu ira bainguë cuencuesi'quë Joel hue'eguëbi
toyani jo'caguëna, mësacua achani masijë'ën:
17 Ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, ën yo'ore yo'oja'guë'ë
yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë Espíritute si'a bainna gacho meni tonguëna, ai recoyo
bojojën ba'ija'cua'ë bacua.
Ja'nca bojojën, mësacua mamacua, ëmëcua, romi zincua,
si'acuabi yë'ë cocare masini cani achoja'cua'ë.
Mësacua bain bonsëcuabi Riusu guënamë toyare ëñani
masija'cua'ë.
Mësacua bain iracuabi Riusu ëo cainruna ëñani masija'cua'ë.
18 Ja'an umuguseñabi ti'anguëna, yë'ë Espíritute gacho meni,
yë'ë bain yë'ëre yo'o concuani tonni baja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca tonni baguëna, yë'ë ba'iyete bainna quëani achoja'cua'ë
bacua.
19 Ja'ansi umuguseñabi yë'ë yua ai ta'yejeiye yo'oni, guënamë
re'otona ëñoja'guë'ë.
Yija re'oto'ga ëñoja'guë'ë yë'ë.
Zie, toa, ai rëiye toa pico, ja'anre ëñoja'guë'ë yë'ë.
20 Ja'an umuguse Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse, Jesucristo
ti'an rai umuguse yuta ti'anma'iguëna, ënsëguëbi zijei
re'oto na'ini huesëja'guë'bi.
Ñañaguë'ga yua zie'ru majequë ruinja'guë'bi.
21 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi Riusu ba'i jobona ti'anni
si'arën ba'iye yënica, Jesucristo ta'yejeiye coñete te'e
ruiñe senreba senjë'ën, cani jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua Israel bain, yë'ëbi
yëhuo cocare mësacuani quëani achoguëna, te'e ruiñe achani
masijë'ën: Riusubi baguë Zin Jesucristore cuencueni,
mësacuana raoguëna, ai ta'yejeiyereba yo'oni mësacuani
ëñoguëna, mësacuabi ëñani, baguë ta'yejeiye ba'iyete masihuë.
23 Ja'nca masicuata'an, mësacua yua Riusu cuencueni
jo'case'e'ru yo'ojën, Jesucristore preso zeanni, gu'a bain na-
coni crusu sa'cahuëna te'e reoni, baguëni ro huani senjohuë.
24 Huani senjosi'quëreta'an, Riusubi ai ta'yejeiye Ëjaguë
sëani, baguëte go'ya rai güesebi. Mai ta'yejeiye Ëjaguëre sëani,
ju'insi'quëre gare jo'cani senjoñe poremaji'i.
25 Mai ira Ëjaguë ba'isi'quë David'ga Jesús ba'ija'yete toyani
jo'caguëña. Ën cocare toyani maina jo'caguëña:
Yë'ë ëjaguëbi yë'ë naconi te'e ba'iguëna, gare jo'caye beoye
baguëni ëñañe poreyë yë'ë.
Yë'ë yua ñañaja'runa to'inma'iñe caguë, yë'ë jëja ca'ncona
nëcani, yë'ëre baji.

26 Ja'nca sëani, yë'ë yua ai bojo recoyo re'huani baguëni ai
bojoreba bojoguë cani achoyë yë'ë.
Baguëbi yë'ëni masi güeseguëna, yë'ë junni tonja'rën
ti'anguëna, yë'ë ga'nihuëbi gare pu'ncaye beoye
ba'ija'guë'bi.
27 Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë sëani, yë'ë yua
më'ëre yo'o con hua'guë ba'iguëna, yë'ë ga'nihuëte gare
pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë'ë më'ë.
28 Yë'ë yua se'e go'ya raija'guëre sëani, më'ëbi yë'ëni ja'anre
masi güeseguëna, yë'ëbi më'ëni ëñani, ai ta'yejeiyereba
bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, toyani jo'caguëña David.
29 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, David coca toyani jo'case'ere
ro'tani ye'yejë'ën. Mai ira ëjaguë ba'isi'quë Davidbi ja'an
cocare toyani jo'cani, ja'nrëbi junni tonguëna, baguë bainbi
baguëte tanni jo'careña. Jo'carena, baguë ga'nihuëbi pu'ncani
carajaquëña. Baguë tansiru yuta mai naconi ba'iguëna, ëñani
masijë'ën.
30 Ja'nca pu'ncani huesësi'quëta'an, Riusu ta'yejeiye
yo'oja'yete quëaguë ba'nquëña. Riusubi ën cocare quëani
jo'caguëna, te'e ruiñe ro'taguëña baguë: Te'e ruiñereba
quëani jo'cayë yë'ë. Më'ë bainguë jë'te raija'guëre cuencueni
raoguëna, më'ë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë
ba'ija'guë'bi, quëani jo'caguëña Riusu, baguë Zin Jesucristore.
31 Ja'nca quëani jo'caguëna, mai ira ëjaguë ba'isi'quë
Davidbi achani, te'e ruiñe recoyo ro'tani, Cristo raija'yete
masiguëña. Masini, Cristo junni tonni go'ya raija'yete toyani
jo'caguëña. Yë'ë recoyote gare jo'cani senjoma'ija'guë caguë,
Yë'ë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye beoye ba'ija'guë caguë,
Jesucristo ba'ija'yete toyani jo'caguëña.
32 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi baguë Zin
raosi'quëre, ja'ansi'quëre go'ya rai güesebi. Go'ya rai
güeseguëna, yëquëna hua'nabi ëñasi'cua ba'iyë.
33 Ja'nca go'ya rai güeseni, baguë jëja ca'ncona mëani
baji. Ja'nca bani, baguë Espíritute baguëna jo'cani, baguë
ta'yejeiyereba conguëte re'huani baji. Riusu ru'ruña quëani
jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'obi. Ja'nca yo'oguëna, mësacua'ga
yure umuguse Riusu ta'yejeiye yo'ose'ere achani ëñahuë.
34 Ja'nca sëani, Davidbi guënamë re'otona go'ya rani
mëimaquëña. Baguëbi ën coca se'gare toyani jo'caguëña:
Riusubi yë'ë Ëjaguëni cabi:
"Yë'ë jëja ca'ncona bëani ba'ijë'ën,
35 më'ë je'o bacuani më'ë guëon na'mina ti'anni carajei güeseye
tëca" toyani jo'caguëña David.
36 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, Israel bain si'acuabi te'e
ruiñereba achani masijë'ën: Mësacuabi ja'an Jesucristorebare

crusu sa'cahuëna reoni, huani senjosi'cuata'an, Riusubi ta'yejeiyereba yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni, baguë ta'yejeiyereba conguëte re'huani, mai Ëjaguërebare maire ëñobi, cani achoguëña Pedro.

37 Cani achoguëna, bain hua'nabi achani, ai recoyo oijën, Pedroni, yequëcua Riusure ta'yejeiye yo'o concua, si'acuani senni achareña:

—Ja'yë sanhuë, ¿queaca yo'oja'cua'ne yëquëna? senni achareña.

38 Senni acharena, Pedrobi sehuoguëña:

—Mësacua yua Riusuna ti'anni quëajë'ën. Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru gare jo'cani, Yë'ë gu'a juchare gare se'e ro'tama'ijë'ën cajën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, ocona bautiza güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'onica, Riusubi baguë Espíritute mësacuana gacho meni ton güeseja'guë'bi.

39 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, mësacua, mësacua mamacua raija'cua, so'o yijañare ba'icua, si'acua baguë bain cuencuesi'cuani baguë Espíritute insini, si'acuani baguë bainre re'huani baja'guë'bi Riusu, sehuoguë quëaguëña Pedro.

40 Ja'nca quëani, se'e yeque cocare yihuoguë cani achoguëña:

—Ën yija bain gu'ayereba yo'ojën ba'icuabi gare huesëni carajeija'cua sëani, bacua jobobi gare quëñëni, Riusuni recoyo te'e zi'nzini, baguë bainreba ba'ijë'ën, cani achoguëña.

41 Ja'nca cani achoguëna, bain hua'nabi te'e ruiñe achani, baguë case'e'ru yo'o bi'rareña. Jesucristoni recoyo te'e zi'nzini ocona bautiza güesereña. Ja'nca yo'ojën, ja'ansi umuguse samute mil bainbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.

42 Ja'nca ro'tani, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ye'yojënna, te'e ruiñe achani, gare jo'caye beoye Riusu yëye'ru yo'ojën bateña. Si'a jubëbi sa'ñeña recoyo te'e zi'nzini, sa'ñeña bojojën, Riusuni te'e ujajën, Riusu naconi te'e zi'nzini aon huo'huejën, te'e ainjën bateña.

La vida de los primeros cristianos

43 Ja'nca ba'ijën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni jo'cajënna, bain hua'nabi te'e ruiñe ëñajën, ai ro'tajën, Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'oñu cajën yo'o bi'rareña.

44 Si'acua, Jesucristo naconi recoyo te'e zi'nzini ba'icuabi bacua bonsere inni, sa'ñeña huo'huejën, ro insijën bateña.

45 Bacua jubë ba'icua yequëcuabi ai bonsere bajën, bacua bonsere insini curi coni, Cristo bain bonse carajën ba'icuana ro insijën bateña.

46 Si'a umuguseña bacuabi Riusu uja huë'ena ñë'cani ujani,
ja'nrëbi jurëanbi bain huë'eñana ñë'cani, Riusu naconi te'e
aonre ainjën, Riusuni Surupa cajën, recoyo te'e bojoreba
bojojën bateña.
47 Riusuni cajën, Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë,
cajënna, si'a bainbi bacuani te'e ruiñe ëñajën bateña. Riusu
bainbi ja'nca ai bojojën ba'ijënna, Riusubi se'e yequë bainre
si'a umuguseña cuencueni, bacuani mame recoyo re'huani,
baguë bain jubëna ñë'ca güeseguë baquëña.

3

Un cojo es sanado

1 Ja'nrëbi, yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres ba'iye'ru
së'iguëna, Riusu bain ujajën ñë'cajairën sëani, Pedro, Juan,
bacuabi Riusu uja huë'ena mëi bi'rareña.
2 Mëi bi'rani ëñato, garasi güeoña baguëbi caca sarote tinja
ñuquëña. Ganiñe porema'i hua'guëre sëani, baguë bainbi si'a
umuguseña baguëre cuanni sani, Re'oyereba caca sa'rona
jo'careña. Jo'cajënna, ba hua'guëbi ga bain hua'na ti'anja'cuani
curi ma'carëte senguë ñuquëña.
3 Ja'nca ñu'i hua'guëbi Pedro, Juan, bacuani curi ma'carëte
senquëña.
4 Senguëna, bacuabi baguëni ëñareña. Ëñani, Pedrobi
baguëni caguëña:
—Yëquënani ëñajë'ën, caguëña.
5 Caguëna, ba hua'guëbi Curi ma'carëte coni baza caguë
ëñaguëña.
6 Ëñaguëna, Pedrobi caguëña:
—Yë'ë yua curi ma'carëte gare beo hua'guëta'an, yë'ë bayete
më'ëna insini jo'caye yëyë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Je-
sucristo, Nazareno bainguë ba'isi'quëbi yo'o güeseguëna, nëca
mëni ganijë'ën, caguë cayë yë'ë, caguëña.
7 Cani ja'nrëbi, baguë jëja ëntë sarare zeanni huëaguëna,
ba hua'guëbi jëja ba guëoñare re'huani, jëja jëo betogañare'ga
re'huani, nëca mëquëña.
8 Ja'nca nëca mëni, jëja cha'cani, ja'nrëbi te'e ruiñe gani
bi'raguëña. Gani bi'rani, bacua naconi Riusu uja huë'ena
cacani, Riusuni ai bojoreba bojoguë, baguë se'gabi cha'caguë
ganiguë baquëña.
9 Ja'nca ba'iguëna, si'a bain hua'nabi ëñani, Riusuni bo-
joreba bojojën careña.
10 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, ¿Gue'ne yureca?
sa'ñeña cajën, ba bainguëre masicuabi sañeña careña:

—Guëon garaguë ba'isi hua'guëbi Re'oyereba caca sa'rore ñu'iguë, curi so'corëanre senguë ba'isi'quëta'an, ¿queaca huajë raquë'ne? sa'ñeña senni achajën, quëquëjën ëñareña.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

11 Yureca guëon garaguë ba'isi'quëbi huajë rani bojoguë, Pedro, Juan, bacuani su'ncaguë zeanguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi bacua ba'iruna huë'huëjën rateña, huë'e tubëan ba'iru, Salomón casiru.

12 Ja'nca huë'huë raijënna, Pedrobi bainni ëñani, bacuani coca cani acho bi'raguëña:

—Mësacua Israel bain ¿queaca ro'tajën, ai yo'ojën ëñañe'ne? Yëquëna hua'na se'gabi guëon garasi'quëni huachomaë'ë. Yequërë mësacuabi ro'tajën, Riusu bainbi ta'yejeiye yo'oye masini huachomate, o Riusu bainbi Riusuni recoyo zi'nzini ba'ijën baguëni huachomate cajën, mëscua ai huacha ro'tacua'ë. Yëquëna hua'nabi ro bain sëani, yëquëna se'gabi ta'yejeiye yo'oye gare porema'icua'ë.

13 Riusu se'gabi ënquëni ta'yeyeiye yo'oni te'e ruiñe hua-chobi. Ja'an Riusu yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusureba'bi ba'iji. Mai ira bain ba'isi'cua, Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi mai Ëjaguë Riusuni ai recoyo bojojën bateña. Ja'an Riusubi baguë Zin Jesucristoni ai bojoguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguëna, mësacuabi baguëre ro preso zean güeseni, ëja bainna insihuë. Insini, Pilatobi etoye yëguëna, mësacuabi ai ënseye cahuë.

14 Gu'a bain hua'guëre etojë'ën cahuë. Ja'nca cani, Riusu raosi'quëre, maire re'oye yo'osi'quëre, Riusu ta'yejeiyereba cuencuesi'quëre, ja'anguëre roreba huani senjo güesehuë mësacua.

15 Maire huajëreba huajë güeseguëni ro jo'cani, baguëni huani senjo güesesi'cuata'an, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oni, baguëni go'ya rai güeseni babi. Ja'nca go'ya rai güeseguëna, yëquënabi ëñani masihuë.

16 Ja'nca ëñani masini, baguë ta'yejeiye ba'iyete si'a re-coyo ro'tani, ënquë guëoña garasi'quë'ga si'a recoyo ro'tani Cristoni recoyo zi'inguëna, Cristobi baguëni huachoni, huajë guëoña baguëre re'huabi, mësacua te'e bainguëre. Ja'nca sëani, mësacua ëñajë'ën. Ënquëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëna, Jesucristobi baguëni huachoreba huachobi.

17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua, mësacua ëja bain gu'aye yo'ose'ere cato, ro huesë ëaye yo'ojën, Jesucristoni huani senjo güesehuë mësacua. Ja'nca ro huesë ëaye yo'osi'cuata'an,

18 Riusu ru'rureba ro'taguë yo'oja'yete ro'tani masijë'ën. Baguë ira bain raosi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna,

mësacua ëñani masijë'ën: Riusu Raoja'guërebabi ai yo'oguë
ba'ija'guë'bi, toyani jo'cajënna, mësacua ëñani masijë'ën.
19 Ja'anre te'e ruiñe masinica, mësacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, Riusuni si'a recoyo te'e zi'nzini
bajë'ën. Ja'nca banica, Riusubi mësacua gu'a juchare gare
se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëbi mësacuare
mame recoyo ba'icuare re'huani, mësacuani bojoreba bojo
güeseja'guë'bi.
20 Baguë Zin Jesucristo, baguë ru'rureba raoja'ye
ro'tasi'quë, baguëre cuencueni, mësacuana raoguëna, mësacua
yua ai bojoreba bojocua ruinja'cua'ë.
21 Ja'nca bojo hua'na ruinja'cua ba'ijënna, yureca Riusu
cuencueja'rën ti'añe tëca Jesucristobi guënamë re'otore
ba'iguë ëjoji. Riusu ira bain raosi'cuabi ja'nca maina toyani
jo'careña.
22 Moises'ga mai ira bain ba'isi'cuani toyani jo'caguëna,
mësacua ëñani masijë'ën: "Mai Ëjaguë Riusubi mësacua bain
jë'te ba'ija'cuare ëñani, baguë cocare quëaguëte yo'je cuen-
cueni raoja'guë'bi. Yë'ëre cuencueni raose'e'ru baguëte
cuencueni raoja'guë'bi. Ja'nca raoguëna, baguëbi coca cani
achoguëna, mësacua te'e ruiñe achani, yo'ojën ba'ijë'ën.
23 Te'e ruiñe achani yo'omanica, Riusu bain ba'iye
gare porema'ija'cua'ë. Riusubi mësacuani gare carajei
güeseja'guë'bi" toyani jo'cabi Moisés.
24 Si'a Riusu ira bain raosi'cua, Samuel, yequëcua jë'te
raisi'cua'ga güina'ru toyani jo'cajën, Riusu cuencuesi'quërebabi
ti'an raija'guë'bi cajënna, yure umuguseña ti'an raisi'quë baji'i.
25 Riusubi ja'nca toyani jo'ca güeseguë, mësacua, baguë
bain ba'ija'cuana baguë cani jo'case'e'ru yo'oni jo'ca güeseye
ro'tabi. Mësacua ba'ija'yete ro'taguë, mai ira bain ba'isi'cua
naconi cani jo'caguë, Taita Abrahamni te'e ruiñe cani
jo'caguëña: "Më'ë yua yë'ë cocare si'a recoyo ro'taguëna, si'a
re'oto bain jubëanni bojo güeseja'guë'ë yë'ë" cani jo'caguëña
Riusu.
26 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yureña baguë Zinni go'ya rai
güeseni, mësacuana ru'ru raoni ëño güesebi. Mësacuani re'oye
yo'oni bojo güeseza caguë, baguë Zinre mësacuani ëñoguëna,
mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni,
baguëna ti'anni, recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën, caguë yi-
huoguëña Pedro.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

1 Pedro, Juan, bacuabi yuta bain hua'na naconi ja'nca cajën
yihuojënna, pairi ëja bain, Riusu huë'e ëjaguë, Saduceo bain,
ja'ancuabi ti'an rateña.
2 Jesucristo go'ya raise'ere quëani achojën ba'icuare sëani,
ja'ancuabi ti'an rani, bacuani bëinjën,
3 bacuani preso zeanni, na'i si'aye sëani, bacuare ya'o
huë'ena guaoni ta'pini, Miato tëca ba'ija'bë cajën goteña.
4 Ja'nca preso guaosi'cua ba'ijënna, bacua coca achasi'cua
ai jai jubëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña. Ja'nca recoyo
ro'tajën, ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil bain ba'iye'ru
bateña.
5 Ja'nrëbi yequë umuguse ñataguëna, si'a judío ëja bain,
Jerusalén huë'e jobo ba'icua, bain iracua, ira coca masiye
ye'yocua, ja'an si'acuabi ñë'ca rani, Pedro, Juan, bacuare coca
senni achañu cajën, bacua ñë'caruna ti'anreña.
6 Bacua pairi ta'yejeiye ëjaguë Anás hue'eguë, baguë te'e
bain hua'na Caifás, Juan, Alejandro, bacua'ga ti'anni bateña.
7 Ti'anni ba'icuabi guansejën, Pedro, Juan, ja'ancuare rani
mai joborana nëcojë'ën cani, ja'nrëbi rani nëcojënna, bacuani
coca senni achareña:
—¿Mësacua guere yo'ojën, ëjacua yo'oye'ru coca cani achojën
rate'ne? ¿Gue ëjaguëbi mësacua yo'oyete guanseguë'ne? cajën,
bacuani bëinjën senni achareña.
8 Senni acharena, Pedrobi, Riusu Espíritubi te'e ruiñe ca
güeseguëna, bacuani sehuo bi'raguëña:
—Mësacua Israel ëja bain, judío ira ëja bain, mësacua si'acua
achajë'ën.
9 Guëoña garasi'quë huajë raise'e, ja'an re'oye yo'ose'ere
yëquënani senni achatoca, mësacuani te'e ruiñe quëayë
yëquëna.
10 Ja'nca quëajënna, mësacua Israel bain si'acuabi achani
masijë'ën. Mësacua yua ënquë, guëoña garasi'quë huajë
raisi'quëre ëñajë'ën. Baguëbi Jesucristo ja'an Nazareno bain-
guëni si'a recoyo ro'taguëna, Jesucristobi baguëni te'e ruiñe
huajë rai güesebi. Ja'an Jesucristore ro'tajë'ën. Mësacuabi
baguëni huani senjo güesejënna, Riusubi ta'yejeiye yo'oni,
baguëni go'ya rai güesebi.
11 Ja'an Jesucristo yua mai ta'yejeiyereba Ëjaguë cuen-
cuesi'quëreta'an, mësacua Israel ëja bain, Riusu cocare te'e
ruiñe ye'yoye cuencuesi'cuabi baguëte ro gu'a güeni senjohuë.
Güeni senjosi'cuata'an, Riusu quë'rë ta'yejeiye Ëja bainguë
re'huasi'quë baji'i baguë.
12 Ja'nca re'huasi'quë sëani, baguë se'gabi bainre mame
re'huani bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere senjoni, bain
recoyo tënoñe poreji baguë. Yequëcua ja'nca tënoñe porecuare

cu'eto, gare beoyë. Jesucristo se'gabi maire mame recoyo
re'huani Riusu bainre re'huaye poreji, sehuoguë quëaguëña
Pedro.
13 Ja'nca quëaguë, gare huaji yëye beoye quëaguëna, judío ëja
bainbi gue ro'taye beoye achajën, Ja'an hua'nabi ai masiye
sehuoye poreyë careña. Ro uti ye'yema'isi'cuata'an, ¿queaca
ta'yejeiye masiye'ne bacua? sa'ñeña senni achareña. Jesu-
cristo bainreba cuencuesi'cua gare ba'iyë bacua careña.
14 Ja'nca cajën, gue ro'taye beoye ëñajën, guëoña garasi'quë
huajë raise'ere te'e ruiñe masijën, bacuani gu'aye caye gare
poremateña.
15 Ja'nrëbi sa'ñeña se'ga coca senni achajën ba'iñu cajën, ba
hua'nare hue'se ca'ncona eto güeseni,
16 bacua ba'ija'yete sa'ñeña coca senni acha bi'rareña:
—¿Mai hua'na queaca bacuani si'nseye'ne? Guëoña
garasi'quë huajë raise'ere gu'aye caye porema'iñë mai, Riusu
ta'yejeiguë huachose'e sëani.
17 Si'nseye porema'icuata'an, bacua coca yua si'a bain na-
coni jaijeima'ija'ñe cajën, ëncuani si'a jëja yihuoñu careña.
Mësacua yua Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete gare se'e quëani
achoma'ijë'ën guanseñu careña. Mësacuabi quëani achotoca,
ai jëja si'nseyë yëquëna cañu careña, sa'ñeña.
18 Ja'nca sa'ñeña senni achani tëjini, ba huana etosi'cuare
se'e choni, bacuani si'a jëja guansereña:
—Mësacua yua Jesucristo ba'iyete gare se'e quëani achoye
beoye ba'ijë'ën careña.
19 Carena, Pedro, Juan, bacuabi sehuoreña:
—Riusubi yëquënani ta'yejeiye guanseni jo'casi'quë
ba'iguëna, ¿queaca mësacua guanse cocare achani yo'oye
poreye'ne yëquëna? Mësacua se'ga ja'anre ro'tajë'ën.
20 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'e, yëquëna te'e ruiñe ëñani
masise'e, ja'anre gare jo'caye beoye quëani achoye bayë
yëquëna, sehuoreña bacua.
21 Ja'nca sehuorena, judío ëja bainbi ro si'nsejei cocare
cajën, bacuare etoni saoreña. Si'a bain hua'nabi ba bainguë
huajë raise'ere ëñani, Riusuni ai bojoreba bojojën cajënna, ëja
bainbi si'nse güeseye gare poremateña.
22 Guëoña garasi'quëni ëñani, quë'rë cuarenta tëcahuëan
baguëte masini, Pedro sanhuëni ro etoni saoreña.

Los creyentes piden confianza y valor

23 Etoni saorena, bacuabi ja'ansirën sani, bacua gaje con-
cuana ti'anni, ëja bain case'ere bacuani quëareña.
24 Quëani tëjijënna, si'a jubëbi te'e ujajën, Riusuni careña:
—Mai Ëjaguë Riusu, më'ëbi si'a ën yija re'oto, si'a guënamë
re'oto, si'ayete re'huani jo'cahuë më'ë.

25 Më'ë coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bain
hua'na. Më'ë Espíritubi mai ira bainguë ba'isi'quë Davidni
cani jo'ca güeseguëna, Davidbi maini toyani jo'caguëña:
Riusuni ro'tama'icuabi ¿guere yo'ojën, ro bëin coca cajën, ro
gu'aye yo'oye se'ga sa'ñeña ro'tajën ba'iye'ne?
26 Ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi huëni, je'o bajën,
si'acuabi ñë'cani, Riusuni gu'a güejën, baguë
Cristo raosi'quërebani gu'a güejën, baguë bainreba
cuencuesi'cuani gu'a güejën, ro yo'oyë bacua, toyani
jo'caguëña David.
27 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, më'ëbi yureña güina'ru
yo'o güesehuë, Ëjaguë. Herodes, Poncio Pilato, romano bain
hua'na, Israel bain hua'nabi ën huë'e jobore ñë'casi'cua ba'ijën,
më'ë Zin Jesucristo te'e ruiñe cuencueni raosi'quë, ja'anguëni
ai gu'aye yo'ohuë bacua.
28 Ja'nca gu'aye yo'ocuabi më'ë ru'rureba ro'tani yo'o
güesese'e se'gare yo'ohuë bacua.
29 Ja'nca yo'osi'cuabi yëquënani yureña gu'aye cajënna,
Ëjaguë achajë'ën. Achani, yëquëna hua'nani conjë'ën. Më'ëre
yo'o concuare sëani, gare huaji yëye beoye ba'i hua'nare
re'huani, më'ë cocareba te'e ruiñe quëani achocuare si'a jëja
re'huani yo'o güesejë'ën.
30 Më'ë Zin Jesucristoni te'e ruiñe masija'bë caguë, më'ë
ta'yejeiye yo'ore yo'oni, rau bacuare huachoni bainre
ëñojë'ën. Ja'an cocare Riusuni ujajën, te'e careña.
31 Cani tëjirena, bacua ñë'cani ba'i yijare ëñato, ai jëja
ñu'cueguë baquëña. Ñu'cueguë ba'iguëna, Riusu Espíritubi
ja'ansirën gaje meni, si'a baguë bain baru ba'icuani baguëña.
Ja'nca baguëna, bacuabi ai bojo recoyo re'huani, gare huaji
yëye beoye Riusu cocarebare quëani acho bi'rareña.

Todas las cosas eran de todos

32 Ja'nca quëani acho bi'rajënna, ai jai jubë bainbi Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tani, si'a jubëbi recoyo te'e zi'nzini,
sañeña te'e oireba oijën bojojën, bacua bonsere ëñajën, Yë'ë
bonse se'ga beoji cajën, sa'ñeña huo'huejën conjën bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi bainni
ai ta'yejeiye ye'yojën yihuojën bateña. Jesucristobi go'ya
raiguëna, te'e ruiñe ëñahuë yëquëna quëani achojënna, Riusubi
baguë bainrebani ai re'oye yo'oguë baquëña.
34 Ja'nca sa'ñeña bojojën, bonse carajën ba'icua gare beo-
reña. Bacua jubë ba'icua yijañare bacua, huë'eñare bacua,
ja'ancuabi yequëcuana insini, curire coni,

35 Riusure ta'yejeiye yo'o concuana ro insireña. Ro insijënna, bacuabi si'a ba jubë bain carajën ba'icuana huo'hueni insireña.
36 Bacua jubë bainguë José hue'eguëbi ja'nca yo'oguëña. Ja'an hua'guë yua levita bainguë ba'iguëbi Chipre jubobi raisi'quë ba'iguëna, Riusu ta'yejeiye yo'o concuabi baguë oireba oiguë conse'ere ëñani, baguëni Bernabé hue'yoreña, te'e ruiñe oiguë, bainre conguëre sëani.
37 Ja'anguëbi yijare bani, yequëcuana insini, curire coni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana ro insiguëña.

5

El pecado de Ananías y Safira

1 Yequëca Ananías hue'eguëbi, baguë rënjo Safira naconi yijare bani, ja'an yijare insini curi coreña.
2 Ja'nca coni, Jobo se'gare yahue re'huani bañu caguë, jobo ba'iyete Riusure ta'yejeiye yo'o concuana sani, Mai yija insisi curi si'ayete Riusuna ro insiyë yëquëna caguë jo'caguëna,
3 Pedrobi sehuoguëña:
—Ai gu'aye ro'taguë yo'ohuë më'ë, Ananías. Zupai huatibi më'ëni ro coquesi'quë sëani, Riusu Espírituni ai coqueguë cahuë më'ë. ¿Më'ë queaca ro'taguë, më'ë yijare insini, curire coni, jobo ba'iyete yahue re'huani bani, ja'nrëbi jobo ba'iyete Riusuna ro insini, Yë'ë curi cose'e si'ayete ro insiyë yë'ë coqueguë quëaguë'ne më'ë?
4 Më'ë yija sëani, më'ë se'gabi insini curi coni, më'ë yëse'e insiye porere'ahuë. Ja'nca poreguëbi ¿guere yo'oguë, ro coqueguë raguë'ne? Bainni ro coqueye ro'taguëta'an, Riusurebani ro coquehuë më'ë, caguë quëaguëña Pedro.
5 Quëaguëna, Ananíasbi achani, ja'ansirën huajë junni tanquëña. Junni tanni, yijana tanquëna, bain hua'nabi achani masini, ai huaji yëjën bateña.
6 Ja'nca junni tainguëna, bonsë hua'nabi ti'an rani, baguë ga'nihuëte canbi reani re'huani sani tanreña.
7 Ja'nrëbi samute hora ba'ini, Safirabi ti'anni, bago ënjë junni tanse'ere huesëgona,
8 Pedrobi bagoni senni achaguëña:
—Më'ë, më'ë ënjë, mësacua yija insini curi cose'e, ën curi ro insise'e ¿mësacua si'aye cose'e ba'iguë? Quëajë'ën yë'ëre, senni achaguëña Pedro.
Senni achaguëna, bagobi sehuogoña:
—Ja'an curi'ë. Si'aye'ë, sehuogoña.
9 Sehuogona, Pedrobi bëinguë caguëña:
—¿Mësacua guere yo'ojën, Riusu Espíritute ro coquejën care'ne? Yureca achajë'ën. Më'ë ënjëre tanjën saisi'cuabi

yuara raiyë. Ja'nca raijën, më'ëre'ga tanja'cua'ë, caguëña
Pedro.
10 Caguëna, ja'ansirën huajë junni, Pedro ca'ncona tancoña.
Tancona, bonsë hua'nabi cacani, ju'insi'coni ëñani, bagote
inni, sani, bago ënjë ca'ncona tanreña.
11 Ja'nca ju'insi'cua ba'ijënna, si'a Riusu bainbi masini, ai
huaji yëjën bateña.

Muchos milagros y señales

12 Ja'nrëbi, Riusubi conguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o con-
cuabi ai ta'yejeiye yo'oni ëñojën, bain gare ëñama'ise'ere yo'oni
ëñojën bateña. Ja'nca ba'icuabi, Bain hua'nani coca ye'yoñu
cajën, bacuani Riusu huë'ena ti'an güeseni, Salomón casi
tubëan ba'iruna ñë'coni Riusu cocare ye'yojën bateña.
13 Ba'ijënna, yequë bainbi so'orëbi ëñajën, bacua jubëna
zi'nziye huaji yëjën ba'icuata'an, Riusu bainni ai ruiñe ëñajën
bateña.
14 Yequëcua'ga ai jai jubëbi mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën,
ëmëcua'ga, romicua'ga, Cristo bain runteña.
15 Yequëcua'ga bacua ju'in hua'nare cuanni sani, Pedrobi
ti'anni huachoja'guë cajën, bacua camana uanni, huë'e jobo
sai ma'ana jo'cani ëjoreña. Yequërë Pedrobi bacua uin-
ruanbi ro saitoca, baguë hue'eguë se'gabi bacuana pa'rotoca,
huajëja'bë cajën ëjoreña.
16 Yequëcua'ga tin huë'e joboña cueñe ba'iruanbi ti'an raijën,
bacua bain ju'incuare cuanjën, gu'a huatire bacuare rajën,
Riusu bainni bacuare ëñoñu cajën, Jerusalén huë'e jobona
ti'anjënna, si'a hua'nare huachoreña.

Pedro y Juan perseguidos

17 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguë, Saduceo bain'ga baguë na-
coni ba'icua, ja'ancuabi Riusu bain ta'yejeiye yo'o conse'ere
ai ëa ëñani bënteña.
18 Ja'nca bëinjën, Riusure ta'yejeiye yo'o concuani preso
zeanni, jai ya'o huë'ena guaoreña.
19 Guaorena, ja'nrëbi Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi
ñamibi gaje meni ti'anni, ya'o huë'e anto sa'rore a'nqueni,
bacuare hue'se ca'ncona sani, bacuani quëaguëña:
20 —Mësacua yua Riusu huë'ena sani cacani, Riusu cocareba,
bain recoyo mame re'hua cocare bain hua'nana gare jo'caye
beoye quëani achojën ba'ijë'ën, quëaguëña.
21 Quëaguëna, Riusu bainbi baguë cocare achani, ñatani,
Riusu huë'ena cacani, bainni ye'yo bi'rareña.

Ye'yo bi'rajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi baguë gaje ëjacua,
Israel bain ira ëjacua, ja'ancuare ñë'coni tëjini, ja'nrëbi ya'o
huë'ena saoni, Ja'ancuare rani nëcojë'ën guanseguë caguëña.

22 Guanseguë caguëna, soldado ëjacuabi sani ëñato, preso
zeansi'cuabi yua ya'o huë'e beoreña. Beojënna, pairi ta'yejeiye
ëjaguëna go'ini
23 quëareña:
—Ya'o huë'e yua re'oye guaosi huë'e ba'iguëta'an, mai ëñajën
cuiracuabi re'oye ëñajën nëcajën ba'icuata'an, yëquënabi an-
coni ëñato, preso zeansi'cua gare beohuë, quëareña.
24 Quëajënna, pairi ta'yejeiye ëjaguë, baguë gaje ëjacua na-
coni, Riusu huë'e ëjaguë'ga, si'acuabi ja'an cocare achani, gue
ro'taye beoye ba'ijën, sa'ñeña senni acha bi'rareña:
—¿Gue'ne yureca? ¿Quejeito ta'yejeiye yo'oni tëjiye'ne bacua?
sa'ñeña senni achareña.
25 Ja'nrëbi yequë bainguëbi ti'anni quëaguëña:
—Mësacua preso guaosi'cuabi yua Riusu huë'ere ba'ijën, bain
hua'nani ye'yojën ba'iyë, quëaguëña.
26 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguë soldado hua'nare
choini, Riusu huë'ena sani, Bacuani preso zeañu cajën, bain
hua'nani ai huaji yëjën se'e zeanreña. Bain hua'nabi yequërë
gatare inni, maire senjoni huaima'iñe cajën, soldado hua'nabi
ëñajën, bacuare zeanni rareña.
27 Zeanni rani, ëja bain jubëna nëcojënna, pairi ta'yejeiye
ëjaguëbi caguëña:
28 —¿Mësacua queaca ro'tajën, yëquëna ënsesi cocare ro
achajën tin yo'ore'ne? Yëquënabi ënseye cajënna, mësacuabi
Jesucristo ba'iyete gare jo'caye beoye quëani achojën, yëquëna
ro'ina junni tonsi'quë'bi cajën, si'a Jerusalén bain masiye tëca
quëani achojën ba'iyë mësacua, caguë bënquëña baguë.
29 Caguë bëinguëna, Pedrobi, baguë gaje concua naconi,
baguëni sehuoreña:
—Riusu guansese'e se'gare achani yo'ocua'ë yëquëna. Bainbi
tin guansetoca, yo'omajën ba'icua'ë yëquëna.
30 Mai Taita Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani consi'quë, ja'an
Riusubi Jesusre maina raoguëna, mësacuabi gu'a bainre huani
senjoñe'ru baguëni crusu sa'cahuëna reoni, huani senjohuë.
Huani senjorena, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi.
31 Go'ya rai güeseni, baguë quë'rë ta'yejeiyereba conguëte
re'huani, baguë jëja ca'ncona bëa güesebi. Ja'nca re'huasi'quë
ba'iguëna, si'a Israel bainbi baguëna ti'anni, Riusu bainreba
re'huasi'cua ba'iye poreyë. Si'a hua'nabi bacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, baguë ta'yejeiye tënoñete te'e
ruiñe sentoca, bacua gu'a juchare gare se'e ro'tama'iguë,
bacuare mame recoyo tënoni ba'icuare re'huani baja'guë'bi
baguë.
32 Ja'an si'ayete te'e ruiñe quëayë yëquëna, baguë ta'yejeiye
yo'ose'ere ëñajën ba'isi'cua sëani. Riusu Espíritu'ga ja'an

si'ayete masiguë, baguë cocare te'e ruiñe achani yo'ocuani
gaje meni baji, sehuojën quëareña Pedro sanhuë.

33 Quëajënna, judío ëja bainbi ai bëinreba bëinjën, Bacuani
huani senjoñu cajën ëñareña.

34 Cajën ëñajënna, yequë, bacua jubë ba'iguë, Gamaliel
hue'eguëbi baquëña. Fariseo bainguë, Riusu coca toy-
ani jo'case'ere te'e ruiñe masiguë ba'iguëna, bain hua'nabi
baguëni ai te'e ruiñe ëñajën bateña. Ja'anguëbi nëcani, Riusure
concuare hue'sena etoni bayete guanseguëña. Guanseni,
soldado hua'nabi etorena,

35 ba hua'guëbi si'a ëja bainni quëaguëña:

—Mësacua Israel bain, achajë'ën. Mësacuabi ëncuani huani
senjoñe ro'tajën, mësacua gu'aye yo'oma'iñe cajën, mësacua
ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën.

36 Ja'an bainguë ba'isi'quë Teudas yo'oguë ba'ise'ere
ro'tajë'ën. Yë'ë yua ëja bainguë runza caguë, cuatro cientos
gajecuare huëoni, ta'yejeiye yo'o bi'raguëna, ëja bainbi
baguëni preso zeanni huani senjojën ba'nhuë. Huani
senjorena, baguë gajecuabi ro gatini sani carajeijën ba'nhuë.

37 Ja'nrëbi jë'te, bainre cuencueni toya umuguseña
ba'iguëna, yequë, Galilea bainguë Judas hue'eguëbi ta'yejeiye
yo'oni, ai jai jubë gajecuare huëoguëna, baguëre'ga huani
senjojën ba'nhuë. Huani senjorena, baguë gajecua'ga gatini
sani huesëjën ba'nhuë.

38 Ja'nca carajeisi'cua ba'ijënna, mësacua yua ëncuare gu'aye
yo'oma'ijë'ën. Ba hua'nabi ro bain yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca,
ja'ansi'cuabi gare carajeija'cua'ë.

39 Riusubi yo'o güesetoca, mësacuabi bacua yo'ore cara-
jei güeseye gare porema'icua'ë. Ja'nca sëani, mësacua ëñare
bajën, bacuani je'o bama'ijë'ën. Je'o batoca, yequërë Riusu
cuencuese'ere gu'aye yo'oma'iñe mësacua, caguë yihuoguëña
Gamaliel.

40 Caguë yihuoguëna, si'a jubëbi achani, Jaë'ë cani yo'o
bi'rareña. Riusure yo'o concuani choini, bacuani ga'ni
za'zabobi si'nse güeseni, ja'nrëbi bacuani guansejën careña:

—Mësacua gare se'e Jesucristo ba'iyete cani achoma'ijë'ën,
cani, bacuare etoreña.

41 Etorena, Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi sani, bacua
je'o bacuani ai yo'ojën ba'ise'ere ro'tani bojojën, Riusu ai yo'o
güesese'e sëani, ai jëja recoyo re'huani ba'iñu cajën sateña.

42 Sani, Jesucristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni quëani
acho bi'rareña. Riusu huë'ena cacani, bain huë'eñana cacani,
si'a umuguseña gare jo'caye beoye Jesucristo cocare quëani
achojën bateña.

6

Se nombra a siete ayudantes

1 Ja'nca quëani achojën ba'ijënna, Cristo bain jubëbi quë'rë
se'e ai jaijeijateña. Jaijeijënna, ja'nrëbi bacua jubë ba'icua
griego cocare cacuabi yequë Cristo bain judío cocare cacuani
gu'aye ca bi'rareña:
—Yëquëna romi hua'na ira hua'je hua'nabi si'a umuguseña
curi insiruna ti'anni, ëja bainbi huo'huejënna, choa ma'carë
se'ga coyë. Mësacua hua'je hua'naca quë'rë ta'yejeiye coyë, ca
bi'rareña.
2 Ca bi'rajënna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, ba docecuabi
si'a jubë Cristo bainre ñë'coni, bacuani quëani achoreña:
—Bainni aon huo'hueye se'gare yo'otoca, ai gu'aye ba'iji
yëquënare. Riusu cocarebare quëani achoye jo'cani, ja'an
yo'ore yo'otoca, gu'aji.
3 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, mësacua te'e ruiñe ro'tani,
mësacua bainre te'e ëntë sara samucuare cuencueni rani
ëñojë'ën, bonse caracuana huo'hueja'cuare. Ja'ancuare cuen-
cueto, re'o bain te'e ruiñe ro'tajën yo'ocua se'ga ba'ija'bë.
Riusu Espírituni re'oye zi'nzisi'cua ba'ija'bë. Te'e ruiñe masiye
concua ba'ija'bë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi cuencueni rani
ëñojë'ën. Ja'an yo'o yo'oja'cuare re'huani jo'caja'cua'ë yëquëna.
4 Ja'nca re'huani jo'cajënna, yëquënabi Riusuni ujajën, Riusu
cocarebare quëani achojën, ja'an se'gare te'e ruiñe yo'ojën
ba'ija'cua'ë yëquëna, quëani achoreña.
5 Quëani tëjijënna, si'a hua'nabi achani, Jaë'ë, ja'nca yo'oñu
cajën sehuoreña. Cajën sehuoni, ja'nrëbi bacua jubë bainre
ëñani, te'e ëntë sara samucuani cuencueni rareña. Ru'ru,
Estebanre cuencuereña. Riusu Espírituni re'oye zi'insi'quëbi
Cristoni si'a recoyoreba ro'taguëña. Ja'nrëbi Felipe, ja'nrëbi
Prócoro, ja'nrëbi Nicanor, ja'nrëbi Timón, ja'nrëbi Parme-
nas, ja'nrëbi Nicolás Antioquía bainguë judío bain ujayete
ye'yesi'quë,
6 ja'ancuare cuencueni, Riusure ta'yejeiye yo'o concuana
sani ëñoreña. Ëñorena, Riusure concuabi Riusuni ujani tëjini,
bacua ëntë sarañare ja'an cuencuesi'cuana pa'roni, Mësacua
yua Riusure yo'o concua cuencuesi'cua'ë, cani jo'careña.
7 Cani jo'carena, si'a hua'na Cristo bainbi baguë cocare-
bare si'a Jerusalén bainna quëani achojënna, quë'rë ai jai
jubë bainbi achani, Cristona recoyo te'e zi'nzini, quë'rë se'e
jaijeijateña. Judío bain pairi hua'na'ga te'e hua'nabi Cristo
cocare achani, Cristo bain runteña.

Arrestan a Esteban

8 Ja'nca jaijeijënna, bacua cuencuesi'quë Esteban hue'eguëbi
Riusu Espírituna te'e ruiñe zi'insi'quë yua ai ta'yejeiyereba

yo'oni ëñoni, bain hua'nani ai re'oye conreba conguë baquëña.
9 Ja'nca yo'oni, bainre conguëna, yequëcua judío bain ujaye
ye'yesi'cuabi ai je'o bareña. Bacua uja huë'ere cato, Mai yëse'e
se'gare yo'ocua'ë, ja'an hue'ecua bateña. Yequëcua'ga Cirene
bain, yequëcua Alejandría bain, yequëcua Cilicia bain Asia yija
ba'icua, ja'ancuabi Estebanna ti'anni, baguëni bëin coca cajën,
Ai huacha cayë më'ë, ca bi'rareña.
10 Ja'nca ca bi'racuareta'an, Estebanbi Riusu Espíritubi
masiye sehuo güeseguëna, bacua caye'ru quë'rë ta'yejeiye ai
masiye sehuoguëña. Ja'nca sehuoguëna, bacuabi se'e caye
beoye achacua bateña.
11 Ja'nca ba'icuabi ro bonëni sani, bacua gu'a gajecuana
ti'anni, bacuani yahue ro'ijën careña. Carena, bacuabi Este-
ban ba'iyete coquejën quëareña:
—Baguëbi coca cato, Moisés coca toyani jo'case'ere ai gu'aye
caji. Riusure'ga ai gu'aye caji, coquejën quëareña.
12 Ja'nca coquejën quëajën, bain hua'na, judío bain ëjacua,
ja'ancuani gue'rireña. Gue'rirena, bacuabi Estebanni ai
bëinjën, baguëni preso zeanni, bacua ëja bain jubëna rërëni
sani nëcoreña.
13 Nëcorena, ja'an coquejën cacuabi nëcani quëareña:
—Ba hua'guëbi Riusu huë'e, Riusu coca toyani jo'case'e,
ja'anre gare jo'caye beoye gu'aye cani achoguë ba'i'te.
14 Baguë ñaca cani achoguëna, yëquënabi achahuë: Ba
Nazareno bainguë Jesusbi te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji.
Ti'anni, Riusu huë'ere gare carajei güeseni, Moisés coca
ye'yoguë ba'ise'ere senjoni huesoja'guë'bi, cani achoguë
ba'i'te baguë, quëareña bacua.
15 Quëajënna, si'a jubë ëja bainbi achani, Estebanni jëja zia
ëñañe'ru ëñato, baguë zia yua guënamë re'oto yo'o conguë
zia'ru baquëña. Bojo recoyo baguë'ru ëñoguëña.

7

Defensa de Esteban

1 Ja'nrëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëbi Estebanni senni ach-
aguëña:
—Më'ëbi bacua quëase'ere achaguëna, ¿te'e ruiñe caye
bacua? senni achaguëña.
2 Senni achaguëna, Estebanbi sehuoguëña:
—Yë'ë bain hua'na, yë'ë ja'yë sanhuë, si'a hua'na
achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'ere quëaguë,
mësacuani sehuoyë yë'ë. Mai ta'yejeiyereba Riusubi mai ira
bainguë ba'isi'quë Abraham Harán yijana yuta saima'iguë
Mesopotamia yijare ba'iguëna,

3 baguëni ëñoni, guanseguë caguëña Riusu: “Yua huëijë'ën.
Më'ë yijare, më'ë bain ba'irute gare jo'cani raijë'ën. Yequë
yijare, më'ë ba'ijai yijare më'ëni ëñoja'guë'ë yë'ë. Ja'an yijana
bëani gare ba'ijë'ën” caguëña Riusu.
4 Caguëna, baguë yija, Caldea bain ba'i yijare gare jo'cani,
Siria yijana ti'anni, Harán huë'e jobona bëani, baguë taita
junni toñe tëca baquëña. Ba'iguëna, Riusubi baguëni se'e
choiguëna, ën yija Israel bain yijana ti'anni baquëña.
5 Ja'nca bëani ba'iguëreta'an, Riusubi baguëni quëaguëña: “Ën
yijare më'ëna insija'guë'ë yë'ëbi. Më'ë yija ba'ija'guë'bi. Më'ë
bain yo'je ba'ija'cua'ga ën yijare baja'cua'ë. Yureña gare in-
siye beoguëbi jë'te insini jo'caja'guë'ë yë'ë” quëaguëña Riusu.
Abraham yuta zin beo hua'guë ba'iguëreta'an, Riusubi ja'nca
cani jo'caguëña.
6 Cani jo'cani, ja'nrëbi Abrahamni se'e yeque coca
quëaguëña: “Më'ë bain yo'je ba'ija'cuabi tin yijana sani,
tin bain naconi bëani ba'ijënna, ja'an bainbi bacuani preso
zeanni bacua yo'ore ai jëja yo'o güesejën ba'ija'cua'ë, cuatro
cientos tëcahuëan ba'iye tëca.
7 Ja'nca ba'ijënna, ja'an tin bainni ai jëja si'nseguë
ba'ija'guë'ë yë'ë. Si'nseni, ja'nrëbi më'ë bain ba'ija'cuabi
bacua yijabi etani, yë'ëbi raguëna, ën yijana ti'anni, yë'ëni te'e
ruiñe yo'o conjën ba'ija'cua'ë ënjo'onre” quëaguë, Abrahamni
cani jo'caguëña Riusu, quëaguëña Esteban.
8 Cani jo'cani, Riusubi guanseni, Abraham bain go neño
ga'nire tëyoni senjoñe guanseni jo'caguëña. “Yë'ë bainbi yë'ë
yo'oni insija'yete gare jo'caye beoye ro'tajën ba'ija'bë” caguë,
ja'an yo'oyete guanseni jo'caguëña Riusu. Ja'nca guanseni
jo'caguëna, Abrahambi baguë zin Isaac hue'eguëni bani, te'e
ëntë sara samute umuguseña baguëna, baguë go neño ga'nire
tëyoni senjoguëña. Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi irani baguë zin
Jacobni bani, baguëre'ga baguë go neño ga'nire tëyoni sen-
joguëña. Jacob'ga güina'ru baguë zincua si'a sara samucua,
mai ira taita ba'isi'cua, bacua go neño ga'nire tëyoni sen-
joguëña.
9 Ja'an si'a sara samucua, Israel bain jubëan quë'rë
ta'yejeiye ëjacua, ja'ancuabi bacua yo'jeguë José re'oye
ba'iyete ëa ëñani gu'a güejën, baguëni ai bëinjën, baguëni
zeanni tin bainna insini curi coni, baguëre senjorena,
Egipto yijana sani yequëcuana insireña. Insirena, Riusubi
ai ta'yejeiye conguë,
10 José ai zoe ai yo'oguëna, Riusubi baguëte etoni, baguëte
ëjaguë Faraonni ëñoni, baguëni José ba'iyete bojo güeseguëña
Riusu. Bojo güeseguëna, Faraonbi José masiye yo'oyete ëñani,
baguë yija Egipto yija, baguë baye, si'ayete Josena jo'cani,

Si'aye bani guansecaijë'ën cani jo'caguëña.

11 Jo'caguëna, ja'nrëbi jë'te, si'a Egipto yija, si'a Israel bain
yija Canaan hue'e yija, si'a re'otore cato, ai aon gu'ana
ju'in bi'rareña bain hua'na. Ju'in bi'rajënna, mai ira taita
ba'isi'cuabi ai yo'ojën, aon beo hua'na bateña.
12 Aon beo hua'na ba'ijënna, so'o bainbi ti'an rani, Trigo aon
ba'iji Egipto yijare, quëajënna, taita Jacobi baguë mamacuare
guanseni, Aon cojaijë'ën caguë saoguëña.
13 Saoguëna, bacuabi sani coni rani ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te,
se'e bacuare saoguëña. Saoguëna, Egipto yijana se'e ti'anni
aon senni achajënna, Josebi baguë ma'yë hua'nani "Yë'ëbi
Jose'ë. Mësacua yo'jeguë'ë yë'ë" quëaguë ëñoguëña. Quëaguë
ëñoni, bacuare Faraonna sani ëñoguëña.
14 Ëñoni, ja'nrëbi baguë taita Jacobni coca saoni choquëña:
"Më'ë, më'ë bain si'acua naconi gare raijë'ën. Ën yijana gare
bëani ba'ijë'ën" caguë choquëña. Choquëna, si'a jubë Israel
bain setenta y cinco ba'icuabi
15 Egipto yijana ti'anni, gare bëani bateña. Bëani ba'ini,
Jacobi junni tonguëna,
16 baguëre sani, Abraham tansi yijana tanreña. Abraham
yija, Hamor bainna cosi yija, Siquiem casi yija, ja'anruna sani
baguëre tanreña. Jë'te, mai ira bain ba'isi'cua'ga, ja'an si'a sara
samucuabi junni tonjënna, bacuare güina'ru sani tanreña.
17 Ja'nrëbi, mai ira bain ba'isi'cuabi Egipto yijare ba'icuabi
quë'rë se'e jaijeijënna, Riusu cani jo'case'e'ru yo'oja'ye yuara
ti'anja'ñeta'an baquëña, Abrahamni cani jo'case'e'ru.
18 Ba'ijënna, ja'nrëbi yequë ëjaguë Faraón, Joseni
ëñama'isi'quëbi Egipto yijare guanse bi'raguëña.
19 Guanse bi'rani, mai ira bain ba'isi'cuani je'o bani,
bacuani ai coqueguë gu'aye yo'oguë baquëña. Se'e jai-
jeima'ija'bë caguë, bacua ëmë zin hua'na chuchu hua'nare
hue'sena jo'cani senjo güeseguëña.
20 Ja'nca senjo güeseguëna, ja'an umuguseñabi mai ira bain-
guë ba'isi'quë Moisés hue'eguëbi të'ya raisi'quë baquëña.
Riusubi ëñaguëna, ai zin re'o hua'guë baquëña. Ba'iguëna,
baguë pë'caguë sanhuëbi samute ñañaguë hua'i bacua huë'ere
baguëni bani cuirani,
21 ja'nrëbi se'e yahue baye poremajën, baguëre hue'sena
jo'cajënna, Faraón romi zingobi baguëte inni bani, bago
zinre'ru cuirago irogoña.
22 Ja'nca irogona, Egipto bain masiye yo'oye'ru ai masiye
ye'yeni, ai ta'yejeiye yo'oni coca caguë runquëña Moisés.
23 Ja'nca runni ba'iguëbi cuarenta tëcahuëanre baguë, Yë'ë
bain Israel jubë hue'ecuani ëñajaza caguë saquëña.

24 Sani ëñato, Egipto bainguëbi baguë bainguë te'eguëni ro
hui'ya huaiguë baquëña. Huaiguë ba'iguëna, Moisesbi baguë
bainguëni oiguë, Egipto bainguëni zeanni ja'ansirën baguëni
huani senjoguëña.
25 Huani senjoguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Yë'ë bain
hua'na Israel jubë hue'ecuabi yë'ë huani senjoguë conse'ere
ëñani, Riusu cuencueni raosi'quëbi maire tëani etoguë
raisi'quë ba'iji, yë'ëre cama'iñe bacua" ro'taguëña. Ja'nca
ro'taguëreta'an, baguë bainbi baguë cuencueni raose'ere
ro'tamateña.
26 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Moisesbi se'e ëñaguë
saiguë, Israel bain samucuabi sa'ñeña huajën bateña. Huajën
ba'ijënna, bacuana ti'anni caguëña: "Mësacua ¿guere yo'ojën,
sa'ñeña huaye'ne? Te'e bain sëani, huamajën ba'ijë'ën"
caguëña.
27 Caguëna, gu'aye yo'oguëbi yua Moisesre ca'ncona jëjoni
saoni, baguëni bëinguë caguëña: "Më'ë ¿guere yo'oguë, yëquëna
jubë Israel bainni guanseguë'ne? ¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna
ëjaguëte re'huare'ne?
28 Më'ë yua Egipto bainguëte na'itë huani senjose'e'ru
yë'ëre'ga güina'ru huani senjoñe ro'taguë më'ë?" bëinguë sen-
quëña.
29 Ja'nca senquëna, Moisesbi huaji yëguë, yua Egipto yijabi
etani, Madián yijana gatini saquëña. Baru bain naconi tin-
guë'ru baquëña. Bacua quë'ro bain romi zingoni huejani,
samu zin hua'na ëmëcuani baguëña.
30 Ja'nca ba'iguëbi se'e cuarenta tëcahuëan barure ba'ini, beo
re'oto cueñe ba'iruna saisi'quëbi Sinai cubëna ti'anni ëñato,
ja'anru ba'i sahua yua toa zëinse'e baquëña.
31 Ba'iguëna, Moisesbi gue ro'taye beoye ëñaguë, Quë'rë
se'e cueonni ëñaza caguë cueonguëna, Riusu guënamë re'otobi
raosi'quëbi Riusu cocare cani achoguëña:
32 "Yë'ë yua Riusureba ba'iyë. Më'ë ira bain ba'isi'cua
Abraham, Isaac, Jacob, bacuabi yë'ëre yo'o concua ba'iyë"
cani achoguëña. Cani achoguëna, Moisesbi ai quëquëguë
to'ntoguë, Riusuni ëñañe ti'anma'iguë'ë yë'ë caguë, baguë
ñacore ta'piguëña.
33 Ta'pini ëñama'iguëna, Riusubi baguëni guanseguë
caguëña: "Më'ë nëcaru yua yë'ë ba'irureba sëani, më'ë guëon
ju'i co'rore ru'tejë'ën" caguëña.
34 "Yureca achajë'ën, Yë'ë bain Israel hue'ecua yua Egipto
yijare ba'ijën, ai yo'ojën, ai oijën yë'ëni senni achajënna,
achahuë yë'ë. Yurera bacuare etoni sani baza caguë, më'ëni
ëñaguë raë'ë. Yureca raijë'ën. Egipto yijana saiñu. Yë'ë bainre
etoja'guëre më'ëre re'huayë yë'ë" caguëña Riusu, Estebanbi

quëaguëña, judío ëja bain jubëni.

35 —Yureca, mësacua yua Israel bain bëinjën case'ere
ro'tajë'ën. Moisesni bëinjën, baguëni je'o bajën, baguëni
careña: “¿Më'ë guere yo'oguë, yëquëna jubë Israel bainni
guanseguë'ne? ¿Nebi më'ëre raoni, yëquëna ëjaguëte
re'huare'ne?” careña. Casi'cuareta'an, Riusubi bacua
etoja'guëre baguëte re'huani raoguëña. Baguë guënamë
re'otobi raosi'quë naconi zëinsi sahua cocare cani jo'caguëna,
Israel bain ta'yejeiye ëjaguë runquëña Moisés.

36 Ja'nca ruinsi'quëbi Israel bainre tëani, Egipto yijabi etoni,
bacuare Riusuni ëñoguëña. Riusubi ta'yejeiye conguëna,
Moisesbi ai ta'yejeiye yo'oni Egipto bainni ëñoni, Ma Zitara
je'encuani ëñoni, beo re'oto ba'i tëcahuëan cuarenta tëcahuëan
ba'icuani ta'yejeiye yo'oni ëñoguëña. Ja'nca yo'oni ëñosi'quë
sëani, Riusu ta'yejeiye cuencueni raosi'quëreba baguëña.

37 Ja'anguëbi Riusu coca cani jo'case'ere Israel bainni
quëaguëña: “Riusubi mësacua te'e bain jubë ba'iguë
te'eguëte cuencueni, yë'ëre cuencueni raose'e'ru mësacuana
raoja'guë'bi. Ja'nca raoguëna, baguë cocare te'e ruiñe achani,
yo'ojën ba'ijë'ën” quëaguëña Moisés.

38 Ja'nca coca quëani jo'casi'quëbi yua Israel bain naconi
ba'iguë, beo re'otore conguë ba'isi'quë baquëña. Riusu
guënamë re'otobi raosi'quëbi Sinai cubëna gaje rani, mai ira
bain ba'isi'cua beo re'otore ba'icuana gaje rani, Riusu cocare
cani jo'caguëna, ja'an Moisés hue'eguëbi Riusu coca, bain
recoyo huajë güese cocare achani, maina toyani jo'caguëña.

39 Ja'nca ba'iguëreta'an, mai ira bain ba'isi'cuabi baguëni
achaye güereña. “Egipto yijana goñu” cajën, baguëte gu'a
güejën senjoreña.

40 Ja'nca gu'a güejën senjoni, Aaronni careña: “Ja'an Moisés
hue'eguë, maire Egipto yijabi etosi'quë, ja'anguëbi ro sani
huesësi'quëre ro ëjoni jëhuahuë yëquëna. Ja'nca sëani, yequë
riusu hua'na mai ma'are ëño hua'nare re'huacaijë'ën. Ja'an
riusu hua'nabi maire sajënna, Egipto yijana goñu” careña.

41 Cani ja'nrëbi, zoa curi riusu huacha riusure re'huareña.
Toro bonsëguë ba'iye'ru re'huani rëonni, bacua jo'ya hua'nare
huani, Mai toro riusuna ëoni insiñu cajën, sa'ñeña bojojën yo'o
bi'rareña.

42 Yo'o bi'rarena, Riusubi ëñani, bacuare gare jo'cani sen-
joguëña. Ro bacua huacha riusu hua'i, ma'choco hua'ire'ga
ujajën ba'ija'bë caguë, bacuare gare jo'cani senjoguëña Riusu.
Bacua gu'aye yo'ose'ere ro'tato, Riusu coca cani achocua uti
pëbëre'ga ëñani masijë'ën. Ñaca toyani jo'case'e ba'iji:

Mësacua, Israel bain, yë'ëre ai gu'aye yo'ohuë.

Mësacua yua cuarenta tëcahuëan beo re'otore ba'ijën, jo'ya hua'nare huaijën, picore mëojën, Riusuni bojojën conñu cajën ba'icuata'an, yë'ëre coñe gare ro'taye beoye baë'ë mësacua.

43 Tin riusu hua'i se'gare coñe ro'tahuë mësacua.

Moloc hue'eguë, ja'an huacha riusuni zi'nzini, baguë yo'o se'gare ro yo'o conjën baë'ë mësacua.

Ro baguë uja huë'ere beo re'otobi sacaë'ë mësacua.

Mësacua huacha riusu Renfán hue'eguëre'ga conjën baë'ë mësacua.

Baguë ma'choco te'ntose'e se'gare baguëte ro sacaë'ë mësacua.

Ja'an huacha riusu hua'i ro mësacua te'ntoni nëcose'e se'ga ba'iguëna, mësacuabi ro bani ujajën baë'ë.

Ja'nca ujajën concuare sëani, mësacua yijare etoni, mësacuare so'o yijana, Babilonia que ca'ncona saoni senjoja'guë'ë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.

44 Riusu uja huë'e, beo re'oto ba'icuani re'hua güesese'ere cato, mai ira bain ba'isi'cuabi bajën, Riusuni ujajën bateña. Riusubi baguë guanse cocare gata tontoñana toyani jo'caguëna, bacuabi ba uja huë'ena re'huani bareña. Ja'an huë'ere yo'o bi'rajën, Riusu guanseni jo'case'e'ru, Moisesna guanseni jo'case'e'ru, ja'an ba'iye masi güesese'e'ru Israel bain hua'nabi güinareba'ru Riusu uja huë'ere yo'oreña.

45 Ja'an huë'e yua Riusu insini jo'casi huë'ere sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi rë'rëni sajën, Riusu insijai yijana ti'anjën, Josué naconi tin bain jubëanni guerra huajën, Riusubi ja'an tin bainre etoni senjoguëna, mai ira bain ba'isi'cuabi ja'an yijana ti'anni bëani bateña. Bëani ba'ijën, Riusu uja huë'ere bajën, mai ira taita David guanserën tëca bateña.

46 Ja'nca ba'ijënna, Davidbi ai re'oye yo'oguë, Riusubi bojoguë ëñaguëna, Riusu ba'i huë'e quë'rë re'o huë'ere yo'ocaza caguëreta'an, Riusubi ënseguëña.

47 Ënseguëna, David mamaquë Salomón guanserën ti'anguëna, Salomonbi Riusu huë'ere yo'ocaquëña, caguëña Esteban.

48 —Ja'nca yo'ocaisi'quëta'an, mësacua ën cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi ¿queaca bain yo'osi huë'e se'gare ba'iguë'ne? Riusu ira bainguë raosi'quëbi Riusu cocare toyani jo'caguëna, mësacua ro'tajë'ën:

49-50 Yë'ëbi yua guënamë re'oto, yija re'oto, si'ayete re'huani jo'casi'quë sëani, mësacua yo'osi huë'e se'gare ¿queaca bëani ba'iye'ne yë'ë?

Si'a guënamë re'oto, si'a yija re'oto, si'aruanre caraye beoye ba'iguëre sëani, yë'ë ba'i huë'ere ¿queaca re'huacaiye ro'taye'ne mësacua? toyani jo'caguëña.

Ja'nca cani achoguë sehuoguëña Esteban, judío ëja bainni.
51 Ja'nca sehuoni tëjini, si'a jubëni bëinguë caguëña:
—Mësacua yua ja'an cocare achani ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusuni achaye gu'a güejënna, mësacua'ga yua güina'ru achaye gu'a güejën ba'icua'ë. Mësacuabi ro ro'tajën, Riusu cocare ro achajën, Riusuni gare jo'caye beoye gu'a güejën, Riusu Espíritu masi güeseyete ro jo'cani senjojën, ro tin yo'ojën ba'icua'ë mësacua.
52 Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusu ira bain cuencuesi'cua cocare ro achajën, cue'yojën, bacuani jo'caye beoye huani senjoreña. Riusu bainbi Riusu ta'yejeiye cuencueni raoja'guë ti'anja'ñete quëani achojënna, mësacua ira bain ba'isi'cuabi ro bëinjën, bacuani ro je'o bajën bateña. Yureñabi Riusu Raosi'quëbi ti'an raiguëna, mësacuabi ro cue'yoni, baguëni ro huani senjohuë.
53 Ja'nca sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguë cocare mësacuana masi güeseni jo'cajënna, mësacuabi ro achajën, ro jo'cani senjohuë, bëinguë caguëña Esteban.

Muerte de Esteban

54 Bëinguë caguëna, judío ëja bainbi baguëni ai ëama'iñereba bëinjën, ai je'o bajën ëñareña.
55 Ëñajënna, Estebanbi Riusu Espíritu naconi ai bojoreba bojoguë, guënamë re'otona mëiñe ëñato, Riusu ta'yejeiye ba'iguëbi baquëña. Jesucristo yua Riusu ëja ca'ncore nëcaguë baquëña.
56 Ja'nca ba'iguëna, baguëbi ai bojoguë cani achoguëña:
—Mësacua ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi Riusu jëja ca'ncore nëcaguë, guënamë re'otore ba'iji, cani achoguëña.
57 Cani achoguëna, ba hua'nabi baguë cocare achaye gu'a güejën, bacua ganjore guioni, ai jëja güijën, si'a jubëbi Estebanni zeanni bareña.
58 Zeanni bani, baguëre rërëni, huë'e jobo ca'ncona sani, gatabi inni, Baguëni huani senjoñu cajën, yo'o bi'rareña. Ru'ru, bacua guayoni se canre rutani, bonsë hua'guë Saulo hue'eguë, baguëna jo'cani, Estebanni huani senjo bi'rareña.
59 Ja'nca huani senjo bi'rajënna, Estebanbi Riusuni ujaguë caguëña:
—Ëjaguë Jesús, yë'ëbi junni tonguëna, yë'ë recoyore coni bajë'ën, caguëña.
60 Ja'nca cani, ja'nrëbi gugurini rëanni, si'a jëja güiguë caguëña:
—Ëjaguë, bacuabi gu'aye yo'ojën, yë'ëre huani senjojënna, bacuare bënni senjoma'ijë'ën. Ja'anre gare huanë yeni ro'tama'ijë'ën, senni achaguë caguëña.
Senni tëjini, junni huesësi'quëta'an, cainsi'quë'ru unquëña.

8

Saulo persigue a la iglesia

1 Junni huesëguëna, Saulobi baguëre huani senjocua naconi
te'e conguëña.
Ja'nca te'e conguë, Si'a Cristo bainni je'o baza caguë, baguë
gaje jubë jai jubëre ñë'coguëna, Cristo bainbi ai yo'o bi'rareña.
Si'a hua'nabi Judea yija, Samaria yija, si'a yija ca'ncoñana
gatini sani bateña. Riusure ta'yejeiye yo'o concua se'gabi
Jerusalenna bëareña.
2 Ja'nrëbi Cristo bain, baguëni ai yëcuabi Estebanni ai ota
oijën, baguëre sani tanreña.
3 Tanrena, Saulobi Cristo bain jubëni ai je'o bani, Bacuare
zeanni ya'o huë'ena guaoza caguë, bacua huë'eñana ca-
cani, ëmëcua, romicua, si'acuare zeanni rërëni guao güeseguë
baquëña.

Anuncio del evangelio en Samaria

4 Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain gatini saisi'cuabi Cristo
zi'nzini ba'iyete si'a bainni quëani achojën sateña.
5 Ja'nca saijën, Felipe'ga Samaria huë'e jobona ti'anni, ja'an
bain si'acuani Cristo ba'iyete quëani achoguëña.
6 Quëani achoguëna, si'a bain hua'nabi Te'e ruiñe achañu
cajën ñë'cajënna, Felipebi ai ta'yejeiye yo'oni bacuani
conguëña.
7 Conguëna, ai bain gu'a huati basi'cuabi ti'anni huajë
rateña. Felipebi ta'yejeiye yo'oguëna, gu'a huati hua'ibi
ai ëama'iñereba güijën etani sateña. Yequëcua ga'nihuë
garasi'cua, guëon ca'jacua, ja'ancua'ga ti'anni, huajë rateña
si'a hua'na.
8 Ja'nca ta'yejeiye yo'oni huachoguëna, ja'an huë'e jobo bain
si'acuabi ai bojoreba bojojën bateña.
9 Yequë bainguë Simón hue'eguëbi ja'an jobore baquëña.
Yai bainguë yo'oye'ru yo'oguëbi ja'an bain Samaria yijare
ba'icuani ta'yejeiye ai gue'riguë, ai gu'aye ro'taguë coqueguë,
Ai ta'yejeiye pore ëjaguë'ë yë'ë caguë quëaguë baquëña.
10 Quëaguë ba'iguëna, si'a hua'na ëja bain, ta'yejeiye beo
hua'na'ga baguëni te'e ruiñe achani, Jaë'ë cani yo'oni, sa'ñeña
cajën bateña:
—Riusu ta'yejeiye yo'ore ai masiyereba yo'oye poreji baguë,
cajën bateña.
11 Ja'nca cajën ba'ijënna, ba hua'guëbi yai bainguë yo'oye'ru
si'a bainni gue'riguë, ai zoe coqueguëna, bain hua'nabi
baguëni te'e ruiñe achani yo'ojën bateña.
12 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Felipe coca quëani achose'e, Riusu
bain jubë re'huaja'ye, Jesucristo ta'yejeiye ba'iye, ja'anre

achani, si'a hua'na, ëmë hua'na, romi hua'na, ja'an huë'e jobo
bainbi te'e ruiñe achani recoyo bojojën, bautiza güesereña.
13 Simon'ga Felipe cocare achani, si'a recoyo ro'tani, bautiza
güeseni, Felipeni zi'inni conni, Felipebi ai ta'yejeiye yo'ore
yo'oni ëñoguëna, Simonbi gue ro'taye beoye ëñaguë baguëña.
14 Yureca, Samaria bainbi Riusu cocarebare te'e ruiñe
achani yo'o bi'rajënna, Riusu ta'yejeiye yo'ore concua
Jerusalenre ba'icuabi achani, Pedro, Juan, bacuare
cuencueni, Samariana saoreña.
15 Saorena, bacuabi sani ti'anni, bacuani careña: Mësacua
yua Riusu Espíritute coni bajë'ën cajën, Riusuni senreña.
16 Espíritute yuta coni bama'isi'cuare sëani, ja'nca senreña.
Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, bautiza güeseye se'ga bateña.
17 Pedro, Juan, bacuabi bacua ëntë sarañare ja'an bainna
pa'roni, Riusuni senni achajënna, bain hua'nabi ja'ansirën
Riusu Espíritute coni, recoyona re'huani bareña.
18 Coni bajënna, Simonbi Riusu bain ta'yejeiye yo'o concua
pa'roni sense'ere ëñani, Espíritu gaje meni base'ere ëñani,
Riusure concuana ti'anni, curire ro'iguë
19 caguëña:
—Yë'ë'ga yë'ë ëntë sarañare bain hua'nana pa'roni, Riusu
Espíritute gaje me güeseza caguë, Riusu ta'yejeiye yo'oye
poreguëte yë'ëre re'huajë'ën. Curire ro'iyë yë'ë, caguëña.
20 Caguëna, Pedrobi sehuoguëña:
—Bañë. Më'ë curi yua më'ë naconi gare huesëni cara-
jeija'guë. Më'ëbi Riusu insise'ere curi naconi coni baye
ro'taguë, ai gu'aye ro'tahuë më'ë.
21 Riusubi ëñaguëna, më'ë recoyo yua gu'a recoyore baguëbi
yëquëna yo'ore coñe gare porema'iñë më'ë.
22 Ja'nca sëani, më'ë gu'a recoyo ro'tayete gare jo'cani sen-
joni, Riusu mame re'huayete senjë'ën. Te'e ruiñe sentoca,
yequërë Riusubi më'ë gu'a recoyote mame tënoni, më'ë gu'a
juchare gare se'e ro'tama'ija'guë.
23 Më'ë yua gu'a recoyote baye ëñoguëna, ëñani masihuë
yë'ë. Më'ëbi ai gu'a juchareba zemosi'quë ba'iguëna, më'ë
gu'aye ro'taguë ba'iyete ëñani masihuë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë
yure yihuose'ere yo'oguë ba'ijë'ën, caguë sehuoguëña Pedro.
24 Caguë sehuoguëna, Simonbi bacuani senni achaguë
caguëña:
—Mësacua yure case'e yë'ëna gare ti'añe beoye ba'ija'guë
cajën, yë'ë ba'iyete Riusuni sencaijë'ën, senni achaguë
caguëña.
25 Ja'nrëbi, Riusu ta'yejeiye yo'ore concuabi Jesucristo
naconi ba'ijën ëñase'ere quëajën, Riusu cocarebare quëani
achojën, Jerusalenna go'iñu cajën sai bi'rareña. Ja'nca go'ijën,

yequë huë'e jo'borëanna ti'anni, ja'an bainre'ga Riusu bain
mame recoyo re'huayete quëani achojën goteña.

Felipe y el funcionario etiope

26 Gotena, ja'nrëbi Felipebi yuta Samariate ba'iguëna, Riusu
guënamë re'oto yo'o conguëbi gaje meni baguëni guanseguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë huëni, sëribë ca'nco ba'i ma'abi
saijë'ën. Jerusalenbi saiguë, Gaza ma'a, beo re'oto ba'i ma'a,
ja'an ma'abi saijë'ën, guanseguëña.
27 Guanseguëna, Felipebi ja'ansirën huëni saguëña. Sani
beo re'otona ti'anni ëñato, Etiopía ëja bainguëbi baguë yijana
go'iguë baquëña. Baguë yija yogute ñu'iguë, caballo hua'nabi
rërëni sajënna, go'iguë baquëña. Baguë ta'yejeiye ëjago Can-
dace hue'egobi baguëte cuencueni re'huagona, si'a bago curi
re'hua ëjaguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusuni bojoguë ujaza
caguë,
28 Jerusalenna saisi'quëbi baguë yijana go'iguë, yua Riusu
ira coca, Isaías toyani jo'casi pëbëte ëñaguë, baguë yija yogute
go'iguë ñuquëña.
29 Ja'nca ñu'iguëna, Riusu Espíritubi Felipeni guanseguë
caguëña:
—Ja'an bainguë yija yoguna ti'anjaijë'ën, caguëña.
30 Caguëna, Felipebi ja'ansirën huë'huëni ti'anjani achato,
ëjaguëbi Isaías uti pëbëte ëñani, cani achoguë ñuquëña. Ja'nca
ñu'iguëna, Felipebi baguëni senni achaguëña:
—Më'ë cocare cani achoguë, ¿te'e ruiñe ro'taguë achaguë
më'ë? senni achaguëña.
31 Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—Te'e ruiñe achama'iguë'ë yë'ë. Yequëbi ye'yoma'itoca,
¿queaca achani masiye'ne yë'ë? sehuoni, ja'nrëbi Felipeni
baguë ca'ncona mëni bëaye choquëña. Choiguëna, mëni
bëaguëña.
32 Mëni bëani, baguë coca cani achoyete achani, ën cocare
masiguëña:
Riusu Raoja'guërebare huani senjoñu cajën, oveja bonsëguëni
huaiye'ru baguëni huani senjojën saja'cua'ë.
Oveja bonsëguëni raña të'cajën sajënna, oveja bonsëguëbi gare
oiye beoye ba'iji. Baguë'ga junni tonguë saiguëbi gare
caye beoyeëcaja'guë'bi.
33 Ta'yejeiye ëjaguë ba'iguëreta'an, bain hua'nabi baguëni te'e
ruiñe ëñamajën, baguëni gu'aye yo'oja'cua'ë.
Baguëni ro coquejën huani senjo güeseja'cua'ë.
Junni tonja'guëre sëani, baguë bain yo'je ba'ija'cuare cu'eto,
gare beoja'cua'ë.
34 Ja'an cocare cani achoni, Felipeni senni achaguëña baguë:

—Riusu ira bainguë cuencueni raosi'quë yua ¿jaroguëni caguë'ne? ¿Ja'ansi'quëni caguë, o yequëni caguë? senni achaguëña.

35 Senni achaguëna, Felipe yua ja'ansi coca toyani jo'case'ere baguëni ye'yo bi'rani, si'a Jeruscristo ba'iyete masi güeseguëña.

36 Ja'nrëbi oco ba'iruna ti'anni, ba ëjaguëbi caguëña:

—Oco ba'irute ëñajë'ën. ¿Yurera'rë bautiza güeseye poreye yë'ë? senni achaguë caguëña.

37 Caguëna, Felipebi sehuoguëña:

—Më'ë yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, bautiza güeseye poreyë më'ë, sehuoguëña.

Sehuoguëna,

—Jesucristo yua Riusu Zinreba'bi ba'iji ro'tayë yë'ë, sehuoguëña ëja bainguë.

38 Sehuoni, ja'nrëbi yija yogu nëcajaiye guanseguëna, bacuabi gajeni, oco ba'iruna cacani ba'ijënna, Felipebi baguëni bautizaguëña.

39 Bautizani tëjiguëna, oco ba'irubi etani mëijënna, Riusu Espíritubi Felipete in rani, Espíritu se'gabi baguëni na'oni saguëña. Saguëna, ëja bainguëbi baguëte gare se'e ëñamaquëña. Ja'nca ëñama'iguëbi baguë yija yoguna cacani, se'e baguë go'i ma'aja'an baguë yijana goquëña. Go'iguë, Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni ba'iguëbi ai bojoreba bojoguëña.

40 Ja'nca bojoguëna, Felipe yua ja'ansirën Azoto yijare nëcaguë ëñoguëña. Si'a ba yija ba'i huë'e joboñana sani, Riusu cocarebare quëani achoguë, Cesarea huë'e jobona ti'añe tëca Riusu cocare caguëña.

9

Conversión de Saulo

1 Yureca Saulobi Cristo bainni yuta je'o baguë, Bacuare huani senjoza caguë, ai gu'aye ro'taguë baquëña. Ja'nca ba'iguëbi pairi ta'yejeiye ëjaguëna sani,

2 Damasco huë'e jobo pairi bainna utire toyacaijë'ën yë'ëre, caguë senquëña. Jesucristo cocare ye'yesi'cuare, ëmëcuare, romicuare, si'acuare cu'ejani rani, ya'o huë'ena guaojaza caguë senquëña. Ja'nca senni, pairi ta'yejeiye ëjaguëbi toyacani insiguëna, Saulobi coni saquëña.

3 Sani, Damasco huë'e jobona yuta ti'anmaquëna, mia re'oto ñatani saoye'ru guënamë re'otobi ai ma'ñoñereba miaguë, Saulona gaje meguëña,

4 Ja'nca gaje meguëna, ba hua'guëbi yua yijana tanni
umeguëña. Tanni umeguëna, guënamë re'otobi baguëni coca
cani achoguëña:
—Saulo, Saulo, ¿Më'ë queaca ro'taguë je'o baguë yë'ëre
be'teguë'ne? guënamë re'otobi cani achoguëña.
5 Achoguëna, Saulobi:
—¿Queguëbi yë'ëni caguë'ne më'ë, Ëjaguë? senni achaguëña.
Senni achaguëna:
—Yë'ëbi Jesus'ë. Më'ëbi ai je'o baguë, yë'ëre ai hui'ya yo'oguë
be'teyë më'ë, sehuoguëña.
6 Sehuoguëna, Saulobi ai huaji yëguë to'ntoguë, baguëni
caguëña:
—Yë'ë Ëjaguë, ja'nca ba'ito, ¿queaca yo'oja'guë'ne yë'ë? senni
achaguëña.
Senni achaguëna, Ëjaguëbi caguëña:
—Yua huëijë'ën. Ba huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anguëna,
më'ë yo'oja'yete quëa güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.
7 Caguëna, yequëcua Saulo naconi raicuabi ro caye beoye
achani quëquëjën bateña. Coca cayete achacuata'an, ba coca
caguëte ëñañe gare poremateña.
8 Ja'nrëbi, Saulobi huëni, baguë sai ma'are ëña ëaye
ba'iguëreta'an ñaco gare ëñomaquëña. Gare ëñoma'iguëna,
baguë gaje bainbi baguë ëntë sarana zeanni, Damasco huë'e
jobona sareña.
9 Sani ti'anrena, yua samute umuguseña ba'iguë, gare
ñaco ëñama'iguë, gare aon ainmaquë, gare oco re'corë'ga un-
cumaquë baquëña.
10 Ja'nca ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi Dam-
asco huë'e jobore baquëña. Jesucristoni recoyo te'e zi'inni
ba'iguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Ëjaguë Jesucristo yua
guënamë toyare baguëna ëñoni, baguëni caguëña:
—¡Ananías! caguë choquëña.
Choiguëna:
—Yë'ëbi ba'iyë, Ëjaguë, sehuoguëña.
11 Sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:
—Achajë'ën. Yurera'rë ja'an Te'e Ruiñe hue'e ma'ana sani,
Judas hue'eguë, baguë huë'ena cacajë'ën. Cacani, Tarso bain-
guë Saulo hue'eguëte senjë'ën. Baguë yua yë'ë naconi coca
ujaguë senji.
12 Ja'nca senni achaguëbi më'ëre, Ananías hue'eguëte
guënamë toyana ëñaji baguë. Më'ëbi baguëna cacajani, baguë
ñaco ëñaja'guë caguë, më'ë ëntë sarañare baguëna pa'roni
ujaja'guë'ë më'ë. Ja'anre yua guëname toyana ëñaji baguë,
caguëña Jesucristo.

13 Caguëna, Ananíasbi sehuoguëña:

—Ëjaguë, ai bainbi Saulote quëajënna, baguë ba'iyete masiyë yë'ë. Më'ë bain Jerusalenre ba'icuani ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë'bi.

14 Yureña pairi ëjacuabi baguëre ën huë'e jobona raojënna, Jesucristoni si'a recoyo ro'tacuare preso zeanni, Jerusalenna rërëni sani, ya'o huë'ena guaoye ro'taguë ba'iji. Bacua uti ja'o toyani guansese'e'ru yo'oguë raisi'quë ba'iji baguë, caguë sehuoguëña Ananías.

15 Caguë sehuoguëna, Ëjaguë Jesucristobi caguëña:

—Yë'ë quëase'ere sani yo'ojë'ën. Baguë yua yë'ë bainguë cuencuesi'quë'bi ba'iji. Baguë yua si'a ën yija bain, yequë bain jubëan yë'ëre ye'yema'isi'cuana sani, bain ëjacuana sani, Israel bainre'ga, si'acuani yë'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achoja'guë'bi baguë.

16 Ja'nca ba'ija'guëbi yë'ë guansese'ere yo'oguë, ai ja'siyereba ai yo'oguë ba'ija'guë'bi. Ja'an ba'ija'yete baguëni masi güeseja'guë'ë yë'ë, caguëña.

17 Caguëna, Ananíasbi huëni, Saulo ba'i huë'ena ti'anni, cacani, baguë ëntë sarañare Saulona pa'roni, baguëni caguëña:

—Yë'ë yo'jeguë Saulo, mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ëre raoguëna, më'ëna ti'an rani, baguë cocare më'ëni quëayë yë'ë. Më'ëbi ënjo'ona ti'an raiguëna, Jesucristobi guënamë re'otobi ëñoguëña. Ja'nca ëñoguëbi yë'ëni coca guanseguëna, baguë case'e'ru yo'oguë raë'ë yë'ë. Më'ë yua ñaco se'e ëñani, Riusu Espírituni recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën caguë, Cristo case'ere yo'oguë raë'ë yë'ë, caguëña Ananías.

18 Caguëna, ja'ansirën hua'i so'co ba'iye'ru yua baguë ñacobi otoni to'inguëna, Saulo yua ñaco ëñaguëña. Ñaco ëñani, ja'nrëbi huëni, bautiza güeseguëña.

19 Ja'nrëbi aon anni, huajë rani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi se'e yequë umuguseña Cristo bain Damascore ba'icua naconi baquëña.

Saulo predica en Damasco

20 Ja'nca ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, ja'anru bainni ye'yoguë, Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe quëani acho bi'raguëña. Riusu Zinreba ba'iji quëani achoguëna,

21 ja'an bain si'acuabi achani, gue ro'taye beoye achajën, sa'ñeña ca bi'rareña:

—¿Gue'ne yureca? ¿Cristo bainni je'o baguë ba'ima'iguë baguë? ¿Cristo bain Jerusalenre ba'icuani je'o bani, ja'nrëbi ënjo'on ba'icua Cristo bainre preso zeanguë raisi'quëma'iguë baguë? Bacuare preso zeanni pairi ëjacuana rërëni saza caguë ba'isi'quëta'an, ¿yureca queaca ro'taguë Cristo cocare si'a jëja quëani achoguë'ne? sa'ñeña careña bacua.

22 Ja'nca cacuareta'an, Saulobi quë'rë se'e jëja recoyo
re'huani, quë'rë se'e Cristo ba'iyete quëani achoguë baquëña.
Riusu Raosi'quëreba maina ti'an raji'i baguë, caguëna, judío
bain Damascore ba'icuabi gue ro'taye beoye ba'ijën, baguëni
sehuoye beoye bateña.

Saulo escapa de los judíos

23 Ja'nca ba'icuabi se'e yequë umuguseña ba'ijën achajën,
Sauloni bëinjën, Baguëni huani senjoñu cajën yo'o bi'rajënna,
24 Saulobi masini gatiguëña. Ja'nrëbi bacuabi ja'an
huë'e jobo anto sa'roñare jo'caye beoye ëjojën nëcajën, Eta
bi'ratoca, baguëni huani senjoñu cajën ëjocuareta'an, Saulobi
ëñomaquëña.
25 ¿Queaca yahue saiye'ne yë'ë? caguëna, Riusu bainbi jai
jë'ebi inni, Saulote ayani ta'pini, ñamibi huë'e jobo tu'ahuë
hue'se ca'ncona gachoreña. Ja'nca gachorena, gatini saquëña
baguë.

Saulo en Jerusalén

26 Ja'nca sani, ja'nrëbi Jerusalenna ti'anni, Cristo
bain ënjo'on ba'icua naconi te'e zi'inni baza caguë yo'o
bi'raguëreta'an, baguëni ai huaji yëjën, baguëte coye yëmateña.
Gu'a bainguë'bi cajën, baguëni güereña.
27 Ja'nca güejënna, Bernabebi baguëte tëhuoni, Riusure
ta'yejeiye yo'o concuana sani, baguëte ëñoguë quëaguëña:
—Ënquë yua Jesucristo bainguë ruinsi'quë ba'iji. Baguë
yua ma'abi saiguëna, Jesucristobi baguëni tëhuo rani, baguëni
ta'yejeiye coca caguëna, mame recoyo re'huasi'quë baquëña.
Re'huasi'quë ba'iguëna, baguë yua Damascona ti'anni, jëja re-
coyo re'huani, Jesucristo ba'iyete si'a Damasco bainni quëani
achoguë baquëña, quëaguëña Bernabé.
28 Quëaguëna, bacuabi se'e ro'tani, baguëte bojoni, bacua
jobona coreña. Corena, bacua naconi te'e ba'iguë, Riusu
yo'ore conguë,
29 Jesucristo ba'iyete jo'caye beoye si'a bainni quëani
achoguë, judío bain griego coca cacua naconi ai ta'yejeiye
cani achoguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi ai bëinjën,
baguëni huani senjo ëaye bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bainbi masini, Saulote inni,
baguëte yahue sareña. Sani, Cesarea huë'e jobona ti'anni,
baguëte Tarso huë'e jobona saoreña. Saorena, ja'anruna
gatini sani baquëña.
31 Ja'nrëbi Cristo bain jubëan si'a ca'ncoña ba'icuabi, judío
bain je'o base'e beoguëna, gare se'e ai yo'omajën bateña. Judea
yijare ba'icua, Galilea yijare ba'icua, Samaria yijare ba'icua,
si'acuabi se'e jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë se'e ye'yeñu

cajën, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, bacua jubëan yua
quë'rë se'e jaijeijateña.

Curación de Eneas

32 Ja'nrëbi, jaijeijën ba'ijënna, Pedrobi si'a huë'e joboña
Cristo bainre ëñaguë saiguë ganiguë, yua Lida huë'e jobo
ba'icuana ti'anguëña.
33 Ti'anni ëñato, bacua jubë bainguë Eneas hue'eguëbi ju'in
hua'guë unquëña. Guë'nguë rauna ju'inguëbi te'e ëntë sara
samute tëcahuëan cama se'gare uinguë baquëña.
34 Ja'nca ba'iguëna, Pedrobi caguëña:
—Eneas, Jesucristobi më'ëre yurera huachoja'guëbi. Hua-
choguëna, më'ë yua huëni, më'ë camate re'huani jo'cajë'ën,
caguëña.
Caguëna, Eneasbi ja'ansi'quë huajë rani huëquëña.
35 Ja'nca huëquëna, Lida huë'e jobo bain, Sarón huë'e jobo
bain, si'acuabi baguëni ëñani, Riusuni bojoreña. Ja'nca bojoni,
bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'e beoru gare jo'cani, Jesucristoni
si'a recoyo te'e zi'nzini bateña.

Resurrección de Dorcas

36 Ja'nrëbi yequë huë'e jobo Jope huë'e jobore yeco Cristo
baingo bacoña. Tabita hue'ego yua bago mamire griego
cocare cato, Dorcas hue'ego bacoña. Ai re'oye se'gare yo'ogo,
bain carajën ba'iyete jo'caye beoye congo bacoña.
37 Ja'nca ba'igobi ja'an umuguseña rau neni juncoña.
Ju'insi'co ba'igona, bago bainbi bago ga'nihuëte zoani,
ëmëje'en ba'i sonohuëna uanreña.
38 Ja'nca uanni, Pedro yua Lida huë'e jobo cueñe ba'i jobore
ba'iguëna, Baguëni choijañu cajën, bacua bain ëmëcua samu-
cuare cuencueni, bacua naconi Pedroni coca saoreña:
—Besa con raijë'ën, cajën saoreña.
39 Saorena, ja'nrëbi Pedrobi baguëna ti'ansi'cua naconi
Jopena raquëña. Rani, bago ga'nihuë uinruna mëani ëñojënna,
ba hua'guëbi cacani ëñato, si'a hua'je hua'na bago consi
hua'nabi baguëna ti'an raijën oijën bateña. Bacua canrëan,
Dorcas ta'nëcani ro insise'ere ëñojën, Bago huajë ba'isi umu-
guseña yo'oni insise'e'ë cajën oteña.
40 Ja'nca oijënna, Pedro yua si'a hua'nani hue'sena etoni,
ja'nrëbi Riusuna gugurini rëanni, ujaguë senquëña. Senni
tëjini, ju'insi hua'goni ëñani, bagoni caguëña:
—Tabita, huëijë'ën, caguëña.
Caguëna, bago yua ñaco sëtani, Pedroni ëñani, ja'nrëbi huëni
bëagoña.
41 Bëagona, Pedro yua bago ëntë sarare zeanni, bagote
huëani nëcoguëña. Huëani nëconi, ja'nrëbi si'a Cristo bain,
hua'je hua'nare'ga choini, huajë hua'gore bacuani ëñoguëña.

42 Ëñoguëna, si'a Jope huë'e jobo bainbi bago go'ya raise'ere
masini, ai jai jubëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, baguëni
recoyo te'e zi'inni bateña.
43 Ba'ijënna, Pedro yua bacua naconi se'e yequë umuguseña
bëani baquëña. Simón hue'eguë ga'ni coro re'huaye masiguë,
ja'anguë huë'ena bëani baquëña.

10

Pedro y Cornelio

1 Ja'nrëbi yequë bainguë Cornelio hue'eguëbi baquëña. Ce-
sarea huë'e jobo, cueñe ba'i jobore ba'iguëbi soldado jubë
ëjaguë baquëña. Italiano casi jubë, romano ta'yejeiye ëjaguë
ba'i jubë, ja'an jubëre guanseguë baguëña baguë.
2 Ja'nca ba'iguëbi baguë te'e huë'e bain naconi Riusuni ai
yëguë, Riusu yo'ore te'e ruiñe conguë baza caguë, Riusuni
jo'caye beoye conguë baquëña. Judío bain bonse carajën
ba'icuani ai curi insini conguë, Riusuni jo'caye beoye ujaguë
baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi yequë umuguse, ënsëguëbi a las tres
ba'iye'ru së'iguëna, baguë yua Riusuni ujaguë ba'iguë, Riusu
guënamë toyare te'e ruiñe ëñaguëña. Riusu guënamë re'oto
yo'o conguëbi baguëna gaje meni caguëña:
—¡Cornelio! caguë choquëña.
4 Choiguëna, Corneliobi gue ro'taye beoye quëquëni
ëñaguëña. Ja'nca ëñaguë, baguëni senni achaguëña:
—¿Më'ë guere yë'ëni caguë'ne, Ëjaguë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, Riusure yo'o conguëbi sehuoguëña:
—Më'ëbi Riusuni jo'caye beoye ujaguë, bonse carajën
ba'icuana ro insini conguë ba'iguëna, Riusubi më'ëni bojoguë
ëñaji.
5 Ja'nca sëani, më'ëni re'oye yo'oye ro'taji. Yureca më'ë
bainre cuencueni, Jope huë'e jobona saoni, yë'ë bainguë
Simón Pedroni choijë'ën.
6 Yequë Simón hue'eguë naconi, jai ziaya ca'ncoreba,
baguë huë'ere ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi rani, më'ë yo'oja'yete
quëaja'guë'bi, Cornelioni sehuoguë quëaguëña.
7 Quëani tëjini saquëña. Saquëna, Cornelio yua baguë
huë'ere ba'ijën baguëre yo'o concuani choquëña. Yequëre'ga,
soldado hua'guë Riusuni te'e ruiñe ro'taguë re'oye yo'oguë,
ja'anguëre'ga choni,
8 Riusu masi güesese'e si'ayete bacuana quëani, ja'nrëbi
bacuare Jope huë'e jobona saoguëña, Simón Pedroni
choija'yete.
9 Saoguëna, bacuabi sani, ja'nrëbi yequë umuguse Jopena
ti'an bi'rajënna, mëñera së'irën ba'iguëna, Pedro yua baguë

ba'i huë'e ëmëje'en ca'nco bëani huajëruna mëni, Riusuni uja
bi'raguëña.
10 Ujaguë ba'iguëna, ai ta'yejeiye ai aon gu'aguëña. Ja'nrëbi
aonre guanseni, baguëre cua'cucaijënna, baguë yua se'e
ujaguë, Riusu guënamë toyare ëñaguëña.
11 Guënamë re'otona ëñato, Riusu can jai can yua yijana
gachose'e baquëña. Ba can gajese'ga na'miñoa ta'nëni ziunsi
can ba'iguë, guënamë re'otobi Pedro ba'iruna gaje mequëña.
12 Gaje meguëna, can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i
hua'na, aña hua'na, ca hua'i hua'na, ja'an bateña.
13 Ba'ijënna, guënamë re'otobi coca cani achoguëña:
—Pedro, huëijë'ën. Hua'ire huani ainjë'ën, cani achoguëña.
14 Cani achoguëna, Pedro sehuoguëña:
—Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i hua'na banica, gu'a hua'i sëani, ro
chiani aiñe beoye ba'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.
15 Sehuoguëna, guënamëbi se'e cani achoguëña:
—Yureca Riusubi ja'an hua'ire tënoni, Aiñe re'oye'ë canica,
ja'an hua'ire gu'aye cama'ijë'ën, cani achoguëña.
16 Cani achoguë, samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani
achoni, ja'nrëbi ja'an canre se'e guënamë re'otona mëoguëna,
Pedro yua toyare ëñani tëjiguëña.
17 Ëñani tëjini, ¿Riusu guere yë'ëni quëaguë'ne? caguë
ro'taguëna, Cornelio bainbi ti'an rani, Simón huë'e ba'irute
senni achajën rateña.
18 Rani, ja'nrëbi Simón huë'ena ti'anni, Simón Pedro ba'iyete
senni achajën, baguëte choteña.
19 Choijënna, Pedro yua Riusu toya ëñase'ere yuta ro'taguë
ñu'iguëna, Riusu Espíritubi Pedroni quëaguëña:
—Ëñajë'ën. Samutecuabi më'ëni choijën raë'ë.
20 Yë'ë raosi'cuare sëani, bacuana gajeni, gue huaji yëye
beoye bacua naconi saijë'ën, quëaguëña.
21 Quëaguëna, Pedro yua bacuana gajeni tëhuoni caguëña:
—Mësacuabi yë'ëni cu'eto, ba'iyë yë'ë. ¿Mësacua gue rate'ne?
caguëña.
22 Caguëna, bacua sehuoreña:
—Yëquëna hua'na yua ëjaguë Cornelio bain raosi'cua'ë.
Baguë yua soldado ëjaguë te'e ruiñe re'oye yo'oguë ba'iguë'bi.
Riusuni ai yëguë, baguë yo'ore jo'caye beoye yo'oguëna,
si'a judío bainbi baguëte ai te'e ruiñe ëñajën, baguëni ai
yëjën ba'iyë. Yureca baguë yua baguë huë'ere ba'iguëna,
Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi baguëna gaje meni
quëaguëña: Pedroni choijani rajë'ën. Baguë coca cani
achoguëna, achajë'ën, quëaguëña baguë. Ja'nca quëaguëna,
Corneliobi yëquënare cuencueni, më'ëre choijaijë'ën caguë
raobi, quëareña bacua.

23 Quëajënna, Pedrobi bacuani: Cacani, bëani huajëjë'ën
cani, ja'nrëbi yequë umuguse ñatani, bacua naconi Corneliona
saquëña. Cristo bain Jope ba'icua'ga rëño jubëbi baguëni te'e
conjën sateña.
24 Sani, ganijën ba'ijën, yequë umuguse Cesarea huë'e
jobona ti'anreña. Ti'anni ëñato, Cornelio yua baguë te'e bain,
baguë gaje hua'na choni ñë'cosi'quë baquëña.
25 Pedroni ëjojën ba'icuabi baguë ti'an raise'ere ëñani bo-
joreña. Bojojënna, Corneliobi baguëni tëhuojani, baguëni ai
ta'yejeiye ai te'e ruiñe ëñaguë, baguëna gugurini rëanguëña.
26 Gugurini rëanguëna, Pedro yua baguëni huëani caguëña:
—Huëni nëcajë'ën. Riusu beoguë'ë yë'ë. Më'ë'ru te'e bain-
guë'ë yë'ë, caguëña.
27 Cani, baguëre saludani tëjini, baguë huë'ena cacani ëñato,
ai jai jubë bain ñë'casi'cua bateña.
28 Ba'ijënna, Pedrobi bacuani caguëña:
—Yë'ëbi judío bainguë sëani, tin bainna ti'anni, bacua na-
coni te'e ñë'cani ba'iye gare porema'iguë'ë yë'ë, judío ira
bain guanseni jo'case'e'ru yo'otoca. Mësacuabi ja'anre re'oye
masiyë. Ja'nca yo'oye ënsese'e ba'iguëna, Riusubi yureña yë'ëni
tin masi güesebi. Si'a jubëan bainre te'e ëñani, bacuare gu'a
coca caye beoye ba'ijë'ën, yë'ëre cani jo'cabi Riusu.
29 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacuabi choijënna, gare güeye
beoye raë'ë yë'ë. Ja'nca raisi'quëbi mësacuani ëñaguë, ¿Queacara
ro'tajën, yë'ëre chote'ne? mësacuani senni achaguë ba'iyë yë'ë,
caguëña Pedro.
30 Caguëna, Corneliobi sehuoguëña:
—Yua gajese'ga umuguseña ba'iguë, yë'ëbi, na'ito ujarën
ba'iguëna, yë'ë huë'ere ñu'iguë, Riusuni ujaguë baë'ë yë'ë.
Aonre aiñe jo'cani, Riusuni ujaguë, ja'nrëbi mëiñe ëñato, ai
go'sijei caña ju'iguëbi yë'ëna gaje meni nëcabi.
31 Nëcani, yë'ëni coca cabi: "Cornelio, më'ëbi jo'caye beoye
ujani, bonse caracuani conguëna, Riusubi ai bojoguë ëñaji.
32 Ja'nca sëani, më'ë bainre cuencueni, Jope huë'e jobona
saoni, Pedroni choijaijë'ën. Yequë Simón hue'eguë, jai zi-
aya ca'ncoreba ba'iguë, ja'anguë huë'ere ba'iji Pedro. Ja'nca
ba'iguëbi më'ëna ti'an rani, yë'ë cocare quëaja'guë'bi" cabi
baguë.
33 Caguëna, yë'ë yua ja'ansirën më'ëni choijaiguëna, më'ëbi
ai re'oye yo'oguë ti'anhuë. Ti'anguëna, Riusubi mai naconi
te'e ba'iguëna, yëquëna hua'na si'acuabi Baguë cani jo'case'ere
achañu cajën, më'ë coca Riusu cocare achaye ëjojën ba'iyë,
caguë sehuoguëña Cornelio.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

34 Ja'nca sehuoguëna, Pedrobi bacuani coca ca bi'raguëña:

—Yureca ro'tani yo'oyete se'e ye'yehuë yë'ë. Si'a bain jubëanre ëñaguë, Si'acua yua te'e ba'icua'ë caji Riusu. Quë'rë ta'yejeiye jubëan beoyë caji.
35 Si'a jubëan bainre ëñaguë, baguëni ai yëjën te'e ruiñe yo'ojën ba'icua ba'itoca, ja'ancuare baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
36 Baguë ira bain cuencueni raosi'cuani coca cani jo'caguë, Jesucristo mame recoñoa re'huaja'yete ru'ru quëaguëna, baguë bainbi toyani, Israel bainna jo'careña. Ja'an Jesucristobi yua bainna ti'an rani ëñoguë, si'a bain ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji.
37 Mësacua yua Jesucristo ën yijana rani ba'ise'ere masiyë. Ja'anguëbi Galilea yijana ti'an rani, Juan yua Riusu cocare quëani achoni, bainre bautizasi'quë ba'iguëna,
38 Riusu yua baguë Espíritute raoni, Jesús Nazarenoni zi'in güeseguëna, baguë yua si'a judío bain ba'iruanna sani, bainre re'oye yo'oni, zupai huati zemosi'cuare huachoni, ta'yejeiye yo'oguë baji'i, Riusubi conguëna.
39 Ja'nca yo'oguëna, yëquëna hua'na baguëre yo'o concuabi ëñahuë. Baguë naconi te'e saijën, Judea yija ca'ncoña, Jerusalén huë'e jobo, ja'anruanna ti'anni bainre conguëna, yëquënabi ëñahuë. Ja'nrëbi judío bainbi baguëni preso zeanni, crusu sa'cahuëna quenni reo güeseni, baguëni huani senjohuë.
40 Huani senjojënna, samute umuguseña ba'ini, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi. Go'ya rai güeseni, baguëte yëquënani ëñobi.
41 Yëquëna jubë se'gani ëñoguëna, si'a bainbi baguëni ëñamaë'ë. Baguë cocare quëani achoye cuencuesi'cuare sëani, baguëte yëquënani ëñobi Riusu. Ëñoguëna, yëquënabi baguë naconi te'e ba'ijën, baguë naconi aon ainjën, gono uncujën baë'ë, go'ya rani ëñosi'quëre.
42 Ja'nca ba'ijënna, baguëbi yëquënani guanseni jo'cabi: Yë'ë ba'iyete ëñasi'cua sëani, si'a bainna sani, yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën. Si'a bain huajëjën ba'icua, junni tonsi'cua si'acua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere masini, bacua si'arën ba'ija'yete caja'guë'bi ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre ja'anna cuencueni re'huabi. Ja'an cocare bainna quëani achojën ba'ijë'ën, guanseni jo'cabi yëquënani.
43 Riusu ira bain cuencueni raosi'cuabi güina'ru toyani jo'cajënna, mësacua ëñani masijë'ën. Riusu Raoja'guërebabi ti'an raiguëna, baguëni si'a recoyo ro'tajë'ën. Ja'nca ro'tatoca, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare tënoni, gare se'e ro'tama'ija'guë'bi, cani jo'careña Riusu ira bain raosi'cua, caguëña Pedro.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

44 Yuta coca cani tëjima'iguëna, Riusu Espíritubi gaje meni,
si'acua Pedro cocare achacuani recoyo te'e zi'nzini baguëña.
45 Ja'nca ba'iguëna, judío bain Cristoni ro'tacua, Pedro
naconi raisi'cua, bacuabi yua gue ro'taye beoye ëñareña.
¿Riusu Espíritu queaca tin bainna ti'anni bacua recoyona
zi'nziguë'ne? cajën, ro huesë ëaye ëñareña.
46 Espíritubi gaje meni, ja'an bainni baguëna, bacuabi
tin bain coca gare ye'yema'isi cocare cani achojën, Riusu
ta'yejeiye ba'iyete ai bojojën cajënna, ja'an judío bainbi gue
ro'taye beoye achareña.
47 Ja'nrëbi Pedro se'e ca bi'raguëña:
—Ëncuabi, yëquëna Espíritu zi'nzise'e'ru güina'ru
zi'nzisi'cuare sëani, ocona bautiza güesenica, ¿jarocuabi
ënseye'ne? caguëña.
48 Ja'nca cani, Cristo bain mame re'huasi'cuare ëñani, Cristo
ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe masi güeseni, bacuani bautiza
güeseguëña. Ja'nrëbi, ja'anru bain hua'nabi Pedroni se'e
choni, Quë'rë se'e yequë umuguseña yëquëna naconi bëani
ba'ijë'ën cajën choijënna, ba hua'guë bëani baquëña.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

1 Ja'nrëbi, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, si'a Cristo bain
Jerusalén huë'e jobore ba'icuabi Cesarea cocare achani, Judío
bain jubë ba'ima'icuabi Riusu cocare achani Cristoni recoyo
te'e zi'nzini ba'iyë, ja'an cocare achani masini, Pedro raiyete
ëjoreña.
2 Ëjoni, Pedrobi ti'an raiguëna, judío bain Cristoni recoyo
ro'tacuabi baguëni tëhuoni,
3 baguëni si'a jëja ca bi'rareña:
—¿Më'ë guere yo'oguë, judío bain ba'ima'icua naconi te'e
ñë'cani bacua naconi te'e aon anquë'ne? senni achajën
bënteña.
4 Senni achajënna, Pedrobi Riusu yo'ose'e si'ayete bacuani
te'e ruiñe quëani achoguëña:
5 —Yë'ëbi Jope huë'e jobore ba'iguë, Riusuni ujaguë, Riusu
guënamë toyare ëñahuë yë'ë. Riusu can jai canbi yë'ëna gaje
raji'i. Gajese'ga na'miñoabi ta'nëni ziunsi can ba'iguëna,
6 ja'an can sa'nahuëna ëñato, si'a airu hua'i hua'na, aña
hua'na, ca hua'i hua'na, ja'an baë'ë.
7 Ba'ijënna, ja'nrëbi yë'ëni guënamë re'otobi coca cani achobi:
“Pedro, huëni, hua'ire huani ainjë'ën” cani achobi.
8 Cani achoguëna, sehuohuë yë'ë: “Bañë, Ëjaguë. Si'si hua'i
hua'na banica, gu'a hua'i sëani, ro chiani aiñe beoye ba'iguë'ë
yë'ë” sehuohuë.

9 Sehuoguëna, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi:
"Yureca Riusubi ja'an hua'ire tënoni, aiñe re'oye'ë canica,
ja'an hua'ire gu'aye cama'ijë'ën" cani,
10 samute ba'iye gachoni, ja'an cocare cani achoni, ja'nrëbi
si'a can yua guënamë re'otona mëase'e baji'i.
11 Ja'an toyare ëñani ro'taguëna, ja'ansirën samute baincua
ëmëcua Cesarea huë'e jobobi raosi'cuabi yë'ë ba'i huë'ena ti'an
rani, yë'ëre choë'ë.
12 Choijënna, Riusu Espíritubi yë'ëni caguë: "Bacua naconi
gare huaji yëye beoye saijë'ën" caguë guanseguëna, saë'ë.
Ëncua'ga Cristo bain te'e ëntë sara te'e ba'icua yë'ë naconi
saë'ë. Sani, ja'an bainguë huë'ena ti'anni, baguë cocare
achahuë.
13 "Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi yë'ë huë'ena gaje
meni, yë'ëni ëñoguë nëcaguë cabi: Më'ë bainre Jope huë'e
jobona saoni, Simón Pedroni choijaijë'ën.
14 Baguëbi rani, më'ëni Riusu mame recoyo re'huani
bayete quëani, më'ë te'e huë'e bainre'ga ja'an cocare quëani
achoja'guë'bi, nëcaguë cabi baguë" quëaguëna, achahuë yë'ë.
15 Ja'nca achani, baguë bain ñë'casi'cuani cocare quëani
acho bi'raguëna, Riusu Espíritubi gaje meni, maini ru'rureba
yo'ose'e'ru bacuani güina'ru te'e zi'nzini babi.
16 Ja'nca baguëna, ja'nrëbi mai Ëjaguë Jesús cani jo'casi co-
care ro'tahuë yë'ë: "Juan yua oco se'ga naconi bainre bauti-
zasi'quë ba'iguëna, Riusubi baguë Espíritu naconi mësacuani
recoyo tënoni baja'guë'bi" ja'an cocare ro'tahuë yë'ë.
17 Ja'nca ro'taguë, Riusu Espíritu gaje meni bacuani zi'nzini
base'ere ëñaguë, ja'ansi'quë ro'tahuë yë'ë: Mai hua'na Je-
sucristoni si'a recoyo ro'tacuani zi'nzini, ja'nrëbi bacuani
güina'ru zi'nziguëna, ¿yë'ë hua'guë queaca Riusuni ënseye'ne?
bacuani quëaguë sehuoguëña Pedro.
18 Ja'nca sehuoguëna, Cristo bain Jerusalén huë'e jobore
ba'icuabi gare se'e caye beoye nëcajën, Riusuni bojojën
careña:
—Riusubi ai ta'yejeiye masiye yo'obi. Tin bain jubëanre'ga
choni, baguë bainre re'huani baji. Bacua gu'a juchare gare
jo'cani, Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'itoca, gare carajeiye
beoye Riusu naconi te'e ba'ija'cua'ë, cajën bojohuë bacua.

La iglesia de Antioquía

19 Yureca Estebanni huani senjorën ba'iguëna, Cristo bainni
je'o bani gu'aye yo'ojënna, Cristo bain Jerusalén ba'icuabi so'o
yijaña tin yijañana gatini sateña. Sani, yequëcuabi Fenicia,
yequëcuabi Chipre, yequëcuabi Antioquía, ja'an yijañana gatini
sateña. Ja'nca gatini sani, ja'anruan bain judío bain se'gani

Riusu cocarebare quëani achojën bateña. Tin bainni quëani
achomateña.
20 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni recoyo zi'nzini ba'icua, Chipre,
Cirene, ja'an yijaña ba'icuabi Antioquía huë'e jobona ti'anni,
si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga Cristo cocarebare
quëani achoreña: Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, mësacua gu'a
juchare mame tëno güesejë'ën, cani achojënna,
21 Cristobi ai ta'yejeiyereba conguëna, ai bainbi bacua ira
coca ye'yese'ere gare jo'cani, Cristoni recoyo te'e zi'nzini
bateña.
22 Ja'nca ba'ijënna, Cristo bain jubë Jerusalén huë'e jobo
ba'icuabi bacua yo'ose'ere masini, Bernabere cuencueni,
baguëte Antioquíana saoreña.
23 Saorena, baguëbi ti'anni ëñato, Riusubi ai ta'yejeiye
bacuani bojo güesesi'quë baguëña. Ja'nca ëñani, ai bojoguëbi
ja'an bainni re'oye yihuoguë bëaguëña. "Mësacua yua quë'rë
jëja recoyo re'huani, Cristoni gare jo'caye beoye yo'o conjën
ba'ijë'ën" caguë, bacuani bojora'rë yihuoguë baquëña.
24 Ja'an Bernabé ba'iyete cato, ai re'o hua'guë, Riusu
Espírituni ai ta'yejeiye zi'inni ba'iguëbi Riusu yo'oja'yete si'a
recoyoreba ro'taguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi
baguëni ëñajën, baguë cocare achajën, ai jai jubëbi Cristo bain
runteña.
25 Ja'nrëbi jë'te, Bernabebi Tarso huë'e jobona sani, Sauloni
cu'ejani, tinjani, Antioquíana raguëña.
26 Raguëna, baguë naconi ye'yoguë conguëna, ja'an huë'e
jobo bain ai jai jubë ba'ijënna, ba hua'nabi te'e tëcahuë
bacuare ye'yoni yihuojën bateña. Ja'nca ba'ijënna, Antioquía
jubë ba'icua yua Cristo bain ru'rureba hue'ecua bateña.
27 Ja'nrëbi, Riusu yo'oja'ye masiye quëacua, Riusu cocare
masiye quëacua, Jerusalenre ba'icuabi Antioquía huë'e jobona
sani, coca quëajën bateña.
28 Ja'an quëacua jubë ba'iguë te'eguë, Agabo hue'eguëbi
Antioquíana ti'anni ba'iguë, Riusu Espíritubi coca masi
güeseguëna, Cristo bain jobona nëcani, Riusu yo'oja'yete quëani
achoguëña: Si'a yija bainbi ai aon gu'ana ju'inja'cua'ë, quëani
achoguëna, yequë tëcahuëan ba'ini, bain ta'yejeiye ëjaguë
Claudio guanseguë ba'irën ti'anguëna, Agabo coca quëani
achose'e'ru baquëña.
29 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo bain Antioquía jubë
ba'icuabi bacua gaje concua Judea yijare ba'icuani oijën,
Bacuare coñu cajën, ga bainguëbi baguë porese'e'ru curire
insini si'a curire re'huani Judea bainna saoreña.
30 Bernabé, Saulo, bacuare cuencueni, bacua curi
sacaicuare re'huani, Judea yija Cristo bain jubëan bainna
saojën, ba samucua naconi ja'an curire ro insini saoreña.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

1 Ja'nrëbi, ja'an umuguseña ba'iguëna, bain ta'yejeiye ëjaguë
Herodes hue'eguëbi Cristo bain jubë ba'icua te'ecuani je'o ba
bi'raguëña.
2 Ru'ru Santiago hue'eguë, Juan ma'yë ba'iguëni guerra hua
hua'ti naconi huani senjoguëña.
3 Ja'nca huani senjoni, judío bainbi ai bojojënna, Pedrore'ga
preso zeanni, ya'o huë'ena guaoguëña. Judío bain aon
huo'coma'ise'e ain umuguseña sëani,
4 Herodesbi ro'taguë, Ja'an umuguseña pascua umuguseña
si'aguëna, Pedrote judío ëja bain ba'iruna nëcoza caguë
ëjoguëña. Ja'nca ëjoguëbi Pedrote guaoni, soldado jurëan
gajese'ga jurëan baguëre sa'ñejën ëñacuare re'huani, baguë
guaosiruna jo'caguëña.
5 Jo'caguëna, soldado hua'nabi baguëte re'oye ëñajën, gare
etaye beoye ba'ija'guë cajën bateña. Ja'nca guaosi'quë
ba'iguëna, Cristo bain jubë ba'icuabi Riusuni si'a jëja ujajën,
Riusuni jo'caye beoye senni achajën bateña.

Dios libra de la carcel a Pedro

6 Ja'nrëbi, Herodes nëcojai umuguse ja'anrë ba'i umuguse
si'ani, ñami ba'iguëna, Pedro yua ya'o huë'ere ba'iguë, samu
soldado hua'na baguëre cuiracua joborare cainguë unquëña.
Samu guënameñabi, cadenameñabi preso tayosi'quë baquëña.
Ja'nca ba'iguëna, ya'o huë'e cuiracuabi yua anto sa'rore
ba'ijën, hue'se ca'ncona ëñajën nëcareña.
7 Ëñajën nëcajënna, Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi
te'e jëana gaje meni, preso zeansi'quëna ti'anni, ya'o huë'e
sa'nahuë yua ai go'sijeiguëra miaguë ëñoguëña. Ëñoni, ja'nrëbi
Pedroni baguë ca'ncona puni sëtoni caguëña:
—Besa huëijë'ën, caguëña.
Caguëna, guënameña'ga ja'anse'ebi ro tijini, baguë ëntë
sarañabi tonquëña.
8 To'inguëna, Riusure yo'o conguëbi Pedroni guanseguëña:
—Më'ë tëinmete tëanni, më'ë guëon ju'iyete sa'yeni
gueonjë'ën, caguëña.
Caguëna, Pedrobi ja'nca yo'oguëña. Yo'oguëna, Riusu yo'o
conguëbi:
—Më'ë canre seoni, yë'ë naconi raijë'ën. Saiñu, caguëña.
9 Caguëna, Pedro yua baguëni be'teguë saquëña. Sani, etani,
ro huesëguë ganiguë, ja'ansi'quë ro'taguëña: "Ëoru ëñañe se'ga
huanoji yë'ëre" ro'taguëña.
10 Ja'nrëbi, soldado nëcaruan samuruanre tayojeiye sani,
soldado hua'nabi ënsema'ijënna, ja'nrëbi guëna anto sa'ro

ta'pisiru, huë'e jobona etaru, ja'anruna ti'anreña. Ti'anni
ëñato, guëna anto sa'ro yua ja'anse'e anconi saoguëña. Anconi
saoguëna, hue'sena etareña. Etani ja'nrëbi, huë'e jobo ma'a
te'e ma'abi saijënna, Riusu yo'o con hua'guëbi Pedrote jo'cani,
huesëni saquëña.
11 Huesëni saquëna, Pedro yua sëta rani, ja'ansi'quë
caguëña:
—Aito, Riusubi ai ta'yejeiyereba yo'obi. Baguë yo'o con
hua'guëre raoni, yë'ëre, ya'o huë'ena guaosi'quëre eto güesebi.
Yë'ë hua'guë yua Herodes preso zeansi'quëreta'an, judío ëja
bain huani senjoja'guëreta'an, Riusubi ta'yejeiye yo'oni, yë'ëre
tëani etobi, caguë ro'taguëña.
12 Ja'nca ro'tani, ja'nrëbi, María hue'ego, Juan Marcos
pë'cago, bago huë'ena saquëña. Sani ti'anni ëñato, ai jai jubë
bain sa'nahuëre ba'ijën, Riusuni ujajën bateña.
13 Ujajën ba'icuani je'njuni achoguëna, romi zingo Rode
hue'egobi anto sa'rona rani, ¿Gueguëguë'ne më'ë? senni
achani, Pedrobi sehuoguëna, baguëni masigoña.
14 Masigo, yua ai bojo hua'goreba huë'huëni, anto sa'rore
ancoma'igo, bago bain sa'nahuë ba'icuana huë'huëni
quëagoña:
—Pedro'bi. Anto sa'rona rani nëcaji baguë, quëagoña.
15 Quëagona, bain hua'nabi careña:
—Banji. Më'ëbi ro hue'nhue hua'go'ru ro ro'tago cayë,
careña.
Cajënna, bagoca:
—Aito. Baguëreba'bi, sehuogoña.
Sehuogona:
—Baguë recoyo se'ga raimaquë, careña.
16 Ja'nca cajënna, Pedro yuta anto sa'rore je'njuguë
nëcaguëña. Je'njuguë nëcaguëna, ba hua'nabi anconi, Pedroni
gue ro'taye beoye ëñareña.
17 Ja'nca ëñajënna, Pedro yua baguë ëntë sarabi huëani
rëonni, Caye beoye ba'ijë'ën caguë, ja'nrëbi baguë ya'o huë'ebi
etoni raose'e, Riusu ta'yejeiye yo'oni conse'e, si'aye quëani
achoguëña. Quëani achoni tëjini, bacuani caguëña:
—Ja'an coca si'ayete mai jubë bain hua'na, Santiago sanhuë,
ja'ancuani quëajaijë'ën, caguëña.
Cani ja'nrëbi bacuare jo'cani, yequëruna gatini saquëña.
18 Ja'nrëbi ñataguëna, soldado hua'nabi gue ro'taye beoye
ba'ijën, sa'ñeña senni achajën, ¿Jarona saquë'ne baguë? cajën,
si'aruan huë'huëni ganojën, baguëni cu'e ganojën, ai yo'ojën
bateña.
19 Herodes'ga bacuani ai bëinguë, Yureca baguëni
cu'ejaijë'ën guanseni, baguëte tinjamajënna, ja'nrëbi ya'o
huë'e cuiracuare choini, bacuani si'a jëja senni achaguëña.

Senni achani, re'oye sehuomajënna, bacuare huani senjoñe guanseguëña. Ja'nca guanseni tëjini, ja'nrëbi Judea yijabi sani, Cesarea huë'e jobona ti'anni baquëña Herodes.

La muerte de Herodes

20 Ti'anni ba'iguë, yua Tiro bain, Sidón bain, bacuani ai bëinguë, bacuani te'e ruiñe ëñama'iguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi sa'ñeña senni achajën, Maire je'o bama'ija'guë cajën, baguë huë'e ëjaguë Blasto hue'eguëni re'oye senni achani, baguëni bojo güesereña. Bojo güeseni, Herodesna ti'anni, Je'o beoye ba'ina'a, baguëni senni achareña. Herodes yija aonre coni aincua sëani, ja'nca senni achareña.

21 Senni achani, Herodesbi bain ñë'cajai umuguse caguëna, bacuabi baguë ëja guëna seihuëna ti'anreña. Ti'anjënna, Herodes yua baguë ëjaguë cañare sayani, bacuana etani bëani, Ja'an bainni bojo güeseza caguë, bacuani zoe coca ca bi'raguëña.

22 Caguë ba'iguëna, si'a jubë bainbi ai bojojën güireña:

—Ai ta'yejeiyereba cayë më'ë, Riusureba'ru ba'iguë sëani. Ro bain ëjaguë caye'ru quë'rë ta'yejeiyereba cayë më'ë, te'e cajën güireña.

23 Cajën güijënna, ja'nrëbi pecobi baguëni anni hueanjënna, pecosi'quëbi junquëña baguë, Riusuni te'e ruiñe yëma'isi'quëre sëani.

24 Ja'nrëbi, Riusu bainbi baguë cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani achojënna, si'aruan bainbi achani ro'ta bi'rareña.

25 Ja'nrëbi, Bernabé, Saulo, bacuabi Jerusalén huë'e jobore ba'ijën, bacua curire insini tëjini, yua Antioquíana go'ijën, Juan Marcos hue'eguëte sani goteña.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

1 Yureca Cristo bain jubë Antioquía huë'e jobore ba'icuare ëñato, Riusu coca masiye quëacua, bainre ye'yocua bateña. Bacua mami hue'ejën ba'ise'ere cato, yequë Bernabé, yequë Simón Zijequë. yequë Cirene bainguë Lucio, yequë Manaén baguë zinrënbi Galilea ëjaguë Herodes naconi te'e irasi'quë, yequë Saulo, ja'ancuabi bain ye'yocua bateña.

2 Ja'nca ba'icuabi yequë umuguse te'e jubë zi'nzini, Riusu yo'ore te'e conjën, aon aiñe jo'ca umuguseña ba'iguëna, Riusu Espíritubi bacuani guanseguëña:

—Yureca Bernabé, Saulo, bacuare choini, yë'ë yo'o cani jo'case'ere yo'oja'cuare saojë'ën, guanseguë caguëña.

3 Caguëna, ja'nrëbi si'a jubëbi ñë'cani, Riusuni ujajën, aonre
aiñe jo'cajën ba'ijën, ja'nrëbi bacua ëntë sarañare ba samu-
cuana pa'roni, Riusu yo'o yo'oja'cuare cuencueni, bacuare
saoreña.

Los apóstoles en Chipre

4 Ja'nca saojënna, Riusu Espíritubi bacuare cuencueni
saguëna, ba hua'nabi Seleucia huë'e jobona sani, jai yoguna
cacani, Chipre jubona je'enni ti'anreña.
5 Ti'anni, Salamina huë'e jobona ti'anni, ja'nrëbi judío
bain ñë'ca huë'eñana cacani, Riusu cocarebare quëani acho
bi'rareña. Ja'nca quëani achojën, Juan Marcos'ga bacuare te'e
yo'o conguë baquëña.
6 Ja'nca quëani achojën, si'a jubo yija ca'ncoñana ganini,
ja'nrëbi Pafos huë'e jobona ti'anreña. Ti'anni, judío yai
bainguë Barjesús hue'eguëte tëhuoreña. Ba hua'guë yua ro
coqueguë, Riusu coca masi güesese'ere quëani achoguë'ë yë'ë,
caguëña baguë.
7 Ja'nca caguëbi yua yequë bainguë, ja'an yija bain ëjaguë,
baguë naconi baquëña, Sergio Paulo hue'eguë naconi. Ja'an
Sergio Paulobi ai masi ëjaguë ba'iguëbi, Riusu cocarebare
achaza caguë, Bernabé, Saulo, bacuare choquëña.
8 Choiguëna, ba samucuabi Sergio Paulona ti'anjënna, ja'an
yai bainguë, Elimas'ga hue'eguëbi, Ëjaguëbi ja'an cocare
achani ro'tama'ija'guë caguë, bacua quëani achoyete ënse ëaye
yo'oguëña.
9 Ja'nca ënse ëaye yo'oguëna, Saulo, Pablo'ga hue'eguëbi
Riusu Espírituni ai ta'yejeiye zi'inni ba'iguë, yai bainguëni si'a
jëja ëñaguë,
10 baguëni bëinguë caguëña:
—Më'ë yua ro coque huati sëani, ai gu'aye yo'oguë, si'a re'oye
yo'ocuani je'o bayë më'ë. Riusu coca ye'yoni jo'case'ere gare
caraye beoye huacha ca güeseguë'ë më'ë.
11 Ja'nca yo'oguëre sëani, yureca Riusubi më'ëbi ai yo'o
güeseza caguë, më'ë ñacore pa'roji. Pa'roguëna, zoe ba'irënbi
ñaco ëñama'iguë, ënsëguë miañete ëñañe beoye ba'iyë më'ë,
cani jo'caguëña Pablo.
Cani jo'caguëna, ja'ansirën yua zijei picobi baguë ñacona
na'oguëna, ba hua'guë yua ro rënni ganoguë, baguë ëntë
sarare zeanni saguëte cu'eguëña.
12 Ja'nca cu'eguëna, bain ëjaguëbi si'aye ëñani, Jesucristo
ba'iye ye'yose'ere ai bojoguë achani, Jesucristoni si'a recoyo
ro'taguëña.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

13 Ja'nrëbi Pablo sanhuëbi Panfilia yija huë'e jobo Perge
huë'e jobona saiñu cajën, Pafos yo sa'rona gajeni, jai yoguna
cacani sateña. Sani ti'anni, Juan Marcosbi Pablo sanhuë
naconi se'e conguë saimaquëña. Bacuare jo'cani, Jerusalén
huë'e jobona goquëña.
14 Go'iguëna, ja'nrëbi Pablo, Bernabé, bacuabi Perge huë'e
jobobi saijën, Antioquía huë'e jobo Pisidia yijare ba'iguëna,
ja'anruna sani ti'anreña. Ti'anni, judío bain yo'o yo'oma'i
umuguse ba'iguëna, bacua ñë'ca huë'ena cacani bëareña.
15 Bëani achajënna, ñë'ca huë'e bainbi Riusu coca Moisés
toyani jo'case'e, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e, ja'an
cocare ëñani cani achoreña. Cani achoni tëjini, ñë'ca huë'e
ëjacuabi Pablo sanhuëna quëani saoni choteña:

—Mësacua yua yihuo cocare bain hua'nani quëani achoye
ro'tanica, rani quëani achojë'ën, cajën choteña.

16 Choijënna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani
rëonni, bain achayete ëjoni, bacuani coca quëa bi'raguëña:

—Mësacua Israel bain, Israel bain coca ye'yeni Riusuni yo'o
concua, mësacua si'acua yë'ë cocare achajë'ën.
17 Mai ta'yejeiye Riusubi baguë bain Israel bainre conni
cuirase'ere achajë'ën. Mai ira bain ba'isi'cuabi Egipto yijare
ba'ijën, tin yijabi rani ba'isi'cua ba'ijën, Riusubi conguëna, ai
jai jubë jaijeijateña. Jaijeijatena, ja'nrëbi Riusubi ai ta'yejeiye
yo'oguë, bacuare Egipto yijabi etoni sani baguëña.
18 Ja'nca sani baguëbi cuarenta tëcahuëan beo re'otore
bacuare cuiraguë, bacua cue'yoni gu'aye yo'ojën ba'ise'ere
oiguë ëñaguë, bacuani conguë saguëña.
19 Sani, Canaan yijare ba'icua te'e ëntë sara samu jubëan
bain, ja'an gu'aye yo'ojën ba'icuani saoni senjoni, bacua yi-
jare mai ira bain ba'isi'cuana insini jo'caguëña Riusu.
20 Insini jo'cani, ja'nrëbi se'e cuatro cientos cincuenta
tëcahuëan bacuani conni cuiraguë, bacua ëja bainre cuen-
cueni bainre guanse güeseguëna, baguë cuencueni jo'casi'quë
Samuel hue'eguë ba'irën tëca ja'an bain ëjacuabi guansejën
bateña.
21 Ja'nrëbi bain hua'nabi Riusuni senni achajën, Bain
ta'yejeiye ëjaguëte re'huani, yëquënani guanseni cuira
güesejë'ën cajën cue'yojën senni achajënna, Riusubi Benjamín
jubë bainre ëñani, Cis mamaquë Saúl hue'eguëte cuencueni,
Israel bain ta'yejeiye ëjaguëre re'huani jo'caguëna, cuarenta
tëcahuëan bainre guanseguë baquëña baguë.
22 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, Riusubi baguëte quëñoni
saoni, ja'nrëbi yequë bainguë David hue'eguëte cuencueni,
Israel bain ta'yejeiye ëjaguëte re'huani jo'caguë caguëña:
“Ënquë, David hue'eguë, Isaí mamaquë, baguëni ai te'e ruiñe

ëñaguë ba'iyë yë'ë. Baguë yua si'aye yë'ë yëyete jo'caye beoye yo'oguë ba'ija'guë'bi" cani jo'caguëña Riusu.

23 Ja'nca cani jo'casi'quëbi yua zoe ba'irën ëjoni, yua David bainguë yo'je ba'irën ba'isi'quë, Jesucristo hue'eguë, ja'anguëte cuencueni, maina raoni, Israel bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru gare tënoni, Yë'ë bainre mame re'huani baza caguë, mai ta'yejeiye ëjaguëte re'huani jo'caguëña Riusu. Aito. Riusu zoe cani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi yure.

24 Jesucristobi yuta raimaquëna, Juan Bautizaguëbi ti'an rani, si'a Israel bainni quëani acho bi'raguëña: "Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mame recoyo re'huani, ocona bautiza güesejë'ën" quëani achoguë baquëña.

25 Ja'nca ba'iguëbi, baguë junni ton umuguseña ti'an bi'raguëna, bain hua'nani caguëña: "Mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën, Riusu ta'yejeiye conni cuiraguëte yë'ëre ro'tajënna, ja'anguë beoyë yë'ë. Yequë raoja'guë, yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë, ja'anguëbi yuara ti'an raija'guëta'an ba'iji. Baguëni yo'o coñe gare ti'anma'iguë'ë yë'ë, ta'yejeiye beo hua'guë sëani" caguëña Juan.

26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Juan yua Riusu ta'yejeiye raoja'guëre quëaguëna, ja'an ta'yejeiyereba raosi'quëbi maina ti'anbi. Mai gu'a juchare tënoni, baguë bainrebare maire re'huani baza caguë, junni tonguë raji'i. Ja'nca raisi'quëre si'a recoyo ro'tajë'ën, yë'ë bain sanhuë. Mësacua yua judío bainreba, taita Abraham bain yo'je raisi'cua, yequëcua, judío bain ujayete ye'yesi'cua, mësacua si'acua Jesucristo conguë raise'ere ro'tajën ba'ijë'ën.

27 Ja'nca raisi'quë ba'iguëreta'an, si'a judío bain Jerusalén ba'icua, bacua ëja bain naconi, bacuabi baguëte ëñani, Riusu raosi'quë ba'iguëte gare huesëhuë. Riusu cocare achajën, si'a yo'o yo'oma'i umuguseña bacua ñë'ca huë'eñana sani, Riusu ira coca cani jo'case'ere achajën ba'icuata'an, Jesucristobi ti'an raiguëna, baguëni ro huesëjën ëñahuë. Ja'nca ba'icuabi Jesusni huani senjo güeseni, Riusu ira bain raosi'cua cani jo'case'e'ru güinareba'ru yo'ohuë.

28 Gare gu'aye yo'oye beoye ba'isi'quëreta'an, baguë gu'aye yo'ose'ere ro tinja quëani, romano ëjaguë Pilatona sani, baguëre huani senjoñete sen'ë.

29 Ja'nca senni achajënna, Pilatobi baguëni huani senjo güeseguëna, Riusu coca cani jo'case'e, Jesús ba'ija'yete toyani jo'case'e si'aye'ru güina'ru yo'ose'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, crusu sa'cahuëna junni tonguëna, baguë ga'nihuëte gachoni, baguëre tanhuë.

30 Ja'nca junni tonsi'quëreta'an, Riusubi baguëte se'e go'ya rai güesebi.

31 Go'ya rai güeseguëna, Jesusbi se'e baguë bain concuani
ëñoni, zoe ba'i umuguseña bacua naconi baji'i. Baguë
bain concua yua baguë naconi Galileabi raijën, Jerusalenna
ti'anjën, ja'an ba'isi'cua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yureca Jesús
ta'yejeiye ba'iyete si'a bainni quëani achojën ganiñë.
32 Yëquëna hua'na'ga güina'ru mësacuani baguë ba'iyete
quëani achojën ba'iyë. Riusubi mai ira bain ba'isi'cuani
cani jo'caguë, baguë raoja'guë maina ti'an raija'yete cani
jo'caguëna, yëquëna hua'nabi ja'an cocare, baguë ti'an raisi
cocare mësacuani quëani achojën ba'iyë.
33 Baguë ira bain ba'isi'cuani ja'nca cani jo'caguë, mai
hua'nare'ga, bacua bain yo'je ba'icuare güina'ru cani jo'cani,
güina'ru yo'obi Riusu. Jesucristo go'ya raisi cocare zoe toyani
jo'cabi Riusu. Salmo coca, samu ba'i coca, ja'an cocare ëñani
masijë'ën: "Më'ë yua yë'ë zinreba ba'iyë. Yure umuguse
më'ëre yë'ë zin ba'iguëte re'huani, më'ëni ai te'e ruiñe ëñañë
yë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
34 Ja'nrëbi Riusubi se'e baguë cani jo'case'ere te'e ruiñe
yo'oye ro'taguë, Jesús ga'nihuëbi pu'ncaye beoye ba'ija'guë
caguë, baguëni go'ya rai güeseja'yete cani jo'caguëña. Ën co-
care ëñani masijë'ën: "Yë'ë bainguë Davidni cani jo'case'e'ru
mësacuani güina'ru yo'oja'guë'ë" cani jo'caguëña Riusu.
35 Ja'nrëbi yequë quë'ro Salmo cocare ëñajë'ën: "Më'ë bain-
guë ai yësi'quëni oiguë, baguë ga'nihuëte gare pu'nca güeseye
beoye ba'ija'guë'ë më'ë" cani jo'caguëña Riusu.
36 Ja'nca cani jo'casi'quëbi David ba'ise'ere camaquëña.
Ja'an bainguë Davidbi baguë junni huesëye tëca, Riusu
case'e'ru güina'ru yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, baguë ira
bain ba'isi'cua naconi tanrena, baguë ga'nihuëbi pu'ncani
si'aguëña.
37 Ja'nca pu'ncani si'aguëna, Riusu Raosi'quërebabi maina
ti'an rani, junni tonguëna, baguë ga'nihuë yua gare pu'ncaye
beoye baji'i, Riusu go'ya rai güesesi'quë sëani.
38 Ja'nca ta'yejeiye yo'ose'e sëani, mësacua te'e ruiñe achani
ro'tajën ba'ijë'ën. Jesús junni tonni go'ya raisi'quëre sëani,
mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere baguëni gare quëajë'ën.
Quëani, baguëni sentoca, mësacua recoyore gare tënoni, baguë
bainrebare mësacuare re'huaja'guë'bi Jesús.
39 Ja'anguëni si'a recoyo ro'tajënna, mësacua gu'a juchare
gare se'e ro'tama'ija'guë'bi. Moisés ira coca toyani jo'case'ere
te'e ruiñe yo'oni Riusu bain ruiñu cacuata'an, Riusu bain
ruiñe gare ti'anma'icua ba'iyë mësacua.
40 Mësacua yua ëñare bajën, Riusu ira bain raosi'cua toyani
jo'case'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu bënni senjoja'ñe cani
jo'case'ere jëañu cajën, baguë yo'oja'yete gare güeye beoye

ba'ijë'ën. Ën coca toyani jo'case'ere ëñajë'ën:
41 Mësacua yua yë'ëni ro jayani gu'a güecua ba'ijën, yë'ë cocare
achani ro'tajën ba'ijë'ën.
Yë'ëbi mësacuani bënni senjoguëna, mësacuabi gare carajeijën
ba'ija'cua'ë.
Yë'ë yua Riusu sëani, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi ai
ta'yejeiyereba yo'ore yo'oni mësacuani ëñoja'guë'ë.
Ëñoguëna, mësacuabi ai ëama'iñereba ëñacuata'an yë'ë
yo'oja'yete gare ro'tama'ija'cua'ë.
Yequëcuabi ru'ru quëani achocuareta'an, yë'ë yo'oja'yete gare
ro'tama'ija'cua'ë mësacua.
Ja'an cocare mai ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguëña Riusu,
judío bain ñë'ca huë'e ba'icuani quëani achoguëña Pablo.
42 Quëani achoni tëjini, bacua naconi etani sai bi'raguëna,
judío bain jubë ba'ima'icua ja'anru ñë'casi'cuabi Pablo san-
huëni senni achareña:
—Mësacua yua se'e yequë yo'o yo'oma'i umuguse se'e rani,
ja'an cocare maini se'e yihuoni ye'yojë'ën, senni achajën
choteña.
43 Choijënna, Pablo sanhuëbi sai bi'rajënna, ai jai jubë
bain judío bain, yequëcua judío bain jubë ba'ima'icua, judío
ujaye ye'yesi'cua, ai bainbi bacuani te'e conjën, te'e zi'nzini
ba'ijënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacuani si'a jëja yihuojën,
Riusubi mësacuani ai yëguëre sëani, baguëni gare jo'caye beoye
recoyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën yihuojën careña.
44 Ja'nrëbi yequë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna, si'a
huë'e jobo bainbi Riusu cocarebare achañu cajën, bacua ñë'ca
huë'ena ti'an rateña.
45 Ti'an raijënna, judío bainbi ëñani, Mai ye'yoye'ru quë'rë
ta'yejeiye ye'yoji baguë cajën, Pabloni bëinjën, baguëni
jayajën, baguë coca quëani achose'ere gu'aye ca bi'rareña.
46 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi jëja recoyo
re'huani, bacuani si'a jëja careña:
—Mësacua yua judío bain Riusu cuencuesi'cuare sëani,
mësacuani baguë cocarebare ru'ru quëani achohuë. Quëani
achocuareta'an, mësacuabi ro gu'a güejën senjoni, Riusu na-
coni carajeiye beoye si'arën ba'iye gare yëma'icua ba'iyë
mësacua. Ja'nca yëma'icuare sëani, mësacuare jo'cani sen-
joni, judío bain jubë ba'ima'icua se'gani Riusu cocare quëani
achoja'cua'ë yëquëna.
47 Riusu guanseni jo'case'ere sëani, ja'nca yo'oja'cua'ë
yëquëna. Baguë coca toyani jo'case'ere achajë'ën:
Më'ëre cuecueni raoguëna, si'a ën yijaña bainna sani, yë'ë tëani
baja'yete te'e ruiñe quëani, mia re'oto ëñoñe'ru bacuani
masi güesejë'ën.

Si'a bain, judío jubë ba'ima'icuana quëani achoguë, si'a ën yija
ca'ncoñana saijë'ën.
Ja'an coca toyani jo'case'ere achani ro'tajë'ën, careña Pablo
sanhuë.
48 Cajënna, judío bain jubë ba'ima'icuabi achani, ai bojo re-
coyo re'huani, Riusu cocareba ai re'oye achoye cayë mësacua
cajën, Riusu cuencuesi'cua ja'an jubë ba'icuabi Cristoni si'a
recoyo ro'tani, Cristo naconi gare carajeiye beoye ba'ija'cuabi
ai bojoreba bojoreña.
49 Ja'nca bojojën, Riusu coca Jesucristo go'ya raisi cocare
yequëcuani quëani achojaiñu cajën, ja'nca yo'o bi'rajënna, ja'an
yija bain si'acuabi achareña.
50 Ja'nca yo'ose'e ba'iguëna, judío bainbi quë'rë se'e bëinjën,
bacua ëja romi hua'na Riusu bain casi'cua, yequëcua ja'an
huë'e jobo ëjacua, bacuana sani, Pablo sanhuëni saoni senjoñu
cajën, si'a jubëbi Pablo, Bernabé, bacuani ai je'o bajën, bacua
yijabi etoni saoreña.
51 Etoni saojënna, Pablo sanhuëbi Bacua gu'a juchare
bacuani masi güeseñu cajën, bacua guëoña ba'i ya'ore
bacuana cue'nconi tonreña. Cue'nconi tonni, ja'nrëbi bacua
huë'e jobore jo'cani, Iconio huë'e jobona sateña.
52 Saijënna, Antioquía huë'e jobo bain Cristo bainbi bëani,
Riusu Espírituni recoyo te'e zi'nzicua sëani, ai bojoreba bojojën
bateña.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

1 Iconio huë'e jobona sani ti'anni, ja'nrëbi judío bain ñë'ca
huë'ena cacani, Riusu cocarebare bain hua'nani ai ta'yejeiye
quëani achojënna, ai jai jubë bain judío bain, tin bain'ga
Jesucristoni si'a recoyo ro'tareña.
2 Ja'nca ro'tajënna, yequëcua judío bain Cristoni
ro'tama'icuabi bëinjën, yequë bain tin bainna sani, Ja'an
raisi'cuabi ai gu'aye cacua'ë cajën, je'o ba güesereña.
3 Je'o ba güesejënna, Pablo sanhuëbi ja'anruna quë'rë zoe
bëani ba'ijën, quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristobi maire
jo'caye beoye conre baji cajën, Cristo ba'iyete jo'caye beoye
quëani achojën bateña. Ja'nca ba'ijën, Riusu oiguë coñete
bainni masi güesejënna, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oni, bacuani
conguë, bacua cocare te'e ruiñe ba'i cocare ba'iye bainni masi
güeseguëña. Ja'nca masi güeseguëbi Pablo sanhuëni conguëna,
bacuabi yua ai ta'yejeiye yo'o yo'ojën bainni ëama'iñereba
ëñojën bateña.
4 Ja'nca ba'ijën yihuocuareta'an, ja'an huë'e jobo bainbi te'e
ro'tamateña. Jobo ba'icuabi judío bain naconi te'e ro'tajën,
Riusu cocare achaye güereña. Jobo ba'icua'ga yua Riusure

ta'yejeiye yo'o concua naconi te'e ro'tajën, bacua cocare
achajën, Riusu cocareba'ë cajën bojojën bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'an ro'taye güecua judío bain, tin bain
naconi, ja'ancuabi huë'e jobo ëja bainna sani, Pablo sanhuëre
zeanjani, gatabi inni, Bacuani huani senjoñu cajënna, ëja
bainbi bacuare conjën yo'o bi'rareña.
6 Ja'nca yo'o bi'rajënna, Pablo, Bernabé, bacuabi bacua
yo'oja'yete masini, Licaonia yija ba'i joboñana gatini sateña.
Ru'ru Listra, ja'nrëbi Derbe, ja'an huë'e joboñana gatini sateña.
7 Gatini sani, ja'an bainre'ga Cristo tëani ba cocare quëani
achoreña.

Apedrean a Pablo en Listra

8 Listra huë'e jobona ti'anni ëñato, ja'anru bainguë guëon
guë'nguësi'quë baquëña. Baguë të'ya raisi umugusebi guëon
guë'nguësi'quëbi gare ganiñe beoye ba'isi'quëbi yua ja'anrute
ñuquëña.
9 Ja'nca ñu'iguëbi Pablo cocare te'e ruiñe achaguëna, Pablobi
baguëni ëñani, baguë recoyo ro'tayete masini, Cristobi
baguëni huachoja'guë caguë,
10 ja'an bainguëni si'a jëja guanseguëña:
—Yua huëni nëcajë'ën, guanseguëña.
Ja'nca guanseguëna, ba bainguëbi ja'ansirën nëca mëni,
cha'cani, ja'ansi'quë gani bi'raguëña.
11 Gani bi'raguëna, bain hua'nabi Pablo huachose'ere
ëñajën, bacua coca Licaonia coca cajën, si'a jëja güi bi'rareña:
—Mai riusu hua'nabi bain hua'na runni, maina gaje meni
ëñohuë, cajën güi bi'rareña.
12 Ja'nca cajën, Bernabeni ëñajën, bacua riusu Júpiter baguë
mamire hue'yoreña. Ja'nrëbi Pabloni ëñani, coca quëani
achoguëre sëani, bacua riusu mami Mercurio hue'yoreña.
13 Ja'nca hue'yoni, bacua pairi hua'guë, Júpiter uja huë'e
ëjaguëbi Mai riusu hua'nani ro'tajën, jo'ya hua'nare huani
hua'ire ëojaiñu caguëña. Baguë uja huë'e yua huë'e jobo anto
sa'ro ca'ncore ba'iguëna, baguë yua toro hua'na jo'ya coro
ga'huaña, ja'anre inni rani, si'a bain naconi Pablo sanhuëna
gugurini rëanni, bacua toro jo'ya hua'nani huai bi'rareña.
14 Ja'nca yo'o bi'rarena, Riusure ta'yejeiye yo'o concua,
Pablo, Bernabé, bacuabi ëñani, Ja'nca gu'aye yo'oma'ija'bë
cajën, bacua cañare ye'rejën oijën, bain jobona güijën careña:
15 —Mësacua ja'anre yo'oye beoye ba'ijë'ën. Yëquënabi bain
hua'na mësacua ba'iye'ru ba'i hua'na se'ga ba'ijën, yëquënani
ja'nca yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu cocarebare quëani achocua
se'ga ba'iyë yëquëna. Mësacuana ti'anni, Mësacua huacha
riusu hua'ire ro'tajën yo'oyete gare jo'cani senjojë'ën cajën,
mai ta'yejeiyereba Riusu ba'iyete, baguë cocarebare, ja'anre

mësacuani quëani achojën raë'ë yëquëna. Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë
Riusubi guënamë re'oto, yija re'oto, jai ziaya re'oto, si'aye
ja'anruan ba'iyete re'huani jo'casi'quëre sëani, ja'anguëni re-
coyo te'e zi'nzini ba'ijë'ën.
16 Ja'an Riusubi si'a bainre ëñani, bacuabi cue'yojënna,
Ro bacua yëse'e se'ga yo'ojën ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë
ëñaguëta'an,
17 Yë'ë re'oye ba'iyete masija'bë caguë, bacuani gare jo'caye
beoye re'oye yo'oni, bainna jo'caguë ba'iji Riusu. Ba hua'guëbi
maina oco güeseni, mai aonre ira güeseni, mai aonre caraye
beoye maina ro insini jo'caguëna, bojo recoyo re'huani ba'iyë
mai, bain hua'nani si'a jëja careña Pablo sanhuë.
18 Ja'nca cajën, bain hua'nabi jo'ya hua'nare huani,
bacuana insini bojoñu cajën ba'icuareta'an, Pablo sanhuëbi ai
yo'ojën, bacuani ai ënse cocare zoe cajënna, bacua yo'oja'yete
jo'cama'ire'ahuë.
19 Ja'nrëbi, bacua huacha yo'oja'yete jo'cajënna, judío bainbi
ti'an rateña. Antioquía huë'e jobo, Iconio huë'e jobo,
ja'anruanbi rani, Listra bainni gue'rini, Pablo sanhuëni huani
senjoñu cajënna, ba hua'nabi gatabi inni, Pablona senjoni,
Yua junji'i baguë cajën, baguëte rërëni, huë'e jobo ca'ncona
sani jo'cani uanreña.
20 Uanrena, ja'an huë'e jobo bain Cristoni zi'nzini ba'icuabi
Pablona ti'anni, baguëre të'ijeiye nëcani, baguë ba'iyete
ujajënna, baguë yua huajë hua'guë nëcani, ja'nrëbi se'e ba
huë'e jobona cacani baquëña. Ba'iguë, yequë umuguse
ñataguëna, Bernabé naconi Dérbena saquëña.
21 Sani, Dérbena ti'anni, ja'anru bainni Cristo tëani ba cocare
quëani achojënna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e
zi'nzini ba'ijënna, Pablo sanhuëbi se'e Listra huë'e jobona
goteña. Goni, ja'nrëbi Iconio, ja'nrëbi Antioquía, ja'anruanna
se'e saijën,
22 Cristoni recoyo zi'nzini ba'icuani se'e yihuojën, bacuani
si'a jëja quëareña:
—Cristo yëye se'gare si'a recoyo ro'tajën yo'ojën ba'ijë'ën.
Gare jo'caye beoye baguë yo'ore conjën ba'ijë'ën. Riusu
guënamë re'oto bain ba'iye yënica, gare caraye beoye ai yo'ojën
ba'iyë mai, quëareña.
23 Quëani, ja'nrëbi bacua jubëan ëja bainre cuencueni
re'huani jo'careña. Ja'nca yo'oni tëjini, bacua naconi aonre
aiñe jo'cajën Riusuni ujajën, Mësacua yua Cristoni te'e
zi'nzisi'cua sëani, baguë cocare te'e ruiñe achani yo'ojën
ba'ijë'ën cani, bacuare jo'cani goteña.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

24 Ja'nca go'ijën, Pisidia yijabi saijën, ja'nrëbi Panfilia yijana
ti'anreña.
25 Ti'anni, Perge huë'e jobona cacani, Riusu cocarebare
quëani achoni, ja'nrëbi Ataliana sateña.
26 Sani, ja'an huë'e jobo yo sa'rona gajeni, yoguna cacani,
bacua huë'e jobo Antioquía huë'e jobona go'ini ti'anreña.
Bacua cuencuesi yo'ore yo'oni tëjini, Riusubi oiguë conguë
cuiraguëna, bacua bain saosi'cuana ti'anni,
27 si'a Riusu bain jubëre ñë'coni, Riusu conni cuiraguë
ta'yejeiye yo'oguë ba'ise'e beorure bacuani quëani achoreña:
Riusubi baguë bain ba'ija'cua judío bain jubë ba'ima'icua,
bacuare yëquënani ëñoni, Cristoni si'a recoyo ro'tani baguëni
zi'nzini ba'ija'bë caguë, yëquënani conguë, bacuani baguë
cocare quëani acho güesebi.
28 Ja'nca quëani, ja'nrëbi ja'an jubë bain Cristo bain naconi
ai zoe bateña.

15

La reunión en Jerusalén

1 Ja'nrëbi yequëcua Riusu bain cacua, judío bainbi Judea
yijabi sani, Antioquía huë'e jobona ti'anni, Cristo bain ja'anru
ba'icuani coca ye'yoni yihuo bi'rareña:
—Mësacua go neño ga'nire tëyoni senjoma'itoca, Riusu
guënamë re'otona ti'añe gare porema'iñë. Ja'nca sëani, Moisés
guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën, yihuojën bateña bacua.
2 Ja'nca yihuojënna, Pablo, Bernabé, bacuabi si'a jëja cajën,
Mësacuabi huacha cacua'ë cajën, ënse cocare ai zoe cani
jëhuareña. Cani jëhuarena, Cristo bain Antioquía ba'icuabi,
Jerusalén ëja bain naconi ja'an cocare cani acho güeseñu cajën,
Pablo, Bernabé, ja'an bainre cuencueni, Jerusalenna saoreña.
3 Ja'nca saojënna, bacuabi Fenicia, Samaria, ja'an yijañabi
sani, ja'an bainre quëareña:
—Judío bain jubë ba'ima'icuabi bacua ja'anrë ro'tajën
ba'ise'ere gare jo'cani, Riusuni recoyo te'e zi'nzini ba'iyë,
quëajënna, si'a Cristo bainbi achani, ai bojo recoyo
re'huareña.
4 Ja'nrëbi, Pablo, Bernabé, bacuabi Jerusalenna ti'anni, si'a
Cristo bain jubë, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo bain
ira ëjacua, ja'ancuana ti'anni saludajënna, bacuabi ai bojojën
saludareña. Saludajënna, ja'nrëbi Riusu yo'o yo'ose'e, Riusure
conjën ba'ise'e beoru bacuani quëareña.
5 Quëajënna, ja'anru ba'icua fariseo bain ba'isi'cua Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzisi'cua, bacuabi nëcani, si'a
jëja careña:

—Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, bacua go neño ga'nire tëyo güeseni, Moisés coca cani jo'case'e'ru bacuani yo'o güeseye bayë mai, careña.

6 Carena, ja'nrëbi Riusure ta'yejeiye yo'o concuabi Cristo bain jubë ira ëjacua naconi ñë'cani, Ja'an case'ere ëñani ro'tani masiñu cajën,

7 sa'ñeña ai zoe senni achajën, si'a jëja cajën bateña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Pedrobi huëni, bacuani caguëña:

—Yo'je sanhuë, Riusubi yë'ëre cuencueni, judío bain jubë ba'ima'icuana saoguëna, yë'ëbi ja'an cocare quëaguëna, achajë'ën. Judío bain jubë ba'ima'icuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani baguëni zi'nzini ba'ija'bë caguë, yë'ëre cuencueni, bacuana saoguëna, baguë cocare quëani achohuë yë'ë.

8 Quëani achoguëna, bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani zi'nzijënna, Riusubi bacuani ai bojoguë ëñani, baguë Espíritute bacuana gaje meni ba güesebi, si'a bain recoyote te'e ruiñe masiguë sëani. Maini ru'ru gaje meni base'e'ru bacuani güina'ru zi'nzini babi.

9 Riusubi mai hua'nare ëñaguë, ba hua'nare'ga ëñaguë, Si'a jubë yua te'e bain ba'icua'ë caguë, bacuabi si'a recoyo ro'tajënna, bacuani ënseye beoye bacua recoyore mame re'huani tënoni, bacuani babi.

10 Ja'nca sëani, Riusu yo'ose'e sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'ose'ere ro'tama'iñe'ne? Mësacua yua ja'an Cristo bainni ai yo'o güesema'ijë'ën. Mai ira bain ba'isi'cua'ga Moisés guanseni jo'case'ere yo'oye poremajën, mai hua'na'ga güina'ru yo'oye porema'icua'ë.

11 Ja'nca porema'icuabi Jesucristona ti'anni, baguëni recoyo zi'nzini banica, 12 ai yo'o güeseye beoye baguë bainreba re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi bacuare'ga güina'ru baguë bain mame re'huasi'cuare baji, Pedrobi caguëña.

12 Caguëna, si'a jubëbi caye beoye ba'ijën, Bernabé, Pablo, bacua cocare'ga achareña. Ba hua'nabi quëajën, Riusu ta'yejeiyereba yo'oni judío bain jubë ba'ima'icuana saose'ere quëareña.

13 Quëani tëjijënna, Santiagobi caguëña:

—Yë'ë bain sanhuë, achajë'ën.

14 Mësacua yua Simón Pedro coca quëase'ere achahuë. Riusubi judío jubë bain ba'ima'icuani bojoguë ëñani, baguë bainreba ru'ru ba'icuare bacua jubë ba'icuare cuencueni re'huani babi quëabi Pedro.

15 Ja'nca quëaguëna, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ëñato, güina'ru cani jo'careña bacua:

16 Yë'ë cani jo'case'e'ru ba'iye yo'oja'guë'ë yë'ë.

Yë'ë ira bainguë ba'isi'quë Davidre cuencueni, yë'ë bain
ta'yeje ëjaguëre re'huani jo'caguëna, baguë bain yo'je
raisi'cuabi yë'ë bainre guanse bi'rajënna, zoe ba'irën
carajei bi'rahuë.
Ja'nca carajei bi'rajënna, yë'ë bainre se'e mame re'huani
baja'guë'ë yë'ë.
17 Si'a bainbi yë'ëre cu'eni, yë'ëni recoyo zi'nzini ba'ija'bë
caguë, bacua jubëre se'e mame re'huaja'guë'ë.
Ja'nca re'huani, si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icua'ga yë'ë
ta'yejeiye ba'iyete masini, yë'ëni cu'eni baja'bë.
18 Ja'nca cani jo'cabi mai Ëjaguë Riusu.
Baguë yo'oja'yete ru'rureba ba'isirën ro'tani, gare tin
yo'oma'iguë ba'iji.
Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'oja'yete maini masi güeseji.
Ja'an cocare toyani jo'ca güesebi Riusu.
19 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, judío bain jubë ba'ima'icuani
ai yo'o güeseye beoye Cristoni zi'nzini ba'iyete yihuojën
bañuni. Bacua ja'anrë ro'tajën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni,
Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani,
20 ën yihuo coca se'gare bacuani toyani saoñu: "Mësacua
bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu hua'ina insini
jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bain
yo'ojën ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue
bama'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi te'e ba'ijë'ën. Mësacua bainbi
jo'ya hua'nare ñajemona guioni huaitoca, ba hua'ire ainmajën
ba'ijë'ën. Ba zie'ga uncumajën ba'ijë'ën." Ja'an coca se'gare
bacuani yihuoni saoñu.
21 Si'a bain huë'e joboñana cu'eto, judío bain ñë'ca huë'eña
ba'iji. Si'a yo'o yo'oma'i umuguseña ja'an huë'eñana cacani
achato, Moisés guanseni jo'casi cocare ëñani cani achoyë.
Ja'nca ai zoe cani achose'e ba'iguëna, Cristo bain si'aruan
ba'icuabi cacani achaye poreyë. Ja'nca sëani, yë'ë casi coca
se'gare bacuani yihuoni saoñu, Santiagobi cani yihuoguëña.

La carta a los no judíos

22 Ja'nca yihuoguëna, Riusure ta'yejeiye yo'o concua, Cristo
jubë ëjacua, si'a jubë naconi, sa'ñeña senni achani, mai
jubë bain samucuare cuencueni, Pablo, Bernabé, bacua na-
coni, Antioquíana saoñu. Saojënna, mai cocare ja'an bainna
quëaja'cua'ë, sa'ñeña careña. Ja'nca cani, bacua bainguë Judas
Barsabás, yequëre'ga Silas, bacuare cuencueni, Cristo bain
jubë ai yësi'cuare sëani, Antioquíana saoreña.
23 Saojën, ën cocare toyani, bacua naconi saoreña:
"Yëquëna hua'na Riusu ta'yejeiye yo'ore concua, Cristo bain
jubë ira ëjacua, si'a Cristo bain naconi, mësacuani bojojën
saludayë yëquëna. Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icua,

Antioquía, Siria, Cilicia, ja'anruanre ba'ijënna, mësacuani yi-
huo cocare toyani saoyë yëquëna.
24 Yequëcua ënjo'on ba'icuabi, yëquënabi cuencuema'ijënna,
mësacuana sani, mësacuani ai yo'o güesejën, yihuoni ye'yojën,
tin ro'ta güesejënna, yëquënabi achahuë. Moisés guanseni
jo'casi cocare jo'caye beoye yo'ojën, Mësacua go neño ga'nire
tëyo güesejë'ën cajën yihuojënna, yëquënabi bacuare saomaë'ë.
25 Ja'nca saoma'icuabi yureña sa'ñeña senni achani, te'e
ro'tajën, mësacuani te'e ruiñe quëani saoñu cajën, yëquëna bain
cuencuesi'cua naconi coca saoyë yëquëna. Mai gajecua ai
yësi'cua Bernabé, Pablo, bacua naconi saija'bë cajën,
26-27 yëquëna bain hua'na Judas, Silas, ja'an hue'ecuare
mësacuana saoyë yëquëna. Ja'ancuabi mai Ëjaguë Jesucristoni
ai re'oye yo'o conjën ba'icuabi huajë ju'inre'ahuë. Ja'nca
ba'icuabi mësacuana sani, yëquëna coca yihuoni saoyete
si'ayete mësacuani re'oye quëaja'cua'ë.
28 Yureca Riusu Espíritubi yëquënani ro'ta güeseguëna,
yëquënabi te'e ruiñe ro'tajën, mësacuani ai yo'o güeseye
beoye guansejën, ën coca se'gare mësacuani guanseni jo'cayë
yëquëna:
29 Mësacua bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu
hua'ini insini jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën.
Mësacuabi jo'ya hua'ire huani ainto, ba ziere gare un-
cumajën ba'ijë'ën. Mësacua bainbi jo'ya hua'nare ñajemona
guioni huaitoca, ja'an hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain
yo'ojën ba'iye'ru tin romigoni, tin ëmëguëni gare yahue ba-
majën ba'ijë'ën. Huejasi'cua se'gabi te'e zi'inni ba'ijë'ën.
Ja'an coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën banica, ai
re'oye ba'ija'guë'bi mësacuare. Riusubi mësacuani conja'guë.
Gañañe'ë." Ja'an cocare yihuojën, Antioquía jubë bainna
saoreña.
30 Ja'nca saojënna, si'a jubë bain cuencuesi'cuabi Antio-
quíana sateña. Sani, ti'anni, si'a Cristo bain jubëre ñë'coni, ëja
bain yihuoni toyasi cocare bacuana insireña.
31 Insijënna, bacuabi ëñani cani achoni tëjini, Riusubi maire
ai re'oye recoyo huano güesebi cajën, ai bojoreba bojoreña.
32 Bojojënna, Judas, Silas, bacuabi Riusu cocare ai masiye
quëani achoye cuencuesi'cua ba'ijën, ja'anru Cristo bainni
Riusu cocare quëani achojën, bacua recoyo ai re'o huano
güesejënna, quë'rë se'e jëja recoyo re'huani bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, Riusu bain raosi'cuabi bacua naconi
zoe ba'irën bëani ba'ijën, ja'nrëbi, Jerusalenna goñu cajën,
Antioquía jubë bainni ai bojo güese cocare cani jo'cani goteña.
34-35 Go'ijënna, Pablo, Bernabé bacuabi Antioquía huë'e
jobona bëani, yequëcua naconi bainre ye'yojën, Riusu cocare-

bare quëani achojën bateña.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

36 Riusu yo'ore ja'nca yo'ojën ba'ijën, jë'te, Pablobi Bernabeni caguëña:

—Mai ru'ru bain ëñasi hua'nani ëñajaiñu. Bacuani Riusu cocarebare quëani achoni rani, yureca se'e sani, bacua yo'ojën ba'iyete ëñajaiñu, caguëña.

37 Caguëna, Bernabebi sehuoguëña:

—Ja'nca ba'ito, ja'nca ëñajaiñu. Juan Marcosre'ga sañu. Maire conja'guë, sehuoguëña.

38 Ja'nca sehuoguëna, Pablobi ro'tani, Maire jo'cani senjosi'quë, Panfilia huë'e jobobi saisi'quë, maire se'e yo'o conma'isi'quëre sëani, baguëte se'e choima'ina'a caguëña.

39 Ja'nca sa'ñeña coca cajën, te'e ro'tamajën, sa'ñeña conjën saimateña. Bernabé se'gabi Juan Marcosre cuencueni, Chipre jubona saiñu cajën, jai ziaya yoguna cacani sateña.

40 Saijënna, Pablo'ga Silas hue'eguëte choini, Siria, Cilicia, ja'an yijañana saiñu caguëna, si'a Cristo bain jubëbi bacuare saojën, Riusubi mësacuani ta'yejeiye oiguë conguë ba'ija'guë cajën, bacuani bojojën saoreña.

41 Saorena, ba hua'nabi ja'an yijañana saijën, ja'anruan bain Cristo bain jubëanna ti'anni, bacuani quë'rë bojo recoyo ba hua'nare re'huajën, yihuojën bateña.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

1 Ja'nca ba'icuabi Derbe, Listra, ja'an huë'e joboñana ti'anreña. Ti'anni, ja'anru bainguë Timoteo hue'eguëni tëhuoreña. Cristo bainguë ba'iguëna, baguë pë'cago yua judía baingo Cristoni te'e zi'inni ba'igo bacoña. Baguë pë'caguëca griego bainguë baquëña.

2 Ja'an Timoteo hue'eguëte tëhuoni, baguë ba'iyete achato, Listra, Iconio, ja'an huë'e jobo bain Cristoni ro'tacuabi baguëte ai re'oye cacua bateña.

3 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi baguëni ai re'oye ëñaguë, Yëquënani te'e conni raijë'ën. Saiñu caguë choquëña. Choni, ja'nrëbi baguë go neño ga'nire tëyo güeseguëña. Ënjo'on bain judío bainbi baguë taita griego hua'guëre masicua sëani, yë'ëni gu'aye ro'tama'ija'bë caguë, Timoteoni go neño ga'nire tëyo güeseni, baguëte saguëña.

4 Sani, bacuabi yequë huë'e joboñana ti'anni, si'a bain Riusu cocareba achasi'cua, ja'ancuare ñë'coni, Jerusalén ëja bain yihuo cocare guanseni toyani jo'case'ere bacuani cani achoreña.

5 Cani achoguëna, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icuabi
achani, quë'rë se'e jëja recoyo re'huani, Cristoni quë'rë se'e
jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, si'a umuguseña quë'rë jai
jubë jaijeijën bateña.

La visíon que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

6 Ja'nrëbi, Pablo sanhuëbi se'e sani, Riusu Espíritubi ai
ta'yejeiye conguëna, Asia yijabi saijën, Riusu cocarebare
quëani achoreña. Ja'nrëbi se'e saijën, Frigia, Galacia, ja'an
yijañabi je'ñajën ganini saijën,
7 Misia ca'ncona ti'anreña. Ja'anruna ti'anni, Bitinia yijana
saiñu cacuareta'an, Jesuscristo Espíritubi ënseguëña.
8 Ënseguëna, Misia yijabi te'e ruiñe saijën, Troas huë'e jobona
ti'anreña.
9 Ti'anni, Pablobi ñamibi umeni cainguë, ëo cainruna ëñato,
Macedonia yija bainguëbi coca güiguë nëcaguëña: "Macedonia
yijana raijë'ën. Yëquënani con raijë'ën" güiguë choquëña.
10 Ja'nca ëo cainruna ëñani sëtani, yëquëna hua'nani
quëaguëna, si'a hua'nabi achani, Riusubi maire ja'an yijana
choiji. Baguë cocarebare ja'an bainni yurera'rë quëani
achojën saiñu te'e cahuë yëquëna. Cani, ja'ansirën huëni,
re'huani saë'ë.

Pablo y Silas en Filipos

11 Sani, Troas yo sa'rona gajeni, jai yoguna cacani, Samo-
tracia jobona je'enni saë'ë. Sani ti'anni, yequë umuguse
ñataguëna, Neápolis huë'e jobona ti'anhuë.
12 Ti'anni, ja'nrëbi Filipos huë'e jobona ti'anhuë. Romano
bain huë'e jobo mame re'huasi jobo yua ja'an Macedonia yija
quë'rë ta'yejeiye huë'e jobo baji'i. Ja'anruna ti'anni, zoe baë'ë
yëquëna.
13 Ja'nca ba'icuabi yo'o yo'oma'i umugusebi Riusu bain
naconi ujajaiñu cajën, huë'e jobo ca'ncorëna sani, ziaya
yëruhuana ti'anni, Riusu bain naconi bëahuë. Bëani, romi
hua'nabi ñë'cani ba'ijënna, Riusu cocarebare bacuani quëani
achohuë.
14 Quëani achojënna, te'ego Lidia hue'egobi achago ñuco'ë.
Tiatira huë'e jobo baingobi bago re'o can bajacu canre insini
curi cogo raisi'co baco'ë. Ja'an baingobi Riusuni ai ro'tago, Ai
ta'yejeiguë ba'iji cago ba'igobi Pablo cocare te'e ruiñe achago
ñuco'ë. Achago ñu'igona, Riusubi baguë ba'iyete bagoni quë'rë
te'e ruiñe recoyo masi güeseguëna, Riusu cocare achani te'e
ruiñe yo'oza cago,
15 bago te'e huë'e bain si'acua naconi bautiza güesehuë.
Bautiza güeseni tëjini, yëquëna hua'nani si'a jëja choigo cago:

—Mësacua yua yë'ëre ëñajën, Cristo baingo ba'iyete te'e ruiñe ro'tanica, yë'ë huë'ena bëani ba'ijë'ën cago, si'a jëja choigona, bago huë'ena bëani baë'ë yëquëna.
16 Ja'nrëbi, yequë umuguse, Riusuni ujaruna sai bi'rajën, yeco romi zingoni tëhuohuë yëquëna. Huati bago sëani, bago ñacobi ëñani, bain yo'oja'yete masini quëaye porego. Ja'nca poregona, bago bainbi bagoni preso zeanni bani, bago masini quëase'ere bainni ai ro'iye senni achajën, ai curi coni bahuë.
17 Ja'nca coni bajënna, ba hua'gobi yëquëna yo'je be'tego, bainni ai jëja güigo raco'ë:

—Ja'ancuabi yua ta'yejeiye Ëjaguë Riusu bain baguëni yo'o conjën raisi'cua'ë. Riusuni recoyo zi'nzini ba'iyete mësacuani quëani achojën raisi'cua'ë, güigo raco'ë.
18 Ja'nca güigo raigo, si'a umuguseña jo'caye beoye güigona, Pablobi achani ya'jani, bagona bonëni, bago huatini cabi:

—Jesucristobi ta'yejeiye yo'oguëna, ba hua'gore gare jo'cani etani saijë'ën, huati, guanseguë cayë yë'ë, si'a jëja cabi baguë.

Caguëna, huatibi ja'ansirën bagote gare jo'cani etani saji'i.
19 Etani saquëna, bago ëjacuabi ëñani, ¿Queaca se'e curi coni baye'ne mai? cajën, Pablo, Silas, bacuare zeanni, rërëni, bacua huë'e jobo ëja bain ba'iruna sani nëconi,
20 ëja bainni cahuë:

—Ëncua, judío bainbi mai huë'e jobona ti'anni, ai hui'ya cajën ba'iyë.
21 Mai hua'na romano bain hua'na ba'ijën, mai ye'yese'ere yo'ojënna, ba hua'nabi tin ye'yojën, ai gu'aye yo'oyë maire. Bacua ye'yoye'ru yo'oye porema'icua'ë mai, cahuë.
22 Cajënna, si'a huë'e jobo bainbi achani, Pablo sanhuëni je'o bajën gu'a güejënna, ëja bainbi bacuana bonëni, bacua cañare rutani, ja'nrëbi soldado hua'nani, Mësacua si'nseñoabi inni, bacuani si'nsejë'ën cajën guansejënna,
23 zoe si'nsehuë. Si'nseni tëjini, ya'o huë'ena guaoni, ya'o huë'e ëjaguëni, Bacuare ai re'oye ëñaguë re'huani bajë'ën cani jo'cahuë.
24 Ja'nca jo'cani saijënna, ja'an ëjaguëbi bacuare zeanni, sa'nahuëreba ba'i sonohuëna sani, sepu tontoñabi bacua guëoñare jëoni tayo güeseguëña.
25 Jëoni tayosi'cuabi yua ñami jobo ba'irënbi Riusuni ujajën, baguëni ta'yejeiye gantajënna, yequëcua preso zeansi'cuabi achareña.
26 Achajënna, ja'nrëbi yijabi te'e jëana ñu'cue bi'raguëña. Si'a ya'o huë'e cato, ñu'cueye se'ga ba'iguëna, ya'o huë'e anto sa'roña beoru a'nqueni saoguëña. Preso zeansi'cua guënameña gueonse'e gare ti'jini tonquëña.

27 Riusubi ja'nca ta'yejeiye yo'oguëna, ya'o huë'e ëjaguë
cainsi'quëbi sëtani rani, anto sa'roña a'nquese'ere ëñani, Preso
zeansi'cuabi yua'ne gatini saimate caguë, baguë hua'tibi ru-
tani, Yë'ë ja'ansi'quë juani junza caguë yo'o bi'raguëna,
28 Pablobi baguëni güiguë caguëña:
—Gare yo'oma'iguë ba'ijë'ën. Yëquëna hua'na si'a hua'na
ënjo'onre ba'iyë, güiguë caguëña.
29 Caguëna, ba ëjaguëbi majahuë zëonni raye guanseni,
Pablo, Silas, bacua ba'iruna huë'huëni cacajani, ai huati
guaonguë to'ntoguë, bacua guëon na'mina gugurini
rëanguëña.
30 Ja'nrëbi, bacuare sani, hue'sena ti'anni, bacuani caguëña:
—Mësacua yua yë'ëni quëajë'ën. Yë'ë gu'aye ba'iyete jo'cani
Riusu bainguë runza canica, ¿queaca yo'oye'ne yë'ë? senni
achaguë caguëña.
31 Caguëna, bacuabi sehuoreña:
—Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tani zi'innica, më'ë, më'ë
te'e huë'e bain naconi, si'a jubëbi yua Riusu bain runni, gare
carajeiye beoye bojojën ba'ija'cua'ë, sehuoreña.
32 Ja'nca sehuoni, Cristo cocarebare quëani achojënna,
baguë, baguë te'e huë'e bain, si'acuabi achareña.
33 Achani, bojo recoyo re'huani, yuta ñami ba'iguëna, ya'o
huë'e ëjaguëbi bacua ja'si nesiruanre zoani, si'a baguë bain
naconi bautiza güesereña.
34 Ja'nrëbi bacuare sani, baguë huë'ena caca güeseni,
bacuani aon aonguëña. Si'a baguë bainbi yua baguë naconi
Riusuni si'a recoyo ro'tasi'cua sëani, ai recoyo bojoreba
bojojën bateña.
35 Ja'nrëbi ñataguëna, huë'e jobo ëja bainbi soldado hua'na
naconi Pablo sanhuëre etojë'ën cajën raoreña.
36 Ja'nca raoni quëajënna, ya'o huë'e ëjaguëbi Pabloni
quëaguëña:
—Ëja bainbi guanseni raojënna, mësacuare etoni saoye
poreyë yë'ë. Ja'nca sëani, bojo hua'na saijë'ën, quëaguëña.
37 Quëaguëna, Pablo yua ja'an soldado hua'nani choini,
quëaguëña:
—Mësacua ¿queaca ro'tajën, yëquëna hua'nare ro yahue
etoye'ne? Mësacua ëja bainbi yëquënare zeanni, bacua
si'nseñoabi si'nse güeseni, ja'nrëbi ya'o huë'ena guaohuë.
Yëquëna hua'na romano bain ba'ijënna, mësacua gu'aye
yo'ojën, te'e ruiñe yo'omaë'ë. Ja'nca sëani, ëja bain se'gabi
rani, yëquënate etoja'yete quëaja'bë, quëaguëña Pablo.
38 Quëaguëna, soldado hua'nabi bacua ëja bainni quëajateña.
Quëajatena, bacuabi ai quëquëjën, Romano baincua'ne, cayë
cajën,

39 ja'ansi'cua huëni, Pablo sanhuëna sani senreña: Yëquënabi
ai gu'aye yo'ose'ere ro'tama'ijë'ën senjën, bacuare etoni sani
quëareña: Mësacua yua ën huë'e jobobi gare saijë'ën cajën,
huaji yëjën, bacuare saoreña.
40 Saojënna, bacuabi Lidia huë'ena sani, Cristo bain jubëte
ëñani, Mësacua yua Cristoni gare jo'caye beoye yo'o conjën
ba'ijë'ën cajën, bacuare yihuoni tëjini, bacuare jo'cani sateña.

17

El alboroto en Tesalónica

1 Ja'nca sani, Pablo, Silas, bacuabi Anfípolis, Apolonia,
ja'an huë'e joboña tayojani, ja'nrëbi Tesalónica huë'e jobona
ti'anreña. Judío bain ñë'ca huë'e yua ja'anrute ba'iguëna,
2 Pablo yo'oguë ba'ise'e'ru yo'oguë, ja'an huë'ena yo'o
yo'oma'i umuguse cacani, ja'an bain naconi coca cani, senni
achaguë samute semana baquëña.
3 Ja'nca ba'iguëbi Riusu coca toyani jo'case'ere bacuani masi
güeseguë, bacuani quëani achoguë caguëña:

—Riusu Raosi'quë Cristo hue'eguëbi ai yo'oye babi. Ai
yo'oni, junni tonni, ja'nrëbi samute umuguseñabi go'ya raji'i.
Riusu Raosi'quëre sëani, mësacuani te'e ruiñe quëani achohuë
yë'ë. Ja'an raosi'quë yua Jesús hue'eji baguë, caguëña Pablo.
4 Caguëna, ja'nrëbi judío bain hua'na rëño jubëbi Cristoni
si'a recoyo ro'tani, Pablo sanhuëni te'e zi'inni bateña.
Griego hua'na'ga Riusuni ujaye ye'yesi'cuabi, romi hua'na'ga
ta'yeyeiye ba'icuabi, ja'ancuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani
te'e zi'nzireña.
5 Judío bain hua'na yequëcuaca Cristoni ro'tamateña.
Ro'tama'icuabi Pablo sanhuë yo'o güesese'ere ëa ëñani bëinjën,
huë'e jobo ma'aña ba'icua gu'a bainre choteña. Choni,
Mësacua yua Pablo sanhuëni je'o bajën, bacuare gu'aye
cajë'ën, cani saoreña. Saojënna, ja'an gu'a bainbi si'a huë'e
jobobi ganini, gu'a cocare güini, Pablo, Silas, bacuare zeanni
ëja bain ba'iruna nëcoñu cajën cu'ecuata'an, Pablo sahuëre
tinjamateña.
6 Jasón huë'ena cacani, bacuare tinjamajën, Jasón, baguë
Cristo bain, bacuare rërëni sani, ëja bain ba'iruna nëconi,
bacuani güijën careña:

—Ëñajë'ën. Ëncuabi si'a re'oto bainni je'o bani gu'aye ro'ta
güeseni, ja'nrëbi ënjo'ona ro gu'aye yo'ojën raë'ë.
7 Raijënna, Jasonbi bacuare choiguë, baguë huë'ena bëa
güesebi. Ja'nca yo'ocuabi mai ta'yejeiye Ëjaguë Cesarni
je'o bajën, baguë coca guanseni jo'case'ere achamajën, tin
ye'yojën ba'iyë. Yequë ta'yejeiye ëjaguë Jesucristo hue'eguëbi

maina ti'anbi cajën, mai hua'na romano bainni ai je'o bayë bacua, cajën güireña bacua.

8 Ja'nca cajën güijënna, si'a huë'e jobo bain, bacua ëja bain naconi, ja'an cocare achani, ai bëinreba bëinjën, ai hui'ya güi bi'rareña.

9 Ja'nrëbi ëja bainbi Jasón sanhuëni ai curi ro'iye senni, ja'nrëbi ro'ijënna, bacuare etoni saoreña.

Pablo y Silas en Berea

10 Saorena, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pablo, Silas, bacuare tëhuoni, ja'ansirën, ñami ba'iguëna, Berea huë'e jobona saoreña. Saorena, bacuabi sani ti'anni, judío bain ñë'ca huë'ena te'e ruiñe sateña.

11 Sani, ja'an judío bain naconi ba'ijën yihuojënna, ai re'oye achareña. Yequë judío bain Tesalónica ba'icua'ru quë'rë te'e ruiñe achani ye'ye bi'rareña. Si'a umuguseña Pablo coca quëani achose'ere achani, Te'e ruiñe cama'iguë baguë cajën, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna cu'ejani, baguë coca case'ere tinjani, te'e ruiñe masireña.

12 Ja'nca cu'ejani masicua sëani, ai jai jubë bain, judío bain, griego bain, bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'nzireña. Ëmëcua se'gabi ba'imateña. Romi hua'na'ga ai ta'yejeiye ba'i hua'na'ga Cristoni si'a recoyo ro'tani zi'nzireña.

13 Ro'tani zi'nzijënna, judío bain Tesalónica huë'e jobo ba'icuabi achani masini, Berea huë'e jobona sani, ja'an bainre'ga Pablo sanhuëni je'o ba güesereña.

14 Ja'nca yo'ojënna, Cristo bain hua'na ja'anru ba'icuabi Pabloni tëhuoni, Yurera'rë jai ziaya ca'ncona gatini saijë'ën cajën saojënna, Silas, Timoteo, bacuabi Bereana bëareña.

15 Bëajënna, Pablobi sani, baguëre concuabi baguë ma'are ëñojënna, Atenas huë'e jobona ti'anguëña. Ti'anni ja'nrëbi, Silas, Timoteo, bacuani cocare saoguë, baguëre conjën raisi'cua naconi coca cani saoguëña: Mësacua porese'e'ru besa raijë'ën guanseni saoguëna, ba hua'nabi Bereana goteña.

Pablo en Atenas

16 Go'ijënna, Pablo yua baguë bainre ëjoguë, Atenas huë'e jobore ba'iguë, ganini ëñato, huacha riusu hua'i te'ntoni nëcose'e ai ba'iye ai baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Pablobi ai oiguë ëñaguë baquëña.

17 Ja'nca oiguë ëñaguëbi ja'an huë'e jobo bain naconi Riusu cocarebare ai cani achoguë baquëña. Judío bain ñë'ca huë'ena ti'anni, judío bain, yequëcua Riusuni ai yëcua, bacua naconi coca cani, ja'nrëbi si'a umuguseña aon insiruna sani, baguëte tëhuocuani coca caguëña.

18 Caguëna, ja'nrëbi yequëcua, epicúreo bain quëase'ere ye'yesi'cua, yequëcua estoico bain quëase'ere ye'yesi'cua, bain

ba'iyete ai ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi Pablote tëhuoni, baguë ye'yoyete ai senni achareña. Senni achani, te'ecuabi sa'ñeña cajën:

—¿Ba hua'guë yua gue cocare ro'tani, huesë hua'guë'ru ye'yoguë'ne? sa'ñeña senni achajën careña.

Senni achajënna, yequëcuabi sehuojën:

—Tin riusu hua'i ba'iyete quëani acho'te baguë, ro'tayë mai, sehuoreña.

Pablo yua Jesucristo ba'iyete quëani achoguë, baguë go'ya raise'ere quëani achosi'quë sëani, bacuabi ro ro'tajën, sa'ñeña senni achajën sehuoreña.

19 Ja'nca senni achajën ba'icuabi Pablote choijën, bacua ëja bain ñë'caru Areópago casiruna sareña. Sani ti'anni, baguëni senni achareña:

—Më'ë coca ye'yoguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe quëani achojë'ën. Gare achama'isi'cua sëani, më'ëbi quëaguëna, achaza cayë yëquëna.

20 Tin cocare caguëna, achani masiñu cayë, senni achareña.

21 Si'a Atenas bain, so'o yijabi raisi'cua'ga baru ba'icua naconi, si'acuabi yua gue gu'a mame ye'yose'e se'gare senni achajën, ja'an se'gare caraye beoye quëajën, senni achajën bateña.

22 Ja'nca baguëre senni achajënna, Pablo yua Areópago huë'ere ba'iguë, bacua jobona nëcani, coca ca bi'raguëña:

—Mësacua Atenas baincua, mësacua riusu hua'nani ai ro'tacua ba'iye yë'ëre ëñoñë.

23 Yë'ë yua mësacua huë'e jobo ca'ncoñare ganiguë, mësacua riusu hua'na te'ntoni nëcose'ere ëñaguë, te'e te'ntoni nëcosirute ëñato, ñaca toyani jo'case'e baji'i: "Ën riusuni gare huesëcuata'an, baguë ba'iyete te'ntoni nëcohuë yëquëna" toyani jo'case'e ba'iguëna, ja'an Riusu ba'iyete mësacuani quëani achoja'guë'ë yë'ë yureña.

24 Ja'an Riusu yua mai ta'yejeiyereba Riusu sëani, si'a ën yija re'otore, si'a ënjo'on ba'iyete beoru re'huani jo'casi'quë'bi ba'iji. Ja'nca re'huani jo'casi'quëbi si'a guënamë re'oto, si'a yija re'oto, ja'anre baji baguë. Ja'nca baguë sëani, ro bain re'huasi huë'erëanre bëani ba'ima'iguë'bi baguë.

25 Bain hua'na bonse caraye'ru gare caraye beoye ba'iguë'bi. Bain hua'na carayete si'ayete maina ro insini jo'cabi. Bain huajëjën ba'iyete, bain yi'ejën ba'iyete, ja'an si'ayete maina ro insini jo'cabi Riusu.

26 Si'a ën re'oto bainre re'huani jo'casi'quëbi si'a jubëan bain tin ba'icua re'huasi'cuareta'an, si'a hua'na yua te'e bain yo'je raisi'cua ba'iyë. Re'huani jo'cani, ja'nrëbi, Si'a ën yija re'otona sani bëani jaijeijën ba'ijë'ën caguë, ga jubëte cuencueni saoni,

bacua ba'iruan, bacua umuguseña ba'iye, ja'an si'ayete cuen-
cueni jo'cabi Riusu.
27 Ja'nca re'huani jo'caguë, Si'a bainbi yë'ë ba'iyete te'e
ruiñe ye'yeni masijë'ën cani jo'caguëna, baguëni gare guaja
beoye cu'eni tinjani baye poreyë mai, maire te'e ba'iguëre
sëani.
28 Mai recoyorebana gaje meni baja'guë canica, maina
ti'anni, mai recoyona te'e zi'nzireba zi'nzini, si'a mai ba'iyete
mame re'huani, maini bojoreba bojo güeseji Riusu. Mësacua
ira bain ba'isi'cuabi yihuo cocare masiye ro'tani toyani
jo'cajën, te'eguëbi toyani jo'caguë: "Mai hua'na yua Riusu te'e
huë'e bainreba'ru ba'icua'ë" toyani jo'caguëña baguë.
29 Ja'nca toyani jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën.
Riusu te'e huë'e bainreba'ru ba'icua sëani, Riusu ta'yejeiye
ba'iyete huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën, Mësacua yua zoa curi,
plata, gata, ja'anbi inni, ro mësacua ro'tase'ere cuencueni,
te'ntoni, Yë'ë riusureba'ë cajën nëconi banica, ai huacha
yo'oyë mësacua.
30 Mai ta'yejeiyereba Riusubi bain cue'yoni yo'ose'e, ja'anrë
yo'ojën ba'ise'ere ëñani, Chao hua'nabi ro huesë ëaye yo'ojën,
yë'ë ba'iyete yuta ye'yema'icuare sëani, bacuani bënni sen-
joma'iñë yë'ë caguë ba'isi'quëta'an, yureñabi si'a ën yija bainni
quëani acho bi'raji Riusu: "Mësacua ja'anrë gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani mësacua mame recoyo tëno güesejë'ën"
cani acho bi'raji yureña.
31 Ja'nca cani acho bi'raguë, baguë cuencuesi
umuguse yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Baguë bainguë
cuencuesi'quërebabi yuara maina ti'an raija'guëta'an ba'iji.
Ti'an raiguëna, si'a bain yo'ojën ba'ise'ere ëñani, re'oye yo'ojën
ba'isi'cuare tëani baja'guë'bi. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuare gare
bënni senjoja'guë'bi. Baguë bainguë cuencueni raoguëna,
maina ti'anni, mai ro'ire junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i
baguë. Ja'nca go'ya raisi'quëre sëani, baguë umuguse
ti'anja'ñete te'e ruiñe masiyë mai, Atenas bainni quëani
achoguëña Pablo.

32 "Junni tonni go'ya raji'i baguë" caguëna, ja'an bain jubë
jobo ba'icuabi ro jayareña. Yequëcuaca baguëni careña:

—Më'ëbi se'e yequë umuguse ja'an cocare quëani achoguë
raijë'ën. Achañu, careña.

33 Carena, Pablobi bacuare jo'ca bi'raguëna,
34 bacua jubë ba'icua te'ecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani,
baguëni te'e zi'nzireña. Dionisio hue'eguë, Areópago ñë'ca
huë'e ëjaguë, romi hua'go Dámaris hue'ego, yequëcua, ja'an
ba'icuabi Pabloni te'e zi'nzini bateña.

18

Pablo en Corinto

1 Ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, Pablobi Atenas huë'e jobore jo'cani
sani, Corinto huë'e jobona ti'anni baquëña.
2 Ti'anni ba'iguëbi ja'an judío bain Riusu bainre tëhuoni,
bacuani te'e zi'inni baquëña. Ba judío bainguë Aquila
hue'eguë, baguë rënjo Priscila naconi, ja'ancuare tëhuoni
zi'inni baquëña. Italia yijabi raisi'cua bateña. Bain ta'yejeiye
ëjaguë Claudio hue'eguëbi si'a judío bainre ëñaguë, Roma bain
yijabi gare saijë'ën caguë guanseguëna, ba samucuabi Corinto
huë'e jobona ti'anni bateña. Ti'anni ba'ijënna,
3 Pablobi bacuani tëhuoni, bacua ba'iyete masini, bacua
naconi te'e ba'iguë, te'e yo'o conguë baquëña, si'acua yua jo'ya
hua'na ga'nibi huë'eña yo'oye masicua sëani.
4 Ja'nca te'e yo'o conguë yo'o yo'oma'i umuguse ti'anguëna,
judío bain ñë'ca huë'ena cacani, Riusu cocarebare quëani
achoguë ba'iguëna, judío bain, tin bain, ja'an ñë'casi'cua jobo
ba'icuabi te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoyo ro'tani recoyo
te'e zi'inni bateña.
5 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi Silas, Timoteo, bacuabi Mace-
donia yijabi ti'anni Pablo yo'ore con bi'rajënna, Pablobi se'e
ro'taguë, Yë'ë yo'o, jo'ya hua'na ga'nibi huë'eñare yo'oye
ja'anre jo'cani, Riusu cocare quëani achoye se'gare yo'oza
caguë, si'a judío bainni te'e ruiñe quëani achoguë, "Jesucristo
yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëbi maina ti'an raji'i. Baguëre
zoe ëjojën ba'icuani ti'an rani, maini coñe yëji baguë" quëani
achoguëña.
6 Quëani achoguëna, judío bainbi cue'yoni, Pabloni je'o bani,
ai gu'a coca ca bi'rareña. Ja'nca ca bi'rajënna, Pablo yua baguë
caña ba'i ya'ore cue'nconi tonni, bacuani caguëña:

—Mësacuabi cue'yoni, Cristore ro gu'a güeni senjojënna,
Riusubi mësacuani ai bënni senjoguë ba'ija'guë'bi. Bënni sen-
joguëna, mësacua carajeija'yete ro'tajë'ën. Ro mësacua cue'yoni
carajei güesese'e sëani, Riusuni jucha beo hua'guëbi te'e ruiñe
baguëni sehuoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Yureca judío bain jubë
ba'ima'icuana bonëni, Riusu cocarebare ja'ancuani quëani
achoyë yë'ë, cani, bacuare jo'cani saquëña Pablo.

7 Sani, yequë bainguë Justo hue'eguë, Riusuni ai yëguë,
ja'anguë huë'ena ti'anni, bainre coca quëani acho bi'raguëña.
Baguë huë'e yua judío bain ñë'ca huë'e ca'ncorë baquëña.
8 Quëani acho bi'raguëna, yequë bainguë Crispo hue'eguë,
judío bain ñë'ca huë'e ëjaguëbi achani, Cristoni si'a recoyo
ro'tani te'e zi'inni baquëña, baguë te'e huë'e bain si'a jubë
naconi. Yequëcua'ga Corinto bain hua'na'ga Riusu cocarebare

achani, si'a recoyo ro'tani, Cristoni recoyo te'e zi'inni bateña.
Ja'nca ba'icuabi ocona bautiza güesereña.
9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi yequë umugusebi na'ijaquëna,
Pablobi umeni cainguë, ëo canni ëñaguëna, Cristobi baguëni
ëñoni, baguëni bojo güeseguë quëaguëña:
—Gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yë'ë cocarebare gare
jo'caye beoye quëani achoguë ba'ijë'ën.
10 Më'ë naconi te'e zi'inni ba'iguëre sëani, yë'ë yo'ore yo'o
conguë ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëna, je'o bacuabi më'ëni ënseye
gare porema'ija'cua'ë. Ën huë'e jobo bain ai jai jubëbi yë'ë
bainreba ruinja'cuare sëani, yë'ë cocarebare te'e ruiñe quëani
achoguë ba'ijë'ën, cani jo'caguëña Cristo.
11 Ja'nca cani jo'caguëna, Pablobi ja'anre ëo canni ëñasi'quë,
Corinto huë'e jobona bëani ba'iguë, te'e tëcahuë jobo ba'iguë,
Riusu cocarebare bain hua'nani quëani achoguë baquëña.
12 Ja'nca ba'iguëna, ja'nrëbi Galión hue'eguëbi Acaya bain
ta'yejeiye ëjaguë runni ba'iguëna, judío bainbi sa'ñeña cajën,
Pabloni preso zeanjaiñu cajën, baguëre zeanreña. Ja'nca
zeanni, baguëte rërëni sani, bain ëjaguë ba'iruna nëconi,
13 baguëni careña:
—Ënquëbi Riusu ba'iyete ye'yoguë, yëquëna ira bain
guanseni jo'case'e'ru tin ye'yoguëna, baguë ye'yoye'ru yo'oye
porema'iñë yëquëna, cajën, Pabloni bëinjën bateña.
14 Ja'nca cajënna, Pablobi bacuani sehuo ëaye yo'oguëta'an,
ëjaguë Galionbi ja'an judío bainni sehuoguë caguëña:
—¿Mësacua queaca ro'tajën, ro bëinjën caye'ne? Ënquëbi
gu'aye yo'otoca, o bainni je'o batoca, mësacua judío bainni te'e
ruiñe achani conre'ahuë yë'ë.
15 Mësacua ira bain ba'isi'cua coca cani jo'case'e'ru tin
yo'osi'quëre sëani, baguëni si'nseye porema'iguë'ë yë'ë.
Mësacua se'gabi baguëni senni achani, baguëni si'nseja'yete
ro'tani si'nsejë'ën, caguë sehuoguëña.
16 Ja'nca sehuoni, bacuare bi'rani saoguëña.
17 Ja'nrëbi yequëcua, griego bainbi judío bain ñë'ca huë'e
ëjaguë Sóstenes hue'eguëni zeanni, Galión ba'iruna ti'anni,
Sóstenesni ai jëja huateña, bain ëjaguëbi ëñaguëna. Ja'nca
huaijënna, Galionbi bacua huaise'ere ro ëñama'iguë'ru
baquëña.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

18 Ja'nrëbi Pablobi yuta zoe ba'i umuguseña Corinto huë'e
jobona bëani baquëña. Ja'nrëbi jë'te, Priscila, Aquila, bacuani
choni, Yoguna cacani saiñu cani, ja'nrëbi Cristo bain jubëte
su'ncani jo'cani, ziayabi sani, Siria yija tëca sai bi'rareña. Sai
bi'rani, ru'ru, Cencrea huë'e jobore yuta ba'iguëbi baguë sinjo

rañare quëroguë, Yë'ë yua Riusuni cani jo'case'e sëani, baguë
yëye'ru te'e ruiñe yo'oza caguë quëroguëña.
19 Quëroni sani, Efeso huë'e jobona ti'anni, Priscila, Aquila,
bacuare ja'anruna jo'caza caguë, ja'anru judío bain ñë'ca
huë'ena cacani, bain ñë'casi'cuani Riusu cocare quëani
achoguëña.
20 Quëani achoguëna, ba hua'nabi achani bojojën, Yëquëna
naconi quë'rë zoe bëani ba'ijë'ën cajën choicuareta'an,
bëamaquëña.
21 Ja'nca bëama'iguëbi bacuare jo'ca bi'raguë, bacuani sai
cocare caguëña:
—Riusu bojo umuguseña yurera ti'anja'ñeta'an ba'iguëna,
Jerusalenna ru'ru ti'anjaza cayë yë'ë. Jë'te, mësacuani se'e
ëñaguë raiyë yë'ë, Riusubi contoca, cani, bacuare jo'cani
saquëña.
Efeso yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna cacani saquëña.
22 Sani, ja'nrëbi Cesarea huë'e jobona jeni, Jerusalén huë'e
jobona sani, Cristo bain jubë ba'icuani saludaguëña. Saludani
ba'ini, ja'nrëbi Antioquía huë'e jobona saquëña.
23 Sani ti'anni, ja'anru bain naconi zoe ba'ini, ja'nrëbi se'e
sani, Galacia, Frigia, ja'an yijañana ti'anni, Cristo bainni yi-
huoguë, bacuani quë'rë se'e jëja recoyo ba hua'nare re'huani
jo'caguëña.

Apolos predica en Efeso

24 Yureca ja'ansi umuguseña yequë judío bainguë Apo-
los hue'eguëbi Efesona ti'anni baquëña. Alejandría huë'e
jobobi raisi'quë yua Riusu coca toyani jo'case'ere ai ta'yejeiye
ye'yeni, bainni te'e ruiñe quëani achoye masiguë baquëña.
25 Jesucristo ye'yose'ere ai masiye yihuoguë, ai bojoreba
bojoguë ye'yoguë, Jesús ba'ise'ere te'e ruiñe quëaguëca,
Juan bautizaye, ocona bautizaye, ja'an se'gare masiguë,
bainre ye'yoguë baquëña. Riusu Espíritu gaje meni bayete
huesëguëña.
26 Ja'nca ba'iguëbi Efesona ti'anni, judío bain ñë'ca huë'ena
cacani, jëja recoyo re'huani, bainni ye'yoguëna, Priscila,
Aquila, bacuabi achani, Huacha ro'tama'ija'guë cajën,
baguëte ca'ncona sani, Riusu ye'yoguë ba'ise'ere quë'rë te'e
ruiñereba'ru baguëni cani achojën, yihuojën bateña.
27 Yihuoni tëjijënna, Apolosbi Acaya yijana saiza caguë
sai bi'raguëna, Cristo bain ja'anru ba'icuabi baguëni bo-
jojën, bacua bain Acaya yijare ba'icua, ja'ancuani utire toy-
ani, Apolos te'e ruiñe conguë ba'iyete quëani, baguë naconi
saoreña. Saojënna, baguëbi sani ti'anni, Riusubi ta'yejeiye
yo'oni conguëna, ai jai jubëan bainbi Apolos cocare achani

Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, bacuani ai bojoguë conguëña
baguë.
28 Judío bainbi huacha ye'yojënna, Apolosbi quë'rë
ta'yejeiye masiye ye'yoguëna, judío bainbi ro sehuoye beoye
achareña. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën
caguë, Riusu Raoja'guë ba'iyete te'e ruiñe bacuani masi
güeseguë baquëña. Ja'anguëbi Jesús hue'eguë, mësacua zoe
ëñajën ëjojën ba'ijënna, mësacuana ti'an raji'i baguë caguë,
bacuani te'e ruiñe masi güeseguë baquëña.

19

Pablo en Efeso

1 Ja'nrëbi, Apolosbi Corinto huë'e jobona saisi'quë
ba'iguëna, Pablobi yequë ca'ncobi raiguë, cu re'oto huë'e
joboñabi raiguë, ja'nrëbi Efeso huë'e jobona ti'anguëña.
Ti'anni ëñato, Cristo bain jubë ba'icua bateña.
2 Ja'nca ba'ijënna, bacuani senni achaguëña:
—Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ¿Riusu Espírituni
recoyo te'e zi'inni bate? senni achaguëña.
Senni achaguëna, bacua sehuoreña:
—Banhuë. Riusu Espíritu ba'iyete gare huesëyë yëquëna,
sehuoreña.
3 Sehuorena, Pablobi senni achaguëña:
—Ja'nca ba'ito, ¿mësacua bautiza güesejën, guena bauti-
zare'ne?
Ja'nca senni achaguëna, bacuabi:
—Juan bautizani ye'yose'e se'ga'ru ocona bautiza güesehuë
yëquëna, sehuoreña.
4 Ja'nca sehuorena, Pablobi bacuani yihuoguë quëaguëña:
—Juan Bautizaguëbi bainre bautiza bi'raguë, bacuani ñaca
yihuoguë baquëña: "Mësacua yo'ojën ba'ise'e si'aye gare
jo'cani, mame recoyo re'huani, ocona bautiza güesejë'ën.
Ja'nca bautiza güesejën, Jesucristo ba'ija'yete si'a recoyo
ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anguëbi yuara yë'ë yo'je raija'guëta'an
ba'iji, Riusu ta'yejeiye raoja'guëreba sëani" yihuoguë baquëña
Juan, quëaguëña Pablo.
5 Quëaguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, Jesucristoni si'a
recoyo ro'tani zi'inni, te'e ruiñe bautiza güesereña.
6 Bautiza güesejënna, Pablobi baguë ëntë sarañare bacuana
pa'roni ujaguëna, Riusu Espíritubi gaje meni bacuana
zi'inni baguëna, bacuabi ta'yejeiye coca cajën, tin coca
ye'yema'ise'ebi Riusu cocarebare quëani acho bi'rareña.
7 Ja'an quëani achocua yua si'a sara samucua ba'icua'ru
bateña.
8 Ja'nrëbi Pablo yua Efeso huë'e jobona bëani, se'e samute
ñañaguë hua'i ba'iguë, judío bain ñë'ca huë'ena cacani, Riusu

cocarebare quëani achoguë, jëja recoyo re'huani, Riusu bainreba mame re'huani bayete si'a jëja yihuoguë quëani achoguë baquëña.

9 Ja'nca quëani achoguë ba'iguëna, judío bain jobo ba'icuabi cue'yoni, Riusu cocare achaye güejën, ro gu'a cocare bain hua'nani careña. Ja'nca cajënna, Pablobi ja'anru Cristo bainre choiguë, Gu'a bainre gare jo'cani saiñu caguë, bacuare saguëña. Sani Tirano hue'eguë, baguë uti ye'ye huë'ena ti'anni, cacani, Cristo bainre ñë'coni, si'a umuguseña bacuare ye'yoguë baquëña.

10 Ja'nca ba'iguë, samu tëcahuëan bainre ye'yoguë ba'iguëna, si'a Asia ca'ncoña bainbi Riusu cocarebare achajën, Jesucristo ba'iyete ye'yereña. Judío bain, tin bain'ga, si'acuabi Cristo ba'iyete ye'yereña.

11 Ye'yejënna, Pablobi ai ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna,

12 bain hua'nabi ai bojojën, baguë caña ja'su yajise'ere inni, bacua rauna ju'incuana uanreña. Ja'nca uanrena, ja'ansirën huajë rateña. Gu'a huati hua'i'ga bacuare jo'cani gare sateña.

13 Ja'nrëbi yequëcua, judío yai bain si'a ca'ncoña ganini, Gu'a huati hua'ire etoni saoza cajën, Cristo bain ta'yejeiye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, ja'nrëbi huati bacuana sani, Jesucristo mamire juinja cajën, huati hua'ire etoni saoza cajën yo'o bi'rareña:

—Jesucristo mami, Pablobi quëani achoguëna, ja'an ro'ina cani tonguëna, mësacua huati hua'i gare etani saijë'ën, juinja careña.

14 Ja'nca juinja cajën, bacua jubë ba'iguë Esceva hue'eguë'ga güina'ru juinja ca bi'raguëña. Ja'an hua'guë yua judío bain ta'yejeiye yai bainguë casi'quëbi baguë mamacua te'e ëntë sara samucua naconi sani, yequë bainguë huati basi'quëni ai juinja ca bi'rareña.

15 Juinja ca bi'rajënna, ja'an gu'a huatibi sehuoguëña:

—Mësacuabi juinja cajën, Jesucristo, Pablo, ja'ancuare juinja cajënna, bacuare masiyë yë'ë. Mësacuaca ¿gue ta'yejeiye bain ba'icua'ne? huatibi senni achaguëña.

16 Senni achaguë, ja'an huatibi baguë bainguëni ta'yejeiye yo'o güeseguëna, ba hua'guë yua chani huëni, ja'an judío yai bain si'a jubëre zeanni, ai jëja huaiguëna, bacua yua gatini saiñu cajën, ai yo'ojën, ai ja'si nesi'cuabi ro can beohuëan etani hue'sena huë'huëreña.

17 Ja'nca ai yo'ojënna, si'a Efeso bain judío bain, tin bain, si'acuabi achani masini, ai quëquëreba quëquëjën, mai ëjaguë Jesucristo ba'iyete ai ta'yejeiye cani achojën, Ai jaiguë'bi ba'iji Jesucristo, cajën bateña.

18 Ja'nrëbi Cristo bain ba'iye cacua ai jai jubë juinja cajën
ba'isi'cuabi ti'anni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere bainni
quëajën, Riusuni oijën bateña.
19 Yequëcua'ga judío yai bain juinja cajën ba'isi'cuabi bacua
uti pëbëan, bacua ëco uan pëbëan, ja'an si'ayete huë'e jobore-
bana sani bëyoni, si'a bainbi ëñajënna, toare zëonni, beoru ëoni
senjoreña. Ja'an uti pëbëan ro'ise'ere cuencueto, cincuenta
mil so'coña ai ro'i so'coña baquëña.
20-21 Ja'nca ëoni senjoni, mame recoyo tëno güeseni Riusu
bain re'huasi'cua ba'ijënna, Pablo yua Yequë huë'e joboña
bainni ëñajaza caguë, baguë ma'a saija'yete ro'taguëña. Mace-
donia, Acaya, ja'an yijaña bainre ëñani, ja'nrëbi Jerusalén
huë'e jobona se'e saija'guë'ë yë'ë. Sani, ja'anru bainre ëñani
tëjini, ja'nrëbi Roma huë'e jobona saija'guë'ë yë'ë, ro'taguë
baquëña.
22 Ja'nca saiye ro'taguëbi baguëre concua samucua, Timo-
teo, Erasto, bacuare Macedonia yijana ru'ru saoguëña. Ja'nca
saoni, ja'nrëbi se'e rëño ñësebë Asia yijana yuta bëani baquëña.

Alboroto en Efeso

23 Bëani ba'iguëna, ja'an umuguseña ba'iguëna, yequëcuabi
Cristo bainni ai bëinjën, ai je'o bajën, si'a huë'e jobona cu'e
ganojën güi bi'rareña.
24 Bacua ëjaguë Demetrio hue'eguëbi si'a jëja coca yi-
huoguëna, ai yo'ojën güi bi'rareña. Ja'an bainguë yua plata
guëna re'huaye masiguë, ja'an plata guënabi yo'oni, ja'an bain
huacha riusu hua'go Diana hue'ego, bago uja huë'erëanre
re'huani, bainna insini, baguë, baguë gaje concua naconi, yua
ai a'ta curi coni bareña.
25 Ja'anguëbi baguë gaje concua si'acuare choini, bacuani
quëaguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, mësacuabi mai yo'o yo'ojën ba'iyete
ro'tajë'ën. Ja'nca yo'ojën, bain hua'nabi ai re'oye ro'ijënna, ai
sanjeiñe ba'ijën, bonse gare caraye beoye ba'icua'ë mai.
26 Ja'nca ba'icuabi ja'an Pablo hue'eguë, baguë gu'a cocare
achajë'ën. Si'a Efeso huë'e jobobi ganini, quëani achoguë,
mai Diana uja huë'erëan yo'ose'ere caguë, Ro bain riusu hua'i
te'ntoni nëcose'e yua huacha riusu hua'i se'ga ba'iyë caji
baguë. Ja'nca caguëna, ai jai jubë bainbi achani, si'a Asia
bain'ga achani, mai riusu hua'go Dianani ro'taye gare jo'cani
senjo bi'rahuë.
27 Ba hua'gore ja'nca jo'cani senjotoca, mai curi ¿jarona coni
baye'ne mai? Ba hua'go yua ai ta'yejeiye ba'i hua'go sëani,
gare carajeiye beoye ba'ija'go cajën, Pablo bainni ënseñu cayë
yë'ë. Ënsema'itoca, yequërë si'a Asia bain, si'a ën yija bain
ta'yejeiye riusu hua'gore gare gu'aye yo'oni, bagote ro jo'cani

senjoma'iñe. Ja'nca sëani, Pablo bainni ënsejaiñu, caguëña
Demetrio.
28 Ja'nca caguëna, bain hua'na si'a jubëbi ai bëinreba bëinjën,
ai jëja güi bi'rareña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai
ta'yejeiye conreba congo ba'igo, güi bi'rareña.
29 Ja'nca güi bi'rajën, si'a huë'e jobobi ganijën, quë'rë jai jubë
bainre huëojën, Pablore yo'o concua Cayo, Aristarco, ja'ancua
Macedonia baincuare zeanni, rërëni sani, bacua huë'e jobo
ñë'ca huë'ena cacani bateña.
30 Ja'nca ba'ijënna, Pablobi masini, Ja'an bainni coca cajaza
caguëreta'an, Cristo bainbi ënsereña.
31 Pablo gajecua'ga, Asia yija ëja bainbi Pabloni coca yi-
huojën raoreña: Ja'an bain ñë'caruna gare cacaye beoye
ba'ijë'ën. Ai huaji yaru'ë cajën raoreña.
32 Ja'nrëbi bain hua'na ñë'casi'cuabi ai jëja güijën, te'e
ro'tama'icuabi tin güijën, ro huesë ëaye yo'ojën, ro ro'tajën, ro
güijën bateña.
33 Ja'nca ba'ijënna, judío bainbi bacua bainguë Alejandro
hue'eguëni cuencueni, bain jobona ëncojënna, ba hua'guë yua
ëncani, Bainre cuao güeseza caguë, baguë ëntë sarare huëani
rëonni ca ëaye yo'oguëna,
34 bain hua'nabi baguëni ëñajën, Gu'a judío bainguë'bi cajën,
quë'rë se'e samu hora ba'iye gare jo'caye beoye güijën bateña:
—Mai riusu hua'go Diana hue'egobi si'a Efeso bainni ai
ta'yejeiye conreba congo ba'igo, güijën bateña si'a jubë.
35 Güijën ba'ijënna, yequë, ja'an huë'e jobo ëjaguëbi ëncani,
bain hua'nabi ja'an güiye jo'cajënna, bacuani caguëña:
—Mësacua Efeso bain, mai ta'yejeiye riusu hua'go Diana,
bago ba'i huë'e yua ënjo'on Efeso bain cuirasi huë'e ba'iguëna,
si'a ën yija bainbi masiyë. Bago ba'iye cuencuese'e yua
guënamë re'otobi gaje meni to'inse'ere sëani, si'a bainbi
masiyë.
36 Ja'nca ba'iguëna, bain hua'nabi bagore gare gu'aye caye
porema'icua sëani, mësacua yua bëiñe beoye ba'ijë'ën. Gare
hui'ya yo'omajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
37 Ëncua, mësacua rërëni rasi'cua, bacuabi mai riusu
hua'goni gare gu'aye yo'omateña. Bago huë'ere gare gu'aye
caye beoye bateña bacua.
38 Ja'nca sëani, Demetrio, baguë gaje yo'o concua, bacuabi
gu'aye caye banica, ëja bainna sani, te'e ruiñe ca güeseye
bacuani senja'bë.
39 Senni, ja'nrëbi quë'rë se'e ta'yejeiye yo'oye señe yënica, ëja
bain ñë'ca umuguse tëca ëjoni, si'a jubëni senja'bë.

40 Yure umuguse mësacuabi ai hui'ya güijën ro rënni ganojën,
ro guaja yo'ohuë. Ja'nca yo'ojënna, romano ëja bainbi
achatoca, mai si'acuani ai jëja senni achare'ahuë bacua.
Senni achatoca, ¿queaca sehuoye'ne mai? huë'e jobo ëjaguëbi
caguëña.
41 Ja'nca cani tëjini, bain hua'na ñë'casi'cuare bacua huë'ena
go'i güeseguëña.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y a Grecia

1 Bain hua'nabi bacua güiyete jo'cani saijënna, Pablobi Cristo
bain jubëte choini, bacuani yihuo coca cani, ja'nrëbi Saiyë
cani, ba hua'nani su'ncani, bacuare jo'cani, Macedonia yijana
saquëña.
2 Sani ti'anni, ja'an yija bain Cristo bain jubëanre ëñajani,
bacuani yihuoni bojo güeseni, bacuani jëja recoyo ba hua'nare
re'huani, Grecia yijana ti'añe tëca bain jubëanre ëñaguë saiguë
baquëña.
3 Greciana ti'anni, samute ñañaguë hua'i ja'anru bain Cristo
bain jubëan naconi ba'ini, ja'nrëbi Siria yijana goza caguë, jai
ziaya yoguna cacani go'iye ro'taguëna, judío bainbi Pabloni
huani senjoñu cajën, gatini ëjoreña. Gatini ëjojënna, Pablobi
masini, se'e ro'tani, yija ma'abi goza caguë, Macedonia yijabi
go'i bi'raguëña.
4 Ja'nca saiguëna, baguëre concua rëño jubëbi ru'ru saë'ë.
Sópater Berea bainguë, yequë Aristarco, yequë Segundo,
Tesalónica bain ba'icua, yequë Cayo Derbe bainguë, yequë
Timoteo, yequë Tíquico, yequë Trófimo, Asia bain ba'icua,
ja'an ba'icuabi
5 ru'ru sani, Troas huë'e jobo tëca sani, bëani, yëquënare
ëjojën baë'ë.
6 Ëjojën ba'ijënna, yëquëna hua'nabi judío bain ta'yejeiye
umuguseña, bacua huo'coma'ise'e aon ain umuguseña
Riusuni bojojën, sa'ñeña conjën, Riusuni te'e ruiñe yo'oni
tëjini, Felipos huë'e jobo yo sa'rona gajeni, jai ziaya yoguna
cacani, sani, ja'nrëbi te'e ëntë sara ba'i umuguseña Troas
huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni ja'nrëbi, se'e te'e ëntë sara
samu umuguseña ja'anrute baë'ë yëquëna.

Visita de Pablo a Troas

7 Ja'nca ba'icuabi semana ja'anrë umuguse, Cristo bain yo'o
yo'oma'i umuguse si'a jubë Cristo bainbi ñë'cani, Mai jo'jo
aonre sa'ñeña huo'hueni aiñu cajën yo'o bi'rajën, sa'ñeña re-
coyo te'e zi'nzini bojojënna, Pablobi Riusu cocarebare ye'yobi.
Ja'nca ye'yoguë, ñatani saiza caguë, yua ñami jobo ba'iye tëca,
coca quëani achoguë baji'i.

8 Ai ëmë ba'i huë'ere ñë'casi'cuabi majahuëan ai ba'iye
zë'nquese'e ba'ijën, Pablo cocare achajën ñu'ijën,
9 bacua jubë bainguë Eutico hue'eguë bonsë hua'guëbi yua
ati gojere achaguë ñuji'i. Ja'nca ñu'iguë, Pablo yua quë'rë
zoe cani achoguëna, bonsë hua'guëte ëo cainguëna, cainsi
hua'guëbi hue'se ca'ncona samute sonohuëan ba'irubi yi-
jana bonëni tonji'i. To'inguëna, bain hua'nabi gajeni ëñato,
ju'insi'quë unji'i.
10 Ja'nrëbi Pablo'ga gajeni, baguëna rëanni su'ncani achani,
ja'nrëbi bain hua'nani quëabi:
—Mësacua huaji yëye beoye ëñajë'ën. Huajëji baguë, quëabi.
11 Quëani, ja'nrëbi bacua sonohuëna se'e mëni, bacua jo'jo
aonbëanre jë'yeni, bainna huo'hueni, si'a hua'nabi sa'ñeña
bojojën ainjënna, ja'nrëbi Pablobi se'e yihuo bi'rani, Riusu
cocare quëani achoguë ñatajaji'i.
12 Ja'nrëbi Euticobi se'e huajë raiguëna, si'a hua'nabi
baguëni ëñani, ai bojoreba bojo recoyo re'huani saë'ë.

Viaje desde Troas a Mileto

13 Saijënna, Pablo'ga te'e hua'guëbi yija ma'aja'an saji'i.
Saiguëna, yëquëna hua'nabi jai ziaya yoguna cacani saijën,
Asón tëca saijën, Pablo case'e'ru baguëni tëhuoni guaoñu cajën
saijën,
14 ja'nrëbi Asón huë'e jobona ti'anni, Pabloni tëhuoni guao-
huë. Guaoni, ja'nrëbi se'e sani, ja'nrëbi Mitilene huë'e jobona
ti'anhuë.
15 Ti'anni, se'e sani, yequë umuguse Quío je'eñerabi tayo-
jeiye sani, yequë umuguse Samosna ti'anni je'ë. Jeni, ja'nrëbi
se'e sani, Trogiliona ti'anni, ja'anruna bëani huajëni, ja'nrëbi
yequë umuguse Mileto huë'e jobona sani ti'anhuë.
16 Pablo yua Asia yijana ro guaja jema'iñu caguë, Efeso huë'e
jobore ro tayojeiye sani, Mileto huë'e jobona je'ë. Pablo yua
besa sani ti'añu. Porenica, Pentecostés umugusebi Jerusalén
huë'e jobona ti'anni ba'ija'guë'ë yë'ë caguëna, Efesona jemaë'ë
yëquëna.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

17 Mileto huë'e jobona jeni, Pablo yua Cristo bain Efeso
huë'e jobore ba'icua, bacua ira ëja bainre choijani rajë'ën
caguë, ma'aja'an saoguëna,
18 bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi bacuani yi-
huoguë cabi:
—Mësacua yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñajën, si'a yë'ë Asia
yijare ba'iguë yo'ose'ere te'e ruiñe masiyë mësacua.
19 Ja'nca masijënna, mësacua naconi ba'iguëbi yë'ë Ëjaguë
Jesucristoni gare ya'jaye beoye baguë yo'ore conguë baë'ë

yë'ë. Ro yë'ë ba'iyete ro'tama'iguë, yë'ë yua ro ta'yejeiye beo hua'guë'ë caguë, yë'ë Ëjaguëni yo'o conguë, judío bainbi ai je'o bajënna, ai yo'oguë, Bain hua'nani conni cuiraza caguë, ai oiguë conguë baë'ë yë'ë.

20 Mësacua naconi te'e ba'iguë, Riusu cocarebare mësacuani gare jo'caye beoye quëani achoni, Mësacua yua re'oye jai-jeijën ba'ijë'ën caguë, mësacua si'a jubëni ye'yoguë, mësacua huë'eñana ti'anni yihuoguë baë'ë yë'ë.

21 Si'a hua'nani yihuoguë, judío bain, tin bain, si'a hua'nani si'a jëja caguë, gare jo'caye beoye quëani achoguë baë'ë yë'ë: Mësacua yua, Riusubi ëñaguëna, ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mai Ëjaguë Jesucristoni si'a recoyo ro'tani recoyo te'e zi'inni ba'ijë'ën, quëani achoguë baë'ë yë'ë.

22 Yureca, Riusu Espíritubi yë'ëre saguëna, Jerusalén huë'e jobona saiyë yë'ë. Ja'nca saiguëbi ¿Ja'an huë'e jobo bainbi guere yë'ëni yo'oja'ye'ne? ro'taguë,

23 yë'ë ai yo'oguë ba'ija'ye se'gare masiyë. Yë'ëbi yureña si'a huë'e joboñabi saiguëna, Riusu Espíritubi yë'ëni masi güeseji. Jerusalén bainbi yë'ëre preso zeanni, yë'ëni ai yo'o güeseja'cua'ë caguë, yë'ëni masi güeseguëna,

24 gare huaji yëye beo hua'guëbi ja'an jobona saiyë yë'ë. Yë'ë Ëjaguë Jesucristobi yë'ëni guanseguëna, yë'ë huajëguë ba'iyete gare ro'tama'iguë'ë yë'ë. Baguëni ai bojoreba bojoguë, baguë yo'o guanseni jo'case'e se'gare te'e ruiñe yo'oni, Si'aye tëjiye tëca gare jo'caye beoye baguëni re'oye yo'o conza caguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainni quëani achoguë, Riusubi mësacuani ai yëguë, baguë oiguë conse'ere mësacuani masi güesebi, caguë ba'iyë yë'ë.

25 Mësacuare'ga ja'an cocare quëani achoguëna, yureñabi yë'ëre gare se'e ëñama'ija'cua'ë. Ja'nca te'e ruiñe caguë, mësacuani jo'cayë.

26 Riusu cocarebare mësacuana te'e ruiñe quëani achosi'quë sëani, mësacua yua Riusu yëye beoru masiyë.

27 Riusu ta'yejeiye yo'oni jo'case'ere gare yahueye beoye mësacuani ye'yosi'quëre sëani, Riusubi yë'ëni gare bënni sen-joñe beoye ba'ija'guë'bi.

28 Ja'nca te'e ruiñe ye'yesi'cua sëani, mësacua yua ëñare bajën, mësacua ba'iyete ro'tajën, gare huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu Espíritubi Cristo bain jubëanre mësacuana jo'caguëna, mësacua yua ëñare bajën, bacuare re'oye yo'ore conni cuirajën, bacuani te'e ruiñe ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Jesucristobi ja'an bain ro'ire junni tonguëna, mësacua yua bacua ëjacua ruinsi'cua sëani, bacuare re'oye ëñajën conjën ba'ijë'ën.

29 Yureca yë'ëbi gare saiguëna, yequëcua gu'aye yo'ocuabi
mësacua jubëanna ti'anni, airu yai hua'na saoni senjoñe'ru
mësacua jubëan bainre saoni senjo ëaye yo'oja'cua'ë.
30 Mësacua jubëan bain'ga güina'ru yo'ojën, bainni ro co-
quejën, Yë'ë coca ye'yoyete te'e ruiñe ro'tani yë'ëni conjë'ën
cajën, te'e ruiñe camajën ba'ija'cua'ë.
31 Ja'nca ba'ija'cuare sëani, mësacua ëñare bajën, te'e ruiñe
ro'tajën ba'ijë'ën. Yë'ëbi mësacua naconi samute tëcahuëan
ba'iguë, gare jo'caye beoye mësacuani ye'yoguë, mësacuani ai
oire baguë, Cristo ba'iyete te'e ruiñe quëani achoguë yihuoguë
baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, mësacua gare huanë yeye beoye
ba'ijë'ën.
32 Yureca, yë'ë yo'je sanhuë, mësacuare ai ro'taguë, Riusuni
senreba señë yë'ë. Mësacuare ai oire baguë conjë'ën caguë
señë yë'ë. Ja'nca senni achaguëna, mësacua'ga baguë co-
careba cani jo'case'ere gare jo'caye beoye te'e ruiñe ro'tajën,
baguë oiguë coñete gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mësacuani ai jëja recoyo bacuare
re'huani baye masiji. Ja'nca masiguëbi mësacuare cuen-
cueni sani, baguë bainreba jubë naconi, baguë baye si'ayete
mësacuana insini jo'caja'guë'bi.
33 Yë'ë'ga mësacua naconi ba'iguë, Riusu yo'ore conguë,
mësacua curi, mësacua caña, ja'an bonsere mësacuani gare
senmaquë baë'ë yë'ë.
34 Yë'ëbi yo'ore yo'oni, curire coni, yë'ë bonse, yë'ë gaje
concua bonse, ja'anre coni huo'hueguë baë'ë yë'ë. Mësacuabi
ja'anre ëñani, yë'ë ba'iyete ye'yehuë.
35 Ja'nca ye'yeni, mësacua'ga yo'o yo'oni, curi coni, bonse
carajën ba'icuani jo'caye beoye ro insini jo'ca bi'rahuë. Mai
Ëjaguë Jesucristo'ga güina'ru ye'yoni jo'caguëna, baguë co-
care te'e ruiñe ro'tani yo'oye ye'yehuë mësacua: "Mësacuabi
bonsere coni baye ro'tanica, ru'ru yequëcuana ro insijë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ai bojojën ba'ija'cua'ë
mësacua." Ja'an coca ye'yese'ere quë'rë se'e ro'tajën ba'ijë'ën,
yihuoguë cabi Pablo.
36 Ja'nca yihuoni tëjini, si'a jubë naconi gugurini rëanni,
Riusuni coca senni, bacua ba'iyete ujaguë baji'i.
37 Ujani tëjiguëna, si'a hua'nabi Pabloni ai oijën, baguëni
su'ncareba su'ncajën, baguëte saohuë.
38 Yë'ëre gare se'e ëñama'ija'cua'ë casi'quëre sëani, bacuabi ai
sa'ntijën oire bajën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi baguë naconi yo
sa'ro tëca sani, baguëre gare ëñani tëjini saohuë.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

1 Ja'nca saojënna, yëquëna hua'nabi yoguna cacani, Cos
huë'e jobona te'e ruiñe sani ti'anhuë. Ti'anni, ja'nrëbi
ñataguëna, se'e sani, Rodasna ti'anni, ja'nrëbi se'e sani,
Pátarana ti'anhuë.
2 Pátarana ti'anni, yequë yogubi Feniciana sai bi'raguëna,
ja'anguna cacani saë'ë.
3 Sani, ja'nrëbi Chipre jubote ëñani, sëribë ca'ncoja'an tayo-
jeiye sani, ja'nrëbi Siria yija ca'ncona ti'anhuë. Ti'anni, ja'an
yogu ayase'ere Tiro huë'e jobona jo'caja'ye sëani, ja'an jobona
jeni baë'ë yequëna.
4 Ja'nca ba'icuabi Cristo bain hua'nare tëhuoni, bacua na-
coni bëani, te'e ëntë sara samu umuguseña baë'ë. Ja'nca
ba'ijënna, Riusu Espíritubi masi güeseguëna, bacuabi Pabloni
quëahuë. Jerusalén huë'e jobona gare ti'anma'ijë'ën quëahuë.
5 Ja'nrëbi ja'an umuguseña si'aguëna, yëquënabi saë'ë. Ja'nca
saijën, ja'anru Cristo bainbi conjën, huë'e jobobi etani, romi
hua'na, zin hua'na, si'acuabi conjën, yo sa'rona ti'anni, si'a
jubëbi gugurini rëanni, Riusuni senni achajën ujajën baë'ë.
6 Ujani tëjini, sa'ñeña oijën, su'ncajën sai bi'rahuë. Yëquëna
hua'nabi yoguna cacajënna, ba hua'na yua bacua huë'ena
goë'ë.
7 Ja'nrëbi Tirote jo'cani, Tolemaida huë'e jobona ti'anni,
ja'an jobo bain Cristo bainre tëhuoni, bacuani bojojën salu-
dani, te'e umuguse bëani ba'ijën ñatani saë'ë.
8 Ñatani sani, Pablo naconi Cesarea huë'e jobona ti'anhuë.
Ti'anni, Felipe hue'eguë naconi te'e bëani baë'ë. Ja'anguë
yua ru'ru aon huo'hueni insisi'cua te'e ëntë sara samu-
cua, bacua naconi cuencuesi'quëbi yureca Riusu cocarebare
quëani achoguë baji'i.
9 Ja'nca ba'iguëbi romi zincua gajese'gacuani baguëna,
bacuabi Riusu yo'oja'yete te'e ruiñe masini bainni quëacua
baë'ë. Gare huejama'icua baë'ë.
10 Ja'an huë'ere ba'ijën, yequë umuguseña ba'ijënna, yequë
bainguë Agabo hue'eguëbi Judea yijabi ti'an raji'i. Riusu
yo'oja'yete te'e ruiñe masini bainni quëaguë'bi baji'i.
11 Mësacuani ëñaguë raë'ë yë'ë caguë, ja'nrëbi Pablo tëinmebi
jo'chini, ja'ansi'quëre huenni, baguë guëoña, baguë ëntë
saraña, ja'anre huenni, ja'nrëbi yëquënate quëabi:

—Riusu Espíritubi coca caguëna, mësacua achajë'ën. Judío
bain Jerusalén ba'icuabi ën tëinme baguëte zeanni, preso sani,
ja'nrëbi yequë bainna baguëre insini jo'caja'cua'ë caji Riusu,
quëabi Agabo.
12 Quëaguëna, yëquëna hua'na, yua Cesarea jubë bain naconi
Pabloni ai senreba senni achajën, Jerusalenna gare saiye
ro'tama'ijë'ën cajënna,

13 baguë sehuobi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ëre oijën, yë'ëni ro sa'nti güeseye'ne? Riusu cuencuese'e sëani, yë'ëre ënsema'ijë'ën. Yë'ëre preso zeanni huenja'ñeta'an, Jerusalenna saiyë yë'ë. Yë'ëre huani senjoja'ñeta'an, Jesucristoni te'e yo'o conguë saiyë yë'ë, caguë sehuobi baguë.

14 Ja'nca sehuoguëna, gare ënseye poremajën, sa'ñeña cahuë:

—Mai Ëjaguë Riusubi baguë yëye'ru yo'oja'guë, cani, se'e camaë'ë.

15 Ja'nrëbi, yëquëna bonsere re'huani, hue'oni, Jerusalén huë'e jobona saë'ë.

16 Ja'nca saijën Cristo bain Cesarea ba'icuabi conhuë. Bacua jubë ba'iguë, Mnasón hue'eguë'ga conguë saji'i. Chipre bainguëbi ai zoe Cristoni recoyo te'e zi'inni baji'i. Ja'anguë naconi baguë huë'ena bëani ba'ija'cua baë'ë yëquëna.

Pablo visita a Santiago

17 Ja'nca sani, Jerusalenna ti'anni, Cristo bainre tëhuojënna, yëquënani ai bojoreba bojojën, bacua jubëna te'e zi'in güesehuë.

18 Ja'nca bojo hua'na ba'ijën, yequë umuguse ba'iguëna, Pablo yua Santiagoni ëñajaiñu caguëna, si'a jubëbi conjën saë'ë. Sani ti'anni Santiagoni tëhuoni, si'a Cristo bain ira ëjacuare'ga ëñani saludahuë.

19 Saludani tëjini, Pablobi Riusure ta'yejeiye yo'o conguë ba'ise'e si'aye bacuani quëabi. Riusubi ai ta'yejeiyereba conguëna, judío bain jubë ba'ima'icuana sani, ai ta'yejeiye yo'o conguëna, ai bainbi Cristoni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni baë'ë quëabi baguë.

20 Quëani tëjiguëna, bacuabi achani, Riusuni ai bojojën, baguëni ai ta'yejeiye cocare cajën baë'ë. Ja'nrëbi Pabloni quëahuë:

—Ai re'oye quëahuë më'ë. Quëaguëna, yëquënabi bojoyë. Yureca ën cocare achani ro'tajë'ën. Ai jai jubë judío bainbi Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, bainni si'a jëja yihuojën, Moisés coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cayë bacua.

21 Ja'nca cacuabi më'ëni bëinjën, më'ë yo'oguë ba'ise'ere achani më'ë ba'iyete ñaca quëayë bacua: Pablobi ai huacha ye'yoji cahuë. Judío bain hua'na yequë yijañare ba'icua, ja'ancuani ye'yoguë, Moisés coca toyani jo'case'ere yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë bacua. Mësacua zin hua'na go neño ga'nire tëyo güesema'ijë'ën cayë më'ë, quëahuë. Mai ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'omajën ba'ijë'ën cayë më'ë, cajën quëahuë bacua.

22 Ja'nca quëacuabi më'ë ti'an raise'ere achani, si'a jubëbi
më'ëni ai bëinjën, më'ëni yo'oja'yete sa'ñeña senni achañu
cajën ñë'caja'cua'ë.
23 Ja'nca sëani, yë'ëbi coca yihuoguëna, achani güina'ru
yo'ojë'ën: Gajese'gacuabi Riusuni cani jo'case'e'ru Riusuni
te'e ruiñe yo'o bi'rajën, mai naconi ba'iyë yureña.
24 Ja'nca ba'ijënna, më'ë yua bacuare sani, bacua naconi
Riusu huë'ena ti'anni, bacua naconi te'e mame tëno güesejë'ën.
Tëno güeseni tëjini, bacua ro'ija'yete ro'ijë'ën. Ja'nrëbi bacuabi
bacua rañare quëro güeseye poreyë. Ja'nca yo'oguëna, si'a
bainbi masini, më'ëre bëin coca case'ere ro'tama'ija'cua'ë.
Gare huacha yo'oma'iji baguë, më'ëre cajën, më'ë te'e ruiñe
Riusuni yo'o conguë ba'iyete ro'tajën, më'ëni te'e ruiñe ëñajën
ba'ija'cua'ë bain hua'na.
25 Yëquëna hua'nabi më'ë ro'taye'ru ro'tajën, judío bain
jubë ba'ima'icua Cristoni recoyo zi'inni ba'icuani yihuojën,
Moisés cocare ta'yejeiye yo'oma'ijë'ën bacuani toyani saohuë
yëquëna. Ëñe se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën: Mësacua
bainbi jo'ya hua'nare huani huacha riusu hua'ina insini
jo'catoca, ja'an hua'ire aiñe beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi jo'ya
hua'nare huani ainto, ba ziere gare uncumajën ba'ijë'ën.
Mësacua bainbi jo'ya hua'guëre ñajemona guioni huaitoca,
ba hua'ire ainma'ijë'ën. Mësacua bain yo'ojën ba'iye'ru tin
romigoni, tin ëmëguëni gare yahue bama'ijë'ën. Huejasi'cua
se'gabi te'e ba'ijë'ën. Ja'an coca se'gare yihuojën bacuana
saohuë yëquëna, quëabi Santiago.

Arrestan a Pablo en el templo

26 Ja'nca quëaguëna, Pablobi Jaë'ë cani, ba gajese'gacuare
sani, yequë umuguse bacua naconi Riusu huë'ena ti'anni,
Mame tënoñu cajën, ba huë'e ëjacuani bacua tënoni tëjijai umu-
gusere quëareña, bacua jo'ya hua'nare huani insijai umu-
gusere.
27 Quëani ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu umuguseña ba'ijën,
mame tëno güeseni tëji bi'rajënna, yequëcua judío bainbi
ti'anni Pabloni ëñareña. Asia yijabi rani, Pabloni ëñani, bain
jubëte choini, Pabloni zeanni,
28 ai jëja güijën careña:

—Israel bain, yëquënani con raijë'ën. Ënquë ai gu'aye
ye'yosi'quëre sëani, yureta zeanre bañu. Si'a bain jubëanna
saiguë, Moisés coca, ën huë'e Riusu uja huë'e, si'ayete ai gu'aye
ca ganosi'quë'bi. Griego bainre'ga ënjo'ona rani, ën huë'ena
caca güeseni, gu'a huë'e re'hua güesebi, Riusu ta'yejeiye ba'i
huë'ere, güijën, ai bëinjën careña bacua.
29 Trófimo, ja'an Efeso bainguë yua Pablo naconi huë'e
jobore ba'iguëna, bacuabi ëñani, Pablote ro'tajën, Riusu uja

huë'ena guaomaquë, baguëre cajën, yureca bacua bëin cocare güireña.
30 Ja'nca ai hui'ya güijënna, si'a huë'e jobo bainbi rënni
ganojën, Riusu huë'ena huë'huëjën raë'ë. Ja'nrëbi Pabloni
zeanni, hue'se ca'ncona rërëni sani, ja'nrëbi Riusu huë'e anto
sa'roñare ta'pini, Pabloni huai bi'rareña.
31 Baguëni huani senjoñu cajën huaijënna, soldado jubë
ëjaguëbi achani, Ai yo'oye'ne bain hua'na caguë,
32 baguë soldado hua'na jai jubëte choini, Riusu huë'ena
huë'huëni ti'anjënna, judío bainbi ëñani, Pabloni huaiye
jo'careña.
33 Jo'cajënna, soldado ëjaguëbi ti'anni, Pabloni preso zeanni,
Samu guënameñabi baguëte huenjë'ën caguë, ja'nrëbi baguë
ba'iyete, baguë gu'aye yo'ose'ere ja'anre bainni senni ach-
aguëña.
34 Senni achaguëna, bain hua'nabi baguëni te'e ro'tamajën
sehuoreña. Yequëcuabi yeque cocare quëareña. Yequëcuabi
se'e yeque cocare baguëni quëareña. Ja'nca quëajën, ai jëja
güijën ba'ijënna, soldado ëjaguëbi baguë gu'aye yo'ose'e, bain
güijën ba'iyete te'e ruiñe masiye gare poremaquëña. Ja'nca
porema'iguëbi Mai jai huë'ena sani baguëre guaoni bajë'ën
guanseguë caguëña.
35 Ja'nca caguëna, soldado hua'nabi baguëte sani, bacua jai
huë'e mëi se'nquehuëna ti'anni, bain hua'nabi baguëre ai je'o
ëñajën güijën zean ëaye yo'ojënna, baguëre cuanni sani mëa
bi'rareña.
36 Ja'nca mëa bi'rajënna, bain jubëbi güireña:
—Ja'anguëte huani senjojë'ën cajën güireña.

Pablo se defiende delante de la gente

37 Ja'nrëbi Pablote mëani, bacua jai huë'ena guao bi'rajënna,
Pablobi bacua ëjaguëni senni achaguëña:
—¿Më'ëre coca caye poreye yë'ë? senni achaguëña.
Senni achaguëna, ëjaguëbi sehuoguëña:
—¿Më'ë yua griego cocare caye masiguë?
38 ¿Gue'ne yureca? ¿Më'ë yua ja'an egipcio bainguë gu'aye
yo'osi'quë ba'iguëma'iguë? ¿Zoe ba'irën ai je'o baguë coca
casi'quë ba'iguëma'iguë? cuatro mil gu'a gaje concuare
huëoni, beo re'otona gatini sani, ëja bainre huani senjoñu
cajën ëjojën bateña. ¿Ja'an yo'osi'quëma'iguë më'ë? senni
achaguëña.
39 Senni achaguëna, Pablobi quëaguëña:
—Bañë. Judío bainguë'ë yë'ë. Tarso huë'e jobo, ta'yejeiye
ba'i jobobi raisi'quë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëre sëani, bain jubëni
coca caye jo'cajë'ën yë'ëre, quëaguë, senni achaguëña.

40 Ja'nca senni achaguëna, soldado ëjaguëbi Jaë'ë caguëna,
Pablobi bonëni, mëi se'nquehuë ëmë ca'ncona nëcani, baguë
ëntë sarare huëani rëonni coca caza caguë, bain cuaoyete
ëjoguëña. Ëjoni, ja'nrëbi güiye jo'cajënna, Pablobi hebreo coca,
ja'an yua bacua cocare ca bi'raguëña:

22

1 —Yë'ë bain hua'na, mësacuani ai te'e ruiñe ëñaguë,
mësacuani coca sehuoye yëyë yë'ë, caguëña.
2 Caguëna, bacua cocare achani, bacuabi caye beoye nëcani
acha bi'rareña. Acha bi'rajënna, Pablobi coca caguëña:
3 —Yë'ë yua judío bainguë'ë. Tarso huë'e jobo, Cilicia
yija huë'e jobo, ja'an jobobi bonsëni rani, ënjo'ona ti'anni,
Gamalielbi ye'yoguëna, mai ira bain ba'isi'cua coca toyani
jo'case'ere te'e ruiñe ye'yeguë ba'nhuë yë'ë. Riusuni si'a
recoyo ro'taguë, Baguë yëye se'gare yo'ojaza caguë, mësacua
yureña yo'ojën ba'iye'ru yë'ë'ga güina'ru yo'o bi'raguë ba'nhuë.
4 Ja'nca ba'iguëbi Cristo bainni ai je'o bani, Bacuani huani
senjoza caguë yo'oni, bacua bain ëmëcua, romicua, ai bainre
preso zeanni, ya'o huë'ena guaoguë ba'nhuë yë'ë.
5 Ja'nca yo'oguëna, mai pairi ta'yejeiye ëjaguë, si'a judío
bain ira ëjacua naconi, bacuabi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñani,
yureña tëca masiyë bacua. Ja'nca masicuabi utire toyani, Mai
jubë bain Damasco huë'e jobo ba'icuana saoñu cajën, yë'ë
naconi saojën ba'nhuë bacua. Ja'nca saojënna, yë'ëbi bacua
uti toyase'ere sani, Ja'an jobo ba'icua Cristo bainre zeanni
rani si'nse güeseza caguë, Damasco ëja bainna sani bacua uti
toyase'ere insiye ro'taguë ba'nhuë yë'ë.

Pablo cuenta su conversión

6 Ja'nca ro'taguë, Damasco ma'aja'an saiguë, mëñera
ba'iguëna, Damascona ti'an bi'raguëna, joë ba'irënbi mia
re'oto ñatani saoye'ru ai ma'ñoñereba miaguë, yë'ë të'ijeiye
ba'iruna gaje meguë ba'nji.
7 Ja'nca ba'iguëna, yijana tainguë ba'nhuë yë'ë. Tainguëna,
guënamë re'otobi yë'ëni cani achoguë ba'nji: "Saulo, Saulo,
¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre je'o baguë be'teguë'ne?" cani
achoguë ba'nji.
8 Cani achoguëna, senni achaguë ba'nhuë yë'ë: "¿Gueguëbi
yë'ëni senni achaguë'ne, Ëjaguë?" senni achaguëna, "Yë'ë yua
Jesucristo Nazareno hue'eguë'ë. Yë'ëni ai je'o bayë më'ë"
sehuoguë ba'nji.
9 Ja'nca sehuoguëna, yë'ë gaje concuabi miañe ëñose'ere
ëñani quëquëcuata'an, yë'ëni coca caguëte achamajën ba'nhuë.
10 Ja'nrëbi yë'ë Ëjaguëni se'e senni achaguë ba'nhuë yë'ë:
"Ëjaguë, ¿guere yo'oja'guë'ne yë'ë?" senni achaguëna, Ëjaguëbi

sehuoguë ba'nji: “Huëni, Damasco huë'e jobona saijë'ën. Sani ti'anni ba'iguëna, yequëcuabi më'ë yo'oja'yete quëaja'cua'ë” sehuoguë ba'nji baguë.

11 Sehuoguëna, ja'an ma'ñose'ebi ñaco ëñañe gare porema'iguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca porema'iguëna, yë'ë gaje bainbi yë'ë ëntë sarare zeanni sajën, Damasco huë'e jobona ti'anjën ba'nhuë.

12 Ti'anni ba'iguëna, yequë bainguë Ananías hue'eguëbi ba'iguë ba'nji. Moisés coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oguëna, judío bain Damascore ba'icuabi baguëni ai te'e ruiñe ëñajën, baguëte re'oye cajën ba'nhuë.

13 Ja'an Ananías hue'eguëbi yë'ëni ëñaguë rani, yë'ëni caguë ba'nji: “Yë'ë bainguë Saulo, ñaco sëtani ëñajë'ën” caguë ba'nji baguë. Caguëna, ja'ansi'quë ñaco sëtani ëñaguë ba'nhuë yë'ë.

14 Ja'nca ëñañe poreguëna, baguëbi yë'ëni se'e caguë ba'nji: “Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, mai ira bain ba'isi'cuani conni cuiraguë ba'iguë, ja'anguëbi më'ëre cuencueni, baguëre yo'o conguëte re'huabi. Baguë cuencueyete ai zoe ro'taguëbi yureña më'ëna coca raoguëna, quëayë yë'ë. Më'ë yua Riusu yëyete te'e ruiñe masija'guë'ë. Baguë bainguë cuencueni raosi'quëreba ba'iguëte ëñani masija'guë'ë më'ë. Baguëbi coca caguëna, më'ëbi achaja'guë'ë.

15 Ja'nca baguëni masini, ja'nrëbi si'a bainna sani, baguë ëñose'e, baguë quëani achose'e, si'ayete bainni quëani achoja'guë'ë më'ë.

16 Ja'nca ba'ija'guë sëani, yureca huëijë'ën. Besa hua'guë sani, bautiza güesejë'ën. Mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tani te'e zi'inni ba'iguë sëani, më'ë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, më'ë recoyo mame tëno güesejë'ën” yë'ëre caguë ba'nji Ananías. Ja'nca caguëna, güina'ru yo'oguë ba'nhuë yë'ë.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

17 Ja'nca yo'oni, ja'nrëbi Jerusalenna rani, Riusu uja huë'ena cacani uja bi'raguë, Riusu guënamë toyare ëñaguë ba'nhuë yë'ë.

18 Ja'nca ëñaguëna, Ëjaguë Jesucristobi gaje meni, yë'ëni coca quëaguë ba'nji: “Yureca besa hua'guë Jerusalén huë'e jobore gare jo'cani saijë'ën. Yë'ë ba'iyete ënjo'on bainni quëani achoguëna, bacuabi ro cue'yoni, yë'ë cocare ro gu'a güeni senjoja'cua'ë” quëaguë ba'nji.

19 Quëaguëna, sehuoguë ba'nhuë yë'ë: “Ëjaguë, yë'ë yo'oguë ba'ise'e, më'ë bainni je'o base'e, ja'anre masiyë bacua. Yë'ë yua si'a bain ñë'ca huë'eñana sani, ja'an bainre preso zeanni, ya'o huë'ena guaoni, ai jëja huai güeseguë ba'nhuë yë'ë.

20 Më'ë bainguë Estebanre'ga ro'tajë'ën. Më'ëni yo'o conguëbi më'ë cocarebare te'e ruiñe quëani achoguëna, judío ëja bainbi baguëni huani senjohuë. Huani senjojënna, yë'ë'ga bacua naconi te'e ëñaguë nëcaguë ba'nhuë yë'ë. Bacua guayoni se canre rutani jo'cajënna, yë'ë'ga ëñaguë cuiraguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca sëani, më'ë cocare bacuani quëani achoza" caguë ba'nhuë yë'ë.

21 Caguëna, yë'ë Ëjaguëbi sehuoguë ba'nji: "Ja'nca quëani achoma'ijë'ën. Ën huë'e jobore gare jo'cani saijë'ën. Më'ëre saoguëna, judío bain jubë ba'ima'icuana sani, yë'ë cocare ye'yojë'ën" caguë sehuoguë ba'nji, quëaguëña, Pablo.

Pablo en manos del comandante

22 Quëaguëna, judío bain jubëbi ja'an coca caye tëca achareña. Achani, ja'an tin bainre caguëna, bacuabi quë'rë se'e bëinjën coca güi bi'rareña:

—Ja'an hua'guëni huani senjojë'ën. Gu'a bainguëre sëani, ju'insi'quë ba'ija'guë, güi bi'rareña.

23 Ja'nca güijën, bacua cañare ye'rejën, ya'o picore huëojën, ëmëna senjoni tonjën, ai yo'oreña bacua.

24 Ja'nca yo'ojënna, soldado ëjaguëbi Pablote guaoni huenjë'ën caguë guanseguëña. Bain hua'nabi baguëni je'o bajën güijënna, Baguë gu'aye yo'ose'ere masiza caguë, Baguëni ga'ni za'zabobi si'nseye guanseguëña. Ja'nca si'nsetoca, yequërë maini quëama'iguë baguë, ro'taguëña ëjaguë.

25 Ja'nca guanseguëna, bacuabi huenni, za'zabobi inni, Baguëni huañu cajënna, yequë ëjaguëbi nëcaguë ëñaguëna, Pablobi baguëni caguëña:

—Yë'ë yua romano bainguëre sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën, yë'ëni re'oye senni achamajën, yë'ëre si'nseye'ne? caguëña.

26 Caguëna, ja'an ëjaguëbi gue ro'taye beoye achani, soldado ta'yejeiye ëjaguëna sani quëaguëña:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an bainguëni huenni si'nseguë'ne? Romano bainguëre sëani, yo'oma'ijë'ën, quëaguëña.

27 Quëaguëna, ba hua'guë yua Pablona ti'anni, baguëni senni achaguëña:

—Te'e ruiñe quëajë'ën. ¿Më'ë yua romano bainguë'guë? senni achaguëña.

Senni achaguëna,

—Jaë'ë, sehuoguëña.

28 Sehuoguëna, baguë caguëña:

—Yë'ë'ga ai curire ro'ini, romano bainguë ruën'ë yë'ë, caguëña.

Caguëna, Pablobi:

—Yë'ë të'ya raisirënbi romano bainguë ba'iguë'ë yë'ë,
caguëña.
29 Ja'nca caguëna, ga'ni za'zabobi si'nseye ro'tacuabi ai
quëquëni, gatini sateña. Soldado ta'yejeiye ëjaguë'ga ai huaji
yëguë, baguëni huense'ere ro'taguë, Yë'ëre yequërë si'nse
güesema'ija'guë caguë, romano bainguëni ja'nca yo'omazani
caguë ro'taguëña.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

30 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, soldado ta'yejeiye
ëjaguëbi Pablo gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe masiza caguë,
baguë guënameña huense'ere ti'jeni, Judío ëja bain jubëre
ñë'ca güesejë'ën caguë, ja'nrëbi Pablote bacua ñë'casiruna sani
nëcoguëña.

23

1 Ti'anni ëñato, pairi ëjacua, si'a judío ëja bain jubë bateña.
Ba'ijënna, Pablobi ba jubëni ëñani, bacuani caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë Riusubi ëñaguëna, yë'ëbi te'e ruiñereba
ro'taguë, si'a yë'ë ba'i umuguseña re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë,
caguëña.
2 Caguëna, pairi ta'yejeiye ëjaguë Ananías hue'eguëbi yua
Pablo ca'ncore nëcacuani, Baguë yi'obona ëntë abëbi huaijë'ën
guanseguëña.
3 Guanseguëna, baguëni huaijënna, Pablobi sehuoguëña:
—Më'ë yua ro re'o bainguë'ru ëmëje'en ca'nco se'gare
ëñoguëta'an, ro coqueguë, yë'ëni huaiye guansehuë më'ë.
Ja'nca sëani, Riusubi më'ëre huani tonja'guë'bi. Më'ë yua
Moisés coca toyani jo'case'ere ëñaguë, yë'ëre si'nseja'yete
guanseza caguë ba'iyë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, Moisés coca yua
ja'anre yo'oma'iñe caguëta'an, ¿më'ë queaca ro'taguë, yë'ëre
huaiye guanseguë'ne? caguëña.
4 Ja'nca caguëna, ja'anru nëcacuabi baguëni bëinjën, baguëni
senni achareña:
—¿Më'ë queaca ro'taguë, Riusu pairi ëjaguëni gu'aye se-
huoguë'ne? senni achareña.
5 Senni achajënna, Pablo sehuoguëña:
—Baguë pairi ëjaguë ba'iyete huesëhuë yë'ë. Riusu coca
toyani jo'case'ere ëñato, Mësacua ëja bainni gu'aye cama'ijë'ën
toyani jo'case'e sëani, huacha yo'ohuë yë'ë, sehuoguëña.
6 Sehuoni, ja'nrëbi si'a ëja bain jubëre ëñato, jobo ba'icuabi
saduceo bain bateña. Jobo ba'icuabi fariseo bain bateña.
Ja'nca ba'ijënna, Pablobi si'a jëja güiguë caguëña:
—Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi fariseo bainguë'ë. Yë'ë pë'caguë
sanhuë'ga fariseo bain baë'ë. Riusubi bain ju'insi'cuare ëñani,
bacuare go'ya rai güeseja'guë'bi. Ja'nca yo'oja'yete si'a recoyo

ro'taguëna, mësacuabi yë'ëre gu'a bainguëre'ru ëñajën, yë'ëre
ënjo'ona senni achajën choë'ë, caguëña.
7 Ja'nca caguëna, fariseo bain, saduceo bain, ja'anru
ba'icuabi sa'ñeña bëin coca cajën, te'e ro'tamateña.
8 Saduceo bainbi cajën, ju'insi'cuabi go'ya raima'icua ba'iyë.
Riusu guënamë re'oto yo'o concua beoyë. Huati hua'i'ga beoyë.
Ja'anre cacuata'an, fariseo bainbi tin cacua ba'iyeña.
9 Ja'nca bëin coca cajën, sa'ñeña güijën, bacua jubë ba'icua
Riusu ira coca masiye ye'yocua, bacuabi fariseo bain
ro'taye'ru ro'tajën, bain jobona nëcani careña:
—Ënquë Pablo hue'eguë gare gu'aye yo'omaquë ba'iji.
Yequërë Riusu Espíritubi baguëni coca casi'quë ba'ima'iguë.
Yequërë Riusu guënamë re'oto yo'o concuabi baguëna gaje
meni coca casi'cua ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, Riusu cani
jo'case'e'ru tin cama'ina'a, careña bacua.
10 Ja'nca sa'ñeña cajën, quë'rë ta'yejeiye bëinjën, Pabloni
ai yo'o güesejënna, soldado ëjaguëbi ëñani, Pablobi ja'si
huahuoma'ija'guë caguë, baguë soldado hua'nana bonëni,
Baguëte zeanni, mai jai huë'ena sani guaoni bajë'ën caguë
guanseguëna, bacuabi ja'nca yo'oreña.
11 Yo'orena, ja'nrëbi na'i si'aguëna, Pablobi umeni cainguë,
ëoruna ëñato, Ëjaguë Jesucristobi baguëni coca caguë baquëña:
—Bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën, Pablo. Yë'ë ta'yejeiye
ba'iyete Jerusalén bainni te'e ruiñe quëani achosi'quë sëani,
më'ë'ga Roma huë'e jobona sani, yë'ë ba'iyete güina'ru quëani
achoja'guë'ë, caguëña.

Planes para matar a Pablo

12 Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, yequëcua judío bainbi
sa'ñeña cajën, Pabloni huani senjoñu cajën, bacua coca cani
jo'careña: "Maibi baguëni huani senjoñe tëca gare aon ain-
majën, oco re'co uncumajën ba'ina'a. Baguëni huani sen-
joma'itoca, Riusubi maire huani senjoja'guë" sa'ñeña coca
cani jo'careña.
13 Ja'nca cani jo'cajën, bacua jubë ba'icuare cuencueto,
quë'rë cuarenta ëmëcua ba'iye'ru bateña.
14 Ja'nca ba'icuabi pairi ëjacua, judío ira ëja bain, bacuana
sani quëareña:
—Yëquëna hua'nabi sa'ñeña coca cani jo'cahuë. Yëquënabi
Pabloni huani senjoma'itoca, Riusubi güina'ru yëquënani
huani senjoja'guë cani jo'cahuë yëquëna. Baguëni huani sen-
joñe tëca, gare aon ainmajën ba'ija'cua'ë yëquëna.
15 Ja'nca yo'oja'cua sëani, mësacua ëja bainni coca señë
yëquëna. Soldado ta'yejeiye ëjaguëni coca saoni senjë'ën:
"Baguë yo'oguë ba'ise'ere quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani
masiñu cajën, më'ë yua miato baguëte sani, yëquëna jobona

nëcojë'ën.” Ja'an cocare ba ëjaguëna saoni senjë'ën. Ja'nca saoni senjënna, baguëte ra bi'raguëna, yëquëna hua'nabi ma'a ca'ncore gatini ëjojën ba'ija'cua'ë, quëareña bacua.

16 Ja'nca quëajënna, Pablo jontaguëbi achani masini, soldado jai huë'ena sani, Pabloni quëajaquëña.

17 Quëani tëjiguëna, Pablo yua soldado ëjaguë ja'anrute ba'iguëni choini quëaguëña:

—Ën hua'guëre soldado ta'yejeiye ëjaguëna sani ëñojë'ën. Baguëni coca quëaja'guë'bi, quëaguëña Pablo.

18 Quëaguëna, soldado ëjaguëbi baguëte sani, ta'yejeiye ëjaguëni quëaguëña:

—Ja'an preso zeansi'quë Pablo hue'eguëbi yë'ëni quëabi. Ën hua'guëre më'ëna sajë'ën, më'ëni coca caja'guëre, quëaguëña.

19 Quëaguëna, ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëre ca'ncorëna sani, baguëni senni achaguëña:

—¿Më'ë guere quëaguë'ne? caguë senni achaguëña.

20 Senni achaguëna, bonsë hua'guëbi sehuoguëña:

—Judío bainbi sa'ñeña coca cajën, Pabloni quë'rë se'e te'e ruiñe senni achani baguë yo'ose'ere masiñu cajën, bacua jubëna miato saniëcoyete më'ëni señë.

21 Ja'nca sencuareta'an baguëre saoma'ijë'ën. Bacua jubë ba'icua quë'rë cuarenta ëmëcua ba'iye'ru ba'icuabi, Baguëni huani senjoñu cajën, baguë sai ma'a ca'ncona gatini ëjoja'cua'ë. Ja'ancuabi sa'ñeña coca cani jo'careña. Pabloni huani senjoma'itoca, Riusubi güina'ru maini huani senjoja'guë cani jo'careña. Baguëni huani senjoñe tëca gare aon ainmajën, gare oco re'co uncumajën ba'ija'cua'ë mai, cani jo'careña. Ja'nca cani jo'cacuabi më'ëni coca senjënna, më'ë sehuoja'yete ëjoyë bacua, bonsë hua'guëbi quëaguëña.

22 Quëaguëna, soldado ta'yejeiye ëjaguëbi bonsë hua'guëni caguë, Yë'ëni quëase'ere yequëcuani gare quëaye beoye ba'ijë'ën caguë, baguëte yihuoni saoguëña.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Ja'nca saoni, ja'nrëbi baguë yo'je ëjacua samucuani choini guanseguë caguëña:

—Soldado hua'na samu cien hua'na, caballona tuicua setentacua, hui pere sacua samu cien hua'na, ja'an hua'nare re'huajë'ën. Yure ñami a las nueve ba'iye'ru Cesarea huë'e jobona saija'cua'ë.

24 Yequë caballo hua'nare'ga Pablo tuaja'cuare re'huajë'ën. Baguëte Cesarea huë'e jobona sani, re'oye ëñare bajën re'huajën, baguëte bain ta'yejeiye ëjaguë Félixna jo'cajaijë'ën, guanseguë caguëña baguë.

25 Cani ja'nrëbi, Uti ja'ore toyani bacua naconi saoza caguë, ñaca toyaguëña:

26 “Yë'ë yua Claudio Lisias hue'eguëbi yë'ë ta'yejeiye ëjaguë
Félixni uti ja'ore toyani, më'ëni saoni saludayë yë'ë.
27 Judío bainbi ën hua'guëni preso zeanni, huani senjo
bi'rajënna, yë'ëbi achani, baguë romano bainguë ba'iyete
masini, yë'ë soldado hua'na naconi sani tëhuoni, baguëte
etohuë.
28 Etoni, Baguë ba'iyete ¿guere gu'aye caye'ne? caguë, bacua
ëja bain jubëna sani nëcohuë yë'ë.
29 Nëconi achato, ro bacua ira coca guanseni jo'case'e
se'gare ëñajën, Riusuni ai gu'aye yo'ohuë më'ë cajën, baguëni
huani senjoñe ro'tahuë. Ja'nca ro'tacuareta'an, ja'nca baguëni
yo'o güeseye porema'iñë yë'ë. Baguëni preso zeanni baye'ga
porema'iñë yë'ë.
30 Ja'nca porema'iguëbi judío bain yo'oja'yete achahuë.
Ba hua'nabi gatini baguëni huani senjoñe ëjojënna, yureña
baguëte më'ëna saohuë yë'ë. Saoguë, baguë gu'aye yo'ose'e
cacuani quëahuë: Ëjaguë Félixna sani, Pablo ba'iyete quëajë'ën,
bacuani quëahuë yë'ë. Gañañe quëahuë yë'ë. Ëñaguë ba'ijë'ën.”
Ja'an utire toyani saoguëña.
31 Saoguëna, soldado hua'nabi bacua ëjaguë guansese'e'ru
yo'oni, Pablote inni, ñamibi etoni sani, Antípatris huë'e jobona
ti'anni ñatajateña.
32 Ti'anni ñatani soldado hua'na guëoña ganicua se'gabi
bacua jai huë'ena goteña. Go'ijënna, caballore tuicuabi
Pablote se'e sani, Cesareana ti'anreña.
33 Ti'anni, bacua uti ja'o toyani raose'ere bain ta'yejeiye
ëjaguëna insini, Pablote baguëni ëñoreña.
34 Ëñorena, ba ëjaguëbi uti ja'ore ëñani tëjini, ¿Jaro yija bain-
guëguë'ne baguë? senni achaguëna, Cilicia yija bainguë'bi
sehuoreña.
35 Sehuojënna, ëjaguëbi Pablona bonëni quëaguëña:
—Më'ëre gu'aye cacuabi ti'an raijënna, më'ë coca
sehuoja'yete te'e ruiñe achani masija'guë'ë yë'ë, quëaguëña.
Ja'nca quëani, Herodes ta'yejeiye ba'isi huë'ena sani,
baguëte guaoni, baguëni ëñare bajën re'huani bajë'ën
guanseni jo'caguëña.

24

Defensa de Pablo ante Félix

1 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara ba'i umuguseñabi judío ëja bainbi
ti'an rateña. Ananías hue'eguë, pairi ta'yejeiye ëjaguë, judío
bain ira ëja bain hua'na naconi ti'an rateña. Yequëre'ga
bacua coca cani achocaiguë Tértulo hue'eguë, ja'anguëre'ga
rani bareña. Ja'ancuabi bain ta'yejeiye ëjaguëna ti'anni, Pablo
gu'aye yo'ose'ere quëajën raë'ë careña.

2 Cani, ja'nrëbi Pablote rani nëcorena, Tértulobi Pablote
gu'aye caguë, Félixni quëa bi'raguëña:
—Më'ë yua ai ta'yejeiye ëjaguëreba ba'iguë, ai re'oye yo'o
conguëna, guerra huaye beoye ba'iji maire. Si'a gu'aye yo'oye
yua gare carajeise'e ba'iji mai yijare.
3 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a ca'ncoña ganini ëñato, ai bo-
jojën ba'ijën, më'ëni recoyo ro'tajën, Surupa cajën, më'ë
ta'yejeiyereba ëjaguë ba'iyete bojojën ro'tajën ba'iyë yëquëna.
4 Yureca më'ëni zoe guaja güesema'iñe caguë, yë'ë samu coca
ma'carëan se'gare caguëna, re'oye ro'taguë achajë'ën.
5 Ënquë Pablo hue'eguë, baguë yo'ose'e, baguë ba'iyete cato,
gare jo'caye beoye gu'ayereba yo'oguë'bi ba'iji. Si'a judío
bain ba'iruanna sani, je'o coca se'gare cani, bainni sa'ñeña
bëin güeseji baguë. Nazareno jubë ëjaguë ba'iguë, ja'an gu'a
gajecuare ñë'coni, bacuani gu'aye yo'oye guanseji baguë.
6 Ja'nca gu'aye yo'oguëbi Riusu uja huë'ena cacani, Gu'a
huë'ere re'huaza caguë yo'o bi'raguëna, yëquëna hua'nabi
baguëte preso zeanni, yëquëna ira bain ba'isi'cua guanseni
jo'case'ere ëñani, baguë gu'aye yo'ose'ere masini, ja'an coca
cani jo'case'e'ru baguëni si'nseye ro'tahuë.
7 Si'nseye ro'tacuareta'an, ja'an soldado ta'yejeiye ëjaguë
Lisias hue'eguëbi ti'anni, ro jëjoni saoni, yëquëna preso
zeansi'quëre ro tëani sabi.
8 Sani, baguëte më'ëna raoni, ja'nrëbi yëquënani quëabi:
"Pabloni si'nseye señe yëtoca, Félixna sani senjë'ën" cabi
baguë. Yureca baguë gu'aye yo'ose'ere baguëni senni achani
ro'tajë'ën më'ë'ga. Yëquëna te'e ruiñe case'ere masija'guë'ë
më'ë, caguë quëabi Tértulo.
9 Quëaguëna, judío bainbi achani, "Ja'nca raë'ë. Te'e ruiñera
quëahuë më'ë" careña.
10 Cajënna, ja'nrëbi bain ëjaguë Félixbi Pablona bonëni, baguë
ëntë sarabi baguëni ba'boguë, Më'ë coca caguë sehuojë'ën
caguëna, Pablobi coca ca bi'raguëña:
—Më'ëbi ën yija bainre zoe tëcahuëan guanseye masiguëre
sëani, më'ëni bojoguë, yë'ë cocare më'ëni sehuoguë quëayë
yë'ë, ëjaguë.
11 Yureca yë'ë Jerusalén huë'e jobona saise'e, Riusuni
ujaguë saise'e ja'anre cato, si'a sara samu umuguseña se'ga
baji'i yë'ë ja'an jobona ti'anni ba'ise'e. Ja'nca ba'iguëna, më'ëbi
te'e ruiñe masiye poreyë.
12 Ja'nca sani, Riusu huë'ena ti'anni ba'iguë, judío bainbi
ëñajënna, gu'a cocare gare camaquë baë'ë yë'ë. Gare je'o baye
beoye baë'ë yë'ë. Yë'ë'ga bain ñë'ca huë'eñare ba'iguë, judío
bainbi ëñajënna, bacua yure case'e'ru gare gu'aye yo'omaquë
baë'ë yë'ë.

13 Yureca, ëncuabi yë'ë ba'iyete gu'aye cajën, më'ëni te'e
ruiñe masi güeseye gare porema'iñë.
14 Yë'ë ba'iyete cato, ën cocare më'ëni te'e ruiñe quëayë yë'ë.
Jesucristo bain zi'nzicua naconi te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
Ëncuabi ja'an bain jubëte ëñajën, Gu'a jubë'ë cacuata'an, ja'an
bain jubë naconi recoyo te'e zi'nzini, yë'ë ta'yejeiye Riusu,
yë'ë ira bain ba'isi'cuani yo'o consi'quë, ja'an Riusuni gare
jo'caye beoye yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ira bain coca
guanseni jo'case'e, Moisés coca, Riusu ira bain raosi'cua coca,
ja'an cocare ëñaguë, si'aye güina'ru te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë
yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëbi Riusu ta'yejeiyeye yo'o conja'ñete jo'caye
beoye ëñaguë ëjoguë ba'iguëna, ëncua'ga güina'ru ëñajën ëjojën
ba'iyë. Riusu ta'yejeiye umugusebi ti'anguëna, bain junni
tonsi'cua, re'oye yo'ojën ba'isi'cua, gu'aye yo'ojën ba'isi'cua,
si'acuabi go'ya raija'cua'ë.
16 Ja'nca go'ya raija'cua sëani, yë'ë'ga yë'ë porese'e'ru
yo'oguë, gare huacha yo'oye beoye ba'iguë, re'oye recoyo
ro'taye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Riusubi ëñaguëna, bain'ga
ëñajënna, gare gu'aye yo'oye beoye ba'iguë, gare jo'caye beoye
re'oye yo'oye se'gare yëyë yë'ë.

17 Yureña ba'i tëcahuëan so'o yijañana saisi'quëbi yure umu-
guseña yë'ë yijana go'iguë, yë'ë bainre oiguë, yë'ë curi
cose'ere bacuana ro insini jo'caza caguë, ja'nca yo'oguë baë'ë
yë'ë. Ja'nca yo'oni, Riusu uja huë'ena cacani, Riusuni bojoguë
insiye ro'tahuë yë'ë.
18 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, yequëcua judío bainbi Asia yijabi
ti'an rani, yë'ëre tëhuohuë. Ja'nca tëhuojënna, yë'ë ira bain
ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru recoyo tëno güeseni tëjihuë yë'ë.
Yë'ë gaje bain naconi rëño jubë se'ga ba'ijënna, ja'nca yo'ohuë
yë'ë. Bain naconi gare je'o bamaë'ë yë'ë. Gue hui'ya güiye
beoye baë'ë yë'ë.
19 Ja'an judío bainbi ënjo'ona rani, bacua ëñase'ere më'ëni
quëare'ahuë. Yë'ë gu'aye yo'ose'ere ëñama'isi'cua sëani,
raimaë'ë.
20 Ëncua'ga yë'ë yo'oguë ba'ise'ere ëñasi'cua ba'ijën, ¿gue
gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëaye poreye'ne? Yë'ë yua judío
ëja bain jubë naconi ba'iguë, gare gu'aye caye beoye baë'ë
yë'ë.
21 Ën coca se'gare si'a jëja cani achohuë yë'ë: “Bain junni
tonsi'cuabi go'ya raija'cua sëani, Riusu ta'yejeiye yo'oja'yete
si'a recoyo ro'tayë yë'ë” cani achohuë yë'ë, quëaguëña Pablo.

22 Ja'nca quëaguëna, ëjaguë Félix yua Cristo bain yo'ojën
ba'iyete te'e ruiñe masiguë sëani, Pablore gu'aye case'ere

yuta sehuoye yëmaquëña. Ja'nca yëma'iguëbi si'a hua'na
ñë'casi'cuani caguëña:
—Re'oji. Soldado ta'yejeiye ëjaguë Lisiasbi ti'an raiguëna,
baguëni quë'rë se'e senni achani, ja'nrëbi mësacua sense'ere
ro'tani sehuoja'guë'ë yë'ë, caguë sehuoguëña.
23 Ja'nca sehuoni, baguë soldado ëjaguëte choini
guanseguëña:
—Baguëte se'e guaoni bani, baguëni ai yo'o güesemajën,
baguë bain rani cuirato, ënsema'ijë'ën, guanseguë caguëña.
24 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yequë umuguseña
ba'iguëna, Félix yua baguë rënjo Drusila naconi Pabloni
ëñaguë saquëña. Judía baingo bacoña baguë rënjo. Ja'nca
ëñaguë saiguë, Pabloni senni achaguë, Jesucristoni recoyo
zi'inni ba'iyete quëajë'ën caguëna,
25 Pablobi sehuoguë, te'e ruiñe yo'oguë ba'iye, jëja ba re-
coyo re'huaye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'an cocare baguëni
quëani achoguëña. Ja'nca quëani achoguëna, Félixbi achani, ai
quëquëni, baguëni caguëña:
—Yua më'ë soldado hua'na ëñacuana go'ijë'ën. Jë'te, më'ëni
se'e senni achaye yënica, më'ëni se'e choija'guë'ë yë'ë, cani
saoguëña.
26 Ja'nca saoguëbi ja'ansi'quë ro'taguëña: "Baguëte eto
curire yë'ëna insija'guë" ro'taguë, baguëni quë'rë se'e choni
senni achaguë baquëña.
27 Ja'nrëbi, samu tëcahuëan ba'ini, Félixbi baguë ëjaguë
ba'iyete gare jo'cani saiguëna, yequë Porcio Festo hue'eguëbi
bëani guanse bi'raguëña. Félixbi ja'nca jo'cani saiguë, Judío
bainni re'oye ro'ta güeseza caguë, Pablote preso zeansi'quëre
jo'caguëña.

25

Pablo delante de Festo

1 Ja'nrëbi Festo hue'eguëbi bain ëjaguë runni, Cesareana
ti'anni, bëani, ja'nrëbi samute umuguseña ba'ini, Jerusalén
huë'e jobona saquëña.
2 Sani ti'anguëna, pairi ta'yejeiye ëjacua, si'a judío ëja bain
naconi, baguëni tëhuoni, Pabloni bënni senjoñe senreña:
3 —Baguëte ënjo'ona raoye guansejë'ën. Baguë yo'oguë
ba'ise'ere te'e ruiñe senni achañu, senreña.
Ja'nca senjën, ro coquereña. Ma'aja'an raija'guëni huani
senjoñe ro'tareña.
4 Ja'nca senjënna, Festobi sehuoguëña:
—Yua Cesarea huë'e jobore guaosi'quëre sëani, ja'anruna
sani, baguë gu'aye yo'ose'ere quëajë'ën. Yë'ë'ga yure umu-
guseña saiguëna,

5 mësacua ëja bainbi yë'ëre conjën saijë'ën. Sani ti'anni, baguë gu'aye yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, ja'anruna quëajë'ën, caguë sehuoguëña.
6 Ja'nca sehuoni, ja'nrëbi se'e si'a sara ba'i umuguseñabi judío ëja bain naconi Cesarea huë'e jobona sateña. Sani ti'anni, ñatani, Pablo rayete guanseguëña.
7 Guanseguëna, Pablobi caca raiguëna, ja'an judío bain Jerusalenbi raisi'cuabi Pablo ba'iyete ai gu'aye cajën quëacuata'an, bacua quëase'ere te'e ruiñe masi güeseye gare poremateña.
8 Ja'nca gu'aye cajënna, Pablobi nëcani bacuani sehuo bi'raguëña:
—Yë'ë ba'iyete gu'aye cajënna, gare te'e ruiñe se'ga yo'oguë ba'iyë yë'ë. Judío bain ira coca toyani jo'case'e'ru gare tin yo'oma'iguë'ë yë'ë. Riusu uja huë'ere gare si'si yo'omaquë ba'iguë'ë yë'ë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gare gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë, sehuoguëña.
9 Sehuoguëna, Festobi ro'taguë, Judío bainni re'oye achoye caza caguë, Pabloni senni achaguëña:
—¿Më'ë yure sehuoye'ru Jerusalenna sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë? senni achaguëña.
10 Senni achaguëna, Pablobi sehuoguëña:
—Bañë. Romano ëja bainbi yë'ë ba'ise'ere cani jo'caja'bë. Judío bainni gare gu'aye yo'oma'isi'quëre masiyë më'ë. Ja'nca masiguë, yë'ë ba'ija'yete cajë'ën.
11 Bainni ai gu'aye yo'oguë ba'isi'quë banica, junni tonni jo'cama'ire'ahuë yë'ë. Ba hua'na'ga yë'ëre gu'aye cajën, te'e ruiñe masi güeseye gare porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a ëja bainbi yë'ëre bacuana insiye porema'iñë. Ja'nca sëani, më'ëni yure señë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguëna yë'ëre saojë'ën. Baguë yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini caja'guë, caguë sehuoguëña Pablo.
12 Ja'nca sehuoguëna, Festobi baguë gaje concuani yihuo cocare senni, yihuoni tëjijënna, Pabloni quëaguëña:
—Më'ë yua romano bain ta'yejeiye ëjaguë masini caja'yete senguëna, më'ëre baguëna saoja'guë'ë yë'ë, quëani jo'caguëña.

Pablo ante el rey Agripa

13 Ja'nrëbi yequë umuguseña ba'iguëna ja'an yija bain ta'yejeiye ëjaguë Agripa hue'eguëbi Festoni bojoguë saludajaza caguë, baguë yo'jego Berenice naconi ti'anni bateña.
14 Ja'nca ba'ijënna, coca cajën ba'ijënna, Festobi quëaguëña:
—Félix preso guaoni jo'casi'quë Pablo hue'eguëbi ënjo'onre ba'iguëna, baguë ba'iyete achajë'ën.
15 Yë'ëbi yureña Jerusalén huë'e jobore ba'iguëna, judío ëja bainbi yë'ëni tëhuo rani, Pabloni huani senjoñe sen'ë.

16 Ja'nca senjënna, yë'ë'ga sehuohuë: “Romano ëja bainbi
gu'aye casi'quëni huani senjoñe senjënna, ro yo'oye beoye
ba'icua'ë. Ru'ru, baguëni gu'aye cacuabi quëajënna, ja'nrëbi
baguëbi sehuoye poreji” sehuohuë yë'ë.
17 Ja'nca sehuoguëna, bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna,
te'e jëana yë'ë ëja guëna seihuëna bëani, baguëte choini, nëconi,
baguë sehuo cocare achahuë.
18 Si'a bacua gu'a cocare quëajën, yë'ë ro'taguë ba'ise'e'ru
baguëni camaë'ë.
19 Ro bacua uja coca pëbëre ëñani, baguë huacha ye'yose'e
se'gare baguëni gu'aye cahuë bacua. Ja'an Jesucristo
hue'eguëte cajën, Junni tonsi'quë'bi cajënna, Pablobi Banji.
Go'ya raji'i baguë, sehuobi.
20 Ja'an se'gare sa'ñeña cajënna, yë'ë'ga ¿queaca senni achani
caye'ne yë'ë? caguë, ro huesë ëaye ro'taguë ñuë'ë. Ja'nca
ñu'iguë, yureca Pabloni coca senni achahuë yë'ë: “¿Jerusalenna
sani güina'ru yë'ëni sehuoye yëguë më'ë?” senni achahuë yë'ë.
21 Ja'nca senni achaguëna, baguë sehuobi: “Bañë. Ro-
mano bain ta'yejeiye ëjaguëbi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini
caja'guë” sehuobi baguë. Sehuoguëna, mai ta'yejeiye ëjaguë
Augustona saoye tëca baguëni guaoni bahuë yë'ë, quëaguëña
Festo.
22 Quëaguëna, Agripabi caguëña:
—Yë'ë'ga baguë sehuo cocare achaza caguëña.
Caguëna, Festobi:
—Miato baguëni achaye bayë më'ë, sehuoguëña.
23 Ja'nca sehuoni, soldado ëjacua, ja'an huë'e jobo ëja bain,
jai jubëte choiguëna, yequë umuguse ti'an rani ñë'careña.
Ja'nca ñë'cajënna, bain ta'yejeiye ëjaguë Agripa, baguë yo'jego
Berenice naconi ai re'o mare tuijën, ai re'oye ëñojën, ja'an
ëja bain huë'ena ti'anreña. Ti'anni ba'ijënna, ja'nrëbi Festobi
Pablote choini, nëconi,
24 ja'nrëbi coca ca bi'raguëña:
—Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, si'a ëja bain ñë'casi'cua,
mësacua yua ënquëni ëñajë'ën. Judío ëja bainbi Jerusalén huë'e
jobore ba'ijën, ja'nrëbi ënjo'ona raijën, baguë ba'iyete yë'ëni
ai gu'aye cajën, Baguëni huani senjojë'ën cajën, gare jo'caye
beoye yë'ëni senjën ba'iyë bacua.
25 Ja'nca sencuata'an, yë'ëbi achato, gu'aye yo'oma'iguë
ëñoji baguë. Baguëni huani senjoñe porema'iñë. Baguë
gu'aye cacuani re'oye sehuoguë, mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto
masini caja'yete sensi'quëre sëani, baguëte Augustona saoye
ro'tayë yë'ë.
26 Ja'nca ro'taguë, yë'ë ta'yejeiye ëjaguëna saoto, ¿Pablo
ba'iyete queaca coca quëani saoye'ne yë'ë? caguë, ro huesë
ëaye ba'iji yë'ëre. Ja'nca ba'iguëbi baguëte choini nëconi,

mësacuani ëñohuë yë'ë. Ëñoguëna, më'ëbi baguëni senni achani, yë'ë ëjaguëni toyajai cocare masini yihuojë'ën, yë'ë ëjaguë Agripa.
27 Preso zeansi'quëre saoni, baguë gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe quëama'itoca, ai huacha yo'ore'ahuë ro'tayë yë'ë, caguëña Festo.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

1 Caguëna, ja'nrëbi ëjaguë Agripabi Pabloni coca caguëña:
—Yureca më'ë sehuo cocare caye poreyë më'ë, caguëña.
Caguëna, Pablobi nëcani, baguë ëntë sarabi huëani rëonni, bainbi acha bi'rajënna, sehuo cocare ca bi'raguëña:
2 —Yë'ë ta'yejeiye ëjaguë Agripa, yë'ë sehuo cocare më'ëni bojoguë quëayë yë'ë. Judío bainbi yë'ëre ai gu'aye cajënna, te'e ruiñe sehuoguë bojoyë yë'ë.
3 aMë'ëbi judío bain yo'ojën ba'iye, judío bain coca sa'ñeña cajën ba'iye, ja'an si'ayete te'e ruiñe masiguëre sëani, më'ëni te'e ruiñe sehuoguëna, bojora'rë achani ro'taguë ba'ijë'ën.

La vida de Pablo antes de su conversión

4 Yë'ë yua judío bainguë sëani, si'a judío bain yijare ba'iguë, Jerusalén huë'e jobo tëca saisi'quë ba'iguë, judío bain yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, judío bain si'acuabi yë'ë zinrënbi yë'ëni ëñani masijën ba'iyë.
5 Ja'nca ba'iguëbi bonsë hua'guë runni, fariseo bain yo'ojën ba'iyete ye'yeni, te'e yo'o zi'inni ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Fariseo bain ba'iyete cato, si'a judío bain jubëan yo'oye'ru Riusu ira cocare quë'rë te'e ruiñereba ëñajën yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca ba'iguëna, si'a judío bainbi yë'ë yo'oguë ba'ise'ere masini, yureña quëaye yënica, te'e ruiñe quëaye poreyë.
6 Yureca, fariseo bain ro'taye'ru ro'taguë, bain junni tonsi'cuabi go'ya rani Riusu naconi ba'ija'cua'ë. Riusubi ja'an cocare yëquëna ira bain ba'isi'cuani cani jo'caguëna, yë'ë yua si'a recoyo ro'tani, yë'ë go'ya raija'yete ëñaguë ëjoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ro'taguë ba'iguëna, judío bainbi yë'ëni bëinjën, yë'ëni preso zean güesehuë.
7 Si'a judío bain jubëan, si'a sara samu jubëanbi Riusu coca cani jo'case'ere ro'tajën, Junni tonsi'cuabi go'ya raija'cua'ë mai cajën, Riusu yo'oja'yete ëñajën ëjojën, baguëni gare jo'caye beoye yo'o conjën ba'iyë. Yë'ë'ga güina'ru ëñaguë ëjoguë ba'iguëna, judío bain hua'nabi yë'ëni bëinjën, yë'ë ba'iyete gu'aye cajën ba'iyë, ëjaguë.
8 ¿Mësacua'ga guere recoyo ro'taye'ne? ¿Bain go'ya raija'yete si'a recoyo ro'taye mësacua?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

9 Yë'ë yua fariseo bain yo'ojën ba'iye ye'yesi'quë sëani, Cristo
bainni je'o baye ro'taguë ba'nhuë. Jesús Nazareno bainguëni
ai gu'a güeguë, baguë bain concuani ai yo'o güeseguë ba'nhuë
yë'ë.
10 Ja'nca yo'oguë, ja'an jubë bain Jerusalenre ba'ijënna,
bacuani je'o bani, pairi ëja bainbi conjënna, bacuare preso
zeanni, ya'o huë'ena guaoni, yequëcuani huani senjo güeseguë
ba'nhuë yë'ë.
11 Yequëcuare'ga zeanni, Jesucristoni zi'inni ba'iye gare
jo'cani senjojë'ën caguë, bacuani ai jëja huaiguë ba'nhuë yë'ë.
Ja'nca huaiguë, si'a judío bain ñë'ca huë'eñana cacani, bacuani
ai je'o bani, Cristo bainre zeanni rërëni ai yo'o güeseni, so'o
huë'e joboña tëca Cristo bainni be'teni tuni zeanjaë'ë yë'ë.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 Ja'nca tuni zeañe ro'taguë, pairi ëja bainbi utire toyani
yë'ëna insijënna, Damasco huë'e jobona sani, Cristo bainre
zeanni guaoza caguë saiguë ba'nhuë yë'ë.
13 Ja'nca saiguë, mëñera së'irën ba'iguëna, ai ta'yejeiye
ma'ñoñereba miaguëna, ëñaguë ba'nhuë yë'ë. Ënsëguë
miañe'ru quë'rë ta'yejeiye miani, yë'ë të'ijeiye ba'iruan
si'aruanna ma'ñoñe gaje meguë ba'nji.
14 Ja'nca ma'ñoguëna, yë'ë, yë'ë gaje concua naconi si'acuabi
yijana tanni umejën ba'nhuë. Ja'nca umejën ba'ijënna,
guënamë re'otobi hebreo coca ai jëja cani achoguëna, achahuë
yë'ë: "Saulo, Saulo, ¿më'ë queaca ro'taguë yë'ëni je'o baguë
be'teguë'ne? Yë'ë yëyete gare yo'oye güeguë sëani, më'ëbi ai
ja'siye ai yo'oguë ba'iyë më'ë cani achoguë ba'nji.
15 Cani achoguëna, sehuoguë senguë ba'nhuë yë'ë:
"¿Gueguëbi yë'ëni caguë'ne më'ë, Ëjaguë?" senni achaguëna,
Ëjaguëbi: "Yë'ë yua Jesucristo'ë" sehuoguë ba'nji. "Yë'ëni ai
je'o baguë, ai yo'oyë më'ë.
16 Yureca huëni nëcajë'ën. Më'ëre yë'ë bainguë conguëte
re'huani baza caguë, më'ëna gaje meni ëñohuë yë'ë. Yë'ëre
ja'nca yo'o conguë, yë'ë ba'iyete ëñani masini, si'a bainna sani
quëani achoguë ba'ijë'ën.
17 Judío bainbi më'ëni je'o bajënna, judío bain jubë
ba'ima'icua'ga më'ëni je'o bajënna, yë'ëbi më'ëni conguë,
më'ëni etoni baja'guë'ë yë'ë. Ja'nca etoni baguëna, ja'ansi
hua'nana sani yë'ë cocarebare te'e ruiñe masi güesejë'ën.
18 Bacuana sani, ro huesë ëaye ba'i hua'nani yë'ë conguë
ba'iyete masi güesejë'ën. Bacua yua zijei re'oto ba'iye'ru
ba'ijënna, yë'ë mia re'otore bacuani ëñojë'ën. Zupai huatibi
bacuani ai ta'yejeiye zeanni baguëna, bacuare etoni, Riusu
ba'iyete ye'yoni, Riusuni recoyo te'e zi'in güesejë'ën. Yë'ëni si'a

recoyo ro'tayete masi güesejë'ën. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën banica, yë'ëbi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë, Riusu bainrebare bacuare re'huani baguë, yë'ë bayete carajeiye beoye bacuana ro insini jo'caja'guë'ë yë'ë.” Ja'an cocare cani achoguëna, yë'ëbi achani, Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe masiguë ba'nhuë yë'ë.

Pablo obedece la visión

19 Yureca, yë'ë ëjaguë, guënamë re'otobi coca guanseni jo'caguëna, yë'ë yua gare güeye beoye te'e ruiñe achani yo'ohuë.

20 Damasco huë'e jobona sani, ja'an bainni Cristo cocarebare ru'ru quëani achohuë yë'ë. Ja'nrëbi Jerusalenna sani, ja'nrëbi si'a Judea yijana sani, ja'nrëbi judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Cristo cocarebare quëani achoguë baë'ë yë'ë. “Mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, Riusuna bonëni, baguëni recoyo te'e zi'nzini ba'ijën, baguë yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën” quëani achoguë ganiguë baë'ë yë'ë.

21 Ja'nca yo'oguë ba'iguëna, judío bainbi yë'ëni bëinjën, Riusu uja huë'ena cacani yë'ëre zeanni, yë'ëre huani senjo ëaye yo'ohuë.

22 Ja'nca yo'oye ro'tacuareta'an, Riusubi yë'ëre conni tëaguëna, yureña tëca huajë hua'guë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare si'a bain, ta'yejeiye beo hua'na, ta'yejeiye ëja hua'na, si'acuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ëñaguë, Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'e'ga ëñaguë, ja'an coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu yo'oja'yete masini quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

23 Riusu Raosi'quëbi ai yo'oye ba'ija'guë'bi cani jo'caguëna, ja'an cocare quëani achoyë yë'ë. Mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi junni tonni, go'ya rani, ru'rureba go'ya raisi'quë ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'ija'guëbi si'a judío bain, si'a judío bain jubë ba'ima'icuare'ga baguë ba'iyete te'e ruiñe masi güeseja'guë'bi baguë. Ja'an coca yua Riusu coca toyani jo'case'e sëani, si'a bainni quëani achoguë ba'iyë yë'ë, sehuoguë caguëña Pablo.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

24 Ja'nca sehuo coca caguëna, Festobi ai jëja güiguë caguëña:

—Pablo, më'ë yua ai coca baguë ruën'ë. Ai ta'yejeiye uti ye'yeni, loco hua'guë ruën'ë më'ë, güiguë caguëña.

25 Caguëna, Pablo sehuoguëña:

—Bañë. Loco hua'guë ruinmaë'ë yë'ë, ta'yejeiye ëjaguë Festo. Te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Bainni re'oye ye'yoni, te'e ruiñe masi güeseza caguë ba'iyë yë'ë.

26 Mai ta'yejeiye ëjaguë Agripabi ënjo'on ba'iguëbi ja'an
si'ayete masiji. Ja'nca masiguëre sëani, yë'ë recoyo ro'taguë
ba'iyete gare huaji yëye beoye baguëni quëani achoyë yë'ë.
Aito. Baguëbi si'aye yë'ë case'ere achani, te'e ruiñe ro'taji, si'a
bainbi Riusu ba'iyete masicua sëani.
27 Ja'nca sëani, yë'ë ta'yejeiye ëjaguë, ¿Riusu ira bain raosi'cua
toyani jo'case'ere si'a recoyo ro'taguë më'ë? Aito. Më'ëbi
si'ayete achani, si'a recoyo ro'tayë më'ë, caguë sehuoguëña
Pablo.
28 Sehuoguë caguëna, Agripabi sehuoguëña:
—Më'ëbi se'e choa ma'carë yë'ëni coca yihuoguë, ¿yë'ëre
Cristo bainguëte re'huaye ro'taguë më'ë? senni achaguëña.
29 Senni achaguëna, Pablo sehuoguëña:
—Choa ma'carë se'ga yihuoguë, o ai zoe coca yihuoguëna,
më'ë, si'a hua'na ënjo'on ba'icua naconi, si'a jubëbi yë'ë
ba'iye'ru te'e ba'ija'bë cayë yë'ë. Yë'ë'ru guënamea huense'e'ru
beoja'bë. Ja'anre Riusuni senreba señë yë'ë, caguë se-
huoguëña.
30 Ja'nca caguëna, ta'yejeiye ëjaguë Agripabi huëni nëcani
etaguëña. Etaguëna, ëjaguë Festo, Berenice, bacua conjën
ñu'icua, si'acuabi etareña.
31 Etani, bacua se'gabi sa'ñeña coca senni achajën bateña:
—Gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani, baguëni huani senjoñe
porema'iñë mai, careña.
32 Cajënna, Agripabi yua Festoni caguëña:
—Baguë yua mai ta'yejeiye ëjaguë Augusto cani jo'caja'yete
senma'itoca, baguëte etoni saoye porere'ahuë mai, caguëña.

27

Pablo enviado a Roma

1 Ja'nrëbi, ëja bainbi ro'tani guanserena, Italia yijana sai
bi'rahuë yëquëna. Soldado hua'nabi Pablote, yequëcua preso
zeansi'cuare, bacuare ñë'coni, soldado jubë ëjaguë Julio hue'e
hua'guëna sani te'e jai jubëre insihuë. Julio yua soldado jubë
ëjaguë Augusto hue'e jubë baji'i baguë.
2 Ja'nca insini jo'carena, Saiñu cajënna, jai ziaya yogu,
Adramitio yijabi ti'anni jeguëna, ja'an yoguna cacahuë.
Yëquëna bain jubë ba'iguë Aristarco hue'eguë, Tesalónica
huë'e jobo, Macedonia yija huë'e jobobi raisi'quë yua yëquëna
naconi te'e saiguë baji'i. Ja'nrëbi jo'chini saijën, Asia ca'nco
huë'e joboñana jejën saija'cua baë'ë.
3 Sani, ja'nrëbi ñatani, Sidón yo sa'rona ti'anhuë. Ti'anni,
ëjaguë Juliobi Pabloni ai re'oye yo'oguë cabi: “Më'ë gaje bain
ënjo'on ba'icuana sani, bacua naconi bëani huajëni raijë'ën”
caguëna, Pablo ja'nca yo'obi.

4 Ja'nrëbi se'e sani, Chipre jubona ti'anni, tutu tëhuo ca'ncobi
saë'ë, go'iye tutuye sëani.
5 Sani, jai ziayare je'enni, ja'nrëbi Cilicia, Panfilia, ja'an
yijañare tayojeiye sani, ja'nrëbi Mira huë'e jobo, Licia yija
huë'e jobo, ja'anruna je'ë.
6 Jejënna, soldado ëjaguë Juliobi se'e yequë yogute cu'ejani
tinjani, yëquënate sani guaobi. Alejandría yogu yua Italia
yijana saiguë baji'i.
7 Guaoguëna, ja'nrëbi se'e sani, zoe ba'i umuguseña bo-
jora'rë ganini, yo'ojën ba'ijën Gnido yija ca'ncona ti'anhuë.
Go'iye tutuye sëani, ja'an ca'ncona se'e saiye poremajën, ari
ca'ncona bonëni, Creta jubo tëca saë'ë. Sani ti'anni, ja'nrëbi
Salmón na'miñote tayojeiye sani, tutu tëhuo ca'ncobi bojora'rë
ganihuë.
8 Ja'nca ganijën ba'ijën, zoe ba'i umuguseña Re'o Yo Sa'ro
hue'eruna saijën ba'ijën ti'anhuë. Lasea huë'e jobo yua cueñe
baji'i.
9 Besa ganima'isi'cua sëani, ocorën ti'anguëna, se'e ganiñe ai
huaji yëjën baë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Pablobi ai jëja yihuoguë,
10 yogu ëja bainni quëabi:
—Se'e sanica, ai yo'ojën ba'ija'cua'ë mai. Aireba bonsere
huesoni si'aja'cua'ë mai. Yogu ayase'ere huesoni mai jubë
ba'icua'ga te'e hua'nabi carajeija'cua'ë, yihuoguë cabi.
11 Caguëna, soldado ëjaguëbi ta'yejeiye ro'tamaji'i. Ro'tama'iguë, yogu ba ëjaguë, baguë tayo ëjaguë, bacuabi
Saiñu cajënna, bacua caye'ru yo'oñu caguë ro'tabi.
12 Ja'nrëbi, si'a jubëbi sa'ñeña cajën, jobo ba'icuabi cahuë:
"Gu'a yo sa'ro sëani, quë'rë se'e saiñu. Si'a ocorën ënjo'ona
bëani banica, ai ya'jayë mai. Porenica, Fenice yo sa'rona
ti'añu. Creta jubo tutu tëhuo ca'ncoreba ba'iguëna, ocorën
bëani ëjojën, re'oye ba'ija'cua'ë mai" cahuë bacua.

La tempestad en el mar

13 Cajënna, ja'nrëbi re'o tutu raiguëna, yo'je ca'ncobi
raiguëna, bain hua'nabi Saiñu cajën, jo'chini saijën, jubo
yëruhuaja'an sai bi'rahuë.
14 Saijën ba'ijënna, ja'nrëbi jubo ca'ncobi Noroeste hue'e
tutubi ai jëja rani, yogute ai jëja sa bi'rabi.
15 Ja'nca saguëna, yëquëna hua'nabi ai yo'ojën, tayoye'ga
poremajën, ro guaja yo'ojënna, tutu se'gabi yëquëna yogute
jaiya ca'ncona ai jëja sabi.
16 Saguëna, yequë jubo, Clauda jubo, rëño jubo ba'iguëna,
Ja'an jubo que ca'ncona gatiñu cajën yo'ojënna, tutubi
yëquënare ta'yejeiye seamaji'i. Ja'nrëbi si'a hua'nabi ai jëja
yo'o yo'ojën, yo'je reosi yora'curëte mëani ayahuë.

17 Ayani tëjini, ja'nrëbi guënameabi inni, jai yogu guërëbëna
bonëjeiñe huenhuë. Ja'nrëbi, Sirte yëruhuana tuama'iñe cajën,
ëmëje'en ba'i tutu zean cañare gachohuë. Gachoni, ja'nrëbi ro
tutu saoruja'an saë'ë.
18 Sani ñatani, tutubi yuta ai jëja seaguëna, yogu ayase'e
si'ayete ziayana senjohuë.
19 Senjoni, ja'nrëbi samute ba'i umugusebi tutubi quë'rë se'e
jëja seaguëna, si'a yogu ba'i ma'carëan guëna ma'carëan, tutu
can huëa ma'carëan, si'ayete ziayana senjohuë.
20 Senjoni, zoe ba'i umuguseña ro huahuajën, ai jëja tu-
tuguëna, zijei picobëbi ënsëguë, ma'choco hua'i, ja'anre gare
ëñamajën, huajë hua'na etaye, ja'anre ro'taye gare jo'cahuë.

21 Gare aon ainmajën ba'ijënna, Pablobi nëcani, cabi:

—¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë yihuoguë case'ere acha-
mate'ne? Creta jubobi etama'itoca, yure ai yo'ojën ba'iye
bonse carajeise'e, gare ëñama'ire'ahuë.
22 Ja'nca ai yo'ojën ba'icuareta'an, yë'ë yihuo cocare
achajë'ën. Mësacua yua jëja recoyo re'huani, huajë hua'na
ba'ija'yete ro'tajë'ën. Yogu se'gabi carajeija'guëna, mësacua
si'acuabi huajë hua'na etaja'cua'ë.
23 Riusu masi güesese'e sëani, yure achani bojojën ba'ijë'ën.
Yure ñami Riusu guënamë re'oto yo'o conguëbi yë'ëna gaje
meni quëaguëna, masihuë yë'ë. Yë'ë yua Riusure yo'o
conguëre sëani,
24 Riusubi yë'ëni ën cocare raobi: "Gare huaji yëye beoye
ba'ijë'ën, Pablo. Më'ë yua romano bain ta'yejeiye ëjaguëna
sani sehuoja'guë sëani, më'ë gaje concua si'acuare huajë
hua'nare re'huaja'guë'ë yë'ë" caguë raobi Riusu.
25 Ja'nca caguëna, yë'ë gajecua, mësacua yua bojo re-
coyo re'huani jëja bajë'ën. Riusubi cani jo'caguëna, baguë
yo'oja'yete si'a recoyo ro'tareba ro'tayë yë'ë. Riusubi maini
cani jo'casi'quë sëani, güina'ru yo'oguë ba'ija'guë'bi baguë.
26 Ja'nca yo'oja'guëbi mai yogute tutu naconi saguëna, jubo
yëruhuana tuaja'cua'ë mai, cabi baguë.

27 Ja'nrëbi, catorce ba'i umuguse ti'anguëna, ja'an ñami Adria
ziayare ba'ijën, tutubi ai jëja ju'a raiguëna, ñami jobo ba'irënbi
yogu yo'o concuabi "¿Gue yijana ti'anja'cua'ne mai?" cajën,
28 ziaya rëirure cu'ejënna, veinte abrazada rëji'i. Ja'nrëbi, se'e
rëño zoe huahuajën, se'e rëirure cu'ejënna, quince abrazada
se'ga rëji'i.
29 Ja'nca rëiguëna, Gata yëruhuana tuama'iñe cajën, ancla
guëna se'nquehuëan gajese'gahuëanre sëri seihuëbi gachoni
tonni, ja'nrëbi ñataye tëca ëjohuë.

30 Ja'nca ëjojën ñu'ijënna, yogu yo'o concuabi sa'ñeña yahue
coca cajën, Mai hua'na se'gabi etani saiñu cajën, yëquënani
quëahuë:
—Se'e yequë ancla guëna se'nquehuëanre cohuëbi gachoni
toñe bayë yëquëna, cani, yo'o bi'rahuë.
31 Yo'o bi'rani, rëño yora'curëte paëhuabi gachoni ziayana
ton bi'rahuë. Ton bi'rajënna, Pablobi soldado ëjaguë Julio
baguë soldado hua'na, bacuani quëabi:
—Yogu yo'o concuabi jai yoguna bëama'itoca, mësacuabi
huajë hua'na etaye gare porema'iñë quëabi.
32 Ja'nca quëaguëana, soldado hua'nabi yora'curë yëimea
gueonni gachomeare tëyojënna, yora'curëbi ziayana tonni
meani huesëbi.
33 Ja'nrëbi ñata bi'raguëna, Pablobi si'a bainni yihuoguë
cabi:
—Mësacua si'acua ainjë'ën. Catorce umuguseñabi mësacuabi
gare cainmajën, gare aon ainmajën ba'icua sëani,
34 yurera'rë mësacua aon inni ainjë'ën. Ainma'itoca, ¿queaca
jëja bani huajë hua'na etaye'ne? Mai hua'na si'a hua'nabi gare
ja'si neñe beoye huajë hua'na etaja'cua'ë, yihuoguë cabi Pablo.
35 Ja'nca cani, jo'jo aonra'përëte inni, Riusuni Surupa cani,
si'acuabi ëñajënna, ja'nrëbi aonbëte jë'yeni, anji'i baguë.
36 Ja'nca ainguëna, si'a hua'nabi bojo recoyo re'huani,
güina'ru aonre inni aën'ë.
37 Si'a jubëre cuencueto, doscientos setenta y seis bain
hua'na baë'ë yëquëna.
38 Ja'nrëbi aonre anni yajini, Yogubi quë'rë huëijeija'guë
cajën, mai trigo aon, bultoña ayase'e'ga hue'oni ziayana sen-
johuë.

Se hunde el barco

39 Ja'nrëbi ñatani tëjiguëna, yogu yo'o concuabi ¿Gue jubo'ne?
cajën, huesë ëaye ëñajën, gue meja yëruhua re'o huahuë
ba'iguëna, Ja'anruna jeni tuajaiñu cajën yo'o bi'rahuë.
40 Ancla guëna se'nquehuëanre tijoni, ziayana tonni senjo-
huë. Ja'nrëbi, yogu tayo hua'tiña gueonsimere tijoni, cohuë
ba'i tutu zean canre huëani, yëruhua tëca sai bi'rahuë.
41 Sai bi'rajënna, ja'nrëbi sao ziaya ba'iruan samuruan
ba'iguëna, beanruna tuajaë'ë. Cohuë se'gabi jëja tuaguëna, sëri
seihuëbi huahuabi. Ja'nca huahuani, ziaya të'a yua yo sëri
seihuë ai jëja cue raquëna, sëri seihuëbi hua'huani si'abi.
42 Hua'huani si'aguëna, soldado hua'nabi quëquëjën, Preso
zeansi hua'nabi gatini saima'iñe cajën, bacuare huani senjoñe
ro'tahuë.
43 Ja'nca ro'tacuareta'an, bacua ëjaguë Juliobi ënsebi.
Pabloni huajë hua'guëre re'huaye yëbi. Ja'nca yëguëbi
si'acuani cabi:

—Mësacuabi yi'huaye masitoca, ziayana chani yëruhuana ru'ru saijë'ën, caguëna, jobo ba'icuabi ja'nca yo'ohuë.

44 Ja'nca yo'ojënna, yequëcuabi ba yogu tontoña hua'huase'ere zeanni, huahuajën saë'ë. Ja'nca saijën, si'a hua'na yua huajë hua'nabi jubo yëruhuana ti'anhuë.

28

Pablo en la isla de Malta

1 Ja'nca ti'anni ba'ijën, ja'an jubo mami hue'eyete senni achato, Malta jubo baji'i.

2 Ba'iguëna, ja'anru bainbi yëquënani conjën, ai sësëye ocoguëna, toare suacaë'ë. Suacani, Mësacua cuin raijë'ën choijënna, ja'nca yo'ohuë.

3 Ja'nca cuinjën ba'ijën, Pablo yua enca cuenese'ere chiani, toana uanguëna, aña hua'guëbi, güëojeiguëna, huajëni, Pablo ëntë sarana cunni reabi.

4 Cunni reaguëna, ja'an jubo bain hua'nabi ëñani, sa'ñeña cahuë:

—Ëñajë'ën. Bainre huani senjoguëbi maina ti'anbi. Ziaya tutu sease'ebi huajëguë etasi'quëreta'an, mai ëjago riusubi aña hua'guëre raoni, baguëni huani senjogo, sa'ñeña cahuë.

5 Ja'nca cacuata'an, Pablobi aña hua'guëre cue'nconi, toana tonni, gare ja'si achaye beoye baji'i.

6 Ba'iguëna, ja'an bainbi baguëni zoe ëñajën, ¿Queaca yo'oguë ri'rima'iguë'ne? ¿Queaca yo'oguë huajë junni tainma'iguë'ne? cajën ëjojën ëñacuata'an, huajë hua'guë se'ga nëcaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, bacuabi se'e ro'tani, riusu hua'guë'bi ba'iji baguë, ca bi'rahuë.

7 Ja'nrëbi toana cuinjën, ja'an bainni senni achato, ja'an jubo ta'yejeiye ëjaguë, baguë yija yua cueñe baji'i. Publio hue'eguëna, baguëni ëñajën saijënna, baguë yua yëquëna hua'nare bojoguë, re'oye conni cuiraguë, samute umuguseña baguë huë'ena bëa güeseni babi.

8 Ja'nca yo'oguëna, Publio pë'caguëni ëñato, rau jayoguë, guëtaro neni ju'inguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Pablo yua baguëna cacani, Riusuni senni, ja'nrëbi baguëntë saraña ju'in hua'guëna pa'anaroni, baguëre huachobi.

9 Huachoguëna, ja'an jubo bain rauna ju'incua si'acuabi Pablona ti'an rani, gare huajë hua'na goë'ë.

10 Ja'nca huajë rani, yëquënani ai bojojën, re'oye ëñajën, ai re'oye yo'o conjën cuirahuë. Bacua bonsere yëquënana ro insijën, yëquëna se'e saye yëse'e si'ayete yëquëna mame yoguna ayacaë'ë.

Pablo llega a Roma

11 Samute ñañaguë hua'i ja'an jubote ëjojën baë'ë yëquëna.
Ja'nca ba'ini, ja'nrëbi yequë yoguna cacani sai bi'rahuë. Ja'an
yogu yua Alejandría huë'e jobobi ti'an rani, oco ñañaguë hua'i
si'aye tëca jeni gueonni baji'i. Samu riusu hua'na, Cástor, Pólux
hue'ecua, jubë të'ya raisi'cua, bacua sinjobëanre yogu cohuëna
te'ntoni bahuë ja'an yogu bain.
12 Ja'an yoguna cacani, sani, Siracusa yo sa'rona ru'ru
ti'anhuë. Ti'anni, samute umuguseña ba'ini,
13 ja'nrëbi se'e sani, yequë yijana ti'anni, yëruhua ca'ncoja'an
sani, ja'nrëbi Regio huë'e jobona ti'anhuë. Ti'anni, ñatani,
sëribë ca'ncobi ai re'oye tutuguëna, se'e sani, ja'nrëbi yequë
umuguse Puteoli huë'e jobona ti'anhuë.
14 Ti'anni ëñato, Cristo bain hua'na baë'ë. Ja'nca ba'icuabi
yëquënare choijënna, bacua naconi bëani, te'e ëntë sara samu
umuguseña baë'ë. Ba'ini, ja'nrëbi se'e sani, Roma ma'abi
ganijën saë'ë.
15 Saijënna, Cristo bain hua'na Roma huë'e jobore ba'icuabi
yëquëna ti'anja'ñete masini, yëquënani tinja raë'ë. Te'e jubëbi
Apio Foro tëca tinja raë'ë. Yequë jubëbi Samute Huë'eña tëca
tinja raë'ë. Ja'nca tinja raijënna, Pablobi bacuani ai bojoguë
ëñani, ai bojo recoyo re'huani, Riusuni ai Surupa caguë baji'i.
16 Ja'nrëbi, Roma huë'e jobona ti'anjënna, mai soldado
ëjaguëbi preso zeansi'cua si'acuare sani, ja'anru soldado
ëjaguëna jo'cabi. Jo'caguëna, Pablo se'gare ca'ncona sani,
yequë huë'ena guaoni, te'e soldado hua'guëbi baguëni ëñaguë
baguëna, te'e hua'guë bëani baji'i.

Pablo en Roma

17 Bëani ba'iguë, samute umuguseña bëani huajëni, ja'nrëbi
judío ëja bain Romare ba'ijënna, Bacuare choijë'ën caguëna,
bacuabi ti'an raë'ë. Ti'an raijënna, Pablobi bacuani coca
quëabi:
—Yë'ë ënjo'ona raise'ere quëaguëna, achajë'ën. Mai ira
bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru te'e ruiñe yo'oguë ba'iyë
yë'ë. Judío bain Jerusalén huë'e jobore ba'icuani gare gu'aye
yo'oma'isi'quëreta'an, yë'ëre preso zeanni, romano ëja bainna
jo'cani, yë'ëni huani senjoja'ñete sen'ë.
18 Senjënna, romano ëja bainbi yë'ëni zoe senni achani,
sa'ñeña cahuë: "Pablo yua gare gu'aye yo'oma'isi'quëre sëani,
baguëte gare huani senjomajën, baguëte etoni saoñu" cahuë.
19 Ja'nca cajënna, judío bainbi ai bëinjën, ai je'o bajën, yë'ëre
huani senjo güese ëaye yo'ojënna, yë'ë'ga ëjaguëni senhuë:
"Romano bain ta'yejeiyereba ëjaguëna yë'ëre saojë'ën. Baguë
yua yë'ë yo'oguë ba'ise'ere te'e ruiñe masini, yë'ë ba'ija'yete
coca quëani jo'caja'guë" caguë sen'ë yë'ë. Yë'ë bain jubë judío
bainni gare gu'aye caye beoguëta'an, ja'nca sen'ë yë'ë.

20 Ja'nca senguëna, romano ëja bainbi yë'ëre preso
zeansi'quëre ënjo'ona raohuë. Ja'nca raojënna, Rómana ti'anni
ba'iyë yë'ë. Judío bain bënni senjose'e ro'ina ti'an raisi'quë
sëani, mësacuani ëñani coca caza caguë choë'ë yë'ë. Mai
hua'na si'a Israel bainbi Riusu yo'oja'ye cani jo'case'ere te'e
ruiñe masini, baguë cuencueni raoja'guërebare ëñajën ëjojën
ba'ijënna, yë'ë'ga baguë ti'an rani ëñose'ere ëñasi'quëre sëani,
yë'ëre preso huenni raohuë, quëabi Pablo.

21 Quëaguëna, bacuabi sehuohuë:

—Yëquënabi më'ë ti'an raija'yete gare huesëhuë. Judío bain
Judea yijare ba'icuabi më'ë ba'iyete gare toyani raomaë'ë.
Yëquëna jubë judío bain ja'an yijabi raisi'cua'ga më'ë ba'iyete
gare gu'aye camaë'ë.

22 Si'a yijaña bainbi Cristo bain jubëte ai gu'aye cani
achojënna, achahuë yëquëna. Ja'an se'gare achajënna, më'ë'ga
ja'an bain yo'ojën ba'iyete quëajë'ën. Achani masiye yëyë
yëquëna, sehuoni, baguëni senni achahuë.

23 Senni achajënna, baguë quëa umuguse cuencueni
cajënna, ai jai jubë bainbi baguë ba'i huë'ena ti'an raë'ë.
Ti'an raijënna, Pablobi Riusu bainreba mame re'huani bayete
quëani achoguë na'ijaji'i. Moisés coca, Riusu ira bain raosi'cua
coca, ja'an coca cani jo'case'ere quëaguë, Riusu Raoja'guëreba
ti'an raija'yete quëani achoguë, Jesucristo ti'an raise'ere
quëaguë, Ja'anguë yua mai gu'a juchare recoyo tënoguë raji'i
baguë, caguë quëaguëna,

24 judío bain jubë jobo ba'icuabi si'a recoyo ro'tani Cristoni
te'e zi'inhuë. Yequëcuaca banhuë.

25 Pablo cocare achajën, sa'ñeña te'e ro'tamajën, te'e bëinjën
bonëni saë'ë. Ja'nca sai bi'rajënna, Pablobi bacuani si'a jëja
cabi:

—Mai ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguëbi Riusu coca
toyani jo'caguëna, achajë'ën. Riusu Espíritubi Isaíasni coca
ca güeseguëna, mai ira bain ba'isi'cuani re'oye quëaguë
ba'nquëña:

26 Ja'an bainna sani quëajaijë'ën:
Mësacua yua ganjo bacuata'an, yë'ë cocare achaye güeja'cua'ë.
Mësacua yua ñaco bacuata'an, yë'ë yo'oja'yete ëñajën
ro'tama'ija'cua'ë.
27 Bacuabi yë'ë ro'taye'ru ro'taye güecua sëani, ja'an cocare
bacuani quëajaijë'ën.
Yë'ë cocare te'e ruiñe achaye güecua sëani, bacua ganjo
gui'ise'e'ru ba'iyë.
Yë'ë yo'oja'yete ëñani recoyo ro'taye güecua sëani, bacua ñaco
ëñama'icua ruën'ë.
Ja'nca ruinsi'cuabi Riusu ba'iyete ëñani masiza cajën,

Riusu cocare achani ye'yeza cajën ba'icuata'an, bacua yua
yë'ë ba'iyete masiye porema'ija'cua'ë. Bacua gu'a
juchare yë'ëni tëno güeseye gare porema'ija'cua'ë.
28 Riusubi ja'an cocare cani jo'casi'quëre sëani, mësacua yua
te'e ruiñe achani ro'tani masijë'ën. Mësacuabi Jesucristo re-
coyo tënoni mame re'huayete ro gu'a güeni senjojënna, Riusubi
yequë bain judío jubë ba'ima'icuana bonëni, bacuare baguë
bainreba ba'iye choiji. Choiguëna, bacuabi te'e ruiñe achani,
baguëni recoyo te'e zi'inni ba'ija'cua'ë, cabi Pablo.
29 Ja'nca caguëna, si'a judío bainbi sa'ñeña senni achajën,
Pablo coca case'ere cajën saë'ë.
30 Yureca Pablobi ja'nca quëani achoguë baji'i. Samu
tëcahuëan baguë huë'ere ba'iguë ro'iguëna, ai bain hua'nabi
baguëni ëñajën raë'ë. Ëñajën raijënna, bacuani bojoguë,
31 Riusu cocarebare gare jo'caye beoye quëani achoguë
baji'i. Bainbi baguëni gare ënsema'ijënna, Riusu bainreba
mame re'huani baye, mai Ëjaguë Jesucristo recoyo tënoñe,
ja'an si'ayete bainni te'e ruiñe ye'yoguë, Riusu cocarebare
gare jo'caye beoye quëani achoguë baji'i.

San Pablobi
ROMANO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo ta'yejeiye yo'o conguë, Riusu cuen-
cueni raosi'quë sëani, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'iyë
yë'ë.
2 Riusu ira bain cuencueni ai ba'irëña raosi'cuabi baguë te'e
ruiñe ba'i cocarebare toyani jo'cajën,
3 Riusu Zin, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë raija'yete quëani
jo'cajën ba'nhuë. Baguë bainguë'ru ba'iye cato, mai ira taita
ba'isi'quë David hue'eguë, baguë bainguë yo'je raija'guë baji'i.
4 Ja'nca ba'iguëta'an, Riusubi si'a jëja baguë ta'yejeiyete
yo'oni ëñoguë, baguë Zinrebare baguëte re'huani go'ya rai
güeseni, maire ëñobi.
5 Ja'nca ëñoguë, maire conreba conguë, baguë cocareba
quëani achocuare maire re'huani raobi. Si'a bainbi achani,
Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Cristo ba'iyete quëani
achocuare maire raobi.
6 Ja'nca raoguë, güina'ru mësacuare'ga Jesucristo bainre
cuencueni re'huaye ro'taji Riusu.
7 Ja'nca sëani, mësacua Roma huë'e jobo ba'icua, Riusu
yësi'cua, Cristo bain te'e ruiñe ba'icua'ru cuencueni
re'huasi'cua, mësacuani ën cocare toyani saoyë yë'ë. Mai
Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo naconi, bacuabi mësacuani
ai ta'yejeiye conreba conja'bë, cayë. Mësacuani bojo recoñoa
huanoñe ba'icuare re'huaja'bë cayë. Mësacua recoyo bojojën
ba'ijë'ën, cayë.

Pablo quiere visitar Roma

8 Ru'ru, ëñere quëayë yë'ë. Si'a ën yija bainbi mësacua
Jesucristoni recoyo ro'tayete achajënna, mësacua si'acuare
oiye ro'taguë, yë'ë Taita Riusuni ai bojoguë, mësacua ba'iyete
Riusuni Surupa cayë yë'ë, Jesucristobi yë'ëre quëaguëna.
9 Te'e ruiñe cayë yë'ë. Ja'nca caguëna, Riusubi ja'anre
güina'ru masi güeseye poreji. Ja'anguëni si'a recoyobi si'a
jëja conguë ba'iyë yë'ë, baguë Espíritubi conguëna. Ja'nca
conguë, baguë Zin ba'iye, baguë cocareba ja'anre si'a bainni
quëani achoyë yë'ë. Quëani achoguë, mësacua ba'iyete Riusuni
sencaiguëna, Riusubi yë'ë ujayete achaji.
10 Ja'nca ujaguë yurera mësacuana ëñaguë saiyete yë'ëre
re'huacaijë'ën, Riusuni señë yë'ë. Baguë yëye'ru yo'oja'guë
cayë.

11 Mësacuani ai ba'iye ai cu'e ëaji. Mësacuani ëñani, Quë'rë jëja
recoñoa re'huasi'cua'ru ruinjë'ën caguë, Riusu Espíritu yë'ëna
insise'ere mësacuana insireba insiye ro'tayë yë'ë.
12 Mai recoyo ro'tajën ba'iyete sa'ñeña bojojën, sa'ñeña
quë'rë jëja recoñoa re'huajën bañuni cayë yë'ë.
13 Yë'ë bain ai yësi'cua, ëñere mësacuani quëani achoye yëyë
yë'ë. Ai ba'iye mësacuana ëñaguë saza caguëta'an, poremai'huë
yë'ë. Mësacua jubëna sani, si'a ën yija yo'oguë ba'ise'e'ru, Riusu
yo'ore yo'oni bojoza caguë, ba saiyete ëjoyë.
14 Riusu cuencuesi'quë sëani, si'a bain judío jubë
ba'ima'icuana sani, Riusu cocarebare quëani achoye bayë
yë'ë. Uti ye'yesi'cua, yequëcua airu ye'yesi'cua, yequëcua
masijën cacua, yequëcua ro ro'tajën cacua, si'a bainna saiye
bayë yë'ë.
15 Ja'nca sëani, mësacua Roma bainre'ga cu'e ëaguëna, Cristo
cocarebare mësacuani quëani achoye yëyë yë'ë.

El poder del evangelio

16 Yë'ë'ga yua gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quëani
achoyë, Riusu ta'yejeiyereba ba'i cocare sëani. Si'a bainbi ba
cocare si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi ai ta'yejeiyereba
yo'oni, bacuare tëani re'huani baji. Ru'ru, judío bain, ja'nrëbi
judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuani baguë tëani re'huani
bayete masi güeseji.
17 Riusu cocarebare ëñato, Riusu re'oye ba'iyete masiye
poreyë mai. Maibi Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi
maini ëñani, re'o bain ba'iye maire caji. Ja'nca caji Riusu coca
toyani jo'case'e: "Cristoni si'a recoyo ro'taguë, ja'anguë yua
Riusu re'o bainguë case'e ba'iguëbi te'e ruiñera huajë recoyore
baguë, si'arën ba'ija'guë'bi" toyani jo'case'e ba'iji.

La culpa de la humanidad

18 Yureca, Riusubi bain gu'aye yo'oye, Riusuni gu'a güeye,
ja'an si'ayete bëinguë ro'taguë ëñaji. Baguë bënni senjoja'ñete
guënamë re'otobi masi güeseji. Baguë te'e ruiñe ba'i cocare
cani achoguëna, bacuabi ba coca ye'yo'cuare ënsejën, gu'aye
yo'ojën ba'iyë.
19 Gu'aye yo'ojën ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoji,
baguë ba'iye yua te'e ruiñe masi güesese'e sëani.
20 Bain ñacobi baguë ba'iyete ëñama'icuata'an, Riusu ën re'oto
re'huani jo'case'ere ëñajën, baguë ba'iye, baguë ta'yejeiye
carajeima'iñe, ja'anre te'e ruiñe masiye poreyë. Ja'nca masiye
porecuabi baguë ën re'oto re'huani jo'case'ere ëñani, Riusu
ba'iyete ye'yeye poreyë. Ja'nca porecuabi Riusuni tin ro'taye
porema'iñë.

21 Riusu ba'iyete masicuata'an, baguëni te'e ruiñe ëñamajën
ba'iyë bacua. Baguëni Surupa caye beoye ba'ijën, baguëni
bojoma'iñë. Ja'nca yo'ojën, ro bacua ëase'e se'gare ro ro'tajën,
ro quë'rë gu'aye yo'ojën ro'tajën ba'iyë. Zijei re'otore ganijën
ba'iye'ru ba'iyë.
22 "Te'e ruiñe ye'yesi'quë'ë yë'ë" cacuata'an, ro ro'tajën
ba'icua ruën'ë.
23 Mai Riusu carajeima'iguëte ro jo'cani senjoni, bain cara-
jeicua, ca hua'i hua'na, yequë hua'i hua'na, añа hua'na,
ja'ancua ba'iye'ru imageña ro te'ntoni nëconi, ja'anna ro
gugurijën bojohuë.
24 Te'e ruiñe ro'tamajën ba'icua ruinsi'cua sëani, Riusubi
caji: "Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare ro'tani, ja'anna bonëni
saijë'ën" caguë, bacuare jo'cani senjoji. Gu'aye se'ga yo'ojën,
sa'ñeña si'si ro'tajën, bacua gu'a ga'nihuëanbi sa'ñeña ro a'ta
yo'ojën, sa'ñeña gue ëase'e yo'ojën ba'iyë.
25 Ja'nca ba'icuabi Riusu cocarebare ëñani, Gu'a coca'ë
cajën, ro coqueye se'gare ro'tajën bojoyë. Riusu re'huani
jo'case'ere ëñani, ja'an se'gare bojojën cuirajën, ja'an se'gana
gugurijën ba'iyë. Riusurebare ro'tamajën, baguëte senjoñë.
Senjocuata'an, ja'anguëni caraye beoye bojo cocare quëani
achojën ba'ire'ahuë. Ja'nca raë'ë.
26 Riusure jo'cani senjocua sëani, Riusubi bacua a'ta
yo'oyete ëñaguë, Siso gu'aji caguë, ro bacua gue gu'a ëase'ena
jo'cani senjoji. Romi hua'na'ga bacua gu'a ga'nihuëanbi
sa'ñeña a'ta yo'ojën, sa'ñeña gu'aye së'ajën, Riusu re'huani
jo'case'ere ro'taye beoye ba'ijën, ro bacua si'si ëase'e se'gare
cu'ejën ba'iyë.
27 Güina'ru, ëmëcuabi Riusu re'huani jo'case'ere ro'taye
beoye ba'ijën, romire cu'eyete güejën, sa'ñeña ro gu'aye
së'ajën, ja'ncara'ru ro bojojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojënna,
Riusure siso gu'aguëna, bacua se'ga Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë.
28 Riusu te'e ruiñe ba'iyete ye'yeye güejënna, Riusubi
ro gu'aye yo'ojën ba'ija'bë caguë, bacuare si'si recoñoa
ro'tacuare senjobi.
29 Bacua'ga si'a gu'ayete caraye beoye yo'oreba yo'oyë.
Sa'ñeña ro a'ta së'ajën ba'iyë. Bonse ba ëaye rëinji. Bacua se'ga
ba'iye'ru huanoñe ba'iyë. Gue ëase'e se'gare cu'ereba cu'ejën
ba'iyë. Bainre huani senjoñë. Sa'ñeña huayë. Ro coqueyë.
Gu'a coca cayë. Yequëcua ba'iyete hui'ya achoyë.
30 Sa'ñeña gu'aye cayë. Riusuni je'o bayë. Yequëcuabi coca
yihuojënna, achaye güeyë. Ro bacua ba'iye se'gare re'oye
cayë. Gu'aye yo'oyete caraye beoye ro'tayë. Pë'caguë sanhuëbi
guansejënna, ro achajën, tin yo'oyë.

31 Re'oye yo'oye gare huesëyë. Bacuani fiatoca, ro'ima'iñë.
Recoyo re'o huanoñe beoyë. Yequëcuani oijën conma'iñë.
32 Riusubi yihuoni jo'caguëna, bacuabi ba cocare masiyë.
"Ja'ncara'ru yo'otoca, huesëni si'aye ba'iji" yihuoni jo'caguëna,
bacua gu'ayete yua gue jo'caye beoye yo'ojën ba'iyë. Yequëcua
güina'ru yo'ojën ba'icuare'ga te'e ruiñe ëñajën bojoyë.

2

Dios juzga conforme a la verdad

1 Yureca si'a bainni coca yihuoguëna, achajën ba'ijë'ën.
Mësacuabi yequëcua yo'ojën ba'iyete si'nse ëaye ëñatoca,
Riusubi mësacuare'ga si'nseye caji. Mësacua güina'ru yo'ojën
ba'ise'ere mësacuani ro'ta güeseguëna, sehuoye beoye ba'iyë
mësacua.
2 Riusubi ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'icuare si'nseguë, te'e
ruiñe ro'taguë yo'oji. Ja'anre masiyë mai.
3 Ja'nca yo'oguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru
gu'aye yo'ojën ba'iyë. Yequëcua yo'ojën ba'iyete si'nse ëaye
ëñatoca, Riusu bënni senjoja'rën ti'anguëna, ¿mësacua jarona
jëaja'cua'ne?
4 Riusubi ai ta'yejeiye conguë ba'iguë, bain sehuoyete bo-
jora'rë ëjoguë, baguë bënni senjoja'ñete yuta cama'iguëna,
¿mësacua guere yo'ojën te'e ruiñe ro'tama'iñe'ne? Riusubi
mësacuare ai conguë, mësacua gu'a jucha senjoñete mësacuani
masi güeseguë, baguë yëyete masi güeseguëna, ¿guere yo'ojën
te'e ruiñe ro'tama'iñe'ne mësacua?
5 Riusubi baguë yëyete masi güeseguëna, mësacuare acha
ëama'iji, recoyo ro'tajën ba'ima'icuare sëani. Ja'nca sëani, Riusu
bënni senjo umuguse, baguë te'e ruiñe ba'iyete ëño umuguse,
ja'an umugusebi ti'anguëna, mësacua se'gabi mësacuare bënni
senjoguë ba'ija'yete quë'rë ai ta'yejeiye bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë mësacua.
6 Si'acuani bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani, bacua bënni sen-
joja'ñete re'huani insiji Riusu.
7 Yureca, yequëcuabi jo'caye beoye re'oye yo'ojën, Riusu
ta'yejeiye ba'iyete baguë carajeiye beoye ba'iyete, ja'anre ai
ta'yejeiye cu'e ëaye ba'ijënna, Riusubi bacuare tëani re'huani
baguë, si'arën ba'ija'yete bacuana insireba insiji.
8 Yequëcuabi bacua se'ga ba'iye'ru huanoñe ba'ijën, Riusu
te'e ruiñe ba'iyete gu'a güejën, gu'aye yo'oyete ro'tajënna,
Riusubi bacuani ai bëinreba bëinguë, bacuani bënni senjoreba
senjoji.
9 Gu'aye yo'ocuare cato, si'acuabi ai ja'siye ba'ijën, caraye
beoye ai yo'oreba yo'oyë. Riusubi ru'ru judío bainni bënni

senjoji. Ja'nrëbi yo'je, judío jubë ba'ima'icuare'ga bënni senjoji.

10 Ja'nca ba'iguëna, re'oye yo'ocuare cato, Riusu ta'yejeiye ba'iyete, bojo recoyo huanoñe, ja'anre coreba coyë, Riusubi insiguëna. Ru'ru, judío bainna insini, ja'nrëbi yo'je, judío bain jubë ba'ima'icuana insiji Riusu.

11 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë sëani, yequëcuare quë'rë re'oye ëñama'iji.

12 Moisés coca toyani jo'case'ere beocuabi gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacua gu'aye yo'ose'ere ëñani, Moisés coca toyani jo'case'ere ëñoma'iguëbi baguë bënni senjoñete caji. Moisés coca toyani jo'case'ere bacuabi yua ba cocare ye'yejënna, Riusubi bacua tin yo'ojën ba'ise'ere bacuani masi güeseni, bacua bënni senjoja'ñete insiji.

13 Bainbi Moisés coca toyani jo'case'ere achani yo'oma'itoca, ba'icuabi te'e ruin recoyo ba'iye ti'anma'iñë. Ba cocare achani yo'ojën ba'icua ja'ancuani Riusubi ëñani, re'o bain ba'iyë caji.

14 Judío bain jubë ba'ima'icuabi yua Moisés coca toyani jo'case'ere beoyë. Ja'nca beojënna, Riusubi bacua recoyo ro'tajën yo'o yo'oyete ëñani, Moisés coca toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë bacua, caji.

15 Ja'nca yo'ojën, Moisés coca cani jo'case'e'ru, güina'ru yo'ojën, bacua recoñoareba ja'nca ro'tajën ba'icuare ëñoñë. Riusu re'huani jo'case'e sëani, bacuabi gu'aye ro'tato, sa'nti recoyo huanoji. Re'oye ro'tato, recoyo re'o huanoji.

16 Ja'nca ba'ijën, Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna, güina'ru recoyo huanoñe ba'iyë. Ja'an umugusebi Riusubi yua Jesucristote ëñoni, si'a bain yahue ro'tajën ba'ise'ere ëñani, ja'anre cuencueni, bacua bënni senjoñete huo'hueni insiji. Yë'ëbi Riusu cani jo'casi cocare quëani achoguëna, güina'ru ba'ija'guë'bi.

Los judíos y la ley de Moisés

17 Mësacuabi ja'ansi'cua cajën, "Yë'ë yua judío bainguë sëani, re'o bainguë'ë yë'ë. Moisés coca toyani jo'case'ere ye'yesi'quëbi yua Riusu bainguë'ë yë'ë.

18 Moisés coca ye'yesi'quë sëani, Riusu yëyete masiguë, ai re'oye yo'oye masiguë ba'iyë yë'ë" cayë mësacua.

19 Ja'nca cajën, "Yequëcua ba coca huesëcuani ye'yoye masiyë yë'ë" cayë. "Ñaco ëñama'icua'ru ba'ijënna, bacua gani ma'are ëñoñe masiyë yë'ë" cayë. "Zijei re'oto'ru ba'ijënna, bacuani miañe ëñoñe masiyë yë'ë" cayë mësacua.

20 "Te'e ruiñe ro'tamajënna, te'e ruiñe ye'yoye masiyë yë'ë. Zin hua'na ba'icua'ru ba'ijënna, te'e ruiñe yihuoye masiyë yë'ë.

Moisés coca ye'yesi'quë sëani, te'e ruiñe ba'iyete ai masireba masiyë yë'ë" ja'anre cajën ba'iyë mësacua.
21 Ja'nca cajën, ro huacha ro'tajën ba'iyë mësacua. Yequëcuani ye'yoye ro'tajën, ¿mësacua guere yo'ojën, mësacua ye'yojën ba'iye'ru yo'oma'iñe'ne? "Bonse jianma'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, bonse jiañe'ne?
22 "Tin romigoni yahue bama'ijë'ën" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, tin romigoni yahue baye'ne? Huacha riusu hua'i te'ntoni nëcose'ere güeyereba güeye cacuata'an, ¿mësacua guere yo'ojën, ba uja huë'eñare jian cacaye'ne?
23 "Riusu coca ye'yesi'quë'ë yë'ë" cajën, ¿mësacua guere yo'ojën, baguë cani jo'case'ere yo'oma'iñe'ne? Ja'nca yo'omajën, baguëte ro jayaye'ru yo'oyë mësacua.
24 Riusu coca uti pëbëna ëñato, "Judío bain jubë ba'ima'icuabi mësacua judío bain ro'ina Riusu ba'iyete gu'aye cayë" caji. Ja'nca case'e sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Mësacua go neño ga'nihuë tëyose'ere ro'tato, re'oye ba'iji, Moisés coca guanseni jo'case'e'ru yo'otoca. Yo'oma'itoca, ja'nca tëyosi'cua ba'ijën, ro ba'iyë. Riusubi ja'anre ëñama'iji.
26 Judío bain jubë ba'ima'iguë, go neño ga'nihuë tëyoma'isi'quë, ja'anguëbi Moisés coca guansese'e'ru yo'otoca, Riusubi re'oye yo'oguë ba'iguëre'ru baguëte ëñaji. "Go neño ga'nihuë tëyosi'quë'ru te'e ba'iji" caji Riusu.
27 Ja'nca ba'iguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi yua mësacua judío bain gu'aye yo'ojën ba'ise'ere ëñani, mësacuani gu'aye cani jo'cayë. Mësacuaca yua Moisés coca toyani jo'case'ere bajën, go neño ga'nihuëte tëyo güesesi'cuata'an, Riusu coca guansese'ere ro ro'tajën, tin yo'ojën ba'iyë. Judío bain jubë ba'ima'icuaca yua go neño ga'nihuëte tëyo güesema'isi'cuata'an, Riusu coca guansese'e'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacuabi bacua re'oye yo'ojën ba'iyete ëñani, mësacua gu'a juchare masiyë.
28 Yureca, Riusu bainreba ba'icuare cu'eto ¿jarocua'ne? ¿Judío bain go neño ga'nihuë tëyosi'cua se'ga ba'iye'ne? Bañë.
29 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi yua Riusu bainreba ba'iyë. Riusu coca ye'yese'e se'gabi Riusuni recoyo ro'taye ti'anma'iñë. Riusu Espíritubi ro'ta güeseguëna, te'e ruiñe Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, "Bainbi yë'ëre re'oye ëñajën ba'ija'bë" ro'taye beoye ba'iyë. Riusu re'oye ëñañe se'gare ëjojën ba'iyë bacua.

3

1 Ja'nca ba'iguëna, judío bain bacua bani'ga, ¿gue re'oye ba'iye'ne?

2 Ai ba'iye ai re'oye ba'iji. Ru'ru cato, Riusubi baguë coca
cani jo'case'ere judío bainna insini jo'cabi.
3 Yequëcua bacua jubë ba'icuabi recoyo te'e ruiñe
ro'tama'isi'cuata'an, Riusubi baguë cani jo'case'e'ru tin
yo'oma'iji.
4 Gare banji. Riusu yua te'e ruiñereba yo'oguë ba'iji. Si'a
bainbi ro coquejën ba'ito'ga, te'e ruiñe se'ga ba'iji Riusu.
Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
Yequëcuabi më'ëre gu'aye cajënna, bacua justicia yo'oye
carajën ba'ija'bë caguë, te'e ruin cocabi re'oye sehuoni,
bacua'ru quë'rë ta'yejeiye caguë ba'ijë'ën.
5 Yureca gu'a bain hua'na yequëcuabi ñaca sehuojën cayë:
"Maibi gu'aye yo'ojënna, bainbi Riusu re'oye yo'oyete quë'rë
te'e ruiñe masiye poreyë. Ja'nca porejënna, Riusubi maini
bënni senjotoca, ai gu'aye yo'oji" cajën ba'iyë bacua.
6 Ja'nca cajën, ai huacha cacua ba'iyë. Bacua caye yua
te'e ruiñe ba'itoca, bain gu'a jucha yo'ocuani bënni senjoñe
huacha yo'oguë ba'ire'abi Riusu.
7 Ja'nca sehuoguëta'an, ba gu'a bainbi achamajën, maini
cayë: "Yureca, maibi ro coquejën ba'ijënna, bainbi Riusu te'e
ruiñe ba'iyete quë'rë ai re'oye masini, baguëni ai ba'iye ai
ta'yejeiye cocare cayë. Ja'nca yo'otoca, Riusubi mai gu'aye
yo'oyete ëñani, maini bënni senjoñe beoye gare ba'ire'abi"
cayë bacua.
8 Ja'nca cajën, maini jayaye yëjën, yequëcuabi ja'nca cajën
ba'iyë. Yë'ë ye'yo cocare'ga cajën, Güina'ru ye'yoguë cayë yë'ë
cajënna, ja'nca ye'yoye beoye gare ba'iyë yë'ë. Te'e ruiñe gare
caye beoye ba'iyë bacua. Riusubi ai re'oye yo'oguë, bacuani
bënni senjoñe caji.

Todos somos culpables

9 Yureca, mai hua'na judío bain ba'ijën, ¿yequëcua'ru quë'rë
re'oye ba'iye? Gare bañë. Si'a bain, judío bain, tin bain,
si'acuabi gu'a juchana zemosi'cua ba'iyë.
10 Yë'ë case'e'ru Riusu cocabi güina'ru quëaji:
Re'o bain te'e ruiñe ba'icuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.
11 Riusu ba'iyete ye'yesi'cua, Riusure cu'ejën ba'icua,
ja'ancuare cu'etoca, gare beoyë.
12 Si'a bain beoru yua tin ma'ana bonëni ganijaijën ba'iyë.
Riusure jo'cani senjojën, gu'aye se'ga yo'ojën ba'iyë.
Re'oye yo'oye beoye ba'iyë.
Re'oye yo'ocuare cu'eto, gue tinjañe beoye ba'iji.
13 Bacua yi'oboanre ancoto, bain tansi gojeña otase'e'ru
ba'iyë.
Bacua yi'o case'e yua ro coqueye se'ga ba'iji.
Añe hua'na eo baye'ru ba'iyë.

14 Bacua yi'obobi ai gu'aye careba cani jo'cayë.
Si'si se'gare cayë.
15 Bainni je'o bajën, huani senjoñu cajën, ja'anre te'e jëana yo'o
ëaye ba'iyë.
16 Ai gu'aye yo'ojën, huesoni si'ajën, ja'anre ai yo'oreba yo'ojën
ganiñë.
17 Recoyo bojo huanoñete gare huesëjën ba'iyë.
18 Riusuni te'e ruiñe ëñañe, ja'anre ye'yeye aireba caraji
bacuare.
19 Yureca, Riusu ira coca toyani jo'case'ere bacuabi yua
Riusu guansese'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Si'a bainbi bacua
gu'a juchare ëñani masija'bë caguëna, bain gu'aye yo'ose'ere
ro'tajën, Riusuni sehuoye beoye ba'iyë. Riusubi bënni sen-
joguëna, gare jëaye beoji.
20 Riusu ira coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'otoca,
ja'an yo'oye se'gabi bain re'ojeiye ti'anma'iñë mai. Ja'an
cocare ëñani, mai gu'a jucha ba'iyete te'e ruiñera masiyë mai.

La salvación es por medio de la fe

21 Bain hua'nabi Riusu re'o bain ba'iñu cajën, Moisés ira coca
cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye ba'isi'cuata'an, ja'an yo'oye
ti'anmaë'ë. Ti'anmatena, yurereba Riusubi tin yo'oye bainni
masi güeseji. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi ja'an
yo'oye ru'ru quëani masi güesejënna, Riusubi yurereba bainni
quëani masi güeseji.
22 Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Jesucristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'icua, si'acuare ëñani, Riusubi bacuare re'o bain
ba'iyë caguë, baguë bainrebare re'huani baja'guë'bi. Ja'an
yo'oye si'a bainni te'e masi güeseji Riusu.
23 Si'a bain yua gu'aye yo'ojën ba'icuare sëani, Riusu ta'yejei
re'otona ti'añe caraji si'acuare.
24 Ja'nca carayeta'an, Cristo Jesusbi mai jucha ro'ire junni
tonguëna, Riusubi maire conreba conguë, baguë re'o bainre
maire re'huaji. Re'o bain ba'iye'ru maire ëñaji. Jesucristoni
si'a recoyo ro'tatoca, Riusu bain ruiñë mai.
25 Riusubi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ëñaguë, Yuta
bënni senjoma'iñë caguë, yure tëca ëjoguë baji'i. Ëjoni ja'nrëbi,
yurereba, Si'a bain ëñaja'bë caguë, Cristote ëñoni, bainre
junni tonja'guëte re'huani, maina jo'cabi. Ja'nca jo'cani, mai
gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, maibi Cristoni si'a recoyo
ro'tatoca, mai gu'a juchare huanë yeni, maire mame recoyo
re'huani baji.
26 Yurereba Riusubi baguë re'oye ba'iyete bainni masi
güeseguë, baguë tëani re'huani bayete bacuani masi güeseji.
Masi güeseguë, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, si'acuani ëñani,
Re'o bain'ë caguë, bacuare baguë bainre re'huani baji.

27 “Yë'ë yo'o yo'ose'e se'gabi re'ojani ba'iyë yë'ë” catoca,
Riusuna ti'añe beoye ba'iyë. Bain yo'o yo'oyete ëñama'iji
Riusu. Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi conreba conguë,
maire re'o bainre re'huani baji.
28 Ja'nca sëani, Moisés coca toyani jo'case'e ye'yeye se'gabi
Riusu bain ruiñe beoye ba'iyë. Jesucristoni si'a recoyo
ro'tajën, ja'an se'ga yo'ojënna, Riusubi baguë bainrebare
maire re'huani baji.
29 ¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Judío bain se'gabi Riusu bain
ba'iye ro'taye? Bañë. Tin bain'ga Riusu bain ba'iye poreyë,
30 gañaguë Riusu ba'iye sëani. Ja'nca sëani, judío bain go neño
ga'nihuë tëyosi'cua ba'ijën, bacua ye'yese'ebi Jesucristoni si'a
recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë bainre bacuare re'huani baji.
Tin bain'ga go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cua ba'ijën, Jesucristoni
si'a recoyo ro'tatoca, güina'ru baguë bainre bacuare re'huani
baji Riusu.
31 Ja'nca si'a recoyo ro'tajënna, ¿Riusu ira cocabi cara-
jeija'guëguë? Banji. Quë'rë ta'yejeiye te'e ruin coca'ru ba'iji.

4

El ejemplo de Abraham

1 Yureca, mai ira taita Abraham ba'iguë ba'ise'ere ro'tani,
baguë re'oye ba'iguë ba'ise'ere ye'yejë'ën,
2 Baguë re'oye yo'o yo'ose'ebi judío bain ro'taye'ru
re'ojeisi'quë ba'itoca, “Yë'ëta'an re'oye yo'oguë ba'iyë yë'ë”
caye porere'abi. Ja'nca cato'ga, Riusubi, Guaye ro'taji, caguë
ëñare'abi.
3 Abraham ba'iguë ba'ise'ere masiye yënica, Riusu ira coca
toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ñaca caji: “Abrahambi
Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o
bainguë ba'iji” caguë, baguë bainguëre baguëre re'huani babi.
Ja'nca caji Riusu coca.
4 Yureca, mësacua ëñere'ga masiyë. Yo'o yo'oguëbi baguë
yo'ore yo'oni tëjini, baguë sueldo curire coji. Ro insise'e beoji.
Baguë yo'o yo'ose'ebi coni baji.
5 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi bain ba'iyete ëñani, bacua
re'oye yo'ose'e ro'ire bacua premiote insima'iguë ba'iji. Ro
gu'a bain ba'icuareta'an, baguë premiote bacuana ro insiye
yëji Riusu. Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi bacuani
ëñani, baguë bainrebare bacuare re'huani, Re'o bain ba'iyë
caguë, bacuare re'huani baji.
6 Mai ira taita David ba'isi'quë'ga güina'ru bain ba'iyete
quëabi. Riusubi bacua yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tama'iguë,
baguë se'gabi bainre re'huaguëna, ai ta'yejeiye bojoreba bo-
joyë. Ja'anre ro'taguë,

7 ñaca cani jo'cabi David:
Riusubi bacua gu'a juchare huanë yeni, baguë bainre
re'huatoca, ai bojojën ba'ija'bë.
8 Riusubi bacua gu'a juchare se'e ro'tama'itoca, ai bojojën
ba'ija'bë.
Ja'an cocare cani jo'cabi David.
9 Ja'nca cani jo'caguëna, judío bainbi, "Yëquëna se'gabi,
go neño ga'nihuë tëyosi'cua sëani, Riusu bain ba'iyë" cacu-
ata'an, ai huacha cayë. Tin bain'ga, go neño ga'nihuë
tëyoma'isi'cuareta'an, Riusubi baguë bainre re'huani, bacuani
bojo güeseji. Mai case'e'ru ba'iji: "Abrahambi Riusuni si'a
recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, re'o bainguë ba'iji"
caguë, baguë bainguëre baguëre re'huani babi.
10 Ja'anre yo'oguë, ¿queaca baguëre re'huani baguë'ne Riusu?
Abrahambi go neño ga'nihuë tëyoni tëjiguëna, ¿ja'nrëbi yo'je,
baguë re'o bainguëte re'huani baguë? Banbi. Riusubi ru'ru
re'huani babi.
11 Ru'ru, Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi
baguë re'o bainguëte re'huani babi. Bani, ja'nrëbi yo'je, go
neño gañihuë tëyoye guanseni jo'cabi, si'a recoyo ro'tasi'quëre
sëani. Ja'nca ba'iguëna, si'a bain, Riusuni si'a recoyo ro'tacua
go neño ga'nihuë tëyoma'isi'cuata'an, Riusu bainreba ruiñë,
Abraham ba'ise'e'ru baguë re'o bainre bacuare re'huani baji
Riusu, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuare sëani.
12 Ja'nca ba'iguëna, Abraham mamacuare cuencueto, go
neño ga'nihuë tëyosi'cua ba'icuata'an, si'acua yua taita Abra-
ham si'a recoyo ro'taguë ba'ise'e'ru güina'ru ro'tatoca, bacuabi
Riusu bainreba ruiñë. Abraham ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë
bacua.

La promesa se cumple por medio de la fe

13 Riusubi yua Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuare
insijai cocare cani jo'caguë, "Si'a ën yija re'otore baja'guë'ë
më'ë" cabi. Ja'nca caguë, Moisés coca case'e'ru yo'ojë'ën
camaji'i. Abraham, baguë bain ba'ija'cua, bacuabi yë'ëni si'a
recoyo ro'tajën ba'itoca, bacuare yë'ë bainre re'huani, yë'ë
bayete bacuana insija'guë'ë, cabi Riusu.
14 Moisés coca bacua se'gabi Riusu insija'yete cotoca, ¿guere
si'a recoyo ro'taye'ne? Ja'nca ba'itoca, Riusubi ro coqueji.
15 Banji. Moisés cocare ye'yetoca, Riusu bënni jo'caja'yete
ye'yeyë. Ja'an coca beotoca, ¿gue gu'aye yo'oye ba'iye'ne?
16 Ja'nca sëani, Riusubi bain recoyo ro'taye se'gare ëñaguë,
baguë insijai cocare cani jo'cabi, ro insija'ye ro'taguëbi. Ja'nca
cani jo'caguë, Moisés cocare bacua se'gana insiye ro'tamaji'i.
Si'a bain, yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, Abraham ro'taye'ru
ro'tajën ba'icua, Abraham bain ba'ija'cua sëani, ja'ancuana ro

insini jo'caye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani, mai hua'na si'acuabi
Abraham recoyo ro'taguë ba'ise'e'ru te'e ro'tajën bañuni.
17 Riusu ira cocare ëñato, “Më'ë'ga ai jai jubë, si'a yijaña
bain ba'ija'cua, bacua taitare më'ëre re'huahuë” Abrahamni
cabi Riusu. Ja'nca re'huaguëna, Abraham'ga baguëni si'a re-
coyo ro'tabi. Ja'an Riusu, ju'insi'cuare huajëcuare re'huaguë,
coca guansese'e se'gabi si'a ën yija re'otore re'huani jo'caguë,
ja'anguëni si'a recoyo ro'tabi Abraham.
18 Ja'nca ro'taguëbi Riusu insija'yete ëñaguë ëjobi. Ro bain
ñaco se'gabi ëñato, gare ëjoye beoye ba'ire'abi. Riusu re'huaye
poreyete recoyo ro'taguë sëani, “ai jai jubëan bain taita”
runji'i. Riusu coca cani jo'case'e'ru güinareba'ru baji'i. “Më'ë
bain ba'ija'cuabi ai jai jubë jaijeija'cua'ë” caguëna, ja'nca
baë'ë.
19 Abraham yua cien tëcahuëan ba'iye'ru ba'iguë, Riusu
insija'yete caraye beoye ëjoguë baji'i. Baguë pa'npo
ëaguëna, Sarabi zin të'ya raima'igo garasi'co ba'igona,
ja'anre ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuë gare jëja beo ga'nihuë
ba'iguëta'an,
20 jëja recoyo huajëguëbi Riusu case'ere jo'caye beoye
ro'tabi. Si'a jëja recoyo ro'taguëbi Riusuni ai ta'yejeiye cocare
cani bojoguë ëjobi.
21 “Riusu cani jo'case'e sëani, caraye beoye te'e ruiñe
yo'oreba yo'oja'guë'bi” ro'tabi Abraham.
22 Ja'nca si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëni ëñani, Re'o
bainguë ba'iji caguë, baguë bainguëre baguëte re'huani babi.
23 Ja'nca re'huani baguë, Abraham se'gare ëñamaji'i.
24 Maire'ga ëñani, ja'an cocare toyani, maina jo'cabi.
Riusubi mai Ëjaguë Jesús ju'insi'quëni huajëguëre go'ya rai
güesebi. Ja'anguëni si'a recoyo ro'tatoca, maire baguë re'o
bainre re'huani baji.
25 Ja'nca yo'obi Riusu. Baguë Zinre mai gu'a jucha ro'ina
insibi. Jucha beo hua'na ba'ija'bë caguë, mai ro'ire junni
tonbi. Yë'ë re'o bain ba'ija'bë caguë, baguë go'ya raise'ebi
maini masi güesebi.

5

Libres de culpa

1 Yureca, Riusubi maire mame recoyo re'huaguëna, recoyo
bojocua ba'ijën, Riusuni je'o bamajën ba'iyë mai. Mai Ëjaguë
Jesucristobi mai ro'ire junni tonguëna, ja'nca ba'iyë mai,
baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca.
2 Ja'nca junni tonguë, maire Riusu ba'iruna nëcoguëna,
Riusubi maire ai conreba conji. Ja'nca conguëna, aireba

bojojën, Riusu naconi bojoñu cajën, Riusu ta'yejeiye ëño umugusere ëñajën ëjoyë mai.

3 Ja'nca bojojën, ai yo'ojën ba'icuata'an, quë'rë ta'yejeiye ai bojoyë. Ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë jëja recoyo bacua ruiñë. Ja'anre masiyë mai.

4 Jëja recoyo batoca, Riusuni ye'yesi'cuareba, ja'nji recoyo beocuareba ruiñë mai. Ja'nca ruintoca mai'ga quë'rë bojojën, Cristo ëñojai umuguse quë'rë ai ba'iye ëñajën ëjojën ba'iyë mai.

5 Gare jo'caye beoye Cristo raiyete ëñajën ëjojën, baguëni si'a recoyo ro'tayete senjoñe beoye ba'iyë mai, Riusu Espíritubi conguëna. Riusubi baguë ai yëguë ba'iyete maini masi güeseye yëguë, baguë Espíritute mai recoyona ai insini jo'cabi.

6 Mai hua'nabi ro porema'icua ba'ijënna, Cristo cuencuesirën ti'anguëna, Cristobi gu'a bainre oiguë, bacua ro'ina junni tonbi.

7 Mësacuaca, Re'o bainguëni tëaza cajën ¿baguë ro'ina junni tonja'cua'ye mësacua? Ai re'o bainguë ba'itoca, yequëcua samucua se'gabi baguë ro'ina junni tonma'iñe.

8 Ja'nca ba'iyeta'an, Riusubi baguë ai ta'yejeiye yëguë ba'iyete maini masi güesebi. Yuta maibi gu'a bain se'ga ba'ijënna, Cristobi mai ro'ina junni tonbi.

9 Ja'nca junni tonguëna, mai gu'a jucha yua tënoni senjose'e ba'iji. Riusubi Cristo zie tonse'ebi baguë re'o bainre maire re'huani baji. Ja'nca re'huani baguëna, Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna, quë'rë se'e Cristo ro'ina jëaye poreyë mai.

10 Maibi Riusuni je'o bajën ba'isi'cuareta'an, baguë Zin junni tonse'ebi ro'iguë, Riusu bainrebare maire re'huani babi. Re'huani bani, ja'anrëbi go'ya raiguë, quë'rë se'e ai conni cuiraji maire. Riusu bënni senjorën ti'anguëna, maire bënni senjoñe beoye ba'iguë'bi.

11 Ja'nca ba'iguëna, mai hua'na recoyo huanoñe cato, mai Ëjaguë Jesucristo yo'oni conse'ere ro'tajën, quë'rë ta'yejeiye bojojën, Riusuni ai bojoreba bojojën ba'iyë mai.

Adán y Cristo

12 Yureca, Adanbi gu'a jucha yo'oguë, baguë gu'a juchare si'a bainna jo'cabi. Ja'nca jo'cani, junni huesëguëna, si'a bainbi güina'ru junni huesëyë, bacua gu'a jucha yo'ose'e sëani.

13 Ru'ru, bain gu'a jucha ën re'otore ba'iguëna, ja'nrëbi, Moisés coca guanseni jo'case'e baji'i. Ja'an coca beotoca, bain gu'a juchare maini masi güesema'ire'abi Riusu.

14 Ja'nca masi güesema'iguëta'an, Adán ba'isirënbi Moisés raisirën tëca, bain gu'a jucha yo'ose'ebi junni huesëjën ba'nhuë. Adán se'gabi Riusu guansese'ere ro achani, tin yo'oguëna, yequë bain yo'je raisi'cuabi güina'ru gu'aye

yo'omajën, Adán ju'iñe'ru junni huesëjën ba'nhuë. Adán
ba'iyete ëñato, Riusu cuencueni raoja'guë, ba Cristo raija'ye
baguë ba'iyete ye'yeye poreyë mai.
15 Ye'yeye porecuata'an, ba samucuabi tincua ba'iyë.
Adanbi gu'aye yo'oguëna, ai bainbi Adán ro'ina junni
huesëhuë. Junni huesëcuata'an, Riusubi ai bainre conguë,
Jesucristote raoguë, baguë go'ya raiyete quë'rë ta'yejeiye
ba'iye'ru maina ro insireba insiji.
16 Ja'nca insini, gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quë'ru yo'omaji'i.
Adán se'gabi te'e gu'a jucha se'gare yo'oguëna, si'a re'oto
bainna junni huesëyete jo'cabi Riusu. Jo'caguëna, Riusubi
si'a bain gu'a jucha yo'ose'ere oiguë ëñani, Jesucristote raoni,
junni ton güeseni, ja'an ro'ina maire baguë re'o bainre
re'huani baji.
17 Bainbi Adán gu'aye yo'ose'e ro'ina junni huesëtoca,
güina'ru Jesucristo junni tonse'e ro'ina yua Riusu re'o bain
ruiñë. Riusubi mai gu'a juchare tënoni senjoguëna, Jesucristo
naconi Riusu ëja bain ba'ijën, baguë naconi si'arën ta'yejeiye
ba'icua ba'ija'cua'ë mai.
18 Ja'nca sëani, Riusubi te'e bainguë Adán hue'eguë, baguë
gu'a jucha yo'ose'e se'gare ëñani, si'a bainna bënni sen-
joñe cani jo'catoca, güina'ru te'e bainguë Jesucristo hue'eguë,
baguë re'oye yo'ose'e se'gare ëñani, si'a bain jëayete masireba
masi güeseji Riusu.
19 Adán se'gabi Riusu guansese'ere ro achani yo'oma'iguëna,
ai bainbi gu'ajaë'ë. Güina'ru Jesucristo se'gabi te'e ruiñe
achani yo'oguëna, ai bain Riusu re'o bainre re'huasi'cua
ba'ija'cua'ë.
20 Riusubi baguë ira coca Moisés naconi jo'caguëna, bain
gu'a jucha quë'rë masi güesese'e baji'i. Ja'nca ba'iguëta'an,
bainre quë'rë ta'yejeiye ai conji Riusu.
21 Bainbi gu'a jucha yo'oni gare junni huesëjënna, yureca,
Riusubi maire conza caguë, mai Ëjaguë Jesucristo junni
tonse'e ro'ina baguë re'o bainre maire re'huani baguëna, gare
carajeiye beoye huajëjën ba'ija'cua'ë mai.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

1 Ja'nca ba'ija'cua ba'itoca, yequëcuabi huacha cajën,
Riusubi maire quë'rë conja'guë cajën, mai gu'a juchare
senjoñe beoye yo'oñuni cayë.
2 Ja'nca cajën, ai huacha cayë. Maibi gu'a jucha jo'cani
senjosi'cua sëani, gare se'e gu'aye yo'oye porema'icua ruën'ë
mai.

3 Mësacuabi ëñere ye'yemanica, ye'yejë'ën. Jesucristoni
si'a recoyo ro'tajën bautiza güesejën, baguë ai yo'oni junni
tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cajën,
baguë yëye se'gare yo'ojën bañuni cayë.
4 Ja'nca sëani, mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare se'e
yo'omajën, Cristo junni tonse'ere ro'tajën, ro mai yëyete gare
se'e yo'omajën ba'iyë mai. Mai Taita Riusubi baguë ta'yejeiye
ba'iyete masi güeseguë, Cristo ju'insi'quëre huajëguëte go'ya
rai güesebi. Go'ya rai güeseguëna, mai'ga mame recoyo
re'huasi'cua ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi mai
ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjoni, Cristo naconi
jucha beocua te'e zi'inni ba'ijën, baguë yëye'ru te'e yo'ojën
bañuni.
5 Ja'nca sëani baguë junni tonse'ere ro'tajën, mai ja'anrë
ba'ise'ere gare jo'cani senjoñu cajën ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijën
baguë go'ya raise'e'ru mame go'ya raijën, baguë naconi te'e
zi'inni ba'ijën, mame recoyo re'huasi'cua ba'iyë mai.
6 Baguë crusu sa'cahuëna ju'inguë, mai gu'aye yo'ojën
ba'ise'ere'ga tonni senjobi. Mai ja'anrë yo'ojën ba'ise'e'ru gare
se'e yo'oye beoye bañuni cajën, Cristo naconi te'e zi'inni ba'iyë.
Mai gu'a jucha yo'o ëayete yua gare se'e huanoñe beoye ba'iyë
mai.
7 Bainguëbi junni huesëtoca, baguë gu'a jucha yua se'e
yo'oye beoye ba'iji.
8 Güina'ru maibi Cristo naconi te'e zi'inni ba'ijën, gu'a jucha
beocua ba'itoca, te'e ju'insi'cua'ru ba'itoca, baguë naconi te'e
go'ya raija'cua'ë, ro'tayë mai.
9 Cristo go'ya raisi'quëbi yua gare se'e junni toñe beoye
ba'iji. Huajëguë se'gabi gare carajeiye beoye ba'iji.
10 Bain jucha ro'ire junni tonguë, gare se'e junni toñe beoye
ba'iji. Go'ya raisi'quëbi Riusuni cu'eguë, Riusu naconi si'arën
huajëguë ba'iji.
11 Ja'nca yo'osi'quë sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën
ba'isi'cuabi gare se'e yo'oye beoye ba'icua'ë. Gare se'e gu'aye
yo'oye ro'tama'icua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë Cristo
Jesusre ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, Riusu
ta'yejeiye ba'iyete senjën, baguë yëye se'gare yo'ojën, gare
huajë hua'na'ru ba'iyë mai.
12 Gu'a jucha zemoni yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Gue ëase'ere yo'oye beoye bañuni cajën, gu'aye yo'oye
gare se'e ro'tama'ijë'ën.
13 Mësacua ga'nihuëan gu'a jucha yo'oye beoye
cuencuesi'cua sëani, gu'aye yo'oye gare se'e ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua yua si'a jëja Riusuni ro'tajën ba'ijë'ën,
mame recoyo re'huasi'cua sëani. Mësacua ba'iye si'aye beoru

Riusuna cuencueni jo'cajë'ën. Mësacua ga'nihuëanbi Riusu
yo'o coñe se'ga yo'ojën ba'ijë'ën, re'oye ba'iye sëani.
14 Gu'a jucha zemomajën ba'icua sëani, ira coca guans-
ese'ere sehuoma'icua ba'iyë mësacua. Riusu coñete ye'yeni
ba'iyë mësacua.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

15 Ira coca guansese'ere sehuoma'icua, Riusu coñete
ye'yecua, ja'an ba'icua sëani, ¿gu'a juchare yo'oñu cacuaye
mai? Gare bañë.
16 Ëjaguëni yo'o concua ruintoca, ba ëjaguë yëse'e se'gare
yo'oye bayë mësacua. Baguëbi guanseguëna, güina'ru yo'oye
bayë mësacua. Gu'a jucha yo'o contoca, gu'a juchana junni
huesëyë. Te'e ruiñe achajën, Riusu yo'o contoca, Riusubi
mësacuare re'oye ëñani, baguë re'o bainre re'huani baji.
17 Riusuni bojojën, baguëni surupa cajën bañuni, cayë.
Mësacua gu'a jucha yo'o conjën ba'isi'cuata'an, yurera Riusu
cocarebare achani, si'a recoyo ye'yejën, te'e ruiñe ba'i coca
case'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë mësacua.
18 Riusubi mësacua gu'a jucha yo'o conjën ba'isi'cuare tëani,
baguë yo'o conjën, yua te'e ruiñe yo'ojën ba'icuare re'huabi.
19 Yureca, mësacua ro bain hua'nabi Riusu ba'iyete ye'yeye
carajënna, ro bain ganjo achaye, ja'an coca se'gabi mësacuani
yihuoyë yë'ë. Mësacua gu'a jucha ba'ijën, si'si recoyobi
ro'tajën, ro yo'ojën ba'nhuë. Yureta'an, Riusu te'e ruiñe yo'o
concua ruinjë'ën. Baguë yo'o se'gare conjën, mame recoyo
re'huasi'cua ba'ijën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Mësacua gu'a jucha zemojën ba'isi'cua ba'ijën, Riusu
re'oye ba'iye, baguë bain ba'iye, ja'anre gare ro'taye beoye
baë'ë.
21 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'aye yo'ojën, ¿guere core'ne?
Gu'ana sëani, mai gati ëaye sëani, junni huesëye se'ga core'ahuë
mësacua.
22 Yureta'an, Riusubi mësacua gu'a jucha zemosi'cuare tëani,
baguë bain concuare mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna,
baguë yo'ore si'a jëja yo'ojën, si'a recoyo bojojën, gare jucha
beocuare re'huasi'cuabi Riusu naconi te'e zi'inni ba'ija'cua'ë.
Ba'ijënna, Riusu insi umuguse ti'anguëna, si'arën ba'iyete
mësacuana ro insiji.
23 Gu'a jucha yo'o conjën ba'itoca, junni huesëye se'ga
ba'iji. Riusu bain re'huasi'cua, mai Ëjaguë Jesucristo naconi
te'e zi'inni ba'itoca, Riusubi maire gare carajeiye beoye ba'i
hua'nare re'hua güeseji.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua ëñere quëaguëna, mësacuabi
re'oye achayë, Riusu ira coca ye'yesi'cua sëani. Ja'an coca
guanseni jo'case'e yua ën yija ba'i umuguseña se'gabi achaye
bayë.
2 Güina'ru, romigobi bago ënjë ba'i umuguseña se'gabi
yequëni huejaye porema'igo. Baguëbi junni huesëtoca,
yequëni huejaye porego.
3 Bago ënjë ba'iguëna, yequë naconi ba'itoca, gu'a romigo
casi'co ba'igo. Bago ënjëbi junni huesëguëna, ënjëni se-
huoma'igobi yequëni huejatoca, gu'aye yo'oma'igo ba'igo.
Ru'ru basi'quëni hueansi'co sëani, yequëni huejaye porego.
4 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacua'ga güina'ru Cristo naconi te'e
recoyo ba'iyë. Mësacua yua ira coca ye'yesi'cuabi yua ja'an
cocana se'e sehuoye beoye ba'iyë. Cristobi junni tonni go'ya
raiguëna, mësacuabi ira coca guansese'ere yo'oye gare jo'cani,
baguëna ti'anhuë. Ja'nca ti'anjën, Riusu bain ruinjën, baguë
yo'o yo'ojën, baguëni te'e conjën ba'iyë.
5 Ru'ru, mai ba'iye se'gare ro'tajën, ira coca guansese'ere
ëñajën, gu'a jucha yo'oyete quë'rë se'e ro'tajën baë'ë, ba
coca ëñose'e sëani. Ja'nca ro'tajën, gue ëase'ere yo'oñu cajën,
ga'nihuëan gu'ajani, recoyo ju'in hua'na ba'iye'ru ruën'ë.
6 Yureta'an, ba coca guansese'ena sehuoye beoye
ba'iyë mai. Riusubi maire tëani baguë sëani, ju'insi'cua
sehuoma'iñe'ru ba coca guansese'ena se'e sehuoye beoye
ba'iyë mai. Mai ja'anrë ba'ise'ebi ba coca te'e ruiñe yo'oye
se'ga yo'ocuata'an, yurera se'e yo'oma'iñë. Mame re'huasi'cua
sëani, Riusu Espíritubi conguëna, Espíritu naconi ganini,
Riusuni bojojën conjën ba'iyë mai.

El pecado que está en mí

7 Ja'nca sëani, ¿guere caye'ne mai? ¿Ira coca guansese'ebi
gu'aji cacuaye mai? Gare bañë. Ba coca guanseni toy-
ase'ere ëñani, gu'a jucha ba'iyete masihuë yë'ë. Ba cocare
ëñato, "Yequëcua bonsere ba ëayete ro'tama'ijë'ën" caguëna,
ba gu'ayete masihuë yë'ë. Ba ira cocabi quëama'itoca,
huesëre'ahuë yë'ë.
8 Ja'nca masiguëna, gu'a jucha yo'oye si'a recoyo huanobi
yë'ëre. Yequëcua bonsere ëa ëñañe bani ai ro'tahuë. Ira
coca guansese'ere masimanica, gu'a jucha huanoñe beoye
ba'ire'ahuë.
9 Ira coca yuta ye'yema'iguëna, huajë recoyo huanoñe baji'i
yë'ëre. Ba'iguëna, ja'nrëbi, ba cocare ye'yeni, gu'a jucha
yo'oguë ba'ise'ere masini, Ro baë'ë yë'ë, caguë ro'tahuë.
10 Riusu bënni senjoñe se'ga ba'iji yë'ëre. Ba cocabi re'o
ma'a ganiñete ëñose'eta'an, yë'ë huesësi recoyo baye huanoñe
masihuë.

11 Ira coca guansese'ebi gu'a juchare ëñoguëna, masihuë
yë'ë. Masini, gu'a juchare yo'oza caguë, coque güeseguëna,
Riusu bënni senjoñete jëama'ire'ahuë yë'ë.
12 Ira coca guansese'e se'gare ëñato, re'o coca ba'iji. Riusu
jo'case'e sëani, gu'aye yo'oye gare ënseguë, te'e ruiñe ba'iye
se'gare ye'yoji.
13 Re'o coca ba'itoca, ¿queaca yë'ë bënni senjoja'ñete
caguë'ne? Ba coca se'gabi yo'omaji'i. Gu'a jucha se'gare
ro'tani yo'oguë, yë'ë bënni senjoja'ñete ro'tahuë. Re'o cocare
ëñani masini, ba gu'a jucha yo'oye ro'ta bi'rahuë. Ja'nca
ba'iguëbi bënni senjosi'quë ruën'ë yë'ë. Ja'nca ruinguëbi,
Riusuni gu'a güeyete ye'yeni, yë'ë ai gu'aye yo'oguë ba'ise'ere
masihuë.
14 Ira coca guansese'e yua Riusu insise'e sëani, Riusu yëye'ru
mai yo'ojën ba'iyete maini ye'yoji. Ja'anre masiyë mai. Ja'nca
ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë yua ro bainguë ba'iguëbi gu'a jucha
yo'oye se'gare ye'yesi'quë ba'iyë.
15 Yë'ë yo'oguë ba'iye ¿queaca ba'iguë'ne? Huesë ëaji yë'ëre.
Yë'ëbi re'oye yo'oye ro'taguëta'an, ja'nca yo'oye yëma'iñe,
gu'aye yo'oye caguë, ja'an se'ga yo'oguë ba'iyë yë'ë.
16 Yë'ë yo'oye yëma'iñete yo'oguë, ira coca guansese'e, yua
ja'an re'oye ba'iyete ro'tani, ira coca guansese'ere yo'oja'ma
cayë.
17 Ja'nca sëani, yë'ë se'gabi gu'aye yo'oma'iñë. Gu'a jucha
yë'ë recoyo ba'iye, ja'anbi yë'ëni gu'aye yo'o güeseji.
18 Yë'ë recoyo ba'iyete ro'tato, re'o recoyo baye huanoma'iji
yë'ëre, ro bain hua'guëre sëani. Re'oye yo'oye ba'ija'ma
ro'taguëta'an, re'oye yo'oye gare porema'iñë yë'ë.
19 Re'oye yo'oye yëguëta'an, re'oye yo'oma'iguë'ë yë'ë.
Gu'aye yo'oye yëma'iguëta'an, ja'an se'gare yo'oguë ba'iyë
yë'ë.
20 Yë'ë yo'oye güeyete yo'otoca, yë'ë se'gabi yo'oma'iñë. Gu'a
jucha yo'oye ye'yesi'quë sëani, gu'aye yo'oye gare jo'caye
porema'iñë.
21 Ja'nca ba'iguëna, gu'aye se'ga ba'iji yë'ëre. Re'oye yo'oye
yëto'ga, gu'aye yo'oye se'ga ba'iji yë'ëre.
22 Yë'ë recoyobi ro'tato, Riusu coca guanseni jo'case'ere
achani bojoreba bojoyë yë'ë.
23 Bojoguëta'an, yë'ë ga'nihuëte huanoto, tin ba'iji. Gu'a
jucha yo'o ëaye se'ga huanoguëna, re'oye yo'oye yëguëta'an,
gu'a jucha zemosi'quë'ru ba'iyë yë'ë.
24 Ja'nca ba'iguëna, ¡ai bënni senjose'e ba'iji yë'ëre! Yë'ë gu'a
ga'nihuë junni huesëja'ye ba'iguëna, ¿queaca jëaye'ne yë'ë?
25 Mai Ëjaguë Jesucristo se'gabi tëani re'huani baguëna,
Riusuni surupa caguë bojoyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, yë'ëbi

recoyo ro'taguë, Riusu coca guansese'ere yo'oza caguë ba'iyë. Ja'nca caguëta'an, yë'ë se'gabi Riusu coca guansese'ere yo'oye gare porema'iñë. Gu'aye se'gare yo'o ëaye ba'iji.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

1 Yureca Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'icua, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacuare cato, Riusubi bacuani gare bënni senjoñe beoye ba'iji.

2 Yë'ë'ga Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'iguë, Espíritu ba'iyete ye'yehuë. Ye'yeguë, gu'a jucha ba'iye, junni huesëye ba'iye, ja'anre zi'iñe beoye gare jo'cani senjohuë, Espíritubi conguëna.

3 Mai ga'nihuëbi jëja beoguëna, maibi ira coca guansese'e'ru yo'oye poremajën, mai se'gabi Riusu bënni senjoja'ñete jëaye poremaë'ë. Porema'icuareta'an, Riusubi maire tëani re'huani bayete masi güesebi. Baguë Zinreba ba'iguëte maina raoguëna, ro bain ga'nihuë baguëbi maina ti'anni masi güesebi. Ja'nca masi güeseni, bain gu'a jucha senjoñete masi güesebi.

4 "Ira coca cani jo'case'e'ru ba'iye, Riusu ba'iye'ru re'oye ba'ijë'ën" caguë, ja'nca maini masi güesebi. Espíritu ba'iyete yëjën banica, gu'a ga'nihuë yo'o ëaye beoye banica, Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.

5 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye se'gare ba'itoca, gu'a ga'nihuë ba'iye se'gare ro'tajën ba'iyë. Espíritu yëye se'gare ba'itoca, Espíritu ba'iye se'gare ro'tajën ba'iyë.

6 Ro bain gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, junni huesëye se'ga ba'iyë. Espíritu yëyete ro'tatoca, junni huesëye beoye ba'iyë. Bojo recoyo huanoñe, huajëjën ba'iye, ja'an se'ga ba'iji maire.

7 Gu'a ga'nihuë yo'o ëayete ro'tatoca, Riusuni si'arën je'o baye'ru ba'iyë. Ja'nca ba'itoca, yua Riusu guanseni jo'case'ere yo'oye yëma'iñë. Riusu yëye'ru yo'oye porema'iñë.

8 Gu'a ga'nihuë yo'o ëaye ba'icuabi Riusuni bojo güeseye yëcuata'an, ja'anre yo'oye gare porema'iñë.

9 Mësacuaca gu'a ga'nihuë re'huani baye ro'tamajën ba'iyë. Espíritu yëye se'gare ro'tajën ba'iyë, Riusu Espíritu recoyo bacua sëani. Ja'an Espíritu beocuabi Cristo bain beoyë.

10 Cristobi mësacua recoyote ba'itoca, mësacua gu'a ga'nihuëbi jucha ro'ina junni huesëye ba'ija'yeta'an, mësacua yua Riusu re'o bain re'huasi'cua sëani, huajë recoyo ba'iyë mësacua.

11 Riusu Espíritubi Cristo Jesús junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güeseguë, ja'anguëbi mësacua recoyote ba'iguëna,

mësacua gu'a ga'nihuë ba'isi'cuareta'an, mësacuare huajë recoyo ba'icuare re'huaji, baguë Espíritu yua mësacua recoyo ba'iguë sëani.

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, maibi Riusu Espíritu ba'iye'ru te'e zi'inni bañuni. Gu'a ëase'ere cato, gue zi'iñe beoye bañuni.

13 Mësacua gu'a ëase'ere te'e zi'inni ba'itoca, junni huesëye se'ga ba'iyë. Mësacuabi Riusu Espíritu naconi te'e zi'inni, gu'a ga'nihuë yo'o ëayete senjoni si'atoca, huajë recoyo se'ga ba'iyë.

14 Ja'nca ba'ijën, Riusu Espíritu ye'yoyete achajën concua, si'acuabi Riusu mamacua'ru ba'iyë.

15 Mësacuabi Riusu Espíritute coni bajën, ru'rureba ai huaji yëjën ba'isi'cuabi yureña gare se'e huaji yëye beoye ba'iyë. Huaji yëyete jo'cani senjoni, Riusu mamacua runni, Riusuni bojojën, "¡Taita, yë'ë Taita!" bojojën güiyë.

16 Ja'nca bojojën güijënna, Riusu Espíritu ja'ansi'quëbi mai recoyona ti'anni, Riusu mamacua ba'iyete maini te'e ruiñe quëani achoji.

17 Maibi baguë mamacua ba'itoca, baguë bainna insija'yete coni baja'cua'ë mai. Cristo naconi te'e coni baja'cua'ë mai. Cristo ai ja'si yo'ose'e'ru ai yo'ojën, baguë naconi te'e jaya güesesi'cua bani'ga, Cristo ta'yejeiyete baguë naconi te'e coni baja'cua'ë mai.

La gloria que ha de venir

18 Riusubi maini masi güeseguëna, carajeiye beoye ta'yejei re'otore ba'ija'cua'ë mai. Ja'nca sëani, yurera ën yija re'oto ja'si yo'oyete cuencueto, rëño ñësebë se'ga ba'iye ba'iji maire ënjo'on.

19 Ën yija re'oto Riusu re'huani jo'case'ere ba'ijën, maibi Riusu mamacua ba'icua'ga ai guajajën, Baguë ti'an raiye besa ti'anja'guë cajën ëjojën ba'iyë mai. Ja'anrën ti'anguëna, mai yua te'e ruiñe re'oye ba'icuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë mai.

20 Riusubi bënni jo'caguëna, ën re'otobi ai ja'siye yo'o güese re'oto'ë. Ja'anse'ebi ai ja'siye yo'o güeseye beoji. Riusubi bënni jo'caguëna, ai ja'siye yo'o güeseji. Ai ja'siye yo'o güeseguëta'an, Riusu mame re'huaja'yete yuta ëjojën ba'iyë.

21 Ro pu'ncani si'aye se'ga ba'iguëreta'an, Riusubi ën re'otore mame re'huaye ro'taji. Mame re'huaguëna, ta'yejeiye re'oto ruinguë, Riusu baincuabi bojojënna, gare se'e ai ja'siye yo'o güeseye beoye ba'ija'guë'ë.

22 Yure tëca si'a ën re'otobi zin të'ya raiye ai ja'si yo'oye'ru ja'anse'ebi ai ja'siye ai yo'o güeseji maire.

23 Ai yo'o güeseguëna, mai hua'na'ga Espíritute ja'anrë coni bajën, Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru re'huasi'cua ba'ija'cuata'an, mai ga'nihuëanbi ai yo'oyë. Riusubi mai ga'nihuëanre mame

re'huaye ro'taguëna, yureta'an ai yo'ojën, baguë mame
re'huaja'yete ro'tajën ëjoyë.
24 Ja'nca ro'tajën ëjojënna, Riusubi maire tëani re'huani
baji. Mai ñacobi ëñani masitoca, Riusu yo'oja'yete ro'tajën
ëjoma'ire'ahuë. Ñacobi ëñatoca, ¿mai queaca ro'tajën ëjoye'ne?
25 Ro mai ñacobi ëñamajën ba'icuata'an, Riusu yo'oja'yete
jo'caye beoye rotajën ëjojën ba'iyë mai.
26 Ja'nca ba'ijënna, Riusu Espíritubi maire ai oiguë conji.
Maire pa'npo ëaguëna, Espíritubi conji. Maibi ro'tajën,
"Riusuni ujaye huesëyë" cajënna, Riusu Espíritubi mai
ujase'ere achani, Riusuni ai oiguë, mai ro'taye porema'i
ëayete Riusuni quëacaiji.
27 Quëacaiguëna, Riusubi bain recoñoa ro'tayete ëñaguë,
Espíritu ro'tayete masiji. Masiguëna, Espíritubi Riusu yëye
se'ga'ru baguë bain ujayete Riusuni ai oiguë sencaiji.

Más que victoriosos

28 Yureca ëñere masiyë mai: Riusubi si'a ën re'oto ba'iyete
cuencueguë, "Yë'ë bain yësi'cuabi bojoja'bë" caguë, si'ayete
re'oye re'huani jo'caguë ba'iji. Riusuni ai yëjën, maibi Riusu
naconi ta'yejeiye ba'icua te'e ba'iyë. Ja'an se'gare ro'taguë,
ja'nca jo'caguë ba'iji Riusu.
29 Riusu bain cuencuesi'cuare cato, Riusubi si'acuani
ru'rureba ro'tani, baguë Zin ba'iye'ru bacuare re'huani,
bacuani baye ro'tabi. Yë'ë Zinbi si'a yë'ë bain cuencuesi'cua
bacua ma'yëreba ba'ija'guë caguë, ja'nca bacuare re'huabi
Riusu.
30 Riusubi, Yë'ë re'o bainni baza caguë, maire choji'i. Ja'an
choisi'cuare yua quë'rë ru'ru masini cuencuebi. Baguë
re'o bainrebare maire re'huani babi. Re'huani bani, baguë
ta'yejeiye ba'i jobona ñë'coni, baguë ëjacuare maire re'huani
baja'guë'bi.
31 Ja'nca maire re'huaguëna, ¿guere caye'ne mai? Riusubi
maini contoca, yequëcuabi maini je'o baye gare porema'iñë.
32 Riusubi baguë Zin gaña hua'guëni junni toñete ënsemaji'i.
Ro mai gu'a jucha ro'ire baguëte insini jo'cabi. Ja'nca insiguë,
maire'ga ro'tani, si'aye maina insireba insiyete ro'taji.
33 Yequëcuabi Riusu bain cuencuesi'cuare gu'aye catoca,
Riusu re'o bain re'huasi'cuare sëani, maini conguë, maini je'o
bacuare gare ënseji.
34 Yequëcuabi maire si'nsejeiruna senjoñe yëtoca, bacuabi
porema'iñë. Cristobi mai jucha ro'ire junni tonguë, mai gu'a
juchare senjobi. Senjoni, go'ya rani, Riusu jëja ca'ncore nëcaji.
Ja'nca nëcaguëbi mai ba'iyete Riusuni ujacaiguë ba'iji.
35 Ja'nca ba'iguë, maini ai yëreba yëguë ba'iji. Yëguë
ba'iguëna, ¿guecuabi maire tëani senjoñe poreye'ne? Maire

tëani senjocua beoyë. Ai yo'ojën ba'icuareta'an, huaji yejën ba'icuareta'an, je'o bajënna ai yo'ojën ba'icuareta'an, aon gu'a ju'iñe ba'icuareta'an, güëojei cañа beocuareta'an, carajeijën ba'icuareta'an, junni huesëjën ba'icuareta'an, Cristobi maini gare jo'caye beoye ai yëguë, maini gare senjoñe beoye ba'iguë, baguë bainre re'huani maini baji.

36 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca quëaji:

Më'ëni yo'o conjën ba'icuare sëani, yequëcuabi jo'caye beoye
maire huani senjo ëaye ba'iyë.
Maire ëñajën, "Oveja hua'na huaiye'ru huani senjoñu" maire
ai ba'iye careba cayë,
toyani jo'case'e ba'iji.

37 Ja'nca maini yo'ocuata'an, maire tëani senjoñe gare porema'iñë. Cristobi maini ai yëguë, maire senjo güesema'iji. Ja'nca sëani, jëja recoyo re'huasi'cuareba ba'ijën ba'iyë mai.

38 Aito. Cristobi maini ai yëguëna, maire tëani senjocua gare beoyë. Maibi junni huesëcuata'an, huajëjën ba'icuata'an, Riusu anje sanhuë, huati hua'i, ja'ancuabi ënse ëaye yo'ocuata'an, yureña ba'iye, yuta ti'anma'ija'ñe, ja'an ba'iyebi ai yo'oye jo'cacuata'an, guënamë re'oto ba'icuabi jëja ënsecuata'an,

39 ëmëreba ba'icua, ruirureba ba'icua, ja'ancuabi ënsecuata'an, si'a ën re'oto re'huasiru ba'icuabi maire tëani senjo ëaye yo'ocuata'an, Riusubi maini jo'caye beoye ai yëguë baji. Mai Ëjaguë Cristo Jesusbi mai ro'ire junni tonsi'quë sëani, maini tëani senjoñe yëcuabi ro yo'ojën, maini pa'roye gare porema'icua ba'iyë.

9

Dios ha escogido a Israel

1 Yureca, yë'ëbi Cristoni recoyo te'e ro'taguë, te'e ruiñe ba'i cocare quëaguë, ro coquema'iñë. Riusu Espíritubi masi güeseguëna, yë'ë bain jubë Israel jubë casi'cua, bacuare ro'taguë,

2 bacuare recoyo ai ba'iye ai oiguë, ai sa'ntiguë, ai yo'oguë ba'iyë yë'ë.

3 Yë'ë bain yësi'cuare Riusuni ujaguë, bacuare ai oiguë señë yë'ë. Cristo bain runni ba'ija'bë caguë, Riusuni señë. Poretoca, yë'ë'ga Cristo bainguë ba'iguëta'an, bacua mame recoyo re'huani ba'ija'ye ro'ire bënni senjosi'quë runni ba'ija'ma, cayë yë'ë.

4 Yë'ë bain jubë, Israel jubë hue'ecuare ro'tato, Riusubi baguë bainrebare bacuare cuencueguë ba'nji. Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bacuani masi güeseguë ba'nji. Baguë ira jia'noni case'e, Moisés coca guansese'e, Riusu huë'e

yo'o coñe, baguë cani jo'case'e're yo'oja'ye, ja'anre bacuana jo'caguë ba'nji Riusu.

5 Riusubi bacua ira ëja taita sanhuëte cuencueguë, baguë bainrebare jaijeiye re'huaguëna, yure ba'iyë. Ba'ijënna, Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë'ga bacua bain ru'rubi ti'anbi. Si'a re'oto Ëjaguëbi ti'anguëna, Riusuni ai bojojën, caraye beoye baguëte re'oyereba cajën bañuni, cayë.

6 Ja'nca ba'iguëna, Israel bainbi Cristoni gu'a güecuata'an, Riusu ira coca cani jo'case'ebi ñu'ñujeima'iji. Israel bainre ëñato, si'acuabi Riusu bainreba ruinmaë'ë.

7 Abraham mamacuare ëñato, Riusubi si'acuani cuencueni baguë bainre re'huama'iguë ba'iji. "Isaac mamacua se'gare yë'ë bainre re'huahuë" caguëña Riusu.

8 Ja'nca caguëna, ro bain se'gabi Riusu mamacua ruiñe beoye ba'iyë. Riusu case'e'ru cuencueni jo'casi'cua se'gabi baguë mamacua ruiñë.

9 Riusu case'ere ro'tato, Abrahamni ñaca cani jo'caguëña Riusu; "Yë'ë se'e raiye ti'anguëna, Sarabi zin hua'guëre të'ya raija'go" caguë jo'caguëña.

10 Ja'nca jo'caguë, Rebeca mamacuare'ga coca cani jo'caguëña. Mai ira taita Isaac naconi ba'igo, zin nëcago.

11-12 Yuta të'ya raima'igona, Riusubi ba samucua, ju ba'icuare ëñani, bagoni quëani achoguëña: "Ba yo'jeguëbi baguë ma'yëni guanseni, quë'rë ta'yejeiye ëjaguë'ru ba'ija'guëbi" caguë cuencueni jo'caguëña. Yuta re'oye yo'oye o gu'aye yo'oye beoye ba'icuareta'an, Riusubi cuencueni jo'caguëña. Ja'nca jo'caguëbi baguë yëye se'ga'ru baguë bainrebare cuencueni baji. Bacua yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji. Baguë se'gabi cuencueni, baguë bainrebare re'huani baji.

13 Riusu coca toyase'ere ëñani, yequë quë'rore'ga ëñato, ëñere toyani jo'case'e ba'iji: "Jacobni ai yëreba yëguë, ja'nrëbi Esaúni güeguë senjohuë yë'ë" cani jo'cabi Riusu.

14 Ja'nca cani jo'caguëna, ¿mai queaca caye'ne? ¿Riusubi huacha ro'taguë, baguë bainre re'oye cuencuema'iji cacuaye? Gare bañë.

15 Riusubi Moisés naconi coca cani jo'caguë, ñaca cani jo'caguëña: "Yë'ë bainni oiguë conguë, yë'ë bainni yëreba yëguë, yë'ë se'gabi bacuani cuencueni bayë" cani jo'caguëña.

16 Ja'nca sëani, ro bain yo'o yo'oni re'ojeiyete ëñama'iji Riusu. Baguë bainrebare cuencueguë, baguë se'gabi bacuare oiguë conni, bacuare re'huani baji.

17 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, Faraonni ñaca quëaguëña: "Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseni, yë'ë ba'iyete si'a re'otona masi güeseza caguë, ja'an se'gare

ro'taguë, gu'a ta'yejeiye ëjaguëre më'ëre re'huahuë yë'ë”
quëaguëña Riusu.
18 Ja'nca sëani, Riusubi yequëni oiguë bani coñe yënica,
ja'nca conji. Yequëre recoyo güeguëre re'huaye yënica, ja'nca
baguëte re'huani jo'caji. Baguë yëye se'gare yo'oji.

19 Yureca, yequëbi yequërë ñaca senni achama'iguë: “Ja'nca
ba'itoca, ¿Riusu queaca ro'taguë, bain juchare cu'eni masi
güeseguë'ne? Yë'ë yëye'ru yo'oza caguëna, bainbi gare jëamajën
ba'iyë” senni achama'iguë.
20 Ja'nca senni achatoca, yë'ëbi sehuoyë: Më'ëbi Riusuni
ro gu'aye ro'taguë cayë. Ro bainguë sëani, ja'anre caye
beoye ba'ijë'ën. Soto re'huaguëbi sotoro re'huayete ro'tani
ye'yejë'ën. Sotorote re'huaguëna, ja'an sotoro ja'anse'ebi ba
ëjaguëni: “Yë'ëre ai gu'aye re'huahuë më'ë” gare cama'iji.
21 Soto re'huaguëbi yënica, te'e sotobëte inni, samu so-
toroanre re'huaye poreji. Te'e sotoro re'o ma'carëan ayayete
re'huani, yequë sotoro si'si hui'ya ayayete re'huaji. Ja'nca
yo'oguëna, Riusuni gu'aye sehuoye beoye ba'ijë'ën.
22 Riusu ba'iyete ëñato, ¿guere caye'ne mai? Yequëcuabi
gu'aye yo'ojënna, baguë ta'yejeiye jëja bayete te'e jëana masi
güeseni bënni senjoñe yëguëta'an, ja'anre yuta yo'omaji'i.
23 Ru'ru baguë bainreba ba'ija'cua zoe cuencuesi'cuare
ro'taguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete, baguë yëguë ba'iyete
bacuani masi güeseye tëca zoe ëjoji. Ja'nca masi güeseni tëjini,
gu'aye yo'ocuare bënni senjoni tonji.
24 Ja'nca ba'iguëbi maini cuencueni choji'i. Judío bain jubë
ba'icuare, judío bain jubë ba'ima'icuare, si'a bain ba'icuare
choji'i.
25 Baguë ira bainguë raosi'quë Oseas hue'esi'quë, baguë
toyani jo'case'e'ru ba'iji. Ñaca toyani jo'caguëña:

Riusu coca case'e'ë.
Yequëcua yë'ë bainreba beocua case'eta'an, yë'ë bainrebare
bacuare re'huaja'guë'ë yë'ë.
Yequëcua jo'cani senjosi'cua ba'icuareta'an, ja'ancuare tëani,
yë'ë yësi'cuare re'huani baja'guë'ë yë'ë, caguë ba'nji.
26 Mësacua yua Riusu bainreba beoyë case'eta'an, ja'ansiruna
ti'anni, mësacuare yë'ë mamacuare re'huani baja'guë'ë
yë'ë, gare carajeima'iguë sëani, toyani jo'caguëña
Riusu.
27 Israel bainre cato, Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías
hue'eguë, baguëbi ñaca yihuoreba yihuoni jo'caguëña: “Ziaya
yëruhuana sani mejara'carëanre cuencueni masiye poretoca,
Israel bainbi quë'rë ai jai jubë bain jaijeija'cuareta'an, rëño
jurë se'gare tëani baja'guë'bi Riusu.

28 Riusubi yua baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru te'e jëana
te'e ruiñe yo'oguë ba'ija'guë'bi.”
29 Isaías'ga yequë quë'rore'ga ñaca toyani jo'caguëña:

Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi mai hua'na ba'i
jubëte huesoni si'aguë, mai zin hua'na rëño jurëte
jo'cama'itoca, Sodoma bain, Gomorra bain, ja'ancua'ru
huesëni carajeisi'cua ruinre'ahuë mai hua'na, toyani
jo'caguëña.

Los judíos y el evangelio

30 Ja'nca ba'iguëna, ¿Mai guere caye'ne? Judío bain jubë
ba'ima'icuabi Riusu bain ba'iye ro'tama'icuareta'an, Riusubi
bacuare baguë re'o bainre re'huabi, Cristoni si'a recoyo
ro'tacuare sëani.
31 Ja'nca re'huaguëta'an, Israel bainbi Riusu re'o bain bañuni
cajën, Moisés ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'o ëaye
ba'icuata'an, Riusu bain ba'iye ti'anmaë'ë.
32 Ro bacua yo'o yo'oye se'gabi Riusu bain ba'iye
ro'tacuata'an, poremaë'ë. Riusuni si'a recoyo ro'tayete
yëma'icua sëani, Riusu re'o bain ba'iye ti'anmaë'ë. Ja'nca
ti'anmajën, Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguëni ëñani,
gatabëna gurujaiye'ru Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuabi ro
tin ma'ana saë'ë.
33 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:

Yureca yë'ë cuencuesi'quëre re'huani, judío bain jobona
saoja'guë'ë yë'ë.

Jesucristo hue'eji.

Ja'anguëte saoguëna, bainbi baguëni ëñani, ro tin ma'ana
quëñëhuë.

Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca, jëja recoyo re'huajënna,
baguë bënni senjorën ti'anguëna, gare gati ëaye beoye
huanoja'guë'bi maire.

10

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, Israel bainre si'a recoyo oiguë,
bacuare Riusuni ujaye se'ga yo'oyë. Riusu bain re'huasi'cua
ba'ija'bë caguë, bacuare si'a jëja Riusuni oiguë señë yë'ë.
2 Bacuabi Riusuni coñu cajën, ai re'oye yo'o yo'ojën bañuni
cajën ba'icuata'an, Riusuni te'e ruiñe ro'tama'icua ba'iyë
bacua.
3 Riusu re'o bain ba'iye huesëjën, bacuabi ro ro'tajën, Mai
se'gabi si'a jëja yo'o yo'ojën re'ojeiñu cajën ba'iyë. Riusubi
baguë Raosi'quëreba ba'iguëte bacuani ëñoguëna, baguëna te'e
zi'iñe gu'a güejën baë'ë bacua.
4 Yurera Riusubi Cristote maina raoni ëñobi. Ëñoguëna,
Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu re'o bain re'huasi'cua

ba'iyë mai. Moisés ira coca cani jo'case'ere yo'oni re'ojeiñu
gare se'e caye beoye ba'ijë'ën cabi Riusu.
5 Moisés coca toyani jo'case'ere eñato, ñaca caji: "Riusu
coca toyani jo'case'e si'ayete te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu
naconi si'arën ba'ija'cua'ë" caji.
6 Ja'nca caguëna, yureña quë'rë ta'yejeiye ba'i cocare maina
cani jo'cabi Riusu: "Riusuni si'a recoyo ro'tatoca, baguë
se'gabi maini re'oye yo'oye ro'taguë, mai gu'a juchare gare
tënoni senjoja'guë'bi" yureña cani jo'cabi Riusu. Bain hua'nabi
yuta baguë quë'rë ta'yejeiye ba'i cocare ye'yema'icua ba'ijën,
ñaca cajën baë'ë: "Si'arën ba'iye gare ti'añe porema'iñë mai.
¿Jaroguëbi guënamë re'otona saiye poreguë'ne?
7 ¿Jaroguëbi bain junni huesësi'cua ba'iruna sani huajë raiye
poreguë'ne? Saiye porecuabi beoyë" cajën baë'ë. Ja'nca cajën
ba'icuata'an, Cristobi ën yijana ëñaguë rani, bacua yo'oye
porema'iñe case'e'ru ta'yejeiye yo'oni güina'ru yo'obi baguë.
Ja'nca ta'yejeiye yo'osi'quë sëani, mësacua yua si'arën ba'iye
porema'iñe gare caye beoye ba'ijë'ën.
8 Riusu coca toyani jo'case'e, yequë quë'rore'ga ëñani, ëñere
ye'yeni masijë'ën: "Riusu naconi si'arën ba'iye yënica, guaja
beoye ti'añe poreyë mësacua. Te'e ruiñe recoyo ro'tajën,
mësacua yi'oboanbi Riusu Raosi'quërebani si'a recoyo ro'ta
cocare cajë'ën." Ja'an cocare mësacuani quëani achoyë yëquëna.
9 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ën cocare cajën, Jesusbi yë'ë
Ëjaguëreba ba'iji cajën, si'a bainni quëajën ba'ijë'ën. Jesús junni
tonsi'quëre huajëguëte go'ya rai güesebi Riusu, ja'anre si'a
recoyo ro'tajë'ën. Ja'anre cani, si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi
mësacuare tëani, baguë bainre mësacuare re'huani baji.
10 Maibi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o
bainre re'huasi'cua ba'iyë. Mai yi'obobi Jesucristo ba'iyete
yequëcuani quëani achojënna, Riusubi maire tëani re'huani
baji.
11 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji maire:
"Riusu Raosi'quëni si'a recoyo ro'tatoca, baguë bënni senjoñe
ti'anguëna, gare gati ëaye beoye huanoji maire" caji.
12 Riusubi si'a bainre te'e ëñaguë ba'iji. Judío bainbi judío
jubë ba'ima'icua'ru quë'rë re'o bain beoyë. Si'a bain te'e
Ëjaguë ba'iguë'bi Riusu. Baguë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyete
ro'tacua, si'acuani ënseye beoye baguë ba'iruna te'e choiji.
13 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Cristo
ta'yejeiye ba'iyete ro'tacua, baguëni si'a recoyo ro'tajën
ba'icua, ja'ancuare tëani, baguë bainre re'huani baji Riusu"
caji Riusu coca.
14 Ja'nca caguëna, Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua
ba'itoca, ¿Queaca baguë ba'iyete ro'taye'ne? Baguë ba'iyete

achama'icua ba'itoca, ¿Queaca baguëni si'a recoyo ro'taye'ne?
Riusu coca quëani achoguëbi bacuana saima'itoca, ¿Queaca
baguë ba'iyete achaye'ne?
15 Riusubi baguë bain quëani achocuare cuencueni
saoma'itoca, ¿queaca baguë cocare quëani achoye'ne? Riusubi
baguë bain quëani achocuare cuencueni saoye masiji. Riusu
coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Riusu re'o coca quëani
achocuabi ti'anjënna, bainbi bacuani ai bojojën saludayë"
caji.
16 Ja'nca ba'iyeta'an, yequëcuabi Riusu bojo coca quëase'ere
achaye yëmaë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë Isaías hue'eguë,
baguë cani jo'case'e'ru ba'iyë. Ñaca cani jo'caguëña: "Ëjaguë,
yë'ëbi më'ë cocare quëani achoguëna, ba bainbi ro achajën,
më'ëre recoyo ro'tama'iñë" cani jo'caguëña.
17 Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete quëani achose'e ba'itoca,
bainbi achaye poreyë. Achatoca, Cristoni si'a recoyo ro'taye
poreyë.
18 Ja'nca ba'iyeta'an, yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Israel
bain yequërë Riusu coca achama'imate? Aito. Achahuë.
Riusu coca cani jo'case'e'ru ba'iji:

Riusu bainbi quëani achoreba achojënna, si'a re'oto bainbi
achani masihuë, caji.

19 Ja'nca case'e ba'iyeta'an, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë.
¿Israel bainbi Riusu cocare achacuata'an, yequërë te'e ruiñe
ye'yema'imate? Aito. Ye'yehuë. Ye'yecuata'an, recoyo
ro'taye yëmaë'ë. Ja'nca yëmajënna, Riusubi tin bainre cu'eni,
Ja'ancuare yë'ë bainre re'huani baza cabi. Moisés coca cani
jo'case'ere ëñato, ñaca caji:

Yë'ëbi yequë bain, gu'a bain cacuare cu'eni, yë'ë bainrebare
bacuare re'huayë.

Ro huesë hua'na ëñocuare cu'eni yë'ë bainre re'huaguëna,
mësacua Israel bainbi bacuani ëñani, bacuani bëinjën
ba'iyë, caji.

20 Caguëna, Isaías'ga jëja recoyo re'huani, judío bain jubë
ba'ima'icuare ro'taguë, Riusubi quëaguëna, ñaca cani
jo'caguëña:

Yequëcuabi yë'ëre cu'eye beoye ba'icuata'an, yë'ëna ti'anni
masihuë.

Yë'ëre choima'icuareta'an, yë'ëbi yë'ë ba'iyete bacuani masi
güesehuë cani jo'caguëña.

21 Ja'nca cani jo'caguëta'an, Israel bainre ro'taguë, Riusubi
quëaguëna, Isaíasbi ñaca quëani jo'caguëña: "Ja'an bainre
oiguë, yë'ëna raijë'ën choireba choiguëna, bacuabi ro achajën,
ro gu'a coca cajën, yë'ëna raiye yëmaë'ë" quëani jo'caguëña
Isaías.

11

El Israel escogido

1 Yureca, se'e yeque cocare señe bayë yë'ë: ¿Riusubi yequërë
baguë bain Israel hue'ecuare jo'cani senjoma'imaquë? Banbi.
Yë'ë'ga Israel bainguë ba'iyë. Abrahamre cato, yë'ë ira taita
ba'isi'quë baji'i. Benjamín jubë bainguë'ë yë'ë.
2 Riusubi ai ba'irën ro'tani, Abrahamni quëaguë: Yë'ë bain
Israel hue'ecuare yë'ë bainrebare re'huani baza caguë, yur-
era bacuare jo'cani senjomaji'i. Riusu coca cani jo'case'ere
ëñato, baguë ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë coca caguë
ba'ise'ere ro'tajë'ën mësacua. Riusuni ai oiguë ujaguë, Israel
bainre gu'aye quëaguëña:
3 "Ëjaguë, më'ë coca quëani achocuare huani senjohuë
bacua. Më'ë bain misabë ba'iruanre taonni senjohuë bacua.
Riusuni se'e ro'taye beoye bañu cajën, ja'nca yo'ohuë. Ja'nca
yo'ojënna, yë'ë se'gabi më'ëni yo'o conguë ba'iyë. Ba'iguëna,
yë'ëre'ga huani senjo ëaye huanoguëña bacuare" quëaguëña
Elías.
4 Quëaguëna, Riusubi baguëni re'oye sehuoguëña: "Oiye
beoye ba'ijë'ën. Yequëcua yë'ë bain re'huasi'cuare cuencueto,
yuta siete mil bainre bayë yë'ë. Ja'ancuabi huacha riusu
Baal caguë, ja'an huacha riusu te'ntoni ëcose'ere gare ro'taye
beoye ba'iyë bacua" sehuoguëña Riusu.
5 Ja'nca ba'iguëna, yure'ga Israel bain rëño jurëbi Riusuni
si'a recoyo ro'tacua ba'iyë. Riusubi oiguë ëñaguë, baguë
yësi'cua se'gare cuencueni, baguë bainre re'huani baji.
6 Ja'nca re'huani baguëbi, bacua yo'o yo'ojën re'ojeiyete
ëñamaji'i Riusu. Bainbi yo'o yo'ojën re'ojeiñu cacuareta'an,
Riusubi ëñamaji'i. Bacua yo'o yo'ojën re'ojeiyete ëñani bo-
jotoca, bacuare re'huani bama'ire'abi. Bacua yo'o yo'oye
se'gabi re'ojeire'ahuë.
7 Ja'nca ba'iguëna, ëñere achajën ba'ijë'ën. Israel bain
jubëbi yo'o yo'ojën re'ojeiñu cacuata'an, Riusubi baguë bainre
bacuare re'huamaji'i. Riusu cuencuesi'cua ja'ancua se'gare
baguë bainre re'huani babi. Yequëcuare banbi, baguë cocare
achaye yëma'icuare sëani.
8 Ja'nca yëmajënna, Riusu coca cani jo'case'e'ru güina'ru
baë'ë. Ñaca caji: "Ja'nca achaye yëmajën, Riusubi re'huaguëna,
ëo caiñe huanoñe ba'icuabi saë'ë. Ja'nca saijën, bacua ñaco
bacuata'an, te'e ruiñe ëñañe yëma'icua baë'ë. Bacua ganjo
bacuata'an, te'e ruiñe achaye yëma'icua baë'ë. Yure tëca ja'nca
ba'iyë bacua" caji Riusu coca.
9 Ira taita ba'isi'quë David hue'eguë'ga ñaca cani jo'caguëña:
Bacuabi re'o aon re'huani Riusuni cuencuejën, Riusubi ëñani
bojoja'guë cajën, ro yo'oyë bacua.

Riusu bënni senjoñe se'gabi bacuana te'e jëana tonguëna, gare
jëaye beoye ba'iji bacuare.
Airu hua'i hua'nabi yija gojena tonni zemo güeseye'ru, Riusubi
ba bainni güina'ru te'e jëana zeanni bënni senjoja'guëbi.
10 Bacua ñaco ëñamajën, zijei re'oto ba'icua ruinja'bë, te'e ruiñe
ëñani masiye yëma'icua sëani.
Bacua gu'a juchare jo'cani senjoñe yëma'icua sëani, bacua
guërëbë gan gu'rurë ba'icua ruinjën, te'e ruiñe nëcani
ganiñe beoye ba'ija'bë.
Riusubi bacua gu'a juchare gare huanë yema'ija'guë cayë yë'ë,
cani jo'caguëña David.

La salvación de los no judíos

11 Yureca, se'e yequë cocare quëaye bayë yë'ë. Israel
bainbi ba Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuareta'an, Riusubi
gare jo'cani senjoñe beoji. Ja'nca ro'taye yëmajënna, Riusubi
tin bainre cu'eni, baguë bainre re'huani baguëna, yequërë
Israel bainbi bacua bojoyete ëñani, Riusuni se'e ro'tama'iñe.
12 Yureca, Israel bainbi Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna,
tin bainbi Cristo ba'iyete ye'yeni, Riusu bainrebare
re'huasi'cua baë'ë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, judío bainbi
Riusuni se'e ro'tani, se'e baguë bainre re'huasi'cua banica,
si'a re'oto bainbi bacuare aireba bojojën ba'ija'cua'ë.
13 Yureca, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, mësacuani
coca yihuoguë quëayë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni, judío
bain jubë ba'ima'icuana raosi'quë sëani, mësacuana ti'anni,
Riusu cocarebare mësacuana quëani achoguë ai ta'yejeiye ba'i
yo'ore yo'oguë, Riusuni conguë ba'iyë yë'ë.
14 Ja'nca yo'oguë, yë'ë bain judío jubë ba'icua yua Riusuni
se'e recoyo ro'taja'bë cayë. Tin bainbi Riusu naconi te'e bo-
jojën ba'ijënna, Israel bainbi Riusuni se'e ro'tani baguë bainre
re'huasi'cua ba'ija'bë, cayë yë'ë.
15 Yureca, Israel bain jo'cani senjosi'cua ba'ijënna, yequë
bainbi Riusu yësi'cuare re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'iyeta'an,
Riusubi se'e Israel bainre baguë bainre re'huaguë, ja'anrën
ti'anguëna, ju'insi'cua go'ya rani huajë hua'nare bacuare
mame recoyo bacuare re'huani baja'guë'bi Riusu.
16 Israel bain ira taita hua'na ba'isi'cua yua Riusu bainreba
re'huasi'cua sëani, Israel bain yo'je raicuabi Riusu bainreba
ba'i jubë ba'iyë. Harinabë ba'iyete Riusuna insija'yete ro'tani,
ye'yeye poreyë mai. Ru'ru tëyoni insisi macabi re'o maca
ba'itoca, si'abëbi re'oye ba'iji, caji Riusu. Olivo sunquiñë
ba'iyere'ga ro'tani Israel bain jubë ba'iyete ye'yeye poreyë
mai. Sunquiñë sitabi re'oye ba'itoca, si'a sunquiñë'ga re'oye
ba'iji, caji Riusu.

17 Ja'nca ba'iyë Israel bain jubë. Bacua jubë ba'icua
yequëcuabi gu'ajeijënna, Riusubi quëñoni senjobi. Gu'a sun-
qui cabëan tëyoni senjosi'cua'ru baë'ë. Ba'ijënna, mësacua
tin bain ba'icua yua ro airu sunqui cabëan ba'iye'ru ba'ijën,
Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ba tëyosi parobëanna sëoni
mame sacasi'cua ruën'ë mësacua. Re'o sunqui cabëan mame
re'huase'e ba'iye'ru Riusubi mësacuare baguë bainre mame
re'huani, baguë ba'i jobo ba'iyete mësacuana insiguë baji'i.

18 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ëñare bajën, Israel bain
quëñoni senjosi'cua'ru quë'rë re'o bain'ë mai, caye beoye
ba'ijë'ën. Yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë ca ëaye ba'itoca,
ñaca ro'tani ye'yejë'ën: Sunqui cabëan se'gabi huajë cabëan
ba'iye porema'iñë. Sunqui sitabi huajë sita ba'iguëna, sunqui
cabëan'ga huajëji.

19 Ja'anre ro'tajën, mësacuabi yequërë ñaca yë'ëni
sehuoma'iñe: "Më'ëbi te'e ruiñe caguëta'an, Riusubi tin bainre
baza caguë, Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuare quë'ñeni
senjobi. Tin cabëanre mame sëoye ro'taguë, gu'a cabëanre
tëyoni senjoñe'ru yo'obi Riusu. Ja'nca yo'oguëna yëquëna
se'gabi re'o bain ba'iyë."

20 Ja'anre catoca, mësacuabi te'e ruiñe quëahuë. Israel bainbi
Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuare sëani, Riusubi bacuare
quë'ñeni, gu'a cabëan tëyoni senjose'e'ru bacuare senjobi.
Quë'ñeni senjosi'cua ba'iyeta'an, mësacua yua Cristoni jo'caye
beoye si'a recoyo ro'tajën, ja'an se'ga'ru ba'ijë'ën. Riusu
yo'ose'ere ro'tani, Yëquëna se'gabi re'o bain ba'iyë caye beoye
ba'ijën, ëñare bajë'ën.

21 Riusu bain ru'ru ba'isi'cuare quë'ñeni senjose'e sëani,
mësacuabi Cristoni recoyo ro'tama'itoca, mësacuare'ga quë'ñeni
senjoji Riusu.

22 Yureca, Riusu ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. Yequëcuare
ëñaguë, ai bojoguë coñe poreji. Yequëcua Cristoni recoyo
ro'taye yëma'icuare ai jëja bënni senjoñe poreji Riusu. Israel
bainbi Cristoni recoyo ro'taye yëmajënna, bacuare ai jëja bënni
senjoji. Bënni senjoni, mësacuare ëñaguë, mësacuare cuen-
cueni consi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga Cristoni
recoyo ro'taye gare jo'cama'ijë'ën. Ja'nca jo'catoca, Riusubi
mësacuare'ga quë'ñeni senjoji. Gu'a cabëan tëyoni senjose'e'ru,
mësacuare'ga quë'ñeni senjoji.

23 Ja'nrëbi, Israel bain Cristoni recoyo ro'taye yëma'icuabi
yequërë se'e bonëni, Cristoni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi se'e
baguë bainre bacuare mame re'huani baji. Gu'a cabëan tëyoni
senjose'ere inni, mame sëoni, mame saca güeseye'ru güina'ru
baguë bain senjosi'cuare se'e mame re'huani baye poreji, ai
pore Ëjaguë sëani.

24 Ja'nca ba'iguëna, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua
ëñere ro'tani ye'yejë'ën. Mësacua yua tin jubë bain ba'ijënna,
Riusubi mësacuare baguë bainreba ba'icuare re'huani baji.
Ja'nca re'huani baye poreguëta'an, judío bain Riusu bain ru'ru
ba'isi'cua quë'ñeni senjosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi Cristoni si'a
recoyo ro'tatoca, bacuare'ga quë'rë ta'yejeiye'ru baguë bain-
rebare se'e mame re'huani baye poreji Riusu. Airu sunqui
cabëanre jo'ya sunquiñëna saca güesetoca, jo'ya sunqui cabëan
tëyose'ere quë'rë ta'yejeiye ja'ansi sunquiñëna saca güeseye
masiji Riusu.

La salvación final de los de Israel

25 Mësacua Ai ye'yesi'cua'ë yëquëna, ro'tamajën ba'ijë'ën
caguë, ëñere, bain ja'anrën huesëse'ere, mësacuani yihuoni
jo'cayë yë'ë. Israel bain jubë jobo ba'icuabi Cristoni recoyo
ro'taye yëmajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi judío bain
jubë ba'ima'icuani choini, baguë jai jubë bainrebare bacuare
re'huani baye ro'taji.

26 Ja'ancuare re'huani tëjiguëna, ja'nrëbi Israel bainbi
Cristoni si'a recoyo ro'taja'cua'ë. Ja'nca ro'tajënna, Riusubi
baguë bainrebare bacuare tëani, mame re'huani baja'guë'bi.
Ira coca toyani jo'case'ere ëñani, ja'an ba'ija'yete masiye
poreyë mai:

Judío bain jubë Israel hue'ejën ba'icuare ba'iguë, te'eguë,
Riusu cuencueni raoja'guë, ja'anguëbi ti'anni, bacuare
tëani baja'guë'bi.

27 Riusu ru'ru ba'isirën cani jo'case'e'ru yo'oguë, bacua gu'a
juchare gare senjoni, bacuare tëani baja'guë'bi.

Ja'an cocare cani jo'cabi Riusu.

28 Ja'nca cani jo'caguëna, yureta'an, Israel bainbi Riusu
cocarebare achaye yëmajën, Cristoni je'o bajën ba'iyë. Ja'nca
ba'icuare sëani, Riusubi bacuani ëñaguë, baguë bain ba'iye
ënseji. Ënseguëna, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua
Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu bain ba'iye poreyë. Is-
rael bain yua Riusu bain ba'iye ënsesi'cuareta'an, Riusubi
bacuare ai yëji. Bacua ira bain ba'isi'cuani: Mësacua yua
yë'ë bainreba ba'i jubë'ë cani jo'casi'quë sëani, Riusubi baguë
cuencuesi'cuare ai yëguë, bacuani tëani baja'ye gare huanë
yema'iji.

29 Riusubi baguë bainre cuencueni choini, baguë naconi
si'arën baye cani jo'casi'quëbi gare tin yo'oye beoye ba'iji.

30 Quë'rë ru'ru ba'isirën ba'iguëna, Riusubi judío bainre
cuencueni, baguë bainre bacuare re'huani baguëna, mësacua
tin bainbi Riusu coca quëani achose'ere ro huesëjën, baguëni
recoyo ro'tamaë'ë. Yureta'an, judío bainbi Riusu cocare

ro'taye gu'a güecua sëani, Riusubi mësacuani oiguë ëñani, baguë
bainre mësacuare re'huabi.
31 Ja'nca re'huaguëna, judío bainbi ëñani, mësacuani oiguë
coñete ëñani, bacuabi se'e ro'tani, Riusu cocare si'a recoyo
ro'taja'cua'ë. Ja'nca ro'tajënna, Riusubi baguë bainre bacuare
re'huani baja'guë'bi.
32 Yureca, Riusubi si'a bainni bacua ro achajën ba'iyete
masi güeseji. Ja'nca masi güeseguëna, bacuabi, "Ai gu'aye
yo'ohuë yë'ë. Riusu coca guanseni jo'case'ere achani yo'oye
yëma'isi'quëbi yure yo'oza" catoca, Riusubi bacuani oiguë
ëñani, baguë naconi te'e zi'inni bacuare baji.
33 Yureca, mai Taita Riusu yua maire ai ro'taguë, baguë
bayete maina ai ba'iye ai insireba insiji. Ai ba'iye ai masireba
masiguë'bi ba'iji baguë. Baguë ñacobi ëñani, si'aye beoru
masiji. Yureca maibi baguë ro'tani cuencuese'ere, baguë yo'o
yo'ose'ere, ja'anre ëñani, mai gare ro'taye porema'icuata'an,
baguë se'gabi ta'yejeiye re'huani, re'oye ro'tani yo'obi cayë
mai.
34 Baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iye güina'ru ba'iji baguëre.
Baguë recoyo ro'tayete masiye yëtoca, ro mai ñacobi ëñani
masiye ai caraji maire. Baguëni yihuocuare cu'etoca, gare
tinjama'iñë.
35 Bainbi bacua bayete Riusuna ro insini, ja'nrëbi coca
cajën, "Riusuna ro insiguëna, baguë yua yë'ëna go'iye ro'iye
baji" ja'anre catoca, ai huacha cajën ba'icua'ë bacua.
36 Yureca, ën re'oto si'a re'otore ëñato, Riusubi si'aye
re'huani jo'cabi. Baguë se'gabi coca guanseguëna, si'a ën
re'oto re'huani jo'case'e ba'iji. Baguë se'gabi si'ayete caraye
beoye baji. Baguë yërën ti'anguëna, baguë se'gabi si'aye
ñu'ñujei güeseye masiji. Ja'nca sëani, baguëni re'o coca cajën,
"Riusu yua ai ta'yejeiyereba ba'iguë'bi ba'iji, maire" ja'anre
jo'caye beoye cajën bañuni. Ja'nca raë'ë.

12

La vida consagrada a Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yi-
huoyë yë'ë. Riusubi mësacuani ai oiguë conni, baguë re'o
bainre mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna, mësacua'ga
mësacua ba'iye si'ayete Riusuna insini jo'cajë'ën. Ja'nca insini
jo'cajën, Riusu yëye'ru baguëni jo'caye beoye ai yëjën, baguëre
yo'o concua gare ba'ijë'ën.
2 Ja'nca ba'ijën, ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye
beoye ba'ijë'ën. Riusu bainre mame re'huasi'cua sëani, Riusu
yëye se'gare ro'tani, ja'an se'gare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijën, Riusu yëye yua re'oye se'ga ba'iguëna, Riusubi
mësacua yo'o coñete re'oye ëñaguë, mësacuani bojoji.

3 Ja'nrëbi, Riusubi baguë yo'ore yë'ëna oiguë ëñoguëna,
mësacuare yihuo cocare quëani achoyë yë'ë. Si'acuabi ro
mësacua ba'iyete ro'tajën, Yë'ë se'gabi ai re'oye yo'ohuë yë'ë,
ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yo'o case'ere te'e ruiñe masini
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi mësacua recoyo ro'tayete
masini, baguë yo'o yo'oyete ëñotoca, ja'anre te'e ruiñe ro'tani,
Riusubi yë'ëni, re'oye guanseguë ba'iji cajën, Riusuni conjën
ba'ijë'ën.
4 Yureca, mai ga'nihuëbi, mai ëntë sara, guëon, ñaco, ganjo,
ja'anre bajën, ga bayebi tin yo'o yo'ojën ba'iyë.
5 Mai hua'na'ga ai jai jubë bain ba'ijën, Cristo naconi te'e
ba'ijën, baguë yo'o yo'ojën, ga bainguëbi tin yo'o yo'ojën,
Cristona zi'injën, si'a jubëbi sa'ñeña conjën, te'e yo'o yo'ojën
ba'iyë mai.
6 Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bayete maina ro insiguë,
ga bainguëte tin yo'o yo'oye porecuare re'huaguëna, baguë
re'huase'e'ru ba'iye baguë yo'ore conjën bañuni. Baguë
coca masi güesese'e quëacua'ru re'huasi'cua banica, mësacua
Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'iye'ru baguë coca quëani
achose'ere masini quëajën ba'ijë'ën.
7 Yequëcuani yo'o concua re'huasi'cua banica, bainre yo'o
conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Bainre ye'yocua re'huasi'cua
banica, te'e ruiñe yo'o yo'ojën, bainre ye'yojën ba'ijë'ën.
8 Bainre bojoye yihuocua re'huasi'cua banica, re'oye yi-
huojën, Cristoni quë'rë re'oye masijë'ën cajën, bacuani bojo
güesejën ba'ijë'ën. Yequëcuani bonsere ro insicua re'huasi'cua
banica, bonsere ëa ëñañe beoye ba'ijën, bainna ro insijën
ba'ijë'ën. Bain ëjacua re'huasi'cua banica, te'e ruiñe ëñajën
re'oye guansejën ba'ijë'ën. Bain ai yo'ojën ba'icuare concua
re'huasi'cua banica, güeye beoye bojojën, bacuare conjën
ba'ijë'ën.

Deberes de la vida cristiana

9 Si'a jubëbi te'e ruiñe ba'i recoyobi sa'ñeña ai yëreba yëjën
ba'ijë'ën. Si'a gu'ayete güereba güejën ba'ijë'ën. Re'oye ba'iyete
ro'tani, ja'anre jo'caye beoye bojojën ba'ijë'ën.
10 Mësacua te'e bainre yëreba yëye'ru sa'ñeña ai yëreba yëjën
ba'ijë'ën. Ja'ansi'cua ba'iyete ro'tamajën, yequëcuani quë'rë
ta'yejeiye te'e ruiñe ëñajën, re'oye cajën ba'ijë'ën.
11 Riusubi yo'o caguëna, si'a jëja yo'o yo'ojën, ñame
ro'tamajën, mësacua yo'o conjën ba'ijë'ën. Riusu Espíritu
bacua sëani, si'a recoyobi yo'o yo'ojën, Riusure conreba
conjën ba'ijë'ën.
12 Cristo in rai umuguse ti'anja'ñete ro'tajën ëjojën, bojojën
ba'ijë'ën. Ai yo'ojën ba'icuata'an, jo'caye beoye Cristoni si'a

recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu naconi coca cajën, caraye beoye baguëni ujajën ba'ijë'ën.

13 Cristo bain bonse carajën ba'itoca, bacuare conjën, mësacua bonsere ro insijën ba'ijë'ën. Mësacua huë'ena ti'ancuare bojojën, re'oye saludajën, bacuare re'oye cuirareba cuirajën ba'ijë'ën.

14 Yequëcuabi mësacuare gu'aye yo'otoca, bacuare re'oye cajën ba'ijë'ën. Bacuani gu'aye caye beoye ba'ijën, bacuare re'oye coñe Riusuni ujajën ba'ijë'ën.

15 Bojojën ba'icua ba'itoca, bacua naconi te'e bojojën ba'ijë'ën. Ai yo'ojën oicua ba'itoca, bacua naconi te'e oijën ba'ijë'ën.

16 Mësacua sa'ñeña bojojën, sa'ñeña coca cajën, te'e recoyo ro'tajën bojojën ba'ijë'ën. Yë'ë se'gabi më'ë masiye'ru quë'rë masiyë, ja'anre caye beoye ba'ijë'ën. Ro yo'o con hua'na naconi ba'ijën, bacuani bojojën, bacuani coñe gare güeye beoye ba'ijë'ën.

17 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacua gu'aye yo'ose'ere'ru bacuana se'e gu'aye yo'oma'ijë'ën. Si'a bainre te'e ruiñe conjën, sa'ñeña re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

18 Si'a bain naconi te'e bojojën bañuni cajën, mësacua porese'e'ru bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

19 Yë'ë bain ai yësi'cua, yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ojënna, bacuare'ga güina'ru gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu bënni senjoja'ñete ro'tajën bacuani gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Yë'ë se'gabi bain gu'aye yo'ocuani bënni senjoñë" caguë yihuobi Riusu.

20 Yequë quë'rore ëñato, ñaca caji: "Më'ë je'oguëte aon gu'ana ju'intoca, baguëni aon cuiraguë ba'ijë'ën. Oco ëatoca baguëni ocore uncuajë'ën. Ja'nca re'oye yo'otoca, baguëbi ai huaji yëguë, baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, gati ëaye ro'taguë ba'iji" caguë yihuobi Riusu.

21 Ja'nca sëani, mësacuabi gu'aye yo'o ëaye ro'tatoca, gu'aye yo'oma'ijë'ën. Re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ta'yejeiye ba'ijënna, mësacua je'ocuabi ro jëja beojën quëñëni saiyë.

13

1 Bain ëjacuabi guansejënna, si'acuabi achani, Jaë'ë cajën, bacua case'e'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Riusu cuencueni re'huasi'cuare sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën. Ëja bain si'acuare cato, Riusu se'gabi bacuare cuencueni re'huani jo'cabi.

2 Ja'nca jo'caguëna, mësacuabi ëja bain guansese'ere yo'oye yëma'itoca, Riusu cuencueni jo'case'ere gu'aye sehuoyë. Ja'nca yo'otoca, mësacuare bëiñe se'ga ba'iji.

3 Re'oye yo'ocuare si'nseyete ëja bainre re'huamaji'i Riusu.
Gu'aye yo'ocuare si'nseyete bacuare re'huani jo'cabi. Ja'nca
sëani, mësacuabi re'oye yo'otoca, ëja bainbi mësacuare te'e ruiñe
ëñajën, mësacuare si'nsemajën ba'iyë.
4 Riusure concua sëani, mësacuare'ga coñe poreyë. Ja'nca
ba'ijënna, mësacuabi gu'aye yo'otoca, bacuare huaji yëjën
ba'ijë'ën. Mësacuani si'nseye poreyë. Riusu cuencueni
re'huasi'cua sëani, gu'aye yo'ocua si'acuare si'nseye bayë.
5 Ja'nca re'huani jo'case'e sëani, ëja bain guansese'ere achani
yo'ojën ba'ijë'ën. Riusubi yë'ëre bënni senjoja'ñe ja'an se'gare
ro'tama'ijë'ën. Mësacua quë'rë se'e recoyo te'e ruiñe ro'tajën,
re'oye yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën
6 Güina'ru, ëja bainbi impuesto curire senni achajënna,
mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Impuesto ëjacuabi yua Riusuni
conjën, impuesto curi ro'iyete guanseye bayë.
7 Ëja bain impuesto curire ro'iye guansejënna, mësacua
ro'ijën ba'ijë'ën. Yequë ëjacuabi yequë curire ro'iye
guansejënna, mësacua ro'ijën ba'ijë'ën. Bacua guansese'e
si'aye achani, re'oye sehuojën ba'ijë'ën. Bacuani te'e ruiñe
ëñajën, bacuani re'oye coca cajën ba'ijë'ën.
8 Yequëcuani gare debeye beoye ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai yëjën,
sa'ñeña ai conreba conjën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani ai
yëreba yëjën ba'itoca, Riusu guanseni jo'case'e si'aye yo'osi'cua
ba'iyë mësacua.
9 Riusu guanseni jo'ca cocare ro'tato, ñaca ba'iji: "Yequëre,
yecore yahue yëye beoye ba'ijë'ën. Bainre huani senjoñe
beoye ba'ijë'ën. Gue jiañe beoye ba'ijë'ën. Yequë bainguë
yo'ose'ere ro coqueguë camaquë ba'ijë'ën. Yequë bainguë
bayete ro ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën." Ja'an coca guanseni
jo'case'ere ro'tato, se'e yequë coca guanseni jo'case'e
"Ja'ansi'quë yëguë ba'iye'ru, yequë bainre güina'ru ai yëguë ai
oire bajë'ën" ja'an cocare achani yo'otoca, si'a guansesi coca
yo'oye'ru quë'rë te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë mësacua.
10 Mësacuabi yequë bainni ai yëjën, ai oijën ba'itoca, bacuani
gu'aye yo'oye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua bainni te'e
ruiñe yëjën ba'icuabi Riusu coca guanseni jo'case'ere te'e
ruiñe achani yo'ojën ba'iyë.
11 Yureca, canni sëtaye'ru ëñani ro'tajën ba'ijë'ën. Ñame
ëama'iñe bañuni. Riusu yo'o guansese'ere quë'rë ta'yejeiye
yo'ojën bañuni. Maire in rai umugusebi ai besa ti'anja'ñeta'an
ba'iji. Cristoni si'a recoyo ro'tasi umugusere ro'tato, baguë
in raiyete ta'yejeiye ro'tamatena, yureta'an zoe ëjoye beoye
ba'iyë mai.
12 Baguë bain ëjojën ba'icuare yuara in raiji. Ja'nca sëani,
mai ja'anrë ba'isi yo'o, gu'aye yo'ose'e cato, ja'anre gare

jo'cani senjojën bañuni. Baguë bainreba yo'ojën ba'iye'ru
ba'ijën, Cristo ba'iyete si'a bainni masi güesejën, re'oye yo'ojën
bañuni.
13 Ja'nca ba'ijën, baguë ta'yejeiye ba'iye'ru ba'ijën, re'oye
yo'ojën, gu'a juchare gare yo'oye beoye bañuni. Ro a'ta
fiesta yo'oni jo'chana güebeye, yequëni yeconi yahue yëni
a'ta yo'oye, sa'ñeña gu'aye yo'oye, sa'ñeña bëinjën huaiye,
yequëcua ba'iyete ëa ëñani bacua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iye
yëye, ja'anre gare yo'oye beoye bañuni.
14 Mai Ëjaguë Jesucristo naconi te'e zi'inni, baguë ta'yejeiye
ba'iyebi jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Maibi Riusu bainreba
sëani, gu'a ëaye yo'oye'ru ro'taye beoye ba'ijën, ja'anna bojo
ëaye beoye bañuni, cayë yë'ë.

14

No critiques a tu hermano

1 Ja'nrëbi, yequëcua, Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi
yua Cristo bainreba mame re'huasi'cua ba'ijën, Cristo
ye'yose'e'ru te'e ruiñe ye'yeye carajën banica, mësacuabi
bacuare bojojën, mësacua jubëna choijën ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'ojën, bacua yo'ojën ba'iye, bacua ro'tajën ba'iye, yua tin
ba'itoca, mësacua yua bacuare hui'ya senni achaye beoye
ba'ijë'ën.
2 Yequëcuabi ro'tajën, si'a aon, si'a hua'i, ja'anre aiñe poreyë
cajënna, yequëcuabi, Ja'an hua'ire gare ainma'iguë'ë yë'ë cayë.
Yequëcua'ne huacha riusu hua'ina insini jo'casi'cua sëani, yur-
era hua'ire güejën, hua'ire ainma'icua ba'iyë.
3 Ja'nca cajënna, si'a aon aincuabi yua ja'an ro'tacuare
"Riusu bain ro'taye'ru tin ro'tayë mësacua" catoca, ai huacha
cayë mësacua. Hua'ire ainma'icua'ga yua si'a aon ain-
cuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Riusu mame re'huase'ere
ro'tajë'ën. Si'acua Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare
baguë bainrebare re'huani baji Riusu.
4 Ja'nca sëani, Cristo bainbi mësacua ro'tajën yo'oye'ru
tin yo'ojënna, bacuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Riusu
se'gabi baguë bain bëiñete caye poreji. Baguëbi ga bainguëni
ëñani, Re'o bainguë ba'iji canica, ¿mësacua queaca tin caye
masiye'ne? Mai Ëjaguëbi baguëte re'o bainguëte re'huani
baguë, baguëte gare senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
5 Ja'nrëbi, yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi "Yequë
umuguseña Riusu quë'rë jëja umuguseña'ë" cayë. Yequëcua
tin ro'tacuabi "Si'a umuguseña te'e ba'iji" cayë. Cristo bain
jubë ba'icuabi tin ro'tajën, jëja umuguseña ba'iyete tin catoca,
sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Ga bainguë se'gabi Riusu
yëyete ro'tani, masini yo'ojën ba'ijë'ën.

6 Yequëcuabi, Te'e umuguseña Riusu jëja umuguseña'ë cajën,
ja'an umuguseña ba'iyete bojojën ro'tayë, Riusuni ai yëreba
yëcua sëani. Yequëcuabi ja'nca ro'tamajën, Si'a umuguseña
yua te'e re'oye ba'iji ro'tayë. Bacua'ga Riusuni ai yëreba yëcua
ba'iyë. Yequëcua si'a aon aincuabi Riusuni te'e ruiñe ro'tajën,
bacua hua'ire ainjën bojoyë, Riusuni Surupa cacua sëani.
Yequëcua hua'ire ainma'icuabi Riusuni ai yëreba yëjën, bacua
aonre bojoyë, Riusuni Surupa cacua sëani.

7 Yureca, si'a bain Cristoni si'a recoyo ro'tacua yua Riusu
bain re'huasi'cuare sëani, yë'ë yua mësacuani ja'nca yihuoguë
cayë yë'ë. Mai ba'iyete ro'tato, Ro mai yëse'e se'gare yo'ojën
bañuni caye beoye ba'iyë. Mai junni huesëyete ro'tato, Ro mai
yëse'e se'ga'ru junni huesëye poreyë mai caye beoye ba'iyë.

8 Mai Ëjaguë cuencueni re'huase'e sëani, baguë se'gabi mai
ba'iyete baji. Maibi huajëjën ba'ijënna, mai Ëjaguë yëye
yo'oyete maini baji. Mai junni tonrën ti'anguëna, mai Ëjaguë
cuencueni re'huase'e ba'iji. Ja'nca sëani, huajëjën ba'itoca,
mai Ëjaguëbi maini baji. Junni tontoca, mai Ëjaguëbi maini
baji. Ja'nca sëani, ro mai yëse'ere gare yo'oye beoye bañuni.

9 Cristobi ja'an ro'ire junni tonni, ja'nrëbi go'ya raji'i.
Huajëjën ba'icua, junni tonsi'cua, si'acua Cristoni si'a recoyo
ro'tacua, ja'ancuani baguë bainre re'huani baye ro'taguë,
ja'nca yo'obi.

10 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi mësacua bain Cristoni
ro'tacuani gu'aye caye beoye ba'ijë'ën. Mësacuabi ën cocare
cajën, “Bacuabi tin yo'oye ro'tajën, re'oye yo'oye ti'anma'iñë.
Yë'ë se'gabi re'oye yo'oyë” ja'anre gare caye beoye ba'ijë'ën.
Ën yija carajeirën ti'anguëna, mai si'acuabi mai yo'ojën
ba'ise'e, gu'aye yo'ose'e, re'oye yo'ose'e, si'ayete ro'tani,
Riusuni sehuoye bayë.

11 Riusu coca toyani jo'case'e, ñaca ro'tajën ba'ijë'ën:

Mësacuani te'e ruiñereba caguë quëayë, caji Riusu.

Si'a bainbi yë'ëna rani, yë'ëna gugurini rëañe bayë.

Si'a bainbi yë'ëni cajën, “Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë më'ë”
yë'ëni te'e caja'cua'ë.

12 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mai si'acuabi te'ena, te'ena,
Riusuna ti'anni, mai ro'tajën ba'ise'e, mai yo'ojën ba'ise'e,
Riusubi ro'ta güeseguëna, si'ayete Riusuni sehuoye bayë.

No hagas tropezar a tu hermano

13 Ja'nca sëani, yureña, se'e sa'ñeña gu'aye caye beoye
bañuni. Riusu bainrebani Cristote jo'ca güesema'iñe cajën,
“Ja'ancuabi re'oye yo'oye ti'anma'iñë” caye beoye bañuni.

14 Mai Ëjaguë Jesús masi güesese'e sëani, si'a aon aiñe re'oye
ba'iji. Ja'nca masiguëta'an, yequëbi "Huacha riusuna insisi
hua'ire aiñe gu'aji" catoca, aiñe beoye ba'ija'guë.
15 Ja'nca caguëbi më'ë hua'i aiñete ëñani, recoyo gu'ajeitoca,
më'ëbi baguëni oiye beoye ba'iyë. Më'ë ai yëguë ba'iyete
baguëni ëñoma'iñë më'ë. Cristobi baguë gu'a jucha ro'ire
junni tonsi'quë sëani, më'ë hua'i aiñete ro'tani, baguëbi ëñani
gu'aye ro'tatoca, aiñe beoye ba'ijë'ën.
16 Yë'ë ta'yejeiye ba'iyete gu'aye cama'ija'guë cajën, mësacua
ëñajën ba'ijën, re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën.
17 Riusubi baguë bain cuencuesi'cua naconi te'e ba'iguëna,
maibi aon aiñe, gono uncuye, ja'anre ta'yejeiye ro'tama'iñë.
Te'e ruiñe ba'i recoyo ro'taye, sa'ñeña bojojën ba'iye, Riusu
Espíritu naconi te'e ba'iye, ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajën ba'iyë
mai.
18 Cristo yo'o guansese'ere ja'nca yo'ojën, Cristo bain mai
naconi te'e ba'icuare ro'tajën bañuni. Bacuabi mai ba'iyete
ëñani, Cristoni quë'rë re'oye ye'yeja'bë cajën, ëñajën ba'ijën,
re'oye yo'ojën bañuni. Ja'nca ba'itoca, Riusubi maire bojoji.
Bain'ga maire te'e ruiñe ëñajën ba'iyë.
19 Sa'ñeña te'e bojojën bañuni cajën, Cristo ba'iyete quë'rë
ye'yeni quë'rë jëja recoyo re'huaye, ja'anre sa'ñeña conjën
bañuni cayë.
20 Ja'nca sëani, mësacua yëse'ere yo'ojën, yequëcua mësacuare
ëñacuani huacha yo'o güesetoca, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Si'a
hua'i yua aiñe re'oye ba'iyeta'an, yequëcuabi mësacua hua'i
aiñete ëñani, Huacha riusu hua'ini insisi hua'ire aiñe re'oji
ro'tatoca, mësacuabi ro gu'aye yo'oyë.
21 Mësacua hua'i aiñe, jo'cha uncuye, ja'ncara'ru yo'oni,
mësacua bainni Cristote recoyo ro'taye jo'ca güesetoca, ja'anre
ainmajën uncumajën ba'ijë'ën.
22 Mësacua Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yequëcua Cristo
bainni cajën, "Si'a hua'ire ainjë'ën" hui'ya caye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua hua'ire aiñe re'oji masijën ba'icuata'an,
mësacua ëñajën ba'ijën, Riusuni yo'o conjën, baguë naconi te'e
bojojën ba'ijë'ën.
23 Yequëcuabi cajën, "Huacha riusuna insisi hua'ire aintoca
gu'aji" cani, ja'nrëbi ja'an hua'ire aintoca, gu'aye yo'ohuë
bacua, caji Riusu. Mai hua'na, Cristo bainbi ja'ansi'cuabi
ro'tajën, "Ën hua'ire aintoca, gu'aye yo'oyë yë'ë" ro'tani,
ja'anrëbi ja'an hua'ire aintoca, Riusubi mai ba'iyete ëñani,
Gu'aye yo'ohuë më'ë caji.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Yureca, maibi Cristo naconi ta'yejeiye ye'yesi'cuabi
yua yequëcua Cristo naconi ta'yejeiye ye'yema'icuani oijën,
Cristoni quë'rë jëja recoyo ro'tayete bacuare conjën bañuni,
cayë. Ro mai yëse'e se'gare yo'oye beoye bañuni, cayë.
2 Ja'an ye'yema'icuare ro'tani, Cristoni quë'rë re'oye conjën
ba'ija'bë cajën, Cristo naconi ta'yejeiye yo'oye bacuani
ye'yojën bañuni.
3 Cristote ro'tato, ro baguë yëse'e se'gare yo'oye beoye baji'i.
Riusu yëse'e se'gare yo'oguë, ai ja'siye ai yo'oye babi. Riusu
coca toyani jo'case'e'ru ñaca baji'i: "Bainbi më'ëni je'o coca
cani jëhuajën, güina'ru yë'ëre'ga je'o cani jëhuahuë" toyani
jo'case'e sëani, ja'nca baji'i.
4 Riusu ira coca toyani jo'case'ere masiye poreyë mai. Riusu
bain ja'anrë ba'isi'cuabi ai yo'ojënna, Riusubi bacuani ai
conguë baji'i. Ja'nca conguë ba'iguëna, mai'ga ai yo'ocuata'an,
quë'rë jëja recoñoa re'huayë. Riusu conja'ñete jo'caye beoye
ëjojën, baguë naconi si'arën ba'ija'ye bojojën ro'tayë mai.
5 Aito. Mai Ëjaguë Riusubi maini ai ta'yejeiye coñe masiji.
Ai jëja recoñoa bacuare maire re'huaji. Ja'nca re'huaguëbi
mësacuare'ga conguë, quë'rë jëja recoñoa bacuare mësacuare
re'huaja'guë. Sa'ñeña te'e recoyo ai bojo huanoñe ba'icuare
mësacuare re'huaja'guë. Mai Ëjaguë Cristo Jesús masi güeseguë
ba'ise'e'ru güina'ru sa'ñeña recoyo te'e bojojën ba'ijë'ën.
6 Ja'nca ba'ijën, mai Taita Riusuni cajën, "Ai ta'yejeiguë'bi
ba'iyë më'ë" jo'caye beoye jëja cani achojën ba'ijë'ën. Mai
ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo, baguë Taitare sëani, ja'nca cani
achojën ba'ijë'ën.

El evangelio es anunciado a los no judíos

7 Ja'nca ba'ijën, sa'ñeña te'e recoyo bojojën, mësacua si'a
Cristo bain ba'i jubëna ñë'cani ba'ijë'ën. Cristobi mësacuare
ñë'coni baye'ru, mësacua güina'ru sa'ñeña ñë'cani ba'ijë'ën.
Ja'nca ñë'cani ba'ijën, Riusu ta'yejeiyete aireba masi güeseyë
mësacua.
8 Cristo ba'iyete cato, ëñere mësacuani quëayë yë'ë. Judío
bainna ti'anni, Riusu jia'noni case'e bacua ira ëja taita san-
huë ba'isi'cuani cani jo'case'e, ja'an cani jo'case'e'ru güina'ru
ba'ija'guë caguë baji'i. Riusubi guanseguëna, Cristobi achani,
judío bainni ai re'oye yo'obi.
9 Ja'nca yo'oguë, judío bain jubë ba'ima'icua'ga Riusu
oiguë coñete ye'yeni Riusuni bojojën, Riusu ta'yejeiyete masi
güesejën ba'ija'bë caguë, judío bainna ti'anbi Jesucristo. Riusu
coca toyani jo'case'e'ru güina'ru baji'i Jesusre. Ëñere ëñani
masijë'ën:

Yureca, më'ë ba'iyete judío bain jubë ba'ima'icuani masi güeseni, më'ë ta'yejeiyete bojoguë, bacuani quëani achoguë gantayë yë'ë.

10 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, yequë quë'rona ëñato,
Riusubi ñaca cani jo'caguëña:
Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua Riusu bainreba naconi ñë'cani, baguë ba'iyete te'e bojojën ba'ijë'ën.
11 Ja'nca cani jo'caguë, se'e ñaca cani jo'case'e ba'iji:
Mësacua judío bain jubë ba'ima'icua yua mësacua Ëjaguërebare bojojën, baguë ta'yejeiyete quëani achojën ba'ijë'ën.
Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojën ba'ija'bë, cani jo'case'e ba'iji.
12 Ja'nrëbi, se'e Isaías toyasi pëbëna ëñato, ñaca caji:
Mai ta'yejeiye Ëjaguë ira taita ba'isi'quë Isaí hue'eguë baguë mamaquë yo'je raija'guëbi maina ti'anja'guë'bi.
Ti'anni si'a re'otoña bain Ëjaguë ruinguëna, judío bain jubë ba'ima'icuabi baguëni si'a recoyo ro'tani, baguë tëani bayete ëjojën ba'ija'cua'ë, caji Riusu coca.
13 Yureca mai Taita Riusuën.
Si'a bainbi baguëte güina'ru quëani achojën bojojëbi maire, se'e ju'iñe beoye ba'icuare, baguë naconi te'e ba'icuare maire re'huaja'guëre sëani, jo'caye beoye ëjoye poreyë mai. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacuare güina'ru re'huaja'ye caguë, caraye beoye recoyo bojojën ba'icuare mësacuare re'huani baja'guë. Ja'nca re'huani baguëna, baguë Espíritu ta'yejeiye ba'iyete bajën, baguë re'oye yo'oja'ye cani jo'case'ere bojojën ëjoye poreyë mësacua.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua jëja recoyo bayete ro'taguë, mësacua te'e ruiñe ro'tajën ruinjaë'ë cayë. Ai masiye ye'yesi'cuabi yua sa'ñeña ye'yoni yihuoye poreyë.
15 Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yua Mësacua huanë yeye beoye ba'ijë'ën caguë, yë'ë yihuo coca ma'carëanre mësacuana te'e ruiñereba toyani saohuë. Riusubi yë'ëni ai ba'iye ai conguëna, ja'nca yo'ohuë yë'ë.
16 Judío bain jubë ba'ima'icuana saiguëna, Jesucristobi yo'o caguë, bacuare conguë ba'ijë'ën caguë, Yë'ë cocarebare bacuana quëani achoguë ba'ijë'ën caguë, yë'ëre cuencueni re'huabi. Re'huaguëna, Riusu tëani bayete judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Riusubi, Bacuani bani bojoza caguë, baguë Espíritute bacuana meni tonni, baguë bainrebare bacuare re'huaye ro'taji.
17 Riusubi yë'ëre cuencuesi'quë sëani, yë'ëbi Jesucristoni yo'ore conguë, Ai re'o yo'o ba'iji caguë, baguë yo'ore yo'oguë bojoyë yë'ë.

18 Cristo se'gabi ai ta'yejeiye yo'oguëna, baguë yo'ore yo'oye
porehuë yë'ë. Cristobi yo'o caguëna, ja'anre yo'oni, judío
bain jubë ba'ima'icuabi Riusuni achani, Cristoni si'a recoyo
ro'taja'bë caguë, baguë cocarebare quëani achoyë yë'ë. Ja'nca
quëani achoguë, Cristo yo'ore yo'oguë,
19 Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, Riusu ta'yejeiye
yo'ore si'a jëja yo'oni, bainni masi güesehuë yë'ë. Masi
güeseguë, Te'e ruiñe ba'i coca'ë caguë, Jerusalenbi sani, Ilírico
ba'i re'otona ti'añe tëca, Cristo mame re'huani baja'ye, ja'an
cocare quëani achoni tëjihuë yë'ë.
20 Ja'nca quëani achoguëna, Cristo ba'iyete achama'isi'cuabi
Cristo mame re'huani bayete achajën baë'ë. Yequëcua
yua Riusu cocarebare ru'ru quëani achojën ba'itoca, yë'ëbi
ja'anruanna güina'ru quëani achoma'iñe caguë baë'ë.
21 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'ye ba'iji. Tin
bainbi baguë cocarebare achani masija'cua'ë caji. Ja'nca
sëani, ën cocare achani ro'tajë'ën:
Baguë ba'iyete huesëcuabi yurera achani, baguëte ye'yeni,
baguëte te'e ruiñe masija'cua'ë, toyani jo'cabi Riusu.

Pablo piensa ir a Roma

22 Ja'nca quëani achoguë ganiguë, yua mësacuani ëñaguë saza
casi'quëta'an, porema'iguë baë'ë. Saiye yësi'quëta'an, yurera
tëca saiye poremaë'ë yë'ë.
23 Yureca, ënjo'on ba'i re'otona ganiguë, Riusu yo'ore yo'oni
tëjihuë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuare ëñajaza zoe tëcahuëan
ba'iye casi'quë mësacuana yureca saiye ro'tayë yë'ë.
24 España yijana saiguë, ja'an ma'abi ganiguë, mësacuana
yureca ti'anni ëñaguë bojoja'guë'ë. Ëñaguë bojoguëna,
yequërë mësacuabi yë'ëre, Españana saiguëte bojojën, baruna
conjën saoma'iñe.
25 Ru'ru, yë'ëbi Cristo bain jubë Jerusalén ba'icuana bonsere
sani insijaza caguë ba'iyë.
26 Macedonia, Acaya, ja'an Cristo bainbi judío bain jubë
ba'ima'icua, Cristo bain bonse beo hua'na Jerusalén ba'icuare
coñu cajën, bacua bain bonsere bëyoni, ja'anruna saoye
ro'tahuë. Ja'an bonsere sani insija'guë'ë yë'ë.
27 Judío jubë bain ba'ima'icuabi bacuare coñe yëtoca,
re'oye ba'iji ro'tahuë bacua. Judío bain Cristoni si'a recoyo
ro'tacuabi yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete bacuani bojojën masi
güesejënna, bacuabi bacua bonsere bëyoni, bacuana go'iye
insiye'ru ro insiye bayë.
28 Ja'an bonsere yuara inni, Jerusalenna sani, insicaiyë
yë'ë. Ja'nca yo'oni tëjini, ja'nrëbi Españana saiguëbi mësacua
naconi choa ma'carë bëani huajëni bojoguë, se'e España yijana
ganiguë saiyë.

29 Ja'nca ti'anni bëaguë, Cristo cocarebare mësacuani quëani
achoguëna, Cristobi ta'yejeiye conguëna, maibi sa'ñeña te'e
bojojën, sa'ñeña quë'rë jëja recoñoa re'huajën ba'ija'cua'ë.

30 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua yua mai Ëjaguë Jesu-
cristo bain re'huasi'cuabi sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'iyë. Riusu
Espíritute bacua sëani, sa'ñeña recoyo te'e bojojën, yë'ëre Riusu
cocarebare si'aruanna quëani achoguë ganiguëte ro'tajën,
mësacua si'a jëja Riusuni yë'ëre ujajën ba'ijë'ën.

31 Judea bain Cristoni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëre gu'aye
yo'oma'ija'bë cajën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën. Ja'nrëbi,
Jerusalén ba'icua Cristo bainreba, bacuare'ga ujajën ba'ijë'ën.
Yë'ë bonse sani insija'yete ai bojojën coja'bë cajën, Riusuni
ujajën ba'ijë'ën.

32 Riusubi ja'nca contoca, mësacuana re'oye ti'anni bojoye
poreyë yë'ë. Ja'nca ti'anni, mësacua jubë naconi te'e recoyo
ba'iguë, Huajë recoyo ba'iguë runza caguë ëjoyë yë'ë.

33 Yureca, mai Taita Riusubi mësacua naconi ba'iguë, yua
mësacua recoyo re'o huanoñe ba'icuare re'huani baja'guë,
caguë ujayë yë'ë. Ja'nca yo'oja'guë.

16

Saludos personales

1 Yureca yëquëna jubë baingo Febe hue'egote mësacuana
saoguëna, bagoni bojojën, bagote conjën ba'ijë'ën. Cristo bain
Cencrea huë'e jobo ba'icuare ai re'oye consi'core sëani,

2 bagoni bojojën, bagote re'oye cuirajën bajë'ën. Mësacua
yua Riusu bainreba ba'ijën, bagoni te'e bojojën te'e ruiñe
conjën ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainre congo, yë'ëre'ga congo
ba'isi'cobi yequërë bonse caratoca, bagore carayete bagona
ro insijën, bagoni bojojën ba'ijë'ën.

3 Prisca, Aquila, ja'an hua'nabi yë'ë naconi Cristo yo'o
conjënna, bacuare saludajë'ën.

4 Ba samucuabi yë'ëre oijën ba'ijën, yequëcuabi yë'ëre
huani senjoma'iñe cajën, yë'ë ro'ina huani senjosi'cua'ru
ba'ire'ahuë. Yë'ëbi bacuare ro'taguë, Riusuni Surupa
caguëna, judío jubë bain ba'ima'icua, si'a Cristo bain ba'i
jubë ba'icua'ga ba samucuare ro'tajën, ai bojojën, Riusuni
Surupa cajën ba'iyë.

5 Ba samucua ba'i huë'e ñë'cajën ba'icua, Cristoni ujajën
gantajën ñë'casi'cua, ja'ancuare'ga saludajë'ën. Yë'ë bainguë
ai yësi'quë Epeneto hue'eguëre'ga saludajë'ën. Asia yija bain-
guëbi Cristoni si'a recoyo ru'rureba ro'taguë ba'isi'quëbi ba'iji.

6 María hue'egore'ga saludajë'ën. Mësacua naconi ba'igobi ai
re'oye te'e yo'o consi'co ba'igo.

7 Andrónico, Junias, bacuare'ga saludajë'ën. Yë'ë te'e jubë bain ba'ijën, yë'ë naconi te'e ya'o huë'e ñu'isi'cua baë'ë. Cristo cuencueni raosi'cua ba'i jubëbi bacuare quëato, ai re'oye yo'o conjën ba'iyë, quëayë. Yë'ëbi Cristoni recoyo ro'taguë ba'isirënre ro'tato, bacuabi ru'ru Cristoni si'a recoyo ro'tahuë.

8 Ampliato hue'eguëre'ga saludajë'ën, yë'ë naconi mai Ëjaguëni te'e bojoguë ba'iguëre.

9 Urbano hue'eguëre'ga saludajë'ën. Mai naconi te'e jubë ba'iguë, Cristoni te'e conguë ba'iji. Mai bainguë ai yësi'quë Estaquis hue'eguëre'ga saludajë'ën.

10 Apelesre'ga saludajë'ën. Si'acuabi baguëni ëñajën, Cristo yo'ore te'e ruiñereba conguë'bi ba'iji cayë. Aristóbulo hue'eguë, baguë te'e huë'e bainre'ga saludajë'ën.

11 Yë'ë bainguë Herodión hue'eguëte saludajë'ën. Narciso hue'eguë, baguë te'e huë'e bain, mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, bacuare saludajë'ën.

12 Mai Ëjaguëre yo'o concua, Trifena, Trifosa, ja'ancuare saludajë'ën. Mai baingo ai yësi'co Pérsida hue'egore'ga saludajë'ën. Mai Ëjaguë yo'ore congobi ai jëja yo'o yo'ogo ba'igo.

13 Rufo hue'eguë, mai Ëjaguëni si'a recoyo te'e ruiñe ro'taguë, ja'anguëre'ga saludajë'ën. Baguë pë'cagore'ga saludajë'ën. Yë'ë'ga bagote ro'taguë, bagoni Mamá cayë.

14 Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, bacuare saludani, mai jubë bain Cristoni si'a recoyo ro'tacua, bacua naconi ba'icuare'ga saludajë'ën.

15 Filólogo, Julia, Nereo, Nereo yo'jego, Olimpas, bacua jubë Cristo bain ba'icuare'ga saludajë'ën.

16 Mësacua yua sa'ñeña te'e bojojën, sa'ñeña su'ncajën saludajën ba'ijë'ën. Cristo bain jubëan si'a re'otoña ba'icuabi mësacuare saludaye cahuë.

17 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yequëcuabi mësacua jubëna ti'anni, Bëin cocare bëyoñu cajën, Riusu ma'a ganiñete ënse bi'ratoca, bacuare masini, bacuare zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Bacuabi mësacua Cristo coca te'e ruiñe ye'yese'ere yëma'ijën, tin ye'yojën ba'icua sëani, ja'nca te'e zi'inmajën ba'ijë'ën.

18 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'ore coñe beoye ba'iyë bacua. Ro bacua gue ëaye yo'oye se'gare ro'tajën ba'iyë. Curire tëani bañu cajën, te'e ruiñe sehuoye huesëcuana sani, Bacuani re'oye achoye cañu cajën, bojora'rë coqueyë.

19 Yureca, mësacua ba'iyete cato, mësacuabi Riusu cocare te'e ruiñe achani yo'ojën ba'iyë. Si'a bainbi ja'anre masiyë. Ja'nca sëani, mësacuare ai bojoye ro'taguë, mësacuani ñaca yihuoyë yë'ë. Re'oye yo'oyete ai masiye ye'yejën ba'ijë'ën. Gu'aye

yo'oyete ëñanica, gare coque güesema'ijë'ën. Gue gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.

20 Ja'nca ba'iguëna, zupai huatibi mësacua jobona yo'o yo'oguëna, mai ta'yejeiye Riusu bojo recoñoa re'huaguëbi zupai yo'ore ënseni quë'rë ta'yejeiye yo'oja'guë'bi. Baguë cocare añani cani jo'caguëna, ro'tani cayë yë'ë: "Eva mamaquë yo'je raija'guëbi ta'yejeiye yo'oni më'ë sinjobëna quëonni si'aja'guë'bi, baguë guëonbi" cani jo'caguëña Riusu.

21 Yureca, Timoteo hue'eguë, yë'ë naconi Cristo yo'ore conguë, baguëbi mësacuare saludaye saoji. Yequëcua yë'ë baincua, Lucio, Jasón, Sosípater, bacua'ga mësacuare saludajë'ën cahuë.

22 Yë'ë'ga Tercio hue'eguë Pablo cocare toyacaiguëbi mai Ëjaguëni si'a recoyo ro'taguë, mësacuare saludayë yë'ë.

23 Cayo hue'eguë'ga mësacuare saludaye cabi. Baguë huë'ere ba'iyë yë'ë, Cristo bain ñë'ca huë'ere. Bacuabi ënjo'ona rani, si'a jubëbi Riusuni ujajën gantajën bojoyë yëquëna. Erasto hue'eguë, ën huë'e jobo curi re'hua ëjaguë, baguë'ga mësacuare saludaye saoji. Cuarto hue'eguë, mai jubë bainguë yua mësacuare saludajë'ën cabi.

24 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua jubë si'acuare ai ta'yejeiye conguë ba'ija'guë. Baguë bayete mësacuana caraye beoye ro insireba insiguë ba'ija'guë. Ja'nca ba'ija'guë, cayë.

Alabanza final

25 Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuni bojojën, ta'yejeiye baguëni caraye beoye cajën bañuni cayë. Baguë se'gabi mësacuare quë'rë jëja recoyo ro'tacuare re'huaye masiji. Bainre tëani re'huani baye, Jesucristo ba'iyete ye'yose'e, yë'ë coca quëani achose'e, ja'anre ro'tani, Riusu coñete mësacua masiyë. Riusubi ru'rureba ba'isirënbi ja'anre ro'tani, bainni zoe te'e ruiñe masi güesema'iguë baji'i.

26 Ja'nca ba'iguëbi baguë ira bain raosi'cuabi baguë cocare toyani jo'cajënna, baguë tëani re'huani bayete maini yurera quëani achoni jo'cabi. Carajeiye beoye ba'iguë sëani, mai Taita Riusubi ja'anre guanseguëna, maina jo'case'e baji'i. Baguëbi ru'ru ba cocare te'e ruiñe achoma'iguë, yurera si'a re'otoña bainni baguë cocarebare te'e ruiñereba quëani achobi. Yë'ë cocare te'e ruiñe achani, Cristoni si'a recoñoa ro'tajën ba'ijë'ën caguë, si'a jubë bainni masi güesebi.

27 Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu se'gabi si'aye te'e ruiñe masiji. Jesucristobi baguë ba'iyete maini masi güeseguë raiguëna, baguëna bojojën, baguëni ta'yejeiye cocare caraye beoye careba cajën bañuni. Ja'nca ba'ija'guë.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë.
Riusubi yë'ëni ëñani, Yë'ë coca quëacaiguëre baguëte re'huani
jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete quëani achoguëte yë'ëre
re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e bainguë
Sóstenes hue'eguë naconi ba'iguëbi
2 utire toyani, mësacua, Riusu bainreba, Corinto huë'e jo-
bore ba'ijënna, utire toyani saoyë yë'ë. Mësacua yua Riusu
bainreba ba'ijën, si'a Ruisu bain naconi te'e recoyo ba'ijën, si'a
jubë si'aruan ba'icuabi Jesucristoni bojojën, si'acuabi Ëjaguë
baguëni cajën ba'iyë mai.
3 Ja'nca ba'ijënna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo na-
coni mësacuani caraye beoye bojo recoñoa re'huajën, conreba
conjën ba'ija'bë cayë yë'ë.

Bendiciones por medio de Cristo

4 Mësacuabi Cristo Jesús naconi te'e ba'ijënna, Riusubi caraye
beoye mësacuani cuirani conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna,
mësacua ba'iyete si'arën ro'taguë, Taita Riusuni caraye beoye
surupa caguë bojoguë ba'iyë yë'ë.
5 Riusubi mësacuani ja'nca cuirani conguë, baguë caye si'aye
mësacuana insireba insiji. Insiguëna, mësacuabi baguë cuirani
conse'ere masireba masini, si'a bainni quëani achoye poreyë.
6 Quëani achojënna, yequëcuabi Jesucristo te'e ruiñe
yo'ose'ere achani masiyë. Jesucristo cuirani consi'cuare
sëani,
7 Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete mësacuana ro insini
jo'cabi. Ja'nca jo'caguëna, mësacuabi Riusu insise'ere gare
caraye beoye ba'ijën, mai Ëjaguë Jesucristo ti'an raija'yete
ro'tajën ëjojën ba'iyë.
8 Ja'anrën ba'ija'ye tëca, Jesucristobi conguëna, mësacuabi
gare jëja recoñoa bajën, gare jucha beocua re'huasi'cua
ba'ija'cua'ë.
9 Riusubi cuencueni jo'caguëna, mësacua yua baguë Zin
Jesucristo naconi te'e recoyo re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca
re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi tin re'huaye gare beoye
ba'ija'guë'bi.

Divisiones en la iglesia

10 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi sa'ñeña je'o bajën
ja'nca yo'oye beoye gare ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo
caye'ru te'e caguë, mësacuani si'a jëja guanseyë yë'ë. Mësacua
je'o baye gare jo'cani, te'e recoyo ro'tajën, te'e recoyoreba bo-
jojën ba'iye re'huani ba'ijë'ën. Mësacua te'e ruin yo'o yo'ojën,
te'e cajën ba'ijë'ën.
11 Cloé bainbi yë'ëni quëajënna, mësacua je'o bajën ba'iyete
masihuë yë'ë.
12 Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi, Pabloni yo'o conguë'ë
yë'ë cayë. Yequëcuabi, Apolosni yo'o conguë'ë yë'ë cayë.
Yequëcuabi, Pedroni yo'o conguë'ë yë'ë cayë. Yequëcuabi,
Cristoni yo'o conguë'ë yë'ë caye.
13 Ja'nca cajën ba'itoca, ¿mësacua yua Cristo bain jubëan tin
jubëan ba'iye ro'taye? ¿Pablo hue'eguëbi mësacua jucha ro'ire
crusu sa'cahuëna junni tonsi'què ro'taye? ¿Yequërë Pabloni
si'a recoyo ro'tani bautiza güesere mësacua? ¡Banhuë!
14 Mësacua jubë ba'icuare cato, Crispo, Cayo, bacua se'gare
bautizahuë yë'ë. Yequëcuani gare bautizamaë'ë yë'ë. Ja'nca
bautizama'isi'què sëani, Riusuni surupa cayë yë'ë.
15 Mësacuabi Pabloni si'a recoyo ro'tahuë caye beoye
ba'ija'bë caguë, mësacuani bautizaye beoye baë'ë yë'ë.
16 Estéfanas te'e huë'e bain ja'ancuare'ga bautizahuë.
Yequëcua yë'ë bautizasi'cuare ro'taye porema'iñë.
17 Cristobi yë'ëre cuencueni raoguë, bain bautizaye yë'ëre
guansemaji'i. Baguë cocarebare quëani achoye se'ga yë'ëre
raobi. Ja'nca cuencueni raoguë ai masi ëja bain cani
achoye'ru yë'ë cocarebare cani achoma'ijë'ën caguë raobi.
Ja'nca quëani achotoca, Cristo junni tonsi cocare ta'yejeiye
beoye quëani achotoca, ja'an cocare ro huesoni si'are'abi.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

18 Cristo junni tonsi cocare cato, ro bain huesëni cara-
jeicuabi achani, ro huesë ëaye cayë cajën, ro jayajën se-
huocua ba'iyë. Riusu bain cuencueni tëaja'cuaca achani, Riusu
ta'yejeiyereba coca'ë cajën ro'tajën ba'iyë mai.
19 Ën coca baguë toyani jo'casi coca ñaca caji.
Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cua, bacua masini cayete ñu'ñu
güeseni senjoja'guë'ë yë'ë.
Bacua masiye ye'yese'ere ëñani, Ro ye'yehuë bacua, caguë
senjoja'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
20 Yureca ën yija ba'iye masiye ye'yesi'cua, ira coca ye'yocua,
masiye coca cajën sehuocua, ja'ancuare cu'eto, gare tinjañe
beoye ba'iyë. Ro ën yija bainbi masi coca caye ro'tacuareta'an,
Riusubi ro huesë ëaye case'e'ë caji, Riusubi ta'nhueji.
21 Riusubi si'aye masiye re'huani jo'caguëna, ro ën yija ba'iye
ye'yesi'cuabi ëñani, ro bacua masiye porejën, Riusu ba'iyete

gare ye'yemaë'ë. Ja'nca ye'yemajënna, Riusubi mai hua'na baguë bainrebare cuencueni raoguë, baguë quëani achoye guanseguëna, ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi achani, ro huesë ëaye caji cajën, ro jayaye sehuojën ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, yequëcuabi achani Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi bacuana bojoguë, bacuare tëani re'huani baji.

22 Yureca judío bainbi Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñojë'ën cajën ëjoyë. Griego bain'ga bain ba'iye si'a masiye ye'yeñu cajën ëjoyë.

23 Ja'nca ëjocuata'an, yëquënabi Cristo ba'iye se'gare, quëani achojën ba'iyë. Riusu Raosi'quërebabi crusu sa'cahuëna junni tonbi cajën quëani achojën ba'iyë. Ja'nca quëani achojënna, judío bainbi achani, Gu'a coca se'gare cayë cajën ro bëinjën carajeiyë. Judío bain jubë ba'ima'icuabi achani, Ro huesë ëaye cayë cajën, yëquënani ro jayajën sehuoyë.

24 Ja'nca sehuocuata'an, Riusu bain choisi'cua judío bain ba'itoca judío bain beotoca, bacuabi Cristo ba'iyete achani Riusu ta'yejeiyereba ba'i coca'ë cajën, Riusu coca masireba case'e'ë cajën, bojojën ba'iyë.

25 Ro ën yija ba'iye ye'yesi'cuabi mai Ëjaguë Jesucristo junni tonsi cocare achani, Jëja beocuabi ro huesë ëaye cayë cajën jayacuata'an, Riusubi ai ba'iye ai masiguëbi ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoñe poreguëbi ba'iji.

26 Yureca yë'ë bain sanhuë, Riusubi mësacuare cuencueni re'huaguëna, ja'anre ro'tajë'ën. Bainbi mësacuare ëñato, bain masiye'ru masicua, jëja bacua, quë'rë ta'yejeiye ëja bain ba'icua, ja'ancua'ru beohuë mësacua. Choa jubë se'gabi ja'nca baë'ë.

27 Ja'nca ba'icuabi ro huesë ëaye ba'ijënna, Riusubi ëñani bain masicuani jayaza caguë, mësacuare cuencueni re'huani baji. Jëja beocuani ëñani, bain jëja bacuani jayaza caguë, mësacuare cuencueni re'huani baji.

28 Riusubi bonse beo hua'na, etoni senjosi hua'na ja'ancuare ëñani, ëja bain re'oye achoye cacuani jayaza caguë, bacuare cuencueni re'huani baji.

29 Bainbi ën cocare cajënna, bacuare ënseji: “Yë'ë se'gabi yë'ë ba'iyete re'huaye poreyë” Ja'an cocare cama'iñe caguë, baguë bain cuencuesi'cuare jëja ba hua'nare re'huani, bainni ëñoji Riusu.

30 Yureca, mësacuabi Jesucristo naconi te'e recoyo ba'ijënna, Riusu se'gabi ja'an ba'iyete re'huacaji'i. Riusubi re'huani jo'caguëna, Jesucristobi mai gu'a jucha ro'ire junni tonguë, maire masicuare re'huabi. Baguë ba'iye'ru gu'aye beo hua'nare maire re'huabi. Gare carajeima'icuare maire re'huabi baguë.

31 Ja'nca re'huaguëna, baguë coca cani jo'case'e'ru yo'ojën
bañuni. Ën Coca: “Yo'oye pore coca caye yëtoca, mai Ëjaguë
Riusu se'gabi yë'ë ba'iyete re'huaye poreji, cajën bañuni” cani
jo'case'e ba'iji.

2

El mensaje de Cristo crucificado

1 Yë'ë'ga Riusu cocarebare quëani achoguëbi mësacua jubëna
ti'anhuë, yo'je sanhuë. Ja'nca ti'anguëbi ëja bain masi cocabi
mësacuani yihuomaë'ë yë'ë.
2 Jesucristo ba'iye, baguë crusu sa'cahuëna junni tonse'e,
ja'an se'gare quëani achoza caguë, mësacuana ti'anhuë yë'ë.
3 Ja'nca ti'anni, mësacua naconi ba'iguë, yë'ë se'gabi ro
ëja beo hua'guë baë'ë. Riusu yo'o guansese'ere huacha
yo'oma'iñe caguë, ai huaji yëhuë yë'ë.
4 Ja'nca ba'iguëbi ëja bain masi coca caye'ru mësacuani coca
camaë'ë yë'ë. Riusu Espíritubi ta'yejeiye yo'o güeseguëna,
Riusu cocarebare mësacuani quëani achohuë yë'ë. Ja'nca
quëani achoguëna, mësacuabi Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete
masihuë.
5 Riusu cocarebare quëani achoguë, ën yija ba'iyete
ye'yesi'cua masiye caye'ru catoca, mësacuabi Cristoni si'a
recoyo te'e ruiñe ro'tama'ire'ahuë. Ja'nca sëani, mësacua
yua Cristoni te'e ruiñe si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Riusu
ta'yejeiyereba ba'iye'ru baguë cocarebare mësacuani quëani
achohuë yë'ë.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

6 Yureca masi cocare ye'yoye yëtoca, Cristo ba'iyete
ye'yesi'cuani quëayë mai. Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua
masiye caye'ru cama'iñë. Ëja bain masiye cayere'ga
quëama'iñë. Ja'ancuabi carajeija'cua ba'iyë.
7 Mai masi cocare cato, tin ba'iji. Riusubi ru'rureba
ba'ija'yete ro'tani, yequëcuani zoe quëama'iguë baji'i. Ja'nca
ba'iguëbi yureña se'ga maini quëaji Riusu.
8 Yureña bain ëjacuaca ja'anre gare masimaë'ë. Masitoca,
mai ta'yejeiyereba Ëjaguëte crusu sa'cahuëna huani sen-
joma'ire'ahuë.
9 Ja'nca ba'iguëna, mai masi cocare cajën, Riusu coca toyani
jo'case'e'ru cayë mai:

Riusubi baguë bain concua, baguëni ai yëjën bojocua,
ja'ancuani ro'tani, ai ta'yejeiyereba ba'ija'yete bacuare
re'huacaji'i.

Baguë ai ta'yejeiyereba ba'ija'yete cato, masiye gare
porema'iñë.

Bain ñacobi ëñato, bain ganjobi achato, bain recoyobi ro'tato,
ja'anre masiye gare porema'icua'ë bain hua'na, toyani
jo'case'e ba'iji.
10 Ja'an cocare toyani jo'casi'quëbi mai ta'yejeiyereba ba'ija'ye
re'huase'ere maini masi güesebi. Baguë Espíritubi maina gaje
meni bani, maini masi güesebi. Riusu Espíritute cato, si'aye
masiji. Riusu ta'yejeiyereba yahue masise'e si'aye masiji.
11 Bain hua'na'ga yahue ro'tajënna, yequëcuabi bacua yahue
ro'tase'ere masiye gare porema'iñë. Ba ro'tacua se'gabi
masiyë. Güina'ru Riusubi yahue ro'taguëna, yequëcuabi baguë
yahue ro'tase'ere masiye gare porema'iñë. Riusu Espíritu
se'gabi masiye poreji.
12 Ja'nca masiye poreguëbi maina gaje meni, maini baji.
Ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi masi güesese'ere ye'yemaë'ë mai.
Riusu Espíritu masi güesese'ere ye'yehuë. Ja'nca ye'yejënna,
Riusubi baguë ta'yejeiye baye si'ayete maina ro insini jo'caji.
13 Insini jo'caguëna, maibi Riusu Espíritu masi cocare
ye'yeni, bainre quëajën ye'yoyë. Ën yija ba'iye ye'yesi'cua
masi cocare ye'yeni quëama'iñë. Riusu Espíritu masi coca
se'gare ye'yeni quëajën, Riusu Espíritu bacua se'gani ye'yoyë
mai, Riusu Espíritu se'ga masise'ere sëani.
14 Riusu Espíritu beocuare cato, Riusu ta'yejeiye bayete coni
baye gare porema'iñë. Riusu Espíritu se'ga masise'ere sëani,
Riusu Espíritu beocuabi ye'yeye gare porema'iñë. Bacuani
quëatoca, bacuabi ro achajën, ro jayaye sehuojën ba'iyë.
15 Riusu Espíritu bacuaca si'a bain ye'yose'ere te'e ruiñe
masiye poreyë. Ja'nca porejënna, yequëcuabi bacua ba'iyete
masini, bacuani ye'yoye gare porema'iñë.
16 Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'iji. Ën coca:
"Riusu ro'tayete cato, yequëcuabi masiye gare porema'iñë.
Mai Ëjaguëni coca ye'yoye gare porema'iñë." Ja'an coca toyani
jo'case'e ba'iguëna, yëquëna hua'naca Jesucristo naconi te'e
recoyo zi'inni ba'icuabi baguë ro'taye'ru te'e ro'tajën ba'iyë.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca ye'yoto, Riusu
Espíritu beocuani ye'yoye'ru ye'yoye bahuë yë'ë. Ro bain
ro'taye'ru ro'tajën baë'ë mësacua. Cristoni ye'yeye ai carabi
mësacuare.
2-3 Ja'nca ba'ijënna, mësacuani ta'yejeiye ye'yomaë'ë. Zin
hua'na chuchucuabi jëja aonre aiñe porema'iñe'ru mësacua
baë'ë. Ja'nca porema'icua'ru ba'ijën, Riusu ta'yejeiye masi
cocare ye'yeye poremaë'ë mësacua. Yuta ye'yeye carabi
mësacuare. Ja'nca ba'ijën, yure'ga ro bain ro'taye'ru ro'tajënna,

ye'yeye caraji mësacuare. Mësacuabi sa'ñeña ba'iyete ro ëa
ëñañe ba'ijën, sa'ñeña ro je'o bajën, ro bain ro'tajën yo'oye'ru
ro yo'ojën ba'iyë mësacua.
4 Ja'nca yo'ojën, yequëcuabi Pabloni yo'o conguë'ë yë'ë cayë.
Yequëcuabi Apolosni yo'o conguë'ë yë'ë, cayë. Ja'nca cajën
ba'icuabi ro bain ro'taye'ru ro'tajën, cue'yojën yo'oyë mësacua.

5 Yureca, mësacuabi Apolos ba'iye, Pablo ba'iye, ja'anre
te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Mai Ëjaguë guansesi yo'o concua
se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca ba'icuabi Riusu cocarebare
quëani achojënna, mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë.
Riusubi baguë bainre ëñani, ga bainguëni baguë yo'ore
caguëna, yëquëna se'gabi ba yo'ore yo'oyë. Ja'nca yo'ojën,
mësacuani Riusu cocarebare quëani achojën yihuohuë.
6 Ja'nca yo'o yo'ojën, yë'ëbi aon tañe'ru Riusu cocarebare
mësacua recoñoana jo'cahuë. Apoloca oco jañuñe'ru mësacuani
recoyo ro'taye conguë baji'i. Ja'nca yo'o yo'ocuata'an, Riusu
se'ga si'a aon iroye masiguëbi quë'rë jëja recoyo bacuare
mësacuare re'huabi.
7 Ja'nca sëani, Riusu bain concua, aon tancua, oco jañucua,
ja'ancuabi Riusu guansesi yo'o se'ga yo'ojën ba'iyë. Ta'yejeiye
masicua beoyë. Riusu se'ga aon iroye masiguëbi quë'rë jëja
recoyo bacuare baguë bainre re'huaye masiji.
8 Aon tancua, oco jañucua, ja'ancuabi te'e yo'o yo'ojën,
Riusuni te'e yo'o conjën ba'iyë. Ba'ijënna, Riusubi ëñani, maire
ro'iji.
9 Yëquënabi ja'nca yo'o yo'ojën, Riusure yo'o concua se'ga
ba'iyë. Riusubi guanseguëna, baguë yo'ore te'e yo'ojën concua
se'ga ba'ijën, baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe ye'yojën
ba'iyë.

Ja'nca ba'ijënna, Riusubi mësacua jubëni ëñaguë, "Yë'ë bain-
reba'ë" mësacuare caji. "Yë'ë cocarebare te'e ruiñe ye'ye
bi'rajën, yë'ë ba'iye'ru bojora'rë ruin bi'rayë" mësacuare caguë
bojoji Riusu.
10-11 Yureca, Riusubi yë'ëre guanseni conguëna, mësacua
jubëna ru'ru ti'anni, baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe
ye'yoni masi güeseguë baë'ë yë'ë. "Jesucristo yua Riusu
Raosi'quërebare sëani, baguëni si'a recoyo ro'tani, Riusu
bain ba'iye poreyë" caguë, baguë cocarebare mësacuani
ye'yoguë baë'ë yë'ë. Tin ye'yotoca, Riusu bain ba'iye gare
porema'iñë. Ja'nca te'e ruiñe ye'yoguëna, yequëcua'ga Riusu
cocare mësacuani ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, te'e ruiñe
ëñajën ye'yoja'bë caguë yihuoyë yë'ë.
12 Te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocarebare te'e ruiñe ye'yojën
ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiye beoye ba'iji.

Te'e ruiñe ëñamajën, Riusu cocarebare huacha ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiji.

13-14 Ën yija carajei umuguse ti'anguëna, Riusu toare zëonni, si'a ën yija ba'iyete ëoni si'ani, ba ye'yocua yo'o yo'ose'ere ëñani, te'e ruiñe ye'yose'e ba'itoca, gare carajeiye beoye ba'iguëna, Riusu bayete ba ye'yocuana re'oye insija'guë'bi. Jesucristo ba'iyete te'e ruiñe ye'yoni jo'casi'cua sëani, Riusu insija'yete coni baja'cua'ë.

15 Yequëcua, Riusu cocarebare te'e ruiñe ëñamajën, huacha ye'yojën ba'itoca, bacua yo'o yo'ose'e yua gare carajeiguëna, Riusubi baguë bayete bacuana ta'yejeiye insima'ija'guë'bi. Baguë bainre bacuare re'huani baja'guëta'an, Riusu toabi jëaye cato, bacuabi jëaye porema'ijënna, Riusubi bacuare bojora'rë tëani baja'guë'bi.

16 Yureca, yë'ëbi ye'yo coca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua jubë yua Riusu ba'iru'ë caguëna, Riusu Espíritubi mësacua jubërebare ba'iguë ba'iji. ¿Mësacua guere yo'ojën, ja'anre ye'yemate'ne?

17 Riusu ba'iru cuencuesi'cuare sëani, yequëcuabi ti'anni, bacua si'si ye'yoyebi huesoni si'ama'ija'bë. Huesoni si'atoca, Riusu'ga bacuare'ga huesoni si'aja'guë'bi. Riusu ba'irute cato, mësacua recoñoa jucha beoye ba'iji.

18 Yureca, mësacua ba'iyete gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi, Bain masiye'ru quë'rë masi ëjaguë'ë yë'ë ro'tajën ba'itoca, ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiyete jo'cani senjojë'ën. Ro huesë hua'nara'ru ruinjë'ën. Ja'nca ruintoca, Riusubi mësacuare te'e ruiñe masi ëjacuare re'huaji.

19 Riusubi ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masiyete cato, gare huesë hua'na se'ga ba'iyë. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua, masi ëjacuabi ro coquejën, si'aye ba ëaye ro'tato'ga, Riusubi baguë ñacobi ëñani, bacuare ënseji" toyani jo'case'e ba'iji.

20 Yeque coca'ga toyani jo'case'e ba'iji: "Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua masi ëjacuabi ëa ëñani ro'tajënna, Riusubi masini, Ro ro'tajën, ro yo'oyë bacua, caji."

21 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, ro bain hua'na masi ëjacua ba'iye catoca, bacua masiyete ta'yejeiye caye beoye ba'ijë'ën. Riusubi baguë coca ye'yocuare cuencueni, mësacuana saoguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete quë'rë ye'yejën ba'ijë'ën.

22 Yë'ë, Pablo hue'eguë, Apolos, Pedro, yëquënabi ëja bain ba'iye ëñocuata'an, mësacuani yo'o conjën raisi'cua se'ga ba'iyë yëquëna. Ja'nca ba'ijënna, mësacua yua yëquënani coni bajë'ën. Si'a ën yija re'otore'ga, mësacua ba'i umuguseña, mësacua junni

tanjairën, yurera, jë'te raija'rën, si'aye Riusubi re'huacani
jo'caguëna, mësacua coni bajë'ën.
23 Coni bajënna, Cristobi mësacuani coni baji. Coni baguëna,
Riusu'ga Cristoni coni baguë sëani, mësacua yua gare carajeiye
beoye ba'ija'cua'ë.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Yureca, yëquëna hua'na ba'iyete cato, Cristore yo'o concua
se'ga ba'iyë yëquëna. Riusubi baguë cocarebare yëquënani
masi güeseguëna, baguë bainrebani güina'ru masi güesejën,
Riusure conjën ba'iyë.
2 Riusure yo'o concua ba'ijën, baguë yëye'ru jo'caye beoye
yo'ojën ba'iye bayë.
3 Yë'ë'ga ja'nca yo'oguë ba'iguëna, yequëcuabi yë'ë yo'oguë
ba'iyete ëñani, Huacha yo'oji catoca, ja'an cayete ta'yejeiye
ro'tama'iñë yë'ë. Mësacua, yequëcua Justicia yo'oñu cacua,
si'a bainbi yë'ëre cajën, Huacha yo'oji cajën ba'ito'ga, ja'an
case'ere gare ro'tama'iñë yë'ë. Yë'ë'ga ja'ansi'quëre ro'taguë,
ja'anre caye ro'tama'iñë.
4 Yë'ë ba'iyete ëñato, gare gu'aye caye porema'iñë yë'ë'ga.
Ja'nca caye porema'iguëta'an, re'o bainguë ba'iye caye
porema'iñë. Yë'ë Ëjaguë Jesucristo se'gabi yë'ë ba'iyete ëñani
masiji.
5 Ja'nca masiguëna, bain ba'iyete ëñani, te'e jëana gu'aye
caye beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë ëñojai umuguse ti'anguëna,
si'a bain yahuereba ro'tajën ba'iyete ëñani, si'acuani masi
güeseja'guë'bi. Baguë ñacobi ëñani, si'acua ba'iyete masini
ëñaguëna, ga bainguëbi ti'anni, Riusu ro'ija'yete coni
baja'guë'bi.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare yihuoguë, yë'ë
ba'iyete, Apolos ba'iyete quëaguëna, mësacua yua yequëcua,
Riusu cocareba te'e ruiñe masicua, bacua ba'iyete güina'ru
ëñajën ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yeni,
yëquëna ba'iyete ro'tani, Riusu coca case'ere ye'yeni, güina'ru
yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Ja'an ëjaguë coca
se'gare achani ye'yeza, caye beoye ba'ijën, sa'ñeña ro coca
huëoye beoye ba'ijë'ën.
7 Mësacua jubë ba'icua, ga bainguëni si'a jëja yihuoguë
cayë yë'ë: ¿Më'ë guere ro'taguë, ëja bainguë runza caguë'ne?
Riusubi më'ëre ëja bainguëre re'huama'itoca, ro ro'taguë cayë
më'ë. Riusubi ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja bainguë ba'iyete
ta'yejeiye beoye ba'ijë'ën.
8 Yureca, mësacuabi ro yo'ojën ba'iyë. Ai re'oye ye'yesi'cua'ë
cajën, Riusu ba'iyete aireba masicua'ë ro'tajën, ro yo'ojën

ba'iyë. Ëja bain ruñu cajën, ro mësacua ba'iye se'gare ro
ro'tajën, yëquëna coñete roga bainguëni si'a jëja yihuoguë
cayë yë'ë: ¿Më'ë guere ro'taguë, ëja bainguë runza caguë'ne?
Riusubi më'ëre ëja bainguëre re'huama'itoca, ro ro'taguë
cayë më'ë. Riusubi ja'nca re'huatoca, ro më'ë ëja bainguë
ba'iyete ta'yejeiye jo'cani senjojën ba'iyë. Mësacua yua ëja
bain ba'itoca, ai bojojën ba'iyë yëquëna. Mësacua yua ëja bain
ba'itoca, yëquënabi mësacua naconi te'e conjën ba'ire'ahuë.

9 Ja'nca ba'imajën ba'ito'ga, Riusu yo'o coñe
cuencuesi'cuareba ba'iyë yëquëna. Riusubi yëquënate
cuencueni jo'caguë, ën yija bainni yëquënate ëñoguë, yequërë
quë'rë ta'yejeiye beo hua'nare yëquënate re'huani jo'cabi,
ro'tayë yë'ë. Ja'nca re'huani jo'caguëna, ro ën yija ba'iyete
ye'yesi'cuabi yëquënani ëñani, Gu'a bain sëani, bacuare huani
senjo güeseñu cayë. Si'a ën yija bain, si'a tin re'oto ba'icua,
si'acuabi yëquënani ëñani, yëquënani ro jaya ëaye ëñajën ba'iyë
bacua.

10 Yëquënabi Cristo ba'iyete quëani achojënna, bacuabi
yëquënani ëñani, Ro huesëjën cayë bacua, cayë. Mësacuaca, Ai
masi ëjacua ba'iyë yëquëna, cajënna, bainbi jaya coca mësacuare
cama'iñë. Ja'ancuabi yëquënani ëñani, Ro porema'i hua'na'ë,
cajënna, mësacuaca, Ai re'oye yo'oye porecua'ë yëquëna, cayë.
Ja'nca cacua ba'ijënna, si'a bainbi re'oye achajën, mësacuani
bojojën, Ai masi ëjacua'ë mësacuare cajën, mësacuani gugurini
rëanjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi yëquënani te'e ruiñe ëñamajën,
Ro gu'a hua'na'ë, yëquënate cajën, yëquënani ro jayajën sen-
joñë.

11 Ja'nca yo'ojënna, yëquënabi gare yure tëca aon gu'ana
ju'incua ba'iyë. Oco ëana ai yo'oyë. Cañe carajeicua'ga ba'iyë.
Bainbi yëquënani ëñani, ro gu'aye cani, yëquënate ro saoni
senjoñë. Huë'e beocua'ë yëquëna.

12 Ai jëja yo'o yo'oye'ru, ai guajaye tëca yo'o yo'ojën
ba'iyë. Yequëcuabi yëquënani gu'aye cajën jayatoca, yëquëna'ga
bacuani güina'ru gu'aye cajën jayama'iñë. Bacuani re'oye
yo'oyë. Yequëcuabi yëquënani je'o batoca, yëquënabi bëiñe
beoye ba'ijën, ai yo'ojën, gu'aye sehuomajën ba'iyë.

13 Yequëcuabi yëquënani si'si coca gu'aye catoca, bacuani
güina'ru si'si sehuoma'iñë. Bojo coca se'ga cajën, bacuani
re'oye sehuoyë yëquëna. Si'a ën yija bainbi yëquënani ëñani,
yëquënani ro hui'ya jayajën, yëquënani ro saoni senjojën, yure
tëca ja'nca yo'ojën ba'iyë.

14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani toyani
saoguë, mësacuani ro bëiñe caye ro'tama'iñë yë'ë. Yë'ë mami
sanhuë ai yësi'cuare sëani, mësacuani si'a jëja yihuoguë caye
ro'tayë yë'ë.

15 Ai jai jubë bainbi mësacuani conjën, Cristo cocare bo-
jora'rë yihuocuata'an, yë'ë se'gabi mësacua taita'ru ba'iyë.
Jesucristo cocarebare quëani achoguë ye'yoguëna, mësacuabi
achani Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë mësacua. Ja'nca
ro'tajën, mame të'ya raisi'cua ruinjën, Riusu recoyo ro'taye'ru
te'e ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, mësacua taita ruën'ë yë'ë.
16 Ja'nca ruinsi'quëbi mësacuani si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë.
Yë'ë ba'iyete ëñani, güina'ru ba'ijë'ën.
17 Mësacuabi ja'nca ba'ija'ye caguë, yë'ë te'e bainguë Timo-
teore mësacuana saohuë. Yë'ë mami ai yësi'quë, mai Ëjaguëni
si'a recoyo ro'taguë, ja'anguëte cuencueni, Yë'ë Cristo bainguë
ba'iyete mësacuani se'e quëajë'ën caguë, baguëte mësacuana
saohuë yë'ë. Yë'ë ye'yoye'ru ye'yoguë, si'a Cristo bain
jubëanna ye'yoguë ganiñe'ru, güina'ru mësacuani ye'yoguë
ba'ija'guë caguë, baguëte mësacuana saohuë yë'ë.
18 Ja'nca saoguëna, mësacua jubë ba'icua, yequëcua, Ëja bain
ruñu cajën ba'icuabi ro coca huëojën, Pablobi raima'iji cajën
ba'iyeña.
19 Cajën ba'icuareta'an, yurera mësacuana ëñaguë saiyë
yë'ë, Riusubi yëtoca. Ja'nca saiguëbi ba ëja bain cacuare
masija'guë'ë yë'ë. Bacua coca cayete achani, ja'nrëbi quë'rë
se'e, Bacua caye'ru yo'oja'bë caguë ëñaja'guë'ë yë'ë.
20 Riusubi baguë bain naconi ba'iguë, coca caye se'ga
yo'oma'iji. Baguë coca case'e'ru si'a jëja poreguëbi güina'ru
yo'oji, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë sëani.
21 ¿Yureca, mësacua guere yëye'ne? Mësacuana ëñaguë saiguë,
¿mësacuani si'nseyete yëye? o ¿mësacuani si'a recoyo ai yëguë,
bojora'rë coñete yëye?

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

1 Yequëcuabi te'e ruiñe quëajënna, mësacua gu'aye yo'oyete
achani masihuë yë'ë. Ro gu'a bain'ga ja'nca gu'aye
yo'oma'ijënna, mësacua gu'aye yo'oyete jo'camajën ba'iyë.
Mësacua jubë ba'iguëbi baguë taita samu ba'i rënjoni ro yahue
baguëna, mësacuabi ënsema'iñë.
2 Ja'nca ënsema'icuabi baguë gu'aye yo'oyete ëñamajën, Re'o
bain ba'iyë mai cajën, ro ro'tajën yo'ojën ba'iyë mësacua. ¡Ja'nca
yo'oma'ijë'ën! ¡Mësacua jubë ba'iguëbi ja'nca gu'aye yo'oguëna,
etoni senjojë'ën! ¡Baguëte ota oijën, mësacua jubëbi etoni
saojë'ën!
3 Yë'ë'ga mësacua naconi beoguëta'an, mësacua naconi
ba'iye'ru ba'iguëbi ba gu'aye yo'oguëte yuara justiciate
ro'tahuë yë'ë.

4 Ja'nca sëani, mësacua yua jubë ñë'cajën, mai Ëjaguë Jesu-
cristo ba'iyete ro'tajë'ën. Yë'ë'ga mësacua jubë naconi ba'iye'ru
ba'iguëna, yë'ë ro'taye'ru ro'tajën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
Jesús coñete ro'tajën, ba gu'aye yo'oguëte baguë si'nseyete
cajë'ën.
5 Mësacua jubëbi baguëte etoni saojë'ën. Ja'nca etoni
saojënna, zupai huatibi baguëni baja'guë. Ja'nca baguëbi
ba bainguëni ai jëja ai yo'o güeseguëna, mai Ëjaguë Jesús
rai umugusebi ti'anguë, yequërë ba bainguë mame re-
coyo re'huaguëna, Riusubi baguë recoyote tëani re'huani
baja'guë'bi.

6 Mësacuabi Re'o bain ba'iyë yëquëna cajën, gu'aye ro'tajën
ba'iyë. Te'e bainguë gu'aye yo'oye se'gare ëñama'icua sëani, si'a
jubëbi ro gu'ajeijën ba'iyë mësacua. ¿Mësacua guere yo'ojën, ën
coca, ira bain masi cocare ro'tamate'ne? "Aon huo'co maca
choa ma'carë se'gare harinabëna ayatoca, si'a harinabëte
huo'coji."
7 Ja'an cocare ro'tama'icua sëani, mësacua ira yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën. Si'a jubëbi mame re'huani
tënosi'cua'ru ba'ijën, gu'a jucha beocua gare ba'ijë'ën. Cristo
yua oveja huani insise'e'ru mai gu'a jucha ro'ire huani sen-
josi'quë sëani, mësacua gu'ayete gare jo'cani senjojë'ën.
8 Ja'nca jo'cani senjocuabi Cristo yëye'ru jo'caye beoye
yo'ojën, mai gu'aye ro'tajën jucha yo'ojën ba'ise'ere gare
jo'cani senjojën, gare recoyo tënosi hua'na ro'tajën bojojën
bañuni. Israel bain ira ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e, aon huo'co
maca gare quëñoni senjose'e'ru mai gu'a juchare gare jo'cani
senjoñu. Gare coqueye beoye ba'ijën, te'e ruiñe coca cajën
bañuni.

9 Yë'ë yequë utire toyani mësacuana saoguë, mësacuani ñaca
yihuohuë yë'ë: Gu'a bain naconi te'e coñe beoye ba'ijë'ën
cahuë yë'ë.
10 Ro gu'a bain si'a ën yija ba'icuare camaë'ë yë'ë. Ja'ancua,
bonse ëa ëñajën ba'icua, bonse jiancua, huacha riusu hua'ina
gugurini rëancua, si'a gu'aye yo'ocuare catoca, bacua ba'irute
quëñëñe gare porema'iñë.
11 Cristo bain ro coquejën cacua, ja'ancuare cahuë yë'ë.
Cristo bainguë ba'iyë yë'ë, cani, ja'nrëbi romigoni yahue
baguë, bonsere ëa ëñaguë, huacha riusu hua'ina gugurini
rëanguë, yequëcuani gu'aye caguë, jo'chana güebeguë, bon-
sere jianguë, ja'anre yo'oguë ba'itoca, baguëte quëñëni saijën,
baguë naconi gare ba'ima'ijë'ën.
12 Cristo bain jubë ba'ima'icuare cato, bacua gu'aye yo'oyete
gare cama'iñë yë'ë. Mësacua jubë ba'icua, Cristo bain ba'iye

cacua, ja'ancua gu'aye yo'oyete cani, mësacua jubëbi etoni
saojë'ën, cayë yë'ë.
13 Riusu se'gabi Cristo bain jubë ba'ima'icua, bacua gu'aye
yo'oyete bëiñe ëñani caji. Ja'nca sëani, yë'ë case'e'ru yo'ojë'ën:
Mësacua jubë ba'iguë, gu'aye yo'oguë ba'iguë, ja'anguëte
mësacua jubëbi gare etoni saojë'ën, cayë yë'ë.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

1 Yureca, mësacuani se'e gu'aye caye bayë yë'ë. Mësacua jubë
bainguë gu'aye yo'ose'ere bëinjën, ¿mësacua guere yo'ojën,
baguëte sani, ëja bainguë Cristoni huesëguë, ja'anguëni
si'nseye caye señe'ne? Cristo bain jubë ba'icuani si'nseye caye
senjë'ën.
2 Cristo bain jubë ba'icua, bacua si'nseye caja'yete
ro'tajë'ën. Si'a ën yija bain si'nseyete guansejën ba'ija'cua'ë.
Ja'anre masiyë mësacua. Mësacuabi ja'nca guansejën
ba'ija'cua sëani, ¿mësacua guere yo'ojën, mësacua bain masiye
porema'iñe caye'ne?
3 Mësacua si'a ën yija bainni guansejën ba'ija'rënbi Riusu
anje hua'nare'ga güina'ru guansejën ba'ija'cua'ë. ¿Ja'nca
ba'ija'cuabi guere yo'ojën, ro ën yija juma jucha se'gare
masiye porema'iñë caye'ne?
4 Mësacua bainbi choa ma'carë gu'aye yo'otoca, ¿mësacua
guere yo'ojën mësacua jubë ba'icua, ta'yejeiye beocua,
ja'ancuani si'nseye caye señe'ne?
5 Mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë. ¿Mësacua jubë ba'icuare
cu'eto, masi ëjaguëbi mësacuani justicia caja'guë, te'eguë
se'gare tinjañe porema'iñe?
6 Mësacuabi beoyë cajën, ro bain justicia cacuare cu'ejën,
Cristo bain ba'ima'icuabi ëñajënna, mësacua bain gu'aye
yo'ose'ere quëajën, baguë si'nseyete señë.
7 Mësacua bain gu'aye yo'ose'ere quëani, bacua si'nseye sen-
toca, ro guaja yo'ojën, ro gu'ajeijën ba'iyë. Mësacua bain gu'aye
yo'ose'ere ro'tama'itoca, quë'rë re'oye ba'iji. Gare justicia
yo'oma'ise'e ba'itoca, quë'rë re'oye ba'iji.
8 Mësacua te'e jubë bain Cristoni ro'tacua ba'icuata'an,
bacuani go'iye gu'aye yo'ojën bacua bonsere jianjën, ai gu'aye
yo'ojën ba'iyë mësacua.
9 Gu'a bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe gare porema'icua
sëani, bacua gu'aye yo'oye'ru gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Gare huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën. Romi hua'nani yahue
bajën gu'aye yo'ocua, huacha riusu hua'ina gugurini rëancua,
yequëcua rënjo hua'nani yahue bajën gu'aye yo'ocua, gaje
ëmëcua sa'ñeña yahue ba'ijën gu'aye yo'ocua,

10 bonse jiancua, bonsere ba ëaye ëñacua, jo'chana güebecua,
yequëcuani gu'aye cacua, yequëcua bonsere tëtejën huaicua,
ja'ancuabi Riusu ba'i jobona gare ti'añe beoye ba'iyë.
11 Mësacua jubë ba'icua yequëcua'ga ja'nca ba'isi'cuareta'an,
Riusubi mësacua gu'a juchare senjoni, mësacua recoñoa mame
tënoni, baguë bainrebare re'huani, mësacuare re'o bain ba'iye
cabi. Mai Ëjaguë Jesús ba'iyete ro'tani, baguë Espíritute
ta'yejeiyereba mësacuana insini jo'cabi Riusu.

La santidad del cuerpo

12 Yureca, mësacuabi ën coca cajën: "Riusubi ënsema'itoca,
huacha yo'oye beoye ba'iguëbi si'aye yo'oye poreyë yë'ë"
cajën, te'e ruiñe cayë mësacua. Te'e ruiñe cacuata'an, yequë
yo'ore yo'otoca, re'oye yo'oma'iñë. "Si'aye yo'oye poreyë yë'ë"
cacuata'an, ro yë'ë ro'taguë yo'oyete jo'caye porema'itoca,
gu'aji. Riusu yëye se'gare yo'oguë baza cayë.
13 Yequëcuabi ën coca: "Aon aiñebi re'oji. Guëtabëte re'o
huanoji" ja'an cocare cacuareta'an, yë'ë'ga ñaca sehuoyë: Bain
aon, bain guëtabë, ja'anbi si'arën ba'ima'iji. Riusubi huesoni
si'aja'guë'bi. Riusubi bain ga'nihuëte re'huani jo'caguë,
ëmëcua, romicua, sa'ñeña yahue baye beoye gare ba'ijë'ën
cabi. Bainbi bacua ga'nihuëbi yo'o yo'ojën, Riusuni coñe bayë.
Riusu'ga mai ga'nihuëna gaje meni baguëna, mai recoyote re'o
huanoji.
14 Riusu yua mai aon aiñe, mai guëtabë, ja'anre huesoni
si'aja'guëta'an, mai Ëjaguë junni tonsi'quëre huajëguëte go'ya
rai güesebi. Ja'nca go'ya rai güesesi'quëbi maire'ga junni
tansi'cuareta'an, ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëbi maire
huajëcuare go'ya rai güeseja'guë'bi.
15 ¿Yureca, mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua
yua Cristo bain te'e jubëreba ba'icuabi mësacua ga'nihuëbi
Cristoni si'a jëja yo'o conjën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua
ga'nihuëbi gu'a romigo naconi gu'aye yo'otoca, ai gu'aye
yo'oyë. Ja'anre gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
16 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? Mësacua yua
Cristo bain te'e jubëreba ba'icuabi mëscare ye'yemate'ne? Gu'a
romigona zi'intoca, bago naconi te'e ga'nihuë ba'iye'ru ba'iji.
Riusubi ën cocare toyani jo'caguë: "Ba samucuabi te'e bain-
guë ba'iye'ru ba'iyë" caguëna, gu'a romigona zi'iñe beoye gare
ba'ijë'ën.
17 Ja'nca ba'iguëbi mai Ëjaguë naconi te'e zi'inni, baguë
naconi te'e recoyo ba'iye'ru ba'iji.
18 Yureca, mësacuabi romigoni yahue baye ro'tatoca, gare
yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ro'taye beoye gare ba'ijë'ën.
Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato, romigoni yahue baye, ja'anre

yo'otoca, baguë ga'nihuë Riusu re'huani jo'case'ere gu'aye
yo'oji. Yequë gu'a jucha yo'otoca, banji. Ro gu'aye yo'oji.
Ja'nca sëani, romigoni yahue baye beoye gare ba'ijë'ën.
19 ¿Mësacua guere ën cocare ye'yemate'ne? ¿Mësacua
ga'nihuë yua Riusu Espíritu ba'i huë'e ba'iye ro'tamate? Riusu
Espíritu yua mësacuana gaje meni baguëbi mësacua recoyote
ba'iji. Ro mësacua yëye se'gare yo'oye porema'iñëoye gare
ba'ijë'ën. Bain gu'a jucha yo'oye ro'tato, romigoni.
20 Jesucristobi mësacua ba'iyete baguë zie jañuni tonse'ebi
ro'iguëna, mësacua yua Riusu bainreba ruën'ë. Ja'nca sëani,
mësacuabi yo'o yo'ojën, mësacua ga'nihuëbi gu'a jucha gare
yo'oye beoye ba'ijën, Riusuni bojojën, Riusu ba'iyete si'a
bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

7

Consejos sobre el matrimonio

1 Yureca, mësacuabi yë'ëni coca senni achajën toyajënna,
mësacuani yihuoguë sehuoyë yë'ë. Mësacuabi romigoni baza
cajënna, ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Romigoni zi'inma'iñe
ba'itoca, quë'rë re'oye ba'iji.
2 Ja'nca ba'iguëta'an, gu'a jucha yo'o ëaye ba'itoca, ga bain-
guëbi baguë rënjoni baja'guë. Ga romigo'ga bago ënjëni
baja'go.
3 Romigobi bago ënjë ga'nihuëte te'e zi'iñe yëgona, ënseye
beoye ba'ija'guë. Ëmëguë'ga baguë rënjo ga'nihuëte te'e zi'iñe
yëguëna, ënseye beoye ba'ija'go.
4 Ënjë hua'na, rënjo hua'na, bacuabi cajën, "Yë'ë ga'nihuëte
pa'roma'ijë'ën" bacua huejasi'cuani caye beoye ba'ijë'ën.
5 Ja'nca ba'ijën, mësacuabi sa'ñeña cajën, "Zoe ba'i umu-
guseña Riusuni ujaye se'ga yo'oñu" cajën ba'itoca, sa'ñeña
cu'eye jo'cajë'ën. Ja'nca jo'cajën, ja'nrëbi ujani tëjini, se'e
sa'ñeña te'e cu'ejën ba'ijë'ën. Sa'ñeña zoe ënsetoca, mësacuabi
sa'ñeña jo'caye jëja beojënna, yequërë zupai huatibi mësacuani
gu'a juchare yo'o güesema'iguë.
6 Mësacuani ja'an cocare yihuoguë, Mësacua huejajën
ba'ijë'ën caguë, gare guanseye beoye ba'iyë yë'ë. Mësacuabi
yëtoca, huejaye poreyë. Ja'an se'ga cayë yë'ë.
7 Yë'ë yëyete cato, si'a bainbi yë'ë ba'iye'ru ba'iye pore-
toca, romi beocua ba'itoca, ai re'oye ba'iji. Ja'nca yëto'ga,
Riusubi bainre re'huani jo'caguë, ga bainguëte tin yo'oye
poreguëte re'huabi. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye porecua
ba'iyë. Yequëcuabi yequë yo'o yo'oye porecua ba'iyë.
8 Yureca, huejama'isi'cua, o hua'jecua ba'ijënna, ja'ancuani
yihuoguë, yë'ë ba'iye'ru ba'ijën gare huejama'itoca, ai re'oye
ba'iji, cayë yë'ë.

9 Ja'nca caguëta'an, bacuabi romi huëiye, o ëmë huëiye,
ja'anre jo'caye jëja beotoca, huejajë'ën cayë, bacuani. Bacua
ëase'ere jo'caye porema'itoca, huejajë'ën cayë. Bacua ëase'ena
zemosi'cua ba'itoca, gu'aji. Ja'ancuabi huejatoca, quë'rë
re'oye ba'iji.

10-11 Yureca, Cristo bainrebabi huejasi'cua ba'ijënna,
yë'ë yihuo coca se'gare cama'iñë. Mai Ëjaguë Jesucristo
guanseni jo'casi cocare quëayë. Romicuabi bacua ënjë
sanhuëni jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua'ga bacua
rënjo sanhuëni jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën, quëayë
yë'ë. Ja'nca quëaguëta'an, jo'cani senjotoca, yequëni
yeconi huejama'ijë'ën. Senjosi'quë naconi se'e te'e ba'iye
porema'itoca, yequëni gare huejaye beoye ba'ijë'ën.

12 Yureca, yequëcua huejasi'cua ba'ijënna, yë'ë se'gabi
bacuare yihuoyë. Mai Ëjaguëbi guansema'iguëna, bacuani
ñaca yihuoyë yë'ë. Cristo bainguëbi yua Cristoni ro'tama'igoni
batoca, "Maibi bañuni" cagona, bagote jo'cani senjoñe beoye
ba'ijë'ën.

13 Güina'ru, Cristo baingobi yua Cristoni ro'tama'iguëni ba-
toca, "Maibi bañuni" caguëna, baguëte jo'cani senjoñe beoye
ba'ijë'ën.

14 Cristoni ro'tama'icuani huejasi'cua ba'itoca, Cristoni si'a
recoyo ro'tacuabi bacua ënjë sanhuë o bacua rënjo san-
huë ba'iyete ëñato, Cristo bainni huejasi'cua ba'ijën, Cristo
bain mame tënose'ebi mame tënosi'cua'ru ba'iyë. Ja'nca
ba'ima'itoca, bacua zin hua'na yua jucha bacua ba'ire'ahuë.
Cristoni ro'tama'icuabi ja'nca tënosi'cua ba'ijënna, bacua zin
hua'nabi güina'ru tënosi'cua ba'iyë.

15 Yureca, Cristoni ro'tama'icuabi bacua ënjëre o bacua
rënjore jo'cani senjoñe yëtoca, Cristo bainbi bacua rënjore o
bacua ënjëre ënsema'ijë'ën. Ja'nca jo'cani senjotoca, Cristo
bainbi bacua ënjë o bacua rënjo, Cristoni ro'tama'icua, bacua
ba'iyete Riusuni sehuoma'icua ba'iyë. Cristo bain ba'iyete
cato, recoyo bojojën ba'ijën, jo'cani senjocuare ro guaja
sa'ntiye beoye ba'ijë'ën.

16 Ja'nca ba'ijën, mësacua ënjëbi, o mësacua rënjobi Cristoni
recoyo ro'tama'iguëna, mësacuabi bacuare Cristo bainre
re'huaye concuata'an, bacua recoyo ro'taja'yete gare huesëyë
mësacua. Ja'nca sëani, bacua ba'iyete sa'ntiye beoye ba'ijën,
Cristoni recoyo bojoye se'ga ba'ijë'ën.

17 Cristo bain si'acuani ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Cristobi
mësacuare baguë bainre re'huani baguëna, mësacua ba'iyete
ro'tani, baguë re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ba'ijë'ën. Tin
ba'iye'ru ro'taye beoye ba'ijë'ën. Cristo bain jubëan si'aruan
ba'icuani ja'nca guanseguë cayë yë'ë.

18 Yequëcuabi Go neño ga'nihuë tëyosi'cua ba'ijën, ja'nrëbi
Cristo bainre re'huasi'cua ba'ijën, go neño ga'nihuë
tëyoma'isi'quë ba'ija'ma ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi go
neño ga'nihuë tëyoma'isi'cua ba'ijën, Cristo bainre re'huasi'cua
ba'ijën, mësacua go neño ga'nihuëte tëyo güeseye ro'tamajën
ba'ijë'ën.
19 Mësacua go neño ga'nihuë tëyoye o tëyoma'iñe, ja'anre
ro'tama'ijë'ën. Riusubi baguë bainni coca guanseni
jo'caguëna, ja'an cocare ro'tajën, ja'an se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
20 Cristobi mësacuare baguë bainre cuencueguëna, ja'anrën
ba'iye'ru ba'ijë'ën. Tin ba'iye'ru ba'iye ro'tama'ijë'ën. Cristo
re'huani cuencuese'e ba'iye'ru ro'tajën, mësacua tin ba'iye'ru
ba'iye ro'tama'ijë'ën.
21 Yequëcua, yo'o concua zeansi'cua banica, tin ba'iye
ro'tama'ijë'ën. Mësacua ëjacuabi etoye yëtoca, etani saijën,
bacua yo'o yo'ocua zeansi'cua ba'iye jo'cajë'ën.
22 Yureca, yo'o concua zeansi'cuabi Cristo bainre
re'huasi'cua ba'itoca, yequëcua yo'o concua ba'icuata'an,
Cristo naconi te'e ba'ijën, ro guaja beoye ba'ijën, bacua
ëjacuani rëquëye beoye yo'o conjën ba'iyë, Cristoni concua
sëani. Yequëcua, yo'o concua zeanma'isi'cua banica, mësacua
ñaca ro'tajë'ën. Yureca, Cristo bain re'huasi'cua ba'ijën,
baguëre yo'o concua zeansi'cua mësacua ruën'ë. Ro mësacua
yëye se'gare yo'oye porema'iñë.
23 Cristo yua mësacua ro'ire junni tonsi'quëbi baguë bainre
mësacuare re'huani baji. Ja'nca sëani, Cristona te'e zi'inni,
bain ëjacua gu'aye guanseye'ru yo'oye gare ro'tamajën, gu'a
juchana gare zemo güesema'ijë'ën.
24 Ja'nca sëani, Riusu re'huani cuencuese'e ba'iye'ru
ro'tajën, ja'an ba'iye'ru Riusu naconi te'e zi'inni ba'ijën,
Riusuni bojojën, baguëni conjën ba'ijë'ën.
25 Yureca, Cristo bain huejama'isi'cua ba'ijënna, Cristo
guansesi coca beoguëbi mësacuabi yë'ë ro'tasi cocare yihuoguë
cayë yë'ë. Mai Ëjaguëbi conguëna, mësacuani re'oye yihuoguë
ro'tayë yë'ë.
26 Yureca, je'o bacuabi Cristo bainni ai gu'aye yo'ojënna,
mësacua ja'anre ro'tajën, romi huejaye ro'tama'ijë'ën.
27 Huejasi'cua banica, bagote jo'cani senjoñe ro'tama'ijë'ën.
Romi beocua banica, romini huejaye ro'tama'ijë'ën.
28 Ja'nca yihuoguëta'an, mësacuabi huejatoca, gu'aye
yo'oma'iñë. Yureña huejato, ai guaja yo'ojën, ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë. Ja'an mësacuare ba'ima'ija'guë cayë yë'ë.
29 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoguë quëayë. Mai
ën yija ba'i umuguseña te'e jëana carajeija'yeta'an ba'iguëna,
mësacua yure rënjo bacuabi rënjo beojën ba'ija'yete ro'tajë'ën.

30 Mësacua yure ota oicuabi ota oima'ija'ñete ro'tajë'ën.
Mësacua yure bojojën ba'icuabi bojoma'ija'ñete ro'tajë'ën.
Mësacua yure bonse coni bacuabi bonse beoja'yete ro'tajë'ën.
31 Ja'nca ro'tajën, ën yija ba'iyebi gare carajeija'guë sëani,
mësacua ën yija ba'i ma'carëan yure bajën, ja'anre beoja'yete
ro'tajë'ën. Riusu ba'i re'oto ba'ija'yete ro'tajën ba'ijë'ën.
32 Mësacua yua ën yija ba'iyete ai guaja ro'tamajën ba'ijë'ën
caguë, ja'nca mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Ja'nca caguëbi
bain huejacua ba'iyete quëayë. Cristo bainbi huejama'itoca,
Cristo yo'o yo'ojën coñe se'gare ro'tajën, Cristo yëye'ru yo'oza
cajën ba'iyë.
33 Romini huejatoca, ën yija ba'iyete ai ro'tajën, Yë'ë rënjo
yëyete ro'taguë, bagote conza cajën ba'iyë.
34 Romi hua'na'ga güina'ru ba'iyë. Romi zincua, ëmë
beocua ba'ijën, Cristo yo'o yo'ojën coñe se'gare yëjën, bacua
ga'nihuëanre, bacua recoñoare ro'tajën, Cristo baingo sëani,
Gare jucha yo'oye beoye baza cajën, Cristote cu'ejën ba'iyë.
Romi huejasi'cuaca ën yija ba'iyete ai ro'tajën, Yë'ë ënjë yëyete
ro'tago, baguëte conza cajën ba'iyë.
35 Mësacuani ja'nca yihuoguë, mësacuani huejaye ënseye
yëma'iñë. Mësacua yua Cristo bain cuencuesi'cua sëani,
mai Ëjaguëni jo'caye beoye conjën, te'e ruiñe yo'ojën, re'oye
ba'ijë'ën, cayë yë'ë.
36 Yequëcua, taita sanhuëbi romi zingoni bajën, bago
huejarën tayojeiguëna, bago huejaye yëyete se'e ënsema'iñë
catoca, bagoni gu'aye yo'oye yëma'iñë. Ja'nca huejaye yëtoca,
mësacua yëse'e yo'ojë'ën. Bago huejaja'guëna insinica, gu'aye
yo'oma'iñë.
37 Yequëcua, romi zingoni bacuabi bagote yequëna insiye
yëma'itoca, bacua'ga gu'aye yo'oma'iñë. Te'e ruiñe ro'tajën,
Bagote yequëna insima'iñë cajën ba'itoca, re'oye yo'oyë.
38 Ja'nca sëani, mësacua romi zingote huejaja'guëna insinica,
re'oye yo'oyë. Insimanica, quë'rë re'oye yo'oyë.
39 Yureca, romi huejasi'cuabi si'a bacua ënjë ba'i umu-
guseña baguëni yo'o coñe bayë. Ënjëbi junni huesëguëna,
ja'nrëbi yequëni, mai Ëjaguë bainguëreba se'gani bacua yëye'ru
huejaye poreyë.
40 Ja'nca porecua ba'ito'ga, yë'ëbi ro'taguë, romi hua'jecuani
ñaca yihuoyë. Se'e huejama'itoca, quë'rë bojocua ba'iyë.
Ja'nca yihuoguë, Riusu Espírituni baguë sëani, yequëcuabi tin
ro'tacuata'an, mësacuani te'e ruiñe yihuoye masiyë yë'ë.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

1 Yureca, bainbi huacha riusuñana aonre insini jo'cajënna,
mësacuabi ja'an gu'ayete ro'tajën, yë'ëni senni achajënna,
mësacuani yihuo cocare cayë yë'ë. Mësacua si'acuabi ja'an
aon ba'iyete ro'tajën, ga bainguëbi cajën, Yë'ë se'gabi ja'an
aon ba'iyete bainni yihuoye masiyë cayë. Ja'nca catoca, ro
mësacua masiye huanoñe se'gare ro quëayë. Bainni te'e ruiñe
yëjën ba'itoca, bacuani re'oye yihuoye poreyë mësacua. Ja'nca
yihuotoca, Cristo bainbi recoyo jaijeiyë.
2 Ro mësacua masiyete ro'tatoca, mësacuabi ta'yejeiye
masima'iñë. Ai caraji mësacuare.
3 Ru'ru, Riusuni te'e ruiñe yëjën ba'ijë'ën. Riusubi baguëni
te'e ruiñe yëjën ba'icuani ëñaguë, baguë bainreba ba'iyete
bojoji.
4 Yureca, huacha riusuñana insisi aonre yë'ëni senni achayë
mësacua. Ja'nca senni achajën, Huacha riusu yua riusu beoji
cajën, Mai Ëjaguë yua gaña Riusu'bi ba'iji cajën, te'e ruiñe cayë
mësacua.
5 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cuabi guënamë re'oto, yija re'oto,
si'aruanna ëñajën, ai ba'i jubë riusu hua'na ba'iye ro ro'tajën
cayë.
6 Ja'nca cacuata'an, maibi mai gañaguë Riusure ro'tajën,
Taita baguëni cayë. Si'a ën re'oto ba'iyete re'huaye guans-
esi'quëbi maini baji. Mai Ëjaguë Jesucristo'ga si'a ën re'oto
ba'iyete re'huani jo'casi'quëbi maire tëani mame re'huani
baji. Yequë tëani baye poreguëte cu'eto, gare beoji. Ja'anre te'e
ruiñe masiyë mai.
7 Ja'nca masijënna, yequëcua, huacha riusuñare ye'yejën
ba'isi'cuabi mai masiye'ru ta'yejeiye masima'iñë. Cristo
bainre re'huasi'cua ba'icuata'an, huacha riusuna insisi aonre
ëñani, Aintoca gu'aji, cajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua
aiñete ëñani, güina'ru anni, ja'nrëbi, Gu'aye yo'ohuë yë'ë cajën,
Cristo coñe'ru ta'yejeiye masimajën, recoyo gu'ajeiyë.
8 Maibi ja'an aonre aintoca, Riusubi maini quë'rë re'oye
ëñama'iji. Ainma'itoca, maini güina'ru ëñaji. Mai aon aiñebi
Riusuni bojo güesema'iñë.
9 Ja'nca sëani, mësacua si'a aon aiñe porecuabi ro mësacua
yëye'ru ëñajën ainjën ba'ijë'ën. Cristo bain ta'yejeiye
masima'icuabi mësacua aonre aiñete ëñani, yequërë Cristoni
ro'taye jo'cani gu'ajeima'iñe.
10 Mësacua yua Cristo bain ta'yejeiye masicuabi huacha
riusu huë'ena cacani, ba aon huacha riusuna insini jo'case'ere
ainguëna, yequëbi mësacua aiñete ëñatoca, baguë yequërë,
Yë'ë'ga ja'an hua'ire anza cama'iguë.
11 Ja'nca ainguëbi Cristoni ta'yejeiye ye'yema'isi'quë
ba'itoca, yequërë Cristoni recoyo ro'taye jo'cani

senjoma'iguë. Ja'nca senjotoca, mësacua Cristo te'e bainguëni
ro gu'ajei güeseyë. Cristobi baguë ro'ina junni tonguëna,
12 mësacuabi ro yo'ojën, ro mësacua yëye se'gare'ru aon
ainjën, mësacua te'e bainni huacha ro'ta güesejën, ai gu'aye
yo'oyë. Cristoni ta'yejeiye masima'icuabi ja'nca Cristoni re-
coyo ro'taye jo'cani senjotoca, mësacuabi Cristoni ai gu'aye
yo'oyë.
13 Bainbi ja'nca jo'cani senjoni gu'ajeitoca, ja'an aon huacha
riusuñana insini jo'case'ere gare se'e aiñe beoye bañuni. Yë'ë
te'e bain, Cristo bainbi yë'ë aon, huacha aonre ainguëna,
ëñani, Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjotoca, ja'an aonre
gare se'e ainma'ija'guë'ë yë'ë.

9

Los derechos de un apóstol

1 Yureca, yë'ë yëye'ru yo'oye poreguëna, yequëcuabi yë'ë
ba'iyete gu'aye cajën ba'iyë. Cristobi yë'ëre cuencueni rao-
maji'i cacuata'an, mësacuabi yë'ë cuencueni raose'ere masiyë.
Mai Ëjaguë Jesucristoni ëñasi'quë sëani, baguë cuencueni
raose'ere te'e ruiñereba masiyë yë'ë. Ja'nca yë'ëre cuen-
cueni raoguëna, mësacuani Cristo cocarebare quëani achoguë,
jo'caye beoye mësacuani yo'o conguëna, mësacuabi Cristoni si'a
recoyo ro'tajën, Cristo bainre re'huasi'cua baë'ë.
2 Yequëcuabi cajën, Cristobi yë'ëre cuencueni raomaji'i
cacuata'an, mësacuabi yë'ëre cuencueni raose'ere te'e ruiñe
masijën, yë'ëni re'oye ëñajën ba'iyë. Mësacua yua Cristo bainre
re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi ëñani, yë'ëre cuencueni
raose'ere masiye poreyë.
3 Yë'ë cuencueni raose'ere ro'tama'icua, ja'ancuabi gu'aye
senni achajënna, ën cocare sehuoyë yë'ë.
4 Cristo bain cuencueni raosi'cuabi Cristo bain jubëanna
sani, bacua aon, bacua gono, ja'anre señe poreyë yëquëna.
5 Yëquëna yua Cristo baingo, rënjo hua'goni batoca,
bagore'ga sani, bago aonre güina'ru señe poreyë yëquëna.
Yequë Cristo bain cuencueni raosi'cuabi ja'nca yo'oyë. Mai
Ëjaguë Jesucristo yo'jecua, Pedro hue'eguë, bacua'ga ja'nca
yo'oyë.
6 Cristo bain jubëanna ganijani, Riusu cocare bacuani
ye'yojën, bacua aonre ainjënna, mësacua yua yë'ë, yë'ë bain-
guë Bernabé, ¿yëquënate ro'tajën, yëquëna se'gana aonre ro
insiye beoye ro'taye? ¿Bacua yua yo'o yo'ojën, bacua curibi
aon ro'ija'bë, yëquënate cama'iñe? Bañë. Yëquënabi yëtoca,
Cristo bain aonre ro coni aiñe poreyë.
7 Ën cocare'ga ro'tani ye'yejë'ën: Soldado hua'nabi ser-
vicio prestajën, bacua aonre gare ro'ima'iñë. Zio ëjacuabi

aonre tanjën, ba aon tëase'ere aiñe yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne? Yequëcuabi jo'ya hua'nare cuirajën, ba ojere uncuye yëto, ¿jarocuabi ënseye'ne? Yëquëna'ga mësacuani Riusu cocare quëani achojën ye'yojën ba'icuabi mësacua aon cuirayete ro coye poreyë.

8 Ro ën yija ba'iyete ye'yesi'cua ro'taye'ru gare ro'tani cama'iñë yë'ë. Riusu cocare ëñato, yë'ë case'e'ru güina'ru cani jo'case'e ba'iji.

9 Moisés coca toyani jo'case'ere achani ye'yejë'ën: “Toro hua'guëni aon yo'ore yo'o güesejën, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an aonre ainja'guë” toyani jo'case'e ba'iji. Riusubi ja'an cocare cani jo'caguë, toro hua'na se'gare oiye ro'tamaji'i.

10 Cristo bain cuencueni raosi'cuare oiye ro'taguë, yëquënani cuiraye, ja'anre ro'taguë, ja'an cocare cani jo'cabi Riusu. Aito. Riusubi zio yo'ocua, aon tëaja'cua, ja'ancuare ëñaguë, aon tëaja'yete ainjën bojojë'ën, cani jo'cabi. Ja'nca cani jo'caguëbi güina'ru baguëre yo'o concua cuencuesi'cuare ëñaguë, Yë'ë cocareba quëani achocua, yë'ë bain ba'iye yihuojën cacua, ja'ancua'ga bacua aon, bacua bonse, ba bainna coni bajë'ën cani jo'cabi Riusu.

11 Yëquëna'ga mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani quëani achojën, Riusure yo'o conjën baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yëquëna bonse, ja'anre mësacuani sentoca, mësacua yua bojo recoyo re'huani, yëquënani cuirani conjën, Ta'yejeiye ro'ima'iji maire cajën, ya'jaye beoye cuirani conjën ba'ire'ahuë mësacua.

12 Yequëcuabi mësacuana sani, ja'an insiyete sentoca, yëquëna'ga quë'rë ta'yejeiye mësacuana señe poreyë.

Ja'nca porecuata'an, ja'an bonse carayete bainni gare senma'isi'cua baë'ë yëquëna. Riusu cocarebare quëani achojën ganijën, Cristo bainre re'huayete quëñëni senjoma'iñe cajën, yëquëna carayete ba bainni gare senma'isi'cua baë'ë.

13 Riusu uja huë'e yo'o concua ba'iyere'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ja'an huë'e yo'o ma'carëanre yo'o conjën, Riusuna insisi aonre coni aiñë. Misabëre cuiracua'ga Riusuna insisi aonre coni aiñë.

14 Ja'nca coni ainjënna, mai Ëjaguëbi baguë coca quëani achocuare ëñani, ba coca achani bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë, guanseguë cabi.

15 Ja'nca guanseguë caguëna, yë'ë yua yë'ë aon, yë'ë bonse, ja'anre carato'ga, Cristo bainni gare señe beoye ba'iyë. Ën cocare toyani mësacuana saoguë, ja'an bonsere gare señe beoye toyayë yë'ë. Yë'ë se'gabi yë'ë aon ro'iyete cani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre gu'aye caye porema'iñë. Mësacuani aon

señe, bonse señe, ja'anre señe gare yëma'iguë'ë yë'ë. Aon gu'ana ju'iñëa coca achani bojocuabi bacua bonse carayete bacuana insini cuiraja'bë, guanseguë cabi, ru'ru.

16 Riusu cocarebare quëani achoguëbi "Ai re'oye yo'ohuë yë'ë" catoca, ro care'ahuë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'nca quëani achoye bayë yë'ë. Baguë cocarebare quëani achoma'itoca, yë'ëre ai gu'aye cani jo'case'e ba'ire'abi.

17 Ja'an cocarebare quëani achojaijë'ën caguëna, yë'ë yua Jaë'ë. Bojoguë yo'oza sehuotoca, Riusubi baguë bayete caraye beoye yë'ëna insija'guë'bi. Ja'nca bojoguë sehuoma'itoca, Riusu guansese'ere jo'caye beoye yo'oye bayë yë'ë.

18 Yureca, Riusu insija'yete cato, ñaca ba'iji. Riusu cocarebare quëani achoguë, mësacua ro'iyete gare señe beoye ba'iyë yë'ë. Yë'ë bonse carayete mësacuani señe poreguë, yë'ë se'gabi ro'iguë, Riusu cocarebare mësacuani quëani achoguë bojoyë yë'ë.

19 Ja'nca senma'iguëbi Riusu cocarebare bain ro'ire quëani achoma'iñë. Si'a bainni te'e ruiñe yo'o coñe poreyë. Quë'rë jai jubë bainbi Riusu bainre re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, si'a bainni ja'nca coñë yë'ë.

20 Judío bain jobona sani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, ja'nca yo'oguë ba'iyë yë'ë. Bacua ira coca guanseni jo'case'ere ëñaguë, bacua yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Bacua ira coca guanseni jo'case'e'ru Riusuni sehuoma'iguëbi bacuani ëñaguë, Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacua ira coca guanseni jo'case'e'ru bacuani te'e oiguë coñë yë'ë.

21 Judío bain jubë ba'ima'icua, ira coca guanseni jo'case'e beocuana sani, Jesucristo yo'o conguëbi Riusu yëyete cu'eguë, ba bain yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'oguë ba'iyë yë'ë. Ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'ocuabi Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ija'bë caguë, bacua yo'ojën ba'iye'ru bacuani te'e oiguë coñë yë'ë.

22 Cristo bain Cristoni ta'yejeiye ye'yema'icua, bacua naconi ba'itoca, bacua ba'iyete ëñaguë, bacuani oiguë coñë yë'ë. Cristoni quë'rë ta'yejeiye ye'yeni, quë'rë jëja ba recoñoa re'huani ba'ija'bë caguë, bacuani oiguë, bacuani bojora'rë yihuoguë coñë yë'ë. Yë'ë porese'e'ru yo'oguë, si'a bainni oiguë, bacuana sani, Cristo bain ruiñe coñë yë'ë. Ja'nca yo'oguë, Riusubi ta'yejeiye conguëna, yequëcuabi Riusu bainre re'huasi'cua ba'iyë.

23 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, yë'ë yua ai bojoguëbi Riusu cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

24 Mësacua'ga Cristoni quë'rë ta'yejeiye ye'yejën, baguëni

quë'rë ta'yejeiye yo'o conjën ba'ijë'ën. Carrera huë'huëcua si'a jëja huë'huëye'ru Cristoni ye'yejën, baguëni conjën ba'ijë'ën. Ai jai jubëbi huë'huëjën ba'ijënna, te'eguë se'gabi ba premiote coji. Mësacua'ga Riusu insija'yete coza cajën, si'a jëja Cristoni ye'yejën, baguëni conjën ba'ijë'ën.

25 Ba carrera huë'huëcuabi ba premiote coza cajën, bacua porese'e'ru si'a jëja yo'ojën, ba carrera huë'huëyete te'e ruiñereba ye'yeyë. Ja'nca ye'yecuabi ba premiote coto, premio yua sunqui ja'obi re'huase'e ba'iguë, rëño ñëserë se'ga ba'ini, ja'nrëbi ro huenni si'aji. Riusu premio insija'ye yua gare carajeiye beoye ba'iguëna, maibi bojojën coyë.

26-27 Yë'ë'ga Riusu premio insija'yete coni baza caguë, ro yë'ë gu'a ga'nihuë ëase'ere gare jo'cani senjoñe ro'tayë yë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oye ro'tayë yë'ë. Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete ta'yejeiyereba ye'yeye ro'tayë. Si'a jëja yo'o yo'oguë, Cristo yo'ore quë'rë ta'yejeiyereba coñe yëyë yë'ë. Ro yo'oye beoye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi Riusu cocarebare bainni quëani achoguë, huacha yo'oma'iñe caguë, quëani achoyë. Huacha yo'otoca, Riusu ba'i jobo insija'yete yequërë coma'iñë yë'ë.

10

Consejos contra la idolatría

1 Mësacua'ga huacha yo'oma'ijë'ën caguë, ira Israel bain ba'isi'cua ganijën ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Si'a jubëbi Riusu ba'i picobëte ëñajën be'tejënna, Riusubi Ma Ziayate tëhuoni bacuare je'eñe sani, bacuani baguëña.

2 Riusu bainguë cuencuesi'quë Moisés hue'eguëbi guanseguëna, si'a jubë bainbi ba picobëte, ba ziayate ba'ijën, bacua ëjaguë Moisés guanseye'ru te'e yo'oñu cajën, ba beo re'otobi te'e ganijën sateña.

3 Ja'nca sani, Riusubi ta'yejeiye yo'oguëna, Riusu aon insini jo'case'ere te'e ainjën bateña.

4 Riusu oco insini jo'case'ere'ga te'e uncujën bateña. Riusubi ta'yejeiye yo'oni, gata peñababi ziaya etoguëna, si'a jubëbi bain huajë ocore uncujën bateña. Ba gata peñabare cato, mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo ba'iyete ro'tayë mai. Israel bain naconi te'e saiguëbi bain recoyo huajëyete cacuani masi güeseguë baquëña.

5 Ja'nca ganijën ba'icuata'an, bacua jubë ba'icua, ai jai jubëbi cue'yoni gu'aye yo'ojënna, Riusubi bënni, bacuani huani senjoni, bacua ga'nihuëanre beo re'otona ro jo'caguëña.

6 Ja'nca bënni senjoguë, Si'a bain raija'cuabi ye'yejë'ën caguë, gu'aye yo'oyete yëye beoye ba'ijë'ën, maina cani jo'cabi Riusu.

7 Bacua yua huacha riusuña cu'ecua ba'ijënna, mësacua
güina'ru yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusu coca toyani jo'case'ere
ëñani, bacua huacha riusu yëjën ba'ise'ere masijë'ën: “Riusu
bainbi fiestare yo'ojën, aonre ainjën, jo'chare uncujën,
pairajën, bacua huacha riusuni gue güihuara bojohuë” toyani
jo'case'e ba'iji.
8 Bacuabi romini ro yahue bani a'ta yo'ojënna, ja'anre'ga
ro'tani, bacua yo'ose'e'ru mësacua yo'oma'ijë'ën. Ja'nca gu'aye
yo'ojën, veintitres mil ba'icuabi ja'ansi umuguse rau neni te'e
junni huesëreña.
9 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga Riusu bëiñete ro
ro'tamajën, Riusu cuirayete ro ëjoni jëhuahuë yë'ë cajënna,
aña hua'nabi si'a jubëni cuncujën rateña. Cuncujënna, junni
huesëreña. Ja'nca sëani, mësacua'ga Riusu ba'iyete gu'aye
ro'taye beoye ba'ijë'ën.
10 Bacua jubë ba'icua yequëcua'ga bacua ëja bainre
bëiñe cajënna, Riusubi baguë anje, bain huani senjoguë,
ja'an hue'eguëte raoguëna, bacuabi te'e junni huesëreña.
Mësacua'ga mësacua ëja bainre bëiñe caye beoye ba'ijë'ën.
11 Ja'nca gu'aye yo'ojënna, Riusubi baguë bënni senjoñete
masi güesebi. Ja'nca masi güeseguëbi bacua ba'ise'ere toyani
jo'caguëna, maibi ëñani ye'yeye poreyë. Riusu ëñoja'rënbi yur-
era ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, maibi bacua yo'ojën ba'ise'e'ru
yo'oye beoye bañuni cajën,
12 mësacua ba'iyete ëñajën ro'tajën, coque güesema'ijë'ën.
“Gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë” cajën ba'itoca, Riusubi yequërë
mësacua gu'a juchare mësacuani ëñoni, mësacuani si'nseni sen-
joma'iguë.
13 Mësacuabi gue gu'a ëase'ere yo'oye yëmajën, “Ai
jëjaji. Jo'caye porema'iñë” cajën ba'itoca, Riusu coñete
senjë'ën. Riusu cani jo'case'e'ru mësacuare te'e ruiñe conji.
Bainre re'huani jo'casi'quë sëani, bain gu'a ëayete jo'caye
porema'iñete masiji. Mësacua poreye'ru quë'rë ai yo'o
güesema'iji. Quë'rë jëja recoyo bajë'ën caguë, gu'aye yo'oma'iñe
porecuare mësacuare re'huani, mësacua jëayete ëñoji.
14 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yua mësacuani ja'nca
yihuoguëna, huacha riusuñani gare yëye beoye ba'ijë'ën.
Huacha riusuñani fiestate yo'ojënna, mësacua gare coñe beoye
ba'ijë'ën.
15 Mësacua yua re'oye ro'taye masicua ba'ijën, yë'ë yihuo co-
care achani, re'oye yo'oyete masini, mësacua yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Maibi Cristo junni tonse'ere ro'tajën, jubë ñë'cani, ba bisi
ëye jo'chare te'e uncujën, Riusuni surupa te'e cajën ba'iyë.
Ja'nca te'e ba'ijën, Cristo zie jañuni tonse'ere te'e ro'tajën,
Cristo bain gu'a jucha senjosi'cuabi baguëni te'e ro'tajën,

sa'ñeña bojojën ba'iyë. Mësacua yua ja'anre te'e ruiñe masiyë.
Ba jo'jo aonbëre'ga sa'ñeña huo'huejën, te'e ainjën, Cristo junni
tonni go'ya raise'ere te'e ro'tajën, Cristo naconi te'e jubë ba'iyë
cajën, sa'ñeña te'e bojojën ba'iyë mai.
17 Te'e jo'jo aonbë ba'iguëna, mai hua'na'ga ai ba'i jubë bain
ba'icuabi Cristo naconi te'e jubë ñë'casi'cua ba'ijën, te'e jo'jo
aonbëte ainjën, sa'ñeña te'e bojojën ba'iyë mai.
18 Israel bain jubë ba'iyere'ga ro'tani, bacua sa'ñeña te'e
ba'iyete masijë'ën. Riusuni bojoñu cajën, bacua aonre mis-
abëna sani, Riusuna insini, ja'nrëbi sa'ñeña te'e ainjën bojoyë.
19 Yureca, ja'nca yihuoguëbi huacha riusuña, huacha
riusuñana aon insise'e, ¿ja'anre ai ta'yejeiye ro'tajë'ën caguë?
20 Bañë. Ëñe se'gare cayë yë'ë. Riusuni ro'tama'icuabi bacua
aonre sani, Mai riusuna insini bojoñu cajën, ro ro'tajën yo'oyë.
Huati hua'i se'gana bojojën yo'oyë bacua. Ja'nca yo'ojënna,
mësacua yua huati hua'i naconi te'e bojoye beoye ba'ijë'ën.
21 Huati hua'i naconi te'e bojojën, bacua gonore uncutoca,
mai Ëjaguë bainna ñë'cani ba ëye gonore uncuni, mai Ëjaguë
jubë naconi te'e bojoye gare porema'iñë mësacua. Huati hua'i
bain naconi bacua aonre anni te'e bojotoca, mai Ëjaguë bain
jubë naconi ñë'cani ba jo'jo aonbëte anni, bacua naconi te'e
bojoye gare porema'iñë mësacua. Mësacua yua Cristo bain
ba'itoca, huati hua'ini recoyo ro'taye gare porema'iñë.
22 Ja'nca yo'otoca, Riusubi ai ba'iye ai bëinji. Ja'nca
bëinguëna, maibi jëaye gare porema'iñë. Riusubi ta'yejeiye
ba'iguëna, jëja beoyë mai.

La libertad y el amor cristiano

23 Cristo bainbi cajën, Riusubi ënsema'itoca, yë'ë yëye'ru
yo'oye poreyë yë'ë cacuata'an, yequë yo'ore yo'ojën, bainni
conma'iñë. Yequë yo'o yo'ojënna, bainbi quë'rë jëja ba recoyo
re'huama'iñë.
24 Ja'nca sëani, mësacua Cristo bainbi yo'o yo'ojën, ro mësacua
yëye se'gare ro'tama'ijë'ën. Yequë bainni conjën, re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën.
25 Mësacuabi aonre ain bi'rajën, si'a hua'i bendiese'ere
ainjën, gare gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Mësacua aon in-
sisicuani huacha hua'i ba'iyete senni achama'ijë'ën.
26 Riusu coca cani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Si'a ën
yija re'oto, si'a ën yija ba'iye yua mai Ëjaguë Riusu re'huani
jo'case'e'ë" ja'anre ro'tani masijë'ën.
27 Yureca, Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi mësacuani aon aiñe
choiguëna, mësacuabi saiye yëtoca, baguë aon aonse'e si'aye
anni bojojë'ën. Huacha hua'i ba'iyete gare senni achaye

beoye ainjë'ën. Senni achatoca, huacha hua'i ba'ise'ebi re-
coyo gu'a huanoji.
28 Ja'nca ain bi'raguëna, yequëbi cato, “Huacha riusuna
insisi hua'i'ë” quëatoca, ba hua'ire ainma'ijë'ën. Ba coca
quëasi'quëni oiye bani, baguë recoyo huanoñete ëñajën ba'ijën,
29 baguëni gu'aye yo'oma'ijë'ën.

Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ja'an hua'ire aiñe yëjën,
baru bain recoyo gu'a huanoñete ro'tama'ijën, “Yë'ë yua Cristo
bainguë sëani, yequëbi yë'ë hua'i aiñete bëiñe catoca, gu'aji”
ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.
30 Yequëcuabi cajën, “Riusuni Surupa cani, ja'nrëbi ba
hua'ire ainguë, gu'aye yo'oma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre
bëiñe cacuabi ro gu'aye cayë” ja'anre ro'taye beoye ba'ijë'ën.
31 Mësacuabi aon ainjën, gonore uncujën, si'a mësacua yo'o
yo'ojën ba'iye caguë, Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare bainni
masi güesejën, mësacua yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.
32 Judío bain, tin bain, ja'ancuabi mësacua yo'o yo'ojën
ba'iyete ëñani, Cristona zi'iñe yëma'itoca, ai gu'aji. Cristo
bain'ga mësacua yo'o yo'ojën ba'iyete ëñani, Cristona zi'iñe
jo'cani senjotoca, ai gu'aji.
33 Si'a bainbi Cristona zi'inni ba'ija'bë cajën, ro mësacua
yëye'ru yo'oye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua recoyo
huanoñete ro'tajën, mësacua yo'o yo'ojën, bain recoyo re'o
huanoñe conjën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'o yo'oguë ba'iye'ru yo'o
yo'ojën ba'ijë'ën.

11

1 Yë'ë yua Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna, mësacua'ga güina'ru
baguë ba'iyete yëjën ba'ijë'ën.

Las mujeres en el culto

2 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi yë'ë ba'iyete ro'tajën,
yë'ë coca cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojënna, mësacuabi ai
re'oye yo'ohuë, cayë yë'ë.
3 Ëñe se'gare mësacuani ro'ta güeseye bayë. Si'a ëmëcuabi
Cristoni ëñajën, Ëjaguë, baguëni caye bayë. Romicua'ga bacua
ënjë sanhuëni ëñajën, Ëjaguë, bacuani caye bayë. Taita
Riusu'ga Cristo Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'anre ro'tani, te'e ruiñe
masijë'ën.
4 Ja'nca ba'iguëna, romicua se'gabi bacua sinjobëte canbi
ta'piye bayë. Ëmëcuaca bañë. Ëmëcuabi Riusuni ujato, Riusu
cocare masini quëani achoto, bacua sinjobëte ta'piye beoye
ba'ijë'ën. Ëmëguëbi ta'pitoca, gu'aye yo'oji. Baguë rënjoni
re'oye guansema'iñe ëñoji.

5 Romicua'ga Riusuni ujato, Riusu cocare masini quëani
achoto, bacua sinjobëte canbi ta'pijë'ën. Romigobi
ta'pima'itoca, gu'aye yo'ogo. Bago ënjë ëjaguë ba'iyete güeye
ëñogo. Ja'nca yo'otoca, bago ënjëni re'oye sehuoma'igo sëani,
bago raña gare beañe tëasi'co'ru ba'ija'co.
6 Ja'nca tëasi'co'ru ba'itoca, ai gu'aye ëñogo. Gu'aye
ëñogota'an, bago sinjobëte ta'piye yëma'itoca, bago rañare
beañe tëani si'ajë'ën. Ja'nca sëani, bago sinjobëte canbi
ta'pija'go.
7 Ëmëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru re'huasi'cua ba'ijën,
bacua sinjobëte gare ta'piye beoye ba'iyë. Romicuaca bacua
ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñocua ba'ijën, bacua sinjobëte canbi
ta'pini ba'iyë.
8 Ëñere'ga ro'tajë'ën. Riusubi bainre re'huani jo'ca bi'raguë,
ëmëguëte quë'rë ta'yejeiguëte re'huani, ja'nrëbi romigote
re'huaguë, ëmëguë coriyobi re'huabi.
9 Ëmëguëbi guanseguëna, romigobi achani baguëni conni
ba'ija'go cani jo'cabi Riusu. Romigote quë'rë ta'yejeigote
re'huamaji'i Riusu.
10 Ja'nca re'huasi'cobi Riusuni ujato, Riusu cocare masini
quëani achoto, bago sinjobëte canbi ta'pini, bago ënjë
ta'yejeiye ba'iyete ëñoñe ba'igo. Ba'igona, Riusu anje
sanhuëbi ëñani, bago re'oye yo'oyete masiyë.
11-12 Ja'nca ba'iguëta'an, ëñere'ga ro'tani masijë'ën. Ëmëcuabi
romicuani gu'aye ëñañe beoye ba'ijë'ën. Romigo yua ëmëguë
coriyo re'huasi'cobi ëmëguëni re'oye sehuoye ba'igota'an,
bago'ga ëmëguëni të'ya raigo ba'igo. Riusubi re'huani
jo'caguëna, ëmëcua, romicua, bacuabi te'e ba'ijën, mai Ëjaguë
Cristoni te'e conjën ba'iyë.
13 Yureca, mësacua se'gabi masini, Riusu yëye'ru yo'ojë'ën.
Romigobi Riusuni ujato, ¿bago sinjobëte ta'pima'itoca, gu'aye
ba'igo?
14 Riusu re'huani jo'case'ere ëñani masijë'ën. Ëmëguëbi
zoa rañabate setoca, baguë ta'yejeiye beoyete ëñoguë, gu'aye
yo'oji.
15 Romigoca zoa rañabate setoca, bago ënjë ta'yejeiyete
ëñogo, ai re'oye yo'ogo bojogo. Bago zoa rañaba yua sinjo ta'pi
can'ru ba'iji.
16 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi yë'ë yure case'e'ru
yo'oye yëma'itoca, ëñere achani masijë'ën: Cristo bain jubë
ba'icuabi tin yo'otoca, yë'ëbi bacuani ëñama'iguë ba'iyë. Cristo
bain jubëan si'aruan ba'icuabi güina'ru cayë.

Abusos en la Cena del Señor

17 Yureca, mësacuabi jubë ñë'cajën, re'oye yo'oma'iñë.
Gu'aye se'ga ba'iji mësacuare, cayë yë'ë.
18 Yequëcuabi quëajënna, mësacuabi jubë ñë'cajën, Cristoni
bojojën ro'tayete ëñoñu cajën, ro bëin cocare sa'ñeña cayë.
Ja'nca quëajënna, choa ma'carë te'e ruiñe cayë, ro'tayë yë'ë.
19 ¿Cristoni te'e ruiñe ro'tacuabi quë'rë ta'yejeiye ba'iñu
cajën, sa'ñeña bëiñe ro'taye mësacua? Ja'nca ro'tatoca, gu'aye
ba'iji mësacuare.
20 Ja'nca bëiñe cajën, mai Ëjaguëni ro'tajën, Ba aonre aiñu
cajën ñë'cajën, mësacua yua mai Ëjaguëni gare ro'tamajën
ba'iyë.
21 Mësacua jubë ba'icua, yequëcuabi a'ta aonre inni
aiñë. Ja'nca aincuabi yequëcua ainja'cuare ro'tama'ijënna,
yequëcuabi aonre comajën, ro aon gu'a hua'na ba'iyë.
Yequëcua'ga a'ta jo'chare uncuni güebeyë.
22 Ja'nca yo'ojën, ai gu'aye yo'oyë mësacua. Cristo bain
jubëte ro gu'aye ro'tajën, aon beocuani ro sa'nti güesejën,
ro mësacua huanoñe se'gare ro'tajën, Cristo aonre gu'aye
aiñë. Mësacua huë'eñare ba'ijën, mësacua aonre anni, mësacua
gonore uncuni, ja'nrëbi Cristo bain ba'iruna ñë'cani, bacua
naconi Cristo aonre te'e ainjë'ën. Mësacuabi ja'nca gu'aye
yo'ojënna, mësacuani ai bëinguë cayë yë'ë.

La Cena del Señor

23 Yureca, mai Ëjaguëbi yë'ëni quëaguëna, yë'ë'ga güina'ru
mësacuani quëani achohuë. Mai Ëjaguë Jesús insini senjorën
ti'anguëna, ja'an ñami baguë yua baguë bainre ñë'coni, baguë
aonre huo'huebi.
24 Ba jo'jo aonbëte jë'yeni, baguë bainni cabi: "Mësacua coni
ainjë'ën. Yë'ë ga'nihuë'ë. Junni tonguëna, mësacua jucha sen-
jose'e'ë. Yë'ëre ro'tajën, jo'caye beoye güina'ru ainjën ba'ijë'ën"
cabi.
25 Ja'nrëbi, bacua aonre anni tëjini, Jesús yua ba uncu
ro'rohuëte inni, güina'ru yo'obi. Ja'nca yo'oni, baguë bainni
cabi: "Mësacua coni uncujë'ën. Yë'ë zie meoni tonse'e'ë.
Bainni mame cocare jia'noni jo'caza caguë, bain jucha ze-
mosi'cuare tëani re'huani bayë yë'ë. Mësacua yua yë'ëre
ro'tajën, jo'caye beoye güina'ru uncujën ba'ijë'ën" cabi Jesu-
cristo.
26 Ja'nca cani jo'caguëna, mësacua yua sa'ñeña te'e ba'ijën,
ba aonre güina'ru ainjën, ba gonore güina'ru uncujën ba'ijë'ën.
Mai Ëjaguë in rairën ti'añe tëca ja'nca yo'ojën, mai Ëjaguë junni
tonse'ere si'a bainni masi güesejën ba'ijë'ën.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

27 Mai Ëjaguëbi ja'nca cani jo'caguëna, baguë aon, baguë
gono, ja'anre gu'aye ro'taye beoye ainjën ba'ijë'ën. Gu'aye

aintoca, mai Ëjaguë junni tonse'e, baguë ga'nihuë, baguë zie, ja'anre'ga gu'aye ro'tayë. Gu'aye ro'tajënna, Riusubi bënni senjoja'guë'bi.

28 Ja'nca sëani, mësacuabi Cristo bain naconi baguë aonre te'e aiñe ro'tato, ru'ru mësacua ba'iye, mësacua recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si beoye banica, Cristo aonre te'e ainjën, Cristo gonore te'e uncujën, baguëni te'e bojojën ba'ijë'ën.

29 Si'si banica, Cristo bain naconi anni uncuma'ijë'ën. Ja'nca aintoca, Riusubi baguë bëiñete ëñoja'guë'bi.

30 Ja'nca ëñoja'guëbi mësacua jubë ba'icua yequëcuana pa'npo raure yuara jo'cabi. Yequëcuani bëinguë yo'oguëna, yua junni huesëhuë.

31 Ja'nca sëani, mai ba'iye, mai recoyo ro'taye si'ayete ro'tani, si'si ba'iyete te'e ruiñe masiñu. Ja'nca masitoca, mai Ëjaguë aonre te'e ainjën baguëni bojoyë. Maini bëinma'iji.

32 Maibi te'e ruiñe ro'tama'itoca, mai Ëjaguëbi mai ba'iyete ëñani, Yë'ë ba'iye'ru te'e ba'ijë'ën caguë, maini si'nseji. Si'nsema'itoca, maibi ye'yema'ijën, gu'a bain naconi bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë.

33 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi Cristo aonre ainjën ñë'cato, si'a jubëbi ñë'caye tëca ëjojën, si'a jubëbi te'e ainjë'ën.

34 Aon gu'aye beoye ba'iñu cajën, mësacua huë'eñana ru'ru guëta aonre ainjë'ën. Ro guëta aonre ro'tacuabi ñë'ca raitoca, ro si'si ro'tajënna, Riusu si'nseye se'ga ba'iji mësacuare. Yureca, mësacua yeque cocare senjënna, yë'ëbi mësacuana ti'anni, yi-huo cocare caja'guë'ë.

12

Los dones espirituales

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca quëaguëna, achajë'ën. Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, Cristo bainbi tin yo'o conjën, ta'yejeiye yo'oye poreyë.

2 Mësacua ja'anrë ba'ise'e, gu'a bain ba'ijën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Ja'nca ba'ijën, zupai huatibi coqueguë ëñoguëna, ro huacha riusuña bainre coñe porema'i riusuña, ja'an riusuñana ro mësacua yëse'e'ru cu'e ganojën ba'nhuë.

3 Ja'an ba'ise'ere ro'tani, ën coca yihuoguëna, mësacua achani masijë'ën. Riusu Espíritu bacuabi coca cajën, "Jesusbi gu'aguë'bi" gare caye beoye ba'iyë. Riusu Espíritu beocua'ga coca cajën, "Jesusbi yë'ë ta'yejeiye Ëjaguë'bi ba'iji" ja'anre caye gare porema'iñë.

4 Yureca, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguë, Cristo bain jubë ba'icua, ga bainguë yua tin yo'o coñe porecuare re'huani jo'caji. Si'a bainbi tin yo'o coñe porejënna, Espíritu se'gabi si'acuani ja'nca re'huani jo'caji.

5 Ja'nca re'huani jo'caguëna, si'a bainbi Espíritu
re'huase'e'ru sa'ñeña tin conjën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën,
si'acuabi gaña Ëjaguëni yo'o coñë.
6 Si'a bainbi mai Ëjaguë yo'ore ta'yejeiye yo'ojën, tin
conjënna, mai Ëjaguë se'gabi mai si'acuani yo'o yo'o güeseji.
7 Ja'nca yo'o güeseguë, Yë'ë bainreba ba'i jubëbi quë'rë jëja
recoyo re'huani, quë'rë re'ojeija'bë caguë, si'acuana baguë
Espíritute insini, ga bainguë yo'o coñe poreguëte re'huaji.
8 Espíritubi ta'yejeiye conguëna, yequëbi Riusu yahue
masiyete masini, bainni quëani achoye poreji. Espíritubi
güina'ru conguëna, yequëbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete masini,
bainni quëani achoye poreji.
9 Ja'an Espíritubi güina'ru conguëna, yequëbi Riusu yo'oye
poreyete te'e ruiñereba si'a recoyo ro'taye poreji. Yequëbi bain
raure huachoye poreji.
10 Yequëbi Riusu ta'yejeiye yo'o yo'oye poreji. Yequëbi Riusu
cocare masiye quëaguëna, bainbi Riusu mame re'huayete
quë'rë te'e ruiñe masiyë. Yequëbi si'a bain ta'yejeiye poreyete
ëñani, huati coqueguë conse'e banica, o Riusu Espíritu
re'oye conse'e banica, ja'anre masiye poreyë. Espíritubi ca
güeseguëna, yequëbi tin coca caye poreji. Yequëbi ba tin coca
case'ere masini quëaye poreji.
11 Ja'nca ta'yejeiye yo'oye porejënna, Riusu Espíritu se'gabi
ga bainguëni ta'yejeiye conni, baguë yëye'ru ga bainguëni
ta'yejeiye yo'o güeseji.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

12 Ga bainguëbi tin yo'ore ta'yejeiye yo'oguëna, si'a jubë
Cristo bainbi te'e conjën, te'e zi'nzini ba'iyë. Mai ga'nihuëte
ëñani, ja'anre masijë'ën. Maibi ñaco, ganjo, ëntë sara, mëoñoa,
ja'anre ai ba'iye bajën, ba ba'iyebi tin yo'o yo'ojën, si'a
ga'nihuëna zi'inse'e ba'iguëna, te'e ga'nihuëte bayë mai. Cristo
bain jubë'ga güina'ru te'e zi'inni ba'iyë mai.
13 Mai ja'anrë ba'ise'ere cato, yequëcuabi judío bain baë'ë.
Yequëcuabi judío bain jubë ba'ima'icua baë'ë. Yequëcuabi yo'o
yo'oye zemosi'cua baë'ë. Yequëcuabi mai yëse'e'ru yo'o yo'ojën
baë'ë. Ja'nca ba'ijën, Cristoni si'a recoyo ro'tajën, bautiza
güesejënna, Riusu Espíritubi mai recoyona gaje meni babi.
Gaje meni baguëna, maibi sa'ñeña recoyo te'e zi'inni, te'e jubë
ba'ijën, bain huajë oco uncuye'ru te'e Espíritu huanoñete coni
bayë mai.
14 Ja'nca sëani, mësacua yua sa'ñeña te'e jubë zi'inni ba'ijën,
ga bainguëbi tin yo'ore ta'yejeiye yo'oye poreguë, yua
mësacua gaje bain yo'oye poreyete ëa ëñani, güina'ru yo'oye
poreye ro'tama'ijë'ën. Mësacua ta'yejeiye yo'oye poreyete

ro'tajën, ja'an yo'ore ta'yejeiye yo'oye ro'tajën, bain jubë ba'icuare conjën bojojën ba'ijë'ën. Mai ga'nihuë ba'iyete ro'tajë'ën. Ñaco, ganjo, ëntë sara, güëon, ja'anre ai bajënna, te'e ga'nihuëna zi'inse'e ba'iji. Ga bainguë'ga Cristo bain jubëna te'e zi'inni ba'iyë mai.

15 Güëon se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ëntë sara ba'ima'iguë sëani, bain ga'nihuëna zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.

16 Ganjoro se'gabi bëin coca catoca, "Yë'ë yua ñacoga ba'ima'iguë sëani, bain ga'nihuëna zi'inma'iñë" catoca, ga'nihuëte jo'caye gare porema'iji.

17 Si'a ga'nihuë yua ñacoga se'ga ba'itoca, ¿queaca achaye poreguë'ne? Si'a ga'nihuë yua ganjoro se'ga ba'itoca, ¿queaca yi'eye poreguë'ne?

18 Riusu se'gabi bain ga'nihuëte re'huani jo'caguë, ñaco, ganjo, ëntë sara, güëon, ga ba'iyete re'huani, baguë yëse'e'ru bain ga'nihuëna zi'in güeseni jo'cabi.

19 Te'e ba'iye se'gare re'huani jo'catoca, si'a ga'nihuë gare beoguë ba'ire'abi.

20 Ja'nca ai ba'iye re'huasi'quëbi te'e ga'nihuëna zi'in güeseni jo'cabi Riusu. Güina'ru ai ba'i jubë bainbi tin yo'o yo'oye porecuata'an, si'a jubëbi Cristona te'e zi'inni ba'iyë mai.

21 Mai gaje bainbi tin yo'o yo'oye porejënna, mësacuabi bacua yo'je poreyete gare ëñama'iñe beoye ba'ijë'ën. Ñacoga se'gabi ëntë sarana bëiñe catoca, "Më'ë yo'o coñete yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha caguë ba'ire'abi. Sinjobë se'gabi güëoñana bëiñe catoca, "Mësacua yo'o coñete yëma'iñë yë'ë" catoca, ai huacha caguë ba'ire'abi.

22 Bañë. Yo'je porecuabi ta'yejeiye ba'iye ëñoma'icuata'an, quë'rë yësi'cua ba'iye re'huani jo'cabi Riusu.

23 Mai ga'nihuë zi'inse'e ba'iyete ëñato, Yequëruanre yahueye bañu cajën, canbi ta'piyë mai. Ta'pima'itoca, gu'aye ëñoji ro'tayë mai. Yequëruanca re'oruan'ë cajën,

24 canbi ta'piye ro'tama'iñë. Ja'nca ro'tacuata'an, Riusubi baguë zi'inni, mai ga'nihuëna jo'case'ere ëñani, ja'nca ro'tama'iji. Maibi yahueni ta'pitoca, Riusubi caguë, Quë'rë yo'je ba'iru case'eta'an, quë'rë ta'yejeiye ba'iru'ë cayë yë'ë caji. Ja'nca caguëbi Cristo bain jubëte ëñani, quë'rë yo'je ba'iguë casi'quë ba'itoca, quë'rë ta'yejeiye ba'iguëte ëñaji Riusu.

25 Ja'nca ëñaguëbi bain jubë ba'icua sa'ñeña je'o cayete yëma'iji. Si'acuabi sa'ñeña te'e ëñajën, sa'ñeña te'e conjën ba'ijë'ën caji Riusu.

26 Mai ga'nihuëte ro'tato, te'e ja'si nesiru ba'itoca, si'a ga'nihuëbi ja'siji. Güina'ru, te'e bainguë se'gabi ai yo'oguë

ba'itoca, si'a jubë bainbi baguë naconi ai yo'ojën, baguëni te'e
conjë'ën. Yequëbi ta'yejeiye ëñoguë ba'itoca, si'a jubë bainbi
baguë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën.
27 Yureca, mësacua si'a jubë yua Cristo jubë ba'ijën, ga
bainguëbi Cristoni bajën, baguëni te'e zi'inni ba'iyë mësacua.
28 Ja'nca zi'inni ba'ijënna, Riusubi baguë bainreba jubëte
re'huani, ru'ru baguë cuencueni raosi'cua quë'rë ta'yejeiye
ba'icuare re'huani jo'cabi. Ja'nrëbi, baguë coca masini
quëacaicuare re'huabi. Ja'nrëbi, bainni yihuoni ye'yocua,
ja'nrëbi, ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua, ja'nrëbi rau hua-
chocua, ja'nrëbi bain carayete concua, ja'nrëbi bain jubë
ëjacua, ja'nrëbi tin coca caye porecua, si'acua tin yo'o yo'oye
porecuare re'huani jo'cabi Riusu.
29 Te'e yo'o yo'oye porecuare gare re'huamaji'i. Si'acuare
baguë quë'rë ta'yejeiye yo'o yo'oye porecuare cuencueni rao-
maji'i. Si'acuare baguë coca masini quëacaicuare re'huamaji'i.
Si'acuabi bainni ye'yoma'iñë. Si'acuabi Riusu ta'yejeiye yo'o
yo'oye porema'iñë.
30 Si'acuabi bain raure huachoye porema'iñë. Si'acuabi tin
coca caye porema'iñë. Si'acuabi ba tin coca case'ere masini
quëaye porema'iñë.
31 Ja'nca porema'icuata'an, mësacua yua si'a jëja yo'ojën,
Cristo bain jubëte ta'yejeiye coñe, ja'anre ro'tajën yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, yë'ëbi yequë ma'a, quë'rë ta'yejeiye
ba'i ma'are mësacuani yurera yihuoguë, mësacuani masi
güeseyë yë'ë.

13

El amor

1 Bainni ta'yejeiye ai yëjën ba'ijë'ën caguë, ja'an ma'are
mësacuani masi güeseguë, mësacuani yihuoyë yë'ë. Bain coca,
Riusu anje sanhuë coca, ja'an tin coca quë'rë ta'yejeiye
caye poreguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, ro guëna macana
huaiye'ru, ro hui'ya achoye tin coca caguë ba'iyë yë'ë.
2 Ja'nrëbi, Riusu cocare ta'yejeiye masini quëaye poreguë,
si'a Riusu yahue masiyete ta'yejeiye masiye poreguë, Riusu
yo'oye poreyete te'e ruiñereba si'a recoyo ro'tani jai cubëanre
quëñoñe'ru ta'yejeiye yo'oye poreguë, ja'an poreguëreba
poreguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, ro yo'oyë yë'ë.
3 Yë'ë bonse si'ayete carajën ba'icuani ro huo'hueni insiguë,
Riusu yo'ore conza caguë, yë'ë ga'nihuëre'ga ëoni si'a güeseguë,
ja'an yo'oguëbi bainni ta'yejeiye yëma'itoca, yë'ëre re'oye gare
beoji.
4 Bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi gu'aye yo'ocuani bëiñe
beoye ba'ijën, bainni re'oye conjën ba'iyë. Yequëcua ba'iyete

ëa ëñañe beoye ba'iyë. Quë'rë ta'yejeiguë'ë, gare caye beoye ba'iyë.

5 Bacua se'gare'ru huanoñe beoye ba'iyë. Yequëcuani hui'ya yo'oma'iñë. Yë'ë se'gabi re'oye yo'oye poreyë cama'iñë. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, bëinma'iñë. Yequëcua gu'aye yo'ose'ere ro'tama'iñë.

6 Gu'aye yo'ose'ere ëñani bojoye beoye ba'iyë. Re'oye yo'ose'ere ëñani bojoyë.

7 Bainni ta'yejeiye yëjën, bacua porema'iñete ro'tamajën, quë'rë ta'yejeicua ruiñë cajën, bacua re'ojeiyete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'iyë. Ai yo'ojën ba'ito'ga, jëja recoyo re'huajë'ën cajën, bacuani bojora'rë conjën ba'iyë.

8 Ën yija re'otobi carajeiguëta'an, bainni ta'yejeiye yëjën ba'icuabi bainni yëye gare jo'cama'iñë. Riusu coca masini quëase'eta'an, bainbi huanë yeja'cua'ë. Tin coca case'eta'an, bainbi jë'te cama'ija'cua'ë. Bain ta'yejeiye masise'eta'an, jë'te ro'taye beoye ba'ija'cua'ë.

9 Riusu coca masini quëayete cato, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masiye porema'iñë mai. Riusu quëaye'ru ta'yejeiye quëaye porema'iñë mai.

10 Ja'nca porema'icuata'an, Riusubi ta'yejeiye porecuare maire re'huaja'guë'bi. Ja'nca re'huaguëna, mai yure masini quëayete gare jo'cani senjoja'cua'ë.

11 Zin hua'na ba'iye'ru yureña ba'iyë mai. Yë'ë zinrën ba'iguëbi zin caye'ru coca caguë ba'nhuë. Zin ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë. Zin ta'yejeiye yo'oye ro'taye'ru ro'taguë ba'nhuë. Ja'nrëbi, irani tëjini, ëmëguë ba'iguëbi yë'ë zin ba'ise'ere jo'cani senjohuë yë'ë.

12 Yureñabi, Riusu masiye'ru ta'yejeiye masija'ma cajën, te'e ruiñe masiye porema'iñë. Si'si ëña re'ahuana ëñañe'ru ba'iyë mai. Riusu ba'iyete yureña te'e ruiñe ëñañe caraguëta'an, baguë ëñorën ti'anguëna, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreja'cua'ë. Yureña, Riusu ba'iyete ta'yejeiye masima'iguëbi, ja'anrën ti'anguëna, baguë ba'iyete te'e ruiñerebara masija'guë'ë yë'ë. Riusubi yë'ëre masiguë'ru güina'ru baguëni te'e ruiñe masija'guë'ë yë'ë.

13 Ja'nca ba'iguëna, maibi ën re'otore ba'ijën, Riusu ëñoja'ñete jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën bañuni. Riusu naconi te'e ba'ija'yete jo'caye beoye ëñajën ëjojën bañuni. Bainni ta'yejeiye ai yëjën bañuni. Ën yija gare carajeija'guëta'an, maibi si'arën ja'nca yo'ojën ba'ija'cua'ë. Si'a yequë yo'o yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoja'cua'ë. Ja'nrëbi, Riusu naconi gare ju'iñe beoye ba'ijën, maibi quë'rë ta'yejeiye bainni ai yëreba yëjën ba'ija'cua'ë.

14

El hablar en lenguas

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ru'ru bainni ta'yejeiye yëye ro'tajën
ba'ijë'ën. Ja'nrëbi yo'je, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna,
ën re'oto ta'yejeiye yo'o yo'oye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën.
Riusu coca masini quëaye poreyete quë'rë senjën ba'ijë'ën.
Ja'nca masini quëaye porecuabi Cristo bain jubëte re'oye
yihuojënna, bacuabi quë'rë jëja recoñoa re'huani quë'rë se'e
jaijeijën ba'iyë.
2 Tin coca caye porecuaca bainre yihuoma'iñë. Tin coca
sëani, bainbi achama'iñë. Riusu se'gabi achaguëna, Espíritu
yahue masise'ere bojojën cayë.
3 Ja'nca sëani, Riusu coca masini quëaye quë'rë senjën
ba'ijë'ën. Ja'nca quëajënna, Cristo bain jubëbi achani Cristo
ba'iyete quë'rë masini, ai yo'ojën ba'icuata'an, Cristo coñete
ro'tajën bojoyë.
4 Tin coca cacuabi Espíritu naconi cajën, bacua se'gabi
quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huayë. Riusu coca masini
quëacuaca si'a Cristo jubë bainni yihuojënna, si'a jubëbi quë'rë
ta'yejeiye jëja recoyo re'huayë.
5 Yureca, mësacua si'acuabi tin coca caye poreyete sentoca,
mësacuabi re'oye señë, cayë yë'ë. Ja'nca caguëca Riusu coca
masini quëaye poreyete quë'rë senjën ba'ijë'ën, cayë. Riusu
coca masini quëacuabi tin coca cacua'ru Cristo bainni quë'rë
re'oye coñë. Tin cocabi Cristo bainni catoca, Cristo bainbi
quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'bë cajën, ba tin coca
case'ere masini quëaguëte cu'ejë'ën.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua achani ye'yejë'ën. Yë'ë
yua mësacuana ye'yoguë saiguëbi tin cocabi catoca, mësacuabi
ro achajën ñu'iñë. Riusubi yahue masiyete masini quëani
yihuotoca, ja'nrëbi mësacuabi achani, quë'rë re'oye ye'yeye
poreyë.
7 Tin coca case'ere huesëtoca, ro gue gu'a achose'e
se'ga ba'iji. Jurihuë, arpa, ja'an músicabëanre te'e ruiñe
huaima'itoca, ba achacuabi ba músicate huesëyë.
8 Soldado hua'na'ga guerra huaiye ëjojënna, trompeta
juiguëbi huacha juitoca, soldado hua'nabi ro achajën, jubëan
ñë'cama'iñë.
9 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Mësacuabi tin coca, bain huesë
cocare quëani achotoca, ¿ba achacuabi queaca achani ye'yeye
poreye'ne? Ja'nca quëani achocuabi ro cajënna, bainbi ro
achajën ñu'iñë.
10 Si'a ën re'oto bainbi tin coca cacua ai ba'iye tin cajënna,
mësacua masiyë. Ja'nca tin cajënna, si'a coca achacuabi bacua
coca case'ere masiyë.

11 Ja'nca masijënna, yë'ëca ba cocare huesëtoca, ba tin coca
caguëte ro achayë yë'ë. Baguë'ga yë'ëni ro caji.
12 Mësacua'ga güina'ru ba'iyë. Riusu Espíritu ta'yejeiye coñete
senjën, Baguë ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua bañu cajën
ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, Cristo bain jubëte quë'rë ta'yejeiye
recoyo ro'tacuare re'huayë mësacua.
13 Ja'nca re'huaye yëjën, tin cocare caye porecuabi Riusuni
senjën, ba cocare masiye yë'ëre conjë'ën. Bainni quëani
achoza cajën, ja'an poreyete senjën ba'ijë'ën.
14 Yë'ë'ga Riusuni tin cocabi ujaguë, yë'ë recoyobi bojoguë,
Riusuni yë'ë yi'obobi caguëta'an, ba cocare ro huesëguë, yë'ë
case'ere ro'taye porema'iñë yë'ë.
15 Ja'nca porema'iguëbi ¿yë'ë guere yo'oguë'ne? Riusuni
ujato, yë'ë tin cocare masini ujazaniñë yë'ë. Riusuni gantato,
yë'ë tin cocare masini gantazaniñë yë'ë. Mësacua'ga güina'ru
yo'oye senjën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacua ujani gantayete
achani bojoja'bë.
16 Mësacuabi tin coca cajën, Riusuni ta'yejei coca ujajën, Su-
rupa cajën bojocuata'an, yequëcua tin coca achaye huesëcuabi
ti'anjën, mësacua tin cocare ro achajën, mësacuani ujaye coñe
gare porema'iñë.
17 Mësacuabi Riusuni tin cocabi te'e ruiñe ujacuata'an, yequë
bainbi ro achajën, Huesë ëaji cajën, quë'rë ta'yejeiye recoyo
ro'tacua re'huama'iñë bacua.
18 Mësacua si'acuabi tin coca caye porejënna, yë'ëca tin co-
care quë'rë ta'yejeiye caye poreyë. Ja'nca poreguëbi Riusuni
surupa caguë bojoyë.
19 Ja'nca ba'iguëta'an, Cristo bain jubëna ñë'cani, bacuani
yihuoni, quë'rë ta'yejeiye ye'yesi'cuare re'huaye ai yëyë yë'ë.
Ja'nca sëani, tin cocare ro cani jëhuatoca, gu'aji. Choa ma'carë
se'gare te'e ruiñe achoye catoca, ai re'oye ba'iji.
20 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani tin coca cayete
yihuoguë, ro mësacua bojo huanoñete ro'taye beoye ba'ijë'ën,
cayë yë'ë. Ja'nca ba'itoca, ro zin hua'na ye'yema'isi'cua'ru
ye'yema'isi'cua ba'iyë mësacua. Gu'aye yo'oye se'gare
ye'yema'isi'cua ba'ijë'ën. Mësacua tin coca cayete yihuoguë,
te'e ruiñe ro'taye ye'yesi'cua ba'ijë'ën, cayë yë'ë.
21 Riusu ira coca toyani jo'case'ere'ga ëñani, tin coca caye
ba'iyete ye'yejë'ën: "Yureca, tin bainre cuencueni, Israel
bainna saoja'guë'ë yë'ë. Bacuabi tin cocare cani achojënna,
Israel bainbi yë'ë cocare achaye gare güeja'cua'ë, cabi mai
Ëjaguë" toyani jo'case'e ba'iji.
22 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, Riusubi tin coca caye
ba'iyete maini masi güeseji. Tin coca cacuabi Riusu cocare
quëani achojënna, Cristoni recoyo ro'taye yëma'icua se'gabi

bëiñë. Si'a recoyo ro'tacuaca bañë. Riusu cocare masini
quëacuabi quëani achojënna, Cristoni si'a recoyo ro'tacua
se'gabi bojojën achayë. Ro'taye yëma'icuaca bañë. Riusu
cocare masiye porema'iñë.
23 Ja'nca sëani, Cristo bain jubëbi ñë'cani, si'acuabi tin co-
care catoca, ja'nrëbi yequëcua Cristoni recoyo ro'tama'icuabi
ti'anni achato, Ro güebe neni cayë, mësacuare cayë bacua.
24 Pero Cristo bainbi ñë'cani, si'acuabi Riusu cocare masini
quëatoca, yequë bainguë Cristoni recoyo ro'tama'iguëbi
ti'anni achato, Riusu cocareba ba'iye yë'ëre huanoji caguë,
baguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'e si'ayete ro'tani, Riusuni, Ai
gu'aye yo'osi'quë'ë yë'ë caguë,
25 baguë recoyo yahue ro'taguë ba'ise'e si'ayete gare jo'cani,
Riusu Ëjaguë ba'iyete te'e ruiñe masini, ja'nrëbi Riusuni
gugurini umeni, Riusu yua ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji
caguë, Riusuni ai ta'yejeiye yëguëbi ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi
mësacua jubëte caguë, Riusubi mësacua naconi gare te'e
ba'iguëreba ba'iji caguë ba'iji baguë.

Háganlo todo decentemente y con orden

26 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ñë'cajën, Riusu
cocare quëani achoye yëjën, ñaca quëani achojën ba'ijë'ën.
Mësacua jubë ba'icuabi Riusu Espíritubi conguëna, Riusu co-
care masijën, yequëcuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete gantajën
bojoñu cajën, yequëcuabi Riusu coca ën cocare ye'yoñu cajën,
yequëcuabi Riusubi guënamë toya ëñoguëna, quëani achoñu
cajën, yequëcuabi tin cocabi Riusu ba'iyete quëañu cajën,
yequëcuabi Ba tin cocare masini quëaye poreyë yëquëna cajën
ba'iyë. Ja'nca caye yëcuabi ru'ru Cristo bain quë'rë ta'yejeiye
recoyo ro'taja'yete cu'ejën ba'ijë'ën.
27 Ja'nca cu'ejën ba'icuabi ñaca yo'ojën ba'ijë'ën. Tin coca
cacua banica, samucuabi caja'bë. Samutecuabi catoca,
yequëcuabi se'e cama'ija'bë. Tin coca cacuabi te'ena, te'ena
bainni coca cajënna, yequëbi ba cocare masini te'e ruiñe
quëani achoja'guë.
28 Tin coca masini quëaguëbi beotoca, tin coca cacuabi Riusu
bain jubëni caye beoye ba'ija'bë. Bacua se'gabi Riusu se'ga
naconi te'e cajën ba'ija'bë.
29 Ja'nrëbi, Riusu coca masini quëacua, samucua o samute-
cuabi Riusu cocarebare quëani achojënna, yequëcuabi achani,
bacua coca te'e ruiñe ba'iyete, o huacha ba'iyete masini
caja'bë.
30 Te'eguë se'gabi Riusu cocarebare masini quëani
achoguëna, Riusu Espíritubi baguë masi cocare yequëni
masi güesetoca, ru'ru quëaguëbi cani tëjija'guë. Cani tëjiguëna,
yequëbi baguë cocare quëani achoja'guë.

31 Yureca, mësacuabi Riusu Espíritu coca masi güesese'ere
quëani achoye yëjën, si'acua yua te'ena, te'ena, bainni quëani
achojë'ën. Ja'nca quëani achojënna, si'a bainbi achani, re'oye
ye'yeni, quë'rë ta'yejeiye recoyo ro'tacua ruiñë.
32 Riusu Espíritubi baguë cocare masi güeseguëna, Riusu bain
masini quëacuabi Espíritu yëye'ru yo'ojën, ro bacua ca ëayete
gare jo'cayë.
33 Riusubi ro huesë ëaye beoye yo'oguëbi baguë bain jubë
coca quëani achoyete re'oye cuencueye masiji.

Yureca, Cristo bain jubëan, si'aruan ba'icua yo'oye'ru
mësacua'ga ëñere güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
34 Cristo bainbi ñë'cajënna, romicuabi nëcani masi coca caye
yëtoca, bacuare ënsejë'ën. Riusu ira coca cani jo'case'ere ëñani,
güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Bacua ënjëbi guanseguëna, baguëni
te'e ruiñe achani yo'oye ba'ijën, Cristo bain jubëni masi coca
caye beoye ba'iyë.
35 Yequëcua casi cocare huesëtoca, bacua huë'ena ti'anni
bacua ënjëni senni achaja'bë. Cristo bain ñë'casi'cuani senni
achama'ija'bë. Romicuabi nëcani Cristo bain ñë'casi'cuani
catoca, ai huacha yo'oyë.
36 Mësacuabi yequëcua Cristo bain jubëan yo'oye'ru güina'ru
yo'oye yëma'itoca, mësacuani ëñama'ija'guë'ë yë'ë. Mësacuabi
cajën, Riusu cocarebare masicua gañacua'ë yëquëna cajënna,
mësacuani ai bëiñe cayë yë'ë.
37 Mësacua Riusu Espíritu cocare masini quëacua ba'iye,
ja'anre ro'tajën, yë'ë coca yure toyani guanseguëna, te'e ruiñe
achani güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguëbi guanseguëna,
mësacuani güina'ru toyani guansehuë yë'ë.
38 Te'e ruiñe achani yo'oye yëma'icua banica, bacuani
ëñamajën ba'ijë'ën.
39 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë
yë'ë. Riusu cocare masini quëaye ru'ru senjën ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'icuabi tin coca caye yëcuare ënsema'ijë'ën.
40 Cristo bainbi ñë'cani, Riusu Espíritubi baguë cocare
masi güeseguëna, ba masicuabi te'ena, te'ena, quëani achojën
ba'ijë'ën. Ro huesë ëaye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

15

La resurrección de Cristo

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo cocarebare
mësacuani quëani achoguë ba'iguëna, mësacua ro'tajën
ba'ijë'ën. Mësacuabi ja'an cocare achani, si'a recoyo ro'tahuë.
Ja'nca ro'tani, yureña ba coca caye'ru güina'ru yo'ojën, quë'rë
ta'yejeiye ba'icua ruinjën,

2 Riusu ba'i jobona ti'anja'cuare re'huasi'cua ba'iyë
mësacua. Ja'an cocare quë'rë se'e achajën, gare jo'caye beoye
yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yequërë ba cocare ro achajën
ba'isi'cua ba'itoca, ba coca caye'ru te'e ruiñe yo'oye mësacuare
huanoma'iji.
3 Yë'ë yua ba cocare mësacuani quëani achoguë, yë'ë
ye'yese'e'ru güinareba'ru mësacuani quëani achoni yihuoguë
baë'ë. Ën coca yua quë'rë ta'yejeiye ba'i coca'ë: Riusu coca
toyani jo'case'e'ru ba'iguëna, Cristobi mai gu'a jucha ro'ina
güina'ru junni tonbi.
4 Ja'nca junni tonguëna, baguë bainbi baguëte tanhuë.
Tanjënna, ja'nrëbi samute ba'i umugusebi go'ya raji'i. Riusu
coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru go'ya raji'i baguë.
5 Ja'nca go'ya rani, ja'nrëbi, Pedroni ëñobi. Ja'anguëni ëñoni,
ja'nrëbi baguë bain concua si'a jubë docecuani ëñobi.
6 Ja'nca ëñoni, ja'nrëbi yequëcua baguë bainni ëñobi.
Ëñoguëna, quë'rë quinientos ba'i jubëbi te'erute ba'ijën,
baguëni ëñahuë. Ja'anre ëñasi'cua yequëcuabi yureña junni
tonsi'cua ba'iyë. Yequëcua quë'rë jobo ba'icuabi yuta huajëyë.
7 Ja'nca ëñajënna, ja'nrëbi Cristobi Santiagoni ëñobi. Ëñoni,
ja'nrëbi baguë ëja bain cuencuesi'cua si'acuani ëñobi.
8 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën ti'anguëna, yë'ëni ëñobi.
Yequëcuabi yë'ëre cajën, Riusu cue'yosi'quë'bi ba'iji, yë'ëre
cahuë.
9 Yë'ë yua si'a Cristo ëja bain cuencuesi'cuare ëñato, yë'ë yua
bacua'ru quë'rë yo'jereba ba'iguë'bi ba'iyë, Riusu bain jubëni
je'o basi'quë sëani.
10 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni re'oye ëñaguë,
yë'ëni conguë, yë'ë yure ba'iye'ru yë'ëre re'huani jo'cabi.
Ja'nca re'huani jo'caguëbi ro guaja yo'omaji'i. Yë'ëre ja'nca
re'huani jo'caguëna, baguë ëja bain cuencuesi'cua yo'o
conse'e'ru quë'rë si'a jëja Riusuni yo'o conguë ba'iyë yë'ë.
Ja'nca ba'iguëbi ro yë'ë se'gabi yo'omaë'ë. Riusubi yë'ëni
re'oye ëñani, yë'ëni conguëna, ja'nca si'a jëja baguëni yo'o coñe
poreguë ba'iyë yë'ë.
11 Ja'nca sëani, Cristo cocarebare achani si'a recoyo ro'tahuë
mësacua. Yë'ëbi quëani achoguëna, yequëcua Riusu ëja bain
cuencuesi'cuabi quëani achojën, te'e quëani achohuë bacua.
Quëani achojënna, mësacuabi achani si'a recoyo ro'tahuë.

La resurrección de los muertos

12 Ja'an cocare quëani achojënna, ¿guere caye'ne? Ën coca:
Cristobi junni tonsi'quëbi go'ya raji'i, cani achojën si'a jubë
Riusu bainbi cayë. Ja'nca cajënna, mësacua jubë ba'icua
yequëcuabi cajën, Junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye
ba'iyë cajën, ai huachareba cayë bacua.

13 Mësacuabi te'e ruiñe cajën ba'itoca, yëquënabi Cristo go'ya
raise'ere quëajën, ro coquejën ba'ire'ahuë.
14 Cristobi go'ya raima'isi'quë ba'itoca, Riusu cocareba
si'aye ro coquejën ro quëani achojën ba'ire'ahuë. Mësacua'ga
achajën, si'a recoyo ro'tajën, ro guaja yo'ojën ba'ire'ahuë.
15 Yëquënabi baguë cocare quëani achojën, Cristobi go'ya
raji'i cajën, te'e ruiñe cayë cajën, ro coquejën ba'ire'ahuë.
16 Bain junni huesësi'cuabi go'ya raiye beoye ba'itoca,
Cristobi go'ya raisi'quë ba'ima'ire'abi.
17 Ja'nca ba'ima'iguë ba'itoca, mësacuabi baguëni si'a recoyo
ro'tajën, ro yo'ojën ba'ire'ahuë. Mësacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'e gare jo'cani senjoma'ise'e ba'ire'ahuë.
18 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, ja'nrëbi junni huesëni,
gare carajeisi'cua ba'ire'ahuë. Ba toarona gare sani
huesësi'cua ba'ire'ahuë.
19 Mësacuabi cajën, Cristoni recoyo ro'tacuabi yure ba'i umu-
guseña se'ga Riusu insiyete coye poreyë cajën, mësacuabi te'e
ruiñe cajën ba'itoca, mai jubë Cristo bainbi si'a ën yija bain'ru
quë'rë gu'ajani senjosi'cua ba'ire'ahuë.

20 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacuabi ro huacha cajën ba'iyë.
Cristobi junni tonsi'quëbi gare go'ya raisi'quë ba'iji.
Baguë yua ru'ru go'ya rani, ja'nrëbi si'a baguë bain junni
huesësi'cuabi baguë go'ya raise'e'ru güina'ru go'ya raijën
ba'ija'cua'ë.
21-22 Adán ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusu guanseni
jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oma'isi'quëbi junni huesëguëna, si'a
bain yo'je raicuabi güina'ru junni huesëye bahuë. Cristoca
Riusu guanseni jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'osi'quëbi yua junni
tonni go'ya raji'i. Ja'nca sëani, si'a bain Cristoni si'a recoyo
ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi junni huesëni, gare go'ya rani,
si'arën ba'ija'cua'ë.
23 Ja'ncareba go'ya raijën ba'ija'cua'ë. Riusu cuencuese'e'ru
güina'ru ba'ija'cua'ë. Cristobi ru'ru go'ya raji'i. Ja'nrëbi yo'je,
maire in rai umuguse ti'anguëna, si'a baguë bain, baguëni si'a
recoyo ro'tajën ba'icuabi güina'ru go'ya rani, baguë naconi
si'arën te'e ba'ijën ba'ija'cua'ë.
24 Ja'nrëbi, yo'jereba ba'irën, baguë cuencuese'e si'aye
yo'oni tëjini, Cristo yua baguë Taita Riusuni quëaja'guë'bi:
“Taita, zupai huatini gare ñu'ñujei güesesi'quëbi më'ë ta'yejeiye
ba'i re'otore më'ëna jo'cayë yë'ë. Ja'nca jo'caguëna, si'aye
coni bajë'ën” quëaja'guë'bi Jesucristo. Ja'nca quëaja'guëta'an,
baguë cuencuese'ere yuta yo'oye caraji. Ru'ru, baguëre je'o
bacua si'acuare huesoni si'aja'guë'bi. Bacuabi yuta cue'yoni
ta'yejeiye guansejënna, bainbi Jaë'ë cajën, bacua ta'yejeiye
ëjacuare'ru ëñajën, bacuani sehuojën ba'iyë.

25 Ja'nca ba'ijënna, Cristore je'o bacua si'acuani gare
huesoni si'aye tëca, Cristobi si'aye guanseguë ba'ija'guë'bi.
26 Ja'nca huesoni si'ani, ja'nrëbi yo'je, zupai huatini gare
huesoni si'aja'guë'bi. Ba huati yua bainni junni huesë
güeseguëbi gare huesoni si'asi'quë ba'ija'guëna, bainbi gare
se'e junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.
27 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Cristobi
si'ayereba guanse Ëjaguë ba'ija'guë'bi." Ja'nca caguëta'an,
Taita Riusuni guansema'ija'guë'bi, Riusu yua Cristoni guanse
güeseguë sëani.
28 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu Zin Jesucristobi
si'ayereba guanse Ëjaguë ba'ija'guë ba'ini, ja'nrëbi baguë Taita
Riusuna bonëni caja'guë'bi: "Taita, më'ëbi yë'ëre si'ayereba
guanse Ëjaguëre re'huaguëna, si'ayerebare më'ë guëon
na'mina jo'cayë yë'ë. Yë'ëre'ga bani guanseguë ba'ijë'ën"
caja'guë'bi. Ja'nca caguëna, si'a re'oto bainbi Riusuni ëñani,
Baguë se'gabi si'ayereba ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji cajën
ba'ija'cua'ë.
29 Yureca, bain junni huesësi'cuabi gare go'ya raiye beoye
ba'itoca, Cristo bainbi ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë. Yë'ë
bain junni huesësi'cuani se'e ëñajaza cajën, bautiza güesejën, ro
huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.
30 Yëquëna'ga Cristoni yo'o conjën, jo'caye beoye ai yo'ojën,
yequërë junni huesëyena ñañani tonjën, Cristoni yo'o conjën,
ro huesë ëaye yo'ojën ba'ire'ahuë.
31 Mësacuani ai yëreba yëguë ba'iyë yë'ë. Mësacua naconi
Cristoni te'e zi'inguëbi mësacuani ai yëguë, yë'ë je'o bacua
yë'ëre huani senjoñete gare ro'tama'iguëbi mësacuani conguë
ba'iyë yë'ë.
32 Ënjo'on, Efeso huë'e jobore ba'iguëbi yë'ë je'o bacuani ai
huaji yaye ëñaguëna, airu hua'i hua'na yë'ëre coca neni huani
senjoñe'ru ba'iyë bacua. Ja'nca ba'ijënna, bainbi go'ya raiye
beoye ba'itoca, ro huesë ëaye yo'o conguë ba'ire'ahuë yë'ë.
Ira bain coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë ba'ire'ahuë
mai: "Miato junni huesëja'cua sëani, yure umuguse aon anni,
jo'cha uncuni, sa'ñeña bojojën bañuni" cani jo'cajënna, güina'ru
yo'ojën ba'ire'ahuë mai.
33 Ja'nca yihuojën yo'ocuata'an, mësacuabi achaye beoye
ba'ijën, ro coque güesema'ijë'ën. Mësacuabi gu'a bain na-
coni te'e ganijën ba'itoca, mësacuabi re'oye yo'oyete jo'cani,
gu'ajeijën, ñañani toñë.
34 Ja'nca sëani, mësacua yua te'e ruiñe ëñajën ro'tajën
ba'ijë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'iyete gare jo'cani, re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë ba'icua yequëcuabi Riusuni
gare huesëjën, gu'aye yo'ojënna, ¿mësacua guere yo'ojën

bacuani cuencueni etoni saoma'iñe'ne? Mësacua yua huaji yëjën ba'ire'ahuë.

Cómo resucitarán los muertos

35 Yureca, yequëcuabi senni achajën, "¿Junni huesësi'cua queaca go'ya raiye'ne? ¿Queaca ëñoñe'ne?" ja'an cocare cajën,
36 ro huesë ëaye ro'tajën, ja'anre senni achayë. Aito. Tin ga'nihuëanre bajën go'ya raija'cua'ë. Aonra'carëan yijana tanse'ere ëñani ye'yejë'ën. Aon sahuabi ticuto, ru'ru aonra'carëbi ju'inji.
37 Ju'inguëna, ba aon ticu'ga tinreba ëñoji. Aonra'carë'ru gare ba'ima'iji. Ro trigora'carë ba'iguë, o yequëra'carë, ja'an se'ga ba'iji.
38 Ja'nca ba'iguëbi, Riusu cuencueni jo'case'e'ru ba'iye gue sahuabi ticuni iraji. Tinra'carë ba'itoca, tin sahuabi ticuni iraji.
39 Huajë gani hua'na'ga Riusu re'huani jo'casi hua'na yua tin ëñocua ba'iyë. Bain hua'na, airu hua'i hua'na, ca hua'i hua'na, ziaya hua'i hua'na, si'a hua'na yua tin ëñocua ba'iyë.
40 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, Riusu re'huani jo'casi ma'carëanbi re'oye ëñoguë, tin ëñoguë ba'iji.
41 Ënsëguë, ñañaguë, ma'choco hua'i, ja'anbi tin go'sijeiye ba'iye, ga ma'choco ba'iye yua tin go'sijeiye ba'iji.
42 Ja'nca ba'iguëna, bain ju'insi'cua go'ya raiye ba'ija'yete ye'yejë'ën. Bacua ru'ru ba'i ga'nihuë'ru tin ga'nihuë bayë. Bacua ru'ru ba'isi ga'nihuëbi junni huesëguë ba'iguëta'an, bacua go'ya rairën ti'anguëna, tin ga'nihuë bacuabi gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.
43 Ru'ru ba'i ga'nihuë, carajei ga'nihuë ba'iguëna, go'ya raisi ga'nihuë aireba re'o ga'nihuë ba'iji. Ru'ru ba'i ga'nihuë ro pa'npo ëaguëna, go'ya raisi ga'nihuë ai ta'yejeiyereba ba'i ga'nihuë ba'ija'guë'bi.
44 Ro ën yija ga'nihuëbi si'aguëna, Riusu ba'i re'oto ga'nihuë tin ga'nihuëre baja'cua'ë mai. Ja'an ga'nihuëre bajën, Riusu naconi si'arën ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
45 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani, Adán ba'ise'ere masijë'ën: "Ru'rureba raisi'quë yua bain ga'nihuëte baguëbi huajëguë nëcabi." Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Jesucristobi jë'te raiguë, ai ta'yejeiyereba Ëjaguë, bain recoyo huajë güese Ëjaguë baji'i.
46 Ja'nca ba'iguëbi ru'rureba raimaji'i. Bain ga'nihuë baguëbi ru'ru raiguëna, bain recoyo huajë güeseguëbi yo'je raji'i.
47 Ru'rureba raisi'quë ya'obi re'huasi'quëbi carajeija'guë se'ga baji'i. Yo'je raisi'quëca Riusu ba'i jobobi raisi'quëbi gare carajeiye beoye ba'iji.

48-49 Ja'nca ba'iguëna, maibi yureca ën yijare ba'ijën, mai
ga'nihuë yua Adán ga'nihuëre'ru bajën, ya'obi re'huasi'cua
ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, maibi Riusu ba'i re'otona ti'anni
ba'ijën, tin ga'nihuëte baja'cua'ë. Jesucristo go'ya raisi
ga'nihuëre'ru baja'cua'ë mai.

50 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë bain sanhuë, mësacuani yihuoreba
yihuoyë yë'ë. Riusu ba'i re'otona ti'anto, ro ën yija ga'nihuë
gare beocua ba'ija'cua'ë. Ja'an ga'nihuë carajeija'guë sëani,
ja'an ga'nihuë naconi Riusu ba'i jobo, si'arën ba'i jobona ti'añe
gare porema'iñë.

51 Yë'ë yua mësacuani yihuoguë, mësacuani ñaca yahue
quëayë yë'ë. Mai hua'na si'a jubëbi junni huesëma'iñë.
Mai jubë ba'icua yequëcuabi huajë mëni, Riusuna saija'cua'ë.
Ja'nca ba'ijënna, Riusubi mai si'acuani mai ga'nihuëte mame
re'huaja'guë'bi.

52 Te'e jëana mame re'huaguë ba'ija'guë'bi. Mai ñacoga
ma'niñe'ru quë'rë te'e jëana ja'nca yo'oguë, coneta juiye quë'rë
yo'jereba jui güeseguë, ba mame re'huayete masi güeseji.
Ja'nca jui güeseguëbi baguë bainreba junni huesësi'cuani go'ya
raiye choija'guë'bi. Ja'nca choiguë, mai hua'na si'acua, junni
huesësi'cua o huajëjën ba'icua, si'acuani tin ga'nihuë bacuare
maire mame re'huaja'guë'bi.

53 Ja'nca mame re'huaguëna, mai yure ba'i ga'nihuë jëja beo
ga'nihuë gare carajeise'e ba'ija'cua'ë. Ba'ijën, tin ga'nihuë
gare carajeiye beoye ba'i ga'nihuëte coni baja'cua'ë mai.
Ja'nca ba'icuabi gare se'e junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë
mai.

54 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'ijënna, Riusu coca toyani
jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë'bi: "Riusubi yua zupai huatini
ñu'ñu güeseni si'aja'guë'bi. Ja'nca yo'oguëna, baguë bainbi gare
se'e ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë.

55 Zupai huati ñu'ñujeisi'quë ba'iguëna, maibi gare se'e ju'iñe
beoye ba'ija'cua'ë. Jai buni hua'guë totayo rutase'e ba'iguë'ru
ba'iji. Maini ja'si yo'oye gare porema'iji." Ja'nca caji Riusu
coca toyani jo'case'e.

56 Ja'an totayote cato, bain gu'a jucha yo'ojën ba'iyete caji.
Bain hua'nabi Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oye
porema'icua sëani, bacuabi gu'a juchare bayë. Riusu coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'oza cacuata'an, bain hua'nabi
yo'oye porema'icuabi Riusu bënni senjoja'ñete ja'ansi'cua
jëaye gare porema'icua ba'iyë.

57 Ja'nca yo'oye porema'icuata'an, mai Ëjaguë Jesucristoni
si'a recoyo ro'tacua ja'ancuabi Riusu bënni senjoja'ñete jëaye
ba'iyë. Jëaye ba'ijën, si'arën huajë hua'na ba'ijën ba'ija'cua'ë
mai.

58 Ja'nca sëani, yë'ë bain sanhuë, jëja recoyo bacua ba'ijë'ën.
Si'a coca bain tin yihuoni ye'yoyete ro'taye beoye ba'ijë'ën.
Riusu yihuoni ye'yoye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu in
rairën ti'anja'ñete jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Maire
in raija'guëbi maini tin ga'nihuë mame re'huani, maini baguë
ba'i jobona bëa güeseja'guë'bi. Ja'nca sëani, mësacuabi ja'an
ba'ija'yete ëñajën ëjojën, si'a mai Ëjaguë yo'o cayete si'a jëja
quë'rë re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusu yo'o cayete yo'ojën
banica, gare guaja yo'oye beoye ba'ija'cua'ë. Si'a baguë yo'o
guanseguëna, ai ta'yejeiye ba'iye baguëni yo'oye conjën ba'iyë
mai.

16

La colecta para los hermanos

1 Yureca, mësacuabi Riusu bain bonse caracua, Jerusalén
huë'e jobo ba'icuare ro'tajën, Curire huëoni bacuana ro insini
saoñu cajënna, mësacuani ñaca yihuoguë quëayë yë'ë. Riusu
bain jubëan Galacia yija ba'icuani guansese'e'ru güina'ru
yo'ojë'ën mësacua.
2 Si'a semana, Riusu ta'yejeiye ba'i umuguse ba'iguëna,
mësacua curi coni baye, Riusu insise'e caguë, ja'anre cuen-
cueni, mësacua insiye poreye'ru ca'ncona re'huani, yë'ë ti'añe
tëca bani ëjojë'ën. Ja'nca bani ëjotoca, mësacua curi in-
sija'yete ja'ansirën saoye poreja'cua'ë. Ja'an curire huëoni
re'huama'itoca, yë'ëbi ti'anguëna, si'a curire te'e jëana huëoye
ai jëjaji.
3 Ja'nca sëani, mësacuabi ba curire bojora'rë huëoni
re'huajënna, yë'ëbi ti'anni, ba curire mësacua bain
cuencuesi'cuana jo'cani, Jerusalenna saocaija'guë'ë.
Mësacuabi cajënna, Jerusalén bainni utire toyani insiguëna,
bacuare saocaija'guë'ë yë'ë.
4 Ja'an curire insini saojën, yë'ëre'ga saoye yëtoca, yë'ë'ga
mësacua bain saija'cua naconi te'e saija'guë'ë yë'ë.

Planes de viaje de Pablo

5 Yureca, mësacuani ëñaguë saija'yete cato, ru'ru Macedonia
yijana ganijani, ja'nrëbi yo'je, mësacuani ëñaguë saija'guë'ë
yë'ë.
6 Ja'nca ëñaguë saiguëbi porenica mësacua naconi zoe
ba'iye yëyë. Yequërë ocorën carajeiye tëca mësacua naconi
ba'ija'guë'ë yë'ë. Ba'ini, ja'nrëbi se'e sai bi'raguëna, mësacuabi
yë'ëre bojojën, yë'ëre re'oye despidiejën saojë'ën.
7 Yurera, choa umuguseña se'ga mësacua naconi ba'iye
yëma'iguëbi yureña mësacuana ëñaguë saima'iñë. Quë'rë zoe
ba'iye yëguëbi jë'te saiyë, Riusubi ënsema'itoca.

8 Yureca, Efeso huë'e jobore ba'iguë, Pentecostés fiesta
umuguseña tëca ba'ija'guë'ë yë'ë.
9 Riusu yo'ore ai re'oye yo'oye poreguëbi yureña yo'oni tëjiza
caguë, ënjo'ona bëayë. Riusu yo'ore yo'oguëna, ai bainbi yë'ëni
je'o bani, yë'ëre ënse ëaye yo'ojën ba'iyë.
10 Ja'nca bëaguëna, yë'ë gajeguë Timoteobi mësacuana
ti'antoca, baguëni bojojën, baguëni re'oye cuirajën ba'ijë'ën.
Baguë yua yë'ë yo'oye'ru Riusu yo'ore güina'ru yo'oguë ba'iji.
11 Ja'nca sëani, mësacua jubë ba'icuabi baguëni ëñama'iñe
ëñotoca, bacuare bëiñe yihuojë'ën. Mësacua si'acuabi baguëte
re'oye conjën, baguë ganija'ñete ro'ijën, baguëni bojojën,
yë'ëna go'yaye baguëte raojë'ën. Baguë, baguë gajecua naconi
raiye ëjoguëbi mësacuani ja'nca raoye señë yë'ë.
12 Mai te'e gajeguë Apolos hue'eguëte cato, baguëni coca
cahuë yë'ë. Më'ë, më'ë gajecua naconi Corinto bainni ëñaguë
saijë'ën caguëta'an, mësacuani ëñaguë saiye yureña gare pore-
maji'i. Riusubi yequë yo'ore guanseguëna, ja'an yo'ore yo'oye
baji. Ja'nca baguëbi baguë poreye'ru mësacuani jë'te ëñaguë
saiyë, cabi baguë.

Saludos finales

13 Yureca, maini je'o baguë Satanás hue'eguëbi maini ai
gu'aye yo'oye ro'taguëna, mësacua ëñajën ba'ijë'ën. Cristoni
quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën, baguë tëani baja'ye cani
jo'case'ere gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Quë'rë jëja recoyo
re'huajën, Cristo coñete ro'tajën, zupai huati saoni senjoñe
porecua ba'ijë'ën.
14 Si'a mësacua yo'o ma'carëan yo'oto, yequëcuani oijën coñe
se'gare ro'tajën, mësacua yo'o ma'carëanre yo'ojën ba'ijë'ën.
15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Estéfanas hue'eguëte cato,
baguë, baguë te'e bain naconi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën,
si'a Acaya yija bain ro'taye'ru quë'rë ja'anrë ro'tajën baë'ë.
Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Cristo bainreba ba'icuani yo'o coñe
se'gare baza cajën, ja'nca jo'caye beoye yo'o conjën ba'iyë
bacua.
16 Ja'nca ba'ijën, Estéfanas, yequëcua Jesucristoni yo'o
coñe'ru ba'icua, ja'ancuabi yo'o cajënna, mësacua'ga Jaë'ë
cajën, bacua caye'ru güina'ru yo'o conjën ba'ijë'ën.
17 Yureca, Estéfanas, Fortunato, Acaico, bacuabi yë'ëni
ëñajën raijënna, ai bojoguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë yua mësacuani zoe
ëñama'iguëbi bacuani ëñani bojoguë, mësacuani cu'e ëayete se'e
oimaë'ë yë'ë.
18 Bacua yua mësacuani recoyo bojo güeseye'ru yë'ëre'ga ai
recoyo bojo güesejën raë'ë. Mësacua yua ja'ancuani, yequëcua
güina'ru ba'icuani re'oye ëñajën ba'ijë'ën.

19 Yureca, Cristo bainreba jubëan Asia yijare ba'ijën,
mësacuani saludaye cahuë. Aquila, Prisca, ba Cristo bain-
reba jubë, bacua huë'ena ñë'cacua, si'acuabi mësacuani salu-
dajën, mai Ëjaguëni te'e bojojën ba'ijë'ën cani, mësacuana saoyë
bacua.
20 Jesucristo bainreba ba'icua si'acuabi mësacuani te'e salu-
daye cahuë. Ja'nca sëani, mësacua yua Jesucristoni te'e recoyo
ro'tajën, sañeña su'ncajën saludajën ba'ijë'ën.
21 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi mësacuani utire toyaguë, yë'ë salu-
dayete te'e ruiñe toyani saoyë yë'ë.
22 Bain hua'nabi mai Ëjaguëni yëye beoye ba'itoca, Riusu
bënni senjosi'cua ba'ija'bë. Yureca, mai Ëjaguë te'e jëana
ti'anja'guë cayë.
23 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani re'oye ëñani, conreba
conja'guë cayë.
24 Mësacua si'acuani bojoguë ro'taguë, mësacuani ai yëreba
yëguë ba'iyë yë'ë caguë, mësacuani coca cani saoyë yë'ë. Ja'nca
raë'ë. Amén.

San Pablobi
CORINTO
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi yua Riusu raoni jo'casi'quë'ë.
Riusubi yë'ëni ëñani, Yë'ë coca quëacaiguëte baguëte re'huani
jo'caza caguë, Jesucristo ba'iyete quëani achoye yë'ëre
re'huani raobi. Ja'nca raoguëna, yë'ë yua mai te'e bainguë
Timoteo hue'eguë naconi ba'iguëbi utire toyani, mësacua
Riusu bainreba Corinto huë'e jobore ba'ijënna, utire toyani
saoyë yë'ë. Ja'nca toyani saoguë, si'a Riusu bainreba
baguë bain mame re'huasi'cua si'a Acaya yijare ba'ijënna,
ja'ancuare'ga utire toyani saoyë yë'ë.
2 Yë'ë bain sanhuë, Riusu conreba coñete mësacua naconi
caraye beoye ba'ija'guë cayë. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë
Jesucristo, bacuabi mësacuani re'oye cuirajënna, recoyo re'o
huanoñe se'ga ba'ijë'ën.

Sufrimientos de Pablo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo
Ja'quë ba'iguëna, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bo-
jojën cañuni. Maini ai oireba oiye baji baguë. Maibi ai yo'ojën
ba'icuata'an, mai recoyo re'o huano güeseye masiji mai Taita
Riusu.
4 Mai recoyo ai sa'ntijën ai yo'ojën ba'ijënna, mai Ëjaguëbi
maini oire bani, sa'ntiye beoye ba'icuare maire re'huaji.
Ja'nca re'huaguë, maini bojora'rë yihuoguë caji: Mësacuabi
yë'ë oiguë coñete ye'yejën, recoyo re'o huanoñe ba'ijën,
yequëcua, recoyo sa'nticuare'ga güina'ru oire bani, bojo re-
coyo huano güesejën ba'ijë'ën. Ja'nca re'huaguëna, yequëcuani
oire bani coñe porecua ruiñë mai.
5 Ja'nca ba'iji maire. Cristo ai yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru ai
yo'ojën ba'ijën, baguë oire bani coñere'ga ye'yejën, recoyo jëja
bajën, recoyo bojo huanoñe ba'icuare re'huasi'cua ba'iyë mai.
6 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yëquënabi recoyo ai sa'ntiye ai
yo'ojën ba'itoca, mësacuani bojo recoyo huano güeseye poreyë
yëquëna. Ja'nca bojo recoyo huanoñe ba'ijën, mësacua yua
Riusu tëani bani coñete ye'yeye poreyë. Yëquëna'ga Riusu
oiyereba coñete ye'yejën, mësacuare'ga oire bani, recoyo bojo
huano güeseye poreyë. Mësacua'ga yëquëna ai yo'oye'ru ai
yo'ojënna, Riusubi mësacuare jëja recoyo bacuare re'huaji.

Re'huaguëna, Riusu oiyereba coñete ye'yereba ye'yejën re-
coyo bojo huanoñe ba'icua ruiñë mësacua.
7 Aito. Mësacua ja'nca ba'icua ruinja'cua'ë. Riusu re'huayete
masiyë yëquëna. Mësacuabi yëquëna recoyo ai rëquëye ai
yo'ojën ba'iye'ru ai yo'ojën, Riusu oiyereba coñere'ga güina'ru
ye'yejën, güina'ru recoyo bojo huanoñe ba'icua ruiñë mësacua.
8 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuabi ja'an cocare quë'rë
re'oye ye'yejë'ën cajën, yëquëna yure Asia yijare ba'ijën,
yëquëna ai ba'iye ai yo'ojën ba'ise'ere mësacuani quëaye yëyë.
Ai ta'yejeiye ai yo'ojën, jëja beo hua'na ba'ijën, Junni huesëye
se'ga ba'iji maire cajën baë'ë.
9 Preso zeansi'cuani huani senjoja'ñe huanoñe baji'i
yëquënare. Ja'nca ba'icuareta'an, Riusubi yëquënani conguë
baji'i. Ro yëquëna jëja bani poreyete ro'tamaë'ë. Riusu coñe
se'gare ro'taye bahuë. Ju'insi'cua go'ya rai güeseye poreguë
sëani, baguë coñe se'gare ro'tajënna,
10 yëquënani ai re'oye conbi baguë. Junni huesëja'ye se'ga
ba'ijën, ai huaji yëjën ba'ijënna, Riusubi yëquënani tëani, huajë
hua'nare babi. Yëquënani gare jo'cani senjoma'isi'quëbi gare
se'e yëquëna jo'cani senjoma'ija'guë'bi ba'iji. Ja'anre ai masiyë
yëquëna.
11 Ja'nca ba'iguëna, mësacua'ga yëquëna ba'iyete ujajën,
Riusu coñete jo'caye beoye senreba senni achajën ba'ijë'ën.
Ja'nca senni achajën, ai jai jubë Riusu bainbi senni achajënna,
Riusubi achani, yëquënani ai re'oye conreba conji. Ja'nca
conguëna, ai jai jubë bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete careba
cajën bojoja'cua'ë.

Por qué no fue Pablo a Corinto

12 Yureca, ëñere mësacuani quëajën, masiyereba masijën
quëaye poreyë yëquëna. Yëquëna re'oye yo'oyete cato, si'a
bainbi ëñajën, mësacua'ga ëñajënna, ro yëquëna yëyete gare
yo'oye beoye baë'ë. Ro bain masiye ro'tayete gare ro'taye
beoye baë'ë. Riusu yëye se'gare yo'oñu cajën, Riusu coñe
se'gare yo'oye ro'tajën ba'iyë yëquëna.
13 Ja'nca ba'ijën, mësacuani utire toyani saojën, Riusu cani
jo'case'e'ru gare tin toyamaë'ë yëquëna. Te'e ruiñe se'gare coca
toyani, mësacuani saohuë yëquëna. Ja'nca sëani, yëquëna coca
toyani saoyete te'e ruiñe ye'yeni masijë'ën.
14 Yureca, mësacuabi yëquënani re'oye masima'ijënna,
mësacuani ñaca masi güeseye yëyë yë'ë: Mai Ëjaguë Jesucristo
in rairën ti'anguëna, mësacuabi yëquënate ai bojojën ba'iye
poreja'cua'ë.
15 Ja'anre te'e ruiñe masiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi
mësacuani samu viaje ëñaguë saijaza caguë, mësacua naconi
te'e bojoye ro'tahuë yë'ë.

16 Ja'nca ro'taguëbi Macedonia yijana saiguë, mësacua naconi bëaye ro'tahuë. Ja'nrëbi, Macedoniana sani rani, se'e mësacua naconi bëaye ro'tahuë yë'ë. Ja'nca bëani, ja'nrëbi, Judea yijana sai bi'raguëna, mësacuabi yë'ëre re'oye saoye poreye ro'tahuë yë'ë.
17 Ja'nca ro'taguëta'an, mësacuani ëñaguë saiye porema'iguëbi mësacuani quëahuë yë'ë. Quëaguëna, yequërë mësacuabi yë'ëre ro'tajën, Ro cue'yoni raima'iji ro'tamate. Banhuë. Ro bain ro'tani yo'oye'ru yo'omaë'ë yë'ë. Ro yë'ë ba'iyete ro'tama'iguë baë'ë yë'ë. Ro cue'yoni yë'ë case'e'ru tin yo'oye beoye gare ba'iguë'ë yë'ë.
18 Riusubi cani jo'cani te'e ruiñe yo'oguëbi cue'yo cocare gare yëquënani ca güesema'iji.
19 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin ba'iguë, ja'anguë ba'iyete cato, Silvano, Timoteo, yë'ë, yëquënabi mësacuani quëani achojënna, mësacuabi baguë ba'iyete masihuë. Gare cue'yoye beoye ba'iguëbi baguë cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'iji baguëre.
20 Si'a Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, Jesucristo yo'oja'ye se'ga ba'ija'guë'bi. Ja'nca sëani, maibi Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ro'tajën, baguë cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guë cajën, Amén cani achocua ba'iyë mai.
21 Mai Ëjaguë Riusubi yëquënate cuencueguë, baguë coca quëacuare re'huani, mësacuana saobi. Ja'nca sëani, mësacua naconi Jesucristoni te'e zi'nzini, gare te'e ruiñe caye re'huasi'cua'ë yëquëna.
22 Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu Espíritute coni bajënna, yëquënabi baguë ba'iyete te'e ruiñe quëani acho ëjacua ruën'ë.
23 Yureca, Riusubi yë'ë recoyo ro'tayete masiguëbi yë'ë te'e ruiñe cayete mësacuani masi güeseja'guë. Mësacuani bëiñereba cama'ija'guë caguë, Corinto huë'e jobona saimaë'ë yë'ë.
24 Mësacuani bojo güeseye se'gare yo'oye ro'tayë. Mësacua yua Riusuni si'a recoyo ro'taye ye'yesi'cuare sëani, mësacua recoyo ro'taye gare guanseye yëma'iñë yëquëna.

2

1 Ja'nca sëani, mësacuani bëin coca caye se'gare ro'tatoca, mësacuani ëñaguë saiye banguë baë'ë yë'ë.
2 Bëin coca se'gare caguë saitoca, mësacua naconi ba'iguëbi bojo huanoñe beoye ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë bëin coca casi'quë'ga ai sa'ntiguëna, ¿queaca bojoye'ne yë'ë?
3 Bëin coca se'ga ba'iguë, mësacuani ëñaguë saiye yëmaë'ë yë'ë. Mësacuani ëñaguë saito, mësacua naconi bojoye se'ga ba'iye yëyë yë'ë. Yë'ë yua recoyo ai bojoguëbi mësacuani güina'ru bojo güeseye ro'tahuë yë'ë.

4 Ja'nca sëani, mësacuani ja'an utire toyani saoguë, re-
coyo ai yo'ohuë yë'ë. Mësacuani ai bëiñe cama'ija'ma caguë,
mësacuani ai jëja oiguë, mësacuani bëin coca toyani saohuë
yë'ë. Mësacuani sa'ntiye oi güeseye yëmaë'ë. Mësacuani ai yëreba
yëyete masi güeseye ai ro'tahuë yë'ë.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

5 Yureca mësacua jubë ba'iguëbi gu'a jucha yo'oguëna, yë'ë
se'gabi sa'ntiguë oimaë'ë. Mësacua si'acuabi baguë gu'a
juchare ro'tajën, ai sa'ntijën oë'ë. Ja'nca sëani, mësacua
si'acuani ai bëin coca caye yëma'iñë yë'ë.

6 Sa'ntijën oicuabi ñë'cani bainguë si'nseyete ro'tani
yo'ojënna, se'e si'nsema'ijë'ën cayë yë'ë.

7 Ai si'nsesi'quë ba'iguëna, yureca mësacua baguë gu'a jucha
yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye cajë'ën. Baguë sa'ntise'ebi ai
oireba oima'ija'guë cajën, baguëni oire bani conjën, baguëni
recoyo bojo huanoñe ba'i güesejë'ën.

8 Ja'nca sëani, mësacuani si'a jëja señë yë'ë. Baguëni bëin coca
caye jo'cani, baguëni ai yëreba yëyete se'e ëñojën ba'ijë'ën.

9 Mësacuani ja'anrë toyani saoguë, mësacua achani te'e ruiñe
yo'oyete masiza caguë, mësacuani coca guanseguë toyahuë
yë'ë.

10 Mësacuabi bainguë gu'a jucha yo'oguë ba'ise'ere huanë
yeye catoca, yë'ë'ga baguë yo'oguë ba'ise'ere huanë yeye cayë.
Mësacua masini cayete ro'tato, mësacua te'e ruiñe masicua'ë
cayë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua bainguë gu'a jucha yo'oguë
ba'ise'ere huanë yeye caguë, Cristo huanë yeye cayere'ga
señë. Cristobi huanë yeye caguë, mësacua jubë si'acuani
re'oye conguë ba'ija'guë cayë yë'ë.

11 Gu'a jucha yo'oguë ba'isi'quëni huanë yeye cama'itoca,
baguë yua baguë sa'ntise'ebi ai oireba oiguëna, zupai hu-
atibi mësacua jubëni ta'yejeiye gu'aye yo'oye poreji. Zupai
coqueguë yo'oyete masicuabi baguë yo'oyete ëñare bajën
bañuni.

Intranquilidad de Pablo en Troas

12 Yureca, Troas huë'e jobona sani, Cristo mame recoyo
re'hua cocare quëani achoguëna, mai Ëjaguëbi ai jai jubë
achacuare yë'ëni ëñobi.

13 Ja'nca ëñoguëta'an, yë'ë bainguë Tito hue'eguëbi
ti'anmaquëna, yë'ë recoyo ai gu'a huanoñe baë'ë. Ja'nca
ba'iguëbi baru bain achacuani despidieni, ja'ansirën
Macedonia yijana sani, Titoni cu'ejaë'ë yë'ë.

Victoriosos en Cristo

14 Ja'nca recoyo gu'a huanoñe ba'isi'quëta'an, mai Ëjaguë
Riusubi caraye beoye ta'yejeiye yo'ocuare maire re'huaji.

Ja'nca sëani, baguëni bojojën, jo'caye beoye surupa cajën
bañuni. Cristobi conguëna, maire si'aruanna sani, si'a bainni
mai ba'iyete ëñoji. Ëñoguëna, bainbi maini ëñani, Cristoni
masicuabi ai re'oye yo'ojën bojoyë cajën ba'iyë.
15 Maibi Cristo naconi te'e ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'ijënna,
Riusubi ëñani maini bojoji. Maibi ja'nca ba'ijënna, bainbi
ëñajën,
16 yequëcuabi ai re'oye ro'tajën, bojojën, Cristo bainguë
runza cajënna, Cristo yua baguë bainre bacuare re'huani
si'arën baji. Yequëcuabi gu'aye ro'tajën, maire gu'a güeni sen-
jojënna, Riusu bënni senjoja'ñe se'gare ba'iji bacuare. Ro mai
hua'na se'gabi Cristo re'oye ba'iyete ëñoñe gare porema'icua
ba'iyë.
17 Riusubi maire cuencueni raoguëna, ja'an ba'iyete
ëñoñe poreyë. Yequëcuabi bonsere ganañu cajën, Riusu
cocare quëani achocua'ru ro coquejën ëñojënna, ja'ancua'ru
ba'ima'iñë yëquëna. Yëquënabi te'e ruiñe cajën, Cristo mame
recoyo re'huayete quëani achojën, Riusu cuirani coñete ëñani
masiyë yëquëna.

3

El mensaje del nuevo pacto

1 Yureca, yëquënabi mësacuana ti'anjën, yequëcua yo'oye'ru,
yëquëna ëja bain ba'iye gare ëñomajën ba'iyë. Yequëcuabi Riusu
coca quëani achocua'ru ro coquejën ëñocuabi bain re'oye cani
toyasi cocare sani, mësacuani ëñoni, bacua re'oye ba'iyete
mësacuani ro'ta güeseyë. Ja'nrëbi, se'e sai bi'rajën, mësacua
uti toyayete, bacua re'oye ba'iyete mësacuani señë. Ja'nca
yo'ojënna, yëquënabi ja'anre gare señe beoye ba'iyë.
2 Bain hua'nabi yëquëna re'oye ba'iyete masiye yëtoca,
mësacua Cristo bain re'huasi'cuare ëñani, yëquëna re'oye
yo'ose'ere masiye poreyë si'a hua'na.
3 Cristobi conni raoguëna, yëquënabi mësacua jobona ti'anni,
Cristo mame recoyo re'huayete mësacuani quëani achojënna,
mësacuabi Cristoni bojojën, baguëni si'a recoyo ro'tahuë.
Ja'nca ro'tajënna, Riusu Espíritubi mësacuana gaje meni bani,
recoyo huajë hua'nare mësacuare mame re'huabi. Ja'nca
re'huaguëna, si'a bainbi mësacua re'oye ba'iyete ëñani, yëquëna
te'e ruiñe yo'oni conse'ere masiye poreyë. Ja'nca sëani, bain
re'oye cani toyasi cocare senma'iñë yëquëna.
4 Riusu se'gabi maire cuencueni raoguëna, Cristobi
conguëna, baguë yo'o guansese'ere te'e ruiñe yo'oye porecua
ba'iyë yëquëna.

5 Yëquëna se'gabi ja'an yo'oye gare porema'iñë. Riusubi
yo'oye porecuare yëquënate re'huaguëna, yëquëna yo'oye
poreyete quëayë.
6 Ja'nca re'huaguëbi baguë bainreba re'huaye concuare
maire cuencueni re'huabi. Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi yë'ë
bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë caguë, yëquënate choini,
baguë re'huaye concuare yëquënate re'huabi. Moisés coca
cani jo'case'e'ru yo'oni, yë'ë bain bajë'ën camaji'i Riusu. Ja'an
cocare ëñani, bain bënni senjoñe se'gare masiyë. Riusubi
baguë Espíritute raoguëna, bainbi coni, recoyo huajëreba
huajëcua ba'iyë.

7 Moisés coca toyani jo'case'ere cato, Riusubi Moisesni
quëani achoguë, gata tontoñana toyani jo'caguë, baguë
ta'yejeiye ba'iyete Israel bainni ai ba'iye ai ëñoguëña.
Ëñoguëna, Moisés zia ai go'sijei zia ma'ñoguëna, Israel bainbi
baguë ziare ëñañe gare poremateña.
8 Ja'nca poremajënna, baguë zia go'sijeiye carajeija'ye
ba'iguëta'an, Riusu Espíritu raorën yureña ti'anguëna, Riusu
ta'yejeiye ba'iye yua quë'rë ai ba'iye maini ëñoguë ba'iji.
9 Moisés coca toyani jo'case'e, bainni bënni senjoñe cani
achose'e, ja'anre ta'yejeiye masi güesesi'quëbi baguë yureña
bain recoyo mame re'huani baguë, quë'rë ai ba'iye maini
ta'yejeiye masi güeseji Riusu.
10-11 Ja'nca quë'rë ai ta'yejeiye masi güeseguëna, Moisés coca
toyani jo'case'e yua ja'anrë ai ta'yejeiye beoye ba'iji. Cara-
jeija'ye ba'ise'e sëani, ta'yejeiye beoye ba'iguëna, Riusu yureña
mame ëñoni jo'case'e yua quë'rë ai ba'iye ai ta'yejeiye ëñoni,
maini masi güeseni, gare ñu'ñojeiñe beoye ba'iji.

12 Ja'nca masi güeseguëna, Riusu yo'oja'yete jo'caye beoye
ëñajën ëjojën ba'iyë mai. Ja'nca ëjojën ba'ijën, si'a jëja recoyo
bani, Riusu yo'oja'yete quëani achojën ba'iyë.
13 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru gare yo'oma'icua ba'iyë. Israel
bainbi yë'ë zia go'sijeiye carajeiguëna, ëñani masima'ija'bë
caguë, baguë ziare canbi reani yahueguë baji'i.
14 Mai hua'na yua Riusu ba'iyete yahueye beoye quëani
achocuata'an, Israel bainbi Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye
beoye baë'ë. Ja'nca ba'icuabi yureña tëca Moisés coca
toyani jo'case'ere ëñajën, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye
gare porema'icua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, Cristo yua Riusu
Raosi'quëreba ba'iji cani si'a recoyo ro'tatoca, ja'nrëbi ba co-
care ëñani, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë bacua.
15 Ja'nca porecuabi Cristoni si'a recoyo ro'tamajën ba'iyë.
Moisés coca toyani jo'case'ere achajën, te'e ruiñe masiye
beoye ba'icuabi ro achajën ba'iyë.

16 Ja'nca ba'icuata'an, bainbi Jesucristoni si'a recoyo
ro'tatoca, ba coca gare yahueye beoye ba'iguëna, Riusu
ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë.
17 Mai Ëjaguë ba'iyete cato, baguë Espíritute mai recoyo
huanoñe ba'ijën, baguë ba'iyete masiye poreyë mai.
18 Moisés yo'oguë ba'ise'e'ru mai ziare gare yahueye beoye
ba'ijën, mai si'acuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe
ëñani masijën, mai Ëjaguë Espíritubi conguëna, Riusu ta'yejeiye
ba'iye'ru ai ba'iye ai ta'yejeiye ba'icua re'huasi'cua ba'iyë mai.

4

1 Yureca, Riusubi yëquënani oire bani ëñaguë, baguë yo'ore
yëquënani guanseguëna, baguëni te'e zi'inni bojocua sëani,
baguë yo'ore jo'caye beoye si'a jëja yo'ojën ba'iyë yëquëna.
2 Ja'nca ba'icuabi bain ro coquejën yahue yo'oye'ru gare
yo'oye beoye ba'ijën, gu'aye yo'oye beoye bañuni cajën, ja'anre
gare quë'ñeñë yëquëna. Yequëcuabi Riusu cocare yahuera'rë
sa'ñejën bañu cajënna, gare yo'oye beoye güejën sehuoyë
yëquëna. Riusubi yëquëna ba'iyete ëñaguëna, yëquënabi Riusu
cocare te'e ruiñe se'ga quëani achojën, si'a bainni te'e ruiñe
yo'ojën ba'icua ëñojën ba'iyë yëquëna.
3 Ja'nca quëani achojënna, yequëcua Riusu bënni senjosi'cua
ba'ija'cua se'gabi te'e ruiñe achaye yëmajën, ro ñu'ñujeiñe se'ga
ba'ija'cua'ë.
4 Zupai huatibi bain recoyo ro'tayete ënseza caguë, ën yija
ba'iye se'gare bacuani ëñoji. Ja'nca ëñoguëna, bacuabi ñaco
beocua'ru ba'ijën, Riusu cocareba te'e ruiñe achaye pore-
majën, Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete, Riusu ba'iye'ru ba'iyete
gare masiye beoye ba'icua ba'iyë.
5 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare quëani achojën, ro
yëquëna ba'iyete camajën, Jesucristo ta'yejeiyereba Ëjaguë
ba'iye se'gare quëani achojën ba'iyë. Yëquëna ba'iyete cato,
Jesusre yo'o concua se'ga ba'ijën mësacuani coñe se'ga yëyë
yëquëna.
6 Mai Taita Riusubi ru'rureba ba'isirën ën yija zijei re'otore
ëñani, guanse coca se'ga caguë, Miaja'guë caguëna, mia re'oto
runji'ï. Ja'nca ruin güeseguëbi mai ba'iyete ëñani, yë'ë ba'iyete
te'e ruiñe masijë'ën caguë, maibi baguë ta'yejeiye ba'iye te'e
ruiñe masihuë. Ja'nrëbi Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete ru'ru
ëñani masini, ja'nrëbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe
masiye porehuë mai.

El vivir por la fe

7 Ja'nca masiye porecuabi ro ya'o se'gabi re'huasi'cua
ba'icuata'an, ai ta'yejeiye yo'o yo'oni ëñoñe poreyë mai.
Ja'nca porejënna, yequëcuabi ëñani, ¿queaca yo'oye poreye'ne?

cato, Riusu ta'yejeiyereba conguëna, yo'oye poreye masija'bë.
Riusu se'gabi ta'yejeiye yo'oye pore ëjaguë'bi ba'iji cajën,
bainni quëani achojën ba'iyë mai.

8-10 Ja'nca quëani achojën ba'ijën, Jesucristo ai yo'oguë
junni tonse'e'ru güina'ru maire ba'iguëna, ba ai yo'oye jëayete
ro'tama'iñu cayë. Maibi ai ba'iye ai yo'ojën ba'icuata'an,
Riusu yo'o yo'oye yuta poreyë. Gue yo'oye ro'taye beoye
ba'icuata'an, gare huesë hua'na ruiñe beoye ba'iyë.
Yequëcuabi maini ai je'o bacuata'an, Riusubi maire gare
jo'cani senjoñe beoye ba'iji. Mai je'o bacuabi maire huani
senjoni tëjiñu cacuareta'an, Riusubi ënseji. Jesucristoni
gu'aye yo'ose'e'ru maini güina'ru yo'ojënna, yequërë huani
senjosi'cua ba'icuabi Cristo yure huajëguë ba'iyete bainni
ëñojënna, mai ba'iyete ëñani, ja'anre masiye poreyë bacua.

11 Yureca maibi ën yijare ba'ijën, Jesucristoni yo'o conjënna,
maire je'o bacuabi Jesucristoni huani senjoñe yëse'e'ru
güina'ru maire huani senjoñe yëyë. Ja'nca yëjënna, maibi
ai yo'ojën, Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete bacuani masi güeseyë.

12 Yureca yëquëna hua'nabi Riusu yo'o yo'oye ro'ire junni
tónto'ga, mësacuabi Cristo ba'iyete ye'yeni, recoyo huajëcua
ruiñë.

13 Riusu Espíritubi conguëna, maibi Cristoni si'a recoyo
ro'taye poreyë. Riusu ira bainguë raosi'quë cani jo'case'e'ru
güina'ru cayë mai. “Riusuni si'a recoyo ro'tasi'quë sëani, baguë
ba'iyete yequëcuani quëani achoye poreyë yë'ë” caguëna,
mai'ga güina'ru recoyo ro'tani quëani achoyë.

14 Ja'nca quëani achocuabi ëñere masiyë: Mai Ëjaguë
Riusubi Jesucristo junni tonsi'quëni go'ya rai güeseja'guë'bi.
Güeseguëna, yëquënabi Jesucristo naconi te'e ba'ijën, mësacua
naconi te'e ñë'casi'cua ba'ija'cua'ë.

15 Ja'nca ba'ija'cuabi yureña ai yo'ojën ba'ito'ga, mësacua
Cristo bain jubë quë'rë jaijeicua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën,
quë'rë jai jubë bainbi Cristo oire bani coñete masijën, quë'rë
ai jai jubë bainbi Riusuni bojojën surupa cajën, baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete quë'rë se'e masi güeseye poreyë.

16 Ja'nca ba'iguëna, maibi ai yo'ojën ba'ito'ga, Cristoni yo'o
coñete gare jo'caye beoye ba'iyë. Mai ën yija ba'i ga'nihuëbi
ñu'ñujeiguëta'an, Riusubi mai recoyote mame re'huaguë, si'a
umuguseña quë'rë jëja ba recoyo ba'icuare maire re'huaji.

17 Maibi rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, Riusubi baguë na-
coni si'arën ba'ija'yete maini re'huani, baguë ta'yejeiyereba
ba'iyete maini ai masi güeseye ro'taji.

18 Ja'nca sëani, ro ën yija ba'iyete gare ro'taye beoye ba'iyë
mai. Ro ën yija ba'iyete ro'tatoca, carajeiye se'ga ba'iji. Riusu
jobo ba'iyete ro'tatoca, gare carajeiye beoye ba'iji.

5

1 Ja'nca sëani, Riusu naconi si'arën te'e ba'ija'cua ba'iye
masiyë mai. Ro ën yija ba'i ga'nihuëbi gare carajeiguëta'an,
Riusubi baguë naconi ba'ija'rute maire re'huani baji.
Ja'anruna ti'anni, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë mai.
2 Yureca, ën yijare ba'ijën, ai yo'ojën cuarujënna, mai
ba'ija'runa ti'añe ai cu'e ëaji maire.
3 Ja'anruna ti'anto, Cristobi maire re'oye ëñaguëna, gare
jucha beocua ba'ija'cua'ë mai.
4 Yureca, ën yija ga'nihuë gu'a huanoñe ba'ijën, Ai guaja'ë
cajën, ya'jajën ba'iyë. Junni huesëye ro'tama'iñë mai. Quë'rë
ai ba'iye ai huajëjën ba'ija'ye, ja'anre ro'tajën ba'iyë mai.
Ja'nca ro'tacuabi Riusu re'huacaisiruna ti'anni ta'yejeiye
si'arën ba'ijën, gare se'e ai yo'oye beoye ba'ijën gare carajeiye
beoye ba'ija'cua'ë mai.
5 Riusurebabi maire ja'nca re'huaja'ye ro'taguë, yua yë'ë
cani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'yete masijë'ën caguë, baguë
Espíritute maina raoguëna, mai recoyote ba'iguë maire conji.
6 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusuni jo'caye
beoye bojojën ba'iyë. Ën yija ga'nihuëte yuta bajën, Riusu
naconi ba'ija'yete so'obi ëñajën, te'e ruiñereba masiye
porema'icuata'an, baruna ti'anja'ñete masiyë mai.
7 Ro mai ñaco se'gabi ëñato, barute ëñañe porema'iñë. Riusu
cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tato, barute masiye poreyë.
8 Ja'nca sëani, maibi jëja recoyo re'huani, Riusu naconi
jo'caye beoye bojojën ba'iyë. Ën yija ga'nihuëte gare jo'cañu
cajën, Riusu jobore ba'iye ro'tajën ba'iyë mai.
9 Ja'nca ro'tacuabi ën yijare yuta ba'ijën, mai Ëjaguë yëye'ru
yo'oye yëyë mai. Baguë jobona sani ba'ijën, baguë yëyere'ga
yo'oye yëjën ba'ija'cua'ë mai.
10 Yureca mai jubë ba'icua si'acuabi Cristo jëja guëna seihuë
ba'iruna ënëcaye baja'cua'ë. Ja'nca ënëcajënna, Cristobi mai
ën yija ba'ijën yo'ose'e si'ayete ëñani masiji. Re'oye yo'ose'e
ba'itoca, maire insija'yete coja'cua'ë. Gu'aye yo'ose'e ba'itoca,
maire si'nseja'yete coja'cua'ë.

El mensaje de la paz

11 Ja'nca coja'cuabi mai Ëjaguë si'nseja'yete huaji yëjën,
re'oye yo'oye se'gare ro'tajën, bain hua'nare ai jëja yihuojën
ganiñë yëquëna. Ja'nca ganijënna, Riusubi yëquëna ba'iyete
ëñaguë, yëquëna te'e ruiñe ganijën ba'iyete masiji. Yequëcuabi
yëquënani gu'aye cacuata'an, mësacua yua yëquëna te'e ruiñe
ganijën ba'iyete masijë'ën.
12 Ro bain caye'ru yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyete mësacuani
quëani achoma'iñë yëquëna. Yëquënabi Riusu yo'o coñe yëcua

se'ga ba'iyë cajën, mësacuani quëani achoyë. Ja'nca quëani
achojënna, mësacuabi yëquëna ba'iyete bojoye ro'tajën, ro bain
ro'taye'ru ro'tacuani masiye sehuoye poreyë. Ja'an ro'tacuabi
bain re'oye ëñañe se'gare yëyë. Recoyo mame re'huaye gare
güeye ba'iyë.
13 Yëquënabi Riusu cocarebare ai jëja quëani achojënna,
yequëcuabi Ro güebe coca cajën ba'iyë, yëquënate cayë. Ja'nca
cacuata'an, Riusu ta'yejeiye ba'iyete masi güeseyë yëquëna.
Yëquënabi te'e ruiñe caye ëñojënna, mësacuabi Riusu ba'iyete
quë'rë re'oye masiye poreyë.
14 Yëquëna yo'ojën ba'iye si'ayete cato, Cristo ai oire bani
coñete ro'tani, yëquëna yo'ore yo'oyë. Ëñere te'e ruiñe masiyë
yëquëna. Cristobi si'a baguë bainni oire bani junni tonguëna,
si'acuabi ro bacua ba'iyete ro'taye beoye ba'ijën, baguë yëye
yo'oye se'gare ro'taye bayë.
15 Cristo junni tonsi'quëbi mai ba'iyete ëñaguë, Mësacua
yëye se'gare ro'taye beoye ba'ijën, yë'ë yëyete yo'oye ro'tajën
ba'ijë'ën, maini caji. Ja'nca sëani, mai Ëjaguë Jesucristobi mai
ro'ire junni tonni go'ya raiguëna, baguë ba'iyete jo'caye beoye
ro'tajën bañuni.
16 Ja'nca sëani, si'a bainni ëñajën, ro bain ro'taye'ru bacua
ba'iyete ro'taye beoye ba'ijë'ën. Ja'anrë maibi Cristote ja'nca
ro'tajën ba'isi'cuata'an, gare se'e baguëte ja'nca ro'taye beoye
ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru Cristo ba'iyete ro'tajën ba'iyë mai.
17 Ja'nca sëani, bainbi Cristoni te'e zi'inni batoca, mame
recoyo re'huasi'cua ba'iyë. Bacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere
gare se'e yo'oma'icua ba'iyë. Tin ba'iye'ru ba'ijën, mame
recoyo re'huasi'cua ba'iyë.
18 Riusubi maire ja'nca mame re'huaye ro'taguë, baguë Zin
Jesucristo junni tonse'ebi mai gu'a juchare quë'ñeni, Yë'ëni
gare se'e je'o bama'ijë'ën caguë, baguë bainreba be baguëte
ja'nca ro'taye beoye ba'iyë mai. Riusu ro'taye'ru Cristo
ba'iyete ro'tajëna'iye maire choiji. Ja'nca choiguë, maire cuen-
cueni, baguë mame recoyo re'hua coca quëani achocuare
maire re'huani, bainna saoji.
19 Baguë Zin Jesucristobi maina raiguëna, Riusubi baguë
naconi te'e zi'insi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi si'a bain
gu'a juchare gare se'e ro'tama'iñe yëguë, mësacua je'o
bayete gare jo'cani, Yë'ëna te'e zi'injën raijë'ën caguë choiji.
Ja'nca choiguëbi yëquënate cuencueni, ja'an cocare quëani
achocuare yëquënate reye'ru Cristo ba'iyete ro'tajën'huabi.
20 Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Cristo coca quëacuabi
mësacuana ti'añë. Ti'anni quëajën, Riusu case'e'ru güina'ru
mësacuani Cristo cocare quëani achoyë. Riusuni je'o bayete
gare jo'cani, baguëni te'e zi'iñe ro'tajën ba'ijë'ën cayë.

21 Riusubi baguë Zin jucha beoguëte cuencueni, mai gu'a
jucha ro'ina baguëni junni ton güesebi. Ja'nca junni tonguëna,
yureca maibi Riusuna ti'anni, baguë re'o bain ba'iye poreyë.
Ja'nca ti'anni yo'otoca, Riusubi maini bani, mai gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë ba'iji.

6

1 Yureca, yëquënabi Riusu yo'ore baguë naconi te'e conjën
ba'ijën, mësacuani si'a jëja yihuojën cayë: Riusubi mësacuani
ai yëreba yëguë, baguë naconi te'e zi'iñete choiji. Ja'nca
choiguëna, mësacua yua ro güeye beoye Riusuni jaë'ë cajën
sehuojë'ën.
2 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji Riusu:
Re'oye ba'irën ti'anguëna, më'ëni achayë yë'ë.
Yë'ë tëani ba umuguse ti'anguëna, më'ëni oire bani coñë yë'ë,
cani jo'cabi Riusu.
Cani jo'caguëna, yurera baguë re'oye ba'irën ti'anbi.
Yure umuguse yua Riusu maire tëani ba umuguse ti'anse'e
ba'iji.
3 Ja'nca ti'anse'e ba'iguëna, yëquëna hua'nabi Riusure yo'o
concua ba'ijën, Riusuna ti'an ma'are bainni gare huacha
ëñoñe beoye ba'iñu cajën, mësacuani Riusu bainreba ba'iye
yurera choiyë. Huacha ëñoma'itoca, yequëcuabi yëquënate
gu'aye caye gare porema'iñë.
4 Gu'aye cacuata'an, yëquënabi mësacuana ti'anjën, Riusure
yo'o concua ba'iye mësacuani ëñoreba ëñojën, ñaca ba'icua
ba'iyë: Ai jëja yo'o yo'oye bacuata'an, Riusuni yo'o coñe gare
jo'cama'iñë. Ai ba'iye ai yo'ojën, yëquëna yo'oye porema'iñe
tëca Riusuni conjën, huesëni si'aye'ru ba'ijën, Riusu yo'o
conjën ba'iyë.
5 Yequëcuabi hui'ya huaijën, yëquënani preso zeanjën, ai je'o
ëñajënna, Riusu coñete ai yëjën ba'iyë. Yëquëna aireba guajaye
tëca yo'o yo'ojën, na'ijaijën ñatajeijën ba'ijën, aon gu'ana ju'in
hua'na'ru ba'iyë.
6 Gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, Riusu ba'iyete quë'rë
ta'yejeiye ye'yejën, yequëcuani bëinma'iñe cajën, bacuani
re'oye yo'o conjën, Riusu Espíritubi conguëna, si'a bainni ai
oire bani ai yëjën ba'iyë.
7 Bainni te'e ruiñe se'ga cajën, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete
ëñojën, yëquëna re'oye yo'ojën ba'iyebi zupai huatini te'e jëana
senjoñe poreyë.
8 Yequëcuabi yëquënate re'oye ëñajënna, yequëcuabi
yëquënate ai hui'ya jayayë. Yequëcuabi yëquënate ai re'oye
cajënna, yequëcuabi yëquënate ai gu'aye cayë. Yequëcuabi
yëquënate cajën, ro coqueye se'ga yo'ojën ba'iyë cajënna, te'e
ruiñe yo'oye se'ga ba'iyë yëquëna.

9 Yequëcuabi yëquënani ëñani, Ro gu'a bain ba'ijënna, bacuare
huesëyë mai cayë. Yequëcuaca yëquënani ëñani, Te'e ruiñe
yo'ojënna, si'aruan bainbi bacuare masiyë cayë. Yequëcuabi
yëquënani huani senjoñe yëcuata'an, yuta huajë hua'na ba'iyë
yëquëna. Yëquënabi ai jëja si'nsesi'cua ba'icuata'an, huani
senjosi'cua beoye ba'iyë yëquëna.
10 Ai oijën sa'nticua ba'icuata'an, Cristoni caraye beoye
bojojën ba'iyë yëquëna. Bonse beocua se'ga ba'icuata'an,
Riusu caraye beoye insija'yete ai jai jubë bainni ba güeseyë
yëquëna. Gare bonse beo hua'na ba'icuata'an, Riusu insiyete
gare caraye beoye coni bayë yëquëna.
11 Yë'ë bain sanhuë, Corinto huë'e jobo ba'icua, mësacuani
coca cajën, gare yahueye beoye te'e ruiñe cani tonhuë
yëquëna. Mësacuani ai bojojën, mësacuani ai ta'yejeiye yëreba
yëyë yëquëna.
12 Mësacuani ai yëreba yëye jo'cama'iñë yëquëna. Mësacuaca
yëquënani yëye jo'caye ëñoñë.
13 Yë'ëbi mësacuani yihuoguë caguë, taita hua'guë baguë zin
hua'nani yihuoye'ru mësacuani yihuoyë yë'ë. Yëquënare'ga ai
ba'iye ai bojojën, ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.

Somos templo del Dios viviente

14 Mësacua yua Cristoni recoyo ro'taye gu'a güecuani te'e
zi'iñe beoye ba'ijë'ën. Riusu re'o bain te'e ruiñe yo'ojën
ba'icuabi gu'a bain naconi te'e bojoye gare porema'iñë. Riusu
miañete ganicuabi zijei re'oto ganicua naconi te'e ganiñe gare
porema'iñë.
15 Cristo'ga zupai huati naconi gare te'e ro'taye beoye ba'iji.
Tin ba'icua sëani, Cristoni si'a recoyo ro'tacuabi baguëni
ro'taye gu'a güecua naconi sa'ñeña te'e conni ba'iye gare
beoyë.
16 Huacha riusu hua'ire Riusu huë'ena jo'catoca, ai gu'aye
ba'ire'abi. Riusu huë'ere cato, mai recoyore ba'iji mai
ta'yejeiye huajëguë ba'i Riusu. Riusu coca cani jo'case'ere
ëñato, ñaca caji:
Yë'ë ba'i huë'ere cato, yë'ë bainreba recoyore ba'ija'guë'ë yë'ë.
Bacua naconi te'e ganiguëbi bacua Riusureba ba'iguëna,
bacua yua yë'ë bainreba jubë hue'eja'cua'ë.
17 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi ëñere'ga caji: Gu'a bain ba'irute
gare jo'cani, gare quëñëni ba'ijë'ën.
Bacua si'si ma'carëanre gare pa'roye beoye ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijënna, mësacuani yë'ë jobona coni bojoni, mësacua
taita ba'ija'guë'ë yë'ë.
18 Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ëmë zin hua'nare, yë'ë romi zin
hua'nare mësacuare re'huani baja'guë'ë yë'ë.
Ja'an cocare cani jo'cabi mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu.

7

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi maini ja'nca cani
jo'caguëna, gu'a jucha beoye gare ba'ijën bañuni. Mai
ga'nihuë, mai yacahuë, mai recoyo, si'aye gare tënosi'cua
ba'ijën bañuni. Riusu tënoreba tënoñete senni achajën, Riusu
yo'o guanseye se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

La conversión de los corintios

2 Yureca, ¿mësacua guere yëquënani ai ba'iye ai bojomajën,
yëquënani ai yëreba yëjën ba'ima'iñe'ne? Yëquëna hua'nabi
mësacuani gare gu'aye yo'omajën, gare si'si yo'omajën, gare
coqueye beoye baë'ë.
3 Yë'ëbi ja'an cocare mësacuani caguë, mësacuani gu'aye
caye ro'tama'iñë. Yë'ë ja'anrë case'e'ru güina'ru ñaca cayë:
Mësacuani ai yëreba yëguë, mësacua naconi jo'caye beoye
si'arën bojoguë ba'iyë yë'ë.
4 Ja'nca bojoguë, mësacuani huaji yëye beoye si'a jëja coca
caye poreyë yë'ë. Mësacua ba'iyete yequëcuani bojoguë caye
poreyë yë'ë. Ai sa'nti hua'guë ba'isi'quëbi ba'iguëna, yureca
Riusubi yë'ëni oire bani conguë, sa'ntiye beoye ba'iguëre
yë'ëre re'huabi. Ai guajaye ai yo'oguë ba'isi'quëta'an, yureca
ai ba'iye mësacuare ai bojoreba bojoyë yë'ë.
5 Yëquëna hua'na Macedonia huë'e jobona saise'ere cato, ai
guajasi hua'na ti'anjën, ai yo'oye se'ga ba'ijën, bëani huajëye
gare poremajën baë'ë. Yequëcuabi yë'ëni je'o bajën yëquënare
huaiye yëjënna, yequëcuabi Cristoni jo'cani senjoñe yëjënna, ai
yo'ohuë yëquëna.
6 Ja'nca ai yo'ojënna, mai Ëjaguë Riusubi ai re'oye conbi. Si'a
bain se'e yo'oye porema'icuani ai coñe masiguëbi yëquënani
conguë, Titote yëquënana raobi.
7 Ja'nca raoguëna, Titobi mësacua yë'ëre cu'e ëaye, mësacua
oire baye, yë'ëre ai yëreba yëye, ja'anre yë'ëni quëaguëna, yë'ëbi
gare se'e recoyo sa'ntiye beoye ba'iguëbi mësacuani quë'rë ai
ba'iye bojo recoyo re'huahuë.
8 Yë'ë yua mësacuani bëin cocare toyani saosi'quëbi ai
sa'ntiguë baë'ë. Ja'nca ba'isi'quëbi yureca sa'ntima'iñë yë'ë.
Mësacuabi yë'ë bëin cocare ëñani ro'tani, recoyo ai oijën, rëño
ñësebë se'ga sa'nti hua'na baë'ë.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani,
mai gu'ayete jo'cani senjoñu cajën, Riusu coñete senni achajën
oijënna, yë'ëbi masini bojohuë. Mësacua quë'rë re'o recoyo
re'huajënna, ai bojohuë yë'ë.
10 Bainbi Riusu coñete senni achajën, ai yo'ojën ai oitoca,
Riusubi bacua recoyote mame re'huani, bacuani sa'ntiye beo
hua'na ba'i güeseji. Bainbi Riusu coñete senmajën, ai yo'ojën

ai oitoca, quë'rë sa'nti hua'na ruinjën, recoyo gu'ajeiyë. Ja'nca
gu'ajeijënna, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi bacuare.
11 Mësacua ai sa'ntijën ba'ise'ere cato, Riusubi conguëna,
quë'rë ai ba'iye recoyo jëja ba hua'na mësacua ruën'ë. Mësacua
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tajën, mai gu'ayete oijën, te'e
jëana jo'cani senjoñu cajën, Riusu coñete aireba ëjojën baë'ë
mësacua. Riusuni gu'aye yo'ojën, Pablore'ga gu'aye yo'ojën
baë'ë yëquëna cajën, ai oireba oijën, mësacua jubë ba'iguë
gu'aye yo'osi'quëni si'nse coca cajën, gare jo'caye beoye re'oye
yo'oye se'gare ro'tajën baë'ë mësacua.
12 Yureca, yë'ëbi mësacuani bëin cocare ja'anrë toyani
saoguë, gu'aye yo'osi'quëni si'nseye ro'tamaë'ë. Yequë,
gu'aye yo'ose'ere ai sa'ntiye ai yo'osi'quëni coñe ro'tamaë'ë.
Mësacuani ro'tahuë yë'ë. Riusubi yo'o güeseguëna, yëquënani
se'e ai bojojën, yëquënani ai yëreba yëja'bë caguë, mësacuani
bëin cocare toyani saohuë yë'ë.
13 Ja'nca toyani saoguë, mësacua recoyo bojoyete achani,
yureca yëquëna'ga ai ba'iye ai bojo recoyo re'huani, se'e
sa'ntiye beoye ba'iyë.

Mësacua bojojën ba'iyete Titoni quëani achojënna, baguë'ga
bojo recoyo re'huani, yëquënani quëaguëna, yëquëna'ga quë'rë
se'e ai bojo recoyo re'huahuë.
14 Quë'rë ja'anrë mësacua ba'iyete Titoni re'oye cahuë yë'ë.
Ja'nca caguëna, Titobi mësacua ba'iruna ti'anni, mësacua re'oye
ba'iyete ëñani bojobi. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete Titoni gare
huacha caye beoye baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe caye se'ga baë'ë yë'ë.
Mësacuani coca cajën, Titoni coca cajën ba'ijënna, Riusubi yë'ë
ja'an case'ere te'e ruin coca ba'i güesebi.
15 Titobi mësacua ba'iyete ro'taguë, mësacuani ai bojoguë,
mësacuani quë'rë ai ba'iye ai yëreba yëji. Mësacuabi te'e ruiñe
yo'ojën, baguëni ai oire bani conjënna, baguëbi ja'anre ro'tani
quëaguë, ai bojoji.
16 Bojoguëna, yë'ë'ga mësacua te'e ruiñereba yo'oyete ro'tani
bojoyë.

8

Generosidad en las ofrendas

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusubi baguë bainreba Mace-
donia yija ba'i jubëanni ai ba'iye ai conguëna, mësacuani quëaye
yëyë yë'ë.
2 Bacuare ai bonse caraguëna, bacua porema'iñe tëca ai
yo'ojën ba'icuata'an, Riusuni ai ba'iye ai bojoreba bojojën,
Riusu bain bonse caracuani coñu cajën, bacua bonserëanre
cuencuehuë.

3 Ja'nca cuencueni, bacua porese'e'ru insiye yëjën, quë'rë ai
ba'iye ai insijënna, yë'ëbi ëñani masihuë.
4 Yëquënabi bacua curire tëaye yëmajënna, bacuabi yëquënani
quë'rë ai ba'iye ai senni achajën, Riusu bainreba bonse
caracuana ro insini coñe yëyë cajën,
5 yëquëna ro'tama'ise'e'ru ai ba'iye ai curire bëyoni ro in-
sihuë. Ru'ru, Riusu bainguë'ë yë'ë cajën, Riusuna insini
jo'cahuë. Ja'nrëbi, Riusu yëye'ru yo'ojën, yëquënana insini
jo'cahuë.
6 Ja'nca insini jo'cajënna, Titoni cahuë yëquëna: Më'ëbi ën
yo'o Riusu yo'o conse'ere ënjo'ona yo'o bi'rasi'quëbi yureca
Corinto bainna sani, güina'ru Riusuni yo'o conguë ba'ijë'ën
cahuë.
7 Ja'nca cajënna, baguë yua mësacua jobona saiguëna,
mësacuani ñaca yihuoguë cayë yë'ë. Mësacuabi Cristoni si'a re-
coyo ro'tajën, baguë cocarebare ai re'oye masijën, yequëcuani
ai re'oye quëani achojën, si'a jëja yo'o conjën, yëquënani ai
ba'iye ai yëreba yëjën, ja'an ba'icua sëani, mësacua yua Riusu
bainreba bonse caracuana ro insiyere'ga güina'ru ai ba'iye ai
bojojën, Riusubi conguëna, ja'an yo'ore yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Ja'an yo'ore yo'oye mësacuani guansema'iñë yë'ë.
Mësacuani yihuoye se'ga ba'iyë. Mësacuabi coñe yëtoca, Riusu
coñete ro'tajën, Macedonia bain bojojën yo'ose'e'ru güina'ru
yo'o conjën ba'ijë'ën. Riusu bainreba caracuani ai yëreba
yëjën ba'itoca, mësacua yo'oyete ëñani masiyë.
9 Mai Ëjaguë Jesucristo yo'o conguë ba'ise'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Taita Riusu naconi ba'iguë, ai ba'iye caraye beoye
baguëta'an, mësacua ba'iyete ro'tani, mësacuani oireba oiguë,
bonse beo hua'guë runji'i. Mësacuabi güina'ru Taita Riusu
naconi ba'ijën, yë'ë caraye beoye base'e'ru coni bajë'ën caguë,
ja'nca bonse beo hua'guë runji'i baguë.

10 Yureca, ën cocare mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Mësacua
yequë tëcahuë yo'oye yëse'e, mësacua curi insiye ro'tase'ere
caguë, ja'an yo'ore yureña yo'oni tëjitoca, mësacuare re'oye
ba'iji.
11 Mësacua yo'o coñe yëse'e'ru güina'ru yo'ojën, mësacua bonse
bayete cuencueni, ja'anbi inni, Riusu bainreba caracuana ro
insini saojë'ën cayë yë'ë.
12 Riusubi baguë bain bonse insiye yëyete ëñaguë, ja'anre
bojoji. Bacua insiye poreyete masiguë, bacua insiye
porema'iñete senma'iji Riusu.

13 Ja'nca sëani, mësacua bonse carajeiye tëca insiye
senma'iñë yë'ë. Yequëcuana insini jëhuani, ja'nrëbi mësacua
carase'ebi ai yo'ojën ba'itoca, gu'aji.

14 Mësacua yureña ai bonsere bajën, bonse caracuana
insiye bayë. Jë'te yequërë mësacuabi bonse caracua ba'ijënna,
bacua'ga güina'ru mësacuana ro insiye poreyë. Ja'nca
ba'iguëna, Riusu bainrebabi sa'ñeña te'e yo'o conjën ba'iyë.
15 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën: "Riusu
insini jo'case'e chiani bacuare cato, ai ba'iye chiasi'cuabi
huo'hueni tëjini, jëhuaye beoye bateña. Choa ma'carë chi-
asi'cuabi yequëcua huo'huese'ere coni, gare caraye beoye
bateña." Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, si'a Riusu bainbi
bacua bonsere sa'ñeña huo'hueni insiye bayë.

Tito y sus compañeros

16 Yureca, Riusubi Titore choini, mësacuana saoguëna, ai
bojoyë yë'ë. Yë'ë yua mësacuani ai ba'iye ai oire bani conja'ma
caguëna, Tito'ga yë'ë ro'taye'ru güina'ru mësacua ba'iyete
ro'taguëna,
17 yëquëna sense'e, mësacuani conguë saijë'ën cajën senni
achajënna, baguë yua jaë'ë cani, baguë sani coñe yëse'e'ru
mësacuana te'e jëana sani conji.
18 Ja'nca saiguëna, yequë Cristo bainguë, Riusu cocare-
bare quëani achoye ai re'oye masiguë, ja'anguëte Tito naconi
mësacuana saoyë yëquëna. Baguë yua Cristo bain jubëan ai
jai jubëanna sani quëani achoguëna, si'a bainbi achani, baguë
quëani achoye poreyete bojojën,
19 Yëquëna naconi yo'o yo'oguë ganijë'ën baguëni cahuë.
Cajënna, yëquëna naconi ganiguëbi Riusu bain bonse
caracuana insini conjë'ën, si'acuani quëani achoguë, yëquënani
re'oye conguë ganiji baguë. Riusu ta'yejeiyereba
ba'iyete, yëquëna re'oye yo'oye yëyete bainni masi güeseñu
cajënna, baguë yua yëquënani conguë ganiji.
20 Conguë ganiguëna, yëquënabi ai ba'iye ai curire huëoni,
Riusu bainreba caracuana ro insijën, yequëcua yëquëna
yo'oyete gu'aye cama'iñe cajën, Riusu ta'yejeiye ba'iye ëñoñe
se'gare ro'tajën yo'oyë.
21 Ja'nca yo'ojën, gare coqueye beoye re'oye se'gare yo'ojën
ba'iyë. Riusubi ëñato, bain'ga ëñato, re'oye se'ga yo'oye ro'tayë
yëquëna.
22 Yureca, ba bainre mësacuana saoguë, yequë Cristo bain-
guëre'ga bacua naconi saoyë yë'ë. Baguë yua ai te'e ruiñe
yo'oye masiguë, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'ise'ere ëñani,
mësacuani quë'rë ai ba'iye mësacuani coñe yëji.
23 Tito ba'iyete cato, yë'ë gajeguëreba'bi. Yë'ë naconi recoyo
te'e zi'insi'quëbi yë'ë yo'o coñe'ru mësacuani yo'o conguë saiji.
Yequë Cristo bain mësacuani yo'o conja'cuare cato, si'a Cristo
bain jubëanbi bacuare cuencueni saojënna, bacuabi Cristo

ta'yejeiyereba ba'iyete bainni masi güeseye yëjën, mësacuani yo'o conjën saiyë.
24 Ja'nca sani ti'anjënna, bacuani ai bojoreba bojojën, mësacua jubëna coni, bacuani recoyo te'e zi'injën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacua ja'nca yo'oja'yete Cristo bain jubëanni quëajënna, bacua'ga mësacua bainni ai yëreba yëyete masiyë.

9

La colecta para los hermanos

1 Yure Riusu bain bonse caracuana curi insiyete toyato, mësacuani ai re'oye yihuoni tëjihuë yë'ë.
2 Mësacua ja'an curire yuara huëoni tëjini, te'e jëana insiye poreyë ro'tayë yë'ë. Ja'nca ro'taguëbi Cristo bain Macedonia yijare ba'ijënna, bacuana sani ñaca quëahuë: Acaya bainbi bacua insi curire huëoni tëjini, te'e tëcahuë bani ëjoyë quëahuë. Ja'nca quëaguëna, bacuabi cajën, Acaya bainbi re'oye yo'ojënna, mai'ga bacua yo'ose'e'ru quë'rë ai ba'iye Riusuni yo'o conjën, mai porese'e'ru curire huëoni ro insiñu cahuë.
3 Yureca, mësacua case'e'ru güina'ru yo'ojë'ën cajën, Cristo bainre mësacuana saoyë. Mësacua re'oye yo'ose'ere quëasi'cuabi mësacua curi huëose'ere masiñu cajën, Cristo bainni mësacuana saoni ëñañe guansehuë. Mësacua curi huëose'ere ëñama'itoca, ro guaja re'oye quëaguë ba'ire'ahuë yë'ë.
4 Yë'ë'ga Macedonia bain naconi yo'je sani, yequërë mësacua case'e'ru curire huëoma'itoca, Macedonia bainbi mësacuare gu'aye ro'tama'iñe. Yëquëna, mësacua, si'a jubëbi gue ro'taye beoye ro nëcajën sa'ñeña ëñajën ba'ire'ahuë.
5 Ja'anre ro'taguë sëani, Cristo bainre mësacuana ru'ru saoyë yë'ë. Ja'nca saoguë, bacuani cahuë: Bacua curi insija'yete huëojënna, bacua yë'ëni case'e'ru huëoye conjën ba'ijë'ën cahuë yë'ë. Ja'nca cani, ja'nrëbi mësacuana yo'je sani ëñato, mësacua curi insija'ye yua huëoni bani ëjoyë. Ja'nca ëjojën, ro yë'ë guansese'e'ru huëoni bama'iñe caguë, mësacua bojojën, caracuani coñe se'ga ro'tajën curire huëojë'ën cayë yë'ë.
6 Yureca, mësacuabi ja'an curire huëoni insiye ro'tajën, ën cocare ro'tani ye'yejë'ën: Zio yo'oguëbi ai aonra'carëanre tanma'itoca, ai aonre tëaye porema'iji. Ai ba'iye ai aonra'carëanre tantoca, ai ba'iye ai aonre tëani baja'guë'bi.
7 Ja'an cocare achani, mësacua curi huëoni insija'yete ro'tajë'ën. Si'a bain bacua curi insiye ro'tase'e'ru güina'ru yo'oye bayë. Yequëcuabi ai jëja guansejënna, curi insiye ta'yejeiye yëma'itoca, Riusubi bojoma'iji. Bainbi yë'ë curire bojoguë insiza cajën yo'ojënna, Riusubi ëñani, bacuani ai bojoji.

8 Ja'nca bojojën insijënna, Riusubi mësacuani quë'rë se'e ai
conreba coñe masiji. Ja'nca conguëbi si'aye quë'rë ai ba'iye
mësacuana go'yaguëna, mësacuabi bonsere bani jëhuajën, si'a
Riusure re'o yo'o concuana ai ba'iye ro insiye poreyë.
9 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'itoca, ñaca toyani jo'case'e'ru
ba'iyë mësacua:
Bonse beo hua'nana jo'caye beoye ai ba'iye ai bonsere ro
insiguë ganitoca, mësacua re'oye yo'ojën conse'ere gare
huanë yeye beoye ba'iji Riusu.
10 Riusubi ja'nca cani jo'caguë, yua aon tanra'carëanre zio
yo'ocuana insiye masiguë, bain aon aiñete caraye beoye
jo'caye masiguë, ja'anguëbi quë'rë ai ta'yejeiye mësacuana in-
siguëna, mësacua ta'yejeiye bajën, quë'rë se'e bonse caracuana
ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijën, Riusuni re'oye yo'o coñe
poreyë.
11 Ja'nca jo'caye beoye ai ta'yejeiye ro huo'hueni insijënna,
Riusubi quë'rë ai ta'yejeiye ba ëjacuare mësacuare re'huaji.
Ja'nca re'huaguëna, yëquënabi Riusu oire bani conse'ere
ro'tajën, mësacua ta'yejeiye bojojën huo'hueni insiyete ëñajën,
Riusuni quë'rë ai ba'iye ai bojojën, surupa cajën ba'iyë.
12 Mësacua yua Riusu bain bonse caracuana ro insini contoca,
bacuabi bacua bonse carase'ere se'e bajënna, ai jai jubë Riusu
bainbi Riusuni ai ba'iye ai ta'yejeiye bojojën, jo'caye beoye
Riusuni surupa cajën ba'iyë.
13 Mësacuabi mësacua yo'oja'ye case'e'ru ai re'oye yo'ojën,
mësacua curire huëoni, Riusu bain bonse caracuana ro insi-
toca, Riusu bainbi ëñani, Cristo cocarebare ai re'oye achani
yo'oyë bacua cajën, mësacua ai curire ta'yejeiye huëojën,
bacuana ai bojojën ro insijënna, bacuabi ja'anre ro'tajën,
Riusuni ai ta'yejeiye ai bojoye cajën ba'iyë.
14 Ja'nca ba'icuabi mësacuani bojojën, mësacuare cu'e ëaye
ba'ijën, mësacua ba'iyete Riusuni ujajën ba'iyë. Riusubi
mësacuani ai ta'yejeiyereba conguëna, mësacuani ja'nca bo-
jojën ba'iyë.
15 Yureca, Riusubi baguë Zin gañaguëte cuencueni maina ro
insiguë raoguëna, Riusuni ai ba'iye ai bojojën surupa cajën
bañuni.

10

La autoridad de Pablo como apóstol

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi, mësacuani bëiñe beoye
ba'iguë, mësacuani conza caguë, Cristo yihuoye'ru mësacuani
coca yihuoreba yihuoyë. Yequëcua mësacua ba'iru ba'icuabi
yë'ëre coca cajën, "Huaji yëguë sëani, mai naconi ba'iguëbi
maini si'a jëja coca yihuoma'i'te baguë. Baguë uti toyani

raoguë ba'irëan se'ga maini si'a jëja coca yihuoguë toya'te.”
Ja'an cocare cajënna,
2 mësacuani si'a jëja te'e ruiñe cayë yë'ë: Yë'ëbi mësacua
jubëna ti'anguëna, ja'an coca caye'ru yë'ëre gare caye beoye
ba'ijë'ën. Catoca, yë'ë si'a jëja coca yihuoye poreguëte
mësacuani ëñoñë yë'ë. Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën, “Ro
ëja beoye ba'iguëbi ro ën yija bain caye'ru ca'te” cajënna,
3 mësacuani si'a jëja ñaca sehuoyë yë'ë: “Yëquënabi ën yija
bain naconi ba'icuata'an, ro ën yija bain ro'tani sehuoye'ru
yëquënare je'o bacuani sehuoma'iñë.
4 Ro ën yija bainbi ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, je'o
bacuani sehuojën, ro bacua poreye'ru guerra huani jëhuajën
ba'iyë. Yëquënabi ja'nca sehuomajën, Riusu ta'yejeiyereba
poreyete ëjojën, Riusubi conguëna, bain ai ba'iye masiye
ro'taye gu'aye ro'tayete ëñoni ñu'ñojeiñë.
5 Riusuni ujajën, Riusu masiyete senjën, Riusu ba'iyete
ro'taye gu'a güecuani ta'yejeiye beoye ba'i güesejën, Cristo
ta'yejeiyereba ba'iyete masi güesejën, Cristoni si'a recoyo
ro'tajë'ën cayë yëquëna.
6 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, jaë'ë cajën ba'ijënna,
mësacua jubë ba'icua Cristoni te'e ruiñe achaye gu'a güecuani
saoni senjoñe ro'tayë yë'ë.

7 Yëquënate gu'aye cacua ba'iyete re'oye ro'tani, re'oye
masijë'ën. Bacuabi cajën, Cristo ëja bain re'huani raosi'cua'ë
yëquëna cajënna, yë'ë yua bacuani ñaca yihuoguë cayë:
Mësacua yua Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cajënna,
yëquënabi güina'ru Cristo ëja bain re'huasi'cua ba'iyë cayë yë'ë.
8 Ja'an ba'iyete ai cato'ga, mai Ëjaguëbi yë'ëre re'huani
raoguëna, yë'ë caye'ru güina'ru yo'oye poreyë. Riusure
yo'o conguë re'huasi'quëbi mësacuare ta'yejeiye jëja recoyo
bacuare re'huaye coñë yë'ë. Mësacuare ta'yejeiye beocuare
re'huama'iñë yë'ë. Ja'nca re'huaguë, yequëcuabi yë'ëre gu'aye
cajënna, gare huaji yëye beoye ba'ija'guë'ë yë'ë.
9 Mësacuani si'a jëja coca toyani saoguëta'an, mësacua ba'iru
ba'icua caye'ru mësacuani quëcoye ro'tama'iñë yë'ë.
10 Bacuabi yë'ëre ñaca cajën ba'iyë: “Pablobi utire toyani
raoguë, si'a jëja coca ai bëiñe caguë toyaji. Ja'nca toyaguëta'an,
mai naconi ba'iguë, ro ta'yejeiye beoye ba'iguë, yihuo coca
te'e ruiñe caye porema'i'te baguë” yë'ëre cajën ba'iyë.
11 Ja'nca cacuani ñaca cayë yë'ë: Yëquënabi mësacua jubëna
ti'anni cocare cato, yëquëna utire toyani saoye'ru güina'ru
yo'ojën ba'iyë yëquëna.

12 Mësacua jubë ba'icua ro coquecuabi ja'ancua ba'iyete
re'oye cajën, Ja'ancua ba'iye'ru quë'rë re'oye ba'iyë mai cajën,

ro huesë hua'na cajën ba'iyë. Yëquënabi ja'nca caye'ru gare
caye beoye ba'ijën,
13 Riusu yo'o guanseni conguëna, ja'an yo'o re'oye yo'ose'e
se'gare re'oye cajën ba'iyë yëquëna. Riusubi baguë yo'ore
guanseni conguëna, yëquënabi mësacuana sani, Riusu bainre
mësacuare re'huaye conjën, ja'an yo'o yo'ose'ere re'oye cajën
ba'iyë yëquëna.
14 Mësacua jubëre ba'ijën ja'an yo'ore yo'ojën, Riusu yo'o
guanseni jo'case'e se'gare yo'ohuë. Yequëcua Riusu yo'o
yo'oye concuare etoni saomaë'ë. Yëquënabi mësacuana ti'anni,
yequëcua Riusure yo'o concua beojënna, Cristo cocarebare
mësacuani quëani achohuë.
15 Yequëcuabi ba'itoca, bacuare gare etoni saomajën ba'iyë.
Yëquëna se'gabi ja'an yo'o yo'ohuë camajën ba'iyë. Yëquëna
se'gabi mësacua naconi ba'ijën, Cristo cocarebare quëani
achojënna, mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca
ro'tajënna, mësacua quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo re'huaja'yete
conjën ëjoyë. Mësacua yua ta'yejeiye jëja recoyo re'oye
re'huani, ja'nrëbi yëquënani quë'rë re'oye conjënna,
16 yequë bain joboanna sani güina'ru quëani achoni
conja'cua'ë. Yequëcua Riusure yo'o yo'oye concua ba'itoca,
bacua yo'o yo'ose'ere ëñani, Yëquëna se'gabi ja'an yo'ore
yo'ohuë, gare camajën ba'iyë.
17 Bainbi bacua yo'o yo'ose'ere re'oye caye yëtoca, Riusu
coca toyani jo'case'e'ru güina'ru cajën, mai Ëjaguë Riusu
ta'yejeiye yo'ose'e'ë cajë'ën.
18 Ja'nca sëani, bainbi ja'ansi'cua yo'o yo'ose'ere re'oye
cajënna, Riusubi bacua ba'iyete re'oye ëñama'iji. Riusubi
baguë bain ba'iyete re'oye ëñaguëna, ja'ancua se'gabi re'oye
yo'o yo'ocua ba'iyë.

11

Pablo y los falsos apóstoles

1 Mësacua jubë ba'icuabi yë'ëre cajën, Ro huesë ëaye se'ga
coca yihuo'te baguë cajën, ja'nca yë'ëre cacuata'an, yë'ëbi coca
yihuoguëna, mësacua güeye beoye achajë'ën.
2 Mësacua huacha riusure recoyo ro'tama'iñe caguë, Riusu
oire baye'ru mësacuani ai oire bayë yë'ë. Yë'ë yua Cristo bainre
mësacuare re'huaye conguë, mësacuare Cristoni te'e zi'inhuë.
3 Ja'nca zi'inguëta'an, yureca mësacua ba'iyete ai oiguë,
huacha riusu hua'ire recoyo ro'tama'iñe caguë, mësacuani
yureca coca yihuoyë yë'ë. Ira baingo ba'isi'co Eva hue'egobi
aña re'o coca case'ebi coque güesegona, yequërë mësacuabi
coquejën cacuani achani, güina'ru yo'oni, Cristoni te'e ruiñe
recoyo ro'taye jo'cama'iñe.

4 Yëquënabi mësacuani Cristo cocarebare quëani achojën,
Jesucristo ba'iyete mësacuani masi güesejënna, mësacuabi
Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu Espíritute coni bahuë. Ja'nca
yo'ocuata'an, yequëcuabi yëquëna ye'yose'e'ru tin ye'yojën,
Riusu yo'o yo'oye ta'yejeiye concua ba'iye ro coquejën ëñojën,
coqueye se'ga cajënna, mësacuabi te'e jëana achani bojojën,
yëquëna quëani achose'ere ro'taye jo'cahuë.

5 Ja'an ro coqueye ye'yocuabi mësacua jobona ti'anni, Riusu
yo'o ta'yejequënabi mësacuani Cristo cocarebare quëani
achojën, Jesucristo ba'iyete mësacuani masi güesejënna,
mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani, Riusu Espíritute coni
bahuë. Ja'nca yo'ocuata'an, yequëcuabi yëquëna ye'yose'e'ru
tin ye'yojën, Riuiye conjën ba'iye ro coquejën cajën, yë'ë
ba'iyete gu'aye cajënna, bacua ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye
Riusuni yo'o conguë ba'iyë yë'ë.

6 Bacuabi yë'ëre cajën, Coca quëani achoye porema'iguëbi
gu'aye achoye ca'te cajënna, bacua yequërë te'e ruiñe cayë.
Te'e ruiñe cato'ga, yë'ë yua Cristo ba'iyete ai masiguë, bacua
masiye'ru quë'rë ai ba'iye masiguë, mësacuani te'e ruiñe
ye'yojën, si'a Cristo cocarebare mësacuani ai re'oye masi
güesehye'yose'e'ru tin ye'yojën, Riuuë yë'ë.

7 Ja'nca masi güeseguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani
achoguë, mësacuani curi ro'iye senma'iguë, ro bonse beo
hua'guë'ru ëñoguëna, mësacua yua yë'ëre gu'aye yo'oguë ba'iye
ro'taye?

8 Banhuë. Mësacuani re'oye yo'o conza caguë, Cristo bain
yequë jubëan ba'icua, bacua curire coni, mësacua naconi baë'ë
yë'ë.

9 Ja'nrëbi yo'je, mësacua naconi ba'iguë, bonse carajeiguëna,
mësacuani curire gare senmaë'ë. Senma'iguëna, Cristo bain
Macedoniabi raisi'cuabi yë'ë caraguë ba'ise'ere ëñani, yë'ëna
ro insini conhuë. Riusubi ja'nca yë'ëre conguëna, mësacuani
curi señe gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë.

10 Mësacuani te'e ruiñereba coca caguë ba'iyë yë'ë. Jesucristo
cocarebare quëani achoguë, yë'ëre achacuani curi ro'iye gare
señe beoye ba'iyë yë'ë cayë. Ja'nca caguë, si'a Acaya yijare
ganiguë caguëna, yequëcuabi yë'ëre ënseye gare porema'iñë.

11 Mësacuani yure caye'ru caguëna, ¿Mësacuabi yequërë
yë'ëre ro'tajën, Maire gare yëma'iji baguë cajën ba'ima'iñe?
Bañë. Mësacuani ai ba'iye ai yëreba yëguëna, Riusubi masiji.

12 Yureca, yë'ë yure yo'oguë ba'iye'ru gare jo'caye beoye
yo'oguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, ba bain, Riusure
yo'o concua ba'iye ro coquejën ëñocuabi mësacuana ti'anni,
yë'ë curi coye'ru güina'ru cojën Riusu yo'ore yo'oyë cajën, ja'an
caye gare porema'iñë.

13 Bacuabi mësacuana ti'anni, Riusubi yëquënate cuencueni
raobi cajën, ro coquejën, ro bacua yëye'ru yo'o yo'ojën, Cristore
yo'o concua ba'iye'ru ro coquejën ëñoñë.
14 Zupai huati yo'oye'ru yo'oye masiyë bacua. Zijei re'oto
ba'iguëbi Riusu bainna ti'anni, mia re'otona masiye ganiguë
ba'iye'ru ëñoni, Riusu bainre coqueye masiji.
15 Ja'nca masiguëna, zupaire concua'ga Riusu bain re'oye
yo'ocua ba'iye'ru ëñojën, maina ti'añë. Ja'nca ti'anjënna,
bacua yo'oye masiyete gue ro'taye beoye ëñama'ijë'ën. Riusu
bënni senjojei umuguse ti'anguëna, Riusubi bacua ro ëmëje'en
ba'iyete ëñama'iji. Bacua yo'o yo'ose'e se'gare ëñani, bacua
bënni senjoja'ñete bacuana jo'caji.

Sufrimientos de Pablo como apóstol

16 Yureca mësacuani se'e coca yihuoguë cayë yë'ë.
Yequëcuabi yë'ë ba'iyete cajën, Ro huesë ëaye se'ga coca
yihuo'te baguë, cajënna, mësacua yua bacua ro'taye'ru
ro'tama'ijë'ën. Mësacuabi bacua ro'taye'ru ro'taye yëcuata'an,
yë'ë coca yihuoyete achajë'ën. Yë'ë ba'iyete choa ma'carë
cani achoye yëyë yë'ë.
17 Ja'nca cani achoguëbi ro bain re'oye cayete ëjoma'iñë yë'ë.
Mai Ëjaguë Riusubi ro bain re'oye cayete ëjoma'iguëna, yë'ë'ga
ja'nca ëjoma'iñë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë yua ro huesë ëaye se'ga
coca yihuoye ëñoto'ga, yë'ë cocare achajë'ën.
18 Ba bain hua'na mësacuana coquejën ti'ansi'cuabi ro bacua
gu'a ëayete ro'tajën, bacua ba'iyete re'oye cani achoyë. Ja'nca
cani achojënna, yë'ë yua yë'ë ba'iyete re'oye cani achoguë,
Riusu ta'yejeiye ba'iye se'gare ro'tayë yë'ë. Mësacuabi ja'anre
re'oye masiyë.
19 Ba coquecuabi bacua re'oye ba'iyete cajën, ro huesë
ëaye se'ga cani achojënna, mësacuabi Bacua cocare te'e ruiñe
ye'yeñu cajën, bacua cocare bojojën achayë. Ja'nca achacuabi
yë'ë coca yihuoyere'ga achajë'ën.
20 Bacuabi re'o coca cani achojënna, mësacuabi achani,
Cristo ba'iyete jo'cani, zupai huati zemosi'cua te'e jëana ruiñë.
Bacuabi re'o coca cani achoni, ja'nrëbi mësacua curire tëani
bayë. Mësacuare'ga tëani bani, bacua gu'a concuare mësacuare
re'huayë. Riusu coca quëani acho ëjacua ba'iyë yëquëna cajën,
mësacuani huaijën si'nseyë. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, mësacuabi
gare ënsemajën, bacuare gare gu'aye caye beoye ba'iyë.
21 Mësacua coquejën ye'yocuabi ai re'oye guanseye masiyë,
cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an, yë'ëca bacua guanseye'ru
guanseye porema'iñë. Bacua yo'oye'ru yo'oye ti'anma'iñë
yë'ë, cayë bacua.

Ja'nca cacuata'an, bacua ba'iye'ru quë'rë re'o ëjaguë ba'iyë yë'ë. Yë'ëbi, Ja'ansi'cua ba'iyete caye'ru catoca, ñaca cani achoye poreyë yë'ë.

22 Bacuabi ja'ansi'cua ba'iyete cajën, Yë'ë yua hebreo bainguë sëani, Riusu bainguë'ë yë'ë. Yua Israel bainguë sëani, Riusu te'e bainguë'ë. Yë'ë yua Taita Abraham bainguë sëani, Riusu te'e bainguëreba'ë yë'ë, ja'anre cajënna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, Riusu te'e bainguëreba ba'iguë'ë.

23 Bacua'ga cajën, Yë'ë yua Cristore yo'o conguë'ë cajënna, yë'ëbi Cristoni quë'rë re'oye conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iyete cani achoguëna, bacuabi achani, yequërë yë'ëre cajën, Ro güebe coca ca'te baguë cajën ba'ima'iñe. Ja'nca cajën ba'icuata'an, yë'ë quë'rë jëja recoyo re'huani, ñaca cani achoyë yë'ë: Bacua yo'o coñe'ru quë'rë ai guajaye tëca ai yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, yë'ë je'o bacuabi yë'ëni ai ba'iye preso zeanjën, yë'ëni tëcabëbi ai ba'iye huaijënna, junni huesë ëaye baji'i yë'ëre.

24 Judío ëja bain'ga yë'ëre cinco viaje zeanni, ga'ni za'zabobi treinta y nueve huaise'ebi yë'ëre si'nsehuë.

25 Romano ëja bain'ga samute viaje yë'ëre zeanni, bacua huaiñoabi yë'ëre huaë'ë. Yequëcua'ga te'e viaje gatabi yë'ëni senjojën huaë'ë. Samute viaje jai ziaya yogubi saiguë, yogubi rucaguëna, ai yo'ohuë yë'ë. Jai ziayate na'ijani ñatajani huahuaguëna, ruca ëaye baji'i yë'ëre.

26 Cristobi yo'ore caguëna, si'a re'otoñana ai ba'iye ganiguëbi ai huaji yëguë saë'ë yë'ë. Ziayañabi co'jeguëna, tonni rucare'ahuë yë'ë. Jiancua'ga yë'ëre zeanre'ahuë. Yë'ë bain jubë ba'icua judío bain cacua, ja'ancua'ga yë'ëni ai je'o bani, yë'ëni ai gu'aye yo'ohuë. Yë'ë yua huë'e joboñabi ganiguëna, baru bainbi yë'ëni je'o bahuë. Bain beo re'otoñabi ganiguëna, airu hua'i hua'nabi yë'ëre zeanni ainre'ahuë. Jai ziayabi ganiguëna, yë'ë ai huaji yëguë baë'ë.

27 Ja'nca ba'iguë baji'i yë'ëre. Cristo yo'ore yo'oguë, ai guajaye tëca ai yo'ohuë. Ja'an yo'ore yo'oguë na'ijani ñatajaiguë, ai baë'ë. Aon gu'ana ju'inguë, oco ëana ju'inguë, caña caraguëbi sësëna ju'inguë, aon aiñe jo'cani Riusuni ujaguë ai baë'ë yë'ë.

28 Ja'nca ai yo'oguëbi quë'rë se'e ai yo'oguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristo bain jubëan'ga yë'ë coñete ëjojën, si'a umuguseña yë'ë cuirayete ai senni achajënna, ai yo'oguë, bacuani coñe bayë yë'ë.

29 Cristo bainbi recoyo jëja beojën gu'a juchana to'injënna, yë'ë'ga bacua jëja beoyete ro'taguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi coquejënna, Cristo bain gu'a juchana to'injënna, yë'ëbi bacuani ai oire baguë, bacua gu'a juchare

quë'ñeni senjoja'ma caguë, bacua ba'iyete ai oiyë yë'ë.
30 Yureca, ja'an coquecuabi mësacua jubëna ti'anni, bacua
ba'iyete re'o coca cani achojënna, yë'ëca yë'ë ba'iyete cani
achoto, yë'ë ai yo'oguë ba'iguë, yë'ë porema'iguë ba'iguëna,
Riusubi yë'ëre conguë baji'i. Ja'an se'gare cani achoyë yë'ë.
31 Ja'nca cani achoguëbi gare coqueye beoye ba'iyë. Mai
Ëjaguë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Taita ba'iguëbi yë'ë
ba'iyete ëñani, yë'ë te'e ruiñe cayete masiji.
32 Yë'ë'ga Damasco huë'e jobore ba'isirën ai yo'ohuë. Ba
bain ëjaguë, Rey Aretas hue'eguëbi ba huë'e jobo ëjaguëni
guanseguëna, soldado hua'nabi yë'ëni preso zeañe ro'tajën, ba
tu'ahuë anto sa'roñare ëñajën, yë'ëre ëjohuë.
33 Ja'nca ëjocuata'an, yë'ë gajecuabi yë'ëre jai jë'ena ayani,
tu'ahuë gojebi etoni, hue'se ca'ncona gachohuë. Gachojënna,
yë'ëni preso zeañe poremaë'ë.

12

Visiones y revelaciones

1 Yë'ë ba'iyete ja'nca cani achoguë, yequëcuabi yë'ëre re'oye
ro'tama'icuata'an, se'e yeque cocare mësacuani cani achoyë
yë'ë. Mai Ëjaguëbi yë'ëni guënamë toya ëñoguë ba'ise'ere
quëayë.
2-3 Ja'an toya ëñosirënbi cuencueto, catorce tëcahuëan baë'ë.
Yë'ë yua Cristoni te'e zi'inni ba'iguëna, Riusu Espíritubi yë'ëre
te'e jëana guënamë re'otona sani ëñobi. Yë'ë recoyo se'gabi sani
ëñato, huesëyë yë'ë. Yë'ë ga'nihuëre'ga sani ëñato, huesëyë
yë'ë. Riusubi masiji. Ëñe se'gare te'e ruiñe masiyë yë'ë. Riusu
ba'i joborebana ti'anni baë'ë yë'ë. Ai re'orureba ba'iguëbi
baji'i.
4 Ja'nca ti'anni ba'iguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye ba'iyete
yahue quëani achoguëna, achahuë yë'ë. Ja'nca achaguë, uëan
baë'ë. Yë'ë yua Cristoni te'e zi'inni ba'iguëna, Riubainni
quëaye gare porema'iñë yë'ë.
5 Riusu toyare ja'nca ëñaguë, Riusu yahue cocare ja'nca
achaguë ba'iguëna, mësacuabi yë'ë ba'iyete ai re'oye cajën
bojojën ba'iye poreyë. Yë'ëca Riusu ta'yejeiyereba yo'oguë
ba'ise'e se'gare cani achoguë, ro yë'ë re'oye ba'iyete gare cani
achoma'iguë'ë yë'ë. Yë'ë ba'iyete cani achoto, yë'ë jëja beoye
ba'iye se'gare cani achoyë yë'ë.
6 Yureca yë'ëbi ba coquecua, bacua ba'iye cani achoye'ru
yoni te'e zi'inni ba'iguëna, Riuë'ë ba'iyete cani achoto'ga,
bacuabi yë'ëre cajën, Ro güebe coca se'gare ca'te cajën, ai
huacha cayë. Te'e ruiñereba caye se'ga ba'iyë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëta'an, yë'ë ba'iyete se'e cani achoma'iñë yë'ë. Bainbi
yë'ëre ëñajën, Ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iji camajën ba'ija'bë

caguë, yë'ë te'e ruiñe ganiñe, yë'ë te'e ruiñe coca quëani
achoye, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë cayë.
7 Ja'nrëbi, Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, Yequërë baguë
guënamë toya ëñase'ebi baguë se'gare'ru ai huanoma'iguë
caguë, zupai huatibi yë'ë ga'nihuëte ja'si yo'oguëna, Riusubi
ënsemaji'i. Ja'nca ja'si yo'oguëna, gare cuaoma'iji.
8 Ja'nca cuaoma'iguëna, samute viaje Riusuni senni ach-
aguë, ba ja'si yo'oyete cuaojë'ën caguë sen'ë.
9 Senguëna, yë'ëni caguë sehuobi Riusu: "Bañë. Yë'ë
Espíritu coñe se'ga ba'iji më'ëre. Bainbi yë'ëni cajën, Gare jëja
beoyë yë'ë cajënna, yë'ë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete masi
güeseguë, jëja beo hua'nani re'oye coñë yë'ë" yë'ëni sehuoni
jo'cabi Riusu. Ja'nca sehuoni jo'caguëna, yë'ë jëja beoyete
quë'rë se'e cani achoguë, bojoyë yë'ë. Ja'nca caguëna, Cristobi
yë'ëni caraye beoye ta'yejeiye yo'o güeseji.
10 Ja'nca sëani, yë'ë hua'guëbi ro jëja beoguë ba'itoca, ai
bojoyë yë'ë. Yequëcuabi yë'ë, Cristore yo'o conguëte ëñajën,
yë'ëre jayajën, je'o bajënna, quë'rë bojo recoyo re'huaguë
ba'iyë. Yë'ë guajaye tëca ai jëja yo'oguë, gare porema'iñe tëca
Cristoni conguë bojoyë yë'ë. Ro jëja beo hua'guë ba'itoca,
Cristobi yë'ëni jëja ba güeseji.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

11 Yureca, yë'ëbi ja'an cocare cani achoguëna, yequëcuabi
yë'ëre cajën, Ro güebe coca se'gare ca'te caye poreyë. Mësacuabi
yë'ë ba'iyete re'oye cama'ijënna, ja'an cocare cani achoye
bahuë yë'ë. Mësacuabi yë'ë ba'iyete re'oye casi'cua ba'itoca,
ja'an cocare cani achoye banre'ahuë yë'ë. Ja'nca sama'ijënna,
ba coquecuabi mësacuana ti'anni, bacua ba'iyete re'oye cani
achojën, Cristo bain cuencuesi'cua'ë yëquëna. Baguëre quë'rë
ta'yejeiye concua'ë cajënna, yë'ë yua ro jëja beo hua'guë
ba'iguëta'an, ba coquecua yo'o coñe'ru quë'rë ta'yejeiye
Cristoni conguë'ë yë'ë.
12 Yë'ë yua mësacua naconi ba'iguë, mësacuani jo'caye beoye
yo'o conguëna, Riusubi baguë ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë,
yë'ëni ta'yejeiye yo'ore yo'o güeseni, yë'ë yua Riusure yo'o
conguë ba'iyete mësacuani masi güesebi.
13 Riusubi yë'ëre ja'nca conguë, si'a Cristo bain jubëan
coñe'ru mësacuani quë'rë ai re'oye conguë baji'i. Ëñe se'gare
mësacuani re'oye yo'o güesemaë'ë yë'ë. Yë'ë bonse carase'ere
mësacuani ro'i güesemaë'ë. Ja'nca ro'i güesema'isi'quëbi
mësacuani gu'aye yo'otoca, yë'ë gu'aye yo'ose'ere se'e
ro'tama'ijë'ën.
14 Yureca mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë
saiye ba'iyë. Mësacuana sani ti'anni, yë'ë carayete ro'iye
mësacuani gare senma'iñë yë'ë. Mësacua bonsere cu'ema'iñë.

Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tani bojoye, ja'an se'gare cu'eyë yë'ë. Yë'ë yua mësacua taita'ru ba'iguëbi yë'ë mamacua bonsere ro tëani baye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zin hua'nabi bacua taita sanhuëni cuirani iroma'iñë. Taita sanhuëbi bacua zin hua'nani cuirani iroye bayë.

15 Ja'nca sëani, mësacuani Cristona recoyo te'e zi'in güeseye ro'taguë, yë'ë baye si'ayete ro'iguë, yë'ë poreye'ru si'a jëja yo'o yo'oguë, mësacuani cuirani conni bojoza caguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani quë'rë recoyo ai yëreba yëto'ga, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye yëma'iñë.

16 Yë'ë carayete ro'iye mësacuani gare senma'iguëna, ¿mësacuabi yequërë yë'ë ba'iyete ro'tajën, Coque huati sëani, mai bayete yahuera'rë ro coqueguë tëabi'te cama'iñe?

17 Gare banhuë. Yë'ë gaje bain mësacuana saosi'cuabi mësacua bayete gare tëamaë'ë. Ja'anre yë'ëna gare raomaë'ë.

18 Yë'ë gaje bainguë Titoni guanseni mësacuana saoguë, yequë yë'ë bainguëte baguë naconi saohuë. Saoguëna, bacuabi mësacuana ti'anni, mësacua bayete gare tëaye beoye baë'ë. Tito yua yë'ë naconi recoyo te'e zi'insi'quëbi yë'ë yo'o coñe'ru mësacuani güina'ru yo'o conguë baji'i.

19 Yureca mësacuabi yë'ë toyani saosi cocare ëñajën, yëquëna ba'iyete ro'tajën, ¿Gu'aye yo'osi'cuabi bacua ba'iyete cani achojën, maini ro re'o cocare cayë cama'iñe mësacua? Banhuë. Riusubi achaguëna, yëquënabi mësacuani coñe se'ga ro'tajën, yure toyasi cocare mësacuana saoyë. Yë'ë bain sanhuë ai yësi'cua, mësacua recoyo jëja baye se'gare ro'tajën, mësacuani yure yihuojën coca toyani saoyë yëquëna.

20 Ja'nca toyani saoguëta'an, yequërë mësacuana sani ëñato, mësacuabi gu'aye yo'ojën ba'ima'iñe. Ja'nca ba'itoca, yë'ëbi mësacuani ai bëiñe ëñaguëna, ¿mësacuabi bojoma'iñe? ¿Yequërë mësacuabi sa'ñeña bëinjën cajën ba'ima'iñe? ¿Sa'ñeña coca cu'ejën ba'ima'iñe? ¿Mësacua ba'iye se'gare'ru huanoma'iguë? ¿Sa'ñeña ro yi'o coca cajën ba'ima'iñe? ¿Sa'ñeña gu'a coca cajën ba'ima'iñe? ¿Ro mësacua ba'iye se'gare re'oye cani achojën ba'ima'iñe? ¿Yequërë mësacua jubë yua sa'ñeña huajën gu'ajeijën ba'ima'iñe?

21 Yë'ë yua mësacuana se'e sani ëñaguë, yequërë mësacuabi yë'ë re'oye ro'tase'e'ru te'e ruiñe yo'oma'ijënna, mësacua ba'iyete sa'ntiguë ruinguë, mësacua jubë ba'icua jobo ba'icuabi gu'a jucha yo'ojënna, ¿mësacuare ai ba'iye ai oiguë ba'ima'iñe yë'ë? Ja'nca sëani, mësacua ai ba'irën cue'yoni, sa'ñeña ro a'ta yo'ojën, sa'ñeña ro yahue bajën, si'si yo'ojën ba'itoca, te'e jëana mësacua gu'a juchare gare jo'cani gare se'e yo'omajën, Cristo ba'iyete cu'ejën ba'ijë'ën.

13

Advertencias y saludos finales

1 Yureca, mësacuani ëñaguë sai bi'raguë, samute ëñaguë
saiye ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi si'nse cocare caye batoca, ba
si'nseja'guëte yë'ëna rani, samutecua baguë gu'aye yo'ose'ere
ëñasi'cuare'ga rajë'ën. Bacuabi ba bainguë gu'aye yo'ose'ere
te'e catoca, si'nse güeseyë. Te'e cama'itoca, bañë. Riusu cani
jo'case'e'ru güina'ru yo'oyë.
2 Yë'ë samu ëñaguë saise'e ba'iguëna, mësacua jubë ba'icua
yequëcuabi gu'a jucha yo'ojënna, bacuani ënse cocare ganreba
caguë yihuohuë yë'ë. Yureña'ga, mësacua naconi beoguëbi
si'acuani güina'ru yihuoyë yë'ë. Mësacuana se'e ëñaguë saiguë,
bacua gu'a juchare gare jo'cajën ba'ima'itoca, bacuani ai jëja
si'nse güeseyë yë'ë. Gare jëaye beoye ba'iji bacuare, cayë.
3 Mësacuabi yua Cristo coca quëacaiguë ba'iyete yë'ëre
ro'taye güejënna, mësacuani ai jëja si'nse güeseyë yë'ë.
Cristo ba'iyete cato, ro jëja beoji catoca, ai huacha cayë
mësacua. Ta'yejeiyereba ba'iguëbi mësacuani si'nseye masiji.
Baguë ta'yejeiyereba yo'oguë ba'ise'e, mësacua jobo yo'oguë
ba'ise'ere ro'tani, baguë poreyete masijë'ën.
4 Baguë crusu sa'cahuëna quense'ere ro'tato, ro jëja
beo hua'guë'ru ëñoni, ja'anrën junni tonbi baguë. Ja'nca
junni tonguëna, Riusubi ta'yejeiyereba jëja yo'oni, baguëte
huajëguëte re'huaguëna, yureca ai jëja baguëbi huajëguë ba'iji.
Yëquëna'ga Cristoni te'e zi'inni ba'ijën, ro jëja beo hua'na'ru
ëñocuata'an, mësacuana ti'anni, Riusu caye'ru mësacua naconi
yo'ojën, Riusubi ta'yejeiyereba yëquënani te'e conguëna, ai jëja
ba hua'na'ru ëñoñë yëquëna.

5 Yureca, mësacua ja'ansi'cua ba'iyete te'e ruiñe ëñani,
Cristoni si'a recoyo ro'taye yë'ëre carama'iguë cajën, mësacua
ba'iyete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Yequërë Cristo te'e
zi'iñete huesëma'iñe mësacua. Baguë ta'yejeiye yo'oni coñete
jo'cani senjotoca, yureca Cristo recoyo zi'iñete huesëcua'ë
mësacua.
6 Yureca, mësacua ba'iyete te'e ruiñe masijën ba'itoca,
yëquëna Cristo ëja bain ba'iyere'ga masija'cua'ë. Ja'an
masija'yete yëyë yë'ë.
7 Yëquëna hua'nabi Riusuni ujajën, mësacua ba'iyete senni
achajën, ñaca cayë: Gu'aye yo'oye beoye gare ba'ija'bë
mësacuare cajën, Riusuni señë yëquëna. Yëquënabi Cristo ëja
bain ba'iyete te'e ruiñe ëñoñe ro'tama'iñë. Yequëcuabi yëquëna
ba'iyete ro gu'aye ëñacuata'an, mësacua te'e ruiñe yo'ojën
ba'iyete yëyë yëquëna.

8 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare'ru tin yo'oye gare porema'iñë
yëquëna. Yequëcuabi te'e ruiñe yo'oma'itoca, Riusu te'e ruiñe
ba'i cocare re'oye masi güeseye bayë yëquëna.
9 Mësacuabi te'e ruiñe yo'ojën, jëja ba recoyo re'huajën
ba'itoca, bojoyë yëquëna. Yëquënabi jëja bani mësacuani si'nse
cocare caye porema'iñë. Yëquënabi Riusuni ujajën, mësacua
quë'rë te'e ruiñe re'huani ba'iyete senni achajën ba'iyë.
10 Yureca, mësacuana yuta saima'iguëbi mësacuani si'a jëja
yihuoguë toyahuë yë'ë. Yë'ëbi mësacuana ti'anni, mësacuani
bënni si'nseye yëma'iguë sëani, mësaujajën, mësacua ba'iyete
sennicuani ja'nca toyani ru'ru saoyë. Mai Ëjaguë Jesucristobi
baguë coca quëani acho ëjaguëre yë'ëre re'huani, mësacuana
saoguëna, mësacuani si'nseye caye poreyë yë'ë. Ja'nca caye
poreguëta'an, mësacuani carajei güeseye yëma'iñë. Quë'rë te'e
ruiñe ba'icuare mësacuare re'huaye yëyë yë'ë.
11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani coca toyani tëjini,
mësacuani despidieyë yë'ë. Te'e ruiñe yo'oye se'ga bajë'ën.
Yë'ë yihuoreba yihuoni toyase'ere te'e ruiñe ro'tani yo'ojën
ba'ijë'ën. Sa'ñeña te'e recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Sa'ñeña hua-
majën, bojoye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mai Ëjaguë
Riusubi maini sa'ñeña oire bani bojo güeseguë, ja'anguëbi
mësacua naconi recoyo te'e ba'iji.
12 Mësacuabi sa'ñeña ñë'cato, sa'ñeña su'ncajën saludajë'ën.
13 Si'a Cristo bainreba ënjo'on ba'icua'ga mësacuani saludaye
guansehuë.
14 Yureca, mësacuani despidieguë, mai Ejaguë Jesucristo
ta'yejeiyereba coñe, mai Taita Riusu oire bani yëye, Riusu
Espíritu recoyo te'e ba'iye, ja'an yua mësacua si'acua naconi
ba'ija'guë cayë yë'ë.

San Pablobi
GALACIA
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi Riusu ta'yejeiye yo'o conguë
ba'iguë'ë. Ja'nca ba'iguëna, bainbi yë'ëre gare cuencueni rao-
maë'ë. Bainbi yë'ëni coca gare ye'yomaë'ë. Mai Ëjaguë Jesu-
cristo, mai Taita Riusu, bacuabi yë'ëre cuencueni raoni, yë'ëni
coca ye'yohuë. Jesucristobi junni tonguëna, Taita Riusubi
baguëte huajëguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre cuen-
cueni raoni, baguë ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huabi.
2 Yureca, yë'ë, yë'ë gaje bain Cristo bain naconi, yëquënabi
ënjo'onre ba'ijën, mësacua Cristo bain Galacia yijare ba'i jubëan
si'acuani utire toyani saoyë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oire
bani conjën, mësacuani ai recoyo bojo güeseye masiyë.
4 Mai Taita Riusubi cuencueni raoguëna, Jesucristobi mai
gu'a jucha zemosi'ajëguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëbi yë'ëre
cuencueni raocuana ti'anni, Riusubi si'nsema'ija'guë caguë,
mai jëayete ëñobi. Mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, Riusu
bainreba si'arën ba'iye poreyë mai.
5 Ja'an ta'yejeiye Ëjaguë Riusu ba'iyete gare caraye beoye
bojo cocare cajën bañuni.

No hay otro mensaje de salvación

6 Riusubi mësacuani ai oire baguë conza caguë, Cristo
ba'iyete mësacuani ëñoni, Cristo bain ba'iye mësacuare
choiguëna, mësacuabi achahuë. Ja'nca achani ba'icuabi
yureca teuaguëbi yë'ëre cuencueni rao'e jëana baguëte jo'cani
senjojënna, gue ro'taye beoye sa'ntiyë yë'ë. Yequëcuabi tin
ma'are ro coquejën ëñojënna, mësacuabi ja'an ma'aja'an
ganini, Riusu bain ruiñu cajën, bacua coca quëani achose'ere
te'e jëana achani yo'ohuë.
7 Riusu bain ba'iye yëtoca, tin ma'abi sani ti'añe gare
porema'iñë. Cristoni si'a recoyo ro'taye se'gabi Riusu bain
ba'iye poreyë mai. Yequëcuabi mësacuana ti'anni, tin cocare
ro hui'ya yihuojën, tin ma'are ëñojën, ro coqueye se'ga ba'iyë
bacua.
8 Yëquënabi mësacuana ti'anni, Riusu cocarebare mësacuani
quëani achojën, Riusu bain ba'iye te'e ruiñe cani achohuë.
Yequëcuabi mësacuana ti'anni, Yëquëna jubë bain ba'iye cajën,
o Riusu coca cacua ba'iye cajën, tin quëani achotoca, Riusu
bënni senjoñe se'ga ba'iji bacuare.

9 Ganreba caguë, ai bëiñe si'a jëja yihuoguë, mësacuani se'e
quëayë yë'ë. Yequëcuabi mësacuana ti'anni, yëquëna quëani
achose'e'ru tin cocare quëani achotoca, Riusu bënni senjoñe
se'ga ba'ija'guë bacuare, cayë yë'ë.
10 Ja'nca caguëbi yequëcua case'e'ru yo'oma'iguë, ro bain
re'oye ëñañe gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë. Riusu re'oye
ëñañe se'gare ëjoguë, baguë yo'o case'ere yo'oguë ba'iyë yë'ë.
Ro bain re'oye ëñañete ro'tatoca, Cristoni yo'o conguë gare
beore'ahuë yë'ë.

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

11 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ën cocare mësacuani quëani
achoguëna, mësacua achani ye'yejë'ën. Yë'ë yua Riusu cocare-
bare quëani acho bi'raguëna, ro bain ye'yose'e gare beobi.
12 Ja'an cocare ye'yeto, ro bain yihuoni ye'yoyete gare
senmaë'ë yë'ë. Riusu ye'yoye se'gare senguëna, Jesucristobi
baguë cocarebare yë'ëni masi güeseguë, guënamëbi na'oni
yë'ëni cuencueni ëñobi.
13 Yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e, judío bain naconi bacua
Riusu cocare ye'yeguë ba'iguëna, mësacua masiyë. Cristo
bain jubëanre gare huesoni si'aza caguë, bacua ñë'casiruanna
ti'anni, ai coca neni, bacuani ai je'o baguë ba'nhuë yë'ë.
14 Judío ira bain ba'isi cocare ye'yeni masito, yë'ë gaje
bain ye'yeye'ru quë'rë ai ba'iye ye'yeni masiguë ba'nhuë yë'ë.
Yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru te'e ruiñereba yo'oza
caguë, ba cocare ai ye'yeni masiguë ba'nhuë yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ë të'ya raisirën quë'rë
ja'anrën yë'ëre cuencueni, yë'ëni ai yëreba yëguë, baguë yo'o
conguë ba'ija'guëre yë'ëre re'huabi.
16 Ja'nca re'huani, ba'iguë ba'iguë, baguë Zin Jesucristote
yë'ëni bojoguë ëñobi. Judío bain jubë ba'ima'icuana sani,
Cristo ba'iyete bacuana quëani achojë'ën caguë, Jesucristote
yë'ëni ëñobi. Ja'nca ëñoguëna, bain masicuani yihuo cocare
senmaë'ë yë'ë.
17 Cristo ta'yejeiye yo'ore concua, yë'ë re'huase'e'ru
quë'rë ja'anrë re'huasi'cua, Jerusalén huë'e jobo ba'icua,
ja'ancuana yihuo cocare senni achaguë saimaë'ë yë'ë. Ja'nca
saima'iguëbi Arabia yija re'otona sani, ja'anruna bëani, Riusu
naconi te'e caguë baë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, ja'nrëbi jë'te,
Damasco huë'e jobona se'e goë'ë yë'ë.
18 Goni, ja'nrëbi samute tëcahuëan bani, Jerusalenna sani,
Pedroni ëñajaë'ë. Ëñajani, baguë naconi quince umuguseña
se'ga bëani baë'ë.
19 Ja'nca ba'iguë, Pedro, yequë Santiago, mai Ëjaguë Jesu-
cristo yo'jeguë, ja'an samucua se'gani ëñahuë yë'ë. Yequëcua
Cristore ta'yejeiye yo'o concuani ëñamaë'ë yë'ë.

20 Riusubi yë'ë recoyote ëñaguëna, mësacuani gare co-
quema'iñë yë'ë. Te'e ruiñe se'gare mësacuani toyani saoyë.
21 Bacuare ëñani tëjini, ja'nrëbi Siria, Cilicia, ja'an yija
re'otoñana saë'ë yë'ë.
22 Cristo bain Judea yijare ba'ijën, yuta yë'ëre huesëjën
baë'ë. Yë'ë ba'iyete achaye se'ga ba'ijën baë'ë.
23 Yequëcuabi yë'ëre quëajën: "Ja'anguëbi maini ai je'o
bani, Cristoni recoyo ro'taye gare jo'cani senjojë'ën casi'quë,
ja'anguëbi yureña Cristoni si'a recoyo ro'ta cocare bainni
quëani achoguë ganiji" ja'anre quëajënna,
24 Cristo bain Judea yija ba'icuabi yë'ë ba'iye mame
re'huase'ere ro'tajën, Riusu ta'yejeiye ba'iguëni ai bojojën
cahuë.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

1 Cristore ta'yejeiye yo'o concuani ëñani tëjini, ja'nrëbi
catorce tëcahuëan bani, Jerusalén huë'e jobona se'e saë'ë.
Bernabé naconi saiguë, Titore'ga sahuë yë'ë.
2 Riusubi yë'ëre saiye guanseguëna, Jerusalenna saë'ë yë'ë.
Sani ti'anni, ru'ru Cristo bain ëjacua naconi yahuera'rë ñë'cani,
Riusu cocareba quëani achoye, ja'anre bacuani te'e ruiñe
quëahuë yë'ë. Yequërë bacuabi yë'ë quëani achoguë ganise'ere
gu'aye ro'tatoca, yë'ëbi judío bain jubë ba'ima'icuani Riusu
cocarebare quëani achoguëna, yë'ëni ënsema'iñe caguë, ja'an
ganiguë quëani achoguë ba'iyete ëja bainni te'e ruiñe quëahuë
yë'ë.
3 Ja'nca quëaguëna, bacuabi yë'ë yo'o yo'oguë ganiñete
re'oye ëñani bojohuë. Bacuabi Titore ëñajën, baguë griego
bainguë ba'iyete masicuata'an, baguëni go neño ga'nire tëyoye
guansemaë'ë.
4 Ja'an se'gare guansetoca, gare güeye beoye yo'ore'ahuë.
Yequëcuaca yëquëna ñë'casirute ba'ijën, go neño ga'nire tëyoye
guansejën, si'a Moisés coca toyani jo'case'ere'ga bacua
yo'oye'ru güina'ru yo'oye guansehuë. Ja'nca guansejënna,
Titoni go neño ga'ni tëyoye gare yo'omaë'ë yëquëna. Ja'an
guansecuabi ro coquejën ro yahue cacasi'cua baë'ë. Mësacua
ro'taye'ru Cristoni si'a recoyo ro'tayë yëquëna cajën, yëquëna
jubëna ti'anhuë. Ti'anni, maibi Cristoni recoyo te'e zi'inni
bojojënna, bacuabi ro ëña rani, ¿Queaca Moisés coca toyani
jo'case'ere bacuani yo'o güeseye'ne? cajën, maini ai rëquëye
yo'o güeseyete ro'tahuë.
5 Ja'nca ro'tajënna, bacua guansese'ere gare yo'oye beoye
baë'ë yëquëna. Yo'otoca, mësacua'ga ba coca guanseye'ru
güina'ru yo'oye ba'ire'ahuë. Yëquënabi mësacuana sani, Cristo

ba'iyete quëani achojën, Cristoni si'a recoyo ro'tani Cristo bain
ba'ijë'ën quëani achojën ba'isi'cuabi mësacua tin yo'oye gare
yëmaë'ë yëquëna.

6 Bacua guansese'ere yo'omajënna, Cristo bain ëjacua cuen-
cuesi'cuabi achani, yëquëna yo'oye yëse'e'ru tin yo'oye guanse-
maë'ë. Guansetoca, bainbi bacuani re'oye ëñani yo'ore'ahuë,
Cristo bain ëjacua sëani. Cristo bain ëjacuabi Riusu yëye'ru
tin guansetoca, yë'ë'ga re'oye ëñama'ire'ahuë, Riusubi ro bain
ta'yejeiye ba'iyete ëñama'iguë sëani.

7 Bacua yua yëquëna case'ere achajën, yëquënani tin yo'oye
guansemaë'ë. Bacuabi yë'ë ba'iyete ëñajën, yë'ë yo'o yo'oyete
re'oye cahuë: "Riusubi më'ëni cuencueni re'huaguëna, judío
bain jubëna sani Cristo ba'iyete quëani achoye guanseni
saobi" cahuë.

8 Ja'nca saoguë, mai ta'yejeiyereba Riusubi Pedroni
ta'yejeiye yo'o güeseye masiguë, yë'ëre'ga re'huani, judío
bain jubë ba'ima'icuana saoni, yë'ëre'ga güina'ru ta'yejeiye
yo'o güeseye masiji.

9 Ja'nca masiguëbi yë'ëni ai ta'yejeiye conni, yë'ëni ai re'oye
yo'o güeseguëna, Cristo bain ëjacua casi'cua, Santiago, Pedro,
Juan hue'ecua, ja'ancuabi yë'ëre ëñani, Riusu cuencuese'ere
masini, yë'ëni recoyo te'e bojojën, yë'ëni re'oye cahuë: "Maibi
yua Cristoni te'e conjën ba'icua'ë. Më'ëbi judío bain jubë
ba'ima'icuana sani conguëna, yëquënabi judío bainna sani
conjënna, maibi Cristoni te'e conjën ba'icua'ë" cajën, yë'ëre,
Bernabëre re'oye ëñajën, yëquënani recoyo te'e bojohuë.

10 Ja'nca cani tonni, ñaca'ga yihuohuë: "Si'a Cristo bain
bonse beo hua'na ba'ijënna, bacuani conreba conjën ba'ijë'ën"
cahuë bacua. Ja'nca cajën yihuojënna, yë'ëbi Jaë'ë. Ja'nca
jo'caye beoye yo'ojën bañuni caguë sehuohuë yë'ë.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

11 Ja'nca te'e bojojën ba'icuata'an, jë'te, Pedrobi Antioquía
huë'e jobona ti'an rani gu'aye yo'oguëna, baguëni bëin coca
caye bahuë yë'ë.

12 Judío bain jubë ba'ima'icuana ti'an rani, bacua naconi
te'e ainguë ñu'iguë baji'i baguë. Ja'nca ba'iguëbi, ja'nrëbi
Santiagore concuabi Jerusalenbi raijënna, Pedro yua judío
bain jubë ba'ima'icua naconi aon aiñe jo'cani, bacua ainruna
se'e ñë'camaji'i. Judío bain ëñani yë'ëni bëinma'iñe caguë, ja'nca
yo'obi Pedro.

13 Ja'nca yo'oguëna, yequëcua judío bain baru ba'icuabi
Pedro yo'ose'ere ëñani, güina'ru Santiagore concuani huaji
yëjën, Pedro yo'ose'e'ru güina'ru quëñëhuë. Ja'nca huaji yëjën
yo'ojënna, Bernabe'ga güina'ru huaji yë ëaye baji'i.

14 Ja'nca yo'ojënna, yë'ëbi ti'an rani ëñato, Cristo cocareba
ye'yese'e'ru te'e ruiñe yo'omajën baë'ë bacua. Ja'nca ba'ijënna,
yë'ë yua Pedrona bonëni, si'acua achajënna, bëin coca baguëni
cahuë yë'ë: "Më'ë yua judío bainguë ba'iguëbi judío bain
yo'ojën ba'ise'ere jo'cani, tin bain yo'ojën ba'iye'ru yo'oni,
ja'nrëbi te'e jëana bonëni bacua yo'oye'ru yo'oye jo'cani, judío
bain yo'oye'ru se'e yo'o bi'rahuë më'ë. Ja'nca bonëni yo'oguë,
gu'aye yo'ohuë më'ë. Ja'nca yo'oguëna, judío bain jubë
ba'ima'icuabi më'ë yo'ose'ere ëñani, judío bain yo'oye'ru yo'o
bi'ratoca, coque güeseyë bacua" Pedroni caguë bën'ë yë'ë.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

15 Yureca, mai jubë bain judío bainreba cacuabi Riusu bain
ba'iye yëjën, tin bainre ëñani, Gu'a bain'ë bacuare cajën ba'iyë.
16 Ja'nca cajën ba'icuabi ëñere masiyë: Moisés ira coca
toyani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën, Riusu bain ruiñe gare
porema'iñë mai. Jesucristoni si'a recoyo ro'taye, ja'an se'gabi
Riusu bainre re'huasi'cua ba'iye poreyë mai. Mai'ga Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mai ba'iyete ëñani, mai
gu'a juchare saoni senjoni, mai recoyo mame re'huani, baguë
re'o bainrebare maire re'huani baji. Mai hua'na se'gabi
Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru yo'oni Riusu bain ruiñe
gare porema'icua ba'iyë. Si'a bainre cato, bacuabi si'a Moisés
guansesi cocare te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ba'iye yëtoca, ai
caraji bacuare.
17 Yureca, mai hua'nabi yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani,
Riusu bain re'huasi'cua ba'iye yëjën, ¿yequërë judío bain
jubë ba'ima'icua ba'iye'ru gu'a bain ba'ima'iñe mai? Ja'nca
ba'itoca, yequëcuabi mai ba'iyete ëñani, Cristobi bacuare
gu'aye yo'o güesemaquë cama'iñe bacua. Ja'nca cacuata'an,
gare gu'aye yo'o güesema'iji baguë.
18 Yureca, yë'ë yua judío bain yo'ojën ba'ise'ere jo'cani
senjosi'quëbi se'e yo'oye ro'tatoca, si'a bainbi yë'ëre ëñani, yë'ë
gu'aye yo'oguë ba'ise'ere masiyë.
19 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere gare jo'cani senjohuë yë'ë. Moisés
ira coca toyani jo'case'e'ru yo'oni, Riusu naconi si'arën ba'iye
ro'taguë ba'isi'quëbi ja'nca'ru gare se'e ro'tama'iguë ba'iyë
yë'ë. Riusu yëyete te'e ruiñe yo'oza caguë, Moisés ira coca
toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oye gare jo'cani senjohuë yë'ë.
20 Yë'ë yua Cristo ba'iyete ëñato, baguë yëyete gare jo'caguëbi
mai jucha ro'ire junni tonguë raji'i. Yë'ë'ga yë'ë yëye se'gare
gare jo'cani senjoni, Cristo yëye'ru yo'oye se'gare yo'oza caguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, Cristobi yë'ë naconi te'e ba'iguë,
yë'ëre ta'yejeiye conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë yua si'a
ën yija ba'i umuguseña Riusu Zin Jesucristoni si'a recoyo
ro'taguë, baguë yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Yë'ëre ai yëguëbi yë'ë

gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, ta'yejeiye ai recoyo huajëguë, baguëni te'e conguë ba'iyë yë'ë cayë.
21 Ja'nca ba'iguëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere yo'oni
Riusu bainguë runza caye gare yëma'iñë yë'ë. Ja'nca cani
yo'otoca, Riusu caraye beoye coñete jo'cani senjoñë. Moisés
ira coca toyani jo'case'ere yo'oni Riusu bain ruiñe poretoca,
Cristo junni tonse'ebi mai gu'a jucha ro'iye beoye ba'iji.

3

La ley o la fe

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Galacia huë'e jobore ba'icua, ai
huesë ëaye ba'icuareba ba'iyë mësacua. Yëquënabi mësacuana
sani Riusu cocarebare quëani achojën, Jesucristo junni
tonse'ere te'e ruiñereba mësacuani ye'yojënna, mësacuabi
achani, re'oye ye'yehuë. Ja'nca ye'yesi'cua ba'ijën, ¿queaca
coque güesere'ne? Yequëcuabi mësacuana ti'anni, zupai huatibi
coqueguëna, ¿mësacuani tin ro'ta güesere?
2 Mësacua yua Riusu Espíritute coni basi'cuabi ¿mësacua
Cristoni si'a recoyo ro'taye gare huanë yere? Huanë
yema'itoca, ¿queaca ro'tajën, Moisés ira coca toyani jo'case'ere
yo'oni Riusu bain ruiñu cajën ro'tare'ne?
3 ¡Aireba huesë ëaye ba'icua ba'iyë mësacua! Riusu Espíritubi
mësacuana gaje meni baguëna, mësacuabi Riusu coñete te'e
ruiñe masihuë. Ja'nca masicuata'an, ¿Mësacua queaca
ro'tajën, ro ën yija ba'iyete ye'yeye se'e bonëni zi'inre'ne?
4 Riusu Espíritu conguë ba'ise'ere ro'tajë'ën. Mësacuabi
ai yo'ojën, Riusu Espíritubi mësacuani ai ta'yejeiye coñereba
conguëna, ¿mësacua guere yo'ojën baguë coñete ro jo'cani
senjoni, tin ye'yose'ere zi'inre'ne? ¿Riusu Espíritu conse'ere ro
ye'yere? Ja'anre ro'taye yëma'iñë yë'ë.
5 Mai Ëjaguë Riusubi mësacua jubëna ti'anni, baguë Espíritute
mësacuana jo'cani, mësacuani ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñobi.
Ja'nca ëñosi'quëbi, mësacua ira coca toyani jo'case'ere te'e
ruiñe yo'ojënna, ¿mësacuani bojoguë conguë baquë baguë?
Banbi. Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi
mësacuani bojoguë conguë baji'i.
6 Riusuni si'a recoyo ro'taye masiye yëtoca, ira taita
ba'isi'quë Abraham ro'taguë ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën.
Riusubi baguëni coca cani jo'caguëna, Riusu te'e ruiñe
yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëña. Ja'nca ro'taguëna, Riusubi
baguë ba'iyete ëñani, baguë re'o bainguëte re'huani baguëña.
7 Ja'nca baguëna, si'a bainbi Riusu re'o bain ba'iye poreyë.
Riusubi coca cani jo'caguëna, Riusu te'e ruiñe yo'oja'yete si'a
recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë re'o bainre bacuare re'huani
baguëna, Abraham ba'iye'ru güina'ru ba'iye poreyë.

8 Riusubi Abraham naconi coca caguë, baguë yureña
yo'oja'yete ro'tani, Abrahamni quëaguëña: "Më'ë yua yë'ë
cocare si'a recoyo ro'taguëna, si'a ën yija bain jubëanni bojo
güeseja'guë'ë yë'ë" caguë quëaguëña.
9 Ja'nca quëani jo'caguëna, yureña bain Jesucristoni si'a
recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuabi Riusu re'o bain ba'iyë.
Riusubi taita Abrahamni re'oye yo'oni bojo güeseguë, yureña
bainre'ga güina'ru re'oye yo'oni, bacuani bojo güeseji.

10 Yureca Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni
Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, Riusubi maini bojoguë coñe
beoye gare ba'iji. Maini bënni senjoñe se'ga ba'iji. Riusu
coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Moisés ira coca toy-
ani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oza catoca, ba coca guansese'e
si'ayereba te'e ruiñe achani yo'oye bayë bain hua'na. Te'e
ruiñe yo'oma'itoca, Riusubi bacuani bënni senjoji."

11 Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, bainbi ba ira cocare
te'e ruiñe yo'oni Riusu re'o bain ruiñe ro'tatoca, Riusubi
bacuani re'oye ëñañe beoye ba'iji. Riusubi ñaca'ga cani
jo'cabi: "Yë'ë case'e'ru te'e ruiñe yo'oja'yete si'a recoyo
ro'tajën ba'itoca, yë'ëbi mësacuare yë'ë re'o bainre re'huani
bani, mësacuani si'arën ba'i güeseyë." Ja'nca cani jo'casi'quëbi
güina'ru yo'oja'guë'bi.

12 Yequëcuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe
yo'oza cajënna, yequëcuabi Riusu yua baguë case'e'ru te'e
ruiñe yo'oja'guë'bi cajënna, gare te'e caye beoye ba'iyë bacua.
Moisés coca toyani jo'case'e, ja'ansi cocare ëñato, ñaca caji:
"Bainbi Moisés coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni Riusu
re'o bain ruiñe ro'tatoca, ba coca guansese'e si'ayereba te'e
ruiñe yo'oye bayë bacua" caji.

13 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, maibi ja'an cocare ëñani,
Riusu bënni senjoja'ñete masiye poreyë. Ja'nca masiye pore-
cuabi Cristo junni tonse'ere ro'tani, mai gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'e ro'ire junni tonguëna, mai jëayete masiye poreyë.
Ja'nca junni tonsi'quëbi mai gu'a jucha ro'ire bënni senjosi'cua
ba'ima'ija'bë caguë, mai jëayete re'huabi. Moisés ira coca
toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi Jesús: "Si'acua gu'a jucha
ro'ire crusu sa'cahuëna reoni senjosi'cua, ja'ancua yua Riusu
bënni senjosi'cua ba'iyë" toyani jo'case'e ba'iji.

14 Ja'nca toyani jo'case'e ba'iguëna, Riusu yua bain jucha
ro'ire bacuani bënni senjoñe ro'taguëbi si'a bain jëayete masi
güesebi. Judío bain, judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi
Cristo junni tonse'ere ro'tani, yë'ë bënni senjoja'ñete jëani,
yë'ë naconi gare ju'iñe beoye ba'ija'bë caguë, Cristoni junni
toñe maina raobi. Baguë re'oye yo'ojai coca Abrahamni cani
jo'case'e'ru, Riusu Espíritute coni baye poreyë mai.

La ley y la promesa

15 Yureca, yë'ë bain sanhuë, Riusu coca Abrahamni cani
jo'case'ere te'e ruiñe masiye yëtoca, bonse ëja bain yo'ojën
ba'iyete ro'tani ye'yejë'ën. "Yë'ëbi junni huesëja'yete ro'taguë,
yë'ë bonsere coni baja'cuare cani jo'caza" caguë, ba cocare
te'e ruiñe toyani, bain ëjaguëna jo'cayë bacua. Ja'nca cani
jo'cani, ja'nrëbi junni huesëguëna, bain ëjaguëbi baguë coca
toyani jo'case'ere'ru güina'ru yo'o güeseji. Tin yo'oye yëcua
ba'itoca, bacuare ënseji. Ba ëjaguë toyani jo'case'e'ru tin yo'oye
gare porema'iñë caguë ënseji.

16 Riusu yua Abrahamni re'oye yo'ojai cocare cani
jo'caguëna, yequëcuabi tin yo'oye gare porema'iñë. "Më'ë
bainguë zoe raija'guëbi si'a ën yija bain jubëanre choini, yë'ë
bainre bacuare re'huaja'yete masi güeseja'guë'bi" Abrahamni
cani jo'cabi Riusu. Ja'nca cani jo'casi'quëbi "Më'ë bain zoe
raija'cua" camaji'i. "Më'ë bainguë zoe raija'guë" cabi. Ja'nca
cato, te'eguë se'gare cabi Riusu. Ja'nca cani jo'caguëbi baguë
Raoja'guëreba Cristo hue'eguëte cabi.

17 Ja'nca cani jo'caguëna, ahamni re'oye yo'ojai cocare cani
jo'caguëna, yequëcuabi tin yo'oye gare porema'iñë. "Më'ë
bainguë zoe raija'guëbi si'a ën yija bain jubëanre choini, yë'ë
bainre bacuare re'hua Moisés ira coca toyani jo'case'e cu-
atrocientos treinta tëcahuëan jë'te toyani jo'case'e ba'iguëna,
yequëcuabi ja'an cocare ëñani, Riusu cani jo'case'e'ru tin
cocare re'huaye gare poremaë'ë. Riusu yua baguë coca
yo'oja'yete cani jo'casi'quëbi gare tin yo'oma'iguë, baguë cani
jo'case'ere'ru güinareba'ru te'e ruiñe yo'oja'ye baji'i.

18 Ja'nca ba'iguëna, yequëcuabi bainre yihuojën, "Moisés
coca ira toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca, Riusu
re'o bain ruiñe poreyë mai" cajën, yua Riusu coca cani
jo'case'ere'ru tin yihuocua ba'iyë. Ja'nca yihuocuabi "Riusu
coca yo'oja'ye cani jo'casi'quëbi gare yo'oma'iji" cajën ba'iyë.
Ja'nca cajën ba'icuata'an, te'e ruiñe cama'iñë bacua. Riusubi
baguë bain re'huaja'yete Abrahamni cani jo'casi'quë sëani,
maibi Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iye ti'añë mai.

19 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani
yihuoguë, gu'a coca ba'iye gare cama'iñë yë'ë. Re'o coca ba'iji.
Riusubi ja'an cocare Moisesni cani jo'caguë, bain gu'a jucha
yo'ojën ba'iyete bacuani masi güeseza caguë, ja'an cocare
Moisesni cani jo'cabi Riusu. "Yë'ë Raoja'guëreba ba'iguëte
Abrahamni cani jo'casi'quë, ja'an bainguë zoe raija'guëbi
ti'añe tëca, Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën" cani, ba cocare Moisesna jo'cabi. Ja'nca jo'caguë,
bainni quëani achomaji'i. Ru'ru, baguë anje concuani
quëani achoguëna, ja'nrëbi bacua yua Moisesni quëani achoni

jo'cahuë. Ja'nca jo'cajënna, Moisés yua Riusu bainguë cuencuesi'quëbi bainre ñë'coni, Riusu coca guanseni jo'case'ere bacuani quëani achoguë baji'i.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusubi baguë guanse cocare cani jo'cato, ai jai jubë concuabi quëani achohuë. Ja'nca quëani achorena, Riusu coca yo'oja'yete ja'nca'ru jo'camaji'i. Baguë se'gabi baguë bainguë Abrahamni cani jo'cabi.

El próposito de la ley

21 Yureca, yë'ëbi Moisés ira coca toyani jo'case'ere mësacuani quëaguë, Riusu coca yo'oja'ye cani jo'case'e'ru tin guansema'iji cayë yë'ë. Riusubi yëtoca, yeque cocare maini guanseye poreji. Guanseguëna, maibi achani te'e ruiñe yo'oni, gare junni huesëye beoye ba'ire'ahuë. Ja'nca ba'itoca, Riusubi mai te'e ruiñe yo'ojën ba'iyete ëñani, maini bojoni, maire baguë re'o bainre re'huani baye poreji.

22 Ja'nca ro'taguëta'an, Riusubi maire ja'nca ëñama'iji. Baguë coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: "Si'a bainbi gu'a jucha yo'ojënna, bacuani bënni senjoñe bayë yë'ë" cabi. Ja'nca cani jo'casi'quëbi baguë coca yo'oja'yere'ga ro'tani, güina'ru yo'oza caguë ëjoji. Si'a bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare baguë re'o bainre re'huani baji.

23 Ja'nca re'huani baye ro'taguëbi Jesucristote yuta maina raoma'iguë ba'isi'quëbi maini ëñaguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën guanseguë baji'i. Yë'ë Raoja'guë ti'añe tëca ba guanse cocare yo'ojën ba'ija'bë caguë, maire ja'nca guanseguë baji'i.

24 Ja'nca guanseguë ba'iguëna, maibi ba cocare achani te'e ruiñe yo'ojën, Riusu yëye'ru yo'oye ye'yejën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi baguë Raoja'guë Cristo hue'eguëbi maina ti'anni, yequë ma'are maini ëñobi. Yë'ë Cristo hue'eguëni si'a recoyo ro'tatoca, mësacua gu'a juchare saoni senjoni, Riusu re'o bainre mësacuare re'huani bayë caguë, maini mame coca masi güesebi.

25 Ja'nca masi güeseguëbi yuara maina ti'ansi'quë ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'taye poreyë mai. Ja'nca ro'tatoca, ba guanse coca Moisesna jo'caguëna, maibi ja'an cocare gare se'e guaja yo'oye beoye ba'iyë.

26 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesucristoni te'e zi'inni ba'ijën, Riusu mamacuareba re'huasi'cua ba'iyë mësacua.

27 Jesucristoni recoyo te'e zi'inni, bautiza güeseni, baguë yëye se'gare yo'ojën ba'itoca, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë mai.

28 Ja'nca ba'ijën, tin yija bain ba'iyete, ëmëcua, romicua ba'iyete, ta'yejeiye ëja bain, ta'yejeiye beoye ba'icua ba'iyete,

ja'an ba'iyete gare ëñañe beoye ba'icua'ë mai. Si'a jubë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tani Jesucristoni te'e zi'inni ba'ijënna, Riusubi maini ëñani, si'acuabi te'e ba'iyë caji.

29 Mësacuabi Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'ijën, Abraham bain raija'cua cani jo'case'e'ru ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë. Riusu coca yo'oja'ye cani jo'case'e'ru mësacua yua Jesucristo naconi te'e zi'inni Riusu bainreba ba'iyë.

4

1-2 Yureca, Riusu ye'yoyete quë'rë se'e ye'yeni masijë'ën caguë, ën cocare'ga mësacuani quëayë yë'ë. Bonse ëjaguëbi baguë junni huesëja'yete ro'tani, Yë'ë bonse si'ayete yë'ë zinna jo'caza caguë, ba jo'cajai cocare toyani, ba uti toy-ase'ere baguë bainna insibi. Insini, ja'nrëbi jë'te junni huesëguëna, baguë mamaquë yuta irani tëjima'iguëbi baguë taita bonsere coni baye porema'iji. Baguë irani tëjiye tëca ëjoguëna, yequëcuabi ba bonsere re'huacaijën, taita guanseni jo'case'e'ru yo'ojën, ba zin hua'guëni guansejën yo'o con hua'guë'ru baguëte ëñajën cuirajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi irani tëjini, baguë taita bonse si'ayete coni baye poreji.

3 Riusu'ga maire güina'ru ëñaguë baji'i. Ru'ru, Moisés ira cocare maina jo'cani, Te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën guanseni, ën yija bain ëjacuare cuencueni, maini guansecaicuare re'huani jo'cabi. Zin hua'na te'e ruiñe yo'oye carajën ba'icuare maire ëñani, maire ja'nca guanse güesebi Riusu.

4 Ja'nca guanse güeseguë, ja'nrëbi baguë cuencuesirën ti'anguëna, baguë Zin Jesucristote maina raobi. Mai ba'iye'ru ba'ija'guë caguë raoguëna, ën yija baingobi baguëte të'ya raigona, baguë yua mai yo'ojën ba'ise'e'ru Moisés ira coca guanseni jo'case'ere achani yo'oguë baji'i.

5 Ja'nca yo'oguë ba'iguëbi maire ëñabi. Ba guanse cocare gare se'e guaja yo'oye beoye ba'ija'bë caguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ina junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna, yureca maibi baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën, baguë naconi Riusu mamacuareba re'huasi'cua ba'iyë.

6 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna, Riusubi baguë Espíritute maina raobi. Raoguëna, baguë Zin Espíritubi mai recoñoa gaje meni baguë, yua maire bojo recoyo huanoñe re'huani, maini bojoreba güi güeseji: "Taita, yë'ë Taita" güijën bojoyë mai.

7 Riusu Espíritu bacuabi ja'nca bojojën ba'ijënna, Riusubi ba guanse cocare maini gare se'e guaja yo'oye guansema'iji. Baguë mamacuare maire re'huani bani, si'a baguë bayete maina ro insini jo'caji.

Pablo se preocupa por los creyentes

8 Yureca, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën.
Mësacua yuta Riusu ba'iyete huesëcua ba'ijën, mësacua huacha
riusuñana gugurini rëinjën, mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën
ba'ise'e'ru ba huacha riusuñana ro guaja yo'o conjën ba'nhuë.
9 Ja'nca ba'isi'cuabi yureña Riusu ba'iyete te'e ruiñe
ye'yeni masihuë. Riusubi baguë ba'iyete mësacuani ëñoguëna,
mësacuabi baguë ba'iyete masihuë. Ja'nca masicuabi ¿guere
yo'ojën, mai Taita Riusure ro jo'cani senjoni, mësacua huacha
riusuñani se'e gugurini rëiñe ro'taye'ne? Mësacua ira bain
ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru se'e guaja yo'oye yëjën, mësacuabi
ro yo'oyë. Ja'nca yo'otoca, ba huacha riusuñabi mësacuani
cuirani coñe gare porema'iji. Mësacuabi quë'rë se'e ai guaja
yo'ocua ruiñë.
10 Ja'nca ruinjën, mësacua ira bain ba'isi'cua fiesta umu-
guseña yo'ojën ba'ise'e'ru ba ti'an umuguseña, si'a tëcahuëan
jo'caye beoye yo'oñu cayë mësacua. Ja'nca yo'oma'itoca,
mësacua yequërë huaji yëjën, Riusubi conma'iji cajën, ai guaja
yo'ojën ba'iyë.
11 Ja'nca ba'ijënna, mësacuare ai oiguë ro'tayë yë'ë. Mësacuani
Cristo ba'iyete quëani achoni consi'quëbi yequërë ro guaja
yo'ohuë yë'ë.
12 Yë'ë bain sanhuë, mësacuani senreba señë yë'ë. Yë'ë
ba'iyete ëñani, yë'ë ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën. Bojo recoyo
re'huani, guaja yo'oye beoye ba'ijën, Cristoni te'e zi'inni
ba'ijë'ën. Yë'ë yua Moisés ira coca guansese'ere guaja yo'oye
gare jo'cani, mësacua naconi te'e ba'iguë ti'ansi'quë sëani, yë'ë
ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuana ti'anni ba'iguëna,
mësacuabi yë'ëni bojoni, gare güeye beoye baë'ë.
13 Yë'ë mësacuana ru'ru ti'anni ba'ise'ere ro'tajë'ën. Rau neni
ju'in hua'guë ba'isi'quëbi mësacuana ti'añe bahuë yë'ë. Ti'anni
ba'iguë, mësacuani Cristo cocarebare quëani achoguëna,
14 mësacuabi yë'ë rau base'ere ëñañe porema'icua'ru
ba'isi'cuata'an, mësacuabi yë'ëre gu'aye ëñamaë'ë. Yë'ëre saoni
senjomaë'ë. Banhuë. Mësacuabi yë'ëre bojojën ëñani, mësacua
ba'iruna ti'an güeseni, Riusu anjeni re'oye ëñañe'ru yë'ëni
re'oye ëñani bojojën, yë'ëre cuirahuë mësacua. Cristo ba'iye'ru
ba'iye yë'ëre ëñani, yë'ëni bojojën cuirahuë mësacua.
15 Yë'ëre ja'nca re'oye yo'osi'cuata'an, yureña mësacuabi
yë'ëre re'oye yo'oye ro'tama'ijënna, ai oiyë yë'ë. Yë'ë ru'ru
ti'anni ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi yë'ëni ai bojojën baë'ë.
Yë'ëbi sentoca, mësacua baye si'ayete yë'ëna ro insire'ahuë.
Poretoca, mësacuabi mësacua ñacore rutani, yë'ëna ro in-
sire'ahuë.
16 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, yureña mësacuani ëñato, yë'ëni
je'o bacua'ru ëñoñë mësacua. Mësacuani te'e ruiñe ba'i cocare
quëani achoguëna, yë'ëni gare se'e yëma'icua'ru ëñoñë mësacua.

17 Ja'nca ëñojënna, mësacuani coqueye ye'yocuare caye bayë
yë'ë. Bacuabi mësacua jubëna ti'anni, mësacuani ro re'o cocare
cani achojën, mësacuani re'oye yo'oye gare ro'tama'iñë. Ro re'o
cocare mësacuani cani achojën, mësacua re'o cocare bacuani
sa'ñeña caye ro'tajën, yë'ëre gu'aye cajën, yë'ëre jo'cani sen-
jojë'ën, mësacuani yihuoyë bacua.
18 Mësacuani re'oye yo'oye ro'tacuabi mësacuani re'o coca
catoca, bojoyë yë'ë. Yë'ëbi mësacua naconi beoguëbi ja'anre
achatoca, bojoyë yë'ë.
19 Ja'nca bojoguë ba'ito, yureña yë'ë bain sanhuë, ja'ancua,
mësacuani coquejën cajënna, mësacua ba'iyete ai oiguë ëñañë
yë'ë. Cristoni si'a recoyoreba ro'tajën, baguë yëye se'gare te'e
ruiñe yo'oye ro'tajën, Cristo ba'iye'ru güina'ru ba'iye ëjojën
ba'ijë'ën caguë, mësacua ba'iyete ai oireba oiguë ëñañë yë'ë.
20 Mësacuabi yë'ë ye'yose'e'ru tin yo'ojënna, yë'ë yua
mësacuani cocare toyaguëbi mësacua naconi ba'ija'ma caguë,
yë'ë yua gue ro'taye beoye cagu ë ba'iyë yë'ë. Mësacua
naconi ba'iye poretoca, mësacuani quë'rë te'e ruiñe yihuoguë
care'ahuë yë'ë.

El ejemplo de Agar y Sara

21 Yureca, mësacuabi Moisés ira coca toyani jo'case'ere te'e
ruiñe yo'oni Riusu bain ruiñe yëjënna, mësacuani ñaca senreba
senni achayë yë'ë: ¿Ba ira coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe
achani masiye mësacua?
22 Ja'an cocare ëñajën, Abraham yo'oguë ba'ise'ere masiyë
mësacua. Samu zin hua'nani baguëña baguë. Ja'nca baguëbi
ru'ru ba'iguëni ba yo'o con hua'go Agar hue'ego naconi
baguëña. Yo'je raisi'quëni baguë rënjoreba Sara hue'ego na-
coni baguëña.
23 Ja'nca baguë, ru'ru raisi'quë, Ismael hue'eguëte cu'eto,
Abraham se'gabi yo'oguë, Riusu coca cani jo'case'ere
ro'tama'iguë, Zinni baza caguë, ba yo'o con hua'go naconi zin
cu'ejaquëña. Yo'je raisi'quëca, Isaac hue'eguëte cu'eto, Riusu
coca yo'oja'yete cani jo'case'ere ro'taguë, baguë rënjoreba
naconi zin cu'ejaquëna, Riusu coca cani jo'case'e'ru ti'an
raquëña baguë.
24 Ja'an cocare achani ro'tato, Riusubi maini ñaca ye'yoye
yëji: Ja'an romi hua'na tin ba'ijënna, Riusubi güina'ru samu
coca tin cocare baguë bainni cani jo'cabi. Yeque cocare cani
jo'cato, Sinai casi cubëte ba'iguë, ba ira cocare Moisesna cani,
maina si'a jëja guanseye jo'cabi. Ja'an cocare ro'tato, Agar
hue'ego ba'isi'co'ru ba'iji. Ai guaja yo'o consi'co ba'igona,
bain hua'nabi ba ira guanse cocare te'e ruiñe yo'oye yëtoca,
ro guaja yo'oye bayë.

25 Bago mami Agare ro'tato, Arabe bain cocabi Sinai cubëte
ro'tayë. Ai guaja yo'o consi'co ba'igona, judío bain yureña
Jerusalén huë'e jobona sani, Riusuna gugurini rëinjën, bago
ba'ise'e'ru güina'ru ba'iyë. Bago ro guaja yo'o congo ba'ise'e'ru
ro guaja yo'ojën, Moisés ira guanseni jo'casi cocare yo'oye
yëyë.
26 Yeque coca cani jo'case'ere ro'tato, Riusu coca yo'oja'yete
Abrahamni cani jo'case'e ba'iji. Ja'an cocare si'a recoyo
ro'tacuabi yua Abraham rënjoreba Sara hue'ego ba'isi'co'ru
güina'ru ba'iyë. Bainni ro guaja yo'o coñe beoye bacoña. Riusu
bainreba casi'cua güina'ru ba'iyë. Baguë coca yo'oja'yete
cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, Riusuni
te'e zi'inni ba'ijën, baguë naconi baguë guënamë re'oto ba'i
jobote si'arën ba'ijën, baguë mamacua casi'cua ba'ijën, gare
carajeiye beoye ba'ija'cua ba'iyë mai.
27 Riusu cocare ëñajën, yeque quë'rore'ga ñaca masini, yë'ë
yure case'ere ro'tajë'ën:
Yë'ë baingo garasi'co, zinre të'ya raiye porema'igo, gare
ja'siye ai yo'oma'isi'co ba'igona, më'ëni ai ta'yejeiye
bojo güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'nca bojogo ba'ija'co sëani, si'a bainni quëani achogo bojogo
ba'ijë'ën.
Më'ë të'ya raiye porema'ise'ebi yureña jo'cani senjosi'co
ba'igota'an, jë'te ai jai jubë zin hua'nani bani
ba'ija'go'co.
Ënjëni bojogo ba'igo'ru quë'rë jai jubëni bani ba'ija'go'co, cani
jo'case'e ba'iji.
28 Ja'an cocare ro'tajën ba'ijë'ën, yë'ë bain sanhuë. Mai
hua'na yua Riusu bainreba ba'icuabi baguë coca yo'oja'yete
si'a recoyo ba'ijën, Riusu mamacua re'huasi'cua ba'iyë
mai. Maire ja'nca re'huaguë, baguë coca yo'oja'yete cani
jo'case'e'ru güinareba'ru yo'oji baguë. Abrahamni cocare cani
jo'caguë, Më'ë yua zin hua'guëni baja'guë'ë cani jo'caguë,
baguë coca case'e'ru güina'ru yo'oguë, Isaac hue'eguëte
baguëna, insini jo'cabi. Ja'nca insini jo'caguë, maire'ga
güina'ru baguë bayete insini jo'caji Riusu.
29 Yureca yeque cocare ro'tani ye'yejë'ën. Abraham se'gabi
zinni baza caguë, Ismael hue'eguëni baguëna, ja'nrëbi yo'je,
Isaacbi ti'anguëna, Ismaelbi yua Isaacni ai je'o baguëña. Riusu
Espíritu conguë jo'casi'quëni ai hui'ya yo'oguëña. Ja'nca
yo'oguëna, yureña bain Moisés ira coca yo'oye ro'tacua,
ja'ancua'ga maini güina'ru je'o bayë.
30 Ja'nca bajënna, Riusu coca Abrahamni cani jo'case'ere
ro'tani ye'yejë'ën. Ñaca cani jo'cabi: “Ba hua'go Agar hue'ego,
bago mamaquë Ismael, bacuare gare saoni senjojë'ën. Yo'o

congo sëani, bago mamaquëbi më'ë bayete coni baye gare porema'iji. Më'ë rënjoreba mamaquë ba'iguë, yë'ë insija'ye ba'iguë, Isaac hue'eguë, ja'anguë se'gabi më'ë bayete coni baja'guë'bi." Ja'an coca toyani jo'case'ere ro'tani, coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën, Moisés ira guanse cocare te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajënna, mësacua yua gare coque güeseye beoye ba'ijë'ën.

31 Yureca, yë'ë bain sanhuë, ja'an cocare mësacuani yihuohuë yë'ë. Ja'nca yihuoguëna, ñaca te'e ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën: Riusu re'o bain ba'iye yëtoca, Moisés ira coca guanseni jo'case'ere yo'oye beoye gare ba'iyë mai. Riusu Raosi'quëreba Jesucristo hue'eguëni si'a recoyo ro'tasi'cuare sëani, Riusubi yua baguë re'o bainrebare maire re'huani maini baji. Ja'nca sëani, Cristo yëyete jo'caye beoye yo'ojën, bojojën ba'ijë'ën.

5

Firmes en la libertad

1 Ja'nca baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Cristobi gare se'e maini ro guaja yo'o güesema'iji. Baguë yëyete jo'caye beoye yo'ojën bojocua se'ga ba'iyë mai. Ja'nca ba'icua sëani, yequëcuabi ba cocare yo'oye guansetoca, gare se'e ro guaja yo'omajën ba'ijë'ën.

2 Yureca, ñaca te'e ruiñereba achani ye'yejë'ën. Yequëcuabi mësacuani cajën, Moisés ira coca cani jo'case'ere yo'oñu cajën, mësacua go neño ga'nire tëyoye guansetoca, gare tëyo güeseye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca tëyo güesetoca, Cristobi mësacuani gare coñe beoye ba'iji.

3 Yë'ëbi yihuoguëna, te'e ruiñe achani ye'yejë'ën. Mësacuabi mësacua go neño ga'nire tëyo güesetoca, ja'nrëbi Moisés ira coca guanseni jo'case'e si'ayerebare te'e ruiñe yo'oye bayë.

4 Riusu re'o bain ruiñu cajën, ba ira cocare yo'o bi'ratoca, Cristo junni tonse'ebi mame re'huasi'cua ba'iye gare porema'iñë. Riusubi mësacuani ëñani, baguë re'o bainre mësacuare gare re'huama'iji.

5 Ja'nca ba'iyeta'an, maibi Riusu Espíritute bacua sëani, Riusu re'o bain re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca re'huasi'cuabi Riusu coca yo'oja'yete cani jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, Riusu in rai umuguse ti'añete jo'caye beoye ëjojën ba'iyë. Aito. Baguë naconi si'arën ba'ijën ba'ija'cua'ë mai, cajën ëjoyë.

6 Cristobi maire mame re'huani baguëna, Riusubi maire ëñani, baguë re'o bainre maire re'huani, maini baji. Ja'nca sëani, bain go neño ga'ni tëyose'ere ëñama'iji Riusu. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë naconi sa'ñeña te'e yëreba yëjën ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre ëñani, maini ai bojoji.

7 Yureca, mësacuani si'a jëja senni achaye bayë yë'ë.
Mësacuabi Cristo naconi te'e zi'inni ba'icuabi re'oye yo'ojën
ba'isi'cuata'an, mësacua ¿queaca ro'tajën, tin cocare achajën, ba
te'e ruiñe ba'i cocare ro jo'cani senjore'ne?
8 Riusu yua mësacuani cuencueni, Cristo bain ba'iye
choisi'quëbi tin cocare achani yo'oye gare guanseye beoye
baji'i.
9 Ën cocare achani gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Riusu
cocareba case'e'ru choa ma'carë se'ga tin yo'o bi'ratoca, si'a
jubëbi te'e jëana Cristoni ro'taye gare jo'cani senjoñë.
10 Mësacuabi ja'nca jo'cani senjoñe ro'tacuareta'an, mësacua
te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'yete Riusuni señë yë'ë. Senguëna,
mësacua tin coca yo'oyete mësacuani jo'cani senjo güeseji.
Yë'ë yua baguë cocarebare mësacuani te'e ruiñe quëani
achosi'quëbi mësacua te'e ruiñe achani yo'oyete jo'caye beoye
ëjoyë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani tin ye'yojënna, Riusubi
bacuani ëñani, ëja bain ba'icuareta'an, bacuani bënni senjoñe
se'ga ba'ija'guë'bi.
11 Yureca, yequëcuabi yë'ë ye'yoyete cajën, mësacua go neño
ga'nire tëyo güesejë'ën caji, yë'ëre cajën ba'iyë. Ja'nca cajën
ba'icuabi ro coqueyë. Bacua cayete gare achaye beoye
ba'ijë'ën. Yë'ë yua ja'nca ye'yotoca, judío bainbi yë'ëni je'o
bama'ire'ahuë. Ja'nca ye'yotoca, Cristo junni tonsi coca
ye'yoye'ru tin ye'yore'ahuë yë'ë. Ja'nca tin ye'yotoca, judío
bainbi yë'ëni bëinjën ëñama'ire'ahuë.
12 Ja'nca coquejën, mësacuani tin ye'yojën ti'ansi'cuabi cajën,
mësacua go neño ga'nire tëyo güesema'itoca, Riusubi bëinji,
ja'anre hui'ya cajën ba'ijënna, Riusubi te'e jëana bacuani bënni
senjoja'guë cayë yë'ë.
13 Ja'nca ye'yocuareta'an, gare achaye beoye ba'ijë'ën, yë'ë
bain sanhuë. Riusubi mësacuani choiguëna, mësacuabi baguë
bainreba ba'iye porejën, Cristo cocareba case'e'ru ro guaja
yo'oye beoye te'e ruiñe yo'ojën, baguë naconi te'e ba'ijën
bojoyë. Ja'nca ba'icuabi mësacua ëñare bajën, yë'ë yëye'ru
si'aye yo'oza caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua gu'a ëase'ere yo'oye
yëtoca, gu'aji. Mësacua yëyete yo'oto, ru'ru sa'ñeña oire bajën,
sa'ñeña yo'o conjën ba'ijë'ën.
14 Moisés ira coca toyani jo'case'ere ro'ta beoye ba'ijë'ën,
yë'ë bainni ye'yejë'ën. Riusubi ja'an cocare baguë bainna
jo'caguë, ñaca se'gare ro'taguë jo'cabi: "Mësacua ba'iyete
ro'tajën ba'iye'ru sa'ñeña oire bani ro'tajën ba'ijë'ën" cani
jo'cabi.
15 Baguë cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oma'itoca, ro mësacua
yëse'e se'gare yo'oye ro'tajën, airu hua'i hua'na yo'oye'ru,
sa'ñeña huajën ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën,

sa'ñeña oire bani conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacua yua Cristo beoye ba'ijë'ën, yë'ë bain naconi te'e zi'inni ba'iyete gare jo'cajën carajeiyë.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

16 Mësacuani ja'nca yihuo cocare caguë, ën cocare quë'rë ta'yejeiye yihuoguë ba'iyë yë'ë. Mësacua yo'ojën ba'iyete cato, Riusu Espíritu caye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Ro mësacua ro'tayete yo'oye beoye ba'ijë'ën.

17 Ro mësacua yëse'ere yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritu caye'ru gare tin ro'tacua ba'iyë mësacua. Ën yija bain ro'tayete cato, Riusu Espíritu ro'taye'ru gare te'e ro'taye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua ba'iyete ro'tajën, ro yë'ë yëse'ere yo'oye beoye ba'iye cajën, Riusu Espíritu caye se'gare'ru yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën.

18 Ja'nca yo'oye ro'tajën, Riusu Espíritubi mësacuani yo'o güesetoca, Moisés ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oyete gare se'e ro'tani yo'oye yëma'iñë mësacua.

19 Ën yija bain yo'oye ro'tayete cato, mësacuabi ja'anre re'oye masiyë. Ñaca yo'oye ro'tajën ba'iyë: Huejama'icuata'an, sa'ñeña yahue bajën a'ta yo'oyë. Bacua gu'a ga'nihuëbi ja'nca yo'ojën, Riusu cuencueni jo'case'e'ru tin yo'oye ro'tajën, Riusuni gu'aye yo'oyë. Ja'nca yo'ocuabi bacua gu'a ëase'ere yo'oye jo'caye gare porema'iñë.

20 Riusu ba'iyete güejën, huacha riusu, ro bacua yëse'e se'ga, ja'anre yëjën ba'iyë. Te'e ruiñe masiza cajën, huati hua'i naconi coca senni achaye yëjën ba'iyë. Ën yija bain'ga sa'ñeña je'o baye yëjën, bëin cocare sa'ñeña cajën, Yë'ë yua quë'rë ta'yejeiguë ba'iyë cajën, bacua bainre quë'rë yo'je ba'icuare re'huani saoyë. Bacua huanoñe se'gare'ru yo'oye ro'tajën, sa'ñeña yo'o coñete gare jo'ca güeseyë.

21 Yequëcua ba'iyete ai gu'aye cajën, bainre huani senjojën ba'iyë. Jo'cha ëaji cajën, jo'chana güebejën, gue güihuara bojojën, bacua güebe gajecua naconi ganijën, ro bacua yëse'e'ru ja'nca yo'ojën gu'ajeiyë. Mësacuani ja'nca yo'oma'iñe yihuosi'quëbi yure mësacuani se'e yihuoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca gu'aye yo'ojën ba'itoca, Riusu ta'yejeiye ba'iyete baguë bain naconi te'e baza cacuareta'an, Riusubi gare ënseji.

22 Mësacua yua ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, Riusu Espíritu yo'o güeseyete yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcua ba'iyete quë'rë ro'tajën, bacuani oire bani coñe yëjën, Riusu yo'ore conjën ta'yejeiye bojojën, recoyo re'o huanoñe te'e ruiñe masijën ba'iyë. Mësacua yo'oye yëyete ro'tamajën, yequëcua ba'iyete quë'rë ro'tajën, bacuani re'oye

yo'oye conjën, mësacua bayete bacuana ro insijën, mësacua
yo'oja'ye case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë.
23 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'ocuareta'an, bacuani
re'oye yo'ojën, ro mësacua yëse'ere yo'oye jo'cajën ba'iyë. Riusu
Espíritubi yo'o güeseguëna, mësacuabi ja'nca yo'ojën, Moisés ira
coca toyani jo'case'e yo'oye'ru quë'rë te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë
mësacua.
24 Jesucristoni si'a recoyo ro'tani baguë yo'ore te'e ruiñe
coñe ro'tatoca, ro ën yija ba'iyete gare se'e ro'taye beoye
ba'ijën, ro mësacua yëse'ere yo'oye gare se'e yëye beoye ba'iyë.
25 Yureca, mai yua Riusu Espíritu cayete te'e ruiñe yo'ojën,
Espíritu yo'o güeseyete si'a bainni masi güeseñu cayë.
26 Ro mai yëse'ere gare ro'taye beoye ba'ijën, ro mai ba'iyete
ta'yejeiye ëñoñe beoye ba'ijën, sa'ñeña gu'aye caye beoye
ba'ijën, yequëcua quë'rë re'oye ba'iyete ro ëa ëñañe beoye
bañuni.

6

Ayúdense unos a otros

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacua bain jubë ba'icuare
ba'iguëbi Riusuni gu'aye yo'otoca, mësacua Riusu Espírituni
ye'yesi'cua yua ja'an bainguëni bojora'rë yihuojën, re'oye
yo'oye baguëni bëiñe beoye masi güesejë'ën. Ja'nca masi
güesejën, mësacua'ga ëñare bajën, güina'ru gu'aye yo'oma'iñe
cajën ba'ijë'ën.
2 Sa'ñeña ba'iyete jo'caye beoye ro'tajën, sa'ñeña conjën,
gu'aye yo'oma'iñete si'a jëja yihuojën ba'ijë'ën. Ja'nca conjën
ba'itoca, Cristo yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë.
3 Yequëcuabi ja'ansi'cua ba'iyete ro'tajën, Riusuni gare
gu'aye yo'oma'iguë'ë yë'ë cajënna, mësacua yua ja'nca
ta'yejeiye camajën ba'ijë'ën. Ja'nca catoca, te'e ruiñe
cama'iñë.
4 Mësacua yo'ojën ba'iyete ëñajën, Riusu cocareba cani
jo'case'ere te'e ruiñe ro'tajën, Riusu ëñañe'ru mësacua ba'iyete
ëñajën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñajën, mësacuabi re'oye yo'ojën
ba'itoca, Riusuni surupa cajën bojojën ba'ijë'ën. Mësacua bain
yo'oye'ru quë'rë re'oye yo'ojën ba'itoca, ta'yejeiye camajën
ba'ijë'ën.
5 Riusu se'gabi mësacua yo'ojën ba'ise'ere ëñani bojotoca,
re'oye ro'tajën bojojë'ën. Riusubi ëñani bojoma'itoca, mësacua
se'gabi mësacua recoyo yo'oyete baguëni te'e ruiñe senni
achajën, baguë coñe se'gare ro'tajë'ën.
6 Mësacuabi Riusu cocarebare ye'yejën, yequëbi masiye
ye'yoguëna, ba ye'yoguëni re'oye ro'ijën, baguëni re'oye bojo
güesejë'ën.

7 Yureca, gare coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Riusu
yëye'ru tin yo'otoca, baguë bënni senjoja'ñete jëaye gare
porema'iñë. Riusubi si'a bain yo'ojën ba'iyete ëñani, ga bain-
guëni yo'oja'yete cuencueni re'huacaiji.
8 Mësacuabi yua ro mësacua yëse'e se'gare yo'ojën ba'itoca,
mësacuabi ro sa'ntijën, bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Mësacuabi
Riusu Espíritu yëye se'gare yo'ojën ba'itoca, mësacua ai bo-
joreba bojo recoyo huanoñe ba'ijën, Riusu naconi si'arën
ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ai yo'ojën ba'ito'ga, Riusu Espíritu
yo'o caye se'gare jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'an yo'ore jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, Riusu cuen-
cuesirën ti'anguëna, Riusubi maini ai ta'yejeiyereba bojo
güeseja'guë'bi.
10 Ja'nca sëani, mai porese'e'ru si'a bainni re'oye yo'ojën
bañuni. Cristo bainreba, mai jubëre concua, ja'ancuare quë'rë
ta'yejeiye re'oye yo'ojën bañuni cayë yë'ë.

Advertencias y saludos finales

11 Yureca, mësacuani despidie bi'raguë, yë'ë se'gabi
mësacuani cocare yihuoguë toyayë. Yë'ë jai letra toyase'ere
ëñani, yë'ë toyase'ere masijë'ën.
12 Ba coquejën ye'yocuabi mësacuana ti'anjën, bainbi maire
re'oye ëñajën ba'ija'bë cajën, mësacuani go neño ga'nire tëyo
güeseye ro'tayë. Cristo junni tonse'ebi tëani baja'yete quëani
achocuareta'an, judío ëja bainbi bacuani je'o bama'iñe cajën,
mësacua go neño ga'nire tëyo güeseye ro'tayë.
13 Bainni ja'nca tëyo güeseye ro'tacuabi Moisés ira coca
toyani jo'case'ere yo'oye ro'tama'iñë. Mësacua tëyo güeseja'yete
ëñajën, Mësacuani ai re'oye yo'o conhuë cajën, ja'anre ai
ta'yejeiye cani achoye ro'tajën ba'iyë bacua.
14 Ja'nca ta'yejeiye cani achocuata'an, yë'ëca Jesucristo
yo'oguë ba'ise'e se'gare ta'yejeiye cani achoye ro'taguë ba'iyë
yë'ë. Baguëbi crusu sa'cahuëna junni tonguëna, Riusu bain-
reba ba'iye poreyë mai. Ja'nca cani achoye ro'taguë sëani,
ën yija ba'iyete ye'yesi'cua yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye
yëma'iguë ba'iyë yë'ë. Bacua yëse'e'ru yo'oye, bacua se'gare'ru
huanoñe ba'iye, ja'anre gare yëma'iguë ba'iyë yë'ë.
15 Ja'nca ba'iguëbi bain go neño ga'ni tëyose'ere cato, ëmëje'en
yo'ose'e se'ga ba'iguëna, ta'yejeiye ro'tama'iñë yë'ë. Bain
recoyo mame re'huase'ere cato, sa'nahuë yo'ose'e ba'iguëna,
ai ta'yejeiye ro'tayë yë'ë.
16 Riusubi mame recoyo re'huaguëna, bacua ja'anrë yo'ojën
ba'ise'ere gare jo'cani, Espíritu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën
ba'icuare cu'eguë, baguë bainre bacuare re'huani baguë,
bacuare ai re'oye conguë, bacuani ai bojo güeseji. Yequëcua,

Espíritu yëye'ru yo'oye güecuabi, Israel bainguë sëani Riusu re'o bainguë'ë yë'ë cajën ba'icua, ja'ancuare cu'ema'iji Riusu.

17 Yureca, yë'ë yihuo cocare cani tëjihuë yë'ë. Yequëcuabi yë'ëre cajën, Cristo cuencuesi'quë beoji baguë, yë'ëre cajënna, bacuabi rani, yë'ë ja'si nesiruanre ëñaja'bë. Jesucristo yo'ore conguëna, yequëcuabi yë'ëni huaë'ë. Ja'nca sëani, Jesucristoni te'e ruiñe yo'o conguë ba'iyë yë'ë.

18 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristoni mësacuare senni achaguë, mësacuani recoyo te'e zi'inni ba'iguë, mësacuani bojo güeseja'guë cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
EFESO
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni
re'huaguëna, baguëre ta'yejeiye yo'o conguë ba'iguë'ë.
Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna, baguë yo'ore yo'oguë
ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, mësacua Cristo bain baguëni si'a
recoyo ro'tajën ba'ijënna, mësacua Cristo bainreba Efeso huë'e
jobore ba'icua, ja'ancuani utire toyani saoyë yë'ë.
2 Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai oijën
conjën, mësacuani ai recoyo bojo güeseja'bë cayë yë'ë.

Bendiciones espirituales en Cristo

3 Yureca, mai Taita Riusure ro'tato, mai Ëjaguë Jesucristo
Ja'quë ba'iguëna, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojoreba bo-
jojën cañuni. Baguëbi maire ëñani, Yë'ë bain Cristoni si'a
recoyo ro'tajën ba'icuare ta'yejeiyereba re'oye conza caguë,
baguë guënamë re'oto bayete caraye beoye maina jo'cabi.
4 Ën yijare re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë mai ba'ija'yete
ro'tani, baguë bainreba ba'ija'yete cuencueni, Jesucristo tëani
baja'yete re'huani tonbi. "Yë'ë bainreba ba'ija'cuabi gare
recoyo tënoreba tënosi'cua ba'ijën, gu'a jucha gare senjosi'cua
ba'ija'bë" caguë,
5 mai ba'ija'yete ro'tani, maini ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca
yëguë sëani, Jesucristobi mai gu'a jucha ro'ire junni tonja'ñete
ro'tani, mai ba'ija'ye, baguë bainreba ba'ija'yete cuencueni,
Yë'ë re'o zin hua'nare bacuare re'huani baza caguë, baguë
yo'oguë ba'ija'yete bojoguë ro'tani, cuencueni tonbi Riusu.
6 Ja'nca cuencueni tonguëna, maibi yureca baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete jo'caye beoye bojoreba bojojën cañuni.
Baguë guënamë re'oto bayete maini ai ba'iye ai re'oye jo'caguë
ba'iji. Baguë Zin ai yësi'quë naconi te'e zi'inni ba'icuabi baguë
bayete ai coreba cojën, ai bojoyë mai cajën, baguë ta'yejeiye
ba'iyete jo'caye beoye cajën bañuni.
7 Riusubi maini, gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuani ai oiguë
basi'quë sëani, baguë Zin Jesucristobi crusu sa'cahuëna
junni tonguëna, baguë zie jañuni tonse'ebi Riusu bainrebare
re'huasi'cua ba'iyë mai. Mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare
se'e ro'tama'iguë ba'iji Riusu.
8 Maini ja'nca ai yëreba ai yëguëbi baguë ba'iyete
ta'yejeiyereba maini masi güeseji.

9 Baguë ai ba'irën cuencueni re'huase'ere, baguë yurerën
tëca yahue masise'ere yurera maini te'e ruiñe masi güeseji.
Baguë Zin Jesucristo raoja'yete zoe ro'tani, maini yureña masi
güesebi.
10 "Baguë raoja'rën ti'anguëna, si'aye yë'ë re'huani jo'case'e,
yija re'oto, guënamë re'oto re'huani jo'case'e beoru ñë'coni
baguëna jo'caza" caguë yo'obi Riusu.
11 Ja'nca yo'oguëbi maire'ga cuencueguëna, maibi baguë
naconi te'e zi'inni baë'ë. Baguë ai ba'irën ba'ise'e'ru yurera
maire ja'nca zi'inni ba'iji. Ai ta'yejeiye yo'oye pore Ëjaguë
sëani, maire choini baguëna, baguë bayete te'e coni bayë mai.
12 Ja'nca sëani, mai hua'nabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën,
yequëcua'ru quë'rë ja'anrë ro'tajën ba'icuabi baguë
ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën cañuni. Baguë ba'iyete ai
ba'iye quëani achoñuni.
13 Mësacua'ga baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, Cristo
tëani bayete masini, mësacuabi ai bojojën, Cristoni si'a re-
coyo ro'tajënna, Riusubi baguë coca cani jo'case'e'ru güina'ru
yo'oguë, baguë Espíritute mësacuana raoni jo'cani, baguë bain-
rebare mësacuare re'huani babi.
14 Ja'nca re'huani baguëna, mësacuabi baguë Espíritute
bajën, baguë guënamë re'oto bayete coja'rën ti'añe tëca bajën,
mësacua coni baja'yete te'e ruiñe masiyë. Ja'nca masijën,
baguëni bojojën, baguë ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iyete ai
ba'iye quëani achojën, si'a bainni masi güesejën bañuni.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

15 Riusubi maina ja'nca insini jo'caguëna, yë'ë'ga mësacua
si'a recoyo ro'tase'ere achani, ai bojohuë. Mësacuabi mai
Ëjaguë Jesusni si'a recoyo ro'tani, si'a baguë bainni ai recoyo
oijën conjënna, yë'ë'ga ja'anre achani,
16 ai bojo recoyo re'huani, Riusuni jo'caye beoye mësacuare
surupa caguë, mësacua ba'iyete Riusuni si'arën senni achaguë
ba'iyë yë'ë.
17 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo
Ja'quë, ja'anguëni senni achaguë, baguë ta'yejeiye masiyete
mësacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën señë. Baguë ba'iyete
re'oye ye'yeni, baguëni quë'rë se'e ai re'oye masi güesejë'ën,
señë yë'ë.
18 Ja'nca masi güeseguëna, mësacuabi Riusu ba'iyete gare
huesësi'cua ba'ijën, mësacua yua baguë ta'yejeiye ba'iyete
ai ëama'iñereba masija'cua'ë. Baguë guënamë re'oto bayete
mësacua gare carajeiye beoye coni baja'yete masini, yë'ëre
choisi'quë sëani, baguë naconi si'arën ba'ija'yete conni
bazaniñë cajën, si'a baguë bain naconi ai ta'yejeiye bojojën
ñë'caja'yete gare jo'caye beoye ëjojën ba'ija'cua'ë.

19 Baguë ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iyere'ga masija'cua'ë
mësacua. Mai gare ëñama'ise'e ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye
yo'oye poreguëbi baguë bainre, Cristoni si'a recoyo ro'tacuare
sëani, maire ai ta'yejeiye ai re'oye conni cuiraji. Ja'nca ai
ta'yejeiye yo'oye poreguëna, maibi yuara masiyë,
20 Cristo junni tonsi'quëni huajë güesesi'quë sëani. Maina
Raosi'quëreba ba'iguëbi junni tonguëna, mai pore Ëjaguë
Riusubi baguëni huajëreba huajë güeseni, si'a guënamë re'oto
ba'icua'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre baguëte re'huani, baguë
jëja ca'ncona bëa güesebi.
21 Ja'nca bëa güeseguë, si'a guënamë re'oto ëjacua, si'a ën
yija re'oto ëjacua, si'a ëjacua ba'ijën ba'isi'cua, si'acua'ru quë'rë
ai ta'yejeiye Ëjaguëre ba Cristore re'huani baguëni guanse
güesebi Riusu.
22 Ja'nca guanse güeseguëbi ba je'ocua si'acuare ta'yejeiye
ënseni, bacua, baguë bayere'ga si'ayete yë'ë bayete jo'cani,
Yë'ë bayete si'aye bajë'ën më'ë'ga, caji. Yë'ë bainreba jubë
si'a jubëte ñë'coni, bacua quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'ijë'ën,
caji.
23 Ja'nca cani jo'caguëna, mai yua Cristo bain jubëreba
ba'ijën, Cristoni te'e zi'inni ba'icua ba'ijën, baguëre yo'o con-
cua re'huasi'cua ba'iyë mai. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijënna,
baguë bayete cato, gare carajeiye beoye maina si'arënreba ro
insireba insini jo'caguë, maina ai re'oyereba ai re'oye cuiraji
Cristo.

2

Salvos por el amor de Dios

1 Yureca, mësacua ja'anrë ba'ijën ba'ise'ere ro'tato, mësacua
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e ro'ire gare bënni senjoja'cua se'ga
ba'ijën ba'nhuë. Riusuni gare huesëcua ba'ijën,
2 ro ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru gu'aye yo'ojën, zupai huati
ëñoñe se'gare'ru yo'ojën ba'ijën ba'nhuë mësacua. Ai gu'a huati
sëani, si'a bainni coqueza caguë, Riusu yëye'ru maini tin yo'o
güeseji. Riusu guanseni jo'case'e'ru si'a bainni gare tin yo'o
güeseji baguë.
3 Ja'nca yo'o güeseguëna, mai si'acua'ga zupai huati yëye'ru
yequërëña yo'ojën ba'ijën ba'nhuë. Ro mai gu'a ëase'e se'gare
ro'tajën, gu'aye yo'oye se'gare ro'tajën, yo'o bi'rajën ba'nhuë
mai. Si'a ën yija bain yo'oye'ru güina'ru yo'ojën, Riusu yëye'ru
gare yo'oye güejën, Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'ijën
ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'isi'cuareta'an, Mai Ëjaguë Riusu, yua si'a bainni
oire bani caraye beoye coñe yëguëbi maire ai ta'yejeiye ai
yëguë, maini bënni senjoñe ro'tama'iguë baji'i.

5 Maire bënni senjoja'ñe ba'ise'ere ro'tato, ro gu'aye
yo'ojën ba'isi'cua, mai se'gabi mame recoyo re'huaye gare
porema'icua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cua ba'ijënna,
Riusubi maire ai ba'iye ai yëguëbi mame recoyo ba'icuare
maire re'huani, baguë re'o bainre re'huani, Cristo naconi
maire babi. Ja'nca sëani, Riusu se'gabi re'oye yo'oye yëguë,
mësacuare tëani, mësacuani baji.
6 Ja'nca tëani baguëbi, baguë ba'i re'otore maire masi
güeseni, Cristo Jesús huajë güesesi'quë naconi maini te'e bëa
güeseji. Baguë naconi carajeiye beoye si'arën ba'i güeseji
maire.
7 Ja'nca güeseguëbi bacuani ai ba'iye ai oire baguë, baguë
ba'i re'oto ba'ija'rën ba'ijënna, si'a baru ba'icuani maire ëñoñe
ro'taji. "Ëñajë'ën. Ro gu'a jucha yo'ojën ba'isi'cuabi yë'ë
yëye'ru yo'oye gare poremajënna, bacuani ai ba'iye ai oire
baguë, mame recoyo bacuare re'huani, yë'ë ba'i re'otona tëani
bahuë. Cristo Jesús naconi yë'ë bayete te'e coni bacua ba'iyë
bacua" maire caja'guë'bi Riusu.
8 Ja'nca sëani, Riusu tëani base'ere cato, baguë se'gabi
mësacuani oire bani, mësacuare tëani babi. Ro mësacua
yo'ojën ba'ise'ebi baguë ba'iruna ti'añe gare porema'icua
baë'ë. Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, baguë se'gabi
mësacuare tëani babi baguë.
9 Mësacua se'gabi baruna ti'añe ro'tajën, Re'oye yo'oni
ti'anza cajën ba'icuata'an, ti'añe gare porema'iñë. Yë'ë se'gabi
re'oguë sëani, Riusu bainguë ruën'ë yë'ë catoca, Riusubi
yëma'iji. Ja'nca sëani, Riusu se'gabi maini oire bani, maire tëani
baji.
10 Riusubi maire re'huani jo'ca bi'raguë, re'oye yo'oye
se'gare ro'taja'bë caguë, maire Cristo Jesusna te'e zi'in güeseye
ro'tani, maire tëani re'huani jo'cabi baguë.

La paz que tenemos por medio de Cristo

11 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tani,
mësacua Cristo naconi yure mame re'huase'ere bojojën
ba'ijë'ën. Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icua ba'ijënna,
judío bainbi mësacuani ëñani, mësacuare cajën, Gu'ana'ë. Si'si
yo'o bain'ë. Go neño ga'ni tëyoma'isi'cua'ë, mësacuare cajën
baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu re'o bain, go neño tëyosi'cua cajën
ba'icuata'an, mësacua ba'ise'e'ru quë'rë re'o bain beohuë, ro
ën yija bain ro'tajën yo'osi'cua sëani.
12 Mësacuare ja'nca gu'aye cajën ba'icuata'an, mësacua yua
Cristoni gare huesëcua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'ijën, judío
bain jubë naconi te'e ba'iye poremajën ba'nhuë. Judío bainbi
Riusu ira coca toyani jo'case'e, baguë yo'oja'yete ro'tajënna,
mësacuabi bacua naconi te'e ro'taye yëjën ba'icuata'an, Riusu

bain mame re'huasi'cua ba'iye poremai'huë. Riusu coñete cato, mësacuare gare beoguë ba'nji.

13 Ja'nca ba'ise'eta'an, yureca Riusu te'e jubë bainreba re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Cristo Jesusni huesëcua ba'isi'cuareta'an, yureca Cristobi mësacua gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, baguë naconi Riusu te'e bain re'huasi'cua ba'iyë.

14 Ja'nca junni tonni, mai si'acuare te'e zi'in güeseni, maini sa'ñeña bojo güeseni, maini baji. Yëquëna hua'na judío bainbi yua mësacua judío bain jubë ba'ima'icua naconi sa'ñeña ai je'o bajën ba'isi'cua ba'ijënna, yureca maire sa'ñeña bojocuare re'huabi.

15 Cristo yua crusu sa'cahuëna junni tonguëna, judío bain ira coca guanseni jo'case'ere ro guaja yo'oye gare se'e ro'tamajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi ba samu bain jubëan sa'ñeña je'o basi'cuare ëñaguë, ba samu jubëan ba'icua yequëcuare choini, baguë te'e jubë bainrebare re'huani, sa'ñeña bojojën ba'i güesebi Riusu.

16 Gare se'e je'o bama'ija'bë caguë, baguë Zin Jesucristote ën yijana raoni crusu sa'cahuëna junni ton güesebi Riusu. Ja'nca junni tonguëna, mai si'acuabi te'e jubëna zi'inni, sa'ñeña re-coyo te'e bojojën ba'iye poreyë. Riusu bainreba te'e ba'iye poreyë mai.

17 Cristobi ën yijana rani, si'a jubëan bainni baguë bojo güese cocare quëani achoguë, mësacua judío bain jubë ba'ima'icua, Riusuni huesëcuani, yëquënare'ga Riusuni masicuani, si'acuani te'e cocare quëani achoguë raji'i. Riusu coca zoe cani jo'case'e'ru yo'oguë raji'i.

18 Ja'nca raisi'quëbi quëani achoguë, Si'a bain jubëan ba'icua, judío bain, judío bain jubë ba'ima'icua, si'acuabi Riusu Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusubi baguë Espíritute maina raoguëna, mai si'acuabi Taita Riusuna te'e ti'añe poreyë.

19 Ja'nca quëani achosi'quë sëani, yua tin bain gu'aye yo'ocua mësacuare gare se'e caye beoye ba'iji. Riusubi mësacuare choini, baguë te'e jubë bainreba ba'icuare re'huani baji. Ja'nca re'huani baguë, baguë naconi te'e zi'in güeseni, baguë re'o bain jubëre mësacuare re'huani baji.

20 Riusure ta'yejeiye yo'o concua, baguë cocareba quëani achocua, ja'ancuabi cajën ye'yojënna, güina'ru ba'iji mësacuare. Jesucristoni si'a recoyo ro'tareba ro'tajën, baguë naconi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu bain jubëre carajeiye beoye re'huasi'cua ba'iyë.

21 Ja'nca re'huasi'cua ba'ijën, Cristona recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguë yo'o se'gare re'oye yo'o conjën, ën yija gu'a

ëase'ere gare se'e ro'taye beoye ba'ijënna, Cristobi baguë re'o bainrebare mësacuare quë'rë re'oye re'huani baji.

22 Re'huani baguëna, mësacuabi baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'ojën, Riusu Espíritubi mësacua naconi te'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu naconi quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo zi'inni ba'ija'cua'ë.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

1 Yureca yë'ë yua Cristo Jesusni yo'o conguë ba'iguëbi baguë cocarebare mësacua judío bain jubë ba'ima'icuani quëani achoguëna, yequëcuabi yë'ëre preso zeanni, yë'ëni bayë ënjo'on. Ja'nca preso zeansi'quëbi mësacua ba'iyete Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.

2 Riusubi mësacuani ta'yejeiye re'oye coñe ro'taguëna, mësacua yua achahuë. Mësacua yua judío bain jubë ba'ima'icuareta'an, Riusubi yë'ëre cuencueni, mësacuani ta'yejeiye yo'o coñe guanseni saobi.

3 Ja'nca guanseni saoguëna, yë'ë'ga mësacuana coca toyani saoguë, baguë guansese'ere quëahuë. Baguë se'gabi mësacuani ta'yejeiye conza caguëna, mësacuana sani, baguë coñete mësacuana yo'oye ro'tayë yë'ë.

4 Ja'nca yo'oye ro'taguëna, mësacuabi yë'ë uti toyase'ere coni, ëñani, ja'nrëbi, Riusu ta'yejeiye coñe, Cristo raose'ere caguë, ja'anre te'e ruiñe masija'cua'ë.

5 Baguëre ta'yejeiye coñete cato, ja'anrë ba'isi'cuani gare quëani achoma'iguë baji'i. Baguë se'gabi yahue masini, yurera baguëre ta'yejeiye yo'o concua, baguë cocarebare quëani achocua, ja'ancuani yurera masi güesebi Riusu. Baguë Espíritute raoni, baguë cuencuesi'cua se'gani masi güesebi.

6 Ja'nca masi güeseguëna, yurera baguë ta'yejeiye yo'o coñete masiyë mai. Judío bain se'ga baguë bainreba cuencuesi'cua ba'ijënna, yurera si'a bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga cuencueni baza caguë yo'o bi'raji Riusu. Si'a bain baguë Zin Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi baguë te'e jubë bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë. Ja'nca re'huasi'cua ba'ijën, si'a Riusu bayete judío bain naconi te'e coni baja'cua'ë. Bacua naconi te'e bojojën, Jesucristoni te'e zi'inni ba'ija'cua'ë. Riusu yua ja'anrë cani jo'casi'quëbi yurera ja'nca yo'oji.

7 Ja'an cocarebare mësacuani quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë ta'yejeiye coñete yë'ëni masi güeseguë, yë'ëre ai re'oye yo'obi. Ja'nca yo'oguë, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreguëbi baguëre ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huani, mësacuana yë'ëre saobi.

8 Riusu bain jubë ba'icua'ru quë'rë yo'jereba ba'iguëreta'an,
Riusubi yë'ëre cuencueni, mësacua judío bain jubë
ba'ima'icuana yë'ëre saobi. Ja'nca saoguëna, baguë
cocarebare mësacuana quëani achoguë ba'iyë yë'ë. Cristoni
si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë ta'yejeiye bayete ai
ëama'iñereba carajeiye beoye mësacuana ro insini jo'caguë
ba'ija'guë'bi.
9 Yeque cocare'ga si'a bainni masi güeseye yë'ëre guansebi
Riusu. Si'aye re'huani jo'casi'quëbi yë'ëre guanseguëna, baguë
yurera yo'oja'yete si'a bainni masi güeseyë yë'ë. Baguë yua
ai ba'irën yo'oye ro'taguë, yurerën tëca bainni masi güeseye
beoguëbi yurera baguë cuencueni ro'tase'ere yo'o bi'raji
Riusu.
10-11 Ja'anre si'a ën yija bain, si'a guënamë re'oto quë'rë
ta'yejeiye ëjacuare'ga, si'acuani masi güesejë'ën cabi. Yë'ë bain-
reba jubëni ëñani, yë'ë masireba masini yo'ose'ere ye'yejë'ën
caji. Si'a bain, judío bain jubë ba'icua, judío bain jubë
ba'ima'icua, si'acuabi Cristo Jesusni si'a recoyo ro'tani baguë
yëye se'ga yo'ojën ba'icua, ja'ancuare yë'ë bainreba jubëre
re'huani bayë yë'ë, caji. Ja'nca re'huani baguëna, mësacua
ëñani, yë'ë masireba masiye re'huani jo'case'ere ye'yejë'ën.
Ja'anre si'arën yo'oye ro'tahuë yë'ë, caji.
12 Ja'nca caguë, baguë bainre maire re'huaguëna, yureca
baguëni gare huaji yëye beoye ba'iye poreyë mai, baguëni si'a
recoyo ro'tajën ba'icua sëani. Mai yëye ba'irën baguëna ti'anni
coca senni achajënna, bëinma'iji. Maire gare etoni saoye beoye
ba'iji Riusu.
13 Ja'nca sëani, yë'ëbi mësacuani oire bani conza caguë, ai
yo'oguëna, ja'nji recoyo bacuare re'huaye beoye ba'ijë'ën.
Quë'rë jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Yë'ëbi ai yo'oguë
ba'iguëta'an, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye ba'icua ba'ija'cua'ë.

El amor de Cristo

14 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni si'a recoyobi senreba
senguë ba'iyë yë'ë.
15 Si'a ën yija bain, si'a guënamë re'oto ba'icuare'ga, si'acua
baguë bainrebare re'huani basi'cua, ja'ancuare senreba sen-
guë ba'iyë yë'ë.
16 Si'ayete baguëre sëani, baguëni senreba senguë, baguë
Espíritu bacuare mësacuare re'huajë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca
re'huani, mësacua huaji yëye beoye ba'icuare re'huaji. Jëja
recoyoreba bacuare re'huaji mësacuare.
17 Mësacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ijën, Cristo yua
mësacua naconi te'e ba'iguë, yua baguë ba'iyete quë'rë ai
ba'iye mësacuani masi güeseji. Baguë yua mësacuani ai yëreba

yëguëna, mësacua yua baguë ba'iyete quë'rë te'e ruiñe masini,
baguëni quë'rë se'e recoyo zi'inni ba'iyë.
18 Ja'anre Riusuni senreba senguë, mësacua Cristoni zi'inni
ba'iye, ja'anre mësacuani quë'rë ai ba'iye masi güesejë'ën
señë. Si'a Riusu bainreba jubë naconi Cristoni te'e zi'inni
ba'iye cato, ai ta'yejeiyereba ai re'oye ba'iji maire. Ai
ëama'iñereba ro'tajën ba'icuareta'an, Riusubi ja'an re'oye
ba'iyete mësacuani masi güeseye poreji. Ja'an yo'oyete Riusuni
senguë ba'iyë yë'ë.
19 Riusubi mësacuani ai ba'iye ai carajeiye beoye ai yëreba
yëguë, ja'an ai yëyete mësacuani masi güesejë'ën señë yë'ë.
Baguë ta'yejeiyereba ba'iyete mësacuani te'e ruiñe masi
güesejë'ën señë yë'ë.
20-21 Mai Taita Riusu yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguëte
sëani, baguëni ai bojoreba bojojën cañuni. Baguë yo'oye
poreyete cato, re'oye masiye caraji maire. Baguë cuencueni
ro'tase'ere yo'oto, baguë bainreba jubë Jesucristo naconi te'e
ba'ijënna, baguë yëye'ru ai ta'yejeiyereba mai jubë si'acuani
yo'o güeseye poreji Riusu. Ja'nca yo'o güeseye poreguëna,
baguëni gare jo'caye beoye ai ba'iye ai ta'yejeiye bojojën
cañuni. Amén.

4

Unidos por el Espíritu

1 Riusubi mësacuani ja'nca ta'yejeiye yo'o güeseye yëguë
sëani, yë'ë yua preso zeansi'quëta'an, Riusu yo'o coñe ba'iguëbi
mësacuani si'a jëja yihuoguë ba'iyë. Mësacua yua Riusu te'e
bainreba re'huasi'cua sëani, baguë yëye se'gare te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën.
2 Yequëcua naconi ba'ijën, bacua ba'iye'ru quë'rë yo'je
hua'na'ru ëñojën, bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi
huacha yo'otoca, bacuani bëinmajën, bacua yëyete ro'tajën,
bacuani oire bajën conjë'ën.
3 Riusu bainreba jubë ba'icua, si'acuani conjën, bojo güeseye
ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua si'acua yua Riusu Espírituna te'e
zi'inni ba'icua sëani, Riusubi ja'nca yëji.
4 Riusu bainreba ba'i jubë yua te'e jubë ba'icua'ë mai.
Ba'ijënna, Riusu Espíritubi mai si'acuani gaje meni baji.
Mai si'acua Jesucristo choisi'cua ba'ijën, baguëni recoyo te'e
zi'inni ba'icuabi baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'cua
ba'ijën, te'e ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
5 Mai si'acuabi mai Ëjaguëreba se'gani recoyo te'e ro'tajënna,
baguë Espíritubi maina gaje meni baguë, mai recoyore tënoto,
gare te'e tënosi'cua ba'iyë mai.

6 Ja'nca te'e tënosi'cua ba'ijënna, mai Taita Riusubi baguë
mamacuare maire te'e re'huani baji. Ja'nca baguëbi mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji. Si'aruan ba'iguëbi mai si'acua
naconi gare jo'caye beoye te'e ba'iji.

7 Mai naconi ja'nca te'e ba'iguëbi baguë bainreba jubë
ba'icua, ga bainguëni tin yo'o coñe, maini ta'yejeiye yo'o
güeseji. Cristobi yo'o güeseguëna, ga bainguëbi tin yo'ore yo'oye
poreguëna, si'a jubëbi sa'ñeña te'e conjën ta'yejeiye yo'ojën
ba'iyë.

8 Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:

Baguë yua guënamë re'otona mëiguë saiguë, ai ta'yejeiye
yo'oguë, baguëre je'o bacuani ñu'ñojeija'guëbi.

Ja'nca yo'oguëbi baguë bainni ta'yejeiye yo'o yo'oye
porecuare re'huaguëna, ga bainguëbi tin yo'o yo'oye
poreja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.

9 Yureca mëiguë saija'guë'bi caguëna, mësacua yua ja'an cocare
ro'tani ye'yejë'ën. Ru'ru, ën yijareba tëca gajeye babi baguë.
10 Ja'nca gajeni ba'ini, ja'nrëbi se'e guënamë re'otona mëji'i.
Ja'nca mëisi'quëbi yua guënamë re'oto si'a re'otoreba quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë re'huasi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë
cani jo'case'e'ru yo'oguë, si'a baguë bainre ta'yejeiye yo'o
yo'oye porecuare re'huabi.
11 Ja'nca re'huaguëna, yequëcuabi baguëre ta'yejeiye yo'o
conjën, baguë bainreba jubë si'a jubëte ëñajën cuirajën ba'iyë.
Yequëcuabi baguë cocarebare bainni masi güesejën ba'iyë.
Yequëcuabi si'a huë'e joboñana ganijën baguë cocarebare
quëani achojën ba'iyë. Yequëcuabi te'e huë'e jobo bain jubëte
ëñajën, Riusu cocarebare ye'yojën ba'iyë.
12 Ja'nca ta'yejeiye yo'o güesebi Cristo. Yë'ë bainreba ba'icuabi
yë'ë ba'iyete re'oye ye'yejën, sa'ñeña re'oye conni cuiraye
masijën, si'a jubëbi quë'rë jëja recoyo re'huani jaijeija'bë
caguë, baguë bainni ta'yejeiye yo'o güesebi.
13 Ja'nca sa'ñeña conni cuirajën, si'a jubëbi Riusu Zin Cristoni
si'a recoyoreba te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'cua'ë. Cristobi ru'ru
maini re'oye yo'o conguëna, mai si'a jubëbi güina'ru yo'ojën,
baguë yo'ore ta'yejeiyereba yo'o conjën ba'ija'cua'ë.
14 Ja'nca ba'ijën, baguë ba'iyete ye'yema'isi'cua'ru gare se'e
ba'ima'iñe cajën ba'iyë. Baguë ba'iyete huesëjën ba'itoca,
yequëcuabi tin yihuojënna, ro huesë ëaye recoyo te'e ruiñe
ro'taye porema'iñë. Yogu tayoye huesëjën ba'itoca, sao zi-
ayabi bacuare ro memoji. Ja'nca huesëcua'ru huesëjën, si'a
bain ro re'o coca cacuani achajën, ro coque güesejën ba'iyë.
Ja'nca ba'ijënna, ba coquecuabi bacua bayete ro tëani bayë.
Ja'nca coque güesejën ba'itoca, Riusubi yëma'iji.

15 Mai yo'o yo'oye cato, ñaca yëji Cristo. Baguë cocareba
cani jo'case'ere te'e ruiñe cajën, sa'ñeña oijën conjën, baguë
masiye'ru re'oye masijën, baguë ba'iye'ru güina'ru ba'ijë'ën,
caji Cristo. Baguëbi caguëna, te'e ruiñe achani, Jaë'ë cajën,
güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yua mai ta'yejeiyereba
Ëjaguëre sëani, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'itoca, baguë bainreba jubë si'a jubëbi baguë na-
coni quë'rë se'e te'e zi'inni ba'ijën, quë'rë jëja recoyo bacua
re'huajën ba'ija'cua'ë. Baguë yëye'ru te'e yo'ojën, baguë
ta'yejeiye yo'o conjën, sa'ñeña oire bajën cuirajën, recoyo
quë'rë re'oye te'e zi'inni ba'ija'cua'ë mai.

La nueva vida en Cristo

17 Yureca, mai Ëjaguë yihuoye'ru, mësacuani si'a jëjareba
yihuoguë ba'iyë yë'ë. Gu'a bain, Riusure huesëcua, ja'ancua
yo'ojën ba'iye'ru gare se'e yo'oye beoye ba'ijë'ën. Bacua yo'o
yo'oye ro'tayete cato, ro ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë.
18 Riusu yëyete gare ro'taye beoye ba'ijën, baguëre yo'o coñe
gare yo'omajën ba'iyë. Ja'nca sëani, baguë ba'iyete huesëjën,
baguëni te'e zi'iñe beoye ba'ijën, zijei re'oto se'gare ro rënni
ganojën ba'iyë.
19 Re'oye yo'oyete cato, bacua yua yo'oye gare huesëcua'ru
ruincua se'ga ba'ijën, si'a bacua gu'a ëase'e se'gare yo'oñu
cajën, gare jo'caye beoye gu'ajeijën ba'iyë bacua.
20 Mësacuaca Cristo ba'iyete ja'nca ye'yemaë'ë.
21 Mësacua yua Cristo cocarebare te'e ruiñe achajën, baguë
ba'iyete te'e ruiñe ye'yejën ba'itoca, gu'a bain yo'oye'ru gare
yo'oye beoye ba'iyë mësacua.
22 Ja'nca sëani, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani
senjojë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuabi Riusu bënni senjoja'cua
se'ga ba'ijën ba'nhuë. Mësacua yua ro ro'tajën, gu'aye yo'oye
se'gare yo'ojën ba'nhuë.
23 Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuabi yureca mame recoyo re'hua
güesejë'ën. Mame re'hua güeseni, ja'nrëbi mësacua ba'iye si'aye
Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iyë.
24 Ja'nca ba'icuabi Riusu cuencueni re'huani jo'case'ere
ye'yejën, baguë ru'rureba yëse'ere ye'yejën, baguë yëye'ru
re'oye yo'ojën, baguë bainreba yo'oye cuencuese'ere te'e
ruiñe yo'oye se'ga ro'tajën ba'ijë'ën.
25 Ja'nca ba'icua sëani, gare se'e coquemajën ba'ijën, si'a
bainni te'e ruiñe se'ga cajën ba'ijë'ën. Mai jubë si'acua
yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, ja'nca yo'ojën
ba'ijë'ën.
26 Yequëni bëintoca, baguëni gu'aye yo'oye beoye gare
ba'ijë'ën. Baguëni bëiñe ja'ansi umuguse jo'cani se'e
ro'tama'ijë'ën.

27 Ja'nca yo'oma'itoca, zupai huatibi mësacuani zeanni toñe
poreji. Ja'nca sëani, baguë coqueyete jëani, mësacua bëinjën
ba'iyete jo'cani se'e rotama'ijë'ën.
28 Bonsere jianjën ba'isi'cua banica, gare se'e jiañe beoye
ba'ijë'ën. Re'o yo'o yua si'a jëja te'e ruiñe yo'ojën, mësacua curi
te'e ruiñe cojën ba'ijë'ën. Coni, ja'nrëbi bonse caracuana ro
insiye poreja'cua'ë.
29 Gu'a coca caye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani cocare cato,
re'o coca se'gare cajën ba'ijë'ën. Bacuani bojo güeseza cajën,
bacuani re'oreba coca se'gare cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën
ba'itoca, Riusubi bacuani quë'rë re'ojei güeseni, bacuani
quë'rë re'oye coñe poreji.
30 Ja'nca sëani, gu'a cocare caye beoye ba'ijën, Riusu
Espírituni sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu
Espírituni te'e zi'inni ba'icuabi Riusu bain tëani baja'yete te'e
ruiñe masijën ba'iyë. Ja'nca sëani, Espírituni sa'nti güeseye
beoye ba'ijë'ën.
31 Gare gu'aye yo'oye senjoni ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye
yo'omajën ba'ijë'ën. Yequëcuani sa'nti güeseye beoye ba'ijë'ën.
Yequëcuani bëiñe beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani gu'aye caye
beoye ba'ijë'ën. Yequëcuani je'o cocare caye beoye ba'ijën,
bacua gu'aye yo'ose'ere je'o caye beoye ba'ijë'ën.
32 Ja'nca caye beoye ba'icuabi re'o coca se'gare cajën
ba'ijë'ën. Yequëcuani oire bajën bojo güeseye cajë'ën. Bacua
gu'aye yo'ose'ere gare se'e ro'tama'iguë'ë yë'ë, bacuani
cajë'ën. Mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere cato, Cristobi ja'an
ro'ire junni tonguëna, Riusubi gare se'e ro'tama'iguë ba'iji.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

1 Mësacua yua Riusu mamacua ai yësi'cua sëani, Riusu
ba'iye'ru ba'iye ro'tajën ba'ijë'ën.
2 Ja'nca ba'ijën, yequëcuani jo'caye beoye oire bajën conjën,
bacuani ai yëjën ba'ijë'ën. Cristobi maini oire baguë
conse'e'ru yequëcuani güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë yëyete
yo'oza cama'iguëta'an, mai ro'ire crusu sa'cahuëna junni sen-
josi'quë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Riusubi ëñani, Cristo ai yëguë
yo'ose'ere re'oye ro'tani, baguë ai bojobi.
3 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua sëani, ëmëcua
romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, ja'anre yëni yo'oye,
si'a gu'a ëase'ere cato, gare ro'taye beoye ba'ijë'ën. Riusu bain-
reba ba'icuabi ja'anre sa'ñeña coca caye beoye gare ba'ijë'ën,
gu'ana sëani.
4 Güina'ru sa'ñeña gu'a coca caye beoye ba'ijën, ro caye
beoye ba'ijën, ro huere cocabi yequëcuani sa'nti güeseye beoye

ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete coca cato, re'o coca se'gare cajën, bacuare Riusuni surupa cajën ba'ijë'ën.

5 Ën coca yua te'e ruiñe ba'i cocare sëani, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën ba'icua, ja'an yo'oye ro'tacua, bacua ro gu'a ëase'e se'gare ro'tajën ba'icua, ja'an si'acuabi Riusu ba'i jobona gare ti'añe beoye ba'ija'cua'ë. Bonse ba ëaye ba'icua'ga gare ti'añe beoye ba'ija'cua'ë. Ja'ancua yua Riusuni gu'a güecua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi Riusu bainreba jubë, Cristo naconi te'e ba'icua, gare carajeiye beoye ba'icua, ja'ancuana gare ñë'caye porema'iñë.

6 Ja'nca sëani, mësacua yua ëñare bajën, bain coquecuani achamajën ba'ijë'ën. Re'oye achoye cacuata'an, ro coqueye se'gare yo'ojën ba'iyë. Ja'nca gu'aye yo'ojën, Riusuni ro achajën, zupai huatire concua se'ga ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi bacua si'acuani ai bënni senjoja'guë'bi.

7 Ja'nca bënni senjoja'guë ba'iguëna, mësacua ëñare bajën, bacuana gare zi'iñe beoye ba'ijë'ën.

8 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere cato, bacua yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'ojën ba'nhuë. Ro zijei re'otore rënni ganojën ba'nhuë. Riusure gare huesëcua ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cuabi yureta'an Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi Riusuni masini si'ani, mia re'oto se'gare ganijën ba'iyë mësacua. Ja'nca ba'icuabi yequëcuani ja'an mia re'oto ganiñete masi güeseza cajën, Riusu yo'oguë ba'iye'ru re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

9 Ja'nca yo'ojën ba'ijën, Riusu bainreba ba'iyete masi güesejënna, si'acuabi ëñani, mësacua te'e ruiñe yo'ojën ba'iye, mësacua re'oye yo'ojën ba'iye, Riusu yëye'ru yo'ojën ba'iye, ja'anre ëñani masiyë.

10 Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, mai Ëjaguë yëyete ro'tajën, jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, baguë yua mësacuani ëñani bojoji.

11 Gu'a bain zijei re'otona ro rënni ganoñete cato, bacua ro yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi bacua ro gu'aye yo'ojën ba'iyete bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.

12 Bacua gu'aye yo'ojën, bacua yahue yo'ojën ba'iyete ro'tato, sa'ñeña cani achoye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani.

13 Yureca, mai hua'na Riusu bainreba ba'icuabi baguë yëyete yo'ojën, Riusu ba'iyete yequëcuani ai miañe ëñojën, bacua zijei re'oto rënni ganojën gu'aye yo'oyete bacuani masi güeseyë mai.

14 Mësacua yua ën coca cani jo'case'ere ro'tajën, ja'anre te'e ruiñe masijë'ën:

Cainsi hua'guë sëta raiye'ru, ju'insi hua'guë go'ya raiye'ru,
ja'an'ru ba'iguëbi zijei re'otobi sani, mia re'otona eta
raijë'ën.
Ja'nca raiguëna, Cristobi mia re'otore më'ëni te'e ruiñe gani
güeseji.
Baguë ba'iyete më'ëni te'e ruiñe masi güeseji.
Ja'nca cani jo'case'e ba'iguëna, mësacua yua Riusu ba'iyete
yequëcuani ai miañe ëñojën, bacuani masi güesejën
ba'ijë'ën.
15 Ja'nca sëani, mësacua ëñare bajën, Riusuni masicua yo'ojën
ba'iye'ru caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Riusuni huesëcua
yo'ojën ba'iye'ru gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
16 Ën yija bainbi jo'caye beoye gu'aye yo'ojën ba'icua sëani,
mësacua porese'e'ru si'arën re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
17 Ja'nca sëani, mësacua yua ro ro'tani yo'oye beoye ba'ijë'ën.
Riusu yëyete jo'caye beoye masiye ro'tajën, baguë yo'o se'gare
yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Mësacua yua jo'chana gare güebeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca
güebetoca, si'arën gu'aye se'gare yo'o bi'rayë. Riusu Espíritu
gaje meni bañu cajën, ja'an se'gare ro'tajën ba'ijën, baguë bojo
güeseye'ru bojojën ba'ijë'ën.
19 Ja'nca bojojën, yequëcuani bojo güesejën ba'ijë'ën. Mai
Ëjaguë ba'iyete bacuani bojoye yihuojën, si'a ganta cocabi
baguë ta'yejeiye ba'iyete bojoreba bojojën cani achojën, bojo
recoñoa sa'ñeña te'ereba re'huani ba'ijë'ën.
20 Ja'nca bojojën ba'ijën, mësacua yua si'aye mai Taita Riusu
ro insini jo'case'ere ro'tajën, gare jo'caye beoye baguëni su-
rupa cajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo maire oireba oiguë
conguë ba'ise'ere ro'tajën, ja'nca bojojën, Riusuni surupa
cajën ba'ijë'ën.

La vida familiar del cristiano

21 Yureca mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete
ro'tajën, baguëni caraye beoye achani baguë yo'ore yo'ojën,
güina'ru sa'ñeña ba'iyete ro'tajën, mësacua bain'ru quë'rë yo'je
ba'icua'ru bacuani ëñojën, bacuani re'oye ëñajën ba'ijë'ën.
22 Romicua, mësacua yua Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete
ëñajën, baguë cayete achani Jaë'ë cajën, güina'ru mësacua ënjë
ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën Jaë'ë cajën,
baguëni yo'o conjën ba'ijë'ën.
23 Mësacua ënjë yua mësacua ëjaguëre sëani, baguëni ja'nca
yo'o conjën ba'ijë'ën. Cristo ba'iyete cato, baguë yua güina'ru
si'a baguë bainreba jubë Ëjaguëbi ba'iji, bacuani tëani baguë
sëani.
24 Riusu bainreba jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiyereba
ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojënna,

güina'ru mësacua romicua yua mësacua ënjë ta'yejeiye ba'iyete
ëñajën, baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.

25 Ëmëcua, mësacua yua mësacua rënjoni ai oire bajën conjën,
bagoni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Cristobi baguë bainreba
jubëte ai oire baguë, Bacuare tëani baza caguë, bacua ro'ire
junni toñe tëca bacuani ai yëreba yëguë baji'i. Ja'nca ai yëreba
yëguëna, mësacua rënjore'ga güina'ru ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
26 Cristobi baguë bainrebare ëñaguë, Gare gu'a jucha
beocuare bacuare re'huani baza caguë, baguë cocarebare
maini masi güeseguë, mai recoñoare tënoreba tënoguë baji'i.
27 Ja'nca maire tënoguë, Yë'ë bainreba jubë yua ai re'oye
ba'icuare re'huani, gare si'si recoñoa beocuare bacuare
ta'yejeiyereba re'huani baza caguë, maini ai oireba oiguë,
maini ai yëreba yëguë, mai ro'ire junni tonbi baguë.
28 Cristobi ja'nca maini ai yëreba yëguëna, mësacua ëmëcua'ga
güina'ru mësacua rënjoni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua
carajën ba'iyete ro'tani, mësacua ja'ansi'cua ja'an ba'iyete
baye ro'tajën, mësacua rënjo carago ba'iyete güina'ru ro'tani,
bagoni cuirajën ba'ijë'ën. Bago yua mësacua naconi te'e zi'inni
ba'igore sëani, bago carago ba'iyete re'oye ro'tani, bagoni
cuirajën ba'ijë'ën.
29 Bago yua mësacua naconi te'e zi'inni ba'igona, bago aon,
bago caña, si'aye bagoni cuirajën ba'ijë'ën. Mësacua ja'ansi'cua
aon, caña, ja'anre carato, mësacuabi cu'eye güema'icua'ë.
Güina'ru mësacua rënjo carago ba'iyete te'e ruiñe cu'ejën
ba'ijë'ën. Cristobi baguë bainreba carajën ba'iyete te'e ruiñe
cuiraye'ru, mësacua güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
30 Si'a jubë yua Cristoni te'ereba zi'inni ba'icua sëani, maini
ai re'oye cuirani conji.
31-32 Ja'an te'e zi'inni ba'iyete cato, mësacua yua ja'anre
re'oye ye'yeye ti'anma'itoca, Riusubi si'a bainni ja'anre masi
güesema'iji. Baguë coca cani jo'case'ere achani ro'tajë'ën:
"Yureca, ëmëcuabi bacua pë'caguëte pë'cagote gare jo'cani,
bacua rënjoni te'e zi'inni ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, ba samu-
cuabi te'e bainguë ba'iye'ru ba'iyë." Ja'an coca cani jo'case'ere
ro'tani, Cristo re'huase'ere ye'yejë'ën. Cristobi baguë bain-
reba jubëte maire re'huani, maini te'e zi'inni, baguëre yo'o
concuare maire re'huani baji.
33 Mësacuani ja'nca cani achoguë, ñaca'ga mësacuani yi-
huoguë cayë yë'ë. Mësacua ëmëcua yua ja'ansi'cua ba'iyete
ro'tani cuiraye'ru mësacua rënjoni güina'ru ro'tani, bagoni ai
ba'iye ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Mësacua romicua yua mësacua
ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë cayete achajën, Jaë'ë
cajën, yo'ojën ba'ijë'ën.

6

1 Mësacua zin hua'na yua Cristo ta'yejeiye ba'iyete ëñajën,
baguë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën, güina'ru mësacua
më'caguë sanhuë cayete achajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Riusubi ja'an yo'oyete mësacuani guanseni jo'cabi.

2-3 Ën cocare ro'tani masijë'ën: "Mësacua pë'caguëni pë'cagoni
te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën. Ja'nca ëñajën ba'itoca, mësacua
ën yija ba'i umuguseña yua ai zoe ba'ijën, ai bojojën ba'iyë"
guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca cani jo'caguë, ai ta'yejeiye ba'i
coca sëani, baguë bainni guanseni, baguë bojo güeseja'yere'ga
quëabi. Ja'nca sëani, ja'an coca guanseni jo'case'ere ro'tajën,
mësacua pë'caguë sanhuëni re'oye achajën ba'ijë'ën.

4 Mësacua ëmëcua yua mësacua zin hua'nani hui'ya
yo'omajën, bacuani bëin güeseye beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë
yëye se'gare yo'ojën, bacuani ai oire bajën ye'yoni yihuojën,
bacuani bojora'rë si'nsejën irojën ba'ijë'ën.

5 Yureca, mësacua ëja bainni yo'o conjën, bacuabi yo'o
cajënna, mësacua ëñare bajën, bacua cayete achajën, te'e
ruiñereba re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Cristo cayete achani
yo'oye'ru güina'ru mësacua ëja bain cayete te'e ruiñe achani,
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

6 Mësacua ëjaguëbi ëñaguëna, ja'anrën se'gabi baguë yo'ore
re'oye yo'otoca, mësacua yua gu'aye yo'oyë, bainguë ëñani
bojoye se'gare ro'tacua sëani. Mësacua ëjaguë yo'ore conjën,
gare jo'caye beoye si'a recoyobi re'oye yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.
Cristo yo'o coñe'ru güina'ru bain ëjaguë yo'o conjën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani bojoji.

7 Mësacua ëjaguëni re'oye yo'o conjën, Cristoni bojojën
ba'ijë'ën. Bain ëñani bojoyete gare ro'taye beoye ba'ijën, Cristo
ëñani bojoye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën.

8 Mai Ëjaguë Riusubi si'a bainni ëñani, bacua ta'yejeiye
ba'iyete ro'tama'iguë, bacua re'oye yo'o yo'ose'ere masini, ga
bainguëni re'oye ro'ija'guë'bi, bacua re'oye yo'ose'e'ru ba'iye.

9 Mësacua yua ëja bain ba'ijën, yo'o concuare bajën, bacuani
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Yua mai ta'yejeiye Ëjaguë Cristo
guënamë re'otore ba'iguë, baguë yua mësacua ba'iyete ëñaguë,
mësacua yo'o concua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë mësacua caji.
Ja'nca sëani, mësacua yo'o concuare guanseto, bacuani gu'aye
caye beoye bajën, bacuani je'o coca caye beoye ba'ijë'ën.

Las armas espirituales del cristiano

10-11 Yureca, mësacuani ñaca yihuoni tëjiyë yë'ë. Riusubi
zupai huatini guerra huaguëna, mësacua yua Riusure yo'o
concua cuencuesi'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, jëja recoyo

re'huaye re'oye ye'yejë'ën. Riusubi ta'yejeiye yo'oye porecuare mësacuare re'huaye poreguëna, Riusu yo'oye pore güeseyete si'a jëja ro'tajën ba'ijë'ën. Zupai huatibi ai masiye coqueguëna, mësacua yua Riusu ta'yejeiye poreyete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tama'itoca, zupaini ta'yejeiye ënseye gare porema'iñë mësacua.

12 Ñaca'ga ro'tani masijë'ën. Gu'a bain hua'na ga'nihuëan bacuani huama'iñë mai. Zupai huati, baguëre yo'o concua si'acua, ja'ancuani, guerra huajën ba'iyë mai. Bacua yua si'aruanre ganijën, maini coque ëaye yo'ojën ba'iyë. Ën yijare ba'ijën, ma'tëmë re'otore ba'ijën, bain recoñoare'ga ba'ijën, gu'aye guansejën ba'iyë si'a huati jubëan.

13 Zupaire concua yua ai jai jubë ba'ijënna, zupaibi bacuani ta'yejeiye guanseguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainni huani tëjiza caguë, baguë yua Riusu, Riusu bainreba ba'icua, si'a jubëni ai ta'yejeiye je'o bani huaja'guë'bi. Ja'nca huaguëna, Riusubi mësacuani ta'yejeiye yo'o güeseguëna, mësacua yua jëja recoñoa re'huaye te'e ruiñe ye'yejë'ën. Ja'nca ye'yetoca, zupai huatibi mësacuani tëani senjoñe porema'iji. Mësacua yua Riusu yo'oye porecua'ru re'huasi'cuabi si'a jëja huajën, zupai concua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'ija'cua'ë.

14 Ja'nca jëja bajën, zupai jubëni guerra hua bi'rajën, Riusu cocareba case'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mësacua yua si'a jëja yo'oye porejën, zupai jubëni huaji yëye beoye ba'iyë. Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, zupaibi mësacuare gu'a coca caye gare porema'iji.

15 Riusu cocarebare si'a bainna jo'caye beoye quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën ba'itoca, ai jai jubë bainbi Riusuni huaye jo'cajën, Riusuni te'e zi'inni ba'iyë.

16 Ja'nca re'oye yo'ojën, Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'ijë'ën. Zupai huesoni senjoñete jëaye ba'icua sëani, baguë toa ya'rire mësacuana cha'coni saoye gare porema'iji. Mësacuare ai gu'a coca caguëta'an, mësacuani huesoni senjoñe gare porema'iji.

17 Mësacua yua Riusu bain tëani bacua sëani, Riusu tëani base'ere huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupai huatibi mësacuani tëani baye gare porema'iji. Riusu cocarebare'ga quë'rë ai ba'iye ye'yejën, Riusu Espíritubi conguëna, quë'rë se'e ba cocarebare quëani achojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, zupaibi mësacuani tëani baza caguëta'an, gare jëja baguë yo'oye porema'iji.

18 Mësacuabi ja'nca jëja bajën, Riusu Espíritubi mësacuani sen güeseye'ru Riusuni si'a jëja jo'caye beoye senjën ujajën ba'ijë'ën. Riusu bain jubë si'a jubëbi sa'ñeña ujajën, Riusuni senreba senjën, zupai jubëni huajën ba'iyë. Ja'nca ba'icua

sëani, mësacua yua gare jo'caye beoye Riusuni senjën ba'ijë'ën.
19 Yë'ëre'ga si'a jëja senreba senjën ba'ijë'ën. Yequëcuani
Riusu cocarebare quëani achoye poreto, huaji yëye beoye
quëani achoguë, Riusu cocare masiye caye te'e ruiñe poreye
yëyë yë'ë. Ja'anre ro'tajën, Espíritu coñete senjën, Riusuni yë'ë
ba'iyete ujajën ba'ijë'ën.
20 Yë'ë yua ya'o huë'ena preso zeansi'quë ba'iguëta'an,
Riusure yo'o conguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi si'a ën yija
bain ta'yejeiye ëjacuani Riusu cocarebare quëani achoye bayë
yë'ë. Ja'nca sëani, Riusu cuencuese'e'ru ba'iye, baguë cocare
si'a jëja te'e ruiñe cani achoye yëyë yë'ë.

Saludos finales

21 Yureca, yë'ë ba'iyete, yë'ë yo'o yo'oyete, ja'anre mësacuani
quëaye yëguëbi mai te'e bainguë ai yësi'quë Tíquico hue'eguëte
mësacuana saoyë. Cristo yo'ore te'e ruiñe conguë'bi ba'iji
baguë. Ja'nca ba'iguëbi yë'ë ba'iye si'ayete mësacuani
quëaja'guë'bi.
22 Ja'nca quëaguëna, mësacua yua baguë cocare achani,
yëquëna ba'iyete te'e ruiñe masini, jëja recoyo re'huaye
poreja'cua'ë mësacua.
23 Yureca, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacua
recoyo re'o huano güeseyete señë yë'ë. Mësacuani ja'nca re'o
huano güesejën, mësacuani ai ba'iye ai carajeiye beoye re'oye
yo'ojën ba'ija'bë. Mësacua yua Riusu bain ai yësi'cuabi baguëni
si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
24 Mai Ëjaguë Jesucristoni jo'caye beoye ai yëreba yëjën
ba'icua, si'acuabi Riusu bayete carajeiye beoye ro coni bajën
ba'ijë'ën. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
FILIPOS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, yë'ë te'e bainguë Timoteo na-
coni, Jesucristore yo'o conjën ba'icuabi utire toyani, mësacua
Riusu bainreba Cristoni recoyo zi'inni ba'icua si'acua, Filipos
huë'e jobore ba'icuana saojën, mësacua ëja bain, bacua con-
cuare'ga utire toyani saojën ba'iyë yëquëna.
2 Ja'nca toyani saojën, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesu-
cristo, bacua yua mësacuani oireba oijën conja'bë. Mësacuani
ai recoyo bojo güeseja'bë, senjën ba'iyë mësacuare.

Oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, mësacua ba'iyete ro'tato, gare jo'caye beoye
mësacuare ujaguë, Riusuni surupa caguë ba'iyë yë'ë.
4 Mësacua si'acuare Riusuni ujaguë, ai bojoreba bojoguë,
Riusuni senguë ba'iyë yë'ë.
5 Mësacua yua ru'rureba tëhuojën, yureña tëca yë'ëni jo'caye
beoye conjën, Riusu cocarebare quëani achoye te'e yo'o
conjënna, yë'ë yua mësacua ba'iyete Riusuni ai ba'iye ai surupa
caguë ba'iyë yë'ë.
6 Ëñere te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë yë'ë. Riusubi mësacuani
cuencueguë, baguë re'o yo'o cuencuese'ere mësacuani yo'o
güese bi'raguë, baguë yua gare jo'caye beoye quë'rë re'o
yo'ore mësacuani yo'o güeseguë ba'iji. Jesucristo in raiye tëca,
baguë ba'iye'ru te'e ba'ija'ye tëca ja'nca mësacuani re'oye yo'o
güeseguë ba'iji.
7 Yë'ë yua mësacuani ai recoyo bojoguë sëani, mësacuare
ja'nca te'e ruiñe ro'taguë ba'iyë yë'ë. Riusubi yë'ëre cuen-
cueni, baguëre ta'yejeiye yo'o conguëre yë'ëre re'huaguëna,
mësacua yua ja'an yo'ona yë'ëre te'e conjën bojojën ba'iyë.
Yë'ë yua preso zeansi'quë ba'iguëna, mësacua yurera yë'ëre
conjën ba'iyë. Jë'te, yë'ë yua ëja bainna coca sehuoni, Riusu
cocarebare te'e ruiñe masi güeseguëna, mësacua'ga yë'ëre te'e
conjën ba'ija'cua'ë.
8 Ja'nca sëani, Riusubi achaguëna, mësacuani si'a recoyo
bojoguë, mësacuani ñaca caguë quëayë yë'ë. Jesucristo oire
bani coñe'ru mësacuani ai oire baguë, mësacuani ai cu'e ëaye
ba'iji yë'ëre.
9 Ja'nca ba'iguëna, mësacuare ujaguë, Riusuni ñaca señë yë'ë:
“Sa'ñeña quë'rë ai ba'iye ai yëreba yëye conjë'ën. Yequëcua

carayete quë'rë re'oye masiye con güesejë'ën” Riusuni señë yë'ë.

10 Ja'nca te'e ruiñe masicua ba'ijën, Riusu yo'o cuencuese'ere quë'rë re'oye masini yo'oja'cua'ë mësacua. Ja'nca masiye yo'ojën, quë'rë re'oye concua ba'ijënna, Jesucristobi mësacuare in rani ëñato, mësacua yua gare jucha beoreba beo hua'na ba'ija'cua'ë.

11 Ja'nca re'oye yo'ojën, Jesucristo yo'ore caraye beoye conjën ba'ijënna, yequëcuabi mësacua ba'iyete ëñani, Riusuni ai ta'yejeiye ai bojojën, baguëni coca cajën: Jesucristobi yo'o güeseguëna, baguëni ai re'oye yo'o conjën ba'iyë bacua, mësacuare cajën, Riusu ta'yejeiye ba'iyete ai cani achojën ba'ija'cua'ë.

Para mí la vida es Cristo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca quëaguëna, achajë'ën. Ëja bainbi yë'ëni preso zeanni, ya'o huë'ena guaorena, Riusu cocarebare yequëcuani quë'rë ta'yejeiye ai masi güeseye poreyë yë'ë.

13 Ja'nca poreguëna, yureca Romano bain ta'yejeiye ëjaguë, baguë soldado hua'na si'acuabi yë'ëre preso zeanse'ere masiyë. Yë'ë yua Cristo yo'o yo'oye ro'ire yë'ëre preso zeanni guaojënna, ja'anre masihuë bacua.

14 Ja'nca preso zeansi'quë ba'iguëna, Riusu bain ai jai jubëbi yë'ë ba'iyete ëñani, Riusubi yë'ëre'ga ai conguë ba'ija'guë'bi cajën, quë'rë jëja recoyo re'huani, gare huaji yëye beoye Riusu cocarebare quë'rë ta'yejeiye quëani achojën ba'iyë.

15-17 Ënjo'on bainbi ja'nca quëani achojën, yequëcuabi yë'ë ai re'oye quëani achoyete ro'tajën, yë'ëre bëinjën, Pablo quëani achoye'ru quë'rë re'oye quëani achoza cajën, yë'ëni gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Bainbi yë'ë cocare achajën, Mai quëani achocua'ru quë'rë masiye quëani achoji cajënna, bacua yua yë'ëre gu'aye ro'tajën, yë'ëre sa'nti güesejën, yë'ëre ya'o huë'e guaosi'quëni quë'rë ai yo'o güeseyë bacua. Ja'nca ai yo'o güesejënna, yequëcuabi yë'ëre te'e ruiñe conjën, Cristo cocarebare quëani achojën ba'iyë. Yë'ëre re'oye ëñajën, yë'ëni ai oijën conjën, yë'ëre cajën, Cristo yo'o cuencuese'ere yo'o conguë yua preso zeansi'quë ba'iji cajën, yë'ëre ai re'oye conjën, Cristo cocarebare quëani achojën ba'iyë.

18 Yequëcua'ga yë'ëre gu'aye ro'tajën, Riusu cocarebare quëani achocuareta'an, bëinma'iñë yë'ë. Huacha ro'tajën yo'ocuata'an, bain hua'nabi Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye ye'yejënna, ai bojoyë yë'ë. Yequëcua'ga re'oye ro'tajën, Cristo cocare quëani achojënna, ai bojoyë yë'ë.

19 Mësacua'ga yua yë'ë ba'iyete Riusuni senjënna, yua Jesucristo Espíritubi yë'ëni ai re'oye conguëna, yë'ëre quë'rë ai

re'oye ba'ija'guë'bi. Ja'nca ba'iguëna, quë'rë se'e ai bojo recoyo
re'huani bayë yë'ë.
20 Ëñere te'e ruiñe masiyë yë'ë. Riusu yo'ore yo'oguë, gare huacha yo'oye yëma'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Baguë yëyete te'e ruiñe quëani achoguë, gare huaji yëye beoye jëja recoyo re'huani, Cristo ba'iyete re'oye cani achoguë ba'ija'guë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëna, bainbi yë'ë ba'iyete masini, bain ja'anrë masijën ba'ise'e'ru yure'ga Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete te'e ruiñe masijën ba'ija'cua'ë. Yë'ëre huajëguëte etotoca, o yë'ëre huani senjotoca, ja'nca masijën ba'ija'cua'ë.
21 Yë'ë yua huajëguë ba'itoca, Cristo ba'iyete quë'rë ta'yejeiye bainni masi güeseza caguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë yua junni huesëtoca, yua quë'rë ai re'oye ba'ija'guë'bi yë'ëre.
22-23 Ja'nca sëani, junni huesëni Cristo naconi si'arën ba'iyete ro'tato, yë'ëre ai re'oye ba'ire'abi. Ën yijana bëani huajëguë ba'iyete ro'tato, Cristo cocarebare quë'rë se'e bainni masi güeseye poreyë yë'ë. Yë'ë se'gabi cato, junni huesëye, o ën yijana bëaye, yë'ë se'gabi caye porema'iñë.
24 Ja'nca ro'taguëta'an, ën yijana bëaza caguë ba'iyë yë'ë. Mësacuani yuta coñe bayë yë'ë. Riusubi ja'anre yë'ëni masi güesebi.
25 Ja'nca sëani, mësacua naconi bëani, mësacua quë'rë jëja recoñoa bacuare re'huaye conguë, mësacuani quë'rë se'e ai bojo güeseye poreja'guë'ë yë'ë, Cristo naconi quë'rë se'e te'e zi'inni ba'ija'cuare sëani.
26 Ja'nca mësacuani coñe ro'taguëbi mësacuana ti'anni ëñaguëna, mësacua'ga yua Cristo yë'ëre conni cuirase'ere masijën, yë'ëre bojoreba bojojën, Cristo ta'yejeiyete ai cani achojën ba'ija'cua'ë mësacua.
27 Yureca, yë'ëre ëjojën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru Cristo yëyete te'e ruiñe yo'o yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yua mësacuana ëñaguë saitoca, o saima'itoca, mësacua yo'ojën ba'iyete masiye yëyë yë'ë. Quë'rë jëja recoñoa re'huani, Cristoni recoyo quë'rë si'a jëja ro'tajën, si'a jubëbi te'e zi'inni ba'ijën, Riusu Espíritubi si'acuani te'e yo'o güeseguëna, mësacua yua si'a jëja yo'ojën, Cristo ba'iyete si'aruan bainni masi güesejën ba'ijë'ën.
28 Ja'nca yo'ojënna, mësacuani tëhuoni, mësacuani huaji yë güeseye gare porema'ija'cua'ë. Mësacuabi ja'nca huaji yëye beoye ba'ijënna, Riusubi yua bacua carajeirën ba'ija'yete bacuani te'e ruiñe masi güeseji. Mësacua tëani baja'yete mësacuani masi güeseji.
29 Ja'nca masi güeseguëna, baguëre yo'o concuare mësacuare re'huaguëna, baguëni si'a recoyo ro'taye se'ga yo'otoca, aireba caraji mësacuare. Baguë yo'ore yo'ojën, ai yo'oye ba'iji

mësacuare.
30 Ë'ë ai yo'oguë ba'iye'ru ai yo'ojën ba'iye ba'iji mësacuare.
Mësacua yua yë'ë ai yo'oguë ba'ise'ere ëñani, yë'ë yure ai
yo'oguë ba'iyete achahuë mësacua.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

1 Yureca, Cristobi baguë bainrebani ai oiguë conguë, maini
sa'ñeña ai yëreba yë güeseguë, Riusu Espíritu naconi maini te'e
zi'inni, maini sa'ñeña ai oijën con güeseguë ba'iji.
2 Ja'nca con güeseguë ba'iguëna, mësacua si'acua sa'ñeña ai
yëreba yëjën, sa'ñeña gare recoyo te'e ro'tajën, sa'ñeña te'e yo'o
conjën, bojojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mësacuare ai bojo
recoyo re'huayë yë'ë.
3 Gare coca huaye beoye bajën, Yë'ë ro'taye se'gare'ru yo'o
yo'oñu caye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ro'tato, yë'ë'ru
quë'rë ta'yejeiye ba'iyë cajën, mësacua yo'jereba ba'iyete
ro'tajën ba'ijë'ën.
4 Ro mësacua bojoye se'gare ro'taye beoye ba'ijën,
yequëcuani bojo güesejën ba'ijë'ën.
5 Cristo Jesusbi ja'nca ro'taguë ba'isi'quë sëani, mësacua yua
yequëcuani güina'ru ro'tajën ba'ijë'ën.
6 Baguë yua ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë, Riusu naconi te'e
ba'iguë, Gare jo'caye beoye ta'yejeiye ëjaguë ba'iza cama'iguë
baji'i baguë.
7 Ja'nca cama'iguëbi baguë ta'yejeiye ba'iyete jo'cani, gare
ta'yejeiye beoyereba ba'i hua'guë runji'i. Bainguë runni,
baingobi baguëte të'ya raigona,
8 Yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë yë'ë caguë, Riusubi
guanseguëna, junni tonbi Cristo. Gu'a bain junni huesëye'ru
crusu sa'cahuëna junni tonbi.
9 Ja'nca junni tonni, gare ta'yejeiye beoyereba ba'i
hua'guë ruinguëna, Riusubi baguëni go'ya rai güeseni, quë'rë
ta'yejeiyereba ba'iguëre baguëte re'huabi. Quë'rë ta'yejeiye
Ëjaguëre baguëte re'huabi.
10 Ja'nca re'huani, si'a guënamë re'oto ba'icua, si'a ën yija
re'oto ba'icua, si'aruan ba'icuani bacua ta'yejeiye Ëjaguë
ba'iyete ëñoja'guë'bi.
11 Ëñoguëna, si'a jubëbi Cristona gugurini rëanni, baguëni
caja'cua'ë: "Më'ë yua yëquëna ta'yejeiye Ëjaguëreba ba'iguë'ë.
Më'ë yua Jesucristo, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë" cajën, Mai
Ja'quë Riusu ai ba'iye ai jaiguë'bi ba'iji cayë.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 Yureca, yë'ë bain sanhuë ai yësi'cua, yë'ë yua mësacua
naconi te'e ba'isi'quëbi mësacuani yihuoguëna, mësacua yua
jo'caye beoye Riusu cocare achani güina'ru yo'ojën baë'ë.
Ba'ijënna, yurera yë'ë yua mësacua naconi beoguëna, mësacua
yua Riusu ba'iyete te'e ruiñe ëñajën, Riusu cocare quë'rë ai
re'oye achani yo'ojën, baguë yëyete quë'rë si'a jëja yo'ojën,
jo'caye beoye baguëni bojo güesejën ba'ijë'ën.
13 Riusubi mësacua jubëni ja'nca yo'o güeseguë ba'iguëna,
mësacua yua si'a jëja yo'ojën, baguëni bojo güeseye se'ga yo'oye
ro'tajën ba'ijë'ën.

14 Riusuni ja'nca yo'o conjën, gu'a coca gare caye beoye
ba'ijën, sa'ñeña coca huaye beoye ba'ijë'ën.
15 Mësacua yo'o cuencuese'e si'aye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'ijënna, ën yija bain gu'aye ba'icuabi
mësacuani ëñani, mësacua gare gu'aye yo'oye beoye ba'icuare
masini, mësacuare gu'aye caye gare porema'iñë. Mësacuabi
te'e ruiñe yo'ojën, bacua gu'aye yo'oyete bacuani ro'ta güeseni,
Riusu yëye'ru yo'oye bacuani masi güeseyë.
16 Ja'nca masi güesejën, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare bacuani
jo'caye beoye quëani achojënna, Riusu yëye'ru yo'oye masiyë
bacua. Ja'nca masi güesejënna, ja'nrëbi Cristo ëña rai umu-
guse ti'anguëna, yë'ë yua mësacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua
mësacua naconi ai jëja yo'o yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, gare
guaja yo'oye beoye baë'ë yë'ë caguë, mësacuare ai bojoreba
bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
17 Mësacua yua Cristoni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëye'ru
te'e ruiñe yo'ojën ba'ijënna, Riusubi mësacuani ëñani, ai bojoji.
Ja'nca sëani, yë'ë'ga mësacuare bojoguë, mësacuani Riusu coca
quëani achose'e ro'ire junni tónto'ga, mësacuare ai ta'yejeiye ai
bojoguë ba'iyë yë'ë. Riusu'ga ja'an junni toñete ëñani, ai bojoji.
18 Ja'nca sëani, mësacua'ga yë'ë yure ba'iyete ro'tani, yë'ë
naconi te'ereba bojojën ba'ijë'ën.

Timoteo y Epafrodito

19 Yureca, mai Ëjaguë Jesusbi yëtoca, Timoteore mësacuana
saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, baguë yua mësacuana sani, ëñani,
rani, ja'nrëbi mësacua re'oye ba'iyete quëatoca, mësacuare ai
bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë.
20 Yë'ëre concua jubë ënjo'on ba'icuare ëñaguë, Jaroguëte
mësacuana saoye'ne caguë, Timoteo se'gare mësacuana saoye
poreyë yë'ë. Baguë se'gabi yë'ë oiguë coñe'ru mësacuani ai
oiguë coñe yëji.
21 Yequëcuaca ro bacua ba'iye se'gare ro'tajën, Cristo yëyete
yo'oye ro'tamajën ba'iyë bacua.

22 Ja'nca ba'ijënna, Timoteo'ga banji. Baguë te'e ruiñe yo'oni
coñete masiyë mësacua. Yë'ë naconi te'e ganijani, Riusu co-
carebare quëani achoguë, yë'ëre ai re'oye conji baguë. Zin
hua'guë yua baguë taitani te'e ruiñe coñe'ru yë'ëni ai re'oye
conguë ba'iji baguë.
23 Ja'nca sëani, Romano bain ëjacua yë'ëni yo'oja'yete masiza
caguë ëjoni, ja'nrëbi Timoteore mësacuana saoyë yë'ë.
24 Ja'nca saoye ro'taguë, ñaca'ga ro'taguë ba'iyë yë'ë.
Mai Ëjaguëbi yë'ëre conni etotoca, yë'ë'ga mësacuana sani
ëñaja'guë'ë yë'ë.
25 Ja'nca yo'oye ro'taguë, yurera'rë Epafrodito hue'eguëte
yihuoguë, Mësacuana go'ijë'ën caguë ba'iyë yë'ë. Ja'anguë yua
mësacua insise'ere yë'ëna rani jo'cani, ja'nrëbi yë'ëni ai re'oye
conguë baji'i. Yë'ëni ai oiguë conguë, yëquëna naconi si'a jëja
yo'oguë, Riusu cocarebare ai quëani achoguë conji baguë.
26 Conguëna, mësacuani ai cu'e ëaguëña baguëre. Mësacuabi
baguë ju'inguë ba'ise'ere achajënna, baguë yua mësacua
achase'ere masini, ai sa'ntiguë baji'i.
27 Aito. Ai ju'in hua'guë baji'i baguë. Junni huesëre'abi.
Riusubi baguëni oiguë conguëna, re'huerë go'ya raji'i baguë.
Junni huesëtoca, yë'ë'ga quë'rë se'e ai oiguë ba'ire'ahuë yë'ë.
28 Ja'nca sëani, baguëte mësacuana go'ijë'ën caguë saoyë yë'ë.
Saoguëna, baguëbi mësacuana ti'anguëna, mësacuabi ai bojo
hua'na ba'iyë, ro'tayë yë'ë. Ja'nca ro'taguë, yë'ë yua baguëte
sa'ntiye beoye mësacuana saoyë.
29 Saoguëna, ja'nrëbi ti'anguëna, mësacua jubëna baguëni
re'oye bojojën cojë'ën. Cristo bainguërebare sëani, baguëte te'e
ruiñe ëñajën ba'ijë'ën. Yequëcua'ga baguë ba'iye'ru ba'ijënna,
bacuare'ga güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ijë'ën.
30 Baguë yua Cristo yëye se'gare yo'oza caguë, yë'ëni conguë
raji'i. Mësacua ja'ansi'cuabi rani yë'ëre coñe poremajënna,
baguëte raohuë. Raojënna, mësacua case'e'ru yë'ëni con-
caiguëbi yua ai yo'oguë junni huesëre'abi baguë.

3

Lo verdaderamente valioso

1 Yureca, yë'ë bain sanhuë, mësacuani ñaca yihuoreba yi-
huoguë ba'iyë yë'ë. Mësacua yua mai Ëjaguëni recoyo te'e
zi'inni ba'icua sëani, jo'caye beoye bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
Ja'anre yihuoguë, gare ya'jaye beoye quë'rë se'e cani achoguë
ba'iyë yë'ë. Ja'nca cani achoguë, mësacuani re'oye yo'oguë
ba'iyë yë'ë.
2 Ja'an judío bain gu'aye yo'ocuare cato, bacuare ëñare
bajë'ën. Bacuabi gare jo'caye beoye gu'aye yo'ojën, mësacuana
ti'anni, Riusu coca caye'ru tin ye'yojën, mësacua go neño

ga'nire tëyo güeseni, Riusu bain ruinjë'ën cajën, Riusu bain
gare beocua'ë bacua.
3 Mai se'gabi Riusu bainreba jubë ba'icua'ë. Mai se'gabi
Riusuni te'e ruiñe ro'tajën, baguëni te'e ruiñe bojo güeseyë
mai. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën, baguë ta'yejeiyereba
ba'iyete cani achojën, Riusu Espíritute coni bayë mai. Ro ën
yija bain ro'tajën maire cajën, Riusuni bojo güese ëayete gare
yo'oye yëma'icua'ë, maire cajën ba'iyë, bacua ro cuencueni
guansese'e se'ga sëani.
4 Bacua yo'ojën ba'iyete cato, ro ëmëje'en se'gare yo'ojën
ba'iyë. Bacua re'oye yo'oye poreye'ru quë'rë re'oye yo'oye
poreyë yë'ë. Yë'ë yua judío bainguë ai re'oye yo'oguë
ba'isi'quë ba'nhuë yë'ë.
5 Yë'ë zinrënna Israel bainguëreba të'ya raisi'quë ba'iguë
ba'nhuë yë'ë. Israel bain jubëan ba'iye'ru ai re'o jubë bain-
guë, Benjamín casi jubë ba'iguë ba'nhuë yë'ë. Yë'ëre të'ya
rani, ja'nrëbi ocho umuguseña ba'ini, yë'ë go neño ga'nire
tëyomate. Tëyorena, hebreo bainguëreba re'huasi'quë ba'iguë
ba'nhuë yë'ë, yë'ë ira bain ba'isi'cua si'acua yua hebreo bain
sëani. Ja'nrëbi irani, Riusu coca guanseni jo'case'e si'ayete te'e
ruiñe yo'oye ye'yeguë, fariseo bainguë re'huasi'quë ba'iguë
ba'nhuë yë'ë.
6 Judío bain yo'ojën ba'iye'ru Riusuni güinareba'ru gugurini
rëanguë baza caguë, Cristo bainbi tin yo'ojënna, bacuani je'o
ëñaguë be'teguë, bacuani ja'si yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Riusubi
yë'ëni re'oye ëñaja'guë caguë, baguë guanse coca Moisesna
jo'case'e si'ayereba jo'caye beoye yo'oguë ba'nhuë yë'ë.
7-8 Ja'an si'aye yo'otoca, re'oye ba'iji yë'ëre ro'taguë ba'nhuë
yë'ë. Ja'nca ro'tasi'quëbi yureta'an yë'ë Ëjaguë Jesucristoni
masini, baguëni te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë ja'anrë
yo'oguë ba'ise'ere cato, ro yo'oguë ba'nhuë yë'ë. Cristoni
recoyo te'e zi'inni baza caguë, yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e
gare jo'cani senjoreba senjohuë.
9 Riusu guansesi coca Moisesna jo'case'ere'ru güina'ru
yo'oni, Riusu bainguë quë'rë re'ojeiguë baza ro'tasi'quëta'an,
ja'an ro'taye gare jo'cani senjosi'quë'ë yë'ë. Jo'cani senjoni,
Jesucristoni si'a recoyo ro'tahuë yë'ë. Ja'nca ro'taguëbi yureca
Riusu re'o bainguë ba'iye ti'anhuë yë'ë. Aito. Baguë bain-
guërebare yë'ëre re'huaguëna, ba ira coca guanseni jo'case'ere
gare se'e yo'o ëaye beoye ba'iyë yë'ë. Ai guaja sëani, te'e ruiñe
yo'oye gare porema'iguë ba'nhuë yë'ë.
10 Yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë sëani, baguëni
te'e ruiñereba masiye poreyë yë'ë. Baguëbi junni tonni,
ta'yejeiye yo'oni, go'ya raiguëna, ja'an ta'yejeiye poreyete
masiye poreyë yë'ë. Ro yë'ë yëye se'gare jo'cani, baguë ai

yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'oto'ga, baguë yëye se'gare yo'oye
poreyë yë'ë. Ja'nca yo'oye yëguëna, baguë yua yë'ë ba'iyete
gare mame re'huaji.
11 Baguë yo'oye poreyete ro'taguë, yë'ë poreye'ru yo'oguë,
baguë yure ba'iye'ru go'ya rani, guënamë re'otona ti'anni,
baguë naconi carajeiye beoye huajëguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

La lucha por llegar a la meta

12 Ja'nca ba'ija'guë ba'iye ro'taguëta'an, yuta ai caraji
yë'ëre. Gu'a jucha ro'ina Cristo ba'iye'ru ba'iye caraji yë'ëre.
Caraguëna, baguë ba'iye'ru te'e ba'iye ai yëyë yë'ë. Cristobi
baguë bainguërebare yë'ëre re'huani baguëna, baguë ba'iye'ru
ba'iye ai yëyë yë'ë.
13 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi coca yihuoguëna, achajë'ën.
Riusubi yë'ë ba'iyete ëñani, yuta ai ba'iye yë'ëre re'huaye
ro'taguëna, baguë yo'o cuencuese'e se'gare ro'taguë ba'iyë
yë'ë. Yë'ë ja'anrë re'oye yo'oguë ba'ise'ere gare ro'tama'iguëbi
Riusu yua yë'ëre re'huaye ba'ija'yete jo'caye beoye ro'taza
caguë, baguë yo'o cuencuese'e se'gare yo'oye ro'taguë ba'iyë
yë'ë.
14 Riusubi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe mame re'huaguëna,
baguë yëye se'gare te'e ruiñereba yo'oguë baza caguë, ja'nrëbi
guënamë re'otona ti'anni, Cristo naconi te'e ba'iguë, baguë
insija'yete coni baja'guë'ë yë'ë. Mai si'acuani ja'anna yure
choiguë ba'iji Riusu.
15 Cristoni baguë yo'ore coñe yënica, baguëni ja'nca te'e
ruiñe yo'o conjën ba'ijë'ën. Cristoni ja'nca yo'o coñe yëmanica,
Riusubi mësacua carayete mësacuani masi güeseji.
16 Masi güeseguëna, Cristo ye'yose'ere te'e ruiñe yo'ojën,
Cristo yo'o cuencueni jo'case'ere jo'caye beoye yo'ojën
ba'ijë'ën.
17 Yë'ë bain sanhuë, yë'ëbi Cristo ba'iye'ru ba'iye yëguëna,
mësacua'ga yë'ë naconi te'e zi'inni ba'ijën, güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, mësacua yua
bacua yo'ojën ba'iye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Yequëcua yo'ojën ba'iyere'ga masiyë mësacua. Bacua
yo'ojën ba'iyete quëaguë, ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Bacua yua
Cristo bain ba'iyë yëquëna, cajën ba'icuata'an, baguë yo'o
cuencuese'ere'ru ro tin yo'ojën ba'iyë. Cristo junni tonse'ere
yequëcuani quëani achoye güeyë.
19 Gu'a bain, carajeija'cua ba'iye'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë.
Riusuni yëye beoye ba'iyë. Ro bacua gu'a ëase'e se'gare yëyë.
Bacuabi gu'aye yo'oni, ja'nrëbi yequëcuani quëajën bojoyë. Ro
ën yija bain yo'o ëaye ba'iyete, ja'an si'ayete ai yëyë bacua.
20 Ja'nca yëjënna, maica bañë. Riusu naconi guënamë
re'otona si'arën ba'ija'cua sëani, baguë yëye se'gare yo'oye

ro'tacua'ë. Mai Ëjaguë Jesucristo in raija'yete te'e ruiñe masicuabi baguë tëani baja'yete ëñajën ëjojën ba'iyë.

21 Maire in rani, mai pa'npo ëaye ba'i ga'nihuëte mame ga'nihuë re'huaja'guë'bi. Ën yijare ba'ijën ai yo'ojën ba'icuareta'an, baguë jëja ba ga'nihuëre'ru mai ga'nihuë re'huaguëna, ai re'oyereba ba'ija'guë'bi maire. Baguë yua si'aye ba Ëjaguë sëani, maini ja'nca mame re'huaye ai ta'yejeiyereba poreguë'bi ba'iji.

4

Alégrense siempre en el Señor

1 Ja'nca ba'ija'cua sëani, yë'ë bain hua'na, mësacua si'a jëja yo'ojën, mai Ëjaguëni jo'caye beoye te'e zi'inni ba'ijë'ën. Riusubi mësacuare choini, baguë te'e bainre mësacuare re'huani baguëna, mësacuani ai bojoreba bojoguë ba'iyë yë'ë, yë'ë bain hua'na. Mësacuare ai cu'e ëaji yë'ëre.

2 Mësacua bain jubë ba'icua Evodia, Síntique, ja'an romi hua'nani si'a jëja yihuoguë cayë yë'ë. Sa'ñeña coca huaye beoye ba'ijën, recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën, mai Ëjaguëni te'e zi'inni ba'icua sëani.

3 Ja'nrëbi, yë'ëre yo'o conguë, mai Ëjaguë naconi yë'ëre te'e ruiñe yo'o conguë, më'ëre'ga yihuoguë quëayë yë'ë. Ja'an romi hua'nani re'oye conguë ba'ijë'ën. Bacua yua Clemente naconi, yequëcua, yë'ë naconi te'e yo'o conjën baë'ë. Si'a jubëte cato, Riusu bainreba ba'ijënna, Riusubi ga bainguë mamire masini, baguë carajeima'icua naconi te'e uti pëbëna toyani baji.

4 Mai si'acua yua mai Ëjaguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Ja'nca mësacuani si'a jëja yihuoguëbi mësacuani se'e cayë: Ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.

5 Cristo yua joë ba'irën ti'anja'guëta'an ba'iji cajën, jo'caye beoye re'oye yo'ojën, baguë bainrebare te'e yo'o conjën ba'ijë'ën.

6 Mësacua yequërë ai yo'ojën, bonsere carajën ba'itoca, gare oiye beoye ba'ijë'ën. Mësacua carayete, mësacua ai yo'oyete Riusu se'gani cajën, baguë coñete senreba senjën, baguë yo'ore yo'oye se'ga yëyete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca senjën, baguë sehuoni conja'ñete surupa cajën ba'ijë'ën.

7 Riusuni ja'nca cajënna, mësacuani recoyo ai ëama'iñereba re'o huano güeseja'guë'bi. Mësacua yua Cristo Jesús naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, mësacua ba'iyete gare se'e oiye beoye ro'tajën, baguë cuirani coñete te'e ruiñe masijën ba'ija'cua'ë.

Piensen en todo lo que es bueno

8 Yureca, yë'ë bain hua'na, yë'ëbi coca yihuoguëna,
achajë'ën. Riusuni bojo güeseye, Riusu ta'yejeiye ba'iyete
cani achoye, ja'anre gare jo'caye beoye ro'tajën ba'ijë'ën. Te'e
ruiñe yo'ojën, bainni te'e ruiñe ëñajën, re'oye yo'ojën, gare
gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijën, bainni bojo güesejën, re'oye
yo'oye se'gare ro'tajën, ja'an yo'oye jo'caye beoye ro'tajën,
bainni yo'o conjën ba'ijë'ën.
9 Yë'ë yo'oye'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacuabi yë'ë
ba'iyete ëñani, yë'ë yo'oyete achani, yë'ë ye'yose'ere ye'yeni,
güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Gare jo'caye beoye ja'nca yo'ojën
ba'itoca, Riusubi mësacua naconi te'e ba'iguë, mësacuani ai
bojo recoyo huano güeseji.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

10 Yureca, mësacuabi yë'ëni ta'yejeiye ai oijën conjën,
mësacua bayete yë'ëna ai re'oye ro insini raojënna, yë'ëbi ai
bojoreba bojoguë, Riusuni ai ba'iye ai surupa caguë ba'iyë
yë'ë. Mësacua quë'rë ja'anrë raoye porema'isi'cua ba'ijën,
sa'ntiye beoye ba'ijë'ën.
11 Ja'an bonsere gare cu'e ëaye beoye baë'ë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëbi ai yo'oguë ba'iguëta'an, yë'ë caraguë ba'ise'ere
ro'tamaë'ë. Riusubi ye'yoguëna, si'arën bojoguë ba'iye poreyë
yë'ë.
12 Ai ba'iye ai bonse caraguë ba'itoca, bojo recoyo re'huaye
masiyë yë'ë. Ai ba'iye ai bonse bani jëhuatoca, Riusu se'gani
bojoye yua ye'yeni ba'iyë yë'ë. Ja'nca sëani, aon gu'ana
junni'ga, Riusuni bojoyë yë'ë. Aon anni yajini'ga, Riusuni
bojoyë yë'ë. Riusu se'gani jo'caye beoye bojoguë ba'iyë yë'ë.
13 Cristo yua yë'ë naconi te'e ba'iguëbi yë'ëni jëja recoyo ba
güeseguëna, si'ayete te'e ruiñereba yo'oye poreyë yë'ë.
14 Ja'nca poreguëna, mësacua yua yë'ëre ai yo'oguë ba'iyete
ro'tani, yë'ëni recoyo oijën, yë'ëre ai re'oye conni cuirahuë.
Surupa.
15 Yureca, mësacuani ru'rureba ëñaguë saise'ere ro'tayë
yë'ë. Mësacuani Riusu cocarebare quëani achoni, ja'nrëbi
jë'te, Macedonia yijabi saë'ë yë'ë. Ja'nca saiguëna, mësacuabi
yë'ë bonse carase'ere ro'tani, mësacua bayete yë'ëna ro insini
raohuë. Yequëcuabi raomajënna, mësacua se'gabi mësacua
mame re'huase'ere ro'tajën, yë'ëna bonsere raojën, Riusu yo'o
cuencuese'ere yë'ë naconi te'e yo'o conjën baë'ë.
16 Yë'ë yua Tesalónica huë'e jobore yuta ba'iguëna, mësacuabi
yë'ëre caraguë ba'ise'ere ro'tani, mësacua bayete yë'ëna te'e
jëana quë'rë se'e raohuë.
17 Mësacuabi ja'nca raojënna, mësacua bonse se'gare baye
gare ro'taye beoye ba'iyë yë'ë. Mësacuabi ai re'oye cuirani

coñe yëjënna, Riusu bojo güeseyete mësacuana jo'caye beoye
ba'ija'guë caguë ujayë yë'ë.
18 Mësacua bonse yure ro insini raose'e, Epafrodito na-
coni raose'ere coni, si'a yë'ë caraguë ba'ise'ere roë'ë yë'ë.
Ro'iguëna, yuta bonse ba'iji yë'ëre. Mësacuabi yë'ëni ai yëreba
yëjën, Riusu yëyete yo'oñu cajën, baguë yo'ore coñe yëjën,
mësacuabi yë'ëna ro insini raohuë. Ja'nca raojënna, Riusubi
mësacua re'o recoñoare ëñani, ai ta'yejeiye bojoji.
19 Ja'nca bojoguëbi mësacuani ro insi güesesi'quë'ga yua
mësacua carajën ba'iyere'ga ai masiguë, mësacuana ro insireba
insiye poreji. Baguë bayete cato, ai ta'yejeiye ai baji. Baguë
bainreba Cristo Jesús naconi te'e zi'inni ba'icuana ro insini
huo'hueye ai yëji Riusu.
20 Ja'nca sëani, mai Taita Riusuni ai bojojën, baguë ta'yejeiye
conni cuiraguë ba'iyete ai ta'yejeiye ai jo'caye beoye cani
achojën bañuni.

Saludos finales

21 Yureca, Jesucristo bainreba ba'icua si'a jubëni yë'ë salu-
dayete quëajë'ën. Cristo bain ënjo'on ba'icua'ga mësacuani
güina'ru saludayë.
22 Riusu bainreba ba'icua ënjo'on ba'icua, Romano bain
ëjaguëre concua, baguë ta'yejei huë'e ba'icua'ga, si'acuabi
mësacuani saluda coca saoyë.
23 Yureca, mësacua jubë ba'icua, ga bainguë ba'iyete
ro'taguë, Riusu re'oye yo'oni coñete mësacuare senguë ba'iyë
yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
COLOSAS
Bainni utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo hue'eguëbi, Riusubi yë'ëre cuencueni
re'huaguëna, baguë ta'yejeiye yo'ore conguë ba'iguë'ë.
Jesucristobi yë'ëre choini re'huaguëna, baguë yo'ore yo'oguë
ba'iyë. Timoteo, Jesucristo bainguë, ja'anguë naconi te'e
ba'iguëbi
2 mësacuani utire toyani saoyë yë'ë. Mësacua yua Riusu
bainreba jubë Colosas huë'e jobore ba'icuani utire toyani
saoyë yë'ë. Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tajënna,
Riusubi mësacuare tëani, baguë bainrebare mësacuare re'huani
baji. Ja'nca sëani, mai Taita Riusubi mësacuani ai re'oye conni
cuirani, mësacuani ai recoyo bojo güeseja'guë, cayë yë'ë.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Yureca, yëquënabi mësacua ba'iyete Riusuni senjën,
mësacuani oireba oiguë consi'quë sëani, mai Ëjaguë Jesucristo
Ja'quëni surupa cajën, baguëni jo'caye beoye bojojën ba'iyë.
4 Mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani, si'a Riusu bainni
oijën conjënna, yëquënabi achani, Riusuni ai bojojën ba'iyë.
5-6 Baguë bainbi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a
re'otoña achani, mame recoyo re'huani ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi yequëcuani quëani achojën, ba coca caye'ru te'e
ruiñe yo'o bi'rayë. Mësacua'ga güina'ru achani yo'o bi'rahuë.
Achani, Riusu yo'oye yëyete te'e ruiñe masihuë mësacua. Si'a
bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuani baguë na-
coni gare carajeiye beoye ba'i güeseji Riusu. Ja'anre masini,
yurera mësacua yua guënamë re'otona sani, Jesucristo naconi
si'arën bañuni cajën, jëja ba recoyo re'huani, te'e ruiñe ro'tajën
ba'iyë.
7 Epafras hue'eguëbi Riusu cocarebare mësacuani quëani
achoguëna, mësacuabi achani, ja'nca yo'ohuë. Epafras ba'iyete
cato, yëquëna naconi te'e ba'iguëbi Cristoni ai re'oye yo'o
conguë ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, baguëte cuencueni guanse-
huë: "Colosas bainna sani, Cristo cocarebare bacuani quëani
achojë'ën" cajën, mësacuana saohuë yëquëna.
8 Ja'nca saojënna, baguë yua sani, rani, quëabi: "Colosas
bainbi Cristo cocarebare achani, si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca
ro'tani, Riusu Espíritubi ye'yoguëna, bacuabi yua si'a Riusu
bainni ai oijën conjën, re'oye yo'o bi'rahuë" mësacua ba'iyete
yë'ëni quëabi baguë.

9 Ja'nca quëaguëna, yëquënabi yua ja'an umugusebi
mësacuare ai bojojën, Riusuni jo'caye beoye mësacuare ujajën
ba'iyë. Ja'nca ujajën, Riusuni ñaca senjën ba'iyë: "Colosas
bainni conjë'ën, Taita. Më'ë yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'iye,
ja'anre bacuani masi güesejë'ën. Masi güeseguëna, bacuabi
masini, më'ë Espíritu yihuoyete te'e ruiñe masini, më'ë yëye
se'gare jo'caye beoye yo'ojën ba'ija'bë" mësacuare senjën ba'iyë
yëquëna.
10 Ja'nca ujajën, Riusuni senjënna, Riusu bainreba yo'ojën
ba'iye'ru te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën,
Riusuni ai re'oye yo'o conjën, baguë cocarebare yequëcuani
quëani achojën, Riusu ba'iyete quë'rë se'e te'e ruiñe ye'yeni
masijën, ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani,
mësacuani ai bojoguë ba'iji.
11 Ja'nca mësacuare ro'tajën, Riusuni ñaca senreba senjën
ba'iyë yëquëna: "Taita, më'ë ta'yejeiye yo'oye poreguë sëani,
Colosas bainre ta'yejeiye yo'oye porecuare re'huajë'ën.
Re'huani, më'ë yo'o cuencuese'ere te'e ruiñe yo'ojën, bojoreba
bojojën ba'icuare re'huajë'ën." Re'huaguëna, mësacua yua ai
yo'ojën ba'ito'ga, gare ya'jaye beoye ba'ijën, Riusu yo'o coñe
gare jo'caye beoye bojojën, yo'o yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Ja'nca ba'ijën, ëñere'ga ro'tajën, mai Taita Riusuni ujajën,
baguëni surupa cajën ba'ijë'ën. Maina ñaca cani jo'cabi Riusu:
"Yë'ë bainreba jubë naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, yë'ë
naconi gare carajeiye beoye ba'ijën, yë'ë guënamë re'oto mia
re'otoreba ja'anruna ti'anni, si'arën ba'ijë'ën" cani jo'cabi.
13-14 Ja'nca cani jo'caguëbi, zupai huatibi maini zemoni
bani, ba zijei re'otona re'huani, gu'a juchare yo'o güeseguëna,
Riusubi maini ëñani, maini ai oireba oiguë conbi. Gare
ñu'ñuñe beoye ba'ija'bë caguë, baguë Zin ai yësi'quë Jesucri-
store raoni, baguëni junni ton güeseguëna, maibi baguë naconi
gare carajeiye beoye ba'iye poreyë. Riusubi maire tëani bani,
mai gu'a juchare gare se'e ro'taye beoye ba'iji.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Mai Ëjaguë Jesucristo, Riusu Zin Raosi'quëreba, baguë
ba'iyete cato, Taita Riusu ba'iye'ru te'e ba'iji. Maibi Taita
Riusuni ëñañe porema'icuata'an, baguë Zin ba'iyete masiye
poreyë mai. Baguë ba'iyete cato, si'a Riusu re'huani jo'case'e
beorure baji baguë, Riusu naconi ru'rureba ba'isi'quë sëani.
16 Riusubi si'ayete re'huani jo'ca bi'raguë, baguë Zin
baja'yete ro'taguë, si'aye re'huani, baguëna jo'cabi. Yija
re'oto ba'iye, guënamë re'oto ba'iye, si'ayete re'huani, baguëna
jo'cabi. Mai ëñañe poreye, mai ëñañe porema'iñere'ga, si'ayete
re'huani jo'cabi. Si'a re'otoña ba'i hua'nare'ga re'huani
jo'cabi. Guënamë re'oto ba'i hua'na, yequëcua, ma'tëmë

re'oto ba'i hua'na, yequëcua, baguë guënamë re'oto yo'ore con hua'na, yequëcua, zupai huati, baguë huati concua naconi, si'a hua'nare re'huani, Yë'ë Zinbi bacuare bani guanseja'guë caguë, si'a hua'nare re'huani jo'cabi Riusu.

17 Riusubi yuta re'huani jo'cama'iguëna, baguë Zinbi baguë naconi si'arën ba'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi baguë Taita re'huani jo'case'e si'aye beorure bani, ba yo'o yo'oja'ye si'aye cuencuebi.

18 Ja'nca cuencueguë, yua si'a Riusu bainreba jubë, baguë yo'ore conjën ba'icua, si'acuare bani, bacua quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji. Ru'rureba junni go'ya raisi'quëre sëani, si'a bain baguëni si'a recoyo ro'tacuabi, ja'nrëbi junni huesëjënna, bacuani go'ya rai güeseji baguë. Ja'nca go'ya raisi'quëbi si'a re'otoña ba'iyete bani, quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji.

19 Ja'nca ba'iguë sëani, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'ereba ba'iguëna, Riusubi baguë ba'iyete ëñani, baguë naconi te'e ba'iguë bojoji.

20 Ja'nca ba'iguë, ja'ansi'quëbi cabi: "Si'a re'oto bain, yija re'oto guënamë re'oto ba'icua, si'acuabi yë'ëni je'o bama'iñe" caguë, baguë Zinre maina raoni, crusu sa'cahuëna junni ton güesebi. Mai gu'a jucha ro'ire junni tonguëna, si'acua baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuare baguë bainrebare re'huani baji. Ja'nca baguëna, bacua yua gare se'e je'o baye beoye ba'icua'ë.

21 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cua sëani, Riusu bain ba'iye gare poremajën ba'nhuë. Riusure je'o bajën senjoja'cua se'ga ba'ijën ba'nhuë. Ja'nca ba'isi'cuata'an, yurera Riusu bain ba'iye poreyë mësacua.

22 Yë'ë se'gabi si'a gu'a bain je'o bajën senjoja'ñete coza caguë, mësacua gu'a jucha ro'ire rani, bainguë runni, ja'nrëbi crusu sa'cahuëna junni tonbi baguë. Junni tonni, ja'nrëbi mësacua ba'iyete Riusuni ëñoni, Riusuni caji: "Ëñajë'ën. Ëncua yua gu'a jucha tënosi'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'taye beoye bañuni. Mai bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, yequëcuabi bacuare gu'aye caye gare porema'iñë" Riusuni caji mai Ëjaguë.

23 Ja'nca mame re'huasi'cua ba'iye yëtoca, Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, baguë yëyete yo'oye gare ya'jaye beoye ba'ijë'ën. Mësacua si'arën ba'ija'yete si'a jëja recoyo ro'tajën, Riusu masi güesese'ere te'e ruiñe masini, gare huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua Riusu cocarebare achani, ja'an si'aye masiyë. Ja'nca achani masijënna, ën yija bain si'acuarebabi ja'an cocare achahuë. Riusubi yë'ëre

cuencueguëna, ja'an cocarebare quëani achoguë ba'iyë yë'ë.

Pablo encargado de servir a la iglesia

24 Ja'nca ba'iguëbi, mësacuabi Jesucristoni si'a recoyo ro'tani,
Riusu bainrebare re'huasi'cua ba'ijënna, ai bojoreba bojoguë
ba'iyë yë'ë. Riusu cocarebare quëani achoguëna, quë'rë jai
jubë bainbi achani, Riusu bain ruinjënna, yë'ë ai yo'oyete
ro'tama'iguëbi ai bojoreba bojoyë yë'ë. Cristobi baguë bainre
tëani baza caguë, ai yo'oguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga
baguë cocarebare quëani achoguë, Cristoni si'a recoyo ro'tani
quë'rë jai jubë ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga baguë bainreba jubë
ro'ire ai yo'oyë.
25 Ja'nca sëani, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë yo'ore
guanseguëna, baguë cocarebare si'a bainni quëani achoguë
ba'iyë yë'ë.
26 Yure tëca Cristo raoja'yete gare quëamaji'i Riusu. Ja'nca
quëama'iguë, yurera baguë bain Jesucristoni si'a recoyo
ro'taja'cua, ja'ancuani Cristo tëani baja'yete masi güeseji
Riusu.
27 Judío bain, judío bain jubë ba'ima'icuare'ga, si'acuani
Cristo tëani baja'yete masi güeseji Riusu. Si'a bainni ñaca
quëani acho güeseji. Jesucristoni si'a recoyo ro'tatoca,
baguë bainrebare mësacuare re'huani, baguë naconi guënamë
re'otore ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'iyë. Ja'an ba'ija'yete
mësacuabi masijën, Cristobi mësacuani recoyo te'e zi'inni
ba'iguë sëani, baguë guënamë re'oto insija'yete coni bañu
cajën, gare jo'caye beoye ëñajën, ja'anre ëjojën ba'iyë.
28 Ja'nca sëani, yëquënabi si'a bainni Cristo ba'iyete quëani
achojën ba'iyë. Si'acuani yëquëna masiyete ye'yojën, te'e
ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën cajën, si'acuani yihuojën ba'iyë. Ja'nca
ye'yoni yihuojën, Cristo bainreba ba'iye, te'e ruiñereba yo'ojën
ba'iye, ja'anre masi güesejën ba'iyë yëquëna.
29 Ja'anna si'a jëja yo'o yo'oguë, Cristobi ta'yejeiyereba yë'ëni
yo'o güeseguëna, gare jo'caye beoye Cristo yo'ore conguë ba'iyë
yë'ë.

2

1 Yureca, yë'ëbi ñaca caguëna, mësacua achajë'ën. Mësacua,
Colosas bain, Cristo bain Laodicea huë'e jobo ba'icua'ga si'a
bain yë'ëre ëñama'isi'cua'ga si'a jubëre oijën ro'tajën, Riusuni
senreba senjën ba'iyë yëquëna.
2 Riusubi mësacuani quë'rë ai ba'iye sa'ñeña recoyo te'e
zi'inni ba'i güeseja'guë caguë, sa'ñeña ai yëreba yë güeseja'guë
caguëna, mësacua yua quë'rë jëja ba recoñoa re'huani ba'ijë'ën.
Riusubi mësacuani quë'rë ta'yejeiye ai re'oye yo'o güeseguëna,
bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo, baguë

raosi'quëre mësacuani quë'rë ai ba'iye masi güeseji Riusu. Ja'anrë baguë bainni ja'nca masi güesemaji'i.

3 Cristoni ja'nca masitoca, mësacua yo'ojën ba'iyete cato, te'e ruiñereba yo'ojën ba'iye masiyë. Se'e masiye yëma'iñë mësacua.

4 Ja'anre mësacuani yihuoguë cayë yë'ë. Yequëcuabi mësacuani re'oye achoye cajën, ro coquema'iñe caguë, mësacuani ja'an cocare yihuoyë yë'ë.

5 Yë'ë yua mësacua naconi ba'ija'ma caguëta'an, mësacua naconi ba'iye porema'iñë yë'ë. Ja'nca porema'iguëna, mësacua yua yë'ë coca yure toyase'ere te'e ruiñe ro'tani, yë'ë te'e ba'iguë yihuoyere'ru achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua naconi te'e ba'itoca, mësacua yo'ojën ba'iyete ëñani, ai bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë. Mësacua yua Cristoni ta'yejeiye ai recoyo ro'tajën, baguëni ai re'oye yo'o conjën bañuni cajënna, mësacuani ëñani, ai bojoguë ba'iye yëyë yë'ë.

La nueva vida en Cristo

6 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën ba'icua sëani, mai Ëjaguë Jesucristo yëye'ru gare jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

7 Baguë naconi recoyo te'e zi'inreba zi'inni ba'ijë'ën. Baguë yo'o cuencuese'ere gare ya'jaye beoye yo'o conjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi baguë ba'iyete quë'rë se'e masijën, baguë ba'iye'ru quë'rë re'oye ba'iyë mësacua. Baguëni ja'nca si'a recoyo ro'tajën, mësacua yua quë'rë se'e jëja recoyo re'huani ba'ijën, quë'rë se'e Riusuni surupa cajën, baguëni bojojën, Epafras yihuose'e'ru güina'ru jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Yureca, yequëcuabi huacha yihuojënna, mësacua ëñare bajën, bacua cocare achamajën, gare ro'tamajën ba'ijë'ën. Ro'tatoca, Cristoni recoyo ro'taye jo'cani senjoñë mësacua. Bacuabi ai re'o cocare ye'yeni masijë'ën cajën, ro coqueye se'gare cayë. Zupai huatibi bacuani yihuoguëna, ën yija bain ro'tajën yo'ojën ba'iye'ru güina'ru yo'ojën, mai ro'taye'ru Riusuni gugurini rëanni bañuni cajën, ro bacua yëye se'gare yo'ojën, Cristoni coñe beoye ba'iyë bacua.

9 Cristo ba'iyete cato, Riusu ta'yejeiyereba ba'iye'ru te'e ba'iguëna, baguë ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë mai.

10 Mësacua yua baguë naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, baguë masi güeseye'ru te'e ruiñe masini, baguë ba'iye se'ga'ru ba'iye ro'tajë'ën. Baguë yua si'a re'otoña quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë sëani, yequëcua ye'yoni yihuoyete achamajën ba'ijë'ën.

11 Mësacua yua Riusu bainreba re'huase'ere cato, judío bain go neño ga'nire tëyose'ebi Riusu bain gare ruinmaë'ë mësacua. Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, mësacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoni, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, ja'anre yo'ojënna, Cristobi mësacuare

tëani, mame recoyo re'huani, mësacuani bani, baguë ba'iye'ru mësacuani te'e ba'i güeseji.
12 Ja'nrëbi, mësacuabi bautiza güesejën, mësacua Cristo ba'iye'ru ba'iye bainni masi güesehuë. Cristobi yë'ë gu'a jucha ro'ina junni tonni, yë'ë juchare gare senjoguëna, yë'ë ja'anrë yo'oguë ba'ise'e'ru gare se'e yo'oma'iguë ba'iyë yë'ë cajën, mësacua ba'iyete bainni masi güesehuë. Riusubi Jesucristo junni tonsi'quëni go'ya rai güeseguëna, mësacuabi baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tani, mësacua mame re'huani ba'iye, baguë ba'iye'ru ba'i güeseyere'ga si'a recoyo ro'tahuë.
13 Mësacuabi Cristoni yuta huesëjën ba'ijënna, Riusubi mësacuani gare ëñama'iguë ba'iguë ba'nji. Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare yo'ojën ba'nhuë. Judío bainbi mësacua ye'yeye ënsecua sëani, Riusu guanseni jo'case'ere achani yo'oye gare poremajën ba'nhuë. Ja'nrëbi jë'te, Cristoni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi mësacuare baguë naconi te'e zi'inni ba'i güeseni, baguë bainrebare mësacuare re'huani babi.
14 Mësacua yua Riusu ira guanseni jo'casi cocare, Moisesna jo'casi cocare gare achamajën, te'e ruiñe yo'oye beoye ba'ijënna, yurera Riusubi mësacuani si'nsema'iji. Yurera Jesucristobi junni tonni, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguëna, ja'anre si'a recoyo ro'tani, Riusu bainre re'huasi'cua ba'iyë mësacua.
15 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ina junni tonni, ja'nrëbi go'ya rani, ai ba'iye ai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë'bi ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Zupai huati yequëcua huati ëjacua naconi, bacuabi mësacua ba'iyete ëñani, gu'aye ca ëaye ba'icuareta'an, Cristobi bacuare ënsebi. Yë'ë bainrebani baye gare porema'iñë mësacua caguë, bacuare ënseni, bacuare saoni senjobi, si'a re'oto ba'icuabi ëñajënna.

Busquen las cosas del cielo

16 Mësacua yua Cristoni ja'nca te'e zi'inni ba'icua sëani, ba judío bain guanseyete gare achaye beoye ba'ijë'ën. Bacua aon ainma'i coca, bacua gono uncuma'i coca, ja'an cocare achamajën ba'ijë'ën. Bacua fiesta yo'oni Riusuni bojoñu cajënna, bacua yo'oye'ru yo'omajën ba'ijë'ën. Si'a tëcahuëan fiesta yo'ojënna, carajeisi ñañaguë ba'iguëna, yo'o yo'oma'i umuguse sábado umuguse ba'iguëna, ja'anna choijënna, bacuani coñe beoye ba'ijë'ën.
17 Judío bain yo'ojën ba'iyete mësacuani yo'oye guansejënna, mësacua yo'omajën ba'ijë'ën. Ro yo'ojën ba'iyë bacua. Riusubi ba ira guanse cocare bacuana jo'caguë, Cristo raiye tëca

yo'ojën ba'ijë'ën caguë jo'cabi Riusu. Ja'nca jo'caguëna, yurera
Cristobi raiguëna, baguë masi güeseye se'gare ro'tani yo'ojën
ba'ijë'ën caji.
18 Yequëcuabi bacua yo'jereba ba'iye'ru ba'iye guansejënna,
mësacua achamajën ba'ijë'ën. Bacua yua ro gugurini rëanjën,
anje hua'nani ujañu cajënna, mësacua achamajën ba'ijë'ën.
Mësacua yua Riusu naconi te'e ba'ija'cua sëani, bacuare
achamajën, mësacua baja'yete jo'cani senjomajën ba'ijë'ën.
Bacuabi yihuojën, Guënamë toyana ëñasi'cua sëani, te'e ruiñe
cayë yë'ë cacuata'an, bacuare achamajën ba'ijë'ën. Yëquëna
se'gabi masiyë cacuata'an, ro ro'tajën, ro ën yija bain ro'tani
yihuoye'ru yihuojën ba'iyë bacua.
19 Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Jesucristoni gare zi'iñe beoye
ba'iyë. Mai Ëjaguë coñete cato, yëquëna hua'na, baguë bain-
reba ba'icuani sa'ñeña ai yëreba yë güeseji. Maini sa'ñeña yo'o
con güeseji. Baguë yo'ore quë'rë re'oye yo'o concuare maire
re'huani baji. Ja'nca baguëbi ba Cristo ba'iye'ru ba'icua quë'rë
re'oye ba'icuare maire re'huaji Riusu.
20 Yureca, Cristobi mësacua jucha ro'ire junni tonni, mësacua
ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjo güeseguëna, ro ën
yija bain Cristoni huesëcua, bacua cani achoyete yo'omajën
ba'ijë'ën. Ja'nca mame recoyo re'huasi'cua ba'ijën, ¿mësacua
guere yo'ojën, bacua cani achoyete yo'oye'ne? Ro yo'ojën
ba'iyë.
21 Bacuabi cani achojën: “Gu'ana sëani, ja'an aonre
ainma'ijë'ën. Ja'an gonore uncuma'ijë'ën. Ja'an macare
pa'roma'ijë'ën” cajën,
22 ro ën yija bain ro'tani guanseye se'ga ba'iyë. Ja'an
macañare cato, bainbi bajënna, carajeiji.
23 Ro ën yija bain Cristoni huesëcuabi ro'tato, “Ja'an guanse
cocare te'e ruiñe yo'otoca, re'oye ba'iji maire. Maibi ja'nca
yo'otoca, quë'rë masiye ye'yeyë mai. Riusuni quë'rë re'oye
gugurini rëañe poreyë mai. Quë'rë re'oye yo'oye ye'yeyë mai.
Quë'rë yo'jereba ba'i hua'na ruiñë mai. Mai ga'nihuë quë'rë
jëja ba hua'na ruiñë mai.” Ja'anre ro'tani yo'ojën, ro yo'ojën
ba'iyë bacua. Ja'nca yo'ocuata'an, bacua gu'a ga'nihuë ëase'ere
jo'caye porema'iñë bacua.

3

1 Yureca, mësacua yua Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'ijën,
baguë yëyete te'e ruiñe yo'ojën, Cristo bainreba mame
re'huasi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, baguë guënamë re'oto
insija'yete ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'anruna ti'anni, Cristo naconi
si'arën ba'iyë. Cristo ba'iyete cato, Riusu jëja ca'ncore ñu'iguë,
baguë naconi ta'yejeiyereba Ëjaguë te'e ba'iji.

2 Cristo insija'ye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën. Ro ën yija gu'ayete
ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën.
3 Mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjosi'cua
sëani, Jesucristo naconi gare te'e zi'inni, baguë bain
re'huasi'cua ba'iyë. Baguë'ga yua Taita Riusuni te'e zi'inni
ba'iguëna, Riusu yua maire huajë hua'nare re'huani baji.
4 Ja'nca te'e zi'inni ba'ijënna, maire in raija'guë'bi baguë. In
raiguëna, baguë naconi gare carajeiye beoye ba'ijën, baguë
ba'iye'ru ba'ijën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete ëñajën bojojën
ba'ija'cua'ë mai.

La vida antigua y la vida nueva

5 Ja'nca ba'ija'cua sëani, ro ën yija bain Cristoni huesëcua,
bacua ëa ëñañe'ru gare ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Ëmëcua
romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën ba'iye gare jo'cani
ba'ijë'ën. Sa'ñeña gu'a ëayete gare ro'taye beoye ba'ijën, si'a
gu'a jucha yo'oyete gare jo'cajë'ën. Bonsere ba ëaye gare
jo'cajë'ën. Ja'an bonsere ba ëaye ro'tato, Riusubi, Gu'aye
yo'oyë më'ë caji. Huacha riusuña, imageña, ja'anna gugurini
rëañe'ru yo'oyë caji Riusu.
6 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi Riusu cocare ro achajën, baguë
yëyete yo'oma'ijënna, Riusubi bacuani ai bënni senjoja'guë'bi.
7 Cristobi yuta mësacuani mame re'huama'iguëna,
mësacua'ga ja'nca gu'aye yo'ojën ba'nhuë.
8 Ja'nca ba'isi'cuaca yureca, ja'an yo'oyete gare jo'cani sen-
jojën ba'ijë'ën. Yequëcuani je'o baye beoye ba'ijë'ën. Je'o ba
cocare huëoye beoye ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ro gu'a coca
gare bëyoni caye beoye ba'ijën, si'a gu'a cocare caye gare
jo'cajë'ën.
9 Sa'ñeña gare coquemajën ba'ijë'ën. Mësacua yua mësacua
ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjosi'cua sëani, te'e
ruiñe se'gare sa'ñeña cajën ba'ijë'ën.
10 Mësacua yureca mame recoyo re'huasi'cuabi Cristo yëye
se'gare yo'ojën ba'ijën, baguë ba'iye'ru ba'iye ti'an bi'rajën,
baguëte masiyereba masijën ba'iyë, baguëni recoyo te'e
zi'inni ba'icua sëani.
11 Ja'nca ba'icuabi bain ba'iyete ëñajën, Cristoni huesëcua
ëñañe'ru bain ba'iyete ëñañe beoye ba'iyë mai. Cristo ëñañe'ru
bain ba'iyete ëñañë mai. Si'a jubëanre ëñani, judío bain, griego
bain, yua te'e ba'iyë. Cuya bain, airu bain, ja'ancuare gare
gu'aye caye beoye ba'iyë. Yo'o concua, bacua ëjacua, bacua
ba'iyete cato, te'e ba'iyë. Si'a jubëan bain ba'icuabi Cristoni
recoyo te'e zi'inni ba'ijën, baguëni te'e yo'o conjën ba'ijënna,
mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Cristobi si'a jubëte ëñani, si'a jubëbi
te'e ba'iyë caji.

12 Ja'nca sëani, Riusubi mësacuare cuencueni, mësacuani ai
yëreba yëguë, mësacua gu'a juchare senjoni mame re'huani,
baguë bainrebare mësacuare re'huani baji. Ja'nca baguëna,
baguë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai oijën conjën
ba'ijë'ën. Sa'ñeña re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuani ëñajën,
yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iyë cajën, bacua ba'iyete, bacua
carayete ru'ru ro'tani cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi gu'aye
yo'o bi'ratoca, bacuani bëinma'ijë'ën.
13 Bëinmajën, bacuani bojoye se'ga ba'ijë'ën. Yequëbi
mësacuani gu'aye yo'otoca, baguë gu'aye yo'ose'ere huanë
yeye cajë'ën. Mai Ëjaguëbi mësacua gu'a juchare gare se'e
ro'tama'iguë sëani, mësacua'ga yequë bainni bacua gu'aye
yo'ose'ere huanë yeye cajë'ën.
14 Yequëcuani ja'nca re'oye yo'ojën, ëñere'ga quë'rë ai ba'iye
yo'ojën ba'ijë'ën. Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'ijën, mësacua si'acuabi recoyoreba te'e zi'inni ba'ijën,
sa'ñeña bojojënna, Riusu'ga mësacuani ëñani bojoji.
15 Baguë bainreba jubë te'e zi'inni ba'icua sëani, Cristobi bo-
joreba bojo recoyo bacuare mësacuare re'huaye masiji. Ja'nca
masiguëna, ja'an mame re'huayete baguëni senjë'ën. Senni,
re'hua güeseni, gare se'e sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuare
gare se'e je'o baye beoye ba'ijë'ën. Bojoye se'ga ba'ijën, Riusu
mame re'huase'ere ro'tajën, baguëni surupa cajën ba'ijë'ën.
16 Ja'nca ba'ijën, Cristo cocarebare jo'caye beoye achani,
si'a recoyo ro'tani, Cristo cani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën. Riusubi ja'an cocare mësacuani quë'rë re'oye masi
güeseguëna, mësacua yua yequëcuare'ga ba cocare güina'ru
ye'yojën yihuojën ba'ijë'ën. Gare gu'aye yo'oye beoye
ba'ijë'ën, bacuani cajën ba'ijë'ën. Ja'nca cajën, bacuani bojo
recoyo re'hua güesejë'ën. Sa'ñeña ganta cocare cajën, si'aye
bojojën gantajën, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete si'a jëja cani
achojën, baguëni caraye beoye surupa cajën ba'ijë'ën.
17 Mësacua yo'ojën ba'iye, mësacua coca cajën ba'iye, ja'anre
yo'oto, mai Ëjaguë Jesucristo yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.
Mësacua yua baguë bainreba sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.
Mësacua yua Riusu insise'ere ro'tani, baguëni surupa cato,
ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Jesucristobi mësacua naconi te'e ba'iguë
sëani, mësacua yua Riusuna ti'anni, baguë naconi coca caye
poreyë.

Deberes sociales del cristiano

18 Yureca, mësacua romicua, ën cocare achajë'ën. Mësacua
ënjë ta'yejeiye ba'iyete ëñajën, baguë coca cayete achani Jaë'ë
cajën, güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua yua mai Ëjaguë bain-
reba sëani, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.

19 Mësacua ëmëcua, ën cocare achajë'ën. Mësacua rënjoni ai
oijën conjën, bagoni ai yëyereba yëjën ba'ijë'ën. Bagoni bëiñe
caye beoye ba'ijë'ën.
20 Mësacua zin hua'na, ën cocare achajë'ën. Mësacua pë'caguë
sanhuëbi coca cajënna, mësacua achani, te'e ruiñe yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, mai Ëjaguëbi ëñani, mësacuani ai
bojoji.
21 Mësacua pë'caguë sanhuë, ën cocare achajë'ën. Mësacua
zin hua'nani hui'ya bëinjën bama'ijë'ën. Ja'nca bëintoca, zin
hua'nabi ai sa'nti recoyo re'huani, ro achani yo'oma'icua
ruiñë.
22 Mësacua yua bain ëjacuani yo'o contoca, bacuabi yo'o
guansejënna, si'aye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Bacuabi
ëñajënna, ja'anrën se'ga re'oye yo'otoca, gu'aye yo'oyë mësacua.
Bainni re'oye ro'ta güeseye se'gare coquejën ro'tayë mësacua.
Cristoni yo'o coñe'ru ba'iye ro'tajën, gare jo'caye beoye te'e
ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën, baguëbi ëñani masiguë sëani.
23 Mësacua yua si'a yo'o yo'ojën, mësacua porese'e'ru si'a
jëja te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Bain ëjacuabi yë'ëni ëñani,
yë'ëre re'oye ro'taja'bë caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua yua mai
Ëjaguëre yo'o concua cuencuesi'cua sëani, baguë ëñani bojoye
se'gare ro'tajën, baguëni re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
24 Baguë guënamë re'oto bayete ro'tajë'ën. Mësacuana si'aye
ro insireba insiye ro'taguëna, mai Ëjaguë Jesucristo cuencuesi
yo'ore te'e ruiñe yo'o conjën, bain ëjacua guanseyete re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën.
25 Mai Ëjaguë yëye'ru re'oye yo'oma'itoca, Riusubi mësacuani
si'nseja'guë'bi. Mësacuabi gu'aye yo'ojën, Yë'ëre si'nsema'iji
Riusu, ro'tatoca, gare jëaye beoye ba'ija'guë'bi mësacuare.
Riusubi si'a bainre ëñani, te'e ba'iyë caji.

4

1 Mësacua ëja bain, ën cocare achajë'ën. Mësacua yo'o con-
cuani re'oye yo'ojën, bacuani te'ereba cuirajën ba'ijë'ën. Ëñare
bajën, mësacua Ëjaguë guënamë re'oto ba'iguëte ro'tajë'ën.
Mësacua yo'oye si'ayete ëñani masiji baguë.
2 Mësacua si'acua gare ñame ëaye beoye ba'ijën, Riusuni
jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Mësacua ujajën ba'iyete achani
yo'oguëna, baguëni surupa cajën bojojën ba'ijë'ën.
3 Yëquënare'ga ënjo'on ba'icuare'ga ro'tajën, Riusuni senjën
ba'ijë'ën. Baguë cocareba, Cristo junni tonsi cocare, ja'anre
si'aruan bainni quëani achoñu cajënna, ja'an yo'oye poreyete
Riusuni senjën ba'ijë'ën. Ja'an cocarebare te'e ruiñe quëani
achoguëna, ëja bainbi yë'ëre preso zeanni, ya'o huë'ena guao-
huë.

4 Ja'an cocare bainni te'e ruiñe masi güeseye poreyete
Riusuni senjën ba'ijë'ën. Ja'an se'gare yo'oye yëyë yë'ë.
5 Cristoni recoyo ro'tama'icua ba'itoca, mësacua ëñare bajën,
ai masiye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua porese'e'ru Cristo
ba'iyete jo'caye beoye bacuani masi güesejën ba'ijë'ën.
6 Bacuani coca cajën, re'oye ro'tani, bacuani re'oye achoye
te'e ruiñe cajën ba'ijë'ën. Bacuabi coca senni achajënna,
bacuani ai masiye sehuojën ba'ijë'ën.

Saludos finales

7 Yureca, yë'ë te'e bainguë Tíquico hue'eguëte mësacuana
saoguëna, yë'ë yo'oguë ba'iyete mësacuani quëaja'guë'bi. Cristo
bainguëbi yëquënani ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Cristo yo'o
cuencuese'e sëani, baguë yua si'a jëja yo'o conguë ba'iji.
8 Yëquëna yo'ojën ba'iyete mësacuani quëani, mësacuani bojo
recoyo ba güeseye ro'taji. Ja'anna baguëte saoyë yë'ë.
9 Onésimo'ga, mësacua jubë bainguë, baguë'ga conguë saiji.
Cristoni si'a recoyo ro'taguëbi ai re'oguë'bi ba'iji. Ba sanhuëbi
si'a ënjo'on ba'iyete mësacuani quëaja'cua'ë.
10 Aristarco hue'eguë, yë'ë naconi ya'o huë'ena guaosi'quë,
yë'ëre te'e conni ñu'iguëbi, ja'anguëbi mësacuani saludaji. Mar-
cos hue'eguë, Bernabé ba bainguë, ja'anguë'ga mësacuani
saludaye caji. Yequëcuabi baguë ba'iyete mësacuani yuara
quëamate. Mësacua jubëna ti'anguëna, baguëni mësacua huë'ena
guaoni, re'oye bojojën cojë'ën.
11 Jesús Justo hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Ja'an samute-
cua yë'ë naconi ba'ijën, Riusu yo'ore te'e conjën, judío bain
ënjo'on ba'icua Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, gañacua'ë.
Bacuabi yë'ë naconi yo'o conjënna, ai bojo recoyo re'huani
ba'iyë yë'ë.
12 Epafras hue'eguë'ga mësacuani saludaji. Mësacua jubëbi
raisi'quëbi Cristo yo'ore ai re'oye yo'o conguë ba'iji. Baguë yua
mësacua ba'iyete ro'taguë, gare jo'caye beoye si'a jëja Riusuni
senguë ba'iji: "Riusu, më'ë yëyete te'e ruiñe masiye yo'ojën
ba'ija'bë. Më'ë ba'iye'ru ba'iye quë'rë re'oye ti'anni ba'ija'bë."
Ja'anre ujaguë, mësacuare senguë ba'iji baguë.
13 Yë'ë'ga baguë yo'o yo'oyete mësacuani te'e ruiñe quëayë.
Mësacua ba'iye, Cristo bain Laodicea huë'e jobo ba'icua, Hie-
rápolis huë'e jobo ba'icua, ja'an jubëan Cristo bainre ro'taguë,
mësacuani conza caguë, si'a jëja yo'o yo'oguë ba'iji baguë.
14 Lucas hue'eguë, ëco uañe masiguë, mai ai yësi'quë,
ja'anguë, Demas hue'eguë naconi mësacuani saludaye cahuë.
15 Cristo bainreba Laodicea huë'e jobo ba'icuare saluda-
caijë'ën. Ninfas hue'eguëre'ga saludacaijë'ën. Baguë huë'ena
ti'anjën Cristoni ujacua, ja'ancuare'ga te'e saludajë'ën.

16 Ja'nrëbi, mësacuabi ën coca toyase'ere ëñani, achani tëjini,
ja'nrëbi Cristo bain Laodicea ba'icuani ñë'coni, ën cocare
acho güesejë'ën. Yeque yë'ë coca, Laodicea bainna toyani
saose'ere'ga mësacua ëñani achani masijë'ën.
17 Arquipo caguëni ñaca quëajë'ën: "Riusubi më'ëni ja'anru
yo'o caguëna, si'aye te'e ruiñereba yo'oguë, baru bainni re'oye
conni cuiraguë ba'ijë'ën." Ja'an cocare baguëni quëajë'ën.
18 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguëbi ja'ansi'quë yua mësacuani
saluda cocare toyani saoyë yë'ë. Yë'ë yua preso zeansi'quë,
guënameñabi huensi'quë ba'iguëna, yë'ëre ro'tajën, Riusuni
senjën ba'ijë'ën. Yureca, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye
conni cuiraja'guë, cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, ru'ru ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua naconi, yëquënabi utire toyani saoyë mësacuare, Riusu bainreba Tesalónica huë'e jobo ba'icuare. Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi mësacuani bajën, mësacuare ëñajën cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe ba'ijë'ën, cayë.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

2 Yëquënabi Riusu naconi ujajën, mësacua ba'iyete bojojën, Riusuni mësacuare senni achajën, jo'caye beoye cayë yëquëna.

3 Mai Taita Riusu naconi coca cajën, mësacua yo'oyete ro'tajën ba'iyë. Mësacuabi Riusu cocarebare achani, recoyo ro'tajën, si'aye yo'oyë. Yequëcuani ai oire bajën, bacuani bojo güesejën, mësacuabi ai jëja yo'o yo'ojën ba'iyë. Mai Ëjaguë Jesucristo se'e raija'yete jo'caye beoye ëñajën ëjoyë mësacua.

4 Yo'je sanhuë, Riusubi mësacuani ai bojoguë, baguë bainrebare mësacuare re'huaguëna, yëquënabi masiyë.

5 Yëquënabi Riusu cocarebare mësacuana quëajën saë'ë. Quëajën saisi'cuabi ro yëquëna coca se'gare ro'tamajën quëahuë. Riusu cocareba sëani, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë, baguë, baguë Espíritubi yëquëna jëja recoyo re'huaguëna, te'e ruiñereba cajën, coqueye beoye mësacuani quëahuë yëquëna. Ja'nca quëajën, mësacua naconi re'oye yo'ojën, mësacua ba'iye se'gare ro'tajën, mësacuare conjën ba'ijënna, mësacua masiyë.

6 Yëquëna hua'nabi ja'nca ba'ijënna, mësacuabi yëquëna yo'ojën ba'ise'e, Ëjaguë Jesucristo yo'oguë ba'ise'e, ja'anre ëñajën, mësacuabi güina'ru yo'ojën baë'ë. Riusu cocarebare bojojën achajën, mësacua recoyona ro'tajënna, yequëcuabi mësacuani ai gu'aye yo'ohuë. Gu'aye yo'ocuareta'an, mësacuabi bojoye se'ga baë'ë, Riusu Espíritubi bojo güeseguë sëani.

7 Ja'nca bojojënna, Macedonia yija bain, Acaya yija bain Jesucristoni recoyo ro'tacua si'acuabi mësacua yo'oye'ru güina'ru yo'oye yëjën baë'ë.

8 Ba'ijënna, mësacuabi baruan bain hua'nani mai Ëjaguë cocarebare caraye beoye quëani achojënna, quë'rë so'oña ba'i re'oto bain'ga mësacua recoyo ro'tayete achahuë. Ja'nca achajënna, yëquëna hua'nabi se'e quëaye gare beoyë.

9 Mësacua ba'iyete ëñacuabi yëquënana rani, mësacua yo'o
yo'ojën ba'iyete yëquënani quëayë. Yëquënabi mësacuana ëñajën
saijënna, mësacua jobona bojojën cohuë, cayë ba hua'na.
Mësacua ro imageña te'ntose'ena gugurini rëansi'cuabi ja'an
yo'oye gare jo'cani senjohuë, cayë. Riusurebare ro'tajën, te'e
ruiñe ba'i Riusuni bojojën conñu cajën, mësacua ja'nca yo'ohuë
cayë.
10 Riusu Zinbi guënamë re'otobi raiyete mësacua ëjojën ba'iyë
cayë. Riusubi yua Jesucristo hue'eguë, ju'insi'quëre go'ya rai
güeseguëna, maini oiguë, bënni senjoñe beoye ba'ija'bë caguë,
maire tëani saji, Riusu bënni senjoja'rën ti'anguëna.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

1 Yo'je hua'na, yëquënabi mësacuana ëñajën saijën, ro guaja
saimajën baë'ë. Mësacuabi ja'anre masiyë.
2 Ru'ru, Filipos huë'e jobore ba'ijënna, baru ba'icuabi
yëquënani ai gu'aye yo'ojën, ro je'o bajënna, mësacua masiyë.
Yëquënani ai je'o bacuata'an, mai Riusubi ai re'oye conni, jëja
recoñoa re'hua güeseguëna, mësacuana sani, huaji yëye beoye
Riusu cocarebare quëani achohuë, yequëcuabi ro ënse ëaye
yo'ojënna.
3 Mësacuani quëani achojën, ro huacha ye'yoma'iñë yëquëna.
Ro yëquëna yëse'e se'ga mësacuani ye'yoma'iñë. Ro coqueye
beoye ba'ijën,
4 Riusu yëye se'gare'ru güinareba'ru baguë cocarebare quëani
achoyë yëquëna. Riusubi yëquënate te'e ruiñe ëñaguë sëani,
baguë cocareba bainre quëani achocuare maire re'huabi
Riusu. Ja'nca sëani, ro bain yëye'ru quëani achoma'iñë. Riusu
ro'taye'ru quëani achoyë yëquëna. Baguë ñacobi ëñani, yëquëna
recoyo ro'tayete masiji.
5 Ja'nca sëani, yëquëna hua'nabi mësacuana sani, mësacuani
re'o coca coqueye beoye cahuë. Mësacua bonse bayete tëani
bañu, caye beoye baë'ë yëquëna. Riusubi ja'anre masiji.
6 Yëquëna re'oye yo'o yo'ojën, ro bainbi yëquëna yo'ore re'oye
caja'bë, gare caye beoye baë'ë yëquëna. Mësacua te'e ruiñe
ëñañe, yequëcua te'e ruiñe ëñañe, ja'anre ro'taye beoye baë'ë
yëquëna. Cristo raosi'cua ba'ijën, mësacuani jëja guanseye
porecuata'an, ja'anre yo'omaë'ë.
7 Mësacua jubëte ba'ijën, mësacuani jëja guanseye beoye
baë'ë. Pë'cagobi bago zin hua'nani bojora'rë ëñago cuiraye'ru
mësacuani bojora'rë ëñajën cuirajën baë'ë yëquëna.
8 Mësacuani ai bojojën, Riusu cocarebare quëani jo'cajën,
yëquëna si'a jëja mësacuani oijën, mësacuani conjën baë'ë. Yua
yëquëna ai yësi'cua ruën'ë mësacua.

9 Yëquëna ai jëja yo'o yo'ojën ba'ise'ere ro'tayë mësacua,
yo'je sanhuë. Yëquënani cuiraye mësacuani senma'iñe cajën,
yëquënabi yo'o yo'ojën na'ijaë'ë. Ja'nca yo'ojën, Riusu bojo
cocarebare mësacuani cani achojën baë'ë.
10 Mësacuabi Riusu naconi ëñajënna, yëquëna recoyo
ro'tase'e, mësacua naconi ganijën ba'ise'e, ja'anre cato, gare
jucha beo hua'nabi gare te'e ruiñe yo'o hua'na se'ga baë'ë.
Yequëcuabi yëquënate gu'aye caye poremaë'ë.
11 Yëquëna yihuojën case'ere mësacua masiyë. Pë'caguë yua
baguë zin hua'nani bojora'rë yihuoye'ru mësacuani bojora'rë
yihuojën baë'ë yëquëna.
12 Jëja recoyo re'huaye, huaji yëye beoye ba'iye, ja'anre
cajën, mësacuani bojora'rë yihuojën baë'ë yëquëna. Gu'aye
yo'oye beoye ba'ijën, Riusu yëye'ru jo'caye beoye yo'ojë'ën,
cajën yihuojën baë'ë yëquëna. Riusu cuencuesi'cua sëani,
Riusu ba'i jobo, baguë go'sijei re'otona sani ba'ija'cua'ë
mësacua.
13 Yëquëna hua'nabi mësacua jubëna sani, Riusu cocarebare
quëani achojënna, mësacuabi te'e ruiñe achajën, mësacua recoyona re'huahuë. Ro bain ro'taye se'ga banbi. Riusu cocareba
ba'iji cajën, mësacuabi achajën, recoyona re'huahuë. Ja'nca
re'huajënna, Riusubi baguë yo'ore mësacua jubëna yo'oni ëñoji.
Ja'nca sëani, yëquënabi ai bojojën, Riusuni surupa cajën, si'arën
ba'iyë.
14 Mësacua yua Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna,
mësacua yija bainbi mësacuani je'o bajën, ro huaijën, gu'aye
yo'ohuë, yo'je sanhuë. Riusu bain jubëan Jesucristoni recoyo
ro'tacua Judea yijare ba'icua, bacua'ga judío bain si'nsesi'cua
ba'ijënna, yurera güina'ru baji'i mësacuare.
15 Judío bain yua Riusu ira bain raosi'cua, Ëjaguë Jesús,
ja'ancuare huani senjosi'cua ba'ijën, yëquënare'ga je'o bajën,
ro gu'aye huaë'ë. Ja'nca huaijën, Riusuni bojo güeseye beoye
ba'ijën, si'a bainni gu'a güejën ba'iyë bacua.
16 Yëquënabi judío bain jubë ba'ima'icuana sani, Riusu
ba'i jobona tëani sayete, ja'an cocarebare bacuani quëani
achojënna, judío bainbi yëquënate ënse ëaye yo'ohuë. Ja'nca
yo'ojën, bacua gu'a jucha si'arën yo'oni re'huase'e, ja'an naconi yua ai jucha bëyoni quë'rë ta'yejeiye jucha yo'ohuë.
Yo'ojënna, Riusubi bacuani bëinguë, baguë bënni senjoja'ñete
yurera bacuana quëñoñe beoye jo'cabi.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

17 Ja'nrëbi, yo'je sanhuë, yëquënabi mësacuare jo'cani, zoe
saima'iñe cajën, jo'cani saë'ë. Sani, ai recoyo oijën, ai cu'e
ëabi. Mësacuana se'e go'ija'ma cajën, jo'caye beoye mësacuare
ro'tahuë yëquëna.

18 Mësacuana goñu cajënna, yë'ë'ga, Pablo hue'eguë, ai se'e
go'iye yëhuë. Go'iye yëcuareta'an, zupai huatibi yëquënate
tëhuobi.
19 Mësacuani ai ba'iye ai bojoye huanoji yëquënare. Mai
Ëjaguë Jesús in rairën ti'anguëna, mësacua naconi te'e ñë'cani
bojoyë. Aito. Mësacuare mai Ëjaguëni ëñoni, mësacuare aireba
bojojën ba'iyë. Ja'anrën yo'oja'ye ai ëjoyë yëquëna.
20 Mësacua ba'iyete ro'tajën, Riusuni ëñajën, baguë na-
coni te'e bojojën ba'ija'cua'ë mai, ro'tajën, ai bojoyë yëquëna,
Riusubi maire te'e ruiñereba ëñaja'guëre sëani.

3

1 Ja'nrëbi, mësacuana go'iye porema'icuabi yua Atenas huë'e
jobona te'e hua'na bëaye ro'tajën, Guere yo'oye'ne mai cajën,
2 Timoteore mësacuana saohuë. Yëquëna naconi Riusu yo'o
conguëreba ba'iji baguë. Riusu cocareba Cristo ba'iyete quëani
achoye masiji. Ja'nca masiguëna, baguëte mësacuana sao-
huë. Mësacua quë'rë ai ba'iye Jesucristoni recoyo ro'tajë'ën
cajën, mësacua quë'rë jëja recoñoa re'huajë'ën cajën, quë'rë
bojo hua'na ruinjë'ën cajën, Timoteore mësacuare yihuoni
re'huaguëte saohuë.
3 Yequëcuabi mësacuare ai gu'aye yo'ojënna, mësacua
jubë ba'icua te'ecuabi yequërë jëja beojën, gu'a ma'ana
go'ima'iñe cajën, baguëte saohuë. Yequëcuabi yëquënani gu'aye
yo'ocuata'an, Riusubi ja'anna ai yo'o güeseji maire.
4 Yëquënabi mësacua naconi yuta ba'ijën, yëquëna ai yo'ojën
ba'ija'yete quëajën ba'nhuë. Quëajënna, ja'nrëbi, yequëcuabi
yëquëna quëase'e'ru yëquënani gu'aye yo'ojën ba'nhuë. Ja'anre
mësacua masiyë.
5 Ja'nrëbi, mësacua yuta Jesucristoni recoyo ro'taye'ne
caguë, Timoteore mësacuana saohuë. Yequërë zupai huat-
ibi mësacuare coqueni tëama'iguë caguë, yë'ë'ga huaji yëguë,
mësacuana saoni senni achahuë. Coqueni tëatoca, yëquëna
quëani achose'ere mësacuani ro guaja yo'ore'ahuë, ro'tahuë
yëquëna.
6 Ja'nca ro'tani, Timoteore saojënna, mësacuana saisi'quëbi
yua raji'i. Rani, mësacua bojojën ba'iyete quëaguëna, bojohuë
yëquëna. Mësacua yua Jesucristoni te'e ruiñe recoyo ro'taye,
mësacua yequëcuani ai oire baye, ja'anre quëabi. Yëquënani
jo'caye beoye ro'tani, yëquënani cu'e ëaye ba'ijënna, baguëbi
yëquënare quëabi. Yëquëna yua mësacuani cu'e ëaye ba'iye'ru
mësacuare güina'ru cu'e ëaji, cabi.
7 Ja'nca rani quëaguëna, yëquënabi mësacuare bojojën ba'iyë,
yo'je sanhuë. Yëquëna hua'nabi yequëcua je'o base'e ro'ire ai

yo'ojën, mësacuare ro'tani, jëja recoñoa re'huayë, Jesucristoni
jo'caye beoye ro'tacuare sëani.
8 Mësacuabi mai Ëjaguëni ai ba'iye bojojën, baguë yo'o coñe
se'ga yo'ojënna, yëquënabi yua mësacuani bojojën ro'tayë.
9 Riusuni ujajën, mësacuare quëajën, mësacuani aireba bo-
jojën ba'iyete cajën, yëquëna recoyo bojo huanoñe ba'iye be-
orure quëaye ti'añe porema'iñë.
10 Mësacua yua quë'rë se'e ai jëja recoñoa baja'bë cajën,
Riusuni jo'caye beoye ujajën, yequërë mësacua yua Cristoni
recoyo ro'taye carajën ba'itoca, mësacua recoyo ro'tayete coñu
cajën, mësacuana sani ëñaja'ñete Riusuni señë yëquëna.
11 Mai Taita Riusu, yua baguë Zin, mai Ëjaguë Jesús na-
coni, bacuabi yëquëna saiyete re'huaja'bë cayë, mësacuani
ëñaja'ñete.
12 Yurera mësacuare coñete Riusuni senni achayë yëquëna.
Yequëcuare oire bani si'a bainni yëreba yëye, mësacuani yo'o
güesejë'ën señë. Mësacua recoyo ro'taye quë'rë jëja bayete
re'huajë'ën señë.
13 Ja'nca re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesús inguë raija'rën
ti'anguëna, mësacua yua jucha gare tënosi hua'nabi jëja re-
coyo te'e ruiñereba re'huani tëjisi'cuabi yua mai Taita Riusu
ba'iruna nëcaye poreyë mësacua. Baguë bainreba si'acua
naconi raiguëna, ja'nca ba'iyë.

4

La vida que agrada a Dios

1 Yureca, mësacuani jëja yihuoni, mai Ëjaguë Jesús guans-
ese'e'ru te'e quëajën, mësacuani coca yihuoyë yëquëna, yo'je
sanhuë. Yëquëna ye'yose'e'ru güina'ru re'o ma'ana ganijën
ba'ijë'ën. Riusubi ëñani bojoja'guë cajën, quë'rë se'e re'oye
yo'ojën, re'oye ganijën ba'ijë'ën.
2 Yëquëna hua'nabi mësacuare yihuo cocare cajën, mai Ëjaguë
Jesús caye'ru yihuojënna, mësacua masiyë.
3 Jëja recoyo te'e ruiñereba re'huasi'cua ba'ijë'ën cajën, gare
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën, Riusu yëye'ru ba'iye. Yequëcua
naconi ro a'ta yo'oyete gare senjoni huanë yeni bajën, ja'anre
gare yo'oye beoye ba'ijë'ën.
4 Ëmëcua si'acua, romi cu'ecuabi te'e ruiñe yo'ojën, Riusu
yëye'ru bagoni re'oye huejani bajë'ën.
5 Bagoni ro ëa ëñañe beoye ba'ijë'ën. Gu'a bain yo'oye'ru
romigoni baye yo'oma'ijë'ën.
6 Ja'nca gu'aye yo'otoca, mësacua bain ba'icuare gu'aye
yo'oyë. Ja'anre yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusubi ja'anre

yo'ocuani ai jëja bënni senjoñe ba'iji. Yëquëna ja'anrë yihuose'ere ro'tajën, ëñajën ba'ijën, re'oye yo'ojë'ën.

7 Riusubi maire cuencueguë, a'ta yo'oyete jo'caye, gare ro'taye beoye baji'i. Gu'aye yo'oye beoye ba'icuare maire cuencueni re'huabi Riusu.

8 Ja'nca sëani, bainbi yëquëna ye'yose'ere ro achajën, Ro bain ye'yose'e sëani güeyë yë'ë catoca, Riusu coca ye'yose'ere ro achani senjoñë.

9 Riusu bain jubë ba'icuare ai yëreba yëjën ba'ijë'ën. Bacuare conjën ba'ijë'ën, caye ro'taguëta'an, ja'an cocare mësacuani yihuoye banre'ahuë yëquëna. Mësacua yua Riusu ye'yosi'cuarebare sëani, mësacua jubë ba'icuare ai yëreba yëjën ba'ijënna, ja'anre masiyë.

10 Si'a Riusu bain Macedonia yija ba'icuare'ga ai yëreba yëjën ba'ijën, bacuare ai ba'iye jo'caye beoye coñë mësacua. Ja'nca yo'ojënna, yëquëna hua'nabi mësacuani se'e yihuoyë. Quë'rë ai ba'iye si'a hua'nani quë'rë ta'yejeiye ai yëjën ba'ijën, bacuare conjën ba'ijë'ën cayë.

11 Yequëcua yo'o yo'oyete ëñajën, ro'taye beoye ba'ijën, mësacua yo'o se'gare yo'ojën, bojojën ba'ijë'ën. Yëquëna yihuojën ba'ise'e'ru mësacua yo'o ma'carëanre jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.

12 Ja'nca yo'otoca, yequëcua Cristoni ro'tamajën ba'icuabi mësacuani te'e ruiñe ëñajënna, yequëcua ro insiyete coye ro'tama'iñë mësacua.

El regreso del Señor

13 Yo'je sanhuë, bain ju'insi'cua, gare cainsi'cua'ru ba'iye, bacua ba'iyete te'e ruiñe quëayë yëquëna. Yequëcua Cristoni huesëjën ba'icua, bacua ota oijën ba'iye'ru mësacua oima'ijë'ën. Bacua yua Cristo ba'iyete huesëcua, se'e go'ya raiye ro'tama'icuabi bacua ju'insi'cuare ai sa'ntijën ai ota oiyë.

14 Mai hua'nata'an, Jesús junni tonni se'e go'ya raiguëna, maibi ja'anre recoyo ro'tajën, Jesusni bojoyë. Ja'nca sëani, Jesusni recoyo ro'tajën gare cainsi'cua'ru ba'ijënna, Riusubi bacuare Jesús naconi huajë hua'nare go'ya rai güeseja'guë'bi.

15 Ja'nca sëani, yëquënabi mai Ëjaguë ñaca yihuoye'ru mësacuani yihuojën quëayë. Mai Ëjaguë in rai umuguse ti'anguëna, mai hua'na huajë hua'na ba'icuabi yua ju'insi'cuabi Cristona mëni ti'añe, ru'ru ti'anma'iñë.

16 Ru'ru, guënamë re'otobi guanseye ai jëja achoguëna, anje jubë ëjaguëbi caguëna, Riusu coneta juiye achoguëna, mai Ëjaguëbi te'e jëana gaje meguëna, maibi ëñañë. Ru'ru, Cristoni recoyo ro'tajën gare cainsi'cuare huajëcuare mëani baji baguë.

17 Ja'nrëbi yo'je, mai hua'na huajëjën ba'icuabi guënamë
re'otona mëijën saiyë. Bacua naconi ñë'cani, mai Ëjaguëni pico
re'otona tëhuoni, baguëni bojojën, pico re'otore huahuajën,
baguë naconi si'arën ba'iyë.
18 Ja'nca sëani, mësacua ja'an coca yihuose'ere ro'tajën,
sa'ñeña ñaca cajën ba'ijë'ën: Jëja recoñoa re'huani ba'ijë'ën,
cajën ba'ijë'ën.

5

1 Yua mai Ëjaguë in raiye, baguë tëcahuë raiye, baguë umu-
guse raiye, ¿quejeito raiguë'ne? catoca, ja'anre si'a hua'nabi
huesëcua sëani, mësacuani yihuoni toyaye se'e yo'oma'iñë
yëquëna, yo'je sanhuë.
2 Mai Ëjaguë rai umuguse, yua bain ro'ta ëama'iñe ba'iguëna,
yuareba te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Jiancua ñamibi ti'añe'ru
te'e jëanareba ëñoñe ba'iji.
3 Bain hua'nabi sa'ñeña: "Re'oye ba'iji maire. Huaji
yëye beoye ba'ina'a" cajënna, yua ja'ansirën Riusubi bacuare
huesoni si'ayete bacuana jo'caye ba'iji. Romigo zin të'ya
rairën guëtabë ja'si ju'iñe'ru ba'iguëna, gare jëaye beoye ba'iji
bacuare.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, mësacua yua zijei re'oto
ganima'icua'ë, yo'je sanhuë. Mai Ëjaguë in rai umugusere
ëñajën ëjocuabi ba umuguse ti'añete quëquëye beoye ba'iyë.
Jiancua ñami ti'añe'ru mësacuana te'e jëana ti'anma'iji ba
umuguse, yo'je sanhuë.
5 Mësacua si'acuabi mia re'otona ganijën, Cristo ba'iye in-
sise'ere ye'yeni bayë. Mai hua'nabi zijei re'otona ganiñe
beoye ba'iyë. Cristo ba'iyete huesëye beoye ba'iyë mai.
6 Yequëcua ro cainsi hua'na'ru ba'iye, ro ro'tajën ba'icua'ru
ba'iye, mai hua'nabi ja'ancua'ru ba'iye beoye, te'e ruiñe ëñajën
ëjojën ba'iñu, cayë.
7 Bainbi yua ñami se'ga caiñë. Bainbi jo'chana güebeye
yëtoca, ñami se'ga güebeyë.
8 Ja'nca ba'icuata'an, mai hua'nabi ñatani saoye'ru
ye'yesi'cua sëani, te'e ruiñe yo'ojën, Cristoni si'a recoyo
ro'tajën bañuni. Ja'nca sëani, Jesucristoni recoyo ro'tajën,
yequëcuani yëreba yëjën, gare caraye beoye te'e ruiñe yo'ojën,
bañuni. Jesucristo naconi carajeiye beoye ba'ijën, baguëni
bojojën ba'ija'cua sëani, baguë in raija'yete jo'caye beoye
ëjojën bañuni.
9 Riusubi maire cuencueni, maini bënni senjoñe ro'tama'iji.
Mai Ëjaguë Jesucristobi maire cuencueguëna, Riusu ba'i
jobona tëani saji maire.

10 Jesucristobi yë'ë bainrebare tëani baza caguë, maire
ro'taguë, yua junni tonbi. Ja'nca junni tonguëna, maibi
baguë naconi huajë hua'na ba'ija'cua'ë. Baguë in rai umu-
guse ti'anguëna, mai hua'nabi ju'insi hua'na ba'itoca, o huajë
hua'na ba'itoca, huajë rani, baguëna ñë'cani ba'ija'cua'ë mai.
11 Ja'nca sëani, mësacuabi sa'ñeña yihuojën, sa'ñeña jëja
recoñoa re'hua güesejën ba'ijë'ën. Mësacua yure yo'oye'ru
sa'ñeña yo'ojën ba'ijë'ën.

Pablo aconseja a los hermanos

12 Ja'nrëbi, mësacuani yeque cocare yihuojën cayë yëquëna.
Mësacua naconi ba'icua, mai Ëjaguë yo'o case'ere yo'ocua,
mësacuani yihuojën concua, bacuare te'e ruinreba ëñajën
ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
13 Bacuare re'oye conjën, bacuani bojojën, te'e ruiñe se-
huojën ba'ijë'ën, mësacua yihuojën concuare sëani. Ja'nca
ba'ijën, mësacua'ga sa'ñeña bojojën ba'ijë'ën.
14 Ja'nrëbi, yo'o yo'oye güecuabi mësacua jubëre ba'itoca,
bacuani jëja cani achojë'ën. Yequëcuabi ñame ëaye ba'icua
ba'itoca, bacuani te'e ruiñe cani achojë'ën. Ja'nji recoyo ba
hua'na ba'itoca, bacuare jëja recoyo ba güesejë'ën. Si'acua
mësacua jubë ba'icuare bojora'rë yihuojën, bacua jëja recoñoa
re'huaye tëca jo'caye beoye conjën ba'ijë'ën.
15 Yequëbi mësacua jubë ba'icua te'eguëni gu'aye yo'otoca,
baguë yo'ose'e'ru se'e go'yaye beoye gu'aye yo'oma'ijë'ën.
Re'oye yo'oye se'ga ro'tajën, ja'an se'gare mësacua naconi
ba'icuani, si'a bainni jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Si'arën bojo hua'na se'ga ba'ijë'ën.
17 Riusuni senni achajën, jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën.
18 Mësacua ba'iye, mësacua ma'a ganiñebi yua guaja ganiñe
ba'ito'ga, Riusuni bojojën, Surupa cajën ba'ijë'ën. Riusu yëse'e
sëani, mësacua Jesucristo bainreba ba'icuabi ja'nca bojojën
ba'ijë'ën.
19 Riusu Espíritubi yo'o yo'oye raotoca, güeye beoye ba'ijë'ën.
20 Riusu cocareba raose'e ba'itoca, ja'anre gu'aye
cama'ijë'ën.
21 Si'a coca case'ere achajën, te'e ruiñe ba'iyete masiñu
cajën, re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Re'oye case'e ba'itoca, bojojën
ba'ijën, recoñoa re'huani bajë'ën.
22 Gu'aye ba'itoca, beoru quëñoni senjojën, achaye beoye
ba'ijë'ën.
23 Riusu yua si'a baguë bain bojocuare re'huaguë, mësacua
ba'iye, si'a yacahuëte, si'a recoyote, si'a ga'nihuëte, si'aye
beoru baguë yëse'e'ru mame re'huaja'guë. Mësacua jucha
si'aye quëñoni senjoguë, mai Ëjaguë Jesucristo se'e raiye tëca,

mësacuani bojoguë, jucha beo hua'nare re'huani baja'guë,
cayë yequëna.
24 Mësacuare choisi'quëbi yua baguë cani jo'case'e'ru güina'ru
yo'oja'guë'bi, tin yo'oye ro'tama'iguë sëani.

Saludos y benedición final

25 Yëquëna hua'nare'ga ujajën, Riusuni senni achajën
ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
26 Si'a jubë bainre'ga saludacaijë'ën. Riusuni bojojën,
bacuare su'ncajën ba'ijë'ën.
27 Si'a jubë bainre ñë'coni, yëquëna coca yure toyani
saose'ere ëñani, bacuare quëani achojë'ën. Mai Ëjaguë masi
güesesi coca sëani, ja'nca mësacuani guanseni jo'cayë yëquëna.
28 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani bojoguë, baguë ba'iyete
mësacuani caraye beoye ëñoñereba ëñoja'guë, cayë yëquëna.
Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TESALONICA
Bainni utire toyaguë, samu ba'i cocare Toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, yë'ë gajecua Silvano, Timoteo, bacua na-
coni, yëquënabi utire toyani saoyë mësacuare, Riusu bainreba
Tesalónica huë'e jobo ba'icuare. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë
Jesucristo, bacuabi mësacuani bajën,
2 mësacuare ëñajën cuirajënna, mësacua recoyo bojo huanoñe
ba'ijë'ën, cayë.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

3 Yo'je sanhuë, mësacuare ro'tajën, Riusuni jo'caye beoye
surupa cajën bojoñuni, cayë yëquëna. Mësacuabi Riusu
bain quë'rë te'e ruiñe ruincuare sëani, ja'nca cayë yëquëna.
Mësacuabi Jesucristoni quë'rë ai ba'iye recoyo ro'tajën, sa'ñeña
quë'rë ai yëreba yëyë mësacua.
4 Yëquënabi ja'anre ro'tajën, yequëcua Cristo bain jubëan
ba'icuana sani, mësacua ba'iyete ai bojojën quëayë yëquëna.
Mësacuabi Jesucristoni recoyo ai ro'tajën, jëja recoñoa si'arën
bayë, quëayë yëquëna. Yequëcuabi je'o bajën, mësacuani ai si'a
jëja huacuata'an, mësacuabi yua quë'rë jëja recoñoa re'huajën,
Jesucristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tayë.
5 Mësacuabi ja'nca yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua
ba'iyete ëñani, Riusu bënni senjoñete te'e ruiñe masiyë. Ai
gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuani te'e ruiñe ëñani, baguë
ta'yejeiye jëja ba'iyete mësacuani ëñoji.
6 Aito. Riusubi ai re'oye yo'oye ro'taji. Mësacuare gu'aye
yo'ocuani ai yo'o güeseye ro'taji.
7 Ja'nca ro'taguëbi yua mësacua gu'aye huasi'cuare sëani,
mësacua ai yo'oyete quëñoni, mësacua bojo huanoñete re'huaji.
Yëquënare'ga güina'ru re'huaye ro'taji Riusu. Mai Ëjaguë
Jesús in rai umuguse ti'anguëna, ja'anre yo'oji maire. Je-
sucristobi si'a baguë anje jubë ta'yejeiye ba'icua naconi
guënamë re'otobi toa re'otobi gaje raija'guë'bi.
8 Rani, Riusure huesëcua, Jesucristo bojo güese coca quëani
achose'ere gu'a güecua, ja'ancuani ai ba'iye ai bënni senjoni
jo'caji.
9 Ja'nca jo'caguëna, bacuabi si'arën ai yo'ojën carajeiyë. Mai
Ëjaguë ta'yejeiye ba'iye, baguë go'sijeiyete ëñajën, ba Ëjaguë

naconi ba'ija'ma cajën ro'tajënna, Riusubi bacuare saoni sen-
joji.
10 Mai Ëjaguëbi ja'an umugusera rani, baguë bainrebani
ëñoguëna, bacuabi, yua baguëni si'a recoyo ro'tacua sëani,
baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete bojoreba
bojojën ro'tayë. Mësacua'ga bacua naconi ba'ija'cua'ë, yëquëna
cocareba quëase'ere si'a recoyo ro'tasi'cua sëani.
11 Ba'ijënna, yëquënabi Riusuni ujajën, mësacuare caraye
beoye senni achayë. Mësacuare te'e ruiñe ba'icuare
re'huajë'ën, mësacua cuencuesi ma'a ganicuare, Riusuni
ujayë. Mësacua'ga, Ai re'oye yo'oñu cajën, Cristoni te'e
ruiñereba recoyo ro'tajën, Mai yo'o yo'oñu cajën ba'ijënna,
Riusubi mësacuare ai ta'yejeiye conreba conguë ba'ija'guë,
cayë yëquëna.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacuabi Ëjaguë Jesucristo ba'iyete,
baguë go'sijeiyete yequëcuani te'e ruiñe masi güeseyë. Masi
güesejënna, baguë'ga mësacuare te'e ruiñe ba'icuare yequëcuani
ëñoji. Ëñoguëna, mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo,
bacuabi ja'nca maire aireba conjën, maire bojo recoyo
re'huajën, bacua ba'iyete ai insireba insijën ba'iyë.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

1 Yureca, yo'je sanhuë, mai Ëjaguë Jesucristo gaje rai umu-
guse, maire baguë naconi ñë'ca umuguse, ja'anre mësacuani
yihuoguë, quëani achoyë yë'ë.
2 Yequëcuabi mësacuani huacha quëajën, Mai Ëjaguë in rai
umuguse ti'anbi cajën, Baguë bainre ñë'coni tëjibi, cayë.
Yequërë bacuabi Riusu ëñose'e'ë. Pablo sanhuëbi utire toyani
quëahuë cajën, Riusu cocareba ba'iye'ru ro coquejën quëani
achojënna, mësacua huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Bacua quëayete
te'e jëana ro'tama'ijë'ën.
3 Yequëcua coquejën cacua banica, gare achaye beoye
ba'ijë'ën bacuare. Jesús in rai umuguse yuta ti'anma'iji.
Ru'ru, gu'aye yo'ocuabi Riusuni ai je'o bajën ba'ija'cua'ë. Ba
gu'aguëreba ba'i ëjaguë'ga, rëi toa gojena huesëni si'aja'guë,
ja'anguëbi rani,
4 Riusu ba'iyete, si'a bain bojojën guguriyete, ja'anre be-
oru ai gu'ayereba gu'aye caji. Si'a bain ta'yejeiye ëjaguë'ë
yë'ë caguë, Riusu huë'ena cacani, Riusu jëja guëna seihuëna
bëaye'ru bëani, Riusureba'ë yë'ë caguë, si'a jëja quëaguë
ba'ija'guë'bi baguë.
5 Yë'ëbi mësacua naconi ba'iguë, ja'anre quëahuë yë'ë.
¿Ja'anre ro'tama'iñe mësacua?

6 Gu'a ëjaguë yuta rani ëñoñe porema'iji. Riusu cuencuesirën ti'anguëna, ja'nrëbi, gu'a ëjaguëbi ëñoñe poreji. Mësacua yua baguëte yure ënsese'ere masiyë.
7 Gu'ayebi yua yahuera'rë ai ta'yejeiye ai huëiji yureña. Ja'nca huëiguëna, ba gu'aguëreba ënseni quëñorën ti'añe tëca ta'yejeiye gu'aye yo'oye porema'ija'guë'bi.
8 Gu'aye ënseguëte quëñorena, ja'nrëbi, ba gu'a ëjaguëbi ëñoji. Ëñoguëna, mai Ëjaguë Jesucristobi rani, baguë saiye sëcoyebi gu'a ëjaguëna huani senjoji. Baguë go'sijeiyebi huesoni si'aji.
9 Gu'a ëjaguëbi ti'anni, zupai huatibi conguëna, ai ba'iye ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguë, bain gare ëñama'ise'ere ëñoguë, ai ba'iye ai coque ëayete yo'oji.
10 Yo'oni, ba huesëni carajeicuani ai coqueyereba ai gu'aye coqueji. Coqueguëna, bacuabi huesëni carajeiyë. Te'e ruiñe ba'i cocare achani bojoye gu'a güecua sëani, jëaye beoye ba'iji bacuare.
11 Riusubi yua coqueye se'gare ro'tajën ba'ija'bë caguë, coque huatina jo'caji bacuare.
12 Si'a hua'na'ga Riusu te'e ruiñereba ba'i cocare achaye güeni, gu'aye se'gana bojo ëaye ba'ijënna, Riusubi bacuani bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

Escogidos para ser salvados

13 Mësacuare cato, Riusuni surupa cajën, mësacuare jo'caye beoye bojoye bayë yëquëna, yo'je sanhuë. Mai Ëjaguëbi mësacuani ai yëreba yëguë, ru'rureba ba'isirënbi mësacuare tëani baye ro'tabi. Baguë Espíritute raoni, mësacua carajeima'iñe caguë, mësacuare tëani baji, mësacuabi baguë te'e ruiñereba ba'i cocare si'a recoyo ro'tajënna.
14 Yëquëna hua'nabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, Riusubi baguë ba'iyete mësacuani ëñoni, mësacuani choini, mai Ëjaguë Jesucristo go'sijeiyete mësacuana insireba insiji.
15 Ja'nca sëani, yo'je sanhuë, yëquëna te'e ruiñe ye'yose'e, mësacua naconi ba'ijën yihuose'e, yëquëna uti toyani saose'e, ja'anre ro'tajën, jëja recoñoa re'huani, jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
16 Mai Ëjaguëreba Jesucristo, mai Taita Riusu, ja'ancuabi maini ai yëjën, maire ai conreba conjën, maini si'arën jëja ba recoñoare re'huajënna, maibi Cristoni si'a recoyo ro'tajën, ro guaja yo'oye beoye ba'iyë, maini te'e ruiñe yihuoni achosi'cua sëani.
17 Mësacuare'ga güina'ru jëja recoñoa re'huani jo'caye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca jëja recoñoa bani, mësacua yo'o yo'oye, mësacua coca caye, re'oye se'ga ba'ijë'ën.

3

Oren por nosotros

1 Yureca, yo'je sanhuë, yëquënate ujajën ba'ijë'ën. Mai
Ëjaguë cocarebare besa quëani achoñu cayë. Mësacua achani
bojose'e'ru, Riusu ba'iyete te'e ruiñe ëñose'e'ru, yequëcua
joboanbi achani güina'ru ba'ija'bë cayë. Ja'anre ujajën
ba'ijë'ën.
2 Gu'a bain si'si yo'ocua'ga yëquënani je'o bajënna, yëquëna
jëayete Riusuni ujajën ba'ijë'ën, ai jai jubë bainbi Riusu cocare-
bare ro'tama'icua sëani.
3 Ja'nca ba'icuata'an, mai Ëjaguëbi te'e ruiñe yo'oye masiji.
Mësacuani yua jëja recoñoare re'huani, gu'a ëjaguë hui'ya
huaiyete mësacua jëaye conre baji.
4 Conni, yëquënabi mësacua ba'iyete ro'tajënna, mai Ëjaguëbi
yëquënani huaji yëye beoye ro'ta güeseji. Aito. Mësacuabi
yëquëna yihuoni jo'case'e'ru güinareba'ru jo'caye beoye yo'oyë.
5 Ja'nca yo'ojënna, Riusubi baguë yëreba yëyete quë'rë
ta'yejeiye mësacuani masi güeseguë ba'ija'guë, caguë ujayë
yë'ë. Cristo jëja baye'ru bañu cajën, jëja recoñoa re'huani
ba'ijë'ën, cayë.

El deber de trabajar

6 Ja'nrëbi, yëquënabi se'e mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru
mësacuani yihuojën ba'iyë, yo'je sanhuë. Yequëcua Cristo
bain cacuabi ñame hua'na ba'itoca, bacua naconi zi'inni
ba'ima'ijë'ën. Yëquëna yihuojën case'ere yo'oma'iñë bacua.
7 Yëquëna hua'na'ga mësacua naconi ba'isirënbi yua yo'o
yo'oye güemaë'ë. Ja'anre mësacuabi masiyë. Ja'nca masijën,
yëquëna yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacuabi yëquëna aon insijënna, yëquënabi ro'ijën ba'nhuë.
Mësacuani ai guaja yo'o güesema'iñe cajën, yëquënabi yo'o
yo'ojën na'ijaijën ba'nhuë.
9 Mësacuani aon señe poresi'cuata'an, mësacuani senmaë'ë
yëquëna. Mësacua yua yëquëna yo'oye'ru güina'ru yo'ojën
ba'ijë'ën cajën, yëquëna hua'nabi yo'o yo'ojën baë'ë.
10 Mësacua naconi ba'isirënbi yeque cocare'ga mësacuani
cahuë yëquëna: Ñame hua'na ba'itoca, aon insiye beoye
ba'ijë'ën, cahuë.
11 Mësacua jubë ba'icua te'ecuabi ñame hua'na'ë yëquënani
quëase'e baji'i. Bacuabi yo'o yo'omajën, yequëcua ba'iyete ro
hui'ya senni achani ganoñë. Ja'nca quëase'e sëani, mësacuani
coca yihuoni saoyë yëquëna.
12 Mai Ëjaguë Jesucristo yihuoye'ru yihuojën, yo'o yo'oye
güecua banica, bacuani ai jëja yihuoni guanseyë yëquëna.

Mësacua caye beoye ba'ijën, mësacua yo'o yo'ojën, aon ro'iyete
coni bajë'ën, cayë yëquëna.
13 Re'oye yo'oye cato, mësacua ya'jaye beoye, re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën, yo'je sanhuë.
14 Mësacua jubë ba'icuabi yëquëna yure yihuoni saoyete
achaye güecua ba'itoca, bacuare masini, bacuare quë'ñeni
jo'cajë'ën. Quë'ñeni jo'catoca, yequërë bacua gu'a juchare
ro'tani, Se'e yo'oma'ina'a cayë.
15 Je'o ëñañe'ru bacuani ëñama'ijë'ën. Mësacua te'e bain
ba'icua'ru ëñajën, bacuani ai oire bajën, coca yihuojën
ba'ijë'ën.

Bendición final

16 Yureca, mai Ëjaguëreba ja'ansi'quëbi bojo recoñoa
huanoñete mësacuani si'arën jo'caye beoye insireba insija'guë,
si'a bainni bojo güeseye masiguë sëani. Mai Ëjaguëbi mësacua
si'a jubë naconi ba'ija'guë.
17 Yë'ë, Pablo, yua yë'ë se'gabi mësacuani uti toyani,
saludaguë saoyë. Si'a utire ja'nca cuencueni toyani jo'cayë
yë'ë.
18 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacua si'acuani ai conreba
conja'guë, caguë toyahuë yë'ë. Ja'nca raë'ë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Jesucristo raoni jo'casi'quë'ë yë'ë. Mai Taita
Riusu maire tëani baguëbi, mai Ëjaguë Jesucristo maire recoyo
bojo güeseguëbi, bacuabi yua yë'ëre cuencueni, yë'ëre raoni
jo'cahuë.
2 Raoni jo'cajënna, më'ë, Timoteo hue'eguëna, utire toy-
ani saoyë yë'ë. Më'ëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguëna,
Riusubi baguë Espíritute më'ëna insini, yë'ë mamaquëre
më'ëre re'huabi. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Cristo Jesús,
bacuabi më'ëni caraye beoye conreba conja'bë. Më'ëni ai
ba'iye ai yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo re'o huanoñete
jo'caja'bë cayë yë'ë.

Advertencia contra enseñanzas falsas

3 Yurera Efeso huë'e jobona bëani ba'ijë'ën. Yë'ëbi Mace-
donia yijana saiguë ba'isirën yihuose'e'ru, yure'ga güina'ru
më'ëni yihuoyë. Yequëcua baru ba'icuabi Riusu coca quëani
jo'case'e'ru tin ye'yojënna, bacuare ënsejë'ën.
4 Bacuabi yua bacua ira bain ba'isi'cua coca quëani
jo'case'ere ëñajën, bacua ira taita huati sanhuë ai jai jubë
ba'isi'cua bacua mamiñare cuencueni re'huajën, ja'anre
quëani achojënna, ja'anre yo'oma'iñe guansejë'ën. Ja'nca
quëani achojën, ro guaja ye'yojën ba'iyë bacua. Bainni sa'ñeña
bëiñe senni acha güeseyë. Riusu quëani jo'case'ere, Riusuni
si'a recoyo ro'tayete, ja'anre ye'yojën ba'ija'bë.
5 Bacuani ja'an cocare guansejë'ën. Guanseguëna, te'e ruiñe
recoyo ro'tajën, sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ija'bë cayë yë'ë.
Gu'aye ro'taye beoye ba'ijën, te'e ruiñe Jesucristoni si'a recoyo
ro'tajën bojoja'bë cayë.
6 Yequëcuabi tin ro'tajën, bain naconi ro guaja senni achajën,
ro ro'tajën, yi'o coca se'ga cani achojën ba'iyë.
7 Bacuabi Riusu ira coca jo'case'ere ye'yoye yëcuata'an,
bacua coca ye'yoyete huesë hua'na ba'iyë. Bacuabi ro jëja
quëani achojën, ro huesëjën cayë.
8 Bainbi Riusu ira coca jo'case'ere te'e ruiñe quëani achon-
ica, re'oye ba'iji ba coca. Ja'anre masiyë mai.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, si'a coca guanseni jo'case'ebi re'o bainni
ënseye beoye ba'iji. Gu'a bain se'gani ënseye caji. Ëja bainbi
guansejënna, gu'a bainbi tin yo'ocua'ë. Ro bacua yëse'e'ru ai

hui'ya huaiyë. Riusu yëye'ru yo'oye güejën, baguë ba'iyete senjojën ba'iyë bacua. Bacuabi bacua pë'caguë sanhuëni, yequë bacua bainni huani senjoñë bacua.

10 Romi huëani, ëmë huëani, sa'ñeña yahue bacua ba'iyë. Gaje ëmëcuabi sa'ñeña ro a'ta yo'ojën ba'iyë. Bainre zeanni, jianni sajën ba'iyë. Ro coquejën cacua ba'iyë. Yequëcua yo'ose'ere ëñajën, ro coquejën yi'o coca cayë. Te'e ruiñe ye'yoni jo'case'e'ru, ai ba'iye ai tin yo'ocua ba'iyë bacua. Ja'an yo'oye ba'iguëna, Riusu ira coca jo'case'ebi ënseye ba'iji.

11 Te'e ruiñe ye'yoni jo'case'ere cato, Riusu cocareba quëani jo'case'e ba'iji. Ja'an coca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë bojo güese coca, ja'an cocarebare yë'ëna jo'cabi Riusu, bainni quëani achoyete.

Gratitud por la misericordia de Dios

12 Yë'ë'ga mai Ëjaguë Jesucristoni ai bojoguë, baguëni surupa cayë yë'ë. Yë'ëre re'oye ëñani, baguë caye'ru te'e ruiñe yo'oguëte yë'ëre yua baguë yo'o conguëre cuencueni re'huaguëna, ai bojoyë yë'ë.

13 Yë'ë hua'guë ja'anrë ba'isi'quëbi Cristoni gu'aye cani, baguëni je'o basi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni ai yëreba yëguë baji'i, Cristoni ro'tama'iguë ro huesëguë yo'osi'quëre.

14 Ja'nca ba'isi'quëreta'an, Riusubi yë'ëni ai ta'yejeiye ai caraye beoye conreba conbi. Ja'nca conguëbi yë'ëni Jesucristote si'a recoyo ro'ta güesebi. Bainni ai yëguëte yë'ëre re'huabi. Jesucristona ñë'cani zi'intoca, ja'nca maire yo'oji Riusu.

15 Ën coca te'e ruiñe ba'i coca'ë. Si'a bainbi ro'tani ba'ire'ahuë: Cristo Jesusbi ën yijana raiguë, gu'a bain si'si recoñoa bacuare mame re'huani baye ro'tabi. Si'a gu'a bainre ëñato, yë'ëbi quë'rë gu'aguëreba ba'iyë.

16 Ja'nca ba'iguëreta'an, Riusubi yë'ëni ai oiguë conreba conbi. Ro gu'a recoyo basi'quëreta'an, yë'ëre mame recoyo re'huani, baguë bojora'rë ëjoni re'huayete masi güesebi. Yequëcua baguë naconi si'arën ba'ija'cua, ja'ancuabi yë'ë ba'iyete ëñani, baguë te'e ruiñe yo'ose'ere masini, Jesucristoni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, ja'nca yë'ëre mame re'huabi Riusu.

17 Yureca mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë carajeima'iguë, bain ñacobi gare ëñama'iñe ba'iguë, gaña hua'guë, ja'an Riusuni si'arën jo'caye beoye te'e ruiñe ëñajën bañuni. Si'a bainbi baguë ta'yejeiye ba'iyete masija'bë. Ja'nca raë'ë.

18 Yë'ë mami Timoteo, yë'ëbi coca guanseni, më'ëna jo'cayë. Cristo bainbi më'ëre ëñajën, Riusuni conja'ñete masijën, më'ëre quëani jo'cahuë. Bacua quëani jo'case'e'ru güina'ru më'ëni yure quëani jo'cayë yë'ë. Ja'an coca quëani jo'case'ere

ro'tani, jëja recoyo re'huani, Cristoni jo'caye beoye te'e
ruiñe conguë ba'ijë'ën. Jesucristobi më'ë recoyo mame
re'huaguëna, më'ë recoyo ro'tayete gare jo'cama'ijë'ën. Te'e
ruiñe yo'oguë, huacha yo'oye beoguë ba'ijë'ën, më'ëni cani
yihuoyë yë'ë.
19 Yequëcuabi Jesucristoni recoyo ro'tani, ja'nrëbi, Riusu
ba'iyete güejën, ro huacha yo'ojën, Riusu ba'iye go'iye ro'tani
ro jo'cani senjohuë.
20 Ja'ancuare cato, Himeneo, Alejandro, ja'an hue'ecuabi
ja'nca yo'ojën, Riusu ba'iyete ro jo'cani senjohuë. Riusu
ba'iyete gu'aye cama'iñe ye'yeja'bë caguë, bacuare zupai hu-
atina jo'cahuë yë'ë.

2

Instrucciones sobre la oración

1 Yureca, ru'ru, Riusuni senni achaye, Riusuni ujaye cato,
si'a bainre ro'taguë, jo'caye beoye ujaguë, bacuare Riusuni
surupa cajë'ën.
2 Bain ta'yejeiye ëja hua'nare'ga, si'a ëja bainre ro'taguë,
si'a jëja Riusuni ujajën ba'ijë'ën. Ja'nca ujajën, caraye beoye
bojojën, recoyo re'o huanoñe ba'iyë mai. Riusu guanseni
jo'case'e'ru te'e ruiñereba yo'ojën ba'iyë mai, ja'nca ujajën
ba'itoca.
3 Mai Riusu maire tëani baguëbi mai te'e ruiñe yo'oyete
ëñani, maini bojoji.
4 Baguë yua si'a bainre ro'taguë, bacuani tëani baye ai yëji.
Te'e ruiñe ba'i cocare recoyo masija'bë caji.
5 Mai Taita Riusu yua gañaguë'bi Riusu ba'iji. Maibi gu'aye
yo'ojënna, Jesucristo Raosi'quë se'gabi Taita Riusuna ti'anni,
baguëni senni achacaiye poreji maire.
6 Si'a bain gu'a jucha zemosi'cua yua guënamë re'otona
tëani ba'ija'bë caguë, mai jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca
junni tonguëna, Riusu yësirën ti'anguëna, Riusubi si'a bainre
guënamë re'otona tëani baza caguë, Jesucristote maini ëñobi.
7 Ja'nca ëñoguë, Riusubi yë'ëre cuencueni, baguë cocareba
quëani achoguëte yë'ëre re'huabi. “Judío bain jubë
ba'ima'icuana sani, yë'ë te'e ruiñe ba'i cocare ye'yojaijë'ën”
caguë, yë'ëre bacuana raobi Riusu, bacua recoñoa ro'taye
masi güeseguëte. Ro coquema'iñë yë'ë. Te'e ruiñe cayë.
8 Ja'nca sëani, Riusuni te'e ruiñe recoñoa ro'tacua, si'aruan
ba'icua yua sa'ñeña bëiñe beoye Riusuni ujajën ba'ija'bë cayë
yë'ë.
9 Romi hua'nare'ga yihuoguë cayë yë'ë. Bacua cañare re'oye
ëñoñe ju'ijën, ai ro'i cañare ju'imajën ba'ija'bë cayë. Raña
ye'ani, ai ro'i pë'npëbëan yo'oma'ija'bë. Me'najei sinjobëan

ye'ani tonja'bë. Ganjo reye, guëna yi'yo ñejën ba'iye, ja'anre ai
ro'iye beoye zoa curibi perlara'carëan, ja'anbi re'huaye beoye
ba'ija'bë. Ai ro'iye ba'i cañare ju'imajën ba'ija'bë.
10 Re'oye yo'oye, bainre coñe, ja'an se'gare ro'tajën ba'ija'bë,
Riusu bain casi'cua ba'itoca.
11 Romi hua'na'ga ye'yo cocare achani Jaë'ë cajën ba'ija'bë.
Gue caye beoye ye'yeni ba'ija'bë cayë.
12 Romi hua'nabi bainni ye'yoye yëtoca, ëmëcuani guanseye
yëtoca, bacuare ënsejë'ën. Caye beoye ba'ija'bë cayë.
13 Riusubi bainre re'huani jo'caguë, ru'ru Adanre
re'huaguëña. Ja'nrëbi yo'je, Evate re'huaguëña.
14 Zupai huatibi coqueguëna, Adanbi gu'aye yo'omaquëna,
Eva se'gabi coque güesego bacoña. Riusu guanseni jo'case'ere
achama'igobi gu'a juchana zemosi'co bacoña.
15 Ba'isi'coreta'an, romigobi zin hua'nare të'ya rani, Riusuni
congo ba'igona, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi. Jesucristoni
si'a recoyo ro'taye, bainni ai yëye, te'e ruiñe ro'taye, gu'aye
yo'oye beoye ba'iye, ja'ncara'ru jëja recoyo caraye beoye
yo'otoca, Riusubi bagoni tëani baja'guë'bi.

3

Cómo deben ser los dirigentes

1 Ën coca te'e ruin coca ba'iji: Bainguëbi Cristo bainreba
jubë ëjaguë ba'iye yëtoca, ai re'oye ro'taguë ba'iji baguë.
2 Cristo bainreba jubë ëjaguëbi yua gu'aye yo'oye beoye
ba'ija'guë. Te'e rënjo hua'goni huejasi'quë ba'ija'guë. Te'e
ruiñe ba'i ma'a se'gana ganija'guë. Te'e ruiñe ro'taguëbi
gu'anare pa'roma'ija'guë. Te'e ruiñereba yo'ore yo'oguë
ba'ija'guë. Baguë huë'ena raicuani ai bojoguë saludani,
ai re'oye cuiraguë ba'ija'guë. Yihuo coca ye'yoye poreguë
ba'ija'guë.
3 Jo'cha güebemaquë ba'ija'guë. Bain be'rumaquë ba'ija'guë.
Bojora'rë yihuoguë, bainni bojo güeseguë se'ga ba'ija'guë. Curi
ba ëayete ro'tamaquë ba'ija'guë.
4 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraguë ba'ija'guë. Baguë zin
hua'nani guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'o yo'ojën ba'ija'bë.
5 Baguë te'e bainre te'e ruiñe cuiraye huesëguë ba'itoca,
¿queaca Riusu bain cuiraye poreguë'ne?
6 Rëño ñë'serë se'ga mame recoyo re'huasi'quë
ba'ima'ija'guë. Yequërë baguë se'gare'ru huanoguëna, zupai
huati bënni senjoja'ñe'ru baguëni bënni senjoji Riusu. Ja'nca
sëani, zoe ba'iye mame recoyo re'huasi'quë ba'ija'guë.
7 Yequëcua Cristo bain jubë ba'ima'icuabi baguëni re'o bain-
guëre'ru ëñajën ba'itoca, re'oji. Ja'nca ba'itoca, baguëte Gu'a

bainguë ba'iye cama'iñë. Zupai huatibi coqueguëna, baguëte gu'a bainguë'bi caye porema'iñë.

Cómo deben ser los diáconos

8 Cristo bain jubë concuare cato, te'e ruiñe yo'ocua ba'ijën, coqueye beoye ba'ija'bë. Jo'cha güebemajën ba'ija'bë. Yequëcua bayete ëa ëñañe beoye ba'ija'bë.

9 Riusu te'e ruiñe ba'i cocare quëani achojën, jo'caye beoye te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'ija'bë.

10 Ru'ru, bacua yo'o yo'oyete bojora'rë ëñani masijë'ën. Re'oye yo'otoca, re'oji. Cristo bain jubëre concua ba'ija'bë.

11 Bacua rënjo sanhuëre cato, te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Ro yi'o cocare quëani achomajën ba'ija'bë. Re'oye sehuoni te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë. Te'e ruiñe yo'ocua si'arën ba'ija'bë bacua rënjo sanhuë.

12 Cristo bain jubëre conguëbi te'e rënjo se'gani huejasi'quë ba'ija'guë. Baguë te'e bainre te'e ruiñe ro'taguë cuiraja'guë. Baguë zin hua'nani guanseto, Jaë'ë cani te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë.

13 Re'oye yo'o yo'ocuabi quë'rë ëja bain ruinjënna, yequëcuabi bacuare ai ruiñe ëñañë. Ëñajënna, si'a jëja Jesucristoni si'a recoyo ro'tayete yua huaji yëye beoye caye poreyë.

La verdad revelada de nuestra religión

14 Yureca, mami, më'ëni utire toyani saoguëta'an, besa më'ëni ëñaguë saiye ro'tayë yë'ë.

15 Ja'nca ro'taguëbi yua besa saima'itoca, yure yihuoni toyase'ere ëñani, mai ba'iye, Riusu bainreba jubë naconi yo'ojën ba'iye, ja'anre masini yo'ojë'ën. Mai Taita Riusu te'e bain, ba jubëte cayë yë'ë. Riusubi bacuare re'huani jo'caguë, baguë te'e ruiñe ba'i coca quëani achoja'cuare cuencueni re'huabi. Gare huacha cocare sa'ñeñe caye beoye ba'ija'bë caguë, baguë bainreba ba'i jubëte re'huani jo'cabi.

16 Mai hua'nabi Riusu te'e bain ba'ijën, baguë ta'yejeiyereba yo'oni jo'case'ere si'a recoyo ro'tajënna, yequëcuabi gu'aye caye porema'iñë. Ja'an yo'oni jo'case'e ñaca ba'iji:

Riusubi yua bain ga'nihuë baguëbi maini ëñobi.

Ëñoguëna, Riusu Espíritubi baguë te'e ruiñe ba'iyete quëani achobi.

Quëani achoguëna, guënamë re'oto yo'o concuabi baguë, Cristo hue'eguëni ëñahuë.

Ëñajënna, Riusu cuencueni raosi'cuabi si'a bain joboanna sani, baguë ba'iyete quëani achohuë.

Quëani achojënna, si'a yija ba'icuabi baguëni si'a recoyo ro'tajënna, Riusubi yua guënamë re'otona baguëte mëani baji.

4

Los que se apartarán de la fe

1 Riusu Espíritubi ën cocarebare maini te'e ruiñe yihuoni jo'cabi. Jë'te, yequëcua Cristoni si'a recoyo ro'tasi'cuabi yua zupai huatini yo'o conjën ba'ija'cua'ë. Coquecua, gu'a huati hua'i, ja'ancuabi rani, coqueye ye'yojënna, bacuabi achani, bacuani be'teni conjën saiyë.

2 Coque huati sëani, bain coquecuabi ye'yoyë. Bacua yua re'oye yo'oye gare huesëcua'ë. Gu'a jucha yo'oye gare huanoñe beoye ba'iyë bacua recoñoare.

3 Ja'nca ba'ijën, bainbi huejaye yëjënna, ënseyë. Te'e aon macaña aiñe gu'aji cayë. Cacuata'an, Riusubi si'a aon aiñete re'huani jo'cabi. Baguë bain Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua te'e ruiñe ba'i coca ye'yesi'cua, bacuabi ru'ru surupa cajën bojojën, ja'nrëbi, aon re'huani jo'case'ere aiñe bayë.

4-5 Si'aye Riusu re'huani jo'case'e sëani, aiñe re'oye ba'iji. Gu'aye cama'iñe ba'iji. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, aiñe re'oji caji. Ja'nca sëani, Riusu bainbi Riusuni surupa cajënna, aiñe re'oye ba'iji.

Un buen siervo de Jesucristo

6 Më'ë yua te'e ruiñe ba'i coca se'gare ro'taguë ba'iyë. Riusu coca cani jo'case'ere ëñaguë, te'e ruiñe ye'yesi'quë ba'iyë më'ë. Ja'nca ye'yesi'quëbi yua Cristo bain ba'icua, mai yo'je sanhuë caguë, ja'ancuani yë'ë coca yihuose'ere quëani achotoca, mai Ëjaguë Cristo Jesusni ai ruiñe conguë ba'iyë më'ë.

7 Ja'nca yo'oni, ro bain ira cocare quëani achojënna, achaye beoye ba'ijë'ën. Riusu ba'iye'ru ba'iguë, si'a jëja jo'caye beoye Riusu yihuoguë ba'ise'ere yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Mai yo'o yo'oyebi jëja ga'nihuë re'huajënna, re'oye ba'iji. Ba'iguëta'an, Riusu naconi jo'caye beoye coñe, ja'an yo'oyebi jëja recoyo re'huajënna, quë'rë ai ba'iye ai re'oye ba'iji maire. Ja'nca ba'itoca, yurera ba'iye, Riusu ba'i jobo insija'ye, ja'anbi yua maire caraye beoye ba'iji.

9 Te'e ruiñera case'e ba'iji. Si'acuabi achani, si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë.

10 Te'e ruiñe case'e ba'iguëna, jo'caye beoye jëja yo'o yo'ojën, Riusuni conjën ba'iyë. Mai Taita Riusubi huajëguë ba'iguëna, baguëni si'a jëja recoyo ro'tajën, baguë naconi si'arën ba'ija'yete jo'caye beoye ëjojën ba'iyë mai. Si'a bainbi gu'a juchana zemosi'cua ba'ijënna, Riusubi baguë ba'i jobona

tëani baye yëji. Baguëni si'a recoyo ro'tatoca, bainre ai bo-
joguë, bacuare tëani baji.

11 Ja'an coca yihuose'ere yequëcuani ye'yoye guansejë'ën.

12 Më'ë yua bonsëguë se'gabi yihuoguëna, yequëcuabi më'ëni
te'e ruiñe ro'tajën ëñama'iñë. Ja'nca ëñama'ijënna, bacuani
ëja bainguë sehuoye'ru re'oye sehuojë'ën. Më'ë coca caye,
më'ë re'o ma'a ganiñe, yequëcuani ai yëreba yëye, më'ë recoyo
ro'taye, më'ë te'e ruiñe ba'iye, ja'anre si'a Cristo bainni ëñoguë
ba'ijë'ën. Bacuabi ëñani, më'ë ba'iye'ru güina'ru ba'ija'bë cayë
yë'ë.

13 Riusu cocareba toyase'ere ëñani, bain jubëanni cani
achoguë ba'ijë'ën. Riusu cocarebare bainni yihuoni, bainni
ye'yoguë ba'ijë'ën. Yë'ë ti'añe tëca ja'nca yo'oguë ba'ijë'ën.

14 Më'ë yo'o yo'oye, Cristo bain ëjaguë ba'iye, ja'anna
Riusubi më'ë masiye yo'oguëte te'e ruiñe re'huabi. Baguëte
coca quëacuabi ja'anre më'ëni quëani masi güesejënna, Cristo
bain ira ëjacuabi bacua ëntë sarañate më'ëna pa'roni ujajënna,
Riusubi më'ëre cuencueni re'huabi. Ja'nca re'huasi'quë sëani,
gare te'e ruiñe yo'oye se'ga ba'ijë'ën.

15 Më'ë cuencuesi yo'ore yua si'a jëja jo'caye beoye yo'oguë
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oguëna, si'acuabi më'ëni ëñani, më'ë re'oye
yo'oguë ba'iyete masiyë.

16 Më'ë ba'iyete, më'ë re'o ma'a ganiñete re'oye ëñaguë
ba'ijë'ën. Më'ë coca ye'yoye'ga re'oye ëñaguë ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'otoca, Riusubi më'ëre, më'ë bain achacuare baguë ba'i
jobona tëani baji.

5

Cómo portarse con los creyentes

1 Iracuare ëinjën cama'iguë ba'ijë'ën. Më'ë pë'caguë sanhuë
ëñañe'ru ba'iguë, bacuani yihuo coca quëani achoguë ba'ijë'ën.
Bonsëcuare cato, më'ë yo'jecuare ëñañe'ru ba'ijë'ën.

2 Romi iracuare cato, më'ë mamá sanhuëre'ru ëñaguë
ba'ijë'ën. Romi zin hua'nare cato, bacuare te'e ruiñe recoyo
ro'taguë, më'ë yo'jecuare'ru ëñaguë ba'ijë'ën.

3 Hua'je romicuabi bonse beo hua'na ba'itoca, bacuare te'e
ruiñe ëñaguë conjë'ën.

4 Hua'je hua'gobi yua zin hua'na o naje hua'na batoca,
bacuabi yua bagoni cuiraye ru'ru ye'yeja'bë, Riusu case'e'ru
ba'iye. Bacua te'e bain, bacua pë'caguë sanhuë, bacua
ahuero sanhuë, bacuare cuirajën ba'ija'bë. Ja'nca yo'otoca,
bacua pë'caguë sanhuë insijën ba'ise'ere go'yayë. Go'yajënna,
Riusubi ai re'oye ëñani bojoji.

5 Hua'jego bonse beo hua'go, cuiracua beogo, ja'angobi
Riusu cuiraye se'gare ëjogo ba'igo. Riusu coñete jo'caye beoye
senni achago ba'igo bago.
6 Hua'je hua'gobi ro bago yëse'e se'gare ëa ëñani yo'otoca,
Riusuni recoyo ro'taye huanoñe beoye ba'iji bagore.
7 Ja'ango ba'iye'ru ba'icua ba'itoca, te'e ruiñe ba'i ma'a
se'gana ganijën ba'ija'bë caguë, bacuani coca yihuoguë
quëajë'ën.
8 Yequëcua bacua bainre cuirama'icua ba'ito, bacua te'e
bainre cuiraye güecua ba'ito, bacuabi yua bacua recoyo
ro'tayete jo'cani senjocua ba'iyë. Cristoni si'a recoyo
ro'tama'icua'ru quë'rë gu'aye yo'ocua'ru ba'iyë.
9 Cristo bain bonse insise'ebi hua'je hua'goni cuirani con-
toca, bago mamire bacua uti pëbëna toyani batoca, ru'ru
sesenta tëcahuëan baye ba'ija'go. Te'e ënjëni huejasi'co
ba'ija'go.
10 Re'oye yo'o yo'osi'co ba'ija'go. Bago zin hua'nare
re'oye irosi'co ba'ija'go. Tincuabi raijënna, bacuare re'oye
cuirasi'co ba'ija'go. Riusu bain cuencuesi'cuare cuirani
consi'co ba'ija'go. Ai yo'ojën ba'icuani consi'co ba'ija'go.
Ja'an yo'ogo ba'ise'e, yeque yo'ogo ba'ise'ere yo'osi'co ba'itoca,
bagote re'oye ëñani conjë'ën.
11 Romi hua'je hua'na sesenta tëcahuëan ti'anma'icua
ba'itoca, Cristo bain curi insise'ebi cuiraye conma'ijë'ën.
Yequërë ëmë huëani huejaza cajën, Cristote jo'cani
senjoma'iñe.
12 Ja'nca yo'otoca, Cristo bain jubëni ru'ru cani jo'case'e, Se'e
huejama'iñë cajën ba'ise'e, ja'anre'ru tin yo'ojën, gu'a juchana
go'ijën gu'ajaiyë.
13 Gu'ajani, bain huë'eñana sani, ro hui'ya hue'seña nëca
ganocua ruiñë. Ja'nca ruinjën, quë'rë gu'aye yo'ojën, bain
yo'oyete ro hui'ya quëani achojën, caraye beoye yo'oyë. Bacua
besa cocare quëani achoye beoye ba'ire'ahuë.
14 Ja'nca sëani, romi hua'je hua'na irama'icuabi se'e hue-
jatoca, re'oye ba'iji. Zinre bajën, bacua huë'eñare ëñajën
cuirajën ba'ija'bë. Ja'nca yo'otoca, maini je'o bacuabi maire
gu'aye caye porema'iñë.
15 Yequëcua romi hua'je hua'nata'an, yua Cristo ma'a
ganiñete ro jo'cani senjoni, yua zupai huatina be'tejaë'ë.
16 Yureca, Cristoni si'a recoyo ro'tacua, ëmëcua, romicua,
bacua te'e bain romi hua'je hua'na batoca, bacuare cuirani
conjën ba'ija'bë. Cristo bain jubëni cuira güesema'ija'bë cayë.
Ja'nca cuirajën contoca, Cristo bain jubëbi yequëcua romi
hua'je hua'na bonse beo hua'na ba'icua, cuiracua beo hua'na,
ja'ancuani cuirani coñe poreyë.

17 Cristo bain jubë ira ëjacua, ai re'oye yihuojën ba'icua,
ja'ancuare quë'rë te'e ruiñe ëñani, bacuare quë'rë re'oye
cuirajën, bacuani re'oye ro'ijën ba'ijë'ën. Riusu cocarebare
quëani achojën, bainni te'e ruiñe yihuojën, gu'ajeiye beoye
yo'ojën ba'itoca, ja'nca conjën cuirajën ba'ijë'ën.
18 Riusu coca toyani jo'case'ebi ñaca caji: "Toro hua'guëni
aon yo'ore yo'o güeseguë, baguë yi'obote gueonma'ijë'ën. Ja'an
aonre ainja'guë" caji. Cani, se'e yeque quë'ro toyani jo'case'e
ba'iji: "Yo'o conguëbi yo'o yo'oguëna, baguëna ro'iye bayë mai"
caji. Ja'nca cani jo'case'e sëani, Cristo bain jubë ëjacuare re'oye
conjën ba'ijë'ën.
19 Yequëbi ira ëjaguëte gu'aye catoca, ru'ru, samucua o
samutecua baguë gu'aye yo'ose'ere ëñasi'cua, bacuabi baguë
gu'aye yo'ose'ere quëani achoja'bë. Te'eguë se'gabi achotoca,
ba gu'aye case'ere achama'ijë'ën.
20 Gu'a jucha yo'ocua ba'itoca, bacua si'acuani, bain
jubëbi achajënna, bëiñe yihuoni cajë'ën. Yequëcuabi güina'ru
yo'oma'iñe caguë, ja'nca cajë'ën.
21 Yureca më'ëni se'e yihuoyë yë'ë. Riusu, Cristo Jesús,
guënamë re'oto yo'o concua, bacuabi achajënna, ai yihuoreba
më'ëni yihuoyë yë'ë: Yë'ë yure cani toyase'e si'aye jo'caye
beoye yo'oguë ba'ijë'ën. Yequëcuare quë'rë gu'aye ëñaguë,
yequëcuare quë'rë re'oye ëñaguë, bacuare quë'rë ta'yejeiye
conni cuiraye yo'oma'ijë'ën.
22 Bainguëbi Cristo bain ëjaguëre runza catoca, baguëte
Cristo bain ëjaguëte te'e jëana re'huama'ijë'ën. Më'ë ëntë
sarañare baguëna te'e jëana pa'roni re'huama'ijë'ën. Baguë
recoyote ëñani masijë'ën ru'ru. Te'e jëana re'huatoca, yequërë
gu'a jucha yo'osi'quëre conguë ba'ima'iguë më'ë.
23 Më'ë guëtabë raure baguë sëani, oco se'gare
uncuma'ijë'ën. Jo'cha re'co choa ma'carë uncuni huajëjë'ën.
24 Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna, bainbi guaja beoye
ëñani masiyë. Riusubi bacua gu'a juchare ëñani, baguë bënni
senjo umuguse tëca ëjoji. Yequëcuabi gu'a recoñoare bajënna,
bainbi jë'te se'ga ëñani masiye poreyë.
25 Güina'ru, yequëcuabi re'oye yo'oye ba'ijënna, bainbi guaja
beoye ëñani masiyë, te'e ruiñe masi güesese'e sëani. Yequëcuabi
yahuera'rë re'oye yo'oyeta'an, jë'te masi güeseji. Riusu bainbi
te'e ruiñe masiye poreyë.

6

1 Yo'o conjën ba'icuabi bacua ëjacuani ai ruiñe ëñajën, bacua
guanseyete güeye beoye yo'ojën ba'ija'bë. Yequëcuabi Riusu
ba'iyete, mai coca ye'yoni yihuoyete, ja'anre gu'aye cama'iñe
cajën, ja'nca yo'ojën ba'ija'bë.

2 Bacua ëjacuabi Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca,
bacuani gu'aye ëñama'ija'bë, bacua te'e bain sëani. Quë'rë
re'oye bacuani yo'o conjën ba'ija'bë. Ëjacua'ga Cristo bainni
ai yëreba yëjën, bacuani insiye conjënna, bacua yo'o conjën
ba'icuabi bacuani quë'rë re'oye yo'o conjën ba'ija'bë. Ja'anre
më'ëni yihuoguëna, më'ë'ga si'acuani ye'yoni, quëani achoguë
ba'ijë'ën.

La verdadera riqueza

3 Bainguëbi tin cocare coqueye ye'yoni, mai Ëjaguë Jesu-
cristo te'e ruiñe ba'i cocare, mai recoyo ro'tajën ye'yoyete
ja'anre güeye catoca,
4 ja'anguë yua ro baguë se'gare'ru aireba huanoguëna, ro
huesë ëaye ba'i hua'guëbi caji. Gu'a recoyo baguëbi ro bëin
cocare cani achoye yëguë, yequëcuani je'o ba güeseji baguë.
Ja'an cocare cani achoni tonguëna, baguëte achacuabi mai
ba'iyete ro ëa ro'tajën ba'iyë. Gu'aye yo'oyete maire huacha
ro'tajën ba'iyë. Maini ai hui'ya jayajën ba'iyë. Maire gu'a
hua'nare'ru ëñañë.
5 Ja'nca coqueye ye'yoji baguë. Ye'yoguëna, yequëcua
te'e ruiñe recoyo ro'taye beocua, ja'ancuabi yua bëin co-
care jo'caye beoye quëani achoyë, ro ro'tajën ba'icua sëani.
Ja'ancuabi mai recoyo ro'tayete ëñajën, maire gu'aye ro'tajën,
jaya coca maire quëayë: Bonse baye se'gare recoyo ro'tajën
ba'iyë, maire gu'aye cayë bacua. Ja'anre cacua ba'itoca,
quëñëni saijë'ën.
6 Ja'nca ro'tacuata'an, maibi recoyo ro'tajën, bojo recoyo
huanoñete bayë mai. Ja'nca bajën, ai ba'iye ai bojoreba bojoyë
mai. Maibi se'e bonsere bañu cama'itoca, ai bojojën ba'iyë
mai.
7 Ën yijana të'ya raisi'cua ba'ijën, ¿gue bonse naconi rate'ne
mai? Bañë.
8 Mai aon aiñe, mai caña ju'iye, ja'an se'gare batoca, maibi
bonsere se'e yëma'iñë.
9 Ja'nca ba'iyeta'an, bainbi bonse, curi, ai ba'iye ai bëyoni
baza catoca, ro coquesi'cua ruiñë bacua. Bacuabi ro ro'tajën,
ro ëa ëñajën ba'icua ruinjën, ro guaja ganijën, bacua gu'a
juchana to'iñë. Ro huesëni carajeiyë.
10 Ja'nca sëani, maibi curire ai yëtoca, quë'rë ai ba'iye ai
gu'a hua'na'ru ruiñë mai. Yequëcuabi Cristoni si'a recoyo
ro'tani, ja'nrëbi, curire aireba yëni, ja'nrëbi jë'te, bacua recoyo
ro'tayete jo'cani senjohuë. Ja'nca senjojën, ai ja'si yo'oye
ba'icua ruinjën, recoyo se'gare ai oireba oijën baë'ë.

La buena lucha de la fe

11 Ja'nca ba'ijënna, më'ë'ga, Riusu bainguë sëani, ja'anre baye
ro'taye beoye quëñëjë'ën. Ñaca se'gare si'a recoyo senjën

ba'ijë'ën: Te'e ruiñe ba'i recoyo ro'taye, Riusu ba'iye'ru ba'iye, Cristoni si'a recoyo ro'taye, si'acuani aireba yëye, jëja recoyo baye, bainre bojoguë coñe ja'anre yëguë, më'ë porese'e'ru recoyona re'huani bajë'ën.

12 Si'a jëja Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo ro'taguë ba'ijë'ën. Si'arën ba'iye'ru re'huani coni bajë'ën. Riusubi më'ëre ja'anna choji'i. Më'ëbi Cristoni re'oye sehuoguëna, ai jai jubë bainbi më'ë recoyo ro'ta cocare achani masihuë.

13 Ja'nca sëani, Riusu, si'aye re'huani huajë güeseguë, Jesucristo, Poncio Pilatona re'oye sehuosi'quë, ja'ancuabi yë'ëre achajënna, më'ëni ñaca guanseni jo'cayë yë'ë.

14 Riusu guanseni jo'case'ere caraye beoye achani yo'oguë ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Jesucristo in rai umuguse, maini ëñojai umuguse ti'añe tëca, huacha yo'oye beoye te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën.

15 Riusu cuencuesirën ti'anguëna, Jesucristobi maini se'e ëñoñe ba'iji. Mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusuni ai bojojën, baguëte ai bojojën cayë. Mai quë'rë ta'yejeiyereba ba'iguëbi si'a ën yija ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguë'bi ba'iji.

16 Baguë se'gabi ju'iñe beoye ba'iji. Go'sijeiye ba'iguëbi ai ta'yejeiye miañe ëñoguëna, ro bain ñacobi baguëni ëñañe ti'anmajën ba'iyë. Baguëni ëñañe porema'iñë. Ja'nca sëani, si'a bainbi baguëni ai ruiñe ro'tajën ba'ija'bë. Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi si'arën ba'iji, jo'caye beoye cajën ba'ija'bë.

17 Ja'nrëbi, ën yija bonsere ai ba'iye bacuani coca guansejë'ën. Mësacua se'gare'ru huanoñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bonse coni base'e se'gare bojoye beoye ba'ijë'ën, te'e jëana ñu'ñujeija'ñete sëani. Riusu se'gani bojojën ba'ijë'ën. Baguë se'gabi maina si'aye insiyereba insiji. Maini ai bojo huanoñete caraye beoye maina jo'caji.

18 Ja'anre ai bonse bacuani guanseni jo'cajë'ën. Mësacua bayete yequëcuani güeye beoye huo'hueni insiye ro'tajë'ën.

19 Ja'nca yo'ojën, mësacua si'arën ba'i re'oto coni baja'yete re'hua bi'rayë. Ñu'ñujeiñe beoye ba'iyete baja'cua'ë mësacua, cajë'ën bacuare.

Encargo final a Timoteo

20 Yë'ë mami Timoteo, Riusu insise'e, më'ëna insini jo'case'e, ja'anre huesoye beoye re'oye re'huani bajë'ën. Yequëcuabi ro bacua masiye ba'i cocare quëani achojënna, ja'anre ro'taye beoye quëñëjë'ën, huacha quëacuare sëani. Bacuabi ro ro'tajën, Riusuni huesëjën, baguë coca cani jo'case'e'ru tin cajën, ba cocare gu'aye caye se'gare ro'tajën ganiñë.

21 Te'e ruiñe masiyë cajën, Cristoni recoyo ro'tayete ro jo'cani senjojaë'ë.

Yureca, Riusubi më'ë, më'ë bain ba'icua, si'acuani ai ta'yejeiye conreba conja'guë.

San Pablobi
TIMOTEONI
Samu ba'i cocare toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusu cuencueni raosi'quë, Jesucristo coca
quëani achoguë, yë'ëbi si'a bainni ñaca quëani achoyë: Jesu-
cristona te'e zi'inni, baguë go'ya raise'e'ru go'ya raiye ba'ijë'ën
cayë.
2 Ja'nca ba'iguëbi, Timoteo yë'ë mami ai yësi'quëni coca
toyani më'ëna saoyë. Mai Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo,
bacuabi më'ëni caraye beoye conreba conja'bë. Më'ëni ai
ta'yejeiye yëreba yëjën ba'ija'bë. Më'ëni recoyo re'o huanoñete
jo'caja'bë cayë yë'ë.

Dar testimonio de Cristo

3 Yë'ë Taita Riusuni ai bojoguë, caraye beoye baguëni su-
rupa caguë ba'iyë yë'ë. Baguëni te'e ruiñe recoyo ro'taguë,
yë'ë ira bain ba'isi'cua yo'o conjën ba'ise'e'ru Riusuni surupa
caguë, na'ijani ñatajani më'ëre ujaguë ba'iyë yë'ë.
4 Më'ëbi yë'ëni oiguë baguëna, më'ëre gare huanë yeye beoye
ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi më'ëni ëñaja'ma caguë, më'ë
naconi bojo recoyo re'huani ba'i ëaye ro'tayë.
5 Më'ëbi Riusuni te'e ruiñe recoyo ro'taguë ba'iguëna, gare
huanë yema'iñë yë'ë. Më'ë ahuera Loida, më'ë mamá Eunice,
bacuabi Riusuni te'e ruiñe ro'tajën ba'ijënna, më'ë'ga güina'ru
Riusuni si'a recoyo ro'tayë. Ja'anre ëñani masihuë yë'ë.
6 Ja'nca sëani, më'ëni cocare yihuoni, më'ëni ro'ta güeseyë
yë'ë. Yë'ëbi yë'ë ëntë sarañabi më'ëna pa'roni Riusuni
ujaguëna, Riusubi më'ë yo'ore cuencueni, ja'anna më'ë
masiye yo'oguëte re'huani jo'cabi. Ja'anre ro'tani, jo'caye
beoye quë'rë jëja recoyo re'huani yo'oguë ba'ijë'ën.
7 Mai Taita Riusubi maire re'huani jo'caguë, huaji yëye
beocuare maire re'huabi. Si'a jëja recoñoa ba hua'na,
te'e ruiñe Riusu ro'taye'ru ro'tajën ba'i hua'na, yequëcuani
ai yëreba yëjën ba'i hua'na, ja'an hua'na ba'icuare maire
re'huani jo'cabi Riusu.
8 Ja'nca sëani, mai Ëjaguë cocareba jo'case'ere, baguë
ba'iyete, ja'anre ro'tani, bainni huaji yëye beoye quëani
achoguë ba'ijë'ën. Yë'ëre'ga, mai Ëjaguëni yo'o conguë
preso guaosi'quëre bainni huaji yëye beoye quëaguë ba'ijë'ën.
Më'ë'ga Cristo bojo güese cocarebare quëani achoguë, baguë
ro'ina ai yo'oguë quëani achoguë ba'ijë'ën, Riusubi më'ëre
quë'rë jëja baguëre re'huaguëna.

9 Ja'nca re'huaguëbi maire, juchana zemojën ba'icuare
tëani, baguë bainreba gu'a jucha beojën ba'icuare re'huani
baji maire. Mai re'oye yo'ojën ba'ise'e se'gare ro'tama'iji
Riusu. Baguë se'gabi baguë yëyete yo'oni, maire conni, baguë
ba'iyete maina ro insini, maini ai yëreba yëji. Ai yëreba yëguëbi
Jesucristote maina raoye ru'rureba ba'isirënbi ro'tani yureña
yo'obi.

10 Maini tëani baza caguë, Jesucristote maina raoni, baguë
tëani bayete maina masi güesebi Riusu. Maibi ju'iñe beoye
ba'ija'bë caguëna, Jesucristo ju'insi'quëbi go'ya rani, mai
junni huesëyete gare si'a jëja quëñoni senjoni, baguë bojo
cocarebare maina quëani achoni jo'caguë, mai si'arën ba'iye
re'huayete baguë ñatani saoyete maina ëñobi.

11 Ja'an cocare cayë yë'ë. Riusubi cuencueni re'huaguëna,
baguë cocarebare judío bain jubë ba'ima'icuani quëani
achoguë, bacuani ye'yoguë raosi'quë'ë yë'ë.

12 Ja'nca raosi'quë sëani, yequëcuabi yë'ëre ai je'o bajën,
yë'ëre huaijënna, ai yo'oyë yë'ë. Jesucristoni masiyereba
masiyë yë'ë. Ai yo'oguëta'an, baguëni masiyereba masiguëbi
gare huaji yëye beoye quëani achoyë. Baguëni si'a recoyo
ro'taguë, jëja recoyo re'huahuë yë'ë. Yë'ë ba'iyete Cristona
insini jo'caguëna, baguë in raijei umuguse ti'añe tëca baguëbi
yë'ë ba'iyete re'oye re'huani baji.

13 Yureca, mami, yë'ëbi te'e ruiñe ba'i cocare më'ëni
ye'yoguëna, jo'caye beoye recoyona re'huani bajë'ën. Jesu-
cristoni si'a recoyoreba ro'tajë'ën. Si'acuani ai yëreba yëguë
ba'ijë'ën. Mai yua Jesucristo bain re'huasi'cuare sëani, ja'nca
yo'oguë ba'ijë'ën.

14 Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare më'ëna jo'caguëna,
ja'anre, Riusu Espíritubi ai jëja yo'oni conguëna, gare tin yo'oye
beoye bajë'ën.

15 Yureca, Asia yija ba'icua yë'ë naconi ba'isi'cua, si'acuabi
Figelo, Hermógenes, ja'ancuabi bacua naconi ba'ijën, yë'ëre
jo'cani senjoni saë'ë. Ja'anre masiyë më'ë.

16 Ja'nca senjosi'cua ba'ito'ga mai Ëjaguëbi Onesíforo, baguë
te'e bainni ai conreba conja'guë. Ja'anguëbi yë'ëna rani, yë'ëre
ai ba'iye bojo hua'guëre re'huabi. Yë'ëre preso zeanse'ere
gu'aye ro'tamaji'i.

17 Baguë yua Roma huë'e jobona ti'anni ja'ansirën yë'ëre
tinjañe tëca yë'ëre cu'ejaji'i.

18 Mai Ëjaguëbi baguë in rai umugusebi baguëte ai conreba
conja'guë. Mai Efeso huë'e jobo ba'isirën baguëbi maire ai
re'oye conguëna, më'ëbi masiyë.

2

Un buen soldado de Jesucristo

1 Ja'nrëbi, yë'ë mami, Cristo Jesusbi ai ta'yejeiye insireba
insiguëna, jëja recoyo re'huani bajë'ën. Maibi baguë te'e
bainre re'huasi'cuabi baguë insireba insise'ere ai ba'iye ai
coyë.
2 Yë'ëbi Riusu cocarebare si'a bainni quëani achoguëna,
më'ë'ga achahuë. Ja'nca achasi'quëbi yua yequëcua, bainre
ye'yoye porecua, Riusuni te'e ruiñe concua, ja'ancuare cu'eni,
bacuani te'e ruiñe yihuoni ye'yojë'ën.
3 Re'o soldado hua'guë te'e ruiñe yo'oye'ru, Jesucristo yo'o
cuencuese'ere te'e ruiñe yo'oguë ba'ijë'ën. Më'ë ai yo'oguë
ba'iyete ro'taye beoye ba'iguë, Cristo yo'o conguë ba'ijë'ën.
4 Soldadobi baguë ëjaguëni re'oye coñe yëtoca, yeque yo'o,
soldado jubë ba'ima'icua yo'o, ja'anre yo'oma'iji. Yë'ë ëjaguë
yë'ëre cuencuesi'quë se'gare conza caguë, baguë yo'o se'gare
yo'oji.
5 Güina'ru, carrera jëja huë'huëguëbi premiote ganañe yëtoca,
te'e ruin hua'guëra huacha yo'oye beoye huë'huëye baji.
6 Güina'ru, aon zio yo'oguëbi ai jëja yo'o yo'otoca, aon
tëase'ere ru'ru inni sani aiñe ba'iji.
7 Yë'ëbi cocare yihuoguëna, re'oye ro'taguë ba'ijë'ën. Mai
Ëjaguëbi conguëna, si'aye masiye poreyë më'ë.
8 Yureca, Jesucristo, ira taita ba'isi'quë David bainguë,
baguë yua junni tonsi'quëbi go'ya raiguëna, baguëte huanë
yema'ijë'ën. Ja'nca ba'iguëte te'e ruiñe quëani achoguë ba'iyë
yë'ë.
9 Ja'nca quëani achoguëbi ai yo'oguë, gu'a bainguë'ru preso
zeansi'quë ba'iyë yë'ë. Yë'ëre preso zeanni, Riusu coñete
ënseñu cajën yo'ocuata'an, Riusu cocarebare masi güeseyete
ënseye gare porema'icua'ë.
10 Ja'nca sëani, Riusu bain cuencuesi'cuare ro'taguë, mai
Ëjaguë Cristo Jesús tëani basi'cua'ru ruinja'bë caguë, si'arën
go'sijeiyete coni baja'bë caguë, bacuani recoyo oiguë, ai ba'iye
ai yo'oyë yë'ë.
11 Yua te'e ruiñe quëani jo'case'e ba'ito, ñaca ba'iji:
Maibi Cristo junni tonse'e'ru junni tontoca, baguë go'ya
raise'e'ru go'ya raiyë mai.
12 Baguë naconi jo'caye beoye yo'o contoca, baguë naconi ëja
bain ruiñë mai.
Maibi baguëte güeye catoca, baguëbi maire'ga güeye caji.
13 Maibi baguëni recoyo ro'taye cue'yoni jo'catoca, baguë te'e
ruiñe cani jo'case'ere jo'cani senjoñe beoye ba'iji.
Baguë ba'iyete güeye caye beoye ba'iji.

Un trabajador aprobado

14 Ja'nca quëani jo'case'e ba'iguëna, si'acuare quëani
achoguë ba'ijë'ën: Mësacuabi ro bëin cocare sa'neña cajën,
gare se'e caye beoye ba'ijë'ën. Ja'an cocare bacuani si'a jëja
yihuoguë ba'ijë'ën, Riusubi ëñaguëna. Bain cocare ro cajën
ba'itoca, bainbi achani, gu'a recoñoa bacua ruiñë.
15 Riusu yo'o conguë, baguë te'e ruiñe ba'i cocare huacha
yo'oye beoye ye'yoguë ba'ijë'ën. Huaji yëye beoye ba'iguë,
Riusu yëye'ru te'e yo'oguë ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oguëna, Riusubi
më'ëni ruiñe ëñani, më'ëni bojoreba bojoji.
16 Yequëcuabi sa'ñeña coca cajën, ro ya'ja güeseye cajënna,
achama'iguë ba'ijë'ën. Quëñëni saijë'ën. Ja'nca cocare
cajënna, bainbi achani, quë'rë gu'aye ro'tajën ba'icua ruiñë.
17 Ja'an gu'a cocare ye'yojënna, bainbi achani, gu'a re-
coyo ba'icua ruin bi'rayë. Mai zijei ga'nihuë junjani ca'nini
huesëye'ru ba'iji. Ja'anre ye'yojën ba'icuare, Himeneo, Fileto,
ja'an ba'icuabi ba'iyë.
18 Bacuabi yua, "Cristo go'ya raise'e'ru se'e go'ya raima'iñë
mai" cajën, te'e ruiñe ba'i cocare jo'cani senjohuë. Jo'cani sen-
jojënna, yequëcuabi si'a recoyo ro'tajën ba'isi'cuabi bacua coca
ye'yose'ere achajën, Cristo ba'iyete ro'taye jo'cani senjohuë.
19 Jo'cani senjocuata'an, Riusu cuencueni jo'case'e te'e
ruiñereba re'huani jo'case'ebi gare ñu'ñujeiñe beoye ba'iji.
Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani, jëja recoñoa re'huaye
poreyë mai. Ñaca toyani jo'cabi: "Mai Ëjaguëbi baguë bainreba
ba'ija'cuare masiji." Yeque cocare'ga toyani jo'cabi: "Si'acua,
Cristo bain ruiñe yëtoca, gu'aye yo'oyete jo'cani, re'oye yo'oye
se'gare jo'caye beoye yo'ojën ba'iyë" cani jo'cabi Riusu.
20 Ëja bain huë'ena ëñato, guëna re'ahuaña, tasa ro'rohuëan
si'aye ba'iji. Yequë, plata, zoa curi, ja'anbi re'huase'e ba'iji.
Yequë, sunqui, soto, ja'anbi re'huase'e ba'iji. Yequëbi re'o yo'o
yo'oye ba'iji. Yequëbi si'si yo'o yo'oye ba'iji.
21 Maibi si'a gu'ayete güejën, jucha beo hua'na ba'itoca,
Riusubi baguë re'o guëna re'ahua'ru maire re'huaji. Ja'nca
re'huaguëna, maibi si'si beojën, mai Ëjaguë re'o yo'ore si'aye
yo'oye cuencuesi'cua ba'iyë.
22 Bonsëcuabi ro bacua yëse'e güina'ru gu'aye si'a jëja
yo'ojënna, më'ë'ga yo'omaquë ba'ijë'ën. Te'e ruiñe ba'iye re-
coyo ro'taye, ai yëreba yëye, bojo recoyo huanoñe, ja'anre si'a
jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Gu'a jucha quëñësi'cua, mai
Ëjaguë coñete choisi'cua, bacua naconi ñë'cani, si'a jëja re'o
recoyo re'huani ba'ijë'ën.
23 Yequëcuabi ro huesëjën, ro bëin güese cocare quëani
achojënna, ja'anre achamajën ba'ijë'ën. Quëñëni saijë'ën.
Ja'anre achatoca, maire bëiñe se'ga bayë.

24 Mai Ëjaguëre yo'o concuabi bëiñe beoye ba'ija'bë. Si'a
bainni bojojën, re'oye yo'ojën, masiye ye'yojën ba'ijë'ën.
25 Yequëcuabi ai gu'aye sehuojënna, bëiñe beoye bojora'rë
te'e ruiñe yihuojë'ën. Ja'nca yihuojënna, yequërë Riusubi
ja'an bainni ëñoni, bacua gu'a jucha senjoñe, baguë te'e ruiñe
ba'iyete masiye, ja'anre bacuani yo'o güesema'ija'guë.
26 Ja'nca yo'o güeseguëna, ja'nrëbi, bacuabi te'e ruiñe ro'ta
bi'rani, zupai huati zeanse'ere jo'cani jëaye poreyë. Zupai
huati zeanse'ere ba'ijën, zupai yëye se'gare yo'ojënna, Riusubi
bacua jëani ba'iyete masi güeseji.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

1 Yureca, ën cocare achani huanë yemaquë ba'ijë'ën. Cara-
jei umuguseña ti'anguëna, bainbi ro guaja yo'ojën, ya'yaye
tëca ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
2 Yequëcuabi bacua se'gare'ru huanoñe ba'iyë. Yequëcua
bayete ëa ëñajën ba'iyë. Bacua yo'ose'e se'gare bojojën, ro
bacua ba'iyete ro'tajën, yequëcua ba'iyete gu'a güeyë. Riusuni
gu'aye cajën ba'iyë. Pë'caguë sanhuëbi yihuojënna, bëinjën
yo'oma'iñë. Yequëcua coñete re'oye ro'tama'iñë. Riusu
guanseni jo'case'ere gu'a güejën senjoñë.
3 Bacua bainrebani yëye beoye ba'ijën, Gu'aye yo'ohuë yë'ë
caye gu'a güejën, ro gu'aye cajën coquejën, re'oye yo'oye ro
jo'cani senjojën, bëin coca se'ega cajën, re'oye yo'oye gu'a
güejën ba'iyë.
4 Coqueye se'ga ro'tajën, bacua yëse'e se'gare ro a'ta yo'ojën,
bacua se'gare'ru huanoñe ba'iyë. Riusuni ro'taye beoye
ba'ijën, ro bacua bojo ëaye se'gare yëjën ba'iyë.
5 "Riusuni si'a recoyo ro'taguë'ë yë'ë" cacuata'an. Riusu
ta'yejeiye yo'oni jo'case'ere gu'a güeye cayë bacua.
Ja'nca cajënna, bacuare achaye beoye ba'ijë'ën.
6 Bacua jubë ba'icuabi bain huë'eñana ëñajën ganojën, romi
hua'na jëja recoyo beo hua'nare cu'eyë. Ja'an romi hua'nabi ai
gu'a jucha bajën, ro bacua yëse'e se'gare caraye beoye yo'ojën,
7 "Te'e ruiñete ye'yeni yo'oja'ma" ro'tajënna, ja'anre ye'yeye
ai caraji bacuare. Ja'an romi hua'nare cu'eni, bacua ro'tajën
ba'iyete tëteni bayë, ba ye'yocua.
8 Ja'nca yo'ojën, Riusu te'e ruiñe ba'iyete caraye beoye
gu'a güeye cayë. Ira yai bain ba'isi'cua Janes, Jambres,
ja'an hue'ecuabi Moisés coca quëase'ere gu'a güeye cajënna,
ja'an ye'yocua'ga güina'ru yureña te'e ruin cocare gu'a güeyë.
Bacuabi ro ro'tajën, Cristoni si'a recoyo ro'tayete senjoni
ba'iyë.

9 Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e huacha ye'yoye ti'anma'ija'cua'ë.
Bacua ro ro'tajën ye'yoye, ba ira yai bain ba'isi'cua ye'yojën
ba'ise'e'ru ba'iye, ja'anre si'a bainbi masija'cua'ë. Masini,
bacuare achama'ija'cua'ë.

El último encargo de Pablo a Timoteo

10 Më'ëca yë'ë ye'yoguë ba'ise'ere achani te'e ruiñe yo'oguë
baë'ë. Yë'ë te'e ruiñe yo'oye, yë'ë jëja recoyo ro'taye, Cristoni
ro'taye, yë'ë bojora'rë coñe, yë'ë yëreba yëye, yë'ë jëja baye,
ja'anre më'ëbi te'e ruiñe ëñani ye'yehuë.
11 Yequëcuabi yë'ëni ai je'o bajënna, ai yo'oguë baë'ë
yë'ë. Ai yo'oguëna, më'ëbi ëñani, Cristo ma'a ganiñete
ye'yehuë. Yequëcua, Antioquía, Iconio, Listra, ja'an huë'e
joboña ba'icuabi yë'ëni ai huaijënna, yë'ëbi ai yo'oguë, mai
Ëjaguë yo'ore jo'caye beoye yo'oguë baë'ë. Më'ëbi ja'anre
masiyë. Mai Ëjaguëbi yë'ëni conguë, yë'ëre jëa güesebi.
12 Si'a bainbi Jesucristoni zi'nzijën, baguë yëye se'gare
te'e ruin recoyobi yo'oye yëtoca, yequëcuabi bacuani gu'aye
yo'ojën ba'iyë.
13 Ja'nca yo'ojën ba'icuata'an, gu'a bainbi, Yë'ëbi te'e ruiñe
cayë coquejën, ja'anre ye'yoni, yequëcuani coquejën yihuoni,
ja'ansi'cuani coque güeseni, caraye beoye quë'rë gu'ayereba
yo'ojën ba'iyë.
14 Më'ëca më'ë te'e ruiñe ye'yese'ere gare jo'cani sen-
joma'ijë'ën. Si'a jëja recoyo ro'tani re'huaguë ba'ijë'ën. Më'ëre
ye'yojën ba'isi'cuare ro'tajë'ën.
15 Më'ë zinrën ba'ise'ebi Riusu te'e ruiñe ba'i coca toyani
jo'case'e, ja'anbi ye'yesi'quë ba'iyë më'ë. Ja'an ye'yese'ebi
Cristo Jesusni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi më'ëni baguë
ba'i jobona tëani baji.
16 Riusubi baguë cocarebare te'e ruiñe quëani acho güeseni,
maina insini jo'cabi. Ja'anre ye'yeni, Riusu te'e ruiñe
ba'iyete masini, yequëcuani ye'yoye poreyë mai. Yequëcuabi
huacha ye'yojënna, ja'an cocabi te'e ruiñe yihuoye poreyë
mai. Yequëcuabi gu'aye yo'ojënna, ja'an cocabi te'e ruiñe ba'i
ma'are ëñoñe poreyë mai. Bainni te'e ruiñe ganijën ba'iyete
yihuoni masi güeseye poreyë mai.
17 Ja'nca yihuoni masi güesejënna, Riusure yo'o concuabi
quë'rë se'e ye'yejën, quë'rë te'e ruiñe ba'ijën, Riusu yo'o si'aye
re'oye yo'oye porecua ruiñë.

4

1 Yureca, Riusu, Jesucristo, bacuabi achajënna, më'ëni ai
jëja yihuoyë yë'ë. Jesucristobi si'a bain huajëjën ba'icua,
junni huesësi'cua, si'acuani bacua yo'ojën ba'ise'ere senni
achaguëna, sehuojën ba'ija'cua'ë. Baguë in rai umugusebi

baguë ba'i jobore si'a bainni ëñoni, bacua gu'a juchare masini, bacuare bënni senjoja'ñete huo'hueji. Ja'nca sëani, më'ëni guanseguë cayë yë'ë:

2 Riusu cocarebare quëani achoguë ba'ijë'ën. Achaye yëma'icuareta'an, si'acuani jo'caye beoye quëani achoguë ba'ijë'ën. Riusu quëani jo'case'ere bacuani te'e ruiñe masi güesejë'ën. Gu'aye yo'otoca, bacuani bojora'rë yihuoguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'otoca, bacuani bojoguë conjë'ën. Si'a hua'nani caraye beoye bojora'rë ye'yoguë ba'ijë'ën.

3 Te'e ruin coca ba'iyeta'an, rëño ñë'serë se'ga bain hua'nabi achaye güejën ba'ija'cua'ë. Ro bacua yëse'e achañu cajën, ro gu'aye ye'yocuare cu'ejën ba'ija'cua'ë.

4 Cu'ejën ba'ijënna, te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, ira bain ba'isi'cua ro ro'tani quëase'e se'gare achayë.

5 Ja'nca achajënna, më'ëca te'e ruin recoyo re'huani jo'caye beoye ro'taguë ba'ijë'ën. Yequëcuabi më'ëni ro je'o batoca, Riusu cocarebare quëani achoguë ba'ijë'ën. Ai yo'oguë bani'ga, Riusu yo'o conguëreba ba'iguëbi Riusu ye'yose'e si'ayete gare huanë yeye beoye yo'oguë ba'ijë'ën.

6 Yureca, yë'ë ju'insirënbi ti'anja'ñeta'an ba'iji. Yurera yë'ëre huani senjoñu cajënna, yë'ë recoyore Riusuna insiyë.

7 Yë'ë'ga yua si'a jëja Riusu yo'o jo'case'ere yo'oni tëjihuë. Carrera huë'huëguëbi jëja huë'huëye'ru si'a Riusu ëñosi ma'ana huë'huëni ti'anhuë yë'ë. Cristoni si'a recoyo ro'taguë, baguëni senjoñe beoye yë'ë recoyona re'huani bayë yë'ë.

8 Ja'nca sëani, Riusu ta'yejeiye insiyete, ba te'e ruiñereba ba'iyete coni baja'guë'ë yë'ë. Mai Ëjaguë te'e ruiñe justicia yo'oguëbi, baguë in rai umuguse ti'anguëna, guëna maro tëoye'ru baguë ta'yejeiye bayete yë'ëna ro insiji. Insini, yequëcuare'ga, si'a hua'na Cristoni yëreba yëjën, baguë in raija'yete ëjojën ba'icuare'ga, bacuana baguë ta'yejeiye bayete insiji Riusu.

Instrucciones personales

9 Më'ë porese'e'ru besa yë'ëna raijë'ën.

10 Demasbi yë'ëre jo'cani senjobi. Ën yija ba'iyete ro ëa ëñani, Tesalónica huë'e jobona saquëña. Crescentebi Galatia yijana saji'i. Titobi Dalmaciana saji'i.

11 Lucas se'gabi yë'ë naconi ba'iji. Marcore cu'ejani rajë'ën. Baguë yua yë'ë yo'ore coñe poreji.

12 Tíquicote Efeso huë'e jobona saohuë.

13 Yë'ë guayoni se canre, Troas huë'e jobore ba'iguë, Carpo hue'eguë naconi jo'cahuë. Jo'caguëna, ja'an canre injani racaijë'ën. Yë'ë uti pëbëanre'ga injani racaijë'ën. Yë'ë toyasi ja'orëanre quë'rë yëyë yë'ë.

14 Alejandro hue'eguë, güena ma'carëanre re'huaguëbi yë'ëni
ai yo'o güesebi. Ja'nca ai yo'o güeseguëna, mai Ëjaguëbi baguëni
justiciate te'e ruiñe yo'oja'guë'bi.
15 Më'ë'ga baguë je'o bayete ëñani quëñëjë'ën. Maibi Riusu
cocare quëani achojënna, baguëbi ai je'o baji.
16 Yë'ë ru'ru ba'isirën bain ëjacuana nëcani, jëa coca se-
huoguëna, yë'ë bainbi yë'ëre te'e conni nëcamaë'ë. Si'a
hua'nabi gatini saë'ë. Ja'nca satena, Riusubi huanë yeja'guë,
cayë.
17 Gatini saisi'cuata'an, yë'ë Ëjaguëbi yë'ë naconi ba'iguë,
jëja recoyo baguëte yë'ëre re'huabi. Ja'nca re'huaguëna,
Riusu cocareba si'aye beoru bacuani quëani achoguëna, judío
bain jubë ba'ima'icua si'acuabi achahuë. Yequëcuabi yë'ëre
huani senjoñu casi'cuata'an, Riusubi yë'ë recoyote re'o huano
güeseguë, yë'ëre ai conreba conbi.
18 Ja'nca conguëbi yë'ëre caraye beoye tëani, baguë ba'i
jobona yë'ëre re'oye sani baja'guë'bi. Ja'nca sëani, baguëni
caraye beoye go'sijei cocare bojojën quëani achoñuni.

Saludos y bendición final

19 Yureca, Prisca, Aquila, ja'nrëbi Onesíforo te'e bain,
bacuani saludacaijë'ën.
20 Erastobi yua Corintona bëabi. Trófimobi rauna ju'inguëna,
baguëte Miletona jo'cahuë yë'ë.
21 Më'ë'ga më'ë porese'e'ru, ocorën ti'anmaquëna, ru'ru
raijë'ën. Ja'anrën ganiñe ai guaja'ë. Eubulo, Prudente, Lino,
Claudia, bacuabi si'a mai gajecua naconi, më'ëna saludajën
saoyë.
22 Mai Ëjaguë Jesucristobi më'ë naconi caraye beoye
ba'ija'guë. Mai Taita Riusubi mësacua si'acuani ai ta'yejeiye
conreba conja'guë. Ja'nca raë'ë. Amén.

San Pablobi
TITONI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Pablo, Riusure yo'o conguë ba'iyë. Jesucristo cuencueni raosi'quë ba'iyë yë'ë. Bacuabi yë'ëre cuencueni, Cristo bain ba'iruna yë'ëre raosi'quë baë'ë. Bacuabi Cristoni si'a recoyo ro'taja'bë cajën, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare masija'bë cajën,

2 si'arën ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'ija'bë cajën, yë'ëre cuencueni raohuë. Si'arën ba'ija'yete cato, mai Taita Riusu coqueye beoye ba'iguëbi ru'rureba ba'isirën ja'anre maini quëani jo'cabi.

3 Yure baguë cuencuesi'rën ti'anguëna, Riusubi ja'anre se'e maini masi güeseye ro'taguë, baguë cocarebare maina quëani jo'cabi, maire tëani baye ro'taguë sëani. Ja'nca ro'taguëbi baguë cocarebare yë'ëna insini, ba cocare si'a jëja quëani achojaijë'ën caguë, yë'ëre raobi.

4 Yureca, Tito, yë'ë mamaquë, mai samucuabi Cristo te'e bain ba'ijën, baguëni si'a recoyo ro'tajënna, yë'ëbi utire toyani, më'ëna saoni saludayë. Mai Taita Riusubi, mai Ëjaguë Jesucristo maire tëani baguëbi, bacuabi më'ëni ai ba'iye ai conni, bojo recoyo huanoñete më'ëna insireba insija'guë cayë yë'ë.

El trabajo de Tito en Creta

5 Yuta Creta yo'o yo'oja'ye caraguëna, më'ëre baruna jo'cahuë yë'ë, ba yo'o yo'oguëte. Cristo bain jubëan si'a huë'e joboanre ba'ijënna, sani bacua ëjacuare jia'noni re'huani ba'iyë më'ë. Ja'nca yo'oguë, yë'ë coca yihuoni jo'case'ere ro'tani, huanë yema'iguë ba'ijë'ën.

6 Cristo bain jubë ëjaguëre jia'noni re'huato, huacha yo'oye beoye ba'ija'guë. Te'e rënjo se'gani huejasi'quë ba'ija'guë. Baguë zincua'ga Cristoni si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Ro rënni ganoñe beoye ba'ija'bë. Iracuabi guansejënna, te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ija'bë.

7 Baguë yua Riusu yo'o cuencuesi'quëre sëani, gu'aye yo'oye beoye ba'ija'guë. Yequëcuabi coca yihuojënna, ro achaguë ba'ima'ija'guë. Te'e jëana bënni tonguë ba'ima'ija'guë. Jo'chare uncuni güebeye beoye ba'ija'guë. Bainre huaiye beoye ba'ija'guë. Bonsere ja'ta ba ëaye ro'tama'iguë ba'ija'guë.

8 Yequëcuabi baguë huë'ena ti'anjënna, bacuani bojoguë saludani, bacuare re'oye cuiraja'guë. Re'oyete ro'tani, re'oye ëñoñe yo'oguë ba'ija'guë. Si'a jëja re'o recoyo baja'guë. Te'e

ruiñereba ro'taguë ba'ija'guë. Riusu yëse'e'ru güina'ru yo'oguë
ba'iija'guë. Gu'a juchana to'inma'iñe caguë, gu'aye ro'taye
beoye ba'iguë ba'ija'guë.
9 Riusu cocareba te'e ruiñereba ba'i coca, ja'anre achani,
güinajeiñe yo'oguë ba'ija'guë. Riusu coca cani jo'case'e'ru tin
ro'taye beoye ba'ija'guë. Ja'nca ba'iguëbi yequëcuare'ga te'e
ruiñe ye'yoni, bacua recoyo ro'tayete coñe poreji. Yequëcuabi
Riusu cocare gu'a güejënna, bacua huacha cayete te'e ruiñe
cani achoye poreji.
10 Ai jai jubë bain, judío bain'ga, bacuabi ro ro'tajën, ro
coquejën, ro bacua cocare ye'yojën, maini ai je'o bayë.
11 Ja'nca sëani, bacuabi te'e huë'e bain, ai bainre coquejën,
bacuani tin ro'ta güesejënna, bacua ye'yojën ba'iyete ënsejë'ën.
Curire coni bañu cajën ye'yojën, ai gu'aye yo'oyë bacua.
12 Ira Creta bainguë ba'isi'quë, masiyereba masiguë,
ja'anguëbi baguë bain ba'iyete quëani jo'caguë ba'nji: "Creta
bainbi ro coquejën, ro gu'aye yo'ojën, airu hua'i hua'na'ru
ro ro'tajën, ro ñame hua'na se'gabi ro ta'yejeiye aon ainjën
ba'iyë" cani jo'caguë ba'nji.
13 Ja'nca cani jo'caguëbi te'e ruiñera quëaguë ba'nji. Ja'nca
sëani, si'a jëja, bacuani bëinguë yihuojë'ën. Bacuabi jëja recoyo
re'huani, Cristoni te'e ruiñe ro'tajën ba'ija'bë.
14 Ira judío bain ba'isi'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare
senjoni, bacuabi ro ro'tani, ro quëani jo'cajënna, ja'anre bacua
recoñoa ro'taye beoye ba'ija'bë. Ro gu'a bain guansese'ere
sëani, bacua recoñoare re'huaye beoye ba'ija'bë.
15 Te'e ruiñe recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye te'e ruiñe se'ga
ba'iji. Si'si recoyo ro'tajën ba'itoca, si'aye si'si se'ga ba'iji. Si'si
recoñoa ro'tacuabi yua Cristoni ro'tamajën, re'oye yo'oye gare
huesëjën ba'iyë, bacua recoñoa ja'nju huesëse'e sëani.
16 Ja'nca'cuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare senjoni, bacuabi
ro ro'tani, ro quëani jo'cajënna, ja'anre bacua recoñoa ro
ba'icuabi "Riusuni masiyë" cacuata'an, bacuabi ro gu'aye
yo'ojën, Riusure gu'a güejën ba'iyë. Yequëcuabi re'oye yi-
huojënna, bacuabi ro bëinjën, ro gu'a güeye sehuojën ba'iyë.
Re'oye yo'oye gare ti'anma'iji bacuare.

2

La sana enseñanza

1 Më'ë'ga Riusu te'e ruiñe ba'i coca quëani jo'case'e'ru
güina'ru ye'yoguë ba'ijë'ën.
2 Iracua ëmëcuani ye'yoguë, bacuani ñaca yihuoguë ba'ijë'ën:
Te'e ruiñe yo'ojën, Riusu ëñañete masijën, ja'nji recoyo beoye
ba'ijë'ën. Cristoni si'a recoyo ro'taye, si'acuani ai yëreba yëye,

jëja recoyo baye, ja'anna ye'yesi'cua ba'ijë'ën, ja'an cocare
bacuare yihuojë'ën.
3 Güina'ru ira romi hua'nani re'oye yihuojë'ën. Re'o ma'are
ganijën ba'ija'bë. Yequëcuani ro coqueye quëaye beoye
ba'ija'bë. Jo'chare uncuni güebemajën ba'ija'bë. Te'e ruiñe
ye'yojën,
4 bacua romi yo'jecuani ñaca yihuojën ba'ija'bë. "Mësacua
ënjë sanhuë, mësacua zin hua'na, ja'ancuani ai yëreba yëjën,
re'oye cuirajën ba'ijë'ën.
5 Te'e ruiñe ro'tajën, gu'aye yo'oye yua ëñoñe beoye ba'ijë'ën.
Mësacua te'e jubë yo'o ba'iye, re'oye yo'oni, yequëcuani bojojën
conni, bacua ënjë sanhuëni te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën ba'itoca, yequëcuabi Riusu cocarebare gu'aye
caye porema'iñë" yihuojën ba'ija'bë.

6 Bonsëcuare'ga yihuo cocare caguë ba'ijë'ën, te'e ruiñe
yo'ojën ba'ija'yere.
7 Ja'nca caguë, më'ë'ga te'e ruiñe re'o yo'o yo'oguë, bacua
yo'oye'ru yo'oni ëñojë'ën. Te'e ruiñereba coca ye'yoguë,
huacha yo'oye beoye ba'ijë'ën.
8 Yequëcuabi gu'aye caye porema'iñe caguë, si'si beoye yi-
huo cocare quëani achoguë ba'ijë'ën. Bacuabi yequërë gu'aye
catoca, ro gu'a bain ëñoñë.

9 Yo'o concuare'ga re'oye yihuoguë ba'ijë'ën. Bacua ëjacuabi
guansejënna, re'oye achani yo'ojën ba'ija'bë. Bëiñe sehuoye
beoye ba'ija'bë.
10 Bacua bonsere jiañe beoye ba'ija'bë. Gu'aye yo'oye beojën
ba'icuabi te'e ruiñe yo'ocua se'ga ëñoja'bë. Ja'nca ëñotoca,
si'acuabi ëñajën, "Riusu cocareba ye'yesi'cuabi ai re'o bain
ba'iyë" cajën ba'iyë. Riusure cato, maini tëani baguë ba'iji.

11 Yureca, Riusubi si'a bainre tëani baye yëguë, si'acuani ai
conreba conji. Ja'nca ba'iguë ëñoji Riusu.
12 Ja'nca ëñoguëbi maini bojora'rë yihuoguë, Riusure gu'a
güeyete, ro mai ëa ëñañete, ja'anre jo'cani senjojë'ën, maini
caji. Caguë, yua jëja recoñoare re'huajën, ja'nji recoñoa baye
beoye te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacuani
ëñajënna, ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën yureña, yihuoji maire. Ja'nca
yihuoguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
13 Mai Ëjaguë Jesucristo, mai Ta'yejeiyereba Riusu ba'iguëbi
maini tëani baja'guë sëani, baguë rani ëñoja'ñete ëjojën, bo-
joreba bojojën ëñañu cayë, ai go'sijeiyereba ba'ija'ye sëani.
14 Ja'anguë Jesucristobi maini ëñaguë, maibi ai gu'a juchare
bajënna, maini tëani ba ëaye ro'taguë, mai gu'a jucha ro'ire
junni tonbi. Ja'nca junni tonsi'quëbi baguë te'e bain yësi'cua
te'e ruin recoñoa ba'icuare maire re'huaye yëji baguë.

15 Ja'an yihuose'e'ru si'acuani yihuoguë ba'ijë'ën.
Yequëcuabi më'ëre gu'aye caye yëjënna, bacuare ënseguë
ba'ijë'ën.

3

Deberes de los creyentes

1 Më'ë bainni yeque yihuo cocare'ga quëajë'ën: Bain ëjacua,
güenaro hua'na, si'acuabi guansejënna, më'ë bainbi achani
yo'o conjën ba'ija'bë. Re'o yo'o yo'oye caraye beoye si'aye
yo'ojën ba'ija'bë.
2 Yequëcuani gu'aye caye beoye ba'ija'bë. Si'a hua'nani
bojojën ba'ijën, bacuani bojoye conjën ba'ijën, bacua recoñoa
re'o huanoñe ba'i güeseja'bë.
3 Mai hua'nare'ga cato, maibi gu'a jucha basi hua'na ba'ijën
ba'nhuë. Maibi ro ro'tajën, Riusuni achaye beoye ba'ijën, ro
gu'aye yo'ojën coquesi'cua ba'ijën ba'nhuë. Ro a'ta yo'ojën, ro
mai yëse'e'ru yo'o ëaye ba'ijën, ja'an se'gare yo'ojën, zupai hu-
atini yo'o conjën ba'nhuë mai. Yequëcuani je'o bajën, sa'ñeña
je'o bajën ba'nhuë mai.
4 Ja'nca ba'icuareta'an, Riusubi maini tëani baye yëguë,
maini re'oye conni, maini ai yëreba yëji.
5 Ja'nca yo'oguëbi maini tëani baguë, ro mai te'e ruiñe
yo'ojën ba'ise'ere ëñama'iji Riusu. Baguë se'gabi maini ai
ba'iye ai oiguë conguë, baguë Espíritute maina raoni, mai re-
coyote mame tënoni, mai ba'iyete beoru mamereba re'huani
jo'cabi.
6 Jesucristobi mai huacha yo'ose'e ro'ire junni tonguë, mai
mame re'huaye, mai tëani baye, ja'anre maini masi güeseji
Riusu. Baguë Espíritute maina raoni, mai recoyote mame
re'huani, baguë bayete ai insireba insiji.
7 Maini ai oiguë ëñani, “Te'e ruin recoñoa ba'i hua'na
ba'ija'bë caguë, si'arën ba'iye re'huayete ëjojën, ja'anre coni
baja'bë” caguë, baguë oire bani coñete maini ai masiyereba
masi güeseji Riusu.
8 Yureca, te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë yure yihuoni
case'ere re'oye ro'tani, si'a hua'nani quëani achojë'ën. Riusuni
si'a recoyo ro'tacuabi caraye beoye re'oye conjën re'oye
yo'ojën ba'ija'bë caguë, bacuani yihuo coca si'a jëja quëajë'ën.
Quëaguëna, si'a hua'nabi achani, si'a recoñoa bojojën re'huaye
poreyë.
9 Yeque coca ro bëiñe quëani achose'e, ira bain ba'isi'cua
mamiña toyani cuencuese'e, bain sa'ñeña ro bëiñe case'e,
Moisés coca toyani jo'case'ere bëinreba bëinjën yihuose'e,
ja'anre gare achaye beoye ba'ijë'ën. Ja'anre quëani achocuabi
ro ro'tajën, ro guaja yo'ojën coca cayë.

10 Yequëcua Cristo bain jubë ba'icuabi bain quëñëni sai
cocare bëiñe quëani achotoca, ja'ancuani samu ba'iye ënseguë
yihuojë'ën. Ja'nca yihuoni, më'ëni achama'itoca, ja'nrëbi,
bacua ba'irute quëñëni saijë'ën.
11 Më'ëni achama'icua sëani, gu'a recoñoa se'e bajën, bacua
gu'a juchare si'a bainni te'e ruiñe masi güesejë'ën. Bënni
senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi bacuare.

Instrucciones personales

12 Yureca Artemasre më'ëna saoye ro'tayë yë'ë. Baguëte
saoma'itoca, Tíquicote saoyë. Saoguëna, më'ë porese'e'ru
yë'ëna, Nicópolis huë'e jobona saija'guëna, ti'anni ëñajë'ën.
Ja'anrute oco tëcahuëte bëani ba'ijaza ro'taguë ba'iyë yë'ë.
13 Ira ëja bain guanseni toyase'ere ye'yesi'quë, Zenas
hue'eguë, yequë Apolos, bacuabi yequëruanna saiye
ro'tajënna, më'ë porese'e'ru bacua bonse carayete bacuana
ro insini conjë'ën. Bacua ma'a saijënna, bacuare besa bojoguë
saojë'ën.
14 Cristo bainbi re'oye yo'oye ye'yereba ye'yeja'bë.
Yequëcuabi bonsere carajënna, bacuana ro insini conja'bë.
Ja'nca conma'itoca, reoye yo'oma'icua ba'iyë.

Saludos y bendición

15 Yureca, yë'ë naconi ba'icuabi më'ëna bojojën salu-
dayë. Më'ë naconi ba'icua, Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua,
yëquënate yësi'cuare sëani, bacuani saludacaijë'ën. Riusubi
mësacua si'acuani ai ta'yejeiye insini cuiraguë ba'ija'guë.

San Pablobi
FILEMONNI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yureca, yë'ë, Pablo hue'eguë, ya'o huë'ena preso
zeansi'quëta'an, Jesucristoni yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Yë'ë,
mai te'e bainguë ai yësi'quë Timoteo naconi, yëquëna te'e yo'o
conguë ai yësi'quë Filemón hue'eguëni utire toyani saoyë.
2 Toyani saojën, yëquëna te'e baingo ai yësi'co Apia hue'egoni
ro'tajën, Arquipore, yëquëna naconi te'e conni ba'iguë,
baguëre'ga ro'tajën, Cristo bainreba si'acua më'ë huë'ena
ñë'cajën raicuare'ga, si'acuare recoyo ro'tajën, uti toyani
saoyë yëquëna.
3 Mai Taita Riusu, baguë Zin Jesucristo, bacuabi caraye
beoye si'aye coni bajën, bojo recoyo re'huani ba'ijë'ën cayë.

El amor y la fe de Filemón

4 Më'ë ba'iyete ujato, yë'ë yua jo'caye beoye Riusuni surupa
caguë ba'iyë më'ëre.
5 Më'ëbi Jesucristoni si'a recoyo ro'taguë, baguëni quë'r,
yëquëna naconi te'e conni ba'iguë, baguëre'ga ro'tajën, ë ai
ba'iye ai yëreba yëguë, Cristo bainrebare ai oiguë conguë
ba'iguëna, yë'ë'ga achani masihuë.
6 Ja'nca sëani, Riusuni ujato, si'a bain më'ë ba'iyete ëñani,
Jesucristoni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi mai jubëna re'oye
zi'inni ba'ijën, Jesucristo bojo güeseyete quë'rë ai re'oye
masini, recoyo bojojën ba'ija'bë cayë.
7 Yureca, yë'ë bainguë ai yësi'quë, më'ë oiguë coñete ëñani,
ai bojo recoyo re'huani ba'iyë yë'ë. Jesucristo bainrebabi
më'ëna ti'anjënna, yua bacuani recoyo ai bojo huano güesehuë
më'ë. Ja'nca sëani, më'ë oiguë coñete ëñani ai bojoyë yë'ë.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

8-9 Ja'nca bojoguëbi më'ëni señë yë'ë. Më'ëbi porenica yë'ëre
conjë'ën señë. Cristo yo'o cuencuesi'quëbi më'ë yo'oyete
guanseye poreguëta'an, më'ëni ai recoyo yëguëbi më'ë coñe
se'gare señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo bainguë cuencueni
raosi'quëbi baguë ro'ina, preso zeansi'quë ba'iyë yë'ë.
10 Ja'nca ba'iguëbi më'ëni senguë, yë'ë bainguë ai yësi'quë
Onésimo hue'eguëte më'ëni señë yë'ë. Baguë yua yë'ëna preso
zeansi'quë ba'iguëna, yë'ëna ti'anbi. Ti'anguëna, yë'ë yua
Riusu cocare baguëni quëani achoguëna, Cristo bainguë runji'i
baguë.

11 Baguë ja'anrë yo'oguë ba'ise'ere cato, më'ëre yo'o conguë
gu'a hua'guë se'gaoñe se'gare señë yë'ë. Yë'ë yua Jesucristo
bainguë cuencueni raosi'quëbi baguë ro'ina, preso zeansi'quë
ba'iyë yë' baji'i. Ja'nca ba'isi'quëta'an, yureca ai re'o bainguë
runji'i. Yë'ëni ai re'oye yo'o conguëbi më'ëre'ga ai re'oye yo'o
coñe ba'ija'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, baguëte më'ëna go'yani saoyë yë'ë.
Baguëte ai recoyo yëguëbi baguëte më'ëna saoyë yë'ë.
13 Yë'ë naconi quë'rë se'e bëani, yë'ëni conguë ba'itoca, ai
bojoguë ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë yua Cristore yo'o conguëna,
baguë yua yë'ëni conguë ba'itoca, më'ë coñete ro'tani bojoguë
ba'ire'ahuë yë'ë, preso zeansi'quë sëani.
14 Ja'nca baguëni bëa güeseye yëguë, më'ëbi yuta Jaë'ë
cama'iguë sëani, baguëte më'ëna go'yani saoyë yë'ë. Baguëte
ro tëani baye yëma'iñë yë'ë. Më'ë se'gabi baguëte yë'ëna jo'caye
yëtoca, ai re'oye ba'ire'abi.
15 Onésimobi më'ëre jo'cani senjoni, rëño ñësebë se'ga so'o
ba'iguëna, yureca më'ëbi yequërë baguëni si'arën baye poreyë.
16 Baguëni si'arën baguë, ro yo'o con hua'guë se'gare'ru
baguëte se'e ëñama'iñë më'ë. Më'ë te'e bainguë ai yësi'quëre'ru
baguëte ëñaguë ba'ija'guë'ë më'ë. Yë'ë yua baguëni recoyo ai
yëguë sëani, më'ëbi baguëni quë'rëreba ai yëguë ba'ire'ahuë.
Më'ë yo'o conguë se'gare gare se'e ro'tama'ijë'ën. Më'ë
te'e bainguë Cristo naconi te'ereba zi'insi'quëre ro'taguë bo-
jojë'ën.
17 Ja'nca sëani, baguëte coni, baguëni bojoguë ba'ijë'ën. Yë'ë
yua më'ë naconi Cristoni te'e yo'o conguëna, yë'ëre coni bo-
joye'ru baguëte coni bojoguë ba'ijë'ën.
18 Baguë yua më'ëni gu'aye yo'osi'quë banica, më'ëni curi
debeguë banica, yë'ëbi si'aye roza caguë ba'iyë yë'ë.
19 Ën cocare toyaguë, më'ëni te'e ruiñe caguë quëayë yë'ë.
Baguë debese'e si'ayete më'ëni ro'iyë yë'ë. Yë'ëbi më'ëni Cristo
ba'iyete masi güeseguëna, quë'rë ai ba'iye ai coni bahuë më'ë.
Ja'nca sëani, më'ëbi yë'ëre debeguëna, më'ë ro'iyete senma'iñë
yë'ë.
20 Ja'nca sëani, yë'ë bainguë ai yësi'quë, yë'ë sense'ere con-
caijë'ën. Jesucristoni recoyo te'ereba ro'taguëbi Onésimote
coni bani, baguëni bojoguë ba'ijë'ën. Ja'nca coni batoca, ai
bojo recoyo re'huani ba'iyë yë'ë.
21 Më'ëbi te'e ruiñereba achani yo'oye ye'yesi'quë sëani,
më'ëni ën cocare senguë toyayë yë'ë. Toyaguëna, më'ëbi yë'ë
señe'ru quë'rë te'e ruiñereba yo'oyë. Ja'nca masiyë yë'ë.
22 Baguëte ja'nca coni bojoguë, yë'ë cain sonohuëte
re'huacaijë'ën. Mësacua si'acuabi yë'ë ba'iyete Riusuni

senreba senjënna, Riusubi yurera yë'ëre ënjo'onbi etoguëna, mësacuana te'e jëana ëñaguë saiyë yë'ë.

Saludos y bendición final

23 Yureca, yë'ë bainguë Epafras hue'eguë, yë'ë naconi Cristo
yo'ore te'e conguë, yë'ë naconi preso zeansi'quë, ja'anguëbi
mësacuani saludaye caji.
24 Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, bacua'ga yë'ë naconi
te'e yo'o conjën, mësacuani saludaye cahuë.
25 Mai Ëjaguë Jesucristobi mësacuani ai ba'iye ai conreba
conguë, mësacuani bojo güeseguë ba'ija'guë, cayë yë'ë. Amén.

HEBREO
Bainni toyani jo'casi coca

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Ru'rureba, Riusubi mai ira bain ba'isi'cuani coca cani
achoye yëto, baguë bain cuencueni raosi'cuani ai ba'iye tin
masi güeseguë, bacuani coca masi güeseguë ba'nji.
2 Ja'nca masi güeseguëbi yureta'an, yo'jereba ba'irën
ba'iguëna, maini coca quëani achoye yëguë, baguë Zinre
cuencueni, maire quëani acho güesebi. Baguë Zin ba'iyete
cato, ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huabi. Re'huaguë
cabi: "Si'a ën yija re'otore re'huani jo'cani, më'ëbi si'aye
bajë'ën" cabi Riusu, baguë Zinni.
3 Riusu ta'yejeiye go'siye'ru ai ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji baguë
Zin. Baguë ba'iyete ëñato, Riusu ba'iye'ru te'ereba ba'iji
baguë. Baguë ta'yejeiye ba'i coca se'gare caguëna, si'aye ën
yija re'otobi re'oye ba'iji. Mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
tënoni saoni tëjini, ja'nrëbi Riusu ëja guëna seihuë jëja ca'ncona
bëani, baguë naconi guënamë re'otobi te'ereba guanseguë
ba'iji.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

4 Riusu Zin ta'yejeiyereba ba'iyete cato, baguë guënamë
re'oto yo'o concua'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji, Riusu
quë'rë re'oye cuencueni re'huasi'quë sëani.
5 Riusu cani jo'casi cocare ëñato, baguë Zin se'gani ñaca cani
achobi. Baguë anje hua'nani gare ja'nca caye beoye baji'i:
Më'ëbi yë'ë Zin ba'iguë'ë.
Yure umuguse më'ëni ja'nca cuencueni re'huahuë yë'ë.
Yeque cocare'ga baguë Zin ba'iyete caguë, baguë anje
hua'nare gare caye beoye baji'i:
Baguë taita sëani, yë'ë Zinreba ba'iji baguë.
6 Ja'nrëbi baguë Zin gañaguëte ën re'otona raoguë, si'aye ëñoni,
baguëni ñaca cani achobi:
Yë'ëre guënamë re'oto yo'o concua si'acuabi më'ëna gugurini
rëañe bayë.
7 Cani, ja'nrëbi Riusubi baguëre guënamë re'oto yo'o con
hua'nani cani achobi:
Yë'ëbi guanseguëna, yë'ë yo'o case'ere te'e jëana besa hua'na
yo'ojën ba'ijë'ën.
Tutu saoye'ru yo'ojën, toa ëoni si'aye'ru yo'ojën ba'ijë'ën cani
achobi Riusu.

8 Baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nani ja'nca cani
achoguë, baguë Zinni coca caguë, quë'rë ta'yejeiye coca cani
achobi:
Më'ë ëja guëna seihuëna bëani, gare carajeiye beoye si'aye
guanseguë ba'ijë'ën, Riusu.
Te'e ruiñereba guanseye se'ga ba'iguë'ë më'ë.
9 Te'e ruiñe yo'oye se'gare bojoguë, gu'aye yo'oyete ai gu'a
güeguë ba'iyë më'ë.
Ja'nca ba'iguë sëani, më'ë ta'yejeiye Riusubi më'ë gajecuani
bojo güeseye'ru më'ëni quë'rë ai ba'iye bojo güeseguë
ba'iji.
10 Cani achoni, ja'nrëbi se'e yeque cocare baguë Zinni cani
achobi Riusu:
Ai ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iguë'ë më'ë.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'otore re'huani jo'caguë, më'ë
se'gabi guënamë re'oto si'ayete re'huani jo'cahuë.
Ja'nca re'huani jo'caguëna, carajeiye se'ga ba'iji.
11 Carajeiguëta'an, më'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë.
Si'a ën re'otobi ira re'oto'ru ruinji.
Ira caña carajeise'e senjoñe'ru si'a re'oto jo'cani senjoja'ñe
ba'iji.
12 Gare se'e sayaye beoye ba'iye'ru ën yija re'otore gare jo'cani
senjoñe ba'ija'guë'bi.
Ja'nca ba'ija'guëta'an, si'arën ja'ansi'quë ba'ija'guë'ë më'ë.
Gare ñu'ñujeiñe beoguë ba'iguë'ë më'ë, baguë Zinni cani
achobi Riusu.
13 Ja'nca cani achoguëbi baguë Zinni ën cocare'ga cani achobi.
Baguëre guënamë re'oto yo'o con hua'nare ja'nca gare cani
achoye beoguë baji'i:
Yë'ë jëja ca'ncona bëani, yë'ë naconi ai ta'yejeiye guanseguë
ba'ijë'ën.
Më'ëre je'o bacua carajei ñësebë tëca, yë'ë naconi te'e
guanseguë ba'ijë'ën, cani achobi.
14 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu guënamë re'oto yo'o con
hua'na ba'iyete masiye poreyë mai. Riusure yo'o concua
se'ga'ë. Baguëbi bacuare cuencueni, baguë bain baguë naconi
te'e ba'ija'cuare conni cuiraye raobi.

2

No hay que descuidar la salvación

1 Ja'nca sëani, mai Ëjaguëbi baguë cocarebare quëani
achoguëna, maibi jo'cani senjoma'iñe cajën, baguë cocare
quë'rë te'e ruiñereba achani yo'oñu cayë.
2 Riusu ira coca cani jo'case'ere ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu anje
hua'nabi cani jo'cajënna, Riusu bainbi te'e ruiñereba yo'oye

bahuë. Yo'oma'itoca, Riusubi ga gu'aye yo'ose'ere ëñani, ba bainguë si'nseyete cuencueni jo'caguë ba'nji.

3 Ja'nca si'nseguëna, maibi yureña Cristo tëani bayete güetoca, Riusu bënni senjoñete gare jëaye beoji. Mai Ëjaguë Jesucristobi ru'ru baguë tëani ba cocare quëani achoguëna, baguëte achasi'cuabi yo'je ba cocare maini masi güesehuë.

4 Masi güesejënna, Riusubi bacua coca cayete te'e ruiñe ba'iye masi güeseza caguë, baguë bain quëani achocuare conguë, ai ta'yejeiyereba yo'oni ëñoguë, baguë Espíritute bacuana raobi. Raoguëna, bacuabi ta'yejeiye yo'o yo'oye porecua ruën'ë, Riusubi ga bainguë yo'o cuencueguëna. Riusubi baguë mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, te'e ruiñereba achajën bañuni.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Riusu ba'i re'oto ti'anja'ñete cato, Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'nabi gare guanseye beoye ba'ija'cua'ë, ën re'oto guansese'e'ru.

6 Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, baguë bainbi baguë ba'i re'otore guansejën ba'ija'cua'ë. Ñaca caji:

Riusu, më'ëbi bain ba'iyete ëñaguë, ta'yejeiye beo hua'nareba ba'icuareta'an, ¿më'ë guere bacuare ai ta'yejeiye ro'taguë ëñaguë'ne?

¿Më'ë guere bacuani ta'yejeiye ba'i güeseguë'ne?

7 Bainre re'huani jo'cani, guënamë re'oto yo'o con hua'na ba'iye'ru rëño ñësebë quë'rë yo'je ba'ijënna, ja'nrëbi jë'te, bacuare ai ta'yejeiye ba'icuare re'huaye ro'tayë më'ë.

Bacuare ai ruiñe ëñani bojoja'guë'ë më'ë.

8 Ja'nca ëñani bojoguë, bacuare si'a ën re'oto ba'iyete guansecuare re'huaja'guë'ë më'ë, cani jo'case'e ba'iji.

Ja'nca cani jo'case'e sëani, baguë bainbi si'ayereba guansejën ba'ija'cua'ë. Guansejënna, si'a ba'i hua'nabi achani Jaë'ë cajën yo'ojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ija'cuata'an, yureña baguë bainbi si'aye guanseye cato, yuta caraji bacuare.

9 Ja'nca ba'icuata'an, maibi yureña Jesucristo ba'iyete masini, baguë ta'yejeiye ba'iyete ye'yeyë. Riusubi baguëte cuencueni, rëño ñësebë ba'iguëna, baguëte anje hua'na ba'iye'ru quë'rë yo'je ba'i hua'guëre re'huani, ja'nrëbi baguëte ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre re'huani jo'cabi. Riusubi si'a bainni ai yëguë, Jesucristote raoni, mai ro'ire junni tonguëre re'huani, maina raobi. Raoguëna, mai ro'ire ai yo'oni, ja'nrëbi ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguë ruinsi'quëbi Riusu naconi te'e ba'iji.

10 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi te'e ruiñe ro'tani, Jesusre maina raobi. Si'a ën re'oto baguë yëse'e'ru re'huani jo'casi'quëbi ai jai jubë bainre tëani baye ro'taguë, bacua

jëayete ëñoguëbi ai re'oye conja'guë caguë, baguëte ai yo'ojai hua'guëre re'huani raobi.

11 Raoguëna, baguë bain ba'ija'cuare recoyo tënoreba tënoji. Tënoguëna, maibi baguë naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, si'acuabi Riusuni Taita cajënna, baguë'ga maini Yë'ë bainreba'ë maire ai bojoreba bojoguë caji.

12 Riusu coca cani jo'case'e'ru maire caji:

Riusu, më'ë ta'yejeiyereba ba'iyete yë'ë bainreba ba'icuani masi güeseza.

Si'a më'ë bainbi ñë'cajënna, më'ë ba'iyete ai re'oye cani achoja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.

13 Yequëru'ga ëñato, ñaca caji:

Riusu, më'ëni si'a recoyoreba ro'taza caji.

Yequëru'ga:

Riusu, yë'ë, yë'ë bainreba më'ë cuencueni jo'casi'cua, si'acuabi më'ë cayete achani yo'oye ëjojën ba'iyë, caji.

14 Ja'an bainreba ba'iyete cato, ën yija ba'i hua'na se'ga ba'iyë. Anje hua'na ba'iye'ru beoyë. Ja'nca ba'icua sëani, Jesusbi ën yija bainre ëñani, yë'ë'ga güina'ru bainguë runni baza caguë yo'obi. Ja'nca yo'oguë, zupai huati, bainni junni huesë güeseguë, ja'anguëni huesoni si'aye ro'taguë, mai ro'ire junni tonbi baguë.

15 Ja'nca junni tonguë, bain hua'na yua junni huesëyete gare se'e huaji yëye beoye ba'iyë. Zupai huati zoe zemosi'cua ba'ijënna, bacuare tëani etobi Jesús.

16 Ja'nca yo'oguëna, ëñere te'e ruiñe masiyë mai. Anje hua'nani conni cuiraye ro'tamaji'i. Baguë bainreba, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua, Taita Abraham mamacua casi'cua, ja'ancuani conni cuiraye ro'taguë raji'i.

17 Ja'nca raiguëbi baguë bainreba ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iguë'ru runji'i. Ja'nca ruinguëbi bacuani conni cuiraye te'e ruiñereba yo'oye poreguë baji'i. Bacua quë'rë ta'yejeiye pairi oiguë coñe'ru bacua recoyo tëno güeseni, te'e ruiñe conni cuiraguë raji'i. Riusu cuencueni raosi'quë sëani, bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tëno güeseni saoza caguë, mai ro'ire junni tonguë raji'i.

18 Ja'nca raiguëbi zupai coqueguë choise'ere ai yo'oguë etajeisi'quë sëani, zupaibi maire'ga coqueguë choiguëna, mai'ga ai yo'ojënna, maini te'e ruiñe conni etoye pore Ëjaguë'bi ba'iji.

3

Jesús es superior a Moisés

1 Ja'nca yo'oye pore Ëjaguë ba'iguëna, mësacua yua yë'ë bainreba ai yësi'cua, Riusu ba'i re'otona choisi'cua sëani, yureca mai Ëjaguë Jesucristo ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën.

Riusubi baguëte cuencueni raoguëna, maire recoyo te'e conni
tënoguë raji'i. Maini ta'yejeiye pairi oiguë coñe'ru maini
conguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iguëna, baguëni
si'a recoyo ro'tajën ba'iyë mai.
2 Riusubi baguëte cuencueni raoguëna, Riusu yëse'e'ru te'e
ruiñe yo'oguë baji'i. Mai ira bainguë ba'isi'quë Moisés
hue'eguë ba'isi'quëre'ga ro'tajë'ën. Riusubi Israel bain ëjaguë
ba'iye guanseguë, baguë ba'i huë'ere yo'oye guanseguëna,
Riusu yëse'e'ru te'e ruiñe yo'oguë baji'i.
3 Ja'nca yo'oguë ba'isi'quëta'an, Jesusbi yua Moisés
ba'ise'e'ru quë'rë ai ta'yejeiye Ëjaguë cuencuesi'quë ba'iji.
Jesús yua Riusu bain jubë re'huaye guansesi'quë sëani, Moisés
ëjaguë ba'ise'e'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iji.
4 Bain hua'nabi huë'e yo'oye masicuata'an, Riusu yua ai
ta'yejeiye ba'iguëbi si'aye yo'oni jo'caye te'e ruiñe masiji.
5 Moisés ba'iguë ba'ise'ere cato, Riusu yo'o coñe cuen-
cuesi'quëbi Riusu guansese'ere te'e ruiñe yo'oguë, Riusu ba'i
huë'ere re'huani babi. Riusu jë'te caja'yete achani, bain
hua'nani quëani achoguë baji'i.
6 Ja'nca yo'o conguë ba'iguëna, Cristo yua Riusu Zin
sëani, Moises'ru quë'rë ta'yejeiye ba'iguëbi ba'iji. Moisesbi
Riusu ba'i huë'ere yo'osi'quëta'an, maibi yureña Cristo na-
coni te'e ba'ijën, Riusu ba'iru ba'icua'ë mai. Baguë bainreba
re'huasi'cua'ë. Ja'nca sëani, Cristo tëani baja'yete gare jo'caye
beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, baguë bainrebare maire
re'huani baji.

Reposo del pueblo de Dios

7 Cristo yua quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, Riusu
Espíritubi maini ganreba yihuoguë, ñaca caji:
Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua te'e ruiñe
yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Mësacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru yo'oye beoye
ba'ijë'ën.
Riusubi bacuare beo re'otona sani, baguë ta'yejeiye yo'ore
yo'oni ëñoguëna, bacuabi ro cue'yoni, baguë yëse'e'ru
yo'oye ro gu'a güejën bateña.
9 Yë'ë yua cuarenta tëcahuëan ta'yejeiye yo'o yo'oni bacuani
cuiraguë ba'iguëna, bacuabi yë'ë case'ere ro achajën,
yo'oye gu'a güejën ba'nhuë.
10 Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua ja'an bainre ëñaguë, bacuani ai
bëinreba bën'ë.
Ro bacua gu'a ëase'e se'ga yo'oye ro'tajën ba'icua'ë cahuë.
Yë'ë yëse'ere caguëna, bacua yua ro cue'yoni, tin yo'oye
yëcua'ë, ro'taguë ëñahuë yë'ë.

11 Ja'nca yo'oye yëjënna, yë'ë'ga bacuani bëinguë, ganreba
cahuë: Yë'ëna rani, yë'ë naconi bëani huajëye yëtoca,
bacuare gare ënseguë ba'ija'guë'ë yë'ë cahuë, cani
jo'cabi Riusu Espíritu.
12 Ja'nca cani jo'caguëna, yureca yë'ë bain ai yësi'cua,
mësacua ëñajën ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua yequërë Riusu
case'ere recoyo ro'tama'itoca, ëñajën ro'tare bajë'ën. Gue
cue'yoye beoye ba'ijën, mai Taita Riusu yëse'e'ru gare tin
yo'oye beoye ba'ijë'ën.
13 Riusubi maini ja'nca ganreba yihuoguëna, mësacua jubë
si'acua yua sa'ñeña yihuoreba yihuojën ba'ijë'ën. Riusu bëani
huajë güeseye tëca gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Gare
coque güesema'ijë'ën. Riusu yëye'ru tin yo'oye ro'ta bi'ratoca,
Riusure jo'cani senjoñë.
14 Ja'nca sëani, Riusure gare jo'cani senjomajën, baguë cani
jo'case'ere si'a recoyo ro'tajën, baguë yëse'e'ru gare jo'caye
beoye yo'ojën ba'itoca, Cristo naconi te'e zi'inni ba'icua gare
ba'iyë mai.
15 Ja'nca sëani, Riusu coca cani yihuose'ere te'e ruiñe
achajën ba'ijë'ën:
Riusubi yureña baguë yihuoyete caguëna, ja'ansi'cua yo'ojën
ba'ijë'ën.
Mësacua ira bain ba'isi'cuabi Riusuni ro achajën, baguë
case'ere yo'oye gu'a güejënna, mësacua yo'oye beoye
ba'ijë'ën.
16 Bacua yua Moisés guansese'ere achani, Egipto yijare gare
jo'cani saisi'cuata'an, ja'ansi'cuabi cue'yoni, Riusu case'ere ro
achajën, tin yo'ojën bateña.
17 Ja'nca yo'ojën, cuarenta tëcahuëan gare jo'caye beoye
Riusuni gu'aye yo'ojënna, ja'ancuani bënni senjobi Riusu.
Riusubi bënni senjoguëna, bacua junni huesëreña. Junni
huesësi'cuabi beo re'otona ro senjosi'cua unteña.
18 Riusu yëse'ere yo'oye gu'a güecua sëani, Riusu naconi te'e
bëani huajëye gare poremateña bacua. Ja'anre bacuani si'a
jëja cani jo'caguëña Riusu.
19 Bacua yua ja'nca ba'ijënna, mësacua ro'tani ye'yejë'ën.
Riusuni recoyo ro'taye gu'a güecua sëani, Riusu ba'iruna ti'añe
gare poremateña bacua.

4

1 Yureca, Riusubi baguë naconi bëani huajë cocare maini
cani jo'caguëna, mësacua achani, ja'anre ro'tare bajë'ën.
Yequërë gu'a recoyo re'huani Riusuni recoyo ro'taye
jo'catoca, Riusute ti'añe porema'iñë.
2 Riusubi baguë tëani ba cocare mai ira bain ba'isi'cuani
quëani achoni, ja'nrëbi maire'ga baguë bojo güese cocare

quëani acho güesebi. Ja'an ba'isi'cuabi Riusu cocare ro achani,
baguëni recoyo ro'taye gu'a güecua sëani, Riusu insija'yete
gare coye beoye ba'iyë.
3 Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'icuaca Riusuna ti'anni,
baguë naconi te'e bëani huajëye poreja'cua'ë.
Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën:
Yë'ë yua bacuani ai bëinreba bëinguë cani jo'cahuë.
Yë'ëna ti'anni bëani huajëye gare porema'ija'cua'ë mësacua,
caguë cahuë yë'ë, toyani jo'case'e ba'iji.
Ru'rureba ba'isirën, ën yija re'huani jo'casirën ba'iguëna,
Riusubi bain bëani huajëyete re'huaguëña. Re'huasi'quëta'an,
ja'ancuani bëinguë, baguë naconi te'e bëani huajëye gare
ënseguëña.
4 Riusu naconi te'e bëani huajëyete cato, baguë coca toyani
jo'case'e yequëruna ëñato, ñaca caji:
Siete ba'i umuguse ti'anguëna, Riusubi baguë yo'ore yo'oni
tëjini, ja'an umuguse bëani huajëguëña.
5 Bëani huajëyete cani, ja'nrëbi se'e yequëru'ga ñaca cani jo'cabi:
Ja'an bainbi yë'ë naconi te'e bëani huajëye gare
porema'ija'cua'ë.
6 Riusubi baguë bain naconi te'e bëani huajëye ro'taguë,
ja'ancua baguë tëani ba cocare recoyo ro'taye gu'a güejënna,
baguëna ti'añe ënsebi.
7 Ënseguë, yureña baguë bain ti'añete yuta ëjoji. Mai ira Taita
ba'isi'quë Davidbi jë'te Riusu cocare maini quëani achoguëna,
Riusu choiyete masiyë mai:
Yureña, Riusubi mësacuani yihuoyete caguëna, mësacua gue
cue'yoye beoye achani yo'ojën ba'ijë'ën.
8 Baguë naconi bëani huajëyete cato, mai ira bainguë ba'isi'quë
Josué choise'ere cama'iji Riusu. Josuebi Riusu bainni
si'arën bëani huajë güesetoca, jë'te yeque bëani huajë cocare
cama'ire'abi Riusu.
9 Ja'nca cani jo'casi'quë sëani, Riusu bainrebabi baguëna
ti'anni, baguë naconi te'e bëani huajëye poreja'cua'ë.
10 Riusu bëani huajë umuguse, ja'an umugusebi ti'anguëna,
Riusu naconi te'e bëani huajëye yëcuabi bacua yo'ore jo'cani,
bëani huajëja'cua'ë. Riusubi ën yija re'otore re'huani tëjini,
ja'nrëbi bëani huajëguëna, baguë bainrebabi baguë bëani
huajëse'e'ru bëani huajëye poreja'cua'ë.
11 Ja'nca sëani, si'a jëja recoyo re'huani, Riusu case'ere jo'caye
beoye yo'ojën bañuni. Gue cue'yoye beoye ba'ijën, Riusu bënni
senjoja'ñete jëajën bañuni.
12 Mai Ëjaguë Riusubi ai ta'yejeiye ba'iguëbi si'a mai ba'iyete
te'e ruiñe masiguë'bi ba'iji. Baguë cocarebare maini masi
güeseguë, Riusubi maini ëñani, mai recoyo ro'tayete masi

güeseji. Mai ba'iye, mai recoyoreba yahue ro'taye, si'aye beoru ëñani masiji Riusu. Guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña ai së'a hua'tibi mai je'o bacuani huani bacua gu'an, bacua gu'an ri'ngarëan tëca yëtoye'ru, mai recoyo ro'taye si'aye masini, mai gu'a ëase'ere maini masi güeseji Riusu.

13 Ja'nca sëani, Riusubi baguë ñacobi maini ëñato, gare gatini jëaye beoye ba'iyë. Si'a bain ba'iye, bacua si'si recoyo ba'iyete masiyereba masiji Riusu. Ja'nca masiguëbi si'a mai gu'aye ro'tase'ere sehuoye senni achaja'guë'bi maire.

Jesús es el gran sumo sacerdote

14 Maire ja'nca masireba masiguë sëani, mai Ëjaguë Jesusni gare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën bañuni. Baguë yua Riusu ba'i re'otore ba'iguëbi, Riusu Zin gañaguë ba'iguëbi mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji.

15 Mai ira bain ba'isi'cua pairi ta'yejeiye ëjaguë oiguë conse'e'ru maini quë'rë ta'yejeiye oiguë conji. Maibi jëja beojënna, maini conni cuiraye masiji. Zupai huatibi maini gu'aye yo'oye coqueguë choiguëna, Jesusna te'e zi'injënna, maini tëani baye masiji. Zupaibi baguëni quë'rë ai coqueguë choiguëna, baguëbi jëja recoyo re'huani, gu'a jucha yo'oye beoye baji'i.

16 Ja'nca jëja baguëbi maini oiguë coñe pore Ëjaguëbi ba'iguëna, maibi huaji yëye beoye baguë jëja guëna seihuëna ti'anni, baguë ro insini coñete coni bañuni. Maire caraguë ba'iye si'aye maina ro insini coñe ai masiji baguë.

5

1 Mai ira bain ba'isi'cua bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëte cuencueni re'huase'ere ro'tani, Cristo ba'iyete ye'yejë'ën. Bacuabi cuencueni re'huani, bacuani cajën ba'iyë: Mai ba'iyete Riusuni ujacaijë'ën. Maibi Riusuni gugurini rëanjënna, mai jo'yare huani Riusuna ëoni insiguë, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tama'iñe senjë'ën, cajën ba'iyë. Ja'nca cajënna, bacua ta'yejeiye pairi ëjaguëbi ja'nca yo'ocaiguë ba'iji.

2 Baguë yua bainguë ba'iguëbi jëja beoguë sëani, ro huesë ëaye ba'icuare, te'e ruiñe yo'oye porema'icuare ja'ancuare bojora'rë yihuoye masiji.

3 Ja'nca masiguëbi Riusu misabëna sani, bain jo'yare huani, Riusuna ëoni mëoguë, bain gu'a jucha, baguë gu'a juchare'ga, ja'anre se'e ro'tama'iñe Riusuni senji.

4 Ja'nca yo'oguëbi ro baguë ro'taye se'gare yo'oma'iji. Riusubi baguëte cuencueni, ta'yejeiye pairi ëjaguëre re'huaguëna, bain ba'iyete Riusuni ujacaiguë ba'iji. Mai ira pairi ëjaguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë ba'isi'quë, baguë

ba'ise'e'ru ba'iye bain ta'yejeiye pairi ëjaguë re'huasi'quë ba'iguëna,
5 Cristo'ga ja'nca ba'iji. Ro baguë ro'taye se'gare yo'omaji'i.
Riusubi cuencueni re'huaguëna, mai ta'yejeiye pairi Ëjaguë'bi
ba'iji. Mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji. Riusubi baguëte
cuencueni re'huaguë, baguëni cabi:
Më'ë yua yë'ë Zinrebabi ba'iyë.
Yure umuguse më'ë Taita ba'iguëbi më'ëni cuencueni, bainna
saoyë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
6 Cani jo'cani, ja'nrëbi se'e yeque coca baguëni cabi:
Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare cara-
jeiye beoye bain ba'iyete yë'ëni ujacaiguë ba'iyë më'ë.
Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ëre'ga cuencueni
re'huahuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
7 Ja'nca cani jo'caguëna, Jesús yua bainguë runni, ën yijare
ba'iguëbi Riusu yëse'ere te'e ruiñereba yo'oguë, si'a jëja oiguë
güiguë, Riusuni senreba senguë baji'i: Taita, yë'ë junni toñe
ti'anguëna, më'ëbi yë'ëre tëani baye poreyë, senguë cabi.
Caguëna, Riusubi baguë sense'ere achani conbi.
8 Jesucristo yua Riusu Zin ba'iguëta'an, baguë yua Riusu
case'ere achani te'e ruiñe yo'oguë, ai yo'oye babi.
9 Ja'nca ai yo'oguëna, Riusubi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre
baguëte re'huabi. Ja'nca re'huaguëna, si'a bain Cristo cocare
te'e ruiñe achani yo'ocua, ja'ancuare carajeiye beoye tëani
baye poreguëbi ba'iji Cristo.
10 Riusu ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huasi'quë sëani, maire
tëani baye poreji. Melquisedec re'huaguë ba'ise'e'ru
re'huasi'quë'bi Cristo.

Peligro de renunciar a la fe

11 Melquisedec re'huaguë ba'ise'e'ru ta'yejeiye pairi
Ëjaguëre re'huase'ere cato, mësacuani yuta ye'yoye caraji.
Mësacua yuta ro achajën te'e ruiñe ye'yeye porema'icua
ba'ijënna, yureña ja'an ba'ise'ere ye'yoma'iñë yëquëna.
12 Mësacua yua Cristo bain zoe ruinsi'cuabi yureña Cristo
ba'iyete ai re'oye masijën ba'ire'ahuë. Yequëcuani Cristo
ba'iyete te'e ruiñe ye'yojën ba'ire'ahuë mësacua. Ja'nca
ye'yoma'icuabi yuta Cristo ru'ru ye'yose'ere ye'yeye caraji
mësacuare. Ja'nca huesë hua'na sëani, zin hua'na chuchu
hua'na'ru ba'iyë. Jëja beocua sëani, hua'ire aiñe yuta
porema'iñë. Mësacua'ga jëja beo hua'na güina'ru ruinsi'cua
ba'iyë.
13 Zin hua'na chuchu hua'na jëja beo hua'na sëani, yuta
te'e ruiñe yo'oye porema'i hua'na ba'iyë. Mësacua'ga güina'ru

recoyo jëja beocuabi Cristo ba'iyete te'e ruiñe masimajën,
re'oye yo'oye yuta huesëcua'ë mësacua.
14 Hua'ire aiñe porecua yua jëja bacua ba'ijënna, mësacua
yua Cristo ba'iye, baguë yëye te'e ruiñe yo'oye, ja'anre jo'caye
beoye yo'otoca, jëja recoyo bacua ruiñë mësacua. Re'oye
yo'oye, gu'aye yo'oye, te'e ruiñe masiye ti'añë mësacua.

6

1 Ja'nca sëani, Cristo ba'iyete quë'rë te'e ruiñe ye'yejën
bañuni. Ja'nca ye'yeni, recoyo quë'rë jëja bacua runni bañuni.
Cristo ru'ru ye'yosi cocare ye'yeni tëjisi'cua sëani, ja'an se'gare
quë'rë se'e achañu caye beoye ba'ijë'ën. Mësacua gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoñe, Riusuni si'a recoyo ro'taye,
2 bautiza güeseye, Riusu Espíritu gaje meni ton güeseye,
ju'insi'cua go'ya raiye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'an coca
se'gare quë'rë se'e achañu caye beoye ba'ijë'ën.
3 Riusubi yëtoca, ja'an cocare ye'yeni tëjisi'cua sëani, Cristo
ba'iyete quë'rë re'oye ye'yejën, recoyo quë'rë jëja bacua runni
bañuni, cayë.
4 Ja'nca ruinma'itoca, yequërë Riusuni zi'iñe gare
jo'cama'iñe. Gare jo'catoca, Riusuni se'e recoyo zi'iñe
porema'iñë. Mësacuabi Riusu tëani bayete ye'yeni, Cristo
naconi te'e ba'ija'yete masini, Riusu Espíritute coni bani,
5 Riusu cocareba te'e ruiñe cani jo'case'ere bojoni, Cristo
ta'yejeiye yo'o yo'oni conse'ere masini,
6 ja'an si'aye ye'yeni ja'nrëbi Cristoni recoyo ro'taye jo'cani
senjotoca, se'e Cristona ti'anni baguëna recoyo te'e zi'iñe
gare porema'iñë. Ja'nca jo'cani senjocuabi Riusu Zin crusu
se'nquehuëna quensi'cua'ru te'e ba'iyë. Gu'a jucha yo'ocua'ru
ba'ijën, Cristoni jayajën, baguëte gu'aye cajën ba'iyë.
7 Mai zio tanse'ere ro'tani ye'yejë'ën. Aonra'carëan
re'ora'carëan ba yijana tanjënna, ja'nrëbi re'oye ocoguë
ba'iguëna, ja'an yijana re'o aon quëintoca, Riusubi ëñani,
Ai re'o yija'ë caguë bojoji.
8 Miu, susi, ja'an se'ga huitoca, Gu'a yija'ë caji Riusu. Jo'cani
senjoni ëoni si'añu caji Riusu.

La esperanza que nos mantiene firmes

9 Ja'nca si'a jëja yihuojën cacuata'an, mësacua yua Cristo
bain tëani basi'cua ba'iyete te'e ruiñe masiyë yëquëna.
10 Riusu yua gu'aye yo'oye beoye ba'iguëbi mësacua recoyo
ro'tajën re'oye yo'ojën ba'ise'e, mësacua yua Riusu bainrebare
oijën conse'e, mësacua yua Riusu ro'ire re'oye yo'o conjën
ba'ise'e, ja'an si'aye ëñani, baguë insija'yete mësacuana jo'caye
ai ro'taji Riusu.

11 Yëquëna'ga mësacua si'acuare ro'tajën, mësacuani coca yi-
huojën, Cristo in raiye tëca gare jo'caye beoye Riusu coca cani
jo'case'ere te'e ruiñereba si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe
yo'o conjën ba'ijë'ën.
12 Gare ñame ëaye beoye ba'ijë'ën. Riusu bainreba baguë
cocareba si'a recoyo ro'tajën, baguë insija'yete gare jo'caye
beoye ëjojën ba'icua, ja'ancua ba'iye'ru güina'ru ba'ijën, Riusu
yo'o case'ere te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
13 Riusu bainreba baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'icua,
bacua ba'iyete masiye yëtoca, Abraham yo'ose'ere ro'tani
ye'yejë'ën. Riusubi baguëni jaijei cocare cani jo'caguë, baguë
ta'yejeiye ba'iyete masi güeseguë,
14 baguëni te'e ruiñe cayete cani jo'caguëña: "Më'ëni
ai ta'yejeiye conguëbi më'ë bain raija'cuare re'oye yo'oni,
bacuare jaijei güeseyë yë'ë" cani jo'caguëña.
15 Ja'nca cani jo'caguëna, Abraham yua Riusu case'e
ba'ija'ye tëca gare ya'jaye beoye ëjoguë baquëña. Ja'nca ëjoguë
ba'iguëna, Abrahamna insiguëña, baguë cani jo'case'e'ru.
16 Bain hua'na yua sa'ñeña ro'ija'ye cajën, bacua te'e ruiñe
cayete masi güeseye yëtoca, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete
cani achojën ba'iyë, bacua yo'oye poreye'ru quë'rë ta'yejeiye
yo'oye poreguë sëani.
17 Riusu'ga baguë bainrebani baguë insijai cocare cani
jo'cato, baguë te'e ruiñe yo'oja'yete bacuani masi güeseye
yëguë, baguë ta'yejeiyereba yo'oye poreyete bacuani masi
güeseguë baji'i.
18 Ja'nca cani jo'cani, ja'nrëbi baguë ta'yejeiyereba
yo'oja'yete masi güeseguëna, Riusu te'e ruiñe cayete re'oye
masiyë mai, Riusubi gare coqueye beoye ba'iguëre sëani.
Ja'nca coquema'iguëna, Riusuna huaji yëye beoye ti'añe
poreyë mai. Maire etoni saoma'iguë sëani, baguë cuirani
conni insija'yete te'e ruiñe coni baja'cua'ë mai. Aito. Te'e
ruiñereba cani jo'caguëbi maire tëani baja'guë'bi.
19-20 Ja'nca maire tëani baja'guë sëani, maire gare jo'cani
senjoñe beoye ba'iji. Maire tëani baja'yete te'e ruiñereba
masiyë mai. Jesusbi Riusu ba'irurebana ti'ansi'quëbi mai
ba'iyete sencaiguë ba'iguëna, mai'ga Riusu ba'irurebana
ti'añe poreyë. Mai ira bain ba'isi'cuabi bacua ta'yejeiyereba
pairi ëjaguëte cuencuejënna, baguëbi yua Riusu ba'irureba
ba can huë'e sa'nahuërebana cacani, Riusu bain ba'iyete
sencaiguë baji'i. Ja'nca ba'iguëna, Jesus'ga Melquisedec
ba'ise'e'ru mai ta'yejeiye pairi Ëjaguë runni, mai ba'iyete
Riusuni jo'caye beoye sencaiguë ba'iji.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

1 Ba Melquisedec ba'iyete ro'tani, Jesús ba'iyere'ga masiye
poreyë mai. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi Melquisede-
cre cuencueni raoguëna, Riusu pairi ëjaguë ta'yejeiye Ëjaguë
runquëña. Riusu bain ba'iyete Riusuni sencaiguë baquëña.
Ja'nca ba'iguëna, mai ira Taita ba'isi'quë Abraham hue'eguë
ba'isi'quëbi tin bain ëjacua je'o bajën ba'isi'cuani guerra
huani senjoguë saisi'quëbi baguë huë'ena go'iguë baquëña.
Go'iguëna, Melquisedecbi baguëni tëhuoni, Riusubi më'ëni
re'oye conni insija'guë, cani jo'caguëña.
2 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi bojoguë achani,
ja'nrëbi baguë bonse je'ocuani tëani base'e si'ayete cuencueni,
décima parte ba'iyete inni, Melquisedecna ro insiguëña.
Melquisedec mamire ro'tato, quë'rë te'e ruiñe yo'o ëjaguë'bi
caji. Baguë'ga Salem huë'e jobo, bojo güese jobo, ja'an jobo
ba'iguëbi bainni sa'ñeña bojo güese ëjaguë'bi baquëña.
3 Pë'caguë sanhuëre cu'eto, gare beoguë baquëña. Gare të'ya
raima'isi'quë baquëña. Gare junni huesëye beoye baquëña.
Gare carajeima'iguë sëani, Riusu Zin ba'iye'ru baquëña. Riusu
bain ba'iyete gare jo'caye beoye Riusuni sencaiguë baquëña.

4 Ja'nca ai ta'yejeiyereba pairi ëjaguë ba'iguëna, mësacua
ro'tajën ba'ijë'ën. Mai ira ëjaguë Abrahambi Melquisedecni
ëñaguë, Yë'ë'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji caguë, baguë
bonse, je'o bacuani tëase'e décima parte cuencueni baguëna ro
insiguëña.
5 Ro insiguëna, Abraham bain jë'te raisi'cua, Leví jubë
ba'isi'cuabi Riusu pairi hua'na cuencuesi'cua bateña.
Ba'ijënna, Riusu coca cani jo'caguëna, bacua bain yequë
jubëan ba'icuabi Leví jubëna bonse ro insijën cuirareña.
Bacua bonsere cuencueni décima parte ba'iyete inni, Leví
jubëna ro insijën bateña, Riusu guansese'e sëani. Ja'nca ro
insijën ba'isi'cuabi bacua bain Abraham mamacua yo'je
raisi'cua bateña.
6 Melquisedec ba'iyete cato, Abraham bainguë beoguë
baquëña. Ja'nca ba'iguëreta'an, Abrahambi baguë bonse
décima parte ba'iye baguëna ro insiguëña. Ro insiguëna, Abra-
ham ba'iyete ai re'oye cani jo'caguë, Riusubi më'ëni re'oye
conni insija'guë cani jo'caguëña Melquisedec, Abraham yua
ai ba'iye Riusu coca cani jo'case'ere achasi'quëta'an.
7 Riusu cocare ëñato, ñaca caji: "Ta'yejeiye ëjacuabi yo'je
ba'icua se'gani re'oye coca cani jo'cayë." Ja'anre mai si'acuabi
masiyë.
8 Leví jubë ba'icuare cato, ro bain hua'na carajeijën
ba'icuabi bacua bain bonsere ro insise'ere cojën bateña.

Melquisedec ba'iyete cato, gare carajeiye beoguëbi Abraham bonse ro insise'ere coni baguëña.

9-10 Ja'nca sëani, Melquisedecbi Abraham ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë ba'iguë, Abraham bain yo'je raisi'cua ba'iye'ru quë'rë ai ta'yejeiye ëjaguë baquëña. Abraham yua baguë bonsere cuencueni, décima parte inni, Melquisedecna ro insiguëbi baguë bain yo'je raisi'cua ro'ire'ga ro insiguëña.

11 Yureca, Leví jubë ba'icuabi Riusu pairi hua'na cuencuesi'cua ba'icuata'an, carajeiye se'ga ba'iyë bacua. Bacua uja huë'e yo'o coñe'ga carajeiye baquëña. Bacua'ga Riusu ira coca cani jo'case'ere bain hua'nani masi güesejënna, bain hua'nabi te'e ruiñe yo'ojën, re'ojeiñu cacuata'an, gare re'ojeiye poremateña. Ja'nca poretoca, yequë pairi ta'yejeiye ëjaguë Melquisedec bain yo'je raija'cua cato, carajeiye beoguëte gare cu'ema'ire'ahuë. Leví bainguë Aarón, baguë bain yo'je raisi'cuabi mai ba'iyete Riusuni sencaiye porere'ahuë.

12 Ja'nca sëani, Riusubi Leví jubë bain pairi hua'na ba'ise'ere jo'cani senjobi. Ja'nca jo'cani senjoguë, Moisés coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni re'ojeiye, ja'anre'ga jo'cani senjobi Riusu.

13 Jo'cani senjoni, mai Ëjaguë Jesucristore cuencueguëna, maire Riusuni sencaiguë runji'i. Ja'nca ruinsi'quëbi Leví bain jubë tin jubëbi raisi'quëbi ba'iji. Ja'an jubë bainbi Riusu huë'e misabë yo'ore gare yo'oni coñe beoye bateña.

14 Mai Ëjaguë Jesucristobi Judá jubëbi raisi'quë ba'iguëna, mai si'acuabi masiyë. Moisesbi baguë ira coca cani jo'caguë, Judá bain pairi cuencueja'cuare quëamaquëña.

15 Ja'nca quëama'iguëna, Riusubi maini re'ojei güeseye ro'taguë, yequë pairi ta'yejeiye Ëjaguëte cuencueni, maina raoguëna, quë'rë te'e ruiñe masiyë mai. Jesucristote raoguëna, Melquisedec ba'iye'ru carajeiye beoye ba'iguëbi maire Riusuni sencaiguë ba'iji.

16 Moisés ira coca cani jo'case'e'ru Cristore cuencuemaji'i Riusu, Leví bain carajeija'cua ba'isi'cuare sëani. Riusubi Cristore cuencueni raoguëna, ai ta'yejeiyereba ba'iguëbi ti'anni, gare carajeiye beoye ba'iji baguë.

17 Baguë ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñajë'ën. Ñaca caji:

Bain pairi ta'yejeiye Ëjaguëre më'ëre re'huaguëna, gare carajeiye beoye bain ba'iyete yë'ëni ujacaiguë ba'iyë më'ë.
Melquisedecre cuencueni re'huase'e'ru më'ëre'ga cuencueni re'huahuë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.

18 Ja'nca cani jo'caguëbi Moisés ira coca yo'oni re'ojeiyete ëñani, "Bainbi ja'an cocare te'e ruiñe yo'oni re'o bain ruinjeiñe gare porema'iñë" cabi. Bainbi ja'an guanseni jo'case'ere te'e

ruiñe yo'oni ti'anma'iñë. Riusu bain ruiñe gare porema'iñë,
cabi Riusu.
19 Ba cocare te'e ruiñe yo'oye yëcuata'an, bain gu'a jucha
yo'ojën ba'ise'ere recoyo tënoni saoye porema'iñë. Ja'nca
poremajënna, Riusubi mai Ëjaguë Jesucristore cuencueni
raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oye poreyete si'a recoyo ro'tani,
Riusu ba'iruna ti'anni, baguëni recoyo te'e ruiñe zi'inni bojoye
poreyë mai.

20 Ja'nca baguëte cuencueni raoguë, Riusubi baguë
ta'yejeiyereba yo'oye poreyete ai cani achoguë, baguëte
cuencueni raobi.
21 Leví bain ba'isi'cuare cuencueni re'huato, Riusu
ta'yejeiye yo'oye poreyete cani achomaji'i. Jesucristoca
ta'yejeiye pairi Ëjaguë ruinguëna, Riusubi baguë ba'iyete ai
ta'yejeiye poreyete cani achoguë, ñaca cani jo'cabi:

Mai Ëjaguë Riusubi ta'yejeiye yo'oye poreyete casi'quëbi gare
tin yo'oye beoye ba'iji.

Më'ëre yua yë'ë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huaguëna, gare
carajeiye beoye ba'iguë'ë më'ë, cani jo'cabi Riusu.
22 Ja'nca cani jo'casi'quëbi maire tëani ba cocare quë'rë
ai re'oye cani achobi, Jesús yua maini oiguë conguëre
re'huasi'quë sëani.
23 Leví jubë bain yua pairi hua'na re'huasi'cua ba'ijën, ai jai
jubë bateña. Bain sëani, carajani, pairi ba'iyete jo'cajënna,
yequëcua bacua bainbi mame bëani, pairi hua'na ruiñe bahuë.
24 Ja'nca carajeicuata'an, Jesusbi gare carajeiye beoye ba'iguë,
Riusu bain ba'iyete jo'caye beoye Riusuni sencaiguë ba'iji.
25 Ja'nca ba'iguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacuabi Riusu
ba'iruna ti'anni, Riusuni recoyo te'e zi'inni ba'ijënna, Jesusbi
bacuani tëani bani, bacua ba'iyete Riusuni jo'caye beoye sen-
caiguë ba'iguëna, bacuabi gare carajeiye beoye ba'iyë.

26 Riusubi baguëte baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëre re'huani
raoguëna, ai re'oye ba'iji maire. Riusu ba'iye'ru te'e ba'iguëbi
gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'iji. Te'e ruiñe ba'iguëbi
gu'a bainna te'e zi'iñe beoye ba'iguëna, Riusubi baguë ba'iru
ba'icuare quë'rë ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre baguëte re'huani
ëñobi.
27 Leví jubë bain ta'yejeiye ëjacua ba'iyete cato, si'a umu-
guseña Riusu huë'e misabëna ti'anni, jo'yare huani ëoni, pico
mëoñe bahuë. Ru'ru, bacua gu'a jucha ro'ire, ja'nrëbi bacua
bain gu'a jucha ro'ire sencaijën bateña. Jesucristoca ja'nca si'a
umuguseña yo'oye beobi. Baguë yua te'e viaje se'ga yo'oni,
baguë se'gabi junni tonni, si'a bain gu'a juchare te'e jëana
tënoni senjobi.

28 Moisés ira coca cani jo'case'ere ëñato, bain carajeija'cua
yua ta'yejeiye pairi ëjacuare re'huasi'cua bateña. Ba'ijënna,
Riusuca jë'te mame coca cani jo'caguë, baguë ta'yejeiye
yo'oye poreyete si'a jëja caguë, baguë Zinre cuencueni maina
raoguëna, gare carajeiye beoye Riusu ba'iye'ru ba'iji.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

1 Yureca, yëquëna yure case'ere ro'tani, ñaca quë'rë re'oye
ye'yejë'ën: Mai ta'yejeiye pairi Ëjaguëreba ba'iyete cato, mai
ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu jëja ca'ncona bëani, baguë naconi
te'e guanseguë ba'iji, guënamë re'oto jëja guëna seihuëre.
2-3 Ja'an Cristo ba'iguëbi Riusu cuencueni re'huasi'quëbi
Riusu ba'irurebana te'e ruiñe ti'anni, baguë yo'o case'ere
re'oyereba yo'oni conguë ba'iji. Bain ta'yejeiye pairi ëjacua
ba'iye'ru beoji. Bain hua'na se'gabi cuencueni re'huajënna,
bain ta'yejeiye pairi ëjacuabi Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ena
cacani, jo'ya hua'nare huani, mai jucha ro'ire Riusuna insiñu
cajën, ba misabëna ëoni picore mëojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna,
Cristoca mai jucha ro'ire junni tonni, baguë recoyote Riusuna
insibi.
4 Cristo yua ën yija bain pairi hua'na naconi ba'iye gare
porema'iji. Moisés coca cani jo'case'e'ru Riusuna ëoni insijën,
5 ro ën yija misabë yo'o conjën ba'icua'ë. Riusu ba'irureba'ë
cajën, Moisés guanseni jo'case'e'ru yo'ojën ba'icua'ë. Ja'nca
yo'ojën ba'icuabi Riusu mame re'huani jo'caja'yete ëñojënna,
maibi masijën ba'iyë. Riusubi baguë yo'ore Moisesni caguë,
"Yë'ë ën yija ba'i huë'ere yo'ocaijë'ën. Më'ë naconi cubëte
ba'iguë case'e'ru güinareba'ru ba huë'ere yo'ocaijë'ën" cani
jo'caguëña Riusu.
6 Ja'nca cani jo'caguë, Riusu ira coca cani jo'caguë baji'i.
Ja'nca ba'iguëbi yurera maini mame cocare cani jo'caji.
Cristote cuencueni raoguëna, Riusu yo'o case'ere quë'rë ai
re'oye yo'oguë, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji. Riusu
huë'e ën yija ba'i huë'e yo'o ma'carëan yo'oye'ru yo'oma'iji
Cristo. Yo'oma'iguëbi guënamë re'oto Riusu ba'irurebana
ti'anni, Riusu te'e ruiñereba yo'o conguë ba'iji. Riusubi
maini quë'rë re'oye cani jo'casi'quë sëani, Cristobi mame yo'o
conguë, maini quë'rë ai re'oye conni cuiraji baguë.
7 Baguë ira coca cani jo'case'ere masi güeseguëna, bainbi
ja'an coca guansese'ere te'e ruiñe yo'oye poremajën baë'ë.
Riusu bënni senjoja'ñete jëaye gare poremajën baë'ë. Poretoca,
Riusubi baguë mame cocare cani jo'cama'ire'abi.
8 Baguë ira coca cani jo'case'ere jo'cani senjoni, mame
cocare cani jo'caza caguëna, ën cocare ëñani masijë'ën:

Mai Ëjaguë Riusubi coca caguëna, achajë'ën.
Yë'ë cuencuesi umuguseñabi ti'anguëna, Israel bain, Judá bain, si'a jubëte ñë'coni, mame cocare bacuana cani jo'caja'guë'ë yë'ë.
9 Bacua ira bain ba'isi'cuani cani jo'case'e'ru cani jo'cama'ija'guë'ë.
Bacuabi Egipto yija bainre yo'o concua zemosi'cua ba'ijënna, bacuare tëani sani, bacuare conni cuiraguë, yë'ë yo'ojai cocare bacuana cani jo'caguë ba'nhuë yë'ë.
Cani jo'casi'quëta'an, bacuabi yë'ë coca case'e'ru yo'oye jo'cani, tin yo'ojën ba'ijën ba'nhuë.
Ja'nca ba'ijënna, bacuare ëñama'iguë baë'ë.
Bacuani conni cuiraye jo'cahuë yë'ë.
10 Yureca, yë'ë bainreba Israel hue'ecuare choini, mame cocare bacuani ñaca cani jo'caguë ba'ija'guë'ë yë'ë:
Ja'an umuguseña ti'anguëna, yë'ë yo'oye yëyete bacuani te'e ruiñe masi güeseja'guë'ë.
Masi güeseguëna, bacuabi si'a recoyoreba ro'tani, Riusu yëyete te'e ruiñe yo'ojën bañuni cajën ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ijënna, yë'ë yua bacua Riusureba ba'iguëbi bacuare conreba conguë, yë'ë bainrebare bacuare re'huani baja'guë'ë yë'ë.
11 Mame cocare ja'nca cani jo'caguëna, yë'ë bainbi yë'ë ba'iyete te'e ruiñe masiye poreja'cua'ë.
Yë'ë bain hua'nabi sa'ñeña cajën, Riusu ba'iyete te'e ruiñe masijë'ën, yihuoye beoye ba'ija'cua'ë.
Si'a jubë ba'icua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'acuabi yë'ë ba'iyete ëñani te'e ruiñe masija'cua'ë.
12 Ja'nca masijënna, yë'ë yua bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere tënoni senjoni, gare se'e ro'tama'iguë ba'ija'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
13 Ja'an cocare mame cani jo'caguë, baguë ja'anrë cani jo'case'ere se'e ro'tama'iguë ba'iji, bain yo'o yo'oni re'ojeiye porema'icua sëani.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

1 Ja'nca ba'ijënna, Riusu mame coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye yëtoca, baguë ira coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi baguë ira coca guanseni jo'cato, baguë ën yija huë'e ba'iyete, bain gugurini rëañete guanseguë cabi.
2 Guanseguëna, Moisesbi Riusu ba'i huë'ere yo'oni, ru'ru ba'i sonohuë Riusu ba'i sonohuëte re'huaguëña. Ja'an sonohuëna ëñato, maja se'nquehuë baquëña. Riusuna insisi jo'jo aonbëan'ga mesa tontona tuñase'e baquëña.

3 Ja'nrëbi, yequë sonohuë, Riusu ba'irureba casi sonohuë
baquëña. Ja'an reosi canre anconi cacayë.
4 Ja'an sonohuëna cacani ëñato, zoa curi misabë baquëña.
Ma'ña sëñere toa zëonni tëose'e baquëña. Si'a ca'ncoñabi zoa
curi re'huasi'cu baquëña. Sa'nahuëna ëñato, ru'ru maná
aon Riusu bainna insisi aon zoa curi guënarote ayase'e
baquëña. Ja'nrëbi, mai ira bainguë ba'isi'quë Aarón hue'eguë
ba'isi'quë Riusu cuencueni re'huasi'quë sëani, baguë jorosi
tëcabë baquëña. Ja'nrëbi, gata tontoña Riusu coca toyani
jo'casi tontoña baquëña.
5 Ba gajongu ëmëje'ena ëñato, ta'yejeiye anje hua'na samu-
cua te'ntoni re'huasi'cuabi tuijën, bacua ganhua cabëanre
ba ganjogu tapa ëmëje'enre saroni saosi'cua bateña. Ja'anru
ba'iyete cato, bain gu'a jucha tënoni senjoru'ë. Ja'an yua Riusu
ën yija ba'i huë'ere ba'iguëna, yureña ja'anre se'e quëama'iñë
yëquëna.
6 Riusu ën yija huë'e yua ja'nca ba'iguëna, pairi hua'nabi
ru'ru ba'i sonohuëna cacajën, Riusu yo'o ma'carëan guanseni
jo'case'ere yo'ojën bateña.
7 Quë'rë sa'nahuë ba'i sonohuëre cato, ta'yejeiye pairi
ëjaguë se'gabi cacaye poreguë baquëña. Baguëbi cacato, te'e
tëcahuëre cuencueni, te'e viaje se'ga cacaguë baquëña. Jo'ya
hua'nare huani, bacua ziere sa'nahuërebana saye baguëña,
baguë gu'a jucha, bain gu'a jucha, ja'an ro'ire Riusuna in-
siyete.
8 Ja'an yo'oguë ba'ise'ere ro'tato, Riusu Espíritubi maini ñaca
ye'yoji. Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ebi yuta carajeima'isi
huë'e ba'iguëna, bainbi Riusu ba'iruna ti'añe yuta poremajën
bateña.
9 Ja'an huë'ere ro'tato, Riusu mame coca cani jo'casirënre
ye'yeye poreyë mai. Ru'ru, ba pairi hua'nabi bain jucha
yo'ojën ba'ise'e ro'ire Riusuna insicaijënna, bain recoyo tënoni
senjoñe gare beoguëña.
10 Ro ëmëje'en ba'iyete tënoñe se'ga baquëña. Moisés ira coca
guanseni jo'case'e'ru yo'ojën, bain aon aiñe poreye, gono un-
cuye poreye, bain ëntë abuye, bain ga'nihuë re'huaye, ja'an
se'ga yo'ojënna, Riusu mame coca cani jo'cajairën ti'anguëna,
ja'an ira coca cani jo'case'ere se'e yo'oma'iñe baquëña.
11 Ja'nrëbi yo'je, Riusubi baguë ta'yejeiye pairi Ëjaguëte
Cristote re'huani raoguëna, maini re'oye conni cuiraguë raji'i.
Ja'nca raiguë, Riusu huë'e guënamë ba'i huë'ena ti'anni, bain
ro'ire Riusuna insini sencaza cabi. Ja'an guënamë ba'i huë'ere
cato, bainbi yo'omaë'ë. Riusu yo'osi huë'e quë'rë re'o huë'e
ba'iji.
12 Ja'an huë'e Riusu ba'i huë'ena cacaguë, te'e viaje se'ga

cacani, baguë zie se'gare mai ro'ire jañuni tonni, mai tëani baja'yete re'huaguë, se'e yequë tëcahuë yo'oye beoye ba'iji. Gare se'e gu'a juchana zemoñe beoye ba'iyë mai. Baguë zie se'gare jañuni tonguë, jo'ya hua'na ziere Riusuna samaji'i, ira bain pairi ëjaguë yo'ose'e'ru.

13 Ja'an pairi ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere sani, gu'a jucha bacuana cha'juani, bacua ëmëje'en ba'iye se'gare tënoguë baquëña.

14 Ja'nca tënoguëna, Cristobi maina rani, quë'rë ai ba'iye mai recoyorebare tënoni, mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare tënoni senjoguëbi ba'iji. Riusu Espíritu carajeima'iguëbi yo'o güeseguëna, Cristobi gu'a jucha yo'oye gare beoguëbi baguë ziere jañuni tonni, mai recoyore mame re'huaguëna, mai Ëjaguë Riusu carajeima'iguëni yo'o conjën ba'iye poreyë mai.

15 Ja'nca junni tonni, mai recoyore mame re'huaguë sëani, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iguëna, Riusubi baguë mame coca cani jo'case'e'ru baguë bainrebare maire re'huani baji. Ja'nca baguëna, baguë insija'ye cani jo'case'ere coni, si'arën bani, bojojën ba'iyë mai. Riusu ira coca guanseni jo'case'ere te'e ruiñe yo'oni, Riusu bain ruiñe gare poremajën bateña. Gu'a jucha gare tënoñe poremajën bateña. Ja'nca poremajënna, Cristobi mai ro'ire junni tonguëna, Riusu mame coca cani jo'case'e'ru recoyo tënosi'cuabi baguë insija'yete coni baye poreyë mai.

16-17 Ën yija bain yo'ojën ba'iyete ro'tani, Riusu yo'ose'ere ye'yejë'ën. Ëja bainguëbi baguë bonsere yequëcuana jo'caye yëto, ru'ru ba bonse coja'guëte cuencueni, utina toyani jo'caji. Jo'caguëna, ba bonse coja'guëbi ëja bainguë junni huesëye tëca bonse coye gare porema'iji. Ëja bainguëbi junni huesëguëna, ja'nrëbi ba bonsere coni baye poreji.

18-19 Ja'nca ba'iguëna, Riusu coca cani jo'case'ere quë'rë re'oye masiye poreyë mai. Baguë ira cocare Moisesna cani jo'caguëna, Moisesbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere cha'juani tonguë baquëña. Riusu coca cani jo'case'ere ja'nca te'e ruiñe masi güeseguë baquëña. Si'a ba coca guanseni jo'case'ere bain ñë'casi'cuani quëani achoni, ja'nrëbi toro bonsëguë, chivo bonsëguë, ja'an jo'yare huani, bacua zie jañuse'ere inni, oco naconi ja'meni, ja'nrëbi oveja raña majei rañare hisopobi cabëna gueonni, ba ziena saënni, ja'nrëbi zie cha'jua bi'raguëña. Ru'ru, Riusu coca toyani jo'casi pëbëna cha'juani, ja'nrëbi si'a bain hua'nana zie cha'juaguë caguëña:

20 "Ën zie jañuni tonse'ere ëñani, Riusu coca mësacuani te'e ruiñe cani jo'case'ere masini bajë'ën" caguëña.

21 Ja'nca caguë, güina'ru yo'oguë, ba Riusu huë'e, si'a baru ba'i ma'carëanna zie cha'juaguëña.

22 Riusu ira coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'oguë baquëña.
Bain hua'nabi Riusu ba'iruna ti'anni, Baguëni bojoza cajën,
si'acuabi tëno güesejën bateña. Ja'nca tëno güeseto, ba zie
jañuse'ebi tëno güesejën bateña. Ziere jañuma'itoca, bacua gu'a
juchare tënoni senjoñe gare poremajën bateña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

23 Ja'nca yo'ojën ba'icuabi ro ën yija ba'i ma'carëanre tëno
güesejën bateña. Ja'nca tënojën, guënamë re'oto ba'iyete masi
güesejën bateña. Ëmëje'en se'ga tënojënna, yurera Cristobi mai
ira bain ba'isi'cua tënojën ba'ise'e'ru quë'rë ai re'oye tënoni
senjoni babi.

24 Ba ën yija huë'e Riusu ba'i huë'e bain yo'osi huë'e,
ja'anruna cacamaji'i Cristo, te'e ruiñe ba'i huë'e beoguë sëani.
Riusu te'e ruiñe ba'iru, guënamë re'oto, ja'anruna ti'anni,
Riusuna mai ba'iyete sencaiguë ba'iji.

25 Ira bain pairi ëjaguëbi jo'ya hua'na ziere inni, Riusu
ba'irureba sonohuëna cacani, si'a tëcahuëan bain juchare sen-
caiguë baquëña. Ja'nca ba'iguëna, Cristobi ja'nca yo'omaji'i.

26 Yo'otoca, ën yija re'huani jo'casirënbi jo'caye beoye ai
yo'oguë ba'ire'abi. Ja'nca yo'oye'ru yo'oma'iguëbi ën yija
carajeirën ti'an bi'raguëna, te'e viaje se'ga Riusu ba'irurebana
ti'anni ba'iji. Bain gu'a juchare gare tënoni senjoza caguë,
baguë ba'iyete Riusuna jo'cani, mai ro'ire junni tonni, baguë
zie se'gare jañuni tonbi.

27 Ja'nca yo'oguëna, bain hua'na'ga te'e viaje se'ga junni toñe
ba'iyë. Junni tonni, ja'nrëbi Riusu ba'iruna nëcani, bacua
yo'ojën ba'ise'ere Riusuni sehuojën ba'iyë.

28 Cristo'ga te'e viaje se'ga junni tonni, ai jai jubë bain
gu'a jucha ro'ire ai yo'oguë huani senjosi'quë baji'i. Ja'nca
ba'iguëbi se'e ëñoguë raija'guë'bi. Ja'nca raiguë, bain gu'a
juchare se'e tënoma'ija'guë'bi. Baguëre ëñajën ëjojën ba'icua,
baguëni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuare
inguë raija'guë'bi. Bacuare inni, baguë carajeima'iruna sani
baja'guë'bi.

10

1 Moisés ira coca guanseni jo'case'ere ëñato, Cristo naconi
bojojën ba'ija'yete te'e ruiñe masiye gare poremajën ba'iyë
mai. Ro ëmëje'en se'gare masiye poreyë mai. Ja'an coca
guanseni jo'case'e'ru jo'ya hua'na ziere Riusuna insitoca, si'a
tëcahuëan jo'caye beoye insitoca, gare re'ojeiye porema'iñë
mai. Riusu ba'iruna ti'anni, jo'ya hua'na zie insise'ebi recoyo
tëno güeseza cacuata'an, gare re'o bain ba'iye porema'iñë mai.

2 Gare re'ojeiye poretoca, ¿guere ro'tajën si'a tëcahuëan
jo'yare huani insiye'ne? Riusuni ja'nca gugurini rëanni, ba

jo'ya hua'na ziere insini, te'e jëana recoyo tëno güeseza cacuata'an, ¿queaca yo'oguë, yuta gu'a jucha yo'ose'ere recoyo huanoguë'ne?

3 Riusuni ja'nca gugurini rëanni, baguëna insijën, maibi si'a
tëcahuëan mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere ro'tani masiyë.

4 Ja'an jo'ya hua'na zie, toro zie, chivo zie, ja'an zie jañuse'ebi
mai gu'a jucha tëno güeseye gare porema'iñe sëani, jucha beo
recoyo gare huanoma'iji maire.

5 Ja'nca sëani, Cristobi bainguë runni, ën yijana ti'anni,
Riusuna cabi:

Bain hua'nabi jo'yare huani, ba zie jañuse'ere më'ëna ro insijënna, më'ëbi yëma'iñë.

Ja'nca yëma'iguëbi yë'ëre rao bi'raguë, bain ga'nihuë baguëre yë'ëre re'huani raohuë më'ë.

6 Bain hua'nabi bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere senjoni saoza cajën, bacua jo'yare huani, më'ë misabëna tëoni, ëo güeseyë. Ja'nca ëo güesejënna, më'ëbi gare bojoma'iñë.

7 Ja'nca bojoma'iguëna, yë'ë yua më'ë uti pëbë toyani jo'case'ere ëñani, ñaca caji: "Yureca, Riusu, më'ë yëye'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë.

Ja'an coca toyani jo'case'ere ëñani, güina'ru yo'oguë raisi'quë'ë yë'ë" cahuë yë'ë, Riusuni cabi Cristo.

8 Ja'nca caguë, Moisés ira coca toyani jo'case'e'ru yo'oyete
ro'taguë, "Bain gu'a jucha senjoñete ro'tajën, bacua jo'yare
huani Riusuna ro insiye cato, më'ëbi bojoma'iñë" cabi.

9 Ja'nca cani, ja'nrëbi ñaca cabi: "Më'ë yëyete yo'oguë
raisi'quë'ë yë'ë" cabi. Ja'nca caguëbi bain ja'anrë yo'ojën
ba'ise'e, jo'ya hua'na ziere Riusuna insijën ba'ise'e, ja'anre
gare se'e yo'omajën ba'ijë'ën, maini cani jo'cabi. Ja'nca cani
jo'casi'quëbi Riusu mame tënoja'ñete maini yure masi güeseji.

10 Riusu yëyete yo'oguë raisi'quë'ë caguë, bainguë runni, mai
gu'a jucha ro'ire junni tonbi. Te'e junni tonse'e se'gabi baguë
ga'nihuëte Riusuna insini, maini recoyo tënoni jo'cabi. Gare
se'e mame tënoñe beoji.

11 Yureca, judío bain pairi hua'nabi Moisés ira coca, ja'anrë
guanseni jo'casi coca caye'ru yo'ojën, Riusu huë'e misabëte
nëcajën, bain jo'ya rase'ere huani, misabëna tëoni, Riusuna
ro insini baguëni bojo güeseñu cajën, ja'anre si'a umuguseña
güina'ru yo'ojën, ro yo'oyë bacua. Bain gu'a juchare senjoni,
bacua recoyo tëno güeseñu cacuata'an, bacua recoyo tëno
güeseye gare porema'iñë.

12 Poremajënna, Cristobi ti'anni, Yë'ë ga'nihuëte Riusuna
insiza caguë, mai jucha ro'ire junni tonbi. Gare se'e junni

toñe beoguëbi yureca Riusu jëja ca'ncona bëani, mai ta'yejeiye
Ëjaguëre re'huasi'quë baji'i.
13 Ja'nca ba'iguëbi baguëre je'o bacua ñu'ñojeija'ñete yureca
ëjoguë ba'iji.
14 Maire ja'nca mame tënosi'cuare re'huani jo'cabi baguë.
Te'e junni tonse'e se'gabi si'a baguë bainreba, si'arëan
ba'ija'cua, si'acuare recoyo mame tënoreba tëno güeseji.
15 Ja'nca tëno güeseguëna, Riusu Espíritubi maini ja'anre te'e
ruiñe masi güeseji. Riusu coca cani jo'case'ere ëñato, ñaca caji:
16 Yureca, ja'an umuguseña ba'ija'ye ti'anguëna, ën cocarebare
yë'ë bainna cani jo'caja'guë'ë yë'ë, caji Riusu.
Yë'ë yëye si'ayete bacuani masi güeseja'guë'ë yë'ë.
Ja'anre bacuani si'a recoyoreba ro'ta güeseja'guë'ë yë'ë, caji
Riusu.
17 Ja'nrëbi, se'e yequëruna ëñato, ñaca'ga caji:
Bacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare se'e ro'tama'iguë
ba'ija'guë'ë yë'ë, cani jo'cabi Riusu.
18 Ja'nca cani jo'casi'quëbi mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere
gare huanë yeye casi'quë sëani, maibi jo'ya hua'nare huani,
misabëna tëoni Riusuna insiye, ja'anre gare se'e yo'oye beoye
ba'icua'ë, mai gu'a jucha tëno güeseyete.

Debemos acercarnos a Dios

19 Yureca, yë'ë bain hua'na, Jesús zie jañuni tonse'ebi re-
coyoreba tënosi'cua sëani, Riusu ba'irurebana gare huaji yëye
beoye ti'añe porecua ba'iyë mai.
20-21 Riusu huë'e ën yija ba'i huë'ere cama'iñë yë'ë. Ja'an
sa'nahuëreba ba'i sonohuëte cama'iñë. Pairi ëjaguë se'gabi ba
reosi canbi cacani, Riusu ba'irureba casiruna ti'añe, ja'anre
cama'iñë. Jesús junni tonse'ebi ti'añe, ja'an ti'añete cayë.
Riusubi yurera mame re'huaguëna, mai Ëjaguë Jesucristo, mai
ta'yejeiyereba pairi Ëjaguë casi'quë, ja'anguë naconi Riusu
ba'irurebana ti'añe poreyë mai. Ti'anni, huajëreba huajë
hua'na ba'ijënna, mai ba'iyete Riusuni sencaiguë ba'iji baguë.
22 Ja'nca ba'iguëna, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni.
Jesucristoni si'a recoyoreba jo'caye beoye ro'tajën, ti'anni
bañuni. Mai gu'a jucha senjosi'cua ba'ijën, recoyo tënoreba
tënosi'cua ba'ijën, bain huajë oco naconi mame zoasi'cua
ba'ijën, Riusu ba'irurebana ti'anni bañuni. Bain pairi ëjacuabi
bacua ga'nihuë zoani, tënosi'cua ruinjënna, bacua tënose'e'ru
quë'rë ai re'oye recoyo tënosi'cua ba'iyë mai.
23 Ja'nca ba'ijën, mai Ëjaguë inguë rai cocare cani jo'caguëna,
jëja recoyo re'huani, baguë cani jo'case'ere gare jo'caye beoye
si'a recoyo ro'tajën, yequëcuani Cristo ba'iyete quëani achojën
bañuni. Cristo yo'oja'yete cani jo'casi'quë sëani, gare caraye
beoye yo'oja'guë'bi baguë.

24 Ja'nca quëani achojën, sa'ñeña si'a jëja yihuojën bañuni.
Yequëcuani oijën conjën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën, te'e ruiñe
yihuojën bañuni.
25 Mai ñë'cani Riusuni bojo umuguseñare gare huanë yeye
beoye bañuni. Yequëcua Cristo bain huanë yeye'ru huanë
yeye beoye ba'ijë'ën. Te'eruna ñë'cani, Riusu cocarebare
sa'ñeña yihuojën, jëja recoyo re'huajën ba'ijë'ën. Cristo ëñojai
umuguse yuara ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, quë'rë se'e ja'nca
yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Ja'nca yo'oma'itoca, yequërë gu'a juchana se'e bonëni
yo'oma'iñe. Cristo te'e ruiñe ba'i cocare ye'yeni, ja'nrëbi se'e
gu'a juchana bonëni yo'otoca, Jesucristo junni tonse'ebi se'e
recoyo tëno güeseye gare porema'iñë.
27 Riusu bënni senjoja'cua se'ga ba'iyë. Cristote ja'nca jo'cani
senjotoca, Riusubi maini ai bëinreba bënni, baguëre je'o bacua
naconi ja'an toabona jo'cani senjoja'guë'bi.
28 Moisés coca cani jo'case'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ba coca
guanseni jo'case'e'ru tin yo'oguëna, samucua o samutecuabi
baguë gu'aye yo'ose'ere ëñani, bain jubëni quëajënna, bacuabi
baguëni oiye beoye ba'ijën, baguëni huani senjoñe bareña.
29 Ja'nca huani senjorena, yureca Riusu Zinni gu'aye yo'oni,
baguëre jo'cani senjotoca, baguë bënni senjoja'ñete ro'tajë'ën.
Quë'rë ta'yejeiye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi. Jesucristo
junni tonni, baguë ziere jañuni tonni, maire recoyo tënoni,
baguë bainrebare mame re'huani baguëna, ja'anguëbi Cristo
yo'ose'ere ro gu'aye ro'tani, Cristote ro jo'cani senjoni, Riusu
Espíritu ai ba'iye ro insise'ere gu'a güeni, ja'nca yo'otoca,
Riusubi baguëni ai ba'iye ai bëinreba bëinguë ba'ija'guë'bi.
30 Mai hua'na Riusuni ye'yesi'cua sëani, baguë coca cani
jo'case'ere ro'taye poreyë mai. "Yë'ë se'gabi bain gu'aye
yo'ocuani bënni senjoñë" caguë yihuobi Riusu. Ja'nca cani
jo'casi'quëbi yequëruna toyani jo'ca güesebi: "Mai Ëjaguëbi
baguë bain gu'a juchare ëñani, baguë bënni senjoñete bacuana
huo'hueja'guë'bi" cani jo'case'e ba'iji.
31 Ja'nca ba'iguëna, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi bain
gu'a juchare ëñani, bënni senjoreba senjoñe masiguëna, baguë
bënni senjoja'ñete ro'tani ai huaji yëjën, gare bënni senjo
güeseye beoye bañuni.
32 Mësacua yua Cristoni quë'rë ru'ru ye'yese'ere ro'tajë'ën.
Cristo bainreba runni, ja'nrëbi yequëcuabi je'o bajënna,
mësacuabi gare ya'jaye beoye ai ba'iye ai yo'ojën baë'ë.
33 Bain hua'nabi ëñajënna, mësacuani ai gu'aye cajën,
mësacuani ai jëja huaijënna, mësacuabi ai yo'ohuë. Mësacua
bainre'ga güina'ru gu'aye yo'ojënna, mësacua'ga bacua naconi
te'e oijën, bacuare conjën ai yo'ohuë.

34 Mësacua bainre preso zeanni bajënna, mësacuabi bacuani
ai oijën conjën, bacuani ëñajën saë'ë. Mësacuare je'o bacuabi
mësacua bonse, mësacua yijaña, si'ayete ro tëani base'eta'an,
mësacua yua ai bojo recoyo re'huahuë. Mësacua carajeiye
beoye baja'yete ro'tani, Quë'rë ai re'oye coni baja'guë'ë yë'ë
cajën, bacua bonse tëase'ere ëñani, ai bojo recoyo re'huahuë
mësacua.
35 Ja'nca coni baja'cua sëani, Jesucristote jo'cani senjoñe
beoye ba'ijë'ën. Baguëni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën
ba'itoca, Riusubi baguë bayete mësacuana ai ba'iye ro insireba
insija'guë'bi.
36 Ja'nca ba'ija'cua sëani, quë'rë jëja recoyo bayete Riusuni
senjë'ën. Ai yo'ojën ba'itoca, Riusu yëye se'gare yo'oza cajën,
güina'ru ya'jaye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Si'aye yo'oni tëjini,
ja'nrëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë bayete te'e coni
baja'cua'ë. Baguë coca cani jo'case'ere ro'tani, jëja recoyo
re'huani bajë'ën:
37 Rëño ñësebë se'ga ëjojën ba'ijë'ën.
Yë'ë Zin cuencuesi'quëbi te'e jëana mësacuana ti'anja'ñeta'an
ba'iji.
38 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë re'o bainreba
cuencuesi'cua sëani, yë'ë Zinni si'a recoyo ro'tajën
ba'ija'cua'ë.
Baguëni si'a recoyo ro'taye ya'jatoca, mësacuare bojoma'iguëbi
gare se'e re'oye ëñama'iñë yë'ë.
39 Ja'an cocare cani jo'caguëna, mai ba'iyete ro'tajë'ën. Riusu
bain ba'iyete gare ya'jaye beoye ba'iyë mai. Yequëcuabi
ya'jani, Cristote jo'cani senjojënna, Riusubi bacuani bënni sen-
joja'guë'bi. Riusubi baguë yo'oja'yete cani jo'caguëna, mai'ga
baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Riusu naconi carajeiye
beoye ba'ijën, Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ija'cua'ë mai.

11

La fe

1 Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taye masiye yënica, ën
cocare achani ye'yejë'ën. Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo
ro'tajën banica, baguë cani jo'case'ere'ru güina'ru yo'oja'yete
masireba masiyë mai. Mai ñaco se'gabi ëñani masiye
porema'icuata'an, mai recoyobi ro'tani, baguë yo'oja'yete
masireba masiyë mai.
2 Mai ira bain ba'isi'cuabi Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo
ro'tajënna, Riusubi bacuani re'oye ëñani, bacuani bojobi.
3 Ja'nca si'a recoyo ro'tajën banica, Riusu ën re'oto re'huani
jo'case'ere te'e ruiñe masiyë mai. Riusu se'gabi coca caguë
guanseguëna, si'a ën yija re'oto saji'i. Ja'anre te'e ruiñe masiyë

mai. ¿Guebi re'huani jo'caguë'ne? cato'ga, baguë re'huani
jo'casi re'otore ëñani, Riusu yo'ose'ereba'ë cajën, si'a recoyo
ro'tani masiyë mai.

4 Ja'nca sëani, mai ira bain ba'isi'cuabi Riusuni si'a re-
coyo ro'tajën ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Abel hue'eguë
ba'isi'quëbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë sëani, baguë bayete
Riusuna insini jo'caguë, Cain insise'e'ru quë'rë re'oye Riusuna
insini jo'caguëña baguë. Ja'nca insini jo'caguëna, Riusubi
Abelni ëñani bojoguë, baguë insini jo'case'ere coni baguëña.
Ja'nca coni baguëna, Riusu re'oye ëñani bojose'e, Abel yua
re'o bainguë ba'ise'e, ja'anre masiyë mai. Abel yua junni
tonsi'quëta'an, baguë si'a recoyo ro'tani yo'ose'ere ëñani,
Riusu re'oye yo'oja'yete masiyë mai.

5 Enoc'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguëre sëani, Riusubi
baguëni bojoguë ëñani, Junni huesëye beoye ba'ija'guë caguë,
baguëte ro huajë tëani saguëña Riusu. Saguëna, bainbi
baguëte tinjañe gare poremateña. Yureca, Riusu coca cani
jo'case'ere ëñato, Enoc re'oye yo'ose'ere masiyë mai. Si'a Enoc
ba'isi umuguseñabi Riusuni bojo güeseguë baquëña.

6 Mai hua'na'ga Riusuni bojo güeseye yënica, Riusuni si'a
recoyo ro'taye bayë. Ro'tama'itoca, Riusuni bojo güeseye gare
porema'iñë mai. Riusuna ti'anni bojoye yënica, Riusu ba'iyete
si'a recoyo ro'taye bayë. Ja'nca si'a recoyo ro'tajën, Riusure
cu'ereba cu'enica, baguë ba'iyete maini ëñoni, maini ai bojo
güeseji baguë.

7 Noe'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi
baguë re'o bainguë ba'iyete ëñani bojoguëña. Riusubi
ën re'otore ñu'ñojeija'ñete Noeni quëani, yogute yo'oye
guanseguëna, Noebi ro baguë ñacobi ëñani, Riusu yo'oja'yete
masiye gare porema'iguëta'an, Riusu guansese'ere achani,
te'e ruiñe yo'oni, ba yogute re'huani, baguë te'e bainre huajë
hua'na ba'i güeseguëña. Ja'nca si'a recoyo ro'tasi'quëre sëani,
Riusu re'o bainguëre re'huasi'quë baquëña. Si'a gu'a bainbi
baguë recoyo ro'tani yo'oguë ba'ise'ere ëñani, bacua bënni
senjoja'ñete masiye porereña.

8 Abraham'ga Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Riusu guans-
ese'ere achani, Jaë'ë cani yo'oguëña. Më'ë yija coni baja'ye,
ja'an yijana saijë'ën caguë guanseguëna, Abrahambi sai
bi'raguëña. Baguë saija'rute huesëguëta'an, huëni saquëña.

9 Sani, baguë coni bajai yijana ti'anni, tin bain ba'iruta'an,
bëani baquëña. Ja'nca ba'iguëbi Riusu insija'yete si'a recoyo
ro'taguë, ro jo'ya ga'nihuëan huensi huë'e carajei huë'e se'gare
baquëña. Baguë mamacua Isaac, Jacob, ja'ancua naconi te'e
ba'iguë, si'acuabi Riusu insija'yete ëñajën ëjojën bateña.

10 Riusu huë'e jobo gare carajeima'i jobo, ja'anruna bëani
bazaniñë caguë ëjoguë baquëña Abraham.

11 Sara'ga Riusu yo'ojai cocare si'a recoyo ro'tago bacoña.
Ai ira hua'go ba'igota'an, Riusu cani jo'case'e'ru zin hua'guëre
të'ya rani bazaniñë cago ëjogoña. Baguë cani jo'case'ere'ru
güina'ru yo'oja'guë'bi cagona, Riusubi ta'yejeiyereba yo'oni,
bagoni zin ba güeseguëña.

12 Ja'nca sëani, ja'an hua'guë Abraham hue'eguë, ai ira
hua'guë zin cu'eye gare porema'isi'quëta'an, zin hua'guëni
baguëna, baguë bain yo'je raisi'cuabi ai ba'iye ai jai jubë jaijei-
jateña. Ma'choco hua'i, ziaya yëruhua mejara'carëan, ja'anre
cuencueye poretoca, Abraham bain raisi'cua yua quë'rë jai
jubë bateña.

13 Ja'ancuabi Riusu insija'yete yuta comajën, Riusuni
jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, ën yijare jo'cani senjoni
junteña. Bacua recoyobi Riusu insija'yete so'obi ëñani
bojoreña. Ja'nca bojojën careña: "Riusu bayete coni baja'cua
sëani, ro ën yija ba'iyete gare jo'cani senjoñu" careña, ën yijare
rëño ñësebë se'ga ba'ija'cua sëani.

14 Ja'nca cacuare achato, ëñere masiyë mai. Bacua si'arën
ba'ijai yijare cu'eyë bacua.

15 Bacua etani jo'casi yijare cu'eye ro'tamateña. Ja'anrute
ro'tanica, ja'anruna go'iye porere'ahuë.

16 Ja'anruna go'ima'icua sëani, quë'rë ai re'o yija guënamë
ba'i yija, ja'anruna sani bañu cajën, ëjojën ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, Riusubi baguë huë'e jobore bacuare re'huacaji'i.
Re'huacaquëna, bacuabi baruna ti'añe ëjojën, Yë'ë Taita Riusu
cajënna, Riusu'ga bacuani ai bojoreba bojoji.

17 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi Abraham te'e ruiñe recoyo ro'tayete
masiza caguë, Abrahamni coca guanseguëña. "Më'ë zin
Isaacre misabëna tëoni, baguëte boni, yë'ëna insijë'ën" caguë
guanseguëña. Ja'nca guanseguëna, Abraham yua Riusu
yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi Riusu guansese'ere yo'o
bi'raguëña. Baguë zin gaña hua'guë, Riusu cani jo'case'e'ru
baguëna insisi'quëreta'an, baguëte Riusuna go'ya bi'raguëña.

18 Isaac ba'iyete cato, Riusu coca cani jo'case'ere ëñani
masiyë: "Isaac se'gabi zin cu'eguëna, më'ë bain yo'je
raija'cuabi ai jai jubë jaijeija'cua'ë" cani jo'caguëña Riusu.

19 Ja'nca cani jo'caguëna, Abrahambi Riusu guansese'ere
achani, ja'ansi'quë caguëña: "Baguëte Riusuna insitoca, junni
huesëtoca, Riusubi baguëte huajë hua'guëre se'e re'huaye
masiji" caguëña. Ja'nca cani, ja'nrëbi Riusuna insi bi'raguëna,
Riusubi baguëte huajë hua'guëre go'yaguëña. Riusu raoja'guë
junni tonni huajë raija'yete masi güeseguëña.

20 Ja'nrëbi jë'te, Isaacbi Riusuni si'a recoyo ro'taguë, baguë
mamacua Jacob, Esaú hue'ecuani Riusu re'oye yo'ojai cocare
cani jo'caguëña.
21 Ja'nrëbi Jacob yua ai ira hua'guë ju'in bi'raguëbi Riusu
yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguë, baguë ro'oguë sai tubëna
rëanni rohuoni, Riusuni recoyo bojoguë, baguë naje hua'na,
José mamacua, ga ba'i hua'guëni Riusu re'oye yo'ojai cocare
cani jo'caguëña.
22 Ja'nrëbi jë'te, José junni huesë umuguseña ti'anguëna,
José yua Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi baguë bainna
cani achoguëña: "Israel bainbi Egipto yijabi gare saijënna,
yë'ë gu'anre sani, Riusu insijai yijana sani tanjë'ën" cani
achoguëña.

23 Ja'nrëbi Moisesre të'ya rani, baguë pë'caguë sanhuëbi
baguëte ëñani, Ai re'o hua'guë ba'iji cajën, Riusu yo'oja'yete
si'a recoyo ro'tajën, baguëte samute ñañaguë hua'i yahueni
bareña. Bain ëjaguëbi zin huaiye guansesi'quëta'an, gare huaji
yëye beoye baguëte yahueni bareña.
24 Ja'nrëbi Moisesbi ira hua'guë runni, Riusu yo'oja'yete
si'a recoyo ro'taguëbi bain ta'yejeiye ëjaguë Faraón mama-
cote jo'cani senjoguëña. Bago mamaquë ba'iye yëma'iñë yë'ë
caguë,
25 yë'ë gaje bain naconi te'e baza caguëña. Faraón huë'ere
ba'iguë, gu'a jucha yo'oni rëño ñësebë se'ga bojoguë ba'iye
yëmaquëña. Baguë te'e bain naconi ba je'o bacua ro'ire ai
yo'oye ru'ru yëguë baquëña.
26 Ai yo'oguë ba'iguëta'an, Riusu Raoja'guëreba ai yo'oja'yete
ro'tani, Riusu insija'yete ai bojoguë ro'taguëña. Egipto yija
bonse se'gare coni baye yëma'iguëbi Riusu ta'yejeiyereba in-
sija'yete quë'rë bojoguë coza caguëña.
27 Ja'nca cani, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'taguëbi
Egipto yijare jo'cani senjoguëña. Bain ëjaguë Faraonbi ai
bëinguëta'an, baguëni huaji yëmaquëña. Riusu ba'iyete bain
ñacobi ëñañe porema'iguëta'an, baguë recoyobi ëñani masiguë
baquëña. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja bani, Faraonni huaji yëmaquë
baquëña Moisés.

28 Riusubi guanseguëna, Moisés yua Riusu yo'oja'yete si'a
recoyo ro'taguëbi Pascua yo'oza caguë, ba oveja bonsëguëte
huani, baguë ziere inni, Ba ru'ru të'ya raisi'quëre huani sen-
joja'guëbi maire huesoma'ija'guë caguë, ba ziere bain huë'e
anto sa'ro ca'ncoñana cha'juani jo'caye guanseguëña.
29 Ja'nrëbi, Israel bainbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo
ro'tajën, Ma Zitarate je'enjën sateña. Yija ma'aja'an saiye'ru
jobo zitara saijën jenteña. Je'enjënna, Egipto bain hua'nabi,

Bacuana tuni huaiñu cajën be'tereña. Be'teni huaiye ro'tacuata'an, zitarana rucani huesëreña.

30 Ja'nrëbi jë'te, Riusu bainbi baguë yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, Jericó huë'e jobo gata tu'ahuëbi ñañani tanguëña. Siete umuguseña të'ijeiye ganijënna, ñañani tanguëña.

31 Tainguëna, Rahab hue'ego, ba huë'e jobo baingo, ëmë yësi'cota'an, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tago sëani, bago bain Riusuni achama'icua naconi huesëmacoña. Riusu bain yahue ëñajën raijënna, bagobi bojogo, bacuani caca güeseni congoña. Ja'nca re'oye yo'osi'co sëani, huesëni carajeimacoña.

32 Yequëcua'ga Riusu bain hua'na yo'ojën ba'ise'ere quëaye caraji yë'ëre. Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, yequëcua Riusu bain raosi'cua, bacua yo'ojën ba'ise'ere quëaye caraji yë'ëre.

33 Bacuabi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, yequëcuabi ai jai jubëan bainni guerra huani zeanreña. Yequëcuabi gu'a bainni justicia yo'oreña. Yequëcuabi Riusu insija'yete ya'jaye beoye ëjoni coreña. Yequëcuabi airu yai ainja'ñete ëñani, airu hua'nani quë'rë jëja bajën ënsereña.

34 Yequëcuabi, ai jai toa uni si'aguëna, yayoreña. Yequëcuabi, bain huani senjocua raijënna, jëajën gatini sateña. Yequëcua jëja beo hua'na ba'icuata'an, ta'yejeiye yo'oni, jëja bacuare saoni senjoreña. Yequëcua guerra huajën saisi'cuabi ta'yejeiye yo'oni, bacuare je'o bacua si'acuani zeanreña. Yequëcuabi, tin yija soldado jubëan raijënna, bacuani bi'rani saoreña.

35 Yequëcua romi hua'na'ga Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajënna, bacua bain junni huesëcuabi go'ya rani bacuana ti'anni bateña.

Yequëcua Riusu bain hua'na'ga ai yo'oreña. Gu'a bainbi ai jëja huaijën si'nsejën, Yëquëna yo'ojën ba'iye'ru te'e yo'ojën ba'itoca, mësacuare huajë hua'nare etoyë careña. Cajënna, Riusu bainbi sehuoreña: “Bañë. Mësacuabi yë'ëre huani senjotoca, Riusu naconi ba'iguë quë'rë re'oye bojoguë ba'ija'guë'ë yë'ë” cajën sehuoreña.

36 Sehuojënna, yequëcua gu'a bainbi yequëcua Riusu bainre ai hui'ya jayareña. Yequëcuare ga'ni za'zabobi ai jëja si'nsereña. Yequëcuare preso zeanni guënameñabi huenni ya'o huë'ena guaoni jo'careña.

37-38 Yequëcuare guerra hua hua'tibi huani senjoreña. Yequëcuare ai gu'aye yo'oreña. Beo re'otona saoni senjojënna, Riusu bainbi oveja ga'ni, chivo ga'ni, ja'anbi sayani beo re'otore ba'ijën, aonre cu'e ganojën, ai yo'oreña. Aon gu'ana ju'injën, oco ëayena ju'injën, ja'si neni ai yo'ojën, beo re'oto, cu re'oto, si'a re'otore ba'ijën, aonre cu'e ganojën, yija gojeñana cainjën ai yo'oreña. Ai yo'ojënna, gu'a bainbi

careña: “Mësacuabi Riusure jo'cani senjotoca, mësacuare huajë hua'nare etoyë yëquëna” cajënna, bacuabi yëma'iñe sehuoreña. Ja'nca sehuojën, ën yija bainbi bacuani ai gu'aye yo'ojënna, ën yijare gare ba'iye ro'tamajën bateña. Quë'rë re'o hua'na sëani, quë'rë re'orute ba'iye ro'tajën ëjoreña.

39 Ja'nca ëjojën, Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, Riusu re'o bain casi'cua ba'icuata'an, Riusu ta'yejeiyereba insija'ye, ja'an cani jo'case'ere yuta comajën, junni tonreña.

40 Riusu ta'yejeiye yo'oja'ye, Cristote raoye yuta caraguëna, Riusu ta'yejeiye insija'yete ëjoye bareña. Ëjoni, ja'nrëbi jë'te, mai naconi Cristoni te'e zi'inni ba'ijën, si'a jubëbi Cristo re'o bainreba runni ba'iye bareña.

12

Fijemos la mirada en Jesús

1 Yureca, mai ira bain ba'isi'cua ai jai jubëbi Riusu yo'oja'yete si'a recoyo ro'tajën, mai yure yo'oja'yete ëñajën ëjoye'ru ba'ijënna, mai'ga Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën bañuni. Si'a gu'a jucha guaja beoye yo'ojën ba'iyete gare jo'cani senjoni, gare gu'a recoyo re'huaye beoye bañuni.

2 Jesús ba'iye se'gare ro'tajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, Riusu yëyete si'a recoyo ro'tajën bañuni. Jesucristo si'a jëja yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, Riusu bojo güeseja'yete ëjoguë ba'ise'e'ru baji'i. Ga bainbi baguëni ai gu'aye yo'ojën, gu'a bainre huani senjoñe'ru yo'ojën, crusu sa'cahuëna baguëte quenjën, baguëte huani senjojënna, baguëbi jëaye gare ro'tama'iguë baji'i. Yë'ë Taita naconi bojoreba bojoguë baza caguë, junni tonbi baguë. Junni tonni, ja'nrëbi se'e go'ya rani, Riusu jëja ca'ncona bëani, ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre re'huasi'quë baji'i Jesús.

3 Mësacuabi jëja beo recoyo re'huama'iñe cajën, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, gare guajaye beoye Riusu yëyete si'a jëja yo'ojën ba'ijë'ën. Gu'a bainbi baguëni je'o bani, baguëni gu'ayereba gu'aye yo'ojënna, mësacua ai yo'oyete oimajën ba'ijë'ën.

4 Mësacuabi gu'a jucha gare yo'oma'iñe cajën, ai yo'ojën ba'icuata'an, Jesús ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'oye caraji mësacuare. Jucha yo'oye beoye ba'iye cajën, yuta junni tonmaë'ë mësacua.

5 Ja'nca junni tonma'icuabi Riusu yihuo coca cani jo'case'ere huanë yeye'ru ëñoñë mësacua. Riusubi baguë mamacuani bojora'rë huaiguëna, baguë yëyete yo'oye ye'yejën ba'ijë'ën. Ën cocare achani ro'tajë'ën:

Riusubi më'ëni bojora'rë huaiguëna, Riusure gu'aye ro'tama'ijë'ën, mami.

Ja'nca huaiguëna, baguë yo'ore ya'jama'ijë'ën.
6 Si'a baguë bain re'huasi'cua, baguë mamacua caguë, ja'ancuani ai yëreba yëguë sëani, bacua si'acuani bojora'rë huaiguë, bacuani re'oye ye'yoji baguë.
7 Ja'an cocare achani, Riusu bojora'rë huaiyete ye'yeni masijë'ën. Mësacuani ja'nca huaitoca, baguë mamacuani yo'oye'ru mësacuani bojora'rë huaiguë ye'yoji. Pë'caguë sanhuë bojora'rë huaiyete ro'tani ye'yejë'ën. Bacua zin hua'nani ai yëtoca, bacuani bojora'rë huaijën ye'yoyë.
8 Riusu'ga si'a baguë bainni ai yëguë sëani, si'acuani bojora'rë huaiguë ye'yoji. Mësacuani bojora'rë huaima'itoca, mësacuani yëma'iji. Ro huacha zin hua'na ba'icuare'ru mësacuani ëñaji.
9 Mai pë'caguë sanhuë'ga maini bojora'rë huaijënna, bacuani ai re'oye ëñajën, Jaë'ë cajën ba'nhuë mai. Ja'nca cajën ba'isi'cuabi mai Taita Riusu carajeima'iguëni quë'rë ai re'oye ëñajën Jaë'ë cajën ba'itoca, baguë naconi gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë.
10 Mai pë'caguë sanhuëbi maini bojora'rë huaito, ro bacua yëye se'gare yo'ojën, rëño ñësebë se'ga maire huaijën ba'nhuë. Mai Taita Riusu'ga maire huaito, maini re'oye ye'yoye se'gare ro'tani, baguë jucha yo'oye beoye ba'iye'ru gare jucha beocuare maire re'huani, maini baji.
11 Maire ja'nca huaiguëna, maibi yurera ai yo'oyë. Gare bojoma'iñe huanoji. Ai ja'siye ai yo'oguëta'an, Riusu ba'iyete bojora'rë ye'yejën, recoyo re'o huanoñe ba'icua ruinjën, Riusu re'o bainre re'huasi'cua ba'iyë mai.

El peligro de rechazar la voz de Dios

12 Ja'nca sëani, Riusu bojora'rë huaise'ebi ai yo'otoca, gu'aye ro'taye beoye ba'ijë'ën. Ro guajaye beoye ya'jamajën ba'ijë'ën. Recoyo pa'npo ëaye beoye ba'ijën, jëja recoyo re'huani,
13 Riusu yëyete te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua jubë bain ba'icua yequëcuabi Riusu yëyete te'e ruiñe yo'oye ti'anma'itoca, bacuare ro jo'cani senjoma'ijë'ën. Bacuare oijën conjën, bojora'rë yo'ojënna, recoyo jëja bacuare re'huasi'cua ba'ija'cua'ë.
14 Mësacua porese'e'ru yo'ojën, si'acuani recoyo bojo güesejën ba'ijë'ën. Sa'ñeña coca huamajën ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë Riusu jucha beoyete ro'tajën, baguë ba'iye'ru ba'iye ro'tajën, mësacua porese'e'ru baguë yëyete yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca, Riusu naconi te'e ba'iye gare porema'iñë.
15 Mësacua te'e jubë bainre ëñajën, si'acuare Cristoni recoyo bojoye conjë'ën. Yequëcuabi Cristore bojoma'itoca, yequërë sa'nti recoyo re'huani, bacua bainni gu'aye ro'ta güeseyë. Gu'aye ro'ta güesetoca, ai jai jubë bainbi güina'ru gu'aye ro'tani, Riusu senjosi'cua ruiñë.

16 Yequëcuabi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oma'iñe cajën, si'a
mësacua te'e jubë bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën. Yequëcua'ga
mai Ëjaguë yëyete yo'oye jo'cani senjoma'iñe cajën, si'a jubë
bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën. Mai ira bainguë ba'isi'quë Esaú
hue'eguë ba'isi'quë, baguë yo'ose'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ëja
mami hue'eguë sëani, baguë taita bayete si'aye coni baja'guë
baquëña. Ja'nca ba'iguëbi baguë yo'jeguë aon coni aiñe ro'ire
baguë ëja mamire baguëna insiguëña.
17 Insini, ja'nrëbi jë'te, baguë taita bayete coza caguëna,
baguë taitabi ënseguëña. Baguëna insiye poremaquëña.
Esaúbi ai ota oiguë senguëreta'an, baguë taitabi tin yo'oye gare
beoguëña. Mësacua'ga Esaú yo'ose'ere ro'tani, Cristo yëyete
yo'oye gare jo'cani senjomajën ba'ijë'ën.
18 Mësacua yua Riusu ba'iruna ti'anni baguëni bojoto, Israel
bain ai ba'irën ba'isi'cua ti'añe'ru ti'anma'icua'ë. Bacua'ga
Riusu cubëna ti'anni ëñato, ai huaji yëye huanoguëña bacuare.
Ai jai toa zënguëña. Zijei re'oto cato, ai na'isibë baquëña. Ai
jëja tutuguëna,
19 ja'nrëbi Riusu coneta juiye achoguëña. Ja'nrëbi ai jëja coca
caye achoguëña. Ja'nca achoguëna, bain hua'nabi achani,
Se'e ja'an coca caye beoye ba'ijë'ën, Riusuni senteña. Ja'nca
caguëna, bacuabi ai huaji yëjën, achaye poremateña.
20 Riusubi coca guanseguë, "Yë'ë ba'i cubëte pa'roma'ijë'ën.
Bain hua'na, jo'ya hua'na'ga pa'rotoca, gatabi, hui perebi
huani senjojë'ën" caguë guanseguëna, bacuabi ai huaji yëjën,
Riusu guanse cocare quë'rë se'e achaye ti'anmateña.
21 Moises'ga Riusu cubëte ëñaguë caguëña: "Ai huaji yaye'ë.
Ai huaji yëguë to'ntoyë yë'ë" caguëña.
22 Mësacuata'an yua Riusu ba'iruna ti'anto, ën yija Jerusalén
huë'e jobona ti'anmaë'ë mësacua. Riusu guënamë re'oto,
baguë bainreba ñë'cajairu, baguë ta'yejeiye huë'e jobo mame
re'huasiru, ja'anruna ti'anni, mai ta'yejeiye Riusuni ëñañe
poreyë mësacua. Ja'anruna ti'anni ëñato, Riusu guënamë re'oto
yo'o con hua'na ai jai jubëbi bojoreba bojojën nëcayë.
23 Cristo bainreba ai jai jubë mame recoyo re'huasi'cua
bacua ëja mami hue'ejën ba'icua, ja'ancuabi te'erute
ñë'casi'cua ba'iyë. Mai ta'yejeiyereba Riusu yua baguëre
je'o bacuani bënni senjoni tëjisi'quëbi yua ja'anrute ba'iji.
Riusu re'o bain casi'cua, baguë yëyete ya'jaye beoye yo'ojën
ba'isi'cua, ja'an re'o bain ba'iye'ru re'huasi'cuabi ba'iyë.
24 Mai ta'yejeiyereba Jesús hue'eguë'ga ba'iji. Mai ba'iyete
Riusuni sencaiguëbi mai ro'ire mame coca cani jo'ca güeseza
caguë, baguë zie jañuni tonse'ebi maire recoyo mame re'hua
güesebi. Abel zie jañuni tonse'e'ru tin ba'iji. Abel ziere ro'tato,
Cainre bënni senjose'e se'gare ro'tayë. Jesús ziere ro'tato, mai

jucha saoni senjose'e se'gare ro'tayë. Mai mame re'huase'ere
ro'tajën bojoyë.
25 Riusubi yurera mësacuani coca caguëna, mësacua ëñare
bajën, baguë cocare te'e ruiñe achajën, baguëte güeye beoye
ba'ijë'ën. Israel bain ru'ru ba'isi'cuabi, Riusubi ën yijare
baguë guanse coca cani jo'caguëna, ro achajën, baguëte gu'a
güereña. Güerena, Riusubi bënni senjoguëna, gare jëaye beoye
bateña. Ja'nca batena, mësacua quë'rë ai ta'yejeiye ëñare bajën,
Riusu coca guënamëbi cani jo'caguëna, te'e ruiñe achajën,
baguëte güeye beoye gare ba'ijë'ën. Baguëte güetoca, quë'rë
ta'yejeiye ai bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë mai.
26 Riusubi Israel bain ru'ru ba'isi'cuani guanse coca cani
jo'caguëna, yijabi ai ñu'cueye baquëña. Baguëna, yurera baguë
mame coca cani jo'case'ere achajë'ën: "Yë'ë se'e ñu'cue güeseye
yurera ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ën yija re'oto, guënamë re'oto'ga,
mai ëñañe poreyete gare ñu'cue güeseni tëjiyë" cani jo'cabi
Riusu.
27 Baguë coca "Gare ñu'cue güeseni tëjiyë" ja'an cocare
ro'tato, baguë ën re'oto re'huani jo'case'e, mai ëñañe poreyete,
ja'anre ñu'cue güeseguëna, si'aye beoru ñañani tainguëna, saoni
senjoja'guë'bi baguë. Ja'nca saoni senjoguëna, baguë ba'i
re'otobi gare ñañani tainma'iguë sëani, gare si'arën bëani
ba'ija'guë'bi ba'iji.
28 Ja'nca ba'iguëna, Riusu carajeima'i re'otore ro'tajën,
Riusuni surupa cajën bojojën bañuni. Maibi ja'an re'oto
ba'iyete coni baja'cua sëani, Riusuni si'a recoyoreba ai
yëjën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, baguëni gugurini
rëinjën,
29 mai Riusubi toa uni si'aye'ru gu'a bainre bënni senjoguë
sëani, baguë ta'yejeiye yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën bañuni.

13

Como agradar a Dios

1 Yureca, mësacua te'e huë'e bainni oijën coñe'ru Cristo
bainre'ga ai oijën conjën ba'ijë'ën.
2 Mësacuabi bacuare huesëjën ba'itoca, mësacua huë'ena
bacuare choini, bacuare bojojën cuirajën ba'ijë'ën. Gare güeye
beoye bacuare cuirajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi ja'nca cuirajën,
Riusu raosi'cua ba'ijënna, huesëhuë. Bacuare cuirajënna,
Riusubi ba bainni quë'rë ai ba'iye re'oye yo'obi.
3 Riusu bain preso zeansi'cuare'ga oijën conjën cuirajën
ba'ijë'ën. Bacuare huanë yema'ijë'ën. Bacua ai yo'ojën
ba'iyete ro'tajën, bacuani recoyo ai ba'iye ai oijën conjën
ba'ijë'ën. Yequëcua, Riusu yo'o coñe ro'ire si'nsesi'cua,
ja'ancuare'ga oijën conjën ba'ijë'ën. Mësacua bainreba te'e

zi'inni ba'icua sëani, bacuabi ai yo'ojënna, oijën conjën ba'ijë'ën.

4 Mësacua si'acuabi huejasi'cua banica, mësacua sa'ñeña bayete te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Yequëcuani yahue baye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca yahue bani a'ta yo'ocua ba'ijënna, Riusubi bacuare ai bënni senjoja'guë'bi.

5 Curire ba ëaye beoye gare ba'ijë'ën. Mësacua baye se'gare ro'tajën, Riusu insise'ere bojojën ba'ijë'ën. Riusu cani jo'case'ere ro'tajën, baguë conni cuirayete masijë'ën: "Mësacua bonse carayete masiyë yë'ë. Mësacuani gare jo'cani senjoma'iguëbi mësacuani re'oye conni cuiraja'guë'ë yë'ë" maini cani jo'cabi Riusu.

6 Ja'nca cuiraguë sëani, maibi jëja recoyo re'huani, bainni bojojën caye poreyë:

Mai Ëjaguë Riusubi yë'ëni conni cuiraye masiji.
Ja'nca masiguëna, bainbi yë'ëni gu'aye yo'oye ro'tatoca, gare huaji yëye beoye ba'iyë yë'ë.
Ja'an cocare cajën, Riusuni bojojën bañuni.

7 Cristo bain ëjacuabi Riusu cocarebare mësacuani quëani achojënna, bacua yo'ojën ba'ise'ere, bacua si'a recoyo ro'tajën ba'ise'ere, bacua ën yija ba'isi umuguseñare, ja'anre ro'tani, bacua yo'ojën ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'ijë'ën.

8 Bacuabi beojënna, Jesucristoca gare carajeiye beoye mai naconi si'arën ba'iji. Baguë coca cani jo'case'e'ru gare tin yo'oye beoye ba'iji.

9 Ja'nca sëani, yequëcuabi tin cocare ye'yojën raijënna, gare coque güesema'ijë'ën. Riusubi maire jo'caye beoye conni cuiraguë sëani, baguë coñe se'gare ro'tani, jëja recoyo re'huani ba'ijë'ën. Judío ëjacuabi ti'anni, Ja'an aonre ainma'itoca, jëja recoyo re'huani huajëyë, ja'an cocare guanse bi'ratoca, bacuani achama'ijë'ën. Ja'an guansese'ere achani yo'ocuaca re'oye ba'ima'iñë.

10 Mai ba'iyete cato, Cristobi mai ro'ire junni tonguëna, Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguëna, baguë bain ruën'ë mai. Ruinjënna, judío bainbi, Riusu bain ruiñu cajën, Moisés ira coca guanseni jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ojën ba'iyë. Ja'nca yo'ojën ba'icuabi mai naconi Riusu bain ba'iye gare porema'iñë.

11 Ja'nca ba'iye porema'iñete masiye yëtoca, Moisés ira coca cani jo'case'ere ëñani ye'yejë'ën. Pairi ta'yejeiye ëjaguëbi jo'ya hua'nare huani, bacua ziere inni, Riusu Ba'irureba casiruna cacani, bain gu'a juchare saoni senjojë'ën caguë, Riusuna insiguë baquëña. Insini, ja'nrëbi jo'ya hua'na ga'nihuëanre huë'e jobo ca'ncona sani ëoguë baquëña. Ja'nca cani jo'case'e'ru yo'ojën bateña.

12 Ja'nrëbi yo'je, Jesusbi mai gu'a jucha ro'ire crusu
sa'cahuëna junni tonguë, baguë ziere jañuni tonguë, ja'nca
yo'oguëbi judío bain huë'e jobo ca'nco reosi'quë baji'i.
13 Ja'nca sëani, maibi Jesusni si'a recoyo ro'tani, baguë
bain ruinto, judío bain yo'ojën ba'iyete gare jo'cani sen-
joñe bayë mai. Ja'nca jo'cani senjojën, Jesús ai yo'oguë
ba'ise'e'ru güina'ru ai yo'oye bayë mai, je'o bacuabi maire
gu'aye yo'ojënna.
14 Ën yija bain yo'ojën ba'iye'ru yo'ojën ba'itoca, Riusu bain-
reba ba'iye ti'anma'iñë mai, bacua huë'e jobo yua carajeija'ye
sëani. Cristo'ga maire tëani baguë sëani, baguë naconi si'arën
ba'ijën ba'ija'cua'ë mai.
15 Ja'nca sëani, judío bain yo'ojën ba'iye'ru jo'ya hua'na ziere
Riusuna insiye beoye bañuni. Riusuni bojoto, Jesucristo zie
jañuse'ere ro'tani, Riusuni bojoreba bojojën, baguë ta'yejeiye
ba'iyete si'a jëja cani achojën bañuni.
16 Ja'nrëbi, Riusuni bojojën, yequëcuani re'oyereba yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'an yo'oye huanë yemajën ba'ijë'ën. Mësacua bon-
sere bonse beocuana ro insini huo'huejënna, Riusubi ëñani ai
bojoji.
17 Mësacua jubë ëja bainbi guansejënna, Jaë'ë cajën, bacua
caye'ru yo'ojë'ën. Bacua'ga Riusu guanseni jo'case'e'ru
mësacua ba'iyete ëñajën, Zupaibi tëteni bama'iñe cajën,
mësacuani coca guanseyë. Bacua guanseyete te'e ruiñe
yo'otoca, Riusuni bojojën sehuoye poreyë. Mësacuabi te'e
ruiñe yo'oma'itoca, bacuabi mësacuare bënni senjoñete ëñani,
Riusu bëiñete sa'ntijën ba'ija'cua'ë. Ja'nca sëani, bacuare
achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
18 Yureca, yë'ë, yë'ë gajecua, yëquënare ujajën, Riusuni sen-
caijën ba'ijë'ën. Gare gu'aye yo'oye beoye ba'ijën, te'e ruiñe
yo'oye se'gare ro'tajënna, ja'nca sencaijën ba'ijë'ën.
19 Ja'nca si'a jëja yo'ojën ba'itoca, Riusubi yë'ëre conguë,
yë'ëre quë'rë besa mësacuana ti'an güeseja'guë'bi.

Bendición y saludos finales

20 Ja'nca yë'ëre sencaijënna, yë'ë'ga mësacuare Riusuni sen-
caiguë ba'iyë. Mai ta'yejeiyereba Riusubi maire bojo re-
coyo bacuare re'huaye masiguëbi mai Ëjaguë Jesús zie jañuni
tonse'ere ëñani, yë'ë coca cani jo'case'e'ru te'e ruiñe yo'oza
caguë, baguë Zin Jesusre go'ya rai güeseni, oveja jo'ya hua'na
conni cuiraye'ru mai ta'yejeiyereba conni cuiraguëte baguëte
re'huabi.
21 Ja'nca re'huaguëna, mësacua ba'iyete sencaiguë ba'iyë
yëquëna. Mësacua se'gabi baguë yëyete yo'oye ti'anmajënna,
baguë ta'yejeiyereba yo'oni conja'guë cayë. Baguë yëyete ai
re'oye yo'oye porecuare mësacuare re'huaja'guë cayë. Ja'nca

re'huaguëbi yëquënare'ga ja'nca re'huaguëna, baguë yëye se'gare ro'tajën, Jesucristobi conguëna, baguëni bojo güeseye yo'oye yëyë yëquëna. Ja'nca yëcuabi Cristo ta'yejeiyereba ba'iyete gare caraye beoye bojojën, cani achojën bañuni.

22 Yureca, yë'ë bain sanhuë, yë'ë yihuo coca toyani jo'case'e yua ai coca toyani jo'cama'isi'quë sëani, ya'jaye beoye achajën ye'yejën ba'ijë'ën.

23 Mai te'e bainguë Timoteore'ga quëayë yë'ë. Preso zeansi'quë ba'iguëna, baguëte etoreña. Ja'nca etasi'quëbi yë'ëna yureña raitoca, baguëbi conguëna, mësacuana ëñaguë saiyë yë'ë.

24 Mësacua ëja bain, mësacua gaje bain, si'acua Cristo bain jubëreba ba'icuani saludacaijë'ën. Cristo bain Italia yijabi raisi'cua'ga mësacuani saludaye cahuë.

25 Mësacua jubë si'acuabi Cristo ta'yejeiye insise'ere coni bani, recoyo bojojën ba'ijë'ën, cayë yë'ë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SANTIAGOBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Santiago hue'eguë, Riusure yo'o conguë, mai Ëjaguë
Jesucristore yo'o con hua'guë, ja'anguëbi ba'iyë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëbi utire toyani, mësacua Israel bain Cristoni te'e zi'inni
ba'icua, yequëcuabi je'o bajënna, si'aruanna gatini saisi'cua
ba'ijënna, mësacuani saludaguë saoyë yë'ë.

La sabiduría que viene de Dios

2 Yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, bojo
recoyo re'huani ba'ijë'ën.
3 Cristoni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye bañuni cajën,
ai yo'ojën ba'icuata'an, quë'rë jëja recoyo re'huani, Cristoni
quë'rë te'e ruiñe'ru recoyo ro'tajën ba'iyë mësacua. Ja'anre te'e
ruiñe ye'yejën ba'ijë'ën.
4 Quë'rë jëja recoyo re'huañu cajën, Cristo ba'iye bojora'rë
ruiñe, ja'anre jo'caye beoye ro'tani, mësacua ai yo'ojën ba'iyete
güeye beoye ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, mësacuabi Cristo
ba'iyete re'oye ye'yesi'cua ruinjën, baguë naconi te'e zi'inni,
gare jo'caye beoye ba'ijë'ën.
5 Mësacuabi ye'yeye caratoca, Riusu coñete senjë'ën. Ja'nca
senjënna, Riusubi gare ënseye beoye baguë masiye yo'oyete
mësacuani masi güeseji. Si'a bain baguëni senjën ba'itoca,
baguë masiye yo'oyete caraye beoye masi güeseji. Gare bëiñe
beoye ja'nca te'e ruiñe masi güeseji maire.
6 Baguë masi güeseyete sentoca, baguëni si'a recoyo te'e
ruiñe ro'tajën senjë'ën. Yequërë yë'ëni masi güesema'iguë,
ja'anre catoca, Riusubi gare coñe beoye maini masi
güesema'iji. Ja'nca cajën ba'icuabi, Riusuni recoyo ro'taye
caracua sëani, yua jai ziaya të'a tutu saoni senjose'e'ru ba'iyë.
Riusu ye'yose'ere yo'oza cacuata'an, ro tin ro'ta bi'rajën, ro
huesëjën ba'iyë.
7-8 Yurebi, Riusuni gue ëase'ere sento, ja'nrëbi ro'tama'i co-
care caguë, Yequërë yë'ëre sehuoma'iguë, ja'anre cama'ijë'ën.
Ja'nca cacuabi Riusuna coye ro'tatoca, gare insiye beoye se-
huoma'iji Riusu.
9 Riusu bain bonse beo hua'na, ta'yejeiye beoni'ga, Cristoni
si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, bojojën ba'ijë'ën. Riusubi
mësacuare ëñaguë, Ta'yejeiye ba'icua ba'iyë mësacua, caji.
10 Yequëcua Riusu bain ai bonsere batoca, ta'yejeiye beo
hua'guë runza cajën bojojën ba'ijë'ën. Bonse bacua yua jo'ya
coro carajeiye'ru besa carajeijën ba'iyë.

11 Ënsëguëbi etani, ja'nrëbi ai ja'suye së'iguëna, jo'ya corobi
ja'ansirën güeanni si'aji. Re'o coro ba'ise'ebi ro besa carajeiji.
Bonse ëjacua'ga ja'nca carajeiye'ru güina'ru, Quë'rë bonsere
coni baza cacuata'an, gare carajeijën ba'iyë.

Pruebas y tentaciones

12 Riusu ma'aja'an gare jo'caye beoye ganijën ba'icua, ai
yo'ojën ganitoca, ja'ancuabi ai bojo hua'na ruiñë. Ai yo'ojën
ba'isi hua'na ba'ijënna, Riusubi bacua coja'yete bacuana ro in-
siji. Huajëyereba huajëcuare bacuare re'huani, bacuani si'arën
baji. Riusuni ai yësi'cua ba'ijënna, ja'an insija'ye bacuani zoe
quëani jo'cabi Riusu.

13 Yequëbi Riusu ma'aja'an ai yo'oguë ganini, ja'nrëbi
quëñëni, gu'a juchana gurujaitoca, ja'anguëbi, Yequërë
Riusubi yë'ëni gurujai güesebi cama'iguë. Ja'nca catoca, gu'aye
ro'taji baguë. Riusu yua gu'a juchana gare gurujaima'iguëbi
bainni gu'aye yo'oye gare choima'iji.

14 Bain se'gabi ro gu'aye yo'o ëaye ba'ijën, Yë'ë yëse'ere yo'oza
cajën ba'iyë.

15 Ja'nca yëcuabi ro ro'tajën, gu'a juchare yo'oyë. Ja'nca
yo'ojën, yua quë'rë gu'ajeijën, gare junni carajeicua ruiñë.

16 Yë'ë gaje bain hua'na, yë'ë ai yësi'cua, mësacua gare
huacha ro'taye beoye ba'ijë'ën.

17 Riusubi maini ro insini conguë, re'oye se'gare maini
yo'oguë ba'iji. Mai Taita Riusubi si'a guënamë re'oto miañe
re'huani jo'casi'quë sëani, baguë ba'iyete maini masi güeseji.

18 Ja'nca ba'iguëbi maire mame re'huaye yëguë, Yë'ë bain-
rebare re'huani baza caguë, baguë te'e ruiñe ba'i cocarebare
guanseni, maibi achani si'a recoyo ro'tajënna, yequëcua'ru
quë'rë ta'yejeiye ba'icuare maire re'huani, maini quë'rë bo-
joguë ba'iji Riusu.

La verdadera religión

19 Ja'nca sëani, yë'ë gaje bain hua'na ai yësi'cua, mësacua yua
Riusu cocarebare re'oye achajën, te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën.
Ja'nca achajën, yequëcuabi coca guansejënna, te'e jëana go'iye
sehuoma'ijë'ën. Te'e jëana bëinjën cama'ijë'ën.

20 Bainbi bëinjën catoca, Riusu yëye'ru re'oye yo'oma'iñë.

21 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'oreba yo'ose'ere
jo'cani senjojë'ën. Senjoni, Riusu cocareba masi güeseni
jo'case'ere te'e ruiñe achani, Riusu case'ere güina'ru yo'oñu
cajën ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ro'tajën ba'itoca, mësacua re-
coyo mame re'huasi'cua ba'iyë.

22 Ja'nca ba'ijën, Riusu cocareba cani jo'case'e'ru güina'ru
yo'ojën ba'ijë'ën. Ro achani yo'omajën, Re'o bainguë'ë yë'ë
catoca, mësacuabi ai huacha ro'tajën ba'iyë.

23 Bainbi Riusu cocarebare ro achani yo'omanica, ëña
re'ahuana ro ëñacua'ru ba'iyë.
24 Bacua ba'iyete ro ëñani, ja'nrëbi ëña re'ahuate jo'cani
saijën, bacua gu'a juchare senjomajën, ja'nrëbi bacua ba'iyete
huanë yeyë.
25 Riusu cocareba, maini huajëyereba huajë güese coca,
ja'anre te'e ruiñe achani, jo'caye beoye yo'ojën ba'itoca, ai
ta'yejeiye bojo hua'na ruiñë. Riusu cocare ro achani huanë
yetoca, bañë. Riusu cocare te'e ruiñe achani yo'ocua se'gabi
bojo hua'na ruiñë.
26 Yequëcuabi Riusu bain ba'iyë yë'ë ro'tajën, ja'nrëbi bainni
gu'aye catoca, Riusu bain beoyë. Ro huacha ro'tajën ba'iyë.
Riusu bain ba'iye ro cayë. Riusubi bacuani re'oye ëñama'iji.
27 Mai Taita Riusubi baguë bainre cato, ñaca yo'ocua se'ga
ba'iyë: Yëhui hua'na, romi hua'je hua'na, si'a bain sa'nticuabi
ai yo'ojën ai oijënna, bacuani oire bajën conjën ba'iyë. Ro ën
yija ba'iyete gare yëmajën, gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'iyë.
Ja'ancuabi Riusu bainreba ba'iyë.

2

Advertencia contra la descriminación

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacuabi mai Ëjaguë Jesucristo,
Ta'yejeiye ba'iguëte si'a recoyo ro'tajën, si'a bainre te'e bainre
ëñajën, yequëcuani quë'rë re'oye ëñañe beoye ba'ijë'ën.
2 Samu baincuabi mësacua jubëna ti'an raiyete ro'tani
ye'yejë'ën. Yequëbi bonse ëjaguë, zoa curi sutijei ga'huaña
jëosi'quë, ai re'o cañe ju'iguë, ja'anguëbi ti'an raiguëna, ja'nrëbi
yequë, bonse beo hua'guëbi ira cañe ju'iguë'ga ti'an raiji.
3 Ja'nca ti'an raijënna, ¿mësacua jaroguëni quë'rë re'oye
ëñañe'ne? Yequërë bonse ëjaguëni quë'rë re'oye ëñajën, re'o
ñu'i seihuëte baguëni bëa güeseni, ja'nrëbi bonse beo hua'guëni
re'oye ëñamajën, ya'riba se'gare baguëni bëa güesema'iñe
mësacua.
4 Bainre ja'nca ëñatoca, mësacuabi ro gu'aye yo'ojën, ro
mësacua ëa ëñañe se'gare ro'tajën, bain ba'iyete ro huacha
ro'tayë.
5 Yë'ë bain ai yësi'cua, yë'ë cocare achani ye'yejë'ën. Riusubi
baguë bayete bainna insiye ro'taguë, bonse beo hua'na jubë
ba'icuare cuencueni, baguë baye coja'cuare bacuare re'huani
baji. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni ai yëreba yëjënna,
bacuare ja'nca re'huani baji, baguë cani jo'case'e'ru ba'iye.
6 Mësacuaca bonse beo hua'nani gu'aye ëñatoca, ai gu'aye
yo'oyë. Bonse ëja bain yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua
yua mësacuani je'o bajën, ëja bain guansecuana rërëni nëconi,
mësacuare si'nse güeseyete señë bacua.

7 Ja'ancuabi yua mai ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristote gu'aye
cajën ba'iyë.
8 Yequërë, mësacuabi Riusu cocareba toyani jo'case'e: “Më'ë
ja'ansi'quë ba'iye yëguë ba'iye'ru si'a bainni güina'ru ai yëguë
ba'ijë'ën” ja'an cocarebare ro'tajën, te'e ruiñe yo'ojën ba'itoca,
re'oye ba'iji mësacuare.
9 Ëja bainguëni quë'rë re'oye ëñatoca, ro gu'aye yo'ojën ba'iyë
mësacua. Ja'nca gu'aye yo'ojënna, Riusubi mësacuare bënni sen-
joja'ñete caguë, Yë'ë cocareba guansese'e si'ayete ro achani tin
yo'ocua'ru ba'iyë mësacua caguë, mësacuani bënni senjoñe caji.
10 Bainbi Riusu cocareba guansese'e si'aye te'e ruiñe yo'oni,
ja'nrëbi te'e cocarë se'gare ro achani tin yo'otoca, Riusubi
bacuare ëñani, Si'a cocareba ro achani tin yo'ocuare'ru
ba'ijën, bacuare bënni senjoñe caji.
11 Riusu yua “Ëmëcua, romicua, sa'ñeña yahue bani a'ta
yo'oye, ja'anre gare yo'oye beoye ba'ijë'ën” casi'quë yua ën
cocare'ga: “Bainni huani senjoma'ijë'ën” guanseni jo'cabi.
Mësacua yua yeconi yahue baye yo'oma'icua yua bainni huani
senjotoca, mësacua yua Riusu cocareba guanseni jo'case'e
si'ayete ro achajën, gu'aye yo'ojën ba'iyë.
12 Yureca, Riusubi baguë cocareba, ba huajëreba huajë
güese cocarebare bainni masi güeseguë, bacua achani
yo'oyete masiza caguë, bacuabi re'oye yo'oma'itoca, bacuare
bënni senjoja'ñete caji. Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu coca
cani jo'case'e'ru coca cajën, re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
13 Yequëcuani oijën coñe güetoca, Riusubi mësacuani oiye
beoye bënni senjoji. Yequëcuani oire bajën contoca, Riusu
bënni senjoja'ñete jëaye poreyë.

Hechos y no palabras

14 Yë'ë gaje bain sanhuë, yequëbi Jesucristoni si'a recoyo
ro'tayë yë'ë cato'ga, baguë yua bainni re'oye yo'oma'iguë,
ja'anguëbi yua ro ro'taguë caji. Baguë recoyo ro'taye se'ga
ba'iguë, re'oye yo'oma'iguëna, Riusubi baguëni tëani baye
güeji.
15 Yequërë mësacua gaje bainguë o gaje baingobi yua caña
ju'iye, aon aiñe, ja'anre caraye ba'itoca, ¿mësacua guere
yo'oye'ne?
16 Yequërë ja'an caña, ja'an aon carayete ro insimajën, gaje
bainni sehuojën, “Më'ë yua ëñaguë saijë'ën. Re'o caña sayani,
aon anni bojoguë saijë'ën” cani saotoca, ro yo'oyë mësacua.
17 Ja'nca sëani, Jesucristo recoyo ro'taye se'ga ba'ijën, bainni
re'oye yo'oma'itoca, mësacuare gu'aye ba'iji. Ro mësacua yëye
se'gare ro'tajën, ro yo'ojën ba'iyë mësacua.
18 Yequërë yequëbi yë'ëni ñaca cama'iguë: “Më'ëbi Je-
susucristoni si'a recoyo ro'taguëna, yë'ëbi re'oye yo'oyë”

cama'iguë. Ja'nca catoca, baguëni sehuoguë cayë yë'ë: “Yë'ëbi yua re'oye yo'oguë sëani, yë'ë si'a recoyo ro'tayere'ga më'ëni masi güeseyë yë'ë” sehuoyë yë'ë.

19 Sehuoni ja'nrëbi, ja'anguëni se'e yihuoguë cayë yë'ë: “Më'ëbi mai Ëjaguë Riusu ba'iyete ro'taguë, Yequë riusu beoji catoca, re'oye cayë më'ë. Ja'an se'gare catoca, ai caraji më'ëre. Huati hua'i'ga güina'ru ro'tajën, Riusuni ai huaji yëjën ba'iyë.

20 Yureca, Riusuni ro'taye huesë ëaji më'ëre. Riusu ba'iyete ro'taye se'ga ba'iguëbi bainni re'oye yo'oma'itoca, gu'aye ba'iji më'ëre. Ro më'ë yëse'e se'gare ro'taguë, ro yo'oyë më'ë” ja'anguëni cayë yë'ë.

21 Yureca, mai ira taita ba'isi'quë Abraham hue'eguëte ro'tani ye'yejë'ën. Riusubi guanseguëna, Abrahambi baguë zin Isaacre sani, misabëna baguëte tëoni, Riusuna insijaza caguëna, Riusubi Abraham yo'ose'ere ëñani, Ai re'o bainguëbi ba'iji cabi.

22 Yureca, Abrahambi re'oye yo'oguëna, baguë re'oye yo'ose'ere ye'yejë'ën. Riusuni si'a recoyo ro'taguëbi Riusu guansese'ere re'oye yo'oguëña. Baguë re'oye yo'ose'ebi baguë recoyo ro'tayete masi güeseguëña.

23 Ja'nca masi güeseguë, Riusu cocareba guanseni jo'case'e'ru güina'ru yo'oguëña. Riusu coca toyani jo'case'e'ru baquëña: “Abrahambi Riusuni si'a recoyo ro'taguëna, Riusubi baguëte re'oye ëñaguë, Re'o bainguë'bi ba'iji, caguëña Riusu” toyani jo'case'e ba'iji. Riusu te'e gajeguë ba'iguë baji'i, Abrahamre cajën ba'iyë bain hua'na.

24 Ja'nca sëani, mësacua ñaca achani ye'yejë'ën. Riusuni recoyo ro'taye se'ga ba'itoca, mësacuare re'o bain ba'iye cama'iji Riusu. Re'oye yo'ojën, Riusuni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusubi mësacuani ëñani, Yë'ë re'o bain ba'iyë, caji.

25 Yeco, ira baingo ba'isi'co, Rahab hue'ego, bago yo'ogo ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Ëmë yësi'cota'an, bago re'oye yo'ogoña. Josué bain raosi'cuani bojogo cuiragobi, Preso zean güesema'ijë'ën cago, bacuare tin ma'abi yahue saogoña. Ja'nca saogona, Riusubi bago yo'ose'ere ëñani, Re'o baingo'go cabi.

26 Yureca, bainguë ga'nihuë yua recoyo beotoca, ju'insi'quë'bi ba'iji. Güina'ru, bainguëbi Riusu ba'iyete ro'taye se'ga ba'iguë, re'oye yo'oye beoye ba'itoca, baguëbi recoyo ro'taye'ru güina'ru yo'oma'iguë ba'iji. Ro baguë yëse'e se'gare ro'taguë, ro yo'oguë ba'iji.

3

La lengua

1 Yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua yequëcuabi bainni ye'yoye yëjën, bain ye'yocuare bacuare gare te'e jëana

re'huama'ijë'ën. Riusu bënni senjo umuguse ti'anguëna,
Riusubi mësacuani quë'rë jëja senguë, mësacua ye'yojën
ba'ise'ere ro'ta güeseni sehuoye senja'guë'bi.
2 Si'a bainbi mai yi'obobi ai huacha cayë mai. Huacha caye
beoye ba'itoca, ai re'o bain ba'iyë. Mai yi'obobi ja'nca huacha
cama'iñe poretoca, mai yo'o yo'oye si'aye gare huacha yo'oye
beoye ba'iyë.
3 Caballo hua'nani tayoyete ro'tani ye'yejë'ën. Maibi yua
guënañote caballo yi'obona jëoni, ja'año se'gabi si'a caballote
tayoyë mai. Mai saiye yëye'ru tayojënna, caballobi ja'anruna
saji.
4 Jai ziaya yoguan tayoye'ga ro'tani ye'yejë'ën. Ai jëja tu-
tuguëna, jai yogubi ai jëja saito'ga, yogu tayoguëbi ai rëño
tayo hua'tirë se'gabi ba yogute tayoji. Baguë saiye yëye'ru
tayoguëna, ba yogubi ja'anruna saji.
5 Mai yi'obo'ga rëño yi'obo ba'iyeta'an, ja'anbo se'gabi mai ai
ba'iye yo'ojën ba'ise'ere si'a bainna quëani achoye poreyë. Toa
zi'nga ai rëño zi'ngarë bani'ga, si'a sunqui re'oto cuenese'ere
ëoni saoye poreji.
6 Mai yi'obo'ga, ja'anbobi jai toa zëiñe'ru ai gu'aye huesoni
si'aye poreyë mai. Mai yi'obobi ai gu'aye coca cajën, ai ba'iye
ai gu'ajeiyë mai. Si'a bain'ga mai gu'a cocare achani, bacuabi
ai ba'iye ai gu'ajeiyë. Zupai huatire concuabi bacua gu'a toare
bain yi'obona zëonse'e'ru ba'ijënna, ai gu'aye cajën, sa'ñeña je'o
bajën ba'icua ruiñë.
7 Si'a hua'i hua'na ba'iyete ro'tajë'ën. Airu hua'i hua'na, ca
hua'i hua'na, aña hua'na, jai ziaya hua'i hua'na, si'a hua'nabi
huanë hua'na ba'icuareta'an, bainbi si'acuare zeanni, jo'ya
ye'yoni baye poreyë.
8 Ja'nca porecuata'an, maibi mai yi'obobi gu'a coca caye
yëtoca, gare re'oye ye'yoye porema'iñë. Ja'anbobi gu'aye caye
jo'camajën, eo raoye'ru aña hua'na raoye'ru mai yi'obobi
gu'aye cajën ja'si yo'ojën ba'iyë.
9 Mai Taita Riusuni re'oye caye yëtoca, mai yi'obobi
baguëni re'oye cayë. Bain hua'na'ga Riusu ba'iye'ru re'huani
jo'casi'cuareta'an, mai yi'obobi bacuani gu'aye cajën ba'iyë.
10 Ru'ru re'oye cajën, ja'nrëbi gu'aye cajën, ja'ansi yi'obobi
cayë mai. Yë'ë gaje bain hua'na, mësacuabi ja'nca catoca,
gu'aye se'ga ba'iyë.
11 Oco yua yija gojebi etaguë, re'o oco, gu'a oco, yua ja'ansi
gojebi gare etama'iji.
12 Higo sunquiñëbi olivo uncuere gare quëiñe beoye ba'iji.
Bisi ëyemobi higo uncuere gare quëiñe beoye ba'iji. Onhua
ziaya ba'itoca, re'o ocore eaye gare porema'iñë. Güina'ru, mai
yi'obobi re'o coca, gu'a coca, te'e caye beoye bañuni. Re'o coca

se'ga cajën bañuni.

La verdadera sabiduría

13 Bain masiye yihuocuani mësacua jubëte cu'eto, ¿jarocuare
cu'eye'ne? Bainre masiye yihuoye ro'tatoca, ta'yejeiye beo
hua'na ruinjën, re'oye yo'oye se'ga ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca,
mësacua masiyete te'e ruiñe masi güeseyë.
14 Yequëcuabi re'o ëjacua ba'ijënna, mësacuabi bëiñë.
Yequëcua'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë runza catoca, mësacuabi
yequëcuani masiye yihuoye gare porema'iñë. Masiye
yihuoguë'ë yë'ë catoca, ro coqueyë.
15 Ja'nca ba'itoca, Riusu masiye yihuoye'ru tin masiyë. Zu-
pai huati yihuoye se'gare masini, ro ën yija ba'iyete yëcua
yihuoye'ru gu'aye yihuoyë.
16 Bainbi yequëcuare gu'aye ro'tajën, bacua'ru quë'rë
ta'yejeiye ëjaguë runza cajën ba'itoca, sa'ñeña je'o bajën,
ro huesë ëaye yo'ojën, gu'aye se'gare yo'ojën ba'iyë.
17 Riusubi baguë masiyete maini ye'yotoca, ru'ru, mai gu'a
juchare senjoni, mai recoyore tënoji. Tënoguëna, ja'nrëbi,
maibi yua je'o beoyë. Yequëcuabi coca yihuojënna, re'oye
achani re'oye sehuojën ba'iyë. Yequëcuani ai oijën conjën
ba'iyë. Bacuani gu'aye ro'taye beoye re'oye yo'ojën, ro coqu-
eye beoye ba'iyë.
18 Yequëcuani je'o beojën ba'itoca, maibi bacuani re'oye
se'ga yo'ojën ba'ijën, maibi te'e ruiñe yo'ocua ruiñë.

4

La amistad con el mundo

1 ¿Mësacua jubë ba'icua yequëcua queaca ro'tajën sa'ñeña
je'o bajën, sa'ñeña huaye'ne? Ro mësacua gu'a ëase'e se'gare
huëojën, mësacua recoyo bëinjën, sa'ñeña huaye ro'tayë.
2 Mësacua gu'a ëase'ere huëojën, gue ëase'ere baza cajën,
yequëni huani senjoñë. Mësacua yëse'ere ro'tajën, coye pore-
majën, sa'ñeña gu'aye cajën, je'o bayë. Mësacua yëse'ere
Riusuni senma'icua sëani, coye porema'iñë.
3 Ja'nrëbi, Riusuni sentoca, gu'aye ro'tajën sencuare sëani,
Riusubi insima'iji.
4 ¡Mësacua yua Riusure ro jo'cani senjocua ba'iyë! Ñaca
ro'tani ye'yejë'ën. Mësacuabi ro ën yija ba'iyete zi'inni ba'iye
yënica, Riusuni je'o bacua se'ga ba'iyë. Ro ën yija ba'iyete
zi'inni ba'iye yënica, Riusure ro jo'cani senjoñë mësacua.
5 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, Riusu cocareba toyani jo'case'ere
ro ro'tajën ba'iyë mësacua. Ñaca toyani jo'cabi Riusu: “Mësacua
yua gu'aye yo'oma'iñe caguë, yë'ë Espíritute mësacua recoyona
jo'cahuë yë'ë” cani jo'cabi. Ja'an cocare ro'tani ye'yejë'ën.

6 Ja'nrëbi, Riusubi maini quë'rë ai re'oye conni cuiraguë,
yeque cocare maina toyani jo'cabi: “Yë'ë se'gabi ta'yejeiye
ëjaguë runza catoca, Riusubi gu'a güeji. Ta'yejeiye beoye
ba'iguë runza catoca, Riusubi ai re'oye conni cuiraji” toyani
jo'cabi.
7 Ja'nca toyani jo'case'e sëani, mësacua yua ta'yejeiye beo
hua'na ruinjën, Riusuni Jaë'ë cajën, baguë yëye'ru yo'ojën
ba'ijë'ën. Zupai huatibi mësacuare choitoca, baguëni güeye
sehuojë'ën. Ja'nca sehuotoca, zupaibi mësacuani huaji yëguë
quëñëji.
8 Yureca, Riusuni zi'inni bojojën, baguë naconi te'e
ba'ijë'ën. Ja'nca zi'inni ba'itoca, Riusubi mësacuani ai bojoguë,
mësacuani zi'inni baji. Mësacua yua gu'a jucha bacua sëani,
mësacua gu'a juchare gare jo'cani senjojë'ën. Mësacua yua
gu'a bainna te'e zi'inni ba'iye yëcua sëani, Riusuna te'e
zi'iñe porema'iñë. Mësacua recoyo gu'aye ba'ise'ere gare
tëno güeseni, Riusu se'gana te'e zi'inni ba'ijë'ën.
9 Ja'nca ba'ijën, mësacua gu'a juchare ai sa'ntijën, Ai gu'aye
yo'ohuë yë'ë cajën, jo'caye beoye oijën ba'ijë'ën. Mësacua
ja'anrë bojojën ba'ise'ere gu'a güejën, recoyo oi hua'na'ru
sa'ntijën ba'ijë'ën.
10 Ja'nca ba'ijën, Riusuna ti'anni, ta'yejeiye beo hua'na'ru
ëñojën, Ai gu'aye yo'ohuë yë'ë cajën, recoyo oijën ba'ijë'ën.
Ba'ijënna, ja'nrëbi Riusubi mësacuare baguë ta'yejeiye con-
cuare re'huani baji.

No juzgar al hermano

11 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua yua sa'ñeña gu'aye
cani toñe beoye ba'ijë'ën. Mësacua bainre gu'aye cani ton-
toca, bacuani si'nseye catoca, mësacuabi yua Riusu cocareba
guanseni jo'case'ere ro gu'a güecua ëñoñë. Ja'nca ëñotoca,
Riusu cocarebare ro achani, ro yo'oyë. Bainre bënni senjoñe
se'gare ro'tajën cayë mësacua.
12 Te'eguë se'gabi bainni bënni senjoñe ba'iji. Ja'anguë
se'gabi baguë bainre tëani baye ro'taguë, yequëcuani huesoni
si'aye cuencuesi'quë'bi. Ja'nca sëani, ¿mësacua queaca ro'tajën,
mësacua bainre bënni senjoñe caye'ne? Riusu bënni sen-
joja'ñete caye porema'iñë mësacua.

Inseguridad del día de mañana

13 Yureca, mësacua ën cocare cacua, achani ye'yejë'ën: “Yure
umuguse, miato, yua ja'an huë'e jobona sañu. Sani, te'e
tëcahuë ba'ijën, bonsere cojën, bonsere insijën, curire bëyoni
bañu” ja'anre catoca, yë'ë coca yihuoguëna, achani ye'yejë'ën.

14 Mësacua miato ba'ija'yete gare huesëyë. Ja'nca sëani,
mësacua ba'iyete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ba'iye yua pi-
cora'bërë se'ga'ru ba'iyë. Picora'bërë yuara huëni, ja'nrëbi te'e
jëana querëna sani huesëji.
15 Ja'anra'bërë'ru ba'icua sëani, ñaca cajën bañuni: "Riusubi
contoca, maibi huajë hua'na ba'ijën, mai yo'ore yo'oye
poreyë" cajën bañuni mai.
16 Mësacua se'gare'ru huanoñe ba'icuabi yua ro mësacua
ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, mësacua bëyoni baja'yete bojojën
cayë. Ja'nca catoca, ai gu'aye se'ga ba'iyë.
17 Re'oye yo'oye ye'yesi'cuabi re'oye yo'oma'itoca,
ja'ancuabi gu'a jucha bayë.

5

Advertencias a los ricos

1 ¡Yureca, mësacua bonse ëjacua, yë'ë coca yihuoguëna, achani
ye'yejë'ën! Mësacua yua ai ja'siye ai bënni senjoja'ñete ro'tajën,
ai sa'nti hua'na ruinjën, ai jëja recoyo oijën ba'ijë'ën.
2 Mësacua bonse ro a'ta bonsere bëyoni bajënna, yua gu'a
bonse se'ga ruinji. Pu'ncani si'ase'e se'ga ruinji. Mësacua re'o
caña yua bu'juni si'aye se'ga ba'iji.
3 Mësacua zoa curi, mësacua plata curi, yua roquë neni
si'ase'e se'ga'ru ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, mësacua bonse
ro ëa ëñani base'ere ro'tani, mësacua gu'a jucha yo'ojën
ba'ise'ere masiyë. Riusubi ja'anre masi güeseguëna, mësacua
toana uja'yete masijën ba'iyë. Yurera mësacuabi ro yo'ohuë.
Mësacua bonsere ro bëyoni bajënna, ën yija carajei umuguseña
ti'anguëna, huesoni si'aye se'ga ba'iji. Mësacua'ga Riusu bënni
senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
4 Yureca, mësacuare yo'o concua recoyo oiyete achajë'ën.
Bacuabi mësacua zioñare tëacaijënna, mësacuabi ro coquejën,
bacuani te'e ruiñe ro'imaë'ë. Ja'nca ro'imatena, bacuabi
recoyo oijënna, mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu guënamë re'otore
ba'iguëbi achani, mësacua gu'aye yo'ojën coquese'ere masiji.
5 Yureca, si'a mësacua ën yija ba'i umuguseñabi mësacua
me'najei bonsere carajeiye beoye bajën, mësacua gu'a ëayete
ro bojoreba bojojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijën, toro hua'na aon
anni jujuye'ru ba'iyë. Jujuni tëjini, huaiye se'ga ba'iji bacuare.
Riusu bënni senjoja'ñete cayë yë'ë.
6 Mësacua yua re'oye yo'ojën ba'icuare si'nseye cajën,
bacuare huani senjoñe guansejën, ai gu'aye yo'ohuë mësacua.
Ja'nca gu'aye yo'ojënna, bacuabi mësacuani gu'aye sehuoye
poremaë'ë.

La paciencia y la oración

7 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mai Ëjaguë in raija'yete
ro'tajën, jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Aon tëarën
ti'añete ëjoye'ru ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ocorën si'aguëna, aonre
tëani bojoñu cajën, jo'caye beoye ëjocua'ru ba'ijë'ën.
8 Mësacua yua ja'nca ëjoye'ru mai Ëjaguë in rai umugusere
jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën. Ja'an umuguse yuara te'e
jëana ti'anja'ñeta'an ba'iguëna, mësacua jëja recoyo re'huani,
gu'aye ro'taye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
9 Yë'ë gaje bain hua'na, sa'ñeña gu'aye caye beoye ba'ijë'ën.
Sa'ñeña gu'aye catoca, Riusu bënni senjoñe se'ga ba'ija'guë'bi
mësacuare. Ja'an Riusubi yurera maini ëñoja'ñeta'an ba'iguëna,
mësacua sa'ñeña gu'aye cayete jo'cajë'ën.
10 Yë'ë gaje bain hua'na, yequëcuabi a'ta huaitoca, mai
Ëjaguëni jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën, baguëni conjën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'iye ye'yeye yëtoca, Riusu ira bain raosi'cua
yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua Riusu cocarebare
quëani achojën, bainbi bacuani je'o bajënna, ai ja'siye ai
yo'ojën baë'ë.
11 Ai yo'ojën ba'icuata'an, Riusuni jo'caye beoye conza
cajën, quë'rë bojojën, quë'rë jëja recoyo re'huahuë. Ja'nca
re'huajënna, maibi bacua bojoreba bojojën ba'iyete cayë.
Riusu ira conguë ba'isi'quë Job hue'eguëbi ja'nca'ru baquëña.
Ja'nca ba'iguëna, Riusubi Jobni re'oye yo'oye ro'taguë, ai
ja'siye ai yo'oye cuencuesi'quëta'an, Jobni ai yëreba yëguë,
baguëni ai ta'yejeiye oiguë conguëña.
12 Yureca, yë'ë bain hua'na, ën cocare quë'rë ta'yejeiye
achani ye'yejë'ën. Mësacua coca quëayete yua te'e ruiñe
masi güeseye yënica, Riusure gare cuencuemajën, coca masi
güesejën cajë'ën. Guënamë re'oto, yija re'oto, si'a re'oto,
ja'anre'ga gare cuencuemajën, mësacua cocare quëajën
ba'ijë'ën. Ja'nca cuencuetoca, ai gu'aye cayë mësacua. Riusubi
bënni senjoma'ija'guë cajën, Jaë'ë caye yënica, Jaë'ë caye se'ga
ba'ijë'ën. Bañë caye yënica, Bañë caye se'ga ba'ijë'ën. Ro
coqueye beoye te'e ruiñe cajë'ën. Ja'nca cajën, mësacua coca
quëani achojën ba'ijë'ën.
13 Yequërë mësacua jubë ba'icua yequëcuabi ai sa'ntijën ai
yo'oma'iñe. Ai yo'ojën ba'itoca, Riusuni ujaja'bë. Yequëcuabi
recoyo bojojën ba'itoca, Riusuni bojojën gantaja'bë.
14 Yequëcuabi yequërë rauna ju'injën ba'itoca, mësacua
jubë ëjacua, Riusu bainreba ëjacuare choija'bë. Choijënna,
bacuabi sani, bacuare ujacaijën, Mai Ëjaguëbi conja'guë cajën,
hui'yabe re'corëbi ju'inguëte so'onjën, ju'inguëte huachoye
senjën ba'ija'bë.
15 Ja'nca senjën ba'icuabi Jesucristobi te'e ruiñe huachoye
masiji cajën, Jesusni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Jesusbi

ju'inguëte huachoji. Huachoguëna, huajë rani, gu'a jucha yo'osi'quë ba'itoca, Riusubi huanë yeni, se'e ro'tama'iji.

16 Ja'nca sëani, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere sa'ñeña quëajën, Gu'aye yo'ohuë yë'ë cajën ba'ijë'ën. Riusubi hua-
choni mame re'huajë'ën cajën, sa'ñeña sencaijën ba'ijë'ën.
Riusu bainreba te'e ruin recoyo bacuabi Riusuni ujajënna,
Riusubi ta'yejeiye ëñoguë sehuoguë conji.

17 Riusu ira raosi'quë Elías hue'eguë, baguë ujaguë
ba'ise'ere ro'tani ye'yejë'ën. Mai'ru ba'iye te'e bainguë se'ga
ba'iguëbi Riusuni si'a jëja ujaguë, Ocoye beoye ba'ija'guë
caguë, Riusuni senquëña. Ja'nca senguëna, samute tëcahuëan
jobo gare ocoye beoye baquëña.

18 Ja'nrëbi, Riusuni se'e senguëna, se'e oco ca'niñe raoguëña
Riusu. Raoguëna, se'e ocoguëna, bain aonbi iraguëna, si'a
hua'nabi tëani bareña.

19 Yureca, yë'ë gaje bain hua'na, mësacua jubë ba'icua
yequëbi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare jo'cani, gu'a ma'ana
saitoca, baguëte tinjajani rajë'ën. Riusu te'e ruiñe ba'i cocare
baguëni se'e quëani achoni conjë'ën.

20 Ja'nca quëani achoni conjënna, baguëbi gu'a jucha yo'oye
gare jo'catoca, Riusu yua baguëni gare bënni senjoma'iguëbi
baguë re'o bainre re'huani baja'guë'bi. Si'a baguë gu'a jucha
yo'oguë ba'ise'ere senjoñe concua ruiñë mësacua. Ja'anre
ro'tajën, mësacua bainre ëñajën conjën ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Ru'ru ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Pedro hue'eguë, Jesucristore ta'yejeiye yo'o cuen-
cuesi'quëbi mësacua si'acua Riusu bainreba tinruanna saoni
senjosi'cuana toyani, utire saoyë yë'ë. Mësacua Riusu huë'e
jobona ti'anja'cuata'an, mësacua yua rëño ñësebë se'ga ën
yijare ba'ijën, Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, ja'an
yijañare ba'ijën, Riusure yo'o conjën ba'icua'ë.
2 Taita Riusubi mësacuare cuencueni, baguë bainrebare
re'huani, baguë Espíritute insini, baguë yëyete yo'o güesebi.
Ja'nca yo'o güeseguëna, Jesuscristo cayete achani, Jaë'ë cani,
baguë bain ruën'ë mësacua. Baguë yua mësacua gu'a jucha
ro'ire junni, baguë ziere jañuni tonni, mësacua recoyote mame
tënoni, mësacuare tëani baguë sëani, baguë bain ruën'ë mësacua.
Ja'nca ruinsi'cua sëani, Riusubi mësacuani ai ta'yejeiye re'oye
conni cuirani, mësacuani ai bojo recoyo bacua ba'i güeseja'guë,
cayë yë'ë.

Una vida de esperanza

3 Yureca, mai Ja'quë Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo Taita,
ja'anguëbi ai ta'yejeiyereba Ëjaguëre sëani, ai ba'iye ai bojo
coca cajën bañuni. Riusubi maini ai oire baguë, baguë bain-
rebare maire re'huani, mame recoyo bacuare re'huani baji.
Jesucristobi mai ro'ina junni tonni go'ya raisi'quë sëani, maire
baguë naconi si'arën ba'ija'cuare re'huani baji.
4 Baguë naconi si'arën ba'ija'yete cato, ai re'oyereba
ba'ija'cua'ë mai. Baguë yua mai ba'ija'rute re'huacaisi'quëbi
mai ti'anja'ñete ëjoguëna, gare gu'aye beoye ba'i re'oto'ë. Gare
ñu'ñujeiñe beoye ba'i re'oto'ë. Gu'a re'oto'ru gare ruiñe beoye
ba'ija'guë'bi.
5 Mësacua yua Jesucristoni si'a recoyo ro'tani ba'icua sëani,
Riusubi ai ta'yejeiye yo'oguë, mësacua ti'anja'ñete re'oye
re'huaguë, ën yija ñu'ñujeirën tëca gare ënseye beoye mësacuani
baguë re'huacaisi jobona ti'an güeseja'guë'bi. Ja'anrën
ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye ba'ija'yete te'e ruiñe ëñoni
ti'an güeseja'guë'bi.
6 Ja'an ba'ija'yete bojo hua'na ro'tajën ba'icuata'an, rëño
ñësebë se'ga ën yijare ba'ijën, yequërë ai ja'siye ai yo'ojën
ba'icuama'iñe.
7 Ai yo'ojën ba'ijënna, Riusubi mësacua recoyo ro'tayete
masiguë, quë'rë jëja recoyo ba hua'nare mësacuare re'huani
baji. Zoa curi ëoyete ro'tani ye'yejë'ën. Ai re'oye ba'i curire

rutaye yëtoca, ba zoa curi gatare ai ja'suye ëoye bayë. Riusu'ga
mësacua recoyo ro'tayete ëñani, zoa curi ai ro'iye'ru quë'rë ai
re'oye ba'iyë mësacua, caji. Ja'nca sëani, mësacuabi ai ja'siye
ai yo'ojënna, mësacuare quë'rë jëja recoyo ro'tajën bojocuare
mësacuare re'huani baji. Ja'nca re'huani baguë, Jesucristo
ëñojei umuguse ti'anguëna, mësacua ta'yejeiye ba'iyete bo-
joguë, si'aruanna quëani achoja'guë'bi: Yë'ë re'o bainrebare
ëñani, yë'ë naconi te'e bojojën ba'ijë'ën, cani achoja'ye ba'iji.

8 Mësacua yua Jesucristoni gare ëñamajën ba'isi'cuata'an,
baguëni ai bojojën, ai yëreba yëyë. Baguëni yure ëñama'icua'ga
ba'ijën, baguëni si'a recoyo ro'tajën ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi
mësacuabi ai ëama'iñereba recoyo bojoreba bojojën ba'icua'ë.
Mai gare ro'tama'iñe tëca quë'rë ai recoyo bojo hua'na ru-
insi'cua ba'iyë mësacua.

9 Riusubi mësacua recoyo ro'tayete ëñani, mësacuani ai bo-
joguë tëani baja'guë'bi. Ja'an ba'ija'yete ro'tajën, ai bojoreba
bojo recoyo ba'iyë mësacua.

10 Riusubi ru'rureba mësacuare tëani baja'yete cani
acho bi'raguë, baguë coca quëacuani choa ma'carë quëabi.
Quëaguëna, bacuabi ja'an tëani baja'yete quë'rë re'oye masiye
yëjën, Queaca'ne bacua gu'a juchare ro tënoni senjoñe
ro'taguë'ne cajën baë'ë.

11 Riusu Espíritubi bacuani masi güeseguëna, Riusu cuen-
cueni raoja'guëreba ba'iyete ro'tajën, baguë junni tonja'ñe,
baguë ta'yejeiye go'ya raija'yete ro'tajën, Ba Cristo raija'guë,
queaca'ne ba'ija'guëguë'ne, ro'tajën baë'ë bacua.

12 Ja'nca ro'tajën ba'ijënna, Riusubi bacuani, ru'rureba
ba'isi'cuani ñaca masi güesebi. Mësacuabi Cristo raija'yete
quëani achojënna, mësacuare baguë bainre re'huaye se'gare
ro'tama'iji. Yë'ë bain yo'je ba'ija'cua bacuare re'huaja'ye,
ja'anre'ga yo'oye ro'taguë ti'anja'guë'bi quëabi. Mësacua
yureña ba'icuare quëabi Riusu. Ja'nca quëani jo'casi'quëbi
yureña baguë bainre cuencueni, baguë Espíritute insini,
mësacuani ai bojo güese cocare quëani achocuare bacuare
re'huani raobi. Yë'ë cuencueni raoja'guëte re'huani,
mësacuani tëani bajë'ën caguë, mësacuana raobi Riusu. Ja'nca
ai ta'yejeiye bojo güese cocare maini cani jo'caguëna, baguëre
guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga, Ja'an bojoja'yete quë'rë
re'oye masija'ma cajën ba'iyë.

Dios nos llama a una vida santa

13 Baguë tëani ba cocare mësacuani quëani achosi'quë sëani,
ja'an se'gare ro'tajën, mësacua ëñare bajën, Riusu yëye'ru tin
yo'oye beoye gare ba'ijë'ën. Jesucristo yua ti'anja'ñeta'an
ba'iguëna, Riusubi baguë re'o bainrebare mësacuare caraye
beoye re'huani, baguë ba'i jobona ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an

ba'ija'yete si'a recoyo ro'tajën, gare jo'caye beoye ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.

14 Ja'nca ba'ijën, baguë cocare yureña te'e ruiñe achajën, zin hua'na Jaë'ë cajën yo'oye'ru yo'ojën, mësacua ja'anrë gu'aye yo'ojën ba'ise'e, ja'anre gare se'e yo'oye beoye ba'ijë'ën. Riusuni gare huesëjën ba'isi'cua sëani, ja'nca yo'ojën ba'nhuë mësacua.

15 Ja'nca yo'oye beoye ba'ijën, baguë choise'ere ro'tajë'ën. Gu'a jucha gare yo'oye beoye ba'iguëbi mësacuare cuencueni choiguëna, mësacua'ga Riusu cuencuesi'cua ba'ijën, gare gu'a jucha yo'oye beoye ba'ijë'ën. Si'a mësacua ba'i umuguseña baguë yëye se'gare yo'ojën ba'ijë'ën.

16 Baguë coca toyani jo'case'ere ro'tani masijë'ën: "Yë'ë yua jucha beoguë sëani, mësacua'ga gare jucha beo hua'na ba'ijë'ën" toyani jo'case'e ba'iji.

17 Mësacua yua baguë bain ba'icuabi baguëni ujajën, "Yë'ë Taita" cajën, baguë bënni senjoja'ñete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacuabi gu'aye yo'otoca, Riusubi bënni senjoji. Si'a bainre te'e ëñaguëbi mësacua gu'a juchare sehuoye senni achaja'guë'bi. Ga bainguë yo'oguë ba'ise'ere ëñani, baguëte ro'ija'yete te'e ruiñe caji. Ja'nca sëani, mësacua yo'ojën ba'iyete te'e ruiñe ëñare bajën, Riusu yëye se'gare te'e ruiñe yo'ojën, baguëni re'oye ro'tajën ba'ijë'ën, mësacua yua baguë re'oto ti'anja'ñete ëjojën ba'i umuguseña.

18 Riusubi mësacuare tëani, baguë bainre re'huase'ere te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua ira bain ba'isi'cua ro ro'tajën ye'yese'e'ru ro ro'tajën gu'aye yo'ojënna, Riusubi ai yo'oguë, mësacuare tëani babi. Ja'an curi carajeiye naconi ro'ima'iguë, ai yo'obi.

19 Baguë Cristo zie jañuni tonse'ebi tëani, maire re'huani baji. Mai ira bain ba'isi'cuabi re'o jo'ya hua'guë si'si beoguëte inni, bacua gu'a jucha ro'ire insijënna, Riusu'ga mai gu'a jucha ro'ire Cristo ziere jañuni ton güesebi. Baguë ai yo'oguë tëani bayete ro'tato, maibi cuencueye gare porema'iñë.

20 Riusu ën re'oto re'huani jo'casirën quë'rë ja'anrë Cristote cuencueni raoye jo'case'e baji'i. Ja'nca ba'iguëbi yureña se'ga Cristo raiyete mësacuani masi güesebi. Ën yija carajeirën yureca ti'an bi'raguëna, mësacuani yua quëabi, mësacua si'a recoyo ro'taye poreyete.

21 Quëaguëna, mësacuabi Jesucristore masijën, Riusuni si'a recoyo ro'tani ba'iyë. Jesucristobi junni tonguëna, Riusubi baguëni go'ya rai güesebi. Ja'nca go'ya raisi'quëbi se'e guënamë re'otona go'ini gare carajeiye beoye si'arën ta'yejeiye ba'iye huajëguë ba'iji. Ba'iguëna, mësacua'ga baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguë naconi carajeiye beoye ba'ija'yete ai masireba

masijën, ja'anre ëñajën ëjojën ba'iyë mësacua.
22 Mësacuabi baguë te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ocuare
sëani, Riusubi mësacua recoyore mame tënoni re'huabi. Ja'nca
mame re'huasi'cuabi Riusu bainreba si'acuani ai bojojën
conjën ba'iyë. Ja'nca conjën ba'icuabi bacuani quë'rë ai ba'iye
te'e ruiñe recoyo ai yëreba yëye ro'tajën ba'ijë'ën.
23 Ja'nca ro'tajën ba'ijën, mësacua mame recoyo tënoni
re'huase'ere te'e ruiñe ro'tajën ba'ijë'ën. Gare carajeiye beoye
ba'icua re'huasi'cua ba'iyë mësacua. Baguë naconi si'arën
ba'icuare mësacuare re'huani baji baguë. Baguë cocarebare
mësacuani quëani achoguëna, mësacuabi si'a recoyo ro'tahuë.
Ja'nca ro'tacuabi gare carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë.
Baguë ta'yejeiye ba'i coca'ga gare carajeiye beoye ba'iji.
24 Ën coca cani jo'case'ere ro'tajë'ën:
Si'a ën yija bainbi, Ai ta'yejeiye ba'icua ruñu cajën
ba'icuata'an, te'e jëana carajeija'cua se'ga ba'iyë.
Jo'ya coro sahua carajeiye'ru ba'iyë.
Re'o corobi jorini, ja'anse'e ënsë güeanni junni reaji.
Ba sahua'ga ja'anse'e carajeiji.
Bain hua'na'ga güina'ru ba'iye carajeiyë.
25 Carajeicuata'an, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare ro'tato, quë'rë
ta'yejeiye ba'iji.
Gare carajeiye beoye ba'iji, cani jo'case'e ba'iji.
Ja'an cocare ëñato, Riusu bainrebare tëani baja'guë'bi caji.
Ja'ansi cocarebare mësacuana quëani acho güesebi Riusu.

2

1 Riusubi mësacuare ja'nca tëani baguëna, yequëcuani gu'aye
yo'oye gare jo'cani se'e yo'oma'ijë'ën. Mësacuabi yequëcuani
gare coquemajën ba'ijë'ën. Yequëcua ba'iyete ëa achaye beoye
ba'ijë'ën. Mësacua'ru quë'rë re'oye ba'iye ëñotoca, bacuare
bëinma'ijë'ën.
2 Ja'nca bëinma'icuabi Riusu yëyete si'a jëja ye'yejën ba'ijë'ën.
Baguë yo'ore caguëna, ya'jaye beoye si'a jëja yo'ojën, Cristoni
quë'rë si'a jëja recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Baguë bain quë'rë
re'o bain ruñu cajën, baguë cocarebare masiyereba masiye
ye'yejën ba'ijë'ën, zin hua'guë chuchu ëaye'ru.
3 Cristobi mësacuani recoyo ai re'oye huano güeseguëna,
ja'nca yo'ojën ba'ijë'ën.

Cristo, la piedra viva

4-5 Ja'nca ba'ijën, Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijë'ën.
Baguë yëye'ru mësacuani recoyo huajë hua'na ba'i güeseji.
Baguë ba'iye'ru jëja recoyo bacua runni ba'ijë'ën. Baguë
ba'iyete ye'yeni ja'nrëbi yequëcuani Cristo yëyete masi güeseni,
baguë ba'iye'ru ba'iye ye'yojë'ën. Baguë yo'ore conjën

baguëni ujajën, baguë yua ai ta'yejeiye ba'iguëre sëani, baguëre re'oye ëñajën baguë ta'yejeiye ba'iyete yequëcuani masi güeseni, Mësacua yua baguëni recoyo te'e zi'inni ba'ijën, sa'ñeña recoyo zi'inni, baguëni ai bojojën ba'ijë'ën. Cristobi maire ja'nca re'huani baye yëguëreta'an, yequëcuabi baguëte gu'a güeni jo'cajën, Riusubi baguëre raomaji'i cajën ba'iyë. Ja'nca cajën ba'icuata'an, Riusubi baguëte te'e ruiñe cuencueni, maina raoguë, baguëte cabi: Yë'ë ta'yejeiyereba ba'iguëte ai yëreba yëguë, baguëte mësacuana saohuë yë'ë, cabi Riusu.

6 Baguë cocare ja'nca cani jo'case'e ba'iji:

Yureca yë'ë bain judío jubë ba'icuare mame re'huani baza caji.

Yë'ë ta'yejeiyereba ba'iguëte, yë'ë ai yësi'quëre cuencueni, bacua Ëjaguëre re'huahuë yë'ë caji.

Re'huani jo'caguëna, baguëni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi yë'ë bënni senjoja'ñete jëani, yë'ë bainreba ba'ijën, gare carajeiye beoye ba'ija'cua'ë, cani jo'case'e ba'iji.

7 Ja'nca sëani, mësacua yua baguëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua ta'yejeiyereba Ëjaguë ai yësi'quëni bajën bojoyë. Yequëcuabi baguëni recoyo ro'taye gu'a güejënna, Riusubi bacuare ro'taguë, ñaca toyani jo'ca güesebi:

Judío bain ëjacua Riusu bainre ye'yojën ba'icuabi Riusu cuencueni raoja'guëre gu'a güeni jo'caja'cuata'an, Riusubi baguë bain quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëre re'huaja'guë'bi, toyani jo'case'e ba'iji.

8 Yequëru'ga ñaca quëani achoji:

Riusu cuencuesi Ëjaguëre ëñani, baguëre güejën jo'caja'cua'ë.

Ja'nca jo'cajënna, Riusubi baguë bain ba'iye bacuare ënseja'guë'bi, cani jo'case'e ba'iji.

Bacua cuencuese'e'ru yo'ojën, Riusu cocare ro achajën cue'yocuare sëani, Riusubi baguë yo'oja'ye cuencuese'e'ru baguë bain ba'iye bacuare ënseji.

9 Bacuare ënseye'ru mësacuare gare ënsema'iji Riusu. Baguë bainreba ai yësi'cuare mësacuare cuencueni re'huabi. Gu'aye yo'oye ba'icuare re'huamaji'i. Baguë yëye'ru yo'ojën ba'icuare re'huani baji. Baguë bain recoyo tënosi'cua ba'ijën, baguë naconi ta'yejeiye ba'icua te'e ba'ijën, baguë ujayete cuencuesi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icuabi baguë ta'yejeiye yo'ore, mame recoyo re'huase'ere, ja'are quëani achoye bayë mësacua. Mësacua yua zijei re'otore ro ro'tajën, rënni ganojën, gu'aye yo'ojënna, baguë mia re'otona mësacuani ti'an güesebi Riusu. Ti'an güeseni, baguë bënni senjoja'ñete jëajënna, baguë bainrebare re'huani, baguë naconi carajeiye beoye ba'i güesebi Riusu. Ja'anre quëani achoye bayë mësacua.

10 Mësacua ja'anrë ba'ise'ere cato, gu'a bain se'ga ba'ijën,
güejën senjosi'cua ba'ijën ba'nhuë. Ba'isi'cuareta'an, yuara
Riusu bainreba re'huasi'cua ba'iyë. Mësacua ja'anrë ba'ise'ere
cato, bainbi mësacuani oire baye beoye ba'isi'cuata'an, yureca
Riusubi mësacuani oire baguë conji.

Vivan para servir a Dios

11 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani si'a jëja yihuoguë
quëayë yë'ë. Mësacua yua Riusu bainrebabi ën yijare rëño
ñësebë se'ga ba'ijën, ro ën yija bain ëa ëñajën yo'oye'ru gare
gu'aye yo'oye beoye ba'ijë'ën. Zupai huatibi jo'caye beoye
ja'anna choiguë, Riusu bain ba'iye ënseza caguë, si'a gu'ayete
mësacuani ro'ta güeseye yëji.
12 Ja'nca yëguëna, Riusuni huesëcuabi mësacuare ëñajënna,
yequëcuani jo'caye beoye re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca
yo'ojën ba'ijënna, gu'a bainbi mësacua re'oye yo'ojën ba'iyete
ëñani, mësacuani gu'aye catoca, yequërë mame recoyo re'hua
güeseni, Riusu ëñojei umuguse ti'anguëna, Riusu ta'yejeiye
ba'iyete bojojën, yequërë re'oye cani achojën ba'ima'iñe.
13 Mësacua yureca mai Ëjaguëni yo'o conjën, re'oye yo'ocua
ba'ijën, bain ëjacua si'acuani Jaë'ë cajën, bacua cayete te'e
ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Bain ta'yejeiyereba ëjaguëbi
guanseguëna,
14 baguë yo'je cuencuesi ëjacua'ga guansejënna, mësacua te'e
ruiñe achani, bacua cayete re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Baguë
yo'je ëjacuare cuencueguë, Gu'aye yo'ocuani bënni senjojën,
re'oye yo'ocuare re'oye cajën ba'ijë'ën caguë cuencueji baguë.
15 Ja'nca cuencuesi'cuani achani, te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca yo'ojën, Riusu yëye'ru yo'ojënna, yequëcuabi gu'aye
yo'ojën, mësacua ba'iyete ro gu'aye caye yëtoca, mësacua
gu'ayete ro'tani caye gare porema'iñë bacua.
16 Ja'nca re'oye yo'ojën, bojojën ba'ijën, Riusu etojeisi'cua
sëani, mësacua yëye se'ga yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi
bainni coqueye beoye gare gu'aye yo'omajën ba'ijë'ën. Riusu
yëye se'gare yo'ojën, baguë yo'ore re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.
17 Si'a bainre re'oye ëñajën bojojën ba'ijë'ën. Riusu bainreba
naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën, bacuani ai yëjën ba'ijë'ën.
Riusuni si'a recoyo gugurini rëinjën, re'oye ëñajën ba'ijë'ën.
Bain ta'yejeiye ëjaguëre'ga re'oye ëñajën bojojën ba'ijë'ën.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

18 Mësacuabi yequëcuani bacua huë'e yo'o conjën ba'ijën,
mësacua ëjacuabi yo'o guansejënna, re'oye achajën, re'oyereba
yo'ojën ba'ijë'ën. Re'o bain ëjacua se'gare re'oye contoca, gu'aji.
Gu'a ëjacua, mësacuani ai je'o bajën guansecua, ja'ancuare'ga
re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën.

19 Gu'aye yo'ocuabi mësacua re'oye yo'ocuani ai ja'siye
huaijën ba'icuata'an, Riusu ëñañete ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua
ai yo'oyete masiguëbi mësacuani ai re'oye ëñaji.
20 Mësacua ëjaguëbi mësacua gu'aye yo'ose'e ro'ire huaitoca,
Riusubi mësacuare bojoma'iji. Mësacua ëjaguëbi mësacua
re'oye yo'ocuani huaitoca, mësacuabi jëja bajën huai güesejën
ba'itoca, Riusubi mësacuare ai ba'iye ai bojoji.
21 Riusu cuencuese'ere ro'tajë'ën. Yequëcuabi mësacua
re'oye yo'ocuani je'o bajënna, mësacua ai ja'siye ai yo'oye
cuencuesi'cua'ë. Cristobi mësacua ro'ire ai ja'siye ai yo'oguë
ba'isi'quë sëani, baguë ai yo'oguë ba'ise'ere ro'tani, jëja bajën,
ai ja'siye ai yo'ojën ba'ijë'ën.
22 Mai Ëjaguëbi gare gu'aye yo'oye beoguë'bi baji'i. Gare
coqueye beoye ba'iguëbi baji'i.
23 Yequëcuabi baguëte ai gu'aye cacuareta'an, baguëbi go'iye
gu'aye camaji'i. Yequëcuabi baguëni si'nsecuareta'an, baguëbi
si'nsejei cocare caye beoye baji'i. Ja'nca yo'oma'iguëbi Taita
Riusuni si'a recoyo ro'taguë, Taita Riusu yëye se'gare yo'oye
ro'tabi. Riusu se'gabi bainni bënni senjoñe masiguëbi yë'ëre'ga
re'oye coñe poreji caguë baji'i Cristo.
24 Baguë yo'oguë ba'ise'ere cato, mai gu'a jucha ro'ire crusu
sa'cahuëna huani senjo güesebi. Yë'ë se'gabi bain bënni sen-
joja'ñe ro'ire si'nse güeseguë ba'ija'guë'ë yë'ë caguë, gu'a bain-
guë ju'iñe'ru junni tonbi baguë. Ja'nca junni tonguëna, maibi
yureca gu'a jucha yo'oye gare jo'cani, Riusu yëye'ru re'oye
yo'ojën ba'icua ruiñe poreyë. Baguë ai ja'siye ai yo'osi'quëre
sëani, si'a recoyo ro'tajën, mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën.
Riusubi mësacuani gare bënni senjoñe beoye ba'ija'guë'bi.
25 Mësacuabi ja'anrë yo'ojën ba'ise'ere ro'tato, mësacuabi
Riusu yëyete yo'omajën, baguëte ro jo'cani senjojën ba'nhuë.
Oveja zin cue'yoni oveja jubëte jo'cani senjoñe'ru yo'ojën
ba'nhuë mësacua. Ja'nca yo'ojën ba'isi'cuata'an, yureca
mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani, Cristona
bonëni, baguëni recoyo te'e zi'inni ba'iyë. Zi'inni ba'ijënna,
baguëbi mësacua recoyo ba'iyete cuirani, jo'ya ëjaguë
cuiraye'ru cuirani conreba conguë ba'iji mësacuare.

3

Cómo deben vivir los casados

1-2 Yureca, mësacua romi hua'na, mësacua ënjëbi
guanseguëna, te'e ruiñe achani Jaë'ë cajën, re'oye yo'ojën
ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë yua Cristoni recoyo ro'taza
cama'iguë ba'itoca, bago re'oye yo'ogo, Cristoni si'a recoyo
yo'o congo ba'igona, baguë yequërë bago re'oye ba'iyete
ëñani, Cristoni si'a recoyo ro'taza cama'iguë. Baguëni Cristo

cocare cama'igo ba'igoreta'an, bago ujayete, bago Riusuni
recoyo bojoyete ëñani, bago gu'aye yo'oma'iñete masini,
baguë'ga yequërë Cristoni si'a recoyo ro'tani ba'ima'iguë.
3 Mësacua romi hua'na ja'nca yo'ojën ba'icua sëani, Re'o
hua'go'ru ëñoza cajën, ro ëmëje'en se'ga re'oye re'huaye
ro'tama'ijë'ën. Rañabare re'oye ye'ani re'oye gueoñe, zoa
curi go'sijei ma'carëanre reoye, re'o mare ñeoni ñeñe, ai ro'i
cañare ju'iye, ja'anbi re'o hua'na ëñoñe ro'tama'ijë'ën, besa
carajeija'ye sëani.
4 Re'o hua'na ëñoñe yënica, re'o recoyo ba'i hua'na re'huani,
Riusu yëye se'gare re'oye yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën
ba'itoca, Riusubi mësacuani ai re'oye ëñani, mësacuani ai bo-
joguë caji: Ëmëje'en se'ga go'sijeiye ba'igo'ru quë'rë ai ba'iye
ai re'o hua'go ba'iyë më'ë, caji.
5 Mai ira romi hua'na Riusuni Jaë'ë cajën ba'isi'cua'ga ja'nca
yo'ojën bateña. Ai re'o recoyo re'huasi'cuabi bacua ënjëni
re'oye ëñajën, baguë guansese'ere achani te'e ruiñe yo'ojën
bateña.
6 Mai ira baingo ba'isi'co Sara hue'ego ba'isi'cobi ja'nca
yo'ogoña. Bago ënjë Abrahamni sehuoto, baguëni "Yë'ë
ëjaguë" cago bacoña. Mësacua'ga yureña bago ba'ise'e'ru Riusu
bain ba'icua'ë, bago yo'ogo ba'ise'e'ru re'oye yo'ojën ba'itoca.
Ja'nca ba'ijën, ai recoyo huaji yëjën ba'icuata'an, bojo recoyo
re'huani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
7 Mëscua ëmëcua'ga rënjo hua'gore re'oye ëñajën, bago
ba'iyete re'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua rënjo hua'go naconi
Cristoni recoyo te'e zi'inni ba'icua sëani, mësacua jëja baye'ru
ta'yejeiye jëja bama'igote ro'tajë'ën. Riusubi mame recoyo
re'huaguë, mësacua rënjo hua'go naconi te'e re'huasi'quë
sëani, baguë carajeiye beoye insija'yete bago naconi te'e coni
baja'cua ba'iyë. Ja'nca sëani, mësacua rënjo hua'go naconi
Riusuni te'e bojojën ujajën ba'ija'bë caguë, mësacua rënjo
hua'go naconi ya'jaye beoye re'oye conjën ba'ijë'ën.

Los que sufren por hacer el bien

8 Yureca, mësacua si'acua yë'ë yihuo cocare te'e ruiñe
achajë'ën. Mësacuabi Riusuni recoyo te'e conjën, recoyo te'e
zi'inni ba'ijën, te'e yo'o conjën, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña
ai yëjën, yequëcua ba'iye'ru quë'rë yo'je ba hua'na'ru ëñojën,
re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.
9 Yequëcuabi mësacuani gu'aye yo'otoca, bacuani güinajeiñe
gu'aye yo'oma'ijë'ën. Mësacuare gu'aye catoca, bacuare
güinajeiñe gu'aye cama'ijë'ën. Ja'nca yo'oma'icuabi bacuare
re'oye cajën, Riusu re'oye yo'oyete bacuare ujajë'ën. Mësacua
yua Riusu carajeiye beoye insija'yete coni baja'cua sëani,
bacuani re'oye yo'ojën ba'ijë'ën.

10 Riusu coca toyani jo'case'e'ru caguëna, ja'nca re'oye
yo'ojën ba'ijë'ën.
Si'a mësacua ba'i umuguseña bojojën, huajë hua'na ba'iye
yëtoca, gu'a cocare coqueye beoye ba'ijën, ja'anre
yequëcuani gare caye beoye ba'ijë'ën.
11 Gu'aye yo'oyete gare jo'cani senjojën, re'oye se'gare yo'ojën
ba'ijë'ën.
Si'a jëja recoyo re'huaye ro'tajën, yequëcua naconi bojojën
ba'iye se'gare ro'tajën ba'ijë'ën caji.
12 Ën cocare'ga mësacua masiyë:
Riusubi si'a bain re'oye yo'ocuare ëñaguë, baguë yëyete
yo'ojënna, bacuare re'oye conni cuiraye ro'taji.
Bacuabi ujajënna, bacuani te'e ruiñe sehuoye ro'taji.
Gu'aye yo'ocuare'ga ëñaguë, baguë bënni senjoja'ñete re'huaye
ro'taji, caji Riusu coca.
13 Ja'nca sëani, mësacua yua Riusu yëye'ru re'oye yo'oye
ro'tajën ba'itoca, mësacuani gu'aye yo'oye yëcuabi mësacuani
ñu'ñujei güeseye gare porema'iñë.
14 Mësacua Cristo bain re'oye yo'ocua ba'ijënna, yequëcuabi
ja'an ro'ina mësacuani ai yo'o güesetoca, bojo recoyo se'ga
ba'ijë'ën. Riusubi mësacuani ai re'oye conja'guë'bi. Ja'nca sëani,
bacuabi mësacuani je'o batoca, gare huaji yëye beoye ba'ijën,
sa'nti recoyo re'huamajën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ba'icuabi Cristo naconi recoyo te'e zi'inni ba'ijën,
baguëni "Yë'ë Ëjaguëreba'ë më'ë" cajën ba'ijë'ën. Ja'nca
ba'ijënna, yequëcua, bain ëjacuabi mësacua Cristo bain ba'iyete
senni achajën, Te'e ruiñe sehuojë'ën guansetoca, mësacua yua
te'e ruiñe ye'yesi'cua ba'ijën, si'aye re'oye cani achojë'ën.
Ja'nca cani achojën, bacuani re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye
ba'iyete re'oye ro'tajën cani achojë'ën.
16 Ja'nca cani achojën, mësacua ba'iyete ro'tajën, Gu'aye
yo'osi'quë ba'ima'iguë'ë yë'ë cajën, te'e ruiñe ro'tajën
ba'ijë'ën. Gu'aye yo'oma'icua ba'ijënna, yequëcuabi mësacuani
gu'aye yo'otoca, mësacua Cristo bain ba'iyete gu'aye catoca,
ja'ansi'cuabi yua bacua gu'aye ro'tajën ba'iyete masini, ro
yo'ojën, ro gatini sai ëaye ba'iyë.
17 Ñaca'ga ro'tajën ba'ijë'ën. Yequëcuabi mësacua gu'aye
yo'ose'e ro'ina si'nsetoca, Riusubi mësacua gu'aye yo'ose'ere
ëñani bojoma'iji. Yequëcuabi mësacua re'oye yo'ose'e ro'ina
si'nsetoca, Riusubi ja'anre yëtoca, Riusubi mësacua re'oye
yo'ose'ere ëñani bojoji.
18 Cristo ai yo'oguë ba'ise'ere bojoguë sëani, mësacua ai
yo'oye'ga bojoji Riusu. Si'a mai gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e
ro'ina junni tonbi. Re'o hua'guë ba'iguëta'an, mai hua'na gu'a
hua'na ba'icuare Riusu re'o bainre re'huaye ro'taguë, mai

ro'ina junni tonbi. Bainguë runni, ja'nrëbi baguëte huani
senjojënna, Riusu Espíritubi ta'yejeiye conguëna, go'ya raji'i
baguë.
19 Ja'nca go'ya raisi'quëbi gu'a bain ba'isi'cua bacuare
re'huaruna sani, zijei re'oto zemosi'cua ba'ijënna, baguë
ta'yejeiye go'ya raise'ere cani achobi Jesús.
20 Gu'a bain ba'isi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu cocare
ro'taye gu'a güecua baë'ë. Taita Noebi ja'an yogute yo'oguë,
Riusu cocare quëani achoguëna, achaye güereña. Riusubi
bacua achani yo'oyete ai zoe ba'irën ëjoni jëhuaguëna, Riusu
ën yija ñu'ñujeija'ñete achaye güereña. Ja'nca achaye güejënna,
ocho baincua Noé bain se'gabi Riusu ñu'ñujeija'ñete si'a recoyo
ro'tajënna, Riusubi bacuare tëani, yogu sa'nahuëna guaoni,
huajë hua'nare huahuoguëña.
21 Mësacuare'ga güina'ru tëani baji Riusu. Tëani baguëna,
mësacua yua ocona bautiza güesejën, Noé bain tëani base'e'ru
Riusubi yë'ëre'ga güina'ru tëani baji cajën, yureña bainni masi
güeseyë. Gare carajeiye beocua ba'ijën, ro ëmëje'en se'gare
ocobi tëno güesema'iñë mësacua. Riusuni senni achajën,
Yë'ë gu'a juchare saoni senjoguë mame recoyo ba'iguëte
re'huajë'ën cajën, Riusuni señë mësacua. Ja'nca senni
achajënna, mësacua gu'a juchare saoni senjoni, Mësacuare tëani
baza caguë, junni tonni go'ya raji'i.
22 Ja'nca go'ya raisi'quëbi Riusu ba'i re'otona ti'anni, baguë
jëja ca'ncona ti'anni bëani ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi guënamë
re'oto yo'o con hua'na, si'a guënamë re'oto ëjacua, huati
hua'i si'acua, ja'ancua ba'iye'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi
guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cajën, baguëna gugurini rëanjën
ba'iyë.

4

Sirvir según los dones recibidos de Dios

1 Yureca Cristobi bainguë runni ai yo'osi'quë sëani,
mësacua'ga Riusu yëyete yo'ojën bañuni cajën, baguë ai yo'oguë
ba'ise'e'ru ai yo'ojën ba'itoca, ja'anre ro jo'cani gatima'ijë'ën.
Mësacuabi ai yo'ojën ba'itoca, quë'rë jëja recoyo re'huani gu'a
jucha yo'oma'isi'cua ruiñë mësacua.
2 Ja'nca ruinjën, mësacua ën yija ba'i umuguseñabi gare
gu'aye yo'o ëaye beoye ba'ijën, Riusu yëye se'gare yo'ojën
ba'iyë.
3 Ja'nca ba'ijën, mësacua ja'anrë yo'ojën ba'ise'e, Riusure
huesëcua yo'oye'ru yo'ojën ba'ise'ere gare jo'cani senjojë'ën.
Bacua gu'aye yo'oyete cato, ro a'ta gu'aye yo'ojën, bacua gu'a
ga'nihuë naconi sa'ñeña yahue bani a'ta yo'ojën, jo'caye beoye
güebejën, bacua gu'a gajecua naconi gue güihuara bojojën

ro rënni ganojën, bacua huacha riusu hua'ire bojoñu cajën,
ro bacua yëse'ere gu'aye yo'o ëaye ro'tayë. Ja'nca yo'ojënna,
Riusubi ëñani bëinji.
4 Mësacuaca ja'anre yo'oye gare jo'cani senjosi'cua ba'ijën,
bacuabi Gue ëase'e yo'oye conjë'ën, mësacuani choijënna,
mësacuabi conma'iñë. Mësacuabi conma'iñe sehuojënna,
bacuabi gue ro'taye beoye achajën, mësacuare gu'aye ca
bi'rayë.
5 Ja'nca yureña cajën ba'icuata'an, Riusu ëñojei umuguse
te'e jëana ti'anja'ñe ba'iguëna, bacuabi ai yo'ojën ba'ija'cua'ë.
Riusubi bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e si'ayete bacuani
ro'ta güeseni, bacuare bënni senjoja'ñete cani jo'caja'guë'bi.
Huajë hua'na, ju'insi hua'na, si'a hua'nani güina'ru cani
jo'caja'guë'bi.
6 Yureña ju'insi hua'na yua bacua huajëjën ba'isirënbi Riusu
cocarebare achani masihuë. Ja'nca masijën, si'a bain junni
huesëye cuencuesi'cua ba'icuata'an, Riusu naconi si'arën
ba'iyete ro'taye porejën ba'nhuë.
7 Yureca ën yija carajeirën te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iye
sëani, mësacua yua te'e ruiñe ro'tajën, Riusu yëyete si'a jëja
yo'ojën, Riusuni ujajën ba'ijë'ën.
8 Ru'rureba, sa'ñeña ai oire bajën, sa'ñeña conjën ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'itoca, yequëcua gu'aye yo'ojën ba'iyete ta'yejeiye
ro'tamajën ba'iyë.
9 Yequëcua yua tinrubi raijënna, bacuani gare güeye beoye
mësacua huë'ena choini cuirajën ba'ijë'ën.
10 Riusubi mësacua jubë ba'icuare ëñani, ga bainguëni baguë
ta'yejeiye yo'ore tin yo'o güeseguëna, mësacua ta'yejeiye yo'ore
te'e ruiñe yo'ojën, sa'ñeña conjën, Riusuni yo'o concuare
quë'rë re'oye re'huajën ba'ijë'ën. Ja'nca re'huajën ba'icuabi
Riusu ta'yejeiye yo'ore tin yo'ore conjën, baguë bainni bojo
güesejën, re'oye conjën ba'iyë.
11 Ja'nca tin yo'o conjën, yequëcuabi Riusu cocarebare
te'e ruiñe cani achojën, baguë yëye'ru re'oye yihuojën, masi
güesejën ba'iyë. Yequëcuabi Riusu bain jubë ba'icuani re'oye
yo'o conjën, Riusubi coñe porecuare maire re'huaguëna,
maibi bainre ta'yejeiye conjën ba'iyë. Ja'nca tin yo'o conjën,
Riusu ta'yejeiye yo'ore yo'ojën, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Je-
sucristo yo'o güeseyete concua sëani, baguë ta'yejeiye Ëjaguë
ba'iyete cani achojën, baguëni caraye beoye bojojën bañuni.
Amén.

Sufrir como cristianos

12 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuabi ai ja'siye ai yo'ojën
banica, gare huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Gare sa'ntiye beoye
ba'ijë'ën. Riusu re'huani jo'case'e sëani, Riusubi Yë'ë bainre

quë'rë re'o concuare re'huaza caguë, maini ai yo'o güeseji.
Zoa curi rutayete ro'tani ye'yejë'ën. Rutaye yëtoca, gatare
ai ja'suye ëoni, go'chani, hui'ya sëohuëanre senjoni ëñato ai
re'o zoa curi se'ga bëaji. Re'o zoa curibi ai ro'iguëna, Riusubi
mësacua ba'iyete ëñani caji: Zoa curi re'oye'ru yë'ë bainbi
quë'rë ta'yejeiye ai re'o hua'na'ë caguë, mësacuani ai yo'o
güeseji.
13 Ja'nca ai yo'o güesetoca, sa'ntiye beoye ba'ijën, Cristo ai
yo'oguë ba'ise'ere ro'tajën, bojo recoyo re'huani, baguë in
raija'yete ro'tajë'ën. Cristo ai yo'oguë ba'ise'e'ru ai yo'ojën
ba'icuabi baguë naconi guënamë re'otona carajeiye beoye
ba'ija'cua'ë mai cajën, ai bojoreba bojojën ba'ijë'ën.
14 Yequëcuabi Cristo bain ba'iyete mësacuare ëñajën, gu'a
cocare mësacuare jayajën catoca, Riusu re'oye ëñaguë coñete
masijë'ën. Ja'nca re'oye conguëbi baguë Espíritute mësacuana
insiguë, baguë naconi ta'yejeiye bojojën ba'iyete maini
masi güeseji Riusu, mai hua'na yua baguë bainreba cuen-
cuesi'cuare sëani. Maini gu'aye cacuabi Cristore'ga gu'aye
cajënna, mai hua'na yua Cristore re'oye ro'tajën, baguë
ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën ba'ijë'ën.
15 Ja'nca ai yo'ojën banica, gu'a bainre bënni senjoñe'ru
bënni senjo güesema'ijë'ën. Bainre huani senjoñe, bonsere
jiañe, yequëcuani gu'aye yo'oye, ro hui'ya guanseye, gu'a
bainbi ja'anre yo'ojënna, ëja bainbi bënni senjoñë. Mësacua'ga
ja'nca bënni senjo güesema'ijë'ën.
16 Ja'nca ai yo'oye beoye ba'ijën, Cristo bain ba'iye ja'an
ro'ina ai yo'ojën bani'ga, sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Yequëcuabi
mësacuani je'o baye yo'otoca, gare gati ëaye yo'omajën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi si'a jëja cani achojë'ën: Aito. Yë'ë
yua Cristo bainguë'ë. Yë'ë ta'yejeiyereba Ëjaguë'bi ba'iji.
Riusubi baguëte raoguëna, yë'ëre tëani baji, cani achojën
ba'ijë'ën.
17 Ja'nca ba'ijën, gu'a bainre bënni senjoja'ñe te'e jëana
ti'anja'ñeta'an ba'iji ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ti'anguëna,
Riusubi ru'ru baguë bainni ai yo'o güeseguë, mai gu'a juchare
maini masi güeseji. Maibi ja'nca ai yo'ojën ba'itoca, gu'a bain
Cristoni recoyo ro'taye güecuabi quë'rë ai ta'yejeiye ai yo'ojën
ba'ija'cua'ë.
18 Baguë coca toyani jo'case'ere ëñani masijë'ën: Riusu
bainrebabi baguë naconi si'arën ba'ito, ru'ru ai yo'oye bayë.
Ja'nca ai yo'oye bacuata'an, Riusuni je'o bacuabi quë'rë ai
ba'iye ai yo'ojën ba'ija'cua'ë, Riusubi bënni senjoguëna. Ja'an
coca toyani jo'case'e ba'iji.
19 Ja'nca ba'ija'ye sëani, Riusubi mësacua baguë bainni ai
yo'o güeseto, baguë yëyete te'e ruiñe yo'ojën, maire re'huani

jo'casi'quëni jo'caye beoye ujajën ba'ijë'ën. Yë'ëre re'o recoyo ba hua'guëre re'huani bajë'ën, cajën senni achajënna, baguë yua baguë cani jo'case'e'ru te'e ruiñe conguë, maini caraye beoye re'huani baji baguë.

5

Consejos para los creyentes

1 Yureca, mësacua Cristo bain ëjacua, mësacuani yihuo coca caguëna, achajë'ën. Yë'ë'ga Cristo bain jubë ëjaguë ba'iguëbi, Cristobi ai yo'oguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, Cristobi baguë ta'yejeiye ba'iyete se'e ëñoguë raiguëna, baguëni se'e ëñaja'guë'ë yë'ë.

2 Riusubi baguë bain jubë ba'icuare mësacuana jo'caguëna, bacuare re'oye ëñajën yihuojën conjë'ën. Ja'nca conjën, jo'ya hua'na ëjaguëbi baguë jo'ya hua'nare cuiraye'ru ja'nca ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, sa'ntiye beoye ba'ijën, bojo recoyo re'huani, Riusu yëye'ru si'a jëja conjën, bacuare re'oye conjën, ëñajën ba'ijë'ën. Curire ba ëaye ro'taye beoye ba'ijën, Riusu bainre ëñajën ba'ijë'ën.

3 Bain ëjacua guanseye'ru bacuare bëinjën guansema'ijë'ën. Yë'ë gaje hua'nabi Riusu yëye'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë cajën, mësacua'ga te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën, bacuabi ëñajënna.

4 Ja'nca yo'ojën ba'itoca, mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Cristobi maire in raiguë, mai yo'o conse'ere ëñani, maini bojoguë caja'guë'bi, "Yë'ëre ai re'oye yo'o consi'cua sëani, raijë'ën. Carajeiye beoye te'e bojojën bañuni" maini caja'guë'bi.

5 Mësacua ta'yejeiye beoye ba'icua'ga, yë'ë yihuo cocare achajë'ën. Cristo bain jubë ëjacuare re'oye ëñajën, bacua ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe ro'tajën, bacuani Jaë'ë cajën, re'oye yo'o conjën ba'ijë'ën. Si'a hua'na yua sa'ñeña te'e ruiñe ëñajën, bacua'ru quë'rë yo'je ba'icua'ru ëñojën ba'ijë'ën, Riusu coca cani jo'case'e'ru ba'iye:

Yequëcuabi cajën, Yë'ë yua ai ta'yejeiye masi ëjaguë ba'iyë cani achojënna, Riusubi bacuare saoni senjoji.

Yequëcuabi cajën, Yequëcuare te'e ruiñe ëñaguë, bacua'ru quë'rë yo'je ba'iguë'ru ëñoñe yëyë yë'ë cajënna, Riusubi ai caraye beoye bacuare ëñaguë conji, cani jo'case'e ba'iji.

6 Ja'nca cani jo'case'e sëani, Riusubi mai ta'yejeiyereba pore Ëjaguë ba'iguëna, baguëna gugurini ruinjën, baguëni te'e ruiñereba ëñajën, baguë yëye se'gare yo'oye ro'tajën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'ijënna, Riusu cuencuerën ti'anguëna, mësacua yua ai ta'yejeiye ba'icua ruinja'cua'ë.

7 Mësacuabi ai guaja sa'ntijën bani'ga, baguëna ti'anni, mësacua
sa'ntiyete si'aye quëani achojë'ën, mësacuare coñe masiguëre
sëani.
8 Yureca, mësacuabi Riusu yëyete yo'ojën, te'e ruiñe ëñajën
ujajën ba'ijë'ën. Maini je'o baguë, ja'an zupai huati, baguë
gu'aye yo'oyete ro'tajën ujajën ba'ijë'ën. Baguë yua airu yai
cu'e ganoguë güiye'ru Riusu bainre zeanni ñu'ñujei güeseza
caguë güi ganoji.
9 Ja'nca sëani, mësacua yua Cristoni jo'caye beoye si'a recoyo
ro'tajën, huaji yëye beoye ba'ijën, zupai huatire si'a jëja gu'a
güejën senjojë'ën. Cristo bainreba si'a ën yija re'oto ba'icuabi
zupai huati ro'ire ai ta'yejeiye ai yo'ojënna, mësacua'ga bacua
naconi te'e oijën, ai yo'oye ba'icua cuencuesi'cua'ë.
10 Rëño ñësebë se'ga ai yo'ojënna, mai Taita Riusu, maini
ai yëreba yëguëbi yequëcua ëñaguë coñe'ru maini quë'rë
ta'yejeiye ai caraye beoye ëñaguë conji. Cristo junni tonse'e
ro'ire maire baguë carajeiye beoye ba'irurebana choisi'quë
sëani, baguë yua maire mame recoyo jëja recoyo bacuare
re'huaguëna, mësacuabi Cristoni gare ya'jaye beoye zi'inni
ba'ija'cua'ë.
11 Ja'nca sëani, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete bojojën, Mai
Ëjaguëni carajeiye beoye si'arën ba'ijë'ën, baguëni ai cani
achojën bañuni. Amén.

Saludos finales

12 Yë'ë bainguë Silvano hue'eguëbi yë'ëre re'oye conguëna,
Yë'ë yo'jeguë cayë baguëre. Baguëbi conguëna, ën coca
mësacuani choa ma'carë yihuoguë, toyani tëjihuë yë'ë. Riusu
te'e ruiñe ba'i cocare sëani, achani, Riusu caraye beoye coñete
masini, gare jo'caye beoye te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Gare
coqueye beoye ba'iguëbi mësacuani ja'nca yihuoguë toyani,
Silvano naconi saoyë yë'ë.
13 Yureca Cristo bain jubë ën huë'e jobo Babilonia casi
jobore ba'icua, mësacua ba'iye'ru Cristo bain cuencuesi'cuabi
mësacuani saludaye cahuë. Marcore'ga, Mami baguëre cayë
yë'ë. Baguëbi mësacuani saludaji.
14 Sa'ñeña saludajën, Riusu yëye'ru sa'ñeña su'ncajën, bo-
jojën ba'ijë'ën.
Mësacua Cristo bain si'acua sa'ñeña te'e bojojën, recoyo re'o
huanoñe ba'ijë'ën.

SAN PEDROBI
Samu ba'i cocare toyani jo'cabi

Saludo

1 Yë'ë, Simón Pedro hue'eguë, yua Jesucristo ta'yejeiye
yo'o cuencuesi'quëbi baguëni Jaë'ë caguë, baguë yo'ore
conguë ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, mësacua Jesucristoni si'a
recoyo ro'tajën ba'ijënna, mësacuani utire toyani saoyë
yë'ë. Mësacuabi yëquëna cuencuese'e'ru Riusu re'o bainreba
cuencuesi'cua ba'ijënna, Taita Riusu, mai Ëjaguë Jesucristo,
bacuabi mësacuare'ga ëñajën, Ai re'oyereba ba'i hua'na'ë cajën
bojojën ba'iyë, Cristobi tëani bacuare sëani.
2 Mësacuabi mai Taita Riusu ba'iye, mai Ëjaguë Jesús ba'iye,
ja'anre quë'rë re'oye ye'yeni masijën, baguë caraye beoye
conni cuiraye, mësacua bojo recoyo re'o huanoñe, ja'anre
quë'rë ai ba'iye masijën ba'ijë'ën.

Cualidades del cristiano

3 Riusubi maire choiguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete maini
quë'rë ai ba'iye masi güeseguëna, baguë yëye'ru quë'rë re'oye
ba'ijën, baguë ba'iye'ru te'e ba'ijën, baguë naconi jo'caye
beoye te'e bojojën ba'iye poreyë mai.
4 Ja'nca porecuabi baguë re'oyereba yo'oja'ye cani
jo'case'ere te'e ruiñe masijën, baguë caraye beoye insiyete
coni, bojo recoyo re'huani, baguë yëyete quë'rë masi hua'na
ruinjën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, ën yija bain gu'a ëaye ro'ire
carajeija'cua ba'ijënna, maibi jëani, Riusu ba'iye'ru te'e ba'iye
poreyë.
5 Ja'nca porecua sëani, mësacua yure Cristoni si'a recoyo
ro'tacua ba'ijën, Riusu yëyete te'e ruiñereba yo'ojën ba'ijë'ën.
Ja'nca ba'ijën, quë'rë se'e Riusu yëyete masireba yo'ojën
ba'ijë'ën.
6 Ja'nca masiye yo'ojën, ro mësacua yëse'e se'gare yo'oye
beoye ba'ijën, Riusu yëye se'gare yo'ojën, baguëni bojo güeseye
se'gare ro'tajën ba'ijë'ën.
7 Ja'nca bojo güeseye ro'tajën, mësacua bainre ai oire bajën,
bacuare conjën ba'ijë'ën.
8 Ja'an se'gare'ru re'oye ba'ijën, quë'rë se'e recoyo
re'ojeijën ba'itoca, mai Ëjaguë Jesucristoni quë'rë se'e ai
ba'iye masini, baguëre re'o yo'o concua quë'rë se'e ruinjën
ba'ija'cua'ë mësacua. Gare gu'aye yo'oye beoye ba'icua ruinjën
ba'ija'cua'ë.
9 Ja'nca ba'ima'itoca, Riusu yëyete ro huesë ëaye ba'icua
ba'iyë. Riusuni yo'o coñete gare ro'tama'icua ba'iyë. Bacua

gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e, ja'anrë tënoni senjose'ere gare huanë yesi'cua ba'iyë.
10 Ja'nca sëani, yë'ë bain hua'na, Riusu cuencuese'e, mësacua mame recoyo re'huase'e, ja'anre quë'rë se'e ro'tareba ro'tajën, mësacua Cristo bainreba ba'iye quë'rë se'e masireba masijën ba'ijë'ën. Ja'nca masijën ba'itoca, Riusubi mësacuare gare senjoni saoye beoye ba'ija'guë'bi.
11 Ja'nca ba'iguëbi mësacuani baguë bayete ai ta'yejeiye caraye beoye insireba insija'guë'bi. Mai Ëjaguë Jesucristo maire tëani baguëbi baguë carajeiye beoye ba'i jobona ti'an güesaja'guë'bi.
12 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ja'an si'aye masini, yëquëna te'e ruiñe cani achose'ere re'oye ye'yesi'cuata'an, yë'ë yua jo'caye beoye mësacuani ja'anre ro'ta güeseye yëyë.
13-14 Yureca mai Ëjaguë Jesucristobi yë'ë junni tonja'ñe yurera ti'anja'ñete yë'ëni masi güesesi'quë sëani, si'a mësacua naconi ba'i umuguseña mësacuani ja'an cocare cani achoguë, mësacuani ro'ta güeseye yëguëna, Riusubi re'oye ëñaji.
15 Ja'nca ro'ta güeseguëna, yë'ë ju'insirën ti'anguëna, mësacuabi yë'ë coca quëani achose'ere jo'caye beoye ro'tani, gare huanë yema'ija'cua ba'iyë. Ja'nca ba'i güeseye ro'tayë yë'ë, yureña.

Los que vieron la grandeza de Cristo

16 Mësacuani coca cani achose'ere ro'tato, gare coqueye beoye te'e ruiñe quëahuë yëquëna. Mai Ëjaguë Jesucristobi ai ta'yejeiyereba ti'an raija'guëta'an ba'iji cajën, yëquëna se'gabi ja'an cocare ro'tamajën baë'ë. Yëquënabi mai Ëjaguë ta'yejeiyereba ba'iyete ëñani masihuë.
17-18 Yëquënabi baguë naconi ja'an cubë Riusu ba'i cubëna mëni, Riusubi ai ta'yejeiyereba cani achoguëna, achahuë yëquëna. Mai Ja'quë Riusubi Jesucristo Ëjaguëreba ba'iyete ai ba'iye ai cani achobi. "Ënquë yua yë'ë Zinreba ai yësi'quë ba'iji. Baguëni ai bojoguë ëñañë yë'ë" cani achoguë, si'a guënamë re'otora achoreba achoguëna, achahuë yëquëna.
19 Ja'nca achani masijën, si'a baguë ja'anrë cani achosi cocare ro'tajën, Riusu coca quëani achojën ba'isi'cuabi toyani jo'cajënna, Ja'an coca si'aye quë'rë te'e ruiñe ba'i cocareba'ë cajën ba'iyë yëquëna. Ja'nca te'e ruiñe ba'i coca ba'iguëna, mësacuabi quë'rë ai ta'yejeiye achani yo'ojën ba'itoca, ai re'oye yo'oyë mësacua. Baguë cocareba cani jo'case'ere re'oye achani yo'ojën ba'itoca, ën yija bain gu'aye yo'oyete quë'rë te'e ruiñe masijën, gu'a recoyo ba'icua gare ruiñe beoye ba'iyë mësacua. Ja'an coca ba'iyete cato, majahuë zëonni zijeiruna mia güesejën, baru si'si ba'iyete te'e ruiñe ëñañe poreyë. Ja'nca

sëani, Cristo in raiye tëca ja'an cocarebare re'oye ro'tani yo'ojën ba'itoca, baguë ta'yejeiyereba ba'iruna mësacuani ti'an güeseguëna, baguë coca cani jo'case'e'ru ai bojo recoyo re'o huanoguë ba'ija'guë'bi mësacuare.

20 Yureca, mësacuabi ja'an cocarebare ye'yeni re'oye masijën, quë'rë ai ba'iye ñaca ro'tajën ba'ijë'ën. Riusu cocareba cani jo'ca güesesi'quë sëani, ro bain ro'taye'ru ro'tamajën, ja'an cocare gare sa'ñeñe beoye ba'ijë'ën.

21 Ja'an cocare cato, bain ro'tani cani jo'camaë'ë. Riusu se'gabi ja'an cocare maina cani jo'ca güesebi. Baguë bainre cuencueni raoguëna, Riusu Espíritubi Riusu cocare bacuani ro'ta güeseguëna, bacuabi Riusu cocare cani achohuë.

2

Los que enseñan mentiras

1 Riusubi baguë coca cani achocuare cuencueni raoguëna, yequëcua'ga ro coquejën, Riusu cocarebare quëani achoguë'ë yë'ë cajën, Riusu bainni ro coqueye se'gare ro'tajën bateña. Ja'nca coquejën batena, yureña'ga yequëcuabi mësacua jubëna ti'anni ro coquejën caja'cua'ë. Riusu cocarebare te'e ruiñe ye'yoguë'ë yë'ë cajën, gu'aye se'gare yihuojën caja'cua'ë. Ja'nca caja'cua ba'ijën, mai Ëjaguë ba'iyete ro gu'a güejën caja'cua'ë.

2 Riusubi bacua gu'a juchare senjoni saoye yëguëna, ro cue'yoni, baguë yëyete yo'oye gu'a güejën, te'e jëana bënni senjosi'cua ba'ija'cua'ë. Ro gu'a ëaye yo'ojënna, yequëcua'ga Riusu yëyete ro jo'cani senjoni, Riusu te'e ruiñe ba'i cocare gu'aye cajën ba'ija'cua'ë.

3 Ja'nca ba'icuabi Quë'rë ta'yejeiye ëjacua ruinjën, bonsere bëyoni bañu cajën, mësacuani yahuera'rë coquejën yihuoja'cua'ë. Re'oye achoye cajën, Yë'ëna te'e conguë raijë'ën cajën yihuojënna, mësacuani coque ëaye yo'o bi'rajën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'ijënna, Riusubi baguë bënni senjoja'ñe zoe cuencuese'ere bacuana ti'an güeseja'guë'bi. Ja'an bënni senjoja'ñete gare huanë yeye beoye ba'iji Riusu.

4 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na yo'ojën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Bacua yua re'o hua'na re'huasi'cuata'an, yequëcua yua Riusuni gu'aye yo'ojënna, Riusubi bacuare zeanni, baguë bënni senjojairuna jo'cabi. Ai ta'yejeiye zijei re'otoreba, ba rëi gojeña, ja'anruna senjoni, baguë gare bënni senjoñe tëca bacuare zemosi'cuare re'huaji.

5 Taita Noé ba'isirën ba'icuare'ga ro'tajë'ën. Noebi Riusu yëye'ru re'oye yo'oyete cani achoguëna, ja'an gu'a bainbi ro

cue'yoni achaye güejënna, Riusubi Noé, baguë te'e bain naconi, ochocua se'gare huajë hua'nare tëani re'huaguë, si'a gu'a bainre co'jeyabi ñu'ñujani senjobi.

6 Sodoma, Gomorra, ja'an huë'e joboña ba'isi'cuare'ga ro'tajë'ën. Riusubi bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e ro'ire toabi ëoni, bacuare ñu'ñujani senjobi. Ja'nca senjoni, bacua carajeisirute jo'cani, gu'aye yo'oye ro'tajën raija'cuabi ëñani yë'ë bënni senjoñete masija'bë cani jo'cabi.

7-8 Baguë re'o bainguë Lot hue'eguë ba'isi'quë baguëre tëani base'ere'ga ro'tajë'ën. Ja'anguëbi Sodoma, Gomorra ja'an bain naconi ba'iguë, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere, bacua a'ta yo'ojën ba'ise'ere si'a umuguseña quë'rë sa'ntiye achani ëñaguë, quë'rë se'e recoyo oi hua'guë ruinguë ai yo'oguëna, Riusubi bacua huë'e joboñare ëoni si'a bi'raguë, Lotre tëani etoni babi.

9 Ja'an cocare ro'tajën, Riusu ta'yejeiye yo'oye poreyete masijë'ën. Mai Ëjaguëbi, baguë bainreba ai yo'ojënna, bacuare tëani baye masiji. Gu'a bain'ga ai gu'aye yo'ojënna, bacua bënni senjoñe ti'añe tëca bacuare preso zemosi'cuare re'huaye masiji Riusu.

10 Ja'nca sëani, Riusu coca guansese'ere ro gu'aye cajën, ro bacua gu'a ëayete yo'ojën, ro rënni ganojën cue'yojënna, Riusubi bacuare gare bënni senjoja'guë'bi ba'iji. Ja'ancua yua ro bacua yëse'e se'gare yo'oni bojoye ro'tajën, yequëcua ba'iyete oiye beoye ba'iyë. Riusu ta'yejeiye yo'je ëjacua re'huani jo'casi'cuareta'an, re'huani jo'case'e ba'iyeta'an, bacuabi gare huaji yëye beoye gu'aye cajën ba'iyë.

11 Riusu guënamë re'oto yo'o con hua'na'ga ba gu'a bain'ru quë'rë ta'yejeiye ba'icuata'an, guënamë re'oto yo'o con hua'nabi bacua gu'aye yo'ojën ba'iyete gu'aye caye beoye ba'iyë, Riusubi achaguëna.

12 Ja'an gu'a bain ba'iyete cato, airu hua'i hua'na bain tuni juiye se'ga ba'i hua'na'ru ba'iyë. Ro ro'tajën, ro huesë hua'na ba'icuabi ro gu'aye cajën, bacua gu'aye yo'ojën ba'iye ro'ire carajeijën ba'ija'cua'ë.

13 Gu'aye yo'ojën ja'si yo'ojën ba'icuare sëani, bacuare'ga güina'ru ja'si yo'o güesese'e ba'ija'guë'bi. Gatiye beoye ba'ijën, bacua gu'a ëase'ere si'a umuguse'ga yo'ojën ba'iyë. Mësacua naconi te'e ñë'cajën, mësacua aonre ainjën, Riusuni bojojën bañuni cajën ba'icuareta'an, Riusubi ëñani, Gu'a recoyo ba hua'na se'ga'ë, bacuare caji.

14 Yequë bain rënjore ëa ëñani, Bagoni yahue baza cajën, gu'aye yo'oye gare jo'camajën ba'iyë. Yequëcua jëja recoyo beo hua'nare'ga choijën, Yëquëna yo'oyete conjë'ën cayë. Gu'aye yo'oye ai ye'yesi'cua sëani, bacua gu'a ëase'ere ai masiye

yo'ojën ba'iyë. Riusubi bacuani ëñaguë, bacua bënni senjoja'ñete yurera cuencueji.

15 Baguë yëyete re'oye yo'oye bacuani masi güeseguëna, bacuabi yo'oye güejën, Riusu yëyete gare jo'cani senjojën, Balaam hue'eguë ba'isi'quë, Beor mamaquë ba'isi'quë ja'anguë gu'aye yo'ose'e'ru güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë. Curi ba ëaye se'gare ro'taguë ba'isi'quëbi gu'aye yo'oguë baquëña.

16 Ja'nca baquëna, Riusubi baguë gu'ayete baguëni masi güeseguë, baguëte bëinguë ënsebi. Baguë burrote tuiguë saiguëna, Riusubi baguë burroni bain coca ca güesebi. Ja'nca coca ca güeseguëna, Balaam, Riusu coca quëani achoguë casi'quëbi achani quëquëni, gue ro'taye beoye ba'iguë, baguë yo'oja'ye loco hua'guë yo'oye'ru yo'oja'yete yo'omaquëña.

17 Ja'nca gu'aye yo'oye ro'tacuabi mësacuana ti'anni, Te'e ruiñe ba'i cocare mësacuani yihuoyë yëquëna cajën ba'icuata'an, ro cajën, mësacuani ro guaja yo'ojën, te'e ruiñe ye'yoye gare porema'iñë. Ja'nca poremajënna, Riusubi bacua ai yo'ojën ba'ija'rute re'huaji. Ai rëi goje zijeiyereba ba'irute bacuare re'huacaiji.

18-19 Bacuabi mësacuana ti'anni, si'a jëja cani achojën ba'iyë: "Raijë'ën. Yëquëna bojojën yo'oye'ru yo'ojën ba'itoca, mësacua yëye si'aye yo'oye poreyë mëscua" cajën choijënna, te'e ruiñe yo'oye ye'yema'isi'cuabi bacua gu'a ëaye yo'ojën ba'ise'ere se'e ro'tani, se'e a'ta yo'o bi'rayë. Si'aye yo'oye poreyë cajën ba'icuata'an, gu'aye yo'oye se'ga ye'yesi'cua'ë, zupai huati zemosi'cua sëani. Bain ye'yese'e se'ga yo'oye porecua sëani, tin yo'oye gare porema'iñë.

20 Bain hua'nabi mai Ëjaguë Jesucristona ti'anni, mame recoyo re'huaye senni, ja'nrëbi se'e bonëni, bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'e'ru se'e yo'o bi'ratoca, bacua yua quë'rë ai ba'iye gu'a recoyo bacua ruiñë.

21 Cristo mame recoyo re'huayete gare huesëtoca, Riusubi bacuare ta'yejeiye bënni senjoma'ire'abi. Yureca Cristoni masini, ja'nrëbi baguë naconi re'oye ba'iyete gu'a güeni senjocua sëani, quë'rë ta'yejeiye bënni senjoja'ñe ba'iji bacuare. Riusu re'o coca cani jo'case'e si'ayete gare jo'cani senjojënna, Riusubi bacuani ai ba'iye bënni senjoguë ba'ija'guë'bi.

22 Bacua güeni senjose'ere ro'tato, mai ira bain ba'isi'cua cani jo'case'e'ru ba'iji. "Yai hua'guëbi baguë gu'a aon ainse'ere sisoni, ja'nrëbi se'e bonëni, baguë gu'a sisose'ere ainji. Cuchi hua'goni abutoca, se'e banabëna tunugo saigo." Ja'ncara'ru ye'yesi'cuare sëani, bacuare re'o bainre re'huaye porema'iñë.

El regreso del Señor

3

1 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, mësacuani ja'anrë toyani
saoguë, yure ën ja'ore toyani saoguë, mësacua re'oye yo'ojën
ba'iyete jo'caye beoye yihuoguë toyahuë yë'ë. Mësacuabi te'e
ruiñe yo'oye ro'tajën ba'icuareta'an,
2 Riusu coca masi güeseni jo'case'ere quë'rë se'e cani achoye
yëyë yë'ë. Mësacua ira bain ba'isi'cua Riusu cuencuesi'cuabi
Riusu cocare toyani jo'cajënna, mai Ëjaguë Jesucristobi mame
recoyo re'hua cocare'ga baguëre ta'yejeiye yo'o concua naconi
jo'caguëna, ja'an coca cani jo'case'e'ru ba'ija'yete gare huanë
yeye beoye ba'ijë'ën.
3 Ru'ru ën coca ba'ija'yete te'e ruiñe ro'tani masijë'ën. Riusu
bënni senjorën ti'an bi'raguëna, Riusuni ai jayaye cacuabi
ru'ru ti'anni, ro bacua gu'a ëase'ere yo'ojën ba'ija'cua'ë.
4 Ja'nca ba'icuabi ti'anni, ñaca'ru jayaye cajën ba'ija'cua'ë:
"Riusu cani jo'case'e, Cristo gaje raija'yete cani jo'caguëna,
¿guere yo'oguë raima'iguë'ne baguë? Te'e jëana ti'anja'ñeta'an
ba'iji cani jo'caguëna, mësacua taita sanhuëbi ro ëjoni
jëhuacuareta'an, ti'anma'iji. Bacuabi junni huesëjënna,
ru'rureba re'huani jo'casirën ba'iye'ru güina'ru maire ba'iguë
sëani, Riusubi ro coqueji maire" cajën jayaja'cua'ë.
5 Ja'nca cajën, Riusu te'e ruiñe yo'oguë ba'ise'ere ro'taye gu'a
güecua ba'iyë. Riusubi ën yija re'otore re'huani jo'ca bi'raguë,
coca guanseye se'ga caguëna, guënamë re'oto, yija re'oto
ja'anse'e saji'i. Yija re'otobi saiguë, ziaya se'gabi ja'anse'e
etani saji'i.
6 Ja'nrëbi jë'te, Riusubi ën yija gu'a bainre ñu'ñujei bi'raguë,
ja'ansi ziayare co'jeyare re'huani, bacuare ta'pini huesoni
senjobi.
7 Baguë guanse coca se'gabi si'a re'otore re'huani jo'caye
masiguë sëani, ën yija re'oto guënamë re'oto, si'ayete ñu'ñujani
senjoñe ro'taguë, toabi zëonni ëoni si'aye guanseguëna, si'a
gu'a bain Riusuni gu'a güecuabi ai yo'ojën bënni senjosi'cua
ba'ija'cua'ë.
8 Mai zoe ëjoyere'ga ya'jaye ro'tamajën ba'ijë'ën, yë'ë bain ai
yësi'cua. Riusu cuencueni jo'cayete ye'yeni masijë'ën. Maibi
te'e umugusere cuencueni, ja'nrëbi mil tëcahuëanre cuen-
cuejënna, Riusubi tin cuencueji. Si'aye yua te'e ba'iji, baguëbi
cuencueto.
9 Ja'nca cuencueguëna, bain hua'nabi Riusu cani jo'case'e
yo'oja'yete ro'tajën, Gare zoe ba'iguëna, Riusu cani jo'case'e'ru
yo'oma'iji Riusu cajën, ai huacha ro'tajën cayë bacua. Mësacua
si'a recoyo ro'taja'yete ro'taguë, mësacuare bojora'rë ëjoguë
ba'iji. Bainni huesoni si'ama'iñe caguë, si'a bain gu'a jucha
jo'cani senjoñete ëjoji Riusu. Bacuabi baguëni si'a recoyo
ro'tatoca, bacuani bënni senjoma'iji.

10 Ja'nca ëjoguëbi, yua baguë ëñojai umuguse ti'anguëna, te'e
jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji. Huë'ena cacani jianguë ti'añe'ru
ba'ija'guë'bi. Bainbi baguë ti'añete ro'tama'ijënna, te'e jëana
ti'an raija'guë'bi. Cristobi ti'an raiguëna, si'a guënamë re'otobi
ai jëja achoye juejueni, toabi zënni uni si'aja'guëbi. Ën yija'ga
si'a ënjo'on ba'iye bain yo'ojën ba'ise'e si'aye yua toa zënni uni
carajeija'guë'bi.
11 Ja'nca te'e ruiñe carajeija'ye sëani, mësacua ba'iyete
ro'tajën, Riusu yëye se'gare ro'tajën, baguë coca masi
güesese'e'ru te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën.
12 Riusu ëñojai umuguse ti'añete jo'caye beoye ëñajën ëjojën,
Te'e jëana ti'anja'ñeta'an ba'iji cajën ba'ijë'ën. Ti'anguëna,
si'a guënamë re'oto si'a ën yija re'oto toa zënni, ai ta'yejeiye
ja'sureba ja'suguëna, si'aye yua go'chani carajeija'guë'bi.
13 Ja'nca carajeija'guë ba'iguëna, ja'anre ro'taye beoye
ba'ijë'ën. Riusu coca cani jo'case'e sëani, mame guënamë re'oto
yija re'oto, ja'anre ai mame re'huani jo'caja'guë'bi Riusu.
Re'huani jo'caguëna, baguë re'o bain se'gabi ba'iye poreyë.
Ja'anre bojojën, ëñajën ëjojën ba'iyë mai.
14 Yureca, yë'ë bain ai yësi'cua, ja'an ba'ija'yete ëñajën ëjocua
sëani, mësacua yure ba'i umuguseñabi si'a gu'ayete gare jo'cani
senjoni, recoyo tënosi'cua se'ga ba'ijë'ën. Ba'itoca, Riusu yëye
se'ga yo'ojënna, baguëbi mësacua ba'iyete ëñani, baguë bainre-
bare mësacuani baguë bojoji.
15 Mësacuabi ja'nca ëñajën ëjojën, Riusu bojora'rë ëjoguë
ba'iyete ro'tajë'ën. Si'a bain mame recoyo re'huaja'yete
bojora'rë ëjoji Riusu. Mai te'e bainguë ai yësi'quë Pablo
hue'eguë'ga güinajei cocare mësacuani toyani jo'cabi, Riusubi
baguëni masi güeseguëna.
16 Si'a baguë uti ja'ore toyani saoguë, ja'an cocare caguë yi-
huoji. Caguë yihuoguëna, yequëcuabi si'aye te'e ruiñe masiye
poremajën, ro huesë ëaye ëñajën, ro bacua yëse'e'ru ro'tajën,
Pablo yihuose'e'ru tin yihuojën coqueyë bacua. Bacuabi si'a
Riusu coca toyani jo'case'ere'ga güina'ru ëñajën, tin yihuojën
coquejënna, Riusubi bacuani ai bënni senjoja'guë'bi.
17 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë bain ai yësi'cua, coquecuabi yuta
raimajënna, mësacuani ja'anrë yihuoreba yihuoguë quëayë
yë'ë. Ja'an bain, Riusu yëye'ru yo'oye gu'a güecua, bacua co-
quejën yihuoyete bacua gu'a coca ye'yoyete ëñajën yo'omajën
ba'ijë'ën. Gare achamajën, coque güesemajën ba'ijë'ën. Bare
achatoca, Riusubi mësacuare baguë bainreba ba'iye ënseji.
18 Mai Ëjaguë Jesucristo ba'iye se'gare ro'tajën, quë'rë re'oye
ye'yejën, baguë yëye'ru quë'rë te'e ruiñe masiye yo'ojën
ba'ijë'ën. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë, mai gu'a juchare saoni
senjoni, baguë ba'iyete maini ta'yejeiye masi güeseguë sëani,

baguë ta'yejeiye pore Ëjaguëreba ba'iyete gare jo'caye beoye cani achojën bojojën bañuni. Mai yureña ba'i umuguseña baguë naconi si'arën ba'iye'ga baguëni gare carajeiye beoye bojojën bañuni. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUANBI
Ru'ru ba'i cocare toyani saobi

La palabra de vida

1 Recoyo huajë cocareba quëani achosi'quë, ru'rureba
ba'isirën ba'isi'quë, Jesucristo hue'eguëte quëayë yëquëna.
Ja'nca quëani achosi'quë ba'iguëna, yëquënabi achasi'cua'ë.
Yëquënarebabi baguëte ëñani masicua'ë.
2 Ja'nca masijënna, mai recoyo huajë güeseguë, ba cocare
raoni yëquënani quëani achoguëna, yëguënabi achahuë. Ja'nca
achasi'cuabi mësacuani quëani achoyë. Recoyo huajë cocareba
quëani achose'e'ë. Maibi achani, ba cocare ye'yeni, recoyo
huajë güeseguëni masiyë mai. Taita Riusu naconi si'arën
ba'iguëna, yëquënani ëñose'e baji'i.
3 Ja'nca sëani, yëquëna ëñajën ba'ise'e, yëquëna achajën
ba'ise'e, ja'anre mësacuani güina'ru quëani achoyë. Yëquëna
jubë naconi ñë'cani, yëquëna naconi ñë'cani, yëquëna naconi
recoyo te'e zi'inni bojojën ba'ijë'ën cajën, ja'anre mësacuani
quëani achoyë. Yëquënabi Taita Riusu, baguë Zin Jesucristo,
bacua naconi te'e zi'inni ba'icua sëani, maibi sa'ñeña te'e
bojojën, recoyo te'e ro'tajën bañuni cayë.
4 Mësacuabi bojoreba bojojën ba'ijë'ën. Yëquënabi mësacuana
ñaca toyani jo'cani bojoyë.

Dios es luz

5 Jesucristobi quëani achoguëna, yëquënabi achani,
mësacuani güina'ru ñaca quëani achoyë: Riusubi miañe se'ga
ëñoji. Zijei re'otobi gare beoji baguëre.
6 Ja'nca sëani, maibi zijei re'oto ganicuabi "Riusu naconi
bojojën, te'e ro'tacua'ë" catoca, ro coquejën ba'iyë.
7 Maibi mia re'otobi ganijën ba'iyë. Maibi baguë miañebi
ganiñe'ru ganitoca, maibi sa'ñeña bojojën, recoyo te'e ro'tajën
ba'iyë. Ja'nca ba'itoca, baguë Zin Jesucristo zie meose'ere
ro'tajënna, mai gu'a recoyote tënoreba tënoni, maire mame
re'huaji Riusu.
8 Yureca maibi gu'a jucha beoyë catoca, maibi ja'ansi'cuabi
ro coquejën ba'iyë. Ja'nca catoca, te'e ruiñe ro'taye gare
beojën ba'iyë.
9 Maibi mai gu'a juchare cuencueni, si'ayete quëareba
quëatoca, baguë yua caraye beoye te'e ruiñe yo'oguëbi mai
gu'a juchare se'e ro'tama'iguë, mai gu'a recoyote tënoni, maire
mame re'huani jo'caji.

10 Maibi gu'a jucha beoyë catoca, Riusure coque huatire'ru
ëñoñë. Ja'nca catoca, baguë cocareba yua mai recoyo
re'huase'e gare beoji maire.

2

Cristo, nuestro abogado

1 Ja'nca ba'iguëna, mami sanhuë, gu'a jucha yo'oye beoye
ba'ijë'ën caguë, mësacuani ñaca toyani jo'cayë yë'ë: Gu'a jucha
yo'otoca, Taita Riusuni maire senni achacaiguë ba'iji. Jesu-
cristo hue'eji. Te'e ruiñe yo'oguë ba'iguë'bi ba'iji. Më'ë bain
juchare se'e ro'tamajën ba'ijë'ën. Riusuni sencaiji maire.
2 Baguëbi junni tonguëna, mai gu'a jucha yua huanë yese'e
ba'iji. Mai gu'a juchare, yua si'a bain gu'a juchare'ga ja'an
ro'ire junni tonse'e ba'iji.
3 Maibi Riusu guanseni jo'case'ere achani güina'ru yo'otoca,
baguëni recoyo masiye te'e ruiñe masiyë mai.
4 Yequëbi "Cristoni ye'yesi'quë'ë yë'ë" cani, ja'nrëbi, baguë
guanseni jo'case'ere ro achatoca, ja'anguëbi ro coque huati
ba'iji. Te'e ruin recoyo gare beoji baguë.
5 Beoguëna, maica Riusu cocarebare te'e ruiñe achani,
güina'ru yo'otoca, te'e ruiñereba huacha yo'oye beoye Riusuni
ai yëreba yëyë mai. Riusu recoyo ba'iye'ru güina'ru ba'iye
masiye yëtoca, ñaca ro'tani masijë'ën:
6 Riusu recoyo ba'iye'ru güina'ru te'e ba'iyë caguëbi yua
Jesucristo te'e ruiñe yo'oguë ba'ise'e'ru güinareba'ru yo'oguë
ba'ija'guë.

El nuevo mandamiento

7 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuani guanse cocare toyani jo'caguë,
mame cocare cama'iñë yë'ë. Ira jo'casi coca, ru'rureba
ba'isirën guanseni jo'case'e, mësacua yua achani masise'e,
ja'anre mësacuani toyani jo'cayë yë'ë.
8 Ja'nca ba'iguëna, yë'ë guanse coca toyani jo'case'e yua
mame coca'ru mësacuabi achayë. Ja'an coca guansese'e te'e
ruiñe cani jo'case'e, yua Jesucristo ëñose'e baji'i. Ja'nca
ba'iguëna, mësacuabi achani, recoyo ro'tani re'huahuë. Baguë
miañebi yuara maina te'e ruiñe'ru ëñoji.
9 Yequëbi, "Riusu miañete ganiguë ba'iyë yë'ë" caguë, yua
yequëcuani je'o batoca, baguë yua yurera zijei re'otore ganiñe
se'ga ba'iji.
10 Yequëcuani ai yëreba yëcua se'gabi Riusu miañete ganiñë.
Ja'nca ganicuabi gu'a juchana gare gurujaiye beoye ba'iyë.
11 Yequëni je'o batoca, zijei re'oto se'gare ba'iyë. Ja'nca
ganicuabi bacua saija'rute huesëyë. Zijei re'oto ganicua, yua
ñaco ëñama'icua'ru ba'iyë.

12 Mami sanhuë, Jesucristobi ro'iguëna, Riusubi mësacua
gu'a juchare gare tënoni se'e ro'tama'iguë ba'iji. Ja'nca sëani,
mësacuani cocare toyani jo'cayë yë'ë.
13 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni ma-
sicuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë. Bonsëcua,
mësacuabi gu'a huatire ta'yejeiye saoni senjosi'cua sëani,
mësacuani ën coca toyani jo'cayë yë'ë.

Mami sanhuë, Taita Riusuni masicuare sëani, ën cocare
toyani jo'cayë yë'ë.
14 Pë'caguë sanhuë, ru'rureba ba'isirën ba'isi'quëni ma-
sicuare sëani, ën cocare toyani jo'cayë yë'ë. Bonsëcua, Riusu
cocarebabi mësacua recoñoare re'huase'e ba'iguëna, mësacuabi
jëja bajën, gu'a huatire ta'yejeiye saoni senjosi'cuare sëani, ën
cocare toyani jo'cayë yë'ë.
15 Ro bain ro'taye, bacua ro ëa ëñañe, ja'anre gare ro'taye
beoye ba'ijë'ën. Ja'anre ro'tatoca, Taita Riusuni gu'a güeye
se'ga ba'iji, mësacua recoñoare.
16 Ro bain ro'taye, si'ayete cuencueto, bain gu'aye yëse'e,
bain ëa ëñañe, bain se'gare'ru huanoñe, ja'anre Taita Riusubi
maini ëñomaji'i. Ro bain se'gabi maini ëñohuë.
17 Ro bacua ro'tani ëñose'e, ro bacua gu'a ëase'e, ja'an
ba'iguëna, carajeiye se'ga ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, Riusu yëye'ru
yo'ocuabi yua carajeiye beoye si'arën ba'iyë.

La verdad y la mentira

18 Mami sanhuë, ën yija carajeirënbi yuara ti'anja'ñeta'an
rëinji. Ja'nca sëani, mësacua achase'e'ru, Cristoni ta'yejeiye
güeguëbi raiji. Cristore je'o bacua ai jai jubëbi ru'ru raisi'cua
sëani, ën yija carajeiyebi ti'anji. Ja'anre masiyë mai.
19 Baguëre je'o bacuabi mai jubë naconi ñë'cajën
ba'isi'cuata'an, mai te'e bain beohuë bacua. Bacuabi mai
te'e bain re'o bain banica, mai naconi bëani ba'ire'ahuë
bacua. Mai te'e bain beocua sëani, mai jubëte quëñëni sani
senjohuë. Ja'nca senjojën, tincua ruiñe ëñohuë.
20 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, mësacua
si'acuabi te'e ruiñe ba'iyete masiyë.
21 Ja'nca masicuare sëani, mësacua te'e ruiñe ba'iyete
huesëma'icuani coca toyani jo'cayë yë'ë. Te'e ruiñe ba'iyete
masicuare sëani, mësacuani coca yihuoni toyayë yë'ë. Si'a co-
quejën ba'icuabi yua te'e ruiñe ba'iye'ru tin ba'iyë. Ja'anre'ga
mësacuabi masiyë.
22 Coque huatibi yua "Jesusbi ba Cristo ba'ima'iji" caji. Ja'an
caguëbi coque huati ba'iji, Riusu Zinni je'o baguë sëani. Ja'nca
je'o baguëbi Taita Riusure'ga je'o baji.

23 Si'acua Riusu Zinni gu'a güecuabi Taita Riusure'ga gu'a
güeni senjoñë. Si'acua Riusu Zinre zi'nzicuabi Taita Riusure
zi'nzijën ba'iyë.
24 Mësacua ja'anrë achasi cocare mësacua recoñoana
re'huani bajë'ën. Ja'an cocareba achase'ere te'e ruiñe recoyo
re'huani batoca, mësacuabi Taita Riusu, baguë Zin, bacua
recoyo ro'tajën ba'iye'ru recoyo te'e ro'tajën ba'iyë.
25 Jesucristo yua ja'ansi'quëbi maini re'o cocare cani jo'cabi.
Carajeiye beoye si'arën ba'iyë mësacua, maini cani jo'cabi
baguë.
26 Yequëcuabi mësacuani coque ëaye ba'ijënna, bacua ba'iyete
quëaguë, mësacuani coca toyani jo'cayë yë'ë:
27 Mësacuaca Riusu Espíritute coni bacua sëani, baguë
Espíritu insise'ebi mësacua recoñoare carajeiye beoye mësacua
naconi ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani si'aye ye'yoni masi
güeseji. Riusu Espíritu masi güeseguëna, mësacuabi yequëcua
ye'yoni masi güesecuare cu'eye beoye ba'iyë. Espíritu ye'yoni
masi güeseyete achato, si'aye beoru te'e ruiñe se'ga ba'iji.
Coqueye beoye ye'yoji maire. Ja'nca sëani, Espíritu ye'yose'ere
jo'caye beoye yo'ojën, Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën
ba'ijë'ën.
28 Yureca, mami sanhuë, Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën
ba'ijë'ën. Ja'nca ba'icuabi, Cristo ëñoguë raija'rën ti'anguëna,
maibi huaji yëye beoye jëja recoyo bajën, gatini saiye
beocuabi baguëni bojojën ëñañe poreyë.
29 Jesucristo yua te'e ruiñereba ba'iguëna, ja'anre masiyë
üeseyete achato, si'aye beoru te'e ruiñe se'ga ba'iji. Co-
queymësacua. Güina'ru, si'acua te'e ruiñe yo'ocuabi Riusu
mamacua ruinsi'cua ba'iyë. Ja'anre'ga masiyë mësacua.

3

Hijos de Dios

1 Aito. Mai Taita Riusubi maini ai ta'yejeiye ai yëreba yëji.
Ja'nca yëguëbi baguë mamacuare maire caji. Baguë ma-
macuare maire re'huani baji. Ro bain ba'icuareta'an banji.
Riusuni huesëjën ba'icuabi maire'ga huesëyë cayë.
2 Yë'ë bain ai yësi'cua, maibi yuara Riusu mamacua
ba'iyë. Ba'ijënna, mai ba'ija'yete yuta maini ëñomaji'i baguë.
Ëñoma'iñeta'an, ñaca masiyë mai: Cristo ëñojei umuguse
ti'anguëna, Cristo ba'iye'ru te'e ruiñereba ëñajën, baguë
ba'iye'ru güina'ru ba'ija'cua'ë mai'ga.
3 Si'acuabi Cristo ba'ija'yete ëñajën ëjojën ba'itoca, te'e ruin
recoyo bacua ruiñë. Baguë te'e ruin recoyo ba'iye'ru güina'ru
ba'ija'cua'ë mai.

4 Si'acua gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi yua Riusu guanseni
jo'case'ere gu'a güejën ba'iyë.
5 Cristo yua gu'aye yo'oye beoguëbi bain gu'a juchare
quëñoni senjoguë raisi'quë baji'i. Ja'anre mësacua masiyë.
6 Si'acua Cristo naconi recoyo te'e ro'tajën ba'icuabi yua
gu'a ma'ana ganiñe beoye ba'iyë. Gu'a jucha yo'ojën ba'icuabi
Cristoni ëñamajën ba'iyë. Baguëte gare huesëjën ba'iyë bacua.
7 Mami sanhuë, coque güeseye beoye ba'ijë'ën. Te'e ruiñe
yo'ocua se'gabi re'o bain ba'iyë, Cristo re'oye ba'iye'ru.
8 Gu'a jucha yo'ocuabi zupai huatire concua ba'iyë. Zu-
paibi ru'rureba ba'isirënbi gu'a jucha yo'oguë ba'iji. Ja'nca
ba'iguëna, Riusu Zinbi zupai huati yo'oyete huesoni si'a
güeseguë, ja'anna raisi'quë baji'i.
9 Riusu mamacua re'huasi'cuabi gu'a ma'ana ganiñe beoye
ba'iyë. Riusubi baguë ba'iyete bacua recoñoana re'huani
jo'caguëna, gu'a juchare yo'oye porema'iñë. Riusu mamacua
re'huasi'cua sëani, gu'a juchare gare yo'oma'iñë bacua.
10 Ja'nca sëani, Riusu mamacua, zupai huati mamacua,
bacuare ëñani, bacua tin ba'iyete te'e ruiñe masiye poreyë
mai. Te'e ruiñe yo'oma'itoca, yequëcuani ai yëreba yëma'itoca,
Riusu mamacua beoyë.

Amémonos unos a otros

11 Riusubi ru'rureba ba'isirënbi maini guanse cocare cani
jo'caguëna, maibi achahuë. Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën,
cani jo'cabi maire.
12 Caín ba'ise'e'ru ba'ima'ijë'ën. Zupai mamaquë
ba'isi'quëbi baguë yo'jeguëni huani senjobi. ¿Guere ro'taguë,
baguëte huani senjoguë'ne? Baguë yo'jeguë yo'oguë ba'ise'ebi
re'oye ba'iguëna, baguë yo'oguë ba'ise'ebi gu'aye baji'i. Ja'nca
sëani, baguëni huani senjobi.
13 Yo'je sanhuë, ro ën yija bainbi mësacuani gu'a güejënna,
huaji yëye beoye ba'ijë'ën.
14 Maibi recoyo ju'insi'cua'ru ba'isi'cuata'an, yua huajëjën
ba'i recoyo ba'icua ruën'ë mai. Yequëcuani ai yëreba yëcua
sëani, mai recoyo mame re'huase'ere masiyë mai. Yequëcuani
yëma'icua, bacuabi yuta recoyo ju'insi'cua'ru ba'iyë.
15 Bain huani senjocuabi yua si'arën ba'ija'yete gare
huesëyë. Yequëcuani je'o bacua, bacuabi Riusu naconi si'arën
ba'iyete gare beoyë. Ja'anre masiyë mai.
16 Yequëcuani ai yëreba yëye masitoca, Jesucristo yo'oguë
ba'ise'ere ëñani ye'yeñu. Baguëbi maini ai yëreba yëguë,
Maini baza caguë, mai jucha ro'ire junni tonbi. Ja'nca junni
tonguëna, Riusubi guansetoca, maibi ja'ansi hua'na yëjën
ba'iye'ru yequëcuani güina'ru ai yëreba yëjën bañuni.

17 Yequërë ën yija bonsere baguëbi, baguë bainguë carayete
ëñani, ja'nrëbi, ro oiye beoye baguëna insima'itoca, baguë yua
Riusu yëreba yëyete gare huesëji. Baguë recoyobi oiye beoye
ba'iji baguë.
18 Ja'nca sëani, mami sanhuë, bainni ai yëreba yëye yëtoca,
ro coca quëaye se'gare cama'ijë'ën. Te'e ruiñe ro'tajën, bainni
conjën bañuni.

Confianza delante de Dios

19 Ja'nca conjën ba'icuabi Riusu te'e ruiñe re'huasi'cua
ba'iyete masiye poreyë mai. Ja'nca masijën, mai recoyo bojo
huanoñe ba'iyete maina insini jo'caji baguë.
20 Insini jo'caguëna, maibi recoyo gu'a jucha huanoñe beoye
ba'iyë. Recoyo gu'a jucha huano ëaye ba'itoca, Riusuni quëaye
huanë yeye beoye ba'ijë'ën. Riusubi si'aye masi Ëjaguëbi mai
recoñoa bojo huanoñete mame re'huaye masiji.
21 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, mai recoyo gu'a jucha
huanoñe beoye banica, Riusu naconi ba'ijën, jëja recoyo
bañuni.
22 Ja'nca bajën, mai yëse'e'ru Riusuni señe poreyë. Ja'nca
senni achajënna, Riusubi maina ënseye beoye insireba in-
siji. Maibi baguë yëye'ru yo'ojën, baguë guansese'ere achani,
güina'ru yo'ojën ba'iyë. Ja'nca sëani, maibi senjënna, si'aye
maina insiji Riusu.
23 Baguë guansese'ere cato, ñaca ba'iji: Baguë Zin Jesu-
cristoni si'a recoyo ro'tajë'ën. Sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'ijë'ën.
Ja'nca guanseni jo'case'e ba'iguëna, ja'nca yo'ojën bañuni.
24 Riusu guanseni jo'case'ere achani yo'ocua si'acuabi Riusu
recoyo ba'iye'ru ba'iyë. Ba'ijënna, güina'ru Riusubi bacua re-
coñoa ba'iye'ru ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi baguë Espíritute maina
insiguëna, mai recoñoare baguë ba'iye huanoji maire.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

1 Ja'nca sëani, yë'ë bain yësi'cua, yequëcuabi Riusu Espíritute
baye quëacua, si'acuani te'e jëana ro'tama'ijë'ën. Ru'ru,
bacua espíritute masijë'ën. Yequërë tin espíritu baye'ne cajën
ba'ijë'ën. Ai jai jubë bainbi ro coquejën, Riusu cocare quëani
achoguë'ë yë'ë, cajën, si'aruan ganiñë.
2 Bacua espíritute masiye yëtoca, bacua ye'yo cocare achani
masijë'ën. Riusu Espíritute banica, "Jesucristobi bainguë'ru
rani, mai naconi baji'i" quëayë.
3 Ja'anre te'e ruiñe quëani achoma'itoca, Riusu Espíritute
beoyë bacua. Cristoni gu'a güejën raisi'cua ba'iyë bacua.
Aito. Cristoni gu'a güe huati hua'i raiyete achahuë mësacua.
Achajënna, yuara si'a re'otona ti'ansi'cua ba'iyë ba hua'i.

4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua yua Riusu bainreba
re'huasi'cua ba'iyë, mami sanhuë. Ja'nca ba'ijënna, Cristoni
gu'a güe huati hua'ibi mësacua recoñoa ro'tayete tëteñu
cacuata'an, mësacua yua quë'rë ta'yejeiye bacuabi bacuani
ënseni senjohuë. Riusu Espíritu mësacua recoñoare ba'iguëbi
yua ën yija espíritu, coque huati raosi'quë, ja'anguëre'ru quë'rë
jëja baji.
5 Bacua yua gu'a huati raosi'cuabi ro bain ro'tajën ba'iye'ru
quëani achojënna, ro bain se'gabi achani yo'ojën ba'iyë.
6 Maica yua Riusu bainreba ruinsi'cua'ë. Ja'nca ba'icuabi
cocare quëani achojënna, yequëcua Riusuni ye'yesi'cua ban-
ica, bacuabi maini achani bojoyë. Riusuni huesëcua banica,
bacuabi maini achaye güeyë. Ja'nca ba'iguëna, te'e ruiñe
recoyo ro'tacuare masiye poreyë mai. Güina'ru, recoyo co-
quejën quëacuare'ga masiye poreyë mai.

Dios es amor

7 Yë'ë bain yësi'cua, sa'ñeña ai yëjën bañuni, Riusubi maini
ai yëreba yë güeseguë sëani. Si'acua bain yëreba yëcuabi Riusu
mamacua ba'ijën, Riusuni masiyë.
8 Yequëcua, bainre yëma'icuabi yua Riusuni huesëjën ba'iyë.
Riusu se'gabi bain yëreba yë güeseguë sëani, ja'ancuabi baguëni
huesëjën ba'iyë.
9 Riusubi maini ai yëreba yëyete maini masi güesebi. Baguë
Zin gaña hua'guëre ën yijana raobi, maini huajëreba huajë
güeseguëte.
10 Ja'nca raoguëbi baguë yëreba yëyete maini masi güesebi.
Mai hua'na se'gabi Riusuni ai yëreba yëye ro'tatoca, ro'tani
ti'anma'iñë mai. Riusu se'gabi maini ai yëreba yëguë, baguë
Zinre maina raobi. Ja'nca raoguëna, mai gu'a juchare quëñoni
senjoza caguë, baguë junni tonbi.
11 Yë'ë bain yësi'cua, Riusubi ja'ncara'ru maini ai yëreba
yëguëna, mai hua'nabi sa'ñeña güina'ru ai yëreba yëjën bañuni.
12 Ro bain ñacobi Riusuni ëñañe beoye ba'ijën, bain recoyo
huanoñe se'gabi Riusuni masiye poreyë mai. Maibi sa'ñeña ai
yëreba yëtoca, Riusubi mai recoñoa cacani bëani ba'iji. Ja'nca
bëani ba'iguëbi baguë te'e ruiñe yëreba yëyete mai recoñoa
caraye beoye re'huani jo'caji.
13 Baguëbi yua mai recoyote ba'iguëna, mai'ga baguë naconi
te'e ba'iyë. Baguë Espíritute maina insiguëna, baguë Espíritute
bayë mai. Ja'nca sëani, Espíritubi mai recoyo huanoguëna,
baguë ba'iyete masiyë mai.
14 Yëquëna'ga Jesucristoni ëñasi'cua sëani, yëquënabi bainni
ñaca quëani achojën ba'iyë: Taita Riusubi bainre tëani baza
caguë, baguë Zinre ën yija bainna raobi.

15 Ja'nca sëani, “Riusu Zinreba ba'iji Jesús” ja'anre quëani
achocua banica, Riusubi bacua recoyote te'e zi'inni ba'iji.
Ba'iguëna, bacua'ga Riusu naconi te'e zi'inni ba'iyë.
16 Ja'nca ba'ijën, maibi Riusu ai yëreba yëyete ye'yeni masi-
huë. Ja'anna recoyo ro'tajën ba'iyë mai. Riusubi masi
güeseguëna, ja'anre bayë mai. Riusubi bainni ai yëreba yë
güeseguëna, si'acua Riusu yëreba yëyete bacuabi yua Riusu
naconi te'e zi'inni ba'iyë. Ba'ijënna, Riusubi bacua recoyote
ba'iji.
17 Ja'nca sëani, Riusubi baguë te'e ruiñe yëreba yëyete mai
recoñoa caraye beoye ba'iyete re'huani jo'caji. Re'huani
jo'caguëna, Riusu bënni senjojei umuguse ti'anguëna, maibi
huaji yëye beoye ba'ijën, jëja recoñoa bajën, Riusu ba'irute
nëcaye poreyë mai. Mai Ëjaguë Jesucristo ën yijare ganiguë
ba'isi'quëbi Riusu naconi recoyo te'e ro'taguë ba'iguëna,
mai'ga güina'ru ën yijare ganijën, Riusu naconi te'e ro'tajën
ba'iyë.
18 Maibi ai yëreba yëjën ba'itoca, huaji yëye gare beoji maire.
Riusu masi güesese'e'ru yëreba yëjën ba'itoca, Riusubi si'a huaji
yëyete quëñoni saoni senjoji. Ja'nca sëani, yequëcuabi huaji
yëjën ba'itoca, Riusu te'e ruiñe yëreba yëye yua re'huaye caraji
bacuare. Huaji yëjën banica, Riusu bënni senjoñe se'gare
ro'tajën, ai yo'oyë.
19 Riusubi ru'ru maini ai yëreba yëguë sëani, maibi baguëni
ai yëreba yëjën ba'iyë.
20 Yua bain hua'guëbi baguë gaje bain hua'guëre ëñañe pore-
cuata'an recoyo yëma'itoca, ¿queaca Riusuni recoyo yëye'ne,
baguëni ëñañe porema'icua sëani? Ja'nca sëani, Riusuni ai
yëreba yëyë yë'ë caguë, ja'nrëbi yequëni je'o batoca, ro coque
huati ba'iji baguë.
21 Ja'nca sëani, Riusubi cocare guanseguëna, ñaca achani
masiyë mai: “Riusuni ai yëreba yëcua si'acuabi bacua gaje
bainre'ga ai yëreba yëjën ba'ijë'ën” guanseguë cabi.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

1 Mësacua yua recoyo ñaca ro'tajën ba'ijë'ën: “Jesús yua
Cristo Raosi'quëreba ba'iji, Riusu Raosi'quërebare sëani”
ja'anre si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, Riusu mamacuara
ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijën, Taita Riusuni ai yëreba yëtoca,
baguë mamacuare'ga ai yëreba yëyë, baguëni recoyo ro'tajën
ba'icuare.
2 Ja'nca sëani, Riusu mamacuani ai yëreba yëyete masiyë
mai. Riusuni ai yëreba yëjën, baguë coca guanseni jo'case'ere
achani yo'otoca, baguë mamacuare'ga ai yëreba yëyë mai.

3 Riusuni ai yëreba yëye yëtoca, baguë coca guanseni
jo'case'ere achani yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'ojën, gare guaja
beoji maire.
4 Ja'nca ba'iguëna, Riusu mamacua si'acuabi ro bain ro'tajën
ba'iyete masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën, bacuani ënseni
senjoñe poreyë. Jesucristoni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca,
si'a gu'a bain ro'tayete masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën,
bacuani ënseni senjoñe poreyë mai.
5 "Jesús yua Riusu Zin ba'iji" ja'an coca cacua si'acuabi
ja'anre te'e ruiñe recoñoa ro'tajën ba'itoca, bacua se'gabi ro
bain ro'tayete masini, quë'rë ta'yejeiye jëja bajën, bacuani
ënseni senjoñe poreyë.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

6 Jesucristo hue'eguëbi maina raisi'quë baji'i. Ja'nca raiguë,
oco bautizaye, zie meoni junni toñe, ja'anbi baguë ba'iyete
ëñoni masi güeseguë raji'i. Oco bautizaye se'gabi ëñomaji'i.
Oco bautizayebi, zie meoni junni toñebi, ja'anbi ëñoguë raji'i.
Riusu Espíritubi ja'anre te'e ruiñe maini masi güeseji, te'e ruiñe
ba'iguë sëani.
7-8 Riusubi Espíritu, oco, zie meoni junni toñe, ja'anre maina
ëñoguëna, Jesucristo ba'iyete masiyë mai. Ja'an samute ëñose'e
ba'iyeta'an, te'e ëñose'e ba'iji. Ja'anre masiyë mai.
9 Riusu Zin ba'iyete maini te'e ruiñereba masi güesebi. Ja'nca
sëani, bainbi baguë ba'iyete quëani achojënna, baguëni si'a
recoyo ro'tayë mai. Riusubi quëani achoguëna, quë'rë te'e
ruiñe'ru baguëni si'a recoyo ro'taye bayë, Riusu yua quë'rë
ta'yejeiye quëani achoguë sëani.
10 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu Zinni si'a recoyo
ro'taguëbi yua ja'an ëñose'ere baguë recoyorebana re'huani
baji. Riusu ëñose'ere ro'tama'iguëbi yua ro coque huatire'ru
ba'iji, Riusure caguë ëñoji, Riusu Zin ëñoguë ba'ise'ere
ro'tama'iguë sëani.
11 Yureca Riusu ëñoguë ba'ise'e yua ñaca ba'iji: Riusubi
yua gare carajeiye beoye ba'i hua'nare maire re'huabi.
Re'huaguë, baguë Zin se'gabi maire carajeiye beoye ba'i
güeseji.
12 Ja'nca ba'i güeseguëna, baguë Zinre bacuabi baguë naconi
ba'ija'cua'ë. Riusu Zin beocuabi gare carajeijën ba'ija'cua'ë.

Conclusión y consejos finales

13 Yureca, mësacua Riusu Zin ba'iyete recoyo ro'tacuani
ñaca yihuoni toyahuë yë'ë. Mësacua si'arën ba'iyete masijë'ën
caguë, ñaca toyani jo'cahuë yë'ë.
14 Ja'nca ba'iguëna, maibi Riusu naconi ba'ijën, jëja recoyo
re'huasi'cua ba'iyë. Maibi huaji yëye beoye Riusuni ujajën

señe poreyë. Baguë yëye'ru sentoca, baguë yua mai señete caraye beoye achaji.

15 Ja'nca achaguëbi mai senni achajën ba'iye si'ayete güina'ru maire yo'ocaiji baguë. Ja'anre masiyë mai.

16 Më'ë gaje bainguëbi gu'a jucha recoyo carajei güesema'iñete yo'oguëna, më'ëbi ëñatoca, Riusuni sencaijë'ën baguëre. Senguëna, Riusubi baguëni si'arën ba'i güeseji. Baguë gu'a juchabi recoyo carajei güesema'itoca, Riusuni senjë'ën. Yequë gu'a jucha ba'iji. Bain recoyo carajei güeseji. Ja'anre cama'iñë yë'ë.

17 Gu'aye yo'oyete cato, si'aye gu'a jucha ba'iji. Ja'nca ba'iguëna, si'ayebi bain recoyo carajei güesema'iji.

18 Ñaca masiyë mai. Riusu mamacua te'e ruiñe ba'icuabi gu'a jucha yo'oye beoye ba'iyë. Riusu Zinbi bacuani bani cuiraguëna, gu'a huati ëjaguëbi bacuani gu'aye yo'oja'ma caguë, bacuani pa'roye porema'iji.

19 Maibi Riusu bainreba re'huasi'cua ba'ijënna, ën yija ba'iyete ro'tacua si'acuabi yua gu'a huati ëjaguë zeansi'cua ba'iyë. Ja'anre masiyë mai.

20 Ja'nca ba'iguëna, Riusu Zin yua raisi'quë ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi mai Riusu te'e ruiñereba ba'iguëte maini masiyereba masi güeseji. Masi güeseguëna, te'e ruiñe ba'i Riusuni masijën, baguë naconi te'e zi'inni ba'iyë mai. Baguë Zin Jesucristore'ga baguë naconi te'e zi'inni ba'iyë mai. Ja'anre masiyë mai. Ja'anguëbi yua mai Riusu te'e ruiñereba ba'iguë'bi. Ja'anguëni bajën, gare carajeiye beoye si'arën ba'ija'cua'ë mai.

21 Mami sanhuë, tin riusu hua'i, ro bain masi güesejënna, gare gugurini rëañe beoye ba'ijën, gare pa'roye beoye ba'ijë'ën, gu'ana sëani. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUANBI
Samu ba'i cocare toyani saobi

La verdad y el amor

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëni, Riusu cuencuesi'co ba'igona, coca toyani saoyë yë'ë. Më'ë mamacuare'ga toyani saludayë. Si'a jubëni te'e ruiñe ro'taguë, si'acuani ai yëreba yëyë yë'ë. Yequëcua'ga Riusu te'e ruiñe ba'iyete masicuabi, si'acuabi më'ëni ai yëreba yëyë.

2 Riusu te'e ruiñe recoyo re'huasi'cuabi yua caraye beoye si'arën ja'nca ba'ijën, mësacuani ai yëreba yëyë.

3 Ja'nca sëani, mai Taita Riusu, baguë Zin mai Ëjaguë Jesucristo, bacuabi te'e ruiñe maini ai yëreba yëjën, maire ai insini cuirajën, maini oire bani conjën, maire bojo recoyo huanoñe ba'i güeseyë. Ja'anre jo'caye beoye maire ai re'oye yo'ojën ba'ija'bë.

4 Yureca, yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani yo'ojënna, ai bojoguë ëñahuë yë'ë, mai Taita Riusu guanseni jo'case'e'ru yo'ojënna.

5 Ja'nca sëani, yë'ë baingo, më'ëni senni achaguë cayë yë'ë. Riusubi ru'rureba ba'isirën guanseni jo'caguëna, mame cocare guanseni toyama'iñë yë'ë. Si'a hua'na sa'ñeña ai yëjën bañuni cayë.

6 Ja'nca ai yëye ro'tatoca, Riusu guanseni jo'case'ere achani, güina'ru yo'ojën bañuni. Ja'nca yo'ojën ba'ijën, sa'ñeña ai yëreba yëjën ba'iyë, ru'rureba ba'isirën maire guanseni jo'case'e sëani.

Los engañadores

7 Yureca, coquejën quëani achocua ai jai jubëbi si'a ën yijare ba'ijën, si'a bainni coquejën cayë. "Jesucristobi raiguë, bainguë'ru raji'i" ja'anre quëamajën, ro coqueyë bacua. Ja'nca coquejën, Cristoni je'o bajën ganiñë.

8 Ja'nca ba'ijënna, mësacua ëñare bajë'ën. Mësacua yua Riusu yo'o conjën base'ere huesoma'ijë'ën caguë, mësacua coni baja'yete gare caraye beoye coni bajë'ën caguë, bacua ro coquejën ye'yoyete gare achamajën bajë'ën, yihuoguë cayë yë'ë.

9 Yequëcuabi Cristo ye'yoni jo'case'ere ro jo'cani, mame coca tin cocare achani ye'yojën, bacua yua Riusu naconi ba'iyete gare huesëjën ba'iyë. Cristo ye'yoni jo'case'ere te'e ruiñe achani, güina'ru ye'yocua, bacuabi yua mai Taita Riusu, baguë Zin, ba samucuani bayë.

10 Ja'nca sëani, yequëcuabi mësacuana ti'anni, ba te'e ruiñe
ba'i cocare ye'yoma'icuabi tin ye'yotoca, bacuani mësacua
huë'ena caca güesema'ijë'ën. Bacuani saludaye beoye ba'ijë'ën.
11 Bacuani saludatoca, bacua gu'a yo'o yo'oyete conjën
ba'iyë.

Palabras finales

12 Yureca, mësacuani ai yihuo ëaye rëinguëna, utire toy-
aye yëma'iñë. Mësacuani ëñaguë saiye quë'rë yëyë. Ja'nca
ëñaguë saiguë, mësacua naconi coca cani yihuotoca, quë'rë ai
ta'yejeiye sa'ñeña bojojën bañuni cayë.
13 Ja'nrëbi, yë'ë baingo, më'ë yo'jego, Riusu cuencuesi'co'ga
ba'igo, bago mamacua'ga më'ëni saludayë.

SAN JUANBI
Samute ba'i cocare toyani saobi

Alabanzas a Cayo

1 Yë'ë, Cristo bain ira ëjaguë ba'iguëbi më'ëna utire toyani
saoyë, yë'ë bainguë ai yësi'quë Cayo hue'eguëni. Te'e ruiñe
ba'iye si'a recoyobi më'ëni ai yëreba yëyë yë'ë.
2 Yë'ë bainguë, më'ë ba'iyete ro'taguë, Riusubi më'ëni ai
ta'yejeiye conreba conja'guë caguë, yua huajëguë ba'ijë'ën,
më'ëre cayë yë'ë. Më'ë recoyo huajëguë ba'iye'ru, si'a ga'nihuë
huajëguë ba'ijë'ën.
3 Yequëcua Cristo bainbi yë'ëna rani, më'ë ba'iyete quëahuë.
Më'ëbi Riusu te'e ruiñe ba'iyete caraye beoye recoyo ro'tani
yo'oguëna, quëani achohuë bacua. Më'ë si'arën yo'oguë
ba'ise'e'ru më'ë recoyo ro'tayete quëani achojënna, ai bojoguë
achahuë yë'ë.
4 Yë'ë mamacuabi Riusu te'e ruiñe ba'i cocare achani
yo'ojënna, yë'ëbi ja'anre achaguë, aireba bojoguë ba'iyë.
5 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, Cristo bainre conguë, ai re'oye
yo'oguë coñë më'ë, tin bain ba'icuata'an.
6 Ja'nca conguëna, bacuabi Cristo bain ënjo'on ba'i jubëna
rani, më'ë ai yëreba yëyete quëani achoyë bacua. Ja'nca
quëani achojënna, Jesús coca quëani achocua, so'o ganijën sai
hua'nabi bacua bonse caratoca, bacuana insini cuirajë'ën.
Riusu yëye'ru insini cuirajë'ën.
7 Bacuabi yua Cristo yo'ore coñu cajën, Cristo cuencuesiru-
anna ganijaë'ë. Cristoni si'a recoyo ro'tama'icua, ja'ancuani
bacua carase'ere señe beoye ba'iyë.
8 Ja'nca ba'ijënna, mai hua'na Cristo bain sëani, ja'ancuare
conjën bañuni. Bacua carasi ma'carëanre ro insiñu cayë. Riusu
te'e ruiñe ba'i coca quëani achoyete bacuare coñë mai.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

9 Cristo bain jubë baru ba'icuani yihuo cocare toyani sao-
huë yë'ë. Saoguëna, Diótrefes hue'eguë, bacua ta'yejeiye ëjaguë
ba'iye ai yëguëbi yëquëna cocare achaye güebi.
10 Ja'nca güeguëna, yë'ë baruna sani ti'anni, baguë yo'oguë
ba'ise'e beorure si'a hua'nani quëani achoyë yë'ë. Coqueye
se'gare yëquënani ai gu'aye huëoguë, yëquëna bain Cristoni si'a
recoyo ro'tacuabi baru ba'i jubëna ñë'caye yëjënna, bacuare
ënsebi baguë. Baru ba'icua'ga, bacuani coye yëjënna, bacuare
ënseguë, baru ba'i jubëbi etoni saoni senjoji.

11 Yë'ë bainguë ai yësi'quë, yequëcuabi gu'aye yo'ojënna,
bacua yo'oye'ru yo'oma'iguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'ocua yo'ojën
ba'iye'ru yo'oguë ba'ijë'ën. Re'oye yo'oguëbi yua Riusu bain-
guë cuencuesi'quë ba'iji. Gu'aye yo'oguëbi yua Riusuni ëñañe
beoye ba'iguë, yua Riusuni huesëji.
12 Huesëguëna, Demetrio ba'iyete cato, si'acuabi baguëte
re'oye cajënna, Riusu te'e ruiñe ba'iyete masi güeseguë'bi ba'iji.
Yëquëna'ga baguë ba'iyete masijën, baguë re'oye yo'oguë
ba'iyete ëñahuë. Yëquënabi te'e ruiñe cajënna, mësacuabi
masiyë.

Palabras finales

13 Yë'ëbi më'ëni ai cocare yihuo ëaye rëinguëna, utire toyani
saoye yëma'iñë.
14 Jë'te, më'ëna ëñaguë saiye quë'rë yëyë. Ja'nrëbi, maibi
sa'ñeña coca cañuni.
15 Ai bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën. Më'ë bain gajecua
ënjo'on ba'icuabi më'ëna saludacaijë'ën, cahuë. Yëquëna gaje
bain baru ba'icuare'ga saluda cocare quëacaijë'ën.

SAN JUDASBI
Utire toyani saobi

Saludo

1 Yë'ë, Judas, Jesucristore yo'o conguë, Santiago yo'jeguë,
ja'an ba'iguëbi utire toyani, mësacua, Taita Riusu bain cuen-
cuesi'cuana saoyë yë'ë. Riusubi baguë bainreba ai yësi'cuare
mësacuare re'huani baguëna, Jesucristo naconi carajeiye
beoye ñë'casi'cua ba'iyë mësacua.
2 Ja'nca ba'ijën, Riusu oire bani coñe, bojo recoyo huanoñe,
ai yëreba yëye, ja'anre caraye beoye ye'yeni ba'ijë'ën.

Los que enseñan mentiras

3 Yë'ë bain yësi'cua, Riusu coca, maire tëani ba coca, ja'anre
mësacuani quëaza caguëna, mësacuani utire toya ëabi yë'ëre.
Ja'nca ëaguëna, yureca, Jesucristoni si'a recoyo ro'taye, Riusu
bainrebana te'erën se'ga insini jo'case'e, ja'anre ro'taguë,
Mësacua jëja recoñoa re'huani, coqueye ye'yocuani si'a jëja
bëinjën sehuojë'ën. Ja'anre ru'ru mësacuani toyaye bayë.
4 Bacua yua Riusuni gu'a güejën ba'icuabi mai jubëna
yahuera'rë ñë'cani, Riusu bain ba'icua'ru ëñojën, bainni ro
coquejën, gu'aye se'gare ye'yojën ba'iyë. Ja'nca ye'yojën,
"Riusubi maina ai insireba insiji" cajën, ro ro'tajën, ro
bain ro'tajën ba'iye se'gare'ru ba'iyë bacua. Ja'nca ba'ijën,
mai Ta'yejeiye Ëjaguë Jesucristo gaña ba'iguëte gu'a güejën,
baguëni je'o bajën ba'iyë. Ja'nca ba'ijënna, Riusu ira coca
toyani jo'case'ere ëñato, bacuare bënni senjoja'ñe yua cani
jo'case'e ba'iji.
5 Mësacua yua mai Ëjaguë ai ba'irën yo'oguë ba'ise'ere
ai achareba achacuareta'an, ja'anre se'e mësacuani quëani
achoyë yë'ë. Mai Ëjaguëbi Israel bain jubë, bacuare Egipto
yijabi tëani sasi'quëta'an, ja'nrëbi yo'je, baguëte recoyo
ro'tama'icuani huesoni si'abi baguë.
6 Yequëcua Riusu guënamë re'oto yo'o conjën ba'isi'cuare
ro'tajë'ën. Riusubi bacua ba'iruanre cuencueni ëñoguëna, ro
quëñëni jo'cani senjoni saë'ë. Saijënna, Riusubi bacuare preso
zeanni, baguë guënameñabi huenni, zijeiyereba ba'iruna
guaoni, baguë ëñojai umuguse ti'anguëna, bacuare bënni sen-
joja'ñete bacuana jo'caja'guë'bi.
7 Sodoma, Gomorra, baru ba'i huë'e joboña, ja'an bain
ba'isi'cuare'ga ro'tajë'ën. Bacuabi yua güinajeiñe gu'aye yo'oni
sa'ñeña ai a'ta yo'oreba yo'ojënna, Riusubi, Si'a bainbi ëñani

ye'yejë'ën caguë, ba toa yayaye beoye ba'iruna jo'cani senjobi
bacuare.

8 Ja'nca ba'iguëna, mai jubë coqueye ye'yocua'ga, bacuabi
güina'ru gu'aye yo'ojën ba'iyë. Ro bacua ëo cainse'ere ëñajën,
bacua ga'nihuëanbi ro a'ta yo'ojën, mai Ëjaguë guansese'ere
gu'a güeni senjojën, Riusu ta'yejeiye ëjacua guënamë re'otona
re'huani jo'case'ere ro jayajën, ro bëinjën cayë bacua.

9 Riusu ira anje jubë ëjaguë Miguel hue'eguë, baguë yua
gu'aye jayamaji'i. Zupai huatibi Moisés ga'nihuëte baza
caguëna, Miguelbi bëinguë, baguëte ënse ëaye yo'oguë, gu'a
cocare zupaini caye beoye baji'i baguë. “Riusubi më'ëni bëiñe
sehuoja'guë” ja'an se'gare zupaini cabi.

10 Mai jubë ba'icuata'an, bacuabi te'e ruiñe ba'iyete
huesëjën, ro gu'aye jayajën cayë. Airu hua'i hua'na'ru ro
ro'tajën, ro bacua ëa ëñajën ba'iyete yëjën, gue ëase'e yo'ojën,
ja'anna ro huesëni carajeiyë.

11 ¡Ai ba'iye ai bënni senjoñe se'ga ba'iji bacuare! Caín
yo'oguë ba'ise'e'ru güina'ru yo'ojën ba'iyë. Balaam yo'oguë
ba'ise'e'ru ro coquejën ye'yojën, Curi ëaji cajën, ro gu'a ma'ana
ganijaë'ë. Bacua ëjacua guanseyete yo'omajën, Coré bëinguë
sehuose'e'ru ro bëinjën sehuoyë bacua. Ja'nca sehuojën,
Coreni bënni senjose'e'ru huesëni carajeija'cua'ë bacua.

12 Mësacuabi Riusuni bojojën, sa'ñeña yëreba yëjën ñë'cajënna,
bacuabi ro be'teni, ro a'ta aon ainjën, gu'aye yo'ojën, mësacua
re'o bain jubëte ba'ijën, si'si hua'na'ru ëñoñë. Ro bacuara'ru
huanoñe ba'iyë. Bacuabi ro coquejën, ro ba'iyë. Oco picobi
tutu naconi ro huahuaguë saiguë, oco ca'niñete ëñoma'iji.
Sunquiñëa ju'insiñëa rutani senjosiñëabi ro ba'iguë, uncuere
quëinma'iji. Bacuabi ja'ncara'ru ro coquejën, ro ba'iyë. Gare
gu'a recoyo bacua'ru ëñoñë bacua.

13 Jai ziayabi të'a saoni, chiri huëoguëna, bacuabi ja'ncara'ru
gu'aye yo'oye se'gare ëñoñë. Ma'choco hua'i ro ganiñe'ru
gu'ana ganijën ba'iyë bacua. Riusubi zijeiyereba ba'iruna
bacuare jo'cani senjoguëna, bacuabi si'arën ba'ija'cua'ë
barure.

14 Ira bainguë ba'isi'quë Enoc hue'eguë, siete ba'iguëbi Adán
yo'jena raisi'quë, Riusubi baguë cocare ëñaguëna, ba coquejën
ye'yocuare caguë, bacua bënni senjoja'ñete quëani achobi:
“Ëñajë'ën. Mai Ëjaguëbi baguë ta'yejeiye ba'i jubë guënamë
re'oto yo'o con hua'na, mai cuencueye porema'iñe ba'icua,
bacua naconi raiji.

15 Si'acua gu'aye yo'ojën ba'icuare ñë'coni, bacua bënni
senjoñete huo'hueni insiji. Bacua gu'aye yo'ojën ba'ise'ere
cuencueni, Riusuni gu'a güe coca ro gu'aye jayajën case'ere

ro'ta güeseni, bacua gu'a juchare ëñoni, bacuani bëinreba bënni
senjoja'guë'bi" cani jo'cabi Enoc.
16 Bacuabi ro bëin coca se'gare cajën, yequëcuani gu'aye
cajën ba'iyë. Ro bacua yëse'e'ru, ro gu'aye yo'ojën ganiñë.
Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua yo'o yo'oyete ai
ta'yejeiye ai quëani achoyë. Yë'ë yëse'ere coni baza cajën,
yequëcuani re'o cocare cajën coqueyë.

Amonestaciones a los creyentes

17 Yureca, yë'ë bain yësi'cua, mai Ëjaguë Jesucristo, baguë
bain raoni jo'casi'cuabi ja'anrë coca quëani achorena, mësacua
ro'tajën ba'ijë'ën.
18 Bacuabi ñaca quëahuë: "Ën yija carajei umuguseña
ti'anguëna, yequëcuabi ro bacua yëse'ere gu'aye yo'ojën,
Riusuni gu'a güej Ro bacua se'gare'ru huanoguëna, ro bacua
yo'o yo'oyete ai ta'yën, mësacuare ai gu'aye jayayë" quëahuë.
19 Ja'nca sëani, ba coquejën ba'icuabi ro bacua yëse'e se'gare
yo'ojën, bainni sa'ñeña bëin güeseyë. Ro bain ro'taye'ru
ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu beo hua'na ba'iyë.
20 Yë'ë bain yësi'cua, mësacuaca ja'ansi'cua yua quë'rë se'e
Jesucristo naconi jucha beoye ba'ijën, quë'rë jëja recoñoabi
baguëni ro'tajën bañuni cajën, Riusu Espíritu naconi te'e
ujajën, Riusuni coca cajën ba'ijë'ën.
21 Mësacuabi Riusu naconi ba'ijën, baguë yëreba yëye'ru si'a
bainni ai yëreba yëjën, gare senjoñe beoye ba'ijë'ën. Mai Ëjaguë
Jesucristobi maini ai oire baguë conguë, si'arën ba'iyete
maina insiguëna, ja'anre bojojën ëñajën ëjojën ba'ijë'ën.
22 Yequëcua Jesucristoni recoyo ro'taye caracua, bacuani ai
oire bajën conjën, bojora'rë ye'yojën ba'ijë'ën.
23 Bacuabi ba toana uni si'ama'ija'bë cajën, bacuare tëani
bajë'ën. Yequëcua recoyo ro'taye caracua, bacuani huaji
yëyera'ru ëñajën conjën ba'ijë'ën. Ja'nca conjën ba'ijën, bacua
gu'a juchare ai güereba güejën ba'ijë'ën. Mësacua yua gu'a
ca'nmi rau baguë canre sayaye güeye'ru, bacua gu'a juchare
ai güejën ba'ijë'ën. Bacua gu'a jucha güina'ru yo'oma'iñe cajën,
mësacua ëñare bajën, bacuare conjën ba'ijë'ën.

Alabanza final

24 Yureca, mai Taita Riusubi mësacuani tëani baguëna, gu'a
juchare ro'tani gurujaiye beoye ganiñë mësacua. Ja'nca tëani
baguëbi mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'e beoru quëñoni
senjoguë, mësacuare bojoreba bojo huanoñe ba'icuare
re'huani, baguë ba'iru go'sijeiyereba ba'iruna mësacua jucha
tënosi'cuare nëconi baji.
25 Mai Riusu gañaguë ba'iguëbi si'aye masiye caraye beoye
ba'iguëbi maini tëani baza caguë, mai Ëjaguë Jesucristote

maina raobi. Ja'nca raoguëbi baguë go'sijeiye, baguë jai Ëjaguë ba'iye, baguë masiye guanseye, baguë si'a jëja poreye, ja'an ta'yejeiye ba'iguëbi gare ñu'ñujeiñe beoye ba'ija'guë cayë. Yureña ba'iguë'ru si'arën güina'ru ba'ija'guë cayë. Ja'nca raë'ë. Amén.

SAN JUAN
Guënamë toya ëñaguë ba'ise'e

La revelación de Jesucristo

1 Riusubi yurera ba'ija'yete yë'ë bainreba concuani masi güeseza caguë, Jesuscristoni masi güeseni jo'cabi, baguë bainreba concuani masi güeseyete. Baguë guënamë re'oto yo'o con hua'guëre choini, yë'ë bainguë Juan hue'eguëni ëñojaijë'ën caguë, baguëte yë'ëna raoni, yë'ëni Espíritu toya ëñobi.
2 Ëñoguëna, si'aye ëñahuë yë'ë. Riusu cocarebare achaguë, Jesuscristobi te'e ruiñe quëani achoguëna, Jesucristo ba'iyete ëñasi'quëbi yurera mësacuani quëareba quëani achoyë yë'ë.
3 Ja'nca quëani achoguëna, Riusu cocareba yure ba'ija'yete quëani jo'case'e sëani, si'a bain ëñani achocuabi recoyo bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain achacua'ga recoyo ai bojoreba bojojën ba'ija'bë. Si'a bain ba cocarebare güina'ru achani yo'ojën ba'icua'ga recoyo ai bojoreba bojojën ba'ija'bë. Ba coca ba'ija'ye yureca te'e jëana ti'anja'ñeta'an rëinji.

Juan escribe a las siete iglesias

4 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua Riusu bain jubëan te'e ëntë sara samubëan Asia yijare ba'ijënna, utire toyani mësacuana saoyë. Riusu bayete mësacuana ai ba'iye ai insireba insija'guë cayë. Mësacua recoñoa ai bojo huanoñe ba'icuare mësacuare re'huaja'guë cayë. Ja'an Riusu yua ru'rureba ba'isirënbi si'arën baji'i. Yureña si'arën ba'iji. Gare carajeiye beoye ba'iguëbi yurera maini ëñoguë raiji. Riusu Espíritu sanhuë baguë jëja guëna seihuë të'ijeiye nëcacua, bacua'ga mësacuani güina'ru recoyona bojocuare re'huaja'bë.
5 Jesucristo'ga mësacuani güina'ru recoñoa bojocuare re'huaja'guë. Baguë yua Riusu ba'iyete te'e ruiñe masiguëbi maini gare coqueye beoye te'e ruiñe quëani achoji. Baguëbi junni tonsi'quëbi quë'rë ta'yejeiyereba go'ya raji'i. Si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuani guanseguëna, bacuabi Jaë'ë cani yo'ojën ba'iyë. Ja'an Cristobi yua maini ai yëguë ba'iguë, mai ro'ire junni tonguë, mai gu'a juchana zemosi'cuare etobi.
6 Ja'anguëbi baguë yo'je ëjacua, baguë pairi sanhuë, ja'ancuani maire re'huani maire jo'cabi, baguë Taita Riusu yo'o conjën ba'icuare. Ja'nca maire re'huani jo'caguëna, baguëni caraye beoye bojojën, baguë ta'yejeiyereba ba'iyete si'a bainni caraye beoye masi güeseñu cayë. Ja'nca yo'ojën bañuni.
7 Ja'anguëbi yureca pico re'otobi gaje meguëna, si'a bainbi baguëni ëñajën ba'ija'cua'ë.

Baguëni hui pereñabi totasi'cuabi baguë gaje meñete
ëñaja'cua'ë.
Si'a re'oto bain jubëanbi baguëni ëñajën, baguëni ai quëquëjën,
ai sa'ntijën oija'cua'ë.
Aito. Ja'nca ba'ija'guë'bi.

8 Ja'nca raija'guëbi ba'iji mai Ëjaguë Riusu. Quë'rë ta'yejeiye
Ëjaguë sëani, carajeiye beoye ba'iji. Ja'nca ba'iguëbi ñaca
quëabi: "Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Yureña
ba'irënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë. Gare carajeiye beoye ba'iguë'ë
yë'ë" cabi mai Ëjaguë.

Una vision del Cristo glorioso

9 Yë'ë, Juan hue'eguëbi yua mësacuare te'e bainguë'ë. Je'o
bacuabi mësacuani ai gu'aye huaijënna, yë'ë'ga mësacua naconi
ai yo'oguë ba'iyë. Maibi ai yo'ojën, Riusu ba'iye ëñoja'rënre
ëjojën, Jesucristoni senjoñe beoye si'a recoyo ro'tajën bañuni
cayë. Yë'ëbi yua Riusu cocareba Jesucristo masi güesese'ere
quëani achoguëna, yequëcuabi yë'ëni preso zeanni, Patmos
casi jubona jo'cahuë.

10 Jo'carena, ja'nrëbi, mai Ëjaguë ta'yejeiye ba'i umuguse
ba'iguëna, Riusu Espíritu naconi recoyo te'e baë'ë yë'ë. Ja'nca
ba'iguëna, yë'ë yo'je ca'ncobi ai jëja coca cani achose'e baji'i.
Coneta juise'e'ru achoguë,

11 yë'ëni cabi:

—Yë'ë yua gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Më'ë yure
ëñaja'ñete utina toyani, ba yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara
samubëanna saojë'ën. Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira,
Sardis, Filadelfia, Laodicea, ja'anruan ba'i jubëan Asia yijare
ba'ijënna, toyani saojë'ën, cani achobi.

12 Cani achoguëna, ¿Nebi caguë'ne? cahuë yë'ë. Cani, yua
bonëni ëñato, majahuë se'nquehuëan, zoa curi majahuëan te'e
ëntë sara samuhuëan naconi baji'i.

13 Majahuë se'nquehuëan ba'iruna ëñato, Jesucristo, Bain-
guë'ru Raosi'quëreba, ja'anguëbi nëcabi. Baguë ju'i can yua
zoa corohuë ju'ise'e, baguë guëon na'mi tëca ti'anbi. Zoa curi
tëinme yua baguë coribate tëansi'quë baji'i.

14 Baguë rañare cato, yua oveja raña'ru ai pojeiyereba baji'i,
po gao mareba baye'ru. Baguë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru
re'huasi'quë baji'i.

15 Baguë guëoña'ga yua bronce guëna toana boni
jue'nejeiñe'ru go'sijei guëoñareba re'huasi'quë baji'i. Baguë
coca caguë, yua ai sao ziayara achoye'ru achobi.

16 Baguë jëja ëntë sarana ëñato, ma'chocoan te'e ëntë sara
samucoanre ze'enguë baji'i. Guerra hua hua'ti si'a ca'ncoña

re'oye guë'tosi hua'ti yua baguë yi'obobi huiguë raobi. Baguë
ziare ëñato, ënsëguë jëja miañe'ru ma'ñoguë baji'i.
17 Ja'nca ba'iguëna, baguëni ëñahuë yë'ë. Ëñani, yua baguë
guëon na'mina tanni, ju'insi'quë'ru uën'ë yë'ë. Uinguëna,
baguë jëja ëntë sarare yë'ëna pa'roni, yë'ëni cabi:
—Huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Ru'rureba ba'isirënbi si'arën
ba'iguë'ë yë'ë. Carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë.
18 Huajëreba huajëguë'ë yë'ë. Junni tonsi'quëta'an, go'ya
rani, gare se'e junni toñe beoye ba'iguë'ë yë'ë. Zupai
huati, bainre huani baguë toabona senjoñe poreye'ru, quë'rë
ta'yejeiye Ëjaguë ba'iguë'ë yë'ë.
19 Ja'nca ba'iguëbi yureca më'ëni guënamë toyare ëñoñë yë'ë.
Yure ba'iye, jë'te ba'ija'ye, ja'anre ëñoguëna, më'ë ëñañe'ru
güina'ru utina toyani jo'cajë'ën.
20 Yureca ma'chocoan te'e ëntë sara samucoan yë'ë jëja ëntë
sarana zeanse'ere ëñahuë më'ë. Majahuë se'nquehuë zoa
curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan naconi ba'ise'ere'ga
ëñahuë më'ë. Ëñaguëna, ja'an ba'iyete bain huesë ëaye ëñato'ga,
më'ëni quëani masi güeseyë yë'ë. Ba ma'chocoan te'e ëntë
sara samucoan yua yë'ë bain jubëan te'e ëntë sara samubëan,
bacua jubëanni yë'ë coca quëaja'cua'ru ba'iyë. Ba'ijënna, ma-
jahuë se'nquehuëan te'e ëntë sara samuhuëan yua yë'ë bain
jubëan te'e ëntë sara samubëan'ru ba'iyë.

2

Mensajes a las siete iglesias: El mensaje a Efeso

1 Ja'nca ba'ijënna, ru'ru ën cocare toyani Efeso jubëre
quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua ba ma'chocoan te'e ëntë
sara samucoanre yë'ë jëja ëntë sarare bayë. Ba majahuë
se'nquehuë, zoa curi majahuëan te'e ëntë sara samuhuëan,
ja'an naconi ba'iguë ganiñë yë'ë. Ja'nca ba'iguë sëani, më'ëni
coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
2 Më'ë yo'o yo'oye, më'ë jo'caye beoye jëja recoyo baye,
ja'anre ëñani, si'aye masiyë yë'ë. Gu'a bainre ai gu'a güeguë
ba'iyë më'ë. Yequëcua, Riusu raosi'cua'ë yëquëna, coquejën
casi'cua, ja'ancuabi mësacua jobona ti'anjënna, bacua co-
quejën ba'ise'ere masini, bacuare saoni senjohuë mësacua.
3 Mësacua yua yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ro'tajën, gare jo'caye
beoye jëja recoyo bacuabi yë'ë yo'o cuencuese'ere guajaye
beoye yo'ojën ba'iyë mësacua. Ja'anre masiyë yë'ë.
4 Ën coca se'gare mësacuani gu'aye cayë yë'ë: Mësacuabi
ru'rureba yë'ëni ai yëjën baë'ë. Ba'icuata'an, yurera yë'ëni
ta'yejeiye yëma'iñë mësacua.
5 Ja'an juchana to'insi'cua'ë mësacua. Ja'anre ro'tani,
mësacua gu'a juchare senjoni, mësacua ru'rureba yo'o

yo'ose'e'ru se'e güina'ru yo'o yo'ojën ba'ijë'ën. Mësacua gu'a juchare jo'cani, mame recoyo re'huajë'ën. Mësacua re'huama'itoca, mësacua majahuë se'nquehuëte quëñoni senjoñë yë'ë. Yë'ë bain ba'iye mësacuare quëñoñë yë'ë.

6 Yeque cocare mësacuani bojoguë cayë yë'ë: Mësacuabi ba Nicolaíta bain yo'o yua gu'a yo'o'ë cajën, mësacua güeyë. Yë'ë güeye'ru güina'ru güeyë mësacua.

7 Riusu Espíritubi guanseguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna, quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, bain huajë sunquiñë, Riusu jo'ya re'ohuë ba'iguëna, ba uncuere tëani uncue güeseyë yë'ë." Ja'an cocare Efeso jubë quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Esmirna

8 Yureca, yeque cocare toyani, Esmirna bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ëbi ru'ru ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë. Carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Junni tonsi'quëbi go'ya raë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.

9 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi ai je'o bajënna, më'ëbi ai ja'siye ai yo'oguë, bonse carajeiguë, ja'an ba'iyete masiyë yë'ë. Bonse carajeito'ga, Riusubi baguë bayete mësacuana ai ba'iye ai insireba insiguë ba'iji. Yequëcua judío bain cacuabi mësacuani ai gu'aye cajënna, yë'ëbi masiyë. Judío bain beoyë bacua. Ro zupai huati concua se'ga ba'iyë.

10 Mësacua ai yo'oja'yete ro'tani, huaji yëye beoye ba'ijë'ën. Yureca, zupai huatibi mësacua jubë ba'icua yequëcuare zeanni, ya'o huë'ena guao güeseye ro'taji. Ja'nca guao güeseguëna, mësacuabi ai ja'siye ai yo'oye ye'yeyë. Si'a sara ba'i umuguseñabi ai yo'oyë mësacua. Ja'nca ba'iguëna, mësacua junni toncuata'an yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yë'ëre gare senjoñe beoye ba'ijë'ën. Ja'nca si'a recoyo ro'tatoca, yë'ë naconi huajëreba huajë güeseyë yë'ë.

11 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare yua baguë bain jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica, achani te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna, quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, mësacua toa zitarana huesëye beoyë ba'iyë." Ja'an cocare Esmirna bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Pérgamo

12 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ëbi yua guerra hua hua'ti si'a

ca'ncoña re'oye guë'tosi hua'tire bayë. Ja'nca baguëbi
mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
13 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacua ba'i jobo
yua zupai huati guanseguë ba'i jobo ba'iguëna, yë'ëbi masiyë.
Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete te'e ruiñe
ro'taguë, yë'ëni si'a recoyo ro'taye gare jo'caye beoye ba'iyë.
Zupai huatibi mësacua jobore ba'iguëna, yë'ë bainguë Antipas
hue'eguëbi yë'ëni si'a recoyo ro'taguë, yë'ë yo'ore conguë
ba'iguëni, ja'an ro'ire huani senjohuë. Ja'nca ba'iyeta'an,
mësacua huaji yëye beoye yë'ëni si'a recoyo ro'taye jo'camaë'ë.
14 Jo'cama'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë:
Pérgamo ba'i jubë ba'icua yequëcuabi ira bainguë ba'isi'quë
Balaam ye'yose'e'ru ye'yojën ba'iyë. Balaam yua Balacni
gu'aye yihuoguë ba'nji. Israel bainni gu'aye yo'o güesejë'ën
caguë ba'nji. Imageña te'ntoni nëcose'e ja'an ro'ire jo'yare
huani ain güesejë'ën. Yeco naconi yahue bani, gu'aye yo'o
güesejë'ën caguë ba'nji Balaam.
15 Yequëcua'ga Nicolaíta bain ye'yoye'ru ye'yojën ba'iyë.
Ja'an ye'yoyete ai güeyë yë'ë.
16 Ja'nca ye'yojën ba'ijënna, mësacua gu'a juchare jo'cani sen-
jojë'ën. Mame ye'yoye re'oye ye'yojë'ën. Ja'nca yo'oma'itoca,
mësacua ba'i jobona yuara sani, yë'ë guerra hua hua'ti yë'ë
yi'obore ba'i hua'ti, ja'anbi bacuani ai jëja huaiyë yë'ë.
17 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna
quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo ban-
ica achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën. Yequëcuabi je'o bajënna,
quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, Riusu
maná aon baguë ba'i jobo yahue baye, ja'an aonre bacuani
aoñë yë'ë. Ja'nrëbi, ga bainguë mame mami hue'yose'ere
pojeibë gatabëna toyani, baguëna insiyë yë'ë. Insiguëna, ba
coguë se'gabi ba mamire masiye poreji. Yequëcuaca masiye
porema'iñë." Ja'an cocare Pérgamo bain jubëre quëaja'guëna
toyani saojë'ën.

El mensaje a Tiatira

18 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Tiatira bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën: "Yë'ë yua Riusu Zin ba'iguë,
yë'ë ñaco yua toa ma'ñoñe'ru re'huasi'quë ba'iguëbi, yë'ë
guëoña yua bronce guëna jue'nejeiñe'ru go'sijei guëoñareba
re'huasi'quë ba'iguë, ja'an ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza
caguë raë'ë yë'ë.
19 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Mësacuabi
si'acuani ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ai re'oye ro'tayë.
Yë'ëni ai re'oye yo'o coñë. Jëja recoyo bacuabi yë'ëre jo'cani
senjoñe beoye ba'iyë. Mësacua ru'rureba yo'ojën ba'ise'e'ru
yureña yë'ëni quë'rë ta'yejeiye yo'o conjën ba'iyë mësacua.

20 Ja'nca ba'icuata'an, ën cocare mësacuani gu'aye cayë yë'ë.
Ba gu'a romigo Jezabel hue'egobi mësacua jobo ba'igona,
mësacuabi etoni saoma'iñë. Bagobi yë'ë bainna sani, Riusu
cocare quëago raisi'co'ë yë'ë cago, yë'ë bainni ai coquego
ye'yogo ba'igo: Yeco naconi yahue bani a'ta yo'ojën ba'ijë'ën
cago. Imageña te'ntoni nëcose'e ja'an ro'ire hua'i huani
ainjë'ën cago.
21 Ja'nca cagona, bago gu'a jucha senjoñete ëjohuë yë'ë.
Ëjoguëna, bago a'ta yo'oye jo'caye gare güego.
22 Ja'nca güegona, yë'ëbi bagoni ai jëja raure jo'cayë.
Yequëcuabi bagoni yahue bajën, bago naconi a'ta yo'ojënna,
bacuani ai ba'iye ai jëja huani, ai ja'siye ai yo'o hua'nare
jo'cayë yë'ë, bacua gu'a juchare senjoma'itoca.
23 Bago mamacuare'ga ai jëja huani senjoñë yë'ë. Ja'nca
yo'oguëna, yë'ë bain jubëan ba'icuabi yë'ë ba'iyete ëñani
masiye poreyë. Bain masiye, bain recoyo ro'taye, ja'anre
te'e ruiñe masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi ga bainguë yo'oguë
ba'iyete cuencueni, baguë si'nseyete huo'hueni insiyë yë'ë.
24 Yequëcuaca Tiatira bain jubë ba'icuabi ja'an baingo
ye'yoyete achama'ijën, zupai huati recoyo ro'taye'ru
ro'tama'iñë mësacua. Ja'nca ro'tama'ijënna, mësacuani se'e
yeque yo'o yo'oye senma'iñë yë'ë.
25 Yë'ë ëñojai umuguse ti'añe tëca, mësacua yure yo'o yo'oyete
gare jo'caye beoye yo'ojën ba'ijë'ën.
26 Yequëcuabi je'o bajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja
bajë'ën. Ja'nca batoca, yë'ë yo'o cuencuese'ere gare jo'caye
beoye yo'ojën ba'itoca, si'a re'oto bain ëjacuani mësacuare
re'huayë yë'ë.
27 Re'huaguëna, mësacuabi guënañobi huaiye'ru, ba
re'oto bainni ai jëja si'nsejën guansejën ba'iyë. Sotoroan
hua'huaye'ru bacuani ai jëja huaijën guanseyë. Yë'ë Taitabi
yë'ëre Ëjaguëre re'huaguëna, yë'ë'ga güina'ru yë'ë bain
concuare yë'ë ëjacuare re'huaye poreyë.
28 Yë'ë go'sijeiye'ru güina'ru go'sijeijën ba'ija'cua'ë. Ba zi-
jeirën ma'choco miañe'ru quë'rë go'sijeijën ba'ija'cua'ë.
29 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna
quëani saoyë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica
achani, te'e ruiñe ye'yejë'ën cayë." Ja'an cocare Tiatira bain
jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

3

El mensaje a Sardis

1 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Sardis bain jubëre
quëaja'guëna saojë'ën: "Riusu Espíritu sanhuë, te'e ëntë sara
samucua, ba te'e ëntë sara samu ma'chocoan, ja'anre baguëbi

yë'ë cocare mësacuani quëani achoyë yë'ë. Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Yequëcuabi mësacua jubë yua huajëjën ba'i jubë ba'iye ro'tacuata'an, recoyo ju'insi'cua'ru se'ga ba'iyë mësacua.
2 Ja'nca sëani, sëta rani huajë hua'na ruinjë'ën. Jëja recoyo re'huani, recoyo ju'inse'e'ru ba'iyete mame re'huani, huajë hua'na ruinjë'ën. Yequëcuabi, Mësacua yua ai re'oye yo'o yo'ojën ba'iye ro'tacuata'an, yë'ë Taita Riusuca ja'an ro'tama'iji. Mësacua ja'an yo'ojën ba'iyete ëñani masiyë yë'ë.
3 Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ru'rureba coca achani recoyo ro'tajën ba'ise'ere ro'tajë'ën. Ja'an cocare jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën. Mësacua gu'a jucha yo'ose'ere jo'cani, mame recoyo re'huani ba'ijë'ën. Mësacua gu'a juchare senjoma'itoca, mame sëtama'itoca, jian hua'guë ñami jianguë raiye'ru mësacuare te'e jëana si'nseguë raiyë yë'ë, mësacua yua yë'ë si'nseguë raija'rën huesëcua sëani.
4 Ja'nca ba'iyeta'an, mësacua bain jubë Sardis huë'e jobo ba'icua, yequëcuabi jucha beocua ba'iyë. Bacua caña yua si'si beoye ba'iguëna, bacua yua yë'ë naconi pojei canre ju'ijën ganija'cua'ë. Ja'ancuani te'e ruiñe ëñaguë bojoyë yë'ë.
5 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja bajë'ën. Ja'nca batoca, mësacua ja'ansi'cua ja'nca'ru pojei canre ju'ijën ba'ija'cua'ë. Mësacua mami yua Riusu uti pëbëna toyani jo'case'e ba'iguëna, gare tënoñe beoye ba'iyë, mësacuabi si'arën ba'ija'cua sëani. Taita Riusu, baguë guënamë re'oto yo'o con jubë, bacuabi achajënna, mësacua mamire ëñoni, Ai re'o bain'ë quëani achoja'guë'ë yë'ë.
6 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Sardis bain jubëre quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Filadelfia

7 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Filadelfia bain jubëre quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua jucha beoguë, ba quë'rë te'e ruin recoyo baguë, ja'anguë'bi ba'iyë yë'ë. Ira Taita David ba'isi'quë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë yë'ë. Baguë huë'e jobo anto sa'roñate ancotoca, yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Yë'ëbi ta'pitoca, yequëcuabi ancoye porema'iñë. Ja'nca ba'iguëbi mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë yë'ë.
8 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yureca anto sa'rote mësacuana ancoguëna, yequëcuabi ta'piye porema'iñë. Mësacua yua jëja yo'o yo'oye poremajën, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete gu'a güeye caye beoye baë'ë. Yë'ë cocarebare achani recoñoa re'huaye, ja'anre yo'ojën baë'ë mësacua.

9 Ja'nca sëani, mësacuani coca quëayë yë'ë. Zupai huati con-
cua, Judío bain ba'iye ro coquejën cacua, ja'ancuani mësacua
guëon na'mina gugurini rëan güeseyë yë'ë. Yë'ëbi mësacuani ai
yëreba yëguë ba'iguëna, ja'anre bacuani ëñoguë ye'yoyë yë'ë.
10 Mësacuabi yë'ë cocarebare achani, mësacua recoñoa
re'huani jo'caye beoye yo'ojën baë'ë. Ja'nca yo'ojën ba'icuare
sëani, si'a bain ai ja'siye ai yo'oja'ye'ru mësacuani ai yo'o
güesema'iñë yë'ë. Bacua recoyo ro'tayete masiza caguë, si'a ën
yija bainni ai yo'o güeseyë yë'ë.
11 Yurera ëñoguë raija'guë'ë yë'ë. Yequëcuabi mësacua pre-
mio coja'yete tëani bama'iñe cajën, yë'ë cocareba ye'yese'ere
si'a jëja recoñoa re'huajën, ja'anre gare bajën ba'ijë'ën.
12 Yequëcuabi ai je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja
bajë'ën. Jëja batoca, yë'ë ëja bainre mësacuare re'huani, yë'ë
Riusu ba'i jobona bayë yë'ë. Riusu huë'e tubëan nëcose'e'ru
mësacuabi ba'ijën, gare ñu'ñujeiñe beoye ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, yë'ë Taita Riusu mamire mësacuana toyani së'queyë.
Baguë huë'e jobo, mame re'huasi jobo Jerusalén hue'eguë,
guënamë re'otobi gaje raija'guë, ja'an mamire mësacuana toy-
ani së'queyë. Yë'ë mami yua mame hue'eja'ye ja'anre'ga
mësacuana toyani së'queyë.
13 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bain jubëanna
quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo ban-
ica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Filadelfia bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën.

El mensaje a Laodicea

14 Ja'nrëbi, yeque cocare toyani, Laodicea bain jubëre
quëaja'guëna saojë'ën: "Yë'ë yua Riusu ba'iyete ëñani
masiguërebabi bainni te'e ruiñe jo'caye beoye quëani achoguë
ba'iyë. Ru'ru ba'isirën Riusu naconi te'e ba'iguë, si'a re'otore
re'huani jo'caye conhuë yë'ë.
15 Mësacua yo'o yo'oye si'aye masiyë yë'ë. Sësë re'co ba'iye'ru
ba'ima'iñë mësacua. Ja'su re'co ba'iye'ru ba'ima'iñë mësacua.
¡Sësë re'co o ja'su re'co, ja'anre uncutoca, re'oye'ë cayë! Sësë
re'co, ja'su re'co ja'an ba'iye'ru mësacua ba'ijë'ën.
16 Mësacuaca yua ro guëojei hua'na se'ga ba'ijën, yua gu'aye
ba'icua sëani, yë'ë yi'obobi mësacuare cuisani senjoñë.
17 Mësacuabi ro bojojën ñaca cayë: Yëquëna yua bonse
ëjaguëbi ta'yejeiye bonse coreba coguë sëani, ¿gue bonsere
caraguë'ne yëquënare? cayë mësacua. Ja'nca cacuata'an,
Riusubi mësacuani ëñaguë, ai yo'o hua'na, bonse beo hua'na,
ñaco ëñama'i hua'na, can beohuë ba'i hua'na, ja'nca ba'iyë
mësacua, caji. Caguëna, mësacua ba'iyete ro huesëjën ba'iyë.
18 Ja'nca ba'icua sëani, mësacuani coca yihuoza caguë raë'ë
yë'ë. Ai ba'iye ai baja'ye cajën, yë'ë zoa curi toana go'chani ai

re'oye re'huase'e, ja'anre yë'ëna coni bajë'ën. Bainbi mësacua
can beohuë ba'iyete ëñama'iñe cajën, yë'ë pojei canre yë'ëni
coni sayajë'ën. Ñaco ëñaja'ñe cajën, yë'ë ñaco ëcore yë'ëna coni,
mësacua ñacona ro'queni, ñaco ëñajë'ën.
19 Yë'ë bain ai yësi'cua, ja'ancuani si'a jëja yihuoni si'nseyë
yë'ë. Ja'nca sëani, mësacua yua jëja recoyo re'huani, mësacua
gu'a juchare tënoni, yë'ëna bonë raijë'ën.
20 Yureca, bain anto sa'rona nëcani, bacuana je'njuni
achoyë yë'ë. Je'njuni achoni, yë'ëre achani yë'ëna ancocua
ja'ancuana cacayë yë'ë. Cacani, bacua naconi te'e bojoguë,
bacua naconi aon ainguë, te'e ba'iyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë
naconi aon ainjën, yë'ë naconi te'e bojojën ba'iyë.
21 Yequëcuabi je'o ëñajënna, recoyo quë'rë ta'yejeiye jëja
bajë'ën. Ja'nca batoca, yë'ëbi bacuare choini, yë'ë naconi yë'ë
jëja guëna seihuëna te'e bëani ba'ijë'ën mësacuani cayë. Yë'ë'ga
güina'ru recoyo ta'yejeiye jëja bani, yë'ë Taita naconi baguë
jëja guëna seihuëna te'e bëahuë yë'ë. Ja'nca te'e bëaguëna,
mësacua yua yë'ë naconi yë'ë jëja guëna seihuëna te'e bëajën
ba'ija'cua'ë.
22 Riusu Espíritubi conguëna, ën cocare baguë bainreba
jubëanna quëani saoyë yë'ë. Ja'nca saoguëna, si'a bainbi ganjo
banica achani ye'yejë'ën." Ja'an cocare Laodicea bain jubëre
quëaja'guëna toyani saojë'ën, yë'ëre caguë guansebi Jesucristo.

4

La adoración en el cielo

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anto sa'ro anconi
saose'e'ru baji'i. Ba'iguëna, coneta juiye'ru achoguë, yë'ë
ja'anrë achasi'quë, ja'anguëbi yë'ëni coca cabi:

—Ënjo'onna mëijë'ën. Jë'te ba'ija'yete më'ëni ëñoza, cabi.

2 Caguëna, Riusu Espíritubi yë'ëni guënamë re'otona mëabi.
Mëaguëna, ja'nrëbi, queruna ëñato, Riusu jëja guëna seihuë
baji'i. Ba'iguëna, Riusubi ja'anrute ñuji'i.
3 Ja'nca ñu'iguëbi ai ba'iye ai go'sijeiguë baji'i. Jaspe, cor-
nalina, ja'an gata go'sijeiye'ru ai go'sijeiguëra baji'i. Ra'ña
mequë'ga esmeralda gata go'sijei gan ga'hua'ru Riusu jëja
guëna seihuë quëhuijei ga'huara go'sijeiguë baji'i.
4 Yequë jëja guëna seihuëan, veinticuatro guëna seihuëan
yua Riusu guëna seihuë të'ijeiye baji'i. Ba'iguëna, veinticuatro
ira ëja bain, pojei can ju'icua, zoa curi maroan tuicua, bacuabi
ba jëja guëna seihuëanre ñuë'ë.
5 Riusu guëna seihuëna ëñato, mëjo cueye'ru saji'i. Mëjo
guruyebi ai jëja achoguë baji'i. Coca caye'ru achoguë baji'i.
Majahuëan, te'e ëntë sara samuhuëanbi Riusu guëna seihuë

ca'ncorëte zëinse'e baji'i. Ja'anhuëan yua Riusu Espíritu sanhuë te'e ëntë sara samucua ba'iyë.

6 Riusu guëna seihuë ja'anrëna ëñato, guëna zitara baji'i. Cristalino guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeira baji'i.

Ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë gajese'ga ca'ncoñana ëñato, ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacua baë'ë. Ja'nca ba'icuabi ja'anrë ca'nco, yo'je ca'nco si'a ca'ncoña, yua aireba ñaco bahuë.

7 Ru'ru ba'iguëbi airu yai ba'iye'ru baji'i. Yequëbi toro ba'iye'ru baji'i. Yequëbi bain zia baguëbi baji'i. Yequëbi bain huihue ganhuaguë ba'iye'ru baji'i.

8 Ga ba'i hua'guë yua ganhua cabëan te'e ëntë sara te'ebëanre bahuë. Ai ba'iye ai ñaco bacuabi si'a ca'ncoña ëñajën baë'ë. Hue'se ca'nco, sa'nahuë ca'nco ñaco bahuë. Bacua yua jo'caye beoye gantajën na'ijaijën ñatajaë'ë:

Riusu, Riusu, Riusu

Mai Ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, yua carajeiye beoye si'arën ba'iyë më'ë.

Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iyë më'ë.

Maire in raija'guëbi si'arën ba'iyë më'ë, gantajën baë'ë.

9 Ja'nca ba'icuabi, Riusu carajeiye beoye ba'iguëbi yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëna, bacua yua baguëni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiyete go'sijei cocabi gantajën, baguëni bojojën, surupa cajën baë'ë.

10 Ba'ijënna, ga gantajën ba'iyebi ba ira ëja bain veinticuatrocuabi Ëjaguë Riusuna gugurini rëanhuë. Baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, carajeiye beoye si'arën ba'iguëna, ja'nca gugurini rëanni, bacua maroanre rutani, Riusu guëna seihuë ja'anrëna uanni, baguëni gantahuë:

11 Mai Ëjaguë Riusu, më'ë se'gabi ta'yejeiye Ëjaguë ba'iyë.

Më'ë yëse'e se'gare si'aye re'huani jo'caguëna, si'aye ba'iji.

Më'ëni te'e ruiñe ëñajën bañuni.

Më'ëni go'sijei cocare gantajën, më'ë ta'yejeiye poreyete cañuni, gantajën cahuë bacua.

5

El rollo escrito y el Cordero

1 Ja'nrëbi, Riusubi baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëna, uti pëbë yua baguë jëja ëntë sarare ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Sa'nahuë ca'nco, hue'se ca'nco coca toyase'e baji'i. Te'e ëntë sara samu së'quesiruanbi ta'yese'e baji'i.

2 Ja'nrëbi, guënamë re'oto yo'o con hua'guë ai jëja ba hua'guëbi nëcaguëna, ëñahuë yë'ë. Ai jëja coca cani achoguë baji'i baguë:

—¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreguë'ne? Ai ta'yejeiye ba'iguëbi ja'anre yo'oye poreji, cabi.

3 Caguëna, guënamë re'oto, yija re'oto, yija sa'nahuë re'oto, si'aruanna cu'eto, ta'yejeiye ba'iguë, ba uti pëbë së'quesiruanre anconi ëñañe poreguëbi beoji.

4 Ja'nca beoguëna, ai oë'ë yë'ë. ¿Jaroguëbi ba uti pëbë së'quesiruanre anconi ëñañe poreguë'ne? caguë oë'ë yë'ë.

5 Oiguëna, ira ëja bainguëbi yë'ëni cabi:

—Oima'ijë'ën. Judá bainguë, airu yai'ru quë'rë ta'yejeiye jëja baguë, baguë ira taita ba'isi'quë David'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë, ja'anguëbi baguë je'o ëñacuare senjosi'quë sëani, ba uti pëbë së'quesiruanre ancoye poreji, cabi.

6 Caguëna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë ca'ncorë, gajese'ga ba'i hua'na ba'iru, ira ëja bain ba'iru, bacua jobona ëñato, Riusu Mamaquë, Oveja hua'guë misabëna huani insisi'quë'ru ba'iguë baji'i. Te'e ëntë sara samu cachoñëa, te'e ëntë sara samu ñacogaña, ja'anre babi. Riusu Espíritu sanhuë si'a bainna saosi'cua te'e ëntë sara samucua, ja'ancua yua ba cachoñëa, ba ñacogaña baë'ë.

7 Ja'anguë, Oveja hua'guë huani insisi'quëbi Riusu guëna seihuëna sani, ba uti pëbë Riusu jëja ëntë sarare ba'iguëna, cobi.

8 Coguëna, ja'nrëbi, ba gajese'ga ba'i hua'na, ba veinticuatro ira ëja bain, bacuabi Riusu Zin guëon na'mina gugurini rëanhuë. Ja'nca rëanjën, ga ba'iguëbi arpate huaijën, ma'ña guënje re'co zoa curi ro'rohuëanna bu'iye bahuë. Ja'an ma'ña guënje re'co yua Riusu bainreba ujajën ba'ise'e baji'i.

9 Ja'anre bajën, bacuabi mame gantaye gantajën baë'ë:

Më'ë yua Ta'yejeiye Ëjaguë sëani, më'ëbi ba uti pëbëte coni, ba
së'quesiruanre ancoye poreyë.
Më'ë yua huani senjosi'quëbi bain jucha ro'ire junni tonni,
Riusu bainre bacuare mame re'huahuë.
Si'a bain jubëan, si'a bain coca cacua, si'a bain te'e ba'icua, si'a
re'oto bain ba'icua, si'acuare cu'eguë, më'ë yësi'cuare
cuencueni Riusu bainre bacuare re'huahuë më'ë.

10 Riusu pairi sanhuë baguëte concua, ai ba'i jubë ba'icuare
bacuare re'huani bahuë më'ë.
Ja'ancuabi si'a bain yija ba'icuare guansejën ba'ija'cua'ë, gan-
tajën cahuë.

11 Gantajën cajënna, ja'nrëbi, Riusu jëja guëna seihuë, ta'yejeiye ba'i hua'na ba'iru, ira ëja bain ba'iru, ja'anruna ëñani achato, guënamë re'oto yo'o con hua'na ai ba'i jubë, quë'rë millón ba'icuabi

12 ën cocare si'a jëja achojën, te'e cahuë:

Riusu Zin, Oveja huani misabëna insisi'quë'ru ba'iguëbi,
ja'anguëbi mai ta'yejeiye Ëjaguë'bi ba'iji.

Ja'anguëbi Riusu ta'yejeiye ba'iye'ru ba'iye poreji.
Si'aye masiguë ba'ija'guë.
Quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja baguë ba'ija'guë.
Si'acuabi baguëni jo'caye beoye te'e ruiñe ëñaja'bë.
Quë'rë ai ba'iye ai go'sijeiye ba'ija'guë.
Si'acuabi baguëni recoyo cajën bojoja'bë, cahuë.

13 Ja'nrëbi, se'e achato, si'a guënamë re'oto ba'icua si'a yija re'oto ba'icua, si'a yija sa'nahuë re'oto ba'icua, si'acuabi ën cocare te'e cajën baë'ë:

Mai Ëjaguë Riusu baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë Zin naconi, bacuani re'oye cajën bojojën bañuni.
Bacuani te'e ruiñe ëñajën bañuni.
Bacua go'sijeiye, bacua recoyo jëja baye, ja'anre ai ba'iye ai quëani achojën, caraye beoye si'arën cañuni, cahuë.

14 Cajënna, ba ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'gacuabi:

—¡Ja'nca yo'oñu! cahuë.

Cajënna, ba ira ëja bain venticuatrocuabi gugurini rëanni, mai Ëjaguë carajeiye beoye ba'iguëna, baguëni ai bojojën baë'ë.

6

Los siete sellos

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quëbi së'queni tayosirute te'erute ancoguëna, ëñahuë yë'ë. Ancoguëna, ba gajese'ga ba'i hua'na te'eguëbi:

¡Raijë'ën! cabi.

2 Caguëna, yë'ëbi sani ëñato, caballo hua'guë pojeiguë ba'iguëna, bainguëbi tuiguë, chao perebëte ze'enguë raji'i. Rani, ëja bain marote baguëna insijënna, ai ta'yejeiye ba'iguëbi ba je'ore huaiguë saji'i.

3 Saiguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi, samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samu ba'iguëbi:

—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.

4 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë majeiñereba ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, jai guerra hua hua'tire ba tuiguëna insihuë. Insijën, Më'ë yua si'a yija bainna sani bacua yua sa'ñeña huani senjoja'bë caguë, bacuani sa'ñeña je'o ba güesejë'ën, cahuë.

5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi samute ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë samute ba'iguëbi:

—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.

Achani, ja'nrëbi, ëñato, yequë caballo hua'guë zijequë ba'iguëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi aon reo macare ze'enguë baji'i.

6 Ja'nca ze'enguëna, yequëbi yua gajese'ga ba'i hua'na jobo
ba'iye'ru coca cani achobi:

—Trigo aonre coye yëtoca, te'e kilo yua te'e denario so'core
ro'ijë'ën. Cebada aonre coye yëtoca, samute kilo te'e denario
so'core ro'ijë'ën. Hui'yabe, bisi ëye jo'cha, ja'anre huesoye
beoye ba'ijë'ën, cani achobi, aon gu'ana ju'iñe quëase'e sëani.

7 Cani achoguëna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi gajese'ga ba'i
së'queni tayosirute ancoguëna, ja'anru ba'i hua'guë gajese'ga
ba'iguëbi:

—¡Raijë'ën! caguëna, achahuë yë'ë.

8 Achani, ja'nrëbi ëñato, yequë caballo hua'guë, mini
huesësi'quëbi raji'i. Raiguëna, ba tuiguëbi Junni Huesësi'quë
hue'ebi. Junni huesësi'cuabi baguë yo'je be'tejën raë'ë.
Raijënna, bacuani guansejën cahuë:

—Mësacua yua yija re'otona sani, bain hua'na, gajese'ga
parte ba'i jubëni huani senjojë'ën. Guerra hua hua'tibi, aon
gu'ayebi, raubi, airu hua'i hua'na naconi, ja'anbi bacuani
huani senjojë'ën, guansejën cahuë.

9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara ba'i
së'queni tayosirute ancoguëna, misabë yijacuana ëñato, Riusu
bainreba huani senjosi'cua bacua recoñoa baë'ë. Riusu co-
carebare, Riusu ba'iyete, ja'anre quëani achojën ba'isi'cuare
sëani, bainbi bacuani huani senjohuë.

10 Ja'nca huani senjorena, bacuabi yua Riusuni si'a jëja
senni achahuë:

—Ëjaguë Riusu Ta'yejeiyereba ba'iguë, jucha beoguë, te'e
ruiñe ba'iguë, më'ëni coca señë. Ro bainbi yëquënani huani
senjorena, ¿më'ë quejeito bacuani bënni senjoguë'ne? ¿Quejei
zoe yuta ëjoguë'ne? senni achahuë.

11 Senni achajënna, pojei cañate bacuana insini, ën cocare
bacuani quëahuë:

—Yuta rëño ñësebë se'ga oiye beoye ëjojën ba'ijë'ën. Mësacua
yua huani senjosi'cua ba'ijënna, yequëcua mësacua bain
Riusuni te'e concua, bacuabi güina'ru huani senjosi'cua
ba'ija'cua'ë. Bacua ju'inja'ñe yua Riusu cuencuese'e sëani,
ja'anrën tëca ëjojën ba'ijë'ën, quëahuë.

12 Quëajënna, Riusu Mamaquëbi te'e ëntë sara te'eyo së'queni
tayosirute ancoguëna, queruna ëñato, yija re'otobi ai jëja
ñu'cuebi. Ënsëguëbi na'i raoguë, zijei can'ru runji'i. Ñañaguëbi
zie can'ru ba'iye majequë runji'i.

13 Ma'chocoan'ga guënamë re'otore së'ijën, yijana tonni
carajaë'ë. Juinja higo uncue jëja tutubi tonni senjoñe'ru, tonni
carajaë'ë.

14 Guënamë re'oto si'a re'oto yua te'e jëana a'nqueni saoni
carajaji'i. Si'a cubëan, si'a juboan, yua quë'ñeni senjose'e
baji'i.
15 Ja'nca ba'iguëna, si'a yija re'oto ëja bain, bain ta'yejeiye
ëjacua, soldado ta'yejeiye ëjacua, bonse ëjacua, jëja bacua, yo'o
yo'oye zeansi'cua, preso etosi'cua, si'acuabi huaji yëjën, cu
re'oto gata gojeñana cacani gatihuë.
16 Gatini, gata re'otona coca güijën cahuë:
—Yëquënana tonni ta'pijë'ën. Riusu yua baguë jëja guëna
seihuëte ñu'iguëbi yëquënani ëñama'ija'guë cajën, baguë Ma-
maquëbi yëquënani bënni senjoma'ija'guë cajën, ja'nca tonni
ta'pijë'ën, senni achajën ba'iyë bacua.
17 Bacua si'a jëja bënni senjojei umuguse yuara ti'anse'e
sëani, ¿jarocuabi nëcani ënseye poreye'ne? güijën cahuë.

7

Los señalados de las tribus de Israel

1 Ja'nrëbi, yija ca'ncoña, gajese'ga ca'ncoñana ëñato, guënamë
re'oto yo'o con hua'na gajese'gacuabi nëcahuë. Gajese'ga
ca'ncoñabi tutu ëaye ba'iguëna, guënamë re'oto yo'o con
hua'nabi të'hueni ënsehuë. Yija, jai ziaya, si'a sunqui, ja'anna
tutuye beoye ba'ijë'ën cajën, tuture të'hueni ënsehuë.
2 Ënsejënna, yequë yo'o con hua'guëbi ënsëguë etajei ca'ncobi
mëiguëna, ëñahuë yë'ë. Mai ta'yejeiye Ëjaguë së'que maca,
ja'anre babi. Ja'nca baguëbi yua ba yo'o con hua'na
gajese'gacua, yijana, jai ziayana ja'si yo'oye porecua,
3 ja'ancuani si'a jëja guanseguë cabi:
—Mësacua yua yija, jai ziaya, si'a sunqui, ja'anre yuta ja'siye
saoma'ijë'ën. Ru'ru, mai Riusu bainreba baguëre concuani
bacua të'ribëanna së'queye ba'iji, guanseguë cabi.
4 Caguëna, ja'nrëbi, Israel bain jubëan si'a jubëan ba'icuabi
cuencueni së'quesi'cua ba'ijënna, bacua número cuencuese'ere
achahuë yë'ë. Ciento cuarenta y cuatro mil yua së'quesi'cua
baë'ë.
5 Judá jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Rubén jubë
së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Gad jubë së'quesi'cua yua doce
mil baë'ë.
6 Aser jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Neftalí jubë
së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Manasés jubë së'quesi'cua yua
doce mil baë'ë.
7 Simeón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Leví jubë
së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Isacar jubë së'quesi'cua yua
doce mil baë'ë.
8 Zabulón jubë së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. José jubë
së'quesi'cua yua doce mil baë'ë. Benjamín jubë së'quesi'cua yua
doce mil baë'ë.

La multitud vestida de blanco

9 Ja'nca ba'ijënna, ja'nrëbi, queruna ëñato, yequëcua, ai ba'i
jubë bain baë'ë. Bacua númerote ai ëama'iñereba cuencueye
poremaë'ë. Si'a yija re'otoña ba'icua, si'a bain jubëan ba'icua,
si'a re'oto bain tin coca cacua, si'a te'e huë'e bain ba'icua, ja'an
baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuë, baguë Ma-
maquë ba'iru, ja'anrute nëcajën, pojei cañara ju'ijën, ju'care
bajën,
10 si'a jëja te'e cani achohuë:
Mai Ëjaguë Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguë, baguë
Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya
raisi'que'ga, bacua se'gabi bainre tëani baye poreyë,
cani achohuë.
11 Cani achojënna, anje hua'na si'acuabi, Riusu jëja guëna
seihuë të'ijeiye, ba ira ëja bain të'ijeiye, ba gajese'ga ba'i hua'na
të'ijeiye nëcajën, yua Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëna gugurini
rëanni, baguëni bojojën,
12 baguëni cahuë:
¡Ja'nca yo'oye poreyë!
Mai Ëjaguë Riusuni re'oye cajën bojoñu.
Baguë go'sijeiye ba'iye ai ba'iye ai re'oye cañu.
Baguë masiyete ai ro'tajën baguëni bojojën bañu.
¡Ja'nca yo'oñuni! cahuë.
13 Cajënna, ja'nrëbi, ira ëja bain ba'icua te'eguëbi yë'ëni coca
senni achabi:
—¿Ja'an bain pojei caña ju'icua, gue bain'ne? ¿Jarobi
ti'anre'ne? senni achabi.
14 Senni achaguëna, yë'ëbi:
—Më'ëbi masiyë, ëjaguë, sehuohuë yë'ë.
Sehuoguëna, baguë quëabi:
—Yua si'a re'oto carajeirën ba'iguëna, bainbi ai ba'iye ai
ja'siye ai yo'ojënna, Riusubi ja'ancuani tëani babi. Bacua caña
yua si'si caña ba'iguëna, Riusu Mamaquë, baguë zie jañuni
tonse'ena zoajënna, pojei caña re'oye zoasi cañara runji'i.
15 Ja'nca ba'icuabi Riusu jëja guëna seihuëna ti'ansi'cua ba'iyë.
Riusu huë'ere ba'ijën, Riusu yo'ore jo'caye beoye conjën,
na'ijaijën ñatajaijën ba'iyë.
Ba'ijënna, ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi bacua naconi jo'caye
beoye si'arën ba'iguë, bacuani ai oiguë conguë ba'iji.
16 Ja'nca conguëna, bacua yua se'e aon gu'ana ju'inma'iñë.
Gare se'e oco ëana ju'inma'iñë.
Bacua yua gare se'e gue ënsë uye beoye ba'iyë.
Gare se'e ja'su ju'iñe beoye ba'iyë.
17 Riusu Mamaquëbi Riusu jëja guëna seihuë ba'irute ba'iguëbi
yua oveja hua'nani conni cuiraye'ru bacuani re'oye
conni cuiraji.

Ja'nca conguëbi bacuare saguë, bain huajëreba huajë oco gojeña, bacua uncuye ba'iruanre bacuani ëñoji.
Ëñoguëna, Riusu'ga bacua oijën zëse'e beoru zoani gare tënoji.
Ja'nca tënoguëna, gare se'e oiye beoye ba'iyë bacua, quëabi ba ira ëja bainguë.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

1 Ja'nrëbi, Riusu Mamaquëbi ba te'e ëntë sara samu ba'i së'queni tayosirute ancoguëna, Riusu ba'i jobo si'a jobobi jobo hora ba'iye yua caye beoye baë'ë.
2 Ba'ijënna, ja'nrëbi, anje hua'na te'e ëntë sara samucuabi Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'ijënna, conetahuëan te'e ëntë sara samuhuëanre bacuana insihuë.
3 Ja'nrëbi, yequë anje yua zoa curi ro'rohuëte baguëbi yua misabë ca'ncona nëcani baji'i. Ba'iguëna, ma'ña guënje re'co ai ba'iyete baguëna insihuë, si'a Riusu bainreba ujaye naconi ca'nquese'ere. Insijënna, anjebi bacua ujajën ba'iye naconi ca'nqueni, ba misabë, zoa curi misabë Riusu jëja guëna seihuë ja'anrëte ba'iguëna, ja'anruna tëoni jumubi.
4 Ja'nca jumuguë, ma'ña guënje re'co yua Riusu bainreba ujaye naconi ca'nqueguë, ba picore mëoguëna, Riusubi ëñani bojobi.
5 Bojoguëna, ja'nrëbi, anjebi ba misabë toare inni, ba ro'rohuëna bu'iye ayani, yija re'otona senjoni tonbi. Tonguëna, mëjobi ai guruye ai jëja achobi. Mëjo jue'neñe'ga ai jëja achobi. Yija'ga ai jëja ñu'cuebi.

Las trompetas

6 Ja'nrëbi, te'e ëntë sara samu anje hua'na bacua te'e ëntë sara samu conetahuëanre bajën, bahuëanre jui bi'rahuë.
7 Te'e anje ru'ru juiguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, oco garase'e, toa, zie, ja'an naconi ca'nquese'e yua oco to'iñe'ru tonji'i. To'inguëna, si'a yija samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a sunquiñëa samute macaña ba'iye te'e ru'ru uni si'abi. Si'a tayahuëan beoru uni si'abi.
8 Ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ai ba'i cubë toa zëinse'e'ru ba'iye yua jai ziayana senjoni rëose'e baji'i.
9 Ja'nca ba'iguëna, si'a ziaya samute macaña ba'iye te'e ru'ru yua zie'ru runji'i. Ziaya hua'i hua'na samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'icuabi junni huesëni carajaë'ë. Jai ziaya yoguan samute macaña ba'iye te'e ñësebë ba'iye yua huesëni carajaji'i.
10 Ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ja'nrëbi, ma'choco ai ba'ico guënamë së'icobi jai toa

tëcabë zëinse'e'ru yijana to'in meji'i. Ziayaña, oco gojeña, samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iyena to'in meji'i.

11 Ja'an ma'choco yua Bu'jusiñë hue'ebi. Ja'nca hue'eguëna, ziayaña, oco gojeña samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua bu'ju re'co'ru runji'i. Ruinguëna, ai sënje re'co sëani, ai ba'i jubë bainbi uncuni junni huesëhuë.

12 Ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, ënsëguë yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye yua te'e jëana na'i raobi. Ba miañe yua samute macaña ba'iye te'e ru'ru ba'iye'ru ta'yejeiye miamaji'i. Umuguse, ñami, ja'an yua güina'ru ta'yejeiye miamaji'i.

13 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, bain huihuebi jobo re'oto ganhuaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi ai jëja achoguë cabi:

—¡Yija ba'icuare ai huani jo'caye ba'iji! ¡Yequë anje sanhuë samutecuabi coneta juijënna, gu'aye se'ga, gu'aye se'ga ba'iji bainre! achoguë cabi.

9

1 Ja'nrëbi, yequë anje, te'e ëntë sara ba'iguëbi baguë conetate juiguëna, yuara yequë ma'choco guënamë re'otona së'iguëbi yijana to'in meji'i. To'in meguëna, ba rëi goje anco ëjaguëre ba ma'chocote re'huahuë.

2 Re'huajënna, baguë yua ba rëi gojere ancoguëna, ai ba'i picobëbi huëji'i. Jai toabo huëiye'ru huëni, ënsëguëte na'oni, si'a re'oto pico huëni, na'ini huesëbi.

3 Ja'nca huesëguëna, ja'nrëbi, bu'nsu hua'nabi ba picobi yijana toën'ë. Ja'nca to'inni ba'ijën, buni hua'na totaye'ru bainni totaye porehuë.

4 Porejënna, Riusu anje hua'nabi bacuani coca cajën guansehuë:

—Tayahuëan, juinja sahuaña, sunquiñëa, ja'anre gu'aye yo'oma'ijë'ën. Bain hua'na, Riusu së'quema'isi'cua, të'ribëna së'quema'isi'cua, ja'ancua se'gani ja'si yo'ojaijë'ën, cajën guansehuë.

5 Te'e ëntë sara ñañaguëanbi bainni ja'si yo'oye porehuë. Bainni huani senjomaë'ë. Bacua totayebi bainni ja'si yo'ojën baë'ë. Buni totaye'ru totajën, bainni ai ba'iye ai ja'si yo'ohuë.

6 Ja'nca totajënna, ja'anrën ti'anguëna, bainbi Junni huesëja'ma cacuata'an, junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. Bacua junni huesëyete cu'ecuata'an, junni huesëye gare porema'ija'cua'ë.

7 Ba bu'nsu hua'nare cato, yua caballo hua'na guerra huaye re'huasi'cua ba'iye'ru ëñohuë. Zoa curi maroan ba'iye'ru yua bacua sinjobëanre tuji'i. Bacua zia yua bain zia ba'iye'ru ëñohuë.

8 Bacua raña yua romi hua'na rañaba ba'iye'ru bahuë.
Bacua gunjiñëa yua airu yai gunji'ru ba'iye bahuë.
9 Bacua hua'i so'co yua guëna so'co ba'iye'ru bacua coribate
bahuë. Bacua ganhua cabëanbi ganhuato, yua ai ba'i jubë
caballo hua'na guerra hua yoguan ai besa saye'ru achohuë.
10 Bacua incoñoare cato, buni incoñoa'ru ba'iye bahuë.
Bacua inco na'mibi bainre totato, te'e ëntë sara ñañaguëan
bainni ja'si yo'oye porehuë.
11 Bacua ta'yejeiye ëjaguë yua ba anje hua'guë, ba rëi goje
ëjaguë, ja'anguëbi ba'iji. Hebreo cocabi cato, Abadón hue'eji.
Griego cocabi Apolión hue'eji.
12 Yureca, ru'ru huani jo'case'e yua si'ase'e ba'iji. Yuta samu
huani jo'caye caraji.
13 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë
conetate juiguëna, Riusu zoa curi misabëna achato, ba
gajese'ga cachoñëa ba'irubi
14 ba anje te'e ëntë sara te'e ba'iguë, coneta baguë, ja'anguëni
coca cani achobi:
—Anje hua'na gajese'gacuabi ba jai ziaya Eufrates casiya,
ja'an ziaya yëruhuate preso gueonsi'cua ba'iyë. Ja'nca
ba'ijënna, bacuare jo'chini etojë'ën, cani achobi.
15 Ja'nca cani achoguëna, ba anje hua'na yua bacua etojai
umuguse, bacua etojai ñañaguë, bacua etojai tëcahuë, ja'an
etojairënre ëjojën ba'icuare sëani, yurera si'a bain samute
macaña ba'iye te'e ru'ru huani senjojë'ën caguë, bacuare
etobi.
16 Etoguëna, bacua soldado hua'na caballo tuicuare cuen-
cuejënna, bacua númerote achahuë yë'ë. Samu cien millonbi
guerra huajën saë'ë.
17 Ja'nca saijënna, yë'ëbi guënamë toya ëñahuë. Ba ca-
ballo tuicua yua guëna canre bacua coribana ta'yesi'cua
baë'ë. Bacua guëna canre cato, toa'ru majeiñe, azurujeiye,
së'ñojeiñe, ja'an'ru baji'i. Caballo hua'na'ga bacua sinjobë yua
airu yai sinjobë sa'ñesi'cua ba'ijën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anre
bacua yi'obobi sëcojën saojën saë'ë.
18 Ja'nca sëcojën, toa, pico, ju'ju sëñe, ja'anbi samute raure
bainna uanjën, samute macaña ba'iye te'e ru'ru bain ru'ru
huani senjohuë.
19 Bacua yi'obobi huani senjojën, bacua inco na'mi'ga
ja'anbi bainni ai ja'si yo'ohuë. Bacua incoyore cato, aña
hua'na ba'iye'ru baë'ë. Aña sinjo re'huani, bainni cuncujën,
ja'si yo'ohuë. Ja'nca bainre huani senjohuë.
20 Huani senjojënna, bain hua'na huaima'isi'cua, ba rauna
ju'inma'isi'cua, ja'ancuabi bacua gu'a juchare yo'oye gare
jo'camaë'ë. Bacua gu'a huati hua'ini bojoye jo'camaë'ë.

Bacua imageña te'ntose'e, zoa curi, plata, bronce, gata, sunqui, ja'anbi te'ntose'e, ñaco ëñañe, ganjo achaye, guëonbi ganiñe, ja'an porema'iñereta'an, bacuabi yuta bacua imageñana gugurini rëañe gare jo'camaë'ë.

21 Bacua gu'a jucha yo'oye, bainre huani senjoñe, ëco toya ëñañe, yai bain yo'oye'ru yo'oye, ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bani a'ta yo'oye, bonsere jiañe, ja'anre yo'oye gare jo'camaë'ë.

10

El ángel con el rollito escrito

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, anje hua'guë ai ta'yejeiye jëja baguëbi picobëja'an gaje raji'i. Ra'ña mequë yua baguë sinjobë ëmëje'en reji'i. Baguë zia yua ënsëguë ma'ñoñe'ru miabi. Baguë guëoña yua toa zëinsi guëoña baji'i.

2 Ja'nca ba'iguëbi uti pëbë choa pëbë ancose'ere baguë, gajebi. Gajeni, baguë jëja guëonbi jai ziayana nëcaguë, baguë ari guëonbi yijana nëcabi.

3 Nëcani ja'nrëbi, airu yai güiye'ru ai jëja cani achobi. Cani achoguëna, ja'nrëbi mëjo gurucua te'e ëntë sara samucuabi coca guruni achohuë.

4 Ja'nca guruni achojënna, ba te'e ëntë sara samucua coca guruse'ere utina toya bi'rahuë yë'ë. Toya bi'raguëna, guënamë re'otobi yë'ëni coca cani achobi:

—Mëjo gurucua ba te'e ëntë sara samucua bacua coca guruse'ere toyama'ijë'ën. Ja'anre yahueñu, cani achobi.

5 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëbi baguë jëja ëntë sarare ëmëje'ena huëani,

6 mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, carajeiye beoye ba'iguë, si'a yija, si'a ziaya, si'a baruan ba'i hua'na, si'ayete re'huani jo'casi'quë, ja'anguëni si'a jëja ujaguë cabi:

—Quë'rë zoe ëjoma'iñu.

7 Anje hua'guë te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë conetate juija'guë. Juiguëna, më'ë yahue masini cuencuese'e, më'ë ira conjën raosi'cuani ëñoni jo'case'e, carajeirën ba'ija'ye, ja'anre yurera yo'oni ëñojë'ën, Taita, ujaguë cabi.

8 Caguëna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi yë'ëni se'e cani achobi:

—Ba anje hua'guë jai ziaya, yija nëcaguëna sani, baguë uti pëbë ancose'ere baguëna cojë'ën, cani achobi.

9 Cani achoguëna, yë'ë yua ba anjena sani, baguë uti pëbë insiye sen'ë. Senguëna, baguë yua yë'ëni coca cabi:

—Yë'ë pëbëte coni ainjë'ën. O'a baya hua'i sëñe'ru hua'i sëñeta'an, më'ëbi rëonni tëjiguëna, ai sënjeñe ba'ija'guë'bi, caguë quëabi.

10 Quëaguëna, ba uti pëbëte anjena coni aën'ë. Ainguëna, yë'ë
yi'obote ba'iguë, o'a baya hua'i sëñe'ru ai hua'i sënbi. Ja'nrëbi,
rëonni tëjini, ai sënje yacahuë baye'ru runji'i.
11 Ruinguëna, ja'nrëbi, anje sanhuëbi yë'ëni ñaca yihuojën
cahuë:
—Riusu cocarebare yua se'e bainni quëani achojaijë'ën.
Bain jubëan ba'iye, tin bain ba'iye, si'a re'oto coca cacua
ba'iye, rey ëjacua ba'iye, ja'ancua ba'iyete ai ba'iye bainni
quëani achojaijë'ën, cahuë.

11

Los dos testigos

1 Cani ja'nrëbi, cuencue tëcabëte inni, yë'ëna insini cahuë:
—Huëni, Riusu huë'ena sani, ba huë'ere cuencuejë'ën. Si'a
huë'ë, misabë, baru gugurini rëincua, ja'anre cuencuejë'ën.
2 Huë'e hue'se ca'ncore cuencuema'ijë'ën, si'a gu'a bain
ba'ija'ru sëani. Bacua yua si'a re'oto bainbi rani, Riusu huë'e
jobo Jerusalén casi jobore ai gu'a hui'ya taonni huesoja'cua'ë.
Cuarenta y dos ñañaguëanbi ba'ijën, ja'nca yo'oja'cua'ë.
3 Yo'ojënna, yë'ë ëñoñete ëñani quëani achojaicua, samucua,
costal caña ju'icua, bacuare cuencueni saoyë. Mil doscientos
sesenta umuguseñabi ja'nca ju'ijën, yë'ë cocare quëani achojën
ba'ijaë'ë, cahuë.
4 Ja'an samucua yua ba samu olivoñëa, ba samu majahuë
se'nquehuëan, ja'an ba'iyë. Mai Ëjaguë Riusu yijare re'huani
jo'casi'quë, ja'anguë naconi ba'iyë.
5 Je'o bacuabi bacuani ja'si yo'oye ro'tatoca, toare sëcojën,
bacuani ëoni si'ayë. Bacuani ja'si yo'oye ro'tacua yua
ja'ncara'ru huani senjosi'cua ba'iyë.
6 Ja'an samucuabi yëtoca, mai quëani achojai umuguseñabi
ocoye beoye ba'ija'guë cajën, oco ca'niñete tëhuoni ënseye
poreyë. Ziayañare'ga ziere re'huaye poreyë. Si'a raure bacua
yëse'e'ru bainni uañe poreyë bacua.
7 Ja'nrëbi, Riusu cocarebare quëani achoni tëjijënna, ba
gu'aguëreba, ba rëi gojera ba'iguëbi yua ba gojebi eta mëni, ba
samucuani je'o baguë, bacuani huani senjoji.
8 Huani senjoguëna, ju'insi'cuabi ba jai huë'e jobo ma'are
uën'ë. Recoyo cocabi cato, Sodoma, Egipto, ja'an casi jobo,
mai Ëjaguë crusu sa'cahuëna reosiru, ja'an ba'iji.
9 Ju'insi'cuabi uinjënna, si'a bain jubëan, si'a tin coca cacua
si'a re'oto bain, ja'an ba'icuabi samute umuguseña jobo,
bacuani quëquësi ñacobi jia'nani ëñañë. Yequëcuabi bacuare
tañe ro'tatoca, ënseyë.
10 Ba samucuabi Riusu cocarebare quëani achojënna, si'a
yija bainbi recoyo ai sa'ntijën ai oisi'cua baë'ë. Ja'nca sëani,

bacua ju'inse'ere bojojën, fiesta yo'ojën, bonsere sa'ñeña ro
insijën ba'iyë.
11 Ja'nrëbi, samute umuguseña jobo ba'iguëna, Riusubi
bacuana sëconi saoguëna, bacuabi go'ya rani nëcahuë. Ja'nca
nëcajënna, si'a bain ëñacuabi ai quëquë huesësi'cua baë'ë.
12 Ba'ijënna, guënamë re'otobi go'ya raisi'cuani ai jëja coca
cani achobi:
—Ënjo'onna mëijë'ën, cani achobi.
Cani achoguëna, je'o bacuabi ëñajënna, ba samucuabi pico
can naconi guënamë re'otona më'ë.
13 Mëijënna, ja'ansirën yijabi ai jëja ñu'cuebi. Ñu'cueguëna,
huë'e jobo décima parte ba'iyebi tantani si'abi. Bain hua'na
siete mil ba'icuabi, yija ñu'cueguëna, huajë junni carajaë'ë.
Junni carajatena, bain ba'ijën ju'inma'isi'cuabi ai quëquë
huesësi'cua, guënamë re'otona ëñani, Riusu ta'yejeiye ëjaguë
ba'iye cahuë.
14 Yureca, samu ba'iye huani jo'case'e yure si'ase'e ba'iji.
Yuta te'e huani jo'caye caraji.

La séptima trompeta

15 Ja'nrëbi, anje hua'guë, te'e ëntë sara samu ba'iguëbi
baguë conetate juiguëna, guënamë re'oto ba'icuabi ai jëja cani
achohuë:
Yureca, mai Ëjaguë Riusubi, baguë Raosi'quëreba Ba'iguë,
Cristo hue'eguë naconi, bacuabi yua si'a bain ëjacuare
quë'ñeni, si'a yijare bajën, carajeiye beoye si'arën
guansejën ba'iyë, cani achohuë.
16 Cani achojënna, ira ëja bain venticuatrocua, bacua jëja
guëna seihuëanre ñu'icuabi yua Riusu guëon na'mina gugurini
rëanni, baguëni bojojën,
17 baguëni cahuë:
Mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, ru'rureba ba'isirënbi
si'arën ba'iguë, gare carajeiye beoye ba'iguëna, më'ëni
bojojën, më'ëni surupa cajën ba'iyë.
Yureca, më'ë ta'yejeiye poreguëbi si'a bainni guanse
bi'raguëna, yëquënabi bojojën, më'ëni surupa cayë.
18 Si'a re'oto bainbi bëinjën, më'ëni je'o bacuareta'an, më'ëbi
bacuare bënni senjoguë raë'ë.
Bain gu'a juchare ëñaguë, ju'insi'cua ba'icuata'an, bacua bënni
senjoñete huo'hueni tonguë raë'ë.
Më'ëre yo'o concua, më'ë ira bain raosi'cua, më'ë bainreba
si'acuana më'ë premio bayete huo'hueni insiguë raë'ë.
Ëja bain, yo'o yo'oye zeansi'cua, si'acua më'ë ta'yejeiye
ba'iyete si'a recoyo ro'tajën bojojën ba'itoca, yureca
më'ë premio bayete bacuana huo'hueni insiyë më'ë,
cahuë.

19 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'oto ba'i huë'e
yua ancosi huë'e baji'i. Ba'iguëna, ja'nrëbi, sa'nahuërebana
ëñato, Riusu coca jia'nose'e, baguë guanseni jo'casi coca baji'i.
Ba'iguëna, ja'nrëbi, mëjo jue'neñe, mëjo guruye, ja'anbi ai jëja
yo'oni ai ba'iye ai achobi. Yija ñu'cueye, oco garase'e ai jëja
to'iñe, ja'an'ga baji'i.

12

La mujer y el dragón

1 Ja'nrëbi, mëiñe ëñato, guënamë toya yua yë'ëni ëñose'e
baji'i. Romigobi ënsëguë naconi ganosi'co'ru baco'ë. Ñañaguë
yua bago tumusi'co baco'ë. Bago maro tuise'e yua si'a sara
samu ma'chocoan naconi re'huase'e baji'i.
2 Zinbë ba'igo yua të'ya rai ëaye ba'igore ai ba'iye ai
ja'siguëna, ai yo'ogo ai oigo baco'ë.
3 Ja'nrëbi, yequë guënamë toya ja'ansirën yë'ëni ëñobi. Aña
pëquë majequë ai jaiguë'bi baji'i. Ba'iguëbi te'e ëntë sara samu
sinjobëan, si'a sara cachoñëa, ja'anre babi. Te'e ëntë sara samu
guëna maroan yua baguë sinjobëanre tuji'i.
4 Baguë incobabi yoguë, ma'chocoan guënamë re'otore
së'icoan, samute macaña ba'iye te'e ru'ru yijana tonni senjobi.
Ja'nca ba'iguëbi ba romigo ba'irute ba'iguë, Bago zinre të'ya
raigona, baguëte anza caguë ëjobi.
5 Ëjoguëna, ëmëguëte të'ya raco'ë. Si'a re'oto bainre ai ba'iye
ai bënni senjoguë guanseja'guë, ja'an ba'ija'guëte të'ya raco'ë.
Të'ya raigona, Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi
yua ja'ansirën baguëte tëani, mëani babi.
6 Ja'nca baguëna, ba romigobi yua bain beo re'otona huë'huë
sani, Riusu re'huacaisiruna gatijaco'ë. Mil doscientos sesenta
umuguseñabi, Riusubi cuiraguëna, bago aonre coni aingo
baco'ë.
7 Ba'igona, ja'nrëbi, guënamë re'oto ba'icuabi guerra huaye
huëohuë. Guënamë re'oto yo'o concua jubë ëjaguë Miguel
hue'eguë, baguë anje sanhuë concua naconi, bacuabi yua aña
pëquëni je'o bajën, baguëni guerra huahuë. Huajënna, aña
pëquë, baguëre concua naconi, bacua'ga te'e huahuë.
8 Huajënna, quë'rë jëja bajën, aña pëquë jubëni huani tonhuë.
Tonjënna, guënamë re'oto ba'iru gare beobi aña pëquë.
9 Ja'nca beoguë, ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, aña casi'quë,
si'a bainre coquesi'quë, Zupai huati, Satanás, ja'an hue'eguëbi
ba'iguëna, baguë, baguë coquejën concua naconi, bacuare
yua yijana tonni senjohuë.
10 Senjojënna, ja'nrëbi, guënamë re'otobi ai jëja cani achobi:
Yureca, mai Ta'yejeiye Ëjaguë Riusu, maini tëani baguëbi gare
carajeiye beoye mai Ëjaguë'ru si'arën bëaguë ba'iji.

Baguë Cristo Raosi'quëreba ba'iguë'ga baguë naconi Ëjaguë'ru te'e bëaguë ba'iji.

Ja'nca ba'ijënna, zupai huatibi Riusuna sani, mai ba'iye, Riusu bainrebare gu'aye caguë, Gu'aye yo'oye se'ga ba'iyë caguë, jo'caye beoye ro coqueguë quëaguëna, baguëte gare yijana tonni senjohuë.

11 Ja'nca senjojënna, maibi quë'rë ta'yejeiye recoyo jëja bayë. Riusu Mamaquë, mai gu'a jucha ro'ire junni tonni, go'ya raisi'quëbi baguë ziere jañuni tonguëna, bacuabi baguëni si'a recoyo ro'tani, mai Ëjaguë naconi te'e junni tonñu cajën, baguë ba'iyete si'a bainni jo'caye beoye quëani achohuë.

Ja'nca ba'icuabi mai Ëjaguë naconi ta'yejeiye bajën te'e ba'iyë.

12 Ja'nca sëani, guënamë re'oto ba'icua si'acuabi bojojën ba'ijë'ën.

Yija re'oto, jai ziaya re'oto, ja'an ba'icuata'an, mësacuani ai gu'aye cani jo'case'e ba'iji.

Zupai huatibi baguë yure carajeiyete masiguë sëani, yua ai bëinreba bëinguë, mësacuana ai je'o baguë saiji, guënamë re'otobi cani achobi.

13 Ja'nrëbi, aña pëquëbi baguëre yijana senjose'ere masini, ba romigo, ëmëguëte të'ya raisi'co, Ja'angoni zeanza caguë, bi'rabi.

14 Bi'raguëna, yua jai huihue ganhua cabëanre romigona insini, bagoni cahuë:

—Bain beo re'otona ganhuago sani gatijë'ën. Aña pëquëbi zeanma'iguëna, Riusu aon insija'yete aingo, samute tëcahuëan jobo barute ba'ijë'ën, cahuë.

15 Cajënna, aña pëquëbi, Bagote ziayana rëoni huesoza caguë, baguë yi'obobi ai oco cañate güisani saobi. Ai sao ziaya ba'iye'ru saoguë, romigoni rëo ëaye yo'obi.

16 Yo'oguëna, ba yija ja'anse'ebi a'nqueni, aña pëquë ziaya saose'ere rëonni si'abi. Rëonni si'aguëna, ba ziayabi ro huesëbi.

17-18 Huesëguëna, aña pëquëbi romigoni bëinguë, Yequëcua bago mamacuani guerra huaza caguë saji'i. Riusu bainreba concua, baguë cocarebare achani yo'ocua, Jesús ba'iyete quëani achocua, ja'ancuani huaye ro'taguë, jai ziaya yëruhuana sani ëjoguë unji'i.

13

Los dos monstruos

1 Uinguëna, ja'nrëbi ëñato, yequë gu'aguërebabi jai ziaya sa'nahuëbi eta mëji'i. Si'a sara cachoñëa, te'e ëntë sara samu sinjobëanre babi. Ëja bain maroan si'a sararoanbi baguë

cachoñëare tuji'i. Gu'a mamiña toyase'ebi baguë sinjobëanre
baji'i. Riusuni gu'aye case'e baji'i.
2 Ja'an ba'i hua'guëni ëñahuë yë'ë. Airu yai hua'guë'ru
ba'iguëbi mie guëon ba'iye'ru babi. Ma yai yi'obo baye'ru
babi. Ja'nca ba'iguëna, aña pëquëbi baguë ta'yejeiye ëjaguëre
baguëte re'huani, baguë jëja guëna seihuëna bëaye cabi.
3 Te'e sinjobë yua ja'si nesiru ba'iguëna, huachose'e
baji'i. Huachomanica, junni huesëre'abi. Ja'nca huachose'e
ba'iguëna, si'a yija bainbi ai ëñajën rëinjën, gu'aguërebani te'e
conjën bañuni cajën, baguëni te'e zi'inhuë.
4 Zi'injën, aña pëquëre'ga bojojën, baguëni gugurini rëanhuë.
Añа pëquëbi ba gu'a hua'guëre baguë ta'yejeiye ëjaguëre
re'huasi'quë sëani, si'a bainbi gu'aguërebani gugurini rëanjën,
baguëte bojojën coca cahuë:
—Ja'an hua'guë yua mai ta'yejeiye ëjaguëbi ai jëja baji.
¿Jarocuabi baguëni huaye poreye'ne? cahuë.
5 Cajënna, ja'nrëbi, gu'aguërebabi, Ta'yejeiye ëjaguëre
re'huasi'quë sëani, ai jaiguë'bi ba'iyë yë'ë caguë, Riusuni
gu'aye caye se'ga ba'iguëbi cuarenta y dos ñañaguëan ëjaguë'ru
bëaye poreguë baji'i.
6 Ja'nca yo'oguë baji'i. Riusu, baguë ta'yejeiye ba'iye,
guënamë re'oto ba'icua, baguë bainreba si'acuare gu'aye caza
caguë, ja'anre yo'oni jëhuaguë baji'i.
7 Ja'nca ba'iguëbi Riusu bainreba ba'icuani guerra huayebi
huesoni senjoñe poreguë baji'i. Si'a bain jubëan, si'a bain tin
coca cacua, si'a re'oto bainre guanseye poreguë baji'i.
8 Ba'iguëna, si'a yija bainbi baguëni gugurini rëanni bo-
johuë. Bacua mamiña yua ru'rureba ba'isirën, ja'anrë, ba
Riusu Zin, baguë uti pëbë, si'arën ba'icua quëa pëbë, bacua
mami yua ja'anruna toyani jo'cama'ise'e ba'itoca, bacuabi ba
gu'aguërebani gugurini rëanni bojohuë.
9 Ganjo bacuabi ën cocare achani ye'yeja'bë.
10 Preso zeanja'ñe cuencuesi'cuabi preso zeansi'cua
ba'ija'cua'ë.
Guerra hua hua'tibi huani senjoja'ñe cuencuesi'cuabi guerra
hua hua'tibi huani senjosi'cua ba'ija'cua'ë.
Ja'nca ba'ija'cua sëani, Riusu bainrebabi baguëni gare jo'caye
beoye si'a recoyo ro'tajën, baguë tëani baja'yete ëjoye
bayë.
11 Ja'nrëbi, se'e eñato, yequë gu'a hua'guëbi yija sa'nahuëbi
eta mëji'i. Samu cachoñëa, oveja zin cachoñëa'ru ba'iye baguë,
aña pëquë tërëye'ru tërëguë cabi.
12 Yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ëjaguë
ba'iye'ru si'a bainni güina'ru guanseguë baji'i. Ba hua'guë ja'si

nesiru huachose'e sëani, mësacua yua baguëni gugurini rëanni bojojën ba'ijë'ën caguëna, ja'nca yo'ohuë.
13 Gu'a hua'guë yijabi eta mëisi'quëbi ai ta'yejeiye yo'oni
ëñoguëna, bainbi ai ëñajën rën'ë. Toare guënamë re'otobi
gachoni ëñoñe'ga yo'obi baguë.
14 Ja'nca yo'oguë, yequë gu'a hua'guëbi ba'iguëna, yija
ba'icuani ai coqueye guenseguë baji'i. Ja'an hua'guë yua
guerra hua hua'tibi sinjobëna huaisi'quëta'an, go'ya raji'i.
Ja'nca sëani, mësacua yua baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni
nëconi bajë'ën, coqueguë guansebi. Guanseguëna, bacuabi
baguë ba'iye'ru imagenre te'ntoni nëcohuë.
15 Nëcojënna, gu'a hua'guë yijabi eta mëisi'quëbi ba imagena
sëcoguëna, imagen se'gabi yi'eni coca ca bi'rabi:
—Si'acua yua yë'ëni gugurini rëanni bojojën ba'ijë'ën,
guanseguë cabi.
Cani, bainbi gugurini rëanma'itoca, bacuare huani senjoñe
guansebi.
16 Ja'nrëbi, si'a bain, jëja bacua, jëja beocua, bonse bacua,
bonse beo hua'na, preso zeansi'cua, preso zeanma'isi'cua,
si'acuare choini, bacua jëja ëntë sara o bacua të'ribë, ja'anruna
baguë toyayete së'queye guansebi.
17 Guanseguëna, bainbi gu'a hua'guë mami o baguë número,
ja'anre toyani së'quese'e beotoca, bonse coye, bonse insiye
ja'anre yo'oye porema'iñë.
18 Ja'an númerote masiye yëtoca, ai ba'iye ro'tani masiye
bayë. Ja'an masicuabi ba gu'a hua'guë númerote cuencueni,
baguë ba'iyete masija'bë cayë. Baguë número yua seiscientos
sesenta y seis sëani, bainbi cuencueye poreyë.

14

El canto de los 144,000

1 Ja'nrëbi, que cubë, Jerusalén ba'iye, ja'an cubëna ëñato,
Riusu Mamaquëbi huajëguë nëcabi. Baguë bainreba, 144,000
ba'icua, baguë mami, baguë Taita mami bacua të'ribëanna
toyani së'quesi'cua, bacuabi baguë naconi te'e nëcahuë.
2 Ja'nrëbi, guënamë re'otona achato, arpa huaicuabi ai
re'oye achoye arpa huaijën gantahuë. Ai sao ziaya achoye'ru
ba'ijën, mëjo jëja cueye'ru achojën, bacua arpate huaijën,
re'oye achoye gantajën baë'ë.
3 Riusu jëjauë mami o baguë número, ja'a guëna seihuë,
gajese'ga ba'i hua'na ba'iru, ira ëja bain ba'iru, ja'anrute
ba'ijën, bacua mame coca gantajën baë'ë. Gantajën ba'ijënna,
ba 144.000 ba'icua, yijabi tëani quë'ñeni mame re'huasi'cua
sëani, ja'ancua se'gabi ba gantayete ye'yeye porehuë.

4 Ja'ancua yua romi pa'roma'isi'cua, si'si recoyo beocua,
gu'a jucha gare yo'oye beoye baë'ë. Ja'nca ba'icuabi Riusu
Mamaquë sairuan, si'aruanna te'e conni saiyë. Bacuabi
Riusuni, baguë Mamaquëni, bacuani ru'rureba si'a recoyo
ro'tajën ba'isi'cua sëani, Riusu ru'ru tëani basi'cua baë'ë.
5 Gare coqueye beoye ba'ijën, gare jucha yo'oye beoye
ba'ijën, si'si ëñomajën baë'ë.

Los mensajes de los tres ángeles

6 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje hua'guëbi
jobo ca'ncore ganhuaguë baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Riusu co-
careba carajeiye beoye ba'iyete quëani achoguë, si'a bain
yijare ba'icua, si'a re'oto bain, si'a bain tin coca cacua,
ja'ancuabi te'e ruiñe achaja'bë caguë,
7 si'a jëja coca quëani achobi:
—Riusuni ai ruiñe ëñajën, baguë ta'yejeiye ba'iyete ai bo-
jojën cani achojën ba'ijë'ën, yurera baguë bënni senjorën
ti'anse'e sëani. Baguë yua guënamë re'oto, yija re'oto, jai ziaya
re'oto, si'a oco etaruan, ja'anre re'huani jo'casi'quëre sëani,
baguëni gugurini, baguëni si'a recoyo bojojën ba'ijë'ën, quëani
achobi.
8 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë samu
ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani achobi:
—Ba jai huë'e jobo Babilonia casi jobo yua huesëni cara-
jaji'i. Gare carajaji'i. Ba jobo bainbi bacua jo'cha yua si'a
re'oto bainni uncuajën, bacuare güebojën, bacua naconi gu'a
juchare a'ta yo'o güesehuë, quëani achobi.
9 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequë anje hua'guë, samute
ba'iguëbi ganhua rani, coca quëani achobi:
—Si'a bain yua ba gu'a hua'guëni gugurini rëancua, baguë
imagen te'ntose'ena gugurini rëancua, baguë mamire të'ribë,
ëntë sara, ja'anruna së'que güesecua,
10 ja'ancuabi Riusu jo'cha ro'rohuëte coni uncuye bayë.
Ja'an jo'cha ro'rohuë yua Riusu ta'yejeiye bënni senjoja'ñe
sëani, bacuabi uncujënna, Riusubi bacuani ai jëja bënni sen-
joji. Jai toabo, ju'ju sën toabobi zëinguëna, Riusubi bacuare
ja'anruna senjoguëna, Riusu Mamaquë, Riusu anje sanhuë,
bacuabi ëñajënna, ai ba'iye ai ja'siye ai yo'ojën ba'iyë.
11 Caraye beoye ai yo'ojën, bëani huajëye gare beojënna, ba
toa yua gare yayaye beoye pico huëoguëna, ai ja'siye ai uyë
bacua. Gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna
gugurini rëansi'cua sëani, gu'a hua'guë mami së'quesi'cua sëani,
ai yo'oyë.
12 Ja'nca ai yo'ojënna, Riusu bainreba, Riusu cocarebare
achani yo'ocua, Jesusni si'a recoyo ro'tacua, ja'ancuabi Riusu

tëani baja'yete bojora'rë ëjoye bayë. Gare jo'caye beoye
baguëni ëjojën ba'ija'bë cayë, quëani achobi.
13 Quëani achoguëna, ja'nrëbi, yequëbi guënamë re'otobi
yë'ëni coca quëabi:
—Më'ë utina ñaca toyani bajë'ën: "Yureñabi mai Ëjaguë ro'ire
junni tonsi'cuabi ai ba'iye ai bojojën ba'iyë." Riusu Espíritu'ga
güina'ru caji: Aito. Ai ba'iye ai bojojën ba'iyë. Re'oye yo'o
yo'osi'cuabi junni tonjën, te'e ruiñe bëani huajëye poreyë,
bacua re'oye yo'o yo'ose'e yua guënamë re'otona ëñose'e sëani,
quëabi.

La cosecha de la tierra

14 Quëaguëna, ja'nrëbi, pico re'otona ëñato, yequë, Bain-
guë'ru Raosi'quë ba'iguë'ru pojei pico re'ohuëte ñuji'i. Zoa curi
maro, ëja bain maro yua baguë sinjobëte tuji'i. Aon tëa hua'ti
ga'hua, ai re'oye guë'tosi hua'tire babi.
15 Ja'nca ba'iguëna, yequë anjebi Riusu huë'ebi etani, pico
re'ohuë ñu'iguëni ai jëja coca cani achobi:
—Më'ë aon tëa hua'ti ga'huabi eoni, aon tëa tëcahuë sëani,
ba aonre tëani bajë'ën. Si'a yija aon yua re'oye ya'jibi, cani
achobi.
16 Cani achoguëna, pico re'ohuëte ñu'iguëbi baguë aon tëa
hua'ti ga'huabi eoni, yija aonre tëani si'abi.
17 Tëani si'aguëna, yequë anjebi Riusu huë'e guënamë re'oto
ba'i huë'ebi etani, aon tëa hua'ti ga'hua re'oye guë'tosi hua'tire
babi.
18 Baguëna, yequë anje toa re'hua ëjaguë ba'iguëbi misabë
ca'ncobi etani, aon tëa hua'ti ga'hua baguëni ai jëja coca cani
achobi:
—Më'ë hua'tibi eoni, bisi ëye si'a yijare ba'iguëna, bisi ëye
ya'jirën ti'anse'e sëani, si'aye tëani bajë'ën cani achobi.
19 Ja'nca cani achoguëna, ba anjebi baguë hua'ti ga'huabi
yijana eoni, bisi ëye si'ayete tëani, Riusu ëye tumu ro'rohuë jai
ro'rohuëna senjoni ayabi. Ayaguëna, Riusubi bëinguë, ai jëja
si'nsejën tumuñu caguë,
20 huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ai jëja tumujën, ëye gonore
tumujën su'rijën si'nsehuë. Ja'nca si'nsejënna, ziebi yua ba
tumu ro'rohuëbi etamaquë. Etani, ai rëiye saoguë, zie ziaya
saoye'ru saobi. Caballo hua'na yi'obo gueonsiru tëca ba'iye'ru
rëiguë, samute cien kilómetro saoguë baji'i.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

1 Ja'nrëbi, se'e mëiñe eñato, yequë guëname toya yua yë'ëni
ëñose'e baji'i. Guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë sara
samucuabi ai ba'iye ai go'sijeiye ëñojënna, ai ëñaguë rën'ë yë'ë.

Raure bainni jo'cajën raë'ë. Ja'an rau, te'e ëntë sara samu raure jo'cajënna, Riusu yua ja'anbi bainre ai yo'o güeseni tëjiye ro'tabi.

2 Ja'nrëbi, guëna zitara ba'iye'ru ëñobi. Toa zëinsira ba'iye'ru ëñoguëna, Riusu bainreba, ba gu'aguërebani baguë imagen te'ntoni nëcose'ena ja'anna gugurini rëin güesi'cua, baguë número së'que güesi'cua, bacuabi yua guëna zitara yëruhuate ba'ijën, Riusu arpa insisi ma'carëanre huaijën nëcahuë.

3 Ja'nca nëcajën, Riusu ira bainguë consi'quë Moisés hue'eguë, Jesucristo go'ya raisi'quë, bacua ganta cocare gantahuë:

Yëquëna ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, më'ëbi ai ba'iye ai re'oye yo'oguë, ai ta'yejeiye yo'oni yëquënani ëñohuë më'ë.

Më'ë te'e ruiñe ba'i ma'are yëquënani ëñoguëna, ja'an ma'aja'an ganiñe ai re'oye ba'iji, Ëjaguë.

Gare carajeiye beoye ai masiye guanseyë më'ë, si'a re'oto bain ëjaguëreba sëani.

4 Ja'nca guanseguëna, si'acuabi më'ë ta'yejeiye ba'iyete quëani achojën, më'ëni gugurini bojojën ba'iyë.

Ja'an yo'oma'icua gare beoyë, Ëjaguë, më'ë se'gabi si'si recoyo beoguë sëani.

Më'ë si'nseja'yete yua si'a re'oto bain masi si'ase'e sëani, si'a bainbi më'ëni gugurini rëanjën raiyë, gantajën nëcahuë.

5 Gantajën nëcajënna, ja'nrëbi, Riusu huë'e guënamë re'otore ba'iguëna, ba sa'nahuëreba ba'i sonohuera, Riusu coca ba'i sonohuera yua anconi ëñoguëna, ëñahuë yë'ë.

6 Ja'an sonohuerate ancoguëna, ba guënamë re'oto yo'o con hua'na te'e ëntë sara samucua raure jo'cani si'aja'cua bacuabi etahuë. Go'sijei caña, si'si beo cañare ju'ijën, zoa curi tëinmeare bacua coribate tën'ë.

7 Etajënna, ja'an ta'yejeiye ba'i hua'na gajese'ga ba'icua te'eguëbi zoa curi ro'rohuëan te'e ëntë sara samu ro'rohuëan Riusu rau re'co bu'iye ayase'ere inni, ba anje sanhuë te'e ëntë sara samucuana insibi, bainni ai yo'o güesejën ba'iyete. Riusu yua gare carajeiye beoye si'arën ba'iguëbi ja'an rau re'core re'huaguëna, anje sanhuëbi gu'a bainna jo'caye baë'ë.

8 Riusu huë'ere cato, baguë ta'yejeiye yo'oye pore ëjaguë sëani, si'a huë'e yua toa pico ayani ta'pise'e baji'i. Ja'nca ba'iguëna, anje sanhuëbi bacua rau ro'rohuëan te'e ëntë sara samuhuëanre jañuni tonni tëjiye tëca, maibi Riusu huë'ena cacaye gare porema'iñë.

16

Las copas del castigo

1 Ja'nrëbi, Riusu huë'e sa'nahuëbi ai jëja coca cani, anje
sanhuëni quëabi:
—Yuara mësacua rau, Riusu rau re'co ba'i ro'rohuëan te'e
ëntë sara samuhuëanre yijana jañuni tonni, bainni ai yo'o
güesejë'ën, quëabi.
2 Quëaguëna, anje hua'guë ru'ru ba'iguëbi sani, baguë
ro'rohuëte yijana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ba
gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna gugurini
rëanjën ba'icua, gu'a hua'guë mami së'que güesesi'cua, ja'an
bainbi ai ca'mi rau ja'si nehuë. Ai gu'a ca'mi rau ai ja'siguëna,
ai ba'iye ai bain yahui sëñe baji'i.
3 Ba'iguëna, ja'nrëbi, yequë anje samu ba'iguëbi sani,
baguë ro'rohuëte jai ziayana jañuni tonbi. Jañuni tonguëna,
ju'insi'quë zie jañuni tonse'e'ru runji'i. Ja'nca ruinguëna, baru
ba'i hua'na, si'acuabi junni carajaë'ë.
4 Carajatena, ja'nrëbi, yequë anje samute ba'iguëbi sani,
baguë ro'rohuëte si'a ziayaña, oco eto gojeña, ja'an beoruna
jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, beoru zie'ru runji'i.
5 Ja'nca ruinguëna, Riusu anje ziaya re'oto cuiraguëbi coca
caguëna, achahuë yë'ë:
Yureca, Ëjaguë, bainni ai re'oye ai yo'o güesehuë më'ë.
Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë, si'si recoyo gare beoguë
sëani, ai re'oye yo'ohuë më'ë, Ëjaguë.
6 Gu'a bainbi më'ë bainreba, më'ë cocareba quëani achocuare
huani senjoni, bacua ziere jañuni tonjënna, më'ëbi yua
ziere bacuani bëinguë uncuayë.
Ja'nca uncuaguëna, ba ziere uncuja'bë, cabi.
7 Caguëna, yequëbi misabëte ba'iguëbi coca caguëna,
achahuë yë'ë:
—Aito, Ëjaguë. Më'ëbi ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu sëani, ai
masiye ro'tani bainre bëinguë, ai yo'o güeseguë ba'iyë më'ë,
cabi.
8 Caguëna, ja'nrëbi, yequë anje gajese'ga ba'iguëbi baguë
ro'rohuëte ënsëguëna jañuni tonbi. Jañuni tonguëna, ënsëguëbi
ai jëja toarebare zënni, bainre ëo bi'rabi.
9 Ëo bi'raguëna, ai ta'yejeiye ai ja'suye huanoguëna, ba
bainbi Riusu ba'iyete ai gu'aye cahuë. Ba raure jo'casi'quë
ba'iguëna, Riusuni ai gu'aye cajën, bacua gu'a juchare sen-
joma'ijën, Riusu tënoñete senma'ijën, baguë ba'iyete re'oye
caye beoye gare baë'ë.
10 Ba'ijënna, ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara ba'iguëbi
baguë ro'rohuëte ba gu'aguëreba jëja guëna seihuëna jañuni
tonbi. Jañuni tonguëna, baru ba'i re'oto yua zijei re'otora
runji'i. Ruinguëna, baru bainbi ai ja'siye ai yo'ojën, ja'ansicua
zemeñoare cuncujën ai oë'ë.

11 Oijën, bacua ja'si nesiruanre ro'tajën, Ëjaguë Riusu
guënamë re'otore ba'iguëna, baguëni ai gu'aye cajën, bacua
gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere jo'cani senjoñe gare güehuë.

12 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara te'e ba'iguëbi baguë
ro'rohuëte ba jai ziaya Eufrates casiyana jañuni tonbi. Jañuni
tonguëna, ziayabi hueani, cueneni carajaji'i. Ja'nca cara-
jeiguëna, yequë ëja bainbi ënsëguë eta rai ca'ncobi guerra
huajën raiye porehuë.

13 Ja'nrëbi, aña pëquë, gu'aguëreba, Riusu coca coqueye
casi'quë, ja'ancua ba'ijënna, ai gu'a huati hua'i jojo hua'i
ba'iye'ru samutecuabi bacua yi'oboanbi etajënna, ëñahuë.

14 Huati hua'i yua ai gu'ayereba gu'aye yo'ocua, zupai con-
cuabi ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porecua baë'ë. Si'a yijana
sani, si'a bain ta'yejeiye ëjacuare choini, Riusuni guerra huañu
cajën, bacuare te'eruna ñë'cohuë. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë
Riusu ëñojai umuguse sëani, baguëbi coca cabi:

15 "Yureca, bonse jian hua'guë ti'añe'ru te'e jëana bainni
ëñoguë raija'guë'ë yë'ë. Ëñoguë raiguëna, yë'ë bain ëñajën
ëjocuabi ai bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'ancuabi bacua cañate
re'oye re'huajën, can beohuëan ba'ima'ijënna, yequëcuabi
ëñani masiye porema'iñë" cabi.

16 Yureca, hebreo cocabi cato, bacua ñë'casiru yua Ar-
magedón hue'ebi.

17 Ja'nrëbi, yequë anje te'e ëntë sara samu ba'iguëbi baguë
ro'rohuëte yija ëmë re'otona jañuni tonbi. Jañuni tonguëna,
Riusu jëja guëna seihuëbi Riusu huë'ere ba'iguëna, ja'anrubi ai
jëja coca cani achobi:

—Yua'ë. Rau re'core jañuni tonni tëjihuë, cani achobi.

18 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jëja mëjo jue'neñereba
jue'neñe baji'i. Ai ba'iye ai ta'yejeiye ai achoguë, mëjo
cueyereba cueye baji'i. Yija'ga ai jëja ñu'cueyereba ñu'cueye
baji'i. Bain gare ëñama'ise'e'ru ba'iye ta'yejeiye ai yija ñu'cueye
baji'i.

19 Ba'iguëna, ba jai huë'e jobo si'a jobobi samute ba'iruan
jose'e baji'i. Si'a re'oto bain huë'e joboñabi huesëni carajaë'ë.
Riusubi ba ta'yejeiye ba'i jobo, Babilonia casi jobore ro'taguë,
baru bainni ai ta'yejeiye ai yo'o güeseguë tonbi. Baguë re'co
ai bëiñe ca'nquese'ere ro'rohuëna queoni, bacuani bëinguë,
uncuni si'aye guansebi.

20 Ja'nca yo'oguëna, si'a juboanbi huesëni carajaji'i.
Cubëanre cu'eto, gue tinjañe beoye baji'i.

21 Ja'nrëbi, oco garasibëan, ai ba'iye oco to'iñe'ru guënamë
re'otobi tonji'i. Ga garasibë yua te'e bulto rëquëye'ru rëquëguë,
bainni ëama'iñereba ja'si yo'oguëna, bainbi ai huaji yëye ëñajën,

Riusure ai gu'aye cajën baë'ë, Riusu yua rau ba'iye'ru ai yo'o güeseguë tonse'e sëani.

17

Condenación de la gran prostituta

1 Ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samu ro'rohuëanre
basi'cua, te'eguëbi yë'ëna rani cabi:

—Yua raijë'ën. Saiñu. Ba gu'a romigo a'ta yo'osi'co, ziaya
re'otore ba'igo, bagote bënni senjoni toñete ëñoñë yë'ë.

2 Si'a ën yija bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue
umejën, a'ta yo'ojën baë'ë. Ja'nca ba'ijënna, bainbi bago gu'a
jo'chana güebejën baë'ë, cabi.

3 Cani, Riusu Espíritubi saguëna, anjebi yë'ëre bain beo
re'otona sani, ba gu'a romigote yë'ëni ëñobi. Ëñoguëna, airu
hua'i hua'guë gu'a hua'guë majequëre tuco'ë. Gu'a hua'guëre
cato, si'a gu'a mamiña Riusuni gu'aye case'e yua baguë
ga'nihuëte toyani së'quese'e baji'i. Te'e ëntë sara samu sin-
jobëan, si'a sara cachoñëa, ja'anre babi.

4 Gu'a romigote cato, ai re'o caña, bajacu can, majei can,
ja'anre sayasi'co baco'ë. Zoa curi, go'sijei gatara'carëan ai
ro'ira'carëan, perlara'carëan, ja'anbi bago ñajei tëcare ñeco'ë.
Zoa curi ro'rohuë gu'a jo'cha ro'rohuëte bago baco'ë. Bago
gu'aye yo'ose'e, bago yahue umeni a'ta yo'oni jëhuase'e yua
bago gu'a jo'cha naconi ja'mese'e baji'i.

5 Bago të'ribëna ëñato, bago mami toyase'e, bain
ye'yema'ise'e së'quesi'co baco'ë: "Ta'yejeiye huë'e jobo
Babilonia hue'eyë yë'ë. Si'a gu'a romicua, bacua ëjagobi
si'a ën yija a'ta yo'ogo, ai gu'aye ëñogo ba'iyë yë'ë" toyani
jo'case'e baji'i.

6 Ai gu'aye yo'ogote ëñahuë yë'ë. Riusu bainreba Jesús ro'ire
junni tonsi'cuare jayago, bacua zie jañuni tonse'ena güebesi'co
baco'ë. Ba'igona, bagoni ai ëñaguë rën'ë yë'ë.

7 Ëñaguë rëinguëna, anjebi yë'ëni coca quëabi:

—Bagoni ëñaguë rëiñe beoye ba'ijë'ën. Bago ba'iye, gu'a
hua'guë ba'iye, bainbi masiye porema'icuata'an, më'ëni
quëayë yë'ë. Gu'a hua'guëbi te'e ëntë sara samu sinjobëanre,
si'a sara cachoñëare baguë, ba gu'a romigobi tuigona, saji.

8 Ja'nca ba'ijënna, më'ëbi ëñahuë. Gu'a hua'guëbi ru'rureba
ba'isirën baji'i. Yureña beoji. Jë'te, ba rëi gojerebabi
huajëguë eta mëni, ja'nrëbi carajeiye beoye bënni senjosi'quë
ba'ija'guë'bi. Gu'a hua'guëbi ru'rureba ba'isirën ba'iguë,
yureña beoguë, jë'te huajëguë raiguëna, gu'a bain hua'nabi ai
ëñajën rëiñë. Bacua mami yua yija re'oto re'huasirën quë'rë
ja'anrë Riusu bain gare carama'ija'cua uti pëbë, Riusu huajë

pëbë, ja'anruna toyani re'huama'ise'e ba'iguëna, ai ëñajën
rëiñë bacua.

9 Yureca, gu'a hua'guë ba'iyete masiye yëtoca, ye'yeye pore-
cuabi masija'bë: Baguë te'e ëntë sara samu sinjobëan yua te'e
ëntë sara samu cubëan ba'iji. Ba gu'a romigobi ja'anboanre
tuigo baco'ë.

10 Ja'anbëan'ga yua te'e ëntë sara samu ta'yejeiye bain
ëjacua ba'iyë. Te'e ëntë saracuabi quë'ñeni senjosi'cua ba'iyë.
Te'eguëbi yure ba'iji. Te'eguëbi jë'te bëaguë raiji. Ja'nca
raiguëbi rëño ñëserë se'gara bëaja'guë'bi.

11 Ja'nrëbi, gu'a hua'guë ru'ru ba'isirënbi ba'iguë, yureña
beoguë, ja'anguëbi ta'yejeiye bain ëjaguë te'e ëntë sara samute
ba'iguë, yua ba sietecua naconi ba'isi'quëbi bëajani, ja'nrëbi
carajeiye beoye bënni senjosi'quë ba'ija'guë'bi.

12 Yureca, gu'a hua'guë cachoñëa si'a sarahuëanre ëñahuë
më'ë. Ja'anhuëan yua yequë ta'yejeiye bain ëjacua si'a saracua
ba'iyë. Yuta bëama'iñë bacua. Gu'a hua'guëbi bëaguë raiguëna,
bacuabi baguë naconi te'e bëajën, te'e hora se'ga guanseye
poreyë.

13 Bacuabi te'e ro'tajën, bacua ba'i joboanre gu'a hua'guëna
jo'cajënna, bacua joboanre guansecaiji.

14 Ja'nca ba'iguëna, si'a jubëbi huëni, Riusu Mamaquë,
mai gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, ja'anguëni
guerra huayë. Huajënna, Riusu Mamaquëbi bacua'ru quë'rë
ta'yejeiye jëja bani, bacuani ñu'ñujei güeseji. Baguë yua si'a
bain ta'yejeiye ëjacua'ru quë'rë ai ba'iye ai ta'yejeiye Ëjaguëbi
ba'iji. Yequëcua quë'rë jëja bacuabi beoyë. Baguëte concua
cuencuesi'cua yua baguë bainreba sëani, baguëni si'a recoyo
ro'tajën, baguëni jo'caye beoye conjën ba'iyë, anjebi yë'ëre
quëabi.

15 Quëani, ja'nrëbi yeque cocare yë'ëni quëani achobi:

—Yureca, ba re'otore ëñahuë më'ë. Ba gu'a romigobi
ja'anrute tuigo ba'igo. Ba ziaya re'oto yua si'a re'oto bain
jubëan, ai jai jubëan, si'a bain coca cacua ja'ancua ba'ijënna,
gu'a romigobi bacuani guansego ba'igo.

16 Ba cachoñëa si'a sara ta'yejeiye bain ëjacua ba'ijënna,
më'ëbi ëñahuë. Bacua yua gu'a hua'guë naconi te'e guansejën,
yua gu'a romigoni bëinjën, ai je'o bayë. Bagote huesoni ñu'ñu
güesejeiyë. Bagote zeanni, bago caña beorura rutani, bago
hua'ire anni, bago ga'nihuëte toana senjoni ëoyë.

17 Riusubi ja'anre bacuani ro'ta güeseguëna, ja'nca yo'oyë.
Riusu cuencuese'e sëani, bacuabi te'e ro'tajën, bacua joboanre
gu'a hua'guëni guanse güesehuë. Riusu cani jo'case'e'ru
ba'ija'ye tëca, ja'nca yo'oyë.

18 Yureca, ba gu'a romigote ëñahuë më'ë. Ja'angobi yua ba
quë'rë ta'yejeiye huë'e jobo ba'igo. Si'a bain ta'yejeiye ëjacua'ru
quë'rë ta'yejeiye ëjago ba'igo, anjebi yë'ëre quëabi.

18

La caída de Babilonia

1 Ja'nrëbi, guënamë re'otona ëñato, yequë anje, ai ta'yejeiye
ëjaguë'ru ba'iguëbi gaje raji'i. Gaje raiguë, ai ba'iye ai
go'sijeiguëbi mia re'oto ñatani saoye'ru miaguëna, yija re'oto
si'a re'oto yua mia re'oto'ru runji'i.
2 Ruinguëna, anjebi si'a jëja coca cani achobi:
Yua gare huesëni carajaji'i.
Gare huesëni carajaji'i.
Ba ta'yejeiye huë'e jobo Babilonia casi jobobi gare huesëni
carajaji'i.
Huati hua'i ba'iru se'ga'ru ruinguëna, si'a gu'a huati hua'i, si'a
ca hua'i hua'na gu'a je'o ba hua'na, ja'an hua'na se'gabi
ba huë'e jobore ëñajën cuirayë.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
3 Bago gu'a jucha a'ta yo'ose'ebi bago jo'cha naconi
ca'nquegona, si'a re'oto bain jubëanbi coni uncuni
güebehuë.
Si'a ta'yejeiye bain ëjacuabi yua bago naconi ai a'ta yo'ohuë.
A'ta bonsere baza cagona, bonse insicuabi bago yëse'ere ben-
dieni, ai ta'yejeiye curi ëjacua ruën'ë, cani achobi.
4 Cani achoguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, yequëbi guënamë
re'otobi cani achobi:
Yë'ë bainreba si'acua raijë'ën.
Ba gu'a huë'e jobore gare jo'cani quëñëjë'ën.
Ja'an huë'e jobo yua ba gu'a romigo'ru ba'iye baji'i.
Bago gu'a juchare bago naconi te'e yo'oma'iñe cajën, rau
naconi bagoni si'nseja'ye'ru si'nse güesema'iñe cajën,
gare quëñëni, yë'ëna raijë'ën.
5 Bago gu'a jucha yo'ose'ere jucha pëbëna toyani bëyotoca,
guënamë re'oto tëca ti'anji.
Riusubi ja'anre gare huanë yeye beoye ëñaji.
6 Bagobi gu'aye yo'ogona, ja'anse'ebi bagoni samu viaje bënni
senjojë'ën.
Bago gu'a jucha yo'ose'ere bago jo'cha re'co naconi ca'nqueni,
bago uncuase'e'ru samu viaje bagoni ai yo'o güeseye
uncuajë'ën.
7 Bago yua ta'yejeiye bonse ëjagobi a'ta bonsere ro coni bag-
ona, bago bain junni huesëjënna, ota oija'go cajën,
güina'ru bago ai ja'siye ai yo'oye tëca ai jëja si'nseyete
bagona jo'cajë'ën.

Ja'ansi'co yua ro bagora'ru huanoguëna, ja'ansi'cobi cago: “Bain quë'rë ta'yejeiye ëjago sëani, hua'jego ba'iyete gare huanoñe beoye ba'iji yë'ëre.

Bojoye se'ga ba'iyë yë'ë” cago.

8 Cagona, ja'ansi umugusebi bagote bënni senjoñe ba'iji.

Rauna ju'iñe, yequë ju'insi'cuare ota oiye, aon gu'ana ju'iñe, toana uni si'aye, ja'an naconi bagoni ai jëja ai yo'o güeseji Riusu, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani, cani achobi.

9 Si'a bain ta'yejeiye ëjacuabi bago naconi yahue umeni ai a'ta gu'aye yo'ojën, bago naconi re'o bonsere ro bajën, ja'ancuabi ëñani, bago uyebi toa pico huëiguëna, bagote ai ba'iye ai jëja ota oijën ba'ija'cua'ë.

10 So'obi ëñajën, bago bënni senjoñete huaji yëye ëñajën, sa'ñeña coca caja'cua'ë:

¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!

Babilonia casi jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'coreta'an, te'e hora se'gabi më'ëni bënni senjoni tonse'e baji'i, sa'ñeña ota güijën caja'cua'ë.

11 Bonse insicua'ga bago carajeise'ere ëñajën, bagote ai ta'yejeiye ai jëja ota güija'cua'ë. ¿Yureca, mai bonsere nebi coye'ne? cajën,

12 bacua zoa curi, plata, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, me'najei caña, bajacu caña, majei caña, seda caña, re'o sunqui tontoña, ai ma'ña sën tontoña, elefante gunjibi te'ntosi ma'carëan, ai ro'i sunquibi te'ntosi ma'carëan, guëna ma'carëan, bronce, hierro, mármol, ja'an guëna bonse,

13 canela, aon re'oye sëñe, ma'ña sëñe, incienso, mirra, bisi ëye jo'cha, hui'yabe re'co, harina re'oye toase'e, trigo aon, huaca hua'na, oveja hua'na, caballo hua'na, yija gani yo, bain yo'o yo'ojën ba'icua, bacua ba'iye, ja'anre bajën, Bonsere bendieñu cacuata'an, yureca bacuana cocua gare beoja'cua'ë.

14 Ja'nca beoja'cua sëani, ai jëja ota güijën caja'cua'ë:

Më'ë me'najei bonse, re'o aon bonse, ja'anre bani, bojogo ro'tagona, yureca gare carajaji'i.

Ja'anre cu'etoca, gare tinjañe beoye ba'iji, caja'cua'ë.

15 Ja'an bonse bendiecua, bago cogo ba'ise'ena curi coreba cosi'cua, ja'ancuabi so'obi ëñajën, bago ai ja'siye ai oiyete ro'tajën, bagote ai jëja achoye ota oijën

16 güija'cua'ë:

¡Chao hua'gore! ¡Chao hua'gore!

¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobore!

Më'ë yua ëja romigo sëani, me'najei caña, bajacu caña, majei caña, ja'anre sa'yesi'co baco'ë.

Zoa curi, go'sijei gatara'carëan, perlara'carëan, ja'nca ñesi'co baco'ë.
17 Ja'nca ba'isi'cota'an, te'e hora se'gara ba'iguëna, më'ë bonse beoru gare carajaji'i, ota oijën güija'cua'ë.
Ja'nrëbi, yequëcua, jai ziaya yo ëjacua, bacuare yo'o concua, marinero hua'na, jai ziayabi bonse sani bendiecua, si'acuabi so'obi nëcajën,
18 bago uyebi toa pico huëiguëna, ja'anre ëñajën, ai jëja achoye ota oijën güija'cua'ë:
—Yequë huë'e jobo quë'rë ta'yejeiye ba'i jobobi beoji, ota güijën caja'cua'ë.
19 Cani, bacua sinjobëanna ya'o pë'npëjën, ai jëja ota güijën, coca caja'cua'ë:
¡Chao hua'gore!
¡Quë'rë ta'yejeiye ba'i jobo ba'isi'core!
Ziaya yo ëjacua si'acuabi bago bonsere sani bendiejën, curi ëjacua ruën'ë.
Yureca, te'e hora se'gara ba'iguëna, gare huesëni carajeisi'co runco'ë, cajën ota güija'cua'ë.
20 Yureca, Riusu ba'i jobo ba'icua, Riusu bainreba, Riusu bain raosi'cua, Riusu cocarebare quëani achocua, mësacua bojojën ba'ija'cua'ë.
Mai Ëjaguë Riusubi mësacua ai yo'ojën ba'ise'ere, bago a'ta huaise'ere ro'taguë, yurera bagoni ai ba'iye ai yo'o güeseji.
Ja'nca sëani, bojojën ba'ija'cua'ë.
21 Ja'nrëbi, anje hua'guë ai jëja baguëbi, ai jai gatabë aon toabë ba'iye'ru ba'iguëna, huëani, jai ziayana senjoni rëoni, coca quëani achobi:
—Ba ta'yejeiye ba'i jobo Babilonia casi jobo yua güina'ru te'e jëana ai jëja senjoni tonni rëose'e ba'ija'go'co.
Ja'nca carajeigo ba'ija'go'co.
22 Ba'igona, arpa huaiye, bain gantaye, jurihuë juiye, coneta juiye, ja'an yua gare se'e barute achoye beoye ba'ija'guë'bi.
Bonse yo'ocua, aon toacua, bacuare baruna cu'etoca, gare se'e tinjañe beoye ba'iji.
23 Majahuë miañe gare se'e barute ëñoñe beoye ba'iji.
Huejajën ba'icua, bacua bojo coca cayete gare se'e barute achaye beoye ba'iji.
Ba huë'e jobo bonse bendiecua yua si'a yija quë'rë ta'yejeiye ëjacua ba'isi'cuata'an, yurera carajeija'cua'ë.
Ba gu'a romigobi ëcore uncuni guënamë toyare ëñago, si'a re'oto bain jubëanre coquego ba'isi'cota'an, yurera carajeisi'co'go.

24 Ba huë'e jobo bainbi Riusu bainreba, baguë cocarebare quëani achocua, ja'ancuare ro huani senjoni, bacua ziere ro jañuni tongo, Riusu anjebi quëabi.

19

1 Quëaguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi achaguëna, ai jai jubë bain, si'a guënamë re'oto ba'icuabi ai jëja achoye coca gantajën, te'e cahuë:

¡Aleluya! ¡Ai bojojën bañuni!

¡Mai ta'yejeiye Ëjaguë Riusubi ai jaiguë'bi ba'iji!

2 Maire tëani baguëbi si'a bain recoyo ro'tayete masini, bacuani ai yo'o güeseji.

Ba gu'a romigo ta'yejeiye ba'igobi bago ëmëcua naconi yahue umeni, ai a'ta yo'ogona, si'a re'oto bainbi ëñani, güina'ru bago'ru ruën'ë.

Riusu bainreba baguëte concuani huani senjogona, Riusubi bagoni güina'ru jo'caye beoye ai bënni senjoji, gantajën cahuë.

3 Cani, ja'nrëbi, bacuabi se'e ai achoye cahuë:

¡Aleluya! ¡Bojojën bañuni!

Bagobi jo'caye beoye ai ugo.

Bago uyebi ba toa picobi jo'caye beoye si'arën huëiji, cahuë.

4 Cajënna, ja'nrëbi, ba ira ëja bain veinticuatrocua, ba gajese'ga ta'yejeiye ba'i hua'nabi Riusu guëna seihuëna gugurini rëanni, baguëni recoyo bojojën cahuë:

—¡Amén! ¡Aleluya! ¡Ai re'oye yo'ohuë më'ë, Ëjaguë! cahuë.

5 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu guëna seihuë yijacuabi coca ai jëja cani achobi:

Riusu bain baguëre yo'o concua, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, Riusuni ai ruiñe ëñajën, baguëni Jaë'ë cajën bojocua, mësacua yua baguëni bojoreba bojojën, baguëni re'o cocare ai jëja achoye cajë'ën, cani achobi.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Cani achoguëna, ja'nrëbi, ai jai jubë bain coca cajënna, achahuë yë'ë. Ai sao ziaya achoye, mëjo ai jëja cueni achoye, ja'an ba'iye'ru achojën, coca cahuë:

¡Aleluya!

Mai Quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusubi si'a bainni guanseguë ba'iji.

7 Baguë ta'yejeiye ba'iyete bojojën bañuni.

Baguëni ai re'o coca go'sijei coca cajën bojoñuni.

Baguë Mamaquë, bain jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, baguë hueja umuguse yuara ti'anbi.

Baguë huejaja'co re'oye re'huasi'co ba'igo.

8 Bago caña Riusu insise'e yua pojei caña gare si'si beo cañara
re'o cañabi ai ba'iye ai go'sijeiji, cahuë.
Bago re'o cañare cajën, Riusu bainreba te'e ruiñe yo'ojën
ba'ise'ere ro'tajën cahuë.
9 Cajënna, ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni cabi:
—Ñaca toyani jo'cajë'ën: "Riusu Mamaquë, junni tonni go'ya
raisi'quë, baguë hueja umuguse aon fiesta ja'an fiestana
choisi'cua yua ai recoyo bojojën ba'iyë, cabi.
Cani ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:
—Ja'an coca yure caguëna, Riusu te'e ruiñereba coca'ë cayë,
cabi.
10 Caguëna, ja'nrëbi, yë'ëbi yua ba anjeni ai recoyo bojoza
caguë, baguë guëon na'mina gugurini rëanhuë. Gugurini
rëanguëna, baguë yua yë'ëni coca cabi:
—Yë'ëni gugurini rëañe yo'oma'ijë'ën. Yë'ë yua më'ë, më'ë
te'e bain, Jesús te'e ruiñe ba'iyete quëani achocua naconi,
mësacua ba'iye'ru Riusuni te'e yo'o conguë ba'iyë yë'ë. Riusuni
bojoguë, baguë se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.
Jesús te'e ruiñe ba'iyete ëñajën ba'icuabi baguë cocarebare
quëani achoye poreyë.

El jinete del caballo blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, guënamë re'otobi a'nqueni
saoguëna, yua caballo hua'guë ai pojequë, baguë tuiguë na-
coni ëñahuë. Ja'an tuiguëbi Te'e Ruiñe Ba'iguë, Riusuni si'a
recoyo ro'taguë, ja'an hue'eji. Ja'nca hue'eguëbi bain ba'iyete
te'e ruiñe masiguë, bacua bënni senjoñete te'e ruiñe tonji. Te'e
ruiñe ro'taguëbi baguë je'o bacuani guerra huaye masiji.
12 Baguë ñaco yua toa zëinse'e'ru ba'iji. Ëja bain ma, guëna
mare ai ta'yejeiye tuiguë ba'iji. Baguë ta'yejeiye mami toy-
ase'ere baguë, baguë se'ga masiji. Yequëcuabi ja'an mamire
huesëyë.
13 Baguë can yua zie ja'ñesi canre ju'iguë, baguë yua Riusu
Cocarebare quëani achoguëbi, ja'an hue'eji.
14 Ja'nrëbi, baguëre guerra huaye concua ai jai jubë si'a
jubëbi guënamë re'otore ba'ijën, ai pojei can gare si'si beo
canra, re'o canre ju'ijën, caballo hua'na pojei hua'nare tuijën,
baguëte te'e conjën raë'ë.
15 Baguë guerra hua hua'ti re'oye guë'tosi hua'tire baguë
yi'obobi huiguë raoji. Ja'an hua'tibi si'a re'oto bainni huaza
caguë, baguë guënañobi bacuani huaiguë guanseji. Bisi ëye
tumuni gono su'riye'ru bacuani ai ta'yejeiye ai bënni senjoguë
huaji. Riusubi bacuani ai bëinguë, baguë si'nseyete ba gono
naconi ca'nqueguëna, bacuani bënni senjoguë uncuaji.

16 Baguë mami yua baguë canre, baguë guënsohuate toy-
ase'e baji'i: “Quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ë yë'ë. Si'a bain Ëjaguë
gañaguë'ë yë'ë” toyase'e baji'i.
17 Ja'nrëbi, yequë anjere ëñahuë yë'ë. Ënsëguëni nëcaguë
baji'i. Ja'nca nëcaguëbi si'a ca hua'i hua'na guënamë re'otore
ganhuacuani ai jëja cani achobi:
—Raijë'ën. Riusubi mësacua aon fiestate yo'oguëna, ñë'ca
rani to'teni uncuejë'ën.
18 Bain ta'yejeiye ëjacua, soldado ëjacua, jëja bacua, caballo
hua'na bacua tuicua naconi, si'a bain ba'icua, yo'o yo'oye
zeansi'cua naconi, ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'a
bain ba'icuabi junni huesëjënna, bacuani bënni senjoñe'ru
to'tejën, bacua hua'ire uncuejë'ën, cani achobi.
19 Ja'nrëbi, ba gu'aguëreba, si'a bain ta'yejeiye ëjacua,
bacuare guerra huaye concua, si'a jubëbi ñë'cani, ba pojei
caballo tuiguë, baguëre concua, Bacuani guerra huañu cajën
huëahuë.
20 Ja'nca huëajënna, ba gu'aguëbi preso zeansi'quë baji'i.
Yequëre'ga, Riusu cocarebare te'e ruiñe quëani achoguë'ë yë'ë
caguë, ro coqueguë quëaguë, baguë'ga preso zeansi'quë baji'i.
Ja'anguë yua ai ta'yejeiye yo'oni, ba gu'aguë mami së'quesi'cua,
baguë imagen te'ntoni nëcose'ena gugurini rëancua, ja'ancuani
coqueguë, ai ta'yejeiye yo'oni ëñosi'quë baji'i. Ja'an samu-
cuabi preso zeansi'cua, toa zitara, ju'ju toa zëinsira, ja'anruna
huajëcuare bënni senjoni tonsi'cua baë'ë.
21 Tonjënna, pojei caballo tuiguëbi baguë guerra hua
hua'tibi yi'obobi huiguë raoguë, si'a jubëte huani senjobi.
Huani senjoguëna, si'a ca hua'i hua'nabi bacua hua'ire
to'tejën, ai yajiye uncuehuë.

20

Los mil años

1 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, yequë anjebi guënamë re'otobi
gaje raji'i. Ba rëi gojereba ta'pi ëjaguë baji'i. Jai guënamebi
cadenamebi bani,
2 ba aña pëquë ru'rureba ba'isirënbi ba'iguë, Zupai Huati,
Satanás ja'an hue'e hua'guëre zeanni, baguëte huenni, Mil
tëcahuëan ba'iye tëca huensi'quë ba'ijë'ën caguë,
3 baguëte ba rëi gojerebana senjoni, ta'pini, re'oye pë'npëbi.
Mil tëcahuëan ti'añe tëca ba'ijë'ën caguëna, si'a re'oto bain
jubëanre se'e coqueye beoye baji'i. Mil tëcahuëan ba'iguëna,
ja'nrëbi, rëño ñësebë ba'iye baguëte etoye bahuë.
4 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, ëja bainbi bacua jëja guëna sei-
huëanre ñu'ijën, gu'a bainni bënni senjoñe caye bahuë. Re'o
bainni premio ro'iye caye bahuë. Yequëcuare'ga ëñahuë

yë'ë. Jesús ba'iyete quëani achojën ba'isi'cua, Riusu co-
carebare quëani achojën ba'isi'cua, yequëcuabi ja'an ro'ire
bacua sinjobëanre të'yejënna, bacua recoñoare barute ëñahuë
yë'ë. Ba gu'aguëreba, baguë imagen te'ntoni nëcose'e, ja'anna
gare guguriye beoye baë'ë. Gu'aguëreba mamire yua bacua
të'ribëanna, bacua ëntë sarañana gare së'que güeseye beoye
baë'ë. Ja'nca ba'isi'cuabi go'ya rani, bacua Cristo Ëjaguë
naconi mil tëcahuëanbi guansejën ba'iyë.

5 Ja'ancua yua ru'ru go'ya raisi'cua ba'iyë. Yequëcua
Riusu bainreba junni huesësi'cuabi yuta go'ya raima'iñë. Mil
tëcahuëan ba'iye tëca ëjoye bayë.

6 Ru'ru go'ya raisi'cuabi ai ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Bain
gare junni huesëye ba'irën samu ba'irënbi ti'anguëna, ru'ru
go'ya raisi'cuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca
ba'icuabi yua Riusu pairi sanhuë, Cristo pairi sanhuë, ja'nca
ba'icua'ru ba'ijën, Riusu huë'e yo'o ma'carëanre yo'o conjën,
Cristo naconi mil tëcahuëanbi te'e guansejën ba'iyë.

Derrota del diablo

7 Ja'nrëbi, mil tëcahuëan ba'iguëna, Zupai Huati preso
zeansi'quëre etoye bayë.

8 Etoguëna, baguë yua si'a yija bain, si'a re'oto bain jubëanre
coqueguë saiji. Gog, Magog, ja'an hue'ecua si'acuare ñë'coni,
Riusu bainni guerra huañu caguëna, ai ta'yejeiye jubë ba'iyë.
Jai ziaya yëruhua mejara'carëanre cuencueye poretoca, quë'rë
ai jai jubë bain ba'iyë.

9 Ja'an ba'icuabi jubë ganijani, Riusu bainreba ba'iru, Riusu
huë'e joboreba, baguë jobo ai yëni baye, ja'anruanre të'ijeiye
të'huejën raiyë. Ja'nca raijënna, toabi guënamë re'otobi gaje
tonni, bacuare ëoni huesoni si'aji.

10 Huesoni si'aguëna, Zupai Huati bacuare coquesi'quëni
zeanni, toa zitara ju'ju toa naconi zëinguëna, ja'anrana senjoni
toñë. Ba gu'aguëreba, yequë, Riusu cocarebare te'e ruiñe
quëani achoguë'ë yë'ë caguë coquesi'quë, bacua'ga toa zi-
tarate te'e ba'iyë. Bacua naconi, ba samutecuabi gare jo'caye
beoye ai ta'yejeiye ai ja'siye ai yo'ojën na'ijaijën ñatajaijën
ba'iyë.

El juicio ante el gran trono blanco

11 Ja'nrëbi, yë'ëbi ëñaguëna, mai quë'rë ta'yejeiye Ëjaguëbi
baguë jëja guëna seihuë, jai seihuë, ai pojei seihuëte ñuji'i.
Ja'nca ñu'iguëna, yija re'otobi, guënamë re'otobi huesëni si'abi.
Se'e ëñoñe beoye baji'i.

12 Ja'nrëbi, si'a bain junni huesësi'cuare ëñahuë yë'ë.
Ta'yejeiye ba'icua, ta'yejeiye beocua, si'acuabi ba jëja guëna
seihuë ja'anrute ëñcajënna, si'a uti pëbëanre anconi ëñohuë.

Yequë uti pëbëre'ga, huajëreba huajëjën ba'icua mamiña toyasiru, ja'an pëbëre'ga anconi ëñohuë. Si'a uti pëbëanre anconi ëñoni, ba junni huesësi'cua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, yequëcuani ro bënni senjohuë. Yequëcuana bacua premio ro'ija'yete ro insihuë.

13 Ja'anrënbi, jai ziayana rëosi'cua, ja'an junni huesësi'cuabi jai ziayabi eta mëni nëcahuë. Ja'nrëbi, yequëcua junni huesësi'cuabi yija sa'nahuëbi eta mëni nëcahuë. Si'acuabi eta mëni nëcajënna, bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñoni, bacua bënni senjoñe o bacua premio ro'iye huo'hueni insihuë.

14 Ja'nrëbi, huati hua'i yija sa'nahuëte ba'icua, bainni ju'in güesesi'cua, ja'ancuabi ba toa zitarana senjoni tonsi'cua baë'ë. Ja'an yua bain gare junni huesëye ba'irën samu ba'irën, si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji.

15 Ja'nrëbi ba huajëreba huajëjën ba'icua mami toyasi pëbëna ëñato, si'a bain mami toyama'isi'cua ba'ijënna, bacuare yua toa zitarana senjoni tonsi'cua baë'ë.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

1 Ja'nrëbi, mame guënamë, mame yija ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ru'ru ba'isi guënamë, ru'ru ba'isi yija yua carajeise'e baji'i. Jai ziaya'ga gare carajeise'e baji'i.

2 Mame guënamë re'otona ëñato, Riusu huë'e jobo, si'si beoye ba'i jobo, Jerusalén ba'iye'ru mame re'huasi jobobi guënamë re'otobi gaje raji'i. Riusubi ba huë'e jobore mame re'huaguë, huejaja'go bago ënjëni tëhuogo raigo, ja'ango re'oye re'huase'e'ru mame re'huani, maina raobi.

3 Raoguëna, yë'ëbi achaguëna, Riusu jëja guëna seihuëbi ai jëja cani achobi:

—Yureca, Riusu ba'i jobo yua bain recoñoa naconi ba'iji. Bain naconi te'e ba'iguë, baguë bainrebare bacuare re'huani baji. Ja'ansi'quëbi bacua naconi te'e ba'iguë,

4 bacua sa'ntijën oni zëse'e beorure tënoni que'ñeni saoji. Bacua ñaco zëse'ere tënoni si'aji. Gare se'e ju'iñe beoye ba'iyë bacua. Junni huesëse'ere se'e ota oiye beoye ba'iyë. Gare se'e ja'siye beoye ba'iyë, cani achobi.

5 Cani achoguëna, Riusu yua baguë jëja guëna seihuëte ñu'iguëbi:

—Yureca, si'ayete mame re'huani jo'cayë yë'ë, cabi. Cani, ja'nrëbi, se'e cabi:

—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, utina toyani jo'cajë'ën. Bainbi achani si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë, cabi.

6 Cani, ën cocare yë'ëni caguëna, ñaca toyani jo'cahuë yë'ë:

—Yua'ë. Yë'ë yua Ru'rureba ba'isi'quë ba'iguëbi gare carajeiye beoye ba'iguë'ë yë'ë. Oco ëaye ba'icuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë oco eta gojebi eani, huajëreba huajë ocore caraye beoye bacuani ro uncuaza.

7 Je'o bacuare ta'yejeiye senjosi'cuabi yë'ëna raija'bë. Je'o bacuabi ai jëja huaijënna, bacuabi quë'rë ta'yejeiye jëja recoyo bacua re'huani ba'iyë. Ja'ancuabi yë'ëna raija'bë. Yë'ë baye si'aye bacuani caraye beoye ro insiza. Insini, bacua Ëjaguë Riusureba ba'ija'guë'ë yë'ë. Güina'ru, bacuabi yë'ë mamacuareba ba'ija'cua'ë.

8 Yequëcuata'an, ro huaji yëjën gaticua, yë'ëni recoyo ro'tama'icua, ëmëcua, romicua sa'ñeña ro yahue bajën, ro a'ta yo'ocua, yaje uncucua, imagen te'ntoni nëcose'ere gugurini rëancua, ro coquecua, ja'ancua si'acuabi yë'ëna raiye gare porema'iñë. Toa zitara ju'ju sën zë'inrana, ja'anruna senjoni toñe se'ga ba'iji bacuare. Ja'an yua bain gare junni huesëye samu ba'iye ba'iji. Si'arën ai yo'ojën ba'iye ba'iji, yë'ëni cabi Riusu.

La nueva Jerusalén

9 Caguëna, ja'nrëbi, anje sanhuë te'e ëntë sara samucua, rau ro'rohuëan jañuni tonsi'cua, bacua jubë ba'icua te'eguëbi yë'ëna rani coca cabi:

—Raijë'ën. Riusu Zin, bain gu'a jucha ro'ire junni tonni go'ya raisi'quë, baguë huejaja'go, baguë rënjore më'ëni ëñoza, cabi.

10 Cani, Riusu Espíritubi na'oni saguëna, ai ba'iye ai ëmë cubë na'miñona yë'ëre nëconi, Riusu huë'e jobo, Jerusalén casi jobo mame re'huase'ere yë'ëni ëñobi. Ja'an huë'e jobo yua mai Ëjaguë huejaja'go'co. Riusubi guënamë re'otobi raoguëna, ba si'si beo jobobi gaje raiguëna, ëñahuë yë'ë.

11 Riusu go'sijeiye'ru ta'yejeiye ai go'sijeiye baji'i. Gatara'carë ai ro'ira'carë go'sijeiye'ru quë'rë ai go'sijeiye baji'i. Jaspe gata go'siye'ru, cristal go'siye'ru quë'rë ta'yejeiye ai go'sijeiye baji'i.

12 Ja'an huë'e jobo bonëjeiñe yua ai ëmë gata tu'ahuë si'a sara samu anto sa'roña naconi baji'i. Riusu anje sanhuë si'a sara samucuabi ba anto sa'roñare nëcahuë. Israel bain jubëan si'a sara samubëan, bacua mamiña te'ntose'ebi yua ba anto sa'roñare sëji'i.

13 Ënsëguë eta rai ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Go'gohuë ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Sëribë ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i. Ënsëguë ruajai ca'ncobi samute anto sa'roña baji'i.

14 Ba gata tu'ahuëte ëñato, yua ta'yejeiye ze'en gatabëan si'a
sara samubëan baji'i. Ba gatabëanre ëñato, Riusu Zin cuen-
cueni raosi'cua si'a sara samucua bacua mamiña te'ntose'ebi
sëji'i. Ja'nca gaje raiguëna, ëñahuë yë'ë.
15 Ëñaguëna, ja'nrëbi, Riusu anje yë'ëni coca caguëbi yua
cuencue tëcabë zoa curi tëcabëte babi. Ja'an tëcabëbi sani, si'a
huë'e jobo, ba anto sa'roña, ba tu'ahuë, beoru cuencuejaji'i.
16 Cuencuejani ëñato, ba huë'e jobobi gajese'ga ca'ncoña te'e
ba'i ca'ncoña babi. Ba jobo zoaye, ba jobo huaiñe, ba jobo ëmë
ba'iye, si'a ca'ncoña te'e baji'i. Ba cuencue tëcabëbi ba huë'e
jobore cuencueni ëñato, dos mil doscientos kilómetro baji'i. Ba
jobo zoaye, ba jobo huaiñe, ba jobo ëmë ba'iye, si'a ca'ncoña
te'e baji'i.
17 Ba tu'ahuëre'ga cuencueni, bain cuencueye masiye'ru
cuencueni ëñato, sesenta y cuatro metro baji'i.
18 Ba tu'ahuë yua jaspe gatabi re'huase'e baji'i. Ba'iguëna,
si'a huë'e jobo yua zoa curi se'gabi re'huase'e baji'i. Vidrio
guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.
19 Ba huë'e jobo tu'ahuë ze'en gatabëanre ëñato, si'a go'sijei
gatara'carë ai ro'ira'carëbi së'quese'e sëji'i. Ru'ru ba'i gatabëte
jaspera'carëan së'quese'e sëji'i. Samu ba'ibëte zafirora'carëan
së'quese'e sëji'i. Samute ba'ibëte ágatara'carëan së'quese'e sëji'i.
Gajese'ga ba'ibëte esmeraldara'carëan së'quese'e sëji'i.
20 Te'e ëntë sara ba'ibëte ónicera'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e
ëntë sara te'e ba'ibëte cornalinara'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e
ëntë sara samu ba'ibëte crisólitora'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e
ëntë sara samute ba'ibëte berilora'carëan së'quese'e sëji'i. Te'e
ëntë sara gajese'ga ba'ibëte topaciora'carëan së'quese'e sëji'i.
Si'a sara ba'ibëte crisoprasara'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara
te'e ba'ibëte jacintora'carëan së'quese'e sëji'i. Si'a sara samu
ba'ibëte amatistara'carëan së'quese'e sëji'i.
21 Ba anto sa'roña si'a sara samuñare ëñato, perlabi
re'huase'e baji'i. Ga anto sa'ro yua te'e perlabëbi re'huase'e
baji'i. Huë'e jobo jai ma'are ëñato, zoa curi se'gabi re'huase'e
baji'i. Vidrio guëna go'sijeiye'ru ai go'sijeiyera baji'i.
22 Ja'nrëbi, huë'e jobo uja huë'ere cu'eto, gare ëñamaë'ë yë'ë.
Beobi. Mai ta'yejeiyereba Ëjaguë Riusu, baguë Mamaquë
naconi, ja'ancua se'gani gugurini rëañe ba'iyë.
23 Ënsëguë, ñañaguë, ja'an miañebi ba huë'e jobona
ti'anmaji'i. Riusu ta'yejeiye go'sijeiyebi miaguëna, ënsëguë,
ñañaguë, ja'an miañe yëmaë'ë.
24 Riusu miañe, baguë Zin miañe, ja'ancuabi miañe
ëñojënna, si'a re'oto bain jubëanbi ja'an miañebi ganiñe poreyë.
Bain ta'yejeiye ëjacua yijare ba'icuabi ba mia re'otona ti'anni,
bacua baye, bacua re'o premiote, ja'anre uanni jo'cayë.

25 Ba anto sa'roñate cato, gare ta'piye beoye baji'i. Ñami gare
beoguëna, si'a umuguse ancose'e se'ga ba'iji.
26 Si'a re'oto bain jubëan, bacua re'o premiote ba huë'e
jobona ti'anni uanni jo'cayë. Ai re'oye ëñajën ti'añë.
27 Yequëcuata'an, si'si recoñoa bacua, gu'a jucha ai yo'oni
jëhuacua, ro coquejën ba'icua, ja'ancuabi baruna gare ti'añe
porema'iñë. Huajëreba huajëjën ba'ija'cua, bacua mamiña
Riusu Zin huajë uti pëbëna toyase'e ba'itoca, ja'ancua se'gabi
ba huë'e jobona ti'añe poreyë.

22

1 Ja'nrëbi, anjebi ba huë'e jobo ziayate yë'ëni ëñobi. Ja'añana
uncuto, huajëreba huajëjën, gare ju'iñe beoye ba'iyë mai.
Cristal gata go'sijeiye'ru ai go'sijeiya baji'i. Riusu jëja guëna
seihuë, baguë Zin jëja guëna seihuë, ja'anruanbi etani,
2 ba huë'e jobo jai ma'a joborebabi saji'i. Ja'nca saiguëna,
ba ziaya samu ca'ncoña të'ntëbañare ëñato, bain huajë sun-
quiñëbi baji'i. Ba'iguëna, ba uncue yua si'a ñañaguëan ya'jiguë,
yua si'a sara samu uncue tin uncue quënji'i. Ba sunqui ja'obi
tëani, si'a re'oto bain jubëan, bacua raure huachoye baji'i.
3 Gu'aye yo'oye yua barute ëñoñe beoye baji'i. Riusu, baguë
Zin, bacua jëja guëna seihuëanbi ba'iguëna, Riusu yo'o con-
cuabi baguëni bojojën, baguëni gugurini rëanjën ba'iyë.
4 Riusuni ëñajën ba'ijënna, baguë mamire bacua të'ribëna
së'quese'e ba'iji.
5 Gare se'e na'iñe beoye ba'iguëna, ñami beoji barute. Ma-
jahuë zëoñe, ënsëguë miañe, ja'anre gare se'e yëma'iñë. Mai
Ëjaguë Riusubi baguë go'sijeiyebi maire miaguëna, baguë na-
coni carajeiye beoye ta'yejeiye ëjacua te'e guansejën, si'arën
ba'iyë mai.

La venida de Jesucristo está cerca

6 Ja'nrëbi, Riusu anjebi yë'ëni coca cabi:
—Ën coca yua te'e ruiñereba ba'i cocare sëani, bainbi achani
si'a recoyo ro'tajën ba'ija'bë. Mai Ëjaguë Riusubi baguë bain
cuencueni raosi'cuani baguë cocarebare ro'ta güeseguëbi, Yua
yurerën ba'ija'yete yë'ë bain concuani ëñoza caguë, baguë
anjere bacuana raobi, cabi.
7 —¡Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji! caji
Riusu.
Riusu cocareba, ën pëbëna toyani jo'case'ere achani si'a
recoyo te'e ruiñe ro'tajën ba'icuabi ai bojojën ba'iyë.
8 Yë'ë, Juan hue'eguëbi Riusu ëñose'e si'aye achani si'aye
ëñani, yua ën pëbëna toyani jo'cahuë. Riusu anjebi si'aye yë'ëni
ëñoguëna, ba anje guëon na'mina gugurini rëanhuë.
9 Gugurini rëanguëna, anjebi yë'ëni cabi:

—Yë'ëni gugurini rëanma'ijë'ën. Më'ë'ru Riusu yo'o conguë'ga ba'iyë. Më'ë, Riusu cocareba quëani achocua, ën coca toyani jo'case'ere achani te'e ruiñe yo'ocua, mësacua si'acua'ru te'e ba'iyë yë'ë. Riusu se'gani gugurini rëanjë'ën, cabi.

10 Cani, ja'nrëbi, se'e yë'ëni cabi:

—Ën pëbëna toyase'ere yahue coca ba'iye'ru re'huaye beoye ba'ijë'ën. Si'a re'oto bainni quëani achojën ba'ijë'ën. Ba toyase'e'ru ba'ija'ye yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji.

11 Ja'nca ba'iguëna, gu'a jucha yo'ocua yua quë'rë se'e gu'aye yo'oni jëhuaja'bë. Si'si recoyo ba'icua yua quë'rë se'e si'si recoyo ba'icua ruinja'bë. Re'oye yo'ocuaca quë'rë se'e re'ojeijën ba'ija'bë. Riusu bain si'si beoye ba'icua yua gare si'si beoye ba'ija'bë.

12 —Yureca, yë'ë ëñojairënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji, caji Riusu. Si'a bain yo'ojën ba'ise'ere ëñani, yë'ë bënni senjoñe, bacua premiote ja'anre ro'taguë, bacuana huo'hueguë raiyë yë'ë, caji.

13 Yë'ë yua ru'rureba ba'isirën ba'iguëbi carajeiye beoye ba'iyë. Ru'rureba ba'isirënbi si'arën ba'iguë'ë yë'ë, caji Riusu, anjebi yë'ëni cabi.

14 Si'a bain si'si beo recoyo bacua ruinsi'cua yua caña zoasi'cua'ru ba'icuabi ai bojojën ba'iyë. Ja'ancua se'gabi ba huajë sunquiñëna tëani uncueni huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. Ba jai huë'e jobona ti'anjën, ba anto sa'roñabi cacaye poreja'cua'ë.

15 Huë'e jobo ca'ncona ëñato, gu'a bain ba'ija'cua'ë. Yaje uncucua, ëmëcua romicua sa'ñeña yahue bajën ro a'ta yo'ocua, bainre huani senjocua, imagen te'ntoni nëcose'ena gugurini rëancua, ro coqueye yo'oye yëcua, ja'an si'acuabi huë'e jobo ca'ncore ba'ijën, ba huë'e jobona cacaye porema'ija'cua'ë.

16 —Yë'ë, Jesús hue'eguëbi yë'ë cocarebare yë'ë bainreba ba'i jubëanna quëani achojaijë'ën caguë, yë'ë anje quëacaiguë naconi mësacuana saoyë yë'ë. Ira taita ba'isi'quë David'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguëbi ba'iyë yë'ë. Ba ma'choco zijeirën miañe'ru quë'rë ta'yejeiye ñatani saoye'ru miaguë ba'iguë'ë yë'ë, cabi Jesucristo.

17 Riusu Espíritu, baguë Zinni huejaja'go, bacuabi:

—Mësacua raijë'ën, cayë. Ën cocarebare achacuabi:

—Mësacua raijë'ën, caja'bë.

Oco ëaye ba'icuabi rani, bacuabi yëtoca, ba bain huajë ocore ro coni uncuni huajëreba huajëjën ba'ija'bë.

18 Mësacuabi Riusu cocareba ën pëbëna toyani jo'case'ere achajënna, mësacuani ganreba yihuoguë quëayë yë'ë: Yeque

cocare ën pëbëna toyatoca, Riusubi baguë rau tonja'ñe, ën
pëbëna toyani jo'case'e, ja'anre mësacuani tonni jo'caji.
19 Mësacuabi ën coca toyani jo'case'e te'e coca se'ga tënoni
senjotoca, Riusubi baguë jai huë'e jobona cacaye, ba bain
huajë sunqui uncuere tëaye, ën pëbëna toyani jo'case'e'ru
ba'iye, ja'an yo'oye mësacuani gare ënseji.
20 Si'a bain ën cocare te'e ruiñe quëani achocua, ja'ancuabi:
—Jesusbi yurera ëñoguë ti'anji, cayë.
Ja'nca raë'ë. ¡Yurera raijë'ën, Ëjaguë Jesús!
21 Mai Ëjaguë Jesusbi baguë bainreba si'acua mësacuani
conni cuirareba cuiraja'guë, cayë. Ja'nca raë'ë. Amén.